FORTVNII LICETI GENVENSIS

PHILOSOPHI, AC MEDICI

Olim Piſis, nunc in Patauino Lyceo Philoſophiam

Prima hora pomeridiana primo loco docentis

DE HIS, QVI DIV VIVVNT SINE ALIMENTO

Libri Quatuor;

In quibus diuturnæ Inediæ obſeruationes, opiniones, & cauſſæ ſumma cum diligentia explicantur;

AC OPORTVNE

De alimento, de alendi functione, de nutriendo corpore, de fame, de ſiti, de calore natiuo, de humido radicali, de temperamento, de excrementorum vſu, de colliquamentis, de metalli, veneni, medicamenti, miſti, ac elementi cuiuslibet habitudine ad alendum corpus, de ecſtaſi, de ſiderum, dæmonum, & conſuetudinis viribus in Inedia, de proprietatibus occultis, & de quamplurimis alijs ſcitu digniſſimis exactiſſime diſſeritur;

Multa item Hippocratis, Platonis, Ariſtotelis, Galeni, Plinij, Celſi, & aliorum principum autorum obſcuriſſima theoremata illuſtrantur.

Cum gemino indice, altero librorum, & capitum, altero rerum notabilium locupletiſſimo.

Ad Ampliſſimum Senatorem Venetum

ANDREAM MAVROCENVM.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

PATAVII. M DC XII.

Apud Petrum Bertellium.

ANDREAE MAVROCENO

Ampliſsimo Senatori Veneto

FORTVNIVS LICETVS
S. P. D.

SApienter Xenophon (Andrea Maurocene) formam Optimi Principis, qui ad imperandum alijs antecelleret, à tribus fontibus profluere conſtituit, à genere, ingenio, educatione: Heroicum igitur illum habitum in Venetorum animis hęrentem, quo priuatam etiam viram degentes viri principes ab omnibus merito habemini, non aliunde ortum atbitrabor. Certe ſi in toto terrarum orbe, & quacunque cæli conuexitas vergit, Italia rectrix viris præcipue, ac mulieribus creditur præſtare nobilibus, quid cenſeamus de Venetum ſanguine, qui ex illibato, delibatoque totius Italiæ flore clariſſimum genus duxit? altam generis huius dignitatem, & excellentiam tantifaciunt omnes, vt iam exteri Principes vel maximi Venera gaudeant nobilitate donari; quin etiam Reges opulentiſſimi poſtulatis vltro, acceptiſque patricijs matronis in vxores voluerint Venera prolis fecunditate beari. Sed & ingenium Venetum ad egregia omnia tum pacis, tum belli facinora cui non videatur aptiſſimum? ex Venetis enim iam plane conſtat in maximis animis, & in præſtantiſſimis ingenijs exiſtere libertatis, & imperij ſemina, ſeu germina potius quam cupiditates; immo vero liberratem, imperiumque non in caſu ſita temporibus gubernati, ſed innixa virtutibus prudentia, & ſapientia regi. Quæ demum educario Venetæ comparanda? hinc ſummi viri, qui in maxima celebritate, atque in oculis omnium virtute præſtantes gloriam ea laude petere conſueuere, quæ nec obruitur hominum interitu, nec obliuione poſteritatis extinguitur. In tanta claritate, qua in rebus humanis ſublimius nihil duco, Illuſtriſſima eſt gens tua Maurocena, de qua nihil à ſumma laude ſeiunctum commemorari poſſe videtur; de cuius laudibus omnium fama conſentiens tamdiu clara vagabitur, dum memoria manebit rerum Venetarum; ex ea enim ſtirpe omni æuo prodiere plurimi, qui præter verum decus nihil in vita cogitantes animio excelſo, & alto, & virtutibus exaggerato vitam egere. Nimirum in genere Mauroceno ſenes virtute præditi cum vitijs bellum gerunt immorrale, vt graues decet, forteſque ciues, de Republica beneſentientes, ac benemeritos; apud quos eſſe plane viuere ſit, non cum ijs, quibuſcum præclare agitur ſi ſint ſimulachra virtutis, ſed cum perfectis hominibus, pleneque ſapientibus; quorum propte-

rea principe in Republica magna ſemper extitit laus, & autoritas. Iuuenes autem Mauroceni à vitijs declinantes virtutis iter arripiunt; quippe vt optima hæreditas à patribus traditur liberis, omnique patrimonio præſtantior gloria virtutis, rerumque geſtarum; ita viciſſim iuuenes huic gloriæ dedecori eſſe nefas arbitrari, & hæreditarias virtutes quamplurimas, & quammaximas proinde nauiter excolentes, non ſolum in eo genere laudis, in quo maiores ſuos præſtitiſſe cognoſcunt, excellere ſtudent; ſed etiam ad eas laudes, quas à patribus acceperunt, aliquam ſuam glorioſo conatu addere contendunt. Maurocena iuuentus in domicilio virtutum nata, & alta, quæ multitudine illuſtrium exemplorum ad gloriam vndique vrgetur, intra calcatam ab alijs honorum aream ſe continebit? Tot inter præclara inclytæ familiæ lumina proprijs dotibus mire ſpectabilem tute nobis offers (Illuſtriſſime Andrea) quem vitantem quæcunque vulgo placent cum ſumma admiratione omnes ſummis honoribus dignum exiſtimant; quem conſuetudine beneficentiæ illius lautioris, & ſplendidioris, ac viro forti, & claro digniſſimæ paratiſſimum, exercitatiſſimumque ad bene de multis promerendum nouimus; à quo nihil ſummi viri proprium abeſt, quod adeſſe, nihil viciſſim adeſt, quod abeſſe deberet. Ea ſiquidem vitæ integritate, iudicij grauitate, ingenij præſtantia, & cum ceteris diſciplinis omnibus, tum ſacra Theologia, naturali, moralique Philoſophia, Eloquentia vero præſertim pollere Te Sereniſſimæ Reipublicæ Venetę compertum eſt, vt non ſolum in ſummis, & arduis negocijs Te conſulto, & moderatore libentiſſime, feliciſſimeque vti conſueuerit; verum etiam ex innumeris alta ſapientia claris Te vnum olim elegerit, qui rerum à Venetis glorioſe geſtarum hiſtoriam perpetuis famæ annalibus insereres: Tu vero (mirum dictu) & ſublimibus, frequentibus, aſſiduiſque Vrbis Magiſtratibus numquam deficiens, & Muſarum ſtudijs ſedulo inuigilans ſimul Rempublicam pręclare geſſiſti, & pręclara Reipublicæ geſta conſcripſiſti. Opus materia heroica ingens, & quo nullum reperiri poſſit maius: opus facundia fecundę tuę mentis admirabile: opus ingenij, prudentiæ, conſilijque luminibus incomparabile. Norunt id plures viri præſtantiſſimi, quibus apud te aliquando tua ſcripta legere conceſſum fuit; noſcemus propediem omnes, qui cupidiſſimę tantorum annalium editionem expectantes eorum partem prælo mox ſubijciendam audimus. Te igitur (Ampliſſime Senator) ſcribenda facientem pariter & legenda ſcribentem iure ac merito inter viros incomparabiles & miratur noſtra, & ſuſpiciet poſterior ętas. Glorioſum itaque ſemper mihi duxerò Te ſingularem uenerari patronum, cuius numquam non fuit eximiæ voluntatis erga me omni plane officiorum genere declarata propenſio; ſed ſuperioribus annis mirifice, quum tua potiſſimum opera ab excelſo Senatu Veneto in Patauinorum Doctorum numerum cooptatus alteram e primarijs Philoſophiæ cathedris obtinui: Quo ſummo beneficio illud effeciſti, vt nihil in me reperiri, aut à me proficiſci valeat vnquam, quod ipſo iure tibi non debeatur. Quum ergo iampridem animum, immo me totum tibi dediderim, multarum vigiliarum opus hoc *De his, qui diu viuunt ſine alimento* nouiſſime pro viribus ingenij mei abſolu

tum

rum Tibi conſecro muſteum, quin & feruidum adhuc mentis meæ partum; tenellum quidem, ac nudum, & maternæ imbecillitatis culpa fortaſſis haud vndique perfectum; ſed generoſo tamen e Peripati ſemine prognatum, atq; adeo Tibi Muſarum ſtudioſiſſimo, in iiſque colendis plurimo futurum non ingratum; quum Muſis omnia, quę ad ipſas pertinent, gratiſſima eſſe conſueuerint. Eam ſpero à tuo nomine lucem mutuabitur, qua ceu nobili tegmine circundatus & inuidorum aciem perſtringat, & proborum hominum mentes in ſe tui luminis ſplendore conuertat. Ipſum interim ſub tuo patrocinio inuulgo perpetuum ſynceræ meæ erga Te obſeruantiæ teſtimonium. Vale maximum Reipublicæ decus, & præſidium meum.

Pataui. Calendis Auguſti. MDCXII.

Ioſephi Liſij Cherenſis Art. ac Med. Doct. In D. Fortunij Liceti Libros De his, qui diu viuunt ſine alimento.

Abdita Ariſtotelis ſeu verbis pandere ſenſa,
Seu iuuat internas rerum reſerare latebras,
Palma tibi eſt totis, Fortuni, debita terris.
Teſtis virtutis tantæ eſt Alphæa Minerua,
Quæ colit Euganeos teſtis celeberrima Pallas;
Hæc, atque hæc nam te multos fouere per annos.
At modo vulgatis Animæ, Vitæque libellis
Ieiuni tandem adijciens monumenta laboris
Maior opus magnum ipſe audes, auſoque potiris.
Dumque agis vt per te venis humentibus ardor
Non ſtruat inſidias, ceſſetque incendere membra,
Vtque humor poſſit vitam retinere cadentem,
Illum te præfers, à cuius pendeat ore
Immenſo quidquid vitam traducit in orbe.

Odoardus Taſilius Neuerenſis Medicus C. V. Fortunio Liceto vulganti Libros De his, qui diu viuunt ſine alimento.

Vt ſitis exuerit furias, rabieſque fameſque
Edomitæ iaceant, nec iam graſſentur in artus,
Natiuo at ſucco abſtineant, parcantque calori
Pandis, & vt diſcant ipſæ ieiunia ferre.
Hæc tam mirifice loqueris, ſic flaua loquenti
Pallas adeſt, vt dum mortales deſpicis eſcas
Euadas menſa dignus conſidere Diuum.

Caroli

Caroli Engrandi Belgæ Audomarenſis Philoſophi, ac Medici
Ad Lectorem.

VIx audita ſophis loquens vetuſtis,
Vt quis muneribus carens Lyæi,
Et dono Cereris queat per annos
Multos ducere tempora ad ſenectam
Præfulgens Lygurum iubar Licetus
Sic promit, trutinaque opiniones
Librat compoſita recentiorum,
Vt ni tangat amor tui Liceti
Te, ipſam tu nequeas amare vitam.

Martij Doreneti Burdegalenſis Philoſophi in libros
De his, qui diu viuunt ſine alimento
Perill. & Excellentiſs. D. Fortunij Liceti
Epigramma.

LImina naturæ irrumpit Fortunius, & quod
Lynceos oculos fugit Ariſtotelis,
Luce videt, neſcis diuina, an luce Lycei,
Quod, quæ non norit, ſæpe docere poteſt.
Viuenti haud altam non lemmate diſſerit uno
Vitam poſſe diu ducier, atque probat.
Quid mirum præſtat ſi non audita Licetus?
Dux huic & Sophia eſt, dux huic ipſe Deus.
Macte vir ingenij, ſacras, arteſque profanas
Nam doctus, linguis clarus, & eloquio.
Perge age, iam Patauí gens nobilis vndique plaudit,
Doctrinæ inſuetam pande Licete viam.

Theodori Pomelii I. V. D. ad Lectorem Epigramma.

DIſce nouum Lector vitæ genus, improba nullo
Quam reparat victu mox reditura fames.
Multa hic ingenijs non explorata priorum
Admiranda leges non caritura fide.
Scilicet à prima referuntur origine cauſæ,
Naturæque patent abdita conſilia.
Quin te Licetus iam iam cœnare parantem,
Dum legitur, memorem non ſinet eſſe dapis:
Tanta viri virtus, vacui miracula ventris
Ridentem vt vincat pagina docta famem.

Fauſtini

Fauſtini Moiſeſi Vtinenſis
De libro perill. & Excellentiſs. viri Fortunij Liceti
De his, qui diu ſine alimento viuunt.

Legerat hunc libri titulum Liberque, Cereſque,
Bella mihi rurſus bella mouentur, ait.
Tùm, quantum eſt, poſcunt iurare in fœdera Cælum,
Atque agitant omnes ſeditione Deos.
Huic, atque huic Pallas glaucis arriſit ocellis:
Quo ruitis, dixit; proicite arma manu.
Ipſa volo, ipſa volo, hoc titulo ſine munere veſtro
Fortuni nomen VIVERE POSSE DIV.

Eiuſdem de eodem ad eundem.

Qua ratione doces quis multos exigat annos,
Quamuis non vllas mittat in ora dapes.
Idque probas adeo, vt tandem meliora profeſſi
Ingluuiem edones corripuiſſe velint.
O felix ſtudij; potes hac eludere morſus
Temporis, hac tutus durat ab arte labor.
Tempus edat lapides, integras ſorbeat vrbes,
E libris ſumet NVLLA ALIMENTA *tuis.*

Eiuſdem de eodem ad eundem.

Dum mentem fero per tuas tabellas,
Queis nos mirifice erudis ſamere,
Et nil non oculis, Licete, luſtro,
Princeps, & Pater eſuritionum
Ex imis fieri æſtuo medullis:
At dum me magis eſurire credo,
Et dum me magis eſurire malo
Vſque ac vſque inhians tuo labori
Senſi me denuo librum voraſſe.

INDEX
LIBRORVM, ET CAPITVM
In hoc Volumine contentorum.

Libri Primi Capitā ſexdecim.

PRæfatio in quatuor libros De his, qui diu viuunt ſine alimento, pag. 1
Liber Primus, in quo ex probatiſſimis autoribus afferuntur obſeruationes eorum, qui vltra biduū ab omni cibo, potuque abſtinuere.
Abſtinentiæ variæ intra ſeptimam diem concluſæ. Caput primum.
Abſtinentiæ à ſeptimo ad decimum diem extenſę. cap. 2.
Abſtinentiæ a decimo ad vigeſimum diem protēſe. cap. 3.
Abſtinentię ad menſem productæ. cap. 4.
Abſtinentiæ à primo ad tertium menſem productæ. cap. 5.
Ieiunium populorum Lucomoriæ ad quinque mēſes quotannis mirę productum. cap. 6.
Abſtinentia Octimeſtris in muliere Patauina. c. 7.
Abſtinentia puellæ Tuſcæ ad ſextumdecimum menſem protracta. cap. 8.
Abſtinentiæ ad duos annos productæ. cap. 9.
Abſtinentiæ ad tres annos protenſæ. cap. 10.
Hiſtoria puellæ Spirenſis quadriennium abſtinentis cap. 11.
Abſtinentiæ a quarto ad duodecimum annum deductæ. cap. 12.
Abſtinentiæ vltra duodecim annos longiſſime productæ varia exempla. cap. 13.
Abſtinentię diuturnæ incerto temporis ſpatio admetitæ. cap. 14.
Difficultatem negotij nos retrahere non debere à propoſito. cap. 15.
Cur ante omnia oporteat nos aliorum dogmata de propoſito expendere. cap. 16.

Libri ſecundi Capita CCXXII.

Præfatio, in qua omnes aliorum opiniones examinandæ breui catalogo numerantur.
Liber ſecundus, in quo examinantur ſapientum virorum opiniones de natura, & cauſſis tam diuturni ieiunij.
Prima opinio Argenterij, & aliorum exiſtimantiū abſtinentes noſtros nutriri aere inſpirato. cap. 1.
Expenditur allata opinio demonſtrando primum caloris actionem in humorem non eſſe continuam; eaque iugi, non ideo aſſiduam eſſe debere nutricationem. cap. 2.
Spiritus in animali aereos non eſſe, ſed igneos. c. 3.
Humores proprie non ali. cap. 4.
Spiritus in viuentiū corpore non nutriri. cap. 5.
Spiritus non ali aere. cap. 6.
Aerem in miſto viuente non ali aerę intrinſecus quomodocunque attracto. cap. 7.
Ignem in miſto non abſumere aerem. cap. 8.
Partes animalis à prædominio aereas non ali aere inſpirato. cap. 9.
Aerem hunc, quem inſpiramus, non eſſe alendo corpori. cap. 10.
Potu non ali humores, ſed partes ſolidas, & creari ſpiritus. cap. 11.
Ad nutricationem metaphoricam non ſemper cōſequi veram; & Rondeletij difficilis aſſertio. cap. 12.
Soluuntur argumenta, quibus nititur prior opinio, & primo non dari tria nutrimentorum genera, ſed vnicum oſtenditur; nec ali omnia quæcūque diffluunt in viuente, & reſtauratione indigent. cap. 13.
Aerem inſpiratum non eſſe miſtum, nec adeo ut ſit alendo corpori. cap. 14.
Explicantur allata dogmata Galeni de eo quod eſt ſpiritus aere nutriri. cap. 15.
Alexandri, Nicolai, Ciceronis, ac Theophraſti dicta conſiderantur de eo, quod eſt aerem alere ſpiritus, & calorem; & ad Ariſtotelis, ac Hippocratis cenſuram rediguntur. cap. 16.
Hippocratis aſſertio de triplici alimento illuſtratur. cap. 17.
Olimpiodori, & Platonicorum dogma de hominibus aere, ac radijs ſolaribus enutritis expenditur. cap. 18.
Chamæleontem, ac Viperas non ali aere cap. 19.
Canemleuem, & Manucodiatam apud Indos non ali aere. cap. 20.
Secunda opinio Medici Clariſſimi ex Augenio, & Manardo contendentis abſtinentes noſtros ali odoribus, & exhalatione aerem obſidente. c. 21
Examinatur propoſita ſententia; & primum oſtenditur non eſſe in toto aere vaporem, ac exhalationem. cap. 22.
Exhalationem inſpiratam vi caloris humani non poſſe cogi in ſanguinem, & alimentum. cap 23
Exhalationem non alere ieiunantes. cap. 24.
Non omne ſapidum alere. cap. 25.
Odores non alere, quia non ſunt miſtorum ſpecies, prima ratio Ariſtotelis aduerſus Pythagoricos explicatur. cap. 26.
Secunda ratio Ariſtotelis demonſtrans odores nō alere, quia per coctionem a calore non poſſint ex odoribus excrementa ſegregari. cap. 27.

Omne alimentum,ſeu externum,ſeu internum cō coqui debere,coctioneque ab excrementis purgari.cap.28.
Odorem vi caloris ita concoqui non poſſe, vt ab excrementis dicatur expurgari quia ſimplicem, ſeu nutriendo corpori omnino diſſimilem naturam obtineat. cap. 29.
Ab odore vi caloris concoquentis nec tenue, nec craſſum ſegregari excrementum.cap.30.
Tertia ratio Ariſtotelis oſtendens odorem non alere quia coctione a calore non incraſſatur. ca 31.
Quarta ratio, qua Ariſtoteles probat odorem non eſſe alendo corpori, quia non feratur ad membra nutrimentis dicata. cap.32.
Quinto confirmat Ariſtoteles odorem non alere, quia nonniſi per accidens fertur in fontem alimenti.cap. 33.
Odor eſſe medicamentum, non alimentum ſexta ratione probatur. cap.34
Cenſura reſponſionum demonſtrationibus Ariſtotelicis ab Argenterio allatarum.cap. 35.
Reſpondetur ad argumenta, quibus nititur ſententia ſuperior, ac primum oſtenditur exhalationē de terra ſurgenrem non ubique præſto fuiſſe abſtinentibus, nec eſſe miſtum. cap.36.
Exhalationem odore tetro affectam eſſe, ſapidam non eſſe.cap.37.
Exhalationem a calore non condenſari. cap.38.
Exhalationem in aere cogi non poſſe in ſanguinē carnem, & lac; quæ pluat poſtea.cap. 39.
Qua ratione potuerit animalia pluere,ac ſpeciatim vitulum,piſces,ranas,atque lemmer. cap.40.
Hippocratis dogma illuſtratur de exhalatione vt Solis attracta ex animalium corporibus.cap.41.
Rorem non eſſe vaporem vi caloris cōcretum,nec alimentum cicadarum.cap.42.
Mannam non fieri ex vapore vi caloris denſato in aere,nec ſolam alere poſſe ad Hæbraicæ mannæ diſcrimen.cap 43.
Mel non eſſe purum rorem concretum, nec tale quid ſine alio nutrimento diu poſſe hominem abſtinentem alere.cap 44.
Pyrauſtas non ali exhalatione illi conſimili, quam inſpirare dicuntur abſtinentes, nec vtriſque idē eſſe poſſe genus alimenti.cap.45.
Rhintacem vento,& aere,aut rore non ali. cap.46.
Cauemleucm non ali rore. cap.47.
Manucodiatam rore non paſci.cap.48.
Argumentum ducī non poſſe à brutorum alimento ad nutrimentum hominis.cap 49.
Quo ſenſu verum ſit Quod ſapit nutrit. cap. 50.
Exhalationem aeri permiſtam nō eſſe ſapidā. c. 51
Exhalationem non eſſe odoriferam, & Aſtomos non eſſe,qui odoribus nutriantur,quicquid Ficinus ſenſerit.cap.52.
Democritum, & Homerum odoribus vitam ſibi prorogaſſe ceu medicamentis, non vt alimentis.cap.53.
Animo delinquentes odoribus recreari non ut alimentis,ſed vt medicamentis cap.54.
Hippocratis dogma vulgatum de celeri nutricatione per odoratum illuſtratur cap 55.
Cur,& quando prope mare ambulantes ſalſum ore ſentiant, & amarum ſaporem quos prope abſinthij ſuccus agitatur.cap.56.
Tertia opinio doctiſſimi Coſtæi præceptoris exiſtimantis abſtinentes noſtros aqua enutritos. cap. 57.
Propoſita ſententia conſideratur, ac primum oſtēditur ex autoritate Platonis, Hippocratis, Ariſtotelis,Galeni, & Auicennę aquam non alere. cap.58.
Aquam vi caloris non craſſeſcere, ideoque verti non poſſe in alendi ſubſtantiam. cap.59.
Aquam coctione non fieri ſimilem alendo corpori,vt decet alimentum.cap.60.
Aquam non eſſe tale miſtum,quale oportet eſſe alimentum.cap 61.
Aquam eſſe vehiculum alimenti,& propterea non alimentum.cap.62.
Satisfit rationibus quibus nititur allata ſententia, primoque decernitur cur abſtinentium aliquot aquam potarenr; & quoniam potabili,ſine humido inſtauretur humidum radicale cap.63.
Aqua nec plantas ali,nec aquatilia. cap 64.
Vitam non ſeruari calore vt animæ inſtrumento, nec humore vt caloris pabulo: calorem vt contingat extingui ad humoris conſumptionem; humorem non eſſe aquam,nec aqueum.cap.65.
Aqua non reſtitui quod aqueum e corporibus effluxerit.cap.66.
Aqua ex Ariſtotele quomodo ſit alimento, & cauſſa ſterilitatis,& piſcibus aſſumatur cibi gratia,ſi non vere alit cap.67.
Animalia quomodo conſtituantur adeo ex igne, & aqua,vt moueantur igne, nutriantur aqua Hippocrati; cui aqua non eſt vere alimentum. cap.68.
Quod ex ciborum ſolidiorum ſubſtantia cedit nobis in alimentum non eſſe aquam; & quomodo aſſumptis excreta in pondere reſpondeant Hippocrati: deque multiplici ſecundæ coctionis excrementorum vſu.cap.69.
Plantas non augeri ſine terræ imminutione. ca.70.
Quomodo alimentum non alat niſi dilutum Ariſtoteli.cap.71.
Aquam non fieri miſtum nutricationi aptum a calore noſtro.cap.72.
Aquæ nihil ineſſe caloris, etſi ſumme frigida non ſentiatur,nec epota veneno ſit,& Ariſtoteli vere dicatur in aqua paucum ineſſe calidum.c.73.
Aquam non eſſe miſtum alendo idoneum,etſi terrenis partibus non careat, alijſue excrementis. cap.74.
Multa quomodo Hippocrati dicatur potentior aqua, & cur aquam ſolam potantes diutius viuanr,quam omnino abſtinentes, ſi aqua non alit.cap.75.
Aqua Celſo qua ratione dicatur omnium potulentorum imbecillima,ſi non alat.cap.76.
Quarta opinio Bonamici putantis abſtinentes ali potuiſſe aqua ob innati caloris ſummam imbecillitatem.cap.77.
Expenditur propoſita opinio, & oſtenditur neque abſti-

abſtinentes commemoratos, neque abſolute quibus exilis calor ineſt, aqua ſola diu viuere, ac nutriri poſſe. cap. 78.

Reſponderur argumentis allatam opinionem cõmunientibus; ac primum diſquiritur an calor ex aqua ſpiritum gignat, cohibeat, animet. cap. 79.

Aquam noſtratem ſolam non eſſe id, quo alantur animantia imbecillo calore prædita. cap. 80.

Aquam noſtratem non continere miſtum, quod ſufficiat ſuſtinendo calori exiguo. cap. 81.

Aſtra, & cauſſæ regentes mundum quid, & quomodo in aquam agant. cap. 82.

Aqua hac ſenſili quomodo nonnulla nutriri dixerit Ariſtoteles. cap. 83.

An inter plantas ocimum aqua ſola nutriatur. cap. 84.

Cicadas excrementis non carere, nec rhintacem. cap. 85.

Cicadas non ali rore. cap. 86.

Rorem non eſſe aquam ſicco affectam, vt eo nutriente aquam dicas nutrire. cap. 87.

Etſi ros aleret, non tamen ideo alere poſſe aquam. cap. 88.

Aquam ſolam calore digeſtam non degenerare in quoddam tertium, quod ſit alimentum plantarum. cap. 89.

Sitim, ac famem eſſe apetitum alimenti, vt obiecti, quo ſenſu verum ſit: non tamen ideo aqua nutriet, quæ in ſiti expetitur. cap. 90.

Sapor, & ſuauitas vt ſit alimenti conditio, & aqua vt ſapida, ſuauiſque ſit, etſi non alat. cap. 91.

Quomodo Ariſtoteli pituita dicatur alere permiſta cum cibo puro, abſque eo quod aquæ vim tribuat alendi. cap. 92.

Theophraſto quomodo plantæ alantur aqua pura, quæ vere non alit. cap. 93.

Aqua etſi Galeno dicatur bileſcere, cur in ſanguinem, & in alimentum conuerti nequeat. c. 94.

Quomodo Ariſtoteli aqua dicatur eſſe potius aqueum quid, & miſtum, quam aqua, & ſimplex cap. 95.

Quomodo in aqua gigni poſſint Ariſtoteli ſtirpes, & animalia, cui tamen aqua non alit. cap. 96.

Vrticam marinam non ali aqua ſola. cap. 97.

Quinta opinio Clariſſimi viri putantis abſtinentes commemoratos ali terra clandeſtine comeſa. Cap 98.

Expenditur allata ſententia, oſtenditurque primũ abſtinentes noſtros terra, & calce non enutritos. cap. 99.

Terram, & calcem nulli viuenti, ac præſertim nulli homini alimento eſſe poſſe. cap. 100.

Allatæ, proſciſſæque opinionis fundamenta dirimuntur, oſtendendo primum abſtinentes noſtros non comediſſe terram, nec ea nutritos, licet appetiſſe illam, ſuauiterque comediſſe ponãtur. cap. 101.

Abſtinentes non fuiſſe malo habitu, & cachexiam non eſſe abundantiam prauorum ſuccorum, nec neceſſario ſemper fieri ab eſu terrę, ac præſertim noſtris ieiunantibus, ſi qui fuerint cachectici, ſuffragante Hippocrate, ac Ariſtotele. cap. 102.

Lupi fame vrgente cur terram comedant, ſi ea non aluntur. cap. 103.

Serpentes etſi latentes non ali terra, & cur terram comedere dicantur. cap. 104.

Bufones terra non veſci communi, & argumento non eſſe ad humanum alimentum demonſtrandum efficaci. cap. 105.

Columbi cur tunſis lateribus, & rubrica veſcantur, ſi terra non aluntur. cap. 106.

Elephas Ariſtoteli quomodo lapidem voret, ac terram; & de vſu Opij apud Aſianos. cap. 107.

Camelus cur bibiturus fontem pede turbet; Struthiocamelus autem cur terram, oſſa, lapides, & ferrum comedat; an ea digerat ſibi in alimentũ. cap. 108.

Mures Parios, & Armadillos, Codertoſque Indicos non oſtendere abſtinentibus noſtris terram ceſſiſſe in alimentum cap. 109.

Lacertum indicum nõ ali arenulis, aut lapillis, etſi ijs onuſtum ventriculum gerat. cap. 110.

Non omne miſtum humido pingui ſcatere; nec omne humidum pingue alere. cap. 111.

Homo terram edens non alitur luto facto ex terra, & ſaliua, ſeu pituita in ventriculo exundante. cap. 112.

Ex ferro, & lapide vi caloris, ac ſpiritus interni, nullum ſuccum alimentarem educi; nec rubiginem alere. cap. 113.

Terra, & lapides vt miſta ſint; quam nos habeamus cum plantis ſimilitudinem; & cur vni tertio ſimilia inter ſe non ſint neceſſario ſimilia. c. 114.

Vt eadem ſit animalibus materia generationis, & alimenti; vtque mures Thebani e terra naſcantur. cap. 115.

Hominis etymologia non conuinci nobis ortum, & victum e ſola terra eſſe valere. cap. 116.

Cur ſi homo a Deo ex terra ſola conditus eſſe dicatur, non ideo ex ea ſola nutrietur. cap. 117.

Sexta opinio doctiſſimi Medici opinantis ieiunantes noſtros à cibo quidem omni abſtinuiſſe; at vini potione vſos; vnde alimentum ſibi compararuerint. cap. 118.

Examinatur allata ſententia oſtendendo abſtinentes noſtros non vſos, nec enutritos fuiſſe vino; ſolumque vinum alere nõ poſſe partes corporis ſolidiores; nec ſufficere ad alimentum multo tempore. cap. 119.

Occurritur argumentis probantibus abſtinentes noſtros ſolo vino enutritos, oſtenditurque primum quomodo, ſi ſolo ſanguine alimur, ſolo vino ali non poſſimus; quod tamen in ſanguinem verti poteſt; licet non abſolute id pronunciandum ſit. cap. 120.

Vinum vt ſit ſanguis terræ: non omni ſanguine nos ali poſſe: an vinum ſit venenum cicutæ, vt fertur. cap. 121.

De vini, & ſanguinis mutua proportione Alexandri placitum explicatur. cap. 122.

Vini, & lactis proportio explicatur; & vtrum lacte ſolo totam vitam viuere poſſimus. cap. 123.

Vino ſolo ſi carceratus vixit ad viginti dies, ſi ſe-

nes maxime vtantur Platoni, & graciles Galeno; non tamen abſtinentes ali potuiſſe. cap. 124

Alimentum maxime proprium an ſolum ſufficiat alendo corpori; vinumque vt ſit alimentum tale, quod omni viuenti competat, brutis præſertim, ac plantis. cap. 125.

Vltimum alimentum vtile quod ſit; an ex vino ſolo fiat; & vtrum omnibus partibus alendis ſufficiat. cap. 126.

Vino ſedari famem non poſſe, ſitim poſſe; fame ſimul ac ſiti animal angi non poſſe; famemque, ac ſitim ad varias partes attinere; & quid proprie ſit fames, ac ſitis explicatur. cap. 127.

Hippocrati vinum ſedare famem vt medicamentum, non vt alimentum; Galeno autem vinum ſolum nutrire inter alios liquores, non corpus vniuerſum ſufficienter alere. cap. 128.

Septima opinio decernens abſtinentes noſtros ali pituita, & ſuccis crudioribus, qui vlteriori caloris actione in probum alimentum vertantur; quod Magni Alberti placitum recepere plurimi. cap. 129.

Examinatur allata ſententia, oſtenditurque primũ abſtinentes non fuiſſe calore imbecillo, cui ſuſtinendo ad multum tempus ſola pituita ſufficiat. cap. 130.

Abſtinentes nec pituita craſſa, cruditatibusue abũdaſſe, nec enutritos fuiſſe. cap. 131.

Satisfit argumentis communientibus Alberti ſententiam, & oſtenditur primo voracitatem non neceſſario pendere à frigiditate, nec eſſe cauſsã cruditatum, nec habere locum in abſtinentibus cap. 132.

Abſtinentium cutem nõ eſſe ita euaporationi clauſam, vt retrocedant ſemper denuo vapores in alimentum. cap. 133.

Vnde oriatur nauſea, inappetentia, & ciborum odium; an hęc omnia fuerint in abſtinentibus; & vtrum à pituita ſedari poſſit appetitus, & fiat ſemper inertia. cap. 134.

Quo ſenſu Hippocrati, & Galeno pituitoſi dicantur inediam ferre præter conſuetum, & ab ea vtilitatem percipere. cap. 135.

Animalia voracia quæ ſint Ariſtoteli, & quomodo abundantia pituita minus cibum decoquat. cap. 136.

Hippocrati ſenes cur ieiunium tolerent, & quomodo frigidi ſtatuantur. cap. 137.

Auicennæ vt cibi neceſſitas ſit ad inſtaurationem deperditi; vt appetitus deijciatur, & ocietur; vt vrſi, & latentia hieme alantur. cap. 138.

Humorem, qui vomitu reddebatur abſtinentibus, non fuiſſe partem eius, quo alebantur. cap. 139.

Calorem non neceſſario ſemper abſumere humidum, nec neceſſario niſi conſumptum humidũ alimentis reſtauretur, vitam cito extinctam iri. cap. 140.

Semina ſtirpium extra terram non ali humore interno pituitæ correſpondente. cap. 141.

Pullulas pituitæ copiam non indicaſſe, qua nutriretur puella Germanica, nec abſtinens alia. c. 142.

Appetitus vt ſe habeat ad indigentiam, & indigentia ad alimentum. cap. 143.

Quomodo ex Galeno quis abſque nutrimento permanens ob virium iecoris imbecillitatem diu ſufficere poſſit. cap. 144.

Abſtinentes an creuerint; deque vnguium, ac pilorum incremento in abſtinente Conſolentanea. cap. 145.

Fetus in vtero vt ſimul non fiat animal, & homo; quid proprie ſit anteaquam humanam induat naturam; nos non ali vt aluntur plantæ; Ariſtotelesque à crimine liberatur. cap. 146.

Crudiori ſucco, & pituitæ cur nullum à natura datum ſit receptaculum, ſed cum ſanguine labatur. cap. 147.

Octaua opinio Cardani referentis abſtinentium noſtrorum ieiunium in copiam humoris melancholici ex lentis, & craſſis humoribus exorti. cap. 148.

Perpenditur Cardani ſententia demonſtrãdo cauſſas diuturnę abſtinentiæ redigendas non eſſe in aerem, aut in reliquias ingluuiei, aut in melãcholiam. cap. 149.

Diluuntur Cardani rationes oſtendendo cicadas non ali aere; comparatum ex ingluuie non ſufficere ad ieiunium multorum menſium, & annorum; cauſſas iſtas in abſtinentibus noſtris non concurrere; nec humorem melancholicum una cum alijs conditionibus propoſitis huius abſtinentiæ cauſſam eſſe. cap. 150

Nona opinio Bonamici ſtatuentis ieiunantes ali colliquamentis internarum partium. cap. 151.

Perpenditur allata ſententia demonſtrando abſtinentes noſtros non potuiſſe abundare, nec enutriri colliquamentis. cap. 152.

Explicantur argumenta confirmantia profeſſam opinionem, & primo decernitur quomodo ex ſemine dixerit Ariſtoteles fieri ſanguinem, oſtendendo etiam colliquamenta non neceſſario ventriculum petere. cap. 153.

An obæſi gracilibus ſuperuiuant in abſtinentia; id tamen haud fieri quia illi pinguedine liquata nutriantur. cap. 154.

Calor natiuus fame non intendi oſtenditur, ſiccitate non acui, neque colliquatiuus eſſe in famis. cap. 155.

In ſumma neceſſitate alimenti colliquamenta non confluere ad ſtomachum, velut ad commune promptuarium vniuerſi alimenti. cap. 156.

Quo ſenſu Ariſtoteli colliquamentum fiat vt alimentum inconcoctum, & an ventriculus ſit locus alimenti inconcocti. cap. 157.

Quomodo Ariſtoteli diuturna fame laborantes colliquentur; & colliquamenta ſi ad locum cibo deſtinatum influxerint, pro cibo corpori applicentur: & Plutarchi placitum expenditur. cap. 158.

Qua ratione Hippocrati ventriculus vacuus dicatur frui corpore colliqueſcente; ac partibus colliquatis humor ad ventriculum defluat, ſi non alimur colliquamentis. cap. 159.

Decima opinio putantium abſtinentes ali mẽſtrui ſanguinis portione ab vtero materno ſibi reeondita.

dita.cap.160.

Examinatur allata ſententia demonſtrando ieiunantibus alimento non eſſe menſtruum benignum ex vtero matris comportatum. cap.161.

Reſpondetur argumentis allatæ opinionis, demonſtrando fetum in vtero non ſitire; menſtruum haud ſatis eſſe nutriendis adultis; nec ſitim pellere. cap. 162.

Variolis, & morbillis origo an ſit ex menſtruo ſanguine ab vtero comportato, & quomodo. cap.163.

Vndecima opinio Braſauolæ, aliorumque putantium quod circunfertur de abſtinentia plurium menſium, & annorum, fabuloſum quid eſſe, atque fictitium. cap.164.

Expenditur allata opinio, monſtrando quorum abſtinentia diuturna verax fuerit, & quorum mendax, & fabuloſa dici potuerit: qualeue ſit alimentum. cap.165.

Soluuntur argumenta proſciſſæ opinionis ducta ex autoritate veterum, & iuniorum. cap.166.

Calorem inſitum non refrigerari alimentis intrinſecus aſſumptis. cap.167.

Duodecima opinio Harueti, & aliorum exiſtimantium præfatos homines fraudolenter abſtinentiam ſimulaſſe cap.168.

Examinatur allata opinio, demonſtrando qui dolo ſe ieiunium ſimulauerint; & qui verè à cibis abſtinuerint; puellæque Tuſcæ hiſtoria explicatur. cap.169.

Diluuntur argumenta virorum ſublimium, oſtendendo alimentum, & reſpirationem haud eſſe ad vitam ſimpliciter neceſſaria, licet eam conſeruent. cap.170.

Decimatertia opinio eiuſdem Harueti cum alijs dicentis huiuſmodi ieiunium a ſopranaturali cauſſa prodire, ac miraculoſum eſſe. cap.171.

Expenditur allata opinio, monſtrando quale nam miraculo ſit adſcribendum ieiunium, & quale naturæ viribus. cap.172.

Satisfit rationibus allatæ opinionis, declarando quid ſit Hippocrati Diuinum in morbis; abſtinentes non omnes ęgrotare; nec ſeptimæ diei abſtinentiam eſſe letalem. cap.173.

Decimaquarta opinio ex Diogene Laertio, ac Demetrio ſtatuens ieiunantes clam ali conſueuiſſe cælitus ab Angelis cibo aliquo pretioſiſſimo. cap.174.

Perpenditur adducta opinio monſtrando non omnes commemoratos abſtinentes enutritos eſſe cælitus ope Angelorum clam illis optimum alimentum ſuggerentium. cap.175.

Occurritur allatis rationibus in oppoſitum; & primo explicatur vtrum nutrientis animæ quies a ſua operatione ſit mors. cap.176.

Quomodo Ariſtoteli alimentum nõ ſumentia animalia, & plantæ corrumpantur; & qua ratione ignis paruus a magno extinguatur, ſi non ad conſumptionem pabuli. cap.177.

Decimaquinta opinio exiſtimantium abſtinentes noſtros non eſſe corpora viua, ſed cadauera Dæmonibus aſſumpta. cap.178.

Cribratur adducta opinio, demonſtrando poſſe corpora phyſice viuentia diu viuere ſine alimentis; & à Dæmonibus aſſumpta cibarijs vti valere. cap.179.

Reſpondetur argumentis allatæ opinionis, oſtendendo quo ſenſu Ariſtoteli fieri non poſſit vt viuatur ſine alimento; & vtrum alimentis vti poſſint viuentia æquiuoce, ſine anima vegetali. cap.180.

Decimaſexta opinio aſſerentium abſtinentes noſtros eſſe homines, at non viuere vitam humanam, ſed Dæmoniam, quæ cibis non indiget, vt ait Iamblichus. cap.181.

Libratur adducta opinio, demonſtando Dæmones non poſſe in rebus phyſicis naturæ limites egredi; nec omnibus abſtinentibus, clandeſtinum alimentum ſubminiſtraſſe. cap.182.

Tolluntur argumenta ſuperioris opinionis monſtrando quomodo ex Iamblicho, & Apuleio Dæmon poſſit eſſe cauſa eorum, quæ pertinent ad actiones hominum admirabiles. cap.183.

Qua ratione Ariſtoteli fiant ſomnia futurorum prænuncia, & actiones hominum referantur in naturam, caſum, & in Dæmonium. cap. 184.

Quo ſenſu ex Ariſtotele alimentum ad animatum referatur, & ſit non ſecundum accidens, ſed per ſe: ac vtrum per ſe includat neceſſitatem. cap.185.

Decimaſeptima opinio Apponenſi, & poſt eum Rugerij Bacconij cauſſam diuturnæ abſtinentiæ referentis in virtutes aſtrorum, quas vocant alij peculiares influentias, a quibus pendet tum magnetis conuerſio ad polum, tum maris æſtus, tum frigiditas in hæc infera. cap.186.

Ponderatur adducta ſententia, monſtrando cauſſam adeo longi ieiunij referendam non eſſe in virtutes aſtrorum. cap.187.

Diſſoluuntur argumenta propoſitæ ſententiæ, ac primum Celſi, & Apponenſis autoritate librata, oſtenditur non ſemper horum notitiam a cælis auſpiciandam eſſe. cap.188.

Influentias non eſſe cauſſas ieiunij, aliorumue eſſe ductuum abditorum, ac ſpeciatim conuerſiones magnetis ad polum. cap.189.

Diuturnam abſtinentiam, mariſque fluxum, ac refluxum non communicare in ortu a motu, lumine, aut influentijs cæli; ſed hunc ab exhalationibus de terra ſurgentibus; illam ab alia cauſa pendere. cap.190.

Frigiditatem in his ſublunaribus pendere non ab Influentijs, ſed a cælorum immobilitate, vt verum ſit ex Ariſtotele. cap.191.

Decimaoctaua opinio decernens longioris abſtinentiæ cauſſam referendam eſſe in ſympathiam complexionis cum aere, & antipathiam cum cibis. cap. 192.
Iudicium promitur de hac opinione, oſtenditurque hominis temperamentum eam cum aere ſympathiam non habere, vt ſine alimentis illo ſuſtineatur. cap 193.
Diſſoluuntur argumenta, quibus probatur ieiunium pendere a ſympathia cum aere, & antipathia cum alimentis; oſtenditurque vi ſympathiæ aerem non poſſe in alimentum cedere, venenum vero poſſe. cap. 194.
Decimanona opinio exiſtimantium diuturno tempore à cibis abſtinere proprietatem eſſe indiuidualem. cap. 195.
Penditur hæc opinio, aperiendo quid Phyſiologo ſentiendum ſit de proprietatibus occultis tum ſpecificis, tum quoque indiuidualibus appellatis. cap. 196.
Soluuntur rationes viri egregij, ac demonſtratur autorem problematum non eſſe Aphrodiſæum; cur odor thuris, & roſarum alios male habeat, alios recreet; alijs aluum ſoluat, alijs adſtringat; & Galeni, Theophraſtique dogma explicatur. cap. 197.
Vigeſima opinio Abulenſis, cui tam longæ abſtinentiæ origo eſt ex Ecſtaſi, qua ieiunantium anima quaſi à corpore alienata conſueta munia non obeat. cap. 198.
Examinatur allata opinio, demonſtrando Ecſtaſim non eſſe cauſſam immediatam longioris abſtinentiæ; ac tandiu ieiunantes haud omnes Ecſtaſim paſſos fuiſſe. cap. 199.
Soluuntur allatæ rationes hanc opinionem roborantes, de diſcrimine inter Ecſtaſim, ac ſomnum; & inter Ecſtaſim grauem, ac leuem agentes. cap. 200.
Vigeſimaprima opinio Poſthij aſſerentis homines diu ab alimento abſtinere, anima illorum per cataphoram, & intenſiorem ſomnum vacante à proprijs officijs. cap. 201.
Examinatur, & improbatur opinio decernes abſtinentiam diuturnam ab alto, & profundiori ſomno prodire. cap. 202.
Reſpondetur ad argumenta de ſomni differentijs, & de longum tempus dormientibus. cap. 203.
Vigeſimaſecunda opinio Benedicti, Montui, & Mercuriales dicentium cauſſam longi ieiunij eſſe conſtrictionem cutis, pororumque occluſionem quidquam e corpore diffluere non permittentem. cap. 204.
Expenditur allata ſententia demonſtrando vſum, ac neceſſitatem alimentorum non eſſe abſolute inſtaurationem deperditi, ſed in alium finem: nec ita meatus omnes occludi poſſe, vt nihil effluat e corpore. cap. 205.
Soluuntur Benedicti, & Montui rationes, oſtendendo cur cælum alimentis non egeat; & quomodo corpora, e quibus nihil effluat, ali valeant: Porphyrio, & Galeno explicatis. cap. 206.
Abſtinentibus an aliquid effluat e corpore, & quid exire valeat. cap. 207.
Vigeſimatertia Opinio Citeſij dicentis diuturnæ abſtinentiæ cauſſam fuiſſe conſtrictionem, ſiue compreſſionem viſcerum nihil nutrimenti admittentium. cap. 208.
Examinatur opinio propoſita, demonſtrando coarctationem viſcerum ieiunij cauſſam non eſſe, at potius effectum; nulloque modo famem, ſitimue tollere, ſed augere. cap. 209.
Satisfit rationibus propoſitæ ſententiæ, aperiendo qua ratione arcte cincti pectore, ac ventre minus comedere poſſit. cap. 210.
Vigeſimaquarta opinio Ioannis Langij exiſtimantis longum hoc ieiunium à morbo pendere, nimirum à tabe iecoris, ac ventriculi ſtupore, ac omnino ab atrophia. cap. 211.
Expenditur allata ſententia, oſtendendo cauſſam cur diu viuant aliqui ſine cibo non eſſe morboſam affectionem. cap. 212.
Occurritur allatis rationibus, declarando differentiam ieiunij ſanctorum, & prophanorum: non ſemper ex morbo intermitti functiones vitæ: quæue operationis læſio morbum ſequatur. cap. 213.
Vigeſimaquinta opinio Quercetani referentis abſtinentiæ cauſſam in petrificationem partium ventris imi, & nutricatum aliarum ex aere, ac odoribus. cap. 214.
Expenditur allata ſententia oſtendendo longum ieiunium haud ortum eſſe a petrificatione partium naturalium, & a nutricatu aliarum ex aere in vllo abſtinente. cap. 215.
Soluuntur argumenta Quercetani oſtendendo ab ſtinentis viſcera naturalia non fuiſſe petrificata; vitalia non aere nutrita, nec alijs vitam communicaſſe. cap. 216.
Vigeſimaſexta opinio decernens abſtinantes noſtros diu ſine cibo, potuque viuere vi herbæ, ac medicamenti cuiuſdam famem, ſitimque pellentis. cap. 217.
Expenditur allata ſententia oſtendendo abſtinentes noſtros nullius herbæ, aut medicamenti virtute adeo longum produxiſſe ieiunium. c. 218.
Occurritur argumentis allatam ſententiam confirmantibus, conſiderando naturam herbarum, & pharmacorum famem ſitimque pellentium. cap. 219.
Vigeſimaſeptima opinio ex Valeriola referens cauſſam diuturnæ abſtinentiæ in puram conſuetudinem. cap. 220.
Expenditur propoſita ſententia, oſtendendo conſuetudinem non parere tam longam abſtinentiam. cap. 221.
Satisfit rationibus viri Clariſſimi, oſtendendo qua ratione medicamenta, & venena non agant in aſſuetos; & quomodo ſe habeat conſuetudo ad cibum, & potum. cap. 222.

Libri

Libri Tertij Capita centum.

Præfatio, in qua & dicta dicendis attexuntur, & dicendorum ratio, naturaque proponitur.
Liber Tertius, in quo ex rei natura diſquiruntur cauſſæ phyſicæ tam longum ieiunium conſtituentes, efficientes, conſeruantes, terminantes, ac diſtinguẽtes cum generatim, tum ſpeciatim.
Diſtribuitur viuentium genus in ſuas ſpecies ſupremus. cap. 1.
Quomodo ſe habeant ad alimenta propoſitæ viuentium ſpecies vniuerſim. cap. 2.
Semen animalium & in vtero, & extra vterum ſemper viuere ſine alimento. cap. 3.
In animalium mortalium genere aurelias, & nymphas appellatas nunquam vllo alimento vti: cõparaturque generatio inſecti ex verme cum generatione hominis. cap. 4.
Semen plantarum non tota ſui vita, ſed tamen diu ſine alimento viuere. cap. 5.
Oua diu ſine alimento viuere, quamuis non totam vitam ſine alimento viuant. cap. 6.
Ligna, ſeu ramos, & arbores extra humum diu ſine alimento viuere. cap. 7.
Stirpes terræ infixas diu, ac ſpeciatim tota hieme ſine alimento viuere poſſe. cap. 8.
Brutorum imperfectioris naturæ plurimas ſpecies diu ſine alimento viuere poſſe: ac ſpeciatim de ieiunio, & ortu brutorum viuentium intra ſoliſſimos, imperuioſque lapides cõpertorum. c. 9.
Aues quamplures diu abſtinere incolumes. c. 10.
Piſces diuturnam tolerare abſtinentiam. cap. 11.
Terreſtrium brutorum perfectorum plurima diuturnum agere ieiunium. cap. 12.
Homines diu a cibo, potuque abſtinere poſſe. c. 13.
Quotuplex, quæque cauſſa de propoſito nobis inquirenda ſit. cap. 14.
Quotuplex, quæque ſit communis idea, vniuerſaliſque forma diuturnæ abſtinentiæ. cap. 15.
E quibuſnam fontibus hauriantur argumenta noſtros abſtinentes non ali confirmantia. cap. 16.
Homines in diuturno ieiunio nutriendi functionem intermittere poſſe ratione animæ. cap. 17.
Nos diu abſtinẽtes poſſe a nutricatione toto eo temporis tractu ociari corporis habita ratione. c. 18.
Homines diu poſſe nutriendi munere priuari citra vitę diſpendiũ habita quoq; ratione caloris. c. 19.
Poſſe diuturnam nos agere vitam citra nutricatum ex ratione vitæ, ſeu viuentis totius, quod ex anima & corpore mediante calore conſtituitur. cap. 20.
Diu intermitti poſſe nutricationem ab homine ratione ipſiusmet nutricationis. cap. 21.
Diu poſſe intermitti functionem alendi ratione humoris, qui calori ſubditus eſſe dicitur, & omnino ratione ſpirituum. cap. 22.
Confirmatur diu ſine opera nutricatus viuere poſſe homines de ſententia principium autorum, ac primum Hippocratis. cap. 23.
Nutricatione diu intermitti ex decreto Celſi. c. 24.
Ociari diu nos poſſe a nutriendi munere ad aures Galeni ex illuſtri ſententia in opere *de locis affectis*. cap. 25.
Idipſum confirmatur ex eodem Galeno propoſitam Cornelij ſententiam approbante. cap. 26.
Confirmatur hominem ſine actione alendi conſiſtere poſſe diu de mẽte Galeni ex *com. 15. aphor. 1. ſectionis*. cap. 27.
Operationem virtutis nutritiuæ in atrophia intermitti ex Auicennæ ſententia. cap. 28.
Ariſtoteli quoque priuatum actione nutriendi hominem viuere poſſe in textu 13. lib. 2. *de anima*. cap. 29.
Confirmatur id ipſum ex eodem Ariſtotele in textu 14. eiuſdem operis. cap. 30.
Nutricationem in viuente intermitti poſſe Ariſtotele autore in *vltimo problemate decimæ ſectionis*. cap. 31.
Confirmatur hominem poſſe abſque nutriendi operatione viuere ex definitionibus animæ ab Ariſtotele promulgatis. cap. 32.
Deducitur hoc ipſum ex trigeſimo ſexto ſecundi *De anima*. cap. 33.
Adijcitur his definitio vitæ in *Paruis naturalibus* exarata propoſitam intermiſſionem nutricationis adſtruens. cap. 34.
Ariſtoteli hoc idem placuiſſe in primo *Magnorum Moralium*. cap. 35.
Hominem diutius nutricationẽ intermittere poſſe de mente Ariſtotelis in *5. problemate primæ ſectionis*. cap. 36.
Ariſtotelẽ ſuppoſuiſſe, ac potius expreſſe decreuiſſe viuentia functionem alendi poſſe intermittere, quod etiã notauit Auerroes 2. *de an. t.* 5. c. 37
Marcello nutricationem in viuentibus intermitti poſſe. cap. 38.
Laurentio nutricationem vitæ neceſſariam non eſſe. cap. 39.
Colligitur forma, & idea vniuerſalis abſtinentiæ noſtrum ieiunantium. cap. 40.
Quotuplex, quæque ſit vniuerſalis cauſſa efficiens diuturnæ huius abſtinentiæ. cap. 41.
Quid, & quomodo radicalis humoris a calore natiuo conſumptionem penitus prohibere poſſit. cap. 42.
Quotuplex eſſe poſſit æqualitas in miſto. cap. 43.
De differentia originis æqualitatum miſti, deque origine radicalis humoris. cap. 46.
Differentia eſſentiæ trium æqualitatum propoſitarum; & eſſentia natiui caloris, humidique radicalis explicatur. cap. 45.
Diſcrimen trium earundem æqualitatum ratione quantitatis diſcretæ; vnde innumeræ ſpecies temperamentorum, & miſtorum æqualium innoteſcunt; a quibus ſeiungitur æqualitas caloris natiui & humoris primigenij, ſeu radicali. cap. 46.
Differentia promulgatarum ſpecierum æqualitas penes durationem. cap. 47.
Quæ ſit æqualitas impediens conſumptionem humoris radicalis a calore natiuo. cap. 48.
Aequalitatem caloris natiui, & humidi radicalis quoad virtutis in homine reperiri poſſe. cap. 49.
Aequalitatem virium caloris, & humoris naturalis in homine diu ſeruari poſſe. cap. 50.

Quomo-

Quomodo æqualitas virium caloris natiui, & humidi radicalis ſit cauſſa diuturni ieiunij. cap.51.

Quibus præſertim æqualitas virium caloris, & humoris ſit cauſſa ieiunij. cap.52.

De altera cauſſa huius admirabilis ieiunii, qua non tollitur omnino, ſed retardatur humidi conſumptio. cap.53.

Proportionem hanc humidi radicalis ad calorem natiuum, in qua lente humor a calore conſumatur, in homine reperiri poſſe. cap.54.

Commenſurationem hanc humidi, & caloris in homine diu ſeruari poſſe. cap.55.

Proportio hæc natiui caloris & humoris quomodo ſit cauſſa longioris abſtinentiæ. cap.56.

Quibus præſertim ſit cauſſa ieiunij hæc proportio caloris ad humorem. cap.57.

Quomodo ſe habeant ad inuicem propoſitæ duæ cauſſæ in producendo ieiunio. cap.58.

Aequalitatem, & proportionem caloris natiui, & humoris radicalis poſſe ſtatui cauſſas ieiunij cõmunes omnibus abſtinentibus ab initio enumeratis. cap.59.

Manifeſtatur ex his cauſſis diuturnum hoc ieiunium proficiſci rei naturam conſideranti. cap.60.

Confirmatur hoc ipſum argumento deſumpto a lucernis vetuſtiſſimis, quæ noſtris temporibus in ſepulchris ardentes reperiuntur. cap.61.

De æqualitatis propoſitæ inter vires caloris, & humoris varietate eſſentiali. cap.62.

Proportionis inter eadem vitę principia propoſitæ varietas eſſentialis. cap.63.

Quibus abſtinentibus a primo genere tum æqualitatis, tum proportionis virium caloris & humoris interni ieiunium ortum duxerit. cap.64.

Quibus abſtinentibus longi ieiunij cauſſa ſit e ſecundo genere tum æqualitatis, tum proportionis, quæ ſunt cum valido calore. cap.65.

Quibus longæ abſtinentiæ cauſſa fuerit æqualitas, & proportio virium humoris, & caloris mediocris in tertio genere. cap.66.

De diſcrimine trium horum generum æqualitatis, ac proportionis virium caloris, & humoris in producendo ieiunio. cap.67.

De cauſſis terminantibus ieiunium generatim. cap.68.

De cauſſa per ſe tollere valente virium caloris, & humoris æqualitatem, & oſtenditur eam non eſſe calorem, nec humorem, nec animam, ſed extrinſecus occurſantia. cap.69.

De cauſſis per accidens generatim euertentibus æqualitatem virium caloris, & humoris interni. cap.70.

Explicantur externæ cauſſæ per accidens æqualitatem propoſitam deſtruentes. cap.71.

Afferuntur cauſſæ internæ per accidens euertentes æqualitatem virium caloris, & humori; quarum vna oſtenditur eſſe anima. cap.72.

Enucleatur altera interna cauſſa per accidens huiuſmodi æqualitatem deſtruens. cap.73.

De ijs, quæ per ſe deſtruunt aliam ieiunij cauſſam, proportionem ſcilicet virium caloris & humoris, ac ſpeciatim de extrinſecus accidentibus. cap.74.

De interna cauſſa per ſe primo proportionem virium caloris, & humoris euertente. cap.75.

De cauſſis per accidens euertentibus eandem virium caloris, & humoris proportionem abſtinẽtiæ procreatricem. cap.76.

De forma, ſiue idea termini illius, in quem deſinit longum ieiunium. cap.77.

De his, qui poſt ieiunium ſani remanent, atque ad intermiſſum ciborum vſum neceſſario redunt. cap.78.

De his, qui ex longo ieiunio tandem moriuntur. cap.79.

De his, qui ex longo ieiunio incidunt in ægritudinem, a qua conualeſcere poſſunt redeuntes ad vſum alimentorum. cap.80.

De his, qui ex longiori abſtinentia morbum incidunt, in quo non poſſunt intermiſſum alimenti vſum repetere. cap.81.

De cauſſis communibus varietatis, ſeu differentiarum temporis, ſeu durationis motientis longum ieiunium a ſubiecto deſumptis. cap.82.

De cauſſis varietatis in duratione ieiunij ab efficientibus, & conſeruantibus abſtinentiam depromptis. cap.83.

De cauſſis varietatis in duratione ieiunij deſumptis a finientibus, ac terminantibus abſtinentiã. cap.84.

De fontibus, vnde hauriantur cauſſæ ſpeciales variæ durationis abſtinentiæ quoad ſingulos gradus. cap.85.

Diſtribuuntur gradus ieiunorum penes durationis varietatem in certa capita. cap.36.

De cauſſis abſtinentiæ intra ſeptimam incluſæ, qui eſt primus gradus longi ieiunij, inter quas numeratur ſanguinis copia in venoſo genere, quam protulit Bottonnus inſignis Medicus. cap.87.

De cauſſis ieiunij ad nonam diem producti, in quibus locum habere videtur alienatio animæ a vitæ muneribus Ecſtaſis nuncupata, quam excogitauit Abulenſis. cap.88.

De cauſſis abſtinentiæ ad duodecim dies prorogatæ, e quarum cenſu non remouetur caloris imbecillitas a Doctiſſimo Bonamico propoſita. cap.89.

De cauſſis abſtinentiæ quindecim dierum, quarũ vna perhibetur eſſe morboſa conſtitutio autore Braſauolo. cap.90.

De cauſſis ieiunij viginti dierum, e quarum numero legitur pituitæ copia cum Magno Alberto; attexiturque propoſitis noua hiſtoria longioris abſtinentiæ Canonici Leodienſis. cap.91.

De cauſſis ieiunij triginta dierum. cap.92.

De cauſſis abſtinentiæ quadraginta dierum, quas inter numeratur vini potio; duæque mirabiles hiſtoriæ longioris ieiunij ſuperioribus adijciuntur; & ſupernaturalis, ſanctorumque virorum abſtinentia explicatur. cap.93.

De cauſſis

De cauſſis ieiunij bimeſtris, inter quas reponimus meatuum cutis adſtrictionem cum Benedicto, & Montuo. cap. 94.

De cauſſis ieiunij trimeſtris, & explicatur quomodo animalia quædam ſine nutricatu pingueſcãt: Adijciturque promulgatis noua longiſſimi ieiunij obſeruatio. cap. 95.

De cauſſa ieiunij ſemeſtris. cap. 96.

De cauſſis abſtinentiæ, quæ ad annum integrum prorogatur. cap. 97.

De cauſſis abſtinẽtiæ vltra annum pratenſæ. c. 98.

Præter cauſſas phyſicas dudum allatas, tres alias reperiri valere diuturni huius ieiunij procreatrices. cap. 99.

Cauſſarum propoſitarum abſtinentiæ comparatio ad inuicem. cap. 100.

Libri quarti Capita centum quinque.

Præfatio, in qua notatur difficultatum explicandarum natura, & agendorum ordo.

Liber Quartus, in quo enodantur difficilia, quæ hactenus explicatis obſtare, ac obijci poſſe videntur.

Decere Philoſophum de re aliqua ex profeſſo tractantem tum omnes aliorum opiniones de propoſito expendere, tum illuſtriores tantum: vnde innoteſcunt ſcribentium fines, officia, crimina, & contemplationum varietates cap. 1.

Licere Phyſiologo inter expendendas opiniones aliorum, nouas a ſemetipſo comminiſci, & velut alienas examinare; ex quo putet cognitionum varietas, & ordo. cap. 2.

Alimentum omne a viuentibus neceſſario prodire, nec ali ferro ſtruthiocamelum: quo cæno alatur animal, & planta. cap. 3.

A mortuis vt nobis alimenta, augumenta, & ſemina ſuppeditentur apud Hippocratem, exercitatio cum acutiſſimo Scaligero. cap. 4.

Experimento haud probari aurum putabile poſſe nutrire. cap. 5.

Homines fæno ſolo an diu ali valeant vti iumenta. cap. 6.

Venena in alimentum nulla ratione poſſe concedere. cap. 7.

Vt homo, & omnino animal ſuauiter olere valeat ſponte naturæ. cap. 8.

Vt frigus non ingrediatur opera naturæ; ac præſertim vt quæcunque ex putri oriuntur a calore gignantur. cap. 9.

Quomodo aqua feruens remoto calefaciente ſemetipſam refrigeret. cap. 10.

Abſtinentes a cibo, potuque omni prius affligi, & mori ſiti, quam fame. cap. 11.

Vt aqua potabilis calore putreſcere non poſſit, atque animari. cap. 12.

Ex putri formaliter animatum procreari non poſſe. cap. 13.

Cyprinis, & alijs piſciculis ſponte natis non eſſe ortum, aut victum ex aqua ſola. cap. 14.

Piſces ψυχρότροφοι, ſeu frigida nutriti cur aqua ſola viuere non dicendi. cap. 15.

Aquam non ideo eſſe miſtum alendo aptum, quia tactu non ſentiatur ſumme frigida, & guſtu percipiatur varij ſaporis. cap. 16.

Aquis permiſtum non eſſe aerem. cap. 17.

Aquæ terram non eſſe permiſtam, cui terræ ſapores intint. cap. 18.

Aquam motu, ac ventis non incaleſcere, & cur mota dicatur viua. cap. 19.

Aqua hieme calida miſti rationem nõ habet. c. 20.

Aquam non congelaſcere, cui nihil inſit caloris, et ſi frigore congelata calore diffluat. cap. 21.

Quomodo aqua frigidiſſima quum ſit ab externo frigore vertatur in glaciem. cap. 22.

Præter qualitates actuales de genere accidentis ineſſe cuique elemento habituales qualitates de genere ſubſtantiæ, quæ ſunt formæ, ac differentiæ conſtitutrices. cap. 23.

Vt qualitates actuoſæ, ac potiſſimum frigiditas in materia denſiori ſit intenſior. cap. 24.

Aquæ calorem non oſtendi a pelluciditate. c. 25.

Platonis aſſertum de elementorum ſimplicitate explicatur. cap. 26.

Piſces in piſcinis ex lapide conſtructis nõ ali aqua; & Ariſtotelis locus explicatur de terra, & aqua. cap. 27.

Piſcium in perforatis nauiculis quodnam ſit alimẽtum. cap. 28.

Piſcibus in vaſis vitreis conſeruatis, ſi non aqua, quid in alimentum cedat. cap. 29.

Oſtrea, mytulos, & holoturia non ali aqua. cap. 30.

Lepades, ac mugiles aqua ſola non ali. cap. 31.

Sardinas, & aphyas aqua non ali. cap. 32.

Plantas marinas ſola non ali aqua. cap. 33.

Si vinum, ſanguis, lac, cęteríque liquores nutriant, non ideo aquam alere. cap. 34.

Anguillas non oriri, nec ali aqua pura, ſed ex alijs de cauſſis oblectari Ariſtoteli. cap. 35.

Aquatilia tum branchias habentia, tum fiſtulam, & ſpeciatim teſtacea non ali aqua ex Ariſtotele. cap. 36.

Rondeletij ratio de nutricatu ex aere, & aqua penditur ad Ariſtotelis trutinam. cap. 37.

Quomodo mutatio ſit ſimplicis in miſtum, ac viciſſim, & omnino inter oppoſita; vnde tollitur Olimpiodori ratio probans aquam alere. ca. 38.

Aqua ſi non alit, quomodo Ariſtoteli vere dicatur alimento eſſe, ac proinde illius mutatio morboſa. cap. 39.

Niuem non eſſe aquam, & quomodo ex ea vermes oriantur, & nutriantur, leporeſque Plinio. cap. 40.

Aquam vino additam quomodo Ariſtoteles dicat in vinum mutari, & vinum in aquam, quæ in miſtum perfecti generis, atque adeo in alimentum conuerti nequit. cap. 41.

Lentem paluſtrem non oriri, neque nutriri ex aqua ſola. cap. 42.

Quomodo putredo ſit propria miſti paſſio, & aquę conueniat. cap. 43.

Aquam quomodo calor concoquat Hippocrati, ſi ea coctione non vertitur in alimentum. cap. 44.

Vt nix

Vt nix eſſentiam non habeat terræ participem, ac ſpumoſam, exercitatio cum ſubtiliſſimo Scaligero. cap. 45.
Qua ratione nix fecunditatem afferat agris, ſi terræ particeps non eſt. cap. 46.
Vt putredo abſolute ſit corruptio proprij caloris. cap. 47.
Cur miſta imperfecta viuentibus in alimentum cedere non valeant; & ſpeciatim cur aqua miſta cum alimentis non alat. cap. 48.
Vt alimentum ſimpliciter humidum eſſe oporteat. cap. 49.
Cur ſiti occurrat magis vinum quam aqua. cap. 50
Vt ſitis ſit deſiderium alimenti. cap. 51.
Vt fames quatenus eſt ſenſus indigentiæ, quem animalem dicimus, ſit affectio ſolius oris ventriculi, non etiam aliarum partium. cap. 52.
Vt dolor famem, ac ſitim præcedat veluti cauſſa; non ſubſequatur quaſi effectus. cap. 53.
Cur pinguedo, & adpes alere non poſſit. cap. 54.
Vt medulla non ſit alimentum, ſed excrementum oſſium. cap. 55.
Ieiunia per accidens, & apparenter calefacere, vere, ac per ſe calorem non acuere, licet per ſe ſitum procreent. cap. 56.
Vt alimentis per ſe non refrigeretur vlla ratione calor natiuus. cap. 57.
Ariſtotelis difficilis locus explicatur de refrigetio caloris ab alimento. cap. 58.
Galeno item alimentum non refrigerare calorem natiuum, niſi per accidens, ſed per ſe illum augere. cap. 59.
Vt alimentis augeatur caloris innati gradus, ſeu qualitas; non ſola materia calida; exercitatio cum doctiſſimo Fernelio. cap. 60.
Vt alimentis non poſſit caloris virtus intēdi abſq; eo quod ſubiecta calori materia augeatur. c. 61.
Vt anima nutriens actum habeat immediatum, & proprium, in quo edendo nō vtatur organo corporeo. cap. 62.
Calorem natiuum in nobis, quin etiam ignis flammam apud nos, non indigere neceſſario humoris, quo veluti pabulo nutriatur. cap. 63.
Cur calor humorem in miſto, & in viuente præſertim depaſcatur, & interitum procuret, exercitatio cum ſubtiliſſimo Scaligero. cap. 64.
Vt in Ecſtaſi ceſſet anima nutriens ab alendi munere. cap 65.
Vt Ecſtaſis non ſit priuatio munerum animæ intelligentis, exercitatio cū viro doctiſſimo, ex Scaligero. cap. 66.
Vehementi ſtupore, alijsque plurimis de cauſſis deleri ab animo poſſe omnes notiones, & habitus. cap. 67.
Vt alimenti vſus non ſit ad reſtaurationem deperditi, ſed ad auocandum calorem a cita conſumptione humoris: exercitatio cum Magno Alberto. cap. 68.
Cur ſemen maris in vtero feminæ concipientis nō alatur. cap. 69.
Vt ſemen non ſit pars animati, in quo eſt. cap. 70.
Vt oua ſubuentanea ſint animata. cap. 71.
Vt venæ meſeræi de ventriculo, & inteſtinis ſugant alimentum non expectato fine coctionis. cap. 72.
Vt folia, flores, fructus, & ſemina plantarum partes vere non ſint, ſed exerementa potius. ca. 73.
Vt ex eo, quod oua, & ſemina citra nutricatum viuant, colligere poſſimus perfecta quoque animalia vitam poſſe traducere abſque alimentorum vſu. cap. 74.
Vt facultas alens poſſit a nutriendi functione ociari. cap. 75.
Cur materia corporis noſtri per alimentum ſemper non debeat innouari, vt cenſet Albertus; cap. 76
In his, qui diu a nutriendi munere ociantur, fruſtra non eſſe ventriculum, iecur, & alia membra nutricatui dicata. cap. 77.
Vt ratione caloris animal functionem alendi diu intermittere ualeat. cap. 78.
Vt piper, pyrethrum, ſinapi, thapſiaque ſit homine calidior. cap. 79.
Vt viuenti non repugnet nutricationem intermittere, ſiue vt animal poſſit abſque nutricatu viuere qua viuens eſt. cap. 80.
Vt fini nutricationis formaliter non obſtet eius operationis intermiſſio. cap. 81.
Vt in atrophia facultas alens penitus ocietur; cap. 82.
Vt ex Galeni ſententia nutriendi functio non ſit homini neceſſaria. cap. 83.
Vt ex Plotini ſententia nutricatio iugis non eſſe debeat in corpore viuentis. cap. 84.
Vt effectui priuatiuo cauſſa poſitiua poſſit, aſſignari, noſque id fecerimus in ſuperioribus. cap. 85.
Vt mors viuentibus conueniat ſecundum naturā, ſeu quomodo interitus viuentibus ſit naturalis. cap. 86.
Cur non ſint frequentiores noſtri abſtinentes, ſed raro admodum viſantur. cap. 87.
Vt alimentorum indigentia inſit viuenti quatenus miſtum eſt. cap. 88.
Cur abſtinentes ob æqualitatem virium caloris, & humoris interni moriantur, ſeu non ſemper totam vitam degant in ieiunio, ſed plerunque redeant ad ciborum vſum. cap. 89.
Vt agentia ſecundum virtutem æqualia inuicem agant. cap. 90.
Vt ex Galeno ſubſtantia corporis, & omnino humidum ſubſtantificum diſſipetur a calore natiuo, non ſolum ab adſcititio, exercitatio cum Cardano. cap. 91
Vt Ariſtoteli calor internus abſumat humidum ſubſtantificum. cap. 92.
Vt ex rei natura non colligatur a calore natiuo nō abſumi humidum ſubſtantificum, & primo quia calor ſit animæ inſtrumentum. cap. 93.
Vt calor non ideo dicatur non conſumere humidum quia in miſto elementa non ſine in actu ſecundo, & qualitatibus refractis, ſubditiſque formæ tuenti compoſitum. cap. 94.
Vt calor inſitus non ideo non conſumat partium ſubſtantiam, quia ſit earum forma. cap. 95.

Vt calo-

Vt calori haud negãda ſit actio in humorem, quia in viuente functiones ſint animæ, vel totius animati.cap.86.
Etſi calor humorem abſumere dicatur, nõ ideo euerti naturæ leges.cap.87.
Calor deſtruendo humidum ipſe cum ſemetipſo non pugnat.cap.88.
Vt calor inſitus igneo proportione non reſpõdeat, & reſpondens conſumere poſſit humidum. cap.89.
Calorem innatum radicali humori ad eo contrarium eſſe, vt ipſum conſumere valeat. cap.100.
Calorem inſitum corporis ſubſtantiam diſſoluere dicendum ne ſit, quam antea conſtruxerat, ſi humorem ſubſtantificum abſumat.cap 101.
Vt ab inſito calore corpus non deſtrui ex eo non colligatur, quod vegetiori calore, & hieme viuentia melius habeant.cap.102.
Vt eadem eiuſdem rei poſſit eſſe cauſa per ſe, ac per accidens. cap.103.
Effectum, cuius cauſas quis nouit, cur non ſemper is idem procreare valeat cap.104.
Peroratio totius operis.caput vltimum.

Finis Index Capitum.

INDEX

Alphabeticus rerum omnium ſcitu digniorum, quæ in hoc opere continentur, in quo primus numerus librum ſignificat, ſecundus pagellam, tertius columna.

ABaris ieiunium mirum. 1.13.2.
Abiecti animi eſt ſolum euidentia rimari. 2.175.1.
Ab iguotioribus progredi non licet. [illegible]
Abſinthij ſuccus prope agitatus, non ori illatus, vt ori amarorem incutiat. 2.52.2.
Abſtinens cur ingeſto bolo dolore ſtomachi moleſtatus. 2.151.1.
Abſtinens cur ingeſto bolo vomuit. 2.151.1.
Abſtinentes cacochymi eſſe nequeunt, ſed cachectici, & cur. 2.85.1.
Abſtinentes cur aliquot aquam potauerint. 2.56.2. & 63.2.
Abſtinentes cur non omnes æquali tempore ieiunare potuerint. 3.50.2
Abſtinentes cur non ſint frequentiores. 4.150.2.
Abſtinentes homines ali non poſſe eo, quo ali poteſt pyrauſta 2.48.1.
Abſtinentes multos non bibiſſe. 3.34.1.
Abſtinentes non affici à ſolo ieiunio, vt à priuatino. 2.198 1.
Abſtinentes non appetunt non ob pituitam. 2.117.2
Abſtinentes non comediſſe terram. 2.82.2
Abſtinentes non eſſe voraces. 2.115.1.
bſtinentes non fuiſſe malo habitu. 2.84.2.
Abſtinentes nõ fuiſſe omnes tẽperie frigida. 2.115.1
Abſtinentes non omnes angelico alimento altos. 2.153.1. & 2.
Abſtinentes non omnes eſurientes. 3.48.1. & 2.
Abſtinentes qui non augeantur. 3.35.1. & 2.
Abſtinentes, vide Ieiunantes.
Abſtinentia cum calore conſumente humidum eſt neceſſario cum decremento. 3.38.2.
Abſtinentia decimaſeptima diei. 3.54.1.
Abſtinentiæ cauſſam non eſſe melancholiã. 2.128.1.
Abſtinentia Eliæ qualis. 3.55.2.
Abſtinentiæ, et inappetentiæ cauſſa eadem. 2.189 1
Abſtinentiam ſimulantes. 2.146.2. & 147.1.
Abſtinentia quæ finiatur interitu. 3.49.1. & 50.1.
Abſtinentia ſex hebdomadarum. 3.55.2.
Abſtinentia vim caloris hebetat. 3.19.1.
Abſtinentia. vide Ieiunium, & Inediam.
Abſtinentibus non defuiſſe excrementa. 2.183.2.
Abſtinentium differentia varia. 3.50.2.
Abſtinentium duo mira. 3.30.2.
Abſtinentium e corpore aliquid effluxiſſe. 2.183.1.
Abſtinentium habitudo ad alimenta. 2.37.1.
Abſtinentium plurimi vigiles fuere. 2.179.1.
Abſtinentium, ſeu diu ſine cibo viuentium obſeruationes plurimæ. 1.3.1. & ſeq. 3.13.1. & 2. & 55. 1. & 57.2.
Abſtinentium tota vita numerus numeroſiſſimus. 3.3.2.
Abſtinere cur oporteat in acceſſionibus. 3.46.1.
Accidens eſt natura ſimpliciſſima. 2.40.1.
Accidens eſt ſimplex forma, non miſtum corpus. 2.38.1.
Accidens in ſubſtantiam non verti. 2.40.1.
Accidens non conſtituit in eſſe ſubſtantiam. 4.85.2.
Accidens vt ſit accidenti ſubiectum. 3.19.2.
Accidentalis habitudo alimenti ad alendum quæ. 2.94.1.
Accidentia a quo per accidens corrumpãtur. 3.48.1
Accidentia ſunt veſtes ſubſtantiæ. 4 69.1.
Accidentia vt a ſubiecto dependeant. 3.50.2.
Accidentibus cur ali nequeamus. 2.143.1.
Accidentibus omnibus ſubſtantia non eſt ſubiectum æque proximum. 3.45.1.
Accidentium duplex origo. 3 43.2. & 44.1.
Accidẽtium nullum natura eſt ſine ſubiecto. 3.45.1.
Accidentium origo. 3.19.2.
Accidẽtium ſeparabilium corruptio propria 3.44.1.
Actio caloris, & ſidirum in terra, & aqua elementum perpetua. 2.33.2. & 35.2.
Actio eſſentiam ſequitur. 3.27.1.
Actio hepatis circa quod alimentum fiat. 2.123.2.
Actio læſa eſt morbi ſymptoma. 2.188.1.
Actio læſa, & abolita non conuertuntur. 2.189.1.
Actio læſa non eſt omnis quæ obiri nequit. 2.189.1.
Actio membri aboleri quando nequeat ſine morbo. 2.193.2.
Actio naturalis ventriculi quæ ſit. 2.193.2.
Actiones agenti proportione reſpondere. 2.178.1.
Actiones læſæ quando vere ſint. 2.189.1.
Actiones omnes in viuente non eſſe animæ, ac totius compoſiti. 4.156.2.
Actiones ſunt etiam virtutis refractæ. 4.155.2.
Actionis celeritas vnde ſit. 2.51.1.
Actionum humanarum quadruplex differentia. 3.162.1.
Actionum naturalium prima quæ. 3.23.1.
Actionum interpollatarum natura vt ſe habeat ad tempus. 3.20.1.
Actio quanuis à temperamento. 2.117.1.
Actio vt poſſit eſſe inter æqualia. 3.32 2.
Actiua methodi qualis contemplatio. 4.62.1.
Actus actiuorum in patiente non fiunt niſi diſpoſito. 3.9.2.
Actus eſt finis, in quem dirigitur omnis potentia, ſiue actiua, ſiue paſſiua. 3.25 2.
Actus eſt ratio intelligendi. 3.25.2.
Actus nomen multiplex. 4.145.2.

Actus

Actus primus ut ſit omnis anima.3.28.2
Adam vt factus e gleba.2.96.2
Adeps ſi non alit, cur in fame abſumatur.2.92.1
Adipis vſus in viuente.2.92.1
Adipi vnde ſit origo.2.133.2
Adoleſcentes vt moriantur.4.149.2
Admirabilibus fidem detrahentes vt philoſophiam perimant.3.14.1
Admiratio cauſſa riſibilitatis.2.173.1
Adſtrictio cutis quibus ſit cauſſa ieiunij.3.56.2
Adſtringentia quibus aluum laxent.2.174.2
Aegri qui ſint.2.187.1
Aegrotorum calor vni humorum coctioni ſtudet. 3.53.2
Aegypti aer puriſſimus.2.36.1
Aegypti cælum idoneum abſtinentiæ 1.3.2.& 2.36.1
Aegyptus quid habeat loco pluuiæ.2.36.1.
Aequale ad pondus eſſe à prædominio calidum. 3.32.2
Aequale ad pondus vtrum ſit, & quid ſit. 3.31.2.& 32.1
Aequales vires calori debili quis humor habeat. 3.41.1
Aequales vires calori mediocri quis humor habeat. 3.41.1
Aequales vires calori valido quis humor habeat. 3.41.1
Aequale vbi neceſſario detur. 3.34.1
Aequalia inter vt poſſit eſſe actio. 3.32.2
Aequalia inuicem pugnare; & quomodo. 3.46.1.& 4.152.1.& 1.
Aequali in miſto ad iuſtitiam calor humorem conſumit. 3.33.1
Aequalitas accidens eſt.3.45.1
Aequalitas eſt relatio.3.47.2
Aequalitas in miſto quotuplex.3.30.2
Aequalitas proportione rarior.3.39.1
Aequalitatem virium caloris & humoris anima deſtruere non poteſt.3.44.2
Aequalitates quot, & quas habeat miſtum ab elementis.3.30.2
Aequalitas ad iuſtitiam quæ in ſano reperiri, & diu poſſit conſeruari.3.32.2
Aequalitatis elementorum in miſto ſpecies. 3.31.2.
Aequalitatis ſubiectum immediatum quod ſit. 3.45.1. & 2.
Aequalitatis ſubiectum proximum, & remotum. 3.47.2
Aequalium quæ actio.3.33.1.& 46.1
Aequiuoca nil habent commune præter nomen. 4.107.2
Aer ab alimento cur magis diſtet quam venenum. 2.171.2
Aer à calore, ac tepore fit.4.74.2
Aer ad cibum, & potum vt ſe habeat.3.21.2
Aer aſſidue agitatur.2.44.2
Aer aſſidue à quouis agente facile mutatur. 2.170.1
Aer cordi ſolum præbet refrigerium. 2.192.2
Aer cur alimentum corpori contrarium dicatur Hippocrati.2.30.1
Aer cur facillime alteretur in appoſitum. 3.37.2
Aer cur facile ſupra modum incaleſcat.4.137.1
Aer cur nequeat eſſe ſubiectum odoris. 2.38.1
Aer cur nullo ſe exhibeat alimento.4.97.2. & 98.1.
Aer guſtum non delectat.2.25.1
Aer in aerem conuerti nequit. 2.23.1
Aer in aquam vt habeat impetum naturæ. 4.81.1
Aer in miſto ut poſſit aquam ſuſtinere. 2.86.
Aer inſpirabilis ſolam aquam habere poteſt miſtam. 2.25.2.
Aer inſpiratus in corpore manens quomodo vſui ſit ſpiritibus.2.28.2
Aer inſpiratus non totus refertus eſt exhalatione. 2.35.2
Aer inſpiratus quot modis afficiat corpus. 3.37.1
Aer inſpiratus retropellitur. 2.26.1
Aer in ſpiritus conuerti non poteſt.2.28.2.
Aer non eſt corpus miſtum perfectum.2.22.2
Aer non eſt immediate diſpoſitus ad induendam animã. 2.25.2
Aer non habet qualitates ſenſiles.2.24.2
Aer non tendit ad ſtomachum, & hepar.2.26.1
Aer non totus exhalatione repletus. 2.43.1
Aer nullum habet ſaporem. 2.24.2.& 25.1
Aer plerunque purus inſpiratur. 2.35.2
Aer propriam obtinet grauitatem. 2.32.1
Aer purus non concreſcit à calore, ſeu coctione. 2.32.2
Aer quando totus ſcateat exhalatione. 2.37.1
Aer ſi cui cedat in alimentum, el nulla excrementa cur efficere valeat.2.31.1
Aer ſi diu retineatur, cur ineptus reſpirationi. 4.137.1.
Aer ſi viperas alat, cogi debet.2.32.1
Aer tangibilis cur non ſit.2.24.2
Aer vnica mutatione uerti non poteſt immediate in ſubſtantiam corporis alendi.2.22.2
Aer vt alat plantas Theophraſto.2.29.2
Aer vt aquam permeet.4.81.1
Aer vt conſeruet viuentis ſubſtantiam. 2.30.1. & 2.
Aer vt frigidus ſit natura ſua 4.137.1
Aer ut ſit impurus. 2.27.2.& 28.1
Aer vt vſui ſit reſpirantibus, & non reſpirantibus. 2.29.1
Aereæ partes quæ ſint in nobis.2.24.1
Aeream partem ſolam in viuente non refici, nec nutriri, nec alere ali.2.24.1
Aereas partes viuentis non ali aere inſpirato. 2.24.1.& 2.
Aere ali Chamæleonem cur vulgo perſuaſum. 2.31.2
Aere ali difficilius eſt quam venenis. 2.171.2
aere attracto qui calor refrigeretur. 2.145.1
aere ex inſpirato nullum ſegregari excrementum, & cur.2.26.1
aere in medio non ſemper, nec ubique uiget idem gradus frigiditatis.2.44.1
aerem a calore non denſari, ſed rareſieri. 2.26.1
aerem attrahunt pulmones, non ſpiritus.2.22.1
aerem in miſto uiuente non ali aere inſpirato.. 2.22.2. & ſequentibus.

Aerem inſpiratum non eſſe miſtum. 2. 27.2.
Aerem non alere.2.24.2.& ſequentibus,& 4.93.2.
Aerem non congelari.4.83.2
Aerem non eſſe miſtum perfectum.2.28.1
Aere quomodo cur reficiatur.2.192.2
Aeri an ſit impetus in aquam,& qui.4.81.1
Aeri aqua miſta non eſt excrementum.2.26.1
Aeris forma quid. 2.170.2
Aeri vt aquam permeet non ſufficit tenuitas. 4.81.1
Aeris calor cur non ſit humore pollentior.4.159.1.
Aeris calor qualis ſit.4.154.1
Aeris conſumptio ab igne quid proprie ſit.2.23.2
Aeris natura in humore magis quam in calore. 2.73.2. & 4.159.1
Aeris natura tota eſt euidens.2.170.2
Aeris natura quoad motum ſuarum partium. 2.174.2
Aeſtate abundat exhalatio.2.36.2
Aeſtate cur corpora magis conſumantur dum calor inſitus imbecillior.4.160.1
Aeſtate minimi ſunt in aere vapores aquei. 2.37.1.
Aeſtate qui piſces lateant fugientes æſtum. 3.11.2
Aetas augumenti vitam non variat eſſentialiter. 2.24.2
Aetas feminarum procreatrix quæ.2.154.2
Aetherea terra Platonicorum figmentum. 2.31.1
Aetymologia tenue parit argumentum. 2.95.1.& 4. 80.1.
Affectiones altionem impedientes. 2.180.1
Affirmatione ſola quæ noſcantur. 4.64.1
Affirmatiuæ, negatiuæque notionis comparatio. 4.64.1
Agat vt nihil in ſeipſum.4.83.1
Agendi neceſſitas vnde pendeat.3.35.1
Agendi vis a natura eſt,non à conſuetudine. 4.72.1.
agens abſolutum operationum vita quod. 2.90.2
agens diſtingui a patiente,4.84.2
agentia duum generum.4 76.2
agens externum vt operetur.4.83.1
agens intendit corrumpere.4.149.1
agens in generatione duplex. 4.131.2
agens naturale vt non agat neceſſario. 4.136.1
agens naturaliter,ac per ſe corruptionem intendere. 4.149.1
agens non agit niſi in ſubiectum diſpoſitum. 4.161.2
agens non diſponit per accidens materiam, quam per ſe vult exornare forma.4.149 1
agens non omne validius patiente.4.84.2
agens omne ut agat quatenus eſt actu. 2 23.2
agens quod actu eſſe debeat.4.76.1
agens quod agendo repatitur. 3.46.1.& 4.72.1.& 2.
agens repatiendo quomodo ſuperet in quod agit. 4.72.2
agens repatiendo tantum non affici ut patiens.3.47.2
agens vires habet ſupra robur patientis. 2.155.2.
agens vnum vni operi ſumme intentum a ceteris omnibus vetari. 3.17.2
agens quod agendo repatiatur.2.197.1
agentia naturalia quando intentum conſequi nequeant. 3.30.1
agentia naturalia ſemper agere propter finem. 4.135.2
agentia omnia uiribus ſuperare debent patientia diuerſa naturæ.3.44.2
agentia phyſica non omnia ſemper agunt.4.145.2
agentia phyſica non omnia ſemper ad ſuum finem tendunt.4.145.2
agentia ſubcaleſtia multis de cauſſis impediri poſſe. 3.16.1
agentia trium generum.4.156.2
agenti perfectio eſt propria operatio.3.15.2.& 16.2.
agenti phyſico quid naturale.4.70.1.
agentis habitualis,& actualis diſcrimen.4.76.2
agentis naturalis proprietas.3.30 1.
agentium in eadem functione diuiſio. 3.16.2
agilitatis cauſſa.4.99.2
agricola cur terram defodiant.2.29 2
alant quæ proprie.2.37.1.& 2.
alat metaphorice quomodo aliquid.2.26.2
alatur qua ratione quod alitur.3 4.1
alaudas hieme latere.3.11.1
albumen oui luteo non ali.3.5.2
Alcbantaræ ieiunia.1 4.2
alendi functio multiplici tranſmutatione perficitur. 3.23.2.
alendi functio. vide Nutricatio.
alendi neceſſitas non eſt reſtauratio deperditi. 2.24.2
alendi neceſſitas ut cum inappetentia.3.50.1
alendi uis eſt mere naturalis. 4.135.2
alens anima igni ut ſit conſimilis.3.27.2
alens anima quando quieſcat à ſuo munere.2.153.2.
alere quid ſit.2.90.2
Alexander Magnus bene olebat corpore. 4 73.2.
Alexander problematum autor non eſt Aphrodiſæus, ſed Trallianus.2.29.1.& 173.2.& 174.1.
alienas ſenſentias expendere vtiliſſimum eſt. 1.1.& 1. 15.2.& 16.2
alienatio facultatis vegetæ ab opere nutricatus poteſt eſſe ob affectionem animæ tum ſentientis, tum rationalis.3.52.2.& 53.1
alienatio quod ieiunium inferat.3.52.2
Alienatio vide Ecſtaſis.
alimenta cur diſſimilia ſint alendo corpori.2.39.2
alimenta frigidiora calorem extinguunt. 4 69.2
alimenta medicamentoſa duplicem ſuccum generant. 4.122.1
Alimentandi varietas Hippocrati.2.35.2
alimenta non refrigerare.2.144.2
alimenta non ſunt omnia medicamentoſa. 2.197.1
alimenta non omnia ſuauia.2.76.2
alimenta omnia calida.4.117.1
alimenta quæ nobis ſint.4.69.1
alimenta quæ pluribus,quæ paucioribus egeant coctionibus.2.37.2
alimenta quæ ſanitatem auferunt.4.69.2.
alimenta quando, & quomodo vita priuentur. 4.69.1
alimenta quando non alant. 2.49.2

Ali-

Alimenta ut conſulant caloris defectui. 2.86.2.
Alimenta ut ſubſtantiam viuentis conſeruent. 4.122.2
Alimenti actus quid. 2.151.1.
Alimenti calidioris vſu cur corpus abſumatur, & vita breuior efficiatur. 4.123.1
Alimenti conditiones. 2.55.1.& 63.1
Alimenti differentia à medicamento. 2.51.2
Alimenti duo genera. 2.37.2.& 75.2
Alimenti duplex ratio. 4.130.1
Alimenti, & alendi ſimilitudo in quo ſita. 4.110.2
Alimenti, & vehiculi diſcrimen. 2.56.1
Alimenti, & veneni diſcrimen. 4.72.1
Alimenti finis. 2.120.2.& 3.35.1.& 37.2.& 4.70.1
Alimenti motus ad partes alendas vnde ſit. 4.109.2
Alimenti munus quod. 2.30.1
Alimenti natura qua. 3.29.1.& 2.& 4.120.1
Alimenti natura tribus eſſentijs comprehenſa. 4.69.1
Alimenti neceſſitas vt inſit viuentibus. 3.40.1
Alimenti nomen cibo, potui, & aeri æquiuoce conuenire. 2.30.2
Alimenti notio duplex. 3.142.2.& 4.108.1
Alimenti primi utilia excrementa duo, non tamen eiuſdem ſpeciei. 2.77.2
Alimenti promptuarium quod. 2.26.1
Alimenti proprium eſt à calore vinci. 2.42.1
Alimenti ratio in quo ſita. 4.72.1.& 92.2
Alimenti ratio qua. 2.55.1
Alimentis animal caducum immortale ſeruari non poſſe. 2.181.1
Alimentis non refrigerari calorem natiuum. 4.116.2.& 117.1.& 2.
Alimentis pluribus quando egeamus. 3.23.1
Alimenti temperies. 4.118.1
Alimenti totius commune promptuarium. 2.136.2.
Alimenti vltimi vnicum excrementum vtile. 2.77.2
Alimenti vſum vt Ariſtoteles dicat eſſe proprium vegetantis animæ. 2.158.2
Alimentum indigere viuentia non vt viuentia, ſed vt miſta. 3.40.1.& 4.151.1.
Alimento inſtaurari nedum humorem, ſed & calorem. 2.56.2.
Alimento non eſſe opus ad retinendas vires. 3.21.1.
Alimento non ſat eſt eſſe miſtum perfectum. 2.28.1.
Alimento non ſufficit ſimilitudo cum alendo penes qualitates puras. 2.170.2.
Alimento priuetur corpus quibus de cauſſis. 3.18.1.
Alimento quæ duo neceſſaria. 2.99.2.
Alimento quæ ſint eſſentialia. 2.83.1.
Alimento, quod ſolum ſufficiat alendo corpori, quæ neceſſaria ſint. 2.105.1.
Alimento reponendum quid ſit. 2.58.1.
Alimentorum duo ſumma genera. 4.121.2.
Alimentorum quando vſus, ac neceſſitas. 4.138.1.
Alimentorum vſus qui. 2.56.2.& 3.33.2.
Alimento ſuſtineri humorem. 2.70.2.
Alimento vt calor ineſſe debeat. 2.65.1.
Alimento vt impediri queat cita conſumptio. 4.130.
Alimento vt referatur quod alitur. 4.125.1.
Alimentum agglutinatum non differt ſpecie à ſanguine 2.133.1.& 2.
Alimentum æquiuoce. 2.30.1.
Alimentum conſeruat viuentia per qualitates manifeſtas, non per latentes. 2.170.2.
Alimentum coctione fit ſimile alendo corpori. 2.54.2.& 55.1.
Alimentum crudum diſſimile eſt alendo corpori. 2.25.2.& 4.133.1.
Alimentum crudum ſcatet excrementis, caret coctum. 4.133.1.
Alimentum cur a calore incraſſetur. 2.42.1.
Alimentum cur calorem partium non hebetet. 4.117.2.
Alimentum cur exanimato prediiſſe oporteat. 2.25.2
Alimentum cuique conſimile eſſe. 2.127.2.
Alimentum debet in omnes corporis partes influere. 3.34.2.
Alimentum diſſimile vt eſſe debeat alendo. 3.5.2.
Alimentum duplex. 2.30.1.
Alimentum eſſe debere cum prædominio humidi. 2.83.1.
Alimentum eſſe debet miſtum perfectum. 2.23.1.
Alimentum & actu, & potentia. 2.154.1.
Alimentum homini aptum non eſt quicquid alit bruta. 2.31.2.& 32.1.
Alimentum alit ſub ratione ſubſtantiæ 2.197.2.
Alimentum idem corpori vt ſit cibus & potus Hippocrati. 2.30.1.
Alimentum idem partibus diuerſæ naturæ ſimile nõ eſt. 2.192.2.
Alimentum idem reſtaurat membra, humores, & ſpiritus, ſed varia ratione. 2.27.1.& 2.
Alimentum idem vt alat, & augeat. 2.24.2.
Alimentum in alendi ſubſtantiam verti. 3.5.2.& 6.1.
Alimentum ingeſtum retineri debet. 2.26.1.
Alimentum maximè proprium ſolum non ſufficere ad vitam diu ſuſtinendam. 2.104.1.
Alimentum non alimentum quid Hippocrati. 2.30.1.
Alimentum non eſſe ad aliquid. 2.162.2.
Alimentum non prabent cerebrum, & pulmo alijs partibus. 2.192.2.
Alimentum nulla coctione indigens quale ſit. 2.22.2.
Alimentum nutriendo pati. 4.115.2.
Alimentum omne a calore debet incraſſari. 2.26.1.
Alimentum omne aliquem obtinet ſaporem. 2.24.2.
Alimentum omne a viuente prodire. 2.25.1.& ſeq. 28.1.
Alimentum omne concoqui debere. 2.38.2.& 39.1.& 2.
Alimentum omne cur coqui debeat. 2.25.2.
Alimentum omne duas habet partes, & quas. 4.122.1.
Alimentum omne vt guſtabile ſit. 2.25.1.
Alimentum omne vt debeat eſſe humidum. 4.108.2.
Alimentum omnium animalium quid ſit. 2.144.2.
Alimentum pertinere ad guſtum. 2.24.2.

Alimentum plantis aqua non eſt Ariſtoteli. 2.53.2
Alimentum primum quid ſit Ariſ. 2.77.2
Alimentum qua coctione digeratur. 2.54.1.
Alimentum quando euocet calorem ab humidi conſumptione. 4.130.1
alimentum reſtaurationi deſeruit per accidens. 2.181.1
alimentum ſolum ſufficiens ad uitam quod. 2.105.2
alimentum ſubſtantia eſt, & hoc aliquid. 2.143.1
alimentum ſugitur de venis ab hepate, & ſtomacho. 2.26.1.
alimentum ſui ſubſtantia nutrit, quantitate auget, qualitate calorem fouet. 4.122.2
alimentum temperie ſimile eſt alendo corpori. 2.52.1
alimentum vltimum cur variæ naturæ 2.104.2
alimentum vltimum quid ſit Ariſtoteli. 2.77.2
alimentum vltimum vtile quid. 2.97.2
alimentum vt à mortuis ſemper nobis inſit. 4.69.1
alimentum vt coctione verti poſſit in excrementum, & in venenum. 2.116.2
alimentum ut conſumere poſſit nutriti ſubſtantiam. 4.122.2
alimentum vt ex veneno, & medicamento haberi valeat. 2.47.1
alimentum ut eſſe debeat à prædominio terreum, aereum, & aqueum. 2.38.2
alimentum vt faciat refrigerationem. 4.118.2
alimentum vt conſeruatiuum ſit viuentis. 2.149.2
alimentum ut familiare ſit alendæ ſubſtantiæ. 2.25.1
alimentum ut generatiuum ſit Ariſtoteli. 2.181.1.
alimentum vt medicamentum eſſe queat. 2.51.2
alimentum ut ſe habeat ad animatum. 2.25.2
alimentum ut ſit miſtum neceſſario. 2.137.1. & 4.82.1
alimentum ut ſit miſtum perfectum. 2.38.2
alimentum ut ſit neceſſarium uiuentibus. 2.164.1
Alimentum ut ſit quonſque uiuens alitur. 2.154.1
alimentum ut ſit ſimile, ac diſſimile, contrariumque alendo corpori. 2.23.2
alimentum vt ſit tangibile. 2.24.2
alimentum ut terram, & aquam dixerit Ariſtoteles. 4.88.2
alimentum ut vnius ſit generis. 2.27.1
alimentum. vide nutrimentum Cibus.
alimur ex quibus conſtamus eſſentialiter. 2.143.1
alimur nonniſi mortuis. 2.25.2
aliorum opiniones cur expendantur. 4.61.62. & 63.
ali partes aut omnes, aut nullas. 2.133.1
ali proprie partes ſolidas. 2. 98.2
aliquando indefiniti temporis nota. 3.21.2
ali qui debeant, etſi nihil eis effluat e corpore. 2.120.1.
ali ſolius animati proprium eſt. 4.135.1
alitur nil niſi viuens. 2.25.2
alpinorum murium duo genera. 3.12.2
alpinos mures præparare ſibi cibum ad hyemem. 3.12.1
altio augumento eſt neceſſaria. 2.181.1
altio, & abſtinentia pertinent ad animam vegetalem. 3.13.1
altio non competit viuentibus ob perfectionem. 4.135.1
altio non eſt ab anima ſentiente, nec a rationali, ſed à vegetali ſola. 4.135.1
alterationem omnis eſt medicamentoſa. 2.197.1
altionem diu intermitti poſſe ratione humoris, & ſpirituum. 3.20.2. & 21.1
Altionem. vide Nutricationem.
aluntur proprie quæ partes. 2.21.2
amor cur nutricatum impediat. 2.176.2 & 180.1
amor cur tabem inferat. 4.129.1
ampullarum in mari ortus. 4.81.2
anglicana puella viginti annis nil comedens. 1.12.2.
anguilla cur viuere dicantur aqua, ſi ea non aluntur. 4.91.2
anguillæ quo alantur. 4.92.1
anguillæ vt imbre ali, & viuere dicantur Ariſtoteli. 4.92.2
anguillarum ſpecies. 4.91.1
anguillarum viuaria cur in aqua limpida. 4.91.1
Anguillas non ex aqua oriri. 4.92.2
anguillis aqua quos vſus præſtet. 4.91.1
anima aque reſpicit omnes vitæ functiones. 3.26.2.
anima competit partibus etiam perficientibus. 4.134.1
anima corpora perficit per modum naturæ citra cognitionem. 4.127 2
anima cur vitam ſoluere non tentet. 3.38.1
anima duo genera functionum habet. 2.154.2
animæ functio communis. 2.155.1.
animæ rationalis partes quot, quæque ſint. 2. 176.1
animæ vegetæ functio ſpecialis. 2.155.1
animæ vegetæ, & ſentient in homine cur ſine mente non poſſint exiſtere. 2.177.1
animæ vegetalis propria operatio, & conditio. 2.162.1
anima eſt cauſſa efficiens nutricationis. 3.15.2. & 16.2
anima eſt uelut hoſpes aduena in miſto. 4.157.1
anima generica quo differt à ſpecifica. 2.124.2
anima imperfectiſſima quæ. 3.16.1
anima inferior ut ſuperioris egeat auxilio. 3.53.1
anima mouemur. 2.59.1
anima multiplicis naturæ. 3.39.2
anima non exit ad opus niſi excitata a ſpectro obiecti. 4.129.1
anima non utitur calore ad conſumendum humidum. 3.52.2
anima propenſionem naturalem ad corpus obtinet. 3.38.1
anima nutricatus cauſſa primaria. 3.15.2. & 16.2
anima nutriens eſt ſine qua ceteræ non ſunt. 3.26.1
anima nutriens non commouetur ad alendum. 3.27.2.
anima nutriens non eſt ſine calore. 3.26.1
anima nutritiua non impellitur ad alimentum. 2.153.2
anima nutritiua ut in abſtinentibus quieſcat ab operatione ſua. 2.154.2
anima non utitur humoris uirtute ad vitæ munia. 3.46. 1.
anima ſecundum eandem habitudinem totum corpus complet. 3.44.2
anima ſentiens ad vegetam vt ſe habeat. 2.176.2.
anima ſimul plurium cauſſa eſſe poteſt. 3.17.2.
anima ſtirpium multiplicatur ad partitionem ſubiecti. 3.6.1.
anima tandiu retinetur, quandiu calor. 3.25.1. & 2.
anima vegeta non agit ex electione. 3.27.2. & 35.1

anima

Anima vegeta varia ratione agit in plantis, & in animalibus.4.127.1
Anima uni operi ualde incumbens remittit alia. 3.17.2
Anima vt auertat calorem ab humore ſine intricatu. 3.45.2
Anima ut ſit cauſſa efficiens.3.27.1
Anima vt ſit cauſſa triplicis generis. 3.27.1
Anima ut ſit finis uiuentium.3.27.1
Anima ut ſit forma viuentium. 3.27.1.
Anima ut utatur miniſterio caloris influentis, & fixi in vita operationibus obeundis.2.192.2
Animæ definionum ſenſus.3.26.2
Animæ gradus infimus.2.94.1
Animæ quid laborioſum, ac fugiendum. 3.16.1.
Animæ operatio propria duplicis eſt generis.4.123.2
Animæ quæ diu à ſuis officijs ferientur. 3.15.2.& 16.1
Anima in qua functione ſit principium quod. 2.155.1
Animal à ſeipſo & ab anima ut moueatur.3.33.1
Animal idem ex aere, & ingluuie ali nõ poſſe.2.127.2
Animal omne poſt ſui ortum augeri.3.9.2
Animal perfectum ab ortu ad interitum non abſtinere. 2.127.1
Animal quando perfectum ſit.4.132.2.
Animal nullum cur ſuauiter oleat.4.73.2
Animal vt alimentis carere ualeat.4.145.1
Animal ut oleat.4.73.1
Animal ut ſemper viuere dicatur abſtinens.2.127.1
Animalia cibum non ſumentia ut interitura. 4.139.2
Animalia cuncta cur aquam bibant.2.89.2
Animalia exanguia carere calore influente. 3.25.2
Animalia exanguia quo calore viuant. 3.25.2.
Animalia exanguia ſine reſpiratione viuere. 3.25.2
Animalia exanguia, & ſanguinea inuicem comparantur.3.25.2
Animalia hieme latentia non nutriuntur Galeno. 3.22. 2.& 23.1.& 2.
Animalia honorabiliora cur calidiora. 4.140.2
Animalia intra lapides incluſa non ali. 3.9.2
Animalia mundo ſunt ad ornatum, non ſimpliciter neceſſaria.4.126.1
Animalia non eſſe mobiliora plantis.4.142.1
Animalia non oriri intra ſaxa. 3.9.2
Animalia omnia ab ortu multa ſcatere humiditate. 2.32.1
Animalia omnia cur cibum capiant. 2.25.1
Animalia omnia habent partem, quæ ſapores ſentire poteſt.2.25.1.
Animalia omnia quo alantur.2.83.1
Animalia parua non ali aere. 2.29.1
Animalia quæ cibum capiant.4.142.2
Animalia, quæ pluit, vnde orta.2.74.2
Animalia ſunt pipere calidiora extenſiue. 4 142.1
Animalia voracia quæ.2.108.2
Animalia vt in aqua oriantur Ariſtoteli. 2. 80.2
Animalia vt oriantur e plantis. 2.73.1.& 74.2
Animalibus quomodo refrigeretur calor internus. 2.146.1
Animalium cur præciſo capite alia diu viuant, alia non. 3.25.2.& 26.1.& 2.
Animalium diuiſio.3.25.2
Animalium intra ſaxa degentium origo.3.9.1.& 2.& 10.1.
Animalium perfectorum, & imperfectorum generatio quo differat.3.8.2
Animam corpori quid nectat.3.15.1
Animam cur ignitam dicat Ariſtoteles. 3.23.2
Animam non poſſe deſtruere æqualitatem virium caloris, & humoris.3.44.2
Animam ſine alendi functione conſiſtere poſſe. 3.15.2
Animam ut probet Ariſt. eſſe actum primum, & non ſecundum.3.28.1
Animantis corpus totum vt ad partium actionem nutriatur.3.4.1
Animantium corpora triplici à nutrimento vt ſuſtententur Hippocrati.2.30.2
Animata eſt in viuente pars non niſi miſta. 2.23.1
Animata omnia noſtra conſtant quatuor elementis. 2.25.2
Animata vt ſint miſta.2.55.1
Animi deliquium vt fiat.2.51.1
Animo delinquentes poſſunt ſomno corripi in paroxiſmo.1.5.1
Animus vni vehementer intentus nequit ad alia ſimul deflecti.2.178.1
Anſer olfactu canem ſuperat.2.41.2
Antiochiæ mirus terræmotus. 1 13.2
Antiqui cur non egerint de longo ieiunio. 2.17.
Antiquos quà in re damnet Ariſtoteles. 3.15.3
Apes aereo melle veſci.2.47.2
Apes hieme non ali ſucco interno.3.10.1
Apes vnde ceram capiant, & quomodo. 2.73.1.& 129 1.
Apollonia Chreier inedia mira.1.14.2.& 15.1
Apollonij Thyanei mira abſtinentia.1.13.2
Apoplectici diu ſine reſpiratione viuunt. 3.22.1.
Aphyæ guſtui gratiſſima.4.92.1
Aphyæ vnde dicta.4 92.1
Appetant quæ ſui corruptionem per ſe. 4.147.1
Appetendi, & alendi vſus, ac finis coeunt. 2.189.2
Appetentia coctionem vt perficiat. 2.61.2
Appetentia cuius ſit actio propria 2.117.1
Appetentia eſt affectio tactus.2.117.1
Appetentia eſt ſenſus attractionis e ſtomacho. 2.120.2.
Appetentia in nobis quotuplex.2.84.1
Appetentia eſt triſtis ſenſus ſuctionis. 2.117.1
Appeti ea poſſe, quorum non eſt indigentia. 2.123.1
Appetitum non eſſe actionem voluntarium. 2.123.1
Appetitus cur urgeat pleno uentriculo. 4.112.1
Appetitus duplex in ſtomacho.2.117.2
Appetitus extinctus non eſt in ſanctorum ieiunio. 2.188.1.& 2.
Appetitus moderatus ſemper eſt boni alimenti. 2.84.2
Appetitus quando vigeat.3.39.1
Appetitus qui cum cibi præſentia.2.125.1
Appetitus quid.4.147.1
Appetitus quomodo affectis viſceribus fiat.2.185.2
Appetitus ſolius ventriculi cur animalis.4.113.2
Appetitus ſedatur alimentis, tollitur non alimentis. 2.117.2.

Appetitus vehemens non eſt ſine corrugatione ventriculi. 2.114.1.
appetitus vt primo ab intemperie. 4.77.1.
apuarum ortus, 4.92.1.
apum ſomnus, & ieiunium bimeſtre. 3.10.1.
apum vermiculi quo alantur. 3.4.2.
Apuleius notatur in aſino vinum bibente. 2.104.2.
aqua a glacie vt differat. 4.84.1. & 85.1.
aqua coctione vt afficiatur. 4.104.1.
aqua cur non ſit miſtum perfectum. 2.65.2.
aqua cur ſtagnet in hypochondriis. 4.107.2.
aqua agit vt frigida, non vt aqua. 4.85.2.
aqua calens vt a ſeipſa refrigeretur. 2.65.1.
aqua calore fit ſimplicior. 2.54.2.
aqua cum alimentis bifariam miſcetur. 4.107.2.
aqua cur proprie non ſit cruda. 4.104.2.
aqua cur ſit vehiculorum alimenti imbecillima, & tenuiſſima. 2.66.2.
aqua cur ſtirpes non alat. 2.57.1.
aqua cur vorax. 2.68.2.
aquæ bibitæ vſus. 2.53.2.
aquæ calorem nõ oſtendi a pelluciditate. 4.87.2. & 78.1
aquæ calor omnis aduentitius. 4.82.2.
aquæ conditiones naturales quæ. 4.82.2
aqua cur terra ſaporem communicet, non communicata ſubſtantia. 4.81.2.
aquæ damna. 2.68.1.
aquæ duplex ineſt frigiditas. 2.64.2. & 4.84.1.
aquæ forma eſſentialis quid. 4.76.1.
aquæ fluuialis origo ex vaporibus vt fiat. 2.21.2.
aquæ humiditas vt ſe habeat ad calorem. 2.54.2.
aquæ proprietates quot, quæque ſint. 4.76.1.
aqua elixatione cibis miſta non alit, ſed eſt vehiculum alimenti. 2.59.1.
aquæ indomitæ quæ. 4.104.2.
aquæ natura magis conſiſtit in frigido quam in humido. 2.71.2.
aquæ rem ſſa frigiditas vnde ſit. 4.80.2.
aquæ ſalubriores quæ. 2.56.1.
aquæ ſumma frigiditas cur eam non congelet. 4.83.1.
aquæ thermales vt ſint ſapidæ. 4.82.1.
aquæ vnde craſſities, ac tenuitas. 4.78.2.
aquæ vſus plurimus in alimentis. 2.58.2.
aquæ vt inſit calor ex Ariſtotele. 2.65.1.
aqua externo a frigore vt congeletur. 4.83.1.
aqua ex vino vt extrahatur. 4.100.1.
aqua feruens remoto calefaciente quomodo ſeipſam refrigeret. 4.76.1.
aqua feruens vt calorem ſibi in litum extinguat. 2.65.2
aqua fluens cur dicatur viua. 4.82.1. & 2.
aqua frigore concreſcit. 2.54.2.
aqua frigidiſſima eſt omnium frigidorum. 2.73.2.
aqua generatur a frigore, & a tepore. 4.74.2. & 75.1.
aqua Hippocrati eſt omne fluxum, 2.59.2.
aqua igne vt craſſeſcere videatur. 2.54.2.
aqua immota vt putreſcat. 4.103.1.
aqua imputris quæ. 4.102.2
aqua in bilem non vertitur. 2.79.2.
aqua .n. cibo quæ non ſit vehiculum. 2.58.2.
aqua in nauibus cur putreſcat. 4.78.2.
aqua in naui ne putreſcat longo itinere. 4.78.2.
Aqua in ſe non habet ignem. 2.56.1.
aquam a calore natiuę concoqui non poſſe. 2.54.2.
aquam actu calidam refrigerare. 4.85.2.
aquam eſſe alimenti vehiculum, non alimentũ. 2.56.1.
aquam elixari non poſſe. 2.54.2.
aquam in vinum haud verti. 4.100.2.
aqua miſta cum alimentis an nutriat. 4.107.2.
aquam motu non caleſcere. 4.82.1.
aquam non alere. 2.53.2. & ſequentibus, & 4.93.2.
aquam potantes voraces. 2.108.1.
aquam vento non incaleſcere. 4.82.1.
aquam vere non putreſcere. 4.103.1.
aquam vt alimentum dicat Ariſtoteles. 4.88.2.
aqua noſtra an ſit potius aqueum quam aqua. 2.70.1.
aqua optima quæ. 2.77.1.
aqua potu hauſta non alit, ſed eſt alimenti vehiculum 2.59.1.
aqua putealis cur hieme fumet. 2.183.2.
aqua quæ ſuſcitat appetentiam. 2.114.1. & 2.
aqua quid a calore patiatur. 4.76.1.
aqua quieſcens calidior fluente. 4.82.1.
aqua quo calore liqueſcat. 4.83.2.
aquarum cur maior diuerſitas quam aeris. 4.98.2.
aquarum differentiæ variæ. 4.98.2.
aquarum genera multa. 4.102.2.
aquarum mutatio morboſa. 4.89.1.
aqua ſimplicior eſt ſalubrior, & nutricatui magis deſeruiens. 2.56.1.
aqua ſola non vertitur in ſubſtantiam viuentis. 2.53.2.
aquas thermales in paruo mundo, vt in magno, non reperiri. 2.192.1.
aquatilia aquam recipientia vt aerem reſpirantia. 4.92.2.
aquatilia cuncta non moueri natatu. 4.91.2.
aquatilium diuiſio. 4.93.1.
aquatilia quibus alantur. 2.57.2.
aqua vitæ maxime alit. 4.70.2.
aqua vnde habeat conſiſtentiam. 4.104.2.
aqua vnde ſalſa fiat. 2.63.1.
aqua vi caloris attenuatur. 2.54.1.
aqua vt ob aere refrigeretur. 4.84.2.
aqua vt alantur plantæ. 4.78.1.
aqua vt alat Theophraſto. 2.79.1.
aqua vt alere dicatur. 2.75.2.
aqua vt bileſcat Hippocrati, & Galeno. 2.79.2.
aqua vt bilis prouentui faciat. 2.79.2.
aqua vt dicatur miſta Ariſ. 2.80.1.
aqua vt fiat frigidior non acquiſito nouo gradu frigoris. 4.83.2.
aqua vt frigore vertatur in glaciem. 2.74.1.
aqua vt inſeruiat nutricatui. 2.58.2. & 71.2. & 4.97.2. & 98.1.
aqua vt poſſit producere abſtinentiam. 3.54.2.
aqua vt ſedimentum deponat. 2.65.2.
aqua vt ſit frigidiſſima. 4.84.1.
aqua vt ſit humidorum tenuiſſima. 2.57.1.
aqua vt ſit inſipida. 2.76.2.
aquæ partes quæ. 2.24.1.
aquis hieme vnde ſit calor. 4.82.2.
aquilæ ieiunium. 3.11.2.
arabicæ ſtirpes cur odoratiores. 4.73.2.
araneorum nullum famæ interire, nec ſiti. 3.9.1.
araneos comedens puella. 4.71.2.

Arbor

Arbor vt arma pepererit.3.10.1.
Arbores extra humum diu ſine alimento viuere.3.6.1. & 2.
Arbores vnde ſibi trahant alimentum. 3.6.1.
Arbores vt intra ſe arma continere poſſint.3.10.1.
Arbores quædam cur hieme non amittunt folia, ſi non aluntur.3.8.2
Arbores quæ non oriantur ſponte.3.6.1
Arborum calor internus hieme cur langueat. 3.7.2
Argenterij opinio de longo ieiunio.2.19.1
Argenti ſal.2.76.2.
Arma in arboribus mire condita.3.10.1
Armadilli alimentum. 2.91.1.
Armellini deſcriptio.3.12.2.
Ariſtoteles pronepos Hippocratis.2. 59.1. & 2.
Ariſtoteli animal vt ſine reſpiratione viuere non poſſe dicatur.2.149.1
Ariſtotelis locus difficilis declaratur.2.77. & 80.2. & 85.2.& 134.1.& 161.1.& 163.1.& 3.7.1.& 4. 152.1.& 155.2.
Ariſtotelis defenſio.4.74.1.
Ariſtotelis mos in graui argumento.1.16.2
Ariſtoteli nos diu poſſe viuere ſine nutricatu.3.24.1. & ſequentibus.
Arteriæ non alimentum deferunt, ſed vehiculum caloris.2.192.2.
Artis operatio circa ſingularia eſt.4.161.2
Artifex non ſine inſtrumento operatur. 2.90.2.
Arum cur vrſus egreſſus latebram primo deguſtet. 3.12.1
Aſellum piſcem æſtate condi. 3.11.2. & 12.1.
Aſiæ regio apta ieiunio.1.3.2
Aſſatio quid ſit.2.54.1.
Aſſatio quo differat ab elixatione. 2 54.1.
Aſtomorum gentis mirum 2.35.1.& 143.1. & 2.
Aſtomos non eſſe.2.50.1.& 2.
Aſtrorum actio in aquam quotuplex, quæque ſit.2.71.1
Athletarum mors qualis.2.145.2.
Atrophia diuturna corripere poteſt omnem ætatem. 3.17.1.
Atrophia eſt tamen priuatio altioris. 4.144.1.
Atrophia laborantes ſunt longe diſſimiles ſanis. 2 187. 2.& 188.1.
Atrophiæ origo Auicenna.3.24.1
Atrophia quæ affectio ſit.3.17.1.
Atrophia quid Celſo.3.22 1.
Atrophia quid Galeno.3.22 1
Atrophia quotuplex 3.23.1.
Atticus quinque dies ſine cibo vixit. 1.3.1.
Attractio alimenti fit ratione ſimilitudinis. 4.133.1
Auctio & altio ſunt eadem mutatio ab eodem agente in idem ſubiectum.2 21.2.
Aucti quæcunque pars, etiam minima augetur. 2.24.2
Audire cur nequeamus leues ſonos in maximo ſtrepitu. 4.129.1
Auerrois nutricatio intermitti poteſt.3.28.1.& 2.
Aues hieme non omnes ad tepidiora loca meare.3.11.1
Aues quamplures diu abſtinere.3.11.2.& 2.
Aues quamplures hieme condi. 3.11.1
Aues cur plumas exuant.4 137.2
Aues quæ ſemper degant in aere.2.20.2
Augeri cur uideantur quæ non augentur. 2.124.1
Augmenti expertia viuere diu poſſe.3.16.2
Augmentum animatorum certis terminis coerceri. 4.135.2
Augmentum cur magis hieme quam alio tempore fiat. 3.7.2.
Augmentum & nutricatio ut fiant.2.23.1.
Augmentum fieri ſecundum omnes corporis dimenſiones.2.124.1.
Augmentum in adoleſcentia impediri poſſe. 3.16.2
Augmentum non fieri ſine altione. 2.31.2.
Augmentum non uigere tota uita. 2.154.1.
Augmentum omne ut fiat.4.84.2
Augmentum omni animali ab ortu conuenire. 3.9.2.
Augmentum quid 3.35.2.
Augmentum quod ſine nutricatu ſit, & quod non. 2.193.1.
Augmentum vt fiat ſecundum formam, non ſecundum materiam.2.23.1. & 2.
Augmentum vt ſit neceſſarium uiuenti.3.40.1.
Auicenna quid ſit, & vnde orta atrophia. 3.24.1
Auicennæ opus. 3.24.1
Auicenna ſine altione viui. 3.24.1
Auiditatem quæ naturali ſale augeant. 3.9.1.
Auiditas decrepitorum, & puerorum quo differat. 2.119.2
Auratam æſtate latere.3.11.2.& 12.1
Aurelia cur non utatur alimentis. 3.5.1.
Aureliarum ſpecies innumera. 3.3.2.
Aurelias. vide Nymphas.
Auri natiua humiditas.4.70.1
Auri potabilis natura, & hiſtoria.4.69 2
Auri quæ naturalis temperatura. 4.70.1
Auri venenum quale.2.101.1.
Aurum igne non domari.4.70.1.
Aurum potabile vt vitam nõ alendo ſuſtineat.4.70.1. & 71.1.
Aurum ſine nutricatu vt vitam producat. 4. 70.1.
Autoribus ſua reddenda eſſe inuenta. 3.51.2.

B

BAlſamo non ſcatent partes ſiccatæ. 2.193.1.
Balſamum eſt ſuccus, & humor. 2.193.1.
Barbara crudelitas. 3 26.2.
Betonica cur appellata pſychrotrophõ.4 79.2. & 80.1
Bibaces cur ſint ventricoſi, & pingues. 4.110.2.
Bibaces cur tremant.4.119.2.
Bibere qui deſueuerint.2,195.2.
Biennij vita ſine cibo plures. 1.9.2
Bilioſus, & iuuenis mire abſtinens. 1.6.2
Bilis flaua vt coctioni ſeruiat.2.62.1.
Bilis pura vomitus.2.121.1.
Bilis vt igni, & aeri diuerſa ratione reſpondeat.2.21.1
Bombicis ſemen.3.5.1.
Bombicis ſomnus, & abſtinentia. 3.10.2.& 11.1.
Bombicis vita, & educatio.3.4.2
Bonamici opinio de ieiunio abſtinentium. 2.67.1. & 2. & 131.2.
Branſilicæ auis ieiunium.3.11.2
Branchiæ cur datæ piſcibus.4.92.1.
Breue ieiunium quod ſit.3.52.1
Breuis cur ſit vita noſtra.2.182.2.
Brixiana virginis ieiunium.1.4 2.& 2.37.1
Bruta cur Ecſtaſim non patiantur. 2.176.2.

Bruta

Bruta imperfecta plurima diu ſine alimento viuere. 3.8.2.& 9.1.& 2.& 10.1.& 2.
Bruta imperfecta quæ, & quotuplicia. 3.8.2
Bruta ieiunio pingueſcentia cur abſtineant. 3.57.1
Bruta perfectionem vnde habeant. 3.8.2
Bruta, quæ hiemem latent, non ali. 3.8.1
Bruta terreſtria perfecta plurima diuturnum agere ieiunium. 3.12.1.& 2. & 13.1
Brutis duplex ineſt anima ſentiens. 2.124.2
Bruti, & hominis non idem alimentum. 2.74.2
Brutorum partitio vulgaris. 3.11.1
Bufo intra ſaxum viuens. 3.9.1
Buforum ſubſtantia venenum. 2.88.1
Bulimi ſigna multa. 2.137.2

C

CAchexia quid. 2.85.1
Cachexiam non eſſe vbique à terra comeſa. 2.85.1
Cachexia vt ſignum ſit doloris capitis Hip. 2.85.2
Cachexia non eſt prauorum ſuccorum redundantia. 2.85.1
Cachexia ſine vſu alimentorum. 2.85.2
Cachexia vt ex colliquatione. 2.86.1
Cachexia vt ex hemorroidibus. 2.85.2
Cachexia vt oriatur ex prauo cibo. 2.85.2
Cadauera figuram retinentia qua Ariſt. 2.83.2
Cadauera manucodiatæ cur diu ſeruentur imputria. 2.32.2.
Cadauera maxima ex parte in aquam diffluere. 2.83.2
Cadauer cur ſit ponderoſius viuente. 2.83.2
Caduca vt per ſe appetant ſui corruptionem. 4.147.2
Cæcitas an ſupponat ſemper viſionem. 4.150.2
Cæleſtium vita quo differat à noſtrati. 2.182.1
Cæli motum ab interno principio pendere. 4.150.1
Cæli motus triplex 2.167.1
Cæli quorum ſint cauſſæ proximæ, & quorum remotæ. 2.165.1
Cælum ali qui putauerint. 2.182.1
Cælum cur non alatur. 2.182.1
Cælum duplici motu gubernare infera. 2.165.2
Cælum ex elementis Platonicis non ali. 3.30.1
Cælum quot, quibuſque inſtrumentis in hæc infera agat. 2.161.1
Caligo quid. 2.25.2
Calida cito deſiderant, & concoquunt cibum. 3.10.2
Calidiora nutrimenta radicale humidū eripiunt. 4.69.2
Caliditas cordis intenſa. 2.36.2
Calidum eſt agens naturale. 3.30.1
Calidum, & ſiccum, cuius appetitus fames eſt, quid ſit. 2.105.2
Calidum frigido vt nutriatur Hippocrati. 4.131.2
Calidum prohibito perſpiratu putreſcere. 2.62.2
Calidum quod, & quomodo congreget homogenea. 4.87.1
Calor abſolute duplex, & qui. 2.135.2
Calor à cælo vt intra terræ viſcera feratur. 2.167.2
Calor acuitur ſiccitate. 2.106.1.
Calor ad humorem vt ſe habeat. 3.36.2
Calor æqualis humoris vires nec auget, nec refrangit. 3.44.2
Calor aereus, & natiuus humore intenduntur. 4.121.1.& 2.
Calor alimentis roboratur. 4.118.1
Calor ambientis vt reſoluat miſta in elementa. 4.107.1
Calor animalium vegetior calore ſtirpium. 2.38.2
Calor aquæ vt corrumpatur. 4.76.1
Calor aquam liquefaciens qui. 4.83.2
Calor aquis hieme vnde ſit. 4.82.2
Calor auocatur ad alimenta ab humidi conſumptione. 3.21.1
Calor bifariam magnus. 4.142.1
Calor ceu forma continet. 2.137.1
Calor congregans bifariam. 4.75.2
Calor conſumpto humido vt fatiſcat, ſi non ob defectum pabuli. 2.86.2
Calor conſumpto humore perfectior eſt. 2.58.1
Calor cordis abſtinentium multam habet latitudinem. 2.36.2
Calor cur adoleſcat refecta ſubſtantia ſolida. 2.106.1
Calor cur coquere non poſſit Ariſtoteli. 2.110.1
Calor cur humori prædominetur in viuente. 3.40.2
Calor cur in aere non abſumat humorem, in viuentibus abſumat. 4.159.1
Calor cur non alat niſi validus. 3.18.1
Calor cur non ſegreget excrementum ex medicamento, & veneno. 2.42.1
Calor cur non ſeparet excrementa in miſto imperfecto. 2.40.2.
Calor cur prius humidum ſemper abſumat quam ſiccū. 4.78.1
Calor cur ſtudeat humidum conſumere. 3.42.1
Calor cur tantundem fatiſcat, quantum humoris deſtruitur. 3.47.1.& 2.
Calor cur vi detineatur in viuente. 3.38.1
Calor cur vocetur anima Hip.& Galeno. 3.18.2
Calor debilis conſumit ſolos ſpiritus intactis humoribus, & partibus ſolidis. 2.27.1
Calor debilis ex aqua flatus procreat neceſſario. 2.68.1
Calor debilis ex qua materia flatus gignat. 2.110.2.
Calor deſtruens humidum cum ſeipſo non pugnat. 4.157.2
Calor diu impediri poteſt ne alat vita ſuperſtite. 3.17.2.& 18.1.
Calor duplex in miſto. 4.140.2
Calore, ac humore viribus æqualibus ut poſſit mors obrepere ab interno principio. 4.151.2
Calore coacta frigore diſſolui. 2.54.2
Calore extincto vitam finiri. 2.57.2
Calore intenſiori non opus eſſe ad plures actiones, & maiorem mobilitatem. 4.142.1
Calorem cur ignem uocet Ariſtoteles. 3.23.2
Calorem fieri ex alimento, non ex aere. 2.29.1
Calorem fixum alimento non refrigerari. 4.117.1
Calorem non ſuſtineri alimento. 2.70.2
Calorem humori prædominari cur iuſtum ſit. 3.32.2
Calorem inedia non exacui. 2.135.2.
Calorem non refrigerari alimentis. 2.144.2
Calore non verti in alimentum quicquid coquitur. 4.103.2
Calore pluri opus eſt ſenſui quam vegetatiui. 4.128.2
Calore quid in nobis diſſipetur, & quid non. 2.111.1
Calor eſt agens mere naturale. 3.17.2
Calor eſt diſpoſitio patientis. 3.43.2
Calor eſt mera qualitas. 3.32.1
Calor eſt organum agentis. 3.43.2

Calor eſt totum temperamentum.4.153.1
Calor eſt uiuenti eſſentialis. 3.44.2
Calor,& humor in miſto non appetit ſupereſſe, ſed eſſe ſolum.4.126.2
Calor & humor ſunt miſti partes eſſentiales. 3.39.2
Calore vitam ſeruari non ut animæ inſtrumento. 2.57.2
Calor ex aqua quid generet.2.74.1
Calor exhalationem ſemper de terra ſuſcitat.2.167.2.
Calor ex humido vapores tollit vbique. 2.137.1
Calor ex humore vapores attollit.2.26.2.
Calor externus ut internum euocet.4.103.2
Calor extimus ut intimum augeat,& minuat. 4.106.1
Calor febrilis quid. 3.19.1
Calor fixus cur diu ſine nutricatu conſiſtere poſſit. 3.18.2.
Calor fixus cur mitior influente.4.117.1.
Calor fixus mitiſſimus.2.25.2.& 26.1.
Calor fixus quo nitatur.2.135.2
Calor fixus ſero ſanguinis non refrigeratur.4.120.1.
Calor fixus ſine influente an agat. 3.18.2
Calor fixus ut marceſcat,& ſimul influens extinguatur. 3.26.1
Calor fixus ut ſe habeat ad influentem in vita operibus obeundis.2.192.2.
Calor hominis us acrior calore piperis.4.142.1
Calor humidum non conſumit in virtute animæ. 3.52.2
Calor humorem abſumens non deſtruit proprium domicilium.4.157.1
Calor humore non alitur.4.124.2
Calor humori æqualis cur non omnibus.3.33.2
Calor humori æqualis in vita eſſe valet. 2.122.1
Calori copia vt inſit.3.32.1
Calori debili quis humor habeat vires æquales. 3.41.1.
Calor idem coquit alimentum & excrementa ab eo ſegregat.2.112.2
Calor idem ut ſimul tueatur,& deſtruat corpus.4.153.1
Calor idem ut ſimul concoquat,& putrefaciat. 4.79.1
Calori facilius eſt alere quã partes conſumere.4.143.2
Calori frigus ut opponatur.4.74.1
Calor ignis, ſolis, animalium ut differat.4.154.1
Calori mediocri quis humor vires habeat æquales. 3.41.1
Calori valido quis humor vires habeat æquales. 3.41.1
Calori unde ſit remiſſio,& intenſio.3.44.1
Calor imbecillus bifariam dicitur.2.110.1
Calor imbecillus ut ſit cauſſa ieiunij. 3.57.2
Calori natiuo duplex materia poteſt aſſignari.4.121.1
Calori natiuo ſubſtantia duplex tribui poteſt.4.120.2
Calor indiget refrigerio,& ventilatione. 2.28.2
Calor influens eſt commune organum, fixus vero proprium. 2.192.2
Calor influens nullus inſectis,& exanguibus.2.146.1.
Calor innatus quo refrigeretur Ariſtoteli. 2.145.2
Calor influens qui non ſit animæ neceſſarium inſtrumentum.3.18.2.
Calor influens quotuplex,quiue ſit. 3.18.2
Calor influens vniuerſale inſtrumentum.2.62.1
Calor influens ut diuellatur a fixo. 3.26.1.
Calor in generatione humido prævalet.2.72.1
Calor in aqua cur diu per ſe non conſiſtat.4.76.1
Calor in miſto perfecto,ac uiuente humori dominatur. 4.127.1
Calor innatus bifariam conſeruari poteſt.4.118.1
Calor innatus eſt inſtrumentum alendi.3.43.1.& 2.
Calor innatus mitis eſt.2.20.2.& 21.1.& 3.18.1
Calor innatus quid. 3.31.1
Calor innatus ſimplex qualitas non eſt.3.31.1.& 2.
Calor in nobis triplex vt ſit.3.18.2
Calor in nobis conſumit ſpiritus,humores, & partes ſolidas.2.21.1
Calor in omnia operatur.2.41.1
Calor inſitus igni non eſt proportionatus. 4.158.1
Calor inſitus non eſt forma humoris radicalis.4.156.2
Calor inſitus non regeneratur, ſed influens. 4.139.2.
Calor inſitus quid ſit.2.86.1.& 4.139.2
Calor internus quomodo refrigeretur animalibus. 2.146.1
Calor internus non alitur aere inſpirato Ariſt.2.29.1.
Calor intra terræ viſcera vnde augeatur.2.167.2
Caloris actio in humorem.2.86.1
Caloris actio in humorem ut accerſat interitum.2.182.1
Caloris actio in pituitam quæ ſit.2.115.1
Caloris alentis actio in quod ſubiectum recipiatur.3.18.1
Caloris duplex notio.4.142.2
Caloris eſſe humidum conſumere.4.158.2
Caloris eſt heterogenea diſgregare,non congregare. 2.36.1.
Caloris,& humoris diſcrimen.3.32.1
Caloris, & humoris habitudo nobili exemplo dilucidata.3.29.2
Caloris,& humoris repugnantia quæ ſit.4.158.2
Caloris,& humoris virium æqualitas ab anima deſtrui non poteſt 3.44.2
Caloris extinctio à quo fiat.2.145.2.
Caloris febrilis,& naturalis diſtantia.4.118.1
Caloris gradus non conſiſtit in indiuiſibili.2.36.2
Caloris habitualis & actualis diſcrimen. 4.140.2
Caloris idem gradus cur varie ſenſum feriat.4.83.2
Caloris imbecillitas ut ſit cauſſa ieiunij. 3.53.1
Caloris innati duplex notio.4.153.1
Caloris marcor quomodo fiat.2.145.2
Caloris munera.2.54.2.& 69.2
Caloris natiui conſtitutio.4.121.1.
Caloris natiui nutricatio eſt totius viuentis deſtructio, 4.140.1.& 2.
Caloris natura.2.132.2
Caloris nomine quid ſignificari ualeat.4.124.1.
Caloris officia quæ ſint.3.52.2.
Caloris opera duo.2.51.2
Caloris operationes quot,quæ,& quomodo fiant. 2.73.2
Caloris proportio ad humorem in quo ſita. 3.38.2
Caloris validioris eſt vitæ munia obire, mitioris viuentia conſtituere.3.42.1
Caloris virtus eſt actuoſa.3.36.1
Caloris unius opera ſunt alimenti coctio, excrementi ſegregatio,& viuentis altio.3.8.1.
Caloris vſus in parte ſolida.2.86.1.
Caloris vſus qui.3.33.2.
Calor magis neceſſarius eſt ad nouas frondes producendas,quam ad veteres continendas. 3.8.2.
Calor motui abſolute non eſt neceſſarius. 4.142.1.
Calor natiuus cur humido radicali vere non alatur. 4.140.1
Calor natiuus cur humore non remittatur, ſed intendatur.

tur.4.117.1.& 2.
Calor natiuus duplex.2.135.2.
Calor natiuus eſt forma humidi.3.34.1.
Calor natiuus eſt qualitas materialis.4.121.1.
Calor natiuus Galeno conſumit humidum radicale. 4.153.1.& 2.
Calor natiuus in nobis non ſemper agit vt animæ inſtrumentum. 4.154.2.
Calor natiuus non eſt corpus.3.33.1.
Calor natiuus non eſt ſimplex qualitas.3.33.1.
Calor natiuus ſiccitate intenditur.4.117.2.
Calor naturalis non ſemper agit in humorem conſumens noſtri corporis ſubſtantiam.2.20.2.
Calor naturalis vt flammæ lucernæ correſpondeat. 3.40.2.
Calor natura ſurſum inhiat.3.42.1.
Calor ne cito humorem abſumat quot modis impediatur. 3.29.2.
Calor non alit plantas.4.122.2.
Calor non omnia concoquit. 2.41.1.
Calor non ſemper conſumit ſubditum ſibi humorem. 2.121.2.
Calor non ſine humore in nobis.2.121.2.
Calor noſter aſſidue mutatur,ac minuitur. 2.36.2.
Calor noſter mitior calore multorum inanimatorum. 3.18.1.& 19.1.
Calor noſter non ſuſtinetur aliorum calore. 2.25.2.
Calor obnoxius duplici corruptioni.2.145.2.
Calor odoris cauſſa.4.73.2.& 74.1.
Calor omni miſto non ab eodem fonte.4.103.1.
Calor omnis eſt vltra tepidum.2.45.1.
Calor poteſt humori eſſe viribus ſuperior, inferior, & æqualis.2.20.2.
Calor potus fluxiles cogit.4.110.2.
Calor prima vis actiua.3.16.1.
Calor primigenius veluti forma.3.18.2.
Calor primigenius vt ſuo munere fungatur.3.18.2.
Calor proprius vt ſe habeat in miſto ad elementa.3.19.1.
Calor primum, & vniuerſale inſtrumentum animæ in omni opere.3.17.2.
Calor quando humorem abſumat.4.159.1.
Calor quas partes corporis depaſcatur.2.24.1.
Calor qua vi desineatur in corpore. 2.86.1.
Calor quem humorem depaſcatur.3.47.1.
Calor qui alieno corpore non fundatur.4.124.2.
Calor quibus temperari valeat.2.144.2.
Calor,qui corpus cōſtruxit, illud non conſumit.4.159.2.
Calor quid ex aqua procreet.2.75.1.
Calor qui humiditate intenditur.2.135.2.& 4.117.1.
Calor qui humorem conſumat,& qui non.2.121.2.
Calor qui neceſſarium ſit animæ inſtrumentum ad vitæ officia.4.140.2.
Calor qui non eſt neceſſarius ad omnia vitæ munia. 4 140.2.
Calor qui non indiget materia.4.124.2.
Calor qui ſiccitate potius quam humore languet.2.135. 2.& 4.117.1.
Calor qui ſiccitate reſtinguatur,& qui acuatur.2.135.2
Calor quo alatur,& reficiatur.2.145.2.
Calor quomodo per ſuffocationem corrūpatur.2.146.1.
Calor quo primum anima corpori nectitur.4.142.1.
Calor remiſſus non neceſſario frigori iunctus.4.74.2.
Calor ſegregans excrementa qui ſit in animalibus,& qui in plantis.3.8.1.
Calor ſenum non hebetatur humore excrementitio. 4.117.2.
Calor ſibi vires intēdere,ac remittere nō poteſt.3.44.1.
Calor,ſi humore acuitur, qūo illum abſumat.4.159.2.
Calor ſolidos cibos non emollit.4.110.2.
Calor Solis quid ſit.2.75.1.& 4.154.1.
Calor temperatus qui.3.57.1.
Calor validior ad motum requiritur quam ad ſenſum. 3.43.2.
Calor vt ab humore detinetur in miſto.3.30.1.& 42.1.
Calor vini vt natiuum maceret.2.156.1.
Calor vitæ, ac operationibus varia ratione deſeruit. 3.42.1.
Calor viuentis humidus eſt.2.54.2.
Calor vt à cælo gignatur apud nos.2.167.2.
Calor vt animæ inſeruiat ad operandum.3.18.2.
Calor vt auiditatem augeat.3.9.1.
Calor vt conſumat corporis partes.2.136.1.
Calor vt efficiat intemperiem. 4.77.2.
Calor vt humidum conſumat, & cur. 2.182.1.
Calor vt humore temperetur.4.117.1.
Calor vt per accidens tollat cauſſam ieiunij.3.48.1.
Calor vt prius ſitim quam famem ſuſcitet. 4.78.1.
Calor vt roboretur intacto humore ſubiecto. 3.46.2.
Calor vt ſe habeat ad humorem.3.49.2.
Calor vt ſe habeat in miſto.4.83.2.
Calor vt ſiccitate acuatur. 4.117.1.
Calor vt ſit animæ inſtrumentum.2.57.2.
Calor vt ſit inſtrumentum operationum vitæ. 2.192.2.
Calor vt vitam conſeruare poſſit non alens.3.18.1.
Calx quid ſit. 2.92.1.
Calx radici apposita fructum accelerat. 4.122.1.
Camelus bibiturus cur aquam turbet. 2.89.1.
Candor vt ſit color venuſtiſſimus.4.69.1.
Canem leuem aere ali cur vulgo perſuaſum.2.32.2.
Canem leuem non ali aere.2.32.2.& 48.2.
Canem olfactu ſuperat anſer.2.41.2.
Canis leuis abſtinentia.3.12.2.
Canis leuis deſcriptio.2.32.2.
Canis ieiunium.3.13.1.
Canes cur herbam comedant.2 90.1.
Canes & lupi morbos curant herbarum eſu.2.87.1.
Caphenis natura.3.4.2.
Capilli cur non ſentiant.2.95.2.
Capræ grauidæ anatomes.2.113.2.
Caprificus vt ſit marmore valentior. 3.45 1.
Cardinalis Campegij venter imus exſiccatus. 1.10.2.
Cardines ex olea germinaſſe.3.6.2.
Carnes bubulas qui digeris,non ideo poteſt vitulinos digerere.2.198.1.
Carnes coctæ quæ creſcant.2.193.1.
Carnium extracti vis. 4.70.2.
Carnoſi cur in abſtinētia ſuperuiuāt gracilibus.2.135.1
Caro eſt ſanguis concretus.2.133.2.
Cartilagines non liquari.2.33.1.
Caſus eſt agens naturale.2.162.1.
Catherinæ Aduruæ beatæ ieiunandi ratio.1.6.2.
Catherinæ Binders 12. annos viuentis abſque alimento hiſtoria.1.12.& 2.
Catharri mala in ventriculo.2.116.2.
Cauſſæ conſeruantes duplicis naturæ.4.143.2.
Cauſſæ cum effectu proportio quando requiratur.4.146.2

Cauſſæ

Cauſſæ debent proportione reſpondere effectibus. 2.165.1.
Cauſſæ destruentes ieiunium quot, quæque ſint. 3.51.2.
cauſſæ effectrices, & conſeruatrices quando coincidant. 3.50.1.
cauſſa effectrix longæ abſtinentiæ. 3.35.1
cauſſa efficiens diuturni ieiunij quæ, & quotuplex. 3.29. 1. & 2.
cauſſa efficiens & conſeruans famem, ac ſitim quæ. 4.114.1
cauſſa & effectus in quibus proportione ſibi reſpondere debeant. 4.147.1
cauſſæ ieiunij non naturales tres. 3.58.2
cauſſæ latent quorum aperta eſſentia. 3.132. & 14.1
cauſſæ longi ieiunij poſſunt eſſe & breuioris. 3.58.2.
cauſſæ per accidens ieiunium terminantes. 3.47.2
cauſſæ per accidens tollentes æqualitatem caloris, & humoris quot, quæque ſint. 3.45.2
cauſſæ productrices ſunt etiam conſeruatrices. 3.51.1.
cauſſæ quibus corpus alimento priuetur. 3.18.1.
cauſſæ & effectus proportio in quot, quibuſque requiratur. 2.169.2
cauſſæ ſibi inuicem non ſunt in eodem genere. 2.184.2
cauſſæ ſibiinuicem ſunt finis & efficiens. 2.184.2
cauſſæ quot modis opus ſuum non terminent. 3.51.2.
cauſſa latente philoſophari oportet. 3.14.1
cauſſam priuatiuam eſſe poteſt effectus poſitiui, & viciſſim. 2.169.1
cauſſa phyſica ſomni quæ ſit. 2.180.1
cauſſarum dignotio non ſat eſt ad effectus productionem. 4.161.1
cauſſa remota, & uniuerſalis nil agit ſine proxima. 2.165.2. & 3.6.1
cauſſarum differentiæ. 4.145.2
cauſſarum genera quot, quæque ſint. 3.14.1
cauſſa vigente durat ſemper effectus. 3.43.2
cauſſas conſeruatrices duplicis eſſe naturæ. 2.149.2.
celeri appoſitione qui egeant. 2.51.2
celeritas actionis unde ſit. 2.51.1
celſi locus explicatus. 4.114.2. & 115.1
celſi locus illuſtris. 2.85.1
celſo ut vulnera, & pus ali dicantur. 2.29.2
ceram unde, & quomodo colligant apes. 2.73.1
cerebro ſicco, & puro pauci. 2.174.1
cerebrum alijs partibus alimentum non ſuggerit. 2.192.2
cerebrum alijs partibus per neruos communicat ſpiritus animales. 2.192.2
cerebrum eſſe metropolim frigidi, & glutinoſi ex Hippocrate. 2.174.1
cerebrum humidius, ac pituitoſum odoribus gaudere. 2.174.1
cerebrum ſiccius, ac purgatum roſarum odore male affici. 2.174.1
cerebrum motus, & ſenſus principium. 3.22.2
cerebrum quomodo foueatur odoribus. 2.192.2
cernuam hyeme condi. 3.11.2
ceruis cur cornua cadant. 4.137.2
chamæleo animal rapax, & ingluuioſum. 2.31.2
chamæleo famem tolerat plures menſes. 2.31.2.
chamæleonem acre ali cur vulgo perſuaſum. 2.31.2.
chamæleonem aere non ali. 2.31.1. & 2.
chamæleonis abſtinentia. 3.9.1
chamæleonis apta deſcriptio. 2.31.2
chamæleonis linguæ, & venatio mira. 2.31.2
chamæleonis natura exacte ab Ariſ. deſcripta. 2.31.1
chamæleo quibus alatur. 2.31.2. & 3.9.1
chamæleo unde nuncupatus. 2.31.2
chlorion hieme latet. 3.11.1
chylificationis ratio mira. 2.83.2
chylum e ventre vt attrahant venæ meſaraicæ. 3.7.1.
chylus totus in humores vertitur. 2.27.1
chylus quid, & à quo mutetur in humores. 2.21.2
chylus ut ſe habeat ad alimentum. 2.136.2
chymici ut extrahant liquores, & eſſentias de ſiccis. 2.83.1. & 2.
chymiſtis cur vaſa ſæpe diſrumpantur. 2.32.1
cibi animalium heterogenei. 3.7.1
cibi expers animal vt Ariſtoteli viuere non poſſe dicatur. 2.149.1
cibi exuperantia duplex Ariſ. 2.110.1.
cibi neceſſitas omnis non eſt ad inſtaurandum fluxum. 2.120.2
cibo ingeſto cur ſtatim horror fiat. 4.119.1
cibo citra potum non poſſe omnes partes ſolidas abunde ali. 4.110.2
cibo uitioſo paſti cur pedibus tumeant. 3.27.2. & 28.1
cibum abhorrent etiam qui ſine cibo viuere nequeunt. 2.171.2
cibum qui morbus non indicet, & cur. 2.145.1
cibus, & potus non vertuntur in ſanguinem a ſanguine præexiſtente in corpore. 2.21.2
cibus, & potus ut conſequet ſubſtantiam viuentis. 2.30.1
cibus & potus ut ſint apud Hip. alimentum idem corpori. 2.30.1
Cibus purus quid. 2.78.2
cibus purus, quo cum alit pituitæ Ariſtoteli, non eſt aqua. 2.78.2
cibus quas partes alat. 4.110.2
cibus ut uere alat quando ſui materia operatur. 2.26.2
cibus. vide Alimentum, Nutrimentum.
cicadæ cur ament oleas. 2.73.1
cicadæ non habent vllum foramen excrementis purgandis. 3.10.2
cicadæ quo inſtrumento rorem hauriat. 2.129.1
cicadæ quando, & ubi vigeant. 2.129.1
cicadæ qua parte ex humoribus cibum trahant. 2.73.1
cicadarum alimentum. 2.73.1
cicadarum excrementa. 2.72.2
cicadarum ieiunium. 3.10.2
cicada omnium inſectorum abſtinentiſſima. 2.73.2.
cicadarum in ventre cur nil reperias excrementi. 2.129.1
cicadas alimentis non indigere. 3.10.2
cicadas non ali rore. 2.45.2. & 46.1
cicada ſola inter animalia ſine ore. 2.129.1.
ciceroni ut animantes alantur ſpiritu inſpirato. 2.29.1.
ciconias hieme condi. 3.11.1
cicuta in ſe habet aliquid alimentaris. 2.171.2
cicutam impune deuorans qui. 2.195.2

Cicuta miſtum eſt perfecti generis.2.171.2
Cicuta ſturnis alimentum homini venenum.2.49.1
Cicutæ vinum vt vim augeat, & auferat.2.101.1
Cincti diſcinctis cur minus apti ad epulas.2.186.1
Circularis verſio vaporis & alimenti damnatur. 2.116.1
Citta morbus vnde.2.84.2
Clytiæ ieiunium.1.4.2
Coacti quod facimus, id non neceſſario vi morbi peragimus.2.188.2
Cochleas æſtate dormire.3.9.1
Cochleas terreſtres diu ſine alimento viuere.3.9.1
Coctio ab externo calore vt fiat intra corpus.2.39.1.
Coctio alimenti eſt munus ſolidarum partium.2.22.1
Coctio alimenti ſtirpium vbi, & quomodo fiat.2.75.1.
Coctio alimenti quæ.4.98.1
Coctio cibi elixatio eſt.2.83.1
Coctio cui alterationi conueniat.2.88.2
Coctio cur fiat incraſſando.2.42.1.& 54.1.& 2.
Coctio & putredo ut ſimul fiant ab eodem calore. 4.79.1
Coctio in ſtomacho quot horis fiat.3.20.2
Coctio mutat alimenti ſubſtantiam.4.104.1
Coctionem haud patiuntur omnia deuorata.2.88.1.
Coctionem vt iuuent denſa.2.90.1
Coctionem quæ patiantur.4.104.1
Coctionem ſuſtinens vt manere debeat.2.61.1
Coctione peracta quid venæ faciant.3.7.1
Coctio præparat alimentum, & vehiculum.4.104.1
Coctio quid.4.104.1
Coctiones cur tres obeantur in animalibus.3.7.2
Coctione ſimilius ut fiat alimentum rei alendæ.2.73.1.
Coctiones quot, quæ, & quomodo fiant in animali.3.7.2.
Coctioni aque reſiſtit craſſities, & frigiditas alimenti. 2.78.2
Coctionibus quæ pluribus, & quæ paucioribus egeant. 2.37.2
Coctionis prima exacta delineatio.3.7.1
Coctio non mutans ſubſtantiam quibus conueniat. 4.104.2
Coctio nulla ſine excrementi ſeparatione.3.81.
Coctio omnis à calore.2.90.2
Coctionum ſingularum excrementa quæ.2.41.2
Coctio quæuis excrementorum ferax.2.111.2
Coctio quid præſtet.2.115.2
Coctio quid præſtet alimentis.2.39.2.& 55.1
Coctio reſpiciens altionem multiplex.4.104.1
Coctio ſecunda in qua parte plantæ obeatur.3.7.2.
Coctio ut aquam afficiat.4.104.1
Coctio ut reddat alimentum ſimile nutriendo corpori. 2.25.2.& 26.1
Coctum recrudeſcere non poſſe.2.138.1
Coderti alimentum.2.91.1
Cogi nos intermittere functiones vitæ naturales citra vim morbi.2.188.2
Cognitionum ordo.4.64.1
Cognitio exacta pendet ex cauſſa proxima.2.165.2
Cognitionem ſubcæleſtium à cælorum cognitione non eſſe neceſſario petendam.2.166.1
Cognitio rerum duplex.4.64.1
Colicorum remedium.2.185.1
Colliquamenta cur ad ſtomachum ferantur.2.137.1
Colliquamenta cur ſint excrementis refertiſſima. 2.133.1
Colliquamenta ieiunio genita ut ad ſtomachum, & inteſtina ferantur.2.121.2
Colliquamenta in ſtomachum non influere.2.134.2.
Colliquamenta in ventriculum mitti vt excrementa, nõ vt alimenta.2.132.2
Colliquamenta in fame ad crura & pedes illabi.2.132.2
Colliquamenta non confluere ad ſtomachum.2.132.1.
Colliquamenta non eſſe materiam, ex qua quid ſecundũ naturam oriatur.2.132.2
Colliquamenta non gigni in abſtinentibus.2.132.1.
Colliquamenta non alere.2.132.2
Colliquamenta non oportet ſtomachum adire.2.133.2
Colliquamenta nulli eſſe vſui.2.132.2
Colliquamenti locus proprius.2.137.1
Colliquamenti materia triplex.2.131.2
Colliquamento nullus datus locus ſecundum naturam. 2.132.2
Colliquamento nullus impetus ad ſtomachum.2.132.2
Colliquamentum, & alimentum inconcoctum quo conueniant.2.137.1
Colliquamentum ob famem quid ſit.2.137.1
Colliquatio cuius caloris ſit effectus.2.136.1
Colliquatio diſſipat aliquid in halitus.2.133.1.
Colliquatio in fame ut fiat à calore languido.2.137.1
Colliquatio cur tumidos pedes efficiat.2.86.1
Colliquationis theoria.2.86.1
Colliqueſcant quæ partes.2.133.1
Colliqueſcens materia in fame quid ſit Ariſtoteli. 2.137.2
Calor grauidis vnde malus.2.113.1
Cometæ cur in aere infimo non fiant.2.35.2
Cometæ cur raro fiant.2.156.1
Cometarum origo.2.44.1
Cometarum materia iugiter aſcendit.2.156.1
Commenſuratio caloris, & humoris vt ſeruetur potu. 3.37.2
Commenſurationem virium caloris & humoris in homine diu conſeruari poſſe.3.37.1.& 2.
Commentitias opiniones exponendas eſſe.4.63.2.& 64.1
Comparatiuum non ſupponere ſemper poſitiuum.2.65.2
Complexio, & temperamentum idem.2.170.1
Conchilia ali ſine lingua.2.33.1
Conciliatores opinio de longo ieiunio.2.19 2
Condemnare non decet vllum indicta cauſſa.4.62.2.
Condimenta non alere.2.37.2
Conſtanenſis puella mire abſtinens.1.14.1.& 2.
Conſolentanea virgo tres annos ſine alimento viuens. 1.10.1.& 2
Conformitas quid.2.170.1
Confuſa cognitione ducimur ad diſtinctam.4.64.1
Congelari quæ nequeant.4.83.2
Congelationis cauſſa.4 82.2
Congelationis effectus.4.83.2
Congrum hieme latere.3.11.2.& 12.1
Conſenſus partium.4.113.2
Conſeruans quomodo ſe habeat ad conſeruatum. 2.170.2

Conſeruans vbique nobilius conſeruato. 2.170.2.
Conſeruatio viuentis merito nutricatus ſit per qualitates manifeſtas, non per latentes. 2.170.2.
Conſeruatrix & productrix cauſſa eadem. 3.51.2
Conſiſtentia partium quid, & vnde ſit. 4.75.2
Conſtituens conſtituto prius eſt. 4.85.2
Conſueta veneno ali puella coeuntes enecans. 2.195.2
Conſuetudinem non habere locum in omni re. 2.196.1
Conſuetudo tranſit in habitum naturalem. 2. 196.2
Conſuetudine corpus à veneno non [illegible]. 4.72.1
Conſuetudinem non vertere venena, & medicamenta in alimentum. 2.46.2
Conſuetudine quibus venena innoxia. 2.195.2
Conſuetudine vinci poſſe famem. 2.198.2
Conſuetudine vinci poſſe ſitim. 2.198.2
Conſuetudine vt impune aſſumantur venena. 4.72.1
Conſuetudinis vi venenum non alere. 4.73.1
Conſuetudinis mira vis. 2.195.1. & 2
Conſuetudo affert impotentiam patiendi. 4.72.1
Conſuetudo cur efficere nequit vt diu ſine alimento viuatur. 2.198.1
Conſuetudo cur efficit ne lædamur à veneno. 2.198.1
Conſuetudo cur famem, ac ſitim ſimul vincere nequeat. 2.198.2
Conſuetudo efficit nos ſimiles venenis. 2.198.1
Conſuetudo efficit nos ſimiles medicamentis. 2.198.1
Conſuetudo in quibus eſſe valeat. 2.199.2
Conſuetudo extinguit appetitum. 2.199 1
Conſuetudo habet ius in venena, & in medicamenta. 2.198.2
Conſuetudo non habet ius in ieiunium. 2.198.2
Conſueuerint qui nihil vnquam bibere. 2.195.2
Conſtrictio viſcerum eſt effectus inediæ, non cauſſa. 2.185.2
Conſumptio radicalis humoris eſt paſſio viuentis vt miſti. 4.157.1.
Contemplatiuis multus cibus maxime noxius. 2.178.1
Contemplatiuos exiguo cibo non diu ſuſtineri. 2.178.1
Continuitas ab humido primum enaſcitur. 4.77.2
Continuitas potiſſimum conſiſtit in ſicco. 4.77.2
Contractio eſt ſpecies conſtrictionis. 2.185.1
Contrariæ opiniones ſibi inuicem locum non dant in eodem animo. 1.15.2
Contraria inter quæ ſit actio, & pugna. 4 158.2
Contraria quæ ſimul conſiſtant, quæ non. 4.158.2
Contraria quibus ſubſtantiis non inſint. 4.87.1
Contraria ſeſe fugare. 2.156.1.
Contraria vt mutentur in ſe inuicem. 2.122.1
Contraria vt plura vni. 4.159.1
Contraria ſimul eſſe nequeunt. 4.76.1
Contrarietas non ſat eſt ad pugnam. 4.159.1
Contrariorum cauſſa vt idem non ſit. 2.54.1
Contrariorum pugna quo duret diutius 3.51.1
Contrarium corpori alimentum vt ſit aer. 2.30.1
Coracinos hieme latere. 3.12.2
Cor aliis partibus omnibus opitulatur. 3.22 2
Cor ceteris partibus ex Ariſt. alimentum ſuggerit per venas 2. 192.2
Cordi aer non eſt alimentum. 2.192.2
Cor diu viuere poſſe ſine reſpirato aere. 2.192.2
Cor fons, & officina ſanguinis. 2.42.2
Cor fuligines ſuas expellit ſibi noxias. 2.36.2
Cor non eſt tenuioris ſubſtantiæ quam imi ventris viſcera. 2.191.1
Cor nullam habet frigiditatem. 2.36.2
Cor omnium viſcerum eſt craſſiſſimæ, denſiſſimæque ſubſtantiæ. 2.191.1
Cor quid, & quomodo ceteris membris impertiatur. 2.192 2
Cor quomodo aere reficiatur. 2.192.2
Cornua ceruis cur cadant. 4.137.2
Corpora carentia vegetali anima non omnia neceſſario conſiſtere citra omnem alimenti vſum. 2.158.2
Corpora diſpoſita cumulandæ melancholiæ. 2.130.2
Corpora impura cur magis læſeris quo plus nutrieris. 3.18.1
Corpore nutrimur. 2.59.1
Corpori animam quid nectat. 3 15.1
Corporis humani partes miſtæ non omnes eiuſdem ſunt temperamenti. 2.24 1
Corporis ſubſtantia vetuſtate non ſit inepta vitæ muneribus. 4.137.1
Corporis viuentis natura calore & humore conſtituitur. 3.44.2
Corporum duo genera. 2.182.1
Corpus à quibus diſſipetur aſſidue. 2.111.1.
Corpus aſſidue perficitur ab anima. 3.38.1
Corpus colliqueſcens quid ſit Hippocrati. 2.138.1
Corpus cur vitam ſoluere non timeat. 3.38.1
Corpus non agere, ſed pati in vitæ functionibus. 3.16.2
Corpus non datum vt alamur. 4.138.1
Corpus renouari non debet. 4. 137.1
Corpus reſiſtere poſſe adeo calori ne abſumatur. 3.17.1
Corpus totum refrigerari ſanguinis effuſione. 2.145.1
Corpus vt ſit ſuceptiuum caloris. 3.19.2
Corrugatio ſpecies eſt conſtrictionis. 2.185.1
Corruptibilia naturaliter non appetere ſemper eſſe. 4.148.1
Corruptio accidentium duplex 3.43.2. & 44.1
Corruptio eſt id ſine quo generans ſuo fine potiri nequit. 4.148.1
Corruptio eſt naturalis formæ tum nouæ, tum veteri. 4.148.2
Corruptio naturalis eſt ratione materiæ. 4.148.1
Corruptio naturalis eſt toti compoſito. 4.148.2
Corruptiones fatales Ariſtoteli quæ. 4.149.2
Corruptionis miſtorum propria cauſſa. 3.19.1
Corruptio non eſt priuatio, & cur. 4.150.1
Corruptio non ſpoliat materiam perfectione ſua. 4 148.1
Corruptio non reluctatur actioni agentis. 4.148.1
Corruptio per ſe à materia eſt. 4.77.2
Corruptio propria accidentium ſeparabilium. 3.44 1
Corruptio quid ſit formaliter. 3.14.1
Corruptio vnde ſit. 3.50.1
Corruptio vnius eſt generatio alterius. 3.14.1

Corruptio vt forma, compoſitoque ſit præter naturam. 4.148.2
*Corruptio vt ſit naturalis agenti.*4.148.2
Corruptio vt ſit naturalis ratione finis. 4.148.1
*Corruptio vt ſit ſecundum naturam Ariſt.*4.149.2.
Corruptio vt ſit via ad non eſſe. 4.148.1
*Corrupto animali corrumpitur & ſcientia quæ in animali.*3.44.1
Corruptrix cauſſa redigitur ad effectricem. 3.14.1
*Coturnices & ſturni vt innoxie napello, & cicuta nutriantur.*1.171.2
Craſſities aquæ vnde inſit. 4.78.2
*Craſſities longitudinem occultat.*2.124.1
Crepuſculis vnde ortus. 2.33.2
*Creſcenti calor vegetus.*2.110.1
Crocodili quatuor menſes latent. 3.9.1
*Crocodilorum abſtinentia.*3.9.1
*Cruditatis ſigna.*2.111.1
*Cuculos hieme condi.*3.11.1
Cupiditas cuique naturalis quæ. 4.127.1
*Cuſtodiri, & ali quo differant.*2.28.2
*Cutis origo.*2.116.1
*Cutis foramina quando fiant.*2.116.1
Cuius eſt conferre illius eſt auferre. 2.96.1
Cynare tota hieme ſunt Genuæ. 3.8.2

D

Dæmone obſeſſos non viuere ſolum vitam Dæmoniam. 2.160.2
*Dæmones aſſumpto corpore an, & quomodo alimentis vtantur.*2.157.2
*Dæmones aſſumpto corpore non poſſe ab incubis maſculis impleri ad prolem.*2.157.2.
*Dæmones aſſumpto corpore poſſe feminas implere ad partum.*2.157.2
Dæmones aſſumpta corpora cadauerum poſſe diu ſeruare à putredine. 2.157.2
*Dæmones enutriri non poſſe.*2.158.1
Dæmones habere vim finitam. 2.160.1
Dæmones miracula efficere non poſſe. 2.160.1
Dæmones non efficere vere longum ieiunium. 2.160.2
Dæmones qua ratione videantur miracula facere. 2.160.1
*Dæmones vniri corporibus elementaribus non mediante anima vegeta.*2.158.2
Dæmones vt diuturnum ieiunium producere poſſint. 2.160.2
*Dæmones vt faciant miranda.*2.160.1
Dæmones vt ſenſum decipiant. 2.160.1
*Dæmonia natura quid ſit Ariſtoteli.*2.162.2
Dæmonia natura quid veteribus. 2.162.1
Dæmonibus aſſumpta corpora æque ſe habere ad cibũ, ac potum. 2.157.2
Dæmonibus aſſumpta corpora non deſinunt eſſe per veram mortem. 2.157.2
Dæmonibus aſſumpta corpora poſſe alimentis vti. 2.157.1
*Dæmonibus aſſumpta corpora ſemper æque ſe habere ad alimenta.*2.157.2
Dactili intra ſolidiſſimos lapides. 3.9.1
*Dans formam dat conſequentia formam.*3.44.1
Decrementi tempus. 2.154.1
Decrepiti cur ſæpe cibari cogantur. 2.119.2
*Decrepiti cur voraces.*2.119.2
*Decrepiti non ſunt in ſanitatis latitudine.*2.119.2
*Decrepiti piſcibus in voracitate comparati.*2.119.2
Decrepitorum cibus. 2.119.2
*Decrementum paſſio ſenectutis.*2.99.1
Decreſcentis quauis pars diminuitur. 2.24.2
Definientes claritatem affectare debent. 3.26.2
Definitionis animæ breuis explicatio. 3.26.2
*Deliquium animi quotuplex.*2.51.1
*Demetrij Chidonij abſtinentia.*1.13.1
Democritus odore ſolo vitam ſibi prorogauit. 2.35.1
Democritus vt odore vixerit. 2.50.2
Demonſtratio quia quam notitiam pariat. 2.165.2
Demonſtratio quia quæ ex cauſſa fiat. 2.165.2
*Demortua membra non reuiuiſcunt phyſice.*2.191.2
Denſata minorem molem occupare. 2.32.1
Denſitas aquæ vnde inſit. 4.104.2
*Denſitas ſubiecti qualitatum vim exacuit.*2.64.2
Deo cuncta parent. 2.96.1
Deſtruendo non ſemper ſufficit vnum. 2.147.2
Determinatis temporum vicibus multa fieri in natura rerum. 2.168.1
Deus quas ob cauſſas miraculoſum ieiunium efficere ſoleat. 2.150.2
*Deus ſolus vim habet infinitam.*2.160.1
*Deus vt agat in hæc ſubcæleſtia.*2.150.2
Deus vt ſerpenti eſum terræ imperauerit. 2.87.2
Diaria cauſſa aptiſſima quæ. 4.122.1
Diatritarij omnes ægrotos triduum ieiunare volebant. 1.3.1
*Diei æſtus vbique temperatur nocturno frigore.*3.37.2
*Differentia alimenti à medicamento.*2.51.2
*Differentia abſtinentium.*3.50.2
Differentia longi ieiunij. 3.52.1
Differentia variæ in moris æſtu. 2.167.1
Difficili in materia vt ſe gerat Philoſophus. 3.15.1. & 2
*Difficilior operatio inter quæ ſit.*4.143.2
Difficilius non ſemper eſt infringere vim agentis poſitiui, quam ſubterfugere noxam à priuatiuo imminentem. 2.198.1.
Digniora opera fieri ab agente nobiliori. 2.177.2. & 178.1
Diligentiam in ſuperuacuis non affectat Philoſophus. 3.2
Diſcrimen inter alimentum & materiam generationis. 4.125.2
Diſcrimen inter alimentum ex aere, & ingluuie. 2.127.2
*Diſcrimen Philoſophi, ac Medici in contemplatione viuentis.*4.144.1
Diſpoſitionum præcedentium munus. 3.42.1
Diſputatio cum alijs de propoſito qualis inſtituenda. 2.18
Diſſolutio niuis vt fiat à calore, & humore. 4.105.1
Diuerſæ naturæ partibus non idem alimentum ſimile eſt. 1.192.2
*Diuinum in morbis quid Hippocrati ſit.*2.151.2
Diuinum veteribus dicitur eſſe omne id, quod latet humanum intellectum. 2.162.2

Dolo-

Doloribus duobus ſimul eundem locum infeſtantibus quid accidat.2.105.2
Dolor eſt cauſſa efficiens,& conſeruans famem,ac ſitim. 4.114.1
Dolor ex ſiccitate neruoſa partis qui. 2.185.1
Doloris cauſſa gemina qua.2.185.1
Dolor in fame unde proxime fiat.2.105.2
Dolor in ſiti vnde ſit.2.106.1
Dolor omnis vt à morbo pendeat.2.187.2
Dolor non eſt formalis cauſſa famis.4.114.1
Dolor non eſt ſymptoma famis,ac ſitis.4.114.1
Dolor nullus eſt aut famis,aut ſitis effectus. 4.114.1
Dolor podagricis unde.2.111.1
Dolor uentriculi ex aſſumpto cibo unde fiat.2.130.2
Dolor ut abſtinentiam producat. 3.53.1
Dolor ut ſe habeat in fame,ac ſiti.4.114.2
Dominici ieiunij natura.3.56.1
Dormientes apud Sardos plurimis annis Ariſt. 1.14.1
Dormientes in Gothia ſeptentrionali plurimis annis. 1.14.1
Dormientes ſeptē viri CC. annorū ieiunio clari. 1.13.1
Ducis Fauentini hiſtoria.3.17.2
Dulcis humor in mari multus.4.92.2
Dulcis humor quo aluntur anguilla.4.91.2
Duorum id non ſemper eſt cauſſa,quo poſito,uel ablato, ponitur,vel aufertur alterum.2.189.1
Duratio effectuum varia unde ſit. 3.50.2.& 51.1
Duratio varia eiuſdem effectus unde ſit.3.50.1
Durities viſcerum ſine petrificatione unde ſit. 2.192.1.

E

EAdem affectio ex oppoſitis cauſſis oritur.2.117.2
Ebrij qui quatuor dies dormierunt.1.3.1
Ecſtaſi cur neceſſe ſit vegetales operationes intermitti, 4.127.1
Ecſtaſi cur non requiratur ocium vegetalis anima. 4.127.1
Ecſtaſi non edi functiones ſenſuum, nutricatione ſublata.2.178.1
Ecſtaſi non detinentur Lucomori.2.77.2
Ecſtaſim nouit Ariſ.2.175.2
Ecſtaſis artificioſa,ſeu voluntaria ut fiat.2.176.2
Ecſtaſis citra vehementem contemplationem ut contingat.2.176.1
Ecſtaſis cur impediat operationes vita.2.176.2
Ecſtaſis cur impediat nutricatum.2.175.2
Ecſtaſis cur non poſſit eſſe cauſſa ieiunij.2.175.2.& 176.1
Ecſtaſis diuina non eſt ſpecies ſtuporis,aut morbi. 4.128.1
Ecſtaſis duum generum. 2.175.2.& 177.1
Ecſtaſis eſt propria hominis paſſio. 2.176.2
Ecſtaſis,& Apoplexia commune.2.175.2
ecſtaſis grauis,& leuis diſcrimen.2.177.2
ecſtaſis grauis omnes tollit operationes vita.2.177.1
ecſtaſi grauis nullam operationem ex parte tollit. 2.177.2
ecſtaſis leuior non tollit reſpirationem.2.77.1
ecſtaſis leuior oēs operationes inferiores lædit.2.177.2
ecſtaſis leuis nullam operationem tollit.2.177.2
ecſtaſis operationes vita impedit,non inhibet. 2.176.1.& 2.
ecſtaſis quare non diuturna.2.177.1
ecſtaſis quid homini præſtare poſſit,quid non poſſit in ieiunio.2.177.2.
ecſtaſis quomodo fiat.2.143.2
ecſtaſi tolli omnes rationalis animæ functiones una excepta.2.178.1
ecſtaſi ut ſe habeat mens.2.177.1
ecſtatici cur non ſentiant,neque alantur. 3.53.1
ecſtaticorum vita qua ſit.2.24.2
effectus agentium per accidens cito perit.4.119.2
effectus cæli euidētes & occulti unde dicantur.2.166.2
effectus cauſſam ſtabiliorem reddens.2.184.2
effectus nullus eſt cauſſa efficiens ſui effectoris.2.184.2
effectus nullus ſine cauſſa.2.191.1
effectus omnes ſub cælo proxime à calore, ac frigore. 2.165.1
effectus poſitiui cauſſam poſſe ſtatui priuatiuam, & viciſſim.2.169.1
effectus ſublunares vniuerſi a cælo ut ſint.2.166.2.
effectus uniuerſalis cauſſa aſſignari debet vniuerſalis. 2.190.2
effectuum ſub cælo cauſſa efficiēs cōmunis qua.2.165.2
effectus & cauſſa conſeruans ſimul ſunt.3.51.1
effectus idem ut ſit multiplicis durationis. 3.50.2.
effectus uigente cauſſa ſemper durat.3.45.2
effectuum varia duratio unde ſit. 3.50.2.& 51.1
efficiens cauſſa ieiunij diuturni.3.29.1.& 2.
efficiens ut ſit cauſſa externa.4.156.1
efficientia proxima omnia elementaria. 2.165.2
effluat quid à rebus.2.52.1
effluat ſi nihil e corpore ut Galenus dicat alimento non indigeri.2.182.2
effluens e corpore non omne inſtaurandum eſſe.2.183.1
effluxu ſublato non tolli proinde alimentorum uſum. 2.183.1
elementa duo,uel tria ſolum non poſſe in miſtum perfectum mutari.2.22.2
elementa cur magis ſenſum lateant in miſto perfecto, quam in perfecto.2.55.2
elementa extra ſuum locum vi detineri.3.30.1
elementa in miſto non habere vim agendi.2.23.2.
elementa in miſto ut ſint in actu ſecundo. 4.155.1
elementa in miſto ut ſint. 2.24.1
elementa in quod proxime mutentur.2.55.2
elementa in uiuente vt nullam obtineant vim nutriendi.2.55.1
elementa ſine qualitate actuali funguntur ſuis muneribus.4.85.2
elementa ſingula tria in ſe obtinere. 3.30.2
elementa ut deſeruiant conſtitutioni uniuerſi 4.86.1
elementa ut fiant impura citra perfectam miſtionem. 2.71.1
elementis qualitates inſunt duplicis natura. 4.72.2.
elemēti forma eſt ignobilior tēperamento miſti.2.170.2
elementi uirtus magnitudinem ſequitur.4.152.1
elemento ex unico quid oriri poſſit.2.55.2
elementorum inſtrumenta quæ ſint qualitates. 4.72.2.
elementorum partes varia.4.78.2
elementorum perfectio propria.3.30.1
elementorum prima opera in miſtis qua.3.30.2
elementorum pugna in miſto non eſt de dominatu. 4.126.2.
elementum generantia.4.74.2

Elementum impurum à miſto quid differat. 2.27.2.& 28.1.& 55.2
Elementnm impurum verti non poſſe in corpus miſtum. 2.24.2
Elephas quo irritetur ad prælium. 2.101.2
Elephas vt terram,& lapides voret. 288.2.
Eliquatio à duplici principio. 2.132.1
Elixatio quid ſit. 2.54.1
Elixatio quo differat ab aſſatione. 2.54.1
Elleboro ali coturnices,non homines. 2.49.1
Epimenidis ſomnus,& abſtinentia 77.annorum. 1.13.1
Equorum ieiuninm. 3.12.2
Eri Pamphili hiſtoria mira. 1.5.1
Erucæ aluntur externo alimento. 3.4.2
Eſſe alienum nihil appetit. 4.147.2
Eſſei mire abſtinentes. 3.13.2
Eſſentiæ totius natnræ quid. 2.90.2
Eſſentia eſſentiæ vt ſit oppoſita. 4.94.1
Eſſentia prior eſt operatione. 2.158.1
Eſſentia ſequitur originem. 3.27.1
Eſſentialis habitudo alimenti ad alendum. 2.94.1
Eſſe vt appetant cuncta naturaliter. 4.147.2
Eſurientes proprie qui. 3.48.1.& 2.
Etruſcæ puellæ abſtinentia defenditur. 2.148.1.
Etruſca ieiunans non fuit Dæmone obſeſſa. 2.160.2.
Examen alienarnm opinionnm quod. 4.61.2
Exanguia carere calore influente. 2.146.1
Exanguia cur amputato capite diu viuant. 3.25.2
Exanguia cur non egeant reſpiratione. 3.26.1
Excrementa alimenti vltimi mutati quæ. 3.7.2.& 8.1
Excrementa calor cnr non ſegreget ex medicamento,et veneno. 2.42.1
Excrementa coctione non fieri. 2.39.1
Excrementa cur cibos vocet Hippocrates. 2.63.1
Excrementa cnr e corpore pellantnr. 2.183.1
Excrementa effluentia non fuere ſubſtantia corporis, à quo exeunt. 2.183.1
Excrementa inſenſibilia quarum ſint partium. 4.116.1
Excrementa maxime pelli per medias. 2.111.2
Excrementa non defuiſſe abſtinentibns. 2.183.1.
Excrementa plantarum cum excrementis animalium comparantnr. 3.7.2.& 8.1
Excrementa plantis quæ,quot,& qnando inſint. 2.38.2
Excrementa prioris coctionis plantarum folia,et flores. 3.7.2
Excrementa putrida retenta quid præſtent. 2.121.1
Excrementa quid ſint. 2.40.1
Excrementa ſingularum coctionum. 2.41.2
Excrementa ſolis ineſſe mistis. 2.26.1
Excrementa ſtirpium 2.73.1.
Excrementa ſtirpium,& animalium quo inuicem differant. 2.39.1
Excrementa unioni obſtant. 4.79.1
Excrementa vtilia communem animam habere cum toto viuente. 4.134.1
Excrementa utilia quæ. 4.133.2
Excrementa ut officiant corpori, 2.116.1
Excrementa ut ſint alimenti partes eſſentiales. 4.104.1
Excrementi coctio propria. 2.90.2
Excrementi plurimum in qnouis alimento. 2.60.2
Excrementi craſſi,ac tenuis diſcrimen. 2.41.2.& 2.
Excrementi priuatio in abſtinentibus quid indicet. 2.183.1
Excrementis carent alimenta cocta, ſcatent cruda. 4.133.1
Excrementis noua coctio non dat naturam alimenti. 2.115.2
Excrementitiæ humiditates cur calorem hebetent. 4.117.2
Excrementorum excipiendorum partes. 2.115.2
Excrementorum pulſio eſt opus ſolidarũ partiũ. 2.22.1
excrementorum neceſſitas nnde. 3.57.1
excrementorum ſnppreſſio mira. 3.54.1
excrementorum tertiæ coctionis, & partium ſubſtantiæ fluxus per quæ vias. 2.115.2.& 116.1
excrementorum vſus. 2.72.& 4.134.1
excrementum in omni coctione ut ſit duplex,craſſum,ac tenue,nulla eorum inter ſe facta comparatione. 2.41.1
excrementum inſenſile ut ſit. 2.41.2
excrementum non reſpondere alimento ad æquilibrium. 2.60.2
excrementum nullnm ut e ſimplici prodeat. 2.39.2.
excrementnm Rhintacis. 2.72.2
excrementum tenue,& craſſum dici in relatione ad ſuccum alimentarem. 2.41.1
excrementum utilis alimenti quod ſit Ariſtoteli. 2.77.2
exempla non habere vim probationum, aut ſatis infirmam. 2.149.1.& 171.1
exempli probatio ut ſit à parte ad partem Ariſtoteli. 2.171.1
exhalatio abundat æſtate. 2.36.2
exhalatio æſtate maxime in aere viget. 2.37.1
exhalatio aſcendens vt condenſetur. 2.44.1
exhalatio a ſolo frigore actuali denſatnr. 2.36.1
exhalatio calore non concreſcit. 2.36.1.& 43.2
exhalatio de terra mari ſubdita exiens ut ad auras feratur. 2.167.2
exhalatio ex animalibus quæ fiat vi Solis. 2.45.1.& 2.
exhalatio ſnmida ex terra. 2.33.2
exhalatio fumida ut uaporem ſurſum ferat. 2.43.1
exhalatio in aere multis excrementis ſcatet. 2.36.2.
exhalationem inſpiratam cor non ad libitum mutat in alimentum. 2.36.2
exhalationem non cogi in ſanguinem,lac,aut carnes. 2.44.1.& 2.
exhalationem non eſſe odoriferam. 2.50.1
exhalationem odore pollere qui putent. 2.35.1
exhalatione non ali abſtinentes. 2.36.2.& ſequentib.
exhalationis colores varij unde ſint. 2.44.1
exhalationis & vaporis aſcendentis de globo terreno maſſa non eſt miſtum perfectum. 2.36.1
exhalationis fumida natura,& origo. 2.40.1
exhalationis materia quæ ſit. 2.43.1
exhalationis origo. 2.38.1
exhalationi uapor non miſtus. 2.38.1.& 2.
exhalatio non continet in ſe cauſſas proximas odoris, & ſaporis. 2.43.2
exhalatio non eſt cum uapore miſta. 2.43.1
exhalatio non eſt in aere Aegyptio. 2.36.1
exhalatio non eſt ſapida. 2.43.2.& 50.1
exhalatio non omnia in ſe continet elementa. 2.38.1.
exhalatio non ſemper ſnrgit ex omni terræ plaga. 2.35.2
Exhalatio poteſt male olere. 2.43.2

Exhalatio quid ſit.2.35.1
Exhalatio ſemper de terra ſurſum ſcandit.2.33.2
Exhalatio ſenſum vt lateat,& moueat.2.33.2
Exhalatio vt ſit miſtum imperfectum.2.38.1.& 40.2.
Exhalationi vapor ut adiungatur.2.36.1
Exhalationum multæ ſpecies.2.50.1
Expiratio eſt altera pars reſpirationis.2.28.1
Expiratu tantum redditur quantum inſpiratu attractum.2.62.2
Expultrix virtus non ſtimulatur à pauco excremento. 3.26.1
Exſiccatio viſcerum cum duritie vnde orta.2.192.1.
Externa non omnia poſſunt calorem,ac humorem intendere,ac remittere.3.44.2
Externa quæ calorem,ac humorem intendere,aut remittere poſſint.3.44.2
Externa quæ deſtruant æqualitatem virium caloris,& humoris.3.34.1
Externis iniurijs ſolis qui obnoxij.3.33.2
Extinctio caloris à quo fiat.2.145.2
Extracti Carnium vis.4.70.2
Extrema in mundo,& homine quæ,quibuſque medijs cõpulata.2.21.1
Exuperantia humorum quomodo tollatur.2.118.1.

F

F*Aciliora non ſemper facilius effici à quolibet. 2.198.1*
Facilis mutatio inter quæ ſit.2.37.2
Facultates animæ quæ ſola ratione inter ſe differant,nõ re.2.24.2
Facultatis mere naturalis quid proprium ſit.4.135.2.
Facultas eadem numero nos mouet,ac firmat.2.24.2
Fano an homines diu ali queant.4.71.1
Famam adſerunt euenta.3.13.2
Fame in longa cur ſtomachus non trahat.2.136.2
Fame laborantes cur pedibus tumeãt.3.27.2.& 28.1
Famelici cur nullo cibo aſſumpto inappetentes fiant. 2.123.1.& 2.
Famelici qui proprie ſint.3.48.2
Famelicis colliquatio ut fiat à calore languido.2.137.1
Famelicis cur pedes tumeant.2.133.1
Famem vinci poſſe conſuetudine.2.198.2
Fames,ac ſitis ad eandẽ facultatẽ pertineant.2.105.1
Fames,ac ſitis diuerſas partes obſident.2.105.2
Fames,ac ſitis vel dolor eſt,vel nõ ſine dolore.2.105.2
Fames à ieiunio quid differat.3.48.1
Fames animalis ſoli competit ventriculo.4.111.1
Fames an vbi ſenſus alimenti.4.112.2
Fameſcentes à pluribus agentibus poſitiuis infeſtari. 2.198.1
Fames cur ſerius enecet quam ſitis.2.66.2
Fames cur vino haud tollatur.2.106.1
Fames duplex affectio eſt.2.106.2
Fames duum generum.2.107.1
Fames & inedia quid.3.49.1
Fames & inedia quorum ſit affectio.3.49.1
Fame ſitique ſimul nos angi non poſſe.2.105.1
Fames eſt appetitus alimenti externi.4.108.2
Fames ex itinere per loca niuoſa vt oriatur.2.114.2.
Fames naturalis cur Hipp.morbus dicatur.2.107.1. & 2.
Fames in genere doloris ſita.2.187.2
Fames naturalis in toto corpore.4.111.1
Fames naturalis quæ.2.106.2
Fames non oritur proxime à ſolutione continui.4.77.1
Fames quæ ſit appetitus medicamẽti,nõ alimẽti.2.87.1
Fames vino cur leniri videatur.2.105.2
Fames vnius rei appetitus vt ſit,ſitis duarum.2.76.1
Fames vt ſit appetitus calidi,& ſicci.2.106.1
Fames vt ſit cupiditas ſicci.4.108.2
Fames vt tranſeat in inappetentiam.2.186.1
Familiaritas naturæ unde pendeat.2.94.2
Familiaritas alimenti cum alendo.2.197.2
Familiaritas corporis cũ veneno,& medicamento quæ eſſe valeat.2.197.2
Famis,ac ſitis animalis cauſſa immediata.4.113.1.
Famis,ac ſitis cauſſa quæ.4.114.1
Famis ac ſitis obiecta ſola nutrire.2.170.2.
Famis cauſſa efficiens quæ.4.114.1
Famis definitio.2.66.1
Famis definitio explicatur.2.105.2
Famis effectus non eſt dolor.4.114.1
Famis exacta delineatio.2.106.2
Famis forma non eſt dolor.4.114.1
Famem pellere ut poſſit herba admorſa.2.154.1.
Famis moleſtia in quo ſita.4.112.1
Famis moleſtia unde oriatur.2.107.1
Famis obiectum quotuplex.2.75.2
Famis ſymptoma non eſt dolor.4.114.1
Famoſæ propoſitiones vt veræ ſint.2.149.1
Febre imminente cur corpus ſit calefaciẽdum.2.156.1
Febricitantes cur cum magno caloris vigore abſtineant ab alimentis,& altione ſæpiſſime.3.17.2
Febrientes cur ieiunium tolerent.2.120.1
Febris hecticæ cur calor mitis.4.117.1
Febris hecticæ habitus qui.4.87.1
Febris quid ſit.2.145.1
Fecunditatis cauſſa immediata.4.105.2
Fecunditas piſcium mira.4.88.2
Fecunditas quid in ſtirpibus.4.105.2.& 106.1.
Femina cicurior mare.2.154.2
Femina Germana triginta annos ſine cibo degẽs.1.12.2
Femina ingenioſior mare.2.154.2
Femina mitior mare.2.154.2
Feminarum generatio ut ab aqua.2.58.2
Feminarum procreatrix ætas.2.154.2
Ferri attritus quibus horrorem incutiat,& quibus non 2.174.2
Ferri tractio à magnete vt fiat Alexandro.2.173.2
Ferro educi,& induci rubiginẽ in locis humidis.2.93.1
Ferro ineſt vis adſtringendi.2.90.1
Ferro ineſt vis attenuandi,& incidendi.2.90.1
Ferrum cur non alat.2.90.2
Ferrum deuoratum vt coctiones promoueat ſtruthiocamelo.2.89.2.& 90.1
Ferrum non habere ſiccum alendo aptum.2.93.1
Ferrum rubiginoſum cur deuoret ſtruthio.2.89.2.
Ferrum vt appetentiam iuuet.2.90.1
Ferrum ut coquatur in uentre ſtruthiocameli.2.90.2
Fetui ſimul à parente indi vegetam,& ſentientem animam.2.124.2
Fetum in vtero alimentũ capere vt Zoophyta.2.140.2
Fetum in utero non ſitire.2.140.1
Fetum non ſibi lenire ſitim menſtruo.2.140.1

Fetus ante ſentientis animæ adeptionem planta non eſt, ſed vegetans 2.125.1
Fetus excrementa 2.39.2
Fetus ex qua materia conſtituatur Ariſ. 2.134.2
Fetus in utero cur mingat, non aluo fluat. 2.139.1.
Fetus in utero quo alatur. 2.39.2
Fetus in vtero quo lacte alatur. 2.140.1
Fetus in vtero vt ore alatur. 2.113.1. & 2.
Fetus in utero ut lapideſcere potuerit. 2.191.2. & 192.1
Fetus non ſimul fit animal & homo Ariſtoteli, & pietati. 2.124.1
Fetus vita primis diebus qualis 3.29.1
Fetus unde alatur in utero. 2.113.1
Fetus ut mingat in utero. 2.113.1
Fetus ut puro, & impuro menſtruo alatur. 2.141.1
Ficini iudicium de atomis. 2.35.1
Ficini opinio de atomis conuellitur. 2.50.2
Ficus hieme vt fructus edant. 3.8.2
Fidem hiſtoriæ derogat ignoratio cauſſæ 3.13.2
Fides quando tollatur. 2.144.1
Fieri non poſſe indicantur multa priuſquam facta, vel perſpecta ſint. 3.14.1
Finem cur non habeant priuationes. 3.14.1.
Fine præſente ceſſat motus ad illum 4.126.2
Finis ad quem referuntur omnis potentia. 3.25.2
Finis actus vitæ vegetalis. 4 146.1
Finis alimenti duplex 2.181.1
Finis alimenti qui. 2.120.2. & 3.37.2. & 38.1. & 4.131.1
Finis altionis non eſt inſtauratio deperditi. 2.181.1.
Finis, & vſus alendi, & appetendi coeunt. 2.189.1
Finis elementorum. 4.126.1
Finis generationis eſt ipſum eſſe rei genitæ. 3.27.1. & 2
Finis motus animalium. 4.141.2
Finis nutricatus qui. 3.30.2. & 4.143.1
Finis operationum vegetantis animæ. 3.16.1. & 2.
Finis quum eſt à natura, & quæ ad finem 4.149.1
Flamma compreſſa cur acrior erumpat. 2.183.2.
Flamma cur ali dicatur combuſtibili. 4.140.1
Flammam humore non ali. 4.125.1
Flammam non extingui, etſi continenter non reficiatur, 4.139 1
Flores cur præcedant fructibus. 3.8.1. & 4.134 1
Flores eſſe excrementa plantarum. 3.7.2. & 8.1.
Flores, & frondes ſunt excrementa eiuſdem coctionis, 3.8.1.
Fluctuum marinorum ortus. 4.81.1.
Fluuiatile animal quo alatur. 4.92.1.
Fluxum & refluxum maris. Vide Maris æſtum.
Folia cur præcedant ortui fructuum. 3.8.1.
Folia plantarum vt pili, & cornua animalium. 3.7.2.
Fontes vnde hauriuntur argumenta oclantis nutricationis. 3.15.1.
Forma aeris quid. 2.170.2.
Forma conſtituit compoſitum in certa ſpecie ſubſtantiæ, 4.85.2.
Formæ accidentales notiores nobis eſſentialibus. 2.173.1
Forma elementi eſt ignobilior temperamento miſti. 2.170.2.
Forma elementi nō eſt duplex qualitas actualis. 4.85.2
Formæ nomen multiplex vt ſit 2.172.2.
Formæ quæ notiores. 2.173.1.
Formæ eſſentiales vt agant. 4.84.2.
Forma eſſentialis aquæ frigiditas quæ ſit. 4.84 1.
Forma eſt cauſſa vnitatis, puritatis, & ſimplicitatis, 4 98.2.
Forma eſt principium quo primo compoſitum operatur, 4.85.2.
Forma & efficiens non coincidunt in idem numero reſpectu eiuſdem. 4.125.1.
Formæ ſubſtantialis munia. 4.85.2.
Formæ vt ſint veluti numeri. 4.87.2.
Forma in corpore duplex. 4.94.1.
Forma intrinſecus materiam perficit. 4.85.2.
Formam agere in ſui materiam. 4.156.1.
Forma materialis vires acquirit ad ſubiecti augumentum. 4.121.1.
Formam elargiens ſoliditatem, & conſiſtentiam partibus dare. 4.75.2.
Forma miſti quæ. 3.33.2.
Forma miſti quid. 3.31.2.
Formam tribuens vt dicatur tribuere conſequentia formam. 3.19.2.
Forma nec fit, nec corrumpitur. 4.94.2.
Forma noſtri ieiunij quæ. 3.14.2.
Forma nulli demitur citra corruptionem. 4.85.2.
Forma quæ ſpecificet compoſitum. 2.172.2.
Formarum aliæ ſunt euidentes, aliæ latentes. 2.172.2.
Formarum notarum multi gradus. 2.172.2.
Formarum oppoſitio quæ. 4.94.2.
Formas infra genus animæ diutius ociari à ſuis operationibus. 3.16.1.
Forma ſpirituum quæ. 2.28 1.
Forma termini ieiunij triplex. 3.48.1.
Formatio membrorum hominis in vtero quando fiat. 2.5.1.
Forma viuentis ſemper eadem. 4.137.2.
Forma vniuerſalis abſtinentiæ noſtrorum ieiunantium. 3.29.1.
Forma vt poſſit ſuam materiam corrumpere. 3.33.2. & 34.1.
Forma vt ſe habeat ad materiam. 3.49.2.
Franciſci Peluſii mirum ieiunium. 1.3.2. & 4.1.
Frigida animalia non omnia voracia. 2.114.1.
Frigida cibo carere facile patiuntur. 3.10.2.
Frigidi proprium eſt condenſare. 2.74.1.
Frigidiſſimum à frigido vt patiatur. 4.84.2.
Frigiditas animali multiplex. 2.114.1.
Frigiditas aquæ duplex. 4.84.1.
Frigiditatis habitualis effectus. 4.82.2.
Frigiditatis habitualis effectus eſt actualis. 4 84.2.
Frigiditas in aqua & terra vt à cælo pendeat per immobilitatem. 2.168 2 & 169.1.
Frigiditas in aqua quæ ſit forma, & quæ ſit accidens. 2.64 2.
Frigiditas nulla in aere ſupremo. 2.44.1.
Fgigiditas nulla in corde. 2.36.2.
Frigiditas quæ ſtomacho indat ingluuiem. 2.114.1.
Frigiditas quam ſenſus non percipit. 4.84.1.
Frigiditas remittitur non ſemper à contrario. 4 81.2.
Frigiditas ſub luna fit à cælo per immobilitatem. 2.168.2.
Frigiditas vt conferat ieiunio. 3.40.2.
Frigidum quod, & quomodo congreget homogenea, & heterogenea. 4.87.1.
Frigidum vt non ingrediatur opera naturæ. 2.45.1. & 163.

& 162.1.& 4.74.1.& 2.& 75.1.
Frigore alimentum plantarum concreſcit, 3.7.2.
Frigore cōcreta calore, ſeu igne liquari. 2.44.2.& 54.2.
Frigore hiemis calorem ſtirpiū maxime lædi. 2.8.1.& 2.
Frigori externo reſiſtant cur plantæ non foliperdæ. 3.8.2.
Frigori vis ineſt conſtringendi. 2.183.1.
Frigus calori vt opponatur. 4.74.2.
Frigus deorſum magis inhiat. 4.99.2.
Frigus eſſe quid priuatiuum. 2.169.2.
Frigus non neceſſario occludit omnes meatus halitibus tenuioribus. 2.183.2.
Frigus, potiſſime temperatum non deſiccat. 2.74.1.
Frigus vt agat in aquam. 4.83.2.
Frigus vt agat in frigidum. 4.83.2.
Frigus vt calorem augeat circumobſiſtendo. 4.75.2.
Frigus vt calorem congreget. 4.75.2.
Frigus vt ſit actiuum. 4.75.2.
Frondes eſſe plantarum excrementa. 3.7.2. & 8.1.
Fructus ſoli ſæpe ſtirpis æquant magnitudinem. 3.8.1.
Fructus vmbra tecti cur ſero matureſcant. 2.39.1.
Fructuum maturatio quid. 2.39.1.
Fruſtra id eſt quod nunquam ſuo fine potitur. 3.37.2.
Fruſtra operari quid. 3.35.1.
Fulgura vt odoris participia. 2.50.1.
Fuligines cur à natura expellantur. 2.38.2.
Fuligines in expiratione exeuntes ſunt magna ex parte ſubſtantia corporis in halitus diſſoluta. 2.181.2.
Fuligines paucæ non ſtimulant vim expultricē. 3.26.1.
Fulmina odorem habere. 2.35.1.
Fulmina tetrum halare. 2.36.2.
Fumidæ exhalationis natura, & origo. 2.40.1.
Fumida exhalatio reſpirationi cur inepta. 2.25.2.
Fumus aquarum putealium hieme vnde ſit. 2.183.2.
Fumus eſt miſtus ex terra, & igne. 2.75.1.
Functio animæ duum generum. 2.154.2.
Functio communis animæ quæ. 2.155.1.
Functiones vegetales Medicis cur dictæ naturales, 2.162.1.
Functiones vide Actiones, & Operationes.
Functio eſt ſua cauſſa effectrice poſterior. 3.15.2.
Functiorum duo genera in corpore noſtro. 4.154.2.
Functio ſpecialis animæ vegetæ. 2.155.1.
Fungi infimus gradus vegetalium. 3.3.1.
Fungi mortiferi qui. 2.93.1.

G

GAlenici dogmatis interpretatio. 2.58.1.
Galeni locus illuſtratur. 4.120.1.
Galeni locus explicatur. 2.123.2.
Galeno diu ſine actione vini. 3.22. & ſequentibus.
Galenus notatur. 3.102.2.
Galenus notatur de verſione aeris in ſpiritus. 2.28.2.
Galenus quo ſenſu dicat ſpiritus aere ali, & cibari. 2.28.2.
Galgulus hieme conditur. 3.11.1.
Generans cur caloris indigeat. 4.75.1.
Generans & conſeruans plerunque idem. 4.76.2.
Generantia elementum quodnis quæ ſint. 4.74.2.
Generatio animalium intra ſaxa degentium. 3.9.1.& 2, & 10.1.
Generatio differt à formatione partium. 4.75.1.& 2.
Generatio eſt perfectione ſuprema, ortu poſtrema. 2.113.2.
Generatio inſecti, & hominis comparatur. 3.5.1.
Generationem ſequitur vita. 3.28.2.
Generationem triplicem quæ habeant. 3.4.2.
Generationi oppoſitio neceſſaria quæ. 4.94.1.
Generationis, & actionis materia eadem. 2.48.1.
Generationis perfectorum, & imperfectorum animaliū diſcrimen. 2.127.1.& 2.
Generationis tria genera. 4.74.2.
Generatio ſobolis eſt vitæ functio. 3.6.1.
Generatio viuentis ex putri cur dicatur coctio. 4.79.2.
Generatio viuentis quid ſit. 3.27.1.& 4.73.1.
Generatio, vt ſe habeat ad alias operationes vegetantis animæ. 3.16.1.
Generatio vt ſit naturæ opus perfectiſſimum. 2.162.1.
Geneſis nomine quæ vocentur. 4.80.1.
Genitura ex tota vt fieri ſanguinē dicat Ariſt. 2.134.2.
Genitura non eſt ſemper ſemen Ariſtotelis. 2.134.1.
Genuenſes plantæ cur tota hieme abundet floribus, & fructibus. 3.8.2.
Germanicæ puellæ quadriennium abſtinentis hiſtoria. 1.11.1.& 2.& 12.1.
Germanici ruſtici ſomnus, ac ieiunium plurium menſium mira obſeruatione. 1.13.1.& 2.
Germanicas hirundines hieme mire condi ſub aquis. 3.11.1.
Gerra oppidum turres habet ex ſale. 2.193.1.
Glaciei materia proxima. 4.83.1.
Glacies ab aqua vt differat. 4.84.1.& 85.1.
Glacies vt ſit frigidior aqua. 4.84.1.& 2.
Glaucum piſcem æſtate latere. 3.11.2.& 12.1.
Glires cur ieiunio pingueſcant. 2.129.2.
Glires hieme latentes pingueſcere. 3.12.2.
Gliris ieiunium. 3.12.2.
Glorioſum corpus vere non ali. 2.159.1.
Gradus longi ieiunij quot ſint. 3.52.1.
Græcorum monachorum ieiunia mira. 1.4.1.& 2.
Grandinis materia proxima. 4.83.1.
Grauida bimeſtre ſine cibo vixit incolumi partu. 1.6.1. & 7.1.
Grauida viginti dies ſine alimento viuens incolumi fetu. 1.5.1.
Grauidis mām̄æ cur turgidæ lac non emittant. 2.140.1.
Guſtus eſt tactus quidam. 2.24.2.
Guſtus obiectum eſt ſapidum. 2.24.2.
Guſtus organum non eſt totum in lingua ſola. 2.33.1.
Gutta cauat lapidem non vi, ſed ſæpe cadendo. 3.45.1.

H

HAbitus qui eſt ſubſtantia. 4.87.1.
Habituum duo genera. 4.87.1.
Habitus vt deleantur ex animo. 4.129.2.
Hæbraica manna ſpecie differt à noſtra. 2.46.2.
Hæbreorum ieiunium in luctu quale. 3.13.2.
Hæretici mira abſtinentia. 3.55.1.
Halitus e corpore fluentes vnde ſint. 2.60.2.
Halitus e terra letales vbi. 2.43.2.
Halitus exire per vias latentes. 2.183.2.
Halitus parare ſibi vias ad exitum. 2.183.2.
Hante animalis abſtinentia. 3.11.2.
Hay abſtinentia. 3.11.2.
Hecticæ febris halitus qui. 4.87.1.
Hepatis actio intermiſſa ob vinum imbecillitatem quæ ſit. 2.123.2.
Hepatis intemperies frigida & humida non neceſſario

pituitam procreat.2.123.2
Herbæ in ſuperficie aquæ naſcentes.2.57.2.
Herbæ ſe ad ſolem conuertentes.2.167.1
Herba ad morſa vt famem pellere poſſit.2.194.1.
Herbam cur canes edant.2.90.1.
Herbarum eſu lupi, & canes morbos curant.2.87.1
Herculis claua ex oleaſtro.4.136.1
Heroes apud Sardos qui. 1.14.1
Hieme arborum ſubſtantia non diſſoluitur.3.7.2
Hieme condi quamplures aues.3.11.1.
Hieme cur terra, & aqua puteorum fumet.2.183.2.
Hieme in terra calor viget magis quam æſtate.2.167.2
Hieme latentia animalia quæ alantur, & quæ non.
3.11.1.& 12.1
Hieme latentia cur alimento non vtantur.2.183.1
Hieme latentia non dormire, ſed rigere.3.12.2
Hieme latentia quæ veluti mortua iaceant. 3.11.1
Hieme quæ latentia torpeant. 3.23.2
Hieme latentium alijs prouiſum pabulum, alijs pro cibo ſomnum ineſſe.3.12.1
Hieme ſtirpes e terra cur ſuccum haurire nequeant.
3.7.1.& 2
Hieme ſtirpes non augeri. 3.7.2.
Hieme vaporis maior copia.2.36.2.
Hieme ventres calore naturali maxime pollere.3.23.1
Hieme vnde vigeat frigus.4.87.2
Hiems maxime confert augumento.3.7.2
Herardi Sagredi ieiunium.1.3.1
Hipochondriorum durities vnde ſit.2.192.1
Hippocrate dignus eſt liber De Alimento.2.29.2
Hippocrates à Democrito multa ſe didiciſſe fatetur.
2.140.2
Hippocrati aer non ali.2.26.1.& 29.2
Hippocrati cur ſeptem diebus ſine alimento degentes poſte à ingeſto alimento viuere nequeant.1.4.1
Hippocrati diu ſine altione vini.3.21.2
Hippocratis liber De carnibus non bene inſcriptus De Principijs inſcribendus eſt. 1.4.1.
Hippocratis varia loca illuſtrata.2.29.1.& 30.1.& 2.
& 51.2.& 59.1.& 2.& 60.1.& 61.1. & 85.1.&
140.1.& 3.21.1
Hippocratis verus ſtilus. 3.21.2
Hippuros hieme condi.3.12.1
Hirundines agreſtes hieme condi.3.11.1
Hirundinum germanicarum mira proprietas.3.11.2
Hiſtoriæ fidem derogat ignoratio cauſſæ.3.13.2
Hiſtoriæ tradunt an eſt vnumquodque.3.14.1
Holothuria compreſſa cur ſolam reddant aquã. 4.91.1
Holothuria cur duo habeant foramina. 4.91.1
Homerus odore malorum plures dies vixit. 2.35.1
Homerus vt odore vixerit.2.50.2
Homines diu à cibo potuq; abſtinere poſſe. 3.13.1.& 2
Homines diu poſſe non ali habita ratione caloris.3.17.2
& ſequentib.
Homines in longo ieiunio vacare poſſe à nutricatu ratione animæ. 3.15.2.& 16.1
Homines omnes in ſpecie conuenire.2.166.2
Homines poſſe diu non ali habita ratione corporis.
3.16.2
Homines poſt iuuentutem ſaui eſſe poſſunt. 2.188.2.
Homines lingua truncos, & radicibus extirpatos non carere guſtu.2.33.1
Homini alendo inepta quæ. 2.94.2
Homini alimenta non ſunt omnia quæ brutis.2.49.1
Homini nomen voluntarium.2.95.2
Hominis alimentum.2.94.2
Hominis calor vt acrior calore piperis.4.142.1
Hominis generatio triplex.3.5.1
Hominis origo duplex.2.96.1
Homo aere, ac ſole nutriri vt dici potuerit Ariſtoteli.
2.31.1
Homo cur ab humo dictus.2.95.2
Homo cur citius moriatur ſiti quam fame. 2.66.1
Homo cur ſit nobilior ſemine, ac ouo.4.135.1
Homo non alitur vt planta. 2.125.1
Homo non habet cõmune alimentum cũ plantis. 2.75.1
Homo poteſt omnia noſcere.4.161.1
Homo, quem fugerent venenata. 4.71.2
Homo quo alimento nutriri debeat.2.143.1
Homo terram comedens ea non alitur.2.92.1.& 2
Homo viuaciſſimus fere omnium animalium.2.83.2
Homo vt de terra factus.2.96.1
Homo vt naturaliter ſuaueolere poſſit.4.73.1.& 2
Homo vt ſit temperatiſſimus viuentium. 4.73.2
Homo vt vegetans eſt non eſt nobilior ouo, ac ſemine.
4.134.2
Horror quibus, & quomodo incutiatur ex marmorum, & ferri attritu, ſuberiſque ſectione; & quibus non.
2.174.2
Humanum corpus fere totum eſt organũ tactus. 2.95.2
Humanum corpus non eſſe à prædominio terreũ.2.84.1
Humanum corpus quale miſtũ ſit à prædominio.2.83.2
Humanus intellectus omnia poteſt intelligere. 1.15.2.
& 2.173.2
Humidi conſumptio à calore, & verſio in ignẽ.4.157.1
Humidi cur maior copia conſumatur quam ſicci.2.83.2
Humidi ore ingeſti ſeptem principales vſus.2.83.1.& 2
Humiditas aquæ vt ſe habeat ad calorem. 2.54.2
Humiditas aquea vt retardet inſiti humoris exterminium.4.130.2.
Humiditas duplex in animali.4.109.1
Humiditatum duæ ſpecies in corpore noſtro. 2.135.2.
Humidum à calore quando non abſumatur. 3.33.1
Humidum duplex in miſto.2.91.2
humidum natiuum cuiuſmodi ſit. 2.83.1
humidum natiuum eſt pingue.2.83.1
humidum radicale quale ſit.2.57.1
humidum radicale quid ſit. 2.86.1.
humidum radicale quo inſtauretur. 2.57.1
humidum radicale vt calore perficiatur.3.34.1
humidum vt ſit cauſſa continuitatis. 4.77.2
humor æqualis caloris vires non intendit, nec remittit.
3.44.2
humor æqualis nihil à calore accipit, quod ei non rependat.3.44.2
humor a natura non poteſt appetere præeſſe calori.
4.126.2
humor à quot, quibuſque cauſſis conſumatur.2.135.1
humor calorem in miſtis vt detinet. 3.38.1
humor calori æqualis cur non omnibus. 3.33.2
humor calori non prædominatur in viuente ſano.
3.48.2.& 50.1
humor calori ut reſiſtat.3.20.2
humor cur diutius duret ſine reſtauratione quam calor ſine refrigerio.2.66.1
humore calor non indiget ad ſui cõſeruationem. 2.58.1

Humore conſumpto calorem deficere.2.57.1
Humores conſumi poſſunt intactis partibus ſolidis. 2.27.1
Humores fieri non e ſolis potulentis.2.27.1
Humores non ſunt animati.2.21.2
Humores proprie non ali.2.21.1.& 2.
Humores quomodo inſtaurentur alimentis, ſi non aluntur.2.21.2
Humores ſunt à prædominio aerei,& aquei.2.21.1.
Humor eſt miſti pars eſſentialis.3.39.2
Humor eſt qualitas paſſiua.3.56.2
Humor eſt ſubſtantia.3.32.1
Humor eſt vinculũ eſſentialis.3.44 2
Humores varia vt ratione reſtaurent ſpiritus, & membra ſolida.2.27.1,& 2.
Humores vt reſtaurentur ſine ſui altione.2.27.1
Humoris à calore conſumptionem quid,& quomodo prohibere poſſit.3.30.1.& 2.
Humoris conſumptio quæ mala inferat.3.56.1
Humoris continua conſumptio non eget continuo nutricatu.2.122.1
Humoris & caloris æqualitatem virium ab anima deſtrui non poſſe.3.44.2
Humoris,& caloris diſcrimen.3.32.1
Humor internus haud ſolum à calore natiuo diſſipatur. 4.151.2
Humoris lentor hebetat aciem caloris.3.18.1
Humoris proprium eſt laxare.2.185.1
Humoris virtus non confert ad vitæ munia.3.46.1
Humoris uirtute anima non utitur ad vitæ munia. 3.46.1
Humoris vis eſt imbecilla.3.36.1
Humoris vis ut augeatur.3.44.2
Humoris vſus ad vitam.3.20.2
Humor non conſiſtit in indiuiſibili.2.122.1.& 3.20.2.
Humor primigenius ſimplex elementum non eſt. 3.31.1.& 2.
Humor qua ratione calorem hebetet.4.117.2
Humor quinis extra propria vaſa putreſcit.2.62.2.
Humor radicalis eſt corpus.3.33.1
Humor radicalis eſt miſtum corpus non à prædominio aqueum.2.58.1
Humor radicalis non poteſt alimentis inſtaurari. 2.181.1
Humor radicalis propriam naturam à corporis natura diſtinctam obtinet in ratione vitæ.3.20.2
Humor radicalis quando a calore naturali depaſcatur, & quando non.2.20.2
Humor radicalis ſemper conſumitur.2.181.1
Humor radicalis viſcidus eſt.3.21.1
Humor radicalis unde naſcatur.3.31.1
Humor unde habeat uim reſiſtendi calori.3.56.2
Humor ut in viuente à calore non conſumatur.3.21.1
Hydropici cur ſitiant.2.112.1
Hydropis deſcriptio.2.138.2
Hydrops ex aqua.2.68.1
Hyſtericæ diu ſine reſpiratione viuunt.3.22.1
Hyſtrices condere ſibi pabulum ad hiemem.3.12.1

I

Ichor ſanguinis non egreditur extra venas.4.120.1.
Idea ieiunij duplex.3.14.2
Idea termini abſtinentiæ noſtrorum ieiunantium.3.29.1
Idem alimentum partibus diuerſæ naturæ non eſt ſimile.2.192.2
Idem auget,& alit diuerſa ratione.2.99.1
Idem eiuſdem ut ſit cauſſa per ſe, & per accidens. 4.160.2
Idem non eſt per ſe,ac non ſecundum accidens.2.163.2.
Idem poſſe duos fines varia ratione reſpicere.4.126.1
Idem ſibi ipſi varias non habet uires.3.33.1
Idem vt generet,ac deſtruat.2.95.1
Idem ut non ſit cauſſa contrariorum.2.54.1
Identitas vnde pendeat.2.94.2
Idolorum ſimulachra comediſſe.2.157.2
Iecur obſcure ſentit.4.112.2
Iecur vide Hepar.
Ieiunantes cur non appetentes.2.189.1
Ieiunantes omnes non habuiſſe antipathiam cum omni alimento.2.171.1
Ieiunia per accidens calefacere.4.126.1
Ieiunia ut ſitim faciant.4.116.1.& 2.
Ieiunantium differentia variæ.3.50.2
Ieiunij breuioris cauſſa non neceſſario longum producere poteſt.3.58.2
Ieiunij cauſſæ non phyſicæ tres.3.58.2
Ieiunij cauſſa quæ præſertim conſideranda.3.51.2
Ieiunij cauſſæ quot,quæque ſint inquirendæ.3.14.1. & 2.
Ieiunij cuiuslibet cauſſa qua eſſe poſſit.3.58.2
Ieiunij diuturni cauſſæ non ſunt humanæ menti imperſcrutabiles.1.15.2.
Ieiunij diuturni cauſſas quot,quaſque ponat Apponenſis.2.166.1.& 2.
Ieiunij diuturni origo non eſt noua.2.17.2
Ieiunij forma.3.14.2.& 15.1.& 2.
Ieiunij materia quæ.3.14.1.& 2.
Ieiunij noſtrorum abſtinentium idea.3.14.2.& 29.1
Ieiunij tolerantia ſenibus non à pueris ſimpliciter. 2.119.1
Ieiunio intereant,& non fame qui.3.49.1
Ieiunium æquiuocum.4.116.2
Ieiunium animalium intra ſaxa degentium.3.9.1
Ieiunium breue,mediocre,ac longum quod ſit.3.52.1
Ieiunium brutorum imperfectorum diuerſi generis.3.9. 1.& 2.& 10.1.& 2.
Ieiunium cuius ſit affectio propria.3.15.1.
Ieiunium deſtruentes cauſſæ quot,quæque ſint.3.51.2
Ieiunium diuturnum eſſe naturalem effectum proprietatis indiuidualis abſtinentium.2.173.2
Ieiunium Domini miraculoſum.1.6.2.& 3.56.1.
Ieiunium Iudæorum in luctu quale fuerit.3.13.2
Ieiunium latentium quale ſit.3.56.2
Ieiunium mirabile quatuor menſium.3.57.1.& 2.
Ieiunium quod miraculoſum.2.150.2
Ieiunium quodnam ſit a ſanguinis copia.3.52.1.& 2.
Ieiunium quibus terminetur in morbum.3.49.1.& 2.
Ieiunium. vide Abſtinentiam,& Inediam.
Igneæ partes quæ.2.24.1
Igne liquari omnia frigore concreta.3.44.2
Ignem in miſto non abſumere aerem.2.25.2
Ignem paruum a magno rapi.2.155.2
Ignis actu in miſto cur non ſit.2.23.2
Ignis actuoſiſſimus.3.16.1
Ignis agit ut calidus.4.85 2

Ignis calor cur non generet viuentia.4.154.1
Ignis eſt vinculum nectens animam corpori.2.23.1.
Ignis idem ab aere vt intendatur, ac remittatur. 4.120.1
Ignis in aquam non agit qua ſiccus.2.73.2
Ignis in nobis magis indiget reſtaurationis quam cera elementa.2.23.1.
Ignis inter flammas animalia gigni, & viuere. 2.32.2. & 34.2
Ignis magnus cur ad ſe paruum rapiat.2.155.2
Ignis nomine animam Hippocrates ſignificat.2.59.1
Ignis non eſt in aqua.2.56.1
Ignis non eſt teporis effectus.4.74.2
Ignis paruus non extinguitur à magno quia hic eius pabulum conſumat.2.155.2
Ignis quale agens ſit.4.108.1
Ignis ſemper fit, & fluit vt fluuius. 4.140.1
Ignis vt habeat rationem formæ.4.124.2
Ignis ut non agat inquantum ignis, ſed in quantum calidus.2.65.1
Ignis ut nutriatur.4.140.1
Ignoranter operans non agit iniuſte.4.127.1
Iliacis remedium.2.185.1
Imbecillitas virium hepatis eſt caloris inopia.2.123.2
Immobilitas eſt ſtatus.2.168.2
Immobilitas in terra, & aqua frigiditatem pariens quid ſit.2.168.2.& 169.1
Immobilitatem non eſſe quid ſimpliciter priuatiuum. 2.168.2
Impedire actionem non eſt efficere longum ieiunium. 2.175.2
Impedire quæ poſſint nutricatum.2.180.1
Imperfecto per ſe a materia eſt.4.77.2
Imperfectiſſima corpora quæ.4.93.1
Inanimata ut cum animatis conueniant.3.19.1
Inanimatorum cauſſa efficiens.4.75.1
Inappetentiæ cauſſæ.3.39.1
Inappetentia, & abſtinentia fiunt ab eadem cauſſa. 2.189.1
Inappetentia ut oriatur ex fame.2.186.1
Incraſſatio quomodo fiat.2.54.1
Incrementum quando fiat.3.7.2
Inconcocti alimenti locus.2.131.2
India an malia ventriculo lapillis onuſta.2.91.2
Indigentiæ ſuctus cur ſolo ventriculo percipiatur. 4.111.2
Indi quamprimum variolis moleſtari cæperint. 2.140.2
Indiuiduum idem vt ſit Porphyrio, & Ariſtoteli. 2.173.1
Indoctorum opiniones cur expendendæ.4.62.2
Ineditæ cauſſa naturalis.2.188.1
Inedia & fames quorum ſit affectio.3.49.1
Inedia exſiccari fauces.2.185.1
Inedia quæ humiditas conſumatur in corpore.2.136.1.
Inedia quos humores abſumat.2.135.2
Inedia quæ ut plurimum letalis.3.52.1
Inedia vt calefaciat.4.116.1
Inedia. vide Ieiunium, & Abſtinentiam.
Inertia non ſemper à pituita. 2.117.2
Infans in vtero matris viua conuerſus in lapidem. 2.189.2
Infans matris mortuæ vbera ſugens.1.13.2.
Inflatio ſine actione eſt.2.32.2
Influentia cœli non eſt cauſſa cur magnes ferrum trahat.2.167.1
Influentiæ in quam mundi partem operentur.2.167.1 & 2.
Influentia nulla agit in toto hemiſphærio.2.167.1
Influentias eſſe occultas.2.166.1
influentias fruſtra poni.2.165.1
influentias non eſſe cauſſas conuerſionis magnetis ad polum.2.167.1
influentias non eſſe cauſſas æſtus maris. 2.167.1.& 2.
influentias non eſſe cauſſas ieiunij.2.166.2
influentiarum autores Aſtrologi, & Magi.2.166.1
influentis caloris munera.2.192.2
influentis caloris. vide calorem.
ingenia noſtri æui qualia ſint.4.61.2
ingluuies crudum humorem cogat.2.128.1
inſaniam curat inedia. 2.128.1
inſecta carere calore influente. 2.146.1
inſecta cur plurimum alimentum ingurgitare nequeant. 2.129.2
inſecta omnia minimo alimento contenta eſſe, & cur. 3.10.2
inſecta, quæ pluit, vnde oriantur.2.32.2
inſectorum plurimorum ut ſit triplex generatio.3.4.2.
inſectorum ſpecies innumera.3.3.2
inſtaurari quid debeat effluens e corpore. 2.183.1
inſtauratio deperditi non ſemper fit per nutricationem. 2.27.1
inſtauratio deperditi non tollit diuturnam intermiſſionē alimoniæ.3.16.2.& 17.1
inſtaurationem ſpirituum, & humorum non fieri per nutricationem.2.27.1
inſtaurentur vt ſpiritus, humores, & membra ex diuerſis materijs.2.27.2
inſtrumenta deſeruientia alimento nomine tantum quæ. 2.30.1.& 2.
inſtrumenta vitæ operum.2.90.2
inſtrumento uitiato lædi operationes.4.72.2
inſtrumentum deſeruiens omnibus uitæ muneribus. 4.72.2
inſtrumentum referri ad operationes.2.57.2
inſularum obitus, & ortus nouus vnde ſit.2.167.2
intellectus humanus Ariſtoteli eſt Diuina natura. 1.16.2
intelligendo ſpiritus nulli neceſſarij. 4.128.2
intelligentiarum quidditas quæ ſit Ariſtoteli.2.173.1
intemperies immediate ſenſum afficit.4.77.1
intemperies non prius eſt ab actiuis, quam à paſſiuis qualitatibus.4.77.1
intemperies primas obtinet in appetitu.4.77.1
intemperies ſine materia ut petrificet.2.191.2
intenſio calori unde inſit.3.44.1
intenſio quid ſit.4.84.2
intentio animæ quæ ſit functio ſenſus communis.4.127.2
interitus naturalis eſt omnibus viuentibus.3.38.1
interitus plantarum qui.3.58.1
inteſtina in longo ieiunio deſiccari.3.48.2
inteſtina ut ſcateant pituita.3.57.1
inteſtinorum concidentia non eſt cauſſa inediæ.2.184.2.
inteſtinorum ſubſtantia qualis. 2.185.2

Ioannis

Ioannis Calybitæ ieiunium ſex annorum.3.13.2
Ira cur nutricationem lædat.2.176.2
ira ut impediat nutricatum.2.180.1.
Iſocrates nouem dies ſine alimento vixit.1.4.2.
Indicaturus bene quid prænoſſe debeat. 4.62.1
Iuniores qui de diuturno ieiunio egerint.2.17.& 18.
Iuſtum cur ſit calorem humori prædominari.3.32.2
Iuſtum eſt formam prædominari materiæ. 3.35.2.& 36.1
Iuuenes calorem habent magis igneum quam pueri. 2.145.1
Iuuenes cur ſenibus calidiores ſint.2. 135.2
Iuuenibus cur calor influens validior, & maior quam pueris.2.135.2
Iuuenis bilioſus mire abſtinens.1.6.2

L

LAbore cur abſumatur ſolum excrementum utile. 2.78.1
Lac epotum cur in chylum vertatur.2.134.2
Lacertorum abſtinentia.3.9.1
Lacertum indicum non ali arenulis.2.91.1
Lac eſt excrementum animalis.3.7.2.& 8.1
Lac eſt ſanguis multiplici coctione defæcatiſſimus. 2.113.2
Lac in frigido cadauere denſari, & inſuctile fieri. 1.13.2
Lachrymæ cur non alant epotæ.1.4.2
Lachrymæ ſtirpium excrementa vltimæ coctionis.3.7.2
Lac ſolum cur adultis ad multos dies ſufficiat. 2.103.1.
Lac ſolum cur alendo ſufficiat, non item vinum. 2.102.1
Lac hauſtum non ſubterfugere primam coctionem. 2.102.2
Lacteæ viæ natura.2.44.1
Lacte ſolo alta puella ad annum 16.ætatis. 2.103.1.
Lacte ſolo altos.2.97.1
Lac vino craſſius. 2.102.1
Lac vitam cur diutius producat quam vinum. 2.103.1.
Lac ut pluere contingat.2.44.2
Læſa functio non eſt ſemper ac obiri nequit. 2.189.1.
Læſa functio quando vere ſit.2.189.1
Lapideſcere cur potuerit fetus in utero, non autem viſcus abſtinentis.2.192.1
Lapideſcere non poſſe viſcerum ſubſtantiam. 2.191.2
Lapideſcere ut potuerit fetus in utero. 2.191.2
Lapides cur deuoret ſtruthio.2.89.1
Lapides gigni poſſe in omni fere membro. 2.91.2
Lapides in arborum ſubſtantia inuenti remedio ſunt ad continendos partus.3.10.1
Lapides in humano corpore omnes fieri à calore, 2.191.2
Lapides in quo genere miſti.2.93.2
Lapides non alere.2.25.1.& ſequentib.
Lapides in pueris vnde oriantur Hippocrati.2.82.2
Lapides ſolidiſſimos vt ingrediantur animalia. 3.9.2. & 10.1
Lapides vt in arboribus.3.10.1
Lapideus fetus in utero matris viuæ.2.189.2
Lapidum humiditas qualis.2.89.2
Lapidum in humano corpore genitorum materia quæ. 2.191.2
Lapis carnem abſumens ſarcophagus uocatus.2.83.2
Laſyrta nil bibens tota ſui vita.2.195.2
Latentia hieme cur uitæ operationes intermittant. 2.183.1
Latentia hieme in cauernis non ali terra.2.87.2
Latentia hieme non omnia abſtinere.3.12.1
Lateres quid ſint.2.92.1
Laurentij opinio de longo ieiunio. 2.19.2
Laurentio nutricatum vitæ non eſſe neceſſarium. 3.28. 2.& 29.1
Lauri mirum.4.136.2
Lauri ramus ex nauis puppi ortus.2.72.1.
Laxantia quibus alnum adſtringant.2.174.2
Laxare proprium eſt humoris.2.185.1
Leges naturæ iuſtæ 4.126.2
Lemmer Noruegiæ.2.34 1
Lemmer origo.2.45.1
Lenticulæ paluſtris radices.4.102.1
Lentor non eſt ſine craſſitie.2.93.1
Leodienſis Canonici abſtinentia mira.3.54.1
Leonardi Piſtorienſis ieiunium.1.3.2
Leonum abſtinentia.3.12.2
Lepades eſſe animalia.4.91.2
Lepades non ali maris ſpuma.4.91.2
Lepadum motus qualis.4.91.2
Lepores an nine alantur.4.99.2.& 100.1
Liberum hominis arbitrium Deus cogere non vult, alia non poſſunt.2.161.1
Ligna extra humum diu ſine alimento uiuere. 3.6.1.& 2.
Ligna multa ut ignem non augeant.4.120.1
Linguæ uſus quotuplex, quique ſit.2.25.1
Linguam obtinere animalia cuncta Ariſtoteli.2.33.1
Lingua ſola non eſt organum guſtus.2.33.1
Liquabilium duo genera.2.132.1
Liquari pinguedinem & carnes in ſudores.2.132.1
Liquatæ partis cur ſoluatur temperamentum. 2.132.2.
Liquatio in quæ fiat.2.133.2
Liquida cur intercedere nihil poſſit.4.101.1
Liquida omnia cur Ariſ. dicat ſpecies aquæ. 4 92.2.
Liquidorum vſus cur magis vrgeat quam ſolidorum. 2.99.1
Liquoris natura in fluxilitate ponitur.4 92.2
Locuſtarum ieiunium.3.10.1.& 2.
Locuſtarum oua ut diu uiuant ſine alimento.3.6.1
Logici axiomatis explicatio.2.147.2
Longæuis humor ut conſumatur.3.37.1
Longæuitatis cauſſa propria quæ ſit.3.36.2.
Longi ieiunij tres differentiæ.3.52.1
Longiſſimi ieiunij natura.3.58.1
Longitudinem occultat craſſitudo.2.124.1
Longitudo vitæ eſt finis alimenti.2.181.2
Loquendum ut multi.4.79 1
Lucernæ ardentes compertæ in vetuſtiſſimis ſepulchris. 3.40.2
Lucernæ ardentes cur multos duraſſe potuerint. 3.40.2
Lucius Catilina inediæ patiens ſupra quam cuiquam credibile eſt.1.13.1
Lucomoriæ populorum quinque menſes abſque alimento quotannis viuentium hiſtoria.1.7.1.& 2.
Lucomores cur non ſit neceſſaria reſpiratio in ieiunio. 3.57.2
Lumen in aere cur egeat lucido præſente.4.76.1
Lumen non eſſe corpus.2.143.1

Lumen quid ſit reuera.2.143.1
Lupi eſurientes quam terram comedant. 2.87.1
Lupi morbos curant herbarum eſu.2.87.1
Luſitani ſeptuagenarij abſtinentia.1.15.1
Luteum albo non ali in cuis.3.5.2

M

MAcra difficilius coquuntur. 4.114.2
Maſtitia cibi neceſſitatem incutit.2.131.2
Magnæ mentis eſt in ardua niti.2.175.1
Magnes ad polum inhiat non tracta, ſed currens. 2.167.1
Magnes ferrum vt trahat Aleſſandro.2.173.2
Magnes in toto hemiſphario ſe ad polum conuertit. 2.167.1
Magnitudo membrorum cur neceſſaria.3.30.2
Malorum minus eligendum. 4.63.2
Manna calore liquatur.2.46.1
Manna cur habeat virtutes herbarum, e quibus legitur. 2.46.1
Manna cur non ſit purum meteorum.2.46.1
Mannæ cauſſa efficiens.2.46.1
Mannæ hebraicæ, ac noſtræ diſcrimina. 2.46.2
Manna hebraicæ quid ſupra naturam. 2.34.2
Mannæ materia non eſt ſolus vapor, ſeu ros. 2.46.1
Mannæ origo e ſucco ſtirpium.2.46.2
Mannæ prouentus ex olea.2.46.1
Manna vbi, & quibus in plantis legitur. 2.46.1
Manna ut alat.2.47.1
Mannæ vis alendi a natura.2.34.2
Manucodiata an ſit abſque lingua.2.33.1
Manucodiatæ ieiunium.3.11.2
Manucodiatam non ali aere. 2.32.2 & 33.1
Manucodiatam non ali rore.2.49.1
Manucodiata quo alatur in aere ſupero. 2.32.2
Manucodiata viuit ſemper in aere ſupero.2.49.1
Marcello nutricatio poteſt intermitti.3.28.2
Marcor caloris quomodo fiat.2.145.2
Marcoris duæ ſpecies 2.145.2
Mare cur non vbique eodem ſpacio temporis fluat, & refluat.2.168.1
Mare cur ſtatutis vicibus fluat, & refluat.2.167.2.
Mare prope ambulantes cur ſalſum ore ſentiant, & quomodo.2.52.1
Mariæ Ogniacenſis abſtinentia.3.13.2
Maria non omnia conſimiliter cauernoſam terram præmunt.2.167.
Maria quæ non poſſint æſtum perpeti.2.167.2
Marina aqua cur ſit craſſior dulci.4.93.1
Marinarum voraginum cauſſa.4.81.2
Marini æſtus differentia varia.2.167.1
Marinorum fluctuum origo.4.81.2
Maris æſtus non eſt vniformis vbique. 2.167.1
Maris æſtus origo vera explicatur. 2.167.2. & 168.1.
Maris æſtum non pendere à lumine ſidereo.2.167.1
Maris æſtum non pendere à motu integræ ſphæræ. 2.167.1
Maris æſtus ſimul idem fit in partibus mundi oppoſitis. 2.167.2.
Maris æſtus ſimul in oppoſita quarta cur fiat. 2.168.1
Maris æſtus vnde perennis ſit.2.168.1
Maris tumorem cur ſequatur ventus.2.168.1
Marmorum ſtridor quibus horſorem incutiat, & quibus non.2.174.2
Maſculorum procreatrix ætas quæ ſit.2.154.2
Materia alia ad aliam formam ut ſit. 3.33.2
Materia caloris non eſt abſolute humor. 4.12[illegible]
Materia communis alendo & alimento quæ.2.25.1.& ſequentibus.
Materia communis eſt nota. 2.172.2
Materiei nullæ ſunt vires.3.43.2
Materiæ operatio eſt paſſio.2.26.2
Materiæ proprium eſt pati, non agere.2.176.2
Materia eſt cauſſa per ſe imperfectionis, & corruptionis.4.77.2
Materia eſt potentia id, quod fieri debet ex ipſa.2.30.1.
Materia eſt prior quam forma.4.77.1
Materia exhalationis quæ ſit.2.43.1
Materia fixa, & influens quæ in uiuente.4.121.1
Materia florum, frondium, fructuum, & lachrymarum in plantis quæ ſit 3.8.1
Materia ieiunij quæ. 3.14.1.& 2.
Materia media quotuplex, quæque ſit.2.25.1
Materia neceſſaria eſt omni operationi naturali. 3.22.2
Materia non omnis apta cuiliber formæ. 2.83.1
Materia ortus & altionis eadem.4.90.2
Materia quæuis non à quauis forma perficitur. 2.177.1
Materia quomodo fiat proxima, & immediata. 2.172.2
Materia ſpirituum quæ.2.28.1
Materia ſpontinorum.4.92.1
Materia ſubiecta calori non eſt eius pabulum.4.124.2
Materia viuentis nunquam eadem. 4.137.2
Materia vltima miſti quæ.3.33.1
Materia una quibus inſit.4.94.1
Materia unioni obſtat.4.79.1
Materia ut eadem ſit originis, & alimenti.2.94.2
Materia ut ſit indifferens.4.148.1
Matreæ fera ſeipſam vorans.2.133.1
Matrix plantarum quæ.3.7.2
Maturatio quid.2.39.1
Matureſcant cur ſerius fructus vmbra tecti. 2.39.1
Meatuum occluſio febrem procreat.2.181.2
Media relata ad unum extremorum habent rationem contrarij.4.75.2
Medicamenta aſſuetis ſimilia ſunt.2.198.1
Medicamenta, & uenena cur in aſſuetos non agant 2.198.1
Medicamenta pure quæ ſint.2.197.1
Medicamenta quæ, & quomodo conſuetudine alant. 2.197.1
Medicamenta quomodo conſuetudine non afficiant corpus.2.197.1
Medicamenta ſunt ſanis morboſa, ægris ſalutifera. 2.197.1
Medicamenta non alere.2.37.1.& 2.
Medicamenta ut alimento ſint.2.47.1
Medicamenti ab alimento differentia.2.51.2
Medicamenti, & alimenti coitus accidentalis.4.120.1
Medicamenti natura.4.120.1
Medicamentis inſunt proprij ſapores.2.37.1
Medicamentum conſuetis non euadere alimentū.2.45.2
Medicamentum an alere poſſit, an ſit excrementum. 2.197.2
Medicamentorum duo eſſe genera.2.197.1
Medicaminū vires [illegible] aſſuetis deprehēdi.2.195.1

Medica

Medica punitio æquiparatur politicæ. 4.63.1
Medici Diatritarij triduum ægris alimento interdicebãt. 1.3.1
Medicinæ canones vniuerſales veri ut plurimum. 4.145.1
Medici olim ægros non alebant ante ſextam diem. 1.3.2
Medicus docens cur omnes morbos ſanet, curans non item.4.161.2
Medicus ſupra uim corpoream & elementarem ſeſe non attollit.3.18.2
Medicus ut ſit artifex ſenſatus.3.18.2
Mediocre ieiunium quod.3.52.1
Meditatione profunda impediri nutricatum. 2.178.1
Meditatio ut impediat altionem.2.180.1
Meditari cur nequeamus in maximo ſtrepitu. 4.129.1
Medium inuenire difficile, ac rarum. 3.39.1
medulla non cunctis oſſibus. 4.115.2
medulla oſſium non eſt pingu·do.4.115.2
medulla ut Hippocrati dicta oſſium alimentum.4.116.1
medulla ut ſit oſſium excrementum. 4.116.1
melancholia in ſanguinem non vertitur vt pituita. 2.128.2
melancholiam generet qui victus.2.130.2
melancholia Hippocrati vocata hydrops.2.138.1
melancholiam non eſſe cauſſam abſtinentiæ.2.128.1.
melancholia ſuſcitat appetentiam. 2.114.1
melancholia vt appetentiam excitet.2.90.1
melancholia ut coctionem iuuet.2.61.2
melancholicis hipochondriacis ventriculi dolor 2.130.2
melancholici uiri abſtinentia mira. 1.6.2
melancholicos non omnes timidos, ac mæſtos eſſe. 2.131.1
melli a plantis ut aliquid inſit.2.47.2
mellis materia quæ.2.47.2
mel non ex rore ſolo.2.47.1
mel non eſſe purum meteorum. 2.47.2
mel non omnino e floribus reſudare.2.47.1
mel ſine apum induſtria de plantis collectum. 2.47.1. & 2.
mel terreum a prædominio. 2.47.2
membra demortua non reuiuiſcunt phyſica.2.191.2
membranas non liquari.2.133.1
membra non ſolo cibo refici.2.27.1
membra nutricatui dicata.2.42.1
membra omnia tactu prædita cur ſenſu alimenti pollere dicantur.4.113.1
membra omnia in fame, ac ſiti unde ſugant. 2.107.1.
membra ſolida cur a prædominio terrea. 2.31.1
membri principis officium.2.85 2
menſtrua ſunt excrementa animalium. 3.7 2.& 8.1
menſtruum in uenis non deliteſcere puero. 2.139.2
menſtruum ut in ſanguinem vertatur.2.134.2
menſura corporum & qualitatum in elementis. 3.32.2
menti ad intelligendum cur neceſſaria ſint imagines. 4.129.1
mentes ſeparatæ infra Deum habent naturam, & vim limitatam.2.160.1
menulam piſcem hieme condi.3.11.2
merulas aues hieme latere.3.11.1
meſeraı vena ut chylum trahant e ventre. 3.7.1
metalla non alere.2.56.1.& 89.2
metallis cur non alamur.2.25.1. & ſequentib.
Metallorum ſales.2.76.2
meteororum ortus.2 36.1.& 2.
methodi affirmatiua, negatiuaque comparatio.4.64.1
methodus duplex.4.62.1
metum eſſe effectum abſtinentiæ. 2.131.1
metum non eſſe ſignum cauſſa ieiunij. 2.131.1
metus, & mæſtitia ut coniungantur melancholiæ. 2.131.1
Miluos hieme latere.3.11.1
Mirabili effectui mirabilis cauſſa congruit. 3.36.2.
mirabilium magna cohors in rerum natura. 3.36.2
miracula fieri à uirtute infinita Dei.1.160.1
miracula quæ dicantur Ariſtoteli.2.152.1
miracula quæ dicantur Valerio.2.152.1
miraculum eſt humorem a calore potentiore non abſumi.3.56.1
miraculum quid ſit.1 59.2
miraculo neceſſaria eſt vis infinita.2.160.1
miraculoſum vt ſit ieiunium abſtinentium.2.152.1
miſta cur per ſe corruptibilia.3.38.1
miſta duobus elementis putreſcere poſſe.4.103.2
miſta miſcibilia quæ.4.108.1
miſta non ſunt finis ſimplicium.4.126.1
miſta operari ſecundum prædominans.4.121.2
miſta perfecta ſola nutriri, & nutrire.2.170.2
miſta quandiu conſiſtant incorrupta.3.50.1
miſta vt ſint corruptibilia ab interno principio. 3.40.1
miſti calor duplex.4.140.2
miſti corruptio per ſe quid ſit.4 101.2.& 126.2
miſti diſſolutio cur vocetur putredo.4.102.2
miſti diſſolutio vnde ſit.2.65.1
miſti & ſimplicis oppoſitio quotuplex, quæque ſit. 4.94.1
miſti forma quid ſit.3.31.2.& 33.2
miſti in ortu ſeries operum naturæ. 3.31.1
miſti materia proxima quæ. 3.31.2.
miſti materia vltima quid ſit.3.33.1
miſti natura vnde pendeat.3.30.2
miſtio perfecta vt fiat.4.108.1
miſtio quid ſit.2.22.2
miſti ortus quid.4.78.2
miſtio vt fiat.2.69.2 & 4.72.2
miſti pars ignea aëream, & aqueam vt conſumat.2.23. 2.& 24.1
miſti partes eſſentiales quæ. 3.39.2
miſti partes variæ.4.78.2
miſti perfecti ratio in quo conſiſtat.2.36.1.
miſti vltimum complementum in quo conſiſtat. 3.31.1
miſto nil ineſt non prodiens ex elementis. 4.86.1
miſto quo alamur.2.25.1
miſtorum conſtitutioni vt ſeruiant elementa. 4.86.1
miſtorum duo genera ſumma.4.103.1
miſtorum imperfectorum duo genera.4.107.2
miſtorum natura & conditio.3.40.1
miſtorum perfectorum, & imperfectorum putredo varia.4.103.1
miſtorum plura genera.4.97.1
miſtum æquale ad pondus eſſe a prædominio calidum. 3.32.2
miſtum conſtituitur in eſſe a temperamento.4.82.2
miſtum imperfectum non alere.2.4.2

Miſtum in ſimplex vnicum vt vertatur. 4.97.1
Miſtum miſto quomodo alatur. 2.23.2
Miſtum non omne alere. 2.83.1.& 4.80.2
Miſtum omne corruptibile. 3.30.1
Miſtum omne vnde giguatur. 2.22.2
Miſtum perfectum conſtat quatuor elementis. 2.22.1
Miſtum perfectum non fit ex vapore & exhalatione de terra aſcendentibus. 2.36.1
Miſtum perfectum non omne eſt alimentum. 2.28.1
Miſtum perfectum quod ſit. 2.28.1
Miſtum proprie quod ſit. 2.27.2
Miſtum proxime vertendū in viuens quale. 2.55.1. et 2
Miſtum quando genitum eſſe dicatur. 3.31.1
Miſtum quod non alere poſſit. 2.28.1
Miſtura quid à miſtione, & à cumulo differat. 4.101.1
Mobilitas animalibus à calore non eſt. 4.141.2
Mobilitas eſt effectus materialis principij. 4.142.1
Mobilitas quid ſit. 4.142.1
Moleſta ſenſatio eſt cauſſa efficiens famis, ac ſitis. 4.114.1
Moleſtia famis ac ſitis qua in re maxime ſit. 4.112.1
Monialis hyſtericæ ieiunium. 1.4.2
Monſtra vt in natura, ſic in arte Medica fiunt Auerroi. 1.52.& 6.1
Morbi cauſſa præcipua quæ. 4.69.1
Morbilli unde oriantur Arabibus. 2.139.1
Morbi populares quales. 2.165.1
Morbi plerique noui. 2.17
Morbi quorum natura ſine medicamento eſt medicatrix 2.193.2
Morbi vehementes quibus ſymptomatibus indicentur. 2.193.2
Morbo non tolli quæ vi morbi fiunt. 2.187.2
Morbus definitur eſſe quod proxime lædis operationes. 4.72.2
Morbus inſanabilis vt ex abſtinentia. 3.50.1
Morbus non conſiſtit in indiuiſibili. 2.187.1
Morbus qui, & cur indicet mediam. 2.145.1
Morbus vt ſit ſecundum naturam. 4.149.2
Morientium expiratio cur ſit inſpiratione validior. 2.111.2.& 112.1
Mori non poſſe non uiuens. 3.6.1
Mors athletarum qualis. 2.145.2
Mors vnde ſemper obrepat. 3.27.2
Mors vt ſit ſecundum naturam. 4.149.2
Mortalia per ſe cur ſint viuentia [illegible] cœleſtia. 3.38.1
Mortalium duæ miſeræ conditiones. 2.182.2
Mortem viuentibus calor machinatur. 3.38.1
Mortis quæ ſint cauſſæ. 3.49.1
Mortui cur putati ſint quidam reuixiſſe à veteribus. 2.149.1
Mortuis pilos & vngues creſcere. 2.124.1
Mortuorum [illegible] ſomnis cur alimenta portendant. 4.69.1
Moſchouitarum qui ſoleant quinque dies hebdomadæ abſtinere ab omni alimento. 1.3.1
Motui abſoluto calor non eſt neceſſarius. 4.142.1
Motui calore robuſtiore opus eſt quam ſenſui. 3.43.2
Motui cœleſti nihil eſſe oppoſitum. 2.168.2
Motus [illegible]. 4.82.1
Motus à cerebro eſt animalibus. 3.22.2
Motus alimenti quid. 2.23.2
Motus [illegible] triplex. 4.147.1
Motus & quies vt ſe habeant ad tempus durationis. 3.20.1
Motus naturalis termini qui ſint. 2.169.1
Motus qui ſit priuatio. 2.168.2
Motuum ſubordinatorum poſterior eſt vt finis præcedentis. 3.7.1
Motus vt ſit particeps priuationis. 4.147.1
Moyſi ieiunium miraculoſum. 3.55.1
Mugiles e mari libenter in fluuios ſe recipere. 4.91.2
Mugiles non eſſe carniuoros. 4.91.2
Mugiles quo alantur. 4.91.2.
Mulæ an fruſtra vterum habeant. 4.138.2
Mulieres cur voraces. 2.108.2
Mulieres non eſſe voraces omnino. 2.115.1
Mulieres timidæ. 2.131.1
Mulier vtero gerens infantem lapideum. 2.189.2
Mulis an fruſtra teſtes. 4.138.2
Murenam hieme latere. 3.11.2
Mures e gleba vt naſcantur. 2.95.1
Mures Parij non arguunt alimentum hominis. 2.91.1
Mures poſt imbres nati cur nouo imbre occidant. 2.95.1
Muris alpini abſtinentia ſemeſtris. 3.12.2
Muris Pontici ieiunium. 3.12.2
Murium prouentus e limo. 2.95.1
Muſcas hieme non ali 3.10.1
Mutati nulla eſt ſeparatio. 4.100.1
Mutatio aquarum cur morboſior quam aeris. 4.98.1
Mutatio facilis inter quæ ſit. 2.37.2.& 171.2
Mutationes noſtratium irregulares eſſe. 4.150.1
Mutationis requiſita. 2.100.1
Mutatio non eſt inter ea, quæ ſunt diuerſi generis. 2.171.2
Mutatio quæ ab agente debili, & quæ à valido fiat. 2.69.2
Mutatio ſemper eſt inter naturas diſſimiles. 3.5.2.
Mutatio ſubita quæ morbifica, vel mortifera ſit. 3.37.1.
Mutatio vehemens à magno morbo prodiens delet imagines animi. 4.129.1
Mutetur quid in viuens. 4.97.1
Mytuli quo alantur. 4.91.1

N

NApellus in ſe habet aliquid alimentaris. 2.171.2
Napellus miſtum eſt perfecti generis. 2.171.2
Narbonenſis puellæ triennalis inedia. 3.11.1
Nati ſub eadem conſtellatione eaſdem habent inclinationes. 2.165.1
Natura ad vnum determinata quæ ſit. 2.162.2
Natura agit propter finem ſemper. 3.35.1
Natura agit ſemper quod melius eſt. 4.118.1. & 135.1
Natura cur alimentum negauerit cæleſtibus. 2.182.1
Natura cur non omnibus dedit calorem humori æqualem. 3.33.2
Natura ea non conſumit, quæ poteſt expellere. 2.115.1
Naturæ finis quid ſit. 4.148.1
Naturæ leges quæ. 4.157.1
Naturæ lex peculiaris. 2.96.1
Naturæ nomen diſtinguitur. 4.75.1
Naturæ nomine cur anima intelligatur. 2.62.1
Naturæ opera duum generum. 4.74.2
Naturæ opus perfectiſſimum generatio. 3.16.1.& 2.
Naturæ progreſſus qui ſit. 2.55.1
Natura iuſtis legibus omnia moderatur. 4.126.2

Naturalia cuncta reſiſtunt corrumpentibus. 3.51.1
Naturalia determinantur ad unum. 3.17.2
Naturaliſſima vita munia quæ. 2.188.2
Natura materiam forma apparat. 3.33.2
Natura maxime ſtudet vitæ conſeruationi. 2.136.1.
Natura morborum medicatrix quid ſit Hippocrati. 2.161.2
Natura neſcit fruſtra operari. 3.38.1
Natura nihil generat ilico deſtruendum. 3.33.2. & 38.1
Natura non agit per conſuetudinem. 4.135.2
Natura non ſemper intendit formam. 4.150.2
Natura occupata in expellendo noxio, non vacat attrahendo proficuo. 2.120.1
Natura omnia libera eſſe voluit. 4.126.2
Natura quorum ſit morborum medicatrix ſine medicamento. 2.193.2
Natura rudis qua ſit. 2.162.2
Natura ſemper incumbit ei quod magis vrget. 2.120.1 & 3.53.2
Natura ſemper meliora, & faciliora tentat. 2.119.2.
Natura vbique caloris miniſterio indiget. 3.53.2
Natura ne non negligat miſta inanima. 3.38.1
Natura ut ſit rudis, & ignara. 2.162.1
Natura ut rudis bene operetur. 4.135.2
Nauis germinauit ramum lauri. 2.72.1. & 4.136.2
Nauſea non eſt ſemper a pituita. 2.17.1
Nebulæ ut oleant. 2.50.1
Neceſſaria toti ſpeciei non ideo neceſſaria ſingulis indiuiduis. 4.145.1
Neceſſarium triplex Ariſtoteli. 2.164.1
Neceſſitas agendi unde pendeat. 3.35.1
Neceſſitas alimenti quibus non inſit. 3.56.1
Neceſſitas duplex in rebus. 2.163.2
Negatione habetur notitia confuſa. 4.64.1
Negatione quæ noſcantur. 4.64.1
Negligentia ſcriptoris maius crimen quam prolixa curioſitas. 4.63.2
Negocium in duratione ab ocio quid differat. 3.15.2
Neruio Genuenſium oppido cur hieme ſemper flores, & fructus ſint. 3.8.2
Nerui ſunt exquiſitiſſimo tactu præditi. 2.174.2
Neruoſæ partes nimis exſiccatæ quid patiãtur. 2.185.1
Neruoſæ partis ſiccitas doloroſa. 2.185.1
Neruos non liquari. 2.133.1
Neutri qui ſint. 2.187.1
Nicolaus Heluetius ſine alimento vixit xv. annos. 1.12.2
Nilus Aegypto vicem gerit pluuiæ. 2.36.1
Niuem non eſſe terræ participem. 4.105.1
Niuem non habere naturam ſpumoſam. 4.105.1.
Niuis diſſolutio ut à calore, & humore. 4.105.1
Niuis origo vnde. 4.104.2
Nix à maiori frigore oritur quam grando. 4.83.1
Nix non eſt aqua congelata. 4.99.1
Nix quid proprie ſit. 4.99.1
Nix rubra unde ſit. 2.44.1
Nix rubra vt euadat. 4.99.2
Nix tepore vt putreſcat. 4.99.2
Nix uetuſta ut putreat. 4.99.1
Nix ut fecundet agros. 4.105.2. & 106.1
Noctu diei æſtus temperatur vbique. 3.37.2
Normandicæ mulieris ieiunium 36. annorum. 1.13.1.
Normandica mulier 18. annos abſtinens. 1.12.2
Noua inuenta. 4.86.2
Nubes cur in aere infimo non oriantur. 2.35.2. & 36.1
Nubes fœtida. 2.36.2
Nubes ſupra ut ambulari poſſit. 2.36.2
Nubis natura quæ. 4.99.1
Numeris nulla vis ineſt à natura. 2.150.1
Numeri uires apud Varronem quæ. 2.149.2. & 150.1
Nutriatur ut viuens quouſque ſaluum fuerit Ariſtoteli. 2.154.1
Nutricatio ad quid corpori deſeruiat. 3.16.2
Nutricatio cur data viuentibus. 3.20.2. & 21.1
Nutricatio data ad uitæ diuturnitatem. 3.28.2
Nutricatio eſt cauſſa finalis appetitus. 2.189.1
Nutricatio eſt conuerſio alimenti in ſubſtantiam præexiſtentem. 4.125.1
Nutricatio eſt mutatio ſecundum ſubſtantiam. 2.23.1.
Nutricatio, & auctio quomodo fiant. 2.21.2
Nutricatio, & augumentatio ſola ratione differunt. 2.23.1. & 24.2
Nutricatio generationi neceſſaria. 2.181.1
Nutricatio multiplici, & quibus conſtet functionibus. 3.29.1
Nutricationem diu intermitti poſſe ex decreto Celſi. 3.22.1
Nutricationẽ diu intermitti poſſe ratione animæ. 3.15.2
Nutricationem diu intermitti poſſe ratione vitæ. 3.19.2
Nutricationẽ intermitti poſſe ratione augumẽti. 3.16.2
Nutricatione minus perfici corpus quã animam 3.16.2
Nutricationem vitæ non eſſe neceſſariam. 1.25.1
nutricationi calore vegetiori opus eſt quã motui. 3.23.2
Nutricationis cauſſa primaria quæ. 3.15.2
Nutricationis eſſentia in quo ſit conſtituta. 3.28.1
Nutricationis finis. 3.29.1
Nutricationis finis vt ſit augumentum. 2.24.2
Nutricationis & ortus materia. 2.48.1
Nutricationis læſa ſymptomata. 3.23.1
Nutricationis natura quomodo à miſtione, & aggregatione differat. 2.22.1
Nutricationis voce abuti Medicos ad omne auxilium. 4.131.2
Nutricatio nulla ſine coctione. 3.8.1
Nutricatio plantis & animalibus vnde inſit. 4.134.2
nutricatio quid ſit. 2.21.2. & 3.5.2. & 20.2. & 4.97.1
Nutricatio vt exſiccet. 3.19.1
Nutricatio vt ſe habeat ad vitam. 3.15.2
Nutricatum diu intermitti poſſe ratione ſuiipſius. 3.20.1. & 2.
Nutricatũ fieri ſecũdũ oẽs corporis particulas. 2.124.1
Nutricatum quæ impediant. 2.180.1
Nutricatus quando ſit cũ augumento cõiunctus. 3.12.1
Nutriendi, & nutrimenti communis eſſe debet materia, non remotiſſima ſolum, nec proxima. 2.25.1
Nutriendi functio eſt interpollata. 3.20.2
Nutriendi neceſſitas ad quid. 4.134.2
Nutriẽs metaphorice non omne poſtea uere alit. 2.26.2
Nutriens virtus eſt facultas animæ. 2.55.1
Nutrimenta omnia vt ſint mortua. 4.69.2
Nutrimenti vſus qui ſit proprie. 2.83.1
Nutrimentum proprium quid ſit. 4.70.1
Nutrimentorum duo eſſe genere. 2.197.1

Nutrimentum cur miſtum eſſe oporteat. 4.107.2.
Nutrimentum cur ſolidum eſſe debeat. 2.60.2
Nutrimentum reſpicit conſeruationem indiuidui, non ſpeciei. 4.125.2
Nutrimentum vt ſit miſtum, Ariſtoteli. 2.53.2
Nutrimentum. vide Alimentum.
Nutriri, augeri, & minui uel omnes partes, uel nullas, 2.24.2. & 110.2
Nutritionis fabrica. 2.21.2
Nutritur quoduis ex iis, ex quibus conſtat. 2.25.2.
Nymphæ cur non egeant alimento ad incrementum. 3.5.1
Nymphas in brutorum genere nunquam ali. 3.4.2
Nymphas. vide Aurelias.

O

OBeſos non abſolute in abſtinentia diutius durare. 2.135.1
Obiecta famis, ac ſitis ea ſola ſunt, quæ nutriunt. 2.170.2
Obiectum functionum vegetalium eſſe alimentum. 2.158.1
Obſcuritatis cauſſa quæ. 3.25.2
Occulta qualitas aeri aduentitia. 5.37.1
Occultas Proprietates. vide Proprietates.
Occulta vocabant veteres Diuina. 2.151.2
Ocimum in aqua viuit non aqua nutritum. 2.72.1.
Ocimum vt in aqua viuat, floreatque. 4.90.2
Ocium in duratione a negocio quid differat. 3.15.2
Oculi an fruſtra inſint Talpis. 4 138.2
Odium cur altioni officiat, 2.176.2
Odium cur impediat nutricatum. 2.180.1
Odorabile per ſe non alere. 2 42.2
Odorabile ſaporem habere. 2.35.1
Odoratorum viuentium differentia. 4.73 2
Odoratum corpus non alere ut tale. 2.38.1
Odoratum non omne ſapit. 2.50.1
Odor calida exhalatione uititur. 2.174.1
Odor caloris ſoboles. 4.73.2. & 74.1
Odor coqui non poteſt. 2.39.1
Odor cur contemplatiuos recreet, 2.51.1. & 2.
Odor cur mæſtis vtilis. 2.51.1. & 2.
Odorem calore non poſſe recrementis purgari. 2.39.2. & 40.1. & 2.
Odor eſſe poteſt citra exhalationem. 2.38.1
Odor eſt qualitas. 2.37.2
Odores non alere, 2.26.2. & 37.2. & ſequentib.
Odores vitam prorogare ut medicamenta, non ut alimenta. 2.50,2. & 51,1
Odores vitam ſuſtinere non alendo. 4.70.1
Odores vt extinctioni caloris occurrant. 2.51.1.
Odores ut in ſanguinem verti, & alere dicantur. 2.37.2
Odore ut poſſit produci abſtinentia. 3.54.2
Odor ex aere vt in aquam migret. 2.38.1
Odor exhalationi citra miſtionem copulatur, 2.38.1
Odor fulgurum, & nebulæ, 2.50.1
Odor inſenſilis eſſe nequit. 2.43.2
Odoribus quomodo cerebrum foueatur. 2.192.2
Odoris eſſentia in qualitate. 2.40.1
Odoris, & ſaporis comparatio, 2.42.2
Odoris nomine quid intelligi poſſit. 2 40.1
Odori ſubeſt exhalatio non ut odori, ſed ut accidenti. 2,38,1
Odori ſubiectum cur nequeat eſſe corpus aeris. 2.38.1
Odoris tota natura ut alendo corpori contraria, & diſſimilis. 2.39.2.
Odoris uehiculum a prædominio igneum. 2.38.2.
Odoris uia quæ ſit ad intima uiſcera. 2.42.1.
Odori uis ſolutiua imbecilla. 2.174.1.
Odor naturam habet medicamenti. 2.174.1.
Odor roſarum cur plurimos iuuet, paucis noceat. 2.174.1
Odor roſarum quibus aluum ſoluat, & quibus non. 2.174.1.
Odor thuris quos delectet, quos male habeat. 2.174.1
Odorum duo genera. 2.50.1
Odor unde oriatur. 4.102.2
Odor ut efficiat, & ſeruet ſanitatem, 2.42.2
Odor ut exolutos iuuet. 2.51.1
Odor ut feratur in cor per accidens. 2.42.2
Odor ut ſit ſimplex. 2.39.2.
Odor ut ſuffocatos iuuet. 1.51.1
Oenanthem hieme latere. 3.11.1
Oleæ lignum duriſſimum. 3.6.2
Oleæ lignum ſiccum germinaſſe. 3.6.1. & 2
Oleæ ſatiuæ mirum. 3.6.1. & 2.
Olea eſt arbor perfecti generis. 3.6.1
Olea manam producens. 2.46.1
Oleaſtri mirum. 3.10.1. & 4.136.1
Oleum aquam referens. 4.92.1
Oleum non congelari. 4.83.2
Oliuæ mirum. 4.136.1
Olfactu unſer canem ſuperat. 2.41.2
Olfactus organum in cerebro. 2.42.1
Omento liquati cur debiles coctione. 2.90.1
Omnium ratio quomodo quærenda non ſit. 2.174.2
Opera ſunt uirium effectus. 3.30.2
Operatio circa nutrimentum quotuplex. 2.155.1
Operatio eſt perfectio agentis. 3.15.2
Operationes animæ quot, quæque ſint in genere. 2.154.2
Operationes animali non ſimpliciter neceſſariæ. 2.177.2
Operationes uitæ ut prodeant a calore natiuo. 4.155.1
Operationum uitæ corpus eſt principium paſſiuum, non actiuum. 3.16.2
Operationum uitæ inſtrumentum calor, 2.192.2
Operationum uitæ principia. 2.155.1
Operatio perfectiſſima uegetantis animæ quæ. 3.16.1 & 2.
Operatio propria animæ duplicis eſt generis. 3.123.2
Operatio uitæ noſtratis ortui, & interitui obnoxia eſt. 3.20.1
Opiniones aliorum de longo ieiunio quot, quæque ſint. 2.17. & 18.
Opiniones contrariæ cur prius eccellendæ. 1.15.2
Opiniones quæ non ſint curandæ, 4.63.1
Opiniones rudes habitum noſtrum exercent. 4.62.2
Opiniones uulgatæ ut conuellendæ. 2,110.1.
Opinio nulla eſt ſine ueritatis ſcintilla. 4.62.1
Opio uitam finiens. 2.88.2
Opponi quot modis poſſint duo in pugnam tendentia. 3.30.1
Oppoſita ſe commanifeſtant. 1.62.2

Oppo-

Oppoſitio generationi neceſſaria.4.94.1
Oppoſitio inter ſimplex, & miſtum quotuplex, quæque ſit.4.94.1
Oppoſitorum oppoſita eſt ratio. 2.145.1
Optabile eſt homini diu poſſe ſine alimento viuere. 2.187.1.& 2.
Ordo Ariſtoteli ſeruatus in explicanda natura animæ. 3.25.1
Ordo cognitionum.4.64.1
Ordo naturæ.4.97.1
Organa veri alimenti duum eſſe generum. 2.30.2
Origo cuiuſque rei duo ſpectanda proponit.3.30.2
Origo ex putri vt fiat.2.69.2
Orpheus ſine alimento vixit ſeptem dies.1.3.2
Orphos hieme condi.3.12.1
Orta ex putri calore gigni, non frigore. 2.45.1
Orta multa à cauſſis latentibus euidenter exiſtunt. 3.13.2.& 14.
Orta ſuorum principiorum qualitates retinent. 2.85.2
Ortum phyſice nullum ſubterfugere poteſt interitum. 3.43.2
Oſſa cur non decreſcant in longitudine.2.86.2
Oſſa cur non ſentiant.2.95.2.& 4.115.2
Oſſa non liquari.2.133.1
Oſſa non nutriri adipe.2.133.2
Oſſa non omnia medullam habere. 4.115.2
Oſſa ſunt à prædominio terrea. 4.115.2
Oſtrea ex qua materia fiant.4.90.2
Oua diu ſine alimento uiuere.3.5.2
Oua duplici parte conſtitui.3.5.2
Oua edita quæ alantur, & creſcant. 3.5.2
Oua non niſi ex animali prodeunt.4.132.2
Oua omnia, etiam infecunda, viuere diu ſine alimento. 2.157.1
Oua omnia viuere.3.6.1
Oua quando alantur, & quando non. 3.5.2
Oua ſubuentanea vt ſint animata.4.132.2
Oui album luteo non ali, nec luteum albo.3.5.2
Oui proles eſt animal.4.132.2
Ouorum duo genera.3.5.2
Ouum tantum nutrit, quantum ponderat.2.116.2

P

PAlumbæ interamnenſis ieiunium xij. annorum. 1.11.1
Palumbos quoſdam hieme latere. 3.11.1
Panthera homini non olet.4.73.2
Panthera ut ſuaue oleat, & cui.4.73.1
Papaueris ſuccus venenum.2.88.2
Papienſis feminæ mirabile ieiunium.1.5.1.& 2.
Papilionis ortus, vita, & mors.3.5.1
Paradiſi auis quæ.2.20.2
Paradiſum terreſtrem incolentes vt viuant. 2.152.2. & 153.1
Pars ſapores ſentiens quæ ſit.2.25.1
Partes aliæ à cerebro habent ſpiritus animales.2.192.2
Partes aliæ alimentum non habent a cerebro, & pulmonibus.2.192.2
Partes animalium quæ alantur.3.4.1
Partes à prædominio terræ quæ in nobis.2.24.1
Partes non aliquas, ſed omnes ali.2.57.1
Partes non trahunt niſi indigentes, & exinanitæ. 2.139.2
Partes nullæ præter ſtomachum cur propriam indigentiam ſentiant.4.118.1
Partes omnes æquè ab anima viuunt.2.192.2
Partes principes quot, quæque ſint Galeno.3.22.2
Partes quæ calore colliqueſcant, quæ non. 2.133.1
Partes quarum vita neceſſaria ad vitam animalis. 2.191.2
Partes ſingulæ vnde vitam habeant.2.192.2
Partes ſolidæ cur dictæ.4.110.2
Partes viuentis quæ alantur.2.42.1
Partes vnde ſugant.4.112.2
Partes ut e ventre alimentum ſugant. 4.133.1
Partibus diuerſæ naturæ idem alimentum ſimile non eſt.2.192.2
Partibus ineſt vis attrahendi cum delectu ſine cognitione.4.133.1
Particularia in vniuerſalibus contineri.3.51.2
Parti principi alias compati, & cur. 2.85.1
Partium corporis ſubſtantiam non à ſolo calore conſumi.2.24.1
Partium duo genera.2.60.1.& 4.132.1. & 133.2.
Partium durities non impedit abſolute munia vitæ. 4.137.1
Partium integralium, & perficientium diſcrimen. 4.133.2
Partium moleſtia in fame vnde ſit. 2.107.1
Partium origo, altio, & auctio unde ſit.4.134.1
Partium ſoliditas, & conſiſtentia unde ſit.2.86.1
Partui continendo remedium.3.10.1
Parum pro nihilo reputatur.3.21.1
Paſſio ab inſuetis.2.131.1
Paſſio non omnis inter contraria.4.84.2
Paſſiones vnde inſint cuique compoſito. 3.19.2
Patauinæ monialis vita ſine alimento 40. annorum. 1.15.1
Patauinæ virginis vita octimeſtris ſine alimento. 1.8.1.& 2.
Patellas moueri ad eſcam. 4.91.2
Patiens quod non reluctetur agenti.4.84.2
Paucicomedæ puellæ ut fiant ſtudio.2.186.1
Pedis plantæ titillatio quos nõ moueat, quos lædat, quos delectet.2.174.1
pectines inter piſces æſtate, & hieme condi. 3.12.1
pedemontana mulieris uita ſine cibo.1.15.1
pedes calceis arctioribus ſtricti cur frigeant. 2.186.1
pellucet aqua reflectens lumẽ ſideris.4.88.1
pelluciditas aquæ unde ſit 4.88.1
penuriæ ſenſus ventriculo inſitus.2.185.1
per accidens non omne eſt præternaturam. 4.149.1
percam hieme condi.3.11.2.& 12.1
perfectio elementorum ſumma undè illis inſit.3.30.1.
perfectiſſima corpora quæ.4.97.1
per ſe duplex eſſe.2.163.2
per ſe non omne eſſe neceſſarium.2.163.2
perturbationes animi cohibitæ cur acriores erumpant. 2.183.2
petrificatio ab intemperie ſine materia vt fiat. 2.191.2
petrificatio a quibus cauſſis oriatur.2.191.2
phantaſma non ali.2.159.1
Philippi Riminaldi abſtinentia.1.4.2
Philoſophari oportet ubi cauſſa latet. 3.14.1

Philoſophiam qui perimant.3.14.1
Philoſophi eſt natura arcana,& latentes rerum cauſſas mentis opere inueſtigare.2.173.2
Philoſophi munus proprium.1.15.1
Philoſophum non decet quæſita ſoluere confugiendo ad Diuinam poteſtatem Ariſtoteli.2.33.1
Philoſophum quid deceat.3.51.2
Phoca eſt vitulus marinus.3.12.1
Phoca piſcium voraciſſima. 3.12.2
Phocæ ieiunium.3.12.1
Phœnicis ieiunium.3.11.2
Phœnix quando Romæ allatus. 3.11.2
Phyſice ortum nullum ſubterfugere poteſt interitum. 3.43.2
Phyſico non licet ad Theologica principia confugere. 2.96.1
Pili æquiuoce cur augeantur. 2.124.1
Pinguedine ex multa alimentum aut nullum,aut exiguum.2.134.1
Pinguedinis natura.2.133.2
Pinguedinis origo,& vſus Galeno. 4.155.1
Pinguedo an alat Galeno. 4.115.1
Pinguedo conſulit inediæ ut medicamentum,non ut alimentum. 4.115.2
Pinguedo cur non alat. 4.114 2.& 115.1.& 2.
Pinguedo eſt condimentum potius quam alimentum. 2.134.1
Pinguedo eſt indicium alimenti,non alimentum.4.114.2
Pinguedo,& adeps ut pars dicatur.2.58.1
Pinguedo in fame conſumitur,licet non alat.2.133.2.
Pinguedo non vbique.2.134.1
Pinguedo ut impediat humidi radicalis conſumptionē. 2.135.1.& 2.
Pinguedo vt iuuet coctionem. 4.114.2.& 115.1
Pingueſcant ut abſque nutricatu. 3.57.1
Pingues cur parce comedant.2.98.2
Pingues cur gracilibus ſuperuiuant in fame. 2.135.1.
Pingues vt cito emacientur.2 133.2
Pinguia cur plus alant.4.114.2
Piper ore detentum cur fractum vrat, integrum non urat.4.141.2
Piſces cur moriuntur in aqua exigua.4.91.2
Piſces cur voraces.2.118.2
Piſces fecundiſſimi.4.88.2
Piſces hieme latere plurimos.3.11.2
Piſces orti,& enutriti in aquis venenatis. 2.48.1.
Piſces in mari natos in aqua dulci diu viuere ſine alimēto.4 89.1
Piſces in perforatis nauiculis quo alantur.4.89.1.
Piſces in piſcinis non ali aqua.4.88.2
Piſces in vaſis aqua ſemiplenis vt ſine cibo ad multos annos viuant.3.13.1
Piſces in vaſis vitreis an alantur. 4.89.2
Piſces latentes æſtate. 3.12.2
Piſces pluiſſe,ac ranas.2.44 2
Piſces qui pulmones habeant.2.146.1
Piſces reſpirantes. 4.81.2
Piſces voraces,& guloſi ſunt Ariſtoteli. 2.118.2
Piſces vt aqua ſuffocari valeant. 4.89.2
Piſces vt aqua vtantur.4 90.1
Piſces ut capiant aquam propter cibum ,ſi ea non aluntur.4 92.2
Piſces vt in vaſis vitreis diu ſine alimento ſeruentur. 4.90.1
Piſces vt potum aſſumant cibi gratia.2.59 1
Piſcis & decrepiti voracitas quo differat.2.119.2.
Piſcis nullus cur ſimul habeat branchias, & pulmones. 2.146.1
Piſcium abſtinentia mira.3.58.1
Piſcium generatio ex imbribus in locis aridis. 4.79.2.
Piſcium materia,& alimentum.4.79.2
Piſcium natura.4 80.1
Pituita alendo corpori apta quid.2.79.1
Pituita cuius abſtinentiæ cauſſa.3.54 1
Pituita cur nullum receptaculum in corpore. 2.125.2
Pituita eſt ſanguis crudior.2.186.1
Pituita excrementum ad cutim non halare. 2.115.2
Pituita qua in ſanguinem verti,& alere poſſit.2.112.2
Pituita & cruditates cur minus per inedias coquantur, quam in vſu alimenti.2.125.2.& 126.1
Pituita vſus qui 2.125.2
Pituita ex ſe cur non alat,alat autem cum aqua. 2.78.1
Pituita in ſtomacho vt exoriatur. 2.112.2
Pituita in toto habitu corporis exundante non ali abſtinentes. 2.113.1
pituitam meſeraï,& hepatis non alere abſtinentes. 2.112.2
pituitam ſtomachi non alere ieiunantes. 2.112.1.
pituitam venarum non alere abſtinentes. 2.112.2
pituita non ali eos qui calore ſunt imbecillo.2.110.1.& ſequentib.
pituita non fit in prima coctione. 2.77.1
pituita quando non exundet.2.111.1
Pituita quæ ſit excrementum,non alimentum. 2.112.1.
pituita qua ulteriori coctione cedit in alimentum. 2.116.2
pituita quod mixtum ſit.2.112.1
pituita ſi debeat alere quid perpeti debeat.2.123.2
pituita ſitim potius quam famem arcet. 2.117.2
pituita ſola non ſufficit diu alendo corpori.2.114.2
pituita ut alat quam tranſmutationem ſubire debeat. 2.112.2
pituita ut Ariſtoteli ſit excrementum utilis alimenti. 2.77.2
pituita ut coctioni conferat.2.61.2
pituita ut ſcateant inteſtina.3.57.1
pituita ut ſit alimenti primi excrementum.2.77.1
pituita vt vomitum prohibeat.2.121.1
pituitoſi cur bilioſis magis ferant inediam. 2.118.1.
pituitoſi cur minus cibum decoquant. 2.119.1
Planta eadem cur non ubique viuat.2.93.2
plantæ cuique duplex gradus ineſt animæ vegetæ. 2.124.2
plantæ cum animalibus quo conueniant.3.7.2
plantæ cum homine quæ intercedat ſimilitudo.2.94.1
plantæ cur eodem ſemper alimento utantur. 2.92.1.
plantæ cur non moueantur.4.141.2.
plantæ cur primam coctionem non obeant. 3.7.2
plantæ hieme cur non alantur. 3 56.2.& 57.1
plantæ in aquis ne gignantur. 4 102.2
plantæ in qua ſui parte ſecundam edant coctionem. 3.7.2
plantæ mundo ſunt ad ornatum,non ſimpliciter neceſſaria.4.126.1

planta non enutrita ut occidant. 4.139.2
planta odoratæ multæ cum uiuentes, tũ mortuæ. 4.73.1
plantæ pedis titillatio quos delectet, quos lædat, & quos non moueat. 2.174.1
plantæ quæ, & cur odoratiores 4 73.2
planta eſt vegetantis ſpecies animali congenea. 2.125.1
plantæ ut alantur. 2.57.1
plantæ ut ex aqua nutriantur. 4.78.1
plantarum coctio ut fiat ab externo calore. 2.38.2. & 39.1
plantarum cor. 3.7.2
plantarum excrementa. 2.73.1
plantarum excrementa eſſe folia, flores, fructus, ſemina. 4.133.2
plantarum excrementa quot, quæque ſint. 3.8.1.
plantarum proprius interitus qui. 3.58.1
plantarum ſemen in duplici ſtatu ſpectari. 3.5.1. & 2.
plantarum ſemen non tota ſui vita, ſed tamen diu ſine alimento uiuere. 3.5.1. & 2.
plantarum tria ſumma genera. 3.5.1
plantas ali ſine lingua. 2.33.1
plantas cur non alat aqua. 2.57.1
plantas marinas non ali aqua. 4.92.2
plantas non ali aqua. 2.53.2
plantas non ali terra. 2.93.2
plantas non augeri ſine terræ imminutione. 2.63.2
plantas plurimas hieme nullum excrementum emittere. 3.8.1
plantas vino delectari. 2.104.2
plantas ut alat aer Theophraſto. 2.29.2
plantis æſtate cur omnia excrementa prodeant. 2.38.2.
plantis alimentum qui calor concoquat. 3 7.1.
plantis conuenire augumentum per ætates. 3.7.2.
plantis cur hieme non prodeant excrementa. 2.38.2.
plato hiſtorias, & rationes ſæpe uocat fabellas. 2.148.2.
platonici cælum ut ex elementis incorruptibile ſtatuãt. 3.30.1
platonicorum apologus de hominibus aere viuentibus in terra ætherea. 2.31.1
platonis apologus de cicadis. 3.10.2
platonis aſſertum de elementorum ſimplicitate. 4.88.1.
platonis locus difficillimus explicatur ex Ariſt. 1.5.1.
plena aditum quæ præbeant nouo corpori. 2.182.1
plethora quid ſit. 2.118.1
plinij locus illuſtratur. 2.100 2
plinij locus illuſtratur de fœmina exanimi ad vitam reuocata. 3.13.1
plutini locus explicatur. 4.145.2. & 146.1. & 2.
pluere carnes. 2.44.2
pluere vitulum ut potuerit. 2.44.2
pluiſſe carnes. 2.34.1
pluiſſe lac, ſanguinem, & alia mira. 2.34.1
plumæ cur decidant auibus. 4.137.2
plutarchus notatur. 2.89.1. & 91.2
pluuiæ mirabiles. 2.44.2
pluuiæ non fiunt in Aegypto. 2.36.1
pluuia proxima cur aer calidior. 4.117.1
poetæ cur equum velociſſimum dicant genitum, & enutritum aere. 2.32.2
politica punitio quam uim habeat. 4.63.1
polydorus in acuto morbo xv. dies vixit ſine cibo, & potu. 3.17.2
porphyrij abſtinentia. 1.13.2
porphyrij locus illuſtratus. 2.182.2
porphyrius notatur. 2.176.1
poſitiuo effectui cauſſam priuatiuam aſſignari. 2.169.1. & 4.147.1
potabilis auri natura, & vis. 4.70.1. & 2 & 71.1
potentia eſt cauſſa obſcuritatis. 2.25.2
potentia ex ſe indifferens eſt ad oppoſita. 3.39.2
potentia definitur fine ſui exceſſus. 2.120.1
potentia nobis ignotior quam operatio. 3.25.1
potentia quotuplex. 3.25.2
potentia re non diſtinguitur ab anima ſubſtantia. 3.25.1
potione ut ſeruetur commenſuratio caloris, & humoris. 3.37.2
potio plurimis abſtinentium intermiſſa. 3.37 2
potulenta nutriunt partes ſolidas. 4.110.1
potum attrahi à ſtomacho, non ab humoribus. 2.22.1
potum ut piſces aſſumant, non potus, ſed cibi gratia. 2,59.1
potu non ali humores 2 26.1. & 2.
potu reſtitui quod humidi effluxerit vt dixerit Galenus. 2.58.1
potus alit carnes. 4.110.2
potus & cibus vt conſeruet ſubſtantiam viuentis. 2.30.1
potus qui non diſpergatur per corporis habitum. 3.37.2
prægnanti vnde color prauus. 2.113.1
principia operationum vitæ. 2.155.1
principiorum habitus eſt nobilior affectio quam ſcientia. 2.174.2. & 175.1
priora non tolli ſublatis poſterioribus. 2.155.2
principia operationum vitæ quot, quæque ſint. 3.16.2
principiorum naturam omnia referunt. 2.48.1
principium idem eſt quo quid eſt, & quo quid agit. 4.72.1
priuatio habet eſſe permanens. 4.150.1
priuationes cognoſci per habitus. 4.144.2
priuationis non eſt ullus finis. 3.14.1
priuatio omnis eſt à cauſſa poſitiua. 4.147.1
priuatio quot, & quas cauſſas habeat. 3.14.1
priuatiuo effectui aſſignari poſſe cauſſam poſitiuam. 4.147.1
prius eſſe poteſt ſine ſuo poſteriori. 3.15.2
priuatio quid ſit proprie. 2.168.2
priuatio ut imperfectionem deſignet. 2.169.1
priuatiui cauſſam poſſe ſtatui poſitiuam. 2.169.1
problematica doctrina qualis. 2.29.1. & 4.97.2
proportio caloris ad humorem cauſſa ieiunij quæ. 3.35.2. & 36.1. & 41.2
proportio caloris & humoris quibus ſpeciatim ſit cauſſa ieiunij. 3.38.2
proportio cauſſæ & effectus in quot, quibuſque ſit neceſſaria. 2.169.2
proportio eſt relatio. 3.47.2
proportionem quæ citius, quæ tardius deſtruant. 3.47.1
proprium maxime quid. 2.104.1
proprietas ab omni forma eſt ſuo ſubiecto. 2.172.2
proprietas indiuidualis vnde fluat, oriaturque.
proprietas occulta cur dicta. 2.172.2
proprietas omnis demonſtrabilis eſt per cauſſam. 2.175.1
proprietas quæ ſemper cauſſa ſit ſui effectus euidentis,

tis, etiam latens. 2.173.1.
Proprietas ſpecifica in eodem poteſt eſſe multiplex. 2.173.1.
Proprietas ſpecifica non ſemper effectum ſuum producens. 2.172.2.
Proprietas ſpecifica quæ. ibid.
Proprietates à materia. ibid.
Proprietates à materia proxima cur omnes fere lateant ibidem.
Proprietates euidentes quæ ſint. ibid.
Proprietates Galeno quæ non omnino dici poſſint. 2.174.2.
Proprietates non ſubordinatæ quæ. 2.173.1.
Proprietates occultæ quæ dicendæ. 2.172.2.
Proprietates quæ Galeno ægre dici poſſint. 2.174.2.
Proprietates ſpecificæ intelligentiarum quæ. 2.173.1.
Proprietates ſubordinatæ. ibid.
Proprietates variæ à materia tum prima, tum ſecunda compoſito inſunt. 2.172.2.
Proprietatis effectus ſapienti proprietas non eſt, ſed vulgo. 2.173.1.
Proprietatis indiuidualis latentis effectus ſcientifice dignoſci poteſt. ibid.
Proprietatis ſpecificæ, & indiuidualis vt ſint effectus varij. ibidem.
Proprietatis ſpecificæ latentis effectus non niſi ſenſu dignoſci. ibidem.
Proprietatum cur aliæ occultæ ſint, aliæ euidentes. 2.172.2.
Proprietatum ſpecificarum diſcrimen. ibid.
Proprietatum ſubordinatarum prior eſt cauſſa poſterioris. 2.173.1.
Pruinæ origo. 2.36.1. & 45.2.
Pſittas hieme condi. 3.12.1.
Ψυχρότροφον quid veteribus. 4.79.2.
Puellæ vt ſolo veſtis vſu fiant rubicundæ. 2.186.1.
Puella hiſpana viuens ſine cibo. 1.13.2. & 14.1.
Puella venenis paſta. 4.71.2.
Pueri cur calore fixo abundent maxime. 2.135.2.
Pueri cur ferre nequeant abſtinentiam. 2.119.2.
Pueri cur voraces. 2.118.2.
Puer in vtero an, & quomodo alatur lacte materno. 2.140.1.
Puer in vtero quandiu ſine reſpiratione viuat. 3.22.1.
Pueri mutatio in virum quæ ſit. 2.24.2.
Pueris an calor vegetior quam iuuenibus. 4.117.2.
Pueris calor minus acris quam iuuenibus. 2.145.1.
Pueris cur lac ſolum ſufficiat. 2.103.1.
Pueri terram edentes cur adulta ætate illam etiam appetant. 2.84.2.
Puer veneno educatus. 4.71.2.
Pugna caloris cum humore vt ſit naturalis. 3.38.1.
Pugna contrariorum vt duret diutius. 3.51.1.
Pugna virium inæqualium eſt cum alterius victoria. 3.30.1.
Pulmo alijs partibus alimentum non præbet. 2.192.2.
Pulmo vt trahat alimentum corpori contrariũ ex Hipp. 2.30.2.
Puritatis cauſſa. 4.98.2.
Purpuras diu ſine cibo viuere. 3.12.1.
Puſtulæ abſtinentis vnde ortæ. 2.123.1.
Puſtulæ non fiunt à pituita dulci. ibid.
Puteorum æſtus marino ſimilis vnde fiat. 2.168.1.
Putreſcens cur in viuens non mutetur. 4.79.1.
Putreſcentia cur primo humida, poſtea ſint arida. 2.86.2.
Putrefactio ad quæ ſit genus analogum. 4.107.1.
Putredine ortum à calore fieri. 2.45.1.
Putredine vt oriatur viuens. 4.78.2.
Putredo à calore externo haud euocante proprium qua 4.103.1.
Putredo à quo calore fiat. 4.78.2.
Putredo cuius ſit propria paſſio. 4.106.2.
Putredo & coctio vt ſimul fiãt ab eodem calore. 4.79.1.
Putredo quid ſit. 4.78.2. & 106.2.
Putredo varia variorum vt ſit. 4.103.1.
Putredo vt fiat. 2.86.2. & 4.79.1. & 102.2.
Putrida non ſunt alendo corpori. 2.121.1.
Putrida terram fecundant. 4.105.2.
Putridum eſſe rei concoctæ excrementum. 4.79.1.
Putri ex materia non fieri vllum animatum. 4.78.2. & 79.1.
Pyrauſtæ animalis ortus, & vita in flammis. 2.34.2. & 48.1.
Pythagoras XL. dies ſine alimento uixit. 1.6.2.

Q

QVadragenarium Domini ieiunium ut fuerit a cauſſa miraculoſa. 3.55.2. & 56.1.
Quadragenarium Eliæ ieiunium ut fuerit ſupranaturam 3.55.2.
Quæ ſubſtantia carnis colliquetur à calore. 2.133.2.
Qualitas actiua intemperiei cauſſa eſt ſolum per accidens. 4.77.2.
Qualitas actiua ut ſit paſſiuarum forma. 4.106.2.
Qualitas actualis eſt accidens. 4.85.2.
Qualitas actuoſa ut in materia denſiori ſit intenſior. 4.87.2.
Qualitas corporea intenditur ad ſubiecti molẽ. 2.135.2.
Qualitas eſſentialis Ariſtoteli quæ. 2.127.1.
Qualitas eſt per ſe ſenſibilis. 4.85.2.
Qualitas eſt ſimplex forma, non miſtum corpus. 2.38.1.
Qualitas non eſt excrementum. 2.40.1.
Qualitas occulta aeri eſt aduentitia. 3.37.1.
Qualitas occulta quæ mortifera. 3.37.1.
Qualitas quæ per ſe ſenſibilis. 4.87.1.
Qualitas quæ ſenſibilis per accidens. ibid.
Qualitas quæ ſit accidens. 4.86.2.
Qualitas quæ ſit ſubſtantialis. 4.86.2.
Qualitatem non concoqui. 2.40.1.
Qualitates actiuæ in temperamento ut formæ, & materiæ uices obeant. 4.77.1
Qualitates actuales non ſunt formæ. 4.85.1.
Qualitates actuales quo differant ab habitualibus in elementis. 4.85.1. & 2.
Qualitates conſtituunt temperamentum. 3.31.2.
Qualitates elementorum in miſto ſubditæ ut ſint formantis compoſitum. 4.155.2.
Qualitates in ſubſtantia denſiori actuoſæ magis. 4.83.1.
Qualitates motrices in elementis priores eſſe alteratricibus. 4.86.1.
Qualitates motrices maxime indicant formam. 4.86.1.
Qualitates naturales aeris ſunt uigoris imbecilli. 3.37.2.
Qualitates non alere, & cur. 2.40.1.

Qualitates non eſſe vicarias formæ.4.85.2.
Qualitates non magis actiuæ quam paſſiuæ ſunt intemperiei cauſſa.4.75.1.
Qualitates non maxime circunſcribere formam.4.86.1
Qualitates paſſiuæ in temperamento vt ſe habeant.4.77.1.
Qualitates per quas alimentum conſeruat viuētia, quot, quæque ſint.2.170.2.
Qualitates poſſe eripi elementis.4.85.1.
Qualitates quæ ſint elementorum formæ.4.72.2.
Qualitates ſecundæ primas conſequuntur.2.41.1.
Qualitatum definitiones quæ.4.87.1.
Quantitas continua non eſt niſi ſubſtantiæ corporea.2.143.1.
Quantitas eſt primum ſubſtantiæ velum.4.69.1.
Quibus adſtringentia laxent aluum, & laxentia ſtringant.2.174.2.
Quibus communis eſt effectus, iis & cauſſa.2.191.1.
Quibus aſſueſcere poſſimus, & quibus non.2.196.1.
Quies animæ alentis duplex.2.154.2.
Quies animæ nutrientis à ſua operatione vt ſit mors.4.123.2.
Quies & motus vt ſe habeant ad tempus durationis.3.20.1.
Quies in rebus duplex.2.168.2.
Quies naturalis elementi in ſuo loco duplex.2.169.1.
Quies naturalis eſt in proprio loco.2.168.2.
Quies præter naturam quæ.ibid.
Quies quæ ſit perfectio motus.ibid.
Quies quæ ſit priuatio, & quæ non.ibid.
Quies quæ motus non contraria.2.169.1.
Quies violenta eſt motui contraria.ibid.
Quinta eſſentia vt educatur ex aridis.4.115.1.
Qui aere non alantur.2.99.1.
Quo datur maius, & minus, ei datur æquale.3.34.1.
Quod fit nondum eſt.2.125.1.
Quodlibet eſt id, quod in eo eſt ſummum.4.153.1.
Quodque vt alatur ex iis, ex quibus conſtat.2.96.1.
Quod ſapit nutrit vt verum ſit.2.24.2.& 49.2.

R

RAdices plurimæ in qua terræ parte.3.7.1.
Radicum oſcula frigore conſtringi.3.7.1.
Radij ſunt qualitates.2.143.1.
Ramos extra arborem in aere diu ſine alimento viuere.3.6.1.& 2.
Ramus ab arbore auulſus interno ſucco non altus viuēs ad multos annos.3.6.2.
Ranarum origo.2.44.2.
Ranarum ſemeſtre ieiunium.3.10.1.
Ranas an pluat.2.44.2.
Ranas quando pluere videatur.2.44.2.
Ratio omnium quomodo quærenda non ſit.2.174.2.
Rationalis anima ad alias in homine vt ſe habeat.2.176.1.& 2.
Rationalis anima diu à ſuo munere ociatur.3.15.2.& 16.1.
Rationalis animæ partes duæ.2.176.1.
Reacti onis natura, & ratio in quo formaliter conſiſtat.4.72.2.
Recipi omne ad modum recipientis.2.65.1.
Refrigerans & alens aliquando idem.4.92.1.
Refrigeratio à frigore quæ neceſſario ſit.4.85.2.
Refrigeratio una omnibus ſufficiens.2.146.1.
Regreſſus à priuatione ad habitum non eſt in perfectis viuentibus.3.6.1.& 2.
Regni cum Republica, & Tyrānide comparatio.3.29.2
Relatiua non omnia eſſe ſimul natura 2.163.1.
Remedium Colicis, & Iliacis.2.185.1.
Remiſſio calori unde inſit.3.44.1.
Remiſſio non ſemper fit admiſto contrario.2.64.2.
Repatiatur quæ uirtus agens.3.46.1.
Reſiſtentiam calori unde habeat humor.3.56.2.
Reſpirantia cur obeant in aere exili.4.91.2.
Reſpiratio Ariſt. non eſt ſimpliciter neceſſaria ad uitā,2.148.2.
Reſpiratio ad alias vitæ operationes ut ſe habeat.3.21.2.
Reſpiratio cur non neceſſaria Lucomoris in ieiunio.3.57.2.
Reſpiratio diu intermitti poteſt.3.22.1.
Reſpiratio magis ad uitam neceſſaria eſt quam nutricatio.4.91.2.
Reſpiratione carentes uiuere hyſtericas.2.37.1.
Reſpirationem cur diu intermittant homines.2.149.1.
Reſpiratione temperari calorem & influentem, & fixū.2.145.1.
Reſpiratio non eſt neceſſaria uitæ animalium.2.187.2.& 4.135.1.
Reſpiratio ut calorem ſeruet in eodem ſtatu.3.34.2.
Reſpiratio ut cōferat ad ſpirituum cuſtodiam.2.28.1.
Retinens facultas munus ſuū exerceat in cruda.4.133.2.
Reuiuiſcere quomodo niſi ſint quidam antiquitus.1.3.1.& 5.1.
Rhintacem aere non ali.2.48.2.
Rhintacis alimentum.2.48.2.
Rhintacis anicula mira.2.34.2.
Rhintacis natura.2.48.2.
Rigor cur à cibo plurimos uexet.4.119.1.
Riſibilitas eſt effectus admirationis.2.173.1.
Riſus cohibiti cur acriores erumpant.2.183.2.
Romuli haſtæ mirum.4.136.1.& 2
Rondeletij opinio de longo ieiunio.2.19.1.
Roſarum odor cur alios iuuet, alios lædat.2.174.2.
Roſarum odor quibus aluum ſoluat, & quibus non moueat.ibidem.
Roſis uis ineſt ſolutiua.ibid.
Rorem non alere.1.4.2.& 2.48.2.
Rorem non cogi a calore.2.45.2
Rorem non pluere toto anno.2.48.2.
Rore non ali cicadas.2.45.2.& 46.1.
Rori generando non deſeruit ſiccum.2.73.2.
Roris duæ cauſſæ, & quæ ſint.2.73.2.
Roris origo 2.36.1.& 45.2
Roris origo eſt à frigore.2.45.2.
Roris origo remota, & proxima quæ.2.73.2.
Roris uariæ ſpecies.2.74.1.
Ros cruentus ubi, & cur factus ſit.2.44.1.
Ros eſt miſtum imperfectum.1.4.2.
Ros eſt uniuſmodi.2.73.1.
Ros non cadit æſtate, & cur.2.73.1.
Ros non eſt aqua ſicco affecta.2.73.2.
Ros non eſt in aere ſupero.2.49.1.
Ros qui alere poſſit.2.74.2.
Ros quid ſit.2.34.2.

Rubi-

Lumen quid ſit reuera.2.143.1
Lupi eſurientes quam terram comedant. 2.87.1
Lupi morbos curant herbarum eſu.2.87.1
Luſitani ſeptuagenarij abſtinentia.1.15.1
Luteum albo non ali in ouis.3.5.2

M

MAcra difficilius coquuntur. 4.114.2
Maſtitia cibi neceſſitatem ineunt.2.131.2
Magnæ mentis eſt in ardua niti.2.175.1
Magnes ad polum inhiat non tracta, ſed currens. 2.167.1
Magnes ferrum vt trahat Aleſſandro.2.173.2
Magnes in toto hemiſphario ſe ad polum conuertit. 2.167.1
Magnitudo membrorum cur neceſſaria.3.30.2
Malorum minus eligendum. 4.63.2
Manna calore liquatur.2.46.1
Manna cur habeat virtutes herbarum, e quibus legitur. 2.46.1
Manna cur non ſit purum meteorum.2.46.1
Mannæ cauſſa efficiens.2.46.1
Mannæ hebraicæ, ac noſtræ diſcrimina.2.46.2
Mannæ hebraicæ quid ſupra naturam. 2.34.2
Mannæ materia non eſt ſolus vapor, ſeu ros. 2.46.1
Mannæ origo e ſucco ſtirpium.2.46.2
Mannæ prouentus ex olea.2.46.1
Manna vbi, & quibus in plantis legitur. 2.46.1
Manna ut alat.2.47.1
Mannæ vis alendi a natura.2.34.2
Manucodiata an ſit abſque lingua.2.33.1
Manucodiata ieiunium.3.11.2
Manucodiatam non ali aere. 2.32.2 & 33.1
Manucodiatam non ali rore.2.49.1
Manucodiata quo alatur in aere ſupero. 2.32.2
Manucodiata viuit ſemper in aere ſupero.2.49.1
Marcello nutricatio poteſt intermitti.3.28.2
Marcor caloris quomodo fiat.2.145.2
Marcoris duæ ſpecies 2.145.2
Mare cur non vbique eodem ſpacio temporis fluat, & refluat.2.168.1
Mare cur ſtatutis vicibus fluat, & refluat.2.167.2.
Mare prope ambulantes cur ſalſum ore ſentiant, & quo modo.2 52.1
Mariæ Ogniacenſis abſtinentia.3.13.2
Maria non omnia conſimiliter cauernoſam terram premunt.2.167.
Maria quæ non poſſint æſtum perpeti.2.167.2
Marina aqua cur ſit craſſior dulci.4.93.1
Marinarum voraginum cauſſa.4.81.2
Marini æſtus differentia varia.2.167.1
Marinorum fluctuum origo.4.81.2
Maris æſtus non eſt vniformis vbique. 2.167.1
Maris æſtus origo vera explicatur. 2.167.2. & 168.1.
Maris æſtum non pendere à lumine ſidereo.2.167.1
Maris æſtum non pendere à motu integræ ſphæræ. 2.167.1
Maris æſtus ſimul idem fit in partibus mundi oppoſitis. 2.167.2.
Maris æſtus ſimul in oppoſita quarta cur fiat. 2.168.1
Maris æſtus vnde perennis ſit.2.168.1
Maris tumorem cur ſequatur ventus.2.168.1
Marmorum ſtridor quibus horrorem incutiat, & quibus non.2.174.2
Maſculorum procreatrix ætas quæ ſit 2.154.2
Materia alia ad aliam formam ut ſit. 3.33.2
Materia caloris non eſt abſolute humor. 4.12[illegible].2
Materia communis alendo & alimento quæ.2.25.1.& ſequentibus.
Materia communis eſt nota. 2.172.2
Materiei nullæ ſunt vires.3.43.2
Materiæ operatio eſt paſſio.2.26.2
Materiæ proprium eſt pati, non agere.2.176.2
Materia eſt cauſſa per ſe imperfectionis, & corruptionis.4.77.2
Materia eſt potentia id, quod fieri debet ex ipſa.2.30.1.
Materia eſt prior quam forma.4.77.1
Materia exhalationis quæ ſit.2.43.1
Materia fixa, & influens quæ in uiuente.4.121.1
Materia florum, frondium, fructuum, & lacbrymarum in plantis quæ ſit 3.8.1
Materia ieiunij quæ.3.14.1.& 2.
Materia media quotuplex, quæque ſit.2.25.1
Materia neceſſaria eſt omni operationi naturali. 3.22.2
Materia non omnis apta cuilibet formæ. 2.83.1
Materia ortus & altionis eadem.4.90.2
Materia quæuis non à quauis forma perficitur. 2.197.1
Materia quomodo fiat proxima, & immediata. 2.172.2
Materia ſpirituum quæ.2.28.1
Materia ſpontinorum.4.92.1
Materia ſubiecta calori non eſt eius pabulum.4.124.2
Materia viuentis nunquam eadem. 4.137.2
Materia vltima miſti quæ.3.33.1
Materia una quibus inſit.4.94.1
Materia unioni obſtat.4.79.1
Materia ut eadem ſit originis, & alimenti.2.94.2
Materia ut ſit indifferens.4.148.1
Matreæ fera ſeipſam vorans.2.133.1
Matrix plantarum quæ.3.7.2
Maturatio quid.2.39.1
Matureſcant cur ſerius fructus vmbra tecti. 2.39.1
Meatuum occluſio febrem procreat.2.181.2
Media relata ad unum extremorum habent rationem contrarij.4.75.2
Medicamenta aſſuetis ſimilia ſunt.2.198.1
Medicamenta, & uenena cur in aſſuetos non agant 2.198.1
Medicamenta pure quæ ſint.2.197.1
Medicamenta quæ, & quomodo conſuetudine alant. 2.197.1
Medicamenta quomodo conſuetudine non afficiant corpus.2.197.1
Medicamenta ſunt ſanis morboſa, ægris ſalutifera. 2.197.1
Medicamenta non alere.2.37.1.& 2.
Medicamenta ut alimento ſint.2.47.1
Medicamenti ab alimento differentia.2.51.2
Medicamenti, & alimenti coitus accidentalis.4.120.1
Medicamenti natura.4.120.1
Medicamentis inſunt proprij ſapores.2.37.1
Medicamentum conſuetis non euadere alimentum.2.45.2
Medicamentum an alere poſſit, an ſit excrementum. 2.197.2
Medicamentorum duo eſſe genera.2.197.1
Medicaminū vires inertes i aſſuetis deprehēdi.2.195.1

Medica punitio æquiparatur politicæ. 4.63.1
Medici Diatritarij triduum ægris alimento interdicebāt. 1.3.1
Medicinæ canones vniuerſales veri ut plurimum. 4.145.1
Medici olim ægros non alebant ante ſextam diem. 1.3.2
Medicus docens cur omnes morbos ſanet, curans non item. 4.161.2
Medicus ſupra uim corpoream & elementarem ſeſe non attollit. 3.18.2
Medicus ut ſit artifex ſenſatus. 3.18.2
Mediocre ieiunium quod. 3.52.1
Meditatione profunda impediri nutricatum. 2.178.1
Meditatio ut impediat altionem. 2.180.1
Meditari cur nequeamus in maximo ſtrepitu. 4.129.1
Medium inuenire difficile, ac rarum. 3.39.1
medulla non cunctis oſſibus. 4.115.2
medulla oſſium non eſt pingu·do. 4.115.2
medulla ut Hippocrati dicta oſſium alimentum. 4.116.1
medulla ut ſit oſſium excrementum. 4.116.1
melancholia in ſanguinem non vertitur vt pituita. 2.128.2
melancholiam generet qui victus. 2.130.2
melancholia Hippocrati vocata hydrops. 2.138.1
melancholiam non eſſe cauſſam abſtinentiæ. 2.128.1.
melancholia ſuſcitat appetentiam. 2.114.1
melancholia vt appetentiam excitet. 2.90.1
melancholia ut coctionem iuuet. 2.61.2
melancholicis hipochondriacis ventriculi dolor 2.130.2
melancholici uiri abſtinentia mira. 1.6.2
melancholicos non omnes timidos, ac mæſtos eſſe. 2.131.1
melli a plantis ut aliquid inſit. 2.47.2
mellis materia quæ. 2.47.2
mel non ex rore ſolo. 2.47.1
mel non eſſe purum meteorum. 2.47.2
mel non omnino e floribus reſudare. 2.47.1
mel ſine apum induſtria de plantis collectum. 2.47.1. & 2.
mel terreum a prædominio. 2.47.2
membra demortua non reuiuiſcunt phyſica. 2.191.2
membranas non liquari. 2.133.1
membra non ſolo cibo refici. 2.27.1
membra nutricatui dicata. 2.42.1
membra omnia tactu prædita cur ſenſu alimenti pollere dicantur. 4.113.1
membra omnia in fame, ac ſiti unde ſugant. 2.107.1.
membra ſolida cur a prædominio terrea. 2.31.1
membri principis officium. 2.85 2
menſtrua ſunt excrementa animalium. 3.7 2.& 8.1
menſtruum in uenis non deliteſcere puero. 2.139.2
menſtruum ut in ſanguinem vertatur. 2.134.2
menſura corporum & qualitatum in elementis. 3.32.2
menti ad intelligendum cur neceſſaria ſint imagines. 4.129.1
mentes ſeparatæ infra Deum habent naturam, & vim limitatam. 2.160.1
menulam piſcem hieme condi. 3.11.2
merulas aues hieme latere. 3.11.1
meſeraι venæ ut chylum trahant e ventre. 3.7.1
metalla non alere. 2.56.1.& 89.2
metallis cur non alamur. 2.25.1. & ſequentib.
Metallorum ſales. 2.76.2
meteororum ortus. 2 36.1.& 2.
methodi affirmatiuæ, negatiuæque comparatio. 4.64.1
methodus duplex. 4.62.1
metum eſſe effectum abſtinentiæ. 2.131.1
metum non eſſe ſignum cauſſa ieiunij. 2.131.1
metus, & mæſtitia ut coniungantur melancholiæ. 2.131.1
Miluos hieme latere. 3.11.1
Mirabili effectui mirabilis cauſſa congruit. 3.36.2.
mirabilium magna cohors in rerum natura. 3.36.2
miracula fieri à uirtute infinita Dei. 2.160.1
miracula quæ dicantur Ariſtoteli. 2.152.1
miracula quæ dicantur Valerio. 2.152.1
miraculum eſt humorem a calore potentiore non abſumi. 3.56.1
miraculum quid ſit. 159.2
miraculo neceſſaria eſt vis infinita. 2.160.1
miraculoſum vt ſit ieiunium abſtinentium. 2.152.1
miſta cur per ſe corruptibilia. 3.38.1
miſta duobus elementis putreſcere poſſe. 4.103.2
miſta miſcibilia quæ. 4.108.1
miſta non ſunt finis ſimplicium. 4.126.1
miſta operari ſecundum prædominans. 4.121.2
miſta perfecta ſola nutriri, & nutrire. 2.170.2
miſta quandiu conſiſtant incorrupta. 3.50.1
miſta vt ſint corruptibilia ab interno principio. 3.40.1
miſti calor duplex. 4.140.2
miſti corruptio per ſe quid ſit. 4 101.2.& 126.2
miſti diſſolutio cur vocetur putredo. 4.102.2
miſti diſſolutio vnde ſit. 2.65.1
miſti & ſimplicis oppoſitio quotuplex, quæque ſit. 4.94.1
miſti forma quid ſit. 3.31.2.& 33.2
miſti in ortu ſeries operum naturæ. 3.31.1
miſti materia proxima quæ. 3.31.2.
miſti materia vltima quid ſit. 3.33.1
miſti natura vnde pendeat. 3.30.2
miſtio perfecta vt fiat. 4.108.1
miſtio quid ſit. 2.22.2
miſti ortus quid. 4.78.2
miſtio vt fiat. 2.69.2 & 4.72.2
miſti pars ignea aeream, & aqueam vt conſumat. 2.23.2.& 24.1
miſti partes eſſentiales quæ. 3.39.2
miſti partes variæ. 4.78.2
miſti perfecti ratio in quo conſiſtat. 2.36.1.
miſti vltimum complementum in quo conſiſtat. 3.31.1
miſto nil ineſt non prodiens ex elementis. 4.86.1
miſto quo alamur. 2.25.1
miſtorum conſtitutioni vt ſeruiant elementa. 4.86.1
miſtorum duo genera ſumma. 4.103.1
miſtorum imperfectorum duo genera. 4.107.2
miſtorum natura & conditio. 3.40.1
miſtorum perfectorum, & imperfectorum putredo varia. 4.103.1
miſtorum plura genera. 4.97.1
miſtum æquale ad pondus eſſe a prædominio calidum. 3.32.2
miſtum conſtituitur in eſſe a temperamento. 4.82.2
miſtum imperfectum non alere. 1.4.2

Miſtum in ſimplex vnicum vt vertatur. 4.97.1
Miſtum miſto quomodo alatur. 2.29.2
Miſtum non omne alere. 2.83.1. & 4.80.2
Miſtum omne corruptibile. 3.30.1
Miſtum omne vnde gignatur. 2.22.2
Miſtum perfectum conſtat quatuor elementis. 2.32.2
Miſtum perfectum non fit ex vapore & exhalatione de terra aſcendentibus. 2.36.1
Miſtum perfectum non omne eſt alimentum. 2.28.1
Miſtum perfectum quod ſit. 2.28.1
Miſtum proprie quod ſit. 2.27.2
Miſtum proxime vertendū in viuens quale. 2.55.1. et 2
Miſtum quando genitum eſſe dicatur. 3.31.1
Miſtum quod non alere poſſit. 2.28.1
Miſtura quid à miſtione, & à cumulo differat. 4.101.1
Mobilitas animalibus à calore non eſt. 4.141.2
Mobilitas eſt effectus materialis principii. 4.142.1
Mobilitas quid ſit. 4.142.1
Moleſta ſenſatio eſt cauſſa efficiens famis, ac ſitis. 4.114.1
Moleſtia famis ac ſitis qua in re maxime ſit. 4.112.1
Monialis hyſtericæ ieiunium. 1.4.2
Monſtra vt in natura, ſic in arte Medica fiunt Auerroi. 1.52. & 6.1
Morbi cauſſa præcipua quæ. 4.69.1
Morbilli unde oriantur Arabibus. 2.139.1
Morbi populares quales. 2.165.1
Morbi plerique noui. 2.17
Morbi quorum natura ſine medicamento eſt medicatrix 2.193.2
Morbi vehementes quibus ſymptomatibus indicentur. 2.193.2
Morbo non tolli quæ vi morbi fiunt. 2.187.2
Morbus definitur eſſe quod proxime lædit operationes. 4.72.1
Morbus inſanabilis vt ex abſtinentia. 3.50.1
Morbus non conſiſtit in indiuiſibili. 2.187.1
Morbus qui, & cur indicet mediam. 2.145.1
Morbus vt ſit ſecundum naturam. 4.149.2
Morientium expiratio cur ſit inſpiratione validior. 2.111.2. & 112.1
Mori non poſſe non uiuens. 3.6.1
Mors athletarum quæ ſit. 2.145.2
Mors vnde ſemper obrepat. 3.22.2
Mors vt ſit ſecundum naturam. 4.149.2
Mortalia per ſe cur ſint viuentia, non cæleſtia. 3.38.1
Mortalium dua miſera conditione. 2.182.2
Mortem viuentibus calor machinatur. 3.38.1
Mortis quæ ſint cauſſæ. 3.19.1
Mortui cur putati ſint quidam reuixiſſe à veteribus. 2.149.1
Mortuos pilos & vngues creſcere. 2.124.1
Mortuorum ſpectra in ſomnis cur alimenta portendant. 4.69.1
Moſchouitarum qui ſoleant quinque dies hebdomadæ abſtinere ab omni alimento. 1.3.1
Motui abſoluto calor non eſt neceſſarius. 4.142.1
Motui calore robuſtiore opus eſt quam ſenſui. 3.43.2
Motui cæleſti nihil eſſe oppoſitum. 2.168.2
Motus quæ ſignificant. 4.82.1
Motus à cerebro eſt animalibus. 3.22.2
Motus alimenti quid. 3.23.2
Motus duplex. 2.168.2
Motus & quies vt ſe habeant ad tempus durationis 3.20.1
Motus naturalis termini qui ſint. 2.169.1
Motus qui ſit priuatio. 2.168.2
Motuum ſubordinatorum poſterior eſt vt finis præcedentis. 3.7.1
Motus vt ſit particeps priuationis. 4.147.1
Moyſis ieiunium miraculoſum. 3.55.1
Mugiles e mari libenter in fluuios ſe recipere. 4.91.2
Mugiles non eſſe carnuoros. 4.91.2
Mugiles quo alantur. 4.91.2.
Mulæ an fruſtra vterum habeant. 4.138.2
Mulieres cur voraces. 2.108.2
Mulieres non eſſe voraces omnino. 2.115.1
Mulieres timidæ. 2.131.1
Mulier vtero gerens infantem lapideum. 2.189.2
Mulis an fruſtra teſtes. 4.138.2
Murenam hieme latere. 3.11.2
Mures e gleba vt naſcantur. 2.95.1
Mures Paru non arguunt alimentum hominis. 2.91.1
Mures poſt imbres nati cur nouo imbre occidant. 2.95.1
Muris alpini abſtinentia ſemeſtris. 3.12.2
Muris Pontici ieiunium. 3.12.2
Murium prouentus e limo. 2.95.1
Muſcas hieme non ali 3.10.1
Mutati nulla eſt ſeparatio. 4.100.1
Mutatio aquarum cur morboſior quam aeris. 4.98.1
Mutatio facilis inter quæ ſit. 2.37.2. & 171.2
Mutationes noſtratium irregulares eſſe. 4.150.1
Mutationis requiſita. 2.100.1
Mutatio non eſt inter ea, quæ ſunt diuerſi generis. 2.171.2
Mutatio quæ ab agente debili, & quæ à valido fiat. 2.69.2
Mutatio ſemper eſt inter naturas diſſimiles. 3.5.2.
Mutatio ſubita quæ morbifica, vel mortifera ſit. 3.37.1.
Mutatio vehemens à magno morbo prodiens delet imagines animi. 4.129.1
Mutetur quid in viuens. 4.97.1
Mytuli quo alantur. 4.91.1

N

NApellus in ſe habet aliquid alimentaris. 2.171.2
Napellus miſtum eſt perfecti generis. 2.171.2
Narbonenſis puellæ triennalis inedia. 1.11.1
Nati ſub eadem conſtellatione eaſdem habent inclinationes. 2.165.1
Natura ad vnum determinata quæ ſit. 2.162.2
Natura agit propter finem ſemper. 3.35.1
Natura agit ſemper quod melius eſt. 4.118.1. & 135.1
Natura cur alimentum negauerit cæleſtibus. 2.182.1
Natura cur non omnibus dedit calorem humori æqualem. 3.33.2
Natura ea non conſumit, quæ poteſt expellere. 2.115.1
Naturæ finis quid ſit. 4.148.1
Naturæ leges quæ. 4.157.1
Naturæ lex peculiaris. 2.96.1
Naturæ nomen diſtinguitur. 4.75.1
Naturæ nomine cur anima intelligatur. 2.62.1
Naturæ opera duum generum. 4.74.2
Naturæ opus perfectiſſimum generatio. 3.16.1. & 2.
Naturæ progreſſus qui ſit. 2.55.1
Natura iuſtis legibus omnia moderatur. 4.126.2

Natu-

Naturalia cuncta reſiſtunt corrumpentibus. 3.51.1
Naturalia determinantur ad unum. 3.17.2
Naturaliſſima vita munia quæ. 2.188.2
Natura materiam forma apparat. 3.33.2
Natura maxime ſtudet vitæ conſeruationi. 2.136.1.
Natura morborum medicatrix quid ſit Hippocrati. 2.161.2
Natura neſcit fruſtra operari. 3.38.1
Natura nihil generat ilico deſtruendum. 3.33.2. & 38.1
Natura non agit per conſuetudinem. 4.135.2
Natura non ſemper intendit formam. 4.150.2
Natura occupata in expellendo noxio, non vacat attrahendo proficuo. 2.120.1
Natura omnia libera eſſe voluit. 4.126.2
Natura quorum ſit morborum medicatrix ſine medicamento. 2.193.2
Natura rudis qua ſit. 2.162.2
Natura ſemper incumbit ei quod magis vrget. 2.120.1 & 3.53.2
Natura ſemper meliora, & faciliora tentat. 2.119.1.
Natura ubique caloris miniſterio indiget. 3.53.2
Natura ut non negligat mixta inanima. 3.38.1
Natura ut ſit rudis, & ignara. 2.162.1
Natura ut rudis bene operetur. 4.135.2
Nauis germinauit ramum lauri. 2.72.1. & 4.136.2
Nauſea non eſt ſemper a pituita. 2.17.1
Nebulæ ut oleant. 2.50.1
Neceſſaria toti ſpeciei non ideo neceſſaria ſingulis indiuiduis. 4.145.1
Neceſſarium triplex Ariſtoteli. 2.164.1
Neceſſitas agendi unde pendeat. 3.35.1
Neceſſitas alimenti quibus non inſit. 3.56.1
Neceſſitas duplex in rebus. 2.163.2
Negatione habetur notitia confuſa. 4.64.1
Negatione quæ noſcantur. 4.64.1
Negligentia ſcriptoris maius crimen quam prolixa curioſitas. 4.63.2
Negocium in duratione ab ocio quid differat. 3.15.2
Neruio Genuenſium oppido cur hieme ſemper flores, & fructus ſint. 3.8.2
Nerui ſunt exquiſitiſſimo tactu præditi. 2.174.2
Neruoſæ partes nimis exſiccatæ quid patiãtur. 2.185.1
Neruoſæ partis ſiccitas doloroſa. 2.185.1
Neruos non liquari. 2.133.1
Neutri qui ſint. 2.187 1
Nicolaus Heluetius ſine alimento vixit xv. annos. 1.12.2
Nilus Ægypto vicem gerit pluuiæ. 2.36.1
Niuem non eſſe terræ participem. 4.105.1
Niuem non habere naturam ſpumoſam. 4.105.1.
Niuis diſſolutio ut à calore, & humore. 4 105.1
Niuis origo vnde. 4.104.2
Nix à maiori frigore oritur quam grando. 4.83.1
Nix non eſt aqua congelata. 4.99.1
Nix quid proprie ſit. 4.99.1
Nix rubra unde ſit. 2.44.1
Nix rubra vt euadat. 4.99.2
Nix tepore vt putreſcat. 4.99.2
Nix uetuſta ut putreat. 4.99.1
Nix ut fecundet agros. 4.105.2. & 106.1
Noctu diei æſtus temperatur vbique. 3.37.2
Normandica mulieris ieiunium 36. annorum. 1.13.1.
Normandica mulier 18. annos abſtinens. 1.12.2
Noua inuenta. 4.86.2
Nubes cur in aere infimo non oriantur. 2.35.2. & 36.1
Nubes fœtida. 2.36.2
Nubes ſupra ut ambulari poſſit. 2. 36.2
Nubis natura quæ. 4.99.1
Numeris nulla vis ineſt à natura. 2.150.1
Numeri uires apud Varronem quæ. 2.149.2. & 150.1
Nutriatur ut viuens quouſque ſaluum fuerit Ariſtoteli. 2.154.1
Nutricatio ad quid corpori deſeruiat. 3.16.2
Nutricatio cur data viuentibus. 3.20.2. & 21.1
Nutricatio data ad uitæ diuturnitatem. 3.28.2
Nutricatio eſt cauſſa finalis appetitus. 2.189.1
Nutricatio eſt conuerſio alimenti in ſubſtantiam præexiſtentem. 4.125.1
Nutricatio eſt mutatio ſecundum ſubſtantiam. 2.23.1.
Nutricatio, & auctio quomodo fiant. 2.21.2
Nutricatio, & augmentatio ſola ratione differunt. 2.23.1. & 24.2
Nutricatio generationi neceſſaria. 2. 181.1
Nutricatio multiplici, & quibus conſtet functionibus. 3.29.1
Nutricationem diu intermitti poſſe ex decreto Celſi. 3.22.1
Nutricationẽ diu intermitti poſſe ratione animæ. 3.15.2
Nutricationem diu intermitti poſſe ratione vitæ. 3.19.2
Nutricationẽ intermitti poſſe ratione augmẽti. 3.16.2
Nutricatione minus perfici corpus quã animam 3.16.2
Nutricationem vitæ non eſſe neceſſariam. 2.25.1
nutricationi calore vegetiori opus eſt quã motui. 3.23.2
Nutricationis cauſſa primaria quæ. 3.15 2
Nutricationis eſſentia in quo ſit conſtituta. 3.28.1
Nutricationis finis. 3.29.1
Nutricationis finis vt ſit augmentum. 2.24.2
Nutricationis & ortus materia. 2 48.1
Nutricationis læſæ ſymptomata. 3.23.1
Nutricationis natura quomodo à miſtione, & aggregatione differat. 2.22 1
Nutricationis voce abuti Medicos ad omne auxilium. 4.131.2
Nutricatio nulla ſine coctione. 3.8.1
Nutricatio plantis & animalibus vnde inſit. 4.134.2
nutricatio quid ſit. 2.21.2. & 3.5.2. & 20.2. & 4.97.1
Nutricatio vt exſiccet. 3.19.1
Nutricatio vt ſe habeat ad vitam. 3.15.2
Nutricatum diu intermitti poſſe ratione ſuiipſius. 3.20.1. & 2.
Nutricatũ fieri ſecũdũ oẽs corporis particulas. 2.124.1
Nutricatum quæ impediant. 2.180.1
Nutricatus quando ſit cũ augmento cõiunctus. 3.12.1
Nutriendi, & nutrimenti communis eſſe debet materia, non remotiſſima ſolum, nec proxima. 2.25.1
Nutriendi functio eſt interpollata. 3.20.2
Nutriendi neceſſitas ad quid. 4.134.2
Nutriẽs metaphorice non omne poſtea uere alit. 2.26.2
Nutriens virtus eſt facultas animæ. 2.55.1
Nutrimenta omnia vt ſint mortua. 4.69.2
Nutrimenti vſus qui ſit proprie. 2.83.1
Nutrimentum proprium quid ſit. 4.70.1
Nutrimentorum duo eſſe genere. 2.197.1

Nutrimentum cur miſtum eſſe oporteat. 4:107.2.
Nutrimentum cur ſolidum eſſe debeat. 2.60.2
Nutrimentum reſpicit conſeruationem indiuidui, non ſpeciei. 4.125.2
Nutrimentum vt ſit miſtum, Ariſtoteli, 2.53.2
Nutrimentum. vide Alimentum.
Nutriri, augeri, & minui uel omnes partes, uel nullas, 2.24.2. & 110.2
Nutritionis fabrica. 2.21.2
Nutritur quoduis ex iis, ex quibus conſtat. 2.25.2.
Nymphæ cur non egeant alimento ad incrementum. 3.5.1
Nymphas in brutorum genere nunquam ali. 3.4.2
Nymphas. vide Aurelias.

O

OBeſos non abſolute in abſtinentia diutius durare. 2.135.1
Obiecta famis, ac ſitis ea ſola ſunt, quæ nutriunt. 2.170.2
Obiectum functionum vegetalium eſſe alimentum. 2:158.1
Obſcuritatis cauſſa quæ. 3.25.2
Occulta qualitas aeri aduentitia. 5.37.1
Occultas Proprietates. vide Proprietates.
Occulta vocabant veteres Diuina. 2.151.2
Ocimum in aqua viuit non aqua nutritum. 2.72.1.
Ocimum vt in aqua viuat, floreatque. 4.90.2
Ocium in duratione a negocio quid differat. 3.15.2
Oculi an fruſtra inſint Talpis. 4 138.2
Odium cur altioni officiat. 2.176.2
Odium cur impediat nutricatum. 2.180.1
Odorabile per ſe non alere. 2 42.2
Odorabile ſaporem habere. 2.35.1
Odoratorum viuentium differentia. 4.73 2
Odoratum corpus non alere ut tale. 2.38.1
Odoratum non omne ſapit, 2.50.1
Odor calida exhalatione nititur. 2.174.1
Odor caloris ſoboles. 4.73.1. & 74.1
Odor coqui non poteſt. 2 39.1
Odor cur contemplatiuos recreet. 2.51.1. & 2.
Odor cur maſtis vtilis. 2.51.1. & 2.
Odorem calore non poſſe recrementis purgari. 2.39.2. & 40.1. & 2.
Odor eſſe poteſt citra exhalationem. 2.38.1
Odor eſt qualitas. 2.37.2
Odores non alere, 2.26.2. & 37.2. & ſequentib.
Odores vitam prorogare ut medicamenta, non ut alimenta. 2.50.2. & 51.1
Odores vitam ſuſtinere non alendo. 4.70.1
Odores vt extinctioni caloris occurrant. 2.51.1.
Odores ut in ſanguinem verti, & alere dicantur. 2.37.2
Odore ut poſſit produci abſtinentia. 3.54.2
Odor ex aere vt in aquam migret. 2.38.1
Odor exhalationi citra miſtionem copulatur. 2.38.1
Odor fulgurum, & nebulæ. 2.50.1
Odor inſenſilis eſſe nequit. 2.43.2
Odoribus quomodo cerebrum foueatur. 2.192.2
Odoris eſſentia in qualitate. 2.40.1
Odoris, & saporis comparatio. 2.42.2
Odoris nomine quid intelligi poſſit. 2 40.1
Odori ſubeſt exhalatio non ut odori, ſed ut accidenti. 2.38.1
Odori ſubiectum cur nequeat eſſe corpus aeris. 2.38.1
Odoris tota natura ut alendo corpori contraria, & diſſimilis. 2.39.2.
Odoris uehiculum à prædominio igneum. 2.38.2.
Odoris uia quæ ſit ad intima uiſcera. 2.42.1.
Odori uis ſolutiua imbecilla. 2.174.1.
Odor naturam habet medicamenti. 2.174.1.
Odor roſarum cur plurimos iuuet, paucis noceat. 2.174.1
Odor roſarum quibus aluum ſoluat, & quibus non. 2.174.1.
Odor thuris quos delectet, quos male habeat. 2.174.1
Odorum duo genera. 2.50.1
Odor unde oriatur. 4.102.2
Odor ut efficiat, & ſeruet ſanitatem, 2.42.2
Odor ut exolutos iuuet. 2.51.1
Odor ut feratur in cor per accidens. 2.42.2
Odor ut ſit ſimplex. 2.39.2.
Odor ut ſuffocatos iuuet. 1.51.1
Oenanthem hieme latere. 3.11.1
Olea lignum duriſſimum. 3.6.2
Olea lignum ſiccum germinaſſe. 3.6.1. & 2
Oleæ ſatiuæ mirum. 3.6.1. & 2
Olea eſt arbor perfecti generis. 3.6.1
Olea mannam producens. 2.46.1
Oleaſtri mirum. 3.10.1. & 4.136.1
Oleum aquam referens. 4.92.1
Oleum non congelari. 4.83.2
Oliuæ mirum. 4.136.1
Olfactu anſer canem ſuperat. 2.41.2
Olfactus organum in cerebro. 2.42.1
Omento liquati cur debiles coctione. 2.90.1
Omnium ratio quomodo quærenda non ſit. 2.174.2
Opera ſunt uirium effectus. 3.30.2
Operatio circa nutrimentum quotuplex. 2.155.1
Operatio eſt perfectio agentis. 3.15.2
Operationes animæ quot, quæque ſint in genere. 2.154.2
Operationes animali non ſimpliciter neceſſariæ. 2.177.2
Operationes uitæ ut prodeant à calore natiuo. 4.155.1
Operationum uitæ corpus eſt principium paſſiuum, non actiuum. 3:16.2
Operationum uitæ inſtrumentum calor, 2.192.2
Operationum uitæ principia. 2.155.1
Operatio perfectiſſima uegetantis animæ quæ. 3.16.1 & 2.
Operatio propria animæ duplicis eſt generis. 3.123.2
Operatio uitæ noſtratis ortui, & interitui obnoxia eſt. 3.20.1
Opiniones aliorum de longo ieiunio quot, quæque ſint. 2.17. & 18.
Opiniones contrariæ cur prius euellendæ. 1,15.2
Opiniones quæ non ſint curandæ. 4.63.1
Opiniones rudes habitum noſtrum exerceant. 4.62.2
Opiniones uulgatæ ut conuellendæ. 2.110.1.
Opinio nulla eſt ſine ueritatis fauilla. 4.62.1
Opio uitam finiens. 2.88.2
Opponi quot modis poſſint duo in pugnam tendentia. 3.30.1
Oppoſita ſe commanifeſtant. 5.62.2

Oppoſitio generationi neceſſaria.4.94.1
Oppoſitio inter ſimplex, & miſtum quotuplex, quaque ſit.4.94.1
Oppoſitorum oppoſita eſt ratio.2.145.1
Optabile eſt homini diu poſſe ſine alimento viuere. 2.187.1.& 2.
Ordo Ariſtoteli ſeruatus in explicanda natura animæ. 3.25.1
Ordo cognitionum.4.64.1
Ordo naturæ.4.97.1
Organa veri alimenti duum eſſe generum. 2.30.2
Origo cuiuſque rei duo ſpectanda proponit.3.30.2
Origo ex putri vt fiat.2.69.2
Orpheus ſine alimento vixit ſeptem dies.1.3.2
Orphos hieme condi.3.12.1
Orta ex putri calore gigni, non frigore. 2.45.1
Orta multa à cauſſis latentibus euidenter exiſtunt. 3.13.2.& 14.
Orta ſuorum principiorum qualitates retinent. 2.85.2
Ortum phyſice nullum ſubterfugere poteſt interitum. 3.43.2
Oſſa cur non decreſcant in longitudine.2.86.2
Oſſa cur non ſentiant.2.95.2.& 4.115.2
Oſſa non liquari.2.133.1
Oſſa non nutriri adipe.2.133.2
Oſſa non omnia medullam habere. 4.115.2
Oſſa ſunt à prædominio terrea. 4.115.2
Oſtrea ex qua materia fiant.4.90.2
Oua diu ſine alimento viuere.3.5.2
Oua duplici parte conſtitui.3.5.2
Oua edita quæ alantur, & creſcant. 3.5.2
Oua non niſi ex animali prodeunt.4.132.2
Oua omnia, etiam infecunda, viuere diu ſine alimento. 2.157.1
Oua omnia viuere.3.6.1
Oua quando alantur, & quando non.3.5.2
Oua ſubuentanea vt ſint animata.4.132.2
Oui album luteo non ali, nec luteum albo.3.5.2
Oui proles eſt animal.4.132.2
Ouorum duo genera.3.5.2
Ouum tantum nutrit, quantum ponderat.2.116.2

P

PAlumba interamnenſis ieiunium xij. annorum. 1.12.1
Palumbos quoſdam hieme latere. 3.11.1
Panthera homini non olet.4.73.2
Panthera ut ſuaue oleat, & cui.4.73.1
Papaueris ſuccus venenum.2.88.2
Papienſis femina mirabile ieiunium.1.5.1.& 2.
Papilionis ortus, vita, & mors.3.5.1
Paradiſi auis quæ.2.20.2
Paradiſum terreſtrem incolentes vt viuant. 2.152.2. & 153.1
Pars ſapores ſentiens quæ ſit.2.25.1
Partes aliæ à cerebro habent ſpiritus animales.2.192.2
Partes aliæ alimentum non habent a cerebro, & pulmonibus.2.192.2
Partes animalium quæ alantur.3.4.1
Partes à prædominio terræ quæ in nobis.2.24.1
Partes non aliquas, ſed omnes ali.2.57.1
Partes non trahunt niſi indigentes, & exinanitæ. 2.139.2
Partes nullæ præter ſtomachum cur propriam indigentiam ſentiant.4.118.1
Partes omnes æque ab anima viuunt.2.192.2
Partes principes quot, quæque ſint Galeno.3.24.2
Partes quæ calore colliqueſcant, quæ non. 2.133.1
Partes quarum vita neceſſaria ad vitam animalis. 2.191.2
Partes ſingulæ vnde vitam habeant.2.192.2
Partes ſolidæ cur dictæ.4.110.2
Partes viuentis quæ alantur.2.42.1
Partes vnde ſugant.4.112.2
Partes ut e ventre alimentum ſugant. 4.133.1
Partibus diuerſæ naturæ idem alimentum ſimile non eſt.2.192.2
Partibus ineſt vis attrahendi cum delectu ſint cognitione.4.133.1
Particularia in vniuerſalibus contineri.3.51.2
Parti principi alias compati, & cur. 2.85.1
Partium corporis ſubſtantiam non à ſolo calore conſumi.2.24.1
Partium duo genera.2.60.1.& 4.132.1. & 133.2.
Partium durities non impedit abſolute munia vitæ. 4.137.1
Partium integralium, & perficientium diſcrimen. 4.133.2
Partium moleſtia in fame vnde ſit. 2.107.1
Partium origo, altio, & auctio unde ſit.4.134.1
Partium ſoliditas, & conſiſtentia unde ſit.2.86.1
Partui continendo remedium.3.10.1
Parum pro nihilo reputatur.3.22.1
Paſſio ab inſuetis.2.131.1
Paſſio non omnis inter contraria.4.84.2
Paſſiones vnde inſit cuique compoſito. 3.19.2
Patauinæ monialis vita ſine alimento 40. annorum. 1.15.1
Patauinæ virginis vita octimeſtris ſine alimento. 1.8.1.& 2.
Patellas moueri ad eſcam. 4.91.2
Patiens quod non reluctetur agenti.4.84.2
Paucicomedæ puellæ ut fiant ſtudio.2.186.1
Pedis plantæ titillatio quos nõ moueat, quos lædat, quos delectet.2.174.1
pectines inter piſces æſtate, & hieme condi. 3.12.1
pedemontanæ mulieris uita ſine cibo.1.15.1
pedes calceis arctioribus ſtricti cur frigeant. 2.186.1
pellucet aqua reflectens lumen ſideris.4.88.1
pelluciditas aquæ unde ſit 4.88.1
penuriæ ſenſus ventriculo inſitus.2.185.1
per accidens non omne eſt præternaturam. 4.149.1
percam hieme condi.3.11.2.& 12.1
perfectio elementorum ſumma unde illis inſit.3.30.1.
perfectiſſima corpora quæ.4.97.1
per ſe duplex eſſe.2.163.2
per ſe non omne eſſe neceſſarium.2.163.2
perturbationes animi cohibitæ cur acriores erumpant. 2.183.2
petrificatio ab intemperie ſine materia vt fiat. 2.191.2
petrificatio a quibus cauſſis oriatur.2.191.2
phantaſma non ali.2.159.1
Philippi Riminaldi abſtinentia.1.4.2
Philoſophari oportet ubi cauſſa latet. 3.14.1

Philoſophiam qui perimant.3.14.1
Philoſophi eſt natura arcana,& latentes rerum cauſſas mentis opere inueſtigare.2.173.2
Philoſophi munus proprium.1.15.1
Philoſophum non decet quæſita ſoluere confugiendo ad Diuinam poteſtatem Ariſtoteli.2.33.1
Philoſophum quid deceat.3.51.2
Phoca eſt vitulus marinus.3.12.1
Phoca piſcium voraciſſima.3.12.2
Phocæ ieiunium.3.12.1
Phœnicis ieiunium.3.11.2
Phœnix quando Romæ allatus.3.11.2
Phyſice ortum nullum ſubterfugere poteſt interitum.3.43.2
Phyſico non licet ad Theologica principia confugere.2.96.1
Pili æquinoce cur augeantur.2.124.1
Pinguedine ex multa alimentum aut nullum,aut exiguum.2.134.1
Pinguedinis natura.2.133.2
Pinguedinis origo,& vſus Galeno.4.155.1
Pinguedo an alat Galeno.4.115.1
Pinguedo conſulit inediæ ut medicamentum,non ut alimentum.4.115.2
Pinguedo cur non alat.4.114.2.& 115.1.& 2.
Pinguedo eſt condimentum potius quam alimentum.2.134.1
Pinguedo eſt indicium alimenti,non alimentum.4.114.2
Pinguedo,& adeps ut pars dicatur.2.58.1
Pinguedo in fame conſumitur,licet non alat.2.133.2.
Pinguedo non vbique.2.134.1
Pinguedo ut impediat humidi radicalis conſumptionē.2.135.1.& 2.
Pinguedo vt iuuet coctionem.4.114.2.& 115.1
Pinguefcant ut abſque nutricatu.3.57.1
Pingues cur parce comedant.2.98.2
Pingues cur gracilibus ſuperuiuant in fame.2.135.1.
Pingues vt cito emacientur.2.133.2
Pinguia cur plus alant.4.114.2
Piper ore detentum cur fractum vrat, integrum non urat.4.141.2
Piſces cur moriantur in aqua exigua.4.91.2
Piſces cur voraces.2.118.2
Piſces fœcundiſſimi.4.88.2
Piſces hieme latere plurimos.3.11.2
Piſces orti,& enutriri in aquis venenatis.2.48.1.
Piſces in mari natos in aqua dulci diu viuere ſine alimēto.4.89.1
Piſces in perforatis nauiculis quo alantur.4.89.1.
Piſces in piſcinis non ali aqua.4.88.2
Piſces in vaſis aqua ſemiplenis vt ſine cibo ad multos annos viuant.3.13.1
Piſces in vaſis vitreis an alantur.4.89.2
Piſces latentes æſtate.3.12.2
Piſces pluiſſe,ac ranas.2.44.2
Piſces qui pulmones habeant.2.146.1
Piſces reſpirantes.4.81.2
Piſces voraces,& guloſi ſunt Ariſtoteli.2.118.2
Piſces vt aqua ſuffocari valeant.4.89.2
Piſces vt aqua vtantur.4.90.1
Piſces ut capiant aquam propter cibum,ſi ea non aluntur.4.92.2
Piſces vt in vaſis vitreis diu ſine alimento ſeruentur.4.90.1
Piſces vt potum aſſumant cibi gratia.2.59.1
Piſcis & decrepiti voracitas quo differat.2.119.2.
Piſcis nullus cur ſimul habeat branchias,& pulmones.2.146.1
Piſcium abſtinentia mira.3.58.1
Piſcium generatio ex imbribus in locis aridis.4.79.2.
Piſcium materia,& alimentum.4.79.2
Piſcium natura.4.80.1
Pituita alendo corpori apta quid.2.79.1
Pituita cuius abſtinentiæ cauſſa.3.54.1
Pituita cur nullum receptaculum in corpore.2.125.2
Pituita eſt ſanguis crudior.2.186.1
Pituita excrementum ad cutem non halare.2.115.2
Pituita quæ in ſanguinem verti,& alere poſſit.2.112.2
Pituita & cruditates cur minus per inedias coquantur, quam in vſu alimenti.2.125.2.& 126.1
Pituitæ vſus qui 2.125.2
Pituita ex ſe cur non alat,alat autem cum aqua.2.78.1
Pituita in ſtomacho vt exoriatur.2.112.2
Pituita in toto habitu corporis exundante non ali abſtinentes.2.113.1
pituitam meſeraï,& hepatis non alere abſtinentes.2.112.2
pituitam ſtomachi non alere ieiunantes.2.112.1
pituitam venarum non alere abſtinentes.2.112.2
pituita non ali eos qui calore ſunt imbecillo.2.110.1.& ſequentib.
pituita non fit in prima coctione.2.77.1
pituita quando non exundet.2.111.1
Pituita quæ ſit excrementum,non alimentum.2.112.1.
pituita quæ ulteriori coctione cedit in alimentum.2.116.2
pituita quod mixtum ſit.2.112.1
pituita ſi debeat alere quid perpeti debeat.2.123.2
pituita ſitim potius quam famem arcet.2.117.2
pituita ſola non ſufficit diu alendo corpori.2.114.2
pituita ut alat quam tranſmutationem ſubire debeat.2.112.2
pituita ut Ariſtoteli ſit excrementum utilis alimenti.2.77.2
pituita ut coctioni conferat.2.61.2
pituita ut ſcateant inteſtina.3.57.1
pituita ut ſit alimenti primi excrementum.2.77.1
pituita vt vomitum prohibeat.2.121.1
pituitoſi cur bilioſis magis ferant inediam.2.118.1.
pituitoſi cur minus cibum decoquant.2.119.1
Planta eadem cur non ubique viuat.2.93.2
plantæ cuique duplex gradus ineſt animæ vegetæ.2.124.2
plantæ cum animalibus quo conueniant.3.7.2.
plantæ cum homine quæ intercedat ſimilitudo.2.94.1
plantæ cur eodem ſemper alimento utantur.2.92.1.
plantæ cur non moueantur.4.141.2.
plantæ cor primam coctionem non obeant.3.7.2
plantæ hieme cur non alantur.3.56.2.& 57.1
plantæ in aquis ut gignantur.4.102.2
plantæ in qua ſui parte ſecundam edant coctionem.3.7.2
plantæ mundo ſunt ad ornatum,non ſimpliciter neceſſaria.4.126.1

planta non enutrita ut occidant. 4.139.2
plantæ odoratæ multæ tum uiuentes, tũ mortuæ. 4.73.1
plantæ pedit titillatio quos delectet, quos lædat, & quos non moueat. 2.174.1
plantæ quæ, & cur odoratiores 4.73.2
planta eſt vegetantis ſpecies animali congenea. 2.125.1
plantæ ut alantur. 2.57.1
plantæ ut ex aqua nutriantur. 4.78.1
plantarum coctio ut fiat ab externo calore. 2.38.2. & 39.1
plantarum cor. 3.7.2
plantarum excrementa. 2.73.1
plantarum excrementa eſſe folia, flores, fructus, ſemina. 4.133.2
plantarum excrementa quot, quæque ſint. 3.8.1.
plantarum proprius interitus qui. 3.58.1
plantarum ſemen in duplici ſtatu ſpectari. 3.5.1. & 2.
plantarum ſemen non tota ſui vita, ſed tamen diu ſine alimento uiuere. 3.5.1. & 2.
plantarum tria ſumma genera. 3.5.1
plantas ali ſine lingua. 2.33.1
plantas cur non alat aqua. 2.57.1
plantas marinas non ali aqua. 4.92.2
plantas non ali aqua. 2.53.2
plantas non ali terra. 2.93.2
plantas non augeri ſine terræ imminutione. 2.63.2
plantas plurimas hieme nullum excrementum emittere. 3.8.1
plantas vino delectari. 2.104.2
plantas ut alat aer Theophraſto. 2.29.2
plantis æſtate cur omnia excrementa prodeant. 2.38.2.
plantis alimentum qui calor concoquat. 3 7.1
plantis conuenire augumentum per ætates. 3.7.2.
plantis cur hieme non prodeant excrementa. 2.38.2.
plato hiſtorias, & rationes ſæpe uocat fabellas. 2.148.2.
platonici cælum ut ex elementis incorruptibile ſtatuãt. 3.30.1
platonicorum apologus de hominibus aere viuentibus in terra ætherea. 2.31.1
platonis apologus de cicadis. 3.10.2
platonis aſſertum de elementorum ſimplicitate. 4.88.1.
platonis locus difficillimus explicatur ex Ariſt. 1.5.1.
plena aditum quæ præbeant nouo corpori. 2.182.1
plethora quid ſit. 2.118.1
plinij locus illuſtratur. 2.100 2
plinij locus illuſtratur de femina exanimi ad vitam reuocata. 3.13.1
plutini locus explicatur. 4.145.2. & 146.1. & 2.
pluere carnes. 2.44.2
pluere vitulum ut potuerit. 2.44.2
pluiſſe carnes. 2.34.1
pluiſſe lac, ſanguinem, & alia mira. 2.34.1
plumæ cur decidant auibus. 4.137.2
plutarchus notatur. 2.89.1. & 91.2
pluuiæ mirabiles. 2.44.2
pluuiæ non fiunt in Aegypto. 2.36.1
pluuia proxima cur aer calidior. 4.117.1
poetæ cur equum velociſſimum dicant genitum, & enutritum acre. 2.32.2
politica punitio quam uim habeat. 4.63.1
polydorus in acuto morbo xv. dies vixit ſine cibo, & potu. 3.17.2
porphyrij abſtinentia. 1.13.2
porphyrij locus illuſtratus. 2.182.2
porphyrius notatur. 2.176.1
poſitiuo effectui cauſſam priuatiuam aſſignari. 2.169.1. & 4.147.1
potabilis auri natura, & vis. 4.70.1. & 2 & 71.1
potentia eſt cauſſa obſcuritatis. 2.25.2
potentia ex ſe indifferens eſt ad oppoſita. 3.39.2
potentia definitur fine ſui exceſſus. 2.120.1
potentia nobis ignotior quam operatio. 3.25.1
potentia quotuplex. 3.25.2
potentia re non diſtinguitur ab anima ſubſtantia. 3.25.1
potione ut ſeruetur commenſuratio caloris, & humoris. 3.37.2
potio plurimis abſtinentium intermiſſa. 3.37 2
potulenta nutriunt partes ſolidas. 4.110.1
potum attrahi à ſtomacho, non ab humoribus. 2.22.1
potum ut piſces aſſumant, non potus, ſed cibi gratia. 2.59.1
potu non ali humores 2 26.1. & 2.
potu reſtitui quod humidi effluxerit vt dixerit Galenus. 2.58.1
potus ali carnes. 4.110.2
potus & cibus vt conſeruet ſubſtantiam viuentis. 2.30.1
potus qui non diſpergatur per corporis habitum. 3.37.2
prægnanti vnde color prauus. 2.113.1
principia operationum vitæ. 2.155.1
principiorum habitus eſt nobilior affectio quam ſcientia. 2.174.2. & 175.1
priora non tolli ſublatis poſterioribus. 2.155.2
principia operationum vitæ quot, quæque ſint. 3.16.2
principiorum naturam omnia referunt. 2.48.1
principium idem eſt quo quid eſt, & quo quid agit. 4.72.1
priuatio habet eſſe permanens. 4.150.1
priuationes cognoſci per habitus. 4.144.2
priuationis non eſt ullus finis. 3.14.1
priuatio omnis eſt à cauſſa poſitiua. 4.147.1
priuatio quot, & quas cauſſas habeat. 3.14.1
priuatiuo effectui aſſignari poſſe cauſſam poſitiuam. 4.147.1
prius eſſe poteſt ſine ſuo poſteriori. 3.15.2
priuatio quid ſit proprie. 2.168.2
priuatio ut imperfectionem deſignet. 2.169.1
priuatiui cauſſam poſſe ſtatui poſitiuam. 2.169.1
problematica doctrina qualis. 2.29.1. & 4.97.2
proportio caloris ad humorem cauſſa ieiunij quæ. 3.35.2. & 36.1. & 41.2
proportio caloris & humoris quibus ſpeciatim ſit cauſſa ieiunij. 3.38.2
proportio cauſſæ & effectus in quot, quibuſque ſit neceſſaria. 2.169.2
proportio eſt relatio. 3.47.2
proportionem quæ citius, quæ tardius deſtruant. 3.47.1
proprium maxime quid. 2.104.1
proprietas ab omni forma eſt ſuo ſubiecto. 2.172.2
proprietas indiuidualis vnde fluat, oriaturque.
proprietas occulta cur danda. 2.172.2
proprietas omnis demonſtrabilis eſt per cauſſam. 2.175.1
proprietas quæ ſemper cauſſa ſit ſui effectus euiden-

tis,

tis, etiam latens. 2.173.1.
Proprietas ſpecifica in eodem poteſt eſſe multiplex. 2.173.1.
Proprietas ſpecifica non ſemper effectum ſuum producens. 2.172.2.
Proprietas ſpecifica quæ. ibid.
Proprietates à materia. ibid.
Proprietates à materia proxima cur omnes fere lateant ibidem.
Proprietates euidentes quæ ſint. ibid.
Proprietates Galeno quæ non omnino dici poſſint. 2.174.2.
Proprietates non ſubordinatæ quæ. 2.173.1.
Proprietates occultæ quæ dicendæ. 2.172.2.
Proprietates quæ Galeno ægre dici poſſint. 2.174.2.
Proprietates ſpecificæ intelligentiarum quæ. 2.173.1.
Proprietates ſubordinatæ. ibid.
Proprietates variæ à materia tum prima, tum ſecunda compoſito inſunt. 2.172.2.
Proprietatis effectus ſapienti proprietas non eſt, ſed vulgo. 2.173.1.
Proprietatis indiuidualis latentis effectus ſcientifice dignoſci poteſt. ibid.
Proprietatis ſpecificæ, & indiuidualis vt ſint effectus varij. ibidem.
Proprietatis ſpecificæ latentis effectus non niſi ſenſu dignoſci. ibidem.
Proprietatum cur aliæ occultæ ſint, aliæ euidentes. 2.172.2.
Proprietatum ſpecificarum diſcrimen. ibid.
Proprietatum ſubordinatarum prior eſt cauſſa poſterioris. 2.173.1.
Pruinæ origo. 2.36.1. & 45.2.
Pſittas hieme condi. 3.12.1.
Ψυχότροφον quid veteribus. 4.79.2.
Puellæ vt ſolo veſtis vſu fiant rubicundæ. 2.186.1.
Puella hiſpana viuens ſine cibo. 1.13.2. & 14.1.
Puella venenis paſta. 4.71.2.
Pueri cur calore fixo abundent maxime. 2.135.2.
Pueri cur ferre nequeant abſtinentiam. 2.119.2.
Pueri cur voraces. 2.118.2.
Puer in vtero an, & quomodo alatur lacte materno. 2.140.1.
Puer in vtero quandiu ſine reſpiratione viuat. 3.22.1.
Pueri mutatio in virum quæ ſit. 2.24.2.
Pueris an calor vegetior quam iuuenibus. 4.117.2.
Pueris calor minus acris quam iuuenibus. 2.145.1.
Pueris cur lac ſolum ſufficiat. 2.103.1.
Pueri terram edentes cur adulta ætate illam etiam appetant. 2.84.2.
Puer veneno educatus. 4.71.2.
Pugna caloris cum humore vt ſit naturalis. 3.38.1.
Pugna contrariorum vt duret diutius. 3.51.1.
Pugna virium inæqualium eſt cum alterius victoria. 3.30.1.
Pulmo alijs partibus alimentum non præbet. 2.192.2.
Pulmo vt trahat alimentum corpori contrariũ ex Hipp. 2.30.2.
Puritatis cauſſa. 4.98.2.
Purpuras diu ſine cibo viuere. 3.12.1.
Puſtulæ abſtinentis vnde artæ. 2.123.1.
Puſtulæ non fiunt à pituita dulci. ibid.
Puteorum æſtus marino ſimilis vnde fiat. 2.168.1.
Putreſcens cur in viuens non mutetur. 4.79.1.
Putreſcentia cur primo humida, poſtea ſint arida. 2.86.2.
Putrefactio ad quæ ſit genus analogum. 4.107.1.
Putredine ortum à calore fieri. 2.45.1.
Putredine vt oriatur viuens. 4.78.2.
Putredo à calore externo haud euocante proprium quæ 4.103.1.
Putredo à quo calore fiat. 4.78.2.
Putredo cuius ſit propria paſſio. 4.106.2.
Putredo & coctio vt ſimul fiãt ab eodem calore. 4.79.1.
Putredo quid ſit. 4.78.2. & 106.2.
Putredo varia variorum vt ſit. 4.103.1.
Putredo vt fiat. 2.86.2. & 4.79.1. & 102.2.
Putrida non ſunt alendo corpori. 2.121.1.
Putrida terram fecundant. 4.105.2.
Putridum eſſe rei concoctæ excrementum. 4.79.1.
Putri ex materia non fieri vllum animatum. 4.78.2. & 79.1.
Pyrauſtæ animalis ortus, & vita in flammis. 2.34.2. & 48.1.
Pythagoras XL. dies ſine alimento uixit. 1.6.2.

Q

QVadragenarium Domini ieiunium ut fuerit à cauſſa miraculoſa. 3.55.2. & 56.1.
Quadragenarium Eliæ ieiunium ut fuerit ſupranaturam. 3.55.2.
Quæ ſubſtantia carnis colliquetur à calore. 2.133.2.
Qualitas actiua intemperiei cauſſa eſt ſolum per accidens. 4.77.2.
Qualitas actiua ut ſit paſſiuarum forma. 4.106.2.
Qualitas actualis eſt accidens. 4.85.2.
Qualitas actuoſa ut in materia denſiori ſit intenſior. 4.87.2.
Qualitas corporea intenditur ad ſubiecti molẽ. 2.135.2.
Qualitas eſſentialis Ariſtoteli quæ. 2.127.1.
Qualitas eſt per ſe ſenſibilis. 4.85.2.
Qualitas eſt ſimplex forma, non miſtum corpus. 2.38.1.
Qualitas non eſt excrementum. 2.40.1.
Qualitas occulta aeri eſt aduentitia. 3.37.1.
Qualitas occulta quæ mortifera. 3.37.1.
Qualitas quæ per ſe ſenſibilis. 4.87.1.
Qualitas quæ ſenſibilis per accidens. ibid.
Qualitas quæ ſit accidens. 4.86.2.
Qualitas quæ ſit ſubſtantialis. 4.86.2.
Qualitatem non concoqui. 2.40.1.
Qualitates actiuæ in temperamento ut forma, & materiæ uices obeant. 4.77.1
Qualitates actuales non ſunt formæ. 4.85.1.
Qualitates actuales quo differant ab habitualibus in elementis. 4.85.1. & 2.
Qualitates conſtituunt temperamentum. 3.31.2.
Qualitates elementorum in miſto ſubditæ ut ſint formæ tuenti compoſitum. 4.155.2.
Qualitates in ſubſtantia denſiori actuoſæ magis. 4.83.1.
Qualitates motrices in elementis priores eſſe alteratricibus. 4.86.1.
Qualitates motrices maxime indicant formam. 4.86.1.
Qualitates naturales aeris ſunt uigoris imbecilli. 3.37.2.
Qualitates non alere, & cur. 2.40.1.

Qualitates non eſſe vicarias formæ.4.85.2.
Qualitates non magis actiuæ quam paſſiuæ ſunt intemperiei cauſſa.4.75.1.
Qualitates non maxime circunſcribere formam.4.86.1.
Qualitates paſſiuæ in temperamento vt ſe habeant. 4.77.1.
Qualitates per quas alimentum conſeruat vinctia, quot, quæque ſiat.2.170.2.
Qualitates poſſe ecipi elementis.4 85.1.
Qualitates quæ ſint elementorum formæ.4.72.2.
Qualitates ſecundæ primas conſequuntur.2.41.1.
Qualitatum definitiones quæ.4.87.1.
Quantitas continua non eſt niſi ſubſtantia corporea. 2.143.1.
Quantitas eſt primum ſubſtantiæ velum.4 69.1.
Quibus adſtringentia laxent aluum, & laxentia ſtringant.2.174.2.
Quibus communis eſt effectus, ijs & cauſſa.2.191.1.
Quibus aſſueſcere poſſimus, & quibus non.2.196.1.
Quies animæ alentis duplex.2.154.2.
Quies animæ nutrientis à ſua operatione vt ſit mors. 4.123.2.
Quies & motus vt ſe habeant ad tempus durationis. 3.20.1.
Quies in rebus duplex.2.168.2.
Quies naturalis elementi in ſuo loco duplex.2.169.1.
Quies naturalis eſt in proprio loco.2.168.2.
Quies præternaturam quæ.ibid.
Quies quæ ſit perfectio motus.ibid.
Quies quæ ſit priuatio, & quæ non.ibid.
Quies quæ motui non contraria.2.169.1.
Quies violenta eſt motui contraria.ibid.
Quinta eſſentia vt educatur ex aridis.4.115.1.
Qui vere non alantur.2.99.1.
Quo datur maius, & minus, ei datur æquale.3.34.1.
Quod ſit nondum eſt.2.125 1.
Quodlibet eſt id, quod in eo eſt ſummum.4.153.1.
Quodque vt alatur ex ijs, ex quibus conſtat. 2.96.1.
Quod ſapit nutrit vt verum ſit.2.24 2.& 49.2.

R

R*Adices plurimæ in qua terræ parte.3.7.1.*
Radicum oſcula frigore conſtringi.3.7.1.
Radij ſunt qualitates.2.143.1.
Ramos extra arborem in aere diu ſine alimento viuere. 3.6.1.& 2.
Ramus ab arbore auulſus interno ſucco non altus viuit ad multos annos.3.6.2.
Ranarum origo.2.44.2.
Ranarum ſemeſtre ieiunium.3.10.1.
Ranas an pluat.2.44.2.
Ranas quando pluere videatur.2.44.2.
Ratio omnium quomodo quærenda non ſit.2.174.2.
Rationalis anima ad alias in homine vt ſe habeat.2.176 1.& 2.
Rationalis anima diu à ſuo munere ociatur. 3.15.2.& 16.1.
Rationalis animæ partes duæ.2.176.1.
Reactionis natura, & ratio in quo formaliter conſiſtat. 4.72.2.
Recipi omne ad modum recipientis.2.65.1.
Refrigerans & alens aliquando idem.4.92.1.
Refrigeratio à frigore quæ neceſſario ſit.4.85.2.
Refrigeratio una omnibus ſufficiens. 2.146.1.
Regreſſus à priuatione ad habitum non eſt in perfectis viuentibus.3.6.1.& 2.
Regni cum Republica, & Tyrãnide comparatio. 3.29.2
Relatiua non omnia eſſe ſimul natura 2.163.1.
Remedium Colicis, & Iliacis.2.185.1.
Remiſſio calori unde inſit.3.44.1.
Remiſſio non ſemper fit admiſto contrario.2.64 2.
Repatiatur quæ uirtus agens.3.46.1.
Reſiſtentiam calori unde habeat humor.3.56.2.
Reſpirantia cur obeant in aere exili.4.91.2.
Reſpiratio Ariſt. non eſt ſimpliciter neceſſaria ad uitã, 2.148 2.
Reſpiratio ad alias vitæ operationes ut ſe habeat. 3.21.2.
Reſpiratio cur non neceſſaria Lucomoris in ieiunio. 3.57.2.
Reſpiratio diu intermitti poteſt. 3.22.1.
Reſpiratio magis ad uitam neceſſaria eſt quam nutricatio.4.91.2.
Reſpiratione carentes uiuere hyſtericas. 2.37.1.
Reſpirationem cur diu intermittant homines.2.149.1.
Reſpiratione temperari calorem & influentem, & fixũ. 2.145.1.
Reſpiratio non eſt neceſſaria uitæ animalium. 2.187.2. & 4.135.1.
Reſpiratio ut calorem ſeruet in eodem ſtatu. 3.34.2.
Reſpiratio ut cõferat ad ſpirituum cuſtodiam.2.28.1.
Retinens facultas munus ſuũ exercet in cruda.4.133.2.
Reuiuiſcere quomodo niſi ſint quidam antiquitus.1.3.1. & 5.1.
Rhintacem aere non ali.2.48.2.
Rhintacis alimentum.2.48.2.
Rhintacis auicula mira. 2.34.2.
Rhintacis natura.2.48.2.
Rigor cur à cibo plurimos uexet. 4.119.1.
Riſibilitas eſt effectus admirationis.2.173.1.
Riſus cohibiti cur acriores erumpant.2.183.2.
Romuli haſtæ mirum. 4.136.1.& 2
Rondeletij opinio de longo ieiunio. 2.19.1.
Roſarum odor cur alios iuuet, alios lædat.2.174.2.
Roſarum odor quibus aluum ſoluat, & quibus non moueat.ibidem.
Roſis uis ineſt ſolutina. ibid.
Rorem non alere.1.4.2.& 2.48.2.
Rorem non cogi a calore.2.45.2
Rorem non pluere toto anno.2.48.2.
Rore non ali cicadas.2.45.2.& 46.1.
Rori generando non deſerũt ſiccum.2.73.2.
Roris duæ cauſſæ, & quæ ſint.2.73.2.
Roris origo.2 36.1.& 45.2
Roris origo eſt à frigore.2.45.2.
Roris origo remota, & proxima quæ.2.73.2.
Roris uariæ ſpecies.2.74.1.
Ros cruentus ubi, & cur factus ſit.2.44.1.
Ros eſt miſtum imperfectum.1.4.2.
Ros eſt huiuſmodi.2.73.1.
Ros non cadit æſtate, & cur.2.73.1.
Ros non eſt aqua ſicco affecta.2.73.2.
Ros non eſt in aere ſupero.2.49.1.
Ros qui alere poſſit.2.74.2.
Ros quid ſit.2.34.2.

Rubi-

Rubicundæ vt ſtant puellæ ſine fuco.2.186.1.
Rubigo adſtringit.2.90.1.
Rubigo cum cibo miſta non fit pars alimenti.2.93.1
Rubigo eſt ferri excrementum.2.93.1
Rubigo eſt pars metallorum impurior.2.93.1
Rubigo ut appetentiam iuuet.2.90.1
Rubigo vt coctionem iuuet.2.90.1
Rubrica quid ſit.2.88.1

S

SAcerdotis abſtinentia XL.annorum.1.13.1
Sal alere non poteſt.2.37.2
Sal cur non alat.2.49.2
Sale confectæ turres vbi ſint.2.193.1
Sales e metallis.2.76.2
Salicis lignum aridum germinare.3.6.2
Sal in oleo lucernæ cur olei conſumptionem retardet, 2 66.2
Sal plumbi eximio dulcore.2.76.2
Sal quæ ſeruet imputria.2.193.1
Sanctorum cibationes miraculoſæ.3.55.2
Sanctorum, & profanorum ieiunia quibus conueniant, & differant inter ſe.2.188 1.& 2
Sanctorum ieiunium non ſemper miraculoſum.2.151.1
Sanguinea cur præciſo capite ſtatim moriantur. 3.26.1
Sanguine impuro alti fetus cur non ſtatim laborent. 2.141.1
Sanguineis quibus non opus eſt reſpiratione.3.25.2
Sanguinem alere poſſe, refrigerare non poſſe.2.140.2
Sanguinem eſſe à prædominio calidum.2.144.2
Sanguine omnes partes ali.2.60.1
Sanguine ſolo vt alantur partes omnes.2.90.2
Sanguine ſolo vt non diu alamur.2.99.2
Sanguine vt omnes partes vtantur. 3.18.2
Sanguinis conuerſio in carnem ut fiat à frigore.4.75.2
Sanguinis copia cuius ſit cauſſa ieiunij.3.52.1.& 2
Sanguinis effuſione totum corpus refrigerari. 2.185.1
Sanguis epotus cur in chylum vertatur. 2.134.2
Sanguinis & vini proportio.2.96.2.& 97.1
Sanguinis generatio vbi fiat.2.125.2
Sanguinis officina, & fons Cor.2.42.2
Sanguinis portio vaporoſa eſt miſtum perfectum à prædominio aerem.2.24.2
Sanguinis quanta copia in corpore.3.52.2
Sanguinis temperies, ſeu miſtura quæ.2.37.2
Sanguis eſt à prædominio calidus.4.121.2.
Sanguis fieri non valet ex exhalatione.2.44.1
Sanguis in venis cur ſero indigeat.2.112.2
Sanguis quo ali nequeant ſolidiores partes.2.99.2
Sanguis tauri venenum.2.100.2
Sanguis ut auiditatem augeat.2.9.1
Sanguis vt coctionem ventriculi foueat.2.62.1
Sanguis vt differat ab vltimo alimento.2.133.2
Sanguis ut menſtruo fiat.2.134.2
Sanguis ut Hippocrati non ſit natura calidus.2.59.2
Sanguis ut pluere videatur.2.44.1.& 2.
Sani habere poſſunt calorem humori æqualem.3.56.1
Sani qui calorem humori prædominantem neceſſario habeant.3.56.1
Sani qui ſint.2.187.1
Sanis medicamenta ſunt noxia.2.174.1
Sanitas eſt cum caloris vigore ſupra humorem. 3.48.2
Sanitas in caloris & humoris commenſuratione.2.48.2
Sanitas non conſiſtit in indiuiſibili. 2.187.1
Sanitatis cauſſæ potiſſimæ quæ.4.69.1
Sanitatis intereſt calorem humori prædominari. 3.49.2
Sapid. ſignificatio.2.49.2
Sapidum non omne alere. 2.37.1.& 2.& 49.2.& 76.2
Sapor cur omni alimento inſit.2.24.2
Sapor inſenſibilis eſſe nequit.2.43.2
Sapores inſunt & medicamentis, & venenis.2.37.1
Saporis eſſentia in quo conſiſtat.2.35.1
Saporis & odoris comparatio.2.42.2
Saporis ſenſus vbi maxime vigeat.2.33.1
Saporum generatio ut fiat.2.49.2.& 50.1
Sapor ut ſe habeat ad nutriendum corpus.2.42.2
Sapor ut ſit alimenti conditio.2.76.2
Sardiani habitus mortiferi.2.43.2
Sardinas aqua non ali.4.92.1
Saxa intra ſe non dare locum ortui animalium.2.9.2
Saxa non alere.2.25.1
Saxatiles piſces hieme condi. 3.11.1.& 12.1
Scaliger notatur.2.33.2.& 33.1.& 106.2
Scarabei mira abſtinentia.3.10.2
Scientia eſt firmiſſimum quid.4.129.2
Scientiam perimunt quærentes rationem de indemonſtrabilibus.2.175.1
Scientiam quæ cauſſa maxime pariat.2.165.2
Scientia ut corrumpatur.3.44.1
Scribentium finis qui, & quotuplex.4.61.2
Scriptores qui poſſint aliorum opiniones negligere, & qui non.4.61.1.& 2
Scoti frequens ecſtaſis.2.148.2
Scytharum mos ad inediam tolerandam.2.185.2
Semen animalium in vtero, & extra uterum ſemper uiuere ſine alimento.3.4.1.& 2
Semen cur non ſit vera pars uiuentis perfecti.3.4.1
Semen duabus conſtare partibus.2.72.1
Semen eſt excrementum animalis.3.7.2.& 8.1
Semen ex ſemetipſo generans ſine materia externa. 2.72.1
Semen fœminæ non verti in ſubſtantiam ſeminis maſculei.3.4.2
Semen ignis vocatur Hippocrati.2.60.1
Semen in genere animalis non uerti in ſanguinē. 2.134. 1.& 2.
Semen in quo genere partium.3.4.1
Semen in ſtirpe quæ pars ſit.3.5.2
Semen in utero cur non alatur.4.131.1
Semen in utero non ali ſanguine menſtruo, nec ſemine fœmineo, licet utrumque ſibi agglutinet.3.4.2
Semen in utero non eſt pars.3.4.2
Semen in utero non generat.4.131.2
Semen maris cur aggreget ſibi ſemen fœminæ, ſi eo non alitur.3.4.2
Semen maris in utero duplicem ſtatum habere.4.131.1
Semen non congelari.4.83.2
Semen non eſſe partem integralem.4.134.1
Semen non eſſe ſanguinem coctum.2.134.2
Semen non eſt pars homogenea, ex qua conſtent heterogeneæ.3.4.1
Semen plantæ maturum quid præſtet.3.5.2
Semen plantæ ut ſit homogeneum.3.5.2
Semen plantarum augeri uero alimento, non item animalium.3.5.2

Semen

Semen ut non ſit pars.4.132.1
Semen ut ſit excrementum alimenti.2.97.2
Semina diu ſine alimento viuere.2.157.1
Semina, fructus, & lachrymæ, ſunt excrementa eiuſdem coctionis.3.8.2
Semina ſtirpium extra terram non alit humore interno. 2.122.2
Semina ſtirpium extra terram viuere non alia externo alimento.2.122.2
Semina ſtirpium in ſe non habent quid pituitæ reſpondens.2.122.2
Semina ſtirpium quouſque augeantur, & alantur. 3.5.2
Seminis generatio ex ſanguine à teſtibus, & vaſis ſpermaticis.3.4.1.
Seminis materia.2.97.2
Seminis origo.2.154.2.& 181.1
Seminis plantæ, ac animalis diſ ſimen.3.5.2
Seminis plantarum ſubſtantia intra corticem eſt vniuſmodi.2.122.2
Senectutis paſſio decrementum.2.99.1
Senes cur frigidi.2.119.1
Senes cur humidis, & vino alia nutrimenta poſtponere debeant 2.86.2
Senes cur incuruentur potius quam decreſcant in longitudine.2 86 2
Senes cur parum habeant calidi innati.2.119.1.& 2
Senes cur pauco cibo contenti multum bibant.2.55.2
Senes iuuenibus minus voraces.2.114.1
Senes ſalaces cur tremant, & bibaces.4.119.2
Senis mori ſecundum naturam.4.149 2
Senes ſolo vino dimitti non poſſe.2.103.2
Senex non eſt qui viribus pollet.2.103.2
Senibus cur pauci ſint exhibendi, cibi.2.110.2
Senibus cur vini vſus optimus.2.79.1
Senibus vinum largius quam iuuenibus bibendum. 2.103.2
Senibus vinum Plato cur indulgeat.2.97.2
Senibus vinum ut conferat.2.103.2
Senibus tolerantia ieiunij non eſt à calore debili ſimpliciter.2.119.1
Senum abſtinentia breuis eſt.2.119.2
Senum calor non hebetatur humore excrementitio. 4.119.2
Senſibilium ſpecies eadem ratione recipi in medium, & in ſenſum 4 81.2
Senſui calore debiliore opus eſt quam motui.3.43.2.
Senſum nil abſque mente agere in homine ſolo ut verum eſt.2.176.1
Senſum non ſufficere ad ſentiendum.4.112.2
Senſus à celebro eſt.3.22.2
Senſus alimenti quis.2.170.2
Senſus externi ſomno haud ligantur.2.180.1
Senſus nec altionem, auctionemue, nec earum priuationes percipit.4.100 2
Senſus ne decipiatur.4.141.1
Senſus non pertingit per ſe ſubſtantiam.4.85.2
Senſus penuria ventriculo inſitus.2.185.1
Senſus quam frigiditatem non percipiat.4.84.1
Senſus quando non decipiatur.4.141.2
Senſus ſola percipit accidentia exteriora.4.140.2
Senſus ſubſtantiam non pertingit.2 38.1
Senſus ſuctus nulli parti niſi ſtomacho inest.2.107.1
Senſus ubi eſt, ut ibi ſint dolor, voluptas, & appetitus. 4.111.2
Sentiendum ut pauci.4.79.1
Sentiens anima diu a ſuo munere feriatur.3.15.2.& 16.1
Septimæ diei inedia ut plurimum letalis.3.52.1
Serenitas perpetua eſt in Aegypto.2.36.1.
Serpens in marmore ſolido viuens.3.9.1
Serpentes frigoris impatientes.3.9.1
Serpentes hieme non ali ſucco interno. 2.129.2
Serpentes hieme ſine cibo viuere.3.9.1
Serpentes ut ſint omniuori Ariſtoteli.2 87 2
Serpentium materia generationis, & alimenti quæ. 2.32.1
Serum inutilis eſt alimenti.2 78.1
ſerum qua uia progrediatur.2.112.2.& 113.1
ſicca intercedit aër.4 101.1
ſicci, & humidi ſignificatio.4.108 2
ſicci natura quæ 2.106 1.
ſiccitas eſt paſſiua qualitas.2.73.2
ſiccitas lima caloris.4.78.1
ſiccitas calorem acuit.2.83.1 & 106.1
ſiccitas neruoſæ partis doloroſa.2.185.1
ſiccitas ut calorem vacnat.4.117 2
ſidera quas res euenerent in aqua.2.71.1
ſidera quorum ſint cauſæ proxima, & quorum remota. 2.165 1
ſimile non eſt idem alimentum partibus diuerſæ naturæ. 2.192.2
ſimile quid non vertatur in ſimile.2.23.2
ſimile à ſimili non efficitur.4.97.1
ſimilia ad ſe trahere.2.156.1
ſimilia uni tertio cur non ſemper inter ſe ſimilia, 2 94.1
ſimilitudo alimenti cum alendo in quo conſiſtat.2.94.1 & 4.72.1.& 2
ſimilitudo vnde pendeat.2.94 2
ſimplex & miſtum quotuplex ſit.2.80.1
ſimplex in miſtum vt vertatur.4.94 2
ſimplex in viuens cur verti nequeat.4 97 1
ſimplex unum ut fiat ex pluribus ſimplicibus.4 54 2
ſimplici e natura nullum prodire excrementum.2.39.2.
ſimplicitas elementorum Platoni quæ ſit.4.88.1
ſimplicis, & miſti oppoſitio quotuplex, quæque ſit. 4.94 1
ſirenes quid ſit, & vnde oriatur.3.4.2
ſiti, ac fame ſimul angi non poſſe animal.2.105.1
ſitiant cur hydropici.2.112.1
ſiti conferr per accidens aqua.4.109.2
ſiti cur ſalubrior vini potus quam aquæ.4.109.2
ſiti cur vinum occurrat magis quam aqua.4.109.1.& 2
ſitim quomodo tollant aqua, & uinum diuerſa ratione. 2.76.1
ſitim uinci poſſe conſuetudine. 2.198.2
ſitis, ac fames ad eandem facultatem pertinent.2.105.1
ſitis, ac fames uel dolor eſt, uel non ſine dolore.2.105.2
ſitis ac famis obiecta ſola nutrire.2.170.2
ſitis cauſſa efficiens quæ.4.114 1
ſitis cupido eſt alimenti, & refrigerij.2.87.1
ſitis definitio explicatur.2.105.2
ſitis duarum rerum appetitus ut ſit, fames vnius. 2.76.1

ſitis

Sitis duplex affectio eſt.2.106.2
Sitis duplicis eſt generis.4.109.1.& 2.
Sitis eſt deſiderium alimenti,& refrigerij.4.110.1
Sitis effectus non eſt dolor.4.114.1.
Sitis eſt affectio tactus.4.109.1.
Sitis,& fames diuerſas partes obſident.2.105.2
Sitis exacta delineatio.2.106.2
Sitis fit exſiccatis faucibus.2.185.1
Sitis naturalis,& morboſe diſcrimen.4.109.2
Sitis non oritur proxime a ſolutione continui.4.77.1
Sitis obiectum quotuplex.2.75.2.
Sitis origo.2.75.2.& 106.1.
Sitis prior fame fis in abſtinente.4.77.1.& 2,& 78.1
Sitis qua aqua extinguatur.2.106.1
Sitis qua vino augeatur.2.76.1.& 106.1
Sitis qua vino ſedanda.2. 106.1
Sitis quid.2.66.1
Siti vt conſulat aqua potus.2.66.2
Sitis vt ſit appetitus frigidi, & humidi.2.106.1
Sitis vt ſit deſiderium alimenti.4.110.1.& 2
Sitis vt tollenda.2.75.2
Solares radij accidentia ſunt.2.31.1
Sol cur,& quando rubens videatur.2.35.2
Soleas piſces hieme condi.3.12.1
Solida cur vocentur ſina.2.106.1
Solidæ partes conſiſtunt ſiccitate.2.21.1
Solidas partes ali potulentis.2.26.1.& 2
Soliditas partium quid, & vnde ſit.4.75.2
Solidum liquido prædominatur in viuente. 4.78.1
Somnia futurorum præuuncia vt fiant Ariſtoteli. 2.161.2
Somnia vt caſu vera prænuncient. ibid.
Somni cauſſa phyſica.2.180.1
Somni grauis & leuis differentia non eſt ſecundum ſpeciem.2.179.2
Somni profundi, & leuis diſcrimen quod ſit. ibid.
Somno calor concentratur.3.20.2
Somno iuuari nutricationem. 2.179.1
Somnolentia non ſemper à pituita.2.117.2
Somno ſolus ſenſus cõmunis ligatur, 2.177.1.& 179.2
Somno ſoluti qui ſenſus ſint.2.180.1
Somnum non eſſe cauſſam diuturni ieiunij. 2.179.1
Somnus bimeſtris apum.3.10.1
Somnus comes abſtinentia.3.37.1
Somnus cui proportione reſpondeat.3.28.1.& 2
Somnus diuturnus ſæpe obſeruatur.3.28.1
Somnus digeſtioni plurimum confert.2.179.1
Somnus eſt propria paſſio animalium.2.179.2
Somnus nec per ſe,nec per accidens tollit functiones vegetales, ibid.
Somnus non ligat ulentem animam. ibid.
Somnus quatuor dierum. 1.3.1
Somnus teſtudinis longiſſimus.3.10.2
Somnus vt ab alimento, & a colliquamento fiat. 2.137.1
Somnus vt ſuffragetur digeſtioni. 2.179.1
Sopor altus totam ſentientem animam ligare nequit. 2.179.2
Soricum abſtinentia.3.12.2
Spartani pueri aſſueſcebant inedia.2.195.2
Speciei conſeruatio præſtantior quam indiuidui. 4.74 2
Speciei prædicata vt conueniant indiuiduis. 4.145.1
Species ſenſibiles eſſe accidentia. 2.143.1.
Specificum eſſe vnde ſit.2.125.1
Speculatiua methodus omnes aliorum opiniones expendere debet.4.62.1.& ſeq.
Specus cur ſemper halent ventus.2.167.2
Spirenſis puellæ ieiunium quadrimum. 1.11.1. & 2, & 12.1
Spiritibus non ali corpus, ſed humoribus. 2.50.2
Spiritum a calore non animari.2.69.1
Spiritus à calore non cogitur, nec denſatur.2.69.1
Spiritus ad quid animalibus ſint neceſſarij.3.21.1
Spiritus ad viuentis eſſentiam pertinere. 2.30.1
Spiritus animales a cerebro per neruos alijs partibus communicari.2.192.2
Spiritus animales non ſunt alimentum. ibid.
Spiritus animales ſunt ſenſus & motus organa. ibid.
Spiritus animalibus non ſunt ad altionem, aut vitam neceſſarij. 3.21.1
Spiritus animalis neceſſitas.2.149.1
Spiritus animalis vſus.ibid.
Spiritus à quo agente gignantur.2.22.1
Spiritus cohibitus non craſſeſcit.2.69.1
Spiritus conſumpti reſtaurantur ſanguine non ut alimento. 2.27.2
Spiritus conſumptus vt inſtauretur ſine ſui nutricatu. 2.22.1.& 27.1
Spiritus creari ex potu.2.26.1.& 2.
Spiritus cuſtodiri reſpiratione,non ali aere. 2. 28.1
Spiritus eſſe calidiſſimos.2.144.1
Spiritus expertes diu viuere plantas. 3.21.1
Spiritus in animali non eſſe aereos,ſed igneos.2.21.1
Spiritus incorporeos non ali.2.159.1
Spiritus in viuentis corpore non ali.2.21.2.& 22.1
Spiritus membris coniuncti per humores. 2.21.1
Spiritus naſcuntur in corde primum.3.21.1
Spiritus naturales non dari.3.21.1
Spiritus non ali aere.2.22.2
Spiritus non coquunt ſibi alimenta, nec pellunt excrementa. 2.22.1
Spiritus non neceſſarij ad amandum.4.128.1
Spiritus non ſunt ſine humoribus in membris.2.21.1
Spiritus noui vt ſine alimenti recentis uſura gigni valeant.3.21.1
Spiritus plurimi ſtatim unde oriantur.2.22.2
Spiritus qui à calore in aqua fiat.2.69.1
ſpiritus quid ſint.2.26.2.& 144.2.& 3.21.1
ſpiritus quo cohibeatur,ſi non a calore.2.69.1
ſpiritus quomodo generetur.2.22.1
ſpiritus quo uehiculo a cerebro per neruos in corpus ferantur.2.28.2
ſpiritus ſunt a prædominio ignei. 2.21.1
ſpiritus ſunt calidiſſimi omnium quæ in viuente.2.21.1
ſpiritus ſunt miſta perfecta.2.22.2
ſpiritus triſtis ut exſiccet oſſa.2.24.1
ſpirituum forma,& materia quæ.2.28.1
ſpirituum materia quo cuſtodiatur ex Galeno.2.28.2
ſpirituum origo ex qua materia. 3.21.1
ſpiritus ut aere conſeruentur. 2.28.2
ſpiritus ut calori reluctentur. 3.21.1
ſplendor aquæ ineſt a lenore.4.88.1
ſponte ieiunaſſe plures abſtinentes citra miraculum. 2.188.2

Sponte

Sponte non gigni animalia perfecta. 3.8.2
Spuma natura.4.105.1
Spuma ut fiat.4.81.1
Status eſt quid poſitiuum. 2.168.2
Stelliones ut oriantur, & occidant.2.95.1
Stellionum ieiunium.3.9.1
Sterilitatis cauſſa.2.58.2
Stirpes adoleſcentes nil non poſſe quin augeantur. 3.7.2
Stirpes ad ſui nutricatum quibus egeant.3.7.1
Stirpes cur non habeant excrementa vt animalia.3.7.1
Stirpes hieme non creſcere.3.7.2.
Stirpes cetera cur alimentum haurire nequeant.3.7.1
Stirpes hieme non ali.3.7.1. & 2. & 8.1.& 2
Stirpes in aqua terram non attingentes.4.102.1
Stirpes marinæ vt alantur.4.92.2
Stirpes non habere cauitatem dicatam excrementis. 3.8.1
Stirpes quo anni tempore creſcant.3.7.2
Stirpes vt in aqua oriantur Ariſtoteli.2.80.2
Stirpium excrementa quæ.3.7.2.
Stomacho repleto ſi tuſſa bolus inditus cur vomitum nō excitet.2.121.1
Stomachum cur adeunt colliquamenta.2.137.1
Stomachus cur non trahat in longa fame.2.136.2
Stomachus non eſt abſolute commune promptuarium totius alimenti.2.136.2
Stomachus in corpore eius partis rationem habeat. 2.144.1
Stomachus quomodo fugat, & attrahat.2.136.2
Stomachus ut ſe habeat in diuturno ieiunio. 2.121.1
Stomachus. vide ventriculus.
Struthiocamelus cur terram deuoret.2.89.1
Struthio cur oſſibus veſcatur.2.89.1
Struthio quale ferrum proprie deuoret.2.89.2
Stupidi cur cogantur vita operationes intermittere. 4.128.2
Stupidos poſſe mentis, ac voluntatis munia edere. 4.128.2
Stupor cur impediat actiones mentis, ac voluntatis. 4.129.1
Stupor eſt paſſio corporea.4.128.2
Stupor ſenſuales prius operationes tollit quam vegetales.4.128.2
Sturni, & coturnices in noxie cicuta & napello, vt nutriantur. 2.171.2
Sturnos ali cicuta.2.49.1
Sturnos hieme condi.3.11.1
Suaue id omne eſt, quod appetitum ſedat. 2.84.2
Suberis lenta ſectio quibus horrorem incutiat, & quibus non.2.174.2
Subiectum alitionis vt ſit alimentum 3.18.1
Subiectum odoris cur nequeat eſſe aer.2.98.1
Subiectum proportionis caloris & humoris. 3.47.2
Subiectum proximum ſine remoto non eſt.3.46.2
Subiectum vt ſit indifferens. 3.19.2
Subita mutatio quæ morbifica, vel mortifera.3.37.1
Sublunarium euentuum omnium cauſſa materialis quæ 2.165.2
Subſtantia animalium quomodo effluat e corpore. 2.183.1
Subſtantia an intendatur.4.87.1
Subſtantia corporis à quibus conſumatur. 2.24.1
Subſtantia corporis noſtri a calore diſſipata, & reſtaurationis indigens quadruplex eſt, non triplex. 2.23.1
Subſtantiam habitas diſſoluta cur non alat.2.116.1
Subſtantia in nobis quot, quæque reperiantur.2.21.1
Subſtantia quæ diffluat e corporibus.2.181.1
Subſtantia, quæ aſſidue in nobis conſumuntur, quot, quæque ſint.2.27.1
Subſtantiam viuentis vt conſernet cibus, & potus. 2.30.1
Subſtantia vires vnde augeantur.4.84.1
Subſtantia non omnibus accidentibus eſt ſubiectum æque proximum. 3.45.1
Subſtantia noſtra ſolidior, ac diſſolutu difficilior quam liquorum validiſſimorum.3.19.2
Subſtantia noſtra non ſolo calore conſumitur.4.160.1
Subſtantia prior eſt accidente.4.85.2
Subſtantia prior viribus.3.30.2
Subſtantia quæ habeat contraria.4.87.1
Subſtantia ſenſu non noſcitur.2.38.1
Suctio in fame, ac ſiti vnde fiat.2.107.1.
Sudori corpus quando aptius.2.113.1
Sudor vt auiditatem augeat.3.9.1
Sufficienti additum non omne ſuperuacaneum eſt. 4.110.2
Suffocatio eſt mors athletarum.2.145.2
Suffocatio quomodo fiat. ibid.
Suffocatio vt ſit marcoris ſpecies. ibid.
Suicis inedia.3.12.2
Suis ſaginandi ratio.3.12.1
Superficies eſt proximum ſubiectum coloris.3.45.1
Suſtinens vt ſe habeat ad id quod ſuſtinetur.2.170.2
Suſtinere quot modis contingat aliquid. 2.170.1
Suſtinetur ſemper vilius a digniori.3.170.2
Symbolicitas non ſat eſt ad facilem verſionem.2.100.1.
Sympathia nulla inter nos & aerem 2.171.2
Sympathia nulla mutare poteſt venenū in alimentū.ibid.
Sympathia quid.2.170.1
Sympathia quid agat in venenum.2.171.2
Symptomata nutricationis læſæ 3.23.1
Symptomata quæ morbum vehementem indicent. 2.193.2
Symptomata ſubordinata.4.114.1
Syncope correptis vinum, & aqua vita gignit ſpiritus. 2.22.2
Syncope detentos odor vini recreat.2.35.2
Syriæ ſtirpes cur odoratiores.4.73.2

T

Tabes eſt effectus colliquationis. 2.85.2
Tabis multæ ſpecies.3.22.1
Tabis theoria.2.86.1
Tactiuum Ariſtoteli vt ſit iuxta cor.2.191.1
Tactu cur ſentiamus calorem hominis, non piperis. 4.141.1
Tactus eſt ſenſus alimenti.2.170.2.
Tactus habet organum in tangibilium mediocritate. 2.24.2
Tactus non percipit niſi excellentias tangibilium. 2.24.2
Tactus organum quod, & quale ſit Ariſtot. 4.141.2
Tactus organum vt mixtum eſſe debeat.2.95.2
Talpæ an fruſtra oculos habeant.4.138.2

Tardiori appoſitione alimenti qui egeant,2.51.2
Tauri ſanguis venenum.2.100.2
Temperamenta contraria ſimul in eodem miſto,4.86.1.
Temperomenti munero.4.153.2
Temperamenti munus in viuente.4.72.2
Temperamenti natura quæ.4.82.2
Temperamenti origo in miſto ut fiat.4.72.2
Temperamentum ab aere corrumpi,non conſeruari.
2.170.2
Temperamentum abſtinentium multiplex.2.170.1.& 2.
Temperamentum diu nullam habet ſimilitudinem cum aere. ibid.
Temperamentum duplex in miſto.4.86.1
Temperomentum eſt forma miſti.3.31.2.& 33.2
Temperomentum eſt habitus diu permanens.2.170.1
Temperamentum non alitur.ibid.
Temperamentum non conſeruari ab aere ob ſimilitudinem euidentem. ibid.
Temperamentum non eſſe corpus.3.33.1
Temperamentum non habere ſimilitudinem occultam cum aere.2.170.1
Temperamentum partium viuentis.2.41.1
Temperamentum quid.2.170,1.& 3.33.1
Temperamentum ſpirituum, & humorum.2.21.1
Temperamentum viuentis non poſſe effici ſimile temperaturæ veneni.4.72,1
Temperatio ac remiſſio fit à contrario.2.30.1
Temperatus calor qui.3.57.1
Temperies humana calida. 2 115.1
Temporis differentia quot quaque ſint.3.52.1
Tempus inter eſum,& actum nutriendi.3.20.2
Tenuis victus minuit,non cumulat humores.2.130.2
Tenuitas aquæ vnde.4.78.2
Tepor non deſiccat.2.74.1
Termini motus vt ſe habeant adinuicem.2.169.1
Terra comeſa ut cachexiam pignat.2.85.1
Terra comeſa vt gignat atrophiam.2.85.1
Terra cur aquæ ſaporem communicet non communicata ſubſtantia.4.81.2
Terra cur debeat defodi plantis.2.29.2
Terra cur hieme fumet.2.183,2
Terræ calor hieme truditur ad partes penitiores.3.7.1
Terræmotus Antiochiæ micur.1.13.2
Terræmotus origo.2.167.2
Terræ nomine quid Ariſtoteles intellexerit.4.88.2
Terra eſt impura,non miſta.2.93.2
Terra grauidis, & infantibus deuorata cum excrementis redditur.2.88.1
Terra in ſacris litteris quid ſignificet.2.96.1.
Terra lupis quomodo famem tollat.2.87.1
Terram edentes cur ſitiant.2.82.2
Terram edentes excrementis ſcatere.2.82.2
Terram vt alimentum dicat Ariſtoteles.4.88.2
Terra non ali latentia hyeme in cauernis. 2.87.2
Terra plantis ventriculus.3.7.1
Terra quibus deuoretur.2.82.2
Terra ſaporem amarum humori tribuit.4.91.2
Terra ſpongiæ ſimilis,2.93.2
Terra vt in ſtomacho dicatur concoqui.2.88.2
Teſt . non eſt pars,nec alitur in viuente.4.137.2
Teſtudinis abſtinentia,& ſomnus.3.10.2
Theophraſto aer ut alat plantas.2.29.2
Theſpeſii reſurrectionis explicatio. 1.3.1
Thuris odore qui gaudeant,qui male afficiantur.2,174.1
Thylæ inſulæ mira paſtio.3.13.1
Tigridis abſtinentia. 3.13.1
Tigridis mira proprietas.3.13.1
Timonis auis mirabile ieiunium.1.6.2
Titillatio plantæ pedis, quos delectet, quos lædat, quos non moueat,& cur.2.174.1
Tolerantia ieiunii ſenſibus vnde inſit.2.119.1.& 2.
Torpedines hieme condi.3.12.1
Torpor comes abſtinentiæ.3.37.1
Torpor vnde fiat.2.108.2
Tota rei natura ſpectari debet, non pars ſola. 3.15.1. & 2.
Totum mutilatur ablata parte.3.4.1
Totum viuens ex quibus partibus proxime conſtituatur 3.4.1
Totum viuens vt nutriatur.3.4.1
Tractio ventriculi eſt fames.2.132.2
Tranſpiratio reſpirationi proportione reſpondet.2.28.1
Trimeſtris vita ſine cibo.1.7.1
Tubera quid ſint in vegetalium genere. 3.3.1
Tullenſis puella triennalis vita ſine alimento. 1.11.1
Tumor pedum vt cachecticis oriatur.3.27.2.& 28.1
Tumor pedum famelicis oriatur.3.27.2.& 28.1
Turbinum marinorum ortus. 4.81.2
Turdos aues hieme latere.3.11.1
Turdum piſcem hieme condi. 3.11.1
Turres ex ſalis quadratis molibus in Oppido Gerra. 2.193.1
Turtures hieme recondi. 3.11.1
Turturis abſtinentia.3.11.2
Tuſcæ puellæ 16.menſes viuentis abſque alimento hiſtoria. 1.8.1
Tyrannidis cum Regno,& Republica apta comparatio. 3.89.2

V

V*Acuum non dari.2 32.1*
Validum bifariam dici.3.45.1
Vaporem vt ſurſum ferat exhalatio. 2.36.1.& 43.1
Vapores a calore geniti ex aqua nō confunduntur aquæ. 2.64.1
Vapores quando minime ſint in aere.2.37.1
Vapores qui cocti ſortiuntur naturam eius,a quo halaſunt,& qui non.2.116.2
Vapores vnde vi caloris attollantur.2.34.1.& 36.2
Vapor,& aer ſunt aqua tenuiores.2.32.1
Vapor,& exhalatio ſi alerent,quales eſſent. 2.35.2
Vapor ex aqua.2.33.2
Vapor ex humore ab igne in multiplicata proportione gignitur.2.32.1
Vaporis cauſſæ quot,quaque ſint.2.137.1
Vaporis copia hieme.2.36.2
Vaporis,& exhalationis ortus perennis. 2.43.1
Vaporis natura vt media inter aerem,& aquam.2.73.1
Vaporis origo,& eſſentia.2.40.2
Vapor non eſt aqua exſiccata.2.73.2.
Vaporoſam ſanguinis ſubſtantiam aere non ali.2.24.2
Vapor quid.2.35.1
Varietas iucunditatem parit. 4.61.2
Variolæ cur aliquibus repetant,aliquibus non. 2.141.1
Variola quando primum fuerint in India.2.140.2

Vario-

Variolæ vnde oriantur Arabibus Medicis.2.139.1
Variolarum exitus. 2.141.1
Variolarum origo ex menſtruo ut uere ſit. 2.141.1
Vas e mari dulcem humorem ſegregans.4.93.1
Vbi plus,& minus,ibi æquale.2.122.1
Vegetabilia omnia vnde viuere probet. Ariſt. 2.25.1
Vegetabilia omnia ut ſint unius generis vniuoci. 4.134.2
Vegetales vires an ex intentione animæ agant. 4.127.2
Vegetalis anima cunctis viuentibus ineſt.3.39.2
Vegetalis anima ex neceſſitate agit.3.35.1
Vegetalis anima ut impediat meditationem. 4.127.2
Vehiculi natura.2.56.1
Vehiculi uſus,& officia.2.56.1
Vehiculum alimenti quo tendat.2.64.1
Venæ cur non ſentiant.4.111.2
Venæ ieiunantium quales. 2.126.1
Venæ meſeraicæ ut alimentum trahant de ſtomacho, & inteſtinis. 4.133.1
Venæ ſenſus expertes.4.112.2
Venæ utentium alimento quales.2.126.1
Venas habere vim coquendi.2.125.2
Venas habere vim ſanguificandi.2.125.2
Venena aſſuetis ſimilia ſunt.2.198.1
Venena conſuetis non euadere alimenta. 2.46.2
Venena duplici parte quæ conſtent. 4.73.1
Venena, & medicamenta cur in aſſuetos non agant. 2.198.1
Venena frigida quæ ſint.2.65.1
Venena non alere.2.37.1.& 2.& 4.72.1
Venena,præter virus,benigni aliquid habere. 2.171.2
Venena quæ aliquid in ſe habeant alimentaris. ibid.
Venena quæ nihil alunt.4.73.1
Venena qua ratione morbum inducant,non mortem. 4.72.2
Venena,quibus inſunt partes alimentares.4.73.1
Venena quomodo enecent.4.72.2
Venena ſapida vt ſint.2.49.2
Venenatis in aquis oriri,& uiuere piſces. 2.48.1
Venenatum nullum cur fame,aut ſiti moriatur. 3.9.1
Veneni,& alimenti diſcrimen. 4.72.1
Venenis ali facilius eſt quam aere ſolo.2.171.2
Venenis coturnices, & ſturni ut innoxie nutriantur. ibidem.
Venenis quomodo ali poſſimus. 2.197.1
Venenis quomodo aſſueſcamus. 2.197.2
Venenis inſunt proprij ſapores. 2.37.1
Venenis quibus ſani aſſueſcere nequeant. 4.73.1
Veneno paſti,non enutriti,ut enecent proximos.4.72.1
Venenum ab alimento cur minus diſtet quam aer. 2.171.2
Venenum fieri non poſſe alimentum ob ullam ſympathiam. ibidem
Venenum an alere poſſit,an potius ſit excrementum. 2.197.2
Venenum duo genera.2.197.1
Venenum innoxie ſumptum expelli cum excrementis. 4.72.1
Venenum purum vincere nequit,neque ali. 2.171.2
Venenum quid a ſympathia patiatur. ibid.
Venenum ut alimentum præbeat.2.47.1
Venerea lues ex India in Europam translata.2.141.1
Veneris impotentia cum amaſia citra maleficium. 2.176.1
Veneris uſus multos ab inedia ad cibũ traduxit.2.152.1
Ventriculi actio naturalis quæ.2.197.2
Ventriculi ſubſtantia qualis. 2.185.2
Ventriculi temperamentum quale agens ſit. 2.174.2
Ventriculo debili non neceſſario tungitur ingluuies. 2.114.1
Ventriculo exhauſto cur fameſcamus.2.185.1
Ventriculo inſitus penuriæ ſenſus. ibid.
Ventriculo pleno cur appetitus urgeat. 4.112.1
Ventriculo ſanguis uenoſus quomodo neceſſarius non ſit.3.18.2
Ventriculum biſariam haurire humores de corpore. 2.138.2
Ventriculũ non eſſe locum inconcocti aliment. 2.137.1
Ventriculus exhauſtus Galeno ut ad appetendum cibum incitetur.2.185.1
entriculus fons eſt omnium humorum corpori.2.138.1
Ventriculus ſibi,& alijs corporis partibus alimentum appetit.4.111.2
Ventriculus unde habeat pituitam.2.112.1
Ventriculus ut fruatur corpore colliqueſcente. 2.138.1
Ventriculus. v. ſtomachus
Ventris arcta compreſſio famem arcet. 2.186.1
Ventorum natura.4.87.2
ventum quid putauerint eſſe veteres.2.26.1
Ventus non ſemper eſt in toto aere. 2.43.1
Ventus quid. 1.34.2
Veri cupiditas naturaliter inſerta eſt humanis animis. 1.15.2
Veritas ſimplex eſt. 2.150.1
Veritas vna eſt. ibid.
Veritatis iudices quales eſſe deceat. 4.62.2
Verum iuuentum vt nutriendum, & augendum ſit. 3.15.1
Vermes e niue orti quales.4.99.1.& 2
Vermes e niue recenti quales.4.97.2
Vermes e putri nõ fieri calore cogente, & animante ſpiritus.2.69.1
Vermes non oriri a niua,ſed in ea,vel ex ea. 4.76.1
Vermis apum alitur interno ſucco. 2.4.2
Verris abſtinentia. 3.12.2
Verſio vini in ſanguinem non fit momento. 2.100.1
Vgolini comitis,& filiorum fames,ac mors dira. 1.4.2
Vidij opinio de longo ieiunio.2.19.1
Viduæ Niuigellenſis ieiunium. 3.13.2
Vigiles fuere plurimi abſtinentes. 2.179.1
Vigilia calor ad extima diffunditur.3.20.2
Vigilia cui proportione reſpondeat. 3.28.1.& 2
Vigilia multorum annorum.1.12.2
Vini calor vt maceret calorem natiuum.2.156.1
Vini, & aquæ comparatio in frigido, & humido 4.109.1
Vini ſpiritus ad aquam comparatus.4.92.1
Vini vſus cur optimus ſenibus.2.79.1
Vini vſus in nutricatu.2.71.2
Vino cur diu ali nequeamus.2.100.1
Vino cur exolutis illico vires collapſæ recreentur. 2.26.2
Vino cur fames leniri videatur.2.105.1
Vino cur ſitis,non fames tollatur.2.106.1

Vino ludulgentis habitus qui.2 99.1
Vino multæ inſunt partes frigidæ. 4.109.2
Vino qua ex parte fames lenitur. 2.106.1
Vino qua ſitis augeatur. 2.105.1
Vino quæ ſitis ſedanda. 2.106 1
vino quibus augeatur ſitis.2.76.1
Vino refici ſingulas partes elementares. 2.105.2
vino ſolo diu viui non poſſe.2.98.2
vino ſolo infantes educari non poſſe. 2.102.1
vino ſolo refici omne quod efficit e corpore.
2.106.2.
vino ſolo ſenes diu ali non poſſe. 2.103.2
vino ſufficiens alimentum non comparari. 2.99.2
vinum aquam referens 4.92.1
vinum brutis quomodo conueniat. 2.104.2
vinum cicuta eſt & remedium,& venenum. 2.101.1
vinum contrarijs indicationibus ſatisfacere. 2.97.2
vinum raſſius eſſe aqua.4.109.2
vinum cur lac veneris dictum. 2.97.2
vinum cur magis extinguat ſitim quam aqua. 2.76.1.
& 4.109.1.& 2
vinum cur terræ ſanguis dicatur. 2.100.2.& 101.2
vinum dilutum cur magis ſitim ſedet quam purum.
4.109.2
vinum eſt alimentum ad ſalis, & aqua diſcrimen.
2.104.1
vinum, & aqua vt ſitim morboſam augeant.
4.109.2
vinum, & cicuta oppoſita ratione interimunt.
2.101.2
vinum ieiunos lædit.2.98.1
vinum multo ichore ſcatet.2.98.2
vinum multum nec retineri,nec concoqui. 2.98.2
vinum quam procreet abſtinentium.3.55.1
vinum quas partes alat.2.98.2
vinum quo fræno in ſtomacho detinentur.2.98.2
vinum ſenibus vt ſit medicamentum.2.103.2
vinum ſine pane quomodo non alat. 2.98.2
vinum ſitienti cur ſalubrius ſit quam aqua.4.109.1
vinum ſolum cur in ſanguinem verti non poſſit.
2.100.1
vinum vt Galeno ſit maxime proprium alimentum.
2.104.2
vinum vt mutetur in aquam. 4.101.1.& 2
violentia nulla opus eſt conciliauti formam ſubiecto apparato.4.76.2
violentum omne ab extrinſeco eſt. 38.1
viperæ à prædominio terreæ ſunt.2.32.1
vipera intra phialam clauſa nullo cibo paſta, vt citra nutricatum augeri poſſint mole,ac pondere.
2 32.1.& 2.
vipera vt ſine cibo viuant,& augeantur.4.90.2
viperarum ieiunium.3.9.1
viperarum temperies qua.2.31.1
viperas aere non ali.2.32.1
viperas an verum ſit ex aluo matris eductas nullo vnquam cibo vſas intra phialam occluſas ſine alimento creſcere mole,ac pondere.2.31.2
viperas veneno orbas dormire hiemem. 3.9.1
viperas ut probent humores ali aere. 2 20.1.& 2
viperulas intra vitreum vas clauſas v... al aere.
2.32.1
vireones hieme condi. 3.11.1
vires corporibus inſunt inſeparabiliter. 3.31.1
vires præcedunt opera. 3 30.2
vires ſunt qualitates ſubſtantiæ 3.30.2
vires vt confundantur.3.31.1
virium robur quo nitatur. 2.144.2
viri vt ſint calidiores, & robuſtiores feminis.
2.144.2
viri vt magis abundent ſanguine quam mulieres.
2.144.2
virtus magnitudinem ſequitur in elementis. 4.152.1
virtutum ſubcæleſtium conditio. 3.46.1
viſcera abſtinentis cur lapideſcere potuerint.
2.192.1
viſcera exinanita famem, ac ſitim ſuſcitant.
2. 185.2
viſcera viuentis ſemper extendi poſſe. ibid.
viſcerum conſtrictio non eſt cauſa inediæ. 2.184.2
viſcerum ſubſtantiam lapideſcere non poſſe.
2.191 2
viſciditas non eſt ſine craſſitie.2.93.1
viſionem an ſupponat ſemper cæcitas. 4.150.2
vita Ariſt. quandoque ſumitur minus proprie pro operatione vegetali. 2.158.1
vita conſiſtit in calido & humido.2.185.2
vita conſimiliter ſe habet ad omnes ſuas operationes.
3.20.1
vita cum dominio caloris. 2.132.1
vita eſtraticorum qua. 3.24.2
vitæ eſſentia tribus nititur fundamentis. 3.19.2
vita eſt propria eſſe viuentis Ariſtoteli. 2.158.1
vitæ definitio explicatur.3.27.1.& 2
vitæ functio aſſiduiſſima qua ſit. 3.20.2
vitæ habitus quid ſit.3.19.2
vitæ intereſt calorem humori prædominari.3.49.2
vitæ longitudo eſt finis alimenti.2 181.2
vitæ neceſſaria eſt certa menſura caloris, & humoris.
3.47.1
vitæ nomen Ariſtotel. multiplex,& æquiuocum.
2.158.1
vitæ non eſſe neceſſariam altionem.2.25.1
vitæ opera magis neceſſaria quæ ſint. 4.137.1
vitæ operationum principia. 2.155.1
vitæ quid neceſſarium ſit.3.49.1
vitæ ratio in quo conſiſtat. 2. 23.1.& 146.1
vita eſt opus animationis. 2.155.2
vita ex vna in alteram tranſitus non eſt niſi per mortẽ.
2.161.1
vita generationem ſequitur. 3.28.2
vita in definitione animæ quid.3.26.2
vita in quo conſiſtat.3.38.1
vitam eſſentialiter non variant ætates variæ.
2.24.2
vitam in operatione non conſiſtere.2.25.1
vitam in participatione principij operatiui conſiſtere.
2.25.1
vitam noſtram non ſuſtineri aliorum vita. 2.25.2
vitam proprie quid habeat. 3.24.1
vitam ſe habere ad inſtar flammæ,ac lucis. 4.139.1
vitam ſequitur altio. 3.28.2
vitæ multas habet differentias.3.14.1
vitam vnde habeant ſingulæ partes. 2.192.2

vita non breui finietur neceſſario, ſi alimentis non reponatur noua ſubſtantia in locum abſumptæ a calore. 2.20.2. & 21.1
vita non eſt ſine calore. 2.52.2
vita non exigit calorem humido prandere. 2.122.1
vita non eſt ſine calore in nobis. 2.121.2
vita noſtra cur breuis. 2.18.2
vita omnis ad ſuam operationem quomodo ſe habeat. 4.145.2
vita potius in calore quam in humore. 4.130.2
vita quandiu duret. 4.137.2. & 138.1
vita quid proprie ſit. 2.158.1
vita ſubcæleſtis ortui, & interitui obnoxia eſt. 3.20.1
vita ſubcæleſtis triplici principio utitur. 3.15.1
vita ſubſtantia eſt. 3.19.2
vita viliſſima quæ. 4.145.2
vita vnde ſit multiplicis ſpeciei. 3.24.1
vita vt ſeruetur calore. 2.57.2
vita ut ſeruetur humore. 2.57.2
vita ut ſit tempori ſubdita. 3.19.2
vituli marini ieiunium. 3.12.1
vitulum pluere vt potuerit. 2.44.2
viuere tum alimento, tum refrigerio vt dicamur. 4.92.1
viuens nuper ortum cur augeatur. 3.30.2
viuens totum vt alatur. 3.4.1
viuens ut alimento priuatum eſſe non poſſit. 2.154.2
viuens ut conſiſtat ſine alimenti neceſſitate. 2.123.2
viuenti ab anima eſt poſſe ali. 3.39.2
viuentia a corpore eſt debere ali. 3.39.2
viuentia æquiuoce an, & quomodo alimentis vtantur. 2.157.2
viuentia æquiuoce ut eſſe deſinant. ibid.
viuentia cuius ſpeciei miſtorum ſint. 2.37.2
viuentia cuncta noſtratia ſunt miſta perfecta. 2.25.2
viuentia ex quibus coagmentata. 2.143.1
viuentia immortalia quæ. 3.3.1
viuentia nobiliora calidiora. 2.70.1
Viuentia non quouis ali. 2.25.1
viuentia noſtratia quæ nunquam alantur. 3.3.2
viuentia perfecta vt generent. 3.181.1
viuentia, quæ aluntur, eſſe miſta, non ſimplicia impura. 2.28.1
viuentia quæ exhalatione oriantur. 2.44.2
viuentia quæ per ſe mortalia. 3.38.1
viuentia quæ ſint omnia miſta. 2.37.2
viuentia ſine alimento ſeruari poſſe. 4.143.2
viuentia ſine nutrimento augeri non poſſe. 4.143.2
viuentia ſunt miſta perfecta. 2.28.1
viuentia vt ſe habeant ad alimentum. 3.3.2
viuentibus æquiuoce, ac phyſice multa eſſe communia, & quæ. 2.157.2
Viuentibus mortem quoduam principium internum machinetur. 3.38.1
Viuentibus creſcentibus neceſſarium eſſe vſum alimenti. 3.5.1
Viuentis conſeruationi ut mire conſuluerit natura. 3.38.1
Viuentis conſtitutioni vt conſuluerit natura. 3.38.1
Viuentis generatio quid ſit. 3.27.1
Viuentis operationes quæ non pendeant ab anima. 4.155.1
Viuentis origo duplex. 2.57.2
Viuentis partium temperies. 2.41.1
Viuentis ſubſtantia quo potiſſimum conſiſtat. 2.30.1
Viuentium conſtitutiuum quod ſit. 4.159.2
Viuentium mortalium ſumma ſpecies. 3.3.1
Viuentium natura duplici principio continetur. 3.39.2
Viuentium phyſice duo ſumma genera. 3.3.1
Viui animalis viſcera non exſiccari adeo vt intractabilia ſint. 2.185.2
Viui non poſſe ſine alimento vt dicat Ariſtoteles. 2.158.1
Viuitur tandiu quandiu anima retinetur. 3.25.2
Vlcera, & pus vt ali dicantur Celſo. 2.29.2
Vmbra cur fructum maturationem retardet. 2.39.
Vmbra cauſſa quotuplex, quæque ſit. 2.169.1
Vngues cur augeantur æquiuoce. 2.124.1
Vni duo contraria non eſſe. 2.169.1
Vnitatis cauſſa quid ſit. 4.98.2
Vnum per ſe vt fiat ex duobus. 2.163.1
Vnum ſimplex vt fiat ex pluribus ſimplicibus. 4.94.2
Voluntas ſupra vitæ functiones naturales imperium nõ habet. 2.188.2
Voluptas cibi vnde, & vbi gignatur. 2.25.1
Voluptas omnis aſſiduitate ſui faſtidium parit. 3.2.
Voluptatis cauſſa eſt reditus ad ſtatum naturalem. 2.174.1
Vomitus abſtinentium ab ingeſto alimẽto quam cauſſam habuerit. 2.117.1
Vomitus cum totius commotione. 2.121.1
Vomitus difficilis ad ſtomachum trahit. 2.121.2
Vomitus ex aſſumpto cibo vnde fiat. 2.130.2
Vomitus quando laborioſior. 2.121.1
Vomitus quid ſit. 2.121.1
Vomitus ſanguinis, & puræ bilis. 2.121.1
Voracia animalia quæ. 2.108.2
Voracia non neceſſario cruditatibus abundare. 2.114.2
Voracia non omnia frigida. 2.114.1
Voracia non ſibi recondere alimentum ad plures menſes. 2.127.1
Voracitas animalibus vnde inſit. 2.118.2
Voraginum maris cauſſa. 4.81.2
Voraginum maris origo. 2.167.2. & 4.81.2
Vox ex alto loco non auditur vt ex imo. 1.3.2. & 4.1
Vrſi abſtinentia. 3.12.1
Vrſi cur ieiunio pingueſcant. 2.129.2
Vrſorum fœminas hieme diutius latere quam mares. 3.12.2

Vrſos latentes ſine cibi aſſumptione pingueſcere. 3.12.1
Vrſus latebram egreſſus cur primo herbam Arum deguſtet. 3.12.1
Vrtica marina alimentum. 2.81.1
Vrtica marina deſcriptio. 2.81.1
Vrtica marina excrementa. 2.81.1
Vrtica marina ora ubi ſint. 2.81.1
Vrticarum marinarum genera Ariſ. 2.81.1
Vſum alimenti non tolli ſublato effluxu. 2.183.1
Vſum alimenti tolli poſſe à non morbo. 2.189.2
Vſus, & finis appetendi, & alendi coeunt. 2.189.1
Vulgi ſententia omittenda. 4.63.1
Vulgus quæ putet mendacia. 2.143.2

X

Xanerij abſtinentia. 3.13.2

Z

Zoophyta nutriri ſine lingua. 2.33.1
Zoophyta radicibus, & ore in ramis alimentum capere 2.140.2
Zoroaſtris uictus ſolo lacte ad plures menſes. 2.102.2

FINIS.

Hæ ſunt Amice Lector grauiora Typographi errata, quæ nobis obſeruare licuit; ſi qua offendes alia, quæ noſtram diligentiam effugerint, leuiora erunt, quæ ſenſum verborum non turbent, ac facile abs te corrigantur; in his vero emendandis primus numerus pagellam deſignabit, ſecundus columnam, tertius lineam. Sed ne te fallat erratorum correctio, & index, prius numerorum lapſus corrigito ſic.

	Erratum.	Correctio.
In Lib. 1.	28	16
Lib. 2.	146	148
Lib. 3.	21	12
Lib. 4.	97	69
	76	74
	92	94
	93	95
	94	96
	95	97
	96	98
	100	102
	101	103
	130	118
	135	133
	136	134
	141	143
	142	144

In primo Libro	Erratum	Correctio.
3.0. 2	Galeniquæ	Galenique
3.2.12	repetentis P.	Repetentis abſtinentia P.
3.2.44	certua	certiua
4.1.61	aſſerit poſſe	aſſerit b. var. lect. c. 8. poſſe
5.2.39	barbitonſos	barbitonſor
9.1.27	die	dies
9.1.34	admirabiliorẽm	admirabiliorem
9.2.26	Hieſolymitanam	Hieroſolymitanam
11.2. 3	Equi	qui
11.2. 4	eſcuſſa	excuſſa
12.2.34	Interranenſis	Interamnenſis
12.2.10	comperta	compertæ
12.2.17	excuſa	excuſſa
15.2.14	animl	animi

In II. Libro	Erratum	Correctio
18.0. 5	viſcorum	viſcerum
21.1.59	Hnmores	humores
23.2.23	acqua	aqua
23.1.57	Iguia	ignia
25.1.29	veru	verum
26.2.59	Saluuntur	Soluuntur
27 2.55	,quidem	quidem,
29 2.12	Infirmus	infirmius
33.1.30	infitiatnt	infitiatur
33.2.43	tractant.	tractant
41.2. 2	exſcrementum	excrementum
59.2.57	coſtleuit	conſtituit
63.2.28	tanquam	vel tanquam
66 2.48	imbecillimam	imbecilliſima
67.2.39	explicabuntum	explicabuntur
70.2. 2	*deeſt rubrica noui capitis, quæ ita ſe habet*	
	Aquam noſtratem non continere miſtum quod ſufficiat ſuſtinendo calori. Cap. LXXXI.	
81.26. 2	excremeuti	excrementi
83.61. 1	facinut	faciunt
94. 2. 3	*ργανόδειμα*	*ὀργανόδειμα*
104. 2.26	autcm	autem
108. 2 20	*deeſt verſus exameter hic inter duos pentamet.*	
	Aut docet oſtento natura potentior iſto	
109.1.24	non habeat	*dele* non
109.1.37	calor natiuo	calore natiuo
109.2.58	rum	tam
110.1. 3	Suſtinendum	ſuſtinendo
111.1. 3	viri	viria

	Erratum.	Correctio.
111.2. 2	itæ	ita
112.2.61	ſobolę	ſobole
114.2.20	potius	potitus
115.1.56	abſmptum	abſumptum
117.1.10	ſſentiri	aſſentiri
119.1.22	caiore	calore
119.2. 5	conſumptu	conſumpta
119.2.39	ae	ac
119.2.56	pituite	pituitæ
120.2.28	tanzum	tantam
120.2.56	augebatur	angebatur
123.5.55	ſubdium	ſubſidium
124.1.37	viſeuique celat	viſuique cælat
125.1.22	ineſſent	inſunt
125.1.24	animal	animam
126.1.24	pronus	promus
126.1.32	recouditum	reconditum
127.1.24	ferre	fere
128.2.57	Predigenda	Redigenda
129.1.19	partes ad	partes; ad
129.1.31	quidam	quiddam
131.2.12	multotiea	multis locis
135.1. 6	obæſi	obeſi *& ita ſemper*
135.1.32	graicles	graciles
136.2.34	ficinæ	officinæ
136.2.35	corpois	corporis
138.1.57	corpore	corpora
139 1.18	beuigni	benigni
139.1.44	nutriaantur	nutriantur
141.1.31	inſinnate	inſinuante
141.1.35	impura	impuro
142.2.39	cedit	ſedit
142.2.46	lachrimiſque	lachrymiſque
143.2.20	obſeruaſſe:	obſeruaſſe
143.2.48	milabile	mirabile
144.1.50	agnoſeentes	agnoſcentes
145.2.46	ſe	ſed
145.2.49	ſit	ſic
146.1.36	ceterorum	cetorum
146.1.53	aqua ſuperfluum	aqua; ſuperfluum
Ibidem	Peripatetico. Naturã *dele punctum medium.*	
146.2.35	fraudolenter	fraudulenter
147.1. 6	annonymum	anonymum
147.1.26	Chiſtinæ	Chriſtinæ
148.2.62	ab	quam
149.1.23	Ariſtotelis	Ariſtoteles
150.1.22	Intermanenſi	Interamnenſi
150.2.91	propterea	prophetia
150.1.35	cui	acuis
150.1 36	nuepisque	nuptisque
155.2.55	Igneo	igne
156 2.44	indicane	iudicane
157.1.60	multoties	pluries
158.1.16	huc	hic
160.2.60	accipipimus	accipimus
164.1.48	tum	tam
164 2.54	veriſimilite	veriſimile
165.2.48	uouas	nouas
168.1.22	viribua	vicibus
168.1.25	exhalationem	exhalationum
168.2.10	delui	dilui
171.1.20	antypathiam	antipathiam

obri-

	Erratum.	Correctio.
371.1.21	obtinuiſſet	obtinuiſſe
371.1.54	Deus tutelaris	Deum tutelarem
372.2.21	mulriplex	multiplex
372.2.vlt.	euidentiæ: Quu	euidentes: Quum
376.1.38	agre	ægre
381.1.11	conceſſam	conceſſum
381.1.57	nutricationem	nutricationem
381.2.20	ſunt quam	ſunt aliud quam
381.2.29	anioal	animal
383.1.29	robor	robur
383.1.59	quo	qua
384.1.22	abſtineam	abſtineat
384.2.49	ventriculum	ventriculum
386.1.50	multoties	plerunque
386.2.39	ob	ab
389.1.36	conlunctorum	coniunctorum
389.1.50	ab	ob
390.2.21	recipiſſe	recepiſſe
390.2.26	fecibus	fæcibus *& ita ſemper.*
391.1.58	patres	partes
392.1.31	etias	etiam
393.2.18	cauſſa referẽda videtur	cauſſam retulerunt
394.1.28	pella	puella
394.1.52	ipgeratur	ingeratur
396.1.5	Conſuetudines	Conſuetudinis
396.1.38	partinque	partuique
397.1.13	afferans	afferens
397.1.16	obtiẽtia	obtinentia
398.1.9	innoxia, & alimẽta	innoxia alimenta

In III. Lib.	Erratum	Correctio
3.1.27	auimalia	animalia
6.1.1	ſubuertatur	conuertatur
11.1.30	menulæ	merulæ
17.2.55	ſtjlicet	ſcilicet
30.2.45	diuiurnum	diuturnum
51.1.8	quod	quid
51.1.14	differentiæ	differentia
53.1.2	ſuperis	ſuperius
53.1.46	aberatione	alienatione
55.1.39	cõmentijs	commentitijs
56.2.50	natricatu	nutricatu
58.2.26	Indigenti adiutius	indigentia diutius

In IV. Lib.	Erratum	Correctio
61.1.25	experendas	expendendas
62.2.54	noſtrum	noſtrum
69.2.37	hiſtotiam	hiſtoriam
71.1.50	tranſiliuit alioquin	tranſiluit; alioquin
71.2.3	clectum	electum
73.1.1	finitur ab vniuerſa Medicorũ ſchola	*dele omnia*
73.2.34	arbieæque	arabicæque
76.2.vlt.	tranſmitantur	tranſmittantur
77.2.31	ſibimetipſis	ſibimetipſis
77.2.59	vito	viro
79.2.vlt.	Ψυχρότροφοι	Ψυχρότροφοι
80.1.11	Ψυχρότρφ ι	Ψυχρότροφοι
80.2.vlt.	propriis. ſic	propriis; ſic
85.1.3	taque	atque
93.2.32	ptobare	probare
97.1.2	vcrti	verti
97.1.27	mis um	miſtum
99.1.19	eſſc	eſſe
101.2.vlt.	aduenjens	adueniens
103.1.14	quieſcenci	quieſcenti
104.2.36	vs	vt
105.2.9	feeuunditatem	fecunditatem
111.1.2	tudigentiæ	indigentiæ
111.2.30	ſcntientes	ſentientes
116.2.23	ealidam	calidam
116.2.40	SLlud	Illud
116.2.41	ſcu	vſu
126.2.36	ſupetbos.	ſuperbos
126.2.37	tantummodo,	tantummodo;
131.2.36	alætur	alatur
135.1.43	di camns	dicamus
136.2.7	Palatinus	Palatinis
140.2.34	omnibas	omnibus
141.1.61	ſtro. quem manu.	ſtro, quem manus
144.1.1	ocietor	ocietur
144.1.16	Galeuus	Galenus
151.1.49	intercapediuem.	intercapedinẽm;
152.1.25	agaut	agant
152.2.41	adſcititio	adſcititio;
154.2.24	ealor	calor
157.1.11	Cap. XCIII.	Cap. XCII.
157.1.43	ĩ quo	in quo
157.1.44	cmoperante	cooperante

REGISTRVM.

abcdef ABCDEFGHIKLMNOPQR.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo.

Omnia ſunt terna præter a,& R. quæ ſunt duerna,& O o ſeſquifolium.

Sumptibus Petri Bertellij Bibliopolæ Patauini.
Vicetiæ, Typis Franciſci Groſsi duo Libri priores,
Patauij prælo Gaſparis Criuellarij duo poſteriores.
Annuentibus Superioribus. M. DC. XII.

FORTVNII LICETI GENVENSIS

IN SVOS QVATVOR LIBROS

De his, qui diu viuunt ſine alimento

Ad optimum quemque Sapientiæ Studioſum

PRÆFATIO.

AMpliſſimum, feraciſſimumque Naturæ campum gnaro cultu olim ſcrutati, omnique magnæ Parentis gaza, quæ maxima fuit, inde potiti maiores illi diſciplinarum conditores, etſi ad quamplurium abditorum euentuum cauſſas inueſtigandas feliciter ſtilum aptauerint, multorum tamen admirabilium peculiaria principia (quicquid cauſſandum videatur) intacta reliquere; quorum e magno aceruo illud nunc nobis occurrit, in quo explicando iuniores plurimi, ijdemque viri acerrimo iudicio prædití, non mediocriter inſudarunt, viuentium ſcilicet noſtratium multa, præſertimque hominum genus, non modo menſes, verum etiam annos integros abſque cibo, potuque viuere: Tantum autem ſtudium recentioribus indagandæ ſimul atque illuſtrandæ tam diuturnæ abſtinentiæ fuit, vt præclariſſimas de ipſa ſententias litterarum memoriæ commendauerint; quas omnes mihi complectendi cupiditas inceſſit: Laudabile profecto eſſet noſtrum eruditiſſimis viris in adeo graui diſquiſitione obſequium; ſed laudabilior fuerit, atque vtilior nouus in hoc arduo theoremate labor. Non ergo parui momenti ſcopum, leuem, humilem mihi propono in hoc opere, ſed egregium, arduum, in tota contemplatione Naturæ maxime mirum, & oſtento perſimilem. Exercuit autem omnium mentes mortalium, ac præſertim magnorum deſideria Principum hoc argumentum; Quæ res me quoque ſuperioribus annis Libros de Vita ſcribentem ad huius admirabilis effectus cauſſas acri ſtudio perquirendas adeo excitauit, vt quædam non importuno eius voluminis in loco placita de propoſito inuulgauerim: Nihilominus poſt omnium conatus obſcura tamen adhuc res eſt, ac digna quam nouis lucubrationibus, reſumpta de integro ſpeculatione, toto ingenio declarare nitamur. Quoniam vero aliorum dogmata expendere ad cuiuſque argumenti elucidationem haud parum conferre nouimus; ſiquidem illarum examine aſſueſcit mens verum à falſo diſtinguere; propterea de hoc admirabili Ieiunio poſt allatas ex grauiſſimis auctoribus hiſtorias, aliorum placita examinare decreuimus, inde quid nobis in mentem venerit promulgaturi, ac demum, ſi quæ noſtris decretis negocium faceſſent, obiectiones euerſuri; vniuerſam proinde Tractationem in quatuor libros diuidentes, & vbique methodo, ac doctrina ſummorum Sapientiæ Procerum,

Ariſtotelis, Hippocratis, Galenique inſiſtentes, nimirum e nitidis eorum fontibus iudicio arbitratuque noſtro quantum, quoque modo videbitur, haurientes, in hac nobili quæſtione iucundam, fructuoſamque meditationem nos habituros eſſe confidimus. Arduam prouinciam, fateor, & viribus meis imparem aggredior; at vero vel à Platone in Timæo monitus Deum Optimum toto corde precabor vt ea in præſenti contemplatione mihi aperiat, quæ vera ſint, noſtriſque omnium votis plene ſatisfaciant: Tu ergo Dei Patris æterna Sapientia IESV, qui ſupra naturæ cardines olim ſacroſancto tuo quadrageſimali Ieiunio qua ratione voluntatem à peccatorum ſordibus purgaremus illuſtri exemplo nobis demonſtraſti, eiſdem nunc tam diuturnæ mortalium abſtinentiæ latentes referendo cauſſas Clemens viam oſtende, qua mentem a denſioribus huius ignorantiæ tenebris in fulgentiſſimum veritatis, & Sapientiæ lumen perducere poſſimus; quod tibi autori gloriæ ſit, mihi ſcripturo ſaluti, cunctiſque lecturis iucunditati pariter, ac emolumento. Diuinæ igitur Clementiæ confidentes ad rem audacter iam aggrediamur.

FORTVNII

FORTVNII LICETI GENVENSIS

De his, qui diu viuunt ſine alimento

LIBER PRIMVS,

in quo ex probatiſſimis autoribus afferuntur obſeruationes eorum, qui vltra biduum ab omni cibo, potuque abſtinuere.

Abſtinentiæ variæ intra ſeptimam diem concluſæ. *Caput Primum.*

DIV multumque viuere poſſe homines citra vllum alimentorum vſum, & noſtra ætate compertum habemus, & ſuperiori tempeſtate obſeruatum multis in locis ſæpenumero fuiſſe literarum memoriæ prodiderunt grauiſſimi ſcriptores: Diatritariorum enim Medicorum ſectam priſcis temporibus ægrotos promiſcue omnes triduano ieiunio detinere conſueuiſſe autor eſt Galenus. Saram bene valentem, quin & vniuerſam Iudęorum gentem ſub Aſſuero Rege triduum ab omni cibo, potuque abſtinuiſſe monent ſacræ paginæ. Conſimili abſtinentia olim claruiſſe Hierardum Sagredum Venetum auita non modo nobilitate, ſed etiam propria ſanctitate illuſtriſsimum narrat in eius Vita Villegas. Inſuper e Plutarcho nouimus in opuſculo De his, qui ſero a numine puniuntur, *Solenſem virum fuiſſe, nomine Theſpeſium, qui de ſublimi loco in cernicem delapſus, ictu abſque vulnere accepto mortuus eſt, tertiaque poſt die ſub ipſam funerationem reuixit;* nempe quum ex loco altiori caderet, timoris vehementia mente motus, quaſi cadauer, ab alienatus iacuit; ac tandem paſſione metus diſſoluta, intermiſſam gubernationem corporis denuo aſſumpſit animus adeo vt mox recuperatis viribus Theſpeſius ad ſe reuerſus reuiuiſcere viſus fuerit: cuius rei cauſſam infra ex Ariſtotele habebimus. Sabini vxorem necis mariti accepto nuncio lamentantem & eiulantem, humoque deiectam, tres dies, ac totidem noctes ſine cibo exegiſſe autor eſt Plutarchus Opuſculo Amatorio ad calcem. At vero Simplicius ex Eudemo refert quum Diuinum ſacrificium ab Athenienſi populo ageretur, homines aliquot in ſubterraneo ſpecu conuiuium facientes ebrios euaſiſſe, qui vna cum ſeruis quatuor dies dormierunt. Cornelius autem Nepos Atticum ad quintam vſq; diem ſine vllo alimentorum vſu vixiſſe in extrema illius Vita teſtatur. Apud Moſchouitas etiam inualuiſſe morem, quo plerique in ea gente die ſabbathi, & Dominico cibum capiant, ſequentibus quinque diebus ab alimẽto prorſus abſtinentes, relatu Sigiſmundi ad eos populos Legati Cæſarei aſſerit Cardanus. Latinorum vero Hippocrates ille Cornelius Celſus quamplures memorat ex antiquis Medicis, qui ſæpe quinto die, ſæpe ſexto ægrotis ſuis alimentum dare incipiebant; tantumque ieiunium ipſe vel in Aſia, vel in Aegypto cœli rationem ſuſtinere poſſe fatetur. Cardanus alibi Leonardum Piſtorienſem nominat, qui ſenſim eo ſe traduxerat, vt ſemel tantum in hebdomada cibum ſumeret. Virum Illuſtrem melancholicum ad ſeptem dies ſine alimento perueniſſe obſeruatur a Schenckio. Ac vt prætercam quæ de Orphei ſummi vatis iterum amiſſam coniugem ab inferis fruſtra repetentis P. Naſo dulciſſime cecinit inquiens.

Abſtinentia triũ dierum. — *8. Math. cap. 6. 10. Math. c. 6. Thob. c. 3. Eſth. c. 4.* — *Mira hiſtoria Theſpeſij.* — *Cap. 4. de ſomn. & vigil. c. 4.* — *4. Dier.* — *4. phyſic. tex. com. 91.* — *5. Dier.* — *8. De rer. var. c. 43.* — *6. Dier.* — *Lib. 3. capit. 4.* — *11. de ſubtil. rer.* — *7. Dier.* — *Lib. 1. obſer. med. 213.* — *10. Metamorph.*

Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem
Portitor arguerat; ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris ſine munere ſedit,
Cura, dolorq; animi, lachrymæque alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus in altam
Se recipit Rhodopen ......

Ea tamen, quæ de propoſito Bartholomeus Anulus ad calcem Pictæ Poeſeos conſcripſit poeta vna, & hiſtoricus, omittere non debeo; ait itaque

Viuus humum ſubijt, qui foderat ante ſepulchrum
Ipſe ſibi, ingenti mole ſuperpoſita.
Viuus & ad manes deſcendit, vt Amphiaraus;
Hicque horas centum & ſeptuaginta fuit;
Horas, quas potuit tantum numerare, dies non;
Nullum namque vident infera regna diem:
Hebdomadem durauit agens tellure ſub alta,
Lucis, ſomni expers, aeris, atque cibi.
Ergo quid interea fecit? bibit, & bibit vndam,
Quæ refluebat eo, fluxerat vnde prius.
At poſtquam ſuperis iam lux octaua refulſit,
Ac egeſta cauo chaſmate terra fuit,
Crediderant quem pridem homines perijſſe, repente
Alter vt Alcides ad ſuperos redijt.
Viribus integris, ſenſu, & ſermone valenti,
Sanus ad extremos vixit & inde dies.
Quid mirum infernis potuit ſi excedere regnis?
Vt iubet infera lex, ederat ore nihil.
Quam niſi dicta eſſet violaſſe Proſerpina legem,
Ad ſuperos ſalua lege reuerſa foret.
Porro ne quis & hoc fictum putet eſſe, ego vidi
Scriptor; quid viſu certus eſſe poteſt?

Vino indulgentis habitus qui.2.99.1
Vino multæ inſunt partes frigidæ. 4.109.2
Vino qua ex parte fames leniatur. 2.106.1
Vino quæ ſitis augeatur. 2.105.1
Vino quæ ſitis ſedanda. 2.106.1
vino quibus augeatur ſitis.2.76.1
Vino reſici ſingulas partes elementares. 2.105.2
vino ſolo diu viui non poſſe.2.98.2
vino ſolo infantes educari non poſſe. 2.102.1
vino ſolo reſici omne quod efficit e corpore. 2.106.2.
vino ſolo ſenes diu ali non poſſe. 2.103.2
vino ſufficiens alimentum non comparari. 2.99.2
vinum aquam referens 4.92.1
vinum brutis quomodo conueniat. 2.104.2
vinum cicutæ eſt & remedium,& venenum. 2.101.1
vinum contrarijs indicationibus ſatisfacere.2.97.2
vinum raſſius eſſe aqua.4.109.2
vinum cur lac veneris dictum. 2.97.2
vinum cur magis extinguat ſitim quam aqua. 2.76.1. & 4.109.1.& 2
vinum cur terræ ſanguis dicatur. 2.100.2.& 101.2
vinum dilutum cur magis ſitim ſedet quam purum. 4.109.2
vinum eſt alimentum ad ſalis, & aqua diſcrimen. 2.104.1
vinum, & aqua vt ſitim morboſam augeant. 4.109.2
vinum, & cicuta oppoſita ratione interimunt. 2.101.2
vinum ieiunos lædit.2.98.1
vinum multo ichore ſcatet.2.98.2
vinum multum nec retineri,nec concoqui. 2.98.2
vinum quam procreet abſtinentiam.3.55.1
vinum quas partes alat.2.98.2
vinum quo fræno in ſtomacho detineatur.2.98.2
vinum ſenibus vt ſit medicamentum.2.103.2
vinum ſine pane quomodo non alat. 2.98.2
vinum ſitienti cur ſalubrius ſit quam aqua.4.109.1
vinum ſolum cur in ſanguinem verti non poſſit. 2.100.1
vinum vt Galeno ſit maxime proprium alimentum. 2.104.2
vinum vt mutetur in aquam. 4.101.1.& 2
violentia nulla opus eſt conciliandi formam ſubiecto apparato.4.76.2
violentum omne ab extrinſeco eſt. 38.1
viperæ à prædominio terreæ ſunt.2.32.1
viperæ intra phialam clauſæ nullo cibo paſtæ, vt citra nutrientum augeri poſſint mole,ac pondere. 2.32.1.& 2.
viperæ vt ſine cibo viuant,& augeantur.4.90.2
viperarum ieiunium.3.9.1
viperarum temperies quæ.2.31.1
viperas uere non ali.2.32.1
viperas an verum ſit ex aluo matris eductas nullo vnquam cibo vſas intra phialam occluſas ſine alimento creſcere mole,ac pondere.2.31.2
viperas veneno orbas dormire hiemem. 3.9.1
viperas ut probent tumores ali aere. 2.20.1.& 2
viperulas intra v[illegible] vas clauſas [illegible] ali aere. 2.32.1
vireſcens hieme condi. 3.11.1
vires corporibus inſunt inſeparabiliter. 3.31.1
vires præcedunt opera. 3.30.2
vires ſunt qualitates ſubſtantiæ 3.30.2
vires vt confundantur.3.31.1
virium robus quo nitatur. 2.144.2
viri vt ſint calidiores, & robuſtiores feminis. 2.144.2
viri vt magis abundent ſanguine quam mulieres. 2.144.2
virtus magnitudinem ſequitur in elementis. 4.152.1
virtutum ſubcæleſtium conditio. 3.46.1
viſcera abſtinentis cur lapideſcere potuerint. 2.192.1
viſcera exinanita famem, ac ſitim ſuſcitant. 2.185.2
viſcera viuentis ſemper extendi poſſe. ibid.
viſcerum conſtrictio non eſt cauſſa inediæ. 2.184.2
viſcerum ſubſtantiam lapideſcere non poſſe. 2.191.2
viſciditas non eſt ſine craſſitie.2.93.1
viſionem an ſupponat ſemper cæcitus. 4.150.2
vita Ariſt. quandoque ſumitur minus proprie pro operatione vegetali. 2.158.1
vita conſiſtit in calido & humido.2.185.2
vita conſimiliter ſe habet ad omnes ſuas operationes. 3.20.1
vita cum dominio caloris. 2.132.1
vita eſtraticorum quæ. 3.24.2
vita eſſentia tribus nititur fundamentis. 3.19.2
vita eſt propria eſſe viuentis Ariſtoteli. 2.158.1
vitæ definitio explicatur.3.17.1.& 2
vita functio aſſiduiſſima quæ ſit. 3.20.2
vitæ habitus quid ſit.3.19.2
vitæ intereſt calorem humori prædominari.3.49.2
vitæ longitudo eſt finis alimenti.2.181.2
vitæ neceſſaria eſt certa menſura caloris, & humoris. 3.47.1
vitæ nomen Ariſtotel. multiplex,& æquiuocum. 2.158.1
vitæ non eſſe neceſſariam altionem.2.25.1
vitæ opera magis neceſſaria quæ ſint. 4.137.2
vitæ operationum principia. 2.155.1
vitæ quid neceſſarium ſit.3.49.1
vitæ ratio in quo conſiſtat. 2.23.1.& 146.1
vita eſt opus animationis. 2.155.2
vita ex vna in alteram tranſitus non eſt niſi per mortē. 3.161.1
vita generationem ſequitur. 3.28.2
vita in definitione anima quid. 3.26.2
vita in quo conſiſtat.3.38.1
vitam eſſentialiter non variant ætates variæ. 2.24.2
vitam in operatione non conſiſtere.2.25.1
vitam in participatione principij operatiui conſiſtere. 2.25.1
vitam noſtram non ſuſtineri aliorum vita. 2.25.2
vitam proprie quid habeat. 3.24.1
vitam ſe habere ad inſtar flammæ,ac lucis. 4.139.1
vitam ſequitur alitio. 3.28.2
vita multas habet differentias.3.14.1
vitam vnde habeant ſingulæ partes. 2.192.2

vita

vita non breui finietur neceſſario, ſi alimentis non reponatur noua ſubſtantia in locum abſumpta a calore. 2.20.2.& 21.1
vita non eſt ſine calore. 2.52.2
vita non exigit calorem humido preualere. 2.122.1
vita non eſt ſine calore in nobis. 2.181.2
vita noſtra cur breuis. 2.182.2
vita omnis ad ſuam operationem quomodo ſe habeat. 4.145.2
vita potius in calore quam in humore. 4.130.2
vita quandiu duret. 4.137.2.& 138.1
vita quid proprie ſit. 2.158.1
vita ſubcaleſtis ortui, & interitui obnoxia eſt. 3.20.1
vita ſubcaleſtis triplici principio nititur. 3.15.1
vita ſubſtantia eſt. 3.19.2
vita viliſſima qua. 4.145.2
vita vnde ſit multiplicis ſpeciei. 3.24.1
vita vt ſeruetur calore. 2.57.2
vita ut ſeruetur humore. 2 57.2
vita ut ſit tempori ſubdita. 3.19.2
vituli marini ieiunium. 3.12.1
vitulum pluere vt potuerit. 2.44.2
viuere tum alimento, tum refrigerio vt dicamur. 4.92.1
viuens nuper ortum cur augeatur. 3.30.2
viuens totum vt alatur. 3.4.1
viuens ut alimento priuatum eſſe non poſſit. 2.154.2
viuens ut conſiſtat ſine alimenti neceſſitate. 2.123.2
viuenti ab anima eſt poſſe ali. 3.39.2
viuentia a corpore eſt debere ali. 3.39.2
viuentia æquiuoce an, & quomodo alimentis vtantur. 2.157.2
viuentia æquiuoce ut eſſe deſinant. ibid.
viuentia cuius ſpeciei miſtorum ſint. 2.37.2
viuentia cuncta noſtratia ſunt miſta perfecta. 2.25.2
viuentia ex quibus coagmentata. 2.143.1
viuentia immortalia qua. 3.3.1
viuentia nobiliora calidiora. 2.70.1
Viuentia non quouis ali. 2.25.1
viuentia noſtratia qua nunquam alantur. 3.3.2
viuentia perfecta vt generent. 3.181.1
vicentia, qua aluntur, eſſe miſta, non ſimplicia impura. 2.28.1
viuentia qua exhalatione oriantur. 2.44.2
viuentia qua per ſe mortalia. 3 38.1
viuentia qua ſint omnia miſta. 2.37.2
viuentia ſine alimento ſeruari poſſe. 4.143.2
viuentia ſine nutrimento augeri non poſſe. 4.143.2
viuentia ſunt miſta perfecta. 2.28.1
viuentia vt ſe habeant ad alimentum. 3.3.2
viuentibus æquiuoce, ac phyſice multa eſſe communia, & qua. 2.157.2
Viuentibus mortem quodnam principium internum machinetur. 3.38.1
Viuentibus creſcentibus neceſſarium eſſe vſum alimenti. 3.5.1
Viuentis conſeruationi ut mire conſuluerit natura. 3.38.1
Viuentis conſtitutioni vt conſuluerit natura. 3.38.1
Viuentis generatio quid ſit. 3.27.1
Viuentis operationes qua non pendeant ab anima. 4.155.1
Viuentis origo duplex. 2.57.2
Viuentis partium temperies. 2.41.1
Viuentis ſubſtantia quo potiſſimum conſiſtat. 2.30.1
Viuentium conſtitutiuum quod ſit. 4.159.2
Viuentium mortalium ſumma ſpecies. 3.3.1
Viuentium natura duplici principio continetur. 3.39.2
Viuentium phyſice duo ſumma genera. 3.3.1
Viui animalis viſcera non exſiccari adeo vt intractabilia ſint. 2.185.2
Viui non poſſe ſine alimento vt dicat Ariſtoteles. 2.158.1
Viuitur tandiu quandiu anima retinetur. 3.25.2
Vlcera, & pus vt ali dicantur Celſo. 2.29.2
Vmbra cur fructum maturationem retardet. 2.139.
Vmbra cauſſa quotuplex, quæque ſit. 2.169.1
Vngues cur augeantur æquiuoce. 2 124.1
Vni duo contraria non eſſe. 2.169.1
Vnitatis cauſſa quid ſit. 4.98.2
Vnum per ſe vt fiat ex duobus. 2.163 1
Vnum ſimplex vt fiat ex pluribus ſimplicibus. 4.94.2
Voluntas ſupra vita functiones naturales imperium ād habet. 2.188.2
Voluptas cibi vnde, & vbi gignatur. 2.25.1
Voluptas omnis aſſiduitate ſui faſtidium parit. 3.2.
Voluptatis cauſſa eſt reditus ad ſtatum naturalem. 2.174.1
Vomitus abſtinentium ab ingeſto alimēto quam cauſſam habuerit. 2.117.1
Vomitus cum totius commotione. 2.121.1
Vomitus difficilis ad ſtomachum trahit. 2.121.2
Vomitus ex aſſumpto cibo vnde fiat. 2.130.2
Vomitus quando laborioſior. 2.121.1
Vomitus quid ſit. 2.121.1
Vomitus ſanguinis, & pura bilis. 2.121.1
Voracia animalia qua. 2.108.2
Voracia non neceſſario cruditatibus abundare. 2.114.2
Voracia non omnia frigida. 2.114.1
Voracia non ſibi recondere alimentum ad plures menſes. 2.127.1
Voracitas animalibus vnde inſit. 2.118.2
Voraginum maris cauſſa. 4.81.2
Voraginum maris origo. 2.167.2.& 4.81.2
Vox ex alto loco non auditur vt ex imo. 1.3.2. & 4.1
Vrſi abſtinentia. 3.12.1
Vrſi cur ieiunio pingueſcant. 2.129.2
Vrſorum feminas hieme diutius latere quam mares. 3.12.2

Vrſos latentes ſine cibi aſſumptione pingueſcere. 3.12.1
Vrſus latebram egreſſus cur primo herbam Arum deguſtet. 3.12.1
Vrticæ marinæ alimentum. 2.81.1
Vrticæ marinæ deſcriptio. 2.81.1
Vrticæ marinæ excrementa. 2.81.1
Vrticæ marinæ ora ubi ſint. 2.81.1
Vrticarum marinarum genera Ariſ. 2.81.1
Vſum alimenti non tolli ſublato effluxu. 2.183.1
Vſum alimenti tolli poſſe à non morbo. 2.189.2
Vſus, & finis appetendi, & alendi coeunt. 2.189.1
Vulgi ſententia omittenda. 4.63.1
Vulgus quæ putet mendacia. 2.143.2

X

Xanerij abſtinentia. 3.13.2

Z

Zoophyta nutriri ſine lingua. 2.33.1
Zoophyta radicibus, & ore in ramis alimentum capere 2.140.2
Zoroaſtris uictus ſolo lacte ad plures menſes. 2.102.2

FINIS.

Hæ ſunt Amice Lector grauiora Typographi errata, quæ nobis obſeruare licuit; ſi qua offendes alia, quæ noſtram diligentiam effugerint, leuiora erunt, quæ ſenſum verborum non turbent, ac facile abſte corrigantur; in his vero emendandis primus numerus pagellam deſignabit, ſecundus columnam, tertius lineam. Sed ne te fallat erratorum correctio, & index, prius numerorum lapſus corrigito ſic.

	Erratum.	Correctio.
In Lib. 1.	18	16
Lib. 2.	146	148
Lib. 3.	21	12
Lib. 4.	97	69
	76	74
	92	94
	93	95
	94	96
	95	97
	96	98
	100	102
	101	103
	130	118
	135	133
	136	134
	141	143
	142	144
In primo Libro	Erratum	Correctio.
2.0. 1	Galeniquæ	Galenique
3.2.12	repetentis P.	Repetentis abſtinentia P.
3.2.44	certua	certius
4.1.61	aſſerit poſſe	aſſerit b. var. lect. c. 8. poſſe
5.2.39	barbitonſos	barbitonſor
9.1.27	die	dies
9.1.34	admirabiliorẽm	admirabiliorem
9.2.26	Hieſolymitanam	Hieroſolymitanam
11.2. 3	Equi	qui
11.2. 4	eſcuſſa	excuſſa
12.1.34	Interraoenſis	Interamnenſis
12.2.10	comperta	compertæ
12.2.17	excuſa	excuſſa
15.2.14	animl	animi
In II. Libro	Erratum	Correctio
18.0. 5	viſcorum	viſcerum
21.1.59	Hnmores	humores
23.2.23	acqua	aqua
23.1.57	Iguia	ignia
25.1.29	veru	verum
26.2.59	Saluuntur	Soluuntur
27 2.55	,quidem	quidem,
29 2.12	Infirmoz	iofirmius
33.1.30	infitiatot	infitiatur
33.2.43	tractaoz.	tractant
41.2. 2	exſcremenctum	excrementum
59.2.57	coſtltuit	conſtituit
63.2.28	tanquam	vel tanquam
66 2.48	imbecillimam	imbecilliima
67.2.39	explicabuotum	explicabontur
70.2. 2	*deeſt rubrica noui capitis, quæ ita ſe habet*	

Aquam noſtraicm non continere miſtum quod ſufficiat ſuſtinendo calori. Cap. LXXXI.

81.26. 1	excremcuti	excrementi
83.61. 1	faciuut	facioot
91. 2. 3	ργανόδειμα	ὀργανόδερμα
104. 2.26	auicio	autem
108. 2.20	*deeſt verſus examater hic inter duos pentametr.*	

Aut docet olteoto natorapotentior ilto

109.1.24	noo habeat	*dele* non
109.1.37	calor oatiuo	calore natiuo
109.2.58	cum	tam
110.1. 3	Suſtinendum	ſoſtinendo
111.2. 3	viri	viris

	Erratum.	Correctio.
111.2. 2	itæ	ita
112.2.61	ſobolç	ſobole
114.2.20	potiuz	potitus
115.1.56	abſmptum	abſumptum
117.1.10	ſlentiri	aſſentiri
119.1.22	caiore	calore
119.2. 5	coofumptn	conſumpta
119.2.39	ae	ac
119.2.56	pituite	pituitæ
120.2.28	tantum	tantam
120.2.56	augebatur	angebatur
123.5.55	ſubdium	ſubſidium
124.1.57	viſcuique celat	viſuique cælat
125.1.22	ineſſcnt	inſunt
125.1.24	aoimal	animam
126.1.24	pronua	promus
126.1.32	recouditum	recooditum
127.1.24	ferre	fere
128.2.57	Predigenda	Redigenda
129.1.19	partes ad	partes; ad
129.1.31	quidam	quiddam
131.2.12	multoties	multis locis
135.1. 6	obæſi	obeſi *& ita ſemper*
135.1.32	graicles	graciles
136.2.34	ficinæ	officinæ
136.2.35	corpoia	corporis
138.1.57	corpore	corpora
139 1.18	beuigni	benigni
139.1.44	nutriaantur	nutriantur
141.1.31	inſinuate	inſinuante
141.1.35	impura	impuro
142.2.39	cedit	ſedit
142.2.46	lachrimiſque	lachrymiſque
143.2.20	obſeruaſſe:	obſeruaſſe
143.2.48	milabile	mirabile
144.1.50	agnoſeentes	agnoſcentes
145.2.46	ſe	ſed
145.2.49	ſit	ſic
146.1.36	ceterorum	cetorum
146.1.53	aqua ſuperfluum	aqua; ſuperfluum
Ibidem	Peripatetico. Naturâ	*dele punctum medium.*
146.2.35	fraudolenter	fraudulenter
147.1. 6	annonymum	anooymum
147.1.26	Chiſtioæ	Chriſtinæ
148.2.62	ab	qoam
149.1.23	Ariſtotelia	Ariſtoteles
150.1.22	Iotermaoenſi	Iotcramnenſi
150.1.91	propterea	prophetia
150.1.35	cui	acuis
150.2.36	nutpiſqoe	noptisque
155.2.55	igneo	igoe
156 2.44	indicant	iudicant
157.1.60	multoties	pluries
158.1.16	huc	hic
160.2.60	accipipimus	accipimus
164.1.48	tum	tam
164 2.54	veriſimilite	veriſimile
165.2.48	oouas	nouas
168.1.22	viribus	vicibus
168.1.29	exhalationem	exhalationum
168.2.10	delui	dilui
171.1.20	antypathiam	antipathiam

obti-

Erratum.		Correctio.
171.1.21	obtinuiſſet	obtinuiſſe
172.1.54	Dēs tutelaris	Deum tutelarem
172.2.21	mulriplex	multiplex
172.2.vlt.	euidentiſe: Quu	euidentes: Quum
176.2.38	agre	Agere
181.1.11	conceſſam	conceſſum
181.1.57	nuticationem	nutricationem
181.2.20	ſunt quam	ſunt aliud quam
181.2.29	anioal	animal
183.1.29	robor	robur
183.1.59	quo	qua
184.1.22	abſtineant	abſtineat
184.2.49	ventrieulum	ventriculum
186.1.50	multoties	plerunque
186.2.39	ob	ab
189.1.36	coniunctorum	coniunctorum
189.1.50	ab	ob
190.2.21	recipiſſe	recepiſſe
190.2.26	fetibus	fœtibus *& ita ſemper.*
191.1.58	patres	partes
192.1.31	etias	etiam
193.2.18	cauſſa referēda videtur	cauſſam retulerunt
194.1.28	pella	puella
194.1.52	ingeraneur	ingeratur
196.1.5	Conſuetudines	Conſuetudinis
196.1.38	partiuque	partuique
197.1.13	afferans	afferens
197.1.16	obtiētia	obtinentia
198.2.9	Innoxia, & alimēta	innoxia alimenta

In III. Lib.	Erratum	Correctio
3.1.27	auimalia	animalia
6.1.1	ſubuertatur	conuertatur
11.1.30	menulæ	merulæ
17.2.55	ſcjlicet	ſcilicet
30.2.45	diuiurnum	diuturnum
51.1.8	quod	quid
51.1.14	differentiæ	differentia
53.1.2	ſuperis	ſuperius
53.1.46	alienatione	alienatione
55.1.39	cōmentijs	commentitijs
56.2.50	natricatu	nutricatu
58.2.46	Indigenti adiutius	indigentia diutius

In IV. Lib.	Erratum	Correctio
61.1.25	experendas	expendendas
62.2.51	nnſtrum	noſtrum
69.2.37	hiſtotiam	hiſtoriam
70.2.50	tranſiliuit alioquin	tranſiluit; alioquin
71.2.3	clectum	electum
73.1.1	finitur ab vniuerſa Medicorū ſchola	*dele omnia*
73.2.34	arbicæque	arabicæque
76.2.vlt.	tranſmitantur	tranſmutantur
77.2.31	ſibimetipſis	ſibimetipſis
77.2.59	viro	viro
79.2.vlt.	ψυχρότροφοι	ψυχρότροφοι
80.1.11	ψυχρότρ ε	ψυχρότροφοι
80.2.vlt.	propijs. ſic	proprijs; ſic
85.1.3	taque	atque
93.2.32	ptobare	probare
97.1.2	vertt	verti
97.1.27	miſ um	miſſum
99.1.19	eſſc	eſſe
101.2.vlt.	aduenjens	aduenięns
103.1.14	quieſcenti	quieſcenti
104.2.36	vs	vt
105.2.9	fecuunditatem	fecuoditatem
111.1.2	iudigentiæ	iodigentiæ
111.2.30	ſcntientes	ſentientes
116.2.23	calidam	calidam
116.2.40	SLlud	Illud
116.2.41	ſeu	vſu
126.2.36	ſuperbos.	ſuperbos
126.2.37	tantummodo,	tantummodo;
131.2.36	alætur	alatur
135.1.43	di camus	dicamus
136.2.7	Palatinus	Palatinis
140.2.34	omuibus	omnibus
141.1.61	ſtro. quem manu.	ſtro, quem manus
144.1.1	ocieint	ocietur
144.1.16	Galenus	Galenoi
151.1.49	intercapediuem.	intercapedinem;
152.1.25	agaut	agant
152.2.41	adſcititio	adſcititio;
154.2.24	calor	calor
157.1.11	Cap. XCIII.	Cap. [illegible]
157.1.43	i ono	mino
157.1.44	cooperaote	cooperante

REGISTRVM.

abcdef ABCDEFGHIKLMNOPQR.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm Nn Oo.

Omnia ſunt terna præter a,& R. quæ ſunt duerna,& O o ſeſquifolium.

Sumptibus Petri Bertellij Bibliopolæ Patauini.
Vicetiæ, Typis Franciſci Groſsi duo Libri priores,
Patauij prælo Gaſparis Criuellarij duo poſteriores.
Annuentibus Superioribus. M. DC. XII.

EGo F. Paulus Rocca S. T. D. Prouincialis Bohæmiæ, ac Regens Theologus in Collegio Patauino Carmelitarum, diligenter perlegi duos priores libros operis, cui titulus eſt, De his qui diu viuunt ſine alimento *perilluſtris, ac Excellentiſſimi Domini Fortunij Liceti Genuenſis, nec in illis inueni quicquam vel rectæ fidei repugnans, vel morum probitati contrarium; quinimmo dignos exiſtimo, ob doctrinæ nitorem, & multiplicem eorum eruditionem, qui typis excudantur.*

Datum in Carmelo Patauij die 12. Nouembris anno 1611.

F. Paulus Rocca Prouincialis Bohemiæ, & Regens Carmeli Patauij.

Stante ſupraſcripta atteſtatione R.P. Inquiſitor Patauij concedit quod imprimantur.

F. Zaccaria Inquiſitor Patauinus manu propria.

Imprimantur. Octauius Liuellus pro Sereniſſima Republica Veneta.

Attentis ſupraſcriptis atteſtationibus, & conceſſionibus, conceditur vt imprimantur Vincentiæ.

F. Camillus Sanctus Angelus Inquiſitor Vicentiæ.

FORTVNII LICETI GENVENSIS

IN SVOS QVATVOR LIBROS

De his, qui diu viuunt ſine alimento

Ad optimum quemque Sapientiæ Studioſum

PRÆFATIO.

AMpliſſimum, feraciſſimumque Naturæ campum gnaro cultu olim ſcrutati, omnique magnæ Parentis gaza, quæ maxima fuit, inde potiti maiores illi diſciplinarum conditores, etſi ad quamplurium abditorum euentuum cauſſas inueſtigandas feliciter ſtilum aptauerint, multorum tamen admirabilium peculiaria principia (quicquid cauſſandum videatur) intacta reliquere; quorum e magno aceruo illud nunc nobis occurrit, in quo explicando iuniores plurimi, ijdemque viri acerrimo iudicio præditi, non mediocriter inſudarunt, viuentium ſcilicet noſtratium multa, præſertimque hominum genus, non modo menſes, verum etiam annos integros abſque cibo, potuque viuere: Tantum autem ſtudium recentioribus indagandæ ſimul atque illuſtrandæ tam diuturnæ abſtinentiæ fuit, vt præclariſſimas de ipſa ſententias litterarum memoriæ commendauerint; quas omnes mihi complectendi cupiditas inceſſit: Laudabile profectò eſſet noſtrum eruditiſſimis viris in adeo graui diſquiſitione obſequium; ſed laudabilior fuerit, atque vtilior nouus in hoc arduo theoremate labor. Non ergo parui momenti ſcopum, leuem, humilem mihi propono in hoc opere, ſed egregium, arduum, in tota contemplatione Naturæ maxime mirum, & oſtento perſimilem. Exercuit autem omnium mentes mortalium, ac præſertim magnorum deſideria Principum hoc argumentum; Quæ res me quoque ſuperioribus annis Libros de Vita ſcribentem ad huius admirabilis effectus cauſſas acri ſtudio perquirendas adeo excitauit, vt quædam non importuno eius voluminis in loco placita de propoſito inuulgauerim: Nihilominus poſt omnium conatus obſcura tamen adhuc res eſt, ac digna quam nouis lucubrationibus, reſumpta de integro ſpeculatione, toto ingenio declarare nitamur. Quoniam vero aliorum dogmata expendere ad cuiuſque argumenti elucidationem haud parum conferre nouimus; ſiquidem illarum examine aſſueſcit mens verum à falſo diſtinguere; propterea de hoc admirabili Ieiunio poſt allatas ex grauiſſimis auctoribus hiſtorias, aliorum placita examinare decreuimus, inde quid nobis in mentem venerit promulgaturi, ac demum, ſi quæ noſtris decretis negocium faceſſent, obiectiones euerſuri; vniuerſam proinde Tractationem in quatuor libros diuidentes, & vbique methodo, ac doctrinæ ſummorum Sapientiæ Procerum,

Ariſtotelis, Hippocratis, Galeniquæ inſiſtentes, nimirum e nitidis eorum fontibus iudicio arbitratuque noſtro quantum, quoque modo videbitur, haurientes, in hac nobili quæſtione iucundam, fructuoſamque meditationem nos habituros eſſe confidimus. Arduam prouinciam, fateor, & viribus meis imparem aggredior; at vero vel à Platone in Timæo monitus Deum Optimum toto corde precabor vt ea in præſenti contemplatione mihi aperiat, quæ vera ſint, noſtriſque omnium votis plene ſatisfaciant: Tu ergo Dei Patris æterna Sapientia IESV, qui ſupra naturæ cardines olim ſacroſancto tuo quadrageſimali Ieiunio qua ratione voluntatem à peccatorum ſordibus purgaremus illuſtri exemplo nobis demonſtraſti, eiſdem nunc tam diuturnæ mortalium abſtinentiæ latentes reſerando cauſſas Clemens viam oſtende, qua mentem a denſioribus huius ignorantiæ tenebris in fulgentiſſimum veritatis, & Sapientiæ lumen perducere poſſimus; quod tibi autori gloriæ ſit, mihi ſcripturo ſaluti, cunctiſque lecturis iucunditati pariter, ac emolumento. Diuinæ igitur Clementiæ confidentes ad rem audacter iam aggrediamur.

FORTVNII LICETI GENVENSIS

De his, qui diu viuunt ſine alimento

LIBER PRIMVS,

in quo ex probatiſſimis autoribus afferuntur obſeruationes eorum, qui vltra biduum ab omni cibo, potuque abſtinuere.

Abſtinentiæ variæ intra ſeptimam diem concluſæ. *Caput Primum.*

DIV multumque viuere poſſe homines citra vllum alimentorum vſum, & noſtra ætate compertum habemus, & ſuperiori tempeſtate obſeruatum multis in locis ſæpenumero fuiſſe litterarum memoriæ prodiderunt grauiſſimi ſcriptores: Diatritariorum enim Medicorum ſectam priſcis temporibus ægrotos promiſcue omnes triduano ieiunio detinere conſueuiſſe autor eſt Galenus. Saram bene valentem, quin & vniuerſam Iudęorum gentem ſub Aſſuero Rege triduum ab omni cibo, potuque abſtinuiſſe monent ſacræ paginæ. Conſimili abſtinentia olim claruiſſe Hierardum Sagredum Venetum auita non modo nobilitate, ſed etiam propria ſanctitate illuſtriſsimum narrat in eius Vita Villegas. Inſuper e Plutarcho nouimus in opuſculo De his, qui ſero a numine puniuntur, *Solenſem virum fuiſſe, nomine Theſpeſium, qui de ſublimi loco in ceruicem delapſus, ictu abſque vulnere accepto mortuus eſt, tertiaque poſt die ſub ipſam funerationem reuixit;* nempe quum ex loco altiori caderet, timoris vehementia mente motus, quaſi cadauer, ab alienatus iacuit; ac tandem paſſione metus diſſoluta, intermiſſam gubernationem corporis denuo aſſumpſit animus adeo vt mox recuperatis viribus Theſpeſius ad ſe reuerſus reuiuiſcere viſus fuerit: cuius rei cauſſam infra ex Ariſtotele habebimus. Sabini vxorem necis mariti accepto nuncio lamentantem & eiulantem, humoque deiectam, tres dies, ac totidem noctes ſine cibo exegiſſe autor eſt Plutarchus Opuſculo Amatorio ad calcem. At vero Simplicius ex Eudemo refert quum Diuinum ſacrificium ab Athenienſi populo ageretur, homines aliquot in ſubterraneo ſpecu conuiuium facientes ebrios euaſiſſe, qui vna cum ſeruis quatuor dies dormierunt. Cornelius autem Nepos Atticum ad quintam vſq; diem ſine vllo alimentorum vſu vixiſſe in extrema illius Vita teſtatur. Apud Moſchouitas etiam inualuiſſe morem, quo plerique in ea gente die ſabbathi, & Dominico cibum capiant, ſequentibus quinque diebus ab alimēto prorſus abſtinentes, relatu Sigiſmundi ad eos populos Legati Cæſarei aſſerit Cardanus. Latinorum vero Hippocrates ille Cornelius Celſus quamplures memorat ex antiquis Medicis, qui ſæpe quinto die, ſæpe ſexto ægrotis ſuis alimentum dare incipiebant; tantumque ieiunium ipſe vel in Aſia, vel in Aegypto cœli rationem ſuſtinere poſſe fatetur. Cardanus alibi Leonardum Piſtorienſem nominat, qui ſenſim eo ſe traduxerat, vt ſemel tantum in hebdomada cibum ſumeret. Virum Illuſtrem melancholicum ad ſeptem dies ſine alimento perueniſſe obſeruatur a Schenckio. Ac vt prætereàm quæ de Orphei ſummi vatis iterum amiſſam coniugem ab inferis fruſtra repetentis P. Naſo dulciſſime cecinit inquiens.

Abſtinentia triuum dierum.
8. Meth. cap. 6. 10. meth. c. 6. Theb. c. 3. Eſth. c. 4.
Mira hiſtoria Theſpeſij.
Cap. 4. de ſomn. & vigil. c. 4.
4. Dier.
4. phyſic. tex. com. 92.
5. Dier.
8. De rer. var. c. 43.
6. Dier. Lib. 3. capit. 4.
11. de ſub til. rer.
7. Dier. Lib. 1. obſer. med. 253.
10. Metamorph.

Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem
Portitor arguerat; ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris ſine munere ſedit,
Cura, dolorq; animi, lacbrymæque alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus in altam
Se recipit Rhodopen ......

Ea tamen, quæ de propoſito Bartholomeus Anulus ad calcem Pictæ Poeſeos conſcripſit poeta vna, & hiſtoricus, omittere non debeo; ait itaque

Viuus humum ſubijt, qui foderat ante ſepulchrum
Ipſe ſibi, ingenti mole ſuperpoſita.
Viuus & ad manes deſcendit, vt Amphiaraus;
Hicque horas centum & ſeptuaginta fuit;
Horas, quas potuit tantum numerare, dies non;
Nullum namque vident infera regna diem.
Hebdomadem durauit agens tellure ſub alta,
Lucis, ſomni expers, aeris, atque cibi.
Ergo quid interea fecit? bibit, & bibit vndam,
Quæ refluebat eo, fluxerat vnde prius.
At poſtquam ſuperis iam lux octaua refulſit,
Ac egeſta cauo chaſmate terra fuit,
Crediderant quem pridem homines periſſe, repente
Alter vt Alcides ad ſuperos redijt.
Viribus integris, ſenſu, & ſermone valenti,
Sanus ad extremos vixit & inde dies.
Quid mirum infernis potuit ſi excedere regnis?
Vt iubet infera lex, ederat ore nihil.
Quam niſi dicta eſſet violaſſe Proſerpina legem,
Ad ſuperos ſalua lege reuerſa foret.
Porro ne quis & hoc fictum putet eſſe, ego vidi
Scriptor; quid viſu certus eſſe poteſt?

Planius & geſtam quiuis intelligat vt rem,
Citra figmentum ſic habet hiſtoria,

Anno Domini Milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſecundo ad Nonas Februarias Franciſcus Peluſius Lugdunenſis φρεατορύχτης *ſenex ſexagenarius dum in colle Diui Sebaſtiani in Villa Ludouici Dheirai puteum foderet altum pedes quadraginta, egeſta terra deſuper irruenti ad profunditatem triginta quinque pedum, oppreſſus eſt foſſor viuus, qui incumbenti periculo, quod forte præſens habuit, tabulatum oppoſuit, ſub quo reclinatus, & à cadenti mole protectus, aeris, & ſpiritus aliquantum retinuit, quo ſeptem dies, noctesque vixit ſine cibo, & ſomno, ſola vrina epota*(quam certum eſt non alere, quum ſit purum excrementum) *ſtomachum roborans*(vel potius conſulens vrgenti ſiti) *& omnis doloris expers, atque adeo mæſtitia; quin etiam ſpei plenus (quam in ſolum Deum collocarat) identidem auxilium ſibi ſaluo inclamans, ſed à nemine auditus; quum tamen ipſe ſuperiorum motus, ſtrepitus, & verba audiret, horaſque ſonantes numeraret: Poſt ſeptimum deinde diem quum ipſi iam conclamato pararetur pheretrum, effoſſuſque eſſet magna ex parte puteus, repente audita eſt uox eius de profundo clamantis; quamprimum ſequutus eſt pauor, ac ſi ſpiritus exauditus eſſet ſubterraneus, mox clamore perſeuerante iniecta ſpes, & accelerata effoſſio, donec viuus, & valens, hauſto prius vini calice, per funem euectus eſt, viribus adeo integris vt ad ſe tollendum neque ſe ligari paſſus ſit, neque aliena ope vti voluerit; ſenſu vero adeo ſano, vt etiam iocabundus, crumenaque prompta, et pecunia numerata diceret ſe cum benignis hoſpitibus diuerſatum, apud quos ne teruncium quidem ſeptem dies impendiſſet: & mox ad opus eſt reuerſus, ſuperſtes adhuc quum hac ſcriberem.* Sic ad verbum Anulus. Cui abſtinentiæ conſimilem infra legemus duarum mulierum ex Dione Caſſio, quæ in terræmotu ſepultæ viuæ diu ſine cibo & potu, lac tamen pueris exhibentes ſeruatæ fuere; quamuis alteram illarum Xiphilinus Guilielmi Blanci verſione dicat non ſolum puerum, verum etiam ſemetipſam lacte ſuo ſuſtentaſſe.

Vrinam non alere.

Cap. 14.

Abſtinentia à ſeptimo ad decimum diem extenſa. Cap. II.

HIppocrates præterea libello ſuo de Principijs, haud ita bene de Carnibus inſcripto, fatetur hominem ſeptem dies in abſtinentia viuere poſſe; quin & aliquos nihil edentes, nihilque bibentes vltra ſeptimam ſeruari viuos; quos tamen ferè omnes mox neceſſario morituros exiſtimat, etiamſi alimenta poſt ſeptimam aſſumere conentur, quia inteſtinum omne viſcus nutricatui dicatum, præſertimque ventriculus tamdiu ieiunus exſiccatur, concreſcitq; adeo, & riget, vt diſtendi nequaquam poſsit, ac deuorato alimento locum dare; quod apertè videbimus infra in abſtinente Conſolentanea. Hieronymus item Mercurialis inter magni nominis Medicos noſtro ſæculo numeratus aſſerit poſſe hominem ſeptem totos dies ſine cibo viuere; idque narratum ſibi, & olim factitaſſe, & nunc Græcorum monachos facere, qui ſæpe & ſeptem, atque pluribus diebus abſque vllo cibo viuant, neque fame crucientur, ob id ἄσιτοι appellati. Poſthius quoque apud Braſauolam ſcribit ſe collegam habuiſſe in philoſophicis ſtudijs Philippum Riminaldum, quem bis per quatuor integros dies, & noctes nihil penitus cibi, vel potus accepiſſe viderit, biſque per octo dierum ſpaciū abſque vllo penitus alimento vixiſſe ſe aſſeuerantem audiuerit virum fide digniſsimum, tanta quum in abſtinentia omnibus vitæ munijs aſsiduè ſe functū fuiſſe teſtaretur.

3. Dier.

1. de vic. acut. com. 44.

Eiuſdem quoque notæ ſunt illa, quæ fabulis immiſcuit P. Naſo de nonæ diei ieiunio Clytiæ Phœbum perdite depereuntis, quæ

. . . . *ſub Ioue nocte, dieque*
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis:
Perque nouem luces expers vndæque, cibique,
Rore mero, lachrymiſque ſuis ieiunia pauit;
Nec ſe mouit humo; tantum ſpectabat euntis
Ora Dei, vultuſque ſuos flectebat ad illum.

4. metam. 9. Dier.

quam certum eſt neque lachrymis ali potuiſſe, quæ ſunt mera excrementa nutriendo penitus inepta; neq; rore, tum quia minimus vel in hiantem, apertamque Clytiæ bucculam cadere potuiſſet alimoniæ haudquaquam ſufficiens; tum quia miſtum eſt imperfectum extra nutrimentorum aream, quemadmodum infra commodiori loco latius apparebit. At vero procul a fabulis Citeſius Medicus inſignis in aureo de Abſtinente Conſolentanea tractatu quamplura eſſe librorum teſtimonia ſcribit de frequenti, & integra P. Alchantaræ monachi Hiſpanienſis abſtinentia, eaque in octo; & plures dies per ſingulos menſes ſpontè porrecta. Iſocratem ſummum Rhetorem ab alijs quatuor, ab alijs nouem dies cibo abſtinuiſſe accepit Plutarchus, meminitque in opuſculo de vita decem Rhetorum inſcripto. Diram famem, qua die quarto Gaddus interijt Comitis Vgolini filius; quinto, & ſexto tres Gaddi fratres obiere; decimo tādem miſerrimus omnium pater in carcere Piſano, à fame propterea infami nomine appellato, necatus eſt, miro affectu Lectoribus, ut ſolet, ob oculos ponit Danthes Alligherius. Auicennas autem quendam refert a potu libræ olei uiolacei, in quo cera, uel adeps diſſoluta fuerat, donec in emplaſtri formam coiuiſſet, diebus decem comedere non deſideraſſe. Audio nūc anno à Chriſto nato MDCXI. Brixiæ Virginem Deo ſacram uterinis affectibus obnoxiam ſæpenumero ad inſtar mortuæ totos decem dies iacere ſine motu, ac ſenſu, & ferè ſine reſpiratione, nullum eo temporis tractu alimentorum genus admittentem. Huic obſeruationem conſimilem refert Beniuenius de quadam moniali Montis Cœli, quæ præfocatione uteri laborans ad decimum diem ſola panis bucella uitam traduxit.

Lachrymas non alere.

Rorem nō alere.

Lib. 2. cap. 42.

10. Dier.

Inferni. cant. 33.

l. 1. f. 3. doct. 5. c. 2.

De abd. c. 108.

Abſtinentia à decimo ad vigeſimum diem protenſa. Cap. III.

COmmemorant præſtantes Medici, Ioubertus, & Syluius, Auenioni ſuo æuo fuiſſe hominem ſexagenarium, qui raro admodum comederet, ac per maxima interualla, nimirum quinque, ſex, decem, & plurium dierum. Plurium legere fas eſt aſ-

1. decad. 2. parad. conſil. aduerſus famem.

11. Dier.

ſeuerantem quædam animalia, & pecudes quoque in Aphrica quarto die bibere, homini non ante diem ſeptimam lethalem eſſe inediam; duraſſe tamen & vltra vndecimum pleroſque.

12. Dier. 10. de Republ. Vide infr. lib. 2. cap. 370.

Platonis locus explicatur.

Plato etiam *Erum Pamphilium* ſcribit *inter eos, qui in acie ceciderant,* metu conſternatum *decem diebus veluti mortuum iacuiſſe, biduoque poſt quam inde ſublatus eſſet cum cadaueribus rogo impoſitum*, ui caloris metu excuſſo, ſpirituque a corde ad partes exteriores reuocato, quaſi ad vitam rediјſſe, viſumque adſtantibus *reuixiſſe, ac mira quædam tempore* putatæ *mortis viſa narraſſe*; ſpectra uidelicet ob metum mortis in ſomno imaginationi oblata, & altius infixa; vnde mens falſam mortis opinionem hauriens Pamphilio ea poſtmodū falſa narranti vera proferre ſe perſuadebat; non

Cur ſōnia quādoque viſiones putantur.

ſecus atque dormientibus plerumque mulierculis nocturnæ ſomniorum imagines adeo alte in phantaſiam recipiuntur, vt vigilantes poſtea illas narrent aſſeuerando veras fuiſſe viſiones ſibi cælitus immiſſas: illud tamen verum, certumque eſt, toto eo interſtitio duodecim dierum ſine cibo, potuque Pamphilium dormiuiſſe: cuius ſane loci explicationem ab Ariſtotele confirmatam vidimus alicubi afferente in hanc ſententiam.

Ariſt. explicatio hiſtoriæ Platonicæ.

Lib. de ſomn. & vig. c. 4.

Iam autem facta fuit imaginatio quibuſdam, qui animi defectum fortiter paſſi ſunt; hoc igitur aliquam habet dubitationem: ſi enim contingat dormire eum, qui animo defecit, continget vtique ſomnium eſſe, & ipſum phantaſma: multa autem ſunt, quę dicunt qui vehementer animo defecerunt, & qui viſi ſunt mortui eſſe; de quibus omnibus eandem eſſe rationē exiſtimandum eſt. Hæc Ariſtoteles, quæ ipſum iurarem in explicationem hiſtorię Pamphilij protuliſſe. Quæ ſane interpretatio conſimili narrationi optime congruit, quam apud Plutarchum legimus de Theſpeſio ſolenſi, qui de ſublimi cadens metu conſternatus tres dies ad inſtar mortui iacuiſſe ſupra obſeruatus eſt.

Cap. 1.

L. 4. c. 15.

20. Dier.

Horatius Augenius in hoc almo Lyceo paucis ab hinc annis primarius, idemque diſertiſſimus Medicinæ profeſſor, in opere ſuo de ſanguinis miſſione ruſticam mulierem ſe vidiſſe teſtatur, quæ optimo habitu prædita, nono menſe in vtero habens, ventriculi exulceratione laborans, diebus viginti ſine cibo, potuque permanſerit; qua ſæuiente morbo tandem oppreſſa, de mortuæ diſſecto utero extractum viuum fuiſſe puerum, qui Augenio cōſultore ad fontem ſacri Baptiſmatis Fortunatus nomine fuit appellatus viuens poſtea multo tempore.

Abſtinentia ad menſem producta. Cap. IIII.

Capit. 5. part. 2.

Matthæus autem Gradius in ſua praxi mirabilem refert abſtinentiæ hiſtoriam ſcribens vidiſſe ſe, curaſſeque fęminam, quę tribus annis a quouis cibo aſſumpto ſtatim euomere cogebatur totum ingeſtum, a vomitu in grauiſſima corruens ſymptomata, vnde ſola ſanguinis miſſione leuaretur, quam primo ſemel in hebdomada, deinde bis, deinceps alternis diebus repetere oportebat, ſemper ad ſemilibram, per plures mēſes aſſidue cibum totum reuomens; immo verò poſtea omni a cibo abſtinens, ſolo modico vino quotidie ſemel exhibito decimamſeptimam diē tranſegit; deinde ad vigeſimam ſeptimam ſimpliciter abſque omni alimento vixit, tunc ſemel tantum ſingulis ôcto dieb. ducto ex vena ſanguine: quam hiſtoriam etiam apud Ioan. Schenckium legimus ad verbum ex Gradij Practica tranſcriptam, huc nobis etiam ex Gradio ad maiorē propoſiti fidem transferendam: ait ergo Gradius,

3. Obſeru. medic. 53

Vidi caſum mirabilem hic Papiæ in femina quadā, qui adeo mirabilis eſt caſus, vt vix audeam eum narrare, propter quaſi incredulitatem communis credulitatis; ſed quia ego ſolus non vidi, immo pars maior Doctorum Collegij Papiæ ſæpius vidit, breuius narrabo hiſtoriam. Durauit iſta mulier tribus annis, etiam adhuc viuit, quæ ſemper, quum ſumebat cibum, etſi delectiſſimum cuiuſcunque ordinis cibi, infra octauam vnius horæ cum maxima anxietate ſtomachi euomebat cibum cum modica portione humorū aquoſorum, & totum; ita quod maior multo erat quantitas eius, quod euomebatur ſemper, quam quod ſumebatur; poſtea ſtabat anxiata cum dolore clamoſo & æſtuoſo circa ſtomachum, ita vt eſſet expediens eam impetuoſe ſe mouere, quaſi vt furioſa vel phrenetica eſſet; & aliquoties ſyncopizabat, iacens vt mortua per mediam horam & vltra, neque aliunde diuerſiones factæ iuuabant ſufficienter, tandem poſt quatuor, vel quinque horas vltra alleuabatur, ſed ordinata ſibi phlebotomia & facta de vnciis ſex ſanguinis de communi dextri lateris, alleuiabatur quoad hęc accidētia; ita quod quātumque vomitus ſemper fieret poſt cibum, vt dictū eſt; accidentia tamen de diſtortionibus ſtomachi & reliqua minuebantur, & quoad intentionem eorū, & quoad tempus durationis, vnde fuit expediens, quod ſingula hebdomada phlebotomaretur, & non ſufficiebat phlebotomia duarum, vel trium vnciarum, ad iuuamentum inducendū; immo expediebat extrahi, vt dictum eſt, vſque ad ſex, vel ſeptem: Poſtea in tantū inualuit ægritudo, quod fuit expediens iudicio infirmæ & cuiuſdam medici conſentientis, licet ego non ſenſerim, vt bis in hebdomade phlebotomaretur; & ita continuauit per ſex vel octo menſes tantam quantitatem ſanguinis extrahendo pro vice, et continue cibum euomendo; alias videbatur ſtare in continuis accidentibus poſt cibum, de quib. dictum eſt. Tandem quod amplius mihi narrauit Domina alia præſente infirma, & ita barbitonſor ſacro mihi fidem fecit, quod etiā per duos menſes continuos phlebotomauit eam tribus diebus in hebdomada, vt alternatim ſingulis diebus ſemper extrahendo ad quantitatem ſanguinis ſeptem, vel octo vnciarum pro ſingula vice, & quod amplius eſt, vixit decem & ſeptem diebus abſque omni cibo & potu, præterquam ſumendo modicum vini vernacini ſingula die; poſtea ſtetit per futuras decem dies vſq; ad vigeſimam ſeptimā ſimpliciter ſine cibo aliquo; verum eſt, quod nunc vt dixit barbitonſor phlebotomatur de octo dieb. in octo diebus, & tardando procedit: Verū hoc videtur de mirabilib. naturæ, & de extraneationibus, quæ contingunt in natura, de quibus dicit Auerr. ſeptimo Colliget, c. de cura cancri,

27. Dier.

quod ſicut in natura fiunt monſtra, ita & in Medicina monſtruoſitates apparent; de quib. multa refert Rabbi Moy. par. 24. ſuorum aphoriſmorũ. Sed mirabiliſſimum mihi videtur, quod iſta domina ſemper viſa fuerit eiuſdem bonæ habitudinis, & læta & iucunda, quum tamen nihil de cibo retineret, ſaltem ſenſibile; & timuiſſem dici mendacem, neque hiſtoriam narraſſem, niſi interueniſſet auctoritas, & potentia multorum præſtantiſſimorum doctorum, qui hunc caſum frequentiſſime viderunt. Et ex iuuamento in caſu non poſſum arguere niſi cauſſam vomitus pro parte, & nocumentorum pro maxima parte habuiſſe dependentiam ab euaporatione facta à toto ad os ſtomachi propter commotionem contingentem in maſſa humorali, ex nocumento primum concomitato ſtomacho ex vomitu. Conſimilem narrat abſtinentiam Martinus Stainpeiſſ libro ſeptimo, cauſſa trigeſima ſexta ſui operis de modo ſtudendi in medicina, quemadmodum notauit etiam Schenckius immediate ſubdens *3. obſer. medic. 53* narratæ hiſtoriæ, *Anno ſalutis poſt Virginis partum M D X I. ego Martinus Stainpeiſſ artium & Medicinæ Profeſſor, in veritate quaſi conſimilem caſum habui caſui ſupradicto, etiam in quadam honeſtiſſima femina in Vienna ciuitate, tamen poſt multa remedia, nullum ita efficax fuit, ſicut balneum ſulphureum thermarum, quod huic adductum fuit de thermis, in quo ſe dicta femina certis diebus, ad ſeptuaginta horas balneauit, & ſic releuata fuit, & ſi in balneo ſulphureo vero dicta femina ſtetiſſet, credo citius illi profuiſſet.* Ceterum ſimillimam propoſitis, ſed ob temporis diuturnitatem longe admirabiliorem abſtinentiam videbimus *Cap. 7.* infra in femina Patauina, cuius hiſtoriam nouiſſime habui ab egregio Medico, qui eam ægrotantem multos menſes tractauit: His menſtruis abſtinentijs nunc eam attexere lubet, cuius meminit Plutarchus ſub Cleombroti perſona in opuſculo de oraculorum defectu aſſerens, *Verum quando in medium propoſita eſt cratera fabularum ſermonibus permiſtarum, neque temere in æquiores auditores incidere liceat, vbi hæ narrationes veluti peregrinum nomiſma examinari poſſint; non grauate vobis barbari hominis narrationem largiar; quem hominem multis ipſe erroribus, indicioque mercede ampla perſoluta apud rubrum mare ſemel quotannis hominum congreſſui ſe exhibentem, reliquum tempus (vt ipſe aiebat) cum vagis Nymphis & Genijs degentem, ęgre demum inueni, ab eoque comiter ad colloquium ſum admiſſus: Formoſiſſimus iſte hominum, quos ego quidem viderim, erat, & ab omni perpetuum morbo ſecurus viue-* *30. dier.* *bat, ſingulis menſibus ſemel fructu herbæ cuiuſdam medicato & amaro veſcens: multis vtebatur linguis, mecum autem Dorice maximam partem locutus eſt, ſermone non multum à carmine ac cantu differente: loquente autem ipſo ſuauis odor locum obtinebat, ore ipſius ſuauiſſime fragrante: Is quum totum tempus in cognitione ac conſideratione rerum conſumeret, vno die quotannis afflatu ad vaticinandum agebatur, & ad mare ſe conferens futura prædicebat; accedebant autem eo Principes & Regum ſcribæ, eoque audito diſcedebant. Hic ergo diuinationem Genijs acceptam ferebat.* Ex Car- *11. de ſubtilit.* dano habemus iuuenem quendam Scotum, pilo rubeum, habitu bilioſum, Clemente Septimo Pontifice Maximo vndecim diebus in cuſtodia ſine cibo detentum, qui aliquando in eadem abſtinentia vſque ad vigeſimam, & vſque ad trigeſimam diem perſeuerans miraculi premium ſumpſerit. Feminam pariter, quæ ſine cibo dies quandoque viginti tranſmiſerit, ſæpe vero & triginta, *Tract. 3. cap. 3.* in Germania vixiſſe retulit Magnus Albertus libro de animalibus ſeptimo.

Abſtinentiæ à primo ad tertium menſem productæ. Cap. V.

SAcroſanctum Redemptoris Domini Ieiunium in deſerto ad quadrageſimam diẽ productum pio cordis affectu venerandum eſt potius, quam humanis abſtinentijs vlla ratione at- *Epiſt. 86. 40. dier.* texendum. Diuus autem Auguſtinus quum Caſulano reſcriberet, temporibus ſuis quẽdam quadraginta diebus ſine cibo vixiſſe affirmauit. Totidem dies Moyſem ieiunaſſe conſtat e ſacra pagina. Alium quoque Venetijs totos quadraginta *Exo. c 34* dies integro ieiunio abſoluiſſe, atque a plurimis rei huius experimentum factum fuiſſe, teſtimonio Petrarchæ recenſuit Eborenſis. Pythagoram teſtatur ex Dicearcho Diogenes abſque alimento identidem quadrageſimam diem ſuſtinuiſſe. Ludouici Pij Imperatoris cibum quadragenariũ in ægritudine ſolum fuiſſe Domini corpus narrat Aimonius. Genuæ vulgatiſsima eſt abſtinentia Beatæ Catherinæ Adurnæ, quæ ſacro tempore Aduentus, & Quadrageſimę a cibo ſemper abſtinens per interualla ciathum aquæ cum aceto, & ſale trito bibebat incolumis; cui bonæ valetudini fortaſsis eo genere potus haud minus quam ſiti conſulebat, nimirum ad ſedandam ſitis moleſtiam aquæ potum cum tãtillo aceti faucibus indulgens, & exorientes inde cruditates, flatuſque ſalis vſu diſcutiens, de priſtina ſanitate non decedebat. Magnus Albertus virum melancholicum *7. de anim. tra. 50. dier.* in Germania Federico Secundo regnante, ſe vidiſſe teſtatur apud Colonienſes, & diligenter obſeruaſſe, qui clauſus arcto in loco, & cuſtoditus, ſaluiſque ſignaculis, ſine cibo per ſeptem hebdomadas quotidie ſemel, aut alternis diebus biberet hauſtum vnum (vt ipſe ait) aquæ limpidæ frigidę, nihil aliud potans: fidemque facit ſe hoc obſeruaſſe, ac diligenter probaſſe ſignacula, quibus abſtinens ille clauſus fuerat; audiſſeque a venditis eum virum ſæpe quinque, ſæpe quatuor heb- *Lib. 8. c 9 2. Menſium.* domadas ita ieiunare conſueuiſſe. Nõ ſolum autẽ ex Plutarcho in Sympoſiacis id Ariſtoteli au- *Cap. 147.* tori adſcribente, verum etiam ex Athæneo in Dipnoſophiſtis cuique ſatis conſtare poteſt Timonis auiam, ſiue amitam, ſiue (vt alij maluere) nutricem quotannis vrſarum more bimeſtre tẽpus in Ciliciæ ſpeluncis abſque vllo alimento ſemianimem delituiſſe, vt ſola reſpiratione viuere, & ægre dignoſceretur. Eloquentiſsimus, idem- *Lib. 6 c. 8* que doctiſsimus Fernelius in Pathologia *Mulierem* (inquit) *vidi grandem, cui tuberculo duro, eo-*

que

que ingenti ita os ventriculi obturabatur, vt quicquid indebatur, attacto ventriculi ore, mox remearet, atque redderetur: ſic aſtantium omnium iudicio nihil cibi, potuſue bimeſtri vel conatu maximo ea vorauit: tandem morbo, deſipientia febreque confecta deceſſit, edito partu, quem vitæ ſuperſtitem reliquit. Cap. 7. 3. Menſ. Sed & Medina in ſuę Paræneſeos libro ſecundo affirmat hominem quendam toto trimeſtri ſpacio nihil penitus aſſumpſiſſe alimoniæ.

Ieiunium populorum Lucomoriæ ad quinque menſes quotannis mire productum. Cap. VI.

FRanciſcus Citeſius Medicus eximius in opuſculo ſuo de Abſtinente Confolentanea Lucomoriæ populos in Sarmatia teſtatur quotannis menſe Nouembri vi frigoris obrigeſcere, ac mortuorum inſtar iacere (quod & ab vterino affectu Cap. 2. Brixianæ virgini; & Cap. 3. a metu, animique deliquio, Cap. 4. & ſomno Ero Pamphilio; & a frigore hiberno, vel etiam ab vteri præfocatione periodica Timonis auiæ contigiſſe dudum obſeruauimus), ac non ante finem menſis Aprilis aeris tepidiore aura ijs calorem in corporis centro tandiu cōcluſum foras euocari, & inde membra rurſum vigere, atque ad priſtinas operationes redire; 5. Menſ. toto quinque menſium tempore nedum alimento non vti, aut nutriri, ſed veluti mortuos iacere, imo vere mortuos ab omnib. vicinis exiſtimari; viuere tamen, quia inchoante hieme ab intenſo frigore ijs tum calor per vniuerſum corporis habitum diffuſus ad intima viſcera propellitur; fixo interim cuiq; parti, primigenioque calore ab aſſueta continentis aeris inclementia parum, aut nihil paſſo; quod ſatis eſt ad vitæ cuſtodiam: tum e cerebro per nares expreſſa pituita ſenſim cogitur, & gelu indurata narium meatus patentes obſtruit inimico frigori, alioquin ad cerebrum non ſine vltima vitæ ruina illapſuro. tum corrugata cuti omnes alij minores pori corporis gelido aeri clauduntur, alioquin cōcentratum calorem extincturo; quod infortunium ijs in ea gente accidit, qui pellium amictu, alijſque ingenijs a ſe frigiditatis ſobolem torporem illum arcere ſtuduerint; nam ſtatim qua data porta per nares in cerebrum, & cor gelidus aer irrumpens calorem vitæ neceſſarium penitus extinguit, ac veram ijs mortem affert, qui vmbratilem illam effugere tentarunt: Poſtea vero tepeſcente aere circa finem Aprilis cutis meatus omnes Lucomoris iacentibus aperiuntur, diſſoluiturque pituitea glacies, & pedetentim redditur membris omnibus calor a corde influens, & cum calore ſpiritus, ac vigor adeo ut qui ad inſtar mortuorum iacebant omnes denuo reuiuiſcere videantur, qui toto quinque menſium interuallo torpentes nihil penitus alimenti aſſumunt Lucomori. Sed admirabilem hanc narrationem a Citeſio citatis verbis audiamus, quo dictis maior fides adhibeatur; ait ergo Vir egregius ad calcem ſui libelli *Id omni exceptione maius eſt, Henrico etiam tertio in Polonia agenti a Principibus fide digniſſimis teſtatum. Aderant quamplurimi Gallię proceres, ſenatores, &c. Aderant & aulæ Medici, inter quos D. Ioan. Piduxius primicerius noſter & Decanus, non artis medicæ ſolum, ſed totius etiam naturalis hiſtoriæ ſcientia clariſſimus, Illuſtriſs. Principis Ludou. Gonzagæ Niuernenſis Ducis valetudines tunc regere ſolitus, ſed & ipſi Regi conſilij copiam præbere, a quo id primum didicimus. Relatum eſt ab Alex. Guagnino Veronenſi peditum in arce Vitebska finitima Moſchouiæ præfecto, in ſua Moſchouię deſcriptione. Quoſdam igitur populos refert, Lucomoriam Vlterioris Sarmatiæ regionem incolentes, quotannis 27. menſis Nouembris die, velut hirundines & ranas, præ intenſo brumali frigore mori (ſiue potius obrigeſcere) Poſtea redeunte vere 24. Aprilis die, eos denuo reuiuiſcere. Ipſos autem hoc modo commercia cum Gruſtinizus & Sperponomotzus populis ſibi vicinis habere: Quum iam futuram mortem ſibi imminere ſentiunt, tunc merces ſuas certis in locis deponunt, quas Gruſtinizi, & Sperponomotzi, ſuis mercibus interim æquiualentibus eodem loco relictis, auferunt. Illi autem reuiuiſcentes, illas merces, ſi æqua commutatione ſibi placuerint, pro ſuis accipiunt; ſin minus iuſtæ fuerint, a Gruſtintzus et Sperponomotzus ſuas repetunt, vnde lites & bella hac de cauſſa inter eos ſæpiſſime oriri dicuntur. Ceterum per ſoporem illum non extinguitur innatus horum corporum (alioqui huic aeri aſſuetorum, geluque, vt loquitur Alb. Crantzius, recoctorū) calor; quia is, omnibus poris meatibus, ductibuſq; frigore conniuentibus & obſeratis, circa viſcera colligitur, atque hac veluti antiperiſtaſi, ſeipſo, in proximum ver, auctior & vegetior efficitur. Periclitaretur inter omnes corporis partes maxime cerebrum, multis uſque amplis foraminibus, narium præſertim patens, niſi dum rigere incipiunt, tenuis illis & aquea pituita e naribus ſtillaret, quæ (ex relatu eiuſdem D. Piduxij) profluens non minus congelatur, quam ſputum ipſum, quod Sigiſmundus ab Herberſtein frigore concreſcere teſtatur, antequam terram attingat:* Hiſt. Moſchou. *Sic noua ſubinde deſcendente, ſubinde concreſcente ad terram vſque eodem plane modo ea pituita producitur, quo apud nos per ipſam hiemem pendula e protectis ſtillicidia; vnde naribus obturatis cerebrum aeris inclementiæ minus peruium & penetrabile eſt: Nam ſi quis aduerſus hanc aeris iniuriam tum pellium amictu, tum curruum mole inſtructior, ſtiriam iſtam vi diuellere tentet, ſtatim irrumpente, qua data porta, in cerebrum aere frigidiore, natiuus eius calor extinguitur, iacenteſque æternum pereunt Lucomori: ſin tempeſtatis ſerenioris leni aura detur frui, fuſa illa pituita, ſenſim calor redit oſſibus, redit ſuis membris vigor & ſenſus, idemque, qui prius inerat functionum omnium ordo.* Huius autem adeo longi, admirabiliſque tum torporis, tum etiam ieiunij nil mirum ſit nullam nos præter hanc a ſcriptoribus habere memoriam; quippe nec ante Alexan. Guagninum vllus accuratam nobis prodidit Moſchouiæ, Lucomoriæ ve deſcriptionem; nec poſt illum nouiſſime ſcribentem recentior ullus aut de propoſito ſcripſit, aut nobis ſua ſcripta tranſmiſit. Sed & conſimilem hiſtoriam ex Damaſceno habebimus infra ſuo loco. Cap. 14.

Abſti-

Abſtinentia Octimeſtris in muliere Patauina. *Cap. VII.*

DVm huic meditationi operam impēderem e Piſano Lyceo in Patauinum ad Phyſiologiam profitendam traductus inuulgatum audio apud omnes almi huius Peripati Doctores mulieris cuiuſdam indigenæ octimeſtre ieiuniū, quæ varijs conflictata morbis ſæpenumero nutrimenta omnia renuens ad plures dies, iterumque ad alimentorum vſum rediens, tandem omnium magna cum admiratione octo integros menſes ieiuna vixerit ab omni penitus alimento abſtinens; quæ inde nono menſe ad conſuetum alimētorum vſum reuerſa, priſtinæque ſanitati reſtituta in multos annos vixerit incolumis: Qua de re ampliſsimum mihi teſtimonium fecere Medici, qui ei curandæ interfuere; quique tam longæ abſtinentiæ non ſolum hiſtoriam, ſed etiam diſquiſitionem ſcriptis dudum ſe commendaſſe mihi retulere. O vtinam hæc monumenta, vnde fortaſſe in obſcuriſsimo argumento aliquid, lucis ad rei veritatem internoſcendam habere potuiſſemus; aut vnam ſaltem huius hiſtoriam ieiunij, quam cum alijs hic deſcriberemus exacte, nobis videre contigiſſet: Verum enim vero quando minutum rei factum habere non licuit, ſummam, compendiumq; veritatis publica vallatum fama, teſtimonioq; fere omnium Patauinæ Scholę Doctorum hic lubentes apponimus, quod æqui bonique faciant ſtudioſi. Hæc dum prælo ſubdere iam aggrederemur, ab Alexandro Vigontia Medico clariſsimo totius hiſtoriæ ſeriem habuimus, e cuius exactiſsima enarratione manuſcripta cōpendium facti excipere, ac dictis ita libuit attexere. Virgo ætatis annum agens decimum octauū, colore optimo, habitu corporis laudabili, nō obęſa, ſed bene carnoſa, viuida tamē, & agilis ob matris recentem obitum ingenti mærore vexata à Nat. Domini anno MDXCVIII. ſub occaſum caniculæ incidit in febrem bilioſam potius quam pituitoſam; quæ dudum non ita vehemens ineunte menſe octobris exacerbata fuit, oborto in ſiniſtro brachio tumore, qui remedijs cedens dolorem in parte reliquit per vices ad articulos deſæuientem; cui ſiniſtri hipochondrij grauis obſtructio, & oris ventriculi durities adiungitur comes: Nullis præſidijs cedens malum ſiniſtro brachio motum adimit, & quatuor menſes integros miſeram torquet, intacto coloris decore, habituſque corporei nitore: initio decembris ab ore ventriculi vniuerſo abdomini iam communicata duritie exoritur alimentorum omnium tam ſolidæ, quam liquidæ ſubſtantiæ vomitus adeo pertinax, vt nullum non ſuperarit præſidiorum genus; in quo ſenſim diminuebatur retentionis tempus, nā eo deuentum eſt vt prope finem menſis illico ab ingeſtione totum alimentum reijceretur anteaquam ad ventriculi fundum perueniret. Cæpit exinde uirgo cuncta prorſus auerſari nutrimenta, immo & ad ſimplicem eduliorum imaginationē nauſeabunda ſtomacho ſubuerti. Medicamenta nihilominus (mirum dictu) facile ingerebat, retinebat, tempeſtiue aluo reddebat: oua viciſsim, carnes, & alia quæuis edulia ſi ui deglutire niteretur, æſophagum hæc uix ingreſſa tanto impetu repellebantur, ut qua data porta per nares etiam turpiter erumperent. Ægra proinde iam tædio affecta non raro per unam, & alteram diem à cibo & potu penitus abſtinuit, quamuis ardenti ſiti cruciaretur Tantali uitam agens infelicem. *Quanquam vero* ſubdit citatis uerbis uir egregius *fabuloſum videatur vitam ſeruari poſſe dum nihil alimenti ad ventriculum deſcendit, experientia tamen contrarium demonſtrauit: quod autem ne minimum quidem nutrimenti per æſophagum in ſtomachum deſcenderet, id euidentiſsime fidem facit, quoniā per hæc tempora omnes deſideratæ ſunt excretiones naturales; aluus nihil in poſterum reddidit; per veſicam lotium non emanauit amplius; impoſiti clyſteres abſque vlla fæcali materia egrediebantur; in infima abdominis parte, vbi ſeroſi excrementi adeſt receptaculum, nullum pondus, nulla obſeruata fuit grauitas, nullus ad tactum tumor: tranſit vnus, tranſit alter lunaris circuitus, ſemper ſumus ad idem; virgo ſine cibo non tantū vita fruitur, ſed ad aſpectum ipſam diceres omnino ſanam; ſeruatur adhuc viuidus color, vt antea, neque vlla ferme ſuperuenit macies, tametſi præter vomitum, omnes aliæ relatæ præternaturam affectiones illam male torqueant,* febris, anxietas, difficultas reſpirandi, cardialgia. Ab aſſumpto puluere uomitus, & alui deiectio heterogēnei, & ignoti cuiuſdam humoris primum ſubſequitur: deinde uero uomitus oblongi uermis uiuentis: inde per tres mēſes integros quotidie, aut altero quoque die magna uis ſanguinis, nempe ad libræ pondus, aluo reddebatur ſine dolore: ſanguis floridus primum erumpebat, mox aquoſus, & nigricās quibuſdam ueluti carnis fruſtulis ad nucis magnitudinē accedentibus refertus: qui demum, exſiccata iam aluo, uomitu eijciebatur; interim patiens uigente bruma paralyſi brachij ſoluta uiſionem amittit maxima ex parte: Ab hinc delirium, ſeu deſipientiam induit, amens ac cæca totum octimeſtre abſtinet ſæpiſsime catalepſi tentata; quin & ſecta uena in animi deliquium incidens maximū Medico negotium faceſsit neſcienti quomodo uires collapſas inſtauraret. *Dum hæc fiunt*, ſubnectit uir eruditus ad uerbum, *quod ſpacio octo menſium nunquam ſucceſserat, cibum capit, neque vomitu tentatur, pari ſucceſsu ſemel, atque iterum nutritur, neque impoſterum ventriculi expultrix amplius fuit irritata; infra biduum reddidit vrinam in ſufficienti quantitate, aluus adhuc immota perſeuerat, tertia die fæces ſponte egrediuntur, altera hebdomada reſipuit; ad meliorem ſtatum redigitur, febris tamen ſemper adeſt. At primis Auguſti diebus circa feſtum Sancti Laurentij miſera denuo vomitu tentatur, qui eodem prorſus modo inuaſit hac ſecunda vice, ac fecerat prima; per nonnullos ſiquidem dies cibus in ventriculo aliquam habet quietem, retentionis tempus in dies imminuitur, vſquequo ad id ventum ſit, vt alimentum nec etiam totū æſophagum peruadat, craſſioris liquidioris ve extiterit*

terit ſubſtantiæ; in poſterum nulla redduntur excrementa, vrina ſupprimitur; elabitur menſis; ecce ſanguis uno eodemque tempore per vomitum, & per ſeceſſum erumpit in multa quantitate, primo ſimplex, deinde impurus, mox loco ſanguinis ore reijcitur humor ater graueolens, poſterius aquoſum quid tenue multis fruſtulis pinguedinis refertiſsimum, & per interualla carunculis glanduloſis; tandem multo iam tempore tranſacto vomebatur quotidie aqua tenuis, clara, pinguedine affluens; aluo reddebatur aqua obſcuri coloris, odoris expers, non ſine fruſtulis pinguedinis. *Acceſſere plures viri eruditiſſimi, & quotquot fere in vrbe aderant Medicinæ ſtudioſi ad hæc inſpicienda; cuncti ſtupore pleni abiere. Per tot rerum diſcrimina virgo adhuc eſt ſatis boni habitus, viuidus faciei color ex parte euanuit, vere tamen emaciata vocari non poteſt; quotidie ſurgit, per totam diſcurrit domum, frequentiſſime congelatione tentatur. Quarta octobris die illi ſecta fuit vena in talo, vigeſima eiuſdem menſis ægram corripit deſipientia; & quod ſucceſſit in priori mentis alienatione, euenit idem in hac ſecunda, oblatum cibum aſſumit, & ventriculus amplectitur, apparet vrina, & alui excrementum.* Ita ergo puella ſemel octo menſes integros ſine cibo potuque vixit, deinde alimentorum vſum repetens poſt plures dies iterum bimeſtrem fere duxit abſtinentiam.

Abſtinentia puellæ Tuſcæ ad ſextum decimum menſem protracta. Cap. VIII.

SEd & dum Piſis publice Philoſophiam colerem; longe admirabiliorem abſtinentiã obſeruare potui; Puella fuit nomine Maria in Etruriæ ora occidentali, ſiue in agro Lunenſi ruſticis e parentibus orta, cuius vulgatum ieiunium anno Domini M DC III. Sereniſs. Chriſtina Magnadux incomparabilis prudentiæ Princeps in primis eſt admirata, deinde tam arcani operis cauſſas nobilis haud minus quam ardenti deſiderio dignoſcere cupiens, eam a parentibus acceptam, ſeu potius vna cum matre ipſi ægrotæ abſtinenti deſeruitura Piſis tranſlatam Medicis, Philoſophis, atque Theologis in Academia tunc ex ordine profitentibus conſiderandam, & contrectandam tradidit, ſub ſolertiſsimi viri cuſtodia, illorum iudicium de admirabili hoc ieiunio poſtulans: Puellam animaduertimus omnes nondum vlli viro nuptam, ætatiſq; annum decimum quartum agentem, iugiter contabeſcentem, cuius omnes virtutes proſtratæ quiete languebant, crura contracta, veluti cõuulſa retinentem, ſomnolentam, & taciturnam; audiuimuſque a matre illam ruri degentem cœpiſſe poſt magnum quendam metum omne genus alimenti faſtidire, ac ſolo ſimplicis aquæ potu iam quindecim fere menſes abſque vllo cibo vitam duxiſſe, omnium præter quam lotij, excrementorum expertem: His ita intellectis, variæ fuere ſapientiſsimorum Virorum de tam diuturnæ abſtinentiæ cauſſa opiniones, nemine alteri conſentiente. Ceterum ipſa poſt ieiunium decimi ſexti menſis appetere, atque alimenta clandeſtine aſſumere cœpit cuſtodes metuens; qua de re infra commodiori loco: ſed ex alimentorum vſu ſalubriorem conſtitutionem corporis adeo eſt adepta, vt intermiſſa tandiu vitæ, ac domeſticæ, ruſticæque rei opera obire potuerit, & parentibus, patrioque ruri reſtituta plures annos comedens, ac bibens vixerit incolumis. Lib. 2. capit. 169.

Abſtinentia ad duos annos producta. Cap. IX.

COelius Rhodiginus in libris lectionũ antiquarũ ſcribit Memorabile eſſe quod in recentiore obſeruatu hiſtoria eſt, fuiſſe quendam, qui biennium continuum nihil prorſum vel comederit, vel biberit. Apud Conciliatorem Apponenſis quoque in Stendal Saxoniæ Monialis quædam integrum conſimiliter biennium vixit abſque cibo. Pogius item Florentinus inter elegantes ſuas facetias hoc ſerium ponit, quendam ſibi innotuiſſe, qui per biennium vixerit a cibo abſtinens, anno Pontificatus Nicolai Papæ Quinti; fuit enim Eugenio Quarto Pontifice Gallus quidam nomine Iacobus, qui in aula Romana Amanuenſis erat; is graui affectus valetudine quum in patriam rediſſet, Hieſolymitanam peregrinationem vouit: inde itaque Romam Nicolao Quinto Pontifice reuerſus, magna eorum admiratione, qui rem inſpexerunt, dum obſeruaretur, nec bibere, nec edere vnquam inuentus eſt; iureque iurando affirmauit ſe iam biennium ita vixiſſe. At de puella duodecenni, quæ iam biennium perſtat ſine cibo, & potu viuens ad Confluentem Vigennæ anno ſalutis Milleſimo ſexcenteſimo primo relatione Citeſij elegantiſsimum hoc habemus D. N. Rapini Irenarchi teſtimonium, Lib. 13. cap. 24. differ. 112

Quam varia exercent hominum miracula mentes,
Quorum conſtitui non ratio vlla poteſt!
Ecce valens, & adulta duos iam Virgo per annos
Vitam agitat nullo freta, vel vſa cibo.
Obſeruata Magiſtratu, & vicinia ab omni,
Qua fluit exiguo iuncta Vigenna Goro.
Iam ieiuna famem tolerat ſine fraude biennem,
Et iam præcluſis faucibus arcta gula eſt.
Mireris nullum ſuſpenſo a pectore ventrem;
Mireris nullas inde, vel inde vices.
Et nihil excernit, ſtricta vt nil excipit aluo,
Vtraque ab vtraque parte pudenda latent.
Illa tamen ſentit, loquitur, videt, ambulat, audit;
Quod nos intentis vidimus ipſi oculis.
Aut magico fallax in corpore ſpiritus errat;
Aut paſta exili lampade flamma ſubeſt;
Aut docet oſtento, natura potentior, iſto,
Maiorem humanis legibus eſſe Deum.

Abſtinentiæ ad tres annos protenſæ. Cap. X.

CEterum quum hæc eadem puella tertium ad annum abſtinentiam produxerit, egregiũ Medicum Franciſcum Citeſium ad huius admirabilis euentus meditationem inuitauit, edito libello ab eius nomine Abſtinens Confolentanea

cogno-

cognominato, in quo vniuerſam hiſtoriæ ſeriem *Clariſſimo Viro M. Vidard in Præſidiali Pictonum curia cognitori Regio* luculenter deſcribens, *Puellam* (inquit) *trieunali iam inedia celebrem, quam in tuo Comitatu videre mihi licuit, Vir Clariſſime, hic exhibeo, non arte, aut dæmonis aſtu, vel impulſu (ne quiſquam lamiam incuſet, aut ſtrigem) ſed naturæ progredientem: certe is ego non ſum, qui Naturæ legibus, quæ ſupra naturam ſunt, cenſere velim: ſed neque naturali ratione conſtantia illico ad θεῖόν τι, tutiſſimum inſcitiæ aſylum, referre poſſum: Non enim his carceribus premenda puto hominum ingenia, vt ad ſingulos Lunæ defectus, vt illi ſub Perſeo Macedones, inhorreſcant: ſed ſapientiæ arcem adeundam interdum illis cum Diuino Vate indico* Prou. 16. *per ancillas, id eſt naturales diſciplinas, quæ ſummi Opificis Maieſtatem, & miram prouidentiam apertius teſtantur, quam attonitus quiuis ignauorum hominum ſtupor. Quod igitur veteres feciſſe video, vt ſumma ope niterentur, ne quid profuturum ſæculis diu lateret, hiſtoriam recentem adhuc, & præſentem, quæ tot rerum per vnam gulam quotidie tranſeuntium luxuriam, terræ, mariſque vaſtatricem palam damnat, in lucem ſub tuo patrocinio emitto, vir integerrime, vt qui eius es teſtis oculatus, rem memoria dignam occultam eſſe non patiaris: ſed vt inter iudicem, cauſſidicumque medius, veras litium cauſſas, facundo ore, fecundoque pectore, ipſe omnis affectus expers, quotidie depromis, & ipſiſſimam veritatem nudam, & ſine vllo verborum lenocinio coram exhibes; ſic tu mihi erga æquiorem lectorem proxeneta hanc ei hiſtoriam (ſiquidem ſupra vulgum ſapere videatur) palam fieri, & apertam eſſe tua inſuper autoritate iubeas. Vale. Pictauis. Calend. Februar. M D C I I.* Poſt hæc autem in opuſculi narratione hiſtoriam accurate promulgans

Hiſtoria inuentis Conſolentaneæ.

idem Citeſius *In ora Pictonica* (inquit) *à tribus fere annis exemplum eſt in omnium oculis puella Conſolentanea, quæ ab eo tempore vitam etiamnum ſine alimento trahere pergit; puella eſt nata quatuordecim annos, aut circiter, Ioanna Balam nomine, patre Ioanne Balam fabro ferrario, matre Laurentia Chambella, ſtatura pro ætate iuſta, moribus ſubruſticis, Conſolento Vrbe in Lemouicum, & Pictonum confinio ad Vigennam oriunda, quæ quum vndecimo ætatis ſuæ anno febre continua circa decimum tertium Calendas Martij Anni Milleſimi quingenteſimi nonageſimi noni eſſet correpta, tum grauiſſimis alijs ſymptomatis, tum aſſiduo in primis vomitu per viginti dies conflictata eſt: febre quoquomodo remittente, obmutuit, & totos viginti quatuor dies ſine voce deinceps haſit: reddita poſtea voce, quamquam delirij plena, omnium infra caput partium motus, & ſenſus torpere, & hebeſcere cœpit, adeo vt ipſe quoque œſophagus (cibi, potuſque in ventriculum via) reſolutus vim ſuam cathelcticam amiſerit, neque hactenus perſuaderi puella potuerit vt cibum ſumere velit, ne quidem pellecta familiaribus huic ætati condimentorum, & fructuum fugacium illecebris: reſtitutus tamen, & confirmatus eſt curſuũ motus poſt ſex fere menſes, præter quã altera coxendice, à qua adhuc ſubdifficilis eſt inceſſus: ſola deglutiendi impotentia remanſit; vnde & ſummum omnium eſculentorum, & potulentorum odium puella concepit: interim ei, res mira, vniuerſum abdomen ſenſim emarceſcere, & tabeſcere adeo viſum eſt, vt ab imis coſtis ad pubem vſque nihil priſtini æqualiculi ſuperfuerit; ſola ibi nunc à ſterno pendula mucronata cartilago, non aliter quã ſuggrunda, quæ extra perpendiculum ſtillicidia eijcit, ſupra antiquam ventris regionem extat, à qua & notharum coſtarum appendicibus ſuperna cutis non mediocrem tenſionis, & diuulſionis ſenſum patitur, ex ipſo etiam puellæ conqueſtu; inde omnes muſculos, inteſtina, viſcera, & reliquas ventris partes atrophia conſumptas, & contractas patet, vt detractas putes: ſaltem ſolæ illarum fibræ, & ſtamina reſtant; carnoſa omnis, quæ ſpacia illarum infarcit, ſubſtantia perijt: ceteræ corporis partes multo minus exhauſtæ apparent; nam & pectus amplum, & vbera turgidula, brachia, & crura modice toroſa, facies rotundula, ſed fuſca, labia rubella, lingua quidem contractior, expeditus tamen ſermo, caput pilis longiſſimis contectum; creſcunt enim illi & pili, & vngues, immo totum ipſum corpus: nulla ſui parte excrementa procedunt, non aluo fęces, non veſica lotium, non vtero menſtruum; non eſt ſua ſorde caput obſitum, quod vt in externa cuti, ſic in ipſis ſenſuum organis ſuam integritatẽ teſtatur; neque (præter tenuem ſputationem, & nonnullas lachrymas) vllum aut auribus cerumen, aut naribus mucus, aut habitu ſudor erumpit: quinimmo vniuerſa fere corporis cutis frigida, & ſicca tangentibus apparet, vixque vllo motu incaleſcit (ſi alas, & cordi vicinas partes exceperis) etiamſi in rem familiarem operam omnem conferat, obſonium e foro petat, pauimenti ſordes euerrat, colum teneat, fuſum rotet, ſtamina pollice ducat, atque in alijs huiuſmodi miniſterijs tota ſit, nec vllæ ſenſus, aut motus partes deſint.* Sed tabes illa imi ventris mira viro doctiſſimo, dudum etiam ab acutiſsimo Columbo notata Anat. lib. 16. fuit in Cardinali Campegio, cui ad hipochondria redacta erant omnia inteſtina; & propterea cauitas inferior abdominis inteſtinis deſtituta, & ſpina detecta erat; quamobrem Medico epigaſtrium Cardinalis attrectanti magnæ arteriæ motum, & ſimul dura vertebrarum corpora perſentire licebat. Ceterum ad abſtinentem Conſolentaneam reuertentes apud Citeſium de illa & aliud Antonij Fayi teſtimonium legimus his verſiculis,

Abſque cibo viuis, potuque, Balama, palamque
Haud hominem ſolo viuere pane probas.
Hinc volitas hominum fama victura per ora,
Fama, quæ vita ſit mage longa breui.
Numinis illud habes vix cuiquam munere noto;
Hoc Citeſi donat muſa diſerta tibi;
Abſque cibo qui te viuam dum tradit, egentem
Conſequitur vitam nullius ipſe cibi.

Amplius autem memoriæ proditum reperit Langius in annalibus, *Paſchali ſummo Pontifice, ac Lothario Imperatore, puellam duodecim annos natam, poſt aſſumptum ſacroſanctum Domini corpus, primum decem menſes panem abhorruiſſe; deinde integro triennio ab omni cibo, & potu abſtinuiſſe.* Sed & in Gallorum chronicis ab Vrſpergenſi Abbate aliud huic ſimile habemus exemplum, nẽpe

ſalutis

ſalutis anno Milleſimo tercenteſimo vigeſimo ſecundo in agro Tullenſi puellam fuiſſe duodecimum annum haud ſuperantem, quæ triennium poſt aſſumptam ſacratiſsimam Hoſtiam vixit nullo alio vel potu, vel cibo ingeſto, & poſt id tempus ad conſuetam viuendi normam rediſſe. Gulielmus autem Rondeletius nouum adiecit exemplum triennalis abſtinētiæ dum *Puellam* (inquit) *annos tres in Gallia Narbonenſi omnes audiuimus, vidimus multi nullo præter aërem cibo, potuque vitam ſalubriter traduxiſſe.* r. de piſc. c. 13.

Hiſtoria puellæ Spirenſis quadriennium abſtinentis. Cap. XI.

SImon autem Portius Philoſophus egregius in opuſculo de puella Germanica Paulo Tertio Pontifici Maximo dicato, à Ioann. Baptiſta Gellio etruſca lingua inuulgato huiuſmodi hiſtoriam admirabilis abſtinentię promulgauit; *Anno Domini Milleſimo quingenteſimo trigeſimoprimo, vel circiter, Germaniæ ad Rhenū, prope vrbē Spiræ, Nemetis, & Neomegi nomine olim nuncupatæ, in quodam pago, cui nomen Rodt, orta eſt* (inquit) *ex matre nomine Barbara, & Petro agricola eius viro puella Margarita nuncupata; quæ ab ortu ſtatim exiguo lacte veſci cæpit, longeque minus haurire lactis quam eius ætatis infantes vulgo conſueuerint; eaque parſimonia ſemper vſa eſt toto eo tempore, quo lacte fuit enutrita: immo vero interim etiam non raro duos, tresque dies integros ieiuna tranſigebat: ablactata poſtea exili adeo cibo, & potu nutriebatur, vt omnes de tanta frugalitate ſummopere mirarentur, exiſtimantes fieri non poſſe vt victu adeo parco viueret; ſæpenumero enim ternos, quaternoſue dies abſtinere ab omnibus alimentis viſa eſt; ac poſt ieiunium huiuſmodi parciſſime cibari: nihilominus eo tempore creſcebat ad ætatis congruentiam, quamuis eſſet aliquantulum gracilis, & pallidiuſcula; ceterum ſana, benigna, perhumana, & hilaris; taliſque vita eius ad ſeptimum annum perducta eſt: qua ætate in febrem lapſa a morbo conualuis nullis alus præſidijs, quam abſtinentia ab omni cibo, potuque: ſanitati reſtituta multo magis abſtinere comperta eſt quam ante morbum, talique victu ad annum ætatis decimum peruenit ſemper interim creſcens ad normam ætatis: eo etiam tempore alio morbo denuo corripitur, à quo itidem ſola inedia euaſit nihil omnino ingerens tota ægritudine, poſtea conualeſcens de priſtini alimenti menſura multum detraxit, potumque omnino intermiſit, inquiens ſe non ſitire; atque ita ſine potu, pauciſſimo cibo contenta ſex menſes traduxit: ab hinc cæpit omnino quoque cibum interponere, nihil penitus alimenti aſſumens. Qua de re increbeſcente fama, tanquam de portenſo ſupra naturæ leges admirabili, cæperunt ad puellam viſendam pergere vndique hominum multi, ſpeciatimque plurimi Germaniæ Principes: immo & Ferdinandus Romanorum Rex Caroli Quinti Imperatoris frater quum Spiræ degeret, cupiens abſtinentem videre, ipſam accerſiri iuſſit, quæ vltro ſibi à genitoribus adducta eſt, quam Rex intuens gratioſam aſpectu, & periucundam ſermone, de ſimulatione ieiunij dubitans, dimiſſis puellæ parentibus ruri ad proprios lares, inſigni viro Gherardo Bocoldeano Medico* Equi hac de re hiſtoriā inuulgaſſe dicitur epiſtola excuſſa Moguntiæ anno MDXL. quā diu fruſtra deſiderauit, *illam cuſtodiendam tradidit, omnem rei veritatem ſic detecturus: duxit ipſam Medicus ad vxorem ſuam; cui, & duabus gnatis, omnibuſque domeſticis edixit abſtinentem obſeruarent diligentiſſime, nunquam diu, noctu ve ſolam relinquerent, vt certo comperiri poſſet verène abſtineret, an mūdum falleret: conſtitit eam quadraginta diebus nihil omnino aut cibi, aut potus ingeſſiſſe: interim vero Medico eam ſæpius ad comedendum inuitanti reſpondit ſe non indigere alimentis: quin & ad menſam introducta, & varia eduliorum genera olfacere coacta, iiſque comedendis perſuadenti dicebat ſe odorem quidem percipere, ſed cibis non indigere; multumque ſtimulata eſui fatebatur ſe tunc nutrimenti nullius indigam, ſperare tamen tempus venturum, quo veſceretur: demumque à Medico ſtillam aquæ, aut vini coacta in ſtomachum dare, mox liquorem hauſtum euomebat, cum aliquantulo phlegmatis ob magnam viſceris alterationem ab inſuetis ingeſtis de ventriculi tunica excuſſo: illis autem quadraginta diebus abſtinens omnibus carere ſuperfluitatibus comperta eſt, præter quam aliquando plorans lachrymulas exiles, & raras emittebat; rogata cauſam fletus, cupere ſe ad parentes regredi reſpondebat, quippe domi ſuæ cum virginibus ſocijs maxime recreabatur; quum apud Medicum in cuſtodia clauſa valde pateretur, namque propinquorum relatu libera perſpiratione aeris adeo delectabatur, vt ſæpenumero ſub dio dormire vellet: certus itaq; teſtimonio Medici ſui Rex Ferdinandus in huiuſmodi abſtinentia nihil ſubeſſe fraudis, puellam vere ſine cibo, potuque degentem parentibus muneratam reſtituit; quæ non multo poſt domi ſuæ appetitum recuperans, cæpit, etſi parce, iterum comedere, ac bibere; atque ita vixit. viuitque ad vſque tempora noſtra comedens, & bibens.* Ioannes Langius quoque Medicus illuſtris eandem hiſtoriam texuit; quam ad maiorem propoſiti fidem breuibus afferre placuit: *A partu Deiparæ Virginis* (inquit) *anno ſupra mille quingentos quadrageſimoſecundo, dum Ferdinandus Romanorum Rex, vna cum ſacri Romani Imperij proceribus ad comitia à Carolo Imperatore Spiræ indicta aduenisset, tum fama de triennali puellæ inedia, quæ in pago, cui nomen Rods, à Spira imperiali ciuitate in littore Rheni ſitæ duo miliaria Spirenſis Diœceſis diſtante nata, paſſim increbuerat; quæ dum primum capitis dolore, ventriſque torminibus affligeretur, nec quicquā anilia muliercularum medicamenta conferrent, cæpit plus cibum quam potum faſtidire, doloreque neruorum in brachijs, & cruribus robur relaxari; quod edocta ab anu quadam radicum & herbarum decocti fomentatione fertur recuperaſſe, ſed vna cibi potuſque deſiderium omne amiſiſſe, adeo vt quamuis ab incredulis varijs obſoniorum illecebris, & bellarijs, quibus vita puerilis oblectatur, attentaretur; fruſtra quidem, nec parentum precibus adigi potuerit, vt quicquam eſculenti, aut potus vel primis labijs ſaltem deguſtaret: quam inediam quum vltra biennium* In epiſt. medic.

ſuſti-

ſuſtinuiſſet, nihil excrementorum, nec per aluum, aut per veſicam excreuit; ad nomen tamen matris, & ſuorum deſiderio abſens illachrymabat; pituita mucos per nares abunde emungebat, nec ſuæ auribus ſordes deerant: Rex itaque eiuſque à Conſilijs proceres tam diuturni omnis alimoniæ faſtidij admiratione commoti, veriti quoque ne quid fraudis ſubeſſet, ut olim in Auguſta Vindelicorum Vrbe, & nuper in Anglia anus, prætextu religionis, ſolertis etiam ingenij viros deceperat; Rex inquam Ferdinandus puellulam, nullius fraudis conſciam, Spiram accerſitam, nouis indutam veſtibus, Medico ſuo, & alteri cuidam ſuorum à cubiculis, Viris ſpectatæ fidei nocturno, diurnoque tempore in eorum ædibus obſeruandam dedit: verum quum nihil fraudis in ea deprehenderetur, cuncta quoque dictis correſponderent, Rex pro ſua genuina clementia, & liberalitate, puellæ miſertus, eam virgineo mundo decoratam parentibus reddidit: Quam vidimus & nos duodecim annos natam, iuſto corporis pro ætate habitu, coma flaueſcente, fuſcam, oculis cæſijs, facie non illiberali; quod ad animi affectus attinet, taciturnam, benignam, & mitis ingenij puellam, parentibus morigeram; ob exhauſtas ieiunio vires deſidem, & ſomnolentam; venter compreſſior, nec quicquam circa præcordia vitij quod tactu deprehendi poſſet, protuberabat; attamen corpus puſtulis de phlegmate ſcatebat.

Abſtinentiæ à quarto ad duodecimum annum deducta, Cap. XII.

4.anno8. SEd Innocentio Pontifice Octauo eius nominis Peruſiæ Palumba Interranenſis annos viginti nata fuiſſe traditur, quæ ſumpto adorando Redemptoris Domini corpore nullius alterius alimenti munere ſeptem annos vixit: id quod ſummus ille Pontifex, re quæſita diligenter, inſpexit. Immo vero & Leuinus Hulſius pulcherrimam de propoſito retulit hiſtoriam, *Quis (inquit) crederet per rerum naturam fieri poſſe, vt homo totum ſeptennium ſine cibo, & potu viueret; atqui experientia docuit anno Milleſimo quingenteſimo octogeſimoquarto in pago quodam Schmidvveiller dicto prope lautram Cæſaris vixiſſe virginem quandã nomine Catherinam circiter viginti ſeptem annos natam, filiam Cõradi Binders, & Catherinæ Vvaldmeriæ vxoris eius, quæ integro, & continuo ſeptennio ne tantillum cibi, aut potus per gulam immittere potuit; nec quicquam excrementorum, aut ſudoris emiſit, & nihilominus roſea, viuida, bene conſtituta, formoſaque facie fuit, viuidis, & vigentibus oculis, vt qui recta valetudine ſunt præditi; vocem quoque placidam, ſonoramque ſatis emiſit, & articulate, vt ab omnibus intelligi poſſet, loquuta eſt; prout Illuſtriſſimi Principis, ac D. D. Ioannis Caſimiri Comitis Palatini ad Rhenum, Ducis Boioariæ Legati ad eam rem explorandam miſſi Celſitudini ſuæ domum reuerſi retulerunt.* Eandem hiſtoriam paucis complexus eſt Schenckius aſſerens. *In Palatinatu, pago qui Schmitvveiler appellatur, puellam quandam Victoris filiam, nomine Catherinam, ſeptem annos ſine cibo, & potu exegiſſe, cuius examen, & vniuerſa hiſtoria, Magiſtratus decreto Anno Milleſimo quingenteſimo quinquageſimoſexto germanice ſcripto ad plenum Heydelbergæ publicato, extat.* Hanc eandem iuuenem Citeſius monuit ad vſque decimum annum ſua etiam tempeſtate perſeuerare ſine cibo, potu, ſomno, & excrementis. *Celeberrima omnium eſt (inquit) hiſtoria Catharinæ cuiuſdam in Colbergenſi ſolo ſine vllo cibo, & potu integrum ſeptennium traduxiſſe comperta: Ea iuſſu Illuſtr. Ioan. Caſimiri Comitis Palatini, ab Henrico Smetio (nunc profeſſore Heidelbergenſi) & Ioan. Iac. Theod. Medicis 24. Nouemb. 1584. diligenter obſeruata, adhibitis etiam poſtea quatuor matronis, quæ ab eius latere ne quidem noctu diſcederent, facile ita ſe habere rem vnicuique perſuaſit: Poſt triennium hiſtoria hæc Gallice tranſlata eſt, Francofurti apud Ioan. Vuechelum excuſa anno 1587. & in appendice monitus lector puellam adhuc in hac abſtinentia perſeuerare ſine cibo, potu, ſomno, excrementis.* Pogius autem ſe legiſse ait de puella, quæ vixit a cibo abſtinens per duodecim annos, tempore Lotharij Imperatoris, Anno Domini tercenteſimo vigeſimoſecundo ſupra milleſimum.

Lib. 3 obſer. med. c.

10. ann.

12 ann.

Abſtinentiæ vltra duodecim annos longiſſime producta varia exempla. Cap. XIII.

APud Eborenſem *Nicolaus Heluetius Vndeluardenſis, poſt ſuſceptos ex coniuge quinque liberos, quum haud longe ab oppido ſolitariam vitam ageret, peracto decimoquinto anno ſine vllo cibo, potuq; deceſſit; veraque inuenta fuerunt, quæ prædicebat futura; vitaque prorſus auſtera fidem faciebat nihil ab eo de cibi, & potus abſtinentia fingi; & tamen Conſtantienſis Epiſcopus, in cuius Diœceſi agebat, profectus ad eum ipſum locum, vbi Nicolaus erat, diligenter perquiſiuit, inuentaq. palã litteris mandauit; qui vt ea de re certior fieret, ſub Obedientiæ imperio recuſantem parum cibi ſumere coegit; ob quam rem triduum grauiter dolore ſtomachi laborauit; id quod ipſe vereri ſe ante monuerat: Nec vero Epiſcopo illi tantum, verum multis quoque Principibus Germanicis, Gallis, atque Italis, qui eo profecti ſunt, res hæc explorata fuit: Nos pariter eum bis loquuti, qui eum viderunt, ac ſermones vna ſeruerunt, rem extra ambiguum ponimus; præſertim quod hæc de cibi abſtinentia diligentius quæſitum eſt; de qua ipſe parce loquebatur, remque non miraculo, ſed naturæ tribuebat.* 15. ann. Petrus Apponenſis in commentarijs problematum Ariſtotelis *mulierem quandam iuuenem in Normandia reperiri nouit à fidedignis, quæ ſuo ſeculo iam trigenaria per decem, & octo annos non comedit:* 18. an. neſcio quo ſpiritu ducti egregij Viri annorum loco dies legere maluerint, quum Apponenſem habeamus apertiſſimis verbis de annis, non de diebus hoc in loco tractantem. Sed & alibi Rogerius Bacconius Anglicanam puellam narrat viginti annis nihil comedisse, relatu Delrij. 20. ann. Lib. 2. magic. diſq. q. 21. Ceterũ aliam feminam Germanam memorat Ioan Boccacius, quæ triginta annorum ieiunio clara noſtrorum abſtinentium

numerum

Diſ. 112 numerum adaugeat. Idem vero Apponenſis in
ſuo Conciliatore aliam mulierem itidem Nor-
mandicam audiuiſſe ſe ſcribit à fideli ſocio Ioan-
ne de Corceo Normandiæ, alijſque multis, quæ
36. an. per ſpacium triginta ſex annorum nihil aſſumpſit,
cui ad libitum ex ore, ac e naribus ſanguis efflue-
bat. Rondeletius, Ioubertus, & Hermolaus mini-
me certe Barbarus aſſerunt Romæ ſacerdotem
40. an. quendam annos quadraginta ſola aeris inſpiratio-
ne vixiſſe, & ex Leonis Pontificis Maximi cuſto-
dia ieiunium illius abſque vlla fraude compertum
fuiſſe. Philoſophus Epimenides Cretenſis gene-
re, Gnoſo ortundus, vt cum Theopompo, & Laer-
tio, alijſque plurimis Rauiſius in officina putauit;
uel Phæſto natus, ut cum Strabone, ac Plutarcho
Dial. 2. de alij iudicarunt, referente Lilio Gyraldo; Epime-
poet. hiſt. nides inquam miſſus à Patre ad ouem rure dedu-
cendam, ſiue, vt malunt alij, ad nuium cuſtodiā,
æſtu meridiano diuertit in ſpecū, ubi captus ſom-
47. an. no annos quadraginta Pauſaniæ, quadraginta
50. an. 57 ſeptem Eudemo, quinquaginta Plutarcho, & Ra-
77. an. uiſio Textori, quinquaginta ſeptem Laertio, ſe-
Lib. an ſe- ptuaginta ſeptem Gyraldo perpetuos obdormi-
ni ſit gerē uit; qui & in uigilia uſque adeo temperantiam, &
da reſp. ieiunium coluit, ut Plutarchus aſſeueret illum re-
Lib. 1. de ipſa oſtendiſſe exiguo admodum fomento natu-
vit. philoſ. ram ſuſtentare animal, ſi nutrimentum uel oliuæ
In cōuiu. quantitate ſumat. In ſacris paginis habemus De-
& in lib. cio Cæſare imperante apud Epheſios in Aſia ſe-
de facie in ptem uiros Chriſtifideles ob metum ſæuiſsimi Ty-
orb. Lunæ. ranni, ſic diſponente Deo, extra urbem in antrum
Laur. Su- aufugiſse, ibique ſine ullo alimentorum uſu ad
rius. uſque tempora Theodoſij ſecundi dormiuiſse,
ſomno ſimul, & ieiunio in annum fere ducente-
200. an. ſimum productis; unde ſeptem Dormientes uul-
go nuncupati, & ad perpetuam admirabilis huius
ſomni memoriam ab Eccleſia ſub hoc nomine
uenerati.

Abſtinentiæ diuturnæ incerto temporis ſpacio admetitæ. Cap. XIV.

CErta fuere hactenus enumeratorum ieiunio-
rum tempora; ſed alia quoque ſuppetunt
diuturnæ abſtinentiæ probatiſsimis ex autoribus
exempla, in quibus præfinita durationis menſura
Exemp. 1. non habetur; nam L. Catilinam à C. Salluſtio
Criſpo nouimus patientem inediæ ſupra quam
cuiquam credibile eſt. Alibi etiam legimus De-
2. metrium Chidonium virum græcum abſtinentia
3. ſingulari quamplurimos dies perſtitiſse ieiunum.
2. diſq. Delrius ex Gyraldo, Gyraldus autem ex M. Da-
mag. q. 21 maſceno ſcribit Damaſceni tempore in Germa-
2. dial. de nia defeſsum ruſticum ſub fœni tumulo per to-
poet. hiſt. tum autumnum, ſequentemque hiemem conti-
nue dormiuiſse, donec fœno depaſto experrectus
eſt ueluti ſemimortuus, totuſque extra ſe poſitus,
fereque mente abalienatus inuentus eſt: puta-
reque aſserit eundem Damaſcenum, idque mul-
tis etiam rationibus comprobare nitium, quod
quum pluribus animantibus datum ſit à natura
vt pluribus menſibus ſine cibo, & potu, & alijs na-
turæ neceſſarijs dormiant, idem etiam continge-
re poſse homini: cuius Damaſceni placitum Ger-
manus amplectitur Agrippa. Eunapius Sardia-
nus Porphyrij vitam deſcribens illum ait in Lili- 4.
bæo Siciliæ promontorio dudum iacuiſse in ſu-
ſpirijs viuentem, inedia ſe macerantem, cibique
nihil admittentem, prætereaque humanum con-
ſortium, & acceſsum penitus declinantem.
Apollonium Thyaneum diutinam inediam fer- 5.
re conſueuiſse præter veteres plurimos admonet 6.
inter recentiores inſignis Medicus Citeſius. 3. dial. de poet. hiſt.
Herodoto (relatu Gyraldi) ſagittæ ab Apolline
receptę beneficio Abaris ad Hyperboreos uſq; nil
comedens euolaſse dicitur: Rauiſio autem idem
Abaris per totum orbem terræ ſagittam circum-
tuliſse ſcribitur nihil omnino comedens. Olym-
piodorus Platonicus in commento ad Phædo-
nem Platonis viſum Ariſtoteli ait eſse hominem, 6.
qui donec vixit, neque manducauit unquam, ne-
que dormiuit. Gemma lib. 1. coſmocrit. referente 7.
Delrio multorum annorum agnoſcit naturalem Cap. 6.
inediam. Huc ea fortaſse pertinent, quæ de non- 2. diſq.
nullis gentibus ſuauiſsime Lucretius lib. V. mag. q. 21
8.

Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus inſtituiſſe;
Quum tamen his poſſet ſine rebus vita manere;
Vt fama'ſt aliquas etiam nunc viuere gentes:
At bene non poterat puro ſine pectore viui.

Cap. 166.
Ceterum hoc Lucretij placitum latius infra com- Lib 3. c.
modiori loco explicabitur. Ex Dione autem Caſ- 24.
ſio Nicæo in Vita Neruæ Traiani Cæſaris habe-
mus *dum Antiochiæ Traianus ipſe ageret, atrum &* Mirum in
funeſtum motum terræ accidiſse, qui vicinis vrbi- terræmotu
bus, atque populis cladem etiam attulit, quanquā Antioch.
ipſa Antiochia inſigni, ac publica ſtrage vaſtata
fuit: nam diutius noctu & interdiu terra contre-
muit; tunc vitæ dubij, & pauore conſternati miſeri
tanto malo remedium, aut effugium inuenire non po
terant; oblæſi tectorum caſu paſſim moriebantur:
& quanquam fornices, & concamerata, atque va-
cua loca, prout caſus adegerat, tum periſtylia, pen-
ſileſque horti, intercedente ligno à morte quoſdam
ſeruaſſent, hi tamen omnes durante motu, fame, &
inedia, priuſquam opem quiſquam ferre poſſet, con- 9.
fecti fuere: Deſinente tremore quidam ruinas aſcen 10.
derunt, tunc mulieris vox, & infantis vagitus audi-
tus eſt; matrem, & filium ruinæ oppreſserant, mi-
randumque fuit quopacto alendo puero lac ſuffice-
re potuerit: ſed & mater, & filius, quos eodem la- Xiphil. in
cte ſuſtentatos alij referūt, *terra incolumes educti* Dione epit.
ſunt: Dum vero accuratius protrita cadauera, & in Traia-
collapſas domos rimarentur, alter infans inuentus no verſio-
eſt, qui matris mortuæ vbera adhuc ſugeret: quæ ne Guili.
tamen recens mortua putanda eſt; nam lac in Blanci.
frigido cadauere denſatur, & cogitur, ſuctui- 11.
que redditur ineptum. Cœlius Rhodiginus vi- 12.
ſam quoque in Hiſpania puellam ex grauiſs. mo-
rum teſtimonio virorum protulit, quæ comede-

ret nihil; ac hauſtu tantum aquæ vitam con-
foueret, & annum iam ageret ſecundum
ac vigeſimum, ætatiſne, an abſtinentiæ, non
13. aperit. Rondeletius præterea puellam ſe vidiſ-
1. De piſc. c. 13. ſe teſtatur, quæ nullo præter aerem cibo ad
decimum ætatis annum peruenerit, ac demum
grandis facta nupſerit, & felicem prolem
ſuſtulerit; putamus autem nos eam ſoboli o-
peram dediſſe non niſi cibis aſſuetam, qui haud
quaquam nouimus quo tempore abſtinere cœ-
4. Phyſ. t. 97. perit. Ariſtoteles ſua tempeſtate narrat in
Sardo apud Heroas quoſdam ab antiquo tem-
pore, vt Poemata narrant, etiam tum dormire,
quorum hiſtoriam fuſius explicat Simplicius ex
14. Alexandro admonens nouem illos eſſe filios
15. Herculis ex Theſtiæ filiabus ſuſceptos, qui He-
16. roes dicti apud Sardos longiſſimo ſomno im-
17. putribus, & integris corporibus permanebant;
18. adſtipulaturque ſimplicio Themiſtius, & A-
19. uerroes, qui hos dormientes longiſſimo tem-
20. pore fortaſſe illos eſſe aſſerit, quorum meminit in
21. Alcorano Mahometes; ac ſane mirum foret
22. Herculis filios aduſque Mahometis tempora
23. vitam, licet in ſomno, & ieiunio, protraxiſſe.
24. Holaus autem Magnus, & Paullus Diaconus,
25. quibus tertium ſocium adiungit Methodium
26. Gyraldus, litterarum monimentis tradidere
27. *In vltimis Germaniæ regionibus ad Aquilonem,*
28. *in ora Maris Oceani, in antro ſub eminenti ru-*
29. *pe excauato longum ſomnum ſopitos dormire*
1. Hiſtor. ſeptent. *ab hominum incolarum memoria quinque, ſiue*
2. Hiſtor. longobard. *vt alij malunt ſeptem viros; quos quilibet in-*
tuit. *tueri poteſt integro corpore, ſanos, bona, li-*
3. Dialog. *beraliq́ue facie, antiquo Chriſtianorum Roma-*
de paſt. *norum more veſtitos, indumentiſque nulla ex*
hiſt. *parte læſis: ignotum qui ſint, & quando ſpe-*
luncam ingreſſi fuerint: Hos quum audax qui-
dam exuere tentaſſet, ſiue vt alij dicunt, vnius
eorum manum comburere, vt ipſum excitaret à
ſomno; illi repente ſacrilegam ſyderatam, &
arefactam fuiſſe cum toto brachio manum: Gen-
tibus illis Gothiæ Septentrionalis idololatris E-
uangelium oportuno tempore prædicaturos dor-
mientes eos ibi à Deo ſummo ſeruari præſumi-
Cap. 4. *tur.* Ioſeph etiam Quercetanus Iatrochymicus
inſignis in ſectione ſecunda ſui Diætetici Po-
lyhiſtorici (quod opus typis excuſſum primo fuit
Anno Domini Milleſimo ſexcenteſimo ſexto)
duas refert admirandi annui ieiunij nouiſſimas
obſeruationes his notis, *Opportunus quidem hic
eſſet locus difficillimæ quæſtionis enodandæ, an ſci-
licet perſtare quis diu poſſit, & viuere citra ali-
menti, aut potus, cibique aſſumptionem? cuius
ſolutionem, rationeſque alio reijcimus. Afferam
huc tantum quæ mihi Conſtani vidiſſe contigit
ante annos ſex, & quæ de re noua, & parum
viſitata breuiter dici poſſunt, explicabo. Illic
enim ſuſcepto in illos tractus itinere vidi puel-
lam tres, aut quatuor annos natam, quæ iam ſi-
ne cibo, ac potu per ſexquiannum perſtiterat.
Mirabantur omnes tam ſtupendum caſum, mul-
tique ſibi perſuadebant aliter fieri non poſſe quin
alimentis clam paſceretur. Vbi vero ego ven-
triculum, hipochondria, meſenterij, & inferio-
ris abdominis regionem attrectaui, dimoui illos à
ſiniſtra opinione aperte docens in illo abdomine
vſque adeo depreſſo, & inſtar marmorei lapidis
indurato, nihil colligi poſſe, quum nihil in illas
partes traijci, nec influere queat: ſubijt me quo-
que non leuis tam nouæ, ac ſtupendæ rei admira-
tio, qui vita perſtare poſſet in organis illis na-
turalibus omnibus facultatibus, ac functionibus
deſtitutis.* Et multis interpoſitis, quæ ſuo lo- Vide li. 2. c. 215. & 216.
co, & afferentur, & expendentur infra, ſub-
nectit deinde vir egregius, *Eandem puellam
aliquot poſt menſes, quum per eandem vrbem
tranſirem, in eodem ſtatu comperi, ita vt per in-
tegrum annum me aliquando præſente, & inui-
ſente talis perſtiterit. Referebat illa melancho-
licum temperamentum, taciturna admodum,
vt ne verbum quidem vnquam vel vix hiſceret:
pendente ſemper capite, reliquis membris, vt
brachijs, & cruribus moueri neſcijs: quod ſcilicet
aereo tantum, & ſpiritali cibo fruens, non craſ-
ſiore, quo craſſiores, & ſolidiores partes firman-
tur, ad motum corporis eſſet impotens. At (quod
me magis in admirationem rapuit) ab eo tempore,
quo mihi viſa eſt, intellexi illam creuiſſe, incedere
etiam, & tandem naturalem edendi, ac bibendi
appetitum recepiſſe, &c.* ac paullo poſt aliam
huic attexit hiſtoriam dicens, *Agitur iam quo-
que tertius, aut quartus annus, ex quo aliam
vidi puellam, octodecim annos aut circiter na-
tam, temperamento quoque melancholico, quæ
citra cibum & potum ſupra triennium vixerat.
Illa ſenſim primo panis, deinde ciborum alio-
rum omnium appetitum, vel fructuum etiam
amiſerat. Ad aliquod tempus iuſculis nutrita,
paulatim etiam vſum illorum remiſit: Tandem
aliquot cochlearia vini aqua diluti ei oblata ſunt,
donec & vſum illius prorſus etiam reſpuens, non
ferente potum ſtomacho, ex dolore & cruciatu,
quem illic perferebat: ita vt ad extremum [illegible]
citra vllius rei ingeſtionem hac inedia aliquot dies
durauerit, dein & hebdomadas, ac tandem inte-
grum annum, quo citra vllius alimenti vſum,
quam aere viuebat valetudine integra. Puella
hæc (quæ Apollonia Chrier nuncupabatur) nata
erat in quodam pago, ſeu oppidulo Galz dicto di-
tionis Bernenſis, inter reliquas Helueticas po-
tentiſſimæ. Senatus Bernenſis ſumma prudentia
ac ſapientia præditus, accepta inaudita fama,
iuſſit Bernam & matrem & filiam adduci: quas
in Xenodochio vrbis collocari, & ibi obſeruari à
cuſtodibus voluit, num mater filiæ aliquid clam
porrigeret, ne quid fraudis ſubeſſet. Cui rei quum
per aliquot dies accurate inuigilatum eſſet, cogni-
tum tandem vere fuit, & certiſſime, illam ci-
tra vllam alimenti ingeſtionem viuere. Tanti
miraculi rumor ſtatim totam Heluetiam, longiuſ-
que peruaſit. Tunc ego Soloduri eram cum illuſtriſs.
ac ſapientiſſimo viro D. de Sillery Galliæ Procan-
cellario.* Et paucis interpoſitis. *Hic igitur illuſtr.
Dominus adeo ſtupenda rei fama perculſus optauit
vt Bernam, quinque tantum miliaribus Soloduro
diſtantem, me conferrem, vt ex teſte oculato rei*

veritatem

30. *veritatem certius cognoſceret.* Hiſtoriam quoq;
hanc admirabilẽ de prodigioſa Apolloniȩ Schre-
ierȩ virginis in agro Bernenſi abſtinẽtia, ſiue ine-
dia deſcriptam eſse à Paulo Lentulo, additis conſi
milibus narrationibus retulit Schenckius in ſuo
Medicarum obſeruationum uolumine: Qui & Ia-
cobi Zuuingeri teſtimonio eodem in libro aſserit
31. *Herculem Saxoniam Medicum egregium Patauij ſe*
vaſente nauaſſe operam religioſa virgini, quæ iam
annis triginta, vel quadraginta aſſidua vomendi
violentia exagitata nunquam deglutierit tantil-
lum panis, aliuſve cibi, quin mox illud, pro-
ut aſſumpſerit, reiecerit; nullo corporis, aut faciei
damno, vt mirum ſit vnde, quum nihil retineat,
ſibi victum paret. Medicus Luſitanus, ſenex ſe-
ptuagenarius, febri continente grauiſſima Auenio-
ne correptus ſoporatus & fere apoplecticus factus
decimoquarto die, ad multos dies ſine cibo & potu
vitam ducens, ſine voce, & ſenſibus omnibus deſti-
tutus, tanquam mortuus iacens, & à medicis pro
deplorato relictus (in queis & ipſe aſcitus eram)
tandem ſenſim natura ope reuocatus, poſt bimeſtre
tempus, & eo amplius conualuit, integræque ſani-
tati reſtitutus fuit. Erat autem ſenex tempera-
mento frigido & humido, pituitoſus, & excremen-
tis abundans, carnoſus, vorax, & parum in victu
cautus. Vt ex Valleriola libro ſexto, obſeruat. 7.
32. notauit etiam Schenckius libro primo, obſeruat.
33. *Vide lib.* med. 111. Denique vero Genuenſes Medici quã-
2. c. 191. plures, ijdemque ſolertiſſimi, doctiſſimique ui-
ri ampliſſimam mihi fecere fidem obſeruaſse ſe
Anno Dominicæ Natiuitatis Milleſimo ſexcen-
teſimo primo iuuenem quandam Pedemonta-
nam viginti duos circiter annos natam, vigilem,
hilarem, agilem, quæ iuſsu Excellentiſſimi Prin-
cipis Auriæ Genuam translata, ſub arctiſſima cu-
ſtodia per duos fere menſes habita, nihil omnino
præter aquam ingerens, vinumve dilutiſſimum
ori abluendo hauriens, famam, quæ de ſuo plu-
rium annorum ieiunio dudum percrebuerat, cer-
tis experimentis mirifice comprobauit.

Difficultatem negotij nos retrahere
non debere à propoſito.
Cap. XV.

HÆc ea ſunt, quæ nobis præſentis contemplationis argumentum præbent, quod eſt accurata indagine perſcrutari cauſsas ueras, & proprias tam diuturnæ abſtinentiæ. A quarum inquiſitione Philoſophum, cuius eſt in abdita, & in ardua niti, ſummumque ad ueræ, ſolidæque gloriæ faſtigium inhiare, retrahere non debet Citeſiani Poetæ de Abſtinente Conſolentanea carmen inuulgatum, ſcilicet,

Sit natura hominum paucis contenta, famemque
Eſca leuet tenuis, paruaque pocla ſitim;
Non tamen his prorſus valet illa carere, nec vlli
Ieiuno ſemper corpore vita manet.
Vnde puella igitur tam longo tempore vitam
Nullis fulta cibis, & ſine fraude trahit?
Contendant Phyſici: cauſſam potes alme Palæmon
Naturæque opifex reddere, nemo poteſt.

quum etenim uel Ariſtotele autore humanus in- *3. de ana.*
tellectus, Diuinæ haud expers naturæ, ille ſit, cu- *t. 18.*
ius eſt ad inſtar Protei omnia fieri; certe Poetis *2. de gen.*
omnibus, ac ſingulis Proteo cunctarum rerum *an. c. 3.*
ſcientiam, ac Diuinitatem haud minus, immo uero longe magis quam Palæmoni concedentibus, neſcio cur humanæ menti cauſsæ diuturni huius ieiunij ſint imperſcrutabiles. Ceterum & aduerſante muſa pro me reſpondeat obiectis uer-
ſiculis ſuauiſſimo carmine Lucretius. *Lib. 1.*

Nec me animi fallit quam ſint obſcura; ſed acri
Percuſſit thyrſo laudis ſpes magna meum cor,
Et ſimul incuſſit ſuauem mi in pectus amorem
Muſarum, quo nunc inſtinctus mente vigenti
Auia Pieridum peragro loca.....

Et poſt Lucretium ab eo edoctus P. Maro *3. Georg.*

Nec ſum animi dubius, verbis ea vincere magnum
Quam ſit.....
Sed me Parnaſſi deſerta per ardua dulcis
Raptat amor......

Atque his conſentanea concinens Sophocles

Muſarum exagitat me validus furor:
Nec curæ mihi nunc, quam Lyra, quammodi,
Eſt quidquam......

Summis itaque his uiris iter ad ſublimia ſternentibus, nos quoque hac in ardua contemplatione, Diuino bene fauente Numine, totos ingenij neruos haud penitus fruſtra intenturos eſse ſperamus; ac forte noſter etiam

Hic liber humani dum tollit corporis eſcam,
Ingenio poteris plenior eſſe cibus.

Et quidem ſi hoc opus, quod in apertum referre audeo, non uideatur artificio alicui tale, ut in arce poni poſſit, quaſi illa Minerua Phidiæ; tale tamen materia eſt, ut ex eadem officina exiſſe uideatur.

Cur ante omnia oporteat nos aliorum dog-
mata de propoſito expendere.
Cap. XVI.

SEd quando alienas de propoſito ſententias pri- *In præf.*
mum expendere tum multis nominibus alijs operæ pretium eſt, tum ea potiſſimum de cauſſa id nunc efficiendum eſt mihi, qui ea tempeſtate ſcribo, in qua paſſim multæ opiniones meis contrariæ placitis in mentes hominum irrepſerunt; quæ proprijs inuentis locum non dabunt, niſi prius de animi fundo eradicentur; ijs autem euulſis, iam facile cuique mea cogitata perſuaſurum me eſse confido; quin & auide à quouis ingenuo arripienda ſpero; ea eſt humanis animis ueri naturaliter inſerta cupiditas, licet ad falſa deuius, idemque latens eos non raro error addu-

cat; ita ſiquidem apud Boethum

Qui ſerere ingenuum volet agrum,
Liberat arua prius fruticibus;
Falce rubos, ſilicemque reſecat,
Vt noua fruge grauis Ceres eat;
Dulcior eſt apium mage labor,
Si malus ora prius ſapor edat;
Gratius aſtra nitent, vbi Notus
Deſinit imbriferos dare ſonos:
Lucifer vt tenebras pepulerit,
Pulchra dies roſeos agit equos:
Tu quoque falſa tuens ſenſa prius,
Incipe colla iugo retrahere,
Vera dehinc animum ſubierint.

Qua quidem in re (quicquid alij nobis obij- *Vide lib.*
ciant) Ariſtotelem de more imitabimur, qui ubi- *14.c.1.& 2.*
que de aliquo graui argumento ſcientifice tractaturus aliorum in primis opiniones maximo cum emolumento ſuæ tractationis examinat; eidemque obtemperabimus alicubi præcipienti Ad *3. Meta. c.1.*
illam, quæ quæritur, ſcientiam neceſſarium eſſe in primis nos percurrere de quibus primo dubitandum eſt; hæc autem eſſe & quæcunque de eis aliter alij exiſtimauerunt, & ſi quid ultra hæc prætermiſſum ſit: & alia, de quibus fuſe nobis agen- *Lib.4.c.1. & 2.*
dum eſt infra commodiori loco.

FORTV-

FORTVNII LICETI GENVENSIS

IN SECVNDVM LIBRVM

De his, qui diu viuunt ſine alimento

PRAEFATIO,

Qua omnes aliorum opiniones examinandæ breui catalogo numerantur.

DIVTVRNAE huius Abſtinentiæ cauſsas antiqui Sapientiæ proceres litterarum memoriæ non commendarunt, quod alijs argumentis, quæ priſca ætate ſtudioſorum Reipublicæ magis intererant, totos ſe tradendos eſſe exiſtimauerint: non, vt aliqui cenſent, quod res noua hæc ſit antiquioribus ignota, vel ob raritatem non obſeruata, vt morbi plerique, teſtimonio Platonis, Plinij, 3. de Rep. Lib. 26. capu. 2. *ac Celſi; & præter morbos alia multa, quæ noua emergunt ſemper in natura rerum: namque vt demus quæ in vita mortales inuenere, nec ab vno* Lib. 1. in præf. *cuncta reperta eſſe, nec in lucem ſimul omnia prodijſſe; ſed hæc vna ætate, illa alia, vt dies, & rerum conditio tulit; in horum cenſu longas abſtinentias itidem reponendas eſſe non dabimus, qui ſupra & inter vetuſtiores Athænenm, Plutarchum, Democritum, Plinium, Platonem, Ariſtotelem, Olympiodorum, & vetuſtiſſimum omniũ Hippocratem diuturna ieiunia obſeruaſſe vidimus, & infra etiam apertius comperiemus. Verum quacumque de cauſsa ſeniores naturam huius admirabilis euentus non aperuerint; illud tamen conſtat recentiorum plurimos huic argumento ſedulam dediſſe operam, & (vt in obſcuris accidit) varias in ſententias abijſſe, ac eas breui nimis rationum munimento vallaſſe, vt in arduæ rei contemplatione maiorem claritatem ſtudioſi poſtulent. Porro Argenterius, & Rondeletius opinantur Abſtinentes propoſitos ali aere inſpirato; Manardi, & Augenij ſectatores exhalatione per aerem ſparſa; ſapientiſſimus Coſtæus aqua epota; nonnulli alij vino; Magnus Albertus, quem ſequitur Portius, Joubertus, & alij plurimi, pituita intra corpus antea congeſta; Cardanus melancholico ſucco; Bonamicus colliquamento pinguedinis, & ſolidarum partium; alij menſtruo ſanguine benigno ab aluo materna comportato; Braſauolus putat hoc ieiunum eſſe fabuloſum ſcriptorum commentum; Haruetus cum fictam verſutiam eorum, qui ſe abſtinentes ſimulant; tum ſupra naturæ vires Diuinæ virtutis opus, purumque miraculum; Diogenes Laertius, & Demetrius ad Angelos confugiunt; alij cum vulgo ad cadauera, quæ moueantur; Iamblichus ad Cacodæ-*

monas; Apponenſis & Rogerius Bacconius ad aſtrorum virtutes; alij ad ſympathiam; alij ad indiuidualem proprietatem; Abulenſis ad Eeſtaſim; Poſthius ad Cataphoram; Benedictus, & Montuus ad conſtipationem cutis; Citeſius ad viſcerum conſtrictionem; Langius ad tabem, ſiue atrophiam, ſiue ad ſtuporem ventriculi; Quereetanus ad naturalium viſcorum petrificationem alij ad pharmacum famem, ſitimque depellens; Valleriola demum ad conſuetudinem. Quæ ſententiæ non ſine magno emolumento, vt ſpero, ad veritatis indaginem, nobis ſigillatim ſunt expendendæ. Quando ergo contentioſæ, rixoſæque altercationes verius quam diſputationes a doctiorum exercitationibus iure faceſſerint, & litterariæ quæſtiones iam ex præcepto Ariſtotelis à claris autoribus beneuole, amiceque tractari cæperint, vt vnius gratia veritatis inſtituta diſputatio fuiſſe videatur; Lectorem obſecratum cupio vt eiuſdem veritatis amore percitum me cum viris doctiſſimis amiciſſime agere ſibi perſuadeat, detque mihi veniam, & boni conſulat, ſi cum Platone modo aliquo, & paullatim adeo fortium virorum ſermones conuulſero, ne me veluti patricidam aliquem fieri putet, dum ſapientum virorum, quos animi mei patres appello, idemque veneror, axiomata neceſſe eſt propulſantibus rationibus acriter examinare; ſed velut indagatorem veritatis accipiat, & tueatur.

1 de cælo. t. 101.

In ſophiſta.

FORTVNII LICETI GENVENSIS

De his, qui diu viuunt ſine alimento

LIBER SECVNDVS,

In quo examinantur Sapientum Virorum opiniones de natura, & cauſſis tam diuturni Ieiunij.

Prima opinio Argenterij, & aliorum exiſtimantium Abſtinentes noſtros nutriri aere inſpirato. Cap. I.

1. aphor. com. 2.

ARgenterius, inter iuniores medicos magni nominis auctor, in commentarijs ad Hippocratis aphoriſmos ita de propoſito philoſophatur, *Igitur* (inquit) *calor, qui à natura, primiſque noſtris principijs, ſingulis partibus, & vniuerſo corpori eſt inditus, ſua vi, qua reliquis qualitatibus, quibus temperatur, conſtatq; noſtra hæc corporea moles, præpollet, perpetua quadam actione in qualitates paſſiuas, & totam ipſam ſubſtantiam agit, ita profecto, vt paullatim depaſcendo tandem humorem noſtri corporis digerat, & abſumat; quo quidem conſumpto, illius etiam ſequitur extinctio, & compoſiti viuentis diſſolutio, & mors; id quod citiſſime fieret ob vehementem illius vim, niſi Natura ſubſidium inueniſſet, quo quantum fieri poteſt, conſumptam ab eo ſubſtantiam reſtitueret; vocaturque materia hæc, quæ pro diſſipata reponitur, nutrimentum; quod triplici natura conſtat, vt tres ſubſtantiæ, quæ diſſoluuntur, aerea, humida, & ſolida; vocatum autem id, quod reſtituit aeream ſubſtantiam, ſpiritus; id autem, quod reſarcit humoralem, quæ diſſoluitur, ſubſtantiam, potus; materia vero, quæ ſubſtantiam à ſolidioribus partibus diſſolutam reſtituit, cibus nominatur: Porro vnumquodque corpus humanum triplici hac materia eget ad reſtaurationem, niſi morbi vi quadam calor perinde debilitatus fuerit, vt ſolam aeream ſubſtantiam diſſoluere poſſit; tunc enim ſolo aere viuitur, qui ſimplex non eſt, ſed ex alijs elementis compoſitus, & propterea non ineptus ad leuiſſimam nutritionem: Eſt hæc ratio cur puella Germanica noſtro tempore, & alij nonnulli antea integros annos ſine cibo, & potu vixerint.*

3. de piſc. c. 13.

Rondeletius Argenterio manus dat apertiſſime decernens Ieiunantes commemoratos inſpirato aere nutritos fuiſſe.

2. de cur. gen. c. 4.

Vidus ſenior eandem ſententiam videtur amplexari ſtatuens contineri corpus noſtrum triplici genere partium, ſolidis, ſuccis, & ſpiritibus; ſolidas partes maxime refici à cibo, ſicut ſuccos à potu, & ſpiritus ab aere, quanquam omnes ab omnibus recreentur.

Anato. 15. q. 15.

Laurentius quoque noſtra ætate anatomicus celeberrimus huic placito aſſentitur alicubi dicens, *Quam fugax ſit animantis cuiuſque viuacitas, & triplicis ſubſtantiæ perennis fiat effluxus, Natura ſui diligens reſpiratione, & nutricatu animalium corpora conſeruare ſtudet, reſpiratione ſpirituoſa, nutricatu carnoſa, & ſolida ſubſtantia reficitur; hinc triplex alimentum, aer, cibus, potus.*

Diff. 155. 11. Meth. c. 3.

Hanc ſententiam mutuati videntur viri Clariſſimi à Conciliatore almæ huius vrbis iubare ſplendidiſſimo, qui eam ſic ex Galeno refert, *Virtutis ſubſtantia* (inquit) *completur per ſpiritum, per carniformem ſubſtantiam, & per ſolida; ex ſimilibus enim vnicuique ſpeciei virtutem operari oportet; ſpiritui quidem per reſpirationem, & tranſpirationem, & ſanguinis euaporationem; generi ſolidorum per cibum ſolidum; ſicut generi carnoſarum ſpecierum per naturam mediam humidorum, & ſolidorum corporum: Prior autem nutritionis modus viſus eſt ſpiritus ſaltem per introductionem aeris vaporiferi odorabilis: itaque odor alimentando etiam habet curare, & non tantum alterando. Nutrire quoque eſt dupliciter, vno quidem modo proprie, vt alimentum ſui operans materia; vel metaphorice, ceu agens ſui qualitate alterando, & confortando, ad quod nutritio tandem ſequitur vera: id autem nutritione indiget, quod reſoluitur, & deperditur, huiuſmodi autem ſubſtantia triplex noſtra exiſtit, ſpiritus, ſubſtantia carniformis, & ſolida ſpermatica.*

7 De vſu part. c. 8. & 9. 8. De vſu par. c. 1. 11. Meth. cap. 3. 3. art. med. c. 2.

Ex Galeno mox affert primo vtilitatem anhelitus ſecundam eſſe cibare ſpiritum animalem; deinde ſpiritum irrigari, & nutriri per reſpirationem, & exhibitionem, quæ ex retiformi eſt replicatio; deinceps aerem externum nutrire, & augumentare ſpiritum vitalem, & animalem. Galeno adiungit Alexandrum, & Nicolaum Peripateticum vtrumque in Problem. aſſerentem aerem inſpiratum cedere in nutrimentum ſpiritus, & caloris na-

ris na-

ris naturalis, quia (inquit) ſcire oportet conſeruationem caloris fieri per aerem, non, vt quidam putant, ad ſui refrigerationem; immo ad nutrimentum; in paruis enim animalibus paruus eſt calor, ideoque per corporis poros ſufficiens aer ingredi poteſt ad eius nutrimentum. Ac tandem admonet Conciliator aerem hunc, quo ſpiritus aluntur, non eſſe corpus ſimplex, elementumque purum, ſed miſtum, & minime ſincerum, atque impurum.

2. de nat. Deor.

Cicero huic placito conſenſiſſe videtur alicubi decernens *in pulmonibus ineſſe raritatem quandã, & aſſimilem ſpongiæ mollitudinem, ad hauriendum ſpiritum aptiſsimam; qui tum ſe contrahunt aſpirantes, tum in reſpiratu dilatant, vt frequenter ducatur ſpiritus animalis, quo maxime aluntur animantes.*

3. de cauſ. c. 8. 3. de cau. c. 14.

Theophraſtus non vno in loco hanc ſententiã profitetur; non ſolum enim alicubi aeri vim tribuit alendi abſolute; ſed etiam alibi terram ait effodi ab Agricolis vt ſubingrediatur aer ad radices plantæ, quo poſtea nutritur; ſane ſi aer concreſcere poteſt in alimentum plantæ, quis eum neget in animalis nutrimentum longe mollius, atq; tenuius denſari poſſe?

7. de vſ. par. c. 8. & 9. Cap. 5.

Galenus plerunque aere fatetur ali ſpirituoſã corporis ſubſtantiam, vt videre eſt cum in libris de vſu partium, tum quoque in opere de vtilitate reſpirationis apertiſſime.

Lib. de alimento.

Hippocratem ipſum hæc opinio fautorem habet aliquando aſſerentem, *Principium alimenti ſpiritus, nares, os, guttur, pulmo, & alia reſpiratio: Principium alimenti & humidi, & ſicci, os, gula, venter; Verum antiquius, & primordiale alimentum per abdomen vmbilicus;* quo loci claram habet mentionem Hippocrates triplicis alimenti, ſicci, humidi, & aeris inſpirati. Alibi vero in eandem ſententiam ſcribit, *Corpora omnia tum hominum, tum reliquorum quoque animantium à triplici nutrimento ſuſtentantur; horum autem nutrimentorũ nomina hæc ſunt, cibus, potus, ſpiritus; ac ſpiritus quidem, qui in corporibus ſunt flatus vocantur, qui vero extra corpora ex ſtunt, aer, qui ſane maximus eſt in omnibus, quæ corpori accidunt & autor, & dominus; ſed ſpeciatim altionis autor, & refrigerij dominus.*

Lib. de flatib.

Olimpiodorus in commentario ad Phædonem Platonis refert Ariſtotelem dicentem ſe vidiſſe hominem, qui ab omni alio alimento abſtineret, & aere ſolummodo, ac ſole viueret.

Platonicorum e familia plures huic opinioni ſuffragari videntur apertiſſime dum ſtatuunt alicubi ampliſſimas eſſe terræ plagas, in quibus homines viuant ſolo aere.

Lib. 8. c. 33.

Adſtipulatur etiam huic placito vulgatus ille rumor de Chamæleone, qui referente Plinio celſus hianti ſemper ore ſolus animalium nec cibo, nec potu alitur, nec alio quam aeris alimento, circa caprificos ferus, innoxius alioqui. Audio Chamæleoni adiungi a viris Doctiſſimis viperulas quas ex aluo materna eductas, & intra phialam vitream, vel imperuiam aeri ad multos mẽſes abſque vllius alimenti propinatu prædicant, teſtanturque ſe vidiſſe plures tum mole, tum pondere auctas; quod citra nutricatum ijs contingere non potuit; at ibi ſolo aere ali quiuiſſe cuique compertum eſſe.

Exer. 182. 10. De ſubtil. Exer. 228. 229. Manucodiata cur dicta ſit auis Paradiſi.

Scaliger acutiſſimus Chamæleonis loco tũ Canem leuem apud Indos cum Cardano ex aere viuentem ponit; tum quoque indicam illam Apodem, vulgo Manucodiatam, & Paradiſi auem incolis appellatam, quia primum ex incompertis locis deciduam Mahumetani ſacrificuli Paradiſo miſſam eſſe Molucarum Regi olim idiotis perſuaſerunt. Ei perpetua in aere vita eſt (inquit) nec terram vnquam niſi mortua contingit, quo tempore diutiſſime incorrupta ſeruatur: hæc non culicibus, aut huiuſmodi inſectis alitur, vt paſſeres, & hirundines (ſuperiorem enim incolit aeris regionem, in qua animalia nulla nota nobis, quibus ali queat) ſed (addit Citeſius) aere ſolo, aut vapore ex inſulis illis Molucis aromaticum odorem vndecunque ſpirantibus elato: Aere ſolo, & puro veſci ideo negat Cardanus, quia nimis ſit tenuis; ſed obijcit ille qui dedit ipſi aerem pro cibo, dare etiã potuiſſe aeream concretionem ad cibum. Addit Scaliger Manucodiatam carere lingua, vt pedibus; non leue argumentum illi deeſſe guſtandi ſenſum, cui non ineſt ſenſus illius organum; quare nec cibo vtetur, qui obiectum guſtatus eſſe dicitur.

Hæc omnia non parum Argenterij & Rondeletij opinionem confirmare videntur, qui abſtinentes noſtros aere nutriri audacter affirmauerunt: ceteri enim etſi aerem in alimentum cedere confiteantur, nemo tamen ſolo aere nutriri hominem ad multos menſes, & annos aſſeuerare auſus eſt: Quare propria hæc eſſe videtur in propoſito Argenterij, & Rondeletij ſententia.

Expenditur allata opinio demonſtrando primum caloris actionem in humorem non eſſe continuam; eaque iugi, non ideo aſſiduam eſſe debere nutricationem. *Cap. II.*

QVibus hac in re, quando longe ab Ariſtotele, atque a ratione diſſentiunt, ſubſcribere non poſſumus. Illud autem in primis non accipimus ab Argenterio, Calorem naturalem perpetua quadam actione in humorem, & ſubſtantiam noſtram ita incumbere, vt iugiter illum abſumens 1
hanc depaſcatur; reuera nanque id tunc ſolum efficit calor, quando vſque adeo viget, ut robur habeat ſupra uires humoris: Verum quoniam fieri ſæpenumero poteſt, ut in uiuente animali calori languido humidi magna manus adiuncta ſit; uel etiam ut humori tanta uis inſit reſiſtendi, quanta calori uirtus ineſt agendi; propterea neceſſarium non eſt calorem in nobis iugiter humorem abſumere, in quibus multoties experimur calorem ab humoris exũdanti copia ſuffocari; quæ omnia fuſius infra commodiori loco explicabuntur.

Calor quãdo humorem abſumat, & quãdo nõ. Cur calor aliquando ſubiectũ humorem non depaſcatur. Lib. 3. c. 18. 19 & ſeq.

Neque uero illud recipere ualemus, niſi aſſidue in locum abſumptæ ſubſtantiæ actione caloris noua portio alimentorum uſu apponatur, fore ut breui temporis interuallo uiuens moriatur; quia calor hic noſter mitis eſt, minimeque uehemens;

quin

quin & imbecillus adeo eſſe poteſt, vt nõ niſi poſt multam temporis intercapedinem tantillum humoris, ac ſubſtantiæ noſtræ depaſcatur: quapropter etiam ſine intermiſsione vlla operante calore, nullaque in locum abſumptæ materiei ſubſtantia repoſita, neceſſarium non eſt illico vitam morti cedere, ſed poteſt diuturno etiam tempore viui.

Spiritus in animali aereos non eſse, ſed igneos. Cap. III.

ACcipio quidem ab Hippocrate 6. Epid. 7. & a Galeno 1. de diff. febr. c. 1. tres in nobis reperiri ſubſtantias, ſpiritus, humores, partes ſolidas, quæ illi continentia, contenta, & impetum facientia vocabantur: Accipio conſimiliter hæc omnia ſigillatim caloris actione conſumi, & diſsipari poſse; Ceterum non accipio ſpiritus eſſe aereæ naturæ; at illos reor ad igneam ſubſtantiam longe magis quam ad aeream referendos eſſe; ſunt enim vel Hippocratis decreto lib. de Princip. calidiſsimi omnium, quæcunque ſunt in viuente animali. Ac certe ſi tria hæc referenda ſint ad elementa, iam ſolida membra fuerint à prædominio terrea, humores vero ſimul aerei & aquei, ſpiritus autem ignei: Etenim hoc apparet ex harum ſubſtantiarum temperamento, & natura elementorum qualitatibus correſpondente; quippe temperamento ſunt ſpiritus calidi & ſicci, ſubſtantia tenuiſsimi, apprime ignem referentes; humores autem humiditate diffluunt alias cum calore coniuncta, vt in ſanguine, ac bile flaua; alias vero cum frigiditate, vt in pituita, & melancholia; ſolidæ partes omnium maxime ſiccitate conſiſtunt. Porro vt inter humores vulgo igni flaua bilis proportione reſpondet, aeri ſanguis, aquæ pituita, melancholia terræ; ita collatis cum bile ſpiritibus, nemini dubium cenſeo illos magis ad ignem accedere, bilem vero ad aerem; tanto enim bilis corpulentior eſt ſpiritibus, quanto ignis aere tenuior; neque humore caret omnino bilis, quo minime conſtat ignis, naturam in ſiccitate obtinens; nemine non agnoſcente ſpiritus longe magis ab humore abeſſe, quam bilem flauam, quæ ſpecies humoris eſt. Præterea quemadmodum in vniuerſo extrema ſunt ignis, ac terra, quæ inuicem aſſociantur medio duplicem naturam ſortito, aere nimirum, & aqua; ita in humano corpore, viuenteque animali ſpirituoſam ſubſtantiam ſolidis partibus coniungere, conciliareque dicuntur humores; nam ſublatis humoribus, nulli iam ſuperſint ſpiritus in membris; quod in euacuatione magna humorum quomodocunque ſiue à natura, ſiue ab arte facta ſæpenumero experiuntur, & obſeruant Medici.

Spirituoſa itaque ſubſtantia in nobis, atque adeo in corpore viuentis animalis, ignea eſt, non aerea, vt accipit Argenterius.

Humores proprie non ali. Cap. IV.

DEinde vero longe minus accipio humores, ac ſpiritus poſſe nutriri, ad quodcunque referantur elementum; etſi quoquopacto eorum aliqua ex parte conſumptorum inſtaurationi conſulere geſtiat natura viuentis; nam proprie aluntur Ariſtoteli, & Medicis non niſi veræ partes viuentis, & ſubſtantiæ animatæ; ſi quidem nihil alitur quod non viuat: Spiritus autem, & humores non eſſe animatos, nec veras viuentis partes, immo neque præditos eſſe naturalibus facultatibus, inter quas prima eſt vis alendi, Argenterius obſeruat ipſemet infra, & alibi ſæpe: Id quod & ex rei natura ſic de humoribus quidem primum, deinde verò ſeorſum de ſpiritibus demõſtrare poſſumus.

2. de an. t. 34. t. 37

2. aph. com. 39.

Sane quum nutricatio ſit conuerſio alimenti extrinſecus accedentis in ſubſtantiam nutriti ab anima eius, quod nutriri dicitur; quumque per eandem tranſmutationem eiuſdem ſubiecti ab eodem agente fiat altio, & auctio; ſi quidem alimentum ab anima vegetali miniſterio caloris conuerſum in ſubſtantiam viuentis ſua quantitate auget, ſuaque ſubſtantia nutrit Ariſtoteli; patere cuique poſsit quod alitur, debere vi ſuæ formæ, miniſterio ſui caloris, conuertere alimentum, quo nutriri, & augeri dicitur, in ſui ſubſtantiam: modo humores nihil horum efficiunt; quoniam ſanguinis maſſa in venis, & corde contenta nihil prorſus ſibi adueniens conuertit in ſui naturam; ſed tum cibus, tum potus omnis, qui poſsit in ſanguinem verti, hanc ſui tranſmutationem haud patitur à ſanguine præexiſtente in corpore, ſed a virtute, ac forma ſpecifica, quæ eſt anima reſidens Medicis quidem plerique in Hepate, Philoſophis vero in Corde: Quum itaque humor nullus poſsit chyli ſubſtantiam vertere in ſui naturam; ſed chylus vniuerſus, qui eſt portio eſculentorum, potulentorumque alimentaris ab excremento repurgata, mutetur in humores a propria forma Iecoris, vel Cordis, iam vere non dicamus humores poſſe nutriri.

Nutricatio quid ſit.

2. de an. t. 46 & ſequẽnb.

Deinceps nutricationis fabricam apud Medicos omnes vulgatiſsimam nemo ibit infitias, quodcunque ſcilicet in nobis alitur, primo alimentum ſibi attrahere, attractum continere, contentum coquere, ad demum coctionem non paſſa excrementa expellere, antequam in ſui naturam purgatum alimentum uertat: ceterum quis humoribus adſcripſerit uires attrahendi, retinendi, concoquendi, & expellendi? Non ergo uere nutriuntur humores.

Nutricationis fun[c]tiones ad miniſtrentur.

Sed potius eorum abſumptorum inſtaurationi dicendum eſt conſuluiſſe naturam iterata ſimilium generatione, ac genitorum præexiſtentibus aggregatione: Ita ergo ex potu, & chylo non aluntur humores, ſed generantur: ſic ex uaporibus à terræ frigore condenſatis gigni fluminum aquas, non ali dixeris: Quo ſenſu non inepte accipias dictum Hippocratis alicubi de cordis uentriculis, *Hi fontes* (ait) *ſunt humanæ naturæ, & hinc flumina ſunt, quibus totum corpus irrigatur.*

Quomodo reſtaurentur hum. res ſine alitione.

Lib. de Corde.

Spiritus in viuentis corpore non nutriri. Cap. V.

NOn aliter de ſpiritibus ſentiendum eſt; nam ſiue dicamus partem ſanguinis ſubtiliorem ſolum, ſiue etiam aeris inſpirati portionem puriorem

rem in ſpiritum tranſmutari poſſe; quia tamen ſpiritus præexiſtens in uiuentis corpore ille non eſt, qui ſua forma conuertat aerem, aut ſanguinē in ſui naturam; plane dicere non poteris aere ſpiritus ali: Et reuera ſanguinis portio tenuiora forma Cordis, & Cerebri miniſterio proprij caloris uertitur aſsidue in nouum ſpiritum, qui præexiſtenti adiunctus reſtaurare dicitur deperditum, ſed citra nutricationem ullam præexiſtentis incolumis.

Deinde uero illud eſt in Medicorum ſcholis axioma, Nutricationem eſſe quando alimentum accedens corpori nutriendo prius illi adiungitur, & agglutinatur, deinde in eius naturam vertitur, quod peculiari vocabulo aſsimilationem appellant; vel ſaltem ſimul & apponitur, adnectiturque, & aſsimilatur: quando autem quid ſeorſum mutatur in aliquam ſubſtantiam, deinde alteri conſimili commiſcetur, atque confunditur, tale quid nutricationem non eſſe; at aggregationem potius, miſtionemque; modo ex alimentis chylus in ventriculo genitus prius in hepate vertitur in humorem, qui deinde in venas cum tota humorum maſſa commiſcendus effunditur: & ex tenuiori ſanguinis materia, ſi placet, addas etiam ex aere inſpirato, prius a calore cordis generatur ſpiritus, qui genitus deinde in arterias cum ſimili ſpiritu permiſcendus immittitur. Sic ergo conuerſio chyli in humores, & humorum, aeriſque in ſpiritus, citra humorum, ac ſpirituum nutricationē, fieri conſueuit.

Deinceps vera nutricatio ſi, vt obſeruauimus, illi ſolum conuenit, quod poſsit attrahere ſibi conueniens alimentum, attractum continere, contentum coquere, ac in ſui naturam commutare, quæque inde ſuperſunt excrementa propellere; quomodo humores, & ſpiritus, quorum ſubſtantia fluxilis eſt, nullamq; obtinens conſiſtentiā, huiuſmodi functiones trahendi, retinendi, coquendi, expellendi obire poterunt? vere ſiquidem aerem pulmones attrahunt, non ſpiritus, & potum ſtomachus, non humores: retentioque, coctio alimenti, & excrementorum pulſio ſolidarum partium opus eſt, non ſpirituum.

Sed & Argenterius qua ratione hic aſſerat ſpiritus aere nutriri, qui alibi ſæpe de ſpiritu in Galenum diſputans acerrime contendit ſpiritum nobis vnius tantum generis ineſſe ex ſanguine ortum virtute caloris ſolidarum partium, ac præcipue Cordis agentis in humidum?

In art. med. 2. de ſom. & vig. c. 8. & ſequen tib.

Non ergo humores, nec ſpiritus influentes ali poſſe dicendum; ſed vere, ac proprie nutriuntur ſolummodo partes ſolidæ nuncupatæ, ſiue ſimilares fuerint tum ſpermaticæ, tum ſanguineæ; ſiue diſsimilares, quæ proprio vocabulo mēbra dicuntur; quando harum ſingulæ beneficio propriæ formæ, quæ anima eſt, ac miniſterio ſui temperamenti, & caloris attrahunt ſibi conueniens alimentum, attractum retinent, retentum concoquunt, ipſum ab excrementis repurgando, coctumque ſibi agglutinant, aſsimilant, & in propriam ſubſtantiam conuertunt; quæ ſuperſunt excrementa omnia propellendo.

Spiritus non ali aere. Cap. VI.

Amplius demus in diſputationē ſpiritus quoquopacto poſſe nutriri, vt innuit Conciliator, metaphorice; non vere dicitur eos aere nutriri; quippe alimentum, quod nulla fere coctione indiget, qualis eſt aer vel Argenterij teſtimonio, ſimile ſic eſſe debet nutriendo corpori, vt immediate in eius ſubſtantiam tranſmutari valeat: ceterum aer cum ſpiritibus talem non habet ſocietatem naturæ, ac ſimilitudinem ſubſtantiæ; quum ſpiritus ſint corpora mixta ex quatuor elementis; aer autem ſimplex ſit elementum, ſiue purus, ſiue impurus accipiatur; haud enim poteſt vnicum elementum actione vnius agentis immediate in miſtum conuerti; quum miſtum omne fiat neceſſario ex plurium diſtinctorum vnione; quando miſti origo miſtio eſt, quæ Ariſtoteli reclamante nemine definitur eſſe miſcibilium alteratorum vnio.

Miſtio quid ſit. 1. de gen. t. 90.

Præterea (ne ſit vllus refugij locus) eſto diſputationi aer miſtum corpus; haud erit plane miſtum perfectum ex quatuor elementis, ſed imperfectum ex duobus, vel tribus ad ſummum: quum autem duo, vel tria elementa nunquam poſsint actione vnius agentis in miſti perfecti naturam commutari, quod quatuor conſtat elementis, plane ſpiritus, qui miſta ſunt corpora perfecti generis, in ſui ſubſtantiam conuertere nequibunt aerem, ac proinde nec aere nutriri.

Inſuper & ſpiritus eſſe à prædominio igneos dudum oſtendimus; ſi ergo eos ali neceſſe eſt, & alimento ſimili, non certe aere, ſed ignea quadam ſubſtantia nutriri debebunt: Vere quidem plurimi ſtatim fieri videntur ſpiritus ex vino, aqua vitæ, non ex aere inſpirato in ſyncopi: Porro ſi ex aere fierēt, in animi deliquio ſatius eſſet aerem inſufflare in os, & nares patientis, quam vinum, & odores, qui ſunt à prædominio ignei potius quam aerei, vel Ariſtotelis teſtimonio.

De ſenſ. & ſenſ. c. 2.

Non aluntur itaque ſpiritus influentes aere inſpirato.

Aerem in miſto viuente non ali aere intrinſecus quomodocunque attracto. Cap. VII.

Sed fortaſſe nomine ſpiritus intelligunt viri doctiſsimi non influentem a Corde in totum corpus, ſed fixum cuique parti, qui reuera nihil aliud ſit quam portio aerea concurrens cum alijs elementis ad conſtitutionem cuiuſq; miſti, ac proinde cuiuſque particulæ viuentis; quum omnes animati partes & ſimilares, & diſsimilares miſtæ ſint ex quatuor elementis: Quaſi ſtatuant fieri hoc in noſtris abſtinentibus, quod calor inſitus eorum cuique ſit adeo exilis, vt agens in corporis ſubſtantiam, ſolum in miſto deſtruat, & reſoluat partes aereas, & ſpirituoſas, quæ minimam obtinent vim reſiſtendi, aqueas vero, ac terreas intenſioribus qualitatibus, ſolidiori, denſiorique natura præditas, & proinde magis renitentes, diſſolutionique contumaciores, intactas relinquens; neceſſitatem viuentibus ingerat reſarciendi ſolum partes ſui

tes ſui corporis aereas, & ſpirituoſas: Profectò vbi tota pars ali debet, quia miſta eſt, miſto indiget alimento; ſed vbi miſti partem aeream ſolam nutriri oporteat, aere ſolo iam opus eſſe; ac proinde, ſi alimentum vltimum ac elaboratum rei nutriendæ ſimile debet eſſe, atque in locum deperditi accedere, illiuſque officio fungi, belle noſtros abſtinentes ſolius aeris indigos, eo nutriri oportere.

Quadruplex ſuſtātia, non triplex, qua corpus noſtrum cōſtituitur; quæ vt calore diſsipatur, aſsiduo, & reſtauratione indiget

Quo ſenſu dogmata propoſita ſi pronunciauere Viri Clariſsimi, ſubtili quidem nos philoſophia delectant, ſed tamen vera doctrina non erudiunt. In primis enim falſo dicitur corpus noſtrum contineri triplici tantummodo ſubſtantia, quæ a calore diſsipata ſui reſtauratione indigeat; nam præter aerem, aquam, & terram, conſimili ratione ignis eſt in miſto, qui diſſoluitur aſsidue, ac reſtauratione indiget in animante ad vitæ diuturnitatem; immo longe magis quam cetera elementa, quia ignis eſt vinculum nectens animam corpori ex Ariſtotele, in quo nexu conſiſtit ratio vitæ, vt alibi diſputauimus.

De iu. & ſeneƈt. De reſpir. c. 4. & 9. De vit. & mort. 2. lib. de vita.

Alioqui ſi non oporteret nutricatione reſtaurare portionem igneam, fruſtra vllum alimenti genus eſſet miſtum perfectum ex quatuor elementis; ſufficerentque illi tria, quibus tria conſimilia in miſto animato reſtauranda reſarcirentur; quod omnem tollit Philoſophiam.

Tum vero falſo dicitur aerem in miſto ſeorſum ab alijs elementis poſſe nutriri; nanque nutritur proprie pars viuens qua viuens eſt, atque animata ex Ariſtotele; ceterum viuit, & anima pollet pars animati, quæ miſta eſt ſecundum quod miſta, non ſecundum quod ſimplex; quare vere nutritur oculus, & caro, & quælibet pars oculi, & carnis miſta, non aqua, vel aer, vel terra, vel ignis in carne, aliaque particula miſta.

2. de an. c. 37. & 48.

Poſterius non vere dicas aerem in miſto nutriri aere accedente, quia nutricatio eſt conuerſio alimenti in ſubſtantiam rei nutriendæ; quæ quidem conuerſio traſmutatio eſt ſecundum ſubſtantiam; quo fit vt alimentum poſt huiuſmodi conuerſionem amiſerit naturam, ſpeciemque priſtinam, nec vllo pacto ſaluari poſsit Ariſtotelis decreto; quum ergo aer in aerem conuerti nequeat, plane aer in nobis exiſtens attracto aere ali non poterit: quumque aer, qui dicitur in ieiunio claris ſubire vices aereæ portionis in miſto a calore conſumptæ ad hoc vt reſtauret aerem deperditum, ſui ſubſtantiam mutare non debeat, ſed ſolummodo locum, ac tranſire integer de loco extra corpus in corpus ipſum; profectò ex Argenterij dogmate dici non poſsit ſpiritus, & aeream corporis noſtri portionem aere ali.

1. de gen. t. 34.

Vlterius apud Ariſtotelem non niſi aduenient alimento fit augumentatio, quare & nutricatio; quia ſunt idem re, ſolaque ratione differunt eidem Philoſopho: aduenientis autem alimenti beneficio tum augumentatio, tum nutricatio fit vniuſcuiuſque particulæ viuentis ſecundum formam, non ſecundum materiam ea potiſsimum ratione, quia extrinſecus aduenicns alimentum retinens eandem numero materiam traſmutatur ſecundum formam; quippe ſuam alimenti exuit, &

1. de gen. t. 37. 2. de an. t. 47.

Nutricatio & augmentatio fiūt

alienam induit, quæ ſcilicet præexiſtebat in eo quod alitur, & augetur: Quum itaque aer externus ingrediens locum interni diſsipati habituros, & eius vicem iam gerens in miſto cōiunctus cum ceteris elementis formam non mutet propriam, ſed eam retineat in viuente, quam prius obtinebat: ſane confiteri cogimur nutricationem non ita fieri, vt nutriendi pars aerea conſimilem ſibi bi aerem ex alimento attrahat, ignea ignem, & ita de reliquis, vt putant Viri celeberrimi; ac multo minus aeream animati miſti ſubſtantiam aere inſpirato, vel quomodocunque intra corpus attracto nutriri.

ſecundum formam, non ſecundum materiam.

Adijciendum his eſt alimentum ante ſui digeſtionem debere eſſe contrarium alendo corpori ſecundum qualitates, eidemque ſecundum ſubſtantiam diſsimile; poſt concoctionem vero ſimile quidem in qualitatibus, non mutata diſsimilitudine, ſeu diuerſitate ſubſtantiæ; quod monet Ariſtoteles; ſecus enim alimentum concoctum non poſſet in ſubſtantiam nutriendi commutari; nam vndiquaque ſimilis ſubſtantia non vertitur in ſimilem, vt acqua in aquam, & aer in aerem nō mutatur; ſed aer aeri adiungi dicitur, & aqua aquæ admiſceri: quum ergo nutritio ſit mutatio alimētorum in ſubſtantiam corporis nutriendi; neceſſario dicendum eſt miſtum non ita nutriri miſto, vt nutriendi pars aerea ad ſe aeream trahat ex alimento, aquea aqueam, & ita de ceteris: ſed vt nutriendi quælibet pars miſta conuertat in ſui naturam alimenti partem miſtam ſibi quidem in qualitatibus magis conſimilem, attamen in eſſentia, & ſpecie diſsimilem. Itaque falſo dicitur in abſtinentibus ſolum nutriri aerem ex aere; nam dato diſputationi ali debere aerem, hic ex non aere ali deberet, ob allatas rationes.

Alimentū quomodo ſit ſimile, ac diſsimile, contrariumque.

1. de gen. t. 38.

Quomodo miſtum miſto alatur, & ſimili.

Ignem in miſto non abſumere aerem.

Cap. VIII.

PRæter hæc à veritate illud abeſſe videtur nō parum, quod ſtatuitum eſt ignem in miſto nomine caloris imbecilli nuncupatum abſumere aerem, aqua, & terra eius actioni reſiſtentibus, ob maiorem ſubſtantiæ conſiſtentiam, & firmitudinem; falſo enim adſcribitur elementis in miſto vis agendi; ſi quidem omne agens eatenus agit quatenus eſt actu Ariſtoteli; quod eſt dicere agēs omne dum operatur habere in ſe actu eam formam, quam tali actione tentat patienti communicare; ſeu eam naturam, in quam ſtudet patiens conuertere: ſi ergo ignis in miſto aerem abſumere tentet, quum talis conſumptio non ſit aeris redactio ad nihil, nec mutatio in aquam, vel terram, vel miſtum corpus, ſed conuerſio in ignem ſolum eſſe valeat; plane in miſto erit actu ignis integram ignis naturam retinens; quod paſsim negat Ariſtoteles ea ratione ductus, quod ſecus aqua in ligno humectaret, ignis in eodem calefaceret. Non ergo in miſto ignis aerem conſumit, ſed miſta pars à prædominio ignea vere caloris nomine appellata, partem miſtam a prędominio vel aeream,

3. phy. t. 17. 8. phy. t. 31. Agens quomodo agat quatenus eſt actu.

2. de an. t. 97 & ſequentia.

vel

vel aqueam, vel terream, quæ humidum radicale, ac primigenium cognominatur.

1. de gen. t. 84. & ſequentib. Quin elementa in miſto coniuncta, & permiſta eſſe ait Ariſtoteles, & vſque adeo inuicem confuſa, vt a quocunque calore patiatur miſti ſubſtantia, ſeu externo, ſeu interno, ſeu valido, ſeu debili, ſemper omnia elementa neceſſarium ſit affici, ac nunquam vnum alijs intactis labefactari poſſit. *Elementa in miſto vt ſint.*

Non ergo vſquam in animali vrget vſus reficiendi ſolam partem aeream; eoque vrgente, id non fit quia reſiduus aer in miſto nutriri debeat; eique nutriendo aptus eſſe non poteſt aer externus inſpiratus.

Partes animalis à prædominio aereas non ali aere inſpirato. Cap. IX.

VErum quoniam interpretari quis poſſet Viros Clariſsimos nomine aereæ ſubſtantiæ noſtri corporis non intelligere aerem, qui eſt in miſto quartum elementum à tribus alijs eſſentia diuerſum; quippe in humano corpore ſunt variæ partes, quæ omnes ſigillatim miſtæ ſunt, attamen quia ſingularum non eſt idem temperamentum; aliæ nanque alijs calidiores, frigidioresue, ſicciores, & humidiores exiſtunt; proinde fieri vt aliæ dicantur à prædominio terreæ, aliæ aqueæ, aliæ aereæ, aliæ igneæ: profectò terreæ ſunt oſſa, ligamẽta, cartilagines, tendines, atque id generis partes frigido, & ſicco temperamento præditæ; aqueæ vero partes ſunt oculi, cerebrum, glandulæ, aliæq; omnes frigidi, & humidi temperamenti; aereæ autem ſunt carnes, adeps, pinguedo, ſanguis, & halitus (ſi hæc omnia mereantur inter corporis partes connumerari) & ſi quæ ſint aliæ temperaturam habentes calidam, & humidam; igneæ ſunt cor, & ſpiritus feruidiores in corde geniti: modo calor cordis, atque ſpirituum diffuſus in corpus vniuerſum, ſi vigeat, omnes cuiuſque naturæ partes depaſcitur; ſi debilis fuerit, molliores tantum abſumit, cuiuſmodi ſunt aereæ; ſi adhuc debilior, intactis carnibus, adipes, ac pinguedinem; ſi ſummè debilis, in maſſa ſanguinea ſolum eam partem conſumit, quæ miſtum eſt omnium à prædominio aereum; huiuſmodi vero eſt ſanguinis portio tenuior, & halituoſa, nondum in ſpiritus feruidi naturam tranſlata, ſed adhuc permanens ſub forma vaporis aerei; cui halituoſæ ſanguinis portioni reficiendæ natura vtitur aere hoc noſtro craſſiori, minimeque ſimplici, eum attrahendo intra corpus tum per tracheam vſu reſpirationis; tum per oſtiola cęterarum arteriarum ad vniuerſum corporis habitum inſenſili, & occulto hiatu patentia: ſic tueri poſſe allata opinio quibuſdam videtur.

At vero neque ob id fieri vlla ratione poterit vt diu viuant ſine conſueto cibo abſtinentes noſtri; ſiquidem ante omnia & hic falsò ſupponitur partes corporis noſtri à ſolo calore natiuo, & interno deuaſtari; conſumuntur enim & ab externo, qui plerunque viget; atque à motu cum animi) vnde in adagio eſt, ſpiritus triſtis exſiccat oſſa) tum etiam corporis; & à pluribus alijs extrinſecus occurſantibus, quæ ſolidiores quoque partes macerent, atque abſumant, nedum molliores. *Partium corporis ſubſtantiam non à ſolo calore conſumi.*

Subdere liceat, quum nutricatio in viuente ab augumento non re, ſed ratione diſtinguatur, quod belle demonſtraſſe Ariſtotelem ſupra notauimus; *2. de an. t. 47.* ſane idem prorſus de numero partium augendarum, & nutriendarum fore iudicium; quum ergo ſenſu percipiamus (inquit Ariſtoteles) eius, quod augetur, quamcunque partem auctam eſſe; *1. de gen. t. 32. &* ſimiliter & in diminutione quamlibet decreſcentis partem imminutam eſſe; quamcunque partem (mox inquit) etiam minimam, quæ ſit veluti *t. 35.* ſignum, ac punctum ſenſibile: quomodo aſſentiemur dicentibus fieri poſſe, vt in abſtinentibus conſumantur, & alantur partes aereæ? *Ali, augeri, ac diminui aut omnes partes, aut nullas.*

Deinceps idem Ariſtoteles alibi apertiſsime confitetur omnia vegetabilia augeri, diminui, & *2. de an. t. 14.* nutriri omnem in partem, non in aliquam ſic, vt aliæ omnino à motu ceſſent augumenti, vel decrementi, & nutricationis.

Subiungas etſi non diſsipentur partes ſolidæ, & aqueæ in abſtinentibus (vt hoc demus diſputationi) falsò tamen dicitur abſolute non vrgere vſum alendi etiam ſolida membra; quandoquidem & alias, & infra commodiori loco demonſtratur finem altionis non eſſe meram inſtaurationem deperditi, ſed in creſcentibus augumentum corporis, quod perſpicuis verbis docuit nos Ariſtoteles. *Lib. 2. de vita, c. 11 Cap. 205. 3. de an. t. 59.*

Conſimiliter & illud falſum eſt vaporoſam ſanguinis ſubſtantiam aere nutriri; tum quia ſimpliciter ali non poteſt, quando ſupra oſtendimus humores, ac ſpiritus non poſſe nutriri; tum quia ſi aleretur, aere certe nõ nutriretur eaſdem ob cauſſas, propter quas ante monſtrauimus nec ſimplex elementum poſſe in miſtum corpus immediate mutari; nec impurum quantumuis aerem, aut etiam miſtum imperfecti generis in miſtum perfectum ex quatuor elementis conſtitutum; ſanguinis enim portio uaporoſa miſtum perfectum, eſt omnia in ſe continens elementa, etſi demus inter ea prædominari aerem.

Non ergo partes in nobis à prædominio aereæ nutriuntur aere inſpirato.

Aerem hunc, quem inſpiramus, non eſſe alendo corpori. Cap. X.

CEterum ſi & inſuper oſtẽderimus aerem hũc inſpiratum ex ſe non eſſe ſimpliciter alendo corpori, propoſita funditus corruet opinio. Hac in re illud primum occurrit ex Ariſtotele, Alimentum, quum pertineat ad guſtum, qui eſt tactus *3. de an. t. 63. & 64.* quidam, tangibile eſſe neceſſe eſt; modo aer tangibilis non eſt; quum minime omnium elementorum habeat ſenſibiles differentias eidem Ariſto *2 de an. t 120.* teli, cui tactus non percipit niſi tangibilium exuperantias, qui organum habet in tangibilium cõ- *1. Phyſ. t. 54. 2 de an.* menſuratione, ac mediocritate poſitum. *t. 118 & t. 120.*

Poſtea uero alimentum omne aliquem obtinet ſaporem, quum pertineat ad guſtum, cuius obiectum nihil eſt niſi ſapidum apud eundem Ariſto- *2. de an.* telem; quo ſenſu quoque uerum eſt uulgatum *t. 30.* adagium, Quod ſapit nutrit, nutrire ſcilicet id *104.* ſolum, quod aliquem habeat ſaporem; aer autem

quum

quum omnis omnino ſit ſaporis expers, alimentum vere non eſſe ſtatuendus eſt.

Tum animalium omnium alimentum quodlibet guſtabile eſt, nempe guſtui gratum; nanque Ariſtoteli cibum omnia capiunt animalia, vt quæ voluptatem ex cibo ſentiant; at vero voluptas a cibi ſapore generatur in guſtum; quum itaque aer guſtum non delectet, nec vlla ratione afficiat; iam non ſit aer cibus, & alimentum.

2. de par. an. c. 17.

Vltra hæc eidem Ariſtoteli animalia omnia tam ſanguinea, quam exanguia, obtinent eam partem, quæ ſapores ſentire poteſt; ea vero lingua eſt: quum autem linguæ ſimpliciter duplex ſit vſus, loquela, & ſaporis ſenſus; non omnibus ad locutionem data eſt lingua; data eſt autem omnibus ad guſtum, atque ſaporem: ſi quod ergo animal a natura linguam obtinuit, id aere ſolo veſci non poteſt; ſique id mutum fuerit, fruſtra iam ſit in eo lingua; quod propter vulgatum de chamæleone commentum obiter afferre licuit.

Loc. cit.

Lingua omnibus data cur ſit.

Item ſi aer inſpiratus alere poteſt, quidni multo magis lapides, & metalla in tenuiſſimum pollinem redacta nutriant? quidni longe magis quã aerem ea nutrire dicamus, quum vere miſta ſint, & non omnino ſaporis expertia? ſed tamen haud alunt ſaxa, nec metalla; nec ergo nutriet aer:

Inſuper viuentia non quocunque aluntur, ſed eo tantum quod ſibi familiare eſt, congeneæque naturæ: Vorū quæſo in qua re conſiſtit huiuſmodi nutrimenti, & nutriendi naturæ communio? anne in communione materiæ? nihil magis; nam de ratione alimenti eſt, vt conuertatur in nutriendi ſubſtantiam; at ſecundum ſubſtantiam ea inuicem non tranſmutantur, niſi quæ gaudeant cõmunione materiæ decreto Ariſtotelis: Ceterum materia hæc non eſt prima illa communiſſima omnibus corporibus caducis; quippe non omnia cedunt in alimentum viuenti: Nec materia vltima, & proxima, quandoquidem alimur cibis diuerſi generis: ſed eſt materia quædam media inter proximam, & remotiſſimam: huius autem mediæ materiei duæ ſunt primæ ſpecies, alia eſt materia miſti, alia uero animati; ſane quum non alamur quocunque miſto, ſed eo ſolum, quod eſt animatum, aut ad animatum quoquopacto referatur, ſeu tanquam pars, ſeu tanquam fructus, ſeu tanquam ſemen, ſeu alioquouis modo; procul dubio conuenientia neceſſario intercedens inter alimentum, & alendum corpus, nulla erit alia quam quod vtrumque obtineat materiam, quæ ſuapte natura ſit in potentia proxima ad animam, & ad animatum generatim acceptum proxime referatur: Quo factum eſt vt in tanta rerum multitudine nihil quicquam nos alere poſſit, quod non etiam & ipſum alatur, ſitque vita præditum; non enim lapides, aut metalla nobis alimenta ſunt, quibus communicamus in materia miſti ſimpliciter; nec ignis, vel terra, quibus communicamus in materia primā; ſed ſtirpes duntaxat, & animalia, & vtrorumque tum fructus, tum ſemina, tum alia quæcunque ex ipſis prodiere vinum, lac, oleum, & omnia id generis; quibus communicamus in materia viuentis, & animati; quod pulchre notauit etiam Ariſtoteles inquiens, Quoniam nihil alitur non participans vita, iam animatum erit corpus quod alitur; & eatenus aletur, quatenus animatum eſt; quamobrem alimentum, quod altione tranſmutari debet in naturam alendi, ad animatum eſt, & non ſecundum accidens; nempe relationem, & habitudinem habet ad animatum, non quidem ſecundum dici vulgo nuncupatam, ſed quam vocant ſecundum eſſe, quod eſt alimentum ad animatum eſſe, non dici; & huiuſmodi habitudinem habeat non ſecundum accidens, verum ſecundum ſe, vt nimirum alimentum ſit animatæ rei vel pars, vel effectus, quacunque ratione: itaque alimentum omne debet eſſe pars, vel fructus animati; & hoc non quia noſtra vita, noſterque calor non niſi aliorum uita, & calore ſuſtineri poſſit, ut exiſtimauit Fernelius; quoniam ijs utimur, & alimur nonniſi uita functis, caloreque, qui uitæ ſit comes, deſtitutis; ſed quia materiam obtinent aptam induere immediate formã, & animam eius, quod alitur, in cuius ſubſtantiam commutari, eiusque formæ ſubijci per nutricationem ea oportet. Subdit Fernelius, quia neque corporis noſtri ſubſtantia nonniſi illorum materia ſuſtineri poteſt; ſed hoc eſt quæſitum alijs uerbis repetere, non quæſiti cauſſam aſſignare; dum enim quærimus, cur uiuis ſolis alamur, idipſum quærimus cur noſtri corporis ſubſtantia non niſi uiuorum materia ſuſtineatur; nam idem prorſus eſt Ariſtoteli aliquid nutriri aliquo, & alicuius ſubſtantiam conſeruari, ac ſuſtineri alicuius materia: ſed hæc obiter. Quum itaque aer hic, quem inſpiramus, proximam non habeat potentiam, ſeu immediate non ſit diſpoſitus ad induendam animam ueluti ſui formam, atq; ideo nequeat unius agentis actione in corpus uiuentis conuerti, cum quo ſolum communicat in materia prima omniũ remotiſſima à uiuentis natura; quæ ideo non eſt in proxima potentia ad animam; neceſſario concludere liceat neque abſtinentes noſtros, neque uiuens ullum poſſe aere nutriri.

Alimentum quomodo ſit familiare alēdo ſubſtantiæ & rei naturæ acquiritur.

1. de gen. c. 1.

Quo miſto alamur.

Vid. lib. 4. cap. 3. 4. 5. & 6. Metallis cur non alamur. Alimentum ſpecies ſupra.

2. de an. t. 40. Alimentum vt ſe habeat ad animatū ex Ariſt.

Cur alimentum debeat eſſe vel pars vel fructus rei animata.

2. de nat. rer. cau. c. 7. Fernelius notatur.

2. de an. t. 47. & 48.

Addamus his receptiſſimum Ariſtotelis placitum, unumquodque ſcilicet ex ijs ali, ex quibus conſtat; quum itaque uiuentia cuncta noſtratia miſta ſint perfecta ex quatuor elementis; fierique nulla ratione poſſit ut animatum corpus conſtet ex aere, & aqua ſolummodo inuicem miſtis, eodem Ariſtotele demonſtrante; profecto ſatis appareat nullum uiuens nutriri poſſe aere ſolo, nec ſimplici, nec miſto; nam aquæ ſoli miſtus erit in uaporem aer, qui poſſit inſpirari; terræ nanque, aut igni miſtus aer caligo eſt, ac exhalatio fumida reſpirationi tum ob craſſitiem, tum ob calorem ineptiſſima; reſpiramus nanque ad refrigerium caloris inſiti.

2. de gen. t. 50. 8. hiſt. cap. 2. 2. de gen. an. c. 11.

2. de an. t. 91.

Sed quo relinquimus demonſtrationes ab Ariſtotele in hoc propoſito allatas in Pythagoricos? arguit igitur primo, Alimentũ omne, ut uertatur in ſubſtantiam nutriendi uiuentis, prius concoqui debet; quia oportet alẽdo fieri ſimile, cui diſſimile eſt inconcoctum; coctione uero eatenus ei

De ſenſ. & ſenſ. c. 5. Aerem nõ alere Ariſtot. demonſtrat. 2. de an. t. 45.

G ſimi-

ſimile redditur, quatenus ab excrementis repurgatur: modo ex aere, quē inſpiramus, nullum poteſt excrementi genus ſegregari, quum ſimplex ſit, excrementa enim ſolis inſunt miſtis, ut fuſius infra patebit. ſi forte dicas aeri admiſtam eſſe aquã; ea in aere non eſt excrementum, quod ipſum corpori alendo reddat diſsimile; ſed uiciſsim ex aere & aqua miſtum nutriendo corpori eſt tanto ſimilius, quanto minus ſimplex: quum ergo aer, ſiue purus, ſiue miſtus aquæ, ita diſsimilis ſit corpori nutriendo, quod miſtum eſt, ut nulla coctione poſsint ab eo excrementa ſegregari, & hac ratione fieri ſimilis alendo corpori; plane confiteri neceſſe eſt nullum uiuens aere nutriri.

Cap. 27. Excrementa quibus inſint.

Præterea uero arguit Ariſtoteles, Alimentum omne debet actione caloris, qua uertitur in corpus uiuentis, incraſſari & corpulentum fieri; Et eo magis, quo fuerit alendo corpore tenuius: Verum aer actione caloris tantum abeſt vt corpulentus fiat, quod raritatem potius, & maiorem longe tenuitatem adipiſcatur: nullius ergo uiuentis aer eſt alimentum.

Aer calore non craſſeſcit, ſed rareſcit potius.

Amplius partes omnes animalis eo alimento nutriuntur, quod ſugunt ex ſibi inſitis uenis capillaribus, quæ gradatim a maioribus illud ipſum attraxerunt ab hepate, atque à uentriculo, qui eſt commune quoquopacto totius alimenti promptuarium; quum itaque aer inſpiratus non tranſeat ab ore in ſtomachum; liquido iam conſtet aerem non ingredi corpus, ſeu non inſpirari ad nutriendas partes, ut alimenta cetera. Quæ Ariſtotelis rationes hic breuiter allatæ, infra commodiori loco fuſius explicabuntur.

Cap. 26. & ſeqq.

Adijcienda his eſt autoritas, & ratio ab Hippocrate propoſita, Alimentum omne ab animali aſſumptum intra corpus retineri debet, non iterum extra propelli; ſecus enim non conuerſum in corporis ſubſtantiam haud alit; ſed aer inſpiratione per pulmones attractus, ubi æſtum cordis temperauerit, atque ita ceſſerit in medelam feruoris, neceſſario per eandem uiam retroductus recurrit, atque reijcitur; aer itaque non cedit in alimentum humanæ naturæ.

Lib. de Corde.

Immo, ſubdit Hippocrates, *quomodo alimentum homini ſit uentus?* aerem uenti nomine appellat more uetuſtiorum exiſtimantium uenti naturam in ſolo aeris motu conſiſtere.

Ventus quid ueteribus.

Non ergo ex rei natura, non eſt Ariſtotele, non ex Hippocrate dici poſsit aer uiuenti cedere in alimentum; quod eſt præcipuum allatæ opinionis fundamentum.

Potu non ali humores, ſed partes ſolidas & creari ſpiritus.

Cap. XI.

A Veritate illud etiam non parum abeſt placitum, quo Viri egregij aſſerebant, quod bibendo liquidum ingurgitamus, id omne humores alere, non item partes ſolidas, nec in ſpiritus uerti; dudum enim oſtendimus humores non ali: Vere quidem uinum, iuſcula, & alia nutrimenta liquida omnia potu ingeſta ui ſtomachi uertuntur in chylum, ex quo hepar humores gignit, aut ſanguinem Cor, qua ſanguinea maſſa tum partes etiam ſolidæ nutriuntur, tum ſpiritus uitales appellati calore cordis celerrime quoque procreantur; quo factum eſt ut uino ſtatim collapſæ uires in exolutione ſpirituum recreentur: Ac uere calor in humorem agens, neceſſario inde uapores attollit: ſunt autem ſpiritus Argenterio uel ipſi uapores ui caloris e ſanguinis maſſa excitati.

Cor ex exolutione uino ſtatim collapſa uires recreantur. Calor in humorem agens inde uapores attollit neceſſario.

Ad nutricationem metaphoricam non ſemper conſequi ueram: & Rondeletij difficilis aſſertio.

Cap. XII.

R Ecte uero illud à Conciliatore pronunciatũ eſt, cibum tunc uere alere, quando ſui materia operatur; hoc eſt, quando mutatur in corpus, quod alitur; mutatio enim hæc eſt paſsio, ac proinde operatio materiei permanentis; quando inquit ſui materia operatur, ſeu uertitur in nutriẽdum corpus, ipſum reſtaurando, & augendo: Metaphorice autem alere quicquid non ſui materia uertitur in uiuentis ſubſtantiam, ſed ſolum ſui qualitate in corpus animati agat, ipſum alterando, & confortando (ut ipſe ait) ſed caute admodum accipiendum eſt quod mox ſubiungit, Ad hanc metaphoricam nutricationem tandem conſequi ueram; quia ſcilicet quod prius ſui qualitate refocillauit, recreauitque alterando, demũ etiam ſui ſubſtantia reſtauret, & augeat, uere nutriendo; id enim uerum eſt ſolum de nutrimento proprie nuncupato per os in uentriculum demiſſo; non autem de odoribus etiam alimentorum per nares ad cerebrum attractis, aut per arteriam, & pulmones ad cor delatis: hi enim ſola ſui qualitate labantes ſpiritus recreant, non item ſua ſubſtantia in corpus uiuentis commutantur, ut infra ſuo loco demonſtrabitur euidenter.

Cibus ut ſui materia operetur Aponenſi. Metaphorica nutricatioque.

c. 28. & ſ. q.

Sed & in Rondeletio illud nõ mirari nequeo, quod homines abſtinentes aere ſolo nutriri poſſe ſtatuat, qui paullo ante homines abſolute aqua nutriri non poſſe dixerat, ex qua piſces ali opinatur, quia hominibus ineſſet ſolidior ſubſtantia, quam piſcibus, atque ideo ſolidioris indiga nutrimenti.

Atque his propoſitam ſententiam de eo, quod eſt abſtinentes noſtros inſpirato aere nutriri, euertiſſe ſit ſatis.

Saluuntur argumenta, quibus nititur prior opinio, & primo non dari tria nutrimentorum genera, ſed vnicum oſtenditur; nec ali omnia quæcunque d ffluunt in viuente, & reſtauratione indigent. Cap. XIII.

N E tamẽ aliquid ſuperſit, quod eã denuo pullulare faciat; age rationes, quibus ceu fundamẽtis innititur, modo diſcutiamus. Ad primũ itaque

que argumentum concedimus vltro in humano corpore tres reperiri ſubſtātias, quæ caloris actione, addimus & alijs de cauſsis quamplurimis, conſumuntur fere continue ſpiritus, humores, & membra: concedimus item vnumquodque horum trium naturæ opera inſtaurari; ſed negamus inſtaurationem huiuſmodi fieri per nutricationē interuentu triplicis alimenti diuerſi; nā ſolæ partes ſolidæ, quæ viuentes ſunt, & animatæ à natura id habent vt per nutricationem conuertendo ſanguinem in ſui ſubſtantiam ſuæ conſumptioni conſulant; ſed humores, ac ſpiritus nullum genus obtinent alimenti, quo vere alantur conuertendo illud in ſui naturam; verum humores vbi conſumpti fuerint, à natura inſtaurantur per nouam ſimilium generationem ex chylo in hepate, ac præexiſtentibus adiunctionem; ſic etiam ſpiritus inopia tollitur nouorum ſpirituum generatione ex ſanguinis maſſa in Corde: quamobrem verum non eſt, quicquid in nobis à calore diſsipatur, omne id egere nutricationis; verum quidem eſt idipſum indigere inſtaurationis, ſed reſtauratio alias fit per altionem, vt in partibus ſolidis; alias vero ſine altione per nouam ſimilis naturæ generationem? Quum itaque vnius generis ſubſtantia in nobis adſit, quæ per nutricationem inſtauratur, proinde vnum tantummodo genus alimenti reperitur, nimirum ſanguis, quo nutriri partes omnes animalis axioma eſt apud Philoſophos, & Medicos, receptum etiam, probatumque à Cōciliatore frequentiſsime.

Inſtauratio deperditi non ſemper fit per altionem.

Quare ad ſecundam rationem concedentes calorem exilem ob virium imbecillitatem, quandoque conſumere ſolos ſpiritus, intactis humoribus, & partibus ſolidis; quandoque validiuſculum deſtruere quoque humores; vt plurimum autem adeo pollere, vt etiam ſolidiorum membrorum ſubſtantiam depaſcatur; inficiamur membra refici ſolum cibo ſolidiori, humores potu, & ſpiritus aere; quando tria hæc omnia in corpore noſtro ex eodem genere alimenti reſtaurantur, licet diuerſimode; ſi enim loquamur de alimento antequam intra corpus ingeratur; id ſpecie quidem longe multiplex, at genere duplex eſt, cibus, & potus: ſed hęc duo intra corpus aſſumpta calore digeruntur, atque in vnam ſubſtantiam lacti perſimilem, ac fere homogeneam nomine chyli donatam in ventriculo conuertuntur; chylus hic per meſenterij venas ad Iecur delatus in ſanguinariam maſſam quatuor humores in ſe complectentem commutatur; geniti vero ab hepatis calore humores e chylo ſub forma ſanguinis indiſtincti feruntur in venas cum præexiſtentibus ibi humoribus permiſcendi, & illorum inopiam leuaturi; atque ita reſtaurantur humores conſumpti, non quidem per veterum humorum nutricationem ex potu, ſed per nouorum ex toto chylo generationem ab hepate, ac veteribus aggregationem; totus enim chylus in humores vertitur, non ea pars ſola, quæ ex potu eſt: Poſtea vero humores hi omnes in venis clauſi per vniuerſum corpus diſcurrentes reſtaurant ijdem tum partes ſolidas, tum etiam ſpiritus, ſed longe varia ratione; quia humores vere partium ſolidarum ſubſtantiam conſumptam inſtaurant per nutricationem, ac ſub ratione alimenti; quando ſolidæ partes attrahentes e ſanguinis maſſa portionem humorum ſibi conuenientem, illa proprio calore conuerſa in ſui ipſarum naturam vere nutriuntur: At humores iidem reparandis ſpiritibus inſeruiunt, non vt alimentum, ſed ut materia generationis; nam Cordis calor in ſanguinem agens inde ſuſcitat vaporoſam illam ſubſtantiam, quam ſpiritum appellamus; quæ adiuncta conſimili naturæ in cordis ſinibus, & in arterijs repertæ illam auget citra nutricationem per merum additamentum.

Alimenti progreſſus

Quomodo inſtaurentur humores ſine nutricatu.

Spiritus conſumpti vt inſtaurentur ſanguine non vt ex alimento.

Et, ſi placeat vnicuique horum diſtinctū quid adſcribere, quo inſtauretur, dic humores conſumptos inſtaurari toto chylo, non ſolo potu; partes autem ſolidas refici ſanguine, ſiue humorum parte denſiori, craſsiorue; ſpiritus demum reparari eorundem humorum, ſanguineæue maſſæ portione tenuiori: Ceterum addito huiuſmodi reſtaurationes non omnes fieri per allatas ſubſtantias ſub ratione alimenti miniſterio, ac interuentu nutricationis; ſed humores e chylo reparari tanquam ex materia per generationem rei conſimilis ſibi adiungendæ; ſpiritus itidem ex tenuiore parte ſanguinis reſtaurari ut ex materia per geneſim rei cōgeneæ ſibi copulandæ, eo modo prorſus, quo reparatur uinum in dolio, & aqua in mare interuentu fluminum; partes ſolidas tantummodo e ſanguinis maſſa, ſeu ex humorum craſsiori ſubſtantia refici ut ex alimento per nutricationem ab ipſiſmet conuerſo in ſui ipſarum naturam.

Aerem inſpiratum non eſſe miſtum, nec adeo vt ſit alendo corpori.

Cap. XIV.

AD tertiam rationem reſpondemus negantes aera, quem inſpiramus, eſſe miſtum, non ſimplex elementum; & eapropter poſſe nutrire, ſi miſtum quid eſſe concedatur: in primis enim aer uere miſtus dici non poteſt; miſtum nanque proprie illud corpus eſt, quod ex pluribus conſtituitur ſecundum minima inter ſe ita confuſis, ut nullius eorum natura integra, ſenſibusque conſpicua ſeruetur, ſed coeant in unum compoſitum nouæ ſpeciei, ac diuerſæ ab elemento ſimplici, ſeu ab eſſentia priſtina eorum, quæ commiſcenda erant; ut fuſe alicubi demonſtrat Ariſtoteles: modo cuicunque ſimplici corpori ſi addas aliud corpus diuerſæ naturæ, quod illud alteret, quidem, & ipſius puritatem labefactet, non tamen eius naturam, & eſſentiam mutet, haud propterea illud miſtum appellare licebit, ſed impurum, minimeque ſyncerum; aer itaque hic, quem inſpiramus, licet illibatam, & ſynceram ſui ſubſtantiam non obtineat ob admiſtionem uaporis, & exhalationis de aqua, & terra aſcendentis; iis tamen non

1 de gen. t. 85. & ſequent.

Elementū impurum quid à miſto differat.

adeo mutatur, vt deſinat eſſe aer, priſtinamque ſpeciem non retineat: quare proprie dicendus eſt impurus, & inſyncerus cum Ariſtotele, non autem vere miſtus, & non ſimplex cum Argenterio: Quum autem viuentia, quæ nutriuntur, ſint miſta proprie, non ſimplicia impura; nutrimentum vero congeneam debeat naturam obtinere cũ alendo corpore; profecto aer ex eo quod ſit impurus, haud protinus naturam habet alimentarem.

4. Meteor. Cap. 4.

Immo & diſputanti eſto aer hic miſtus, non erit ſanè corpus miſtum ex omnibus elementis, quod miſtum perfectum nuncupant; ſed ex duobus, vel tribus ad ſummum; quum autem viuentia cuncta ſint miſta perfecta, ſi alimentum congeneum eſſe oportet ei, quod alitur; iam nullo viuenti erit alimento aer.

Neque prætereundum eſt, vel admittentes aerem hunc eſſe miſtum perfectum ex quatuor elementis, non illi propterea tribuere alimenti naturam; quod pulchre obſeruauit M. Albertus libello ſuo de nutrimento, & nutribili; ob rationes antea propoſitas; quibus & ea eſt adiungenda, quia ſi ex eo quod aer miſtus eſſet, propterea nutrire valeret; iam neceſſario quodcunque miſtum aleret: quid ergo non alimur auro, argento, lignorum vetuſtiſſimorum polline, & alijs pleriſque miſtis? ceterum alere illud ſolummodo poteſt miſtum perfectum, quod habet diſpoſitiones propinquas ad induendam animam nutriendi ſub ratione formæ; oportet enim alimentum in ſubſtantiam viuentis conuerti, atque vnico agente, vt notauit Albertus, & vna ſunctione animatum fieri: quum autem diſpoſitionem huiuſmodi ad animam illa ſolum miſta obtineant, quæ ſunt vel partes, vel fructus animatorum, vt ſupra oſtendimus; liquido iam conſtat aerem, & miſta quomodocunque non ſortiri naturam alimenti.

Cap. 1. Cap. 10.

Miſtum quod ſit alimentũ

Cap. 10. Vide lib. 4. cap 3. & 4. 5. & 6.

Explicantur allata dogmata Galeni de eo quod eſt ſpiritus aere nutriri.

Cap. XV.

GAlenus autem ſatis firmum his viris non eſt in locis allatis fundamentum; autoritati enim ex libris methodi primum propoſitæ reſpondeas Galeno ibi non dici ſpiritus ali aere, ſed ſpiritus cuſtodiri ex reſpiratione, ac tranſpiratione, & ex vapore, qui ex ſanguine attollitur, nimirum quia in ſpiritibus duo ſunt, quibus non ſeruatis ſpiritus ſupereſſe nequeunt; alterum eſt calor naturalis, veluti ſpirituum forma; alterum eſt ſubſtantia ipſa vaporoſa, quæ illorum materia eſt: ſane calor ſpirituum cuſtoditur reſpiratione, ac tranſpiratione; non quia ſpiritus aere inſpirato alantur; ſic enim ad ſpirituum cuſtodiam ſola inſpiratio per ſe primo conferret, non item exſpiratio, quæ eſt altera pars totius reſpirationis; cui toti correſpondet in vniuerſo corporis ambitu tranſpiratio contenta in motu arteriarum ad cutim aerem ſuo modo attrahentium ad refrigerium, & expellentium attractum cum fuliginibus ad cuſtodiam caloris ſpirituum, qui ſunt in toto corpore diſperſi; quum reſpiratio eadem ratione conferat ad cuſtodiam caloris in cordis finibus contenti: Verum quia caloris ea natura eſt, Galeno paſſim animaduertente, vt breui deſtruatur, niſi ventiletur ea ratione iugiter, vt aere nouo temperetur illius æſtus per inſpirationem, & vetere per expirationem vtatur ad expellendas, vehendaſque foras ſibi noxias fuligines: Sed ſpirituum materia cuſtoditur ex vapore à ſanguinis maſſa eleuato cedente in locum materiæ ſpirituum conſumptæ: Non ergo ex hoc Galeni placito recte colligitur ſpiritus ali aere; aliud enim eſt cuſtodiri, & ali; quum illud ſit hoc longe communius: quicquid enim alitur plane cuſtoditur, at non protinus alitur quicquid cuſtodiri dicitur.

11. meth. cap. 3.

Spirituũ forma, & materia quæ.

Reſpiratio quomodo ad ſpirituum cuſtodiam conferat.

Calor indiget refrigerio, & ventilatione.

Alijs Galeni locis in opere de vſu partium, & de vtilitate reſpirationis, vbi ſcribitur ſpiritus nutri, & cibari aere inſpirato non difficile occurras aſſerendo Galenum ibi nutricationis, & cibationis nomine vti ſub communiori vocabulo, & metaphorice ad ſignificandum quodcunque adiumentum, quod ab inſpirato aere ſpiritus acquirant: ergo ſpiritus quoquopacto fouentur aere, ideo illo nutriri dicuntur, qui tamen proprie non aluntur: nanque aer non vertitur in ſubſtantiam præexiſtentis ſpiritus, quod eſt alere; ſed Galeno vertitur in nouos ſpiritus, quod eſt proprie generatio; quamuis hoc placitum nobis non accipiatur; nam ſpiritus ſunt ſubtilior pars ſanguinis, in quam aer nullo agente proxime commutari poteſt, potiſsimum in cerebro: ſed vſus aeris remanentis poſt expirationem eſt tum attenuare ſpiritus, & ad inſtar vehiculi per cæcos neruorum meatus a cerebro in corporis membra omnia comportare; tum potius refrigerare calorem ſpiritibus innixum, ne nimis æſtuans cito ſpiritus diſſoluat; quæ conſeruatio ſpirituum ab aere, ſi nutricatio appellanda eſt, profecto nihilominus æquiuoce nutritio erit, quam ea, quæ apud vulgus dicitur de ignis actione in combuſtibile; & quę apud Celſum vlceri, ac vulneri à medicamentis prouenit: quia ergo nutricationis, ac cibationis vocabula Medicis præſertim aſſumuntur in ſignificatione minus propria, quia id omne cibare, ac nutrire ſpiritum aſſerunt, quod ſpiritum quomodocunque iuuat, cuſtoditque: hoc ſenſu aer ſpiritum cibare, ac nutrire concedetur etiam a nobis; ſed non ea eſt hæc nutricatio, qua de agimus: Non enim aer ſpirituum ſubſtantiam conſumptam ceu proprium alimentum reſarcit, ſed ſolum præſentem cuſtodit, & conſeruat ſine vera nutricatione, vt vel ex Galeno aperuimus.

Aer in ſpiritus conuerti non poteſt.

Aer inſpiratus in corpore manens, quo vſui ſit ſpiritibus.

Lib. 1. cap. 45. Lib. 7. cap. 14. Lib. 8. cap. 8. & 10.

Ale-

Alexandri, Nicolai, Ciceronis, ac Theophraſti dicta conſiderantur de eo quod eſt aerem alere ſpiritus, & calorem; & ad Ariſtotelis, ac Hippocratis cenſuram rediguntur. Cap. XVI.

2. probl. 63.

QVod autem poſterius ex Alexandro affertur alicubi aſſeuerante aerem, qui naribus trahitur, extenuatum in Corde ad cerebrum aſcendere per arterias, alimentumque offerre ſeſe ſpiritui animali, parum nos turbat: tum quia problematica doctrina exoterica eſt, atque acroamaticis rationibus antehabitis longe inferior; tum quia tanta non eſt huius Alexandri autoritas, vt rationi comparanda, nedum ſit præferenda; eſt enim problematum Autor Alexander non Aphrodiſæus ille Peripateticorum anteſignanus, vt vulgo creditur, ſed Trallianus Medicus; quod Gaza etiam notauit, & ex allegato problemate facillime colligas, in quo autor animum hominis immortalem eſſe decernit, quo nihil ab Aphrodiſæi hac in re impij opinione alienius: tum demum quia nomine alimenti nihil eſt quod diſſuadeat Alexandrum intelexiſſe quodcunque emolumentum, quod ab aere ſpiritui prouenit, vt nuper animaduertimus: quo de emolumento nutricationis, ſalutisque nomine ab aere præterquam piſcibus, ceteris omnibus prouenien te agit etiam Plutarchus 8. Sympoſ. quæ. 8. aſſerens e Pythagoræ dogmatibus, piſces neque communi ſpiritu aluntur, neque cognati cum noſtro alimenti partem capiunt; ſed qui reliqua omnia ſeruat, nutritque aer, ijs pernicioſus eſt.

Problematum autor eſt Alexander non Aphrodiſæus, ſed Trallianus.

Quod autem ex Nicolao Peripatetico mox adducitur, nimirum conſeruationem caloris fieri per aerem, non ad ſui refrigerationem, ſed ad nutrimentum, probationis indiget; probatio vero non ſit dicere in paruis animalibus paruum calorem ali aere per cutis poros ingrediente; nam paruus, & eorum calor aere temperatur, non vere alitur, vel Ariſtotele autore, cuius duo illuſtria loca non poſſum præterire, vt pateat Nicolaum non reuera Peripateticum eſſe, at nomine tantum; namque alicubi Ariſtoteles ait exiſtimandum non eſſe reſpirationem fieri alimenti gratia, quaſi calor internus alatur aere inſpirato, qui ceu igni ſuccenſo veluti fomes per inſpirationem adijciatur; abſolutaque nutricatione foras, quæ ſuperſunt, excrementa per expirationem detrudantur; fictitiumque eſſe calorem ex aere fieri, quem ex alimento, nimirum ex ſanguine fieri conſpicimus; caloris, & ignis interni nomine ſpiritum appellans. Deinde vero fuſius oſtendit Ariſtoteles viuentia multo calore prædita vti reſpiratione ad eum refrigerandum; exanguia vero, & reſpirationis expertia ſatis ambiente aere per cutis latentes meatus ad interna viſcera intromiſſo id ſortiri, vt calor intimus refrigeretur. Ciceronem arbitramur alimenti nomine vſum fuiſſe per metaphoram vſitatiſsimam ad ſignificandum caloris refrigerium, dum ait animantes ali maxime ſpiritu inſpirato: ſic Medicorum Cicero Cornelius diſtantiori metaphora ſcribit vulnera ſuis medicamentis nutrienda eſſe, atque alibi diutiſsime alendum eſſe pus: ſic Latinus Poeta eadem metaphora vtitur inquiens.

De reſp. cap. 8. Calor internus nõ alitur aere inſpirato Ariſ.

Cap. 11.

Lib. 9. cap. 8. Cap. 10. Vlcera, & pus quemodo nutrire dicãtur à Celſo.

1. Æneid.

„ *Quem ſi fata virum ſeruant, ſi veſcitur aura*
„ *Ætheria.*

ſic ante illum Græcus Achillis vmbram hæc loquentem aſſerit in Odyſſea

„ *Nam non talis ei nunc ſum defenſor, ad altam*
„ *Qualis eram Troiam, ſupera quũ veſcerer aura.*

& alibi eodem libro

„ *Nil homine in terris infirmus ætheris aura*
„ *Veſcitur, aut perreptat humum.* . . . . . .

Quod inde proponitur ex Theophraſto aſſerente aerem abſolute nutrire, ac præſertim alere plantas, eiuſdem generis eſt; quod enim aer plantas iuuat, eas nutrire dicitur; ac proinde agricolas recte deſodere terram, vt etiam radicibus aer concedatur; alioqui non niſi per radices vero nutrimento quum plantæ gaudeant attracto, plurimæ tamen diutiſsime viuunt arbores, quibus nunquã ad radices terra deſoditur: quin & ibi Theophraſtus non aere ſolo ali plantas aſſerit, ſed vaporoſo quodam humore, qui ex permiſtione aeris cũ terra emergit. Alteri autem placito, quo abſolute aeri vim alendi concedere videtur, occurras (niſi fidem autoritati abrogare velis) animaduertendo Theophraſtum hoc non ex propria mente aſſeueraſſe, verum ex vulgari opinione, quum ſcribat aquæ demendam non eſſe vim alendi, quando aer quoque alere poſſe putatur; quod argumentum Rondeletius aſſumpſit; putatur quidem à vulgo, ſed falſo putatur, ſi de vera nutricatione agamus; metaphorice alere non diffitemur. Ceterum his omnibus autoritatibus, ſi ſermo ſit de proprie dicta nutricatione, præferendas eſſe duximus tum omnes rationes antea propoſitas, tum quoque vnam inſtar omnium maximam autoritatem Hippocratis decernentis aerem inſpirari ad medelam feruoris Cordis; non autem ad alimentum vlla ratione, quum haud remaneat in corpore inſpiratus aer, ſed rurſum per eandem viam extra reuertatur.

3. de cauſ. cap. 14.

2. de cauſ. cap. 8.

Lib. de Corde. Hippocr. aer non alit.

Hippocratis aſſertio de triplici alimento illuſtratur. Cap. XVII.

Tex. 33. Cenſura lib. de Alimẽto Hippocrati adſcripti.

QVod autem in oppoſitum affertur ex eodem Hippocrate primum in Opuſculo de Alimento nullum nobis negocium faceſsit; non quidem quia cum Galeno confugiamus ad alium eius operis autorem; nam quiſquis ille fuerit, ſiue Hippocrates, ſiue alius, vir certe fuit Hippocrate non inferior, quum opus ſit Hippocrate digniſsimum; ſed quia putamus loco citato maxime confirmari aerem inſpiratum non vere alere: quum enim paullo antea ſcripſerit eodem in opere, *Alimentum, non alimentum; ſi nutrire non poteſt, nomen eſt alimentum, non opus: opus, & res eſt alimentum, non nomen:* nempe duo eſſe alimenti

Duplex eſſe alimentum. *Alimentum æquiuoce.* *Difficillimus locus Hippocratis explicatur.* *Alimenti munus quod 2. de an. t. 47.*

nomine donata; alterum eſt alimentum nomine tantum, non etiam re, ac opere; alterum vero eſt alimentum haud ſolo nomine, ſed re, atque opere; primi generis alimentum eſt alimentum æquiuore, quod nutrire non poteſt; ſecundi vero generis eſt proprie dictum alimentum, quod vere nutrit. Quæ vt explicentur, animaduertendum eſt alimenti abſolute conſiderati munus eſſe conſeruare ſubſtantiam viuentis, vt alicubi monet Ariſtoteles: ceterum ſubſtantiam viuentis, quæ potiſsime conſiſtit in calore natiuo, & humido primigenio (agimus nunc de ſubſtantia viuentis vt miſtum eſt, ſeu quantum ad corpus) cibus, & potus conſeruat nutricatione conuerſus in naturam corporis, atque auocando calorem a cita humoris conſumptione, ac vulgo inſtaurando humorem antea conſumptum, & proinde vterque alimentum eſt haud ſolo nomine, ſed re, & opere: aer vero inſpiratus, quia conſeruat eandem viuentis ſubſtantiam, non quidem nutricatione conuerſus in eius naturam, ſed ſolum temperando æſtum caloris natiui, atque ideo prohibendo ne celeriter abſumatur humidum, iure dicitur alimentum non alimentum, ſeu alimentum nomine tantum, non re, atque opere, ac omnino alimentum æquiuoce cum cibo, & potu.

Alimentum non alimentū quid Hip.

Huius vtriuſque alimenti, & nutrientis, & non nutrientis attractioni, & elaborationi dicata organa connumerans deinde Hippocrates aſſerit in hanc ſententiam; *Pulmo contrarium corpori alimentum trahit, reliqua omnia idem. Principium alimenti ſpiritus, nares, os, guttur, pulmo, & reliqua reſpiratio. Principium alimenti & humidi, & ſicci, os, gula, venter. Verum antiquius & primordiale alimentum per abdomen vmbilicus.*

Alimentum corpori contrarium cur aerem dicat Hip. 2. de cel. t. 37. *Alimentum idem corpori cur cibum & potum dicat Hip.*

Quæ ſigillatim expendenda ſunt. Sane pulmo dicitur contrarium corpori alimentum trahere, quia trahit aerem ſub ratione frigidi ad temperandum natiui caloris æſtum; namque temperatio, & remiſsio excedentis cuiuſque qualitatis fit aduentu contrarij, vt nos docuit Ariſtoteles: reliqua vero membra, vt os, gula, venter, trahunt alimentum idem, non corpori cōtrarium, quia ſcilicet cibum, ac potum attrahunt, qui quum vertendi ſint in ſubſtantiam corporis, ſunt ipſum idem corpus in potentia; ſic ſanguis eſt potentia caro, & os: atque id obtinent cibus, & potus ad aeris differentiam, qui propterea Hippocrati non vertitur in corporis naturam. Secus enim ſi exiſtimaſſet Hippocrates aerem cedere in materiam ſpirituum, iam non dixiſſet ipſum eſſe alimentum contrarium corpori ad cibi, & potus, ac ſanguinis differentiam; materia enim eſt potentia id quod fieri debet ex ipſa; quare vt cibus, ac potus, & omnino ſanguis eſt poteſtate caro, & neruus, ita inſpiratus aer eſſet poteſtate ſpiritus vitalis; vnde pulmo traheret non contrarium corpori alimentum, ſed idem; quum ſpiritus corpori contrarius non ſit, verum ad viuentis eſſentiam pertineat. Inſtrumenta vero deſeruientia alimento ſpiritui, quod eſt æquiuoce alimentum, ac nomine tantum, non re, ac opere, quia non alit, ſed caloris æſtum temperat, ſunt nares, os, guttur, pulmo, & reliqua reſpirationi dicata, nimirum diaphragma, cor, & id generis. Organa vero ad alimentum humidum, & ſiccum, nimirum ad cibū, & potum a natura inſtituta, ceu ad alimentum proprie dictum, quod nutrit reuera, duplicis generis exiſtunt; alia deſeruiunt animali maxime iam nato, & ſunt os, gula, venter; aliud eſt antiquius inſtrumentum a primordijs generationis animalibus alimentum ſubminiſtrans in aluo materna Vmbilicus. Sic igitur exiſtimans Hippocrates ab aere pulmonibus attracto non vere generari ſpiritus, ſed caloris æſtum temperari; alias vero partes omnes ad ſe trahere ſanguinem, ſeu cibum & potum, in ſanguinem conuerſos, vt nutriantur; ſapienter ſcribit pulmonem trahere alimentum corpori contrarium, alia vero membra omnia idē; ac proinde nomen alimenti aeri, cibo, & potui æquiuoce conuenire: nam cibus, & potus vere quum nutriat, quia vertitur in ſubſtantiam eius quod alitur, alimentum eſt potentia viuens, licet concoctum dicatur uiuenti actu ſimile, inconcoctum vero actu diſsimile, atque ſi placet actu contrarium; tamen eſt concoctum, & inconcoctum uerum alimentum & potentia idem quod alendum eſt: aer autem quia non uertitur in ullam ſubſtantiam ad corpus viuens pertinentem, ſed ſolum caloris æſtum temperat, quo temperato expellitur extra corpus, ſcite dicitur alimentum corpori contrarium; quo ſenſu & alibi ſcribit Hippocrates alimentum calidi frigidum eſſe.

Organa veri alimenti duo sunt ſunt generum. *Lib. de Principijs*

Non ergo ex Hippocratis mente abſtinentes noſtri aluntur aere inſpirato; quum Hippocrati aer ſit æquiuoce alimentum, quod non nutrit vere tranſiens in ſubſtantiam uiuentis, ſed ſolum caloris feruorem temperat; vt etiam ſupra notauimus ex Ariſtotele.

Quod autem mox eidem Hippocrati aſſertur lib. de Flatibus *Animantium corpora triplici à nutrimento ſuſtentari; nempe à cibo, potu, ac ſpiritu: Spiritum vero in corpore animalis contentum appellari flatum, extra corpus diſperſum eſſe aerem, qui maximus eſt in omnibus, quæ corpori accidunt, & autor, & dominus*; nihil magis Clariſsimorum Virorum ſententiam roborat; namque alimenti nomen & Hippocrates commune cibo, potui, & aeri ſecundum metaphoram, ſeu potius æquiuoce accipit, vt ipſemet lib. de Alimento explicauit; ſuſtentantur enim animantium corpora cibo, & potu ueluti materiam deperditam quoquomodo reſarcientibus, quando per nutricationem in corporis ſubſtantiam conuertuntur: Aer autem ſuſtentat uiuentium corpora temperando caloris æſtum, quo ſecus celeriter abſumpto humido mors obreperet.

Nihil ergo fauet Hippocrates aſſerentibus ieiunio claros ali aere inſpirato.

Olim-

Olimpiodori, & Platonicorum dogma de hominibus aere, ac radijs ſolaribus enutritis expenditur. Cap. XVIII.

QVod ſubinde apud Olimpidorum legitur de homine illo, quem Ariſtoteles ait ſe vidiſſe ab omni alio alimenti genere abſtinentem, aere, ac ſole tantummodo viuentem, nobis Argenterij ſententiam non perſuadet; in primis enim quando in operibus quæ proſtant Ariſtotelis tale quid reperire non liceat, Ariſtotelem hoc ueluti vulgi commentum potius quam proprium cogitatum protuliſſe putandum, quod homo ille aere, ac ſole nutriretur; quum ſupra eum viderimus acriter aduerſus Pythagoricos diſputantem nihil poſſe aere ali: Solis nomine ſiue radios, qui accidentia ſunt, ſiue aerem illuſtratum interpretemur, longe a Peripato abeſt eo nutriri hominem. Deinde vero quidni Ariſtoteles indicare uoluerit illum abſtinentem omni alio nutrimento potuiſſe carere, quo per veram nutricationem conuerſo in propriam ſubſtantiam conſumpta corporis materia reſtauraretur; at emolumento ab aere inſpirato, atque a ſolis tepore incolumen carere non potuiſſe quauis de cauſſa; vt propterea ipſum ab omni alio alimetito abſtinentem aere ſolo, ac ſole nutritum dixerit, perinde ac ſupra Celſum notauimus vlcera medicamentis nutriri aſſcuerãtem?

Solis radij accidẽtia ſunt.

Vt Ariſ. dicere potuerit hominem ſolo aere, ac ſole nutriri.

Quod autem à Platonicorum familia paſsim affertur de hominibus aere uiuentibus in terra æetherea, uel Platonis teſtimonio apologum eſt de Elyſijs poetarum campis, merumque figmentum, haud ſecus atque fabula equi Rabicani, quem Areoſtus fingit ex flamma, & vento conceptum, ſine vllius alterius alimenti uſu, puro aere nutritum.

In Phædone.

Chamæleontem ac viperas non ali aere. Cap. XIX.

VVlgatus ille rumor, qui tum Plinio, tum alijs viris eruditis perſuaſit Chamæleonta nutriri aere inſpirato, nos hic retardat paulliſper; ſuſpectum nobis fuit ſemper hoc aſſertum; ſi enim vere non alio quam aeris alimento nutriretur Chamæleo, mirum ſane foret Ariſtotelem, qui de hoc animali exactiſsime diſquirit, iſtud tam dignum memoria, tam rarum, tamque arcanum naturæ miraculum litteris non commendaſſe, aut vulgo notiſsimũ ignoraſſe: Mirabilius adhuc eſſet iſtud animal excrementa egerere (quod referente Cardano quidam aſſerunt) oporteret enim aerem condenſari abſque uehementi frigore, immo a blando, ac mitiſsimo calore in conſiſtentiam fæcis, & excrementi: Mirabiliſsimum autem eſt ipſum habere linguam, ne dicam fruſtra; quorsùm enim aſſeras illi a Natura inditam eſſe linguam? non certe ad loquelam, quum inter muta reponatur animalia, euiuſmodi ſunt lacertorum ſpecies, non item ad guſtum, ſi aere alatur, qui & inguſtabilis eſt Ariſtoteli, & citra uſum linguæ reſpiratione hauritur, intra corpuſque ingeritur.

2. hiſt. 11.

4. de part. 11.

9. de ſubtil.

2. de an. 1. c.

Verum enimuero cura à Scaligero, tum quoq; Dalechampio, & pleriſque alijs eſt obſeruatum id animal, quamuis famẽ plures menſes toleret, lingua tamen ſeſquipalmum longa exerta, & uibrata, muccoque oblita locuſtas, formicas, muſcas, ſcarabeos, & alia inſecta, quibus alatur, corripere, retinere, ad ſe adducere; peragit autem hanc inſectorum venationem, ſiue rapinã linguæ ad hoc opus maxime oportunæ repentino, ac fere momentaneo iaculatu, & tractu; illam nanque habuit a natura oblongam, in cacumine perforatam, ac lento quodam humore, quaſi uiſco repletam: Huiuſmodi tamen venationem raro exercet, quicquid huius abſtinentiæ cauſa ſit: Plinius autem propterea talem inſectorum rapinam & rariſsimam, & velociſsimam non animaduertens, cenſuit hoc animal aere nutriri, quem uidit illi ore patulo aliquando inſpirari: eademque opinio apud eos quoque ante Plinium, & poſt eius tempora inualuit, quicunque nimis creduli, uel ſenſibus oſcitanter, aut ſaltem non exquiſite vſi fuere; Qui vero diligentius Chamæleonis naturam, & operationes inſpexere, ijs longe aliter de illius alimento conſtitutum eſt; nam Theophraſtus huic vulgi placito quaſi fidem adimens aſſerit alicubi parum abeſſe quin pulmo totũ Chamæleontis corpus impleat; ideoque dum auram captat, & conſectatur auidius, ea uiuere ſola creditur. Autor voluminis, quod Hortus ſanitatis inſcribitur, ex uetuſtiſsima Leuitici gloſſa refert Chamæleonem eſſe animal doloſum, rapax, & ingluuioſum; & hoc non quia ſæpe, ac multum comedat; ſed quoniam ex raptu viuat, doloſe aucupando inſecta uolitantia, ſed muſcas præſertim, quas ingluuie magna citiſsime deuorat; inde belliſsime vocari Chamæleonem, quaſi paruum Leonem; nulla etenim alia in re Leoni ſimilis eſſe poteſt præterquam in rapina, & ingluuie.

Exer. 96. artic. 4. An. in 8. li. 8. c. 33. Chamæleo quibus alatur.

De color. mutat.

De animal c. 28.

Vnde nomen Chamæleontis.

Quod autem de viperis mox adducebatur, nẽpe certo experimento, eoque ſæpius repetito compertum eſſe a viris Clariſsimis viperulas, uel nuper natas, uel etiam ex aluo materna a Theriacæ confectoribus viuentes eductas nullo vnquam ciborum eſui aſſuetas, & intra uitream phialam diligenter occluſas, vt neque ad eas externo aeri pateret aditus, poſt multos menſes nedum viuas, & enutritas compertas fuiſſe; verum etiam (quod uix fidem inueniat) tum mole, tum pondere auctas; quum igitur incrementum non fiat ſine altione; altio uiperulis ex nullo alio quam ex aere intra uitreum clauſo ineſſe potuerit; plane confitendum eſſe aerem uiuentibus, atque adeo noſtris etiam abſtinentibus in alimentum concedere poſſe: hoc inquam argumentum non una ratione tollitur; in primis etenim plures nouimus uiros ſapientes huic experimento fidem non adhibere; ego autem ne contraſentientium teſtimonium infitiari uidear, id tamen aſſeuero me libentiſsime uiſurum huiuſmodi obſeruationem: Deinde uero ſi diſputationi demus aere ſerpentes ali poſſe, id tamen haud concedemus propterea fieri ut homines itidem aere ualeant enutriri; ſiquidem uel ex

do-

doctrina Galeni pluribus in locis exarata videbimus infra commodiori loco aptum non eſſe ad alendos homines, quicquid alicui brutorum animalium cedere poteſt in alimentum. Deinceps autem viperas aere non ali apertiſſime inde liceat demonſtrare cuique, quod alimentum & in conſiſtentia, & in temperatura præſertim nutriendo corpori ſimile eſſe neceſſe eſt; quomodo ergo viperæ à prædominio terreæ, temperamentoque frigido, & ſicco, ſolo aere noſtrati, qui naturæ calidę, ac humidæ conſtituitur reclamante nemine, nutriri poterunt? Sed nedum viperas, ſerpentium genus vniuerſum vti nutrimentis à prædominio terreis adeo perſuaſum, ac certum eſt, vt probationis indigere non videatur: cæno etenim, ex quo putreſcente plerumque naſcuntur, nata hæc eadem ſæpiſsime nutriuntur. Denique vero viperulas in vaſe vitreo incluſas aere non ali ex eo conuincas neceſſario, quod ſi vas imperuium ſit aeri, vt puta hermetico ſigillo munitum; quum aer in alimentum viperæ tranſiens denſari, cogique non parum oporteat, & proinde minorem longe locum quam prius ſub forma aeris occupare; vt enim aqua vi ſubditi caloris in vapores, & aerem verſa tanto ampliorem locum poſtulat, quãto ſunt vapor, & aer tenuiores aqua; ob cuius loci amplioris penuriam diſrumpuntur ſæpenumero vaſa Chymiſtis imperitioribus, nempe ignẽ ex humore vapores in multiplicata proportione celerrime gignentem moderari, temperareque neſcientibus: ita ſane aer concretus in ſanguinẽ, aut humorem, quo alitur viperula tenuioris naturæ quam ſit aqua, tanto minori loco cõtinebitur, quanto ſanguis, & aqua fuerint aere craſsiores; non ingrediente igitur intra phialam nouo aere, iam in vaſe fuerit neceſſario locus vacuus; aut ne detur, oportebit vaſculum vel à ſemetipſo, vel à natura vacuum fugiente diffringi; quorum illud fieri non poſſe omnibus eſt apertum; hoc autem experimento facto a viris egregijs non reſpondet: Non itaque aluntur aere viperulæ in vaſe aeri nõ peruio. Si vero phiala ſit aeri peruia, tunc ſane attrahentes viperulæ iugiter aerem, eo citra nutricatum & attolli poſſunt in ampliorem molem, & augeri etiam pondere, duplici ratione; prior eſt, quoniam vt cetera animalia, ita etiam viperæ ab ortu multa ſcatent humiditate, eaque craſſa, & viſcida, & fere concreta in vniuerſo corporis habitu; ingrediens aer tepidus hanc liquans ceu niues in ampliorem molem attollit; vnde ſenſim corpus viperulæ augeri, ac potius tumefieri videtur; aucto etiam pondere, ob aeris acceſſum; nam &
4 cæl. t. 30. & 39. Ariſtotelis teſtimonio aeri propria ineſt grauitas, ob quam vter inflatus exhauſto eſt ponderoſior: altera eſt, quia citra permiſtionem cum pituita ſolus aer ingrediens corpuſculum viperulæ poteſt illud ad inſtar vterculi tumidum, & grauiuſculum reddere: Tale quid ab aqua octimum perpeti
Cap. 84. videbimus infra. Quid ni etiam dicamus ab exili calore viperulæ in magnam humiditatum copiam, qua ſcatet eius corpuſculum, agente multos excitari flatus, qui animalis corpus tumidum ſiſte altione reddant? Sane argumentum propriè dictum à nutricatu eſt, at inflatio vt in uentre hydropis, & in pedibus cachecticis Ariſtoteli citra nu- 1. probl. 5 tricatum eſt: ſique alitur viperula, certe aere non alitur, ſed pituita ab aere liquata, & fuſa, & ideo præparata vt ab exili calore inſecti uerti poſsit in alimentum; unde incrementum molis, & ponderis ab aere ſi eſt non ut ab alimento eſt; qua de re Lib. 4. infra etiam dabitur differendi occaſio, & explica- cap. 29. bitur eadem theoria in octimo. Cap. 84.

Canemleuem, & Manucodiatam apud Indos non ali aere. Cap. XX.

Scaligeri placitum de Caneleui, & Manucodiata, quæ bruta exiſtimat apud Indos aere nutriri, non maiorem firmitatem Argentericæ ſententiæ affert, quam argumenta ſuperiora: Porro canisleuis animal pingue admodum, ac tardiſsimi motus eſt, non leue argumentum ipſi aerem non eſſe alimentum, qui ſubſtantia eſt tenuiſsima, & mobiliſsima; quo nomine Poetæ perniciſsimum equum deſcripturi, eum uento genitum, & aere concinunt enutritum: ſed quum raro admodum comedat Canis leuis, ut & Chamæleo; licet in terra degat, & in aere inſectis quamplurimis refertiſsimo, quibus enutritur; uulgo perſuaſum eſt ipſum aere ali. Quod autem ultimo de Manucodiata proponitur, id uel exotericam expoſtulat à Scaligero ſubtilitatem: ſi etenim auis ea nunquã uiſitur in hoc aere infimo, niſi mortua; profecto in aere illo ſupero, in quo uiuit, genita eſt: ſi ergo ibi materia eſt illa miſta, ex qua exoritur, ſi ſponte oritur, cur ibidem eſſe nequeat ex qua nutriatur? Amplius ſi ibi à Parentibus gignitur, & uiuit Manucodiata, quid prohibet alia etiam oriri tum ſemine, tum etiam ſponte eodem loco inſecta, & uiuere, quibus illa nutrimenti uice utatur? par eſt enim quemadmodum in media regione aeris ex uapore, ac exhalatione aſcendentibus inuicem cõ- Manucodiata quo alatur in aere ſupremo. miſtis calore Solis non raro fiunt inſecta ex pũtredine oriri ſolita, quæ cum pluuia decidunt; ita ex ijſdem primordijs in ſuperiore aere ſublatis uincente exhalatione uaporem fieri animalia Manucodiatæ cibo, ac uictui deſeruientia; quando & Vnde oriãtur inſecta, quæ pluuia cõſtat. illud ex Ariſtotele habemus inter fornacis flammas oriri, & uiuere animalia; quod tuetur & Scaliger. Animalia uero illa Manucodiatæ cibum 5 hiſtor. cap. 19. exerci. 94 ſuppeditantia licet nobis nota non ſint, non propterea tamen ibi non ſunt: Oriuntur autem fortaſsis hæc inſecta ex odorata exhalatione ab aromatibus ſubiectis ſcaturiente cum uaporibus, & aere commiſta; quod alimenti genus quum ſit à prædominio calidum & ſiccum; proinde aues eo Cadauera Manucodiatæ cur diu ſeruẽtur impu- tria. nutritæ poſt mortem diu manent incorruptæ; quippe mater corruptionis, ſiue putredinis eſt humidi exundantia. Et ſane Apodas iſtas aere puro non ali uere Cardanus ex Ariſtotele refert, quia purus aer non concreſcat, ſcilicet à calore, ſeu coctionis opera: Scaliger autem ſtudio contradi- de ſu & ſeſ. cap. 5. cendi flagrans in Cardani uerbis rationem Ariſtotelis impetit imprudens; & quidem non ſubtili

Minerua

Minerua inquiens, qui dedit illi aerem pro cibo, dare potuiſſe concretionem aeris ad cibum: ſi enim de naturæ opifice loquitur, iam hic ſupra naturæ leges efficere potuiſſet ut Manucodiata nullo cibo incolumem totam uitam ageret; ſed hoc modo quæſita ſoluere figmento ſimile eſſe, ac Philoſophum non decere monuit Ariſtoteles: ſin autem de naturali agente agamus infra Deum, plane id neque aerem ad cibum, neque aeream concretionem ad alimentum Apodi dare potuiſſet ob rationes dudum allatas.

8. phiſ. t. 23. 24. 25.

Cap. 10.

Quod autem Manucodiata Braſilica linguam non habeat, id ſuſpectum eſt; habent ſi Apodes Moluccæ, cur & non Braſilicę, quæ in aere ſupero totam uitam degunt conſimiliter? habere tamen poterunt occultam adeo ut ſenſum lateat; id enim ſupra ex Ariſtotele, cuius autoritati fidem abrogare Scaliger nefas eſſe duxerit, nouimus animalia cuncta linguam obtinere.

Manucodiata an ſit abſque lingua.

2. de part. an. c. 17.

Sed eſto in diſputationem ſine lingua; non certe ideo erit ſine cibo; quinimmo nec ſine guſtu, haud ſine cibo, quum plantæ nutriantur ſine lingua, & præter plantas conchilia, & inſectorum infima, mediæque inter plantas, & animalia naturæ Zoophita nuncupata: haud ſine guſtu, quia uel obtinebunt linguę proportionale membrum; vel etiam ſine ipſo guſtus in ore, ac palato ſeruari poteſt; quamuis enim Ariſtoteli ſaporis ſenſus in parte primore linguæ maxime ſit exquiſitus, minus in ceteris, non tamen infitiatur palatum, & alias oris partes guſtandi ſenſu pollere; quod & ſuauiſsime cecinit Lucretius

Guſtus organum nō totum in lingua ſola.

2. hiſt. c. 11.

2. de part. c. 17.

Lib. 4.

Hæc, queis ſentimus ſuccum, lingua, atque palatũ,
Pluſculum habent in ſe rationis, pluſque operæ.
Principio ſuccum ſentimus in ore, cibum cum
Mandendo exprimimus, ceu plenam ſpongiam aquai
Si quis forte manu premere, exſiccareque cæpit:
Inde quod exprimimus per caulas omne palati
Diditur, & raræ per plexa foramina linguæ.
Hæc vbi læuia ſunt manantis corpora ſucci,
Suauiter attingunt, & ſuauiter omnia tractant.
Humida linguai circum ſudantia templa.
At contra pungunt ſenſum, lacerantque coorta,
Quanto quæque magis ſunt aſperitate repleta.
Deinde voluptas eſt e ſucco in fine palati.
Cum vero deorſum per fauces præcipitauit,
Nulla voluptas eſt dum diditur omnis in artus.

Et ratio experientiæ adiuncta huic dogmati fidẽ facit apertiſsimam; conſtat enim homines quacunque de cauſſa truncos, & radicitus lingua extirpatos non omnino guſtu carere, at obſoniorum ſaporem perſentire.

Non eſt ergo vlla ex parte firma Argenterij ſententia, & aliorum exiſtimantium aerem, quem inſpiramus, poſſe nutrire, atque ipſo enutritos vixiſſe quicunque diuturno ieiunio celebres a ſcriptoribus commemorantur.

Secunda opinio Medici Clariſſimi ex Augenio, & Manardo contendentis abſtinentes noſtros ali odoribus, & exhalatione aerem obſidente. Cap. XXI.

Memini me aliquando Medicum eximium audiſſe de propoſita quæſtione ex Augenij, & Manardi ſententia differentem; quorum placitis & ipſe de ſuo penu aliquot adiungebat pulchra theoremata inſtitutæ nobis contemplationi haud parum profutura; ut propterea eius opinionem & hic expendere neceſſarium eſſe duxerimus.

3. epiſt. med. 2. 18. epiſt. med. 6.

Iugis eſt (dicebat) ex Ariſtotele de globi huius ex terra, & aqua congmentati aſcenſus exhalationis cum fumidæ, tum vaporoſæ; ſiquidem & perpetua eſt actio caloris aſtrorum, ac præſertim ſolis in eandem molem; Vtraque uero hæc exhalatio ab eodem calore genita ex diuerſa materia (nam e terra ſurgit fumida, ex aqua uero vapor attollitur) duplex eſt in origine; ſed orta ſtatim commiſcetur in vnam maſſam; quæ, ſi prædominium ſit fumi, ſurſum petit, fumo vaporem velut onus ſurſum ferente; ſi uero vaporis ſit exceſſus, fumum deprimit ad terras: hinc neceſſario fieri ut aeris vniuerſa regio duplici hac exhalatione ſcateat ſemper, alias quidem in maiori copia, & alias in minori: huius rei certum illud eſſe argumentum, quod præter aſsiduum vtriuſque exhalationis aſcenſum, fere ſemper in aere vigeant vẽti, modo vehementiores, modo mitiores: Habet autem maſſa hæc conſiſtentiam aliquando craſſiuſculam, ut ſæpe uiſum moueat, nimirum oriente, ac occidente Sole; plerunque tamen tenuior eſt, ut obtutum lateat; haud tamen adeo tenuis quin Solis nondum exorti, & dudum collapſi lumen reflectat ſatis viuidum in utroque crepuſculo, & interdiu etiam in locum ubi radij non penetrant, quod & docuit nos Ariſtoteles. Sunt in ea exhalationum congerie quatuor elementa; quippe uapor miſtum corpus eſt ex aere, & aqua; fumida exhalatio uero conſtat partibus cum terreis, tũ etiam igneis: Sane vbi contingat fumidam exhalationi vaporoſæ ad certam proportionis legem commiſceri, nanciſcitur illud miſtum ex his conſurgens euidentem ſaporem, & odorem; quod Ariſtotelem non latuit; ſin autem non ita ſeruetur ad amuſsim æqualitas proportionis, maſſa efficitur minimi, atque inſenſilis odoris; vtcunque tamen odoris, & ſaporis participem eam eſſe neceſſe eſt; quum vtriuſque in ſe cauſſas proximas obtineat, nimirum humidum cum ſicco ſapido permiſtum; ut notat alicubi Ariſtoteles.

1. mete. c. 3. & 4.

Semper de terra ſurſum ſcandit exhalatio.

Crepuſculis unde origo.

2. de an. t. 80.

De ſen. & ſenſ. c. 5

De ſen. & ſen. c. 5.

Et ſane huiuſmodi exhalatio eſt ille halitus admirabilis, cuius hauſtu alebatur Timonis auia quotannis per duos menſes in ſpelunca Ciliciæ; ac lymphantes illi apud Apuleium lib. de Mundo ſine cibo, potuque uiuentes. Ceterum hæc maſſa prout in aere nacta fuerit aut frigiditatem, aut caliditatem, eamque uel maiorem, uel minorem, uertitur modo in nubes, niuem, aquam, grandinem, pruinam; modo in fulmina, cadentia ſyde-

ra,

ſa, ceteraque ignita; modo in rorem, mel, mannã, *Plin. lib. 2. c. 56.* lac, ſanguinẽ, carnes, ranas, ſtelliones, & alia multa, quæ pluiſſe conſtat. Vnde non difficile ſit aſsignare cauſſam cur ieiunantes noſtri à conſueto cibo, & potu tandiu abſtineant: nimirum quia illis contigit Cordis calor in eo gradu, quo per inſpirationem una cum aere attracta portio exhalationis prædictæ conuertitur in ſanguinem, qui ad nutriẽda omnia membra in uniuerſum corpus diffunditur: ſi enim maſsa hæc in aere à calore cogi poteſt in ranas, in ſtelliones, in carnes, & in ſanguinem; cur id fieri nequeat in humano corpore, ut ab eodem gradu caloris ex eadem materia per inſpirationem intus attracta ſanguis gignatur, ex quo carnes, & aliæ partes omnes nutriantur? poſitis enim utrobique ijſdem principijs, par eſt fieri poſſe in microcoſmo quæcũque fieri conſueuere in *8. phy. t. 17.* mundo magno, ex Ariſtotelis doctrina: Antecedens multiplici autoritate, ac teſtimonio confirmatur; nam Liuius inter clariſsima huius vrbis *1. dec. c. 3. 2. lib. c. 56. De Diuinat. & in Topic. Com. in 1. meteor.* lumina ſupremum, & Plinius aſserunt pluiſse carnes: Cicero cum Plinio non uno in loco refert pluiſse ſanguinem, & lac: Sueſsanus & ipſe teſtatur ſe in patria uidiſse pluere ſanguinem: Magnus Albertus confirmat pluiſse ſanguinem, carnes, & ranas; addere non ueretur etiam (mirum dictu) vitulum: Dalechampius in Plinij annotationibus admonet apud Athæneum lib. 8. ex Phinia, & Phylarcho piſcibus aliquãdo pluiſſe; Apud Euſtachium in Cherſoneſſo ranis toto triduo innumeris, vt incolis aufugiendum fuerit. Apud Diodorum 4. biblioth. in Vellaunijs erucarum numerum immenſum nocte una e cælo decidiſſe. *Exer. 199 art. 3.* Scaliger poſtremum admonet locuſtarum ſimillimam peſtem eam eſſe, quæ in Noruegiam incumbit e nubibus putridis; pluit (inqnit) ab ijs beſtiola quadrupes, magnitudine ſoricis, pilo vario, Lẽmér nomen habet; depaſcitur locuſtarum more omnia virentia, conſumpto pabulo intereunt: corruptis, aer inficitur lue, vnde vertigine, ac regio *De aer. aq. & loc.* morbo incolæ corripiuntur. Et quidem in hanc ſententiam inclinatum legimus Hippocratem, vbi ſcribit virtute ſolis in aerem tolli exhalationem e terra, & aqua, quæ ſimplicia ſunt; ſed ex miſtis etiam corporibus, potiſsimum autem ex animalibus, & ex ipſiſmet hominibus: cur ergo ea non ſit miſtum perfectum, & alendo corpori? præſertim quum ea ſit ſubſtantia viuentium, quæ reſtauranda eſt, rationi conſentire videtur, ſi rurſum corpus ingrediatur, alimentorum ceterorum tolli neceſsitatem, & vſum.

Inſuper à tepido calore aeris vaporoſa exhalatio ſi concreſcit in rorem, quo cicadas nutriri ve- *5. hiſt. c. 30.* tus eſt, & Ariſtotelis autoritate comprobatum; cur ergo a miti calore noſtrorum abſtinentium vapor hic inſpiratus in ſubſtantiam tenuioris ſanguinis rori perſimilem non condenſetur, qua nutriantur? profecto tale quid eo magis aptum erit alere membra, quo Medicis vulgatum eſt ſanguinem actu non nutrire partes, niſi e venis capillaribus effuſus ad inſtar roris ſuper ſolida fuerit inſpertus.

Præterea mitis calor ambientis aſcendentem vaporem cogit in mannam, quæ optimum eſt homini alimentum: Vt quid ergo nequeant abſtinentes noſtri vaporem inſpiratum blando ſui calore in ſanguinem, mannæque conſimile nutrimentum commutare? Mannam quidem eſſe ro- *2. can. ca. 490.* rem de cælo cadentem Auicennas, Meſues, & ple- *De ſimpl. c. 8.* rique omnes tum Medici, tum Philoſophi confitentur: Eam vero cedere in alimentum & experimento comprobatur quotidiano, & apertum habetur e ſacra pagina, vnde conſtat Hæbreorum *Numer. c. 11.* gentem quadraginta annos in deſerto nullo alio *Exod. c. 16.* cibo quam manna vixiſſe: miraculo quidem adſcribendum non ſolum tantam mannam ibi pluiſſe, quæ cibo quotidiano eſſet tantæ multitudini; ſed etiam mannę huic extitiſſe omne delectamentum, ſcilicet omnem ſaporem cuiuſque rei a comedentibus illis expetitæ: ceterum naturalem illi mannæ, vt noſtrati, vim alendi extitiſſe putandum.

Amplius apes ore legunt mel de floribus, & ſtirpium frondibus, quo aluntur, Ariſtotelę autore, *5. hiſt. c. 22.* Plinio, Auicenna, Galeno, & alijs: ſiue autẽ mel *Lib. 11. c. 12.* ſit roris quædam ſpecies, quam apes legant, & ſibi ad cibum recondant euomentes abſque ylla *Lib. 2. c. 407.* mutatione id ipſum, quod legerant, in aluearia; *3. de ali. fac. c. 39.* ſiue mel ſui vltimum complementum recipiat à calore apum; illud certo conſtat apes ex eo quod pluit ſolum, ac propterea ex aeris uapore in ſpeciem roris mutato alimentum ſibi parare: cur ergo & noſtri abſtinentes ab aereo vapore conſimili alimentum ſibi parare nequeant?

Sed ſi etiam pyrauſta, pennatum illud animal, *5. hiſt. 19* quod Ariſtotelis obſeruatione oritur, & uiuit in ærarijs Cypri fornacibus nonniſi inter flammas, nullo alio veſci poteſt alimento quam exhalatione illa, ex qua originem traxit, quæ maſſa eſt quædam ex fumido, & uaporoſo halitu caloris opera e lignis viridibus educto, & in unum confuſo: quid prohibeat conſimiliter abſtinentes noſtros ali exhalatione inſpirato aeri commiſta?

Quin & Plutarchus auiculam Rhintacem in *In vita Artoxer.* Perſia frequentem opimi, obæſique corporis celebrat eo quod ſolo vento, & rore nutriatur: uentus autem eſt fumida exhalatio, ros autem uaporoſa in Ariſtotelis diſciplina: quidni ergo abſtinentia *1. meteor.* clari utraque hac exhalatione aeri commiſta reſpirationis munere intrinſecus attracta nutriantur, vt Rhintace?

Animal etiam illud Indiæ occidentalis, pinguiſsimo corpore, motuque pigerrimo, quod Canem leuem nominant, aere, roreque ueſcitur Cardano: quæ igitur quadrupedi obæſo alimentum ſuggerit aeris exhalatio in rorem concreta, cur & noſtris ieiunantibus in nutrimentum cedere non ualeat?

Mannucodiata pariter in ſupremo aere non niſi uel hac exhalationum congerie hauſta immediate ueſcitur, uel ex animalibus ex ea maſſa exortis: quid ergo impediat ieiunio celebratos ex eadem materia nutrimentum ſibi haurire, atque conficere?

Deinde

Deinde omne ſapidum nutrit; vulgo enim tritum eſt, quod ſapit nutrit; ſed exhalatio tum vaporoſa, tum fumoſa inuicem miſta ſaporem obtinet; itaque apta eſt alere: ipſam ergo aeri permiſtam reſpiratione attrabentes ieiunio admirandi, alimentum ſibi hauriunt: ſapidam vero eſſe huiuſmodi exhalationem ex eo probes euidenter, quod in ea vi caloris permiſtum ſit terreum ſiccum humido aqueo; in quo ex Ariſtotele cōſiſtit ſaporis eſſentia; eſt enim vapor humidū aqueum ſimul & aereum; exhalatio autem eſt ſiccum terreum, & calidum igneum eidem Ariſtoteli.

De ſen. & ſenſ. c. 4

1. meteo c. 4.

De ſen. & ſen. c. 5.

Addere liceat omne odorabile ſaporem habere ad aures Ariſtotelis; quum ergo maſſa hæc odorem obtineat, quem produnt fumina, mella, & alia id generis multa; certo iam pateat exhalationem aeri perfuſam ſapidam eſſe. Deinceps huiuſmodi exhalatio non eſt ſine odore; odor autem nutrit, ſi nomine odoris accipiamus non puram qualitatem, quæ ſpecies eſt odorabilis, quam falſo dicebant alere Pythagorici, quorum ſententiā euertit Ariſtoteles; ſed corpus eiuſcemodi qualitate præditum, quod eſt exhalatio: & quidem odores ita in concreto ſumptos alimentum corpori præbere triplici experimento comprobatur: vnum eſt, quod Plinio ſcribitur, Ad extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis Aſtomorum gentem ſine ore, corpore toto hirtam, veſtiri frondium lanugine, halitu tantum uiuentē, & odore, quem naribus trahant; nullum illis cibum, nullumque potum; tantum radicum, florumque varios odores ſylueſtrium malorum, quę ſecum portant longiore itinere, ne deſit olfactus; grauiore paullo odore haud difficulter exanimari: quæ ſic ex Ficino interpretanda uidentur, In calidis regionibus odore plurimo vndique fragrātibus homines gracili corpore, & imbecillo ſtomacho ſolis odoribus veſci; quoniam ipſa natura loci tum herbarum, & frugum, atque pomorum ſuccos ferme totos redigit in odores; tum corporum humanorum humores illic reſoluit in ſpiritum; quod ſi uerum eſt, quid vetat vaporibus tantum ali, quum ſimile ſimili nutriatur? Alterum experimentum deſumitur ex eo quod Laertius de Abderita Democrito prodidit, qui quum iam ex ſenio deficeret, & proximus morti videretur, mærentem ſororem quod ipſe in celebritate Cereris moriturus Deæ vota exoluere nequiret, bono animo eſſe iuſsit, paneſque calidos (adijciunt alij vas melle plenum) ſibi quotidie afferre; hos igitur naribus quum admouiſſet, viuum ſe toto celebritatis tempore ſeruauit, eo autem trium dierum ſpacio tranſacto, quietiſsime, ac minimo dolore vitam concluſit centeſimonono ætatis anno; de quo extat Diogenis Epigramma græcanicum ſic Latio datum a viro doctiſsimo

Lot. cit.

Lib. 7 c. 2

De tripl. vita. c. 18 Aſtomorū hiſtoria interpretatur

Lib. 9.

Quis nam tam ſapiens viſus qui tale patrarit
Vnquam, quale ſciens omnia Democritus?
Qui per tres tenuit præſentia fata dies, &
Illa recens cocti panis odore aluit.

Democrito adijciendus Homerus, cui malorum odore prorogatam aliquandiu vitam legimus.

Tertium experimentum quotidianum eſt in ijs, qui ob ſpirituum nimiam exolutionem animo deficiunt; odoribus enim ſolis, potiſsimum vini, ſtatim vires aſſumunt priſtinas, & mirifice reſtaurantur. Hæc omnia corroborat Hippocratis autoritas alicubi ſcribentis, Quicunque ueloci appoſitione opus habent, his humidum ad reficiendas vires medicamen optimum; quicunque adhuc velociori indigent, per olfactum; qui autem tardiore appoſitione opus habent, ſolido alimento vtantur. Cui ſententiæ non parum & Lucretius adſtipulari videtur dum concinit mellea hæc metra

Lib. de alimen.

Lib. 4. & 5.

Denique in os ſalſi venit humor ſæpe ſaporis,
Cum mare verſamur propter; dilutaque contra
Cum tuimur miſceri abſinthia, tangit amaror.
Vſque adeo omnibus ab rebus res quæque
fluenter
Fertur, & in cunctas dimittitur vndique partes:
Nec mora, nec requies inter datur ulla fluendi;
Perpetuo quoniam ſentimus, & omnia ſemper
Cernere, odorari licet, & ſentire ſonorem.

Indè autem fit vt aſsidue reſpiremus, quia per olfactum quod trahimus alimentum exile nimis eſt, quod parum ſuſtineat, niſi ſemper hauriatur; quod ſolidiori nutrimento commanducato, & epoto non accidit. Itaque colligebat doctiſsimus vir abſtinentes noſtros nutriri exhalationibus, & odoribus per aera vagantibus una cum aere inſpiratis, & à miti cordis calore in ſanguinem commutatis.

Examinatur propoſita ſententia; & primum oſtenditur non eſſe in toto aere vaporem, ac exhalationem. Cap. XXII.

INgenioſa quidem, & acuta viſa eſt mihi primum hæc opinio, ac plane probabilis: ceterum diu allata dogmata conſideranti ab ijs diſcedendum eſſe perſuaſit tandem ratio multiplex: In primis enim etſi perpetua ſit actio ſiderum in hunc mundum inferum; haud tamen ſemper e ſingula terræ plaga ſurſum tollitur exhalatio; vt vel ſenſus arguat falſi aerem nobis inſpiratum refertum eſſe totum exhalatione; purus enim plerumque aer nobis inſpiratur, qui viſum falli non cogit; ſi enim vapor in aere ſit, ac exhalatio, potiſsimum craſsior, qualem rationi conſentaneum eſſet eam exiſtere, quæ miti calore in ſanguinem, & alimentum concreſcere debet; ſane viſus frequentiſsime deciperetur circa magnitudinem, & colorem viſilis, organo illæſo, medio puro, & obiecto in debita diſtantia; conſtat enim mane, ac ſero ſolem ſæpenumerò conſpici rubentem, & quam in meridie maiorem, nonniſi ob vapores rubri coloris in medio exiſtentes. Poſtea ſi eſt ſemper in toto aere huiuſmodi maſſa vtriuſque exhalationis, quæ poſsit inſpirata cedere in alimentum viuenti; cur nunquam hic apud nos in aere infimo ab igne noſtrati, & a reflexis radijs aerem inflammantibus accenditur in cometam, in ſtellam currentem, & alia meteora ignita? cur nunquam à frigore hye-

mis

mis algentiſsimo non condenſatur in nubes, niuē, grandinem, & pluuiam vt in aere ſupero, ac medio nuncupato? Deinceps illud & grauiſsimorum ſcriptorum, & incolarum teſtimonio cōpertiſsimum habemus in Aegypto aerem eſſe puriſsimum, ac nulla, vel minima exhalatione inquinatum, quum careat omnino pluuijs, & nubibus toto anno ea regio; ſiue calore ſolis validiori ſtatim abſumatur exhalatio de terra ſurgens, ſiue aliud quid in propoſito aſſerendum ſit, illud tamen certum eſt ob aeris perpetuam ſerenitatem, ac puritatem tum in Aegypto annuas Nili fluminis inundationes pluuiarum hiemalium vices adimplere, campoſque fertiles efficere; tum præſertim Alexandriæ Ptolæmeum, & alios Mathematicarum proceres aſtrorum ſcientiam excoluiſſe ad ſummum; uel itaque in ægypto nulla eſt exhalatio, vel non tanta, vel non adeo craſſa, quæ abſtinentibus alimento eſſe ualeat; quare ibi non poterunt abſtinentes viuere: contra tamen vixiſſe barbarum ex Plutarcho notauimus, quin & in Aegypto præſertim aerem ad longum ieiunium accommodatum legimus apud Celſum.

Aegypto non pluere, ſed quid ibi vice pluuiæ.

De orat. de ſeſt. Lib 3. c. 4.

Exhalationem inſpiratam vi caloris humani non poſſe cogi in ſanguinem, & alimentum.
Cap. XXIII.

PRæterea non recipimus hic apud nos aſcendentem exhalationem ita permiſtam eſſe ex uaporoſa & fumida, vt in ea maſſa ſit ratio miſti perfecti, quod immediate in alimentum commutari valeat; nam ratio miſti perfecti eſt ut in eo nôn ſolum reperiantur quatuor elementa, ſed ut inuicem ſint ſecundum minima adeo confuſa vt quintum ex ijs reſultans ſit vnicum ſuppoſitum numero vnicam formam & ſpeciem obtinens; quod nos docuit Ariſtoteles: verùm fumida exhalatio de terra ſicco genita reperiens in aere infimo vaporem de humido terræ circunfuſo procreatum, illum ſurſum defert velut onus abſque eo quod illi ſecundum minima commiſceatur, quem breui relinquit in media regione aeris aſcendens ipſa libera poſterius ad ſupremam; quæ omnia obſerues in Ariſtotele: Ceterum id quod proxime caloris opera in ſanguinem verti poteſt, ac nos alere, miſtum perfectum eſſe oportet; quod antea demonſtrauimus; non igitur alere poteſt ea maſſa. Tum vero huiuſmodi maſſa ex vaporoſa & fumida exhalatione hic apud nos eſſe non poteſt niſi corpus heterogeneum; non ergo poterit a calore in ſpeciem ſanguinis condenſari; quippe caloris eſt heterogenea diſgregare apud Ariſtotelem, non congregare. Amplius abſolute verum non eſt exhalationem ſiue fumidam, ſiue vaporoſam a calore concreſcere; ſemper enim condenſatur a frigiditate actuali, quæ ſi mitis fuerit, qualis eſt aeris inferioris in nocte verna, vaporem denſat in rorem; ſi acrior, vt eiuſdem aeris in autumnali nocte, vaporem denſat in pruinam; ſed validiſsima frigiditas aeris medij condenſat uaporem in nubes, niuem, aquam, & grandinem; eadē que cogit fumoſam exhalationem, quæ apud nos ob tenuitatem aſpectabilis non eſt, in eam conſiſtentiam, quę in ſupero aere accenſa conſpicitur in formā trabis ardentis, capræ ſaltantis, aſtri currentis; non accenſa vero in ſpeciem foueæ, ſanguinis, & hiatus: Quum itaque in corde nulla ſit frigiditas, immo potius ſemper intenſa caliditas; liquido iam conſtat exhalationem in cor inſpiratam vlla ratione condenſari non poſſe in alimentum.

Ratio miſti perfecti in quo conſiſtat.

1 de gen. ad calcem.

1. meteor. cap. 11.

Caloris eſt heterogenea diſgregare, non congregare.

2. de gen. 18.

Exhalatio à calore non concreſcit.

Roris, & pruinæ origo.

Meteororū ortus.

Exhalationem non alere ieiunantes.
Cap. XXIV.

VLterius eſto ſemper in toto aere noſtro exhalatio, poſsitque vi caloris condenſari, hoc certum eſt hyeme multo maiorem eſſe copiam vaporis, æſtate vero exhalationis fumidæ, medio quodam modo ſeſe habentibus autumno, & vere: quomodo ergo in tanta diuerſitate materiæ iidem abſtinentes idem reperiunt toto anno alimentum? & ſi varium, quomodo & ipſorum nutricatio non variat? Poſtea cor ſi ſuas fuligines velut ſibi noxias expellit in expiratione, quomodo ab ijs non læditur, quas calor ſolis acrior de terra excuſsit? an ne familiares magis cordi, & corpori noſtro ſunt fumi ex terra educti, quam fumi e ſanguine noſtro procreati? ſin minus, quomodo cor ad alimentum ſibi, & alijs partibus de terra prodeuntes fuligines attrahit, proprias uero de ſanguine, ac ſui ſubſtantia eductas expellit? Itidem probabile non eſt caloris gradum illum, quo pollere dicitur cor abſtinentium, facultatem habentem cogendi, ac uertendi exhalationem cū aere inſpiratam in ſanguinem & alimentum, veriſimile inquam non eſt caloris gradum conſiſtere in indiuiſibili; ſed potius maximam obtinere debet latitudinem; quum per multos annos pleriſq; ieiūnium ducatur, & certum ſit calorem noſtrū aſsidue mutari, ac minui; quare in tanta latitudine opus eſt multos reperiri eodem gradu caloris ad longam temporis intercapedinem gaudentes; cur ergo & hi ſimiliter aerea exhalatione inſpirata non aluntur, ſi eam in alimentum vertere poſſunt? cur ſemper in omni regione multi non viuunt abſtinentes? an fortaſsis exhalationem inſpiratam cor ad libitum in alimentum mutat? Nec omittendum eſt exhalationum hanc maſſā in aere multis excrementis, ac fæculentis partibus inquinatam eſſe; attolluntur nanque calore ſolis multi, denique vapores e rebus putridis; immo & nubes, ac nebulas fœtidas, quin & fulmina tetrum ſpirare nouimus dum montes peragraremus veſtigia ſupra nubium altitudinem mouentes; cur ergo e tam impuro alimento diu abſtinentes enutriti nullum, uel exiguum admodum excrementum deijciebant? cur præſertim mulieribus menſes non prodibant? cur in tanto vaporum aqueorum hauſtu nulli mingebant? par enim foret vapores aqueos hyeme vbertim attractos in aquoſum excremētum, vel in ſudorem velut in roris ſpeciem quoad ſui partem alendo ineptam condenſari.

Adij-

A[illegible]endum his eſt in ęſtate, quũ minimi ſint in aere vapores aquei, ſed fere totus fumida exhalatione [illegible]teat, eaque impenſe calida; quomodo eius inſpiratione ieiunantes noſtri non ſuffocabantur? quomodo æſtuanti cordi refrigerium afferre poterant? Præter hæc, ſi alebantur noſtri abſtinentes, ſuggerente corde omnibus corporis particulis per venas, & arterias genitum ex [illegible]ta exhalatione ſanguinem; cur plurimi eorum tabeſcebant? cur maxime circa ventrem imum? id quidem fieri non poterat ob alimenti penuriam, nunquam deficiente cordi exhalatione ab aere.

Sed & illud mirum eſt cur abſtinentes noſtri conſuetum cibum, potumque faſtidiant, aduerſentur, abhorreant, quin ab eo aſſumpto diſcrucientur mirum in modum. Quilibet impune poſſet abſtinere ficubus, vel piſcibus, uel carnibus, alijſque plurimis edulijs; non tamen poſt multum temporis tantum aliquid horum iccirco faſtidiet, aduerſabitur, abhorrebit, neque ab eius eſu lædetur. quum ergo abſtinentes noſtri plerique omnes eum ieiunio ſtatim ab initio, & poſtea ſemper intermiſſa edulia faſtidiant, & horreant, noxiaque ſibi experiantur; ſane quid aliud eius abſtinentiæ cauſſa extabit, quam hauſta exhalatio. Quin hanc opinionem funditus euertunt Lucomoriæ populi, quibus pituita concreta nares penitus occludebat reſpirationi; ut quotannis quinque menſium ieiunium ducentes mortuorum inſtar ſine ulla reſpiratione, aperte commonſtrent abſtinentes non ali exhalatione inſpirata. Lucomoris adijcienda eſt Iunonis auia, quæ bimeſtri ſpacio quotannis in ſpelæa ſemianimis abſque reſpiratione conſpicua iacebat: ideinque iudicium confirmat Erus ille Pamphilius, qui duodecim dies mortuus habitus, & rogo impoſitus vi caloris ad priſtinum ſtatum redijt. Ac ne alios recenſeam ieiunantes, [illegible] reſpiratione vacabant, nunc audio Brixiæ Virginem Deo ſacram vterinis affectibus valde obnoxiam ſæpenumero ueluti mortuam totos decem dies iacere ſine cibo, potuque, ac citra reſpirationem penitus; de eius paſſionibus Clariſſimi huius Gymnaſii Medici noriſsime conſulti fuere. Sic ergo hyſtericæ mulieres, quod notat etiam Laurentius, abſque reſpiratione multos dies agunt, certe diu ſine alimento viuentes non aluntur omnes inſpirata exhalatione.

Anat. l. 9. 30.

Non omne ſapidum alere. Cap. XXV.

Multo minus, & [illegible] recipere poſſumus, quo conſtitutum eſt omne ſapidum alere; inſunt enim venenis proprij ſapores; quum autem ſapida ſint venena, quis vnquam dixerit ea poſſe in alimentum cedere? poterunt quidem a[illegible] non obeſſe aliqua de cauſſa, ſed alere non poterunt, qua de re infra ſuo loco fuſius. Sic etiam medicamentis purgantibus experimur quotidie [illegible] ſapores, [illegible] odores, eoſque vehementes admodum; quæ tamen non ali[illegible] ma[illegible] ea [illegible] vere [illegible] unt, quæ verti poſſunt in [illegible] am alimentum & pro inde quæ a calore noſtro [illegible] vinci poſſunt, [illegible] ergo venena & [illegible] perpeti, nec ſuperari, [illegible] or extinguatur, aut ſaltem labefactetur [illegible] m liquido cõſtat nec venena, nec medicamenta, quare nec omnia ſapida, & [illegible] rata nutriunt. Quid venenis, & medicamentis moramur? nonne ſapida ſunt condimenta? quid ſi e ipſo ſapidius? ſal tamen non alit, & condimenta nutrimentis contraponuntur vel ipſi Galeno, & Ariſtoteli.

Venenis inſunt proprij ſapores

Lib. 4. c. 7

Que ſap. [illegible] alai.

Condiment. [illegible] re. [illegible] de alim. ne. c. 11. 2. de an. t. 28.

Odores non alere, quia non ſunt miſtorum ſpecie, prima ratio Ariſtotelis aduerſus Pythagoricos explicatur. Cap. XXVI.

Quod autem poſterius affertur, odores nutrimento viuẽtibus eſſe valere, Ariſtoteles pluribus rationibus alicubi conuellere ſtuduit; quas libet hoc in loco explicare. In primis ergo quum uiuentia quæ aluntur omnia ſint compoſita, hoc eſt miſta perfecta, eaque à prædominio terrea, & aquea, quum que aluntur ex ijs, ex quibus [illegible] me conſtant, atque alimentis conueniat naturæ, ſane odores, quorum natura huiuſmodi non eſt, [illegible] ntibus alimento eſſe non poterunt. Ad cuius rationis euidentiam illud ante omnia ſciendum eſt alimentorum uaria eſſe genera, nanque alia ſunt ita diſsimilis ſubſtantię alendę, ut nonniſi poſt plures digeſtiones apta reddantur in uiuentis naturam conmutari: ſic panis, & alia quæcunque ore comeduntur, adeo redundant excrementis, ut opus ſit ea calore uentriculi primo in chylum uerti, deinde ab hepate, & à corde in ſanguinem, antequam tranſmutari ualeant in ſubſtantiam carnis, oſsis, & aliarum partium: alia uero alimenta ſimilimam naturam alendo corpori ſortita in alendi ſubſtantiam immediate ſine alia mutatione [illegible] conuertuntur; huiuſmodi eſt ſanguis à matre fetui per umbilicum ſubminiſtratus, & ſuccus de terra ſuctus a ſtirpibus per radices; tale igitur alimentum, quod tot non indiget coctionibus, adeo ſimile nutriendo corpori eſſe debet, ut ſit a præ[illegible] tale, qualis eſt alenda ſubſtantia; quippe in eam [illegible] cillime unica functione tranſmutari debet; talis uero tranſitus non eſt niſi inter habentia ſymbolum Ariſtoteli. Quum itaque odores, qui alimentum corpori præſtare poſſe dicuntur, non deſcendant ad uentriculum in chylum con[illegible] tan[illegible] d facillima mutatione uerti con[illegible] tuantur in ſangui nem a calore cordis, in quod cũ acre inſpirato primum feruntur: quem autem ſanguinis [illegible] quam odores uerti putantur in [illegible] corpus ſit perfecti generis, in quo quatuor ſunt elementa cum prædominio terræ, & aquæ; ſiquidem [illegible] ma[illegible] in eo bilis flaua cum magna manu pituitæ, ac melancholiæ; plane oporteret odores conſimilem obtinere naturam, [illegible] m miſtorum terræ, & aquæ prædominio: id tamen [illegible] ciatur Ariſtoteles inquiens [illegible] ſtos; ſunt quidem [illegible] oportet eſſe alimen[illegible] u; ac primum quia odoris [illegible] um

De ſenſ. & ſen. c. 5.

Alimenti duo genera.

Inter [illegible] ſymbolum [illegible] ſit [illegible] meteor. 4. de gen. 35.

Sanguinis alimenta-ris temperies, [illegible] miſtura.

Odor eſt qualitas.

ſit per ſe ſenſibilis, ſenſus enim per ſe non percipit ſubſtantiam, ſed iudex eſt eius accidentis [illegible] autem, & qualitas eſt ſimplex forma, non [illegible] illum corpus, cuiuſmodi oportet eſſe alimentum: Quamuis enim qualitas hæc in exhalatione ſit, exhalatio [illegible] tamen non ineſt quatenus eſt odor, ſed quatenus eſt accidens; nam odor eſſe poteſt abſque illa exhalatione, vt in aquis; indiget quidem odor ſubiecto craſſiori quam ſit aer; quamobrem in aere poſtulat eum tem exhalationem, in aqua vero eam non poſtulat; ſed qualitas odoris, quæ in exhalatione reſidet, poteſt ſibi ſimilem qualitatem in ſubſtantia aquæ generare citra exhalationis communicationem. At eſto ſemper odori comes, ac ſubdita exhalatio, haud tamen ex his illud erit compoſitum, quod poſſit nos alere; nanque alimentum oportet eſſe miſtum ex quatuor elementis, non ſolum compoſitum ex materia ex forma; ſecus enim ſimplici elemento nutriri poſſemus: verum odoris qualitas non miſcetur cum exhalatione, ſed illi vnitur ceu forma ſuæ materiæ; quocirca ex odore, ac exhalatione ſubiecta fiet corpus, non miſtum, ſed ſimplex, compoſitum tantum ex materia & forma. Sed inquies exhalationem illam eſſe corpus miſtum ex elementis, & eam eſſe quæ nutriat: ceterum ſic non odor vere nutriet, immo nec odoratum, ſed purum odoris vehiculum: non odor, quia hic eſt pura qualitas, ſenſus etenim ſubſtantiam non pertingit; non odoratum corpus, quia odoratum quatenus odoratum, conſtitutum eſt ex odoris qualitate, veluti forma, & exhalatione, veluti ex materia, non miſtum vera miſtione, quæ dicitur vnio miſcibilium alteratorum atque ad minima diuiſorum; ſed merum odoris vehiculum nutriet exhalatio. Quod tamen odoris vehiculum neque habet conditiones ad alimentum neceſſario requiſitas, in primis enim exhalatio, quæ odores per aera defert, non omnia continet elementa, ſed tantum duo, terram nimirum, & ignem; quandoquidem fumoſa eſt ab igneo calore genita de ſicco terreo, quod monet Ariſtoteles alicubi ſcribens odorem eſſe fumoſam euaporationem, quæ ab igne prodijt; quemadmodum enim externus ignis thuri admotus illius terream ſubſtantiam tenuando, & calfaciendo tentat in ignem vertere, ac in media ſui functione ſemicorrupta terra, & ſemigenitus ignis halat in ſpeciem odoris; ita in alijs pleriſque odoratis internus calor, plerunque adiutus ab externa caliditate ambientis, ſibi adiunctas partes terreas attenuare ſtudens in ignem, anteaquam terra ex [illegible] corrumpatur, & ignis formam perfecte induerit, exhalationem odoriferam procreat, quæ miſtum eſt imperfectum ex terra & igne; ergo erit hæc alimentum [illegible] oportet. Deinde contunde etiam eidem [illegible] exhalationi fumidæ vapor ab eodem calore [illegible] ſuppoſitæ portionis aqueæ; non [illegible] propterea fiet odorifera exhalatio miſtum [illegible] quoniam vapor ob loci viciniam fumidæ [illegible] adhæret, aſſociaturque, addas quoque [illegible] atque coniungi, non tamen ipſi admiſceatur, cum atque confuſa iturad minima; ſed perinde accidit exhalationi, quæ [illegible] rant odorata, atque illi, quam terræ globo [illegible] re ſupra viuus eſt, vt furſum vaporem ducat atque eo quod illi permiſceatur in vnam veri miſti naturam. Alimentum vero miſtum perfectum eſſe neceſſe eſt, in quo ſingula elementa ſint inuicem confuſa, & permiſta ſecundum minima: non ergo alit, quod ex odoratis halat. Deinde, [illegible] vtcunque miſtus ſit exhalationi fumidæ vapor in odore, ſemper illud quod vehit odores nunquam non erit corpus prædominio fuliginoſum, & fumidum, igneumque, vt docet Ariſtoteles; atuero viuentis alimentum eſſe oportet a prædominio potius vel terreum, ſi totum corpus & partes eius integrales quodammodo conſideres, vel aereum, & aqueum, ſi quidem corpus conten[illegible] ſub ratione viuentis; etenim vita in calido, & humido conſiſtit; abſolutoque nutrimentum partibus apponendum roris ſubſtantiam æmulatur; & radicalis humoris vicem gerere debet, cuius natura eſt aerea maxime: quum viciſſim fuligines tamquam ineptas alendo corpori per expirationem manifeſte, ac per tranſpirationem in pilis [illegible] corporis [illegible] pellat natura uiuentis, [illegible] corpore manentibus caloris æſtum augere, & eius humidum inde abſumi, cuius exterminio nutricationi quoquopacto conſultum uoluit ſagax Natura: exhalatio ergo deferens per aera odores haud poteſt nutrientibus alimento eſſe. Hæc omnia virtute continet prima ratio Ariſtotelis, qua demonſtratur odores non alere.

Odor ſub ſenſum nõ pertingit.

Odor eſſe poteſt citra exhalationem.

Odor ex aere quomodo in aquã migret.

Exhalatio nõ omnia in ſe continet elementa.

De ſen. & ſen. c. 5.

Exhalationis odoræ ſa origo.

De ſen. & ſen. cap. 5.

Alimentũ quomodo eſſe debeat à prædominio terreũ, aereum, et aqueum.

Fuligines cur à natura expellantur.

Secunda ratio Ariſtotelis demonſtrans odores non alere, quia per coctionem a calore non poſſunt ex odoribus excrementa ſegregari. Cap. XXVII.

Ratio uero ſecunda non paucioribus, nec minus grauibus & doctrinæ plane demonſtrat ibidem Ariſtoteles odorem non poſſe nutrire, [illegible] ſenſerunt ante Ariſtotelem Pythagorici, [illegible] poſt [illegible] Medici, hæc eſt, quoniam alimenti, ac cibi rationem obtinet id ſolum, a quo per coctionem calor [illegible] ſegregantur excrementa, [illegible] excrementorum fiat ſemper a calore interno, [illegible] in animalibus; ſiue ab externo, [illegible] contingit in plantis: quum [illegible] multo uegetiorem calorem [illegible] ut [illegible] demonſtrat alibi Ariſtoteles eo quia [illegible] fructu [illegible] nta ui pollet, ut [illegible] coquere, & ab excrementis [illegible] expurgare, ſi[illegible] excrementis autem calor exiguus quum [illegible] eſt attractum radicibus [illegible] excrementis per coctionem [illegible] caloris ambientis; [illegible] prod[illegible] excrementa, non [illegible] humore [illegible] ſanuginis [illegible] terri ma eſt [illegible] bus ſcaturigo [illegible]

De reſpir. c. 9. Prob. libro 3. c. 8.

Excrementorum ſegregatio, ſemper fit in digeſtione alimenti à calore interno.

aere

uere viget; à quo heris ambientis calore fieri præcipue coctionem alimenti ſtirpium illud optime doceat; quod eadem arbos fructus ſoli expoſitos maturat citius, ac melius quam eos, qui umbra tecti calore ſolis non gaudent; immo ficulnea fructus æſtate maturat, hyeme non maturat, quia exilis calor inſitus plantæ externi caloris abſentis auxilio deſtitutus concoquere nequit ſuccum ad alendam fructuum ſubſtantiam tranſmiſſum, ſiue potius attractum, quem probe concoquit eo calore præſenti roboratus; eſt enim maturatio fructuum nihil aliud quam coctio alimenti, quod in ſe continent: Quamuis autem excrementa plantarum, & animalium in eo differant, vt illa fiant, ſeu potius ab alimentari ſucco ſeparentur in coctione opera caloris interni ab externo foti; hæc vero vi ſolius interni caloris; conueniunt nihilominus in ceteris, nimirum quod fiant in ipſo alendi corpore, non extra corpus; coctio enim fit in viuente; coctione autem ſolum fiunt, ac potius ſeparantur excrementa ab utili parte alimenti; vere nanque non fiunt excrementa, quum prius non eſſent; ſed quum prius eſſent partibus alimentarijs admiſta, caloris ope, cuium eſt heterogenea diſgregare, ab illis coctione ſeparaotur.

Cur fructus umbra contecti tardius maturescant.

Maturatio fructuũ quid ſit.

Quo differat excrementũ ſtirpis, & animalis.

Excrementa coctione non fieri.

Abſolute igitur quum in omni viuente noſtrati, ſeu ſit de animalium genere, ſeu de natura ſtirpium, alimentum omne antequam vertatur in ſubſtantiam nutriendi, neceſſario concoqui debeat a calore, qua coctione ſegregantur ab alimentari ſubſtantia partes omnes inutiles, ac excrementitiæ: quumque actio hæc in animalibus fiat a proprio eorum calore natiuo, qui in ipſis viget; in plantis autem a calore inſito fiat roborato ab externa caliditate; plane alimentum omne tale neceſſario eſt, vt coquendum ſit, & dum coquitur, ex eo fieri, ac prodire, ſeparanque debeant ſuperfluitates à calore vel exiſtente in ipſis animatis, quæ aluntur, quod euenit animalibus; uel externi, quod accidit plantis: Ceterum ex odoribus actione caloris neque interni, neque externi vllum poteſt ſegregari excrementum nec ſenſile, nec inſenſile; ac proinde odor concoqui non valet; quare neque alere. Hac demonſtratione colligiſſe neceſſario putat Ariſtoteles odorem non poſſe viuenti cedere in alimentum.

Omne alimentum, ſeu externum, ſeu internum concoqui debere, coctioneque ab excrementis purgari. Cap. XXVIII.

VErum ad eius exactiorem intelligentiam præſtat nunc utrumque illius principium ex rei natura explicare. Porro alimentum omne concoqui debere, non ſolum de alimento externo, ſed etiam de interno eſt intelligendum; ſed potiſſimum de externo; quando nullum tale nutrimentum reperias, quod habeat ſubſtantiam penitus defæcatam ab omni excrementorum genere, ac propterea coqui non debeat ut ab excrementorum ſordibus expurgetur: quid enim ſimilius noſtræ ſubſtantiæ, quid prinus alimentum lacte materno, quod ſanguis eſt in mammis elaboratus, ne dicam dealbatus? certe quilibet aperte uiderit lac ſimilem magis naturæ noſtræ ſubſtantiam obtinere, quam odores; quum ſanguis ex te et eiuſdem maſſæ, ex qua dudum membra noſtra in utero formata fuere; ſi ergo puer nullo alio cibo, quam lacte nutritus; immo ſi fetus in utero eodem ſanguine altus, quo nuper efformatus, ex eo alimento euidentia, & multa excrementa egerit; certe omni ex alimento excrementa prodire neceſſe eſt.

Quin etiam quum ſanguis, & lac, omnium alimentorum ſubſtantiæ noſtræ nutrimenta ſimillima, coctione indigeant, cuius beneficio fiant adhuc eidem ſubſtantiæ ſimiliora, in quam uerti debent; quumque alimenta corpori nutriendo diſsimilia ſint non niſi ob excrementa; quippe alimenta inconcocta ex Ariſtoteli, decreto alendo contraria ſunt, cui concocta ſimilia conſtituuntur; coctione uero id ſolum fit, ut ſeparentur excrementa ab alimenti parte, quæ, poteſt in alendi ſubſtantiam commutari; procuLdubio nutrimentum omne ſuapte natura, & potiſsimum extra corpus adhuc exiſtens, non poteſt non eſſe tale, quod à calore coquendum ſit ea ratione, vt dum coquitur, nutriendo corpori ſimile magis fiat quam antea eſſet, non niſi quia ſeparantur ab eo excrementoſæ partes corpori alendo inutiles, atque diſsimiles.

Alimenta cur diſsimilia ſint alendo corpori 2 de an. t. 41.

Coctio quid alimento præſtet.

Odorem vi caloris ita concoqui non poſſe, vt ab excrementis dicatur expurgari quia ſimplicem, ſeu nutriendo corpori omnino diſſimilem naturam obtineat.

Cap. XXIX.

ALterum uero principium Ariſtotelææ demonſtrationis paullo altiori eget diſquiſitione. Sane odor eiuſmodi naturam non habet, quæ caloris vllius actione ulla excrementa emittat, inquit Ariſtoteles, quia ſimplex eſt; e ſimplici vero nullum excrementum ſegregari poteſt; quæ ita interpretabere; id, ex quo a calore poſſunt excrementa ſegregari, quum duplici natura conſtet, excrementitia nimirum, atque alimentaria, ſimplex eſſe non ualet, ſed fuerit neceſſario miſtum, uel compoſitum ex hac utraque materia, quarum altera id illi præſtet ut alendo corpori ſit diſsimile, contrariumue; quæ proinde tollenda, tanquam ſuperfluitas nutricationem impeditura; reliqua efficiat ut alimentum ſit alendo corpori ſimile, quæ ideo ſeruanda eſt, atque in alendi ſubſtantiam commutanda. Ceterum odor ſimplicem in propoſito naturam obtinuit, nulla ratione compoſitam, vel miſtam ex hac duplici ſubſtantia, ſimili nimirum, ac diſsimili, ſeu contraria nutriendo corpori; quia vniuerſa odoris natura nutriendo contraria eſt, atque diſsimilis; etenium odoris nomine vel intelligitur pura qualitas,

E ſimplici quomodo nullum prodeat excrementũ.

Odor quomodo ſit ſimplex.

Odoris nomine quid intelligi poſsit.

litas, vel fumoſa exhalatio qualitatem deferens; vel compoſitum ex fumoſa exhalatione ac vapore; nihil enim aliud reperias, quod recte odorem nuncupes: De qualitate concedunt etiam lubentes quicunque odores alere putarunt, eſſe quid ſimplex, alendo corpori penitus diſſimile, quod non coquatur, nec ſit alimentum; quid enim ſubſtantiæ diſsimilius quam accidens? quid accidente ſimplicius? quomodo coquatur qualitas? aut qua ratione vertatur accidens in ſubſtantiam? .

Verum odoris nomine, cui vim alendi tribuunt, alij ſumunt exhalationem fumidam; alij conſtitutum corpus ex fumida, & vaporoſa: ſed utrumque placitum ſeorſum expendamus. Fumida exhalatio tria ſi lum in ſe continet, formam odoris, quæ eſt qualitas ſenſibilis, ignem, ac terram; eſt enim miſtum imperfectum ex terra, & igne; ſiquidem oritur à calore agente in ſiccum terreũ Ariſtoteli; quum autem ignis in terram agat vt eam in ignem vertat; id uero aſſequatur ſublatis de terræ materia tum frigiditate primario, tum conſequenter denſitate, duritie, grauitate, alijſque formis naturæ ignis aduerſantibus; quia hoc ignis non poteſt momento perficere, oppoſitis terræ qualitatibus eius actioni reluctantibus; eo deuenit illa terra priuſquam completam ignis naturam induat, ut ſit medium quid inter ignem, ac terram, corpus nimirum ex duobus elementis refractis, puta ex terra ſemicorrupta, & igne ſemigenito coagmentatum; quod proprio vocabulo dicitur fumus, fuligo, ſiue fumoſa exhalatio: A tuéto trium propoſitorum qualitas non eſt excrementum, quia etſi non conuertatur in ſubſtantiam alendam, ideo excrementum non eſt, quia non eſt ſubſtantia, ſed accidens; excrementa enim ſunt corpora, & ſubſtantiæ, ac omnino partes integrales alimenti nondum cocti. Alioquin ſi foret qualitas excrementum, cuius tantum participatione fumida exhalatio diceretur diſſimilis alẽdo corpori; quum in ea qualitate odoris eſſentia vniuerſa, & forma, naturaque potiſsima contineatur; deſeruiente odori exhalatione ad inſtar vehiculi; nulla ratione dici poſſet odorem alere; non enim tribuas excrementis uim nutriendi.

Fumida exhalatio nis natura, & origo. 1.meteo.c.4.

Excrementu in quid ſit.

Sed fortaſſe dixeris duorum alterum in fumida exhalatione ſtatui excremẽtum, nempe uel ignẽ, uel terram: nihil minus a vero abeſt; quum enim viuentia ſint miſta perfecta ex quatuor elementis; ſane fumida exhalatio non poterit eſſe ſimilis alendo corpori ob ignis participationem. diſsimilis ob portionem terream; nec ex aduerſo ſimilis ob terram, diſsimilis ob ignem; ſed utriuſque ratione pariter diſſimilis, ut ſimplex miſto, uel ut miſtum imperfecti generis perfecto: Non ergo in exhalatione fumida odorifera vllum reperias excrementum; quando excrementum pars eſt in alimento diſsimilis alendo corpori aſſociata cum ſimili; exhalatio vero hæc tota ſit diſsimilis, nec vllam ſui partem ſimilem obtineat nutriendo viventi. Eodemque argumento idipſum pateat in odore, qui dicitur eſſe concretum corpus ex fumida, & vaporoſa exhalatione, quia vapor miſtum eſt ex aqua & aere, perinde ac nuper oſtendimus fumum eſſe miſtum ex terra & igne; calor enim agens in aquam eam conuerſurus in aerem, in medio ſuę operationis antequam aqua ex toto corrupta ſit, & aer omnino genitus, patiens illud ex aqua ſemicorrupta & aere ſemigenito uapor eſt: ſi ergo in odore tum fumidam, tum vaporoſam exhalationem agnoſcas, alimentum tamen, & excrementum non agnoſces; non alimentum, quia nec vapor, nec fumus, nec aggregatum ex vtroque miſtum eſt perfecti generis, cuiuſmodi eſſe oportet alimentum, vt ſupra viſum eſt: non excrementum, quia vapor tum ratione aquæ ſolius, tum ratione aeris pariter diſsimilis eſt alendo corpori; quare non aer potius quam aqua in vapore dici poterit excrementum: Immo nec in toto cõpoſito ex vapore, ac fumo vllum reperias elementum diſsimile præ ceteris alendo corpori.

Vaporis origo, & eſſentia.

Addo calorem in hæc miſta imperfecta operando non ſeparare alterum ab altero, vt excrementum ab alimento, ſed unum in alterum mutare; nimirum agens in vaporem calor aerem ex aqua non ſeparat, ſed aquam conuertit in aerem; & agens in exhalationem fumidam ignem à terra non ſegregat, ſed terram commutat in ignem; cuius ea ratio eſt, quia exhalatio quælibet quum ideo ſit miſtum imperfectum quia mediam naturam obtinet inter aquam & aerem, vel inter ignem ac terram; quumque originem habeat a calore agente uel in terram, vel in aquam vbi ad medium ſuæ actionis peruenerit, ſemicorrupta terra, vel aqua, & ſemigenito igne, uel aere; atque ob aliquam cauſſam ab agendo deſtiterit; profecto ſi denuo calor idem, uel alius actionem intermiſſam aggrediatur circa idem ſubiectum, quod exhalationis naturam induerit, nihil aliud efficere poterit quã quod ab initio feciſſet, ſi ſuam functionẽ haud intermiſiſſet, ſed ad exitum deduxiſſet; quum autẽ finis, ad quem tendit calor in terram operans, & in aquam, ſit eas in ignem conuertere; ſane redintegrata ſua functione calor vbi ex terra fumum genuerit, hunc vertet in ignem; & ubi ex aqua vaporem creauerit, hunc in ignem pariter conuertet, vel in aerem immediate, quem vlteriori actione commutabit in ignem; nec ullo pacto in fumo ignem a terra, & in vapore aerem ab aqua ſegregare ſtudebit; ſed perinde ac ſi nunquam ſui actionem intermiſerit ignis cum terram in fumum vertet, fumum poſtea in ignem; tum aquã in vaporem mutabit, vaporem in aerem, & aerem in ignem, nihil vnquam ſeparando. Ita ergo calor agens in odores, qui exhalatione nituntur, nullum ex illis excrementum ſegregare poteſt.

Cur calor non ſeparet elementa in miſto imperfecto.

Quæ ratio quoque militat in exhalationum partibus integralibus, quas nuncupant quantitatiuas; nanque ignis vlteriori actione vertit omnes portiones terræ in fumum, & omnes portiones fumi in ignem; & conſimiliter mutat omnes portiones aquæ in vaporem, cunctaſque vaporis portiones in aerem, & omnes aeris particulas in ignem, nullo inde ſegregato corpore, quod excrementi rationem habere valeat.

Ab odore vi caloris concoquentis nec tenue, nec craſſum ſegregari exſcrementum.

Cap. XXX.

Excrementum in omni coctione quomodo ſit duplex, craſſum, ac tenue, nulla eorum inter ſe facta collatione.

NEc prætereundum eſt actione caloris per coctionem ex alimento quolibet duo excrementorum genera neceſſario ſeparari; quod paſſim cum Galeno canit Medicorum Chorus, ſcilicet excrementum tenue, atque craſſum; plerique putant collatione facta vnius ad alterum illud eſſe tenue, hoc autem craſſum: ſed ratio ſubtilius quid ſuadere videtur; nempe alterum eſſe excrementum tenue, & alterum craſſum, relatione habita ad ſuccum alimentarium, a quo ſeparantur, cuius conſiſtentia eſt in mediocritate ſubſtantiæ conſtituta; ſiquidem quum in viuente alantur ſolæ partes ſolidæ, non ſpiritus, non humores, vt fuſe antea demonſtrauimus; quumque ſolidæ partes, quę viuentes ſunt, generatim habeant viuentis temperiem, quam dicimus eſſe calidam & humidam; quando vitam calido, & humido contineri iam vulgatum eſt apud omnes; quamuis in huius temperiei latitudine aliæ partes alijs ſint magis, vel minus calidæ, vel humidæ; quo nomine aliæ viuentis partes dicuntur etiam frigidæ, aliæ ſiccæ; abſolute tamen omnes calido natiuo, & humido radicali fruuntur, ac vitæ pollent temperamento; ac proinde mediocrem nactæ ſunt conſiſtentiam inter craſsitiem, ac tenuitatem; ſiquidem viuentis temperamẽtum, ac præſertim humanum adeo ad calidum & humidum non vergit, quin ſit mediocritati quam proximum, & ab omni exceſſu diſtantiſsimum; quum autem qualitates ſecundæ primas maxime conſequantur; plane quod in primis ad mediocritatem proxime accedet, idipſum in ſecundis, ac præcipue quoad tenuitatem, atque craſsitiem a mediocritate minimum recedet: ſi ergo alimentum alendæ parti conſimile eſſe debet, iam oporteat ex eo ſegregari partes cum tenuiores, tum craſsiores, velut excrementa nutriendæ naturæ diſsimilia, ſeruatis partibus mediocritatẽ habentibus in purum alimentum alendæ ſubſtantiæ conſimile: Quoniam vero fieri non poteſt vt extra nos alimentũ reperiatur, cui non inſint partes tenuiores, & craſsiores noſtris partibus ſolidis; quumque fieri etiam nequeat vt eadem actione caloris tenues illæ partes incraſſentur, & craſſę attenuentur ad mediocritatem; immo quum caloris propriũ ſit heterogenea miſta diſgregare; iam neceſſarium eſt in coctione qualibet alimenti ab alimentari ſucco duo excrementa ſeparari; quorum alterum ſit eo ſucco tenuius, alterũ craſsius: Quod ſi aſſumpta ſubſtantia ob aliquam aliam cauſſam in ſe nullam partem obtineat, quæ ſit alẽdo corpori; profecto ea non coquitur, etſi a calore afficitur, qui in omnia operatur: ingeſta inquã materia id certe non patitur, vt à ſe caloris opere vlla ſeparentur excrementa, non craſſa, non tenuia, nõ ſenſibilia, nõ ſenſum fugientia; ſiquidem inter excrementa craſſa, & tenuia hoc diſcrimen reperias, quod aliquando tenue viſus aciem fugit, quum craſſum vbique viſui pateat; namque in prima coctione, quæ fit in ventriculo, excrementum craſſum, ac tenue vtrumque ſenſibile eſt, ſtercus, & vrina, ſiue mucus vna cum ſtercore labens ad inteſtina; in ſecunda item, quæ Medicis obitur in hepate, craſſum ac tenue excrementum viſibile eſt, melancholia, & flaua bilis, pituitaque in ſpeciem ichoris; at in poſtrema coctione, quæ fit in membris craſſum excrementum ſemper viſui patet, pilus, vel ſordes, tenue alterum halitus eſt inſenſilis apud Medicos appellatus: ceterum hic halitus viſui quidem inſenſilis eſt, at vero non abſolute inſenſilis; namque olfactu percipitur; ſentimus enim corpora nonnulla ſpirare tetrum odorem, vt quibus alimento ſunt allia, cæpe, atque id generis graueolentia; contra probo alimento altos toto corpore halare ſentimus ſuauem odorem, alias quidem hebetem, nonnunquam vero etiam vehementiorem, vt de ſuo illo barbaro ſolitariam vitam in Ægypto degente aſſerit Plutarchus, quẽ dum loqueretur ſuauiſsimum ex ore ſpiritũ emittere teſtatur. Nec prætenire fas illud ſit, quod ex humano corpore ſpirantes odores canibus, & anſeribus notiſsimi ſunt; illi nanque olfactu heros magis quam viſu cognoſcunt; anſeres autem & ſupra canes hominis odorem ſentiunt; qua de re pulchre Lucretius more ſuo

Cap. 4. & ſeq. lib. 2.

Partes viuentis omnes quo idperamento ſint.

Qualitates ſecunda primas conſequi.

Calor non omnia concoquit, qui in omnia operatur.

Primæ coctionis, & aliarum excrementa.

Excrementum inſenſile non abſolute.

Lib. de orac. defectu.

Anſer olfactu canem ſuperat.

Lib. 4.

. . . . *tum fiſſa ferarum*
Vngula quo tulerit greſſum, promiſſa canum vis
Ducit: & humanum longe præſentit odorem
Romulidarum arcis ſeruator candidus anſer.

Hiſtoria notiſsima eſt, capitolium, vrbe a Gallis capta, ſeruatum eſſe anſerum voce; quare tum Plinius aſſerit, *Eſt & anſeri vigil cura, Capitolio teſtata defenſo, per id temporis canum ſilentio proditis rebus; quamobrem cibaria anſerum Cenſores in primis locant*; tum Liuius, *Galli nocte ſublustri tanto ſilentio in ſummum euaſere, vt non cuſtodes ſolum fallerent, ſed ne canes quidem, ſollicitum animal ad nocturnos ſtrepitus, excitarent; anſeres non fefellere*: quamuis autem plerique putent anſeres non olfactu, ſed auditu tunc ſenſiſſe Gallos, nos tamen hac in re iuuat vni Lucretio ſummo Philoſopho ſubſcribere. Atque ita plane conſtet odores, ſi aliquod excrementum caloris actione a ſeipſis excuterent, hoc non poſſe olfactum latere, ſi viſum fugiat, ergo & qui ſolo nutriatur odore, iam hic mirum in modum toto corpore, ac præſertim reſpiratione fragrabit; quare abſtinentium noſtrorum corpora vel ipſis Pantheris eſſent odoratiora; de quibus Magnus Albertus ait eſſe genus animaliũ vorax, quod a crapula in ſpeluncam ingreditur ad longum ſomnum, a quo tandem exurgens emittit à ſe fumum boni odoris; quẽ animalia cetera gregatim inſectari Plinius, & ante illum dixit Ariſtoteles: at vero ieiunãtes noſtros odorem halare præter conſuetum, ſeu vehementiorem fragrantiam poſt ieiunium ſpirare quam prius tum ipſi, tum ceteri homines emitterent, non reſpondet experimento. Non ergo ab odore inſpirato actione caloris in corde ſegregantur odoratæ fuligines, & omnino excremẽta vlla, nec ſenſibilia, nec ſenſum fugientia, nec craſſa, nec tenuia: quare odor non

Lib. 10. c. 22.

Lib. 5. annal.

mal. tr. 2. cap. 1. 13. ſect.

Panthera odorem ſpirat poſt ſomnum.

22. de ani. probl. 14. Vide lib. 4. c. 8.

erit vlla ex parte alimentum. Itaque odor in ſubſtantiam alendam verti nequit, quum illi penitus diſsimilis exiſtat, non quidem ratione vllius excrementi, ſed quia non eſt multum perfectum, cuiuſmodi eſſe oportet quoduis alimentum: Ita ex puro medicamento, & ex veneno ingeſto nullum calor ſeparat excrementum; quoniam hæc diſsimilia ſunt corpori, non ob excrementorum participationem; ſed ob propriam naturam; quippe neutrum illorum eſt aptum à calore vinci, quod eſt proprium veri alimenti; quum medicamenta calorem afficiant quoquopacto; venena vero ipſum corrumpant.

Cur ex medicamento, veneno calor non ſegreget excrementū.

His fulget theorematibus ſecunda ratio Ariſtotelis demonſtrans odores non alere, quia nullum ex iis poteſt caloris opera in coctione ſegregari excrementum, neceſſario ab omni alimento in coctione ſegregandum.

Proprium alimenti eſt à calore vinci.

Tertia ratio Ariſtotelis oſtendens odorem non alere, quia coctione a calore non incraſſatur.
Cap. XXXI.

EXinde vero tertiam his addit demonſtrationem Ariſtoteles ad idem propoſitum, quia quum in viuente animali non alantur ſpiritus, neque humores, multoque minus partes aereæ in mixto, quemadmodum ſupra demonſtratum eſt, ſed partes ſolidæ tantummodo, ac mixtæ, quæ ſolæ viuunt in nobis; quumque alimentum debeat caloris ope conuerti in ſubſtantiam alendam, proculdubio quod nutrit omne a calore id perpeti neceſſe eſt, vt fiat craſsius, & corpulentum magis quam ſit humoris conſiſtentia, nam partes omnes ſolidæ corpulentiam obtinent, craſsitudinemque longe ſupra humorem, ſed odor a calore tantum abeſt vt incraſſetur, corpulentumque fiat, quod potius attenuetur; atque in ſpiritum inſenſilem, ignemque, ſeu halitum inſpectabilem omnis exhalatio tum vaporoſa, tum fumida conuertatur. Non ergo poteſt odor vlla ratione alere.

cap. 5. & ſeq.

Cur alimentum à calore incraſſetur.

Quarta ratio, qua Ariſtoteles probat odorem non eſſe alendo corpori, quia non feratur ad membra nutrimentis dicata.
Cap. XXXII.

QVarto loco monet Ariſtoteles deſtinata eſſe a natura in animalium corpore certa membra iis omnibus excipiendis, quæcunque ingrediuntur corpus ad alendum, fauces, ventriculus, hepar, venę; huiuſmodi vero membra ſunt non ſolum in quibus alimenta elaborentur, ſed potiſsimum a quibus alimentum trahunt alendæ partes vniuerſæ; nam proxime trahunt exinanitæ partes omnes a venis, per uenas poſterius à iecore, per iecur deinde à ſtomacho, & faucibus, ubi fit indigētię ſenſus nomine famis, ac ſitis: ceterum odor per fauces non tranſit ad ſtomachum, inde ad iecur, & venas lapſurus; uerum per nares irrepit ad organum olfactus, quod eſt in cerebro, a quo nec animalię partes uſquam alimentum quærunt, nec habēt animalia ut per ipſum appetant, ueluti per organū famis, ac ſitus: Odor itaque non deſeruit animalibus tanquam alimentum.

Hippoc. 5. de morb.

Gal. 3. de ſeperam.

Ariſto. 3. de part. c. 3.

Quinto confirmat Ariſtoteles odorem non alere, quia nonniſi per accidens fertur in fontem alimenti. Cap. XXXIII.

QVintum argumentum ſuperioribus attexendum illud eſt ex Ariſtotele, quia ſi odor ſimul cum aere inſpirato ingrediatur per nares, & os ad tracheam, & ad pulmones, uel etiam ad cor, quod eſt fons, & officina ſanguinis, quo alitur uniuerſum corpus; haud tamen eo uadit tanquā odorabile; quando ibi non eſt organum odoratus; uerum odor in cor fertur per accidens, ac ex neceſsitate materiæ, eo modo prorſum quo una cum inſpirato aere ingreditur ad cor uenenata qualitas in conſtitutione peſtilenti, & quotidie caliditas, ac frigiditas aeri aduentitia; quarū nulla propterea uertitur in ſanguinem, ac omnino in alimentū corporis. Odorabile igitur per ſe uere non alit.

Odor eſſe medicamentum, non alimentum, ſexta ratione probatur. Cap. XXXIV.

DEnique uero quum ſapor in alimento nutritiuo ſe habeat ad alenda membra non uelut pars alimenti conuertenda in ſubſtantiam corporis nutriendi, ſed ueluti condimentum ſuſcitās appetitum ad amplectendum cibum, quod alibi dictum eſt; uerum quemadmodum ſe habet ſapor in alimento ad alendum, ita ſe habet prorſus odorabile ad ſanitatem; itaque odor non efficit, aut conſeruat ſanitatem quia conuertatur in ſubſtantiam corporis ſani, aut ſanitatem, ſubſtantiamue deperditam reſtituat; ſed quia ſuo calore ſimili naturalem calorem collabētem erigit, frigiditatemque in cerebro, atque in corde noxiam corrigit, ac tollit. His omnibus acriter, ac neceſſario demonſtrat Ariſtoteles aduerſum Pythagoreorum decreta odorem non alere; quam ſententiam alibi etiam profeſſus fuerat.

Sapor vt ſe habeat ad nutriēdū corpus.

2. de an. t. 28.

Saporis, & odoris cōparatio.

3. de an. t. 64.

Cenſura reſponſionum demonſtrationibus Ariſtotelicis ab Argenterio allatarum.
Cap. XXXV.

QVæ ſi paullo diligentius conſideraſſet Argēterius, optime uidiſſet has rationes eo non tolli, quod ipſe propoſuit, nimirum odorem, qui aſſurgit cum uapore ſemper a corporibus compoſitus, & non ſimplicibus, eſſe compoſitum: ac ex eo poſt nutricationem aliquid reſultare excremētoſum, quod tamen ob tenuitatem ſenſum noſtrū fugiat multo magis quam uapor quem Galenus ponit eſſe excrementum tertiæ coctionis, & ex ſolidiore etiam alimento gigni: Corpulentumque id eſſe oportere alimentum, quod reſtituit id, quod eſt ſolidum, ac terrenum in partibus; at quod reſtaurat partem aeream, uaporoſum, & aereum eſſe: Naturamque deſtinaſſe quidem inſtru-

Argēterij reſpōſio ad Ariſtotelis primā rationem.

2. Aphor. com. 11.

ad 2.

ad 3.

ad 4.

menta

menta ad coctionem cibi, & potionis, quando illa maiorem elaborationem deſiderant; ſed vaporoſum nutrimentum non habere opus illis inſtrumẽtis; quum à minimo quoque calore mutatio in eo fieri valeat: ſed Argenterius ad pauca reſpiciens hoc in loco, nudumque corticem Ariſtotelicarum demonſtrationum lambens de facili enunciauit allatas rationes eſſe nullius momenti, & a ſe adductis reſponſiunculis euerti; An vero res ita ſe habeat, neminem qui hæc omnia tum nobis in argumentorum Ariſtotelis explicationem, tum Argenterio in eorundem ſolutionem propoſita fuere, non oſcitanter legerit, recuſo iudicem.

Non ergo poſſunt abſtinentes noſtri, neque vllus hominum inſpirata exhalatione, aut odore ſolo nutriri.

Reſpondetur ad argumenta, quibus nititur ſententia ſuperior, ac primum oſtenditur exhalationem de terra ſurgentem non vbique praſto fuiſſe abſtinentibus; nec eſſe miſtam. *Cap. XXXVI.*

ARgumenta vero ſuperiorem ſententiam cõfirmantia magna ex parte ingenioſa ſunt potius quam vera; quæ ſi acrius expendantur, enodari poterunt. Quod enim primo afferebatur de inſpiratione exhalationis vna cum aere ſoluetur, ſi concedentes calorem ab aſtris, ac cœlo quacũque ratione factum, productumve in aere inferno ſemper agere in globum terra & aqua conſtitutum; atque inde iugiter eleuare vaporoſam, & fumidã exhalationem; audacter negauerimus propterea perpetuo vniuerſam aeris regionem infimam ſic ea exhalatione repleri; vt nihil aeris inſpirare valeamus, cui non ſit admiſta exhalatio; ſenſu enim percipimus plerunque nos viuere, ac ſpirare in aere puriori, & perquam defæcato ab omni extraneo, & aduentitio corpore: Quin & ratio ſuadet exhalationis tantam manum aſsidue non gigni, quanta neceſſaria eſſet ad hunc aerem noſtrum vniuerſum inſpergendum; ſiquidem calor ambiẽtis terræ, vel aquæ partes intimas in exhalationẽ non conuertit, ſed extimarum aliquas tantummodo; non enim lapides, quorum magna vis eſt in terræ ſuperficie: ac longe à vero aſſumitur nullo tempore nullam partem aeris immunem eſſe à vẽtis; in noſtro enim Muſæo diligenter occluſo nulli vnquam perflabunt venti; quibus plerũque ſub dio etiam aerem omnino carere contingit; an ne dicendum non potuiſſe in cubiculo, & in aere trãquillo vllum abſtinentem diu uiuere? ſed uiuunt ſine reſpiratione Lucomori, ac proinde ſine inſpirata exhalatione.

Ad ſecundum argumentum cõcedentes exhalationem vtramque ſimul aſcendere, negamus tamen ambas coire in naturam miſti; ſed fumida vaporoſam velut onus a ſe diſtinctum ſurſum defert in aeris regione media relinquendum; quod ſuprà ex Ariſtotele oſtendimus: Ac ſi contendas maſſam ex vtraque miſtam appellari poſſe; nunquam vere miſtum, nec miſtum perfectum dici poterit, cuiuſmodi eſt alimentum.

Cap. 23.

1. meteor. cap. 12.

Exhalationem odore tetro affectam eſſe, ſapidam non eſſe. *Cap. XXXVII.*

TErtiæ rationi concedentes aliquando maſſã exhalationis habere, halareque odorem, ſed fere ſemper tetrum, vt ſulphureum, qualem ſpirãt nebulæ denſiores, ac fulmina; exiſtimamus eo tetro, ac fere venenato halitu Timonis amitam potius ſuffocationem paſſàm, quam enutritam; iacebat enim ſemianimis, vt vix reſpirare cognoſceretur: Id ipſum de Lymphaticis Apuleij, eos nempe à teterrimis illorum halituum odoribus pene ſuffocatos diu ſine cibo, potuque iacuiſſe, non ijs halitibus altos; quod vel ex ipſo Apuleio colligas paullò poſt aſſerente ſe vidiſſe apud Hierapolim Phrygiæ ex terræ hiatu mortiferos halare halitus, quos anhelitu trahentes beſtiæ contagione corruptæ capite circumacto interirent; quinimmo & homines propius eo loci accedere audentes ſemiuiuos eſſe: hæc ut ea ratione interpretaremur docuit nos Plinius inquiens alibi ſpiritus letales aut ſcrobibus emiſſos, aut ipſo loci ſitu mortiferos inueniri; quam ſententiam roborat item Galenus lib. 1. de tuend. ualet. ſtatuens circa Sardeis talem eſſe locum, e quo ſpirantes halitus ſint mortiferi. Nec prætereundum eſt de his, uoluti de fabulis Apuleium agere, licet uera eſſe nihil impediat. Deinde uero uti negamus huiuſcemodi maſſam exhalationis alere; ita non putamus eam in ſe ullũ habere ſaporem; neque arbitramur quemquam exhalationem iſtam unquam guſtaſſe; ſapor enim guſtatiuæ partis paſsio eſt Ariſtoteli; quod autem affertur de inſenſili ſaporẽ, atq; odore, mihi contradictionem implicat; quũ enim saporis, & odoris natura ſit per ſe obiectum guſtus, & olfactus, ac propterea per ſe ſenſibilis; profecto perinde eſt dicere ſaporem, & odorem inſenſilem, ac dicere ſenſile inſenſile; ſiue odorabile, & guſtabile inodorabile, & inguſtabile: Falſum & illud eſſe uidetur in propoſito, maſſam exhalationum continere in ſe cauſſas proximas odoris, & saporis; nam ſiccum ſapidum non habet; humidum etenim, ac ſiccum abſolute ſunt cauſſæ remotæ odoris, atque ſaporis; ſiunt autem proximæ cauſſæ odoris, & ſaporis proprij alimentorum, de quibus nunc inſtituta eſt meditatio, quando humidum cum ſicco ſapido fuerit perfecte miſtum, ac certis legibus, debitaque proportione, non utcunque adiunctum, quemadmodum eſt in maſſa exhalationis.

Lymphatici Apuleij.

Lib. 2. c. 93.

De ſen. & ſen. ca. 1.

inſenſilis odor. ac ſapor eſſe nequit.

Exhalatio non continet in ſe cauſſas proximas odoris, & ſaporis.

Exhalationem à calore non condenſari. *Cap. XXXVIII.*

AD quartum argumentum concedentes in aere maſſam exhalationis concreſcere in uaria meteororum genera; inficiamur primum illã a calore concreſcere; ſemper enim à frigore condenſatur; de nubibus quidem, aqua, niue, grandine, ac pruina dubium non eſt quin ex uaporoſa exhalatione fiant à uigente frigore in medio aere coacta:

ɛcta: Idipſum autem euenire materiæ ignitarum impreſsionum, & apparentium in aere ſuperno demonſtrari poteſt, quamuis enim eo in loco nulla frigiditas reperiatur, ad eam tamen plagam de terra non aſcendit exhalatio, quin tranſeat prius aeris mediam regionem, in qua reperiens forte fortuna impenſam frigiditatem, fieri haudquaquam poteſt quin ab ea condenſetur magis, uel minus, prout ibi tum maiorem, uel minorem moram trahere cogitur ab adiuncto ſibi uapore, cuius lentori adhærens implicata plerumque non ita facile ab eius conſortio extricari ualet; tum quoque intenſiorem, uel remiſsiorem frigiditatem comperit: non enim ſemper in toto aere medio, ac in ſingula eius portione uiget idem frigoris gradus: quę igitur exhalatio illuc tranſiens parum adeo cogitur ut craſsitiem inſenſilem inde contraxerit, ea ſuperum ad aerem delata in igneum elementum uertitur inſenſibiliter, uel repertæ ibi conſimili exhalationi tenuiori cōiungitur: quę uero ita coacta fuerit, ut ſenſibus cōſpicuam denſitatem adepta ſit, ea ſupremum in aerē ſcandens, ſi accendatur ardet in cometam, trabem, & huiuſmodi alias figuras ignitas; ſi non inflammetur, ſed ſiderum lumine illuſtretur ſolum, foueam, hiatumue, ſanguinem, atque ſexcentas alias imagines nobis efformabit; quæ omnes tandem abolentur, calore rurſum tenuata illa materia, & in igne conuerſa.

Exhalationem in aere cogi non poſſe in ſanguinem, carnem, & lac; quæ pluat poſtea.
Cap. XXXIX.

INfitiamur & illud, ex maſſa exhalationum de terra in aere gigni lac, ſanguinem, & carnes; gigni quidem poterit ſubſtantia lacti ſimilis, ſanguinem referens, & carniformis, quia ui ſolis ſublati uapores, exhalationeſque de uarijs ſubiectis uarios colores obtinent, ſed potiſsimum lacteum, & cruentum; cuiuſmodi colorem aſpicimus & in ea maſſa, quæ in ſupremo aere nobis effulgit cum uiam a candore lacteam nuncupatam; tum
1. Meteo. c. 4. & 10 ſanguineum, atque purpuram, ut monet Ariſtoteles; & ſæpiſsime prope terram oriente, ac occidēte ſole uapores cernimus in aere rubentes ad inſtar ſāguinis, per quos & uiſui ſol apparet rubeus: hi uero uapores aliquando colorantur a radijs ſolaribus admiſsis, & repercuſsis, ut in Iride contingit; aliquando autem nullo ſolis miniſterio ex ſe habent eiuſcemodi colores à materia, unde prodiere: neque enim a ratione abeſt de locis minio ſcatentibus uapores attolli rubros, qui frigore cōcreti ſanguinem referāt pluuium: immo & ex his aſcendētibus de terra niuibus oblita niues rubras effici non ab re prodidit Euſtrathius nobilis interpres Homeri: ſed & Homerus ipſe rorem cruentum dicit, qui apud Troiam quãdoque factus eſt: quid enim mirum ubi larga ſanguinis copia effuſa eſt, inde uapores attolli, qui frigore coacti ſanguinem referant, unde prodiere? ſic enim licet obſeruare uapores ui caloris ex aqua ſublatos ad operculum lebetis frigore denſari rurſum in aquā eiuſdem coloris: quando itaque uapores rubri aut candidi aſcendentes de quacunque materia ui frigoris coguntur in aquam non mutato colore priſtino, tunc uidetur lac, & ſanguinem pluere: ſin *Quomodo contingat lac, & ſanguinē pluere.* autem præter ruborem hi uapores maximū quoque obtinuerint lentorem, atque à frigiditate cogantur, tūc pluet ueluti carnium fruſtula: ſed quæ *Pluere carnes.* uiſui colorem lactis, carnis, & ſanguinis imponere uidentur; ea nec olfactui odorem, nec guſtui ſaporem, nec igni, aut menti ſubſtantiam lactis, carnis, ac ſanguinis imponere ualebunt; ſiquidem hæc omnia igne liquabuntur; quippe a frigore cō creta, quum lac, ſanguis, & caro igne non liquentur; ſed priora duo à calore concreſcant, poſtremum autem molleſcat, non uere liqueſcat. Vt certo pateat quæ aliquando pluit, non fuiſſe carnes, nec ſanguinem, nec lac, ſed ſubſtantias iſtis ſolum colore, aut conſiſtentia ſimiles, in temperamento uero, ac in eſſentia, & præſertim in ratione alimenti diſsimiles.

Qua ratione potuerit animalia pluere, ac ſpeciatim uitulum, piſces, ranas, atque lemmer.
Cap. XL.

QVod proponitur de uitulo, id arbitror ea ratione accidere potuiſse, qua notat aliquan- *1. Meteo. cap. 8.* do Ariſtoteles pluiſse lapidem in fluuijs Aegos; non enim genitum in aere pluit; ſed a magno uentorum flatu de montis uertice, uel quouis alio editiori loco auulſus, ac per aera uectus aliquandiu, tandem ceſsante uento recta deorſum cecidit more grauium; non alia ratione uitulum paſcentē in altiori iugo magna uenti uis extollere, ferreq; longe per aera potuit, flatuq; remiſso cadentē uitulū pluiſse uiſum. Id quod de piſcibus innuit Plinius, *Quid* inquit *eſſe mirabilius poteſt aquis in cælo ſtantiuus?* *Lib. 31. c. 1.* *At illa, ceu parum ſit in tantam peruenire altitudinem, rapiunt eo ſecum piſcium examina: ſæpe etiam lapides ſubuehunt portantes aliena pondera.* De ranis illud nobis maxime ſuſpectum eſt eas in aere gigni, & pluere; quum enim ſint animalia non paruipendendæ ſtructuræ, ac magnitudinis; corpus nanque obtinuere multis organis affabre conformatis conſtitutum; par eſt non niſi multo tempore abſolui poſſe: uerum in aeris illa parte, ubi eſt exhalatio in ranam commutanda, non poteſt tandiu perſiſtere agens illud, à quo rana conformari, & animari debet, quum aer aſsidue commoueatur, & alteretur, potiſsimum uero, ac uehementer agitetur imminente pluuia, & ea qua ranas pluet; ſi quidem ut plurimum magnis tempeſtatibus id accidit.

Addere liceat in aere ex fumida, & uaporoſa exhalatione haud gigni uiuentia niſi infimæ ſortis, quæ non ſemine, ſed ſolum putredine oriri queunt; uti ſunt muſcæ, pyrauſta, & id generis alia; rana uero etſi poſsit ex putri oriri, quum naſca- *4. hiſt. an. cap. 9.* tur etiam ex ſemine, & ouo, apud Ariſtotelem, *3. de gen. an. c. 3.* multū perfectius eſſe neceſſe eſt, quam quod oritur ex ſublata exhalatione; uerum ubi gignitur ex *Ranarum origo.* putri, oritur ex terra madefacta, & fimo ſcatente.

Præterea quęcunque oriuntur ex putri ſuæ generationis efficientem obtinent calorem; immo ſimpliciter animalia cuncta calore procreantur; generatio enim functio eſt facultatis naturalis, ac omnino naturæ, quæ calore vbique vtitur ad operandum; vt vere vulgo dicatur velut in adagio frigidum non ingredi opera naturæ; per naturæ opera interim ſignificãdo generationes viuentium, quin & omnes functiones uegetalis animæ, quæ ſunt alere, augere, generare viuens, quod Ariſtoteli dicitur opus naturaliſsimum uiuentium, & vulgo naturæ perfectiſsimum: ſed abſolute (ut omittamus quæ ſemine propagantur) quacunque gignuntur ex putri, ab efficiente calore producuntur; ceterum in aere pluuio nihil eſt caloris in actu, cuiuſmodi eſſe oportet, à quo ranas exoriri decet: Non ergo exhalatio conuertitur in ranas; Idẽque iudicium eſto de ſtellionibus, & alijs id generis; Apparent autem poſt pluuias, ſi magna ſint hæc animalia, uel ui uentorum aliunde in eum locum delata; uel diſſoluto cæni concreti tegumento, ſeu terræ rimis eluente imbre recluſis, patefacta, quæ prius ſub terræ, aut luti cruſta deliteſcebant: ſi vero exilia ſint, nuperrime genita ex luto, cui ſolis calor aduenerit. Volitantia vero pluere poſſunt, cum mortua vi frigoris enecata; tum quoque viuentia vel impetu cadentis pluuiæ ad terram depulſa, vel plumis madefactis cadẽtia, quod metuens Icaro volaturo Dædalus genitor ſic infit apud Ouidium

Vide libro 4. c. 9. Frigidum vt non ingrediatur opera naturæ.

2. De an. n. 34.

Stelliones aq. pluat.

8. Metam.

. . . . medioque vt limite curras
Icare, ait, moneo; ne ſi demiſſior ibis,
Vnda grauet pennas; ſi celſior, ignis adurat;
Inter vtrunque vola.

Exerc. 199

Hoc ipſum dicere poſſumus de Lemmer Scaligeri, quod beſtiolarum genus e nubibus putridis nõ gigni ex eo plane conijcias quia Noruegiæ incolas ante horum animalium exortum, & interitum aere vſos non inſalubri monet vir acutiſſimus; rationi vero conſentaneum erat eas gentes eandem luem contraxiſſe multo prius aere putridis vaporibus, ſeu nubibus referto, vnde gigni Lemmer potuere, atque poſtea contrahunt eodem inquinato vaporibus, in quos corruptione Lemmer abiere.

Hippocratis dogma illuſtratur de exhalatione vi ſolis attracta ex animalium corporibus. Cap. XLI.

De aer. aq. & loc.

QVod poſterius adducitur ex Hippocrate alicubi aſſeuerante vi ſolis in aerem tolli exhalationem promiſcue de omnibus corporibus cum ſimplicibus, tum etiam miſtis, ac præſertim animalium, ſuperiorem ſententiam non firmat; ſiquidẽ ex animalium corpore vi caloris externi effluit halitus Hippocrati tum excrementitius, qui propterea non eſt alendo corpori abſtinentium noſtrorum; tum quoque aereus, & aqueus, cui nullæ fere ſunt partes terreæ; calore nanque ambientis de animalium corporibus ſegregantur terreæ partes in ſordes, aqueæ vero, & aereæ in halitus in ignem conuertendos: quare quod hac ratione vi caloris effluit ex animalibus miſtum non eſt perfectum, ac propterea longe abeſt ab alimenti natura. Quinimmo & ſi miſtum perfectum vi ſolis ex animalium corpore attolleretur, quum tamen haud ſtatim corpus alendum ingrediatur, ſed in aere diutius immoretur, in diuturna mora neceſſario a calore, à quo primum eductũ eſt, poſtea in ignem conuertitur, atque in elementa diſſoluitur: ſecus enim eo permanente ſub natura miſti, quod alendi vim habeat, cur non omnes, aut ſaltem plurimi ſemper eo inſpirato ſine vllius alterius alimenti uſu diu uiuere poſſemus?

Rorem non eſſe vaporem vi caloris concretum, nec alimentum cicadarum. Cap. XLII.

DE rore duo proponuntur, quæ recipere nequeo; quod gignatur à calore tepido aeris uaporem condenſante; quodq; cicadis in alimentum cedat. Vapor enim a calore, quiuis ille fuerit, neceſſario tenuatur in aerem; concreſcit autem in rorem non niſi à frigore; ſignum huius rei eſto euidentiſſimum, quia noctu concreſcit, quo tempore abſente Sole nullus calor eſt in aere noſtrati, potiſſimum uerna conſtitutione, quando ros decidit: Equidem uerum eſt longe remiſſiorem eſſe aeris nocturni frigiditatem, quæ uerno tempore uaporem cogit in conſiſtentiam roris, ea quæ hyberno eundem condenſat in pruinam; quo ſenſu ſcriptum eſt Ariſtoteli uapores in pruinam condenſari à frigore hyemali, hoc eſt intenſo, quale riget hyeme, aut in hyemalibus locis: in rorem uero conuerti a frigore non ita excedente, ſed a magis temperato, magiſq; ad teporem accedente; nunquam uero à calore, quod gratis accipitur. Nec uerum eſt cicadas rore puro nutriri, nec Ariſtoteles id e ſuo penu refert, ſed e ruſticorum opinione iam innulgata cum Menalca paſtore canentium

Rorem à frigore. nõ à calore fieri.

1. Meteor. c. 12. Pruina & rigo.

Dumq. thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ.

quam uulgi opinionem & Ouidius ſequutus de Clytie cecinit, quod

Perque nouem luces expers vndaque, cibique,
Rore mero, lacbrymiſque ſuis ieiunia pauit.

Sat enim erat poetæ uulgatam ſententiam proponere, quod non decet Phyſiologum, ſi a ratione diſſentiat. Hanc tamen ſententiam a uero abeſſe illud potiſſimum doceat, quod cicadæ maxime uiuunt æſtate, ac locis calidioribus, nec uernis diebus, uel autumnalibus ullæ uiſuntur: ros autem æſtate non cadit, a nimio calore diſſipatis uaporibus; ſolumque oritur tempore, ac regione temperatæ frigiditatis, quod nuper adnotauimus ex Ariſtotele. Verum de cicadarum alimento poſtea ſuo loco fuſius. Illud nunc ſufficiat ad obiectum argumentum, Qua ratione uapor, & omnino exhalatio in aere non cogitur in rorem a calore uehementi, neque a calore debili ullo; quippe omnis calor eſt ultra tepidum; ſed a frigido temperato proxime ad frigidum uergente; demus etiam diſputationi a tepido; eadem plane ratione attractus uapor, ſeu exhalatio per inſpirationem in cor, ubi uiget ſemper intenſa caliditas ultra teporem, non

Cicadæ non alı rore.

Roris origo.

Cap. 86.

Omnis calor eſt vltra tepidum.

poterit

mis algentiſsimo non condenſatur in nubes, niuē, grandinem, & pluuiam vt in aere ſupero, ac medio nuncupato? Deinceps illud & grauiſsimorum ſcriptorum, & incolarum teſtimonio cōpertiſsimum habemus in Aegypto aerem eſſe puriſsimum, ac nulla, vel minima exhalatione inquinatum, quum careat omnino pluuijs, & nubibus toto anno ea regio; ſiue calore ſolis validiori ſtatim abſumatur exhalatio de terra ſurgens, ſiue aliud quid in propoſito aſſerendum ſit, illud tamen certum eſt ob aeris perpetuam ſerenitatem, ac puritatem tum in Aegypto annuas Nili fluminis inundationes pluuiarum hiemalium vices adimplere, campoſque fertiles efficere; tum præſertim Alexandriæ Ptolæmeum, & alios Mathematicarum proceres aſtrorum ſcientiam excoluiſſe ad ſummum; uel itaque in ægypto nulla eſt exhalatio, vel non tanta, vel non adeo craſſa, quæ abſtinentibus alimento eſſe ualeat; quare ibi non poterunt abſtinentes viuere: contra tamen vixiſſe barbarum ex Plutarcho notauimus, quin & in Aegypto præſertim aerem ad longum ieiunium accommodatum legimus apud Celſum.

Aegypto non pluere, ſed quid ibi vice pluuiæ.

De orac. defect.

Lib 3. c. 4.

Exhalationem inſpiratam vi caloris humani non poſſe cogi in ſanguinem, & alimentum.
Cap. XXIII.

PRæterea non recipimus hic apud nos aſcendentem exhalationem ita permiſtam eſſe ex uaporoſa & fumida, vt in ea maſſa ſit ratio miſti perfecti, quod immediate in alimentum commutari valeat; nam ratio miſti perfecti eſt ut in eo non ſolum reperiantur quatuor elementa, ſed ut inuicem ſint ſecundum minima adeo confuſa vt quintum ex ijs reſultans ſit vnicum ſuppoſitum numero vnicam formam & ſpeciem obtinens; quod nos docuit Ariſtoteles: uerum fumida exhalatio de terra ſicco genita reperiens in aere infimo vaporem de humido terræ circunfuſo procreatum, illum ſurſum defert velut onus abſque eo quod illi ſecundum minima commiſceatur, quem breui relinquit in media regione aeris aſcendens ipſa libera poſterius ad ſupremam; quæ omnia obſerues in Ariſtotele: Ceterum id quod proxime caloris opera in ſanguinem verti poteſt, ac nos alere, miſtum perfectum eſſe oportet; quod antea demonſtrauimus; non igitur alere poteſt ea maſſa. Tum vero huiuſmodi maſſa ex vaporoſa & fumida exhalatione hic apud nos eſſe non poteſt niſi corpus heterogeneum; non ergo poterit à calore in ſpeciem ſanguinis condenſari; quippe caloris eſt heterogenea diſgregare apud Ariſtotelem, non congregare. Amplius abſolute vorum non eſt exhalationem ſiue fumidam, ſiue vaporoſam à calore concreſcere; ſemper enim condenſatur a frigiditate actuali, quæ ſi mitis fuerit, qualis eſt aeris inferioris in nocte verna, vaporem denſat in rorem; ſi acrior, vt eiuſdem aeris in autumnali nocte, vaporem denſat in pruinam; ſed validiſsima frigiditas aeris medij condenſat uaporem in nubes, niuem, aquam, & grandinem; eadēque cogit fumoſam exhalationem, quæ apud nos ob tenuitatem aſpectabilis non eſt, in eam conſiſtentiam, quę in ſupero aere accenſa conſpicitur in formā trabis ardentis, capræ ſaltantis, aſtri currentis; non accenſa vero in ſpeciem foueæ, ſanguinis, & hiatus: Quum itaque in corde nulla ſit frigiditas, immo potius ſemper intenſa caliditas; liquido iam conſtat exhalationem in cor inſpiratam vlla ratione condenſari non poſſe in alimentum.

Ratio miſti perfecti in quo conſiſtat.

2. de gen. ad calcem.

1. meteor. cap. 11.

Caloris eſt heterogenea diſgregare, non congregare.

2. de gen. c. 8.

Exhalatio à calore non concreſcit.

Roris, & pruinę origo.

Meteororū ortus.

Exhalationem non alere ieiunantes.
Cap. XXIV.

VLterius eſto ſemper in toto aere noſtro exhalatio, poſsitque vi caloris condenſari, hoc certum eſt hyeme multo maiorem eſſe copiam vaporis, æſtate vero exhalationis fumidæ, medio quodam modo ſeſe habentibus autumno, & vere: quomodo ergo in tanta diuerſitate materiæ ijdem abſtinentes idem reperiunt toto anno alimentum? & ſi varium, quomodo & ipſorum nutricatio non variat? Poſtea cor ſi ſuas fuligines velut ſibi noxias expellit in expiratione, quomodo ab ijs non læditur, quas calor ſolis acrior de terra excuſsit? an ne familiares magis cordi, & corpori noſtro ſunt fumi ex terra educti, quam fumi e ſanguine noſtro procreati? ſin minus, quomodo cor ad alimentum ſibi, & alijs partibus de terra prodeuntes fuligines attrahit, proprias uero de ſanguine, ac ſui ſubſtantia eductas expellit? Itidem probabile non eſt caloris gradum illum, quo pollere dicitur cor abſtinentium, facultatem habentem cogendi, ac uertendi exhalationem cū aere inſpiratam in ſanguinem & alimentum, veri ſimile inquam non eſt caloris gradum conſiſtere in indiuiſibili; ſed potius maximam obtinere debet latitudinem; quum per multos annos pleriſq; ieiunium ducatur, & certum ſit calorem noſtrū aſsidue mutari, ac minui; quare in tanta latitudine opus eſt multos reperiri eodem gradu caloris ad longam temporis intercapedinem gaudentes; cur ergo & hi ſimiliter aerea exhalatione inſpirata non aluntur, ſi eam in alimentum vertere poſſunt? cur ſemper in omni regione multi non viuunt abſtinentes? an fortaſsis exhalationem inſpiratam cor ad libitum in alimentum mutat? Nec omittendum eſt exhalationum hanc maſſā in aere multis excrementis, ac truculentis partibus inquinatam eſſe; attolluntur nanque calore ſolis multi, denique vapores e rebus putridis; immo & nubes, ac nebulas fætidas, quin & fulmina tetrum ſpirare nouimus dum montes peragraremus veſtigia ſupra nubium altitudinem mouentes; cur ergo e tam impuro alimento diu abſtinentes enutriti nullum, uel exiguum admodum excrementum deijciebant? cur præſertim mulieribus menſes non prodibant? cur in tanto vaporum aqueorum hauſtu nulli mingebant? par enim foret vapores aqueos hyeme vbertim attractos in aquoſum excremētum, vel in ſudorem velut in roris ſpeciem quoad ſui partem alendo ineptam condenſari.

Adij-

Adijciendum his eſt in æſtate, quũ minimi ſunt in aere vapores aquei, ſed ſere totus ſumida exhalatione [illegible] pateat, eaque impenſe calida; quomodo eius inſpiratione ieiunantes noſtri non ſuffocabantur? quomodo æſtuanti cordi refrigerium afferre potuerant? Præter hæc, ſi alebantur noſtri abſtinentes, ſuggerente corde omnibus corporis particulis per venas, & arterias genitum ex inſpirata exhalatione ſanguinem; cur plurimi eorum tabeſcebant? cur maxime circa ventrem imum? id quidem fieri non poterat ob alimenti penuriam, nunquam deficiente cordi exhalatione ab aere.

Sed & illud mirum eſt cur abſtinentes noſtri conſuetum cibum, potumque faſtidiant, aduerſentur, abhorreant, quin ab eo aſſumpto diſcrucientur mirum in modum. Quilibet impune poſſet abſtinere ficubus, vel piſcibus, uel carnibus, alijſque plurimis edulijs; non tamen poſt multum temporis tractum aliquid horum iccirco faſtidiet, aduerſabitur, abhorrebit, neque ab eius eſu læderetur. quum ergo abſtinentes noſtri plerique omnes cum ieiunio ſtatim ab initio, & poſtea ſemper intermiſſa edulia faſtidiant, & horreant, noxiaque ſibi experiantur; ſane quid aliud eius abſtinentiæ cauſſa extabit, quam hauſta exhalatio. Quin hanc opinionem funditus euertunt Lucomoriæ populi, quibus pituita concreta nares penitus occludebat reſpirationi; ut quotannis quinque menſium ieiunium ducentes mortuorum inſtar ſine ulla reſpiratione, aperte commonſtrent abſtinentes non ali exhalatione inſpirata. Lucomoris adijcienda eſt Timonis auia, quæ bimeſtri ſpacio quotannis in ſpelæa ſemianimis abſque reſpiratione conſpicua iacebat: idemque iudicium confirmat Eutychus Pamphilius, qui duodecim dies mortuus habitus, & rogo impoſitus vi caloris ad priſtinum ſtatum redijt. Ac ne alios recenſeam ieiunantes [illegible] reſpiratione vacabant, nunc audio Brixiæ Virginem Deo ſacram vterinis affectibus valde obnoxiam ſæpenumero ueluti mortuam totos decem dies iacere ſine cibo, potuque, ac citra reſpirationem penitus; de cuius paſſionibus Clariſſimi [illegible] Gymnaſii Medici nobiſ- *Aret. l. 9. 30.* cum conuenti fuere. Si ergo hyſtericæ mulieres, quod notat etiam Laurentius, abſque reſpiratione multos dies agunt; certe [illegible] viuentes non aluntur omnes inſpirata exhalatione.

Non omne ſapidum alere. Cap. XXV.

MVlto minus, & [illegible] placitum recipere poſſumus, quo conſtitutum eſt omne ſapidum alere, inſunt enim venenis propriæ ſapores; *Venenis inſunt pro prij ſapores* quum autem ſapida ſint venena, quis vnquam dixerit ea poſſe in alimentum cedere? poterunt quidem [illegible] non obeſſe aliqua de cauſſa, [illegible] alere non poterunt, qua de re infra ſuo loco fusius. *Lib. 4. c. 7* Sic etiam medicamentis purgant [illegible] experimur quotidie proprie [illegible] cum ſapores, tum odores, eoſque vehementes admodum, quæ tamen non *Quæ purgant non alũt.* alunt [illegible] vere nutriunt, quæ vero [illegible] dam, & proinde quæ a calore noſtro [illegible], quomodo ergo venena, & [illegible] perpeti, nec ſuperari, ſed [illegible] extinguatur, at [illegible] quomodo cõſtet nec venena, nec medicamenta, quare nec omnia ſapida, [illegible] orata nutrire. Quid uenenis, & *Condimẽta non alũt.* medicamentis moramur, nonne ſapida [illegible] condimenta? quid ſale ipſo [illegible] ſal tamen haud alit, & condimenta nutrimentis contraponuntur vel ipſi Galeno, & Ariſtoteli. *1. de alim. fac. c. 11. 2. de an. t. 28.*

Odores non alere, quia non ſunt miſtorum ſpecies, prima ratio Ariſtotelis aduerſus Pythagoricos explicatur. Cap. XXVI.

QVod autem poſterius aſſertur, odores nutrimento viuẽtibus eſſe valere, Ariſtoteles pluribus rationibus alicubi conuellere ſtuduit; *De ſenſ. & ſen. c. 5* quas libet hoc in loco explicare. In primis ergo quum uiuentia quæ aluntur omnia ſint compoſita, hoc eſt miſta perfecta, eaque a prædominio terrea, & aquea; quum uero alimenta ex iis, ex quibus componuntur conſtant, atque alimentis conſimilis naturæ, ſane odores, quorum natura huiuſmodi non eſt, uiuentibus alimento eſſe non poterunt. Ad cuius rationis euidentiam illud ante omnia ſciendum eſt alimentorum uaria eſſe genera, nanque alia ſunt ita diſsimilia ſubſtantię alendę, ut nonniſi poſt plures *Alimenti duo genera.* digeſtiones apta reddantur in uiuentis naturam commutari ſic ut panis, & alia quæcunque ore comeduntur, adeo redundant excrementis, ut opus ſit ea calore uentriculi primo in chylum uerti, deinde ab hepate, & a corde in ſanguinem, antequam tranſmutari ualeant in ſubſtantiam carnis, oſsis, & aliarum partium: alia uero alimenta ſimiliorem naturam alendo corpori ſortiuntur alendi ſubſtantiam immediate ſine alia mutatione [illegible] conuertuntur, huiuſmodi eſt ſanguis a matre fetui per umbilicum ſubminiſtratus, & ſuccus de terra fuctus a ſtirpibus per radices; tale igitur alimentum, quod tot non indiget coctionibus, adeo ſimile nutriendo corpori eſſe debet, ut ſit [illegible] tale, qualis eſt alenda ſubſtantia; quippe in eam facillime unica functione tranſmutari debet; *Inter [illegible]* [illegible] uero tranſitus non eſt niſi inter habentia ſymbolum Ariſtoteli. Quum itaque odores, qui alimentum corpori præſtare poſſe dicuntur, non [illegible] *[illegible] 2. de gen. 25.* dant ad uentriculum in chylum co[illegible] faciliima mutatione uerti conſtituant [illegible] nem a calore cordis, in quod cũ aere inſpirato primum feruntur [illegible] ſanguinis [illegible] quam odores uerti putantur, miſtum corpus ſit perfecti generis, in quo quatuor ſunt elementa cum prædominio terræ, & aquæ; [illegible] quidem [illegible] *Sanguinis alimentorum temperamentum* in eo bilis flaua cum magna manu pituitæ, ac melancholiæ, plane oporteret odores [illegible] obtinere naturam, eſſe [illegible] miſtos cum terræ, & aquæ prædominio: id tamen inficiatur Ariſtoteles inquiens [illegible] miſtos ſunt quidem ſimul [illegible] quod oportet eſſe alimentum [illegible]; ac primum qui [illegible] *Odor eſt qualitas.*

ſit per ſe [illegible], ſenſus enim per ſe non percipit ſubſtantiam, ſed iudex eſt ſolius accidentis, [illegible], & [illegible] eſt ſimplex forma, non miſtum corpus, cuiuſmodi oportet eſſe alimentum: Quamuis enim qualitas hæc in exhalatione ſit, exhalatio [illegible] tamen non ineſt quatenus eſt odor, ſed quatenus eſt accidens; nam odor eſſe poteſt abſque illa exhalatione, vt in aqua, indiget quidem odor ſubiecto craſſiori quam ſit aer; quamobrem in aere poſtulat com[illegible] exhalationem, in aqua vero eam non poſtulat; ſed qualitas odoris, quæ in exhalatione reſidet, poteſt ſibi ſimilem qualitatem in ſubſtantiam aquæ generare citra exhalationis communicationem. At eſto ſemper odori comes, ac ſubdita exhalatio, haud tamen ex his illud erit compoſitum, quod poſſit nos alere; nanque alimentum oportet eſſe miſtum ex quatuor elementis, non ſolum compoſitum ex materia ex forma; ſecus enim ſimplici elemento nutriri poſſemus: verum odoris qualitas non miſcetur cum exhalatione, ſed [illegible] vnitur ceu forma ſuæ materiæ; quocirca ex odore, ac exhalatione ſubiecta fiet corpus, non miſtum, ſed ſimplex, compoſitum tantum ex materia & forma. Sed inquies exhalationem illam eſſe corpus miſtum ex elementis, & eam eſſe quæ nutriat: ceterum ſic non odor vere nutriet, immo nec odoratum, ſed purum odoris vehiculum: non odor, quia hic eſt pura qualitas, ſenſus etenim ſubſtantiam non pertingit; non odoratum corpus, quia odoratum quatenus odoratum, conſtitutum eſt ex odoris qualitate, veluti forma, & exhalatione, veluti ex materia, non miſtum vera miſtione, quæ dicitur vnio miſcibilium alteratorum atque ad minima diuiſorum; ſed merum odoris vehiculum nutriet exhalatio. Quod tamen odoris vehiculum neque habet conditiones ad alimentum neceſſario requiſitas, in primis enim exhalatio, quæ odor[illegible] per aera d[illegible]rt, non omnia con[illegible]net elementa, ſed tantum duo, terram nimirum, & ignem; quandoquidem fum[illegible]ſa eſt ab igneo calore genita de ſicco terreo, quod monet Ariſtoteles alicubi ſcribens odorem eſſe fumoſam euaporationem, quæ ab igne prodijt; quemadmodum enim externus ignis th[illegible] admotus i[illegible]us terream ſubſtantiam tenuando, & calfaciendo tentat in ignem vertere, ac in media ſui functione ſ[illegible] c[illegible]rupta terra, & ſemigen[illegible]tus ignis halat in ſpeciem odoris; ita in alijs pleriſque odoratis internus calor, plerunque adiutus ab externa caliditate [illegible]entis, ſibi adiunctas partes terreas a[illegible]uare ſtudens in ignem, anteaquam terram ex toto corruperit, & [illegible] formam perfecte [illegible]nerit, exhalat [illegible] perfect[illegible]n ex terra & igne [illegible]go erit hoc alt[illegible], quod miſtum perfe[illegible]um ex quatuor [illegible] [illegible]porro. Deinde con[illegible]am, [illegible] exhalationi fumidæ vapor ab eodem calore [illegible] ex eiuſdem ſuppoſiti portione aquea; non [illegible] fiet odorif[illegible]ra exhalatio miſtu[illegible] q[illegible]m vapor ob loci viciniam fumi[illegible] d[illegible] exhalationi adhæret, aſſociaturque, a[illegible]da[illegible]uoq[illegible] [illegible]gi, non ta men ipſi admiſcetur, c[illegible] eaque confu[illegible] minima; ſed pe[illegible]nde accidit exhalationi, [illegible] rant odorata, [illegible]que il[illegible], quam terræ glob[illegible] ſupra viſus eſt, vt ſurſum vaporem ducat a[illegible] eo quod [illegible]i permiſceatur in vnam veri [illegible] ram. Alimentum vero m[illegible]n perfectum e[illegible] neceſſe eſt, in quo ſingula elementa ſint inuicem confuſa, & permiſta ſecundum minim[illegible] n[illegible]go alit, quod ex odoratis halat. Deinc[illegible]s autem vtcunque miſtus ſit exhalationi fumidæ vapor in odore, ſemper il[illegible]ud quod velut odores nunquam non erit c[illegible] [illegible] dominio fuliginoſum, & fumidum, igneumque, vt docet Ariſtoteles; at uero viuentis alimentum eſſe oportet a prædo[illegible]nio po[illegible] ti[illegible]s vel terreum, ſi t[illegible] corpus, & partes eius integrales quoad molem conſidere[illegible], vel aereum, & aqueum, ſi quidem corpus cont[illegible] ſub ratione viu[illegible]tis; etenim vita in calido, & hum[illegible] conſiſtit; abſolutoque nutrimentum partibus a[illegible]ponendum roris ſubſtantiam æmulatur; & radicalis humoris vicem gerere debet, c[illegible]s n[illegible]ura eſt aerea maxime: quum viciſſim fuligines tanquam ineptas alendo corpori per expiration[illegible] m[illegible]nani[illegible], ac per tranſpirationem in p[illegible]s [illegible]a corpus propellat natura uiuentis, experta [illegible] in corpore manentibus caloris æſtum au[illegible] c[illegible]tus hu[illegible]m inde abſu[illegible], cuius exter[illegible]o [illegible]ne [illegible]uoquopacto conſultum uol[illegible]agac[illegible]ma: Exhalatio ergo deferens per aera odores haud poteſt [illegible]tibus alimento eſſe. Hæc o[illegible]a vi[illegible]te c[illegible]net prima ratio Ariſtotelis, qua demonſtratur odores non alere.

Tellus ſub ſtantiã nõ pertingit.

Odor eſſe poteſt citra exhalationem.

Odor ex aere quomodo in aquã migret.

Exhalatio nõ omnia in ſe conti net elementa.

De ſen. & ſen. c. 2.

Exhalatio nis odora ta origo.

De ſen. & ſen. cap. 2. & 5.

Alimentũ quomodo eſſe debeat à prædomi nio terreũ, aereum, et aqueum.

Fuligines cur à natura expel lantur.

Secunda ratio Ariſtotelis demonſtrans od[illegible]es non alere, quia per coctione[illegible] à ca[illegible]re non p[illegible]nt ex odoribus excreme[illegible]ta ſ[illegible]gregari.
Cap. XXVII.

RAtio uero ſecunda non paucioribu[illegible], nec minus grauibus & dogm[illegible]ibus, q[illegible]a plane demonſt[illegible]t ibi[illegible] [illegible]em [illegible]n poſſe nutrire, ſecus ac ſe[illegible]n[illegible]ante Ariſtotelem Pythagorici, & poſt eum [illegible]rique Medici, hæc eſt, quon[illegible] a[illegible]ti, ac ci[illegible] ra[illegible] obt[illegible] ſolum, a quo per coctionem calor[illegible] o[illegible] ſeg[illegible]gantur excrementa; ſiue huiuſmodi ſ[illegible]re[illegible]a[illegible]o[illegible]mentorum fiat ſemper a calore [illegible], in animalibus; ſiue ab ext[illegible] con[illegible]git in plantis, quum [illegible]m animal[illegible]a [illegible] uita [illegible] calorem [illegible]lto uegetio[illegible] ca[illegible]n, ut [illegible]onſtrat alibi Ariſtoteles co[illegible] per fruantur, perf[illegible]or in [illegible]ita ui pollet, ut c[illegible] ſe ſ[illegible]n alimentum coquere, & ab ex[illegible]purgare, ſi[illegible]n ulla externi[illegible]s [illegible]t s autem ca[illegible]lor exig[illegible]ut, ex [illegible] non eſt attractum radic[illegible]cr[illegible]t's per coctionem exp[illegible], [illegible]t [illegible] ca[illegible]ris ambientis, [illegible]illa pro[illegible]t e plantis excreme[illegible], [illegible] [illegible]u gin[illegible], no[illegible] exuuiæ ten[illegible]m[illegible]berrima eſt [illegible]us ſcaturigo in æ[illegible], [illegible]n

De reſpi. c. 9. Vide libro 3. c. 8.

Excrementorum ſegregatio ſemper ſit in digeſtione alimenti à calore interno.

aeis

aere viget; à quo aeris ambientis calore fieri præcipue coctionem alimenti ſtirpium illud optime doceat; quod eadem arbos fructus ſoli expoſitos maturat citius, ac melius quam eos, qui umbra tecti calore ſolis non gaudent; immo ficulnea fructus æſtate maturat, hyeme non maturat, quia exilis calor inſitus plantæ exteroi caloris abſentis auxilio deſtitutus concoquere nequit ſuccum ad alendam fructuum ſubſtantiam tranſmiſſum, ſiue potius attractum, quem probe concoquit eo calore præſenti roboratus; eſt enim maturatio fructuum nihil aliud quam coctio alimenti, quod in ſe continent: Quamuis autem excrementa plantarum, & animalium in eo differant, vt illa fiant, ſeu potius ab alimentari ſucco ſeparentur in coctione opera caloris interni ab externo foti; hæc vero vi ſolius interni caloris; conueniunt nihilominus in ceteris, nimirum quod fiant in ipſo alendi corpore, non extra corpus; coctio enim fit in viuente; coctione autem ſolum fiunt, ac potius ſeparantur excrementa ab utili parte alimenti; vere nanque non fiunt excrementa, quum prius non eſſent; ſed quum prius eſſent partibus alimentarijs admiſta, caloris ope, cuium eſt heterogenea diſgregare, ab illis coctione ſeparantur.

Cur fructus umbra contecti tardius maturescant.

Maturatio fructuũ quid ſit.

Quo differat excrementũ ſtirpis, & animalis.

Excrementa coctione non fieri.

Abſolute igitur quum in omni viuente noſtrati, ſeu ſit de animalium genere, ſeu de natura ſtirpium, alimentum omne antequam vertatur in ſubſtantiam nutriendi, neceſſario concoqui debeat a calore, qua coctione ſegregantur ab alimentari ſubſtantia partes omnes inutiles, ac excrementitiæ: quumque actio hæc in animalibus fiat a proprio eorum calore natiuo, qui in ipſis viget; in plantis autem a calore inſito fiat roborato ab externa caliditate; plane alimentum omne tale neceſſario eſt, vt coquendum ſit, & dum coquitur, ex eo fieri, ac prodire, ſepararique debeant ſuperfluitates à calore vel exiſtente in ipſis animatis, quæ aluntur, quod euenit animalibus; uel exteriori, quod accidit plantis: Ceterum ex odoribus actione caloris neque interni, neque externi vllum poteſt ſegregari excrementum nec ſenſile, nec inſenſile; ac proinde odor concoqui non valet; quare neque alere. Hac demonſtratione collegiſſe neceſſario putat Ariſtoteles odorem non poſſe viuenti cedere in alimentum.

Omne alimentum, ſeu externum, ſeu internum concoqui debere, coctioneque ab excrementis purgari. Cap. XXVIII.

VErum ad eius exactiorem intelligentiam præſtat nunc utrumque illius principium ex rei natura explicare. Porro alimentum omne concoqui debere, non ſolum de alimento externo, ſed etiam de interno eſt intelligendum; ſed potiſſimum de externo; quando nullum tale nutrimentum reperias, quod habeat ſubſtantiam penitus defæcatam ab omni excrementorum genere, ac propterea coqui non debeat ut ab excrementorum ſordibus expurgetur; quid enim ſimilius noſtræ ſubſtantiæ, quid purius alimentum lacte materno, quod ſanguis eſt in mammis elaboratus, ne dicam dealbatus? certe quilibet aperte uiderit lac ſimilem magis naturæ noſtræ ſubſtantiam obtinere, quam odores; quum ſanguis extet eiuſdem maſſæ, ex qua dudum membra noſtra in utero formata fuere; ſi ergo puer nullo alio cibo, quam lacte nutritus; immo ſi fetus in utero eodem ſanguine altus, quo nuper efformatus, ex eo alimento euidentia, & multa excrementa egerit; certe omni ex alimento excrementa prodire neceſſe eſt.

Quin etiam quum ſanguis, & lac, omnium alimentorum ſubſtantiæ noſtræ nutrimenta ſimillima, coctione indigeant, cuius beneficio fiant adhuc eidem ſubſtantiæ ſimiliora, in quam uerti debent; quumque alimenta corpori nutriendo diſsimilia ſint non niſi ob excrementa; quippe alimenta inconcocta ex Ariſtoteli, decreto alendo contraria ſunt, cui concocta ſimilia conſtituuntur; coctione uero id ſolum fit, ut ſeparentur excrementa ab alimenti parte, quæ poteſt in alendi ſubſtantiam commutari; proculdubio nutrimentum omne ſuapte natura, & potiſsimum extra corpus adhuc exiſtens, non poteſt non eſſe tale, quod à calore coquendum ſit ea ratione, vt dum coquitur, nutriendo corpori ſimile magis fiat quam antea eſſet, non niſi quia ſeparantur ab eo excrementoſæ partes corpori alendo inutiles, atque diſsimiles.

Alimenta cur diſsimilia ſint alendo corpori

2 de an. t. 45.

Coctio quid alimentis præſtet.

Odorem vi caloris ita concoqui non poſſe, vt ab excrementis dicatur expurgari quia ſimplicem, ſeu nutriendo corpori omnino diſſimilem naturam obtineat.

Cap. XXIX.

ALterum uero principium Ariſtotelæ demonſtrationis paullo altiori eget diſquiſitione. Sane odor eiuſmodi naturam non habet, quæ caloris vllius actione ulla excrementa emittat, inquit Ariſtoteles, quia ſimplex eſt; e ſimplici vero nullum excrementum ſegregari poteſt; quæ ita interpretabere; id, ex quo a calore poſſunt excrementa ſegregari, quum duplici natura conſtet, excrementitia nimirum, atque alimentaria, ſimplex eſſe non ualet, ſed fuerit neceſſario miſtum, uel compoſitum ex hac utraque materia, quarum altera id illi præſtet ut alendo corpori ſit diſsimile, contrariumue; quæ proinde tollenda, tanquam ſuperfluitas nutricationem impeditura; reliqua efficiat ut alimentum ſit alendo corpori ſimile, quæ ideo ſeruanda eſt, atque in alendi ſubſtantiam commutanda. Ceterum odor ſimplicem in propoſito naturam obtinuit, nulla ratione compoſitam, vel miſtam ex hac duplici ſubſtantia, ſimili nimirum, ac diſsimili, ſeu contraria nutriendo corpori; quia vniuerſa odoris natura nutriendo contraria eſt, atque diſsimilis; etenim odoris nomine vel intelligitur pura qua-

E ſimplici quomodo nullum prodeat excrementũ.

Odor quomodo ſit ſimplex.

litas, vel fumoſa exhalatio qualitatem deferens; vel compoſitum ex fumoſa exhalatione ac vapore; nihil enim aliud reperias, quod rectè odorem nuncupes: De qualitate concedunt etiam lubentes quicunque odores alere putarunt, eſſe quid ſimplex, alendo corpori penitus diſſimile, quod non coquatur, nec ſit alimentum; quid enim ſubſtantiæ diſſimilius quam accidens? quid accidente ſimplicius? quomodo coquatur qualitas? aut qua ratione vertatur accidens in ſubſtantiam?

Odoris nomine quid intelligi poſsit.

Verum odoris nomine, cui vim alendi tribuunt, alij ſumunt exhalationem fumidam; alij conſtitutum corpus ex fumida, & vaporoſa: ſed utrumque placitum ſeorſum expendamus. Fumida exhalatio tria ſimul in ſe continet, formam odoris, quæ eſt qualitas ſenſibilis, ignem, ac terram; eſt enim miſtum imperfectum ex terra, & igne; ſiquidem oritur à calore agente in ſiccum terreũ Ariſtoteli; quum autem ignis in terram agat vt eam in ignem vertat; id uero aſſequatur ſublatis de terræ materia tum frigiditate primario, tum conſequenter denſitate, duritie, grauitate, alijſque formis naturæ ignis aduerſantibus; quia hoc ignis non poteſt momento perficere, oppoſitis terræ qualitatibus eius actioni reluctantibus; eo deuenit illa terra priuſquam completam ignis naturam induat, ut ſit medium quid inter ignem, ac terram, corpus nimirum ex duobus elementis refractis, puta ex terra ſemicorrupta, & igne ſemigenito coagmentatum; quod proprio vocabulo dicitur fumus, fuligo, ſiue fumoſa exhalatio: Atueto trium propoſitorum qualitas non eſt excrementum, quia etſi non conuertatur in ſubſtantiam alendam, ideo excrementum non eſt, quia non eſt ſubſtantia, ſed accidens; excrementa enim ſunt corpora, & ſubſtantiæ, ac omnino partes integrales alimenti nondum cocti. Alioquin ſi foret qualitas excrementum, cuius tantum participatione fumida exhalatio diceretur diſſimilis alẽdo corpori; quum in ea qualitate odoris eſſentia vniuerſa, & forma, naturaque potiſſima contineatur; deſeruiente odori exhalatione ad inſtar vehiculi; nulla ratione dici poſſet odorem alere; non enim tribuas excrementis uim nutriendi.

Fumida exhalationis natura, & origo.
1. meteo. c. 4.
Excrementum in quid ſit.

Sed fortaſſe dixeris duorum alterum in fumida exhalatione ſtatui excremẽtum, nempe uel ignẽ, uel terram: nihil minus à vero abeſt; quum enim viuentia ſint miſta perfecta ex quatuor elementis; ſane fumida exhalatio non poterit eſſe ſimilis alendo corpori ob ignis participationem. diſſimilis ob portionem terream; nec ex aduerſo ſimilis ob terram, diſſimilis ob ignem; ſed utriuſque ratione pariter diſſimilis, ut ſimplex miſto, uel ut miſtum imperfecti generis perfecto: Non ergo in exhalatione fumida odoriſera vllum reperias excrementum; quando excrementum pars eſt in alimento diſſimilis alendo corpori aſſociata cum ſimili; exhalatio vero hæc tota ſit diſſimilis, nec vllam ſui partem ſimilem obtineat nutriendo viventi. Eodemque argumento idipſum pateat in odore, qui dicitur eſſe concretum corpus ex fumida, & vaporoſa exhalatione, quia vapor miſtum eſt ex aqua & aere, perinde ac nuper oſtendimus fumum eſſe miſtum ex terra & igne; calor enim agens in aquam eam conuerſurus in aerem, in medio ſuę operationis antequam aqua ex toto corrupta ſit, & aer omnino genitus, patiens illud ex aqua ſemicorrupta & aere ſemigenito uapor eſt: ſi ergo in odore tum fumidam, tum vaporoſam exhalationem agnoſcas, alimentum tamen, & excrementum non agnoſces; non alimentum, quia nec vapor, nec fumus, nec aggregatum ex vtroque miſtum eſt perfecti generis, cuiuſmodi eſſe oportet alimentum, vt ſupra viſum eſt: non excrementum, quia vapor tum ratione aquæ ſolius, tum ratione aeris pariter diſſimilis eſt alendo corpori; quare non aer potius quam aqua in vapore dici poterit excrementum: Immo nec in toto cõpoſito ex vapore, ac fumo vllum reperias elementum diſſimile præ ceteris alendo corpori.

Vaporis origo, & eſſentia.

Addo calorem in hæc miſta imperfecta operando non ſeparare alterum ab altero, vt excrementum ab alimento, ſed unum in alterum mutare; nimirum agens in vaporem calor aerem ex aqua non ſeparat, ſed aquam conuertit in aerem; & agens in exhalationem fumidam ignem à terra non ſegregat, ſed terram commutat in ignem; cuius ea ratio eſt, quia exhalatio quælibet quum ideo ſit miſtum imperfectum quia mediam naturam obtinet inter aquam & aerem, vel inter ignem ac terram; quumque originem habeat a calore agente uel in terram, vel in aquam vbi ad medium ſuæ actionis peruenerit, ſemicorrupta terra, vel aqua, & ſemigenito igne, uel aere; atque ob aliquam cauſſam ab agendo deſtiterit; profecto ſi denuo calor idem, uel alius actionem intermiſſam aggrediatur circa idem ſubiectum, quod exhalationis naturam induerit, nihil aliud efficere poterit quã quod ab initio feciſſet, ſi ſuam functionẽ haud intermiſiſſet, ſed ad exitum deduxiſſet; quum autẽ finis, ad quem tendit calor in terram operans, & in aquam, ſit eas in ignem conuertere; ſane redintegrata ſua functione calor vbi ex terra fumum genuerit, hunc vertet in ignem; & ubi ex aqua vaporem creauerit, hunc in ignem pariter conuertet, vel in aerem immediate, quem vlteriori actione commutabit in ignem; nec ullo pacto in fumo ignem a terra, & in vapore aerem ab aqua ſegregare ſtudebit; ſed perinde ac ſi nunquam ſui actionem intermiſerit ignis cum terram in fumum vertet, fumum poſtea in ignem; tum aquã in vaporem mutabit, vaporem in aerem, & aerem in ignem, nihil vnquam ſeparando. Ita ergo calor agens in odores, qui exhalatione nituntur, nullum ex illis excrementum ſegregare poteſt.

Cur calor non ſeparat elementa in miſto imperfecto.

Quæ ratio quoque militat in exhalationum partibus integralibus, quas nuncupant quantitatiuas; nanque ignis vlterior actione vertit omnes portiones terræ in fumum, & omnes portiones fumi in ignem; & conſimiliter mutat omnes portiones aquæ in vaporem, cunctaſque vaporis portiones in aerem, & omnes aeris particulas in ignem, nullo inde ſegregato corpore, quod excrementi rationem habere valeat.

Ab odore vi caloris concoquentis nec tenue, nec crassum ſegregari exſcrementum.

Cap. XXX.

NEc prætereundum eſt actione caloris per coctionem ex alimento quolibet duo excrementorum genera neceſſario ſeparari; quod paſſim cum Galeno canit Medicorum Chorus, ſcilicet excrementum tenue, atque craſſum; plerique putant collatione facta vnius ad alterum illud eſſe tenue, hoc autem craſſum: ſed ratio ſubtilius quid ſuadere videtur; nempe alterum eſſe excrementum tenue, & alterum craſſum, relatione habita ad ſuccum alimentarium, à quo ſeparantur, cuius conſiſtentia eſt in mediocritate ſubſtantiæ conſtituta; ſiquidem quum in viuente alantur ſolæ partes ſolidæ, non ſpiritus, non humores, vt fuſe antea demonſtrauimus; quumque ſolidæ partes, quę viuentes ſunt, generatim habeant viuentis temperiem, quam dicimus eſſe calidam & humidam; quando vitam calido, & humido contineri iam vulgatum eſt apud omnes; quamuis in huius temperiei latitudine aliæ partes alijs ſint magis, vel minus calidæ, vel humidæ; quo nomine aliæ viuentis partes dicuntur etiam frigidæ, aliæ ſiccæ; abſolute tamen omnes calido natiuo, & humido radicali fruuntur, ac vitæ pollent temperamento; ac proinde mediocrem nactæ ſunt conſiſtentiam inter craſsitiem, ac tenuitatem; ſiquidem viuentis temperamẽtum, ac præſertim humanum adeo ad calidum & humidum non vergit, quin ſit mediocritati quam proximum, & ab omni exceſſu diſtantiſsimum; quum autem qualitates ſecundæ primas maxime conſequantur; plane quod in primis ad mediocritatem proxime accedet, idipſum in ſecundis, ac præcipue quoad tenuitatem, atque craſsitiem a mediocritate minimum recedet: ſi ergo alimentum alendæ parti conſimile eſſe debet, iam oporteat ex eo ſegregari partes cum tenuiores, tum craſsiores, velut excrementa nutriendæ naturæ diſsimilia, ſeruatis partibus mediocritatẽ habentibus in purum alimentum alendæ ſubſtantiæ conſimile: Quoniam vero fieri non poteſt vt extra nos alimentũ reperiatur, cui non inſint partes tenuiores, & craſsiores noſtris partibus ſolidis; quumque fieri etiam nequeat vt eadem actione caloris tenues illæ partes incraſſentur, & craſſę attenuentur ad mediocritatem; immo quum caloris propriũ ſit heterogenea miſta diſgregare; iam neceſſarium eſt in coctione qualibet alimenti ab alimentari ſucco duo excrementa ſeparari; quorum alterum ſit eo ſucco tenuius, alterũ craſsius: Quod ſi aſſumpta ſubſtantia ob aliquam aliam cauſſam in ſe nullam partem obtineat, quæ ſit alẽdo corpori; profecto ea non coquitur, etſi a calore afficitur, qui in omnia operatur: ingeſta inquã materia id certe non patitur, vt à ſe caloris opere vlla ſeparentur excrementa, non craſſa, non tenuia, nõ ſenſibilia, nõ ſenſum fugientia; ſiquidem inter excrementa craſſa, & tenuia hoc diſcrimen reperias, quod aliquando tenue viſus aciem fugit, quum craſſum vbique viſui pateat; namque in prima coctione, quæ fit in ventriculo, excrementum craſſum, ac tenue vtrumque ſenſibile eſt, ſtercus, & vrina, ſiue mucus vna cum ſtercore labens ad inteſtina; in ſecunda item, quæ Medicis obitur in hepate, craſſum ac tenue excrementum viſibile eſt, melancholia, & flaua bilis, pituitaque in ſpeciem ichoris; at in poſtrema coctione, quæ fit in membris craſſum excrementum ſemper viſui patet, pilus, vel ſordes, tenue alterum halitus eſt inſenſilis apud Medicos appellatus: ceterum hic halitus viſui quidem inſenſilis eſt, at vero non abſolute inſenſilis; namque olfactu percipitur; ſentimus enim corpora nonnulla ſpirare tetrum odorem, vt quibus alimento ſunt allia, cæpe, atque id generis graueolentia; contra probo alimento altos toto corpore halare ſentimus ſuauem odorem, alias quidem hebetem, nonnunquam vero etiam vehementiorem, vt de ſuo illo barbaro ſolitariam vitam in Ægypto degente aſſerit Plutarchus, quẽ dum loqueretur ſuauiſsimum ex ore ſpiritũ emittere teſtatur. Nec præterire fas illud ſit, quod ex humano corpore ſpirantes odores canibus, & anſeribus notiſsimi ſunt; illi nanque olfactu heros magis quam viſu cognoſcunt; anſeres autem & ſupra canes hominis odorem ſentiunt; qua de re pulchre Lucretius more ſuo

. . . . *tum fiſſa ferarum*
Vngula quo tulerit greſſum, promiſſa canum vis
Ducit: & humanum longe præſentit odorem
Romulidarum arcis ſeruator candidus anſer.

Hiſtoria notiſsima eſt; capitolium, vrbe a Gallis capta, ſeruatum eſſe anſerum voce; quare tum Plinius aſſerit, *Eſt & anſeri vigil cura, Capitolio teſtata defenſo, per id temporis canum ſilentio proditis rebus; quamobrem cibaria anſerum Cenſores in primis locant*; tum Liuius, *Galli nocte ſublustri tanto ſilentio in ſummum euaſere, vt non cuſtodes ſolum fallerent; ſed ne canes quidem, ſollicitum animal ad nocturnos ſtrepitus, excitarent; anſeres non fefellere*: quamuis autem plerique putent anſeres non olfactu, ſed auditu tunc ſenſiſſe Gallos, nos tamen hac in re iuuat vni Lucretio ſummo Philoſopho ſubſcribere. Atque ita plane conſtet odores, ſi aliquod excrementum caloris actione a ſeipſis excuterent, hoc non poſſe olfactum latere, ſi viſum fugiat, ergo & qui ſolo nutriatur odore, iam hic mirum in modum toto corpore, ac præſertim reſpiratione fragrabit; quare abſtinentium noſtrorum corpora vel ipſis Pantheris eſſent odoratiora; de quibus Magnus Albertus ait eſſe genus animaliũ vorax, quod a crapula in ſpeluncam ingreditur ad longum ſomnum, a quo tandem exurgens emittit à ſe fumum boni odoris; quẽ animalia cetera gregatim inſectari Plinius, & ante illum dixit Ariſtoteles: at vero ieiunãtes noſtros odorem halare præter conſuetum, ſeu vehementiorem fragrantiam poſt ieiunium ſpirare quam prius tum ipſi, tum ceteri homines emitterent, non reſpondet experimento. Non ergo ab odore inſpirato actione caloris in corde ſegregantur odoratæ fuligines, & omnino excremẽta vlla, nec ſenſibilia, nec ſenſum fugientia, nec craſſa, nec tenuia: quare odor non

Excrementum in omni coctione quomodo ſit duplex, craſſum, ac tenue, nulla eorum inter ſe facta collatione.

Cap. 4. & ſeq. lib. 2.

Partes viuentis omnes quo id peramento ſint.

Qualitates ſecundæ primas ob ſequi.

Calor non omnia concoquit, qui in omnia operatur.

Prima coctionis, & aliarum excrementa.

Excrementum inſenſile non abſolute.

Lib. de oracul. defectu.

Anſer olfactu canem ſuperat.

Lib. 4.

Lib. 10. c. 22.

Lib. 5. ann. nal.

mal. tr. 2. cap. 1. 13. ſect. Panthera odorem ſpirat poſt ſomnum.

22. de ani probl. 14. Vide lib. 4 c. 8.

erit vlla ex parte alimentum. Itaque odor in ſubſtantiam alendam verti nequit, quum illi penitus diſsimilis exiſtat, non quidem ratione vllius excrementi, ſed quia non eſt multum perfectum, cuiuſmodi eſſe oportet quoduis alimentum: Ita ex puro medicamento, & ex veneno ingeſto nullum calor ſeparat excrementum; quoniam hæc diſsimilia ſunt corpori, non ob excrementorum participationem; ſed ob propriam naturam; quippe neutrum illorum eſt aptum à calore vinci, quod eſt proprium veri alimenti; quum medicamenta calorem afficiant quoquopacto; venena vero ipſum corrumpant.

Cur ex medicamento, veneno calor non ſegreget excrementũ.

His fulget theorematibus ſecunda ratio Ariſtotelis demonſtrans odores non alere, quia nullum ex' ijs poteſt caloris opera in coctione ſegregari excrementum, neceſſario ab omni alimento in coctione ſegregandum.

Proprium alimenti eſt à calore vinci.

Tertia ratio Ariſtotelis oſtendens odorem non alere quia coctione à calore non incraſſatur.
Cap. XXXI.

EXinde vero tertiam his addit demonſtrationem Ariſtoteles ad idem propoſitum, quia quum in viuente animali non alantur ſpiritus, neque humores, multoque minus partes aereæ in mixto, quemadmodum ſupra demonſtratum eſt, ſed partes ſolidæ tantummodo, ac mixtæ, quæ ſolæ viuunt in nobis; quumque alimentum debeat caloris opę conuerti in ſubſtantiam alendam, proculdubio quod nutrit omne à calore id perpeti neceſſe eſt, vt fiat craſsius, & corpulentum magis quam ſit humoris conſiſtentia, nam partes omnes ſolidæ corpulentiam obtinent, craſsitudinemque longe ſupra humorem, ſed odor à calore tantum abeſt vt incraſſetur, corpulentumque fiat, quod potius attenuetur; atque in ſpiritum inſenſilem, ignemque, ſeu halitum inſpectabilem omnis exhalatio tum vaporoſa, tum fumida conuertatur. Non ergo poteſt odor vlla ratione alere.

cap. 5. & ſeq.

Cur alimentum à calore incraſſetur.

Quarta ratio, qua Ariſtoteles probat odorem non eſſe alendo corpori, quia non feratur ad membra nutrimentis dicata.
Cap. XXXII.

QVarto loco monet Ariſtoteles deſtinata eſſe, à natura in animalium corpore certa membra ijs omnibus excipiendis, quæcunque ingrediuntur corpus ad alendum, fauces, ventriculus, hepar, venę; huiuſmodi vero membra ſunt non ſolum in quibus alimenta elaborentur, ſed potiſsimum à quibus alimentum trahunt alendæ partes vniuerſæ, nam proxime trahunt exinanitæ partes omnes à venis, per uenas poſterius à iecore, per iecur deinde à ſtomacho, & faucibus, ubi fit indigētię ſenſus nomine famis, ac ſitis: ceterum odor per fauces non tranſit ad ſtomachum, inde ad iecur, & venas lapſurus; uerum per nares irrepit ad organum olfactus, quod eſt in cerebro, à quo nec animalię partes unquam alimentum quærunt, nec habēt animalia ut per ipſum appetant, ueluti per organū famis, ac ſitis: Odor itaque non deſeruit animalibus tanquam alimentum.

Hippoc. 5. de morb.

Gal. 3. de ſeperam.

Ariſto. 3. de part. c. 3.

Quinto confirmat Ariſtoteles odorem non alere, quia nonniſi per accidens fertur in fontem alimenti. Cap. XXXIII.

QVintum argumentum ſuperioribus attexendum illud eſt ex Ariſtotele, quia ſi odor ſimul cum aere inſpirato ingrediatur per nares, & os ad tracheam, & ad pulmones, uel etiam ad cor, quod eſt fons, & officina ſanguinis, quo alitur uniuerſum corpus; haud tamen eo uadit tanquā odorabile; quando ibi non eſt organum odoratus; uerum odor in cor fertur per accidens, ac ex neceſsitate materiæ, eo modo prorſum quo una cum inſpirato aere ingreditur ad cor uenenata qualitas in conſtitutione peſtilenti, & quotidie caliditas, ac frigiditas aeri aduentitia; quarū nulla propterea uertitur in ſanguinem, ac omnino in alimentū corporis. Odorabile igitur per ſe uere non alit.

Odor eſſe medicamentum, non alimentum, ſexta ratione probatur. Cap. XXXIV.

DEnique uero quum ſapor in alimento nutritiuo ſe habeat ad alenda membra non ueluti pars alimenti conuertenda in ſubſtantiam corporis nutriendi, ſed ueluti condimentum ſuſcitās appetitum ad amplectendum cibum, quod alibi dictum eſt; uerum quemadmodum ſe habet ſapor in alimento ad alendum, ita ſe habet prorſus odorabile ad ſanitatem; itaque odor non efficit, aut conſeruat ſanitatem quia conuertatur in ſubſtantiam corporis ſani, aut ſanitatem, ſubſtantiamue deperditam reſtituat; ſed quia ſuo calore ſimili naturalem calorem collabētem erigit, frigiditatemque in cerebro, atque in corde noxiam corrigit, ac tollit. His omnibus acriter, ac neceſſario demonſtrat Ariſtoteles aduerſum Pythagoreorum decreta odorem non alere; quam ſententiam alibi etiam profeſſus fuerat.

Sapor vt ſe habeat ad nutriēdũ corpus.

2. de an. t. 28.

Saporis, & odoris comparatio.

3. de an. t. 64.

Cenſura reſponſionum demonſtrationibus Ariſtotelicis ab Argenterio allatarum.
Cap. XXXV.

QVæ ſi paullo diligentius conſideraſſet Argēterius, optime uidiſſet has rationes eo non ſolum, quod ipſe propoſuit, nimirum odorem, qui aſſurgit cum uapore ſemper à corporibus compoſitis, & non ſimplicibus, eſſe compoſitum: ac ex eo poſt nutricationem aliquid reſultare excremētoſum, quod tamen ob tenuitatem ſenſum noſtrū fugiat multo magis quam uapor quem Galenus ponit eſſe excrementum tertiæ coctionis, & ex ſolidiore etiam alimento gigni: Corpulentumque id eſſe oportere alimentum, quod reſtituit id, quod eſt ſolidum, ac terrenum in partibus; at quod reſtaurat partem aeream, uaporoſum, & aereum eſſe: Naturamque deſtinaſſe quidem inſtrumenta

Argēterij reſpōſio ad Ariſtotelis primā rationem.

2. Aphor. com. 11.

ad 2.

ad 3.

ad 4.

menta ad coctionem cibi, & potionis, quando illa maiorem elaborationem deſiderant; ſed vaporoſum nutrimentum non habere opus illis inſtrumẽtis; quum à minimo quoque calore mutatio in eo fieri valeat: ſed Argenterius ad pauca reſpiciens hoc in loco, nudumque corticem Ariſtotelicarum demonſtrationum lambens de facili enunciauit allatas rationes eſſe nullius momenti, & à ſe adductis reſponſiunculis euerti; An vero res ita ſe habeat, neminem qui hæc omnia tum nobis in argumentorum Ariſtotelis explicationem, tum Argenterio in eorundem ſolutionem propoſita fuere, non oſcitanter legerit, recuſã iudicem.

Non ergo poſſunt abſtinentes noſtri, neque vllus hominum inſpirata exhalatione, aut odore ſolo nutriri.

Reſpondetur ad argumenta, quibus nititur ſententia ſuperior, ac primum oſtenditur exhalationem de terra ſurgentem non vbique præſto fuiſſe abſtinentibus; nec eſſe miſtam. Cap. XXXVI.

ARgumenta vero ſuperiorem ſententiam cõfirmantia magna ex parte ingenioſa ſunt potius quam vera; quæ ſi acrius expendantur, enodari poterunt. Quod enim primo afferebatur de inſpiratione exhalationis vna cum aere ſoluetur, ſi concedentes calorem ab aſtris, ac cœlo quacũque ratione factum, productumve in aere inferno ſemper agere in globum terra & aqua conſtitutum; atque inde iugiter eleuare vaporoſam, & fumidã exhalationem; audacter negauerimus propterea perpetuo vniuerſam aeris regionem infimam ſic ea exhalatione repleri; vt nihil aeris inſpirare valeamus, cui non ſit admiſta exhalatio; ſenſu enim percipimus plerunque nos viuere, ac ſpirare in aere puriori, & perquam defecato ab omni extraneo, & aduentitio corpore: Quin & ratio ſuadet exhalationis tantam manum aſsidue non gigni, quanta neceſſaria eſſet ad hunc aerem noſtrum vniuerſum inſpergendum; ſiquidem calor ambiẽtis terræ, vel aquæ partes intimas in exhalationẽ non conuertit, ſed extimarum aliquas tantummodo; non enim lapides, quorum magna vis eſt in terræ ſuperficie: ac longe à vero aſſumitur nullo tempore nullam partem aeris immunem eſſe à vẽtis; in noſtro enim Muſæo diligenter occluſo nulli vnquam perflabunt venti; quibus plerũque ſub dio etiam aerem omnino carere contingit; an ne dicendum non potuiſſe in cubiculo, & in aere trãquillo vllum abſtinentem diu uiuere? ſed uiuunt ſine reſpiratione Lucomori, ac proinde ſine inſpirata exhalatione.

Ad ſecundum argumentum cõcedentes exhalationem vtramque ſimul aſcendere, negamus tamen ambas coire in naturam miſti; ſed fumida vaporoſam velut onus a ſe diſtinctum ſurſum defert in aeris regione media relinquendum; quod ſuprà ex Ariſtotele oſtendimus: Ac ſi contendas maſſam ex vtraque miſtam appellari poſſe; nunquam vere miſtum; nec miſtum perfectum dici poterit, cuiuſmodi eſt alimentum.

Cap. 23.

1. meteor. cap. 12.

Exhalationem odore tetro affectam eſſe, ſapidam non eſſe. Cap. XXXVII.

TErtiæ rationi concedentes aliquando maſsã exhalationis habere, halareque odorem, ſed fere ſemper tetrum, vt ſulphureum, qualem ſpirãt nebulæ denſiores, ac fulmina; exiſtimamus eo tetro, ac fere venenato halitu Timonis amitam potius ſuffocationem paſſàm, quam enutritam; iacebat enim ſemianimis, vt vix reſpirare cognoſceretur: Id ipſum de Lymphaticis Apuleij, eos nempe à teterrimis illorum halituum odoribus pene ſuffocatos diu ſine cibo, potuque iacuiſſe, non ijs halitibus altos; quod vel ex ipſo Apuleio colligas paullò poſt aſſerente ſe vidiſſe apud Hierapolim Phrygiæ ex terræ hiatu mortiferos halare halitus, quos anhelitu trahentes beſtiæ contagione corruptæ capite circumacto interirent; quinimmo & homines propius eo loci accedere audentes ſemiuiuos eſſe: hæc ut ea ratione interpretaremur docuit nos Plinius inquiens alibi ſpiritus letales aut ſcrobibus emiſſos, aut ipſo loci ſitu mortiferos inueniri; quam ſententiam roborat item Galenus lib. 1. de tuend. ualet. ſtatuens circa Sardeis talem eſſe locum, e quo ſpirantes halitus ſint mortiferi. Nec prætereundum eſt de his, uoluti de fabulis Apuleium agere, licet uera eſſe nihil impediat. Deinde uero uti negamus huiuſcemodi maſſam exhalationis alere; ita non putamus eam in ſe ullũ habere ſaporem; neque arbitramur quemquam exhalationem iſtam unquam guſtaſſe; ſapor enim guſtatiuæ partis paſsio eſt Ariſtoteli; quod autem affertur de inſenſili ſaporẽ, atq; odore, mihi contradictionem implicat; quũ enim ſaporis, & odoris natura ſit per ſe obiectum guſtus, & olfactus, ac propterea per ſe ſenſibilis; profecto perinde eſt dicere ſaporem, & odorem inſenſilem, ac dicere ſenſile inſenſile; ſiue odorabile, & guſtabile inodorabile, & inguſtabile: Falſum & illud eſſe uidetur in propoſito, maſſam exhalationum continere in ſe cauſſas proximas odoris, & ſaporis; nam ſiccum ſapidum non habet; humidum etenim, ac ſiccum abſolute ſunt cauſſæ remotæ odoris, atque ſaporis; ſunt autem proximæ cauſſæ odoris, & ſaporis proprij alimentorum, de quibus nunc inſtituta eſt meditatio, quando humidum cum ſicco ſapido fuerit perfecte miſtum, ac certis legibus, debitaque proportione, non utcunque adiunctum, quemadmodum eſt in maſſa exhalationis.

Lymphatici Apuleij.

Lib. 2. c. 93.

De ſen. & ſen. ca. 1.

inſenſilis odor. ac ſapor eſſe nequit.

Exhalatio non continet in ſe cauſſas proximas odoris, & ſaporis.

Exhalationem à calore non condenſari. Cap. XXXVIII.

AD quartum argumentum concedentes in aere maſſam exhalationis concreſcere in uaria meteororum genera; infitiamur primum illã a calore concreſcere; ſemper enim a frigore condenſatur; de nubibus quidem, aqua, niue, grandine, ac pruina dubium non eſt quin ex uaporoſa exhalatione fiant à uigente frigore in medio aere coacta:

ſta: Idipſum autem euenire materiæ ignitarum impreſsionum, & apparentium in aere ſuperno dein onſtrari poteſt, quamuis enim eo in loco nulla frigiditas reperiatur, ad eam tamen plagam de terra non aſcendit exhalatio, quin tranſeat prius aeris mediam regionem, in qua reperiens forte fortuna impenſam frigiditatem, fieri haudquaquam poteſt quin ab ea condenſetur magis, uel minus, prout ibi tum maiorem, uel minorem moram trahere cogitur ab adiuncto ſibi uapore, cuius lentori adhærens implicata plerumque non ita facile ab eius conſortio extricari ualet; tum quoque intenſiorem, uel remiſsiorem frigiditatem comperit: non enim ſemper in toto aere medio, ac in ſingula eius portione uiget idem frigoris gradus: quę igitur exhalatio illuc tranſiens parum adeo cogitur ut craſsitiem inſenſilem inde contraxerit, ea ſuperum ad aerem delata in igneum elementum uertitur inſenſibiliter, uel repertæ ibi conſimili exhalationi tenuiori cõiungitur: quę uero ita coacta fuerit, ut ſenſibus cõſpicuam denſitatem adepta ſit, ea ſupremum in aerẽ ſcandens, ſi accendatur ardet in cometam, trabem, & huiuſmodi alias figuras ignitas; ſi non inflammetur, ſed ſiderum lumine illuſtretur ſolum, foueam, hiatumue, ſanguinem, atque ſexcentas alias imagines nobis efformabit; quæ omnes tandem abolentur, calore rurſum tenuata illa mateſia, & in igne conuerſa.

Exhalationem in aere cogi non poſſe in ſanguinem, carnem, & lac; quæ pluat poſtea.

Cap. XXXIX.

INſitiamur & illud, ex maſsa exhalationum de terra in aere gigni lac, ſanguinem, & carnes; gigni quidem poterit ſubſtantia lacti ſimilis, ſanguinem referens, & carniformis, quia ut ſolis ſublati uapores, exhalationeſque de uarijs ſubiectis uarios colores obtinent, ſed potiſsimum lacteum, & cruentum; euiuſmodi colorem aſpicimus & in ea maſsa, quæ in ſupremo aere nobis effingit cum uiam a candore lacteam nuncupatam; tum

3. Meteo. c. 4. & 10

ſanguineum, atque purpuram, ut monet Ariſtoteles; & ſæpiſsime prope terram oriente, ac occidẽte ſole uapores cernimus in aere rubentes ad inſtar ſãguinis, per quos & uiſui ſol apparet rubeus: hi uero uapores aliquando colorantur a radijs ſolaribus admiſsis, & repercuſsis, ut in Iride contingit; aliquando autem nullo ſolis miniſterio ex ſe habent eiuſcemodi colores à materia, unde prodiere: neque enim a ratione abeſt de locis minio ſcatentibus uapores attolli rubros, qui frigore cõcreti ſanguinem referãt pluuium: immo & ex his aſcendẽtibus de terra niuibus oblita niues rubras effici non ab re prodidit Euſtrathius nobilis interpres Homeri: ſed & Homerus ipſe rorem cruentum dicit, qui apud Troiam quãdoque factus eſt: quid enim mirum ubi larga ſanguinis copia effuſa eſt, inde uapores attolli, qui frigore coacti ſanguinem referant, unde prodiere? ſic enim liceat obſeruare uapores ui caloris ex aqua ſublatos ad operculum lebetis frigore denſari rurſum in aquã eiuſdem coloris: quando itaque uapores rubri aut candidi aſcendentes de quacunque materia ui frigoris coguntur in aquam non mutato colore priſtino, tunc uidetur lac, & ſanguinem pluere; ſin autem præter ruborem hi uapores maximũ quoque obtinuerint lentorem, atque à frigiditate cogantur, tuc pluet ueluti carnium fruſtula: ſed quæ uiſui colorem lactis, carnis, & ſanguinis imponere uidentur; ea nec olfactui odorem, nec guſtui ſaporem, nec igni, aut menti ſubſtantiam lactis, carnis, ac ſanguinis imponere ualebunt; ſiquidem hæc omnia igne liquabuntur; quippe a frigore cõcreta; quum lac, ſanguis, & caro igne non liquentur; ſed priora duo a calore concreſcant, poſtremum autem molleſcat, non uere liqueſcat. Vt certo pateat quæ aliquando pluit, non fuiſſe carnes, nec ſanguinem, nec lac, ſed ſubſtantias iſtis ſolum colore, aut conſiſtentia ſimiles, in temperamento uero, ac in eſſentia, & præſertim in ratione alimenti diſsimiles.

Quomodo contingat lac, & ſanguinem pluere.

Pluere carnes.

Qua ratione potuerit animalia pluere, ac ſpeciatim uitulum, piſces, ranas, atque lemmer.

Cap. XL.

QVod proponitur de uitulo, id arbitror ea ratione accidere potuiſse, qua notat aliquando Ariſtoteles pluiſse lapidem in fluuijs Aegos; non enim genitum in aere pluit; ſed a magno uentorum flatu de montis uertice, uel quouis alio editiori loco auulſus, ac per aera uectus aliquandiu, tandem ceſsante uento recta deorſum cecidit more grauium; non alia ratione uitulum paſcentẽ in altiori iugo magna uenti uis extollere, ferreq; longe per aera potuit, flatuq; remiſso cadentẽ uitulũ pluiſse uiſum. Id quod de piſcibus innuit Plinius, *Quid inquit eſſe mirabilius poteſt aquis in cœlo ſtantibus? At illa, ceu parum ſit in tantam peruenire altitudinem, rapiunt eo ſecum piſcium examina: ſæpe etiam lapides ſubuehunt portantes aliena pondera.* De ranis illud nobis maxime ſuſpectum eſt eas in aere gigni, & pluere; quum enim ſint animalia non paruipendendæ ſtructuræ, ac magnitudinis; corpus nanque obtinuere multis organis affabre conformatis conſtitutum; par eſt non niſi multo tempore abſolui poſſe: uerum in aeris illa parte, ubi eſt exhalatio in ranam commutanda, non poteſt tandiu perſiſtere agens illud, à quo rana conformari, & animari debet, quum aer aſsidue commoueatur, & alteretur, potiſsimum uero, ac uehementer agitetur imminente pluuia, & ea qua ranas pluet; ſi quidem ut plurimum magnis tempeſtatibus id accidit.

1. Meteo. cap. 8.

Lib. 31. ca. 1.

Addere liceat in aere ex fumida, & uaporoſa exhalatione haud gigni uiuentia niſi infimæ ſortis, quæ non ſemine, ſed ſolum putredine oriri queunt; uti ſunt muſcæ, pyrauſta, & id generis alia; rana uero etſi poſsit ex putri oriri, quum naſcatur etiam ex ſemine, & ouo, apud Ariſtotelem, miſtu perfectius eſſe neceſſe eſt, quam quod oriatur ex ſublata exhalatione; uerum ubi gignitur ex putri, oritur ex terra madefacta, & fimo ſcatente.

4. hiſt. an. cap. 9. 3. de gen. an. c. 3. Ranarum origo.

Præ-

Prætèrea quęcunque oriuntur ex putri ſuæ generationis efficientem obtinent calorem; immo ſimpliciter animalia cuncta calore procreantur; generatio enim functio eſt facultatis naturalis, ac omnino naturæ, quæ calore vbique vtitur ad operandum; vt vere vulgo dicatur velut in adagio frigidum non ingredi opera naturæ; per naturæ opera interim ſignificãdo generationes viuentium, quin & omnes functiones uegetalis animæ, quæ ſunt alere, augere, generare viuens, quod Ariſtoteli dicitur opus naturaliſsimum uiuentium, & vulgo naturæ perfectiſsimum: ſed abſolute (ut omittamus quæ ſemine propagantur) quæcunque giguntur ex putri, ab efficiente calore producuntur; ceterum in aere pluuio nihil eſt caloris in actu, cuiuſmodi eſſe oportet, à quo ranas exoriri decet: Non ergo exhalatio conuertitur in ranas; Idẽque iudicium eſto de ſtellionibus, & alijs id generis; Apparent autem poſt pluuias, ſi magna ſint hæc animalia, uel ui uentorum aliunde in eum locum delata; uel diſſoluto cæni concreti tegumento, ſeu terræ rimis eluente imbre recluſis, patefacta, quæ prius ſub terræ, aut luti cruſta deliteſcebant: ſi vero exilia ſint, nuperrime genita ex luto, cui ſolis calor aduenerit. Volitantia vero pluere poſſunt, cum mortua vi frigoris enecata; tum quoque viuentia vel impetu cadentis pluuiæ ad terram depulſa, vel plumis madefactis cadẽtia, quod metuens Icaro volaturo Dædalus genitor ſic infit apud Ouidium

Vide libro 4. c. 9. Frigidum vt non ingrediatur opera naturæ.

2. De an. n34.

Stelliones aq. pluat.

8. Metam.

. . . . medioque vt limite curras
Icare, ait, moneo; ne ſi demiſſior ibis,
Vnda grauet pennas; ſi celſior, ignis adurat;
Inter vtrunque vola.

Exer. 199

Hoc ipſum dicere poſſumus de Lemmer Scaligeri, quod beſtiolarum genus e nubibus putridis nõ gigni ex eo plane conijcias quia Noruegiæ incolas ante horum animalium exortum, & interitum aere vſos non inſalubri monet vir acutiſſimus; rationi vero conſentaneum erat eas gentes eandem luem contraxiſſe multo prius aere putridis vaporibus, ſeu nubibus referto, vnde gigni Lemmer potuere, atque poſtea contrahunt eodem inquinato vaporibus, in quos corruptione Lemmer abiere.

Hippocratis dogma illuſtratur de exhalatione vi ſolis attracta ex animalium corporibus. Cap. XLI.

De aer. aq. & loc.

QVod poſterius adducitur ex Hippocrate alicubi aſſeuerante vi ſolis in aerem tolli exhalationem promiſcue de omnibus corporibus cum ſimplicibus, tum etiam miſtis, ac præſertim animalium, ſuperiorem ſententiam non firmat; ſiquidẽ ex animalium corpore vi caloris externi effluit halitus Hippocrati tum excrementitius, qui propterea non eſt alendo corpori abſtinentium noſtrorum; tum quoque aereus, & aqueus, cui nullæ fere ſunt partes terreæ; calore nanque ambientis de animalium corporibus ſegregantur terreæ partes in ſordes, aqueæ vero, & aereæ in halitus in ignem conuertendos: quare quod hac ratione vi caloris effluit ex animalibus miſtum non eſt perfectum, ac propterea longe abeſt ab alimenti natura. Quinimmo & ſi miſtum perfectum vi ſolis ex animalium corpore attolleretur, quum tamen haud ſtatim corpus alendum ingrediatur, ſed in aere diutius immoretur, in diuturna mora neceſſario a calore, à quo primum eductũ eſt, poſtea in ignem conuertitur, atque in elementa diſſoluitur: ſecus enim eo permanente ſub natura miſti, quod alendi vim babeat, cur non omnes, aut ſaltem plurimi ſemper eo inſpirato ſine vllius alterius alimenti uſu diu uiuere poſſemus?

Rorem non eſſe vaporem vi caloris concretum, nec alimentum cicadarum. Cap. XLII.

DE rore duo proponuntur, quæ recipere nequeo; quod gignatur à calore tepido aeris uaporem condenſante; quodq; cicadis in alimentum cedat. Vapor enim a calore, quiuis ille fuerit, neceſſario tenuatur in aerem; concreſcit autem in rorem non niſi à frigore; ſignum huius rei eſto euidentiſſimum, quia noctu concreſcit, quo tempore abſente Sole nullus calor eſt in aere noſtrati, potiſſimum uerna conſtitutione, quando ros decidit: Equidem uerum eſt longe remiſſiorem eſſe aeris nocturni frigiditatem, quæ uerno tempore uaporem cogit in conſiſtentiam roris, ea quæ hyberno eundem condenſat in pruinam; quo ſenſu ſcriptum eſt Ariſtoteli uapores in pruinam condenſari à frigore hyemali, hoc eſt intenſo, quale riget hyeme, aut in hyemalibus locis: in rorem uero conuerti a frigore non ita excedente, ſed a magis temperato, magiſq; ad teporem accedente; nunquam uero à calore, quod gratis accipitur. Nec uerum eſt cicadas rore puro nutriri, nec Ariſtoteles id e ſuo penu refert, ſed e ruſticorum opinione iam inuulgata cum Menalca paſtore canentium

Rorem à frigore, nõ à calore fieri.

1. Meteor. c. 11. Pruina & rigo.

Dumq. thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ.

quam uulgi opinionem & Ouidius ſequutus de Clytie cecinit, quod

Perque nouem luces expers vndaque, cibique,
Rore mero, lachrymiſque ſuis ieiunia pauit.

Sat enim erat poetæ uulgatam ſententiam proponere, quod non decet Phyſiologum, ſi a ratione diſſentiat. Hanc tamen ſententiam a uero abeſſe illud potiſſimum doceat, quod cicadæ maxime uiuunt æſtate, ac locis calidioribus, nec uernis diebus, uel autumnalibus ullæ uiſuntur: ros autem æſtate non cadit, a nimio calore diſſipatis uaporibus; ſolumque oritur tempore, ac regione temperatæ frigiditatis, quod nuper adnotauimus ex Ariſtotele. Verum de cicadarum alimento poſtea ſuo loco fuſius. Illud nunc ſufficiat ad obiectum argumentum, Qua ratione uapor, & omnino exhalatio in aere non cogitur in rorem a calore uehementi, neque a calore debili ullo; quippe omnis calor eſt ultra tepidum; ſed a frigido temperato proxime ad frigidum uergente; demus etiam diſputationi a tepido; eadem plane ratione attractus uapor, ſeu exhalatio per inſpirationem in cor, ubi uiget ſemper intenſa caliditas ultra teporem, non

Cicadæ non alũ rore.

Roris origo.

Cap. 86.

Omnis calor eſt vltra teporem.

poterit

poterit ibi condenſari vllo pacto in ſanguinem, & alimentum.

Mannam non fieri ex vapore vi caloris denſato in aere, nec ſolam alere poſſe ad Hebraica mannæ diſcrimen. *Cap.* XLIII.

DE Manna duo ſimiliter ſuſpecta nobis afferuntur; alterum eſt, quod eius origo ſit in aere ex vaporibus à calore denſatis; alterum eſt, quod ſola ſit alimentum ex ſe ſufficiens ad vitæ cuſtodiam. Quoad primum, non infitias ibo vaporoſam exhalationem cedere in materiam mannæ; ſed in eo dogmate aperte negabo vaporem hunc in mannam concreſcere miniſterio caloris; vaporum enim ea natura eſt, vt ſolo frigore denſentur, calore nunquam; ſed potius attenuentur, ac in aerem, aut ignem conuertantur: Argumentum huius rei hoc eſto euidentiſſimum. tum quod Manna ipſa calore liquatur; calore autem liquabilia non eſſe niſi frigore concreta docet Ariſtoteles; tum quod in locis manna feracibus ea colligitur quotidie ſummo mane de arborum frondibus noctu genita, quo tempore in aere quoque æſtiuo non calor vllus, ſed frigiditas viget; itaque a frigiditate aeris nocturni tepori proxima ros cogitur in mannam. Nec minus mihi ſuſpectum eſt mannæ omnem materiam ex vapore, ſeu rore concreto ineſſe; in primis enim & ipſa inter meteora connumeranda fuiſſet Ariſtoteli. Deinde vero & illud habemus ab Auicenna, Meſue, quin & ab experimento mannam participem eſſe naturę, ac virtutum plantarum, ex quibus colligitur; quare non erit purum meteorum in aere genitum, ſed miſtū ex rore certi temperamenti, & humore quodam ex plantis nonnullis, ſuper quas cadit, reſudante; Quæ autem manna legitur ſuper lapidibus, ac terra, illuc non immediate de cœlo, ſed cecidit de ſtirpibus oculato experimento, ac teſtimonio Cluſij, & Altomarij. Quin & Porta in ſua Villa ſcribit a ſcriptoribus ſe accepiſſe, *Galliæ locis quibuſdam ex vulgari olea emanare manna vere melleum ſapore, colore, & incorruptum durare. Manat e tenellis ramis, & ſtipitibus, & rimoſis corticibus, vel etiam ſcalpello inciſis, oliua nigricante, vel purpuraſcente, Nouembri menſe, ingruente hiemis ſæuitia: ſed is etiam maioribus truncis mitto melle liquidior glutinoſus latex emanabat, poſtea frigore denſior euadebat non tam mel, quam manna præſeferens.* Sed & ego ipſe non ſemel oleas aliquot in rure meo de terra legi, quæ nigræ colore, ac semiexſiccatæ albo quaſi ſaccaro reſperſæ guſtui mannæ ſaporem communicarunt. Deinceps autem certo conſtat in Calabria mannam colligi e folis ornis, & fraxinis tum frondibus adhærentem, tum e ramis, & caudice aut ſponte reſudantem ad inſtar gummi, aut inciſione, ac expreſſione violenter eductam; quumque multæ aliæ ſint ibi arbores inter ornos, & fraxinos, ex nulla tamen earum mannam colligi, vel educi: argumento certiſſimo non eſſe mannam ex rore ſolum. Demum etiam veſperi obtecta luteis orno, & fraxino, ne noctu rorem admittat; mane tamen frondes manna diffluere, ſcatereque comperias. Alia his multa addit argumenta Doctiſſimus Coſtæus, & Altimarius; quibus liquido iam pateat nō eſſe mannam purum meteorum ex vaporibus condenſatis in ſpeciem roris, ſed eſſe gummi plantarum, & e ſucco arborum fieri; cuiuſmodi eſſe omnem mannam orientalem autor eſt Garzias ab Horto in opere de medicamentis Indiæ orientalis. Ceterum de manna, qua Deus olim pauit quadraginta annorum ſpacio Hæbreorum multitudinem in deſerto Sin, non poſſum cum Valleſio conuenire vt eam exiſtimem eiuſdem ſpeciei cum noſtrate; noſtra enim ſeruatur imputris ad multos menſes; illa non ſeruabatur ad tertiam diem, ſed altero, vel tertio mane ſcatebat vermibus, & computreſcebat: noſtra, quo tempore legitur, quotidie colligitur ſine delectu dierum; illa die ſabbathi nunquam cadebat; noſtra æſtate ſolum, atque anni tempore certo prouenit, quod Meſues adnotat; illa toto anno, ſingulaque nocte, præter eam, quæ eſt ante ſabbathum, cadebat; noſtra ſemper iiſdem locis prouenit, nec obſeruatum eſt alicubi, quum antea non legeretur, poſtea collectam fuiſſe; illam eo tractu deſerti Sin tunc ſolum pluere cępit: noſtra vnicum, eumque ſimplicem obtinet ſaporem dulcem, ac nauſeam cientem; illa in ſe habebat omne delectamentum ſuauitatis: noſtra non tam ante ſolis ortum, quam etiam meridie ſummo, & ſub canis æſtu colligitur Doctiſſimi Coſtæi animaduerſione; illa quum ſol incaluiſſet, liqueſcebat; noſtra medicamentum eſt deiectorium; illa purum alimentum præſtabat hominibus more panis, quo nomine appellabatur in Iſrael. Neque veriſimile eſt (quod Valleſio placuit) omnes in ea multitudine cacochymia laboraſſe, ac proinde principio mannam illis contuliſſe vt medicamentum, quod ipſi appellarent cibum leuiſſimum nauſeam prouocantem; mox conſuetudine redditum idoneum, atque ſuauem; Nam viciſſim ab initio læti, ac geſtientes manna veſcebantur Hæbrei; deinde vero (quæ fuit ſemper natio peruicax, Deoque contumax) cęleſtem panem faſtidire cępit appellans cibum leuiſſimum, & nauſeam incutientem; quam eorum peruicaciam Deus vltus eſt in populum mittens ignitos ſerpentes, quibus vulnerati plurimi moriebantur: noſtra quidem manna vere cibus leuiſſimus eſt, & nauſeoſus; quare ſi & illa eiuſdem ſpeciei, ac ſortis extitiſſet, nec fallo dixiſſet Iſrael ſe iam nauſeare ſuper illo cibo leuiſſimo, nec Deus propterea illos immiſſis colubris morte affeciſſet. At vero medicamētum, aut venenum conſuetudine ulla cibum effici poſſe, longe minus arbitror probabile: oppoſitas enim habent inter ſe naturas alimentum, medicamentum, atque venenum: conſuetudinis quidem vi poſſit medicamentum non alterare corpus, venenum non deſtruere uiuentis eſſentiam; ſed in alimenti ſubſtantiam verti poſſe nō damus, exiſtimantes utrumque a conſuetis ingeſtum impune tandem cum excrementis pelli extra corpus. Quamuis autem de manna in propoſito experimentis nō reluctabor; ſi quis tamen ſuo periculo

tentare

4. Meteor. cap.

Manna cauſſa efficiens.

Materia non ſolus vapor, ſeu ros.

Lib. 6. c. 5

Mãna proueniens ex olea.

Mãna origine e ſucco ſtirpiũ eſſe, nõ ex rore cœli.

Annot. in Meſ.

libro de Manna. Cap. 11.

Exod. c. 16.

Hebraica mãna ſpecie differt à noſtra.

Coſta. in Meſ.

Medicamẽtũ, & venenum cõſuetis non euadere alimẽtum.

tentare voluerit an ſola [illegible] ſtrat, diu viui queat, cum [illegible] le [illegible] onide lat. Hæc [illegible] qui noſtri manna [illegible] ius quantitatem cum ſolito [illegible] atam eſſe alendo corpori, non quidem [illegible] eius medicamen[illegible] id [illegible] ri non poſſe reor, ſed [illegible] copia cibi, & potus innoxij ob rutis, ac ſuperat[illegible] ea ratione qua [illegible] torem quidi repleto ſtomacho poſt [illegible] impune venenatas carnes ingurgitaſſe, retun[illegible]tur enim, ac hebetatur vis medic[illegible]ti, ac ven[illegible] et[illegible]m, quod pauca ingeſtum ſit copia, ab v[illegible]te alimenti, & interim ſi quę ſunt in medic[illegible]to partes alimentariæ coctione ab excremen[illegible] p[illegible]ento ſunt corpori, purgatorijs, ac noxij [illegible] ut ineptis ad alendum, ita inefficacibus ad mouend[illegible], deſtruendumque corpus, poſtea cum excr[illegible]nti a corpore pellendis: quæ vbi non hebetantur ita naturam ſubigunt, ut eam ab alime[illegible]um partium coctione auertant; quare manna ſola non alit, cum cibis alit. Sed hac de re infra latius.

Manna quomodo alat.

E medicamento, & veneno vi alimētum haberi poſſit.

Cap. 117. 119. & libro 4. c. 4.

Sic ergo nec manna fit ex uapore concreto ca[illegible]ris opera, nec ſola poteſt hominibus in alimentum cedere: Quamobrem non neceſſario colligebatur uaporibus una cum aere inſpirat[illegible]s, & caloris miniſterio in ſanguinem concreſcen[illegible]us ſine alio vllo alimento diu abſtinentes noſtros poſſe nutriri.

Mel non eſſe purum r[illegible]em [illegible]n[illegible]retum, nec [illegible] quid ſine a[illegible]o n[illegible]trimento diu poſſe hominem abſtinentem alere. Cap. XI[illegible]

DE Melle hoc dicimus, [illegible] non omnino e fio[illegible]ſti[illegible]um ſubſtantia [illegible] ri e ſudare; quod be[illegible] demonſtrat Ariſtoteles, nec omni[illegible] ad inſtar [illegible] ce[illegible]re, niſque aliud [illegible] pe[illegible] ſub[illegible]tiam quandam eſſe co[illegible] e [illegible] ſpecie roris, & ſtirpium, floruimq; [illegible], a[illegible]e, quæ ſubſtantia plerunque pauca non niſi apum auxilio legitur, & ab earum calore elaborata uomitu d[illegible]icit[illegible] al[illegible]a cer[illegible] mistione ([illegible] inquam) conſiſtentiam, & [illegible] rem nanciſcatur euidentio re[illegible]. n[illegible]nunquam tamen a[illegible] & r[illegible] de c[illegible] p[illegible]n[illegible], & humoris tenuiſſimi de [illegible]irpibus exitus, ut [illegible]ne apum [illegible] mel de plantis [illegible] a ru[illegible] c[illegible] re luculentum Galeni non deſidero teſtimonium, *A plantis (inq[illegible] ab animalibus mel [illegible]; & qu[illegible] m[illegible] ur in plantarum [illegible] hceat, &* floribus) *eſt autem neque [illegible] carum, neque fructus, neque pars, ſed ei[illegible] eſt [illegible]um roris generis; non tamen aſſiduè, nec copi[illegible], vt [illegible] prouenit. Memini aliquando [illegible] æſtate ſuper arborum, ac fru[illegible]cum, herbarumque fo[illegible] a m[illegible] [illegible] repertum, agricolis velut [illegible] Iuppiter [illegible] pl[illegible], receſſit [illegible] per [illegible] fri[illegible] (nam tum tempus [illegible] er[illegible] f[illegible] a fuerat aeris tempe[illegible] [illegible] videbatur*

5. Hiſt. c. 22.

Mel ſine apum induſtria de plantis collectum.

3. De alim. fac. 659.

halitus e terra & aquis à ſolis calore ſublatus [illegible] in [illegible] exacte ten[illegible] ac coctos, à frigore ſecuta noctis concretos coalu[illegible] apud nos vero raro id accidit, in monte autem Libano quotannis perſ[illegible] pe; itaque coria ſuper terram [illegible]ntes, & ar[illegible]re excutientes, quo[illegible] ſunt, [illegible] unt, & o[illegible], ac ſ[illegible] illa mel [illegible] plent [illegible] idum [illegible] & aerium: p[illegible] de con[illegible] at mat[illegible] m, ex q[illegible] generatur, rori[illegible] e congener[illegible]; uid[illegible] autem & ex plantis, in q[illegible] um [illegible] ur, [illegible] quisp[illegible] ipſi accedere: ideoque [illegible] in loc[illegible] m[illegible]gi[illegible]ur, in quibus thymus & aliæ quædam herbæ ac ſint[illegible] temperamento calidæ, & ſ[illegible] aſſ[illegible] prouueniunt; tenuiorem enim eſt part[illegible] id mel quod in huiuſmodi pla[illegible]is generatur. Hęc [illegible] quibus aperte c[illegible] ga[illegible] mat[illegible] e p[illegible] terræ, aquarumque halitu condenſato in ſpeciem roris, ſed partim e rore, partim etiam ex halitu [illegible] nuiorique humore ſtirpium, [illegible] ceſſe foret mel aerium in monte Libano colligi ex cu[illegible]is arboribus, n[illegible] ſte[illegible] coria præciſis arboribus, ac extra l[illegible] cum arbori[illegible] conſitum, uel ct[illegible] inter unum & alterum p[illegible] ſ ne[illegible]rum excuſſu mel et[illegible]m c[illegible]; cad[illegible] t e[illegible] m[illegible] etiam non ſuper arbores [illegible] ſane d[illegible]tra[illegible]s arboribus, uberiorem longe m[illegible] p[illegible] h[illegible]be[illegible]nt coloni; quippe roris, præſerti[illegible] l[illegible]uſcu[illegible] non parum tum ſtirpibus pertinaciter [illegible]hærere, tum per arbo[illegible] rimas, ac poros int[illegible]ecus ferri ad partes intimas, & medullam, ueriſimile eſt. Deinde uero ni[illegible] bo[illegible] a[illegible] melli a plantis in[illegible] poſſe uidetur, præter ſucci, uel halitus communicationem nam ſtirpes ſolo contactu externo ſine ullius ſubſtantiæ aut halituoſæ, aut ſol[illegible] c[illegible]catu nullam bonitatem, malignitatemue ulli corporum impertiri poſſe uidentur: & eo m[illegible] tatem partium, quam mel a p[illegible] ca[illegible]or[illegible]us non ſortitur, niſi ab illis ebibito halitu, uel humore tenuiori, quo mellis conſiſtentia tenuietur tum breui temporis tractu: plantis enim calor actu non ineſt, quo mel attenuent, ſed in habitu ſolum; [illegible] Ariſtoteles mel non refert inter pura meteora [illegible] Plato in Timæo perſpicue mel reponit inter liquores, non quos de cœ[illegible] luat, ſed q[illegible]s e [illegible] radicibus hauſtos plantæ deſti[illegible] ut gumm[illegible], oleum, balſamum, & id generis: ſic Plin[illegible] ait *mel eſſe roridam quid[illegible]m mat[illegible]n, ſed mutatam [illegible], atque corruptam [illegible] rum (*e[illegible] modo [illegible] quo m[illegible] ſe re[illegible]ngendo ſe deſtruere dicuntur) *altera amque in uter[illegible]is ap[illegible]* Sed [illegible] Ariſtoteles determinat mel eſſe a præ dominio t[illegible] c[illegible]ſtat [illegible] eſſe non ex puro uapore qui natura in ob[illegible] uertem terræ, ſed ex ſucco etiam terreo a plantis communicato. Deinceps autem ex a[illegible] Galeno conſtat hai[illegible] perm[illegible]ſtos mel[illegible] gignendo materiam non ſuggerere [illegible] concreſcunt in ſubſtantiam rori congenerem, non concreſcere autem n[illegible] a frigore, [illegible]loque ſatis eſſatu digno. His plane pateat cur apes aereo melle [illegible], noſtri uero abſtinentes ex halitu aereo alimentum ſibi parare nequeant; [illegible] enim apes non inſpirant, aliue [illegible] ſunt in-

Mellis materia quæ.

Lib. 11. c. 12.

4. Meteor. c. 7. Mel terreum à prædominio.

adſpectabilem aeri adhuc immiſtum, ſed iam craſſefactum noctis frigore ſuper frondes, floreſque lambunt, noſtri vero [illegible] ntes v[illegible], linguave [illegible] dum, ac ſenſibilis conſiſtentiæ lambentes: Inſuper abſtinentia clari nihil hab[illegible] intra ſe frigiditatis intenſæ, qua tenuiores halitus cum aere inſpiratos condenſent in ſanguinem, immo vero inſpirati halitus in cor trahuntur, in quo vigens imp[illegible]nſa caliditas eos potius tenuiores efficit, & in igneam f[illegible]nem con[illegible]tit, quæ mox extra pellitur in expiratione.

Pyrauſtas non ali exhalatione illi conſimili, quam [illegible] inſpirare [illegible]cuntur a[illegible]ſt antes, nec vtriſque idem eſſe poſſe genus alimenti.
Cap. V L.

DE Pyrauſta vero, quod animalium genus Ariſtoteles ait gigni, & viuere in medi[illegible] mis cypricarum fornacum, quando hac de re agimus in opere *de ſpontina viuentium generatione*, nunc breuiter dicimus huiuſmodi beſtiolas inter flāmas habere materiam eiuſdem generis pro alimento cum ea, ex qua primum genitę fuere; par eſt enim quibus origo eſt ex denſioribus vtriuſque generis exhalationibus vigore ignis de vitidium lignorum ſtrue, ac lapidum congerie [illegible]tuentibus; eiſdem inde oportunum ineſſe alimentum; ſiquidem eadem eſt materia generationis, altioniſque, vt pulchre monuit Ariſtoteles alicubi ſcribens, *Naturæ opus eſt alimentum genito præbere; cuique enim ex quo generatur, ex eo alimentum relinquitur*. Quemadmodum enim mortifera in Styge, at[illegible] in venenatis ſiue fontibus, ſiue ſtagnis, aut fluminibus piſces viuunt ex materia veneni [illegible] e nutriti: quippe quibus in eiuſcemodi aquis a[illegible]ta ſunt materia ex qua orirentur, & efficax vis, per [illegible]m na[illegible]c[illegible]ntur; nihil præter naturæ ordinem [illegible] is etiam viuer[illegible] nutritos eiuſdem generis [illegible]antia; nam & in oliua quoque amara viu[illegible]t, ex ea [illegible] nutriuntur, qui in ipſa naſcuntur vermes; & cauernæ in quibus venenatis animalibus [illegible]tus eſt, [illegible]lis ſalubre alimentum præbēt, quod eſſet homini pernici[illegible]ſſimum, ita plane inter flāmas [illegible] pyrauſtæ halitibus innoxie, quibus primum conſtitutæ fuere; adeo referunt omnia ſuorum naturam principiorum. Ceterum abſtinentes noſtri, vt qui materia non conſtent, conſtitutiue ſint ab initio eiuſmodi, quę halitus fuerit in [illegible] ex craſſiore ſ[illegible] vi[illegible] nis [illegible]; profecto nulla ratione vt pyrauſtæ te[illegible] tu [illegible] to [illegible] b[illegible] N[illegible] o[illegible]ttas [illegible] ne craſ[illegible] halitu [illegible] non [illegible] at in a[illegible] to con[illegible] at [illegible] ne [illegible] in[illegible] ra, [illegible] v[illegible] quo [illegible] am præ[illegible] ſang[illegible] æ

frigiditatis, vnde condenſetur; ſed viciſſim multum viuidiſſimæ caliditati, unde [illegible] ius attenuctur.

Rhintacem vento, & aere, aut rore non ali. *Cap. IV L.*

DE auicula vero nomine Rhintace illud non ex pr[illegible]ria ſententia, n[illegible] ſeuerant[illegible] Plutarchus ait, quod ſolo vento, & aere, ſeu rore nutriatur; ſed vulgi opinione [illegible] immo ex mente quorunda[illegible] v[illegible] mul[illegible]itudine tam dirum mendacium; *Naſcitur* inquit ipſe *in Perſis quæ iam pa[illegible] cui vac[illegible] nihil ſuperat, ſed tota intus ſumine, atque adipe plena; vento, at[illegible]e rore nutriri quidam putant; nomen eſt ei Rhinta[illegible]*. Hinc quidem vento, & rore non ali, ſe[illegible] mento ſolidiore, nimirum inſectis cum per aera volit[illegible]bus, tum per terram etiam reptantibus argum[illegible]tum non leue eſt lumen, & adeps, quo tota eſt plena: latet autem hominem eam nutriri ſolidi[illegible]s eſcis, quia in aere volitans, aut etiam in carcere c[illegible]cluſa venatur beſtiolas nobis non animaduert[illegible] bus; ſi enim veteres c[illegible] in a[illegible]lam diligent[illegible]s obſeruaſſent, illam v[illegible]ari mu[illegible]s, & alia inſe[illegible], vt de Chamæleonte obſeruat[illegible] eſt a [illegible]oribus, plane comperi[illegible]ent.

Canemleuem non ali rore. *Cap. III L.*

IDem eſto iudicium de animali occiden[illegible]is Indiæ pinguiſſimo corpore, magnitudine [illegible]poris, pigerrimoque motu, nomine C[illegible]leuis, ipſum nanque aere, ac rore nutriri falſo ſtatuunt Cardanus, & Scaliger; primo quia tam [illegible]num, tam pigrum, tam p[illegible] animal e rore [illegible] ſibi alimentum parare non poſſe ideo conſtat, quia inter ſubſtantiam tenuiſſimam roris, & craſſi[illegible]mam alendi corporis ad minus adeſt proportio decupla, ut inter aer[illegible], & aquam; [illegible] ergo ad re[illegible]randam unam portionem ad[illegible]s dec[illegible] ror[illegible] portionibus opus habet; quomodo illi ros ſufficiens de cælo cad[illegible] tardiſſimo colligi, lambique poterit, ore præſertim anguſtiore? memini pueros olim, vt ouum in rore plenu[illegible] in Sole ſu[illegible] p[illegible]e volantem [illegible]rarentur, omni[illegible] pluribus vaſis noctu in viridario diſpoſitis, m[illegible] vix tanti [illegible] roris habuiſſe, neque adhibita ſpongi[illegible] m[illegible]ci ex herbis rore madi[illegible]imis tantum c[illegible]gere potuiſſe, quo ouum replerent. D[illegible] fu[illegible] in eſt antea r[illegible]rem non alere. [illegible]on ſemper toto anno contin[illegible] t[illegible] hyeme, non autumno, non æſtate, [illegible] temperatoque tempore, locoq[illegible]e, vt docu[illegible] n[illegible] Ariſtoteles, Q[illegible] nou[illegible] anni [illegible]re; quo ale tur Can[illegible] uel nu[illegible], u[illegible]s; quo ge[illegible] vi[illegible] u[illegible] & uerno tempor[illegible] probabile eſt: atque hoc id[illegible] me lat[illegible]s, quia ſit huiuſmodi animal no[illegible]urn[illegible] ut [illegible]o, noć ua, & uelp[illegible]

Margin notes: *Eadem eſt materia generationis, & nutritionis.* — 1. Meteo. c. 8.

Hi[illegible]

Manucodiatam rore non paſci. Cap. IIL.

Exer. 219 art. 2. 3 de ſubtil.

DE Manucodiata falſo, & perperam id laudare uidetur in Cardano Scaliger, eam aere uictitare; quia uolantem homini nunquam uiſam uerisimile ſit tam alte agere, ut noſtrum obtutum fugiat; qua in regione animalia nulla nota nobis, quibus ali queat: nam primo Cardanus apertiſsime illi nullum cibum eſſe putat alium quam cæli rorem; aerem uero eidem alimentum nõ eſſe ideo probat, quia longe tenuior ſit, quã deceat auis eſſe alimentum: Deinde uoluntarium eſt aſſertum, in ſupero aere nõ eſſe animalia nota nobis; quid prohibet ibi eſſe pyrauſtas, muſcas, & alia id generis? Deineeps eur non ibi ſint animalia ignota nobis, quibus tamẽ alatur Manucodiata? Præterea & illud longe à ueritate abeſt in ſupero aere degentem auem rore nutriri; nuſquam enim ros ibi reperitur; cuius origo eſt in aere inferno apud nos ex Ariſtotelis decreto. Demum qua ratione ibi degit perpetuo, ac uiuit manucodiata, uerisimile iam ſit alia eodem tractu reperiri animalia, quibus illa nutriatur.

1. Meteo. c. 11.

Argumentum duci non poſſe à brutorum alimento ad nutrimentum hominis. Cap. IL.

ADijciendum his eſt etſi demus diſputationi brutorum animalium plurima neſci exhalationibus, non proinde fore ut homines quoque ualeant exhalatione nutriri; longe nanque alia eſt natura, temperieſque noſtra ab illorum temperamento; alimẽtum autem proportionem, ac naturæ temperieique conuenientiam cum alendo corpore habere oportet; unde qua ratione coturnices elleboro, & ſturni cicuta nutriuntur, quæ homines eneeant; eadem plane ſtatuas non iiſdem protinus ali homines, quibus feras ali decernitur; quod pulchre tetigit Lucretius,

Lib. 4.

Adiuuamur enim dubio procul, atque alimur nos
Certis ab rebus, certis aliæ, atque aliæ res;
Nimirum quia multa modis communia multis
Multarum rerum in rebus primordia miſta
Sunt, ideo varijs variæ res rebus aluntur.

1. Hiſt. c. 1. 8. Hiſtor. c. 1. Quinimmo & Ariſtoteles ipſe aperte fatetur non uno in loco animalia differre ab inuicem cũ in plurimis alijs, tum potiſſimum in uictu, & alimento; ut quod uni uiuenti optimum eſt alimentum, alteri nutrimentum eſſe nullo modo queat: Hoc ipſum paſſim apud Galenum habeas aſſeuerantem ſuum cuique animantium generi cibum eſſe familiarem, aſinis quidem, & equis paleam, & fęnum; coturnicibus elleborum; ſturno cicutam; ſiquidem non protinus ſi ſturnum nutriat cicuta, nutriet & hominẽ; neq; ſi coturnices nutrire ualeat ueratrum, conſequens ſtatim eſt ut etiam alat homines: uerum cicuta ſturnos nõ modo enecat, ut nos, ſed alit quoque: ac reuera medicinæ quędam extant nullo pacto nutriendis hominibus idoneæ, ueluti cicuta, quæ ſturnos alit, nec in eis mortiferam uim exercet; in nobis autem uitæ calorem extinguit; & ueratrum, quod tametſi coturnices paſcat, hominem tamen ſtrangulat: Quibus Galeni placitis non poſſum ſuauiſsima non addere carmina Lucretij

3. De alimen. fac. c. 6. 1. De ſimpl. fac. capit. 2. Vide lib. 4. c. 6. 5. De ſimpl. fac. c. 6 De ther. ad Piſ. c. 4

Quippe uidere licet pingueſcere ſæpe cicuta *Lib. 5.*
Barbigeras pecudes, homini quæ'ſt acre uenenum:
Barbigeras oleaſter eo iuuat uſque capellas, *Lib. 6.*
Diffluat ambroſia quaſi uero, & nectare tinctus.
At nihil eſt homini frõde hac quod amarius extet.

Quare, iam nobis ultro diſputationi cõcedentibus, alantur manucodiata, canis leuis, pyrauſtę, apes, cicadæ, aliaque id generis bruta rore, uel exhalatione aeri permiſta; profecto non inde colligas homini & hoc eſſe conueniens alimentum; quippe in uictu, & in alimento non conuenit homini eum hiſce beſtijs ob maximam ſubſtantiæ, ac naturę diuerſitatẽ.

Quo ſenſu verum ſit Quod ſapit nutrit. Cap. L.

AD aliam rationem utrumque principium negamus, nempe omne ſapidum alere, nec non & exhalationem aeri permiſtam ſapidam eſſe; ad probationem prioris, ex uulgari ſententia petitam, Quod ſapit nutrit, occurras nomen ſapidi communiter uſurpari ad ſignificandum id ſolum, cui iucũdus, ac ſuauis ſapor ineſt, non item cui ſapor ingratus, atq; moleſtus; ſic odoris, olidiq; uocabulo ſimpliciter prolato bonum, gratumq; odorem ſignificamus; ingratum uero eum detrahente particula tetrum odorem, ac male olidum appellamus: Quamobrem uulgo dicentes quod ſapit alere, ſignificamus quæ grata ſunt guſtui, iucundaque palato, nutrire belle, ut quę auide à natura expetantur, prompteque ſuſcipiantur, arcteq; à ſtomacho amplectantur: non autem indicamus quæcunque quauis differentia ſaporum prædita fuerint, tam ſuauium, quã inſuauium, in alimentum cedere: Immo uero quæ abſolute alere poſſunt, ſi alicui qualibet de cauſſa fuerint inſuauia nimis, ei non cedent in alimentũ, reſpuente natura concoquere, atque amplecti, quibus abhorret: Ad argumentum formaliter, ſi nomine ſapidi ſignificẽtur obtinens gratum ſaporem, concedentes omne ſapidum alere, negamus exhalationem aeri permiſtam ſapidam eſſe; ut mox oſtendemus: ſi uero per ſapidum intelligatur quocunq; ſapore præditum, negamus audacter omne ſapidum alere; ſiquidem uenena, & medicamenta omnia proprios obtinent ſapores, nec tamen eorũ ſubſtantia cedit nobis in alimentum: immo ſapidum eſt ſal, quo tamen non alimur; ſed nobis ad condimentum inſeruit; non alit autem, quia miſtum non eſt ex quatuor elementis, quod miſtum perfectum nuncupant, cuiuſmodi alendi corpus, ac uiuentis nutrimentum illi congeneum eſſe neceſſe eſt. Non ergo alit omne ſapidum.

Alimenta quãdo nõ alant. *Sal cur nõ alat.*

Exhalationem aeri permiſtam non eſſe ſapidam. Cap. LI.

SEd neque aeri permiſta exhalatio ſapida eſſe poteſt; ad cuius aſſerti priorem confirmationem dicimus ex Ariſtotele quidem oriri ſapores per paſsionem humidi aquei a ſicco terreo caliditate cooperante; ſed hanc paſsionem monet Ariſtoteles eſſe condenſationem; quare negamus in exhalatione huiuſmodi paſsionem, condenſationemque fieri; non fieri autem dicimus, tum

De ſen. & ſen. c. 4. *Saporum origo.*

quia tale ſiccum habere debet conſiſtentiam ſenſibilem, & condenſare humidum ex Ariſtotelis decreto; quorum neutrum obſerues in exhalatione iſta, quæ omnem ſenſum latet; tum quia talis condenſatio fit exactè permiſto humido cum ſicco virtute caloris; quæ miſtio perfecta non eſt in exhalatione fumida, neque in aggregato illo ex fumida, & *Cap. 23.* vaporoſa; vt cumulate probauimus antea eo quod vapor in aere fumo aſſocietur, vel alligetur, vt onus baiulo, non permiſceatur. Ad ſecundam confirmationem primo notamus ex eo, quod fulgura, & nebulæ aliquando ſulphureum ſpirent odorem, haud colligi poſſe aeri permiſtam exhalationem generarim odoris eſſe participem; *Exhalationum multæ ſpecies.* nam vt multæ ſunt ſpecies exhalationum ſpecialiſſimæ pro varietate materiæ, vnde ſurgunt; ita inter illas aliquæ odorem obtinent certi generis, plurimæ vero ſunt inodoræ penitus; nec abſtinentes noſtri exhalationem odoratam inſpirare potuerunt, quin & alij ſua tempeſtate viuentes odorē eundem ſentirent in aere. *Non omne odoratum ſapidum.* Deinde vero negamus omne odoratum ſapidū eſſe, ac præſertim eo ſapore præditum, qui proprius eſt alimenti; neque oppoſitum vſquam dixit Ariſtoteles; *De ſen. & ſen. c. 5.* qui aliquando in duo genera diſtinxit odores, quorum alij eſſent odores ordinati ſecundum ſapores ad alimentum; cuiuſmodi eſt odor eſculentorum, potulentorumque omnium; *Odorum duo genera.* alij autem eſſent odores ſimpliciter, cuiuſmodi ſunt odores florum, & vnguentorum, qui nihil penitus faciunt ad alimentum; primi generis odor communis eſſe dicitur Ariſtoteli cunctis animalibus; ſecundum vero genus odorum proprium eſt vni homini, quod & Lucretio notatum eſt, dum cecinit *Lib. 6.*

Denique amaracinum fugitat ſus, & timet omne
Vnguentum; nam ſetigeris ſubus acre venenum'ſt,
Quod nos interdum tanquam recreare videtur.

ſic ergo ſpirant odorem roſæ, violæ, cariophylli, vnguenta pretioſa, & alia multa, quæ tantum abeſt vt ſint in alimenti genere, quod potius ab alimentis arcenda eſſe decernat vetus adagium, *Libro de ſenſ. & ſenſ. c. 5.*

Quando lens decoquitur, non infundas vnguentū.

& id, quia medicamentoſam naturam obtinent, ac proinde alimento contrariam.

Exhalationem non eſſe odoriferam, & Aſtomos non eſſe, qui odoribus nutriantur, quicquid Ficinus ſenſerit. Cap. LII.

AD aliud itidem argumentum inficiamur vtrumque principium, nimirum & exhalationem, quam iugiter vna cum aere inſpiramus, eſſe odoriferam; & odores alere: maiorem illam ſenſus arguit; qui enim fieri poſſit vt naribus eam trahentes odorem non percipiamus? quomodo ve odoratum ſit id, quod olfactus non percipit olere? minorem vero non ſatis muniunt quæ ad eius confirmationem afferuntur experimenta, & autoritates. *Lib. 7 c. 2* Quod.n. primum ex Plinio affertur de Aſtomorū gente, parum nos mouet; nam ſi quod ex Megaſthene retulit Plinius verum & ipſe arbitretur, iam deſideres in Plinio maiorem conſtantiam, ſiue memoriam, *L. 8. c. 33* qui alibi ſcribit ſolum Chamæleonem inter animalia nec cibo, nec potu ali. Ceterum de iſtiuſmodi gente licet ex iiſdem autoribus, à quibus & Plinius, acceperit commentum hoc Aulus Gellius lib. 9. Attic. noct. c. 4. apud extremam Indiæ gentem eſſe corporibus hirtis, & auium ritu plumantibus, nullo cibatu veſcentem, ſed ſpiritu florum naribus hauſto victitantem; haud tamen propterea fidem meretur aſſertum; quia de propoſito ne verbū quidem noſtrates Hiſtoriographi, vel nautæ, vel peregrini alij plures, qui longe magis quam veteres Indiæ partes omnes, & remotiſſima quæque loca luſtrarunt, omniumque Indiæ populorum admirabilia curioſa ſatis diligentia litteris commendarūt. Ficini vero interpretatio tanquam ingenioſa ſuſpicitur, ſed tanquam vera non ſuſcipitur; nam ſucci frugum vſque dum conſiſtentiam obtinuerint, alendo ſunt corpori; attenuati autem in odores reficiendis partibus ſolidioribus, quæ ſolæ in homine nutriuntur, protinus inepti ſunt; quibus etiam alendis apti non ſunt humores in ſpiritum conuerſi; *Corpus nō ali ſpiritibus, ſed humorib.* nam ſpiritus, qui caloris opera creantur ex humoribus, rationem agentis, & inſtrumenti obtinent in humano corpore ad functiones vitæ obeundas; nō autem rationem materiæ, quam obtinet alimentū, quod per nutricationem vertendum eſt in ſubſtantiam corporis, & induendū forma viuentis. Quamobrem etiamſi demus in diſputationem odores in ſpirituoſam ſubſtantiam commutari, non propterea ceſſerint in alimentum corporis; hoc enim ſpiritibus non alitur, ſed humoribus.

Democritum, & Homerum odoribus vitam ſibi prorogaſſe, ceu medicamentis, non ut alimentis. Cap. LIII.

QVod exinde proponitur de Abderitarum gloria Democrito, qui moribundus ſolo mellis, ac panis recens cocti, fortaſsis etiam mero madidi odore trium, vel quatuor dierum ſpacio vitam ſibi prorogauerit; deque Homero, qui hoc idem præſtiterit odore malorum; nec ſatis ſuperiorem ſententiam confirmat; quia vt fieri poſſe detur diſputatio ni odore alimentorum aliquandiu vitam cuſtodiri; ſic fieri non poſſe dicam ut odore uaporis, & exhalationis, quo aer hic uniuerſus aſſidue de terra inſpergi dicitur, ad multos dies, menſes, & annos abſtinentium uitam conſeruetur: nec difficile tollitur ex traditis alicubi ab Ariſtotele, nimirum quum *De ſen. & ſen. c. 5.* uita calore natiuo nitatur connectente animā corpori, propterea in ultimo ſenio morte, quam citra uiolentiam, aut morbum ullum aduenientem naturalem nuncupant, moribundus Democritus marceſcentem iam natiuum calorem corroborauit benigne, ſuauiterque calefacientibus odoribus, ſciens optime ſimilibus conſeruari ſimilia: ſic ergo, non quia ceſſerint odores Democrito in alimentum; ſed quia medicamenti ad inſtar calorem inſitum emorientem aliquandiu fulcire, ac roborare potuerint, uitam illi prorogauerunt. Conſimiliter de Homero dixeris; niſi quis contendat malorum odoribus ineſſe uim refrigerandi, ac proinde labantem ad exterminiū calorem citius extinguēdi: Hoc

tamen admiſſo placito, nec ideo cogimur aſſeuerare odoribus Homerum enutritum; interijt enim fortaſſe febri Poetarum pater, cui caloris æſtum temperans frigidiuſculus malorum odor prohibuit ne tam cito calor conſumpto humido euolaret vna cum vita: nunquam vero id credas, odorē, quia cedat in alimentum alicui vitam producere.

Animo delinquentes odoribus recreari non ut alimentis, ſed ut medicamentis. Cap. LIV.

Animi deliquium quo triplex, & qua ratione fiat.

QVod vlterius proponitur de ſyncope correptus, itidem ſoluitur, quia bifariam poſſumus animo delinquere, nempe vel ob caloris in Corde ſuffocationem, confluentibus eo ab vniuerſo corporis habitu affatim ſpiritibus, & ſanguine, vt in metu accidit; vel ob eiuſdem caloris alium marcorem, ſeu exolutionem, abeunte vniuerſo fere ſpiritu, & ſanguine a cordis ventriculis per poros cutis in aera; vti contingit in lætitia vehementiori, & æſtu ambientis; vel demum (addunt alij) ob caloris extinctionem à frigiditate quomodocunque cordi communicata. His omnibus mirifice conferunt odores, ac potiſſimum vini generoſioris; non quia odores in ſanguinem conuertantur, ac nutriant; ſed quia calida exhalatione nituntur, quæ in ſuffocatione caloris ſuo calore, ſuaque tenuitate, copiam ſpirituum, & ſanguinis, cordis calidum obruentem diſcutit, diſpergit, rarefacit, attenuat; & hac ratione cor à ſuffocatione liberſis influere ſpiritus denuo cogit ad partes alias; vnde ad conſuetas operationes, priſtinamque ſanitatem redimus. In exolutione vero marceſcens calor inopia ſpirituum laborans aliquantiſper fouetur a ſimili caliditate vaporis, exhalationiſve odoriferæ; à qua reſocillatus calor tum veteres ſpiritus ad corporis circunferentiam fluxos ad centrum reuocat; tum nouos gignit ſpiritus de ſanguinis ea portione, quæ viuente animali neceſſario eſt in cordis ventriculis, vt monet Hippocrates inquiens *hominem mori, vbi reſiccati fuerint cordis ventriculi, quos appellat fontes humanæ naturæ, vnde flumina prodeunt,* venæ ſcilicet, vel arteriæ, *quibus totum corpus irrigatur*. In extinctione caloris conſimiliter odores merito exhalationis calidiuſculæ tum frigiditatem lædentem tollere, tum etiam poterunt calorem cadentem extollere, ipſoque vegetiori facto, ac roborato ſyncopē, animiq; deliquiū curare. His ergo conſtat apertiſſime animi defectui odores medelam præbere, non ſui ſubſtantia nutrimentum, ſed ſui qualitate medicamentum exhibendo; quod alicubi obſeruat Ariſtoteles, ratioque dictat: Odoribus enim delinquentes animo ſtatim exurgunt, ac reſtaurantur; quum in tam breui temporis tractu, fere momentaneo, haudquaquam potuerit exhalatio a calore debiliſſimo, ac fere mortuo in ſanguinem, ac ſpiritum verti, nedum & in ſanguinem, ac ſpiritum verſa in alimentum cedere; actionis etenim celeritas vbique vim arguit agentis. Adijcimus & eos, qui ob aſſiduas meditationes, & curas cerebri ſpirituum, quos animales vocant, inopia laborant, odoribus recreari, non quia odorum exhalatio cedat in locum ſpirituum; ſed quia calor cerebri, ſpiritibus cōſumptis, languet; languidus autem à calore odoriferæ exhalationis roboratur velut à qualitate cōgenea; roboratus illico tum nouos ſpiritus procreat; tum veteres ab alijs corporis partibus ad ſe ſe trahit; caloris enim duo hæc propria ſunt, attrahere, ac ſpiritus procreare, qui ſunt de natura vaporis, & exhalationis.

Odor quomodo ſuffocatione delinquentes iuuat.

Odor vt exolutis ſuccurrat.

Libro de Corde.

Extinctioni caloris ut occurrant odores.

De ſen. & ſen. c. 5.

Actionis celeritas vim arguit agentis.

Cur contingat meſtis, & contemplationes odoribus recreari maxime.

Caloris duo ſunt opera.

Hippocratis dogma vulgatum de celeri nutricatione per odoratum illuſtratur. Cap. LV.

Libro de alim.

QVod poſterius ex Hippoc affertur aſſeuerante, *Quicunque celeri appoſitione opus habent, humidum medicamentum ad reſumendas vires optimum; quicunque vero celeriori, per olfactum; quibuſcunque uero opus eſt tardiori appoſitione, ſolido alimento;* id inquam Hippocrateum dogma nos magis confirmat in propoſitis; nā & Galenus monet hic agere Hippocratem, non de ſanis hominibus, ſed de recreandis e morbo; ſane recreandi è morbo ſunt tum conualeſcentes, tum animo delinquentes; conualeſcentes autem vel a morbo diuturno conualeſcunt, vel à breui; qui a morbo longo conualeſcunt, longo tempore ſunt extenuati; qui a breui, breui; verum ex eodem Hippocr. *quæ longo tempore extenuata ſunt corpora, ſenſim reficere oportet; quæ vero breui, breuiter:* De his ergo tribus hominum generibus reficiendis loco allegato loquitur Hippoc. conualeſcentes à morbo breui appellans eos qui celeri appoſitione opus habent; quibus recte dicit humidum medicamētum ad reſumēdas vires optimum eſſe; quamuis.n. hoc humidum medicamen ſit (Galeno interprete) vinum, & quodcunq; genus liquidi alimenti; hoc ipſum quia prædictis recreādis confert potius ut medicamentum, quam ut alimentum, ſcite ab Hipp. dicitur medicamentum; quippe alimenti eſt conſeruare vires; at vires deperditas reſtaurare id opus eſt medicamenti: quamobrem ſi res eadem poterit vires cum validas, & pręſentes conſeruare; tū imbecillas, & deperditas inſtaurare, ac recreare, ea ipſa illud efficiet ut alimentum, hoc autem ut medicamentum. Animo delinquentes vocat nunc eos Hipp. qui adhuc celeriori appoſitione opus habēt, indigent.n. appoſitione ſpirituum in Corde ij, quibus uel conſumpti, uel effluxi fuere ſpiritus à corde; ipſos autem animo defectos per olfactum reaſſumere vires ait Hipp. nimirum odoribus, non conuerſis in naturam ſpirituum, ut obijcitur, ſub ratione alimenti; ſed itidem ſub ratione medicamenti fouentibus, ac roborantibus emorientem calorem cordis, qui uegetior factus ab odorum caliditate ſuaui, ſibique familiari, & nouos de ſanguine creat ſpiritus, & veteres aliunde ad ſe allicit, atqui ita uires aſſumit quam celeriter. Conualeſcentes demū à morbo chronico dicit Hipp. eos, quibus opus eſt tardiori appoſitione, quam prudēter parari ſcribit ſolido alimento; tardius enim calor omnis, nedum debilis ob morbum præteritum, uincit alimentum ſolidum, & apponit ſolidis partibus, quam humidum. Ceterum in his utitur nomine alimenti dedita opera Hippocrates, tum ne quis putaret uires inſtaurandas eſſe puro medicamento, cui nulla uis eſſet alimentaria, ni

2. aph. 11.

2. Aph. 7.

De alim.

Celeri appoſitione indigentes qui ſint Hippocrati.

Alimentū vt à medicamēto differat in ſine, ſeu opere.

Alimentū vt medicamentū eſſe poſſit.

Celeriori appoſitione qui opus habeant.

Tardiori appoſitione qui opus habeant.

hoc triplici ſtatu reficiendorum; tum præſertim vt inſinuaret gradum inter hæc tria reficientia; nanq; nulli dubium exiſtimans Hippocrates quæ per olfactum aſſumuntur nullam habere alimenti rationem, ſed eſſe pura medicamenta, de illis agens nec medicamenti, nec alimenti nomen dedit, vt pote rei ſatis euidenti, ac per ſe notæ viro ſapienti: at videns conualeſcentes à morbo breui reaſſumere vires potionibus, quibus ineſt vis alendi, quum hæ id munus obeant, quod medicamenti proprium eſt, recte illas vocauit medicamenta: ſed poſtmodum conſiderans conualeſcentes à morbo longiori lente reficiendos eſſe, lentam autem refectionem à celeri differre in eo potiſsimum, quod hæc euidenter vires inſtaurat protinus, illa ſenſim, & occulte admodum, vt quotidie potius heſternas conſeruare inſtar alimenti, quam adaugere more medicamenti videatur, conſulto medicus, qui eſt artifex ſenſatus, medicamentum, quod videtur munus alimenti proprium obire, quodque quammaxime ad alimenti officium accedit; adderet logicus etiam, quod materialiter alimentū eſt, alimenti nomine deſignat.

Cur, & quando prope mare ambulantes ſalſum ore ſentiant, & amarum ſaporem quos prope abſinthij ſuccus agitatur. Cap. L V I.

QVamuis autem Lucretius poſtremo loco exiſtimet à cunctis rebus continenter effluere corpuſcula, quibus earum rerum natura conſtet; at que ideo cenſeat propter mare ambulantes ore ſalſuginem ſentire, ac amarorem illos, qui adſtent miſcentibus abſinthij ſuccum; id tamen cautius accipiendum eſt; nempe ex rebus aliquando effluunt ſolæ tenues exhalationes, aliquando vero præter has, & craſſiuſculæ, ac ſolidæ rerum partes; ſane quando res immotæ manent, ex ijs ſolæ diffluunt exhalationes quæ vt ſępenumero uel bene, uel male olent, ita nunquam ſapidæ ſunt, ob cauſſas antea propoſitas: ſi uero quauis de cauſſa contingat res concuti, & agitari, præſertim motu concitatiori, eæque ſint ſubſtantia fluxili, ac facili diſſipabili; ex ijs agitatis motus violentia efferuntur portiones conſiſtentiores, quæ ſaporem continere ſint aptæ: ſic ambulantes prope mare tranquillum, & in mari nauigantes olfactu quidem plerumque pelagi odorem ſentiunt; ore uero nullum ſaporem percipiunt: at uero ſi mare agitetur, & a uentis, uel alia de cauſſa tenuiſſimę illius portiunculæ in aera inſpergantur, quod frequentiſſime fit illiſis undis uehementioribus ad ſcopulos, & ad littora, tunc maris aſpergine madidus aer ore attractus ſalſum ſaporem conciliare ſenſui poteſt; quod nos non raro in Patria obſeruauimus; & quilibet obſeruare poteſt, nimirum quantumuis obſeruetur circa mare tranquillum odorem quidem ſentiet, ſalſuginem non ſentiet; at ambulans, moratuſque prope mare, cuius aſpergine ob motum concitatiorem aer repleatur, & odorem, & ſalſum maris ſaporem ſentiet. Idipſum de abſinthij ſucco dicendum, ſi quis quieſcentem ſuccum tota die intueatur proxime, nunquam amarorem guſtu percipiet; ſin autem prope ſuccum agitatum manſerit, ſublatas agitatione liquoris teterrimi particulas una cum aere inſpirato attrahens ore amaritudinem ſentiet; extolluntur autem particulæ ſucci dum agitatur, ac pręſertim ſi calidus agitetur; quod & non obſcure Lucretius innuit aſſerens amarorem percipi non uiſo abſinthij ſucco, ſed inſpicientibus ſuccum illum miſceri, & agitari; hoc aut fieri conſueuit à pharmacopęis in eo calente. Non ergo eſt ſola exhalatio, quæ maris, & abſinthij ſaporem in os circunſtantium deferre poteſt; ſed ipſa ſubſtantia ob agitationem in tenuiſſimas aſpergines in aerem proiecta. Quare uel uiro doctiſsimo hac in re ſubſcribere non poſſum, alij ſue cum eo exiſtimantibus odores alere, noſtroſque abſtinentes nutriri exhalatione per ambientem aerem diſperſa, beneficioque reſpirationis una cum aere ad cor attracta, ibique in ſanguinem conuerſa.

Tertia opinio Doctiſsimi Coſtæi præceptoris exiſtimantis abſtinentes noſtros aqua enutos. Cap. L VII.

AD ſapientiſsimū Pręceptorem tranſeo Ioannem Coſtęum, uiru m tum nobilitate generis eximium, tum probitate, ac ſapientia incomparabilem: Ipſe in eruditiſſimis Diſquiſitionibus Phyſiologicis, & in doctiſsimo uolumine de Pc. a in morbis non uno in loco ſtatuit Germanicam puellam, unam ex noſtris abſtinentibus quadriennium ſolo ſimplicis aquæ potu uixiſſe, illi aqua in alimentum cedente; huiuſque placiti ueritatem eo niti putat, quo aquæ interdicere nefas ſit uim alendi; primum enim humidum tenue, quo calor partium omnium corporis noſtri ſuſtinetur, conſimili humido inſtaurandum eſt; aquoſo proinde alimento eſſe opus. Deinde uero an aquę inſit uis alendi diſcendum eſt ab experimento, non modo hominum, ut ex hiſtorijs proponitur, ſed & ſtirpium, & aquatilium animalium, quorum tam multa genera non alio, quam aqua apertum eſt nutriri. Deinceps autem eorum, quæ uiuunt, uita tum calore ut proximo animę inſtrumento, tum humore ut caloris pabulo, ſeruatur, ita ut eo conſumpto, calor quoque, & cum ipſo uita extinguatur; uita ergo ab humore eſt, humor uero eſt aqua; poteſt igitur aqua uiui. Nutriri etiam quum hæc corpora neceſſe ſit; nutritio autem ex iis ſit, ex quibus conſtamus; noſtra uero corpora conſtituat, non terreū tantum, ſed ſimul etiam aqueum; quomodo ſine aquei repoſitione nutriri poſſit? reponitur autem aqueum non niſi ab aqua. Huc uero id pertinet, quod alicubi Galenus ait, *Cibo, quicquid ſiccioris ſubſtātiæ effluxit, reſtitui; potu quicquid humidioris; atque ita ad priſtinam ſymmetriam ambo reduci*: & quod Ariſtoteles, Quia aqua in omnibus etiam ſiccis alimentum eſt, ob id aquas crudas, & frigidas uel ſterilitatem, uel femineum partum facere: Et quod alibi, piſces omnino potum aſſumere, non potus, ſed cibi gratia. Adde & quod

Lib 4. c. 1. & 2.
Libro 2. c. 15.
1 De uict. ualet. 2.
4. De gen. an. c. 2.
3 de part. c. 2.

aliquando

§ De diæ-ta. aliquando Hippocrates, conſtitui quidem tum animalia reliqua, tum hominem ex igne, & aqua; ſed nutriri aqua, moueri igne; cum aqua quidem terram quoque, cum qua globum vnum facit, intelligens, ſicuti cum igne aerem; nutritionem tamen aquæ præcipue tribuens: Quod & commune philoſophorum, & medicorum placitum docet, quo, quum calore, & humore conſtet vita, nutriri calorem humore conſenſus eſt omnium, ita vt nutritio vniuerſim recidat in humorem, atque ideo in aquam. Verum aquam vere alere, obſeruatio illa plane docet, quam pluribus explicat autor libro *Lib. 4.* rum de morbis, ſi quis alimentis, quæ quotidie ſumuntur, excrementa, quæ aluo excernuntur, comparet, hæc deprehendet illis ad æquilibrium reſpondere: Quid igitur illud eſt, quo alimur, ſi quod ſolidum in alimentis erat, excernitur? humida profecto pars eorum, quæ ſumimus, atque adeo ipſamet aqua. Confirmant hoc etiam plantæ, quas vel craſsiſſimas, & quammaximas, vt ſine aquæ irrigatione, irrorationeque non viuere, ita ſine terræ imminutione & augeri, & diutiſſime perſiſtere apertum eſt; vt propterea non maioris admirationis eſſe debeat, aquam in verum & hominis, & aliorum animalium recipi alimentum. Quid? Hęc ſi quem non moueant; at illud certe debet perſuadere, quod Ferdinandi Imperatoris iuſſu ætate noſtra in puella Germanica Spiræ a grauiſſimis viris & obſeruatum, & memoriæ commendatum eſt, cui per annos aliquot ex ſola aqua victus fuit. Hęc *1. Probl. 15.* obſeruaſſe Ariſtotelem arbitrandum, quum alimentum nullum alere niſi dilutum pronunciauit. Aqua vero hæc vulgaris, qua in potu vtimur, terreni aliquid obtinet, à calore noſtro ſecundum ſui partes tenuiores aeream, & igneam naturam acquirit, ex quo fit miſtum corpus nutritioni aptum. Subnectere liceat aquæ vulgari caloris quoque aliquid ineſſe, quum haud percipiatur extreme frigida, neq; epota veneno ſit, vt ſunt frigida in ſummo; remiſſio enim frigiditatis non niſi à contraria *4. Meteor. c. 2.* fit caliditate: ſic Ariſtoteles aquam dicēs exiguum habere calorem, illum ab ea prorſus non tollit: ſed neque ipſi deeſſe ſiccitatis aliquid illud docet, quod in aqua omni aliquid tandem reſidet terrenum: non ſola igitur frigiditas, & humiditas ineſt aquæ, verum præterea caliditas, & ſiccitas; ita vt *De ſen. & ſen. c. 5.* ex Ariſtotelis quoque ſententia, qui alimentum ait eſſe oportere compoſitum, aqua verum præbere alimentum poſſit: Sic idem quum piſces aliquos *8. hiſt. c. 2* ex ſola aqua nutriri alicubi ſcribit, non de ſimplici, ſed, vt explicuimus, commiſſa intelligit. Sic Theophraſtus olitoribus ad irrigādos hortos eam curam eſſe ait, vt fimo aquam commiſceant, quod non ſimplex, ſed terrenæ ſubſtantiæ, naturæque particeps ad alimentum venit. At vero ipſum *3 de vict. acut. t. 19 & 20.* etiam Hippocratem vim vere nutriendi aquæ nō detraxiſſe aperte docemur ubi de mulſa agens ait ſolam epotam multo potentiorem eſſe aqua, niſi aluum perturbet; quæ verba quum de vera per mulſam nutritione dici Galenus non neget; quod tamen aqua aliquam nutriendi vim habeat, eo euenire ait, quod corporis ventriculi ariditas irrigatur; vt diu qui aquam bibunt magis durent quam qui nihil aſſumunt; de qua interpretatione mirari profecto licet; ſi enim in comparatione, quam autor ille mulſæ ad veram nutritionem, aquæ autem ad corporis ventriculi irrigationē referas; quomodo altera alteram ſine homonymiæ fallacia ſuperiorem dixeris? ſi vtranque ad vnam irrigationem conferas, à veritate abeſt mulſam, quæ deſiccantis ob mel facultatis eſt, præferre aquæ; quod ſi ad ueram nutritionem, fateberis etiam aquam vere nutrire, vt vere nutrit mulſa, licet ea minus. Hippocrati hac in re manus dediſſe more ſuo videtur Cel- *Libro 2. c. 18.* ſus alicubi ſcribens aquam omnium potulentorum eſſe imbecillimam, non ad vehendum; nam tenuitate nulli cedit, ſed ad alendum. Ita ergo ſub exemplo puellæ Germanicæ putat ſapientiſſimus Præceptor abſtinentes noſtros nutriri aqua.

Propoſita ſententia conſideratur, ac primum oſtenditur ex autoritate Platonis, Ariſtotelis, Hippocratis, Galeni, & Auicennæ aquam non alere. Cap. LVIII.

DOleo, & vehementer doleo hac in re mentem eam contigiſſe mihi, quę ſubtiliſſimis ſemper uenerandi præceptoris rationibus non pareat: Quando tamen ab eo didici libere, ac ingenue philoſophari, argumenta referam, quibus in aliam ſententiam abire cogor. In primis itaque non recipio aquam viuenti cedere poſſe in alimentum pręſertim ſi ſola ſumatur. Huic enim dogmati apertiſſime ſuffragantur Philoſophiæ, ac Medicinæ proceres vnanimi conſenſu Plato, Ariſtoteles, Hippocrates, Galenus, Auicennas haud ſemel aſſeuerantes aquam hanc noſtram, quam bibimus, non cedere in alimentum, nec verti caloris ope in ſubſtantiam viuentis; ſed inſeruire tum ad refrigerandum ęſtum caloris interni tum quoque inſtar *Aquæ bibitæ vſus.* vehiculi ad ferendum verum alimentum per venas in vniuerſum corpus ad ſingulas corporis particulas enutriendas: ſic enim Plato in Timæo ſcribit id corpus, quod aquam nominamus, quando in ſolidam concreſcit materiam, lapidem, ac terram fieri; at ſi nutrire debeat, concreſcere ipſam oportet in corpus animatum, quod eſt miſtum perfectum, non ſimplex, ut terra, neque miſtum imperfectum, cuiuſmodi eſt lapis. Sic Ariſtoteles inquit *De ſenſ. & ſen. c. 5.* aquam ſolam, quę non ſit pars miſti perfecti, non alere, quia uerti nequit in corpulentiam viuentis: *2. De gen. t. 50.* & alibi monet nutrimentum uniuſcuiuſque uiuentis miſtum eſſe corpus ex multis elementis, non unum ſolum ex elementis; quia quęcunque uidentur uno ſolo nutriri; ut aqua plantæ, multis nutriuntur; miſta eſt enim aquæ terra; ideo agricolę tentant, quum miſcuerint, irrigare; huiuſmodi uero miſcela ſiue ſit aquę cum fimo, ſiue potius terrę foſſio, permiſtioque cum ſtercore, inde tamen conſtat miſti rationem, quæ alimento neceſſaria dicitur, Ariſtoteli haud conſtitui in aqua ſola, quæ nullo adiecto apud nos non reperiatur ſimplex; ſed in miſtura terræ cum aqua, ſeu etiam fimo, quā agricolæ perficiunt. Sic Hippocrates Aquam,

Lib. de Corde.

quæ nobis in potu eſt, alimentum corpori præbere negat inquiens, Quomodo enim hominis alimentum ſit aqua cruda? rationemque addit, quia in potu pars aquæ delata ad cordis capſulam reſeruatur ad excretionem; hæc enim maxime cederet in alimentum; quum ſanguis vltimam alimenti formã recipiat in corde Sic etiam Galenus pluribus in locis aquæ vim interdixit alendi ſtatuens ea nullam particulam ali poſſe, at eius vſum in animalibus ex Hippocrate ait nullum eſſe alium quam deducere alimentum per venas ad inſtar vehiculi. Sic demum (ne plures adducam) Auicennas aquam ſolam inter elementa ingredi ſcribitur in eo quod comeditur, & bibitur, non ideo vt nutriat, ſed quia nutrimẽtum penetrare facit, & eius rectificat ſubſtantiam; non alere autem aquam ea ratione probat, quia ità ſimplex eſt, vt proxime in ſanguinem conuerti nequeat, quo aluntur partes omnes.

4. De vſu par. c. 5. 3. de mict. anat. 17.

1. Can f. 2. doct. 2. cap. 16. 3. Can. f. 10. tract. 3. c. 1.

Aquam vi caloris non craſſeſcere, ideoque verti non poſſe in alendi ſubſtantiam. Cap. LIX.

His autoritatibus quamplures adiungi poſſunt rationes tum generatim demonſtrantes aquam non alere; tum ſpeciatim oſtendentes vnius aquæ potu abſtinentes noſtros non enutritos. In primis enim omne alimentum, quum verti debeat in ſubſtantiam viuentis, quæ ſolida eſt, & craſſa, non fluida, ſi fluxile fuerit, neceſſario debet à calore natiuo per coctionem ſolideſcere, atque incraſſari; quum ergo aquæ noſtratis natura ita fluida ſit, vt actione caloris attenuetur ſemper, nunquam denſitatem, craſsitudinemque nanciſcatur, autore Ariſtotele non vno in loco, confirmantibus experientia, & ratione multiplici ex Ariſtotele deſumpta; quoniam primo idem ſecundum idem non poteſt eſſe cauſſa contrariorum; modo calor agens in aquam noſtratem hanc ſenſilẽ concretam, vt puta in glaciem, aut niuem, eam plane diſſoluit; calor inquam non ſolum externus a ſole, aut igne prodiens; verum etiam internus animalium, nix enim, & glacies deuorata in ſtomacho liqueſcit vi caloris natiui: ergo idem calor agens in eandem aquam fluentem, eam non coget in ſanguinem, aut partium ſolidiorum ſubſtantiam.

4. Meteor. c. 4. & 7. De ſenſ et ſenſ c. 4. 2. De gen. an. c. 2.

Idem vt nequeat eſſe cauſa contrariorum.

Deinde vero incraſſatio fit conſiſtente ſicco, & abeunte humido; ceterum in aqua nihil eſt ſicci, à quo poſſit humidum abire, quum tota ſit humida; ergo aqua ſola craſſeſcere non poteſt. Sed & experimento cuique fiet apertiſſimum aquam noſtram ſenſibilem igni, ardentique Soli admotam ab eo vniuerſam in vapores diſſolui. Non itaque aqua ſola hæc noſtra, quam bibimus, viuentibus alimento eſſe valet. Amplius omne alimentum antequam vertatur in ſubſtantiam viuentis, ipſumque nutriat, ab eius calore natiuo concoqui debet eo genere coctionis, quæ ſpecies ſit quædam elixationis, quod Ariſtoteles edocet, omneſque Medici recipiunt, & ratio perſuadet; quoniam eo differt aſſatio ab elixatione, quod illa eſt coctio a caliditate ſicca, & aliena; hæc vero ab humida, & propria; calor autem viuentis alimenta concoquens, non ſiccus, ſed humidus eſt: modo elixatio terminat humiditatem rei coquendæ, illiuſque ſubſtantiam cogit, quæ fluxilis erat, cum in artificialibus organis, tum in naturalibus, ut notat Ariſtoteles; quũ ergo aquæ humiditas fluida, & interminata, opere caloris humidi nequeat in artificialibus inſtrumentis terminari, atque denſari; quod quilibet ad libitum poterit experiri; iam colligas aquam neque a natiuo calore viuentis elixari, aut concoqui poſſe; ac proinde non ſubire vices alimenti: Quum itaque alimenta, quibus viuentia noſtratia nutriri dicuntur, talia eſſe debeant, quæ a calore humido incraſſari ualeant, tum quia opera caloris natiui, qui humidus eſt, conuertenda ſunt in ſubſtantiam partium nutriendarum, quæ craſſæ ſunt, ac ſolidę; tum etiam quia prius eiuſdem caloris miniſterio coquenda ſunt non ſemel, in ſtomacho nimirum, in hepate, corde, ac venis, & in partibus uniuerſis, quæ nutriendæ ſunt, coctiò autem huiuſmodi fiat craſſando; quumque huiuſmodi calore humido aqua condenſari nequeat; licet enim a calore ſicco exolutis partibus tenuioribus admota igni aqua aliquo pacto craſſeſcere videatur in aſſatione; id tamen haudquaquam patitur in elixatione, cuiuſmodi eſt illa coctio, quæ fit in uiuentibus a calore alimentum concoquente: Quinimmo dicas neque a calore ſicco vere aquam incraſſari, nam exolutis partibus tenuioribus aquæ, perſeuerante ignis actione, tota demum aqua in uapores ita diſſoluitur, vt vere à nullo calore aqua cogi ualeat, quæ ſolum à frigore concreſcat: ſiquidem axioma eſt Ariſtoteleum Quæcunque à frigore concreſcũt, ea calore colliquari; quæ uero calore coguntur, frigore diſſolui; quum ergo aqua concreta nullo frigore diſſolui queat, ſed adhuc magis concreſcat; iam neceſsarium ſit eam calore non cogi; & propterea non coqui, atque ideirco non eſse alimentum uiuentibus. Neque tamen in aſsatione à calore ſicco actionem ſuam interrumpente, ubi partes aquæ tenuiores diſſipatæ fuerint, putes aquam incraſsari; quippe calor is dum partes aquę tenues in halitus diſsoluit ſimul craſſiores attenuat; quocirca idem in tota coctione tenor in aquæ conſiſtentia ſpectatur, nec unquam craſsior euadit. Quum ergo aqua ui caloris concoquentis craſeſcere nulla ratione ualeat; nullam propterea in ſe obtinebit alimenti rationem.

Incraſſatio quomodo fiat.

Alimentũ qua coctione digeratur.

4. Meteor. c. 4.

Aſſatio quo differat ab elixatione.

Calor alimentis humidus. Loc cit.

A quo calore craſſeſcere videatur, & an vere craſſeſcat aqua.

Aquam coctione non fieri ſimilem alendo corpori, vt decet alimentum. Cap. LX.

Rurſus autem aliunde ſumpto principio demonſtrare liceat aquam uiuentibus alimentum non eſse; quandoquidem omne alimentum caloris concoquentis opera fit ſimilius naturæ nutriendæ quam antea foret, decreto Ariſtotelis a Medicorum ſchola recepto; ſed aqua calori agenti ſubdita id neceſsario patitur, quod ſi permiſtum ſibi aliquid habuerit alienum, eo repurgetur; quippe caloris eſt heterogenea diſgregare apud Ariſtotelem; quocirca fiet per coctionem a calore aqua

2. De an. c. 4.

2. De gen. c. 8.

ſimpli-

ſimplicior, & propterea viuenti, cuius natura eſt miſta, longe diſsimilior; ſin autem aqua nihil habuerit ſibi admiſtum, caloris actione in vaporem conuerteretur, ac omnino in ſubſtãtiam tenuiorem, & iccirco magis adhuc diſsimilem alendo corpori: Non eſt ergo aqua vere alimentum. Vlterius coctione alimentum redditur alendo corpori ſimilius non niſi quia caloris opera ſegregantur a nutrimento excrementa, quæ ſunt partes impuriores eius, quod aſſumitur, alendo ineptæ: ſed calore agente in aquam ab ea ſecernuntur non niſi vapores, & flatus, qui ſunt de aeris natura, euolantes ideo in aera; & partes terreæ in fundo vaſis reſidentes ad inſtar limi: ſic autem ſegregatis in coctura vi caloris ab aqua noſtrati partibus aereis, ac terreis, tãtum abeſt vt aqua noſtra, cui nihil ignis ineſt, ope caloris in alimentum vertatur, & coctionis miniſterio fiat ſimilior nutriendo corpori quam prius, quod viciſſim quæ quoquopacto miſta prius erat, ſimplicior effecta, viuenti corpori, quod miſtum eſt, reddita longe ſit diſsimilior: Nõn ergo vere aqua viuentibus eſt alimento. Præterea ſunt omnia viuentia ſubcæleſtia in genere miſti perfecti ex quatuor elementis ita inuicem confuſis, vt quælibet animati particula ſenſilis, quantumuis paruæ magnitudinis, miſtum perfectum ſit conſtans conſimiliter ex quatuor elementis; elementa vero in viuente diuiſim conſiderata nullam obtineant vim nutrientem; quod inde quoque appareat, quia vis nutriens facultas eſt animæ, quæ actus eſt corporis organici, ac miſti perfecti: Quod itaque per ſe primo alitur in viuentibus eſt miſtum perfectum, & animatum; miſtoque perfecto, & animato in eo quod tale eſt, ſoli competit vere nutricatio: ceterum illud, cui competit alimenti ratio, tale oportet eſſe, vt actione vnius caloris proxime verti queat in ſubſtantiã miſti perfecti, & animati: Quum ergo vnicum agens vertere nequeat vnum ſolum elementum in miſtum perfectum ex omnibus elementis præexiſtentibus coagmentatum; liquido plane conſtat aquam ſolam potu hauſtam opera caloris interni cedere non poſſe in alimentum viuentium.

Aquam non eſſe tale miſtum, quale oportet eſſe alimentum. Cap. LXI.

TVm vero quoniam alimentum in ſubſtantiã viuentis, cuius forma eſt anima, vnius opera caloris conuerti debet; neceſſarium proculdubio eſt in eo diſpoſitiones prçuias ad animam reperiri; quum autem natura in pangendis rebus vbique ordine miro ab imperfectioribus ſenſim ad perfectiora progrediatur; certe à ſimplicibus elementis ad animata non tranſibit, niſi per miſta inanima; & non ex quocunque miſto inanimo animatum proxime conſtituet, ſed ex eo ſolum, quod fuerit inter inanimata miſta perfectius; quippe in eo reperiuntur diſpoſitiones ſine quibus anima illi nõ aſſociaretur; diſpoſitiones autem hæ ipſum reddunt omnium miſtorum vita carentium perfectiſſimum; ſunt quidem illæ conditiones, vt primo ſit non ſimplex elementum, neque purum, neque impurum; quia ex elemento ſimplici, ſeu puro ſeu impuro, ſi vnicum fuerit, immediate naſcetur vel aliud elementum ſimplex, vel ad ſummum miſtorum imperfectorum aliquod, vt ex terra fumus, ex aqua vapor: ſi vero fuerit multiplex; immo etiam ſint omnia, ex illis proxime fiet miſtum inanime: *Vnio ex elemento quid oriri poſſit.* Deinde neceſſe eſt corpus vnica functione animandum, eſſe miſtum, non quidem imperfectum; nã ex eo fiet vel ſimplex elementum, vel ad ſummum miſtum inanime; vt ex vapore aqua, ſeu aer, vel nubes, vel grando; ex fumida exhalatione ignis, ſeu terra, vel ardens cometa: Deinceps oportet corpus in viuentis ſubſtantiam conuertendum eſſe miſtum perfectum, non quidem quodcunque, nam e quolibet miſto perfecto, in quo ſint omnia elementa, non oritur, nec alitur viuens; non enim ex auro, aut alio quouis perfecto miſto (ſi aurum ſit miſtum perfecti generis) gignatur, vel nutriatur viuens: *Vide lib. 4 cap. 3. 4. 5. & 6.* Denique opus eſt corpus immediate conuertendum in ſubſtantiam viuentis eſſe miſtum in genere perfectorum inanimatorum natura ſua perfectiſsimum, quod proximam adeo potentiam obtineat ad induendam eſſentiam viuentis, vt inter ipſum, & viuens nihil omnino mediũ viuenti ſimilius reperiatur; ſiquidem natura in ſuis functionibus obeundis, non ſaltantium, ſed gradatim progredientium inceſſum imitatur; *Miſtum quod proxime verti in ſubſtantiã viuentis queat quale ſit.* ceterum aqua hæc noſtra, quam bibimus, ſimplex eſt elementum, quamuis impurũ quoquopacto, haud tamen miſtum corpus eſt e pluribus elementis, neque perfectum, neque imperfectum; quoniam eo diſtat elementum, etiam impurum, a corpore miſto vel imperfecto, quod in elemento natura corporis ſimplicis ſenſibus conſpicua eſt; in miſto autem natura elementi non eſt ſenſibus apparens: *Elementũ impurum à miſto quid differat.* ſane in vapore haudquaquam ſentias nec ſubſtantiam, nec accidentia propria vel aquç, vel aeris ſeorſum; & in fumo, ſeu exhalatione fumida non ſentias naturam ignis, nec terræ, at ſolum naturam ab elemento vtroque diuerſam, ex vtroque coagmentatam; idem multo euidentius iudicium eſt de miſto perfecto, vt pote in quo magis affecta, ſubactaque fuit cuiuſque elementi ſubſtãtia; quippe a pluribus contrarijs paſſa: quis etenim ſenſu agnoſcet in homine, aut in planta, aut in auro aquam, vel aerem, vel aliud ſimplex elementum? *Cur in miſto perfecto magis ſenſum latent elementa quam in imperfecto.* certe nec lynceis pollens oculis: in aqua tamen, atque in alijs elementis ſeorſum acceptis, quantumuis impuris agnoſcit ſemper ſenſus naturam ſimplicis elementi, quia illud extraneum alterat ſolum extrinſecus leuiter, atque remittit accidentia ſimplicis, immutata ſubſtantia ipſius, & ſeruata natura interna ſuarum proprietatum; ſed in miſto longe alia eſt natura, & eſſentia tum ſubſtantiæ, tum accidentium, atque eſſet in ſimplicium quolibet: Quum igitur alimentum immediate debeat in ſubſtantiam viuentem commutari, in quã proxime verti non poteſt vnicum elementum, ſiue purum, ſiue impurum; quum aqua noſtra, quam bibimus, vnicum ſit elementum; profecto illa, ſiue ſyncera potetur, ſiue non ſyncera, viuentibus alimento eſſe nequibit.

Vlterius

Vlterius eſto aqua miſtum, vel in ea miſtum, quomodocunque corpus inſideat; plane hoc non erit miſtum perfecti generis omnia in ſe continẽs *In aqua non eſt ignis.* elementa; ſed imperfectum miſtum ex duobus, vel tribus ad ſummum; quomodo enim ſit ignis in aqua, quam bibimus? certe ſi multus, ſenſu percipe retur; quod experimento non reſpondet; quia potamus frigidam, aut non calidam: ſin autem paucus ignis in aqua eſſe dicatur, quid ni ſtatim extin guatur? Verumenimuero miſtum imperfectum proxime conuerti non valet in ſubſtantiam viuentem; aqua igitur noſtra, in qua non omnia inſunt elementa, viuenti cedere non poteſt in alimẽtum. Quin etiam diſputationi ſi detur hæc aqua omnibus elementis prædita eſſe in genere miſti perfecti, quis tamen vnquam dixerit eam eſſe in illo genere perfectiorem auro, metallicisque ceteris, & ſuccis terræ concretis, & plerisque alijs miſtis inanimatis, quæ nutrimentum viuentibus præbere nequeunt? quis aquam dicet viuentium naturæ omnibus miſtis non alentibus magis congeneremẽ? Si ergo miſta quamplura viuenti magis familiaria, magisque congenea, perfectioneque miſtionis aquam longe ſuperantia viuentibus alimento eſſe nequeunt, in eorumque ſubſtantiam verti non poſſunt; plane ab aqua tollere vim omnem alendi neceſſe eſt.

Aquam eſſe vehiculum alimenti, & propterea non alimentum. Cap. LXII.

Alimenti & vehiculi diſcrimen. INſuper autem illud intereſt ex natura rei inter alimentum, & alimenti vehiculum diſcriminis, quod alimentum in partium ſolidarum ſubſtantiam conuertendum craſſitudinem habere oportet, miſtum corpus eſſe neceſſe eſt, ſapidumque, vt attrahi valeat ab alendis partibus, quæ nil niſi familiare, ſeu dulce, ſibique ſuaue attrahunt: contra vehiculum, quo poſſit alimentum craſſius *Vehiculi natura.* attenuare, ac deducere per anguſtiſſimis, & capillares venulas, tenuiſſimum eſſe decet; quo autem valeat æque trahi tanquam ductor alimenti ab omnibus partibus, nullius ſaporis eſſe neceſſe eſt. Si ergo aqua aliqua eſſet alendo corpori apta, ea certe bibenda eſſet craſſior, miſta ex pluribus, ſapidior quantum fieri poſſet; quippe oppoſito modo ſe habens vehiculi conditiones obtinet alimento contrarias: Ceterum Hippocrati, Galeno, & experimento craſſiores aquæ, magisque miſtæ, minusue ſynceræ, quæ cito non alterantur, morboſæ ſunt, nec alimontæ deſeruiũt; ſiquidem & piſcem in aqua pura diutius à pharmacopola contentum ideo mortuum reperi poſt tres annos, quia oblitus eſſet famulus aquam mutare ſordidam, & veterem in puram & nouam, vt ſingulis hebdomadis dudum conſueuerat: ex aduerſo autem aqua illa, quæ cito caleſit, ac cito refrigeratur, tenuiſſimaque ideo eſt, nulliusque ſaporis particeps, proindeque ſimplici elemento proxima, propiorque longe *Hipp. & Galen. 5. aph. 26.* quam miſto, nutricationi, & ſalubritati quam maxime inſeruire comperta eſt experimento, medicorumque Principibus decernitur. Vnde neceſſario colligas aquam potu hauſtam nutricationi deſeruire ceu purum alimenti vehiculum, non autem veluti partem alimenti. His addenda eſſent argumenta alia quamplura, quibus aperte conuincitur abſtinentes noſtros aqua epota non fuiſſe nutritos; verum hac de re infra commodiori loco.

Satisfit rationibus, quibus nititur allata ſententia, primoque decernitur cur abſtinentium aliquot aquam potarent; & quonam potabili, ſine humido inſtauretur humidum radicale. Cap. LXIII.

SEd rationes, quibus ſapientiſſimi viri doctrina refulget, vt acutiſſimæ ſunt, ita occaſionem nobis tribuunt rem intimius diſquirendi; vnde cogimur diligentius inſpecto problemate à Venerando præceptore vel inuiti diſcedere. Quod enim primo affertur, puellam Germanicam quaternos annos aquæ ſolius potione vſam uixiſſe; quamuis hoc non conſentiat apud omnes; quippe tum Langius, tum Portius, tum quoque alij plures, qui de puella Spirenſi diligenter ſcripſere, illam æque cibo, potuque omni abſtinuiſſe teſtantur: attamen concedamus illam aquæ potione vſam, immo ſi placet etiam demus ipſam eo potu neceſſario uſã, vt non ſine uitæ diſcrimine aquæ hauſtus ei potuiſſet interdici; haud ego propterea uideo concludendum eſſe aquam ei ceſſiſſe in alimentum: ſic enim & hanc, & alios abſtinentes etiam ab aquæ potu (quibus tamen inerat reſpiratio) neque ſine reſpiratione uiuere potuiſſe certum eſt, vt conſimili ratione dicere poſſis aere inſpirato enutritos fuiſſe; quod tamen falſum eſſe antea demonſtrauimus: Non ergo ulli abſtinenti aqua fuit neceſſaria ad alimentum, ſicuti nec reſpiratio, ſed alium ob vſum, nimirum ad meram humectationem, ac refrigerationem faucium, linguæ, uiſcerumque, à motu, reſpiratione, alijsue de cauſſis nimis quam par eſſet calefactorum, arefactorumque; ut abſtinentes noſtri eo potu conſulant ſiti, non quæ eſt indigentia cibi, & alimenti, ſed quæ eſt refrigerij, & humiditatis ueluti medicamenti cupiditas; *Vid. lib. 4 c. 48. & ſeq.* quod infra patebit latius ex Ariſtotele. Quod autem inde adducitur humidum tenue, quo calor partium corporis ſuſtinetur, conſimili humido inſtaurandum eſſe, atque ideo aquoſo alimento, maiorem ſpeculationem poſtulat: In primis enim dicimus ad conſumptionẽ humidi huius calorẽ quo que ipſo innixum abſumi; quumque uita non humore ſolo, ſed etiam calore contineatur, icirco ali *Alimentorum vſus 2. De an. t. 47.* mentis, quorum uſus, ac finis eſt conſeruare diu uitam animatorum ex Ariſtotele, inſtaurandum eſſe tum humidum, tum etiam calidum; ſi uero inſtauratio hæc alimento conſimili fieri debeat; iam *Alimento inſtaurari non dũ humorẽ, ſed & calorẽ.* id ſimul calidum & humidum eſſe oportet, cuiuſmodi reuera eſt ſanguis, quo proprie partes omnes aluntur; quum ergo aqua humida quidem ſit, non autem calida, ſed frigida; ipſa plane ſola inepta fuerit ad alendum. Deinceps humidum id, quo calor naturalis omnium partium corporis ſuſtinetur, medicis humidum radicale uocatur, quod non tenue,

Humidũ radicale quale ſit. nue, neque aquoſum eſt, ſed craſſum, & pingue, vti monet Ariſtoteles: ſi hoc itaque ſimili debet inſtaurari, aqua iam ſola id muneris obire nequibit, quæ humidorum omnium tenuiſſima eſt, minimeque pinguis; de humidis loquor conſiſtentibus, vt aer excludatur, qui aqua tenuiot eſt. (De long. et br. vit. c. 3. & 4.) Poſtea vero humor hic radicalis inſtaurandus alimentis miſtum corpus eſt ex quatuor elementis, de genere miſtorum perfectiorum, quod ne dum calorem, ſed animam quoque, veluti ſui formam, ſuſtinet in viuente; ſi ſane hunc ſimili alimento inſtaurare voluero, aqua id efficere non potero, quæ ſimplex eſt elementum, licet impurum; Et, ſi contendat quis eam inter miſta reponere, certe inter imperfecta ipſam collocabit, ac omnino extra eorum genus, quæ obtinentia diſpoſitiones vltimas ad animam immediate poſſunt animari, cuiuſmodi ſunt ſucci miſtorum inter nonuiuentia perfectiſſimorum. (Aqua et humidorũ omnium tenuiſſima ſit.) Poſterius qua ratione conſumptum humidum ſui reſtaurationem poſtulat in viuente; quum æque ac humidum continenter etiam abſumantur partes terreæ; equidem harum quoque defectui conſulendum erit: quum ergo aqua ſola ſimilis adeo non ſit ſolidiori partium ſubſtantiæ, vt in eam conuerti valeat; profecto nihil ſolidi aſſumens puella ieiunans, vt aqua non vtitur ad inſtauranda ſolida, ſic nec ea vtetur ad inſtaurandum humidum; quippe Ariſtoteli nutriuntur omnes partes etiam minimę, non aliquæ tantum in viuentium corpore. (1. de gen. c. 35. Partes omnes ali, nõ aliquas tã tum.)

Aqua nec plantas ali, nec aquatilia. Cap. LXIV.

Tertiæ rationi ductæ ab experimento ſtirpiũ, & animalium aquatilium clare occurrit Ariſtoteles primum quidem aliquando negans plantas aqua ſola nutriri; negationis duplicem rationem afferens, a ſigno, & a priori; a priori quidem quia plantis non cedit in alimentum aqua ſola, ſed radicibus, velut ore, ſugunt ſtirpes aquam terræ permiſtam, ſuccum nimirum lutulentũ, in quo eui denter ceteris elementis prædominantur terra, & aqua; huiuſmodi namque ſimile eſt earum naturæ, quæ parum obtinuit aerei, & ignei: A ſigno autem, qua nutriuri agricolæ plantas, non irrigant ſimpliciter eas aqua, ſed prius miſcent; miſcent quidem terræ foſſione contritæ ſimum, cui multæ ſunt partes igneæ, aereæque; huic vero miſturæ ex terra, & ſimo aquam inſuper addunt irrigantes, qua non ſolum veluti glutine admiſcetur exactius terra cum ſimo in vnum miſtum perfecti generis alendæ plantæ idoneum; ſed etiam veluti vehiculo aptum redditur hoc alimentum ad ingredienda cæca radicum tenuiſſimarum foramina: Id quod ex Theophraſto recte admonet infra Præceptor; & ſuauiter admodum cecinit Lucretius, (2. de gen. c. 50. Cur aqua ſola ſtirpes non alat.)

Lib. 1. *Quippe etiam veſci e terra mortalia ſæcla,*
Nec prorſus arboribus ſummos frundeſcere ramos
Poſſe, niſi a terris paullatim quiſque cibetur,
& alibi
Lib. 2. *Sic tempeſtiuis ex imbribus humida tellus*
Vertit ſe primum in frundes....

Deinde vero quod aquatilibus de animalibus itidem proponitur ex Ariſtotele diſſoluitur alicubi decernente ex iiſdem ali aquatilia, ex quibus primum genita fuere; ſi quid commune hoc eſt omnibus viuentibus, vt eandem habeant materiam in generationem, & in alimentum; quum itaque duplex viuentibus ſit ortus, aut per propagationem e ſemine, aut per ſpontinam generationem ex putri; ſane quibus origo eſt a ſemine, iis uictus eſt e piſcibus minoribus in aquatilium genere, aliiſque cibis de genere miſtorum, uti eſt ſemen, unde prodiere; quibus autem generatio eſt e putri materia, ex eadem ſubſtantia miſtum illis conueniens ſuggeritur alimentum: (8 hiſt. c. 2. 3. de gen. anim. cap. 11. Viuentiũ origo duplex. Vide lib. 4 cap. 13.) Quemadmodum ergo ex pinguium excrementorum congerie in aquæ ſuperficie ſupernatante oriuntur, & aluntur herbæ, quod infra latius apparebit; ita plane in eiſdem aquis ex craſſioribus fęcibus ad fundum ſubſidentibus aſſerimus quotidie gigni, & ali vermes, piſces, & multa id generis uiuentia, quæ aquatilibus alimento ſint. (Herba in ſuperficie aqua naſcentes. Cap. 24. & 96.) Immo etiam nutriantur cænoſo illo excremento, ex quo exorta fuere, miſto alentur aquatilia, non aqua ſola, nec pura, nec impura; non enim habet aquæ ſpeciem, ut quæ impura bibitur, id ex quo gigni, & enutriri hæc animalia putamus, ſed limi; qua de re uberrime poſterius. (Cap. 96.)

Vitam non ſeruari calore vt anima inſtrumento, nec humore vt caloris pabulo: calorem vt contingat extingui ad humoris conſumptionem; humorem non eſſe aquam, nec aqueum. Cap. LXV.

Quod ſubiicitur uitam noſtratem ſeruari tum calore, ut proximo animæ inſtrumento, tum humore, ut caloris pabulo; & propterea humore conſumpto calorem quoque, & cum calore uitam extingui; Vitamque proinde ab humore eſſe, humorem uero eſſe aquam; multa continet, in quibus exerceri poſſumus: Ac primo uitam noſtratem calore, atque humore ſeruari accipimus, humoreque conſumpto calorem deficere, & cum eo uitam extingui fatemur; ſed nobis perſuaderi difficile poteſt calore ueluti animæ inſtrumento uitam ſeruari; quando inſtrumentum refertur ad operationes; animaque calore utitur ceu inſtrumento ad operationes uiuentis obeundas, non autem ad uitam corpori conciliandam, neque ad uiuens in eſſe conſtituendum: ſed proprie uita calore ſeruatur tanquam uinculo nectente animam corpori, in quo nexu tota uitæ ratio continetur; (Vita quomodo ſeruetur calore.) ſiquidem calor eſt diſpoſitio, qua corpus apparatur ad animam; quæ omnia fuſe alibi ex Ariſtotele oſtendimus. (2. de vita cap. 10. & 11.) Suſpectum haud minus eſt uitam conſeruari humore, ut caloris pabulo; accidit enim humorem in uiuente pabulum eſſe calori; ſed utta indiget humore, ceu glutine quodam ui detinēte huc in corpore uiuentis calorem ingenita leuitate ſēper ſurſum inhiantem, atque humorem tanquam ſui aſcenſus impedimentum deſtruentem, non tanquam ſui pabulum conſumentem; quod (Vita humore quomodo ſeruetur. Vide lib. 4 cap. 60.)

etiam

Lib. 1. vit.

etiam late alias probauimus. Suſpicione item non caret calorem extingui ob humoris conſumptionem, quaſi humore calor indigeret vt poſſet eſſe ſuperſtes, ſiue ad eſſe ſimpliciter: nam ex aduerſo conſumpta humiditate calor eo magis eſt, atque per ſe perficitur, quo, remoto impedimento, libere magis ſurſum aſcendit, in quo calidi perfectio ſita eſt; licet per accidens contingat vt puſillus calor ab ambientis aduentitia frigiditate ſibi contraria extinguatur; quod eodem libro quoque monſtrauimus. Sed his etiam vltro datis poſtulationibus, conceſſoque axiomate alio, Vitam humore ſeruari, & ab humore eſſe; illud quidem concedere non poſſumus, humorem, quo vita innititur, aquā eſſe; immo vero neque aqueum à prædominio; eſt etenim radicalis hic humor corpus perfecte miſtum ex quatuor elementis; & ſi quod eorum in ipſo dominetur, ſit hoe aer potius quam aqua; vt colligere perſpicue poſſumus ex Ariſtotele.

Humorem calor non indiget ad ſui conſeruationem.

De longit. & br. vit. c. 3.

Aqua non reſtitui quod aqueum e corporibus effluxerit. Cap. LXVI.

AD aliud vero argumentum, quo dicebatur, Nutriri corpora noſtra ex ijs, ex quibus conſtamus; nos autem conſtitui non a terreo ſolum, ſed etiam ab aqueo; ac proinde ſine aquei repoſitione nutriri non poſſe; reponi vero aqueum non niſi ab aqua; Reſpondere liceat primum ex his probari, non aquam ſolam alere poſſe, quod reuocatum nobis eſt in controuerſiam, ſed aquæ ſimul cum alijs miſtæ, vel non minus quam alijs elementis ineſſe vim alendi, quod facile accipimus, non videntes quomodo inde fieri poſſit vt ſolam potātes aquam, ea enutriti diu viuant. Dicere deinde cogimur in alendo corpore non ſolum reponendum eſſe aqueum, ſed etiam terreum, aereum, & igneum; quum autem aqua ſola nequeant hæc omnia refici; eam proinde alendo corpori non eſſe, ſi ſola bibatur. Addere ultimo neceſſarium eſt, aqueum, quod à nobis effluit, miſtum corpus eſſe, ipſumque in nobis reponi ab aqueo pariter, quod miſtum eſt perfecti generis, non ab aqua: nihil n. reperire liceat inter partes corporis noſtri nutrimenti miniſterio reparandas, quod ſit aquæ noſtræ potabili quantumuis miſtæ in ſimplicitate comparandum; quum ſint omnia membra ſimilaria in nobis miſta perfecta, cuiuſmodi non ſit aqua hæc noſtra vllo modo. Quod mox huic ſimile adducitur ex Galeno, Cibo, quicquid ſiccioris ſubſtantiæ effluxit, reſtitui; potu, quicquid humidioris, ac ita reduci ambo ad priſtinam ſymmetriam; aquam non probat alere; Galenus enim potus nomine vinum intelligit, non aquam; cui ſexcentis in locis interdixit vim alendi: Hoc tamen Galeni dogma ita non accipimus vt cibo ſolę partes ſicciores nutriantur; ſed vt maior cibi portio in ſicciorum, ſolidiorumque partium alimentum cedat; potus autem (vinum putamus) maxima ex parte humidiora membra reficiat, cuiuſmodi ſunt carnes, & pinguedo, atque adeps, quæ communiori vocabulo partes appellantur: Hinc pateat qua ratione ſenes pauciſſimo cibo vtantur, ſed liberalius mero indulgeant; eorum etenim corpora huiuſmodi ſunt, ut ſiccioribus partibus, quæ ſunt oſſa, ligamenta, cartilagines, & id generis, propter duritiem maximam, parum, vel nihil ab imbecillo calore detrimenti patientibus, minus indigeant cibis ad ſui refectionē: at carnibus, & mollioribus membris tum à calore, tum ab externis cauſſis mire ſiccatis, multa refectione opus habeant, quam à largiore vſu uini ſibi acquirunt ſeniorum corpora.

2 De tuen. valet. c. 3.

Galeni dogmatis interpretatio

Senes cur pauco cibo contenti multū bibant.

Aqua ex Ariſtotele quomodo ſit alimento, & cauſſa ſterilitatis, & piſcibus aſſumatur cibi gratia, ſi non vere alit. Cap. LXVII.

QVod ex Ariſtotele proponitur primum aſſerente aquam in omnibus etiam ſiccis alimento eſſe, atque ob id aquas crudas, & frigidas vel ſterilitatem, vel ſemineum partum efficere; in eo ſenſu accipiendum putamus, non vt Ariſtoteli aqua ſola vere nutriat, conuertaturque in ſubſtantiam uiuentem, quod eſt alimenti proprium; ſed quod alimento viuentibus eſſe dicatur, quia nutricationi deſeruiat uelut alimenti vehiculum; namque vehens aqua nutrimentum per venas ad ſingula membra corporis, vbi cruda fuerit, ac impenſe frigida, non poteſt alimentum, quod defert, ac partes, ad quas nutrimentum affert, & proinde membra generationi dicata, non refrigerare: porro ex alimento frigido ſemen infecundum, uel ſaltem feminarum autor enaſcitur; quemadmodum & ſanguis menſtruus, vteruſque frigidior uim ſeminis prolificam calore nixam Ariſtoteli aut penitus extinguit, aut multum eneruat; vnde ſterilitas, uel feminarum prouentus: Ita ergo ab aquæ frigidioris, & crudioris vſu, quæ uehiculum alimento ſit, non vere alimentum, de Ariſtotelis ſententia uel ſterilia ſiunt animalia, uel feminas procreantia. De inde uero in diſputationem eſto Ariſtoteli aqua ſterilitatis cauſſa, & origo feminarum quia ſit alimentum; ſane hic aquam ſolam Ariſtoteles alere non ſcribit, ſed eam pręcipue alterare poſſe corpus noſtrum, quia eius plurimus ſit uſus, adeo in omnibus ut alimento ſit, etiam ſiccis; hoc eſt dicere, nihil nobis in alimentum cedere ſine aqua, quamuis etiam nutrimenta ſicca ſumamus; ut pote qui omnia nutrimenta cum aqua ingerimus, quod alibi apertius docuerat Ariſtoteles inquiens in alimentis nos plurimum aquæ conſumere, quia & in potu multum aquæ haurimus; & in pane, qui ſine aqua non paratur; & in obſonijs quibuſque, vti ſunt carnes, olera, legumina, & alia, quibus omnibus ad eſum apparatus eſt elixatio in aqua: ubi ergo ea cruda nimis, & frigida utamur, cedente ipſa una cum ſiccioribus edulijs miſta in alimentum, plurimum refrigerari principia generationis contingit; quocirca ſteriles, aut feminarum parentes reddētur homines: hinc autem apud Ariſtotelem colligi aquam ſolam alere, ego quidem non aſſequor. Sed reuera ut arbitror aquam in miſto ſolidiori, qualis cibus eſt, naturalem, atque cōgenitam non deſeruire alijs partibus craſſioribus ſub ratio-

4. De gen. an. c. 2.

Vide libro 4. c. 37.

Aqua ut nutricatur deferatur.

Feminarū prouentus, & ſterilitatis cauſſa.

2. De gen. an. c. 3.

1. Sect. problem. 14.

Vſus aquæ plurimus in alimentis.

Aqua in cibo qua uſus ſit vehiculum.

ne

ac vehiculi; tum quia tanta non eſt vt eas diluat; tum quia ab eis diſtincta non eſt, ac in terno calore ſeparabilis; ita non puto aquam potu hauſtam, vel vino, ceteriſque cibis elixandis, aut quomodocunque parandis affuſam, vere alere, ſed ſolum fungi munere vehiculi, tum quia nimia eſt, non enim ſumus à prædominio aquei, vt tam aqueo alimento indigeamus; tum quia facile ſeparabilis, & potius ab illis diſtincta exiſtens, in toto alimento non eſt vt miſtum perfectum, neque vt miſti perfecti portio eſſentialis, aut integralis, cuiuſmodi oportet eſſe quodcunque nutrit.

Aqua potu hauſta, & elixatione cibis immiſta non alit ſed alimenti vehiculum eſt.

Quod præterea eodem ex Ariſtotele affertur, piſces, addo & inſecta potum aſſumere, non potus, ſed cibi gratia, ſcite interpretari poteſt ex ipſomet Ariſtotele alibi ſcribente Aquatilium alia accipere, ac reddere aquam ea cauſſa, qua ſpirantia aerē, quo refrigerentur; alia propter cibum; quum enim in humore cibum accipiunt, fieri non poteſt quin ſimul aliquid humoris admittatur; quod admiſſum, quo emittant, inſtrumentum habeant neceſſe eſt: quæ igitur proportione ſpirationis humore vtuntur, branchias habent; quibus autem per cibum humor illabitur, ijs fiſtula in ſanguineo genere data eſt: mollibus etiam, & cruſtaceis hoc idem adhibitum eſt, nam ea quoque humorem propter cibum aſſumere coguntur. Hæc Ariſtoteles: quibus apertum eſt dum ſtatuit alibi piſces aſſumere potum non propter potum, ſed cibi gratia, intelligere potum ab ijs ingeri neque ad nutricationem, neque ad alimenti diſtributionem, ſed ex neceſſitate materiæ, quia dum ore aperto cibum hauriūt, neceſſario vna cū cibo introlabitur aqua tenuior, atque fluxilior; quæ ideo propter cibum, non potus gratia, piſcibus hauriri dicitur: ſecus enim ſi cederet illis in alimentum, ſane ore ingeſta reddi nō deberet illico per branchias, neque per fiſtulam; quippe alimentum receptum intus manere oportet, non denuo foras effluere, vt ait Hippocrates.

8. hiſt. cap. 11. *3. de part. cap. 8.* *3. de par. cap. 8.* *Lib. de corde.*

Animalia quomodo conſtituantur adeo ex igne, & aqua, vt moueantur igne, nutriantur aqua Hippocrati; cui aqua non eſt vere alimentum. Cap. LXVIII.

1. de Diæta.

ILlud autem, quod poſtea dicitur ex Hippocrate, conſtitui quidem tum animalia reliqua, tum hominem ex igne & aqua; ſed nutriri aqua, moueri igne, tollitur multifariam; primo enim dicimus Hippocratem eo loci nomine ignis animam ſignificare, nomine aquæ corpus; nam vere homo, & animalia reliqua ex anima & corpore adeo conſtituuntur, vt beneficio animæ moueantur, à corpore autem obtineant hoc vt nutriantur; quæ fuiſſe veterum ſententia, & præſertim vnius Hippocratis apparet ex Ariſtotele alicubi afferente ſe a progenitoribus hoc ſpeciatim accepiſſe de anima, vt eſſet cauſſa quare animalia moueantur: iurarem tunc Ariſtotelē per progenitores Hippocratem potiſſimum innuere hoc in loco dicentem, *Ignis omnia & per omnia mouere poteſt*; nanque ab Hippocrate pronepotem legimus Nichomachum patrem Ariſtotelis; quod & obſeruat Baſſus. Sed & alibi non vno in loco Hippocrates animam appellauit calorem, ſeu calidum, vel ignem; ac viceuerſa ignem, calidum, caloremue nuncupauit animam his vocibus, tanquam ſinonymis promiſcue vtens; aliquando enim & (inquit) *videtur ſane mihi id, quod calidum vocamus, immortale eſſe, & cuncta intelligere, & videre, & audire, & ſcire omnia tum præſentia tum futura:* alibique ait, *Mens enim hominis in ſiniſtro cordis ventriculo ſita eſt, & reliquæ animæ imperat:* & alias dicit, *Hominis anima ſemper producitur vſque ad mortē, ſi vero efferbuerit, vna cum morbo etiam corpus depaſcitur.* Hinc ergo liquido conſtare poteſt, Hippocrati animam vocari calorem, ſeu ignem, atque viciſſim. Quin & Ariſtoteli quandoque ſpiritus, & calor, ignisque animam ſignificat; ex eo enim probat alicubi omnia quodammodo eſſe animæ plena, quia caliditas in toto reperiatur: & alibi animam tanquam ignitam eſſe ait. Per ignem ergo Hippocrates animam ſignificat, a qua omnia moueri vetuſtiſſimum eſt monumentum ex Ariſtotelis obſeruatione. Ceterum aquæ nomine ab eodem Hippocrate ſignificari corpus, dum in prima ſui conſtitutione in vtero eſt ſub ſpecie ſanguinis, & geniture apparere poſsit ex ijs, quæ ipſe idem profeſſus eſt aliquando ſcribens in hanc ſententiam, *ſanguis enim non eſt natura calidus, neque enim alia aliqua aqua, ſed caleſcit*; vnde conſtat ſanguinem, qui materia eſt corporis noſtri, aquam appellari, ſeu aquæ ſpeciem conſtitui ab Hippocrate: à quo caute illud accipiendum eſt (vt obiter id aperiamus) quod inquit ſanguinem non eſſe natura calidum, ſed caleſcere; loquitur enim de ſanguine vt quid a ſpiritibus contradiſtinctum, & de calore, qui correſpondet elemento ignis; nam ſanguis in corpore animalis humoris nomine vocatus aeri proportionatus eſt, ſpiritus igni, vt ſuſe antea probauimus; aer autem igni collatus non dicitur calidus, ſic ſanguis ſpiritui comparatus natura ſua calidus non eſt, ſed caleſcit à ſpiritu, ſicuti & alia omnis natura, quæ humoris ſpeciem obtinens in corpore ab Hippocrate aqua nuncupatur, quia fluxa exiſtit. Ita ergo aquæ nomine Hippocrates, dum ex ea, & igne animalia conſtitui dicit, ſanguinem maternum corpus futurum intelligit; dum vero aquam omnia per omnia nutrire decernit, ſanguinem alendo corpori per venas fluentem intelligit ijs conſentiens, quæ alibi dixerat a Cordis ventriculis prodire flumina, quibus totum corpus irrigatur; qui enim venas ſanguine repletas flumina vocat, belliſsime ſanguinem aquæ vocabulo ſignificabit: Dum itaque ait Hippocrates nos aqua conſtare, atque nutriri, aquæ nomine ſanguinem indicat, quē alibi aquæ ſpeciem conſtituit ea ratione, qua & Ariſtoteles inter aquæ ſpecies vinum connumerat, vrinam, ſerum, & omnino quæcunque nullam, vel paruā obtinent conſiſtentiam, in quo genere vna cum alijs fluidis corporibus ſanguinem colloces: at noſtra diſputatio eſt de aqua vulgari, quam bibimus.

1. de an. t. 19. *Nichomachus Ariſtotelis pater pronepos Hippocratis.* *Lib. de Hab. & Ariſt. de eo.* *Lib. de Princ.* *Lib. de Cord.* *6. Epid. ſect. 5.* *3. de gen. an. cap. 2.* *De iuu. & ſen. cap. 2.* *1. de an. t. 19.* *De Corde* *Sanguis quomodo natura calidus non ſit Hippocr.* *Cap. 3.* *Omne fluxum Hippocrati aqua vocatur.* *De Corde* *Lib. de Corde* *4. meteor. cap. 6.*

Deinde interpretari poſſumus Hippocratem dicentem

dicentem conſtitui tum animalia omnia, tum hominem ex aqua, & igne; quaſi dixerit primū exortum animalis, & præſertim hominis eſſe ex ſanguine, ac ſemine; quia vt ſanguinem ipſe non raro aquam appellat, ſic ignis nomine ſemen ſignificare Galenum etiam, nedum Hippocratem ſapienter adnotat vel ipſe Præceptor inquiens, Excellere au-
2. vliſq. Fig. ſol. tem in ſemine ignem, atque aerem, vt certum eſt; quia calidum eſt, & ſpiritibus redundat; ita igneā illi naturam, facta ad ſanguinem menſtruum cōparatione, tribui à Galeno nulla dubitatio eſt: Quum ergo ex mente Galeni ſanguis, ſemenque
3. de tuâd. val. cap. 3 genitale generationis noſtræ primordia ſint; ille, ceu materies quædam apta, concinnaque, & opifici ad quiduis ſequax; hoc opificis rationem obtinens; diſſideantque hæc inter ſe, quia in ſemine plus eſt igneæ ſubſtantiæ, atque aereæ; in ſanguine aqueæ, terreæque; ſapienter hæc omnia meditatus Hippocrates, miſta hæc ab elemento in eis prædominante denominans ait Hominem conſtitui ex igne, & aqua; & ignem omnia per omnia
1. com. de nat. hum. 27. mouere, aquam autem omnia per omnia nutrire; quando & apud Galenum habemus, quum partes corporis noſtri multæ quidem ex ſemine generentur, & ſolæ carneæ ex ſanguine formentur; omnes tamen pariter, etiam ſpermaticas, nutriri ſanguine: Quare diuine Hippocrates, qui nuper dixerat hominem conſtitui ex igne, & aqua, nimirum ex ſemine, & ſanguine; ignemque ſtatuerat omnia per omnia mouere poſſe, his denotans ineſſe ſpermati vim omnium partium efformatricem; organizationem ſiquidem, partiumque formatio-
1. de gen. an. cap. 1. nem, motus nomine vel Ariſtoteles appellat, ſemini que tribuit apertiſsime ſcribens alicubi, ſemen igitur tale eſt, motumque habet, & principium tale, vt motu peracto, pars exiſtat quæque, eademque ſit animata: ſubdit Hippocrates aquam omnia per omnia nutrire, indicans ſanguinem cedere in alimentum omnium particularum, illarum etiam, quibus prima conſtitutio fuit e ſemine. Igitur nomine aquæ ſanguinem modo intelligens Hippocrates nihil fauet viro doctiſſimo exiſtumāti aquam vulgarem alere nos poſſe.

Deinceps etiamſi demus hoc loco Hippocratē igne complecti aerem, & aqua terram, cum qua globum vnum conſtituit; nutricationemque præcipue aquæ ipſi tribuere: demus item medicis igne ſignificari calorem, aqua humorem, in quibus duobus vita conſiſtit; atque calorem humore nutriri adeo ut nutrimentum vniuerſim recidat in humorem; nunquam tamen inde fiet ut ex Hippocrate aqua ſola nutriat, quod nos in præſentia diſquirimus, nutriente humore, qui eſt miſtum perfectum, cuiuſmodi non eſt aqua potabilis, de qua loquimur.

Quod ex ciborum ſolidiorum ſubſtantia cedit nobis in alimentum non eſſe aquam; & quomodo aſſumptis excreta in pondere reſpondeant Hippocrati: deque multiplici ſecundæ coctionis excrementorum vſu. Cap. LXIX.

QVod ſubditur ex Hippocrate, ſeu ex autore librorum de morbis, nimirum ſi quis alimen- Lib. 4.
tis, quæ quotidie ſumuntur, comparet excrementa, quæ aluo excernuntur; hæc deprehendet illis ad æquilibrium reſpondere adeo vt nihil ſolidi cibi nobis alendis inſumatur, ſed humore ſolo nutriamur, & proinde aqua; hoc inquam argumentum non vna ratione ſuſpectum eſt; ac primum audio a viro docto, qui huius rei experimenta quā plura vidit, longe minus in pondère id eſſe, quod egeritur excrementum ſenſile cuiuſque generis, quam ſit id alimentum, quod intra corpus ingeritur: Amplius autem citato in loco Hippocrates aperte illius, quod aſſumitur, partem in corpore manere ſtatuit, licet ſenſui quod egeritur aſſumpto videatur æquale; per hæc innuens externi cibi & potus exilem admodum portionem cedere nobis in alimentum, atque ad pondus inſenſilem; non, vt interpretatur vir ſapientiſsimus, rationem præbens oſtendendi nihil ſolidi habere id, quo alimur, ſed eſſe pure humidum, & aquam. Præterea vero quum excrementorum ex alimentis iterata digeſtione ſegregatorum haud parua portio per inſenſilem tranſpirationem in halitus aſsidue diſſipetur; non enim halituoſa materia vniuerſa, quam corpore toto per cutis poros reddimus, ſubſtantia eſt ſolidarum partium vi caloris in exhalationem verſa; ſed eius portio non parua eſt excrementum alimenti potiſsimum tertiæ coctionis: vt propterea pendi nequeat, & ad æquilibrium comparari excrementum, quod egeritur, cum alimento, quod iugiter ingeritur. Deinde autem eſto ſimpliciter ad æquilibrium alimentum quotidie ſumptum reſpondens excremento reddito; hinc ſane colligere liceat nihil prorſus aſſumptorum in alendo corpore permanere; non autem permanere liquorem, humoremque ſolum; quippe non caret ſuo pondere liquor, & humor: ſin autem hoc æquilibrio non obſtante aliquid cibi, ac potus manet intus alendo corpori, vel hoc eſt ad pondus inſenſile, quod nuper notauimus; vel huius loco vna cum excrementis quidpiam ueteris materiæ in corpore præexiſtentis effluere opus eſt ad æquādum pondus excrementorum, & aſſumptorum; quod uel inde pateat apertiſsime, quia frequenter alimenta pondere longe ſuperantur ab excrementis: ceterum quod ex alimento remanet, id ſolidum eſſe debet, quum eo ſolidæ partes nutriendæ ſint. Deinceps concedamus ex aſſumptis cibarijs nihil aliud nobis in alimentum cedere, quam humidum ex eis à calore noſtro eductum; id certe non erit aqua, ſed ſuccus alimentarius, in quo cūcta inſint elementa perfecte miſta; ſic enim carnes in fruſtula diſſectas calore ignis diſſoluimus in ſuccum, & humorem alendis ægris, quorum uires collapſæ fuerint, maxime opportunum, quem

nemo

nemo dixerit eſſe aquam, & non miſtum perfectũ, licet ſubſtantiæ fluore, coloreque ſenſibus aquam referat.

Pręterea, vt intimius Hippocratis mentem eo loci aſſequamur, adamuſſim eius ſententiam explicemus, ait igitur, *Quomodo vero, & cur homo ſanus degat referam: Poſtquam comedit ac bibit, & humor ad corpus peruenit, eo quo dictum eſt modo, ammiſtus alij, tum ei qui in corpore, tum ei qui in fonte eſt, ea quidem die qua acceſſerit, in corpore manet; poſtridie vero alius humor ad ipſum accedit: atque ibi quidem duo ſunt dies, duo vero in corpore humores: & alteri quidem humori duo dies ſunt, alteri vnus: & qui quidem poſtridie acceſſit manet in corpore, vt qui ſit craſſus; alter autem coctus à caliditate diffunditur, & tenuis fiens poſtera die ad ventriculũ accedit, & per omne tempus à recenti expellitur: vbi vero ad ventriculum peruenit, cibos in hoc loco coquit, & de ſe ſanguinem in corpore facit; ſi vero permanſerit, tempore graueolens fit: tertia uero die vna cum ſtercore, & vrina exit, copia ipſe ſibi ipſi æqualis, & conſimilis, & æquilibris; etiamſi ſuipſius pars quædam ſit, quo humor maneat in corpore iuxta relatam rationem: influit autem & tertia die humor de corpore ad ventriculum amplior, & graueolentior, qui videlicet reliquus fuit à ſecundo, & defert cibos concoctos, & quicquid eſt in corpore morboſum, & rurſus ſimul exit: Indicio eſt autem vrina, quæ ſalſuginoſa eſt, quod cibi deferunt de corpore etiam id quod morboſum eſt: & cibi quidem ſemper poſtridie per aluum ſeceduut; humor autem ad tertiam diem. Hoc modo ſanitas contingere ſolet.*

Difficillimi loci Hip. interpretatio.

Quæ obſcuriſſima, ſed auream doctrinã continentia ita interpretabere, vt his referat Hippocrates cauſſam ſanitatis in purgationem, & vſus excrementorum ſecundæ coctionis: *Poſtquam comedit* (inquit) *ac bibit homo; &* peracta prima eſculentorum, potulentorumque in uentriculo coctione, *humor* chyli nomine donatus per venas meſeraicas *peruenit ad corpus* hepatis *ammiſtus alij*, hoc autem eſt miſtum ex duplici humore, nimirum *tum* ex eo, *qui in corpore, tum* ex eo, *qui in fonte*; nempe chylus in ſe continet tum partes alimentarias, quæ ſunt eiuſdem ſubſtantiæ cum alendo corpore; chylus enim in corporis ſubſtantiam mutãdus eſt, quæ alitur ſanguine defæcato, qui fit ex parte chyli alimentoſa; tum partes excrementitias, bilem ſcilicet, quæ habet ſui receptaculum in veſica fellea; melancholiam, quæ in ſplene; pituitam, quæ in capite; nam Hippocrates paullo ſupra dixerat tria hęc membra in corpore fontes eſſe, caput quidem pituitæ, ſplenem melancholiæ, quam aquam nuncupat, & felleam veſicam bilis: ita ergo chylus *eadẽ die, qua acceſſit, in corpore manet* concoquendus in iecore; quod enim coquitur, manere debet; quippe non coquitur quod fluit de uno in alium locum, ſed quod retinetur, manetque in ea parte, in qua fit coctio: *Poſtridie vero* poſt nouã comeſtionem, potionem, chylificationemque, *alius humor* eiuſdem naturę chylus nouus *ad ipſum* chylum veterem *accedit*: Tunc uero duobus diebus facti ſunt *in corpore duo humores* ſolo numero differentes in eadem ſpecie chyli; ſed priori chylo *duo dies inſunt* ætatis (vt ita dixerim) poſteriori *vnus: Et* ſane chylus, *qui ſecunda die aduenit, in corpore* iecoris *manet* die tertia concoquendus, *vt qui ſit craſſus*, hoc eſt craſſis excrementis inquinatus, & ſubſtantia etiamnum denſiori: *alter* vero die prior chylus die ſecunda caloris opera coctus, ac proinde diſtinctus in duas partes; quarum altera eſt alimentaris, altera excrementitia, ijs demandatis ad proprios fontes, alimentari quidem ad cor, excrementitia vero partim ad felleam veſicam ſub nomine bilis, partim ad ſplenem ſub nomine aquæ, hoc eſt melancholiæ, partim ad caput ſub nomine pituitæ; ac ſingula parte in proprio fonte actione caloris adhuc magis attenuata, poſtera die accedit ad ventriculum; nam & à capite facile deſcendit pituita in os, & palatum, & inde in ſtomachum: & a corde per aortæ arteriæ ramum ſanguis fluit ad ventriculum, ad quem per venæ portæ ramum à liene defertur acidus, ac melancholicus humor: quin & à veſica fellea ſemper in duodenum inteſtinum, atque in ieiunum prope ventriculum fertur bilioſus humor, qui copia etiam regurgitat in ventriculum; in quem aliquando etiam a ciſti fellea bilem peculiari ductu ferri obſeruatum eſt à Galeno. Ita ergo à quatuor fontibus rurſus reſunditur diſtinctus humor in uentriculum ſecunda die, qui præcedenti miſtus in unam chyli ſpeciem à ventriculo ad fontes illos effluxerat: ſed & ab ijſdem fontibus idem humor pariter per venas & arterias in iecur, & inde per renes ad veſicam vrinariam nomine ventriculi comprehenſam labitur: ea uero ratione humor hic a fontibus ad hos ventriculos fertur, vt ſemper a recenti affluente expellatur de vtroque ventriculo; ea enim eſt liquorum, fluxiliumque natura, vt a recenti vetus de loco pellatur.

2 de temp. c. 8. Art. med. c. 74.

Sed tamen hunc humorem in vtroque ventriculo non ſpernendos vſus habere admonet Hippocrates inquiens, *vat* humor hic *ad ventriculum peruenit cibos in hoc loco coquit*; nam in ſtomacho ad perfectam coctionem ciborum appetentia primo requiritur, qua ventriculus ingeſtam alimoniam arcte complectitur, vt viciſſim reſpuit ingratam; quo nomine Hippocrates alibi ſuadet ægrotis danda eſſe potius eſculenta, & potulenta ſuauia, licet paullo deteriora, quam meliora, ſed inſuauia; vt belle notat eo loci Galenus: melancholicus itaque ille ſuccus à ſplene ad ventriculum traiectus appetentiam ſuſcitans, ſuauia vt ſint oblata efficit, utque arcte à ſtomacho amplectantur, & proinde vt recte, faciliuſque coquantur; quodcunque vero appetimus, appeti ſub ratione ſuauis, ac boni adeo patet, ut probatione non egeat: ſic ergo coctioni confert melancholia.

Appetentia coctionem ut perficiat. *2. aph. 38.*

Melancholia quomodo coctionẽ iuuet.

Pituita quoque (ſi nimia non ſit) à capite ad ventriculum labens ea ratione coctioni opitulatur, qua & ſua humiditate adiuuat elixationem, ad quam cibi coctio uelut ad genus

Pituita vt coctioni cõferat.

Quod coquitur ut manere debeat.

ſpecies refertur; & ſuo lentore tum infarciens vētriculi tunicam interiorem prohibet quominus ab acribus & mordacibus ingeſtis ſtomachus dolore afficiatur: tum glutinans omnia ingeſta in vnam maſſam, & huic maſſæ ſtomachi ſubſtantiam vndique adhærere faciens, promptiora efficit quæ à calore ſtomachi vniformiter digerantur. Bilis autem flaua ciborum coctioni proſpicit cum ſuo calore fouens exiguū illum, quo pollet ſtomachi ſubſtantia exanguis; tum ſtimulans acredine ſua facultatem expultricem inteſtinorum ad propellenda inertia excrementa e loco prope cibi coctionē; nam ibi ſtabulantia graueolentes, ac tetros halitus in ſtomachum ſpirare poſſent appetentiæ, coctionique ciborum infeſtiſſimos; vt liquido conſtat in voluulo morbo. Sanguis demum arterioſus à corde ad ventriculum delatus vehendo ſecū ſpiritus feruidos, & calorem influentem, mirifiee coctionē promouet, quam nunquam edere poſſet ventriculi calor exilis aliunde influentis caloris auxilio deſtitutus: præterea quod calor vna cū ſpiritu à corde influens vniuerſale inſtrumētum eſt ad omnes viuentis actiones obeundas: Ita ergo humor primæ diei a fontibus ad ventriculum recurrens in eo cibos coquit. Idem humor in corpore de ſe ſanguinem facit; hoc eſt, idem humor, ſi non quoad omnes ſui partes, ſaltem quoad ſanguinem cordis calore influente, ſpiritibuſque prędi tum, & quoad bilem flauam, in corpore, nimirum in hepate, renibus, & veſica vrinaria, quæ quum fontes non ſint, generico nomine corporis, vt alia mēbra quoque, appellantur; influens itaque calor a corde, ac bilis à felle ad hepar, veſicam, & renes, harum partium calorem quaſi torpentem ſuſcitat, & viuificat, uegetioremque facit ad faciendum ſanguinem ex ſe, nimirum ad ſegregandum ſanguinem ab alijs excrementis: & hoc quidem peculiari ratione bilis in propria ciſti efficit trahendo ad ſe ſimilem ſibi humorem a ſanguine, qui digeritur in hepate: Nemo vero ambigat partes quaslibet, quibus datum eſt à natura munus ſegregandi ſanguinem a quocūque alio humore, quiſquis ille fuerit, in huiuſmodi functione obeunda maximopere vti, & frui auxilio caloris aliunde ſibi adiuncti; quando tum caloris proprium ſit diſgregare quæ ſunt heterogenea; tū cunctæ viuētis operationes caloris miniſterio fiāt, non frigoris; quod propterea in adagium ceſſit *frigidum non ingredi opera naturæ*; in genere ſi quidem naturæ præcipuum analogatum eſt anima, quæ ideo apte ſignificatur naturæ nomine ſimpliciter prolato: & eo ſane magis ad ſeparandum ſanguinem ab alijs humoribus, & a ſero indigent prę cipue renes, & veſica alieni caloris ope, quo talis ſecretio laborioſa eſt ob exactiorem humorum, ſeu ſanguinis cum ſero confuſionem, & caloris veſicæ, ac renum imbecillitatem. Subdit Hippocrates, ſi vero humor hic à fontibus ad ventriculum delatus poſt hæc opera *permanſerit* in ventriculo, *temporis tractu graueolens fit*, putredine aliqua concepta, tum quia quilibet humor extra propria uaſa corrumpitur; a loco enim conſeruatur vnūquodque; tum quia ſtabulatur humor hic aut fluxilis ſponte, vt pituita; aut acris, & mordax, ut bilis utraque, non niſi oecluſo exitu; ac propterea prohibito tranſpiratu, vnde calidum quoduis in humore putrorem corripit, atque fætorem. Ceterum hic humor quoad partes excrementitias à tribus fontibus, nimirū à cerebro, ſplene, ciſtique fellea in uentriculum utrumque lapſus *tertia die vna cum ſtercore* ab ano, *& vrina* de pudendis *exit, copia ſibi ipſi æqualis, & conſimilis, & æquilibris, etiamſi ſui ipſius pars quædam ſit, quo humor maneat in corpore iuxta relatam rationem*; quorum ſenſus eſt, hunc eundem humorem primæ diei poſt uſus præſtitos in uentriculo ſecunda die, foras cum ſtercore, ac vrina prodire tertia die; eundemque fere totum effluere adeo extra corpus, vt inſenſibile ſit ad pondus id, quod in corpore ſano tum pituitæ, tum bilis vtriuſque excrementitiæ vna cum cibo, potuq; ingeſtæ remanet in corpore: Quin dicamus paullo ſubtilius, quia remanente ſenſili portione noui huius humoris in corpore, quod effluit tamen tertia die cum ſtercore, & vrina ęquale eſt, & æquilibre illi, quod prima die cum cibo, & potu ingeſtū eſt; quia tantundem veteris à fontibus excernitur in ventriculos, quantum recentis in fontibus retinetur, ut ſeruetur humorum proportio, ac ſymmetria in ſano habitu neceſſaria: ſimile quid accidit in reſpiratione, vt tātundem ſit autore Galeno id, quod expiratione redditur, quantum extitit illud, quod inſpiratione attractū fuit; licet inſpirati aeris portio eidem Galeno cedere dicatur in materiam ſpirituū, ac omnino remanere intra corpus; quia ſcilicet in locum remanentis aeris foras expellitur noua fuligo. His arbitror cuique patere Hippocratem non comparare primæ coctionis in uentriculo factæ recrementa, quæ ſunt ſtercus, & vrina, cum pondere cibi & potus; quod accipit gratis vir acutiſſimus; ſed conferre ſolum excrementa ſecundę coctionis eo tempore quo primum gignuntur, ſiue ſeparantur a bono alimento, ſibi ipſis dum extra corpus pelluntur una cum ſtercore, & vrina; quod etiam magis explicat Hippocrates ſubnectens huiuſmodi ſententiam, Tertia die, qua nuper dictum eſt excrementitias partes humoris primæ diei expelli cum excrementis primæ coctionis, tertia die (inquit) de corpore iecoris, atque omnino ex fontibus prædictis in corpore ſitis, influit etiam humor ad uentriculum amplior, & graueolentior, qui videlicet ſecretus eſt ab humore bono ſecundæ diei, qui ciborum excrementa digeſta, & miſta cum excrementoſis partibus humoris primæ diei, & una cum illis quicquid morboſum eſt in corpore defert, ac rurſus ſimul exit; vt velit Hippocrates bilem vtramque, ac pituitā ſecretā ab humore, ſeu chylo primę diei miſceri cum excrementis alimentorū in ventriculo coctorū prima die, & exire foras vna cū illis, ſed tamen ea non pellere; atuero congeriem hanc ex primæ, ſecundęque coctionis excrementis in unam maſſam pelli foras ab excrementitijs partibus humoris ſecundę diei tertia die; rationem autem cur excremen-

ta

Bilis flaua ut coctioni ſeruiat.

Sanguis vt coctionem ventriculi foueat.

Calor influens vniuerſale inſtrumētū.

Vide li. 4. c. 9.

Cur natura nomine ſimpliciter prolato anima intelligatur.

Quilibet humor extra propria vaſa putreſcit.

Calidum prohibito perſpiratu putrorem concipere.

De vtil. reſpir.

Tantundē expiratu redditur quantum inſpiratu attractum eſt aeris.

-ta primę coƈtionis nõ expellantur foras à partibus excrementitijs humoris primæ diei, duplicem affert Hippocrates; prior eſt à priori huiuſmodi; excrementa primæ coƈtionis, quæ duo ſunt, fæces, & vrina, ideo ab excrementis ſecundæ tertia die non pelluntur, quia pituita deſcendens à capite in hominis ſani ventriculum, & inteſtina, cum fæcibus aridis ibi repertis (omni exhauſto humore in traijciendo chylo per arƈtas miſæreí venas) commiſcetur in maſſam adhuc ſatis conſiſtentem, non fluxilem; cui adiunƈta vtraque bilis à felle, ac ſplene adeo retunditur, vt ſatis virium non habeant ad expultricem efficaciter irritandam: ſed huic maſſæ tertia die adueniens noua pituita, nouaque bilis tũ flaua, tum atra humoris ſecundæ diei, quæ partes
Excremẽta cur cibos uocet Hippocr. excrementitiæ obſtaculum reperientes exitui, maiorem putredinis notam ſubeunt, & prioribus vnitæ excrementis ampliores ſunt, maſſa illa dilutior euadit, fluxionique aptior; & nouo ſtimulo excitata facultas expellit ſuperuacua; ſciteque ſimul cũ excrementis primæ coƈtionis (quæ nomine cibi appellantur Hippocrati, quia cibi recrementa ſunt, atque reſidua) inquit exire quicquid eſt in corpore morboſum, hoc eſt excrementa ſecundę coƈtionis, pituita nimirum, & vtraque bilis, vnde potiſſimũ, ac ut plurimum morbi ſuas cauſſas habent. Altera vero ratio à ſigno ita proponitur, Indicio eſt autẽ vrina, quæ ſalſuginoſa eſt, nimirum ſalſa, & amara, vt aqua maris; ſi enim ſeroſę parti ex potulentis calore a bono ſanguine ſecretæ illa ſolum bilis vtriuſque portio denuo adiungeretur, quam prius etiam habebat, dum hauſta non adhuc erat, ſane nihilo, uel paullo magis vrina ſalſuginoſa eſſe deberet eo, quod bibitur; quum autem multo magis ſalſugi-
Aqua unde ſalſa fiat. noſa ſit; & aqua non aliunde ſalſuginoſum ſaporẽ contrahat, quam ex admiſtione terrei, & adurẽtis, atque amari; plane conſtat in vrina contineri etiã bilem potionis ſecundæ diei. Quomiã vero humoris excrementoſæ partes fæcibus alimentorum admiſcendæ neceſſario, peraƈta prima coƈtione cibi in ſtomacho, vehendo chylo in iecur inſeruire debẽt, & omnino a ventriculo ad proprios fontes progredi, & iterum ad ventriculum regredi vehendis aridioribus cibi recrementis, tantũ itineris peragere nequeunt, niſi ſpacio tertiæ diei: at uero cibi excrementa craſſiora, vbi nihil amplius in ventriculo morari ea neceſſe ſit, ſed locum dare nouę comeſtioni, potionique; proinde à ventriculo ſecedunt per aluum, ſcilicet per inteſtina tenuia in craſſiora poſtridie, quibus tertia die adiungitur humor de longinquo veniens. His ergo nõ comparat Hippocrates alimenta, quæ quotidie ſumuntur, excremẽtis, quæ aluo excernuntur, aſſerẽs hæc illis ad æquilibrium reſpondere, vt retur vir ſapientiſſimus; ſed confert ſolum excrementa ſecundæ coƈtionis ex alimento in proprios fontes labentia ſibimetipſis inde ad uentriculum, & veſicam recurrentibus vna cum ſtercore, ac vrina propellendis, admonens tota excerni debere, nulla, uel inſenſili eorum parte in corpore remanente, ſi homo ſanitate perfrui debet, quum ex talium excrementorum retentione fere omnes exoriantur morbi.

Plantas non augeri ſine terræ imminutione. Cap. LXX.

QVod autem poſt hæc notatur craſſiſſimas, & maximas plantas ſine aqua non viuere, reƈte notatur; quod vero has ipſas ſine terræ imminutione augeri, & diutiſſime perſiſtere dicitur, mihi quidem apertum non eſt; nam ſi ſpeƈtemus plantas in agro, vel horto degentes, manifeſtum quidẽ eſt eas creſcere abſque eo quod appareat imminui terram, quia e magna terræ mole parum quod cedit in alimentum ſtirpium, inſenſile eſt; ſic e mari tollas, uel e lacu ciathum aquæ, uel è cumulo manipulum tritici, hau d ſenties illa eſſe imminuta, quæ vere imminuta ſunt; ſin autem ſermo ſit de planta in vaſe terræ pleno conſita, hæc quidem ſola affuſa aqua creſcet ex luto cum euidenti terræ imminutione, ut diutius viuente planta, cogaris terram ad uas denuo replendum adijcere; ſin cum aqua fimum miſcueris, quia in eo multæ ſunt partes terreæ, diutius quidem terra prima ſufficiet, ſed tandem poſt multos menſes, uel annos terram nouam in euidenter conſumptæ locum ſuggerere oportebit ad alimentum plantæ; quod non ſemel obſeruaſſe mihi contigit. De Puella Spirenſi (quod mox repetitum eſt) iam ſupra innotuit eam uel nõ vſã *Cap. 63.*
vllo aquæ potu, tanquã medicamento vſam ad refrigerium, & humeƈtationem, non autem tamquã alimento ad nutricationem, & incrementum pluribus nominibus nãque veriſimile eſt dum à corde per tracheam in fauces, & os, nareſque aſſidue trãſmittuntur fuligines igneam naturam habentes; ab harum iugi contaƈtu eas partes nimis quam par ſit incaleſcere; cui ardori remedium ſit aqua. Deinde vero ab iiſdem fuliginoſis halitibus, atque a motu linguę inter loquendum, nec non ab externi aeris irrequieto inſpiratu probabile eſt fauces, & oris partes nimium deſiccari quia priuarẽtur humiditate, non quidem ſubſtantifica, & interna, ſeu alimentari, ſed aduentitia, & externa, cuiuſmodi eſt ichor à natura illis partibus datus, quęcunque in continuo motu verſantur, vt agiliores eſſent ad motum, nec dirũperentur ſiccitate: at vero ea ſiccitas, quę priuatio eſt ichoris partibus mobilibus inſperſi, aquę potione belliſſime tollitur citrã nutricatum. Deinceps autem ab iiſdem cauſſis in iiſdem partibus ultra modum calefaƈtis, areſaƈtiſque moleſta, & morboſa oritur ſitis, quam tollat funditus aquę potus, ceu medicamentum refrigerans, & humeƈtans.

Quomodo alimentum non alat niſi dilutum Ariſtoteli. Cap. LXXI.

QVod poſterius affertur ex Ariſtotele aſſerente alimentum nullum alere niſi dilutum, ſed *1. ſeƈt. problem. 15.*
potius ex cibis non niſi quantum dilutum eſt vim habere nutriendi, id quidem libenter accipimus; quippe hoc non eſt aquę uim alendi concedere; ſed alimenti conditiones explicare: ad hoc enim ut alimentum ac præſertim cibus nutriat, neceſſarium eſt ipſum a ventriculo per anguſtiſſimas meſęrei venas in iecur ferri, & à iecore partibus alendis impertiri traieƈtis tandem venis capillaribus,

& ad inſtar roris membro videlicet nutriendo inſpergi; quæ omnia in alimento neceſſario poſtulãt naturam tenuem, ac fluxam, quæ diluta eſt: Quin & ad permeandas iſtas anguſtias craſſiuſculum alimentum indiget vehiculo, humore ſcilicet, quo diluatur, & dilutum facilius permeet exilia vaſa; qui proprius eſt huius placiti Ariſtotelæi ſenſus: Ceterum ſuo vehiculo ſic dilutum alimentum vt ſubtiliſſimas venas permeet, aqua non eſt, ſed aqua dilutum alimentum: quæ vero aquæ portio illi vehiculum eſt, eo conuerſo in partem nutriendam, veluti alendo corpori non apta extruditur foras in ſudores, vel halitus inſenſiles, aut denuo regurgitans in venas ad vrinariam veſicam labitur, aut potius iuxta ſui partes varias per has tres vias excernitur; tenuior enim vehiculi portio diſcutitur in halitus; craſſior, quæ vexit alimentum ad partes cutaneas, vbi pori pateant, exit in ſudores; reliqua vero ſeri pars craſſior, quæ ad interiores partes alimentum detulit, cuive non patent meatus cutis, per quos effluat in ſudores, iterum in venas regûrgitat retrocedens ad maiora vaſa, & inde ad renes, & veſicam diffluit.

Vid. lib. 4 c. 49.

Vehiculũ alimenti, eo cõuerſo in corporis nutrimẽ, quo cedat.

Aquam non fieri miſtum nutricationi aptum à calore noſtro. *Cap. LXXII.*

QVod autem præterea dicebatur, aquam vulgarem non eſſe ſimplex elementum, ſed miſtum corpus, ac proinde præbere poſſe homini alimẽtum; diſquiſitione indiget, tum quia vere aqua potabilis miſtum non eſt ex pluribus elementis; tũ quia ex eo, quod miſtum ſit, non ideo ſortitur vt alere queat. Anteeedẽtis probatio quoad calorem, nimirum aquam tum a calore noſtro ſecũdum ſui partes tenuiores aeream, & igneam naturam acquirere; tum ex ſe non eſſe caloris expertem, quæ nec ſumme frigida potatur, quum remiſſio vbiq; inſit à qualitate cõtraria; nec hauſta veneno eſt, vti ſunt frigida in ſummo; ſigillatim explicanda eſt. Sane calor internus agens in hauſtam aquam illius partes ſubtiliores in vaporem vertit, qui naturam obtinet quoquopacto aeream; ſed quia geniti vapores cum reſiduis aquæ partibus craſſioribus non permiſcentur, verum his in ventre remanentibus, illi ſurſum ad caput præſertim attolluntur, & vndiq; ad cutis circunferentiam feruntur, vbi à frigiditate ſæpenumero rurſus coguntur in aquam; quo nomine potantes aquam facile, ac ſtatim ſudare, & maxime in capite conſpiciuntur: ſic vi caloris externi ſublati vapores ex aqua non permiſcentur aquæ, ſed rurſum attolluntur longe ab aqua euolantes, ſiue in aquam agat ignis lebeti ſuppoſitus, ſiue Solis radius impoſitus. Sed tenuiores aquæ partes in igneam naturam verti à calore noſtro ſuſpectũ eſt; ſi enim ab acerrimo ignis, & Solis calore ex aqua vapores creantur Ariſtoteli, quorum natura media eſt inter aerem & aquam nihil ignei, terreiue participans; multo minus mitis calor noſter aquæ portiones tenuiores in ignem cõuertet: ignea nanque fumida exhalatio eſt, quam calor de terra generat, non ex aqua: ſed tamen ſi demus partes aquæ tenuiſſimas vi caloris igneam naturam contrahere, non tamen dabimus igneum hoc ſtatim aquæ permiſceri, & non auolare ſurſum: ſi enim vapores, quorum natura grauior, ſtatim geniti eleuantur; quanto magis fumi naturam igneam habentes extollentur?

Vapores à calore geniti ex aqua nõ confunduntur aqua.

1. Meteor. c. 4.

Aqua nihil ineſſe caloris, etſi ſumme frigida non ſentiatur, nec epota veneno ſit, & Ariſtoteli uere dicatur in aqua paucum ineſſe calidum.

Cap. LXXIII.

SEd & altera eius placiti confirmatio, nempe aquam calore non deſtitui, quia ſumme frigida ſenſui non appareat; remiſſio vero frigiditatis non niſi a contraria qualitate contingat, ſubtili eget diſquiſitione: Certe aqua ſenſui ſumme frigida non eſt, qua vulgo in potu vtimur: atque negare non poſſumus quin a contraria caliditate remittatur frigiditas de ſummo gradu; infitiamur tamen omnem cuiuſque qualitatis remiſſionem, etiam contrarium habentis, a cõtraria qualitate fieri; namq; remiſſio qualitatis (quantum ſat eſt ad præſens inſtitutum) duplici e fonte promanat, nimirum tum à contraria qualitate, vt ſapienter alicubi decernit Ariſtoteles; quod frequentiſſime accidit in miſtis, in quorum ortu ſpeciatim elementorum qualitates contrariæ mutuo ſe ſe refrangunt, atque ad tẽperamentum redigunt: tum quoq; citra interuentum contrarij à ſola ſubiectæ materiei minori denſitate, ſiue à raritate; quod in elementis proprie obſeruatur: quum enim qualitates actiuæ ceteris paribus in ſubiecto denſiori ſint vehementiores, proinde aqua non intenſe frigida percipitur, quę non eſt ſumme denſa, licet ſit omnino caliditatis expers: ſin autẽ aliquo ingenio materiem aquæ denſare poteris, illico tibi euadet ſenſui frigidior; quippe illud commune eſt qualitatibus, præſertim actiuis, vt in eodem gradu magis laceſſant ſenſus, quæ fuerint in denſiori materia; minus, quæ in rariori; & hoc citra vllam contrarij admiſtionem: Ex eo igitur, quod aqua non eſt ſenſui ſumme frigida, non neceſſario colligitur ei nonnihil ineſſe caloris; hoc enim aquæ ineſt à tenuitate, mollitieq; ſubſtantiæ, non à caloris vlla participatione, vt cenſet vir acutiſſimus. Qua quidem diſtinctione tolli etiã poſſit altera confirmatio aquę calorem aliquem ineſſe, quia epota veneno haudquaquam ſit; cui nouam reſponſionem dare licet, qua ſuperior itidem ratio diluatur, Nempe in aqua duplicem reperiri frigiditatem, alteram in habitu, ſeu in actu primo, quę forma ſubſtantialis eſt aquæ, non ſenſu, ſed mente perceptibilis: alterã vero in actu ſecundo, ſcilicet quæ ſenſum laceſſit; hęc ab illa fluit veluti proprietas, & eſt accidens, atque inſtrumentum, quo illa vbique operatur in alienam materiam; quoniam vero accidentia dependent à ſubiecto, in quo ſunt; proinde à frigore habituali ſummo gignitur, ſeu potius effluit veluti proprietas, frigiditas actualis; modo quidem intenſa, modo remiſſa, pro varietate ſubiecti-

Remiſſio nõ ſemper fit admiſtione contrarij.

2. Cal. c. 37.

Vide li. 4. c. 24. Denſitas ſubiecti qualitatũ vim exacuit.

Vide li. 4. c. 23. Aqua duplex ineſt frigiditas. Frigiditas in aqua qua ſit forma, et qua accidens.

in

Omne recipitur ad modum recipientis. 2 Phy. t. 28. Aqua calida quomodo à ſeipſa refrigeratur. Vid. lib. 4 c. 10.

in quod recipitur iuxta vulgatum axioma, quod recipitur omne recipi ad modum recipientis: ſanè frigiditate habituali aqua hoc habet vt ſit aqua, nam forma eſt ratio eius quod quid erat eſſe Ariſtoteli; ſimul & hoc vt vbi calefacta fuerit, remoto calefaciente, redeat ex ſe ad priſtinam frigiditatem actualem; nimirum remoto eo quo deſtruebatur, impediebaturque origo frigiditatis actualis, ab habituali effluit, vt à fonte, frigiditas eadem actualis. Sed hac de re alibi fuſus: Ab actuali vero frigiditate aqua obtinet hoc vt agat ea omnia quæcunq; efficere poteſt in alienam materiam; quia hæc illi eſt inſtrumentum neceſſarium ad agẽdum, vt igni calor actualis: quod ſignificare volens Ariſtoteles aliquando ſcribit ignem, ac terram, addere liceat aquam non operari actu (puta in alienam materiã) qua ignis, terra, & aqua; hoc eſt beneficio formæ ſubſtantialis, qua conſtituuntur in eſſe; verum agere qua in ipſis veluti in ſubiecto ineſt contrarietas, nimirum qualitas hæc accidentalis, qua vtuntur, velut organo neceſſario ad operandum. His ita conſtitutis, dicimus venena eſſe illa, quę habent in ſummo frigiditatem, qua immediate in nos operantur; ea enim ſumma frigiditas calorem noſtrum extinguendo nos enecat: ceterum aqua, quia expers caloris eſt, ſummam habet frigiditatem habitualem, ſed hac non agit proxime in nos; agit autem frigiditate actuali, quæ ob materiæ raritatem, atq; mollitiem, ſumma non eſt, quare calorem non vincit, ſed potius ab eo victa, veneno epota eſſe non valet, ſed vſui maximo. Ad Ariſtotelis decretum ſtatuentis alicubi in aqua paucum ineſſe calidum, facile reſpondeas, videlicet aquæ nullam ineſſe caliditatem propriam ab internis principijs; ſed quomodocunque incaleſcat aqua, ſemper ab externo incaleſcere, nimirum vel à loco, ſeu ambiente corpore, vel ab indito; quo aquæ puritas quidem tollitur, ſimplicitas eſſentiæ vero non aboletur: de huiuſmodi caliditate loquẽs Ariſtoteles recte ait in hyeme paucum eſſe in ambiente aere, & aqua calidum, in æſtate autem amplius: modo ſi aqua nutrire debeat, miſtum corpus eſſe oportet, in quo calor inſit ab internis principijs, & eſſentialis, non ab agente extrinſeco, & aduentitius.

De ſen. & ſen. c. 4. Ignis quomodo non agat vt ignis, ſed vt calidus. Venena frigida quæ ſint. 4 Meteor. c. 2. Aqua vt inſit calor Ariſt. In alimento quomodo calor ineſſe debeat.

Aquam non eſſe miſtum alendo idoneum, etſi terrenis partibus non careat, aliſve elementis. Cap. LXXIV.

QVod poſtea ſubiungitur, aquæ item non deeſſe ſiccitatis aliquid illud edocere, quod in aqua omni aliquid tandem reſideat terrenum; probat quidem aquam non eſſe ſyncerum elemẽtum, ac purum, ſeu ab omni alieno corpore defæcatum; quod nos vltro damus ex Ariſtotelis præcepto decernentis elementa infera non eſſe ſyncera penitus; attamen haud oſtendit aquam ſenſilem hanc noſtram eſſe miſtum corpus, cuiuſmodi opus eſt eſſe alimentum; ſed potius oppoſitum; nam miſtum proprie dictum non diſſoluitur in elementa, ex quibus coagmentatur, niſi vel ab agente aliquo extrinſecus vim inferente, vel à proprio calore depaſcente humidum, eoq; abſumpto euolante, quo euolato ſe parantur ab inuicem elementa, quæ ab vno calore veluti à forma in vnum iuncta continebantur, ex Ariſtotelis obſeruatione; vel ab humido nimio calorem ſuffocante; ſed aqua deponit ſedimentum terreum nullam vim paſſa ab extrinſeco, nec eius calore conſumente humidum, nec viciſſim humido extinguente calorem; verum terrenis fæcibus ſuapte natura ob inſitam ſibi grauitatem deorſum tendẽtibus ad fundum vaſis, in quo ſeruatur aqua; ſecus enim ſi beneficio terrenarum partium, quas ſponte deponit aqua miſtum eſſet alendo aptum; profecto turbidiores aquæ magis alerent, & quibus omni terra depoſita nihil ſicci admiſtum eſt, nulli eſſent vſui; contra tamen Hippocrati, & experimẽto comprobatur ad potum nobis longe vtiliores, & ſalubriores eſſe aquas tenues, leuiſſimas, & penitus defæcatas. At vero diſputationi demus aquæ præter humiditatem, ac frigiditatem, ineſſe quoque calorem, ac ſiccitatem; non tamen ideo erit miſtum corpus alendo aptum; namque alimentum eſt miſtum conſtans ex quatuor elementis, non tantum ex quatuor qualitatibus; quatuor enim qualitates ineſſe queunt in miſto imperfecto ex tribus elementis, vt puta in aqua, in qua ſint aeris, ac terræ partes aliquæ (ſi talis natura miſtum appellari debeat, & non potius aqua impura) quomodo enim ſit in aqua ignis, quin ſtatim ab ea præualente extinguatur? in miſto quidem eſſe poſſunt vtraque viribus valde refractis, atque ad proportionem commenſuratis; at in aqua ſenſili, quam bibimus, quomodo cum dominio tantæ humiditatis perſiſtat ignis? videmus enim à feruenti aqua ſuperniecta flammas, & prunas ardentes affatim extingui; quin & aquã feruidam remoto igne, exteriorique calore, ſua humiditate, ſuaque vi calorem aliunde inditum ſibi extinguere. Non eſt igitur aqua miſtum ex omnibus elementis, vti oportet eſſe quodcunque nutrit. Sed eſto etiam ignis in aqua, eaque miſtum perfecti generis omnia in ſe continens elementa; haud tamen protinus enutrire poterit; quippe non omnia miſta ex quatuor elementis alunt, ſed ea ſolum, quæ inter miſta inanima ſunt ceteris digniora, & in potentia proxima ad induendam animam, cuiuſmodi non eſſe aquam ſupra oſtendimus.

1. Meteor. cap. 4. Miſti diſſolutio vnde ſit. 2. De gen. t. 50. Aqua quomodo ſedimentũ terreum deponat. Aqua cur nequeat eſſe miſtum perfectũ. Vide l. 4. c. 10. Aqua feruens quomodo calorem ſibi inditũ extinguat.

Mulſa quomodo Hippocrati dicatur potentior aqua, & cur aquam ſolam potantes diutius viuant, quam omnino abſtinentes, ſi aqua non alit. Cap. LXXV.

QVod vlterius deducit vir ſapientiſſimus ex Hippocrate aſſeuerante mulſam ſolam epotam eſſe multo potentiorem aqua, niſi aluum perturbet; lubens accipio; ſed inde colligi aquam aliquid habere nutrimenti contra Galeni expoſitionem accipere nequeo: inſtantia vero allata ex natura comparationis, que fieri debeat ſine homonymię fallacia, & vſu loquendi, & ratione tollitur; vſu quidem loquendi, quia mos iam inualuit comparatiuis nominibus vti ad libitum, etiam vbi comparãdorum alterum nihil habeat eius, in quo fit com-

3. de vict. acut. 19. & 20. Comparatiuum nõ ſupponit poſitiuũ.

Pro domo ſua.

paratio; ſic impune de Glodio dicere potuit M. Tullius, *hoc miniſtro omnium, non bipedum ſolum ſed quadrupedum impuriſſimo Rempublicam perdidiſti*: ſi ergo Ciceroni licuit comparare Clodium brutis animalibus in vitio impuritatis; quamuis brutorum generi nullum vere inſit vitium, nullaq; virtus apud Ariſtotelem; Si vulgo dicere licet hominem hunc mitiorem oue, puriorem columba, & alia id generis ſexcenta; cur vitio vertamus Hippocrati exiſtimanti aquam nullam in ſe habere vim alendi, ſi dicat mulſam in alendo eſſe valentiorem aqua? Ratione vero, quia comparatio inter aquam, & mulſam ab Hippocrate fit, non quidem in nutriendo corpore, vt ſupponit vir egregius, ſed in arcenda morte, in producenda, & conſeruanda vita: vere autem, ac proprie dicitur mulſam epotam ſolam eſſe potentiorem aqua in arcendo interitu, in conſeruandis viribus, in prorogan da uita; quia etiã ſi varia ratione id præſtent, ambæ tamen vitam cuſtodiunt, vires conſeruant, & procul arcent obitũ; mulſa quidem vt alimentum, aqua uero ut medicamentum, quod adnotat Galenus: & profecto mulſa in ſanguinis, corporiſque noſtri naturam verti poteſt, & alere: aqua uero calori uim hebetando, vel quauis alia ratione, ut ſuo loco probamus, calorem euocando ab humidi conſumptione, abſque eo quod uertatur in noſtri ſubſtantiam, ſub ratione medicamenti uitam adeo conſeruat, ut idem homo quilibet omni penitus alimento carens longius perduret aquam bibens, quam renuens.

7. Ethic. c. 1.

Vide libro 4. c. 9.

Cur homo citius obeat ſibi quam fame.

Niſi etiam nos hac in re dicere uelimus hominem prõptius, ac citius interire ſiti quam fame; vt qui ab omni ſimul eſculentorum, & potulentorum uſu abſtinet, neceſſario pereat ob ſitim, non ob famem; quippe in eo ieiunio multo prius & abſumuntur partes molliores, humidioreſque; & ijs conſumptis inducta ſiccitate calor acuitur, (qua de re accuratius infra) urgetque propterea maior eius refrigerandi neceſsitas quam ſola reſpiratione tolli ualeat: quum autem longius perdurare queat homo ſine reſtauratione humoris, quam ſine refrigerio caloris, nam & uita potius in calore, quam in humore ſeruatur; & calor uires actuoſiores habet ad euolandum, humidum uero magis reſolutioni reſiſtit ob ſubſtantiæ denſitatem; ideo ſolam bibentes aquam eius potu caloris æſtum temperando, ut ex Ariſtotele mox apparebit, diutius perdurant in uita, quã nihil aſumentes, qui nec humido reſtaurando, nec æſtui remittendo conſulunt.

Vid. lib. 4. c. 57.

Humor ſine reſtauratione diutius durat quam calor ſine refrigerio, & tur.

Addas etiam, ſi placet, facilius abſumi partes humidiores, quibus conſulitur præcipue potu, quo tollitur ſitis; difficilius abſumi partes ſolidas, & ſiccas, quarum conſumptionem arcent edulia, quibus occurritur fami; quemadmodum enim Ariſtoteli fames eſt concupiſcentia miſti à prædominio calidi & ſicci, hoc eſt ſolidi coctione digeſti, prohibentis conſumptionem ſimilis ſubſtãtiæ interioris, alioqui cito abſumendæ cum uitæ diſpendio; ita ſitis definitur eſſe appetentia frigidi & humidi exterioris tum caloris æſtum temperantis; tum impedientis quoquopacto exterminium ſimilis ſubſtantiæ internæ, alioqui citiſſime cum uitæ diſcrimine abſumendæ: Fames ergo, ut in qua ſolidis partibus conſulitur, quæ diutius reſiſtunt cauſſis conſumentibus, ſerius interimit animalia quam ſitis, quæ conſulit partibus mollioribus diſſipatu facilibus; quum æque ad uitam neceſſariæ ſint utriuſque naturę partes. Propterea ergo fit ut aquę ſolius potu ſiti aliqua ex parte conſulentes diutius uiuãt, quam nihil omnino aſumentes; nam primi fame pereunt, quæ longior eſt ad obitum uia; ſecundi ſiti, quæ celeriori pede ad mortem pergit.

2. De an. t. 28.

Famis definitio.

Sitis quid.

Fames ... ſitis

Vide l. 4. c. 9

Siti autem aliqua ex parte conſulimus aquæ potu, non quia retardet aqua partium molliorum exterminium in earum ſubſtantiam conuerſa, quod præſtat uinum, & aliud omne potulentum proprie obtinens uim alendi; ſed quia tum hebetat acrimoniam caloris, cuius æſtu ſitis acuitur, & partes citius abſumuntur; tum etiam ad ſeipſam auocat calorem a conſumptione partium corporis, abſque eo quod ipſa in corporis alendi ſubſtantiam conuertatur; eo modo penitus, quo aqua, uel etiam ſal (eſt enim aquæ ualde particeps) in oleum ardentis lucernæ imponitur; ad ſe nanque flammam utrumque allicit a conſumptione olei, abſque eo quod aqua, uel ſal in olei naturam tranſmutetur. Vt ergo lucernę oleum aquæ, uel ſali admiſtum obtinens diutius perdurat ardens, quam ea in qua exardent oleum purum; ita ſolam bibentes aquam, cui nulla ineſt uis alendi, uiuunt diutius, quam nihil omnino aſumentes.

Siti quomodo conſulatur aqua potu.

Cur ſal in oleo lucernæ retardet oleũ ſu... io...

Sed & aquam tum extrinſecus balneo admotam, tum potu ingeſtam ſine alimenti ratione abſtinentium uitam conſeruare, ac famem ſedare autor eſt Plutarchus 6. ſymp. quæſt. 3. dum aſserit, *Multi autem etiam quum non bibiſſent, ſed tantum lauiſſent, continente fame, acrique liberati ſunt; quippe humor extrinſecus ſubiens ſucculentiora facit, adq; nutriendum aptiora quæ ſunt intus; ita ut vehementia & ſæuitia famis remittat & mitigetur. Ideo eorum quoque qui inedia vitam finire volunt, multi diu durant ſola aqua pota, quantiſper ſcilicet non omne id ſiccitas abſumpſit, quod apponi corpori, idq. alere poteſt.* Recte ſane Plutarchus aquæ uim alendi adimit, diluendi ſiccum, & uehendi dilutum alimentum tribuit; ſed gratis accipit ſupereſſe in corpore abſtinẽtis alimentum diluendum; id enim probationis indigeret: Quare aqua ob rationes antea propoſitas uitam abſtinentium producit non enutriens.

Aqua Celſo qua ratione dicatur omnium potulentorum imbecillimam, ſi non alat. Cap. LXXVI.

Lib. 2. c. 18.

Aqua cur ſit omnium vehiculorum alimenti imbecilliſſima et tenuiſſima.

QVod ultimo loco attulit uir ſapientiſsimus e Celſo alicubi decernente aquam eſſe omniũ potulentorum imbecilliſsimam, nobis non demonſtrat aquam uere alere, ſed tantum uitæ cuſtodiæ inſeruire quoquopacto, ut nuper explicauimus, uel etiam eſſe uehiculorum alimenti omnium imbecillum maxime; uehendo nanque alimento ſolidiori omnia potulenta deſeruiunt etſi aliqua ipſorum iti nutriant; omnium tamen ſumme imbecillum alimenti uehiculum eſt aqua; licet enim tenuitate ſua facile permeare poſsit, quia tamen non alit, ideo à partibus alendis non attrahitur præcipua

ratione:

ratione: vinum vero, & alia potulenta, quæ vim
alendi obtinent, non carent ea tenuitate, quæ ſa-
tis eſt ad ſolidius alimentum diluendum, & a par-
tibus primario etiam vt nutrimenta trahuntur;
quo nomine ſimul alimenta ſunt, & vehicula va-
lidiora quam ſit aqua. Deinde vero aqua omniũ
potionum imbecilliſsima eſſe dicitur Cornelio,
non quia nutriat, ſed longe minus quam reliqua
potulenta; verum quia tum nihil omnino alit,
quum aliæ potiones alant; tum quia facillime
omnium potulentorum alteratur, calorique no-
ſtro mitiori minime reſiſtit. Ita ergo vel inuiti à
præceptoris placito diſcedimus exiſtimantes Ab-
ſtinentibus noſtris aquã non ceſsiſſe in alimentũ.

*Quarta opinio Bonamici putantis abſtinentes ali po-
tuiſſe aqua ob innati caloris ſummam imbe-
cillitatem. Cap. LXXVII.*

PRæceptori ſummo Medico manus dediſſe vi-
detur acerrimus Philoſophus Bonamicus, af-
finem etenim ſententiam tuetur, addita ſola calo-
ris natiui debilitate, ob quam præcipue cenſuit
abſtinentes ex aqua ſola ſibi alimentum compa-
rare potuiſſe; & quidem memini Piſis, dum iuſſu
Sereniſsimæ Chriſtinæ Magnę Ducis Etrurię, in-
comparabilis prudentiæ Principis, Doctores de
cauſsis tam diuturni ieiunij cõſulerentur inter ce
teros doctiſsimũ Bonamicũ eas retuliſſe primũ in
caloris inopiã, & aquæ potũ; deinde alia opinione
in colliquamenta partiũ, & adipis, de quibus infra
Cap. 151. ſuo loco: quam vtramque ſententiam ipſe in gra-
7. de mot. uiſsimo volumine *de Motu* tactam, in eruditiſsi-
cap. 24. mo libro *de Alimento* fuſius explicuit; & prio-
rem quidem vbi expenſis vtrinque rationibus in
3. de alim. quæſtione *An aqua nutriat*, de propria mente de-
cap. 21. cernit viuentia poſſe nutriri aqua ſola, quia ſpiri-
3. de alim. tus à calore in aqua generari poteſt, dumque gi-
cap. 1. 2. 3 gnitur, ab eodem & cohiberi, & animari. Deinde
4 5. & 6. animantia exiguo admodum calore prædita ſola
nutriuntur aqua; quippe noſtra hæc ſenſilis aqua
eſt potius aqueum quam aqua: ſuſtinendo etenim
calori exiliori ſufficit miſtum illud, quod in aqua
noſtrati genitum eſt ab aſtris, & à cauſsis, quibus
regitur mundus. Ariſtoteles autem aqua hac ſen-
ſili nutriri nonnulla, quod in eis calor ſit exiguus,
inquit; vnde illo ſedimento, quod eſt in aqua,
pauxillum refocillari queant; non autem quod
aqua ſimpliciter viuant, quod eſt corpus ſimplex.
Sic inter plantas ocimum naſcitur, & ſe tuetur in
aqua, quoniam humidiſsimum: ſic inter anima-
lia cicadæ rore viuunt, qui eſt aqua à ſicco affecta;
propterea nullum mittunt excrementum: ſic de
Rhintace aue dicemus, quam aere, & rore nutriri
ferunt, quod in ea nulla redundantia reperitur.
Amplius aqua calore Solis digeſta degenerat in
quoddam tertium, quod eſt alimentum plantis;
quid ergo in nobis eadem à calore noſtro digeſta
non cedat conſimiliter in alimentum? Ariſtote-
8. Hiſt. les autem docet eſſe nonnulla animantium ſæcla,
cap. 21. quæ ſolo aquæ hauſtu paſcuntur, & viuunt, vt an-
guillæ, aliaque multa; quod ita intelligendum, vt
velit Ariſtoteles aqua hac ſenſili nutriri nonnulla
(vt nuper obſeruatum eſt) quia calore pollent exi-
limo, cui refocillando ſatis ſit ſedimentum, quod
in aqua reperitur. Inſuper ſitis, ac fames ſunt ap-
petitus alimenti, vt obiecti; ſed aqua eſt ſitis obie-
ctum quomodocunque tum in homine, tum pro-
xime in brutis; aqua ergo eſt alimentum: Quod
ſit obiectum ſitis apparet, appetitus enim eſt eius,
à quo ſedatur; at ſedatur ſitis aquæ potu; aqua
igitur eſt obiectum ſitis; & propterea nutrit.
Etiam ſapor, & ſuauitas eſt alimenti conditio;
aqua vero ſapida eſt, atque ſuauis; eſt igitur ali-
mentum. Aliquando Ariſtoteles cibum purum *1. de gen.*
alere poſſe monet, qui cibus purus aqua ſimplex *an. cap. 18*
eſt, qua viuunt animalia exiguo calore prædita,
quum experientia quoque comprobatum ſit ali-
quos in ſummis inedijs prorogaſſe vitam modico *2. de cauſ.*
aquæ puræ auxilio. Adijcitur a Theophraſto plan *cap. 7.*
tas ali aqua pura. Immo & à Galeno aquam facile
in bilem verti; cur non etiam in ſanguinem, ac *3. de vict.*
proinde in alimentum? Vlterius Platonem aſſe- *acut. t.*
rentem nullum elementum hic apud nos eſſe ſim *40.*
plex, belle imitatus eſt Ariſtoteles alicubi; multo-
que clarius ibi, quum docet cur gignantur in ter- *2. de gen.*
ra, & aquis animalia, & plantæ; nam inquit in *t. 10.*
terra ineſt humor, in aqua ſpiritus, in eo vero to- *3. de gen.*
to caliditas animalis, vt omnia quodam modo *an. cap. 11*
ſint animæ plena; hoc eſt, quod teſtatur Ariſtote-
les in aquis eſſe ſpiritum, qui ſi qua vi præoccupe-
tur à generante, atque miſcente partes terreas, ſi-
cut ignis in viſceribus terræ vi continetur, & ma-
teriam ſuppeditat animanti. Sed vrtica marina,
quod in eius corpore nullum aliud excrementũ,
quam aquam ſolam piſcatores inueniant, ſignum
id eſt eam humore ſolo nutriri. Ab hinc Ronde-
letium ſibi adiungit fautorem vir egregius, eas ra- *1 de piſci*
tiones comprobans, & afferẽs, quibus ipſe aquam *bus.*
alere alicubi oſtendere conatur; hæ autem pluri- *vid. li. 4.*
mæ quum ſint, infra commodiori loco explicabũ- *cap. 14. et*
tum, cum alijs ex Olimpiodoro, & Ariſtotele, ac *ſequent b.*
experimento deſumptis. Ita ergo exiſtimat acu- *plurimo.*
tiſsimus Bonamicus, quibus ineſt caloris inopia,
eos diu ab omni cibo abſtinentes aqua ſola viue-
re, alique poſſe.

*Expenditur propoſita opinio, & oſtenditur neque
abſtinentes commemoratos, neque abſolute
quibus exilis calor ineſt, aqua ſola diu
viuere, ac nutriri poſſe.
Cap. LXXVIII.*

AB huius clariſsimi, & amiciſsimi Viri ſen-
tentia tum ſuperius apud ſapientiſsimum
Præceptorem exaratę rationes abſcedere me co-
gunt, tum quoque ſpeciatim aliæ, quibus abſtinen
tes commemoratos, caloreue imbecillo pollentes
aqua ſola nutriri haudquaquam potuiſſe conuin-
citur: In primis enim aqua non enutritos fuiſſe
noſtros abſtinentes inde probari facillime poteſt,
quod non omnes propoſiti ieiunantes aquæ po-
tione vterentur, ſed eorum plurimi æque ab omni
tum eſculentorum, tum etiam potulentorum
genere

genere abhorrerent, abſtinerentve; quod liquido cuiq; iam conſtat ex allatis antea hiſtorijs; vt propterea in aquæ potu à viris doctiſsimis non reperiatur vera, & vniuerſalis cauſſa ieiunij, quã quærimus: Deinde vero neque ijs aquam in alimentum ceſsiſſe, quicunque noſtrorum abſtinentium illius potione vterentur, ex eo plane demonſtres, quia calor naturalis, ubi ſit exilis, & imbecillus, qualis ineſse dicitur noſtris ieiunantibus à uiro Clariſsimo, calor inquam debilis in aquam ſolam agere non poteſt quin ex ea multam flatuum copiam in uentre progignat, a quibus tormina, & hypochondriorum murmura, & crepitus alibi, neceſſario ſuccedere docet quotidianum experimentum: quum itaque nihil tale contigerit ulli commemoratorum abſtinentium; ex autoribus enim, qui minutiſsima de his litterarum memoriæ conſignauere, nullus omnino propoſitorum ſymptomatum meminit; proculdubio ieiunantibus, caloreque prædıtis imbecilliori aqua potu hauſta nutrimentum exhibere non potuit ulla ex parte.

Calor debilis ex aqua flatus procreat neceſſario.

Deinceps autem illud quoque ſæpenumero experimentis comprobatum habemus, quicunque liberaliori aquæ potione uti conſueuere, illos perfrigerato iecinore loco probi, & inculpati ſanguinis, aquoſum ualde, ac potius ichorem aqueum quam uere ſanguinem procreare, atque ab eo per uniuerſum corpus diffuſo, ſed in imo uentre potiſsimum collecto, hydropem generari: Non alia ſane ratione Marieta Fina, corporis habitu procero, & belle carnoſo; colore uiuido, & roſeo, facie pulcherrima, ſed tamen haud molli, nec effeminata, undique uiraginem referens adoleſcentula Ioſeph Liceto nupta primipara me ſeptimeſtrem peperit; quæ omnia illi calorem natiuum uegetum fuiſse apertiſsime commonſtrant unicuique; ipſa tamen quia liberaliori hauſtu aquæ uteretur aſsidue, eo genere potionis naturali caliditate labefactata trigeſimum annum circiter nata in ipſo ætatis flore incidit in hydropem, à quo malo affectu plurimos cõflictata menſes, & annos, nullis remedijs uel apte adminiſtratis ſuccumbente morbo, trigeſimum tertium agens annum interijt: ſi ergo mater calore ualidiori à natura, & ætate pollens id affectionis genus ex aquæ largiori potione paſſa eſt, quanto facilius abſtinentes noſtri, ſi penuria caloris laborant, ſolo aquæ potu enutriti omnes labentur in hydropem? at uero nemini abſtinentium hæc affectio contigit. Sed aqua ſola noſtris ieiunantibus hauſta cur uentriculi calorem non extinguit, eiuſque uim retentricem non laxat, & fluxum uentris non ſuſcitat, ut in ceteris, qui continenter multum aquę bibere conſueuerunt? Conſimiliter obſeruatum & illud eſt cuilibet, pręſertim æſtiuo tempore, aquam potu ingeſtam illico à calore uentris reſolui in halitus, qui ſui tenuitate citiſsime per uniuerſum corpus meantes in ſudores effluãt: cur ergo ieiunantes noſtri ſolam potantes aquam ſudoribus non diſtillabant? Sed non ne notauit uir egregius in ijs, qui aqua pura utuntur emanare ſudores? Amplius par eſt ex aqua ſola multum ichoris, ac ſeroſi excrementi, & pituitę gigni, potiſsimum calore debili exiſtente, qui eam ſubigat: nouimus enim qui aquæ indulgent liberius, & calore minimum valent, maxime abundare ſputaminibus, vrina, & deſtillationibus à capite; cur ergo qui ſola viuunt aqua non multum ſputis, vrinarum copia, & deſtillationibus abundant? Et eo magis abſtinentes noſtri huiuſmodi excremẽtis abundare deberent, quibus omnino priuantur, vel parciſsime inquinantur, quo cedente in eorum alimentum pauxillo eo miſto, quod in aqua latere cenſet vir eximius, reliquum elemẽti corpus, quod ſimplex eſt, alendo corpori non eſt. Addere liceat aquam puram ſine vino hauſtam appetitum excitare; vnde qui aqua ſola in potu vti conſueuere, ij fere omnes edaciſsimi ſemper extitere, quod & Galenus adnotat, & Hippocrates docuit inquiens aquam eſſe voracem, eam denominans ab effectu, quem parit; illi enim, qui eius unius potione utuntur, voraces eſſe ſolent: quum ergo noſtrorum abſtinentium nullus ne quidem appetitum vel tenuem habuerit, aut minimum quidque rerum comedere potuerit, certo iam dicas eos aqua ſola nõ enutritos. Ceterum & abſtinentes haud omnes fuiſſe calore imbecillo, quod erat aliud perſpicaciſſimi viri fundamentum, fuſius infra commodiori loco apud Albertum diſquiritur: ſufficiat nunc iuuenem Scotum temperamento biliofo proponi, abſtinentem Conſolentaneam colore fuſco, & plurimos ieiunantes ætate adoleſcentiæ, ac iuuentutis; quando in his omnibus apertiſsima ſunt indicia vigentis caloris. Nec omittenda ſunt quæ ad aures viri doctiſſimi hanc opinionem diruant; inquit autem alicubi, ſi alimentum ſimile futurum eſt rei nutriendæ, profecto quum ipſa miſta ſit, & conſtet e perfecta coitione quatuor elemẽtorum, neceſſe eſt eiuſdem modi ſit: quare neque ullum ex elementis, neque aliquid miſtum imperfectum poterit eſſe alimentum; voco autem miſta imperfecta paſsiones meteorologicas; tale vero ſit neceſſe eſt, quale animari poſsit, & inſeruire officijs animæ: qui hæc decernit, quomodo aqua ſola homines ali poſſe ſtatuat, quæ vnum ex elementis eſt, aut ad ſummum miſtum imperfectum longe magis quam ulla paſſionum meteorologicarum, nullaque ratione miſtum e perfecta coitione quatuor elementorum, ego quidem non aſſequor. Deinde vero ſubdit vir inſignis, Alimentum eiuſmodi eſſe debet, vt ſimile fieri ualeat partibus alendis; ideo quum variæ ſint, & in homine potiſsime partes, oſſa, membranæ, carnes, & viſcera, & tantopere diſtent, quomodo poteſt eſſe vnum commune eorum alimentum? hæc autem qui profitetur, quomodo aquam ſolam alere abſtinentes noſtros, & alios exili calore prędıtos exiſtimet, multo minus video. His itaque de cauſsis eruditiſsimi viri placitum non amplector.

Ex aqua hydrops.

Aqua dã-na.

1. De alimen. c. 39

4. De morbis vulg. 20.

Cur aqua vorax.

Cap. 130.

1. De alimen. c. 3.

Cap. 5.

Reſpon-

Reſpondetur argumentis allatam opinionem communientibus; ac primum diſquiritur an calor ex aqua ſpiritum gignat, cohibeat, animet. Cap. LXXIX.

Vide libro 4. c. 12.

CEterùm argumenta, quibus innititur acuta ſunt, ac digna in quibus exerceamur: Quod enim primum oſtenditur viuentia nutriri poſſe aqua ſola, quia ſpiritus à calore in aqua generari poteſt, dumque gignitur, ab eodem & cohiberi, & animari; exactius nobis explicandum, & expendendum eſt. Porro calor in aquam potabilem ſuas vires exercens nullum alium ſpiritum gignet Ariſtoteli, & experimento quam flatum, ac vaporem, ſeu etiam aerem; qui dum adhuc aquæ permiſtus eſt poſt ſui ortum ampullas, & ſpumam excitat: hic autem ſpiritus dum gignitur, cohiberi quidem poteſt, atque includi intra corpus aquæ, ne ſtatim effluat; ſed cohibetur ab aquę lentore, atque craſſitie illum intra ſeptum am ullarum concludente, non à calore; nam vi caloris tum ſpiritus attenuatur, tum aquæ lentor, craſſitieſque detrahitur, quæ cohibitioni ſpiritus aperte refragantur: Ab aquæ igitur craſſitie, ac lentore cohibitus ille ſpiritus, quem calor genuit, ipſe ſecundum ſui ſubſtantiam tali cohibitione non craſſeſcit, ſed ſolum fręnatur, & cohibetur eius impetus ad ſupera, prohibente aqua ſui lentore illius effluxum: At vero huiuſmodi paſſione ſpiritus ille aptitudinem haud contrahit ad induendam animam, atque ideo ad acquirendam naturam alimenti. Et quidem à calore non cohiberi ſpiritum, dum gignitur, ex eo noueris facile, quod tetigimus, nimirum calor in aquam agens, & in ſpiritum, quem ex aqua genuit, neceſſario aquæ ſubſtantiam attenuat, & lentorem diſcutit, ſpiritumque ſemper ſubtiliorem efficit: profecto hæc efficiendo calor potius exitum ſpiritui ex aqua recludit, & exhibet, quam occludat, & cohibeat: Multo minus dicendum eſt ſpiritum ex aqua genitum à calore, dum gignebatur, vel etiam poſt ſui ortum perſeuerãte caloris actione, ab eodem calore cohiberi, hoc eſt cogi, atque denſari; quippe quemadmodum ſpiritui ex aqua origo non eſt à calore niſi attenuante, ac rarefaciente aquæ ſubſtantiam in ſpiritum; ſic perſeuerante caloris eiuſdem actione, ſi ſpiritus vaporis craſſiuſculi naturam obtineat, rareſcet, attenuabiturque in aerem, & aer in ignem: neq; id vnquam fiet, vt ex aqua ortus à calore ſpiritus cogatur, atq; denſetur; quare nec animabitur, animati enim cuiuſque ſubſtantia ſubſiſtens eſt, ac denſa, non fluxa, tenuiſque, vt aeris, ac ſpiritus, aut aquæ. Sin autem calor agat in aquam ſtagnantem, atque cænoſam, multiſque ſordibus, variaque excrementorum colluuie inquinatam; ex ea quidem inducto putrore oriri poterunt viuentia,

1. meteor. c. 7.
Spiritus qui à calore in aqua fiat.
Spiritus à quo cohibeatur, ſi non à calore.
Spiritus cohibitus nõ craſſeſcit.
Spiritum, à calore non cohiberi.
Spiritus à calore non cogitur, nec denſatur.
Spiritum à calore non animari.
Lucr. li. 2.

Quippe videre licet viuos exiſtere vermes
Stercore de tetro, putrorem cum ſibi nacta'ſt
Intempeſtiuis ex imbribus humida tellus.

Vermes è putri non fieri calore cogente, & animante ſpiritus.

Ceterum neque horum exortus erit a calore cogente, ſeu cohibente, atque animante ſpiritus; neque inde fiet vt aqua illa ſit alendo corpori: Primum quidem calor in aquam variorum excremẽtorum colluuie tetram id non efficit, vt ea diuerſi generis in vnam maſſam cohibeat animandam; quippe caloris eſt homogenea ſolum congregare, ac viciſſim heterogenea diſgregare: verum externi caloris opera heterogeneorum, miſtorumque recrementorum illæ partes craſſiores non bene aquę permiſtæ (miſtio enim ſit Ariſtoteli miſcibilibus attenuatis, & ad minima redactis) ſed illi ſupernatantes, aut inditæ, attenuantur, & euocato intimo ab externo calore computreſcunt: putreſcentium partes attenuatæ, ac diſiunctæ, ſuo lentore agglutinant ſibi corpora varij generis in aqua impura exiſtentia; iiſque in vnum coaleſcentibus, quod omnium elementorum ſit particeps, & conſiſtentia mediocri, nimia humiditate in ſuperficie à calore conſumpta, gigni poteſt animal: cuius origo eſt à calore quidem, ſed non ex ſpiritu cohibito, ac denſato; verum ex multiiugi excremento lentoris glutine in vnam maſſam compacto, & humiditate ſuperflua, qua diffluebat, caloris ope liberato. Hinc autem non poſſe probari aquam potabilem homini ſufficere ad alimentum, quis non videat? non enim potabilis aqua ea eſt, quæ animalium huiuſmodi ſit ferax; ſed cænoſa, & lurida; cuius vſu morbos, & mortem ſortiremur potius quam alimentum; neque ſubſtantia illa, dic etiam ſpiritum à calore cohibitum, & animatum, nobis cedere poſſet in alimentum, ſed in venenum; quando putri ex aqua caloris externi miniſterio animalia genita quamplurima venenoſa ſunt, ſerpentes, buſones, vermes, & id generis.

2. De gen. c. 8.
Caloris munera.
Miſtio vt fiat.
1. De gen. c. 88. & ſequentib.
Origo ex putri quomodo fiant. Vid. lib. 4 c. 13.

Aquam noſtratem ſolam non eſſe id, quo alantur animantia imbecillo calore prædita. Cap. LXXX.

QVod ſubinde proponitur, animantia exiguo admodum calore prædita ſola nutriri aqua; quippe noſtra hæc ſenſilis aqua eſt potius aqueum quam vere aqua; ſuſtinendo autem calori exilimo ſufficere miſtum illud, quod in aqua noſtrati genitum eſt ab aſtris, & à cauſſis, quibus regitur mundus; hoc inquam dogma plura continet, in quibus exerceri nos oportet. Primum ſit placitum, animantia exiguo admodum calore prædita ſola nutriri aqua; oppoſitum nanque ſuadet ratio; ſiquidem quum caloris ope verti debeat alimentum in ſubſtantiam viuentis; vbi calor ſit exilis, & imbecillus, ea ſolum mutare poterit, quæ congeneam obtinent naturam cum eo in quod verti dicuntur; quæ autem valde ab animantis ſubſtantia diſſident, validioris indigent caloris, quo in eam conuertantur: quemadmodum enim Ariſtotele autore inter habentia ſymbolum facilis eſt tranſitus, atque ab oppoſito inter valde diſſita difficilis eſt mutatio; ita inter quæ facilis eſt tranſitus, ea vel à debili agente mutantur; inter quæ vero difficilis, ea nonniſi à præpotenti virtute conuertuntur: quum ergo aqua noſtra hæc ſenſilis (eſto impura, vel etiam quoquopacto miſta) longe diſſideat à noſtra ſubſtantia, quę in ratione miſti à prędominio

2. De gen. c. 25.
Mutatio quæ ab agente debili, & quæ à valido fiat.

nio terrea eſt, multumque caloris obtinet, quæ vix obſeruantur in aqua potabili; liquido iam conſtet quibus calor ineſt imbecillior, eos minus aqua ſola poſſe nutriri. Deinde vero nullus hominum adeo imbecillo calore viuere poteſt, quin ſuperet calorem piſcium, & plantarum, aliorumque frigidiorum animalium; quum illud Ariſtoteli apertum ſit, quæ viuentium honorabiliora ſunt, quia ſortita ſunt animam digniorem, ea maiorem aſſequuta eſſe caliditatem; quin & apertiſſime illi decantatum eſt ſæpius, Hominem animalium omnium calidiſſimum eſſe: Si ergo aqua ſola nec plantis, nec piſcibus, nec alijs animalibus alimentum ſufficiens exhibere poteſt, vt ſupra monſtratum eſt ex Ariſtotele, atque infra etiam oſtendetur; plane diffiteri cogimur abſtinentes noſtros, quamuis calorem habuerint exiguum, qualem habere decet naturam hominis, aqua ſola ſufficienter enutritos.

De reſpir. c.13.

2. de part. c.7.
4. probl. 7.
10 probl. 55.

Vide lib. 4 cap. 14. & ſequentib.

Sed & in eo hæremus, aquam noſtram hanc ſenſilem eſſe potius aqueum, quam aquam; eſt quidem aqua noſtra non ſyncera, ſed impura, ob adiuncta corpora alienæ naturæ; verum quando vel ſenſibus non mutatur aquę natura ex alienorum adiunctione, aquam impuram dicemus, non miſtum corpus à prædominio aqueum, vt rentur Viri Clariſſimi; miſtum etenim eam naturam obtinet, quæ reuera ſit, & ſenſibus appareat diuerſa à natura ſingulorum ſimplicium; ſic vapor nec aer, nec aqua eſt, aut videtur, ſed miſtum ex vtriſque ab vtroque diuerſum. Præterea ſapit mihi neſcioquid Anaxagorici hoc placitum, quo dicitur aqua, & quoduis aliud elementum ſimplicis naturę non eſſe, ſed miſtæ; aquam vero dici quoniam in miſtura ceteris elementis prędominetur aqua; & ita de reliquis; quod aſſertum Anaxagoræ tribuit Ariſtoteles, & confutat. Amplius ſi aqua hæc noſtra ideo in alimētum cederet ijs, quibus calor languidus eſt, quia ſimplex non ſit, ſed miſta; ſane calore pollentibus aqua ſimplicior inepta, craſſior vero aptior eſſet ad alendum; quin & hauſta nix alimentum exhibere poſſet ijs, quorum calor validior eſt: ſed aquam deſtillatione ab alienis corporibus ſegregatam, & puriorem potui ſalubriorem eſſe ſtatuunt Medicorum Principes, quibus experimentum adſtipulatur; ac niuem nullo eſſe alimento inde etiam colligas. Sed hac de re nuper apud ſapientiſſimum Coſtæum. Addere liceat ſi demus diſputationi aquam hanc ſenſilem ſortiri aliquam miſtionis rationem; haud tamen vnquā conceſſuros aquam eſſe miſtum perfectum; quum credamus Viro Clariſſimo aquam poni ſub genere miſti non perfecti; nam paſſiones meteorologicas, quarum plurimis origo eſt ex aqua, inter miſta imperfecta ſcite connumerat: at ipſe idem alimenti rationem non habere elementa, nec miſta imperfecta perſpicuis verbis antea dixerat hoc modo, *ſi alimentum ſimile futurum eſt rei nutiendæ; profecto quum ipſa miſta ſit, & conſtet e perfecta coitione quatuor elementorum, neceſſe eſt eiuſmodi ſit: Quare neque vllum ex elementis, nec aliquod miſtū imperfectum poterit eſſe alimentum: Voco autem miſta imperfecta paſſiones meteorologicas, &c.* qui hæc ſcribit, quomodo poſtea dicit aquam potabilē alimento eſſe poſſe? Nec ſane prætereundum nobis eſt, quod his adnectitur a nobili philoſopho, nimirum ſuſtinendo exiguo calori ſufficere miſtum illud, quod in aqua noſtrati genitum eſt ab aſtris, & à cauſſis, quibus mundus regitur; nam primo vt aliquid alat non ſufficit vt ſui moles tanta ſit, quanta ſatis eſſet ad ſuſtinendum calorem; ſed præterea opus eſt vt eius natura talis ſit, quæ poſſit ab exiguo calore conuerti in ſubſtantiam viuentis, qua in re conſiſtit præcipua ratio alimenti; quare demus & nos calorem exilem exiguo fomite ſuſtineri poſſe, ſiue (vt alij dicunt) parum ſubſtantiæ viuentis abſumere, atque ideo quod miſtum in aqua eſt, licet exiguum, ſufficere tamen ad reparandum id quod effluxit, & ad ſuſtinendum calorem imbecillum; attamen id alere non poſſe dicimus, quia eius natura tam diſſidet à viuente ſubſtantia, vt ab exiguo calore in eam verti nequeat, quod paullo ante obſeruauimus.

3. phy. t. 34 & ſeq.

2. de alim. c.3.

Deinde vero meminiſſe debebat Vir egregius apud Ariſtotelem in alimento duo ſpectari, quantitatem ſcilicet, ſeu terdimenſum, molemue, atque ſubſtantiam; quæ ita differunt ab inuicem, vt eſca ratione ſuæ quantitatis augeat, ratione vero ſubſtantiæ nutriat; adeo vt alimentum non ſit quatenus quantum eſt, ſed quatenus hoc aliquid, ſiue ſubſtantia; his enim animaduerſis, ex eo quod in aqua tantum miſti reperiatur, quantum ſufficere poſſet ad exiguum calorem ſuſtinendum, manifeſto perſpexiſſet colligi non poſſe aquam ſolam alere.

2. de an. t.47.

Deinceps autem & illud ſuſpectum eſt, quod accipitur calorem ſuſtineri alimento; nam reuera calor ſuſtinetur humido radicali (ſi dandum ſit calorem ſuſtineri humore, ceu pabulo) alimentum vero ſuſtinet quoquopacto labantem humorem auocando calorem ab illius conſumptione; ſed proprie calor nullo humore ſuſtinetur; licet enim ſubditum ſibi humidum tum primigenium, tum alimentare calor depaſcatur; hoc vtrumque tamen non abſumit quia ipſo alatur, ac veluti pabulo foueatur; ſed ambos humores corrumpit veluti ſibi contrarios, qui ſuo lentore calori obſtant ne ſurſum aſcendat, eumque vi detinent in hac mundi regione infima ad loca ſublimiora inhiantem: Et eo magis hoc aſſertum ſuſpectum eſſe debuit viro doctiſſimo, qui ſuperius ex Ariſtotele obſeruans in animantis corpore calorem natiuum, quem appellat habitum, ceu formam; & humorem primigenium, quem materiā, & naturam vocat, ſcite decreuit calorem reſpiratione, aliaue modo conſimili cuſtodiri, non alimento, ſed hoc vno proprie reparari naturam, hoc eſt humorem: qua ratione igitur hæc deſerens Ariſtotelis aurea dicta, oppoſitum repetit hic vir eruditiſſimus aſſerens marte ſuo calorem alimento ſuſtineri, ac refocillari?

Calorem non ſuſtineri alimento.

Alimentum ſuſtineri humorem.

Vide lib. 4 Cap. 63.

Cap. 1.

Aſtra, & cauſſæ regentes mundum quid, & quomodo in aquam agant. Cap. LXXXII.

PRæterea vero quid eſt hoc miſtum in aqua, quo nutriri poſſe dicuntur animantia exigui caloris, genitum ab aſtris, & à cauſſis mundum regentibus? procul dubio ſidera in aquam non agūt niſi lumine in Peripato, in quo militat vir inſignis; lumen autem tum per ſe immediate aquam, quæ perſpicua eſt, illuminat, & perficit Ariſtoteli, ſed in ea nullum miſtum procreat; tum reflexione multiplicatis radijs aerem incendit; aer vero ita calefactus aquam ſibi conterminam, terramque adeo alterat, vt in vtroque elemento partes omnes, præſertimque craſſiores attenuet, ac mutet; quarum attenuatarum, atque ſecundum ſubſtantiam tranſmutatarum aliæ ſurſum feruntur in vapores, & exhalationes; aliæ ob viciniam, & ſubtilitatem materiæ, inſitumque lentorem, ſe ſe alijs adiungunt aliquando quidem citra perfectam miſtionem; ac tunc ex tali adiunctione vicino elemento vnumquodque impuritatem contrahit in propria ſubſtantia; & aliquando cum perfecta miſtione; ac tunc ex pluribus elementis in vnum coaleſcentibus enaſcitur miſtum varij generis modo animatum, modo etiam inanime; ſic in terra oriuntur metalla, ſucci concreti, lapides, & ſtirpium, animaliumque illa omnia genera, quæ ſponte naſci dicuntur, ſeu ex putri materia, citra miniſterium ſeminis: ſic in aqua ſucci, ſtirpes, inſecta, quamplura, & piſces multi conſimiliter.

2. de an. t. 68. 69.
Aſtrorum actio in aquam quo tuplex, quęque ſit.
Elementa quomodo fiunt impura citra perfectam miſtionē.

Cauſſæ item, quæ mundum regunt, ſiue ſint aſſiſtentes illæ Mentes cœlorum ſphęris; ſiue cœleſtia corpora, quæ mundum hunc inferum gubernant Ariſtoteli, procreatrices ſunt euentuum ſub Luna mediante orbium motu, quo ex Ariſtotelis decreto gignitur apud nos calor, & frigus; in quæ duo referenda eſt eodem autore origo miſtorum omnium, quæ in hoc mundo infero producuntur: Ita ergo quum ab aſtris, & à cœleſtibus tum animis, tum corporibus, mediante motu, ac lumine, & ab his orta caliditate, adde ſi placet, ac frigiditate generetur in aqua tum impuritas, tum vapor, tum miſtum & inanime, & animatum; quando ſtatuit vir doctiſſimus viuentia exigui caloris, ac noſtros præſertim ieiunātes ali poſſe miſto in aqua genito ab aſtris, & à cauſſis mundum regentibus; quid nomine miſti ſignificat? an aquæ impuritatem, hoc eſt aquam, in qua ſint partes quædam terreæ, quæ ſponte quieſcente aqua deſcendunt in ſedimentum? ſane hoc miſtum vere non eſſe demonſtratum eſt antea, & ſpeciatim non eſſe miſtū perfectum, cuiuſmodi eſſe materiam proxime cōuertendam in viuentis naturam, atque omnino alimentum neceſſe eſt. an vaporem, aut etiam exhalationem terream in aquam lapſam? ſed hæc tum eandem ob cauſſam, tum ob alia multa propoſita ſuperius alimenti rationem ſubire nequeunt. an fortaſſe miſtum tertij generis? certe vt in aquis miſta multa gignuntur ſponte, quæ cedunt in alimentum piſcium, & hominum, mytuli, lepades, & alia id generis; ita qui hæc in alimentum ſumpſerit, ſolam aquam bibere non dicetur, ſed ſolidum cibum comedere: At nobis nunc instituta quęſtio eſt verum homo & animal nutrimentum ſumere queat ex aqua potabili, ſeu pura, ſeu impura; non autem ex ijs miſtis ſolidioribus diuerſam euidenter ab aqua ſubſtantiam habentibus, quæ ſponte in aqua naſcuntur ab aſtris genita, & a cauſſis, quæ mundum gubernare dicuntur. Denique vero miſta omnia quæcunque in aqua ſponte naſcuntur, quum ab aſtris, cœlorumque orbibus, & animis, velut à cauſſis remotis, communionbusq; proficiſcantur; proxime vero, atque immediate prodeāt à calore huc apud nos ab illis genito, quod nuper adnotauimus ex Ariſtotele; vel ab alio agente aliquo peculiari, de quo fuſe in opere *de ſpontina viuentium generatione* tractamus; decebat ſubtilem phyſiologum huius miſti in aqua geniti originem referre in cauſſam propinquam potius, ac ſpecialem, quam in remotas illas, & cōmuniſſimas.

1. meteo. cap. 2.
Cap. 4.
4. meteo. cap. 1. & 2
Ab aſtris, & cauſſis mundum regentibus quot, quæque gignātur in aqua.
Cap. 72. et Cap. 74.
Cap. 23. & ſequ.

Aqua hac ſenſili quomodo nonnulla nutriri dixerit Ariſtoteles. Cap. LXXXIII.

QVod autem his adijcitur in propoſiti argumēti confirmationem ex Ariſtotele aſſerente aqua hac ſenſili nutriri nonnulla, quando eadem, vel ſaltem conſimilis huic Ariſtotelis aſſertio in ſuperioribus abunde fuit explicata, & a viro inſigni haudquaquam notatur locus Ariſtoteici dogmatis, ſufficiat nunc ſi admoneamus hoc placitum ab Ariſtotele prolatum eo ſenſu fuiſſe, quo nobis inſinuaret nutricationi aquam & ipſam peculiari quadam ratione inſeruire, nimirum vt humidum, in quo fiat alimenti coctio, quæ elixatio eſt; atque vt vehiculum alimenti: Qua ergo ratione animā, & calorem cum Ariſtotele nutrire dicimus abſque eo quod vertantur in ſubſtantiam nutriendam, ſed quia concoquunt alimentum, concoctum diſtribuunt, diſtributum conuertunt in corporis ſubſtantiam; ita & aqua nutrire dici poteſt, quia deſeruiat coquendo & diſtribuendo alimento: & hoc nonnullis animalium peculiare dicitur, quia homines non ſolum aqua, ſed potiſſimum vino vtuntur tum vt humido, in quo elixentur cibaria ſolida, tum vt vehiculo alimenti craſſioris, tum demum vt alimento. Niſi etiam contigerit eo loci Ariſtotelem ad vulgi ſententiam dixiſſe quædam aqua nutriri, nimirum ea, quæ in aquis degentia nobis conſpicuo alimento non vtuntur. Illud tamen infitiamur Ariſtotelem alicubi ſtatuentem quibuſdam alimento eſſe aquam hanc ſenſilem exiſtimaſſe aliqua vere nutriri aqua eo quod ſedimentum terreum in aqua contentum vertatur in ſubſtantiam viuentis, ac potiſſimum eius, cui calor inſit exiguus, tum quia ſedimentum illud miſtum perfectum non eſt, ſed fere terra ſimplex, ac lutum ex aqua & terra; tum quia nec a valido calore domari poteſt, quin ſolideſcat in lapides, ac tophos; quibus obnoxij ſunt maximopere lutulentis aquis vtentes, præſertimque ſenes, quibus calor exilis. Sed de hoc hactenus, magna enim res, alio loco pluribus verbis diſputata, nunc ad propoſitum.

8. hiſt. c. 2.
cap. 67.
Aqua vi inſeruiat nutricatui
2. de an. t. 49. & 50.
Vini vſus in nutricatu.
Vide ſupra cap. 67. & lib. 4. cap. 12, & ſeq.

An

An inter plantas ocimum aqua ſola nutriatur. Cap. LXXXIV.

QVod inſuper addidit Vir Clariſſimus inter plantas ocimum naſci, & ſe tueri in aqua, quoniam humidiſſimum, neceſſario non arguit illi ex aqua ſola eſſe aut ortum, aut alimentum; in primis enim mihi nunquam experiri licuit an ocimi ſemen in aquam ſolam proiectum germinet; ratio quidem ſuadet oppoſitum, nam in generatione omni calorem humori dominari neceſſe eſt, vt agens paſſo; quo nomine ſcite Ariſtoteles alicubi generationes fieri ait accedente Sole, nimirum vigente calore ſupra humidum: Illud tamen ſæpius obſeruaui ocimi ſemen in terra ſatum pullulare, nataſque plantas e terra ad aquã traiectas in aqua viuere, florere, ac ferre ſemina: Et profecto in terra ſatum, & ortum ocimum, inde in aquam tranſlatum viuit, non quidem aqua ſola nutritum, ſiue pura, ſiue impura; ſed quod craſſiorem ſuccum, & fere concretum e terra prius hauſtum radicibus, ac ſurculis adhærentem aqua commiſta attenuat; attenuatus ille, & quaſi fuſus in ampliorem molem augetur, ſutſumque (adiuuante calore Solis) attollitur in flores, & ſemina erumpens, dum planta hæc in aquis degit; quod inde manifeſtum fieri poteſt, vnde conſtabit etiam e ſemine ſato in aquam ocimum haud naſci; quia ſæpenumero expertus ſum plantas ocimi paruulas, quę parum adhuc in ſe terrenæ materiæ attraxerant, e ſolo ad aquam traductas, in ea quidem ad pluſculos dies viuere, ſed ſenſim contabeſcentes interire antequam flores, nedum ſemina emitterent. Sed eſto ſemen ſatum in aqua, ibique ortum, non ideo colligas plantæ ortum ex aqua fuiſſe; nanque ſunt in quouis ſemine partes duum generum, altera quarum ſpiritu multo, & calore prædita vim obtinet agendi; altera vero craſſioris naturæ ſubit vices materiæ; quare ſæpenumero illa in hanc agente nullius extrinſecæ interuentu materiæ nudum ſemen generat, & pullulat ſtirpem; ſic oua calore Solis pullos excludunt; ſic ſcylla ſæpe, bulbique omnes extra humum in aere appenſi germinant, ſæpiſſimeque flores, & ſemina emittunt, in eorum originem, & incrementum cedente ſui parte craſſiori, non aere, in quo ſunt: ſic olim etiam puppis laureæ fortaſſe nauis ramum lauri germinauit in Macedonia; nanque vt inquit Florus, & Liuius in 32. *Sulpitius Viceconſul litteras Romam miſit, in quibus ſcriptum erat lauri ramum exortum in puppi nauis.* id quidem euenit ijs, quorum natura fuerit impenſe humida: ſemina vero ſicciora id perpeti nequeunt vt portio prolifica ex materiali nouum germen procreet, niſi hæc ita molleſcat, vt ab exiguo, quo pollent, calore vinci, tractarique valeat; ſic triticum madefactum germinat; ſic ocimum fortaſſis (quod mihi obſeruare non licuit) in aqua e ſolo ſemine naſcitur, ſubſtantiæ ſuæ parte craſſiori cedente in materiam tum generationis plantæ, tum alimenti genitæ ſtirpis; aqua ſolum præparante materiam, & vehiculi more alimentum per tenuiſſimas partes deferente: quæ omnia nobis aperte indicat huiuſmodi plantæ ſic enutritæ pallor, ac macies; ſi enim aqua illi eſt alimento ſola; cur in aquis non viret, viget, atque augetur, vt in terris?

Calor in generatione humido prævalet. 2. de gen. t. 58.

Ocimum in aqua viuit non aqua nutritum.

Semẽ duabus cõſtat partibus.

Semen ex ſemet ipſo generans ſine materiá externá.

Cicadas excrementis non carere, nec rhintacem. Cap. LXXXV.

NIhilo magis vrget ratio ducta e cicadis, & rhintace, quibus ideo rorem, atque ſolam aquam alimento eſſe probatur, quia nullum emittant excrementum; id nanque abſolute negamus, quod neque probari poſſit viro inſigni hæc animalia nullum excrementum deponere; duo nanque ſunt excrementorum genera, ſenſile alterum, alterũ inſenſile, vt halitus, & fuligo expiratione reddi conſueta; ſi non emittant excrementum ſenſile, à ſeipſis illa excutere nec inſenſile quomodo docebor? Ceterum quidni dicamus ex his etiam excrementum ſenſile diffluere? exeunt e cicadis exuuiæ, vt ex anguibus ſenectæ; diffluit humor excrementius, quem relinquunt in operculo rupto; erumpit etiam ſemen; nam ſpermate propagantur, mare inſerente in feminam; prodeunt oua; effluit quoque vrina; ſi enim ruſticis conſentit Vir egregius eas rore nutriri, cur & non conſentit eas mingere, & excremento non carere, ijs vtrunque hoc aſſerentibus apud Ariſtotelem? Etſi enim hoc verum ſit, quod monet Ariſtoteles, cicadis excrementum nullum in aluo reperiri, hoc tamen non eſt adimere cicadis omne penitus excrementum; nam ineſt ſui generis excrementum in ventre cicadæ, ſed reperiri non poterit diſſecanti, quia latet ob exiguitatem, ſenſuque non diſtinguitur à ſucco alimentari; ſic vel hominum cadauera ſecantes anatomici excrementa non percipiunt in ſanguinis maſſa ab alimentarijs partibus diſtincta; quum tamen certo conſtet in venis excrementa ſanguini probo permiſta eſſe, quæ viuente homine in vrinam, ſudores, ſordes, pilos, & id generis alia expelluntur. E Rhintace quoque, plumæ velut excrementa prodeunt, & ſemen Ariſtotele decernente: aucm enim adeo perfectæ naturæ non ſponte gigni ex putri materia, ſed ſemine propagari probabile eſt. Ceterum vulgus reſpiciens vſum ſeminis, pennarum, & corticis eſſe aliquem; hæc non retur excrementa eſſe, quæ vere ſunt excrementa; nam ſæpiſſime vtitur excrementis natura ad bonum; ſic lotio, & ichoribus ad vehendum & chylum per arctiores meſerei venas, & ſanguinem per capillares; ſic bile flaua ad excitandam expultricem facultatem inteſtinorum; quod non latuit Ariſtotelem dum inquit naturã excrementis abuti ad auxilium, & rem commodam conſueuiſſe. Sic ergo alibi cicadis nullum in aluo excrementũ reperiri ſtatuens, non ideo ibi eſſe negat Ariſtoteles.

8. hiſt. cap. 17. Cicadarũ excrementa. De long. & br. vit. c. 3. 5. hiſt. cap. 30. & 3. de gen. an. cap. 16

4. hiſt. cap. 7.

Excrementa Rhintacis. 3. de gen. an. cap 1. 2. de an. t. 34.

Excrementorũ vſus.

3. de part. cap. 2.

Cicadas non ali rore. Cap. LXXXVI.

DEinde neque illud Viro ſagaci concedere poſſumus rore cicadas ali, atque rhintacem; quoniam vero de Rhintace abunde ſuperius, de cica-

dis

[Cap. 46. 5. hiſt. cap. 30. 4. de part. cap. 5.] dis nunc ſpeciatim agamus. Neque ſane Ariſtoteles eas rore nutriri dicit ex mente propria, ſed hoc refert velut ruſticorum placitum; quum ipſe alibi e proprio penu hauriat cicadarum genus eandem partem in vſum tum oris, tum linguæ aptiſſime conſtitutam habere, qua veluti radice cibum ex humoribus trahat; profecto ſi rore ſolo alerentur cicadæ, humorem ſemper traherent eiuſdem naturæ, non cibum ex humoribus; idem enim eſt vbique humor id quod roris nomine vocamus; quinimmo humorem ipſum traherent, ſeu potum, non cibum ex humore: quocirca his cenſeo ſignificaſſe Ariſtotelem cicadis in alimentum cedere *[Alimentũ cicadarũ quod]* miſturam e rore & excrementis arborum rore dilutis; argumento huius illud ſit, quod alibi monet *[5. hiſt. capi. 30.]* Ariſtoteles cicadas non oriri vbi arbores deſunt; arboribus autem propria ineſſe excrementa in ſuperficie, quæ cadenti rori admiſceri queant in alimentum cicadarum, teſtimonio Ariſtotelis confir*[De ſenſ. & ſeſ. c. 5]*mari poteſt aſſerentis In omnibus, quæcunque aluntur, ſuperfluitatem cibi fieri, aut in ipſis, vt in animalibus; aut extra in ſuperficie, vt in plantis; *[Cap. 27. et ſequent.]* quam ſententiam late ſupra explicauimus: Verum & ſenſu etiam acriter intuenti apparebunt in *[Excrementa plantarum.]* plantis excrementa, quæ ſegniter vtentibus opera ſenſuum non apparent; nam circa tenellas arbo*[5 hiſt. c. 30.]*rum frondes, ac flores, olearum præcipue, quas mire cicadas amare obſeruat Ariſtoteles, quibuſque *[9. hiſt. c. 40]* diutius immorantur apes, nonnihil reperias excrementi lanuginoſi, ac viſcidi, aut etiam farinacei, *[Cicadæ amant oleas.]* quod & apes cruribus conglomerantes in aluearia deferunt in id mutatum, quod ceram appella*[Ceram vnde, & quomodo colligant apes.]*mus. Sed & ex eo, quod non habeant excrementa in Peripato colliget vir acutiſſimus cicadas potius non ali, quam rore ali; nam ita ſimilis non eſt ceadarum ſubſtantiæ ros, quin anteaquam in eam tranſmutetur calore natiuo concoqui neceſſe ſit; at coctione ſimilius fit alimentum omne rei alendæ, atque hoc non niſi per excremento*[Cap. 27. & ſeq.]*rum ſegregationem ab alimẽtarijs partibus; quod fuſe ſupra obſeruatum eſt apud Ariſtotelem: *[De ſe ſ et ſeſ cap. 5. 2. de an. c. 45. & ſequ.]* Si ergo alantur cicadæ rore, vel quouis alio alimenti genere, plane oportet eas excrementum aliquod emittere; qui ſtatuit igitur vir ſolertiſſimus eas nullum excrementum effundere, haudquaquam potuit illis rorem in alimentum concedere. Vlterius quum æſtate cicadæ vigeant maxime, quo tempore de cælo ros non cadit, nimio *[Ros non cadit æſtate, cur.]* calore conſumptis vaporibus ex aqua ſublatis, nullaque illorum parte ad noctem ſuperſtite ab aeris nocturni frigore condenſanda in rorem, dicendum fortaſſis eſt cicadis tunc in alimentum venire id, quod e plantis quaſi ſudor, & ros effluit in corticem, & frondes humidum, & glutinoſum excrementum; ex quo etiam, concepta putredi*[5. hiſt. c. 19.]*ne, animalia gigni; ſtatuit Ariſtoteles: inſudare vero ſtirpes frondibus rorem aliquem his vſibus aptum ex eo conuincas, quod plerunque plantæ inſudant cortice, ac trunco ſolidiori multa craſſiuſculi gummi genera, vt picem, reſinam, terebintum, & alia huiuſmodi: Vel potius exiſtimandum eſt arborum excrementa initio æſtatis imbibita rore conſeruata eſſe in arborum ſuperficie ad cibum futurarum cicadarum: Vel quod veriſſimum puto, & Ariſtoteles innuit, cicadas ebi*[4. de part. cap. 5.]*bito, ingeſtoue alimento huiuſmodi miſto ex rore, ac excrementis arborum tempore verno, tota æſtate poſtea ieiunare, autumno inſuper, & hyeme; qua de cauſſa omnium inſectorum maxime ieiunum eſſe cicadarum genus aſſerit ſapienter Ariſtoteles. Sed de cicadis etiam infra. *[Cap. 150. & 166.]*

Rorem non eſſe aquam ſicco affectam, vt eo nutriente aquam dicas nutrire.

Cap. LXXXVII.

VLterius neque illud recipere valeo à viro eximio rorem eſſe aquam a ſicco affectam, vt propterea, ſi rore aluntur aliqua, dicere poſſimus aquam eſſe alimentum: primo enim apud Ariſto*[1. meteo. cap. 10.]*telem duæ ſolum cauſſæ roris habentur, materia*[Roris cauſſa quot, quæque ſint.]*lis, quam ipſe ponit eſſe humidum terræ circunfuſum, demus aquam; & efficiens, quam idem ſtatuit eſſe tum calorem attollentem vapores, tum frigus temperatum cogens vapores in rorem, nulla facta vllibi ſicci mentione in ortu roris; quamobrem ros erit aqua, non a ſicco, ſed affecta à *[Rori generando non deſeruit ſiccum.]* calore, vt à cauſſa remota, & à frigore, vt ab agente proximo: quamuis autem calori huic, frigiditatique temperatæ rorem generanti poſſit coniungi ſiccitas; generans tamen rorem tum remote, quod eſt calor, tum proxime, quod frigus eſt, in hac ſui operatione nullo ſicci miniſterio vtitur, propterea non auſim dicere cum viro egregio rorem eſſe aquam à ſicco affectam. Præterea neque *[Origo roris remota & proxima.]* intelligere poteſt nobilis philoſophus rorem eſſe aquam a ſicco affectam, hoc eſt quoquopacto exſiccatam; quia roris origo eſt, remota quidem ex aqua à calore attollente, ſeu etiam generante vapores; proxima vero ex vaporibus a frigore temperato condenſante illos in roris conſiſtentiam; modo neque à calore gignuntur vapores ex aqua per aquæ deſiccationem; quia vapores medij ſunt inter aquam & aerem per participationem vtriuſque naturæ; quum itaque aqua & aer in humiditate conueniant, neutro elemento ſiccitatem ha*[Vapor non eſt aqua exſiccata.]*bente; iam clare pateat vapores non eſſe aquam exſiccatam: Immo vero quum ex Ariſtotelis de*[2. de gen. t. 23.]*creto aeris natura magis conſiſtat in humido quã in calido, aqua vero magis in frigido quam in humido; quippe frigidiſſima eſt aqua omnium frigidorum; quanto exortus calore vapor accedit ad aeris naturam, tanto magis intime humiditate conſtabit quam aqua; vt iccirco vere dicere non liceat rorem, cui exortus eſt ex aqua in vaporem, vaporeque in rorem mutato, eſſe aquam ſicco affectam. Deinde calor, ſeu ignis in aquam agens, non qua ſiccus eſt operatur, quando ſiccitas paſſi*[4. meteo. cap. 1.]*ua qualitas eſt, non actuoſa, ſed mere qua calor *[Series operationum à calore prodeuntium.]* exiſtit; caloris autem operatio eo progreſſu fit vt primum calefaciat, deinde attenuet, mox reſoluat, hoc eſt corrumpat aquam in aerem, ſeu vapores; ſi quidem vlterius calor in vapores agat, eos

adhuc magis calefaciens, atque attenuans corrum-
pet in aerem, aquæ natura funditus euerſa: Si ve-
ro vlterius in aerem agere ponatur calor, ab eo tol-
let demum humiditatem, ipſumque deſiccatione
mutabit in ignem; ex igne autem nulla vi frigoris
ros oritur: Quocirca ſi ſpectes roris remotam, &
primam originem ex aqua, dicere nequeas rorem,
hoc eſt vaporem eſſe aquam exſiccatam; multo
minus, ſi roris geneſim poſtremam ſumpſeris, &
immediatam eius conſtitutionem; ea enim fit à
frigore temperato, ſeu etiam (dabo diſputationi)
à tepore agente in vapores; teporem autem, &
frigus temperatum non pollere vi exſiccandi ne-
minem latet; quando calor intenſus ad humidi
conſumptionem requiritur, & frigidi proprium
Frigidi nō eſt deſiccare. eſt condenſare, non deſiccare, potiſſimum tempe-
rati; alioquin ſimul eſſe non poſſet aqua frigida
2. de gen. t. 25. & humida; immo vlteriori actione frigoris aqua
in terram verteretur Ariſtoteli, quod experimen-
to reluctatur; nam aqua vim frigoris externi ve-
hementiſſimi diu ſuſtinens, incolumi propria hu-
miditate, ſolam fluxilitatem, ac tenuitatem ſi vis
[illegible] perdit coacta, denſataque in glaciem: con-
ſimiliter nubes a frigore in niuem conuertitur;
quum nix craſſior, denſior, & nube humidior for-
ſitan exiſtat, haud certe ſiccior. Addo tantum
abeſſe vt vi frigoris vapor magis exſiccetur, &
propterea ros ſit aqua exſiccata, quod potius a fri-
gore plerunque ros ipſe in aquam denuo vertatur,
vbi ex aqua ſola originem traxerit.

Et ſi ros aleret, non tamen ideo alere poſſe aquam,

Cap. LXXXVIII.

INſuper autem ſi diſputationi demus rore cica-
das ali, & abſolute rori vim eſſe alendi; haud
tamen propterea confiteri cogemur aqua nutriri
potuiſſe quidpiam, & ſpeciatim noſtros abſtinen-
tes; in primis etenim quum in generatione roris
ex aqua ſic afficiatur aqua vt propriam naturam
mutet, ac de vno elemento in miſti eſſentiam con-
uertatur; ſiquidem calor in aquam agens ex ea
vapores generat, qui aqua non ſunt, ſed miſtam
naturam nacti ex aqua ſemicorrupta, & aere ſemi-
genito; quod miſtum frigore poſtea cogitur in ro-
rem conſimiliter ab aqua diſcrepantem, vt miſtū
à ſimplici, quamuis impuro elemento: non ergo
ex eo quod rore quid nutriri valeat, recte colligas
Cap. 49. aquam itidem alere poſſe. Deinde vero ſupra no-
tauimus non quicquid cedit in alimentum alicui
3. de alimen. fac. cap. 6. 6. de ſani. tuen. c. 3. bruto, ſtatim poſſe idipſum homines alere; nam
ſcite nos docuit aliquando Galenus ſuum cuique
animantium generi cibum eſſe familiarem; aſinis
quidem, & equis paleam, & fœnum; quibus ho-
minem ali non poſſe certum eſt; atqui & elleboro
coturnices, & cicuta ſturni citra noxam veſcun-
Roris varias eſſe ſpecies tur, quæ nobis venenata ſunt, atque mortifera.
Deinceps animaduertimus roris varias eſſe ſpe-
De aer. aq. & loc. c. 4. cies, pro varietate humidorum, à quibus vapores
elati materiam rori generando ſuggerunt; nam-
que vt belle monebat Hippocrates, calor Solis in
hunc aquæ terræque globum agēdo quod tenuiſ-
ſimum eſt ſurſum rapit præ leuitate; rapit autem
tale non ſolum ab aquis ſtagnantibus, ſed etiam
ex ipſo mari, & ex omnibus, in quibus aliquid hu-
moris ineſt; ineſt autem in omnibus rebus; & ex
ipſis hominibus tenuiſſimum, ac leuiſſimum hu-
morem ducit; cuius rei maximum ſignum inde
ſumere licet, vbi homo veſtibus indutus in ſole
iter fecerit, aut ſederit; quaſcunque enim corporis
partes ſol aſpicit, hæ non exudant; ſol enim quic-
quid comparet ſudoris ſurſum rapit; quæ vero
partes ſub veſte contectæ ſunt, aut ſub aliqua alia
re, hæ exudant; educitur enim, ac domatur à ſole
ſudor; ſeruatur autem ex tegmentis, vt ne diſper-
datur a Sole; quum vero in vmbram deuenerit,
totum corpus ſimiliter ſudore perfluit; non enim
amplius Sol affulget: Ex hoc fundamento Hip-
pocratis plane demonſtrantis ab omni corpore vi
ſolis ſurſum tolli vapores; quum neminem lateat
alius naturæ vapores ab animalibus, à plantis, à mi
ſtis inanimis, a mari, a paludibus, ab aqua fluminū
ſurſum extolli; addimus nos non omnia, quorum
origo eſt in ſublimi a vaporibus promiſcue naſci
poſſe ex vapore quolibet, ſed exoriri ſingula ex va-
pore congenere, nimirum animalia inſecta, ſi quæ *Vnde oriātur animalia, quæ pluit.*
vere pluat, ex vaporibus à putridis aquis ſtagnan-
tibus inſectorum genere cumulatis; pluuias ex va
poribus aquæ; mel aerium, & mannam ex vapori
bus potiſſime ſtirpium illarum, ſuper quas cadunt,
& quarum naturam, vireſque referunt. Quamo-
brem ſi cicadæ rore alantur, & cum Rhintace ma-
nucodiata, & canis leuis, ros hic ortum ducet non
e vaporibus ex aqua ſola, vel fluminum, vel alia ſu-
blatis; verum ex iis, qui attolluntur e ſtirpibus, &
animalibus; ceterum hic ros miſtum eſt corpus
nutriendo aptum, quum ſit pars illa ſubſtantiæ; *Ros qui alere poſſit*
quæ actione caloris effluxit e corpore viuēti: ex eo
autem, quod huiuſmodi rore alantur hæc anima-
lia, haud recte colligas aquam potabilem alere;
quippe rori huic exortus eſt non ex vaporibus ſu-
blatis ex aqua potabili, ſed ex aſcendentibus de
corpore viuente: Non tamen infitiamur vapores
aſcendentes ab aqua potabili vi frigoris nocturni
temperati in rorem cogi; ſed audacter negamus
tale genus roris ex ſe viuentibus in alimentum ce-
dere. Amplius ros vulgaris e quocunque vapore
creetur, plantis, plantarumque frondibus inſper-
ſus permiſcetur cum earum lanugine, ac excremē-
tis; ex qua miſtura vt certum eſt Ariſtotelis teſti- *5. hiſt. capi. 19.*
monio animalia generari nonnulla; ita belle fieri
poteſt vt eadem nutriantur: ſed eo rore, qui fron-
dibus inſudat, enutrita viuentia non iam putes a-
quam ſolam in alimentum habuiſſe; nam ipſe idē
Ariſtoteles, qui nunc dixit ex rore, qui frondibus
inſudat, animalia generari, alias clare ſtatuit ex hu *2. de gen. an. cap. 3.*
midis, hoc eſt ex aqua ſola nullum animal gigni,
conſtituiue poſſe; vnde conſtat rorem, qui fron-
dibus inſudans materia eſt cum generationis, tum
nutrimenti animalium inſectorum, non eſſe aquā,
ſed miſtum perfectum longo interuallo diſtans
ab aquæ potabilis natura.

Aquam

Aquam ſolam calore digeſtam non degenerare in quoddam tertium, quod ſit alimentum plantarum.

Cap. LXXXIX.

QVod poſterius affertur aquam ſolis calore digeſtam degenerare in quoddã tertium, quod eſt alimentum plantis; ac propterea eandem in nobis à calore noſtro digeſtam cedere nobis item in alimentum; plura continet difficilia; primo tertiũ id, in quod aqua mutatur calore ſolis digerente, neceſſario eſt vel aer, vel etiam vapor, vel demum ignis; nam calor ſolis nihil aliud eſt quam aer proprie à multiplicatis radijs in reflexione attritus, & attritione accenſus, atque in ignitam naturam conuerſus, vt fuſe alibi demonſtrauimus; talis autem calor Ariſtotele autore agens in aquam eam primũ vertit in vapores, deinde vlteriori etiam actione in aerem, ac ſi placet quoque deinceps perſeuerante actione in ignem; modo vt vaporis natura media eſt inter aerem & aquam per participationem extremorum; ita ſane tum aer medius eſt inter ignem & aquam per negationem vtriuſque; tum ignis medius eſt inter aerem & terram per abnegationem extremorum pariter; non enim miſtus eſt aer ex aqua & igne, neque ignis ex terra & aere, vt vapor ex aere & aqua, & fumus ex terra & igne; licet aer ſit calidus cum igne, & humidus cum aqua; & ignis ſit calidus cum aere, & ſiccus cum terra; neque profecto actione caloris in aquam potabilem vllum aliud præter hæc tria tertium prodire poteſt phyſiologo: Si de his ergo loquitur vir acutiſſimus, ego quidem non aſſequor qua ratione aer, aut vapor, aut ignis ſit alimentum ſtirpium, quibus ipſe dat alimentum tertium illud, in quod aqua ſolis calore digeſta degenerat; dum moneor alimentum eſſe congeneæ naturæ cum alendo corpore, ac plantas longe ab aere, vapore, ac igne diſtare conſpicio. Deinde vero Ariſtotelem ſupra demonſtrantem legimus non aquam ſolam plantis alimento eſſe; at miſtum ex aqua, terra, & fimo; ex quibus in vnum permiſtis calore ſolis concoquente ſegregantur partes alimentariæ ab excrementis, & ſegregatæ vbi fuerint, mox a plantis per radices attrahuntur in chymum. Deinceps & illud falſo colligitur, quicquid eſt alendis plantis, hoc ipſum & nos alere poſſe; quicquid calore plantarum digeritur, illud idem & noſtro concoqui poſſe: protinus enim fieret vi rationis allatæ a viro ſolertiſſimo, ſi neceſſaria foret, vt nihilominus calor hominis digerere poſſet lutum ex aqua, terra, & fimo in alimentum idoneum corpori; multoque magis elleborum, atque cicutam; quando his digeſtis, concoctiſque à calore brutorum quorundam, & plantarum ſtirpes, & animalia quædam nutriuntur non ſolum, ſed etiam ſaginantur; qua de re ſuauiſſime Lucretius.

Calor Solis quid. — *De vita lib 2. & 3. 1. meteor. cap. 4.* — *2. de gen. t. 50.* — *Coctio alimenti ſtirpium vbi. & quomodo fiat.* — *Lib 5.*

Quippe videre licet pingueſcere ſæpe cicuta.
Barbigeras pecudes, homini quæ eſt acre venenũ.

Non ergo ſi demus plantas aqua nutriri, proinde fiet vt aqua hominibus alimento eſſe confiteri cogamur.

Sitim, ac famem eſſe appetitum alimenti, vt obiecti, quo ſenſu verum ſit: non tamen ideo aqua nutriet, quæ in ſiti expetitur.

Cap. XC.

QVod ſubiungit vir egregius ex Ariſtotele de anguillis, & alijs aquatilibus, tum ſupra expẽſum eſt; tum infra latius animaduertetur apud Rondeletium: Quod autem ex rei natura ſuo marte arguit ſitim, ac famem eſſe appetitum alimenti vt obiecti; aquam vero eſſe obiectum ſitis; ac proinde alimentum, non vna ratione ſoluitur; primo animaduertere licet alimenti duo eſſe genera; vnum eſt alimentum quod alit, quia conuertitur in ſubſtantiam alendi corporis; aliud vero nutrit concoquendo, ac diſtribuendo primi generis alimentum, quo nomine anima, calor, & aqua dicitur alens, ac vere nutrire Ariſtoteli ſæpenumero; aqua enim, vt in qua fit elixatio cibi, coquit nutrimentum; vt vehiculum alimento præſtans, diſtributionem promouet; qua ergo ratione anima, & calor alere dicuntur, eadem & aqua: ceterum quodcunque alit, quomodocunque alat, alimentum appellari poteſt, non quidem æquiuoce vt apud Celſum medicamentis vulnera nutrientem, ſed ſecundum analogiam. Sitis ergo, & fames eſt appetitus alimenti abſolute, vt obiecti; at obiectum ſitis eſt aqua; inde vere ſequitur aquam eſſe alimentum, non tamen tale quod verti valeat in ſubſtantiam alendam, qua de re nunc inſtituta eſt contemplatio, ſed quod eius alimenti coctioni, diſtributionique inſeruiat. Deinde concedentes famem, & ſitim eſſe appetitum alimenti vt obiecti; negamus tamen proinde fieri, vt quodcunque in fame, ac ſiti appetitur velut obiectum, id protinus ſit alimentum; non enim conuertitur propoſitio, ſane alimentum appetitur ſub ratione obiecti; at non omne, quod in fame, ſitiue appetitur ſub ratione obiecti, neceſſario eſt alimentum; quia fames eſt appetitus vt obiecti tum alimenti, tum quoque ſaporis; quippe fames potiſſime ad guſtum pertinet, cuius obiectum ſapor eſt; at vero ex Ariſtotele ſapor condimentum quoddam eſt, non proprie alimentum: Sitis conſimiliter eſt appetitus vt obiecti & alimenti, & medicamenti; nanque, vt monet pluribus in locis Ariſtoteles, & poſt eum Galenus, oritur in animali ſitis cum ex defectu humoris, tum ex caloris exceſſu; defectui humoris conſulimus alimento, vt vino, & miſti perfecti potione; tale ſiquidem erat conſumptum humidum radicale; at excedenti calori conſulimus medicamento, nimirum aqua refrigerante: quo factum eſt vt meſſoribus ad leuandam ſitim à ſolo æſtu exortam præcipiat aliquando Galenus potionem aquæ vel ſimplicis, vel cũ modico aceti, aut vini pauciſeri ad faciliorem penetrationem; quo nomine ſuperius etiam notauimus abſtinẽtes aquæ potione vſos ad refrigerium, & medicamentum, non autẽ ad inſtaurationẽ humidi, & alimen-

8 hiſt. cap. 2. Cap. 83. Lib. 4. cap. 14. & ſequentibus — *Alimenti duo genera.* — *2. de an. t. 49. 1. mag. mor. cap. 5* — *Lib. 7 cap. 14. 19. Lib. 8. cap. 8. 10.* — *Obiectum famis quotuplex.* — *2. de anĩ t. 128.* — *Sitis quotuplex obiectum habeat.* — *3. de part. cap. 8. 5 probl. 10 37. probl. 2. 3. 5. 28. probl. 5. & 6. 1. de ſimpl. cap. 30. Cap. 63.*

tum; ac vere vt aqua ſoli refrigerando calori æſtuanti pharmacum eſt; ita vinum ſua frigiditate actuali æſtum caloris temperat, ſuaque ſubſtantia (ſi debita quantitate bibatur) humori conſumpto conſulit; vt vinum hac de cauſſa magis extinguat ſitim hominibus, quam aqua, etſi calidum ſit apud Ariſtotelem; quod placitum quoque ampleƈtetur vir cordatus. Deinceps vero concedentes famem eſſe appetitum alimenti, vt obieƈti; negamus eandem eſſe penitus rationem ſitis, vt ſit appetitus ſolius alimenti velut obieƈti; anſam negandi tribuit Ariſtoteles inquiens tum famem eſſe appetitum vnius tantummodo cibi: ſitim vero eſſe libidinem rerum duarum, potionis, & cibi: tum clarius, qui ſitit res duas deſiderare, cibum, atque refrigerationem; iſthæc enim ambo potio exhibet; ſed qui eſurit, alterius tantum appetentem eſſe, nempe cibi: Aqua igitur ſitim ſedat ea ex parte, qua ſitis eſt appetitus refrigerij; non autem qua eſt cibi, ſiue alimẽti cupiditas; huic enim cupiditati vinum ſatisfacere poteſt, aqua non poteſt: Aquam vero non ſedare ſitim, qua eſt appetitus alimenti, ſignum illud eſt euidens, quod hydropicis, & alijs citra caloris æſtum ſitientibus ob conſumptionem humidi natiui, aqua epota ſitim non ſedat; ſed cum aquæ potu nihilo cedente in locum humidi conſumpti, eoque continenter effluente, ſitis iugiter augetur; vnde vulgatiſſima dicteria de hydropicis

Simum quo modo tollant aqua, & vinum diuerſatione. Vide lib. 4 cap. 50 Vin. cur magis tollat ſitim, quã aqua. 27. probl. 4. 3. de alim. cap. 6. 50. & 51. 28. ſect. probl 5. 6. Famis vnius res appetitus quomodo ſit, ſitis autem duarum. Vide lib. 4 cap. 51.

Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.
& Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops.

contra quibus calor æſtuat, ijs potius aquæ potu, quam vini ſedatur ſitis: quinimmo licet illico ab actuali frigiditate vini tolli, fugariue ſitis videatur; mox tamen ab eius caliditate habituali auƈtus feruor ſitim geminat. Sed & ſitim longe magis eſſe appetitum refrigerij, velut medicamenti temperantis æſtum, quam humoris velut alimẽti reficientis humidum belle notat Lucretius

Vino quibus agatur ſitis.

Lib. 4.

Humor item diſcedit in omnia, quæ loca cumque
Poſcunt humorem; glomerataque multa vaporis
Corpora, quæ ſtomacho præbent incendia noſtro,
Diſſupat adueniens liquor, ac reſtinguit, vt ignem;
Vrere ne poſſit calor amplius aridus artus.
Sic igitur tibi anhela ſitis de corpore noſtro
Abluitur,

Non ergo ex eo, quod aqua eſt ſitis obieƈtum, ſitumque tollat, colligi poterit aquam adeo alere vt in ſubſtantiam corporis commutari valeat.

Sapor & ſuauitas vt ſit alimenti conditio, & aqua vt ſapida ſuauiſque ſit, etſi non alat.

Cap. XCI.

QVod vlterius proponitur, ſaporem, & ſuauitatem eſſe alimenti conditionem; aquam vero ſapidam, & ſuauem eſſe, ac propterea nutrimentum, non vno modo ſoluitur: primo enim caute accipiendum eſt ſaporem, & ſuauitatem eſſe conditionem alimenti; ne putet quis ad inuicem conuerti ſapidum, ſuaue, & alimẽtum; quod ſupponere videtur vir multiſcius; nam etſi demus omne alimentum ſapidum eſſe, non tamen concedemus omne ſapidum alimentum eſſe; quum proprios ſapores obtineant venena, medicamenta, & alia multa, quæ in alimentorum albo non reperiũtur, vt ſupra demonſtrauimus; igitur ex eo quod aqua ſapida eſſe ponatur, non ideo fiet vt alat. Idipſum dicere liceat de ſuauitate; multa nanque ſuauia ſunt guſtui, vt condimenta, & ſuccorum metallicorum plerique, quorum ſubſtantia non eſt alendo corpori; quum ſint miſta imperfeƈta. Porro plumbum optime calcinatum ſi poſueris in aceto diſtillato, probeque ſphlegmato, ſiueriſque in eo macerari quouſque acetum ex ipſo ſalem extraxerit; poſteaque acetum ſale refertum denuo diſtillaueris, aceto ſolo tunc aſcendente, ſubſidebit plumbi ſal in ſpeciem liquoris dulciſſimi ad inſtar ſaccari, ac mellis: Ex alijs itidem metallis extrahuntur ſales, qui tamen haud ſunt ita dulces; nam ex argento ſal extraƈtus colore, ſaporeque calchantum referebat; fortaſſe noua ſalis calcinatione, ac purificatione ingratum ſaporem tolles. ſed hæc obiter. Deinde vero multa ſunt alimenta, quæ inſuauia ſunt; quod obſeruat Hippocrates, & poſt eum Galenus diſtinguens alimenti genus in duas præcipuas ſpecies, quæ ſunt alimentum ſuaue, gratumque; & alimentum inſuaue, atque ingratum; cui nutrimentum primi generis dixit in ægrotantium viƈtu præferendum eſſe, licet eo ſit paulio deterius: non ergo ſuauitas ea eſt alimenti conditio, vt omne alimentum ſuaue ſit, nec viciſſim omne ſuaue ſit alimentum: Quare ad formam ratiocinij, ſi maioris ſenſus ſit, omne alimentum ſapidum eſſe, ac ſuaue; addita minori dicente aquam ſapere, ac ſuauem eſſe; paralogiſmus erit cum vitio formæ, ac materiæ; nam in ſecunda figura erunt ambæ præmiſſæ affirmantes; & maior falſa; quum alimenta multa ſint inſuauia illi, cui cedere poſſunt in alimentum; ſin autem maior conuertatur, falſa nihilominus erit omne ſapidum, ac ſuaue dicens eſſe alimentum. Deinceps & illud ſuſpeƈtum eſt nimis aquam potabilem vere ſapidam eſſe; nanque Ariſtotelem habemus aſſerentem aquæ naturam eſſe inſipidam; ac talem eſſe potulentam; quæ ſi dulcis aliquando vocetur a Viris doƈtis, tunc ſane ſumitur in comparatione ad ſalſam, & amaram: nouimus enim ex eodem Ariſtotele media tum quæ per extremorum

Sal plumbi eximio dulcoro.

2 aph. 38.

De ſenſ. & ſen. c. 4.

3. ph. t. 43 & ſeq. 2. anim. cap. 8.

par-

participationem, tum quæ per eorundem abnegationem dicuntur, ad vnum eorum comparata ſubire vicem contrarij; nam quemadmodum æquale, ſi minori comparetur, maius; ſi maiori, minus euadit; & fortis reſpectu ignaui audax, reſpectu audacis cõtra ignauus apparet; ita ſane aqua potui apta ſimpliciter ex ſe inſipida eſt, licet ad amaram comparata dulcis eſſe videatur; vt ſcite Galenus aliquã-

Libro de Puſſ. c. 2.

do aquæ optimæ tum potui, tum ptiſanæ conficiendæ naturam, & conditiones aperuerit nobis in hanc ſententiam; Optima (inquit) aqua, ſi guſtu probatur, vt alienam qualitatem nullam præ ſe ferat, ſcilicet vt neque dulcis, non ſalſa, non acida, non acris, vel omnino aliam aliquam adſcititiam qualitatem poſſideat, ſed omnis penitus expers ſit qualitatis, quod Græci ἄποιον dicunt, atque omni prorſus aduentitia careat qualitate, nec non cuiuſcunque rei miſtione, quæ guſtu, aut olfactu deprehendi poſſit: huiuſmodi aquam monet vſui eſſe accõ-

Aqua vtiliſſima qua.

modatiſſimam, quæ facile coquatur a calore noſtro, cito diſtribuatur in corpus vniuerſum, celerrimeque tranſeat hypochondria; attamen haud eſſe penitus ſynceram, quemadmodum ne vllum quidem aliud ex ſenſibilibus his elementis.

Quomodo Ariſtoteli pituita dicatur alere permiſta cum cibo puro, abſque eo quod aqua vim tribuat alendi.

Cap. XCII.

1. De gen. ani. c. 18.

QVod ſubinde adducitur ex Ariſtotele alicubi ſcribente, Primi igitur alimenti excrementum pituita eſt, & ſi quid aliud eiuſmodi eſt; pituita enim alimenti vtilis excrementum eſt; cuius rei indicium, quod permiſtum cum cibo puro alere poteſt; & labore abſumitur; longe ſecus mihi videtur interpretandum ac viro doctiſſimo; dum enim ſcribitur primi alimenti excrementum pituita eſſe, & ſi quid aliud eiuſmodi eſt; intelligendum putat, ſi debilis fuerit calor etiam in ventre ex prima coctione fieri pituitam; quod Ariſtoteli non reſpõdet, qui abſolute pituitam ſcribit excrementum

Pituita vt ſit excremẽtum primi alimenti Ariſt.

eſſe primi alimenti, ad ſeminis diſcrimen, quod ſtatuitur excrementum vltimi, nulla facta mentione caloris imbecilli, in quem ſolum refert vir egregius originem pituitæ; quum Ariſtoteli ſermo ſit de homine ſano, ac proinde caloris non adeo infirmi. Deinde primum alimentum accipit vir ſapiẽs

Pituita non fit in prima coctione.

quod in ſtomacho per primam coctionem mutatur, vt pituita eſſe dicatur excrementum primæ coctionis; quod item ſuſpicione non caret; nam quæcunque in ventriculo aceruatur pituita, ea ibi proxime genita non eſt a calore debili ex ingeſtis cibarijs; ex ijs enim fæces alui, & ſeroſum excrementum vrinæ ſolummodo ſecernitur in prima coctione: ſi quidem ventriculo calor imbecillior obtigerit, eo certe chylus haud exacte coquetur, aut attenuabitur, nunquam tamen pituita gignetur; nam ea eſt excrementum chyli; calor autem ſtomachi prima coctione ſeparat excrementa ab edulijs, & chylum conſtituit; ex chylo vero chyli excrementa ſeparantur in ſecunda coctione; nam tali ſeparatione vertitur chylus in ſanguinem, quod in prima coctione non efficitur: at quæ in ſtomacho pituita reperitur, eo illapſa eſt aliunde, nimirum ex hepate, ac potiſſimum ex capite; quemadmodum fuſe ſuperius apud Præceptorem vidimus in Hippocrate. Amplius per primum alimentum intelli-

Cap. 69.

git ſolum vir eximius edulia, quæ in ventriculo coquuntur; nos potius arbitramur Ariſtotelem nomi-

Primũ alimẽtũ Ariſtot. quod ſit.

ne primi alimenti ſignificare chylum, quod primam coctionem in ſtomacho expertum fuerit, in quo ſane chylo propria reperiuntur excrementa, inter quæ pituita eſt ab eo ſeparanda in coctione ſecunda: ſiue quum eo loci, & alibi duplicis tãtum meminerit alimenti Ariſtoteles, prioris, & poſterioris, ſeu primi, & vltimi; quumque ipſe idem aperte fateatur vltimum alimentum eſſe illud, ex

Vltimum alimẽtum quid ſit Ariſt.

quo iam vnumquodque gignitur membrum, nimirum ſanguis tertiæ coctionis miniſterio vertendus proxime in ſubſtantiam ſingularum partium; aperte nos monet ſe per prius, ſeu primum alimentum intelligere omne id, quod proxime in partium ſubſtantiam mutari nequit, & omnino alimentum remotum; quod etiamſi duplex ſit, cibus externus, & chylus ex eo genitus in ventriculo; nunc tamen Ariſtoteli vterque nomine vnius primi, & prioris

Vltimi alimenti vnicum excremẽtũ vtile Ariſtot. primi vero duo, nõ tamen eiuſdẽ ſpeciei.

alimenti ſignificatur: Quod ex eo conijcere liceat, quia vltimo alimento vnum tantum excrementum vtile concedit, quod ſemen eſſe dicit, ſeu maius ſeminis materiam proximam; ſed primo alimẽto duo vtilia tribuit excrementa, nimirum pituitam, & ſi quid aliud eiuſmodi eſt; quum vnico alimento duo non inſint excrementa eiuſdem ſpeciei: At vero vt chyli excrementum vtile pituita eſt in hepate orta per ſecundam coctionem cum

Loci difficilis explicatio.

ceteris humoribus; ita cibariorum excrementum vtile eſt quid ſimile pituitæ in ſtomacho genitum per coctionem primam; hoc autem eſt ſerum per vrinas excernendum, quod velut pituita eſt naturæ aqueæ, frigidæ nimirum, & humidæ: ſed quum primo alimento duo hæc excrementa congenea tribuat Ariſtoteles, pituitam, & ſerum; ſolam tamen pituitam inquit excrementum vtilis alimen-

Excrementum vtilis alimenti quod proprie ſit apud Ariſ.

ti eſſe, non vt multi rentur, ſeparatum ab alimento vtili; nam omne alimentum, a quo excrementa ſegregantur, vtile eſt; nullum inutile; at excrementa, quę ab alimento ſeparata ſunt, quum & ipſa poſſint cedere in alimentum corpori; quæcunque excrementa vertuntur in probum corporis alimentum, ea dicuntur eſſe vtilis alimenti feracia; quæ vero improbum, ea dicuntur excrementa inutilis alimenti: Sic ergo pituitam ait Ariſtoteles eſſe

Pituita quomodo Ariſtot. ſit excrementum alimenti vtilis.

excrementum vtilis alimenti ferax; etenim hoc excrementum præbet corpori vtile alimentum: quum enim paullo ſupra monuiſſet Ariſtoteles omne excrementum nobis eſſe ferax alimenti aut vtilis, aut inutilis; declaraſſetque inutile illud eſſe alimentum, à quo nihil ſuppeditetur naturæ, hoc eſt materiæ, ac ſubſtantiæ alendæ; ſed quo plus abſorbetur; atque abſumitur in noſtram ſubſtantiam, eo magis naturam ipſam

Vitiari: vtile vero alimentum ex aduerſo & ſuppeditare materiam in locum deperditæ, & quo magis abſumitur in hoc opus, eo magis ſubſtantiam noſtram refici, ac ſuſtineri; quumque ſubinde diſtinxiſſet omne alimentum in prius, & poſterius; ſiue in primum, & vltimum; notaſſetque primi alimenti excrementum eſſe inter alia pituitam, & ſerum conſimilis naturæ; vltimi vero alimenti excrementum aliqua ex parte eſſe id, quod ſemen appellamus; ac tandem obſeruaſſet excrementum hoc vltimi alimenti, quod eſt materia futuri ſeminis, eſſe vtiliſſimum; ſubdit excrementum quoque primi alimenti, quod pituitam dicimus, ferax eſſe alimenti vtilis: Et quidem ſcite hoc protulit de pituita ſola, non item de ſero, quia reuera ſerum alimento inutili eſt animanti; nouimus enim quibus non ſecernitur à ſanguine ſerum, quibuſque loco probi ſanguinis ſerum gignitur, partes flaceſcere, atque tabeſcere, ſubſtantiamque corporis vitiari, ac in hydropem labi: Verum quoniam excremẽtum vltimi alimenti, quod ſemen eſt in potentia, ferax eſt boni alimenti ſuapte natura, ſine vllius alterius extrinſeci adminiculo, ideo dicitur eſſe vtiliſſimum: Pituita vero quoniam ex ſe apta non eſt alere corpus, niſi commiſceatur cum cibo puro, ideo non vtiliſſimi, ſed vtilis alimenti excrementum, ferax eſſe dicitur; quod idcirco probat à ſigno Ariſtoteles, quia pituita cum cibo puro permiſta alere poteſt, & labore abſumitur; labore nanque, ſeu exercitio non abſumitur fæx alui nec vrina, nec aliud excrementum inutile alendo corpori; ſed ſolum quod alere poteſt, eo quia labore maxime conſumuntur ſpiritus, & ſubſtantia partium, vaſaque inaniuntur; partes vero exinanitæ trahunt conſumentes in ſui reparationem quodcunque ſibi quoquopacto proficuũ eſſe poteſt: quum ergo labore pituita conſumatur, non effluat, vt fæces; iam hoc ſignum eſt eam abſumi, quia penuria melioris ipſa verſa ſit in ſubſtãtiam partium nimio exercitio, ac labore conſumptarum. Aliud vero indicium manifeſte magis oſtendens pituitam eſſe excrementum ſucci, & alimenti vtilis ferax, illud eſt, quod ipſa cum cibo puro permiſta alere poteſt: Vnde ſtruit Vir acutiſſimus argumentam ad oſtendendum aquam alere ſcribens, Ariſtoteli pituita permiſta cum cibo puro alere poteſt; ſed cibus hic purus eſt ſimplex aqua; igitur & aqua in alimentum cedit, potiſſime animantibus exiguo calore præditis: Quæ ratio neceſſitatem mihi non incutit aquæ vim alendi concedere; etenim pituitam dixero per ſe ſolam alere non poſſe, poſſe miſtam cum aqua pura, & ſimplici; non quia recipiat ab aqua vim nutritoriam, quæ præcipua quadam ratione ſit in aqua; ſed quia, vt ſupra notatum eſt ex Ariſtotele, cibi non niſi quantum dilutum fuerit vim obtinet alendi; ſiquidem pituita in ſtomacho reſidens ad hoc vt partes alat, opus eſt vt ad eas feratur; ſed a ventriculo ad partes alendas via eſt neceſſario per anguſtiſſimas meſaraicas venas, & capillares appellatas; quas pituita ob naturalem ſui craſſitudinem permeare non valens, aquæ indiget, qua diluatur, &

Labore cur abſumatur [illegible] excrementum inutile.

Pituita ex ſe carnem non alat, alat autem cũ aqua.

1 ſect. pro bl. 35.

veluti vehiculo feratur ad alenda membra: at excrementum vltimi alimenti quum extra iſtas anguſtias reperiatur in ipſiſmet partibus alendis; quumque adeo craſſum non ſit, vt pituita; eſt enim oleoſa magis, & ſanguinis portio tenuior; propterea ex ſe alere poteſt vehiculo non indigens. Sed reuera cibus hic purus, quocum Ariſtoteles ait pituitam alere poſſe, non eſt aqua ſimplex; aqua enim vere cibus non eſt, ſed potus; differt autem eo cibus à potu, quod ille conſiſtentem, & craſſam ſubſtantiam obtinet, quare comeditur; hic autem liquor eſt, quem bibimus. Ceterum ſit aqua etiam cibus; ſane purus non erit, neque ſimplex, vt ait Vir eximius; quia ipſi aqua ſimplex non alit, & aqua ſenſilis hæc noſtra, quam bibimus, ſimplex non eſt, ſed impura, & miſta: Quare per cibum purum intelligere debemus (quod non detrectat Vir Clariſſimus) cibum defæcatum ab omni excremento, & optimi ſucci, ac demus etiam vnicũ, hoc eſt paucum, cuiuſmodi eſt ſanguis, & chylus purior, & paucus: Et ſane cum hoc cibo permiſta pituita nutrire poteſt, quæ per ſe alere non poteſt; quippe quum ad nutricationem promouendam neceſſe ſit alimentum ab alenda parte beneficio inſiti caloris trahi, recipi, retineri, concoqui, defæcari, & excluſis fæcibus in propriam partis naturam commutari; omnia hæc opera ſui craſſitudine, ac frigiditate impediens pituita ſola nutrire nequit; nam etſi ab eſurientibus membris expeteretur in alimentum, eam tamen craſſiuſculam per vias arctiures trahere, ac in ſe recipere non valerent: ſique id forte multo conatu, & alijs adiuuantibus effeciſſent, ab eius frigiditate partium calor hebetatus nec eam probe concoquere, nec ab excrementis depurare poſſet exactius; quare obſtantibus excrementis, quæ non ſunt alendo corpori, nec in partium naturam vertere potuiſſet: Quod ſi vrgente neceſſitate crudior illa pituita in ſubſtantiam partium quoquopacto conuerſa fuerit, ſane huiuſmodi alimẽto excremẽtoſo nihil naturæ partis ſuppeditaretur in locum deperditæ ſubſtantiæ; atque quo plus pituitæ ſolius in alimentum corporis abſumeretur, eo magis viuentis natura vitiaretur, morboſamque diſpoſitionem contraheret; ſic ergo pituita ſola nutrire non poteſt, nec eſt ferax vtilis alimenti: Sin autem pituita permiſta ſit cum cibo puro, id eſt purificato ab omni excremento, & optimi ſucci, faciliſque coctionis, & pauco, ſiue iſte ſit chylus, ſiue ſanguis, tunc profecto poterit pituita bene nutrire; nam cibus purificatus ab omni excremento tenuis eſt; tenuior hac ratione ſanguis eſt chylo; cibus item facilis coctu tenuis eſt vna & calidæ naturæ; nam æque reluctatur calori concoquenti cibi craſſities, atque frigiditas: Itaque huiuſmodi cibus cum pituita permiſtus ſui tenuitate illi craſſitiem demit, eique vehiculo eſt per venas arctiores; ſuique calore illius frigiditatem temperat, qua non amplius labefactatus calor partis alendæ vna cum reliquo cibo & permiſtam illi pituitam concoquit, vertitque in alimentum; vbi tamen cibus ille parcior extiterit; nam ſi multus fuerit purus ille cibus, intacta pituita

Cibus purus quo alit pituita, Ariſt. non eſt aqua.

Cibus purus quid.

Coctioni qua reſiſtant.

pituita

pituita ex eo ſolo nutrietur pars alenda, cui à natura inſitum eſt ad ſui nutricationem trahere quod melius eſt, vbi copia boni ſuppetat; vbi vero bonũ alimentum deficiat, ſponte ſibi attrahit quodcunque poteſt. Præterea ſi cibi nomine liceat communiter vti ad illud omne ſignificandum, quod eſt proprie alendo corpori, ſeu ſolidæ ſubſtantiæ ſit, ſeu fluidæ dicimus alimentum hoc, ſiue cibum purum, cum quo permiſta poteſt alere pituita, eſſe vinum, quod abſolute item purum, ac merum vocari conſueuit; & a Galeno ſpeciatim reponendum dicitur in genere ciborum, ſi quicquid alit cibus eſt; quũm enim pituita, quæ cedere poteſt in alimentum corporis, ſit ſanguis ob caloris imbecillitatem non plene coctus, quo ſucco maxime affluunt ſenes, certe vinum & corrigendo pituitæ huius frigiditatem, craſſitiemque, ac roborando caloris interni vires efficit vt ſemicoctus ille ſuccus iterata vegetioris caloris actione perfectam coctionem ſubeat, & in probum ſanguinem vertatur alendo corpori opportunum; quamobrem ſenibus vini vſus ab omnibus commẽdatur æque, atque ipſis expetatur, exerceaturque.

3. de alim. facul cap. 40.

Pituita alendo corpori apta quid.

Senibus cur vini vſus optimus.

Theophraſto quomodo plantæ alantur aqua pura, qua vere non alit. Cap. XCIII.

QVod poſtea experimento comprobatum dicitur, aliquos in luminis inedijs protogaſſe vitam modico aquæ puræ auxilio, antea iatis enodatum eſt, vbi oſtendimus id aquam præſtitiſſe citra omnem alimenti rationem aut hebetando aciẽ caloris mortem accelerantis, aut illum a ſubſtantia humidi radicalis ad ſe auocando. Quod autem mox propoſitum eſt ex Theophraſto alicubi aſſerente plantas ali aqua pura; id quidem apud ipſummet Theophraſtum nobis legendum eſt; inquit enim tum aquas terreſtres non parum conferre ad incrementum, & alimentum ſtirpium; tum ſalſas aquas nutrire quidem plantas quoque terrenas, ſed deterius quam dulces; tum palmas commodius ſalſis humoribus ali; tum demum dulces aquas impotabilibus plus alere: obſeruo autem Theophraſtum in his tribuere vim alendi, non aquæ ſoli, vt credidit Vir doctiſſimus, ſed aquę ſimpliciter; nos autem intelligimus de aqua miſta cum terra, & ſtercoribus; & reuera id ipſum confirmat idem Theophraſtus dum inquit, Aquarum miſtura vtilis eſt, quum altera dura admodum, & quaſi incocta, crudaque eſt, altera mollis, & placida; vel etiam quum aliquem terrenum ſaporem ſecum alterutra affert, vt in turbulentis, ſtercoroſiſque videmus humoribus; genus enim plantarũ tale alimentum omnino deſiderat: Si ergo plantæ generatim omnino appetunt, poſtulantque in alimentum turbulentos humores, ac ſtercoroſos; iam Theophraſto nulla ſtirps alatur ſola aqua pura, vt aſſertur Viro egregio. Deinde vero illa etiã alere communiori ratioue obſeruamus, quæcunque abſque eo quod vertantur in ſubſtantiam animati, huic verſioni quoquopacto conferunt; ſic vegetalis anima vere alens dicitur Ariſtoteli; ſic

Cap. 75. in fine.

2. de cauſ. cap. 7. & 8.

Cap. 8.

etiam calor naturalis alimentum concoquens nutricationis eſt principium actiuum, licet inſtrumẽtale; non diſſimili ratione aqua nutrimenti coctioni deſeruiens, coctumque nutrimentum deferens, ac penetrare faciens per anguſtiſſimas vias nutricationi, & augumento maximopere conferre, atque iccirco alere hoc in loco a Theophraſto ſcribitur, non quia ipſa ſola per ſe ſit alimentum, vertaturque in ſtirpium ſubſtantiam.

2. de an. t. 49. & 50.

Aqua etſi Galeno dicatur bileſcere, cur in ſanguinem, & in alimentum conuerti nequeat. Cap. XCIV.

QVod ex Galeno affertur aquam in bilem verti poſſe, ac propterea in ſanguinem, & in alimentum, ſecus eſt accipiendum; reuera enim Galenus eo loci non aſſerit aquam in bilem commutari, ſed qui bile flaua redundant, præſertim circa ventriculum, ijs epotam aquam bileſcere, hoc eſt bilis amarore, & alijs qualitatibus infici, quod monet Hippocrates ibidem, cuius ſententiã Galenus interpretatur; ait autem Hippocrates aquam biliofis amareſcere, ac biliofam eſſe; hoc autem ideo contingit tum quia facillime in ſe admittit aqua omnes ſapores, quum inſipida ſit; nullum etenim in ſe ſaporem obtinet, qui prohibeat extraneum; tum quia bilem, qua inſpergitur, cuiue commiſcetur aqua diffundit, & pluribus membris communicat, vt videatur aucta bilis, quæ diffuſa eſt acceſſu aquæ. Non ergo aqua proprie in bilem vertitur, etſi bileſcere dicatur, ſed ſolum bilem diffundit, eiuſque ſapore, qualitatibusque inficitur; ſic eadem aqua ſi ſali, aut croco, aut etiam felli adijciatur, illico ſingulorũ qualitates induens vere dicetur ſalia fieri, crocea, & fellea, non tamen in ſalis, croci, aut fellis ſubſtãtiam vere mutabitur. Præterea vero bilis aquæ potu augetur, non ſolum quia per ſe ab aqua inducto viſceribus frigore, a quo in anguſtis meatibus obſtructio, adſtrictioq; vide prohibito perſpiratu per accidens ab aqua in biliofo corpore calor magis incenditur, & incenſus humores in bilem commutat; verum etiam quia citra obſtructionem, adſtrictionemue, aquæ potu largiori biliofororum calor cogitur, & concentratione vires acquirit, ac efferatur, vnde bilis prouentus vberior; placet autem magis aquam ſola concentratione calorem augere, quam conſtrictione, obſtructioneue inducta; nam aqua ſui fluxilitate, ac tenuitate obſtructiones, & adſtrictiones meatuum potius tollit, quam generet. Addere liceat in diſputationem ſi demus aquam in bilem conuerti, non ideo fore vt ipſam in ſanguinem, & alimentum tranſmutari poſſe concedamus; longe alia eſt enim bilis a ſanguinis, & alimenti natura. Sed & Galenus, ex quo argumentum deducitur, apertiſſime illo in loco aquæ vim alendi penitus interdicit inquiens aquam non alere, ac proinde non roborare facultatem vitalem; quamobrem Hippocrates ægris aquæ vſum non concedit, ſed ad mulſam, oxymeli, & vinum ſe confert.

3. de vict. acut com. 40.

Aqua & bileſcat Hip. & Galeno.

Aqua vt bilis prouentui faueat.

Quomodo Ariſtoteli aqua dicatur eſſe potius aqueũ quid, & miſtum, quam aqua, & ſimplex.

Cap. V C.

2. De gen. t. 20. SEd caute quoque illud accipiendum eſt, quod adducitur ex Ariſtotele alicubi aſſerente aquã nõ eſſe ſimplex elementum, ſed miſtum, & aqueũ potius quam aquam; & proinde miſta quum ſit aqua, cedere ipſam poſſe nobis in alimentum. Inprimis enim Ariſtoteles non eſt eo loco explicandus quaſi dixerit elementa non eſſe corpora ſimplicia, ſed miſta ex alijs corporibus; verum quia ſimplicis, & miſti duplex eſt ſignificatio; altera eſt
Simplex, et miſtum quotuplex. ſimplex ſimpliciter, quod omnem penitus compoſitionem, miſtionemque reſpuit; qua ratione ſimplicia ſunt rerum principia, materia, & forma, potiſſimum elementi: quum elementum ex materia & forma miſtum, ſeu compoſitum hoc ſenſu ſimplex non ſit: altera eſt ſimplex in ratione corporis, nempe quod non eſt miſtum, ſeu compoſitum ex pluribus corporibus; & hac ratione ſingula elemẽta dicuntur ſimplicia: loquens ergo Ariſtoteles de ſimplici, ac miſto in prima ſignificatione, recte inquit ignem, aquam, & alia non eſſe ſimplicia, ſed miſta, nimirum compoſita ex materia, & forma: ſimplicia vero ſic reperiri, at non eſſe ignem, aut aquam, ſed ignea, & aquea, cuiuſmodi ſunt materia, & ſimplices elementorum formæ; quę denominantur ab eo, cuius ſunt principia. Ceterum alimentum debet eſſe miſtum ſecundi generis, nimirum compoſitum corpus ex multis corporibus.
T. 22. Deinde vero eidem Ariſtoteli paullo infra aqua dicitur miſta hoc eſt non ſyncera, & impura ad ignis differentiam, ob adiuncta corpora alienæ naturæ, quæ in igne ſtatim abſumuntur: quum autẽ vel ſenſuum iudicio non mutetur aquæ natura ex alienorum adiunctione, aquá impuram dicemus, non miſtum corpus ex quatuor elementis à prędominio aqueum; miſtum enim eam naturam obtinet, quę reuera ſit, & ſenſibus appareat diuerſa à natura ſingulorum ſimplicium; ſic vapor nec aer, nec aqua eſt, aut videtur, ſed miſtum ex vtriſque ab vtroque diuerſum. Præterea ſapit mihi neſcio quid Anaxagorici hoc placitum, quo dicitur aqua, & quoduis aliud elementum ſimplicis naturæ non eſſe, ſed miſtæ; aquam vero dici, quod in miſtura ceteris prędominetur aqua, & ita de reliquis; quod
1. Phyſ. t. 34. et ſeq. placitum Anaxagoræ tribuit Ariſtoteles, & confutat. Amplius ſi demus diſputationi aquam hanc ſẽſilem ſortiri aliquam miſturæ rationem; haud tamen vnquam concedemus aquam eſſe miſtum perfectum; at vero miſta imperfecta non alere demonſtratum eſt antea; & ſane cui meteorologicæ paſ-
1 de alim c. 3. ſiones non alunt, quia miſta non ſunt perfecti generis; ei nec aqua nutriet, quæ à miſto perfecto longiori diſtant interuallo. Immo ſi aqua hæc noſtra ideo in alimentum cederet ijs, quibus calor languidus eſt, quia ſimplex non ſit, ſed miſta; ſane calore pollentibus aqua ſimplicior inepta, craſſior autem aptior eſſet ad alendum: quin & hauſta nix alimentum exhibere poſſet ijs, quorum calor validior extat; at ex aduerſo aquam deſtillatione ab alienis corporibus ſegregatam, & puriorem potui ſalubrioremeſſe ſtatuunt Medicorum principes, quibus experimentum fauet. Sed hac de re antea fuſius.

Quomodo in aqua gigni poſſint Ariſtoteli ſtirpes, & animalia, cui tamen aqua non alit.

Cap. IV C.

QVod præterea ex eodem Ariſtotele in eiuſdem placiti confirmationem affertur à viro *3. De gen. an. c. 11.*
ſummo, nempe Generari plantas, & animalia in terra, & humore, quoniam humor in terra, ſpiritus in humore, calor animalis in vniuerſo ineſt, ita ut quodammodo plena ſint animæ omnia: quamobrem conſiſtunt celeriter, quum calor ille comprehenſus, ſiue exceptus eſt; comprehenditur autem, & humoribus corporeis incaleſcentibus efficitur velut bulla ſpumoſa in naturam viuentem; hoc inquam Ariſtotelis decretum non arguit aquam, vel terram hanc ſenſilem in ſe gradum illum miſtionis cõtinere, quo poſſint ſolæ cedere in materiam ſtirpium, ac animalium, vt cenſet vir acutiſſimus: ſed perſpicuis verbis Ariſtoteles agit de terræ, & aquæ mole tota in vniuerſo, vt puta de mari, lacubus, & ſtagnis, in quibus oriuntur ſtirpes, & animalia, velut in locis; non autem putat ex aqua, & terra, velut ex materia ſufficienti oriri viuentia: Porro viuentia hæc in terra, & aqua generari poſſe ait Ariſtoteles, quãdo vel terra, in qua humor ſit, qui aerem, ſpiritus nomine appellatum in ſe habet, ca- *Locus Ariſtot. illuſtratur.*
loremque animalis conditorem, mitem ſcilicet, nõ excedentem, qui in vniuerſo eſt genitus ab aſtris, comprehenderit: vel humor in terra exiſtens, ſpiritumque in ſe continens, eundem calorem comprehenderit: ea eſt enim ipſius terrę vis, ac natura, quæ quum gremio mollito, ac ſubacto ſparſum ſemen excepit, primum id occatum cohibet; ex quo occatio, quæ hoc efficit, nominata eſt; deinde tepefactum vapore, & elicit herbeſcentem ex eo viriditatem; quæ nixa fibris ſtirpium ſenſim adoleſcit; culmoque erecta geniculato, vaginis iam quaſi pubeſcens includitur; e quibus quum emerſit, fundit frugem ſpicæ ordine ſtructam & contra auium minorum morſus munitur vallo ariſtarum; quæ omnia elegantiſſime apud M. Tullium Cato Maior edisſerit. Profecto terra, in qua eſt humor ſpiritum continens, quæ comprehenſione caloris animatur, lutum eſt euidens, non terra ſenſilis, vt gleba: conſimiliter humor in ſeipſo aerem continens, atque in terra exiſtens, qui comprehenſo calore animatur, limus eſt, ac cænum, non aqua potabilis: ſecus enim glebam, & aquam potabilem calefacito ſoli, vel quomodocunque, nunquam inde animal, aut plantam exire videbis: Aquam item, ex qua per admiſtionem terrearum, & aerearum paruum comprehenſo miti calore plantæ, atque animalia naſcuntur, ſi conſideraueris; ea ſane tibi non erit, quę ſit potabilis, & præſertim qua noſtri abſtinentes vtebatur ad potum, ſed limoſa, turbulenta, & lurida; quod etiam tetigit pulchre Lucretius,

Quatinus

Lib. 5.

Quatinus in pullos animales vertier oua
Cernimus alituum, vermisque efferuere, terram
Intempeſtiuos cum putror cæpit ob imbreis.

Vrticam marinam non ali aqua ſola. Cap. IIIC.

ARgumentum vero ductum ab vrtica marina, quæ ideo aqua ſola nutriri creditur Viro acutiſſimo, quia in eius corpore nullum aliud excrementum quam aquam ſolam piſcatores inueniant, ad Peripati trutinam reuocandum eſt: Equidem Ariſtoteles non vno in loco apertiſſime ſtatuit duo tantum vrticarum genera inter animalia marina; quorum alterutrum ſaxis adhærens eſt, altero tamen ad libitum a ſaxis plerunque ſe ſe abſoluente, ad inſtar lepadis, ad venandum ſibi echinos, & pectunculos in alimentum: altero ſcopulis ſemper inſidente, atque inde ore capiente piſciculos caſu ſibi prænatantes, & modo conſimili quæcunque ſe ſe obtulerint eſculenta deuorante; quæ loca in Ariſtotele adeo clara, & inſignia neſcio quopacto vir Ariſtotelicæ doctrinæ ſtudioſiſſimus aut diſſimulare, aut inſimulare potuerit: Quin & ipſeidem Ariſtoteles tollit rationem allatam ab excrementi penuria; dum enim ſtatuit omnes vrticas veſci piſciculis, echinis, pectunculis, & alijs id generis eſculentis, ſubdit, excrementum nulla in vrtica eſſe videtur, ſed hac re ſimilis ſtirpibus eſt; claret admonet Ariſtoteles non ſolum habere vrticas, & reddere excrementum, quod ſenſui non pateat; plantas enim abſolutè carere omni excremento negat Ariſtoteles; immo illis euidentia excrementa tribuit, ſemina, lanugines, cortices; verum etiam docet non ideo colligi vrticas aqua ſola nutriri, quia ſint excremẽtorum expertes; nam plurimarum ſtirpium excrementum ſenſile non eſt, quibus tamen alimento non eſſe aquam ſupra monſtrauimus ex Ariſtotele. Sed vrticarum naturam ab Ariſtotele propoſitam cognouit, explicauitque Plinius inquiens vrticas noctu vagari, noctuque mutari; carnoſæ frondis his naturam, & carne veſci, vim pruritu mordacem, eandemque quæ terreſtris vrticæ; contrahere ſe quam maxime rigentem, ac prænatante piſciculo frondem ſuam ſpargere, complectentemque deuorare: alias merenti ſimilem, & iactari ſe paſſam fluctu algæ vice contactos piſces, attrituque petræ ſcalpentes pruritum inuadere: eandem noctu pectines, & echinos perquirere: dum admoueri ſibi manum ſentit, colorem mutare, & contrahi: tactam vredinem mittere, paullumque ſi fuerit interualli, abſcondi: ora ei in radices eſſe: excrementa per ſumma tenui fiſtula reddi. Non ergo aluntur aqua ſola vrticę marinę.

5. hiſt. cap. 1. 4. hiſt. c. 6 8. hiſt. c. 2 Vrticarũ marinarũ genera Ariſt.

De ſen. & ſen. cap. 5. 1. de gen. an. cap 18 2 de gen. an. cap. 3.

2. de gen. c 50. Lib. 9. capit. 45. Vrticæ marinæ deſcriptio.

His itaque vel inuiti diſcedere cogimur à ſententia virorum ſapientiſſimorum exiſtimantium abſtinentes noſtros nutriri potuiſſe aqua ſola, quam biberent.

Quinta opinio Clariſſimi Viri putantis abſtinentes commemoratos ali terra clandeſtine comeſa. Cap. IIC.

SAtis per ampla maria vagati, aduerſantibus procellis multum iactati, nunc demum ſoſpites littori appulimus; ſed neque in terris deſunt, quæ nos acriter exerceant, quum ſtatuere non dubitauerit Vir egregius abſtinentes noſtros terra nutriri. Obſeruatum eſſe inquit aliquando infantes, illos præſertim, qui peregrinis, pauperibusque nutricibus alendi committuntur, quum lactis penuria laborant, fame ſtimulatos manibus quodcunque obuium arripere, ſæpiſſime vero terram, & carbones, & id generis aliud quoduis occurrat, & auide ori admotum ingurgitare: ingeſtorum natura ſenſim tenelli corporis temperiem ſibi ſimilem, atque adeo familiarem efficit, vt quæ vrgente fame primum neceſſario comedebantur, & famem quoquopacto lenientia non ſine voluptate aſſumebantur, poſtea ob ſimilitudinem naturæ adultis puellis mire appetantur, & aſſumantur aſſiduc, clandeſtine quidem ob verecundiam, vel metum progenitorum, qui re animaduerſa talium rerum eſum illis interdixere: **Sed vt** aliquando euenit parentes hoc vitium in filijs animaduertiſſe, aliquando vero potuit hoc ipſum eos latuiſſe; ita quicunque ſupra modum ab alijs alimentis omnibus abſtinere viſuntur, eos clandeſtine ali terra, & calce de parietibus corraſa veriſimile eſt. Immo & ſponte vitioſus humor ad ventriculum irrepens cum in grauidis mulieribus, tum in maſculis etiam adeo poteſt, Galeno, & Alexandro confirmante, vim appetendi deprauare, vt abhorreat homo conſueta nutrimenta, & terram ſolam, aut calcem expetat, & comedat diuturna citta laborans. Suadet enim maxime hanc veritatem noſtrorum abſtinentium malus habitus, quem cum græcis cachexiam dicimus; hic enim quum nihil ſit aliud quam prauorum ſuccorum in vniuerſo corpore abundantia, proculdubio ex prauorum eſu alimentorum, excrementis admodum ſcatentium ortum habebit, non ex ieiunio; abſtinentia enim redundantes in corpore humores cũ bonos, tum poſtea prauos etiam abſumit, non procreat: cuius argumenti vim roborant mulieres illæ prægnantes, quæ deprauato appetitu pica, ſeu citta morbo affectæ carbones, terram, teſtaſque putres, & id generis alia deuorant; ſunt enim omnes colore fœdo, & habitu cachectico: Deſumitur & hoc placitum ex Hippocrate alicubi ſcribente, *Quibus colores, dum iuuenes ſunt, ad multum tempus praui ſunt, & continenter, non tamen regij morbi modo; hi ſiue Viri ſint, ſiue fœminæ, caput dolent, & lapides, ac terram comedunt, & hæmorrhoidas habent:* Id ipſum Celſus repetit inquiens, *Quibus diu color ſine morbo regio malus eſt, hos vel capitis doloribus conflictari, vel terram edere.* Suadet hoc idem & Luporum natura, quos ex Ariſtotelis obſeruatione fame cruciatos terram deuorare tritum eſt, ac propterea γηφάγους appellari: & ſerpentium conditio, quibus hyeme deliteſcentibus

1. de ſym. cauſ. cap. 7. 2. Probl. 74.

8. prorrhet.

Lib. 2 cap. 7.

8 hiſt. c. 5

bus terra nutrimento eſſe dicitur. Buffones itidē terra veſci Scaligero vetus eſt. Vulgare quoque illud eſſe ſcribit Bonamicus, ſcilicet columbos vti ad cibum lateribus tunſis, & rubrica. Ex hiſtorijs addit lapidem ab elephanto, terram à ſtruthiocamelo coqui, & a muribus in Inſula Paro. Sed & apud Indos animalia reperiri nomine Armadilli, & Coderti, quæ in terra, veluti Talpæ degentia, ex terra nutriantur, autor eſt Monardes in opere de Medicamentis Indiæ occidentalis. Et quum multa animalia lapides deuorent, omnium tamen maxime id efficit Cardano Lacertus indicus, in cuius ventriculo maxima lapillorum, & arenæ copia inueniri ſolet. Experimentis additur a Cardano ratio, nam quum omne miſtum humido pingui præditum ſit, & omne humidum pingue nutrire poſſit; ideo ex lapidibus etiam, ac terra nutrimentum habetur. Deinceps affert vir egregius, qui terram comedunt, eos ex illa & ſaliua in ore, ac humiditate pituitoſa in ventriculo lutū ſibi efficere, cui ab Ariſtotele nutriendi vis aperte conceditur. Præterea ex Bonamico affertur *fieri poſſe vt per aſpirationem humoris interni afflante ſpiritu natiuo ferrum, aliaque huiuſmodi, aliquid materiæ ſiccioris exhaletur, quo nutriatur; & vt ex ferro rubigo in locis humidis educatur, quæ cum alijs cibis permiſta fiat pars alimenti*. Vlterius adnotat vir præclarus terram, quam terimus, lapideſque, atque alia huiuſmodi eſſe corpora miſta euidentiſſime, aut ſaltem continere in ſe ſuccum miſtæ naturę, qui vt cedit in alimentum ſtirpium, ita & nobis nutrimento eſſe valeat, qui plantis alimur; quod enim plantis familiare alimentum eſt, tale item nobis eſſe neceſſe eſt, quibus plantę ſimile nutrimentum exiſtunt; quia quæ ſimilia ſunt vni tertio, ea inter ſe quoque ſimilia eſſe oportet; quemadmodum quæcunque ſunt eadem vni tertio, illa & inter ſe neceſſario eadem eſſe dicuntur. Inſuper autem quicquid animalium generationi materiam ſuppeditat, idipſum ijs in alimentum cedere poteſt; quippe originis, & alimoniæ materia ſemper eſt eadem; quum ergo ex Diodori Siculi teſtimonio mures magni certis temporibus in agro Thebano ex terra naſcantur, quid ni terram eſſe alendo corpori confiteamur? Sed & homines ex humo denominationem ſortiti eſſe ideo videntur, quia ex humo ſola primum conſtituti, deinceps ali abſolute poſſint: Vt demum in Phyſiologia nonnulli Theologizantes aſſeuerare non dubitent hoc præſertim conuenire homini vt nutriri valeat ex terra ſola, ex qua ſolà primam habuit originem; quod & in ſacris paginis admonemur Deum ſcilicet Optimum ad primi hominis conſtitutionem alia nulla materia vſum fuiſſe quā limo terræ: Ex terra itaque genitus primum homo, cur nouiſſime nunc ex eadem nutriri nequeat quicunque abſtinere poteſt ab omni alio nutrimentorum genere? Sic igitur de noſtris ieiunantibus opinatur Vir acutiſſimus.

Exer. 182

3. de alim. cap. 28.

8. h. ſt. cap. 26.

Lib. 2. cap. 2.

7. de var. cap. 27.

8. hiſt. c. 2 loc. cit.

Lib. 1.

Geneſ. cap. 2.

Expenditur allata ſententia, oſtenditurque primum abſtinentes noſtros terra, & calce non enutritos. Cap. IC.

PОrro à fameſcentibus cum pueris, tum lupis, & ab vtero gerentibus, alijſque deprauatis appetitu deuorari terram vetus eſt; ſed nullum pene animal eſſe, cui deuorata terra in alimentum non cedat, vitamque non ſuſtineat, vetus non eſt: conſimiliter & deuorari terram adultioribus, ac feminis vterum non gerentibus, nouum non eſt; in abſtinentibus vero noſtris vniuerſim terram deuorari, & alimento eſſe, nouum eſt; ſiquidem quum plurimi eorum hiſtoriam texerint celebrati ſcriptores, & inſtitutum vitæ ſumma cum diligentia obſeruauerint ſolertes viri, nemo tamē de abſtinentibus hoc prodidit, quod aliquis illorum ſaltem deprehenſus ſit furtim terram legere, calcemue ſibi ſcalpere in eſcam; mirum eſt enim æque illos in hoc ſolum euigilantes vt ſi quid eſſet in ieiunio fraudis detegerent, aut clandeſtinū cibum non deprehendiſſe, aut deprehenſum litteris non conſignaſſe. Deinde quicunque ſolam terram, aut calcem comedunt, ijs non mediocriter ſitiendi, ac bibendi neceſſitas incutitur ex aridiſſimo cibo; at vero plerique noſtrorum abſtinentium nullo potulento vtebantur cuſtoditi (qui enim clam ſibi terram, & calcem in eſum cotradere potuiſſent, haud conſimiliter aquam, aut vinum ad leuandam ſitim occulte furari poterant; quando hæc non vbique ſuppetant, vt calx, atque terra) qui vero citra cibum aperte bibebant, modice potabant, vt minime ſitire viderentur: non ergo eos terra, & calce nutritos eſſe veriſimile eſt. Deinceps autem quum ex terra, & calce parum admodum ſucci extrahi poſſit, quibus hæ in cibū veniunt, illos multa excrementa, eaque ſolida congerere neceſſe eſt; at vero cuſtoditos abſtinentes alui fæces occultare non potuiſſe cuique apertum eſt; quum ergo illos omni excremento caruiſſe conſtet ex omnium teſtimonio, ac potiſſimum excremento alui, liquido iam pateat ipſis alimento non fuiſſe terram, & calcem, lapideſue, vt ſcribitur. Præterea qui fieri poterat vt non omnes ita enutriti laborarent ſchyrro hepatis, & calculo, tophoue renibus, aut veſica, vel ſaltem arenulis? obſtrui etenim par eſt venas iecoris tenuiores à limoſo, ac terreo ſucco; par eſt ab eiuſdem copia concreſcere tophos in renibus, & in veſica, lapideſue, aut arenulas procreari ex terra lentore pituitæ ſuſcepta, & conglabata: hoc enim apud Hippocratem legimus, nimirum pueris iam adultis lapidem gigni ex eſu terræ. Sed medici quicunque abſtinentes noſtros contrectauere, nullam de huiuſmodi rebus mentionem, aut ſuſpicionem vnquam habuere; quum tamen hi affectus latere nequeant vel imperitos; adeo multis, ijſque grauibus, & euidentibus ſymptomatis ſtipati incedere conſueuere.

4. de morbis.

Lapidem pueris vnde gignatur Hippocrate autore.

Terram

Terram, & calcem nulli viuenti, ac præſertim nulli homini alimento eſſe poſſe. Cap. C.

Vide lib. 4 cap. 48.

Non omne miſtum eſſe alendo aptum.

2. phy. t. 26.

AMplius terra, & calx (ſi miſta dicendæ ſunt) miſta ſunt imperfecta, quæ non obtineant diſpoſitiones proximas ad animam, potiſſimum ad animam humanam, quale opus eſt eſſe alimentum vertendum in ſubſtantiam humani corporis; non enim vnicuique formæ ſubeundæ quælibet materia eſt apta, ſed ad aliam formam alia materia eſt idonea ex Ariſtotelis decreto, vt nobiliori formæ ſuſcipiendæ inepta ſit vilior materia: quare ſuccus terræ ſtercoroſus, & limus plantis, & inſectorum viliſſimis alendis oportunus, quorum formis vt proportionata materia ſubijci poteſt; cultioribus animalibus ideo nutrimento eſſe nequit, quia illorum formas digniores induere non valet: conſimiliter fænum, palea, furfur pabulo ſunt commodo iumentis; homini vero nutrimentum præbere nequeunt; quod ſupra notauimus etiam ex Galeni ſententia; terra igitur, & calx alimentum homini præſtare nequeunt. Addere quoque poterit ex traditis de aere, & aqua ſuperius multas rationes diligens lector, quibus aperte cõuincat nec terram ſolam, nec lapides, corraſamue calcem homini, ac præſertim noſtris abſtinentibus alimento eſſe potuiſſe; quas non eſt opus hoc in loco repetere.

Cap. 49.

Illud tamen prætermittendum non eſt, alimentum hominibus ita oportunum, vt quoquopacto in eorum ſubſtantiam commutari valeat, vitamque ipſorum conſeruare; quæ duo ſunt cuique alimento neceſſaria, & eſſentialia in Peripato; alimentum inquam eſſe opertere miſtũ quidem, ſed cum prædominio humidi; primo quia ex Ariſtotele alimentum ſimpliciter humidũ eſſe opus eſt; ac omniũ animalium ea eſt nutricatio, vt ſanguinea ſolo alantur ſanguine, exanguia vero nutriantur ſucco ſanguini proportione reſpondente; ac proinde alimento natura humido; ſanguis enim eſt a prædominio calidus, & humidus; deinde quia nutrimenti vſus eſt ad auocandam caloris inſiti vim a celeri conſumptione humidi radicalis, ſeu etiam demus ad reſarciendum humidum caloris actione diſſipatum; at vero id præſtare nequit alimentum niſi humidum; ſiccum etenim exacuet vim caloris, quo citius abſumetur naturalis humor, quem radicalem vocamus, & alimentum proinde animati mortem accerſet, cuius vitã conſeruare debebat: quinimmo & humidum conſumptum noui humidi appoſitione inſtauratur, non ſicci: eſt autem humidum natiuum pingue, viſcidumque, ac propterea ſuccus cum prædominio aeris, & aquæ, non terræ; tertio quia ex eodẽ Ariſtotele homini plurimus vſus eſt humidi, nimirum ad melius ſubigendum, miſcendumque cibũ

Quæ ſint alimento eſſentialia 1. de gen. t. 38. 39. & 41. 2. de an. t. 47. Vide lib. 4 cap. 49 3. de gen. an. cap. 2

Alimentũ eſſe debere cum prædominio humidi.

2. de part. cap. 3.

Nutrimenti vſus qui ſit propriè.

Humidũ natiuum cuiuſmodi ſit.

4. probl. 34.

1\. in ſtomacho; ad coctionem cibi, quæ elixatio eſt
2\. in humido; ad extrahendum alimẽtarem ſuccum
3\. e ſubſtantia cibi ſolidioris; quod enim artifices plurimi, potiſſimum autem chymici faciunt extractu ri liquores, & eſſentias de ſubſtantia duriori, vt ex oleis, amigdalis, rhabarbaro, & id generis, primum infundentes, ac macerantes materiã in aqua oportuna, deinde vi caloris vinculo aquæ alligatum ſuccum extrahunt; hoc ipſum efficitur a natura in ſtomacho; nam aqua, & omnino humiditas cum ſolido cibo ingeſta ſui tenuitate permeat intimas, & altas partes cibi, & cum eius interno, ac ſubſtantiali ſucco permiſcetur; dumque mox opera caloris heterogenea ſegregantis humidum e ſicco educitur, egrediens humiditas aquea, ſeu potulenta ſibi ſuo lentore adiunctam humiditatem cibi ſecũ ducit extra partes terreas, & ita nobis vſui eſt humidum epotum ad extrahendam humiditatem

Septẽ principales vſus humidi ore ingeſti.

Extractio humidi, ſeu ſucci ſubſtantifici de ſicco vi fiat.

Mira chyliſicationis ratio.

alimentariam de ſolidioris cibi ſubſtantia; & ad 4.
alimentum poſtea coctum vehendum per venas 5.
anguſtiores; ad tollendam ſitim; ad humectandas 6.
partes, quæ aſſiduo motu exſiccantur; ad vehenda 7.
excrementa craſſiora, ſiccioraque, atque ideo inepta fluxui, extra corpus: Quarto quia maior copia humidi a calore cõſumitur quam ſicci, quod minus facile ſolui poteſt in exhalationes ob ſui duritiem, ac denſitatem reſiſtens maxime calori; quo autem maior humoris quam ſiccæ ſubſtantiæ diffluit, eo alimentum magis humidum quam ſiccũ requiritur: Quinto, & poſtremo quia humanum corpus, cui ſimile debet eſſe alimentum in eius naturam conuertendum, a prædominio eſt calidum & humidum in temperamento, non autem frigidum, & ſiccum; argumento ſit, quod viuaciſſimus eſt homo fere omnium animalium, & vita conſiſtit in calido & humido ex Ariſtotele, qui apertiſſime in hanc ſententiam conſpiraſſe videtur inquiens, oportet enim accipere quod animal eſt natura humidum & calidum, & ipſum viuere tale; ſenectus enim frigida & ſicca, & quod mortuum: ſenſu enim iudice id apparet in cadauerum diſſolutione, quorum longe maior pars difluit in aquã, quam ea ſit, quæ reſidet in terram; legimus enim apud Plinium, & Cardanum *In Aſſo Troad. ſarcophagum lapidem fiſſili vena ſcindi, in quo defunctorum corpora condita conſumi adeo conſtat intra quadraginta dies, ut exceptis dentibus*, Cardano autore *nil niſi terra modicum ex his relinquat; indicio certo* (ait) *humanum corpus humidorum elementorum plus ſatis quam terra poſſidere:* habemus quoque aqud Ariſtotelem (qua de re fuſius in opere noſtro *De reconditis antiquorum lucernis*) inueteratorum mortuorum corpora in ſepulchris quibuſdam ſolo contactu ſubito in cineres, & puluerem redigi, vt quæ ſolam obtineant figuram, cetera omnia perdiderint priſtina: ceterum relicti pulueres, atque ideo terrea pars corporis antea viuentis pondere non æquabant partem totius animati octogenam; & quum in eo ad ſummum duo ſint vulgo elementa ponderis ignara, ignis, & aer; quumque terra proportionabiliter ſit ponderoſior aqua, qua eſt natura grauior; remanente itaque terra ex diſſoluto cadauere in tam exiguo pondere, collatione facta cum viuente corpore, multoque magis cum eius cadauere; id enim viuente animali eo ponderoſius eſt, quo maximam ignei elementi portionem in morte amiſit, qua ſuſtinebantur membra, & leuiora fiebant; ſane confitendum

Cur humidi maior copia conſumatur quam ſicci.

Humanũ corpus a prædominio calidũ & humidum.

De long. et bre. vit. cap. 3.

Lib. 36. c. 17.

5 de var. c. 19.

Cadauera maxima ex parte in aquam diffluere.

4. meteor. cap. vlt.

Cadauera ſolam figuram retinẽtia qua Ariſ.

Cur cadauer eſt ponderoſius viuente.

dum

3. de an. t. 66.

Corpus humanum non eſſe a prædominio terreū.

2. de an. t. 123.

dum eſt neceſſario animal & hominem eſſe a prædominio calidum & humidum. Sed neque prætereas ex Ariſtotele corpus animalis, ac præſertim hominis dici non poſſe a prædominio terreum, quia futurum eſt fete totum organum tactus, ac proinde in medietate tangibilium, quo nomine plantæ, pili, & oſſa ſenſu deſtituta ſunt. Si ergo tot nominibus opus eſt hominem vti nutrimento conſimiliter a prædominio calido, & humido, non autem terreo; quomodo poterunt abſtinentes noſtri, vel quiuis alij hominum ſola terra nutriri, & calce corroſa? terra enim dicetur cuilibet a prędominio frigida & ſicca; itidem calx, extincta nimirum, quam corradere ſibi dicuntur e parietibus, frigida & ſicca erit; quod ſi adhuc in ea cōtendas veſtigia ſeruari priſtini caloris, non tamen diffiteberis calorem veterem ab aqua extinctū ſui veſtigia in calce lota frigiditati multum cedentia reliquiſſe; nec minus infitiaberis conſumptam haud parum fuiſſe aquam calci admiſtam, vt calx vna cum arena parietem ſuſtinens dicenda ſit cum prędominio ſicci. Non ergo terra, vel calx alimento eſſe potuit noſtris abſtinentibus.

Allata, proſciſſaque opinionis fundamenta dirimuntur, oſtendendo primum abſtinentes noſtros non comediſſe terram, nec ea nutritos, licet appetiſſe illam, ſuauiterque comediſſe ponantur.

Cap. C I.

QVamuis autem rationes multæ ab eximio viro propoſitæ ſuperius oppoſitum adſtruere videantur, ſi tamen diligenti examine ſingulas cōtemplemur, nullam plane ipſius vota explere, ſententiamque ſatis roborare comperiemus. Quod enim primum adducitur pueros multos ob famē deuoraſſe terram, concedimus vltro; damus inſuper adultiores eſui terræ aſſuetos ab eo more non deſiſtere; fatemur pleroſque verecundia, vel metu adeo clanculum terram hauſiſſe, vt omnes latere potuerint: ſed tamen animaduertimus plurimos innotuiſſe parentibus, & pauciſſimos hoc vitium penitus cælare potuiſſe ad iuuentutis ætatē; & ſi qui hoc effecerint, id eueniſſe quia nulla cuſtodia, aut non diligenter obſeruati fuerint: quare negamus omnes abſtinentes enumeratos in tanto numero a tot cuſtodibus exquiſite obſeruatos, diuque intra cubicula, vbi terræ copia non aderat, detentos terram, aut calcem comedentes latere potuiſſe. Negamus item illos terra, calceque ſola enutritos vixiſſe; ad argumentum vero deſumptū primo ab appetitu terræ, atque a ſuauitate in eius eſu, quaſi vtrumque hoc fiat ob ſimilitudinem naturę inſtaurandę, reſpondemus appetentiam in nobis eſſe duplicem, morboſam, & naturalem;

Quotuplex ſit appetentia in nobis.

hancque ſubdiuidimus in moderatam, & immoderatam, ſane vt moderatus appetitus nunquam niſi bona nutrimenta expetit; ſic vrgente fame immodicus, potiſſimum in lactentibus alimenta a non alimentis nondum diſcernentibus, immodicus inquam appetitus vacuum ventriculum quocunque corpore implere cupit: igitur infantes terram non appetentes primo terram deuorant, ſic de alio quouis obuio corpore faciun, de cinere inquam, arena, calce, ac id generis; deuorantes autem delectantur, non vt a cibo, ſed tanquam a medicamento replente moleſtam inanitionem ſtomachi:

Moderatus appetitus ſemper bona nutrimenta expetit.

Cur pueri terram comedentes adultiores poſtea illā etiam appetant.

Vbi vero terram multoties ingurgitauerint, ventriculi eorum afficiuntur imtemperie, iiſque a terra deprauatur actio appetendi; quocirca & adultiores facti perſiſtunt in appetenda terra, non quia ex eius eſu iam contraxerint temperamentum ſimile, ea conuerſa in naturam partiū, vt cenſuit vir inſignis; ſed quia terra temperamentum organi appetitus vitiauit ſola qualitate mutata, & cittam, picamque morbum in pueris induxit, quod & vitioſus humor alendo ineptus efficit in prægnantibus:

Citta morbus vnde.

Suaue id eſt omni quod appetitum ſedat. 2. de an. t. 28.

vitiato autem appetitu, quid mirum ſi, quæ corpori alendo non ſunt, expetantur, & hauſta delectent? ſuaue nanque omne id eſt, quod appetitum ſedat, ſiue alimentum ſit, ſiue non; quum illud & Ariſtoteles admoneat ſaporem, quem ſuauem eſſe quiſque nouit, non alere, ſed alimenti condimentum exſtere.

Abſtinentes non fuiſſe malo habitu, & cachexiam non eſſe abundantiam prauorum ſuccorum, nec neceſſario ſemper fieri ab eſu terræ, ac præſertim noſtris ieiunantibus, ſi qui fuerint cachectici, ſuffragante Hippocrate, ac Ariſtotele.

Cap. C II.

QVod autem poſtea deducitur argumentum a malo habitu, quem a Græcis mutuato nomine cachexiam appellamus, primum ſoluitur dicendo falſo accipi noſtros ieiunantes omnes fuiſſe cachecticos; nam ſupra vidimus ex Augenio Vilicam bono habitu dies viginti ſine cibo potuque vixiſſe: ex Cardano virum iuuenem, pilis rubeis, habitu bilioſo, non tamen cachectico (bilioſus enim habitus decernente Celſo cum ſecunda valetudine eſt, cum qua cachexia non eſt) trigeſimam diem ieiunio clauſiſſe: ex Alberto virum melancholicum ſeptem hebdomadas ieiunaſſe: ex Citeſio tum Lucomoriæ populos (quos omnes habitu malo affectos eſſe probabile non eſt) quotannis quintum menſem abſtinentiæ concedere; tū puellam Confolentaneam ſignis boni habitus affluentem, mali prorſus vacuam triennali ieiunio claruiſſe: ex Langio Spirenſem puellam facie non illiberali, fuſcam, & iuſto corporis habitu duum annorum ieiunium produxiſſe: ac demum, ne plura huc exempla congeram, ex Leuino Hulſio puellulam viuidam, roſeam, bene conſtitutam, formoſamque, viuidis, & vigentibus oculis integro, & cōtinuo ſeptennio ne tantillum cibi, aut potus per gulam tranſmiſiſſe. Deinde vero ſi qui abſtinentium noſtrorum malo habitu extitiſſent, haud tamen proinde oportebat illos terra, & calce nutritos aſſeuerare; nam terra ſolum ſui craſſitudine obſtruente vaſa iecoris, non item cedente in ali-

Lib. 2. cap. 13.

mentum

Terræ comeſu vt cachexiam, & atrophiam gignat.

mentum partium; vel etiam tenuiori ſui parte diluta per venas ad membra ſingula collabente, quũ verti nequeat in illorum ſubſtantiam, ipſorum temperamentum vitiat, & vna cachexiam, & atrophiam gignere poteſt, quæ facile hydropem acceſſant, & interitum; attamen abſtinentium nullus hydrope laborauit, ac pleroſque omnes diu vixiſſe legimus. Deinceps autem obſeruare liceat ex Galeno longe à veritate abeſſe Clariſſimi viri placitum, quo ſtatuitur cachexia eſſe prauorum ſuccorum in vniuerſo corpore abundantia; hoc enim vitium humorum eſt, quod cacochymiam Græci nuncupant; quum cachexia nuncupata malus ſit corporis habitus in vitiata temperie conſiſtens, non in affluentia prauorum humorum; quare abſtinentes diu etſi cacochymi eſſe nequeant, cachectici tamen eſſe poſſunt, vitiata partium omnium temperie cum iecoris obſtructione ſolius aquæ potu. Demum vero quid prohibet abſtinentes etiam ab aquæ potu, & ab omni alio potulento, eſculentoque, cachecticos fieri vel ab intemperie vniuerſi corporis colliquante; vel à tetro aue halitu inſpirato, aut vapore qualibet ratione partibus communicato? his enim poteſt partium temperies, & color vitiari citra eſum terræ, aut calcis. Quod affertur de prægnantibus, quæ terram, teſtasque, aliaue id generis deprauato appetitu, picaque morbo affectæ deuorando cachexiam contrahunt; propoſitum viri doctiſſimi ſatis non cõfirmat; vt enim concedimus vtero gerentes comeſtione terræ cachecticas fieri poſſe; ita ſuſtinemus cum has, tum alios à terra penitus abſtinentes cachexia infici poſſe, quod nuper oſtendimus. Hippocratis autem locus allegatus ex interpretatione celſi nobis aperte magis quam egregio Viro ſuffragatur; nam quod inquit Hippocrates, *Quibus iuuenibus colores praui ſunt ad multum tempus, & continenter citra regij morbi præſentiam, hi tum viri, tum feminæ caput dolent, & lapides, aut terram comedunt, & hæmorrhoidas habent*; interpretatur Celſus diſiunctiue inquiens *Quibus color ſine morbo regio malus eſt, hos vel capitis doloribus conflictari, vel terram edere*; addendum nobis ex Hippocrate reliquit, *vel hæmorrhoidas habere*, interpretabimur tumidas, & dolentes. Vnde iam conſtet fædum colorem, malumque corporis habitum vere ieiunantibus ineſſe poſſe citra eſum terræ à cauſſa ea, vnde naſcitur dolor capitis, & ab hæmorrhoidibus, quemadmodum & ineſt terram comedentibus ab eius eſu: Vt autem ob eſum terræ cachexia fit deprauata partium temperie à ſordido ſucco membrorum ſubſtantiam alere nequeunte; ita malus habitus oritur à dolore capitis (ſi dicere ſic liceat) velut à conſignio grauis intemperiei viſceris præcipui, quæ ceteris etiam membris communicetur; compatiuntur enim ſingulæ partes principibus: nihil ergo mirum ſi a vehementi qualitate capitis dolorem inferente læſa præcipui membri temperies, reliquarum partium ſenſim temperamentum vitiando cachexiam procreet; quum enim a membro quouis principe in totum corpus aut ſanguis, aut ſpiritus, aut vtrumque influat; ſic ab hepate ſanguis, à Corde cum ſanguine ſpiritus vitalis appellatus, à Cerebro ſolus animalis ſpiritus in vniuerſum corpus diffunditur: quoniam vero vbique orta ſuorum principiorum affectiones obtinent cum bonas, tum etiã malas; propterea fit vt vitiata Cerebri, vel Cordis, vel hepatis temperie, ſanguinem, ac ſpiritum vitioſum inde prodire neceſſe ſit, qui ad partes vniuerſas appulſus quid mirum ſi & illarum quoque temperiem vitiet, atque ita cachexiam inducat? quid mirum item quod cerebri temperiem male afficit, vna dolorem capitis afferre? ita ergo Hippocrates attulit cachexiam veluti conſignum doloris capitis, & ſignum intemperiei cerebri, à qua tum dolor, tum malus color emergit. Idem ſane malus habitus apertum indicium eſt hæmorrhoidarum non apertarum; quia repletis venis illis fęculento ſanguine, qui exitum non habeat, neceſſe eſt cohibitum illum, ſtagnantemque ibi ferueſcere, ac putredinis notam contrahere, atque vapores ad vniuerſum corporis ambitum tetros halare, qui omnium membrorum temperie vitiata malum habitum inducant: Non ergo quicunque cachexia deformes conſpiciuntur, hi protinus terram deuorant, ſed cum diſiunctione dicendum apud Celſum ex Hippocrate hos vel terram deuorare, vel caput dolere, vel tumidas, & cæcas hæmorrhoidas habere: Si qui vero ex noſtris abſtinentibus cachectici fuere illos dicimus non ex eſu terræ malum habitum contraxiſſe, ſed vel ex intemperie viſceris præcipui, quę vna capitis dolorem peperit, vel ex hæmorrhoidibus clauſis, tumẽtibuſque, vel etiam ex vtraque cauſſa poſteriori. Quæ omnia ſatis aperte confirmat Ariſtoteles alicubi quærens *cur pedibus intumeſcere ſoleant qui fame diutina laborant, vel* κακοσιτοῦντες, vertit Gaza; *qui cibo vitioſo veſcuntur*, melius forte ſolers Guaſtauinius ex Heſychio, *Cachecticæ, ſeu malo habitu detenti*; ait enim id fieri διὰ τὴν σύντηξιν, hoc eſt Theodoro *per tabem, & conſumptionem*, Guaſtauinio autem *per colliquationem*; quæ verſiones licet varię ſint, propoſita nihilominus à nobis theoremata mirifice comprobãt; ex Theodoro etenim dicens Ariſtoteles tumorem pedum in his, qui prauo cibo veſcuntur, eſſe ob tabem, & conſumptionem, quia vitioſis edulijs ingeſtis non perfruimur, & ideo tabeſcimus, conſumptiſque ſolidis partibus, defluente ad pedes aqua, malus habitus contrahitur; manifeſte innuit abſtinentes noſtros ſi ſolam terram comedant, ea non poſſe perfrui, nec ali, & diu in vita conſeruari, licet eius vſu tabem incidant cum tumore pedum, quę ſunt conditiones cachexiæ; dicens item pedes in diuturna fame intumeſcere ob tabem, euidenter admonet abſtinentes noſtros abſque vllo ciborum, etiam prauorum vſu fieri poſſe cachecticos; tumor enim pedum, quo de agit nunc Ariſtoteles, proprietas eſt mali habitus. Ex Guaſtauinio conſimiliter ſcribens Ariſtoteles malo habitu detentos pedibus intumeſcere ob colliquationem, cuius effectus tabes eſt; ſiue prodeat cachexia ex vſu prauorum ciborum, ſiue alia ex cauſſa; non tollit quo minus abſtinentes

4. meth. cap. 4. — *Cachexiã non eſſe prauorum ſuccorum redundantiam.* — *Cachexia quid.* — *Abſtinentes è cacochymi eſſe nequeãt, ſed cachectici, & cur.* — *Cachexiã nõ eſſe ubique à terra comeſa.* — *2. prædict.* — *Hippocratis locus interpretatur.* — *Lib. 2. c. 7.* — *Celſi locus illuſtris.* — *Principi alias partes compati, & cur.* — *Membri principis affectum.* — *Orta ſuorũ principiorum qualitates obtinent.* — *Cachexiã veluti ſignum doloris capitis quomodo afferat Hip.* — *Cachexia vt ex hæmorrhoidibus oriatur.* — *1. probl. 5. Ariſt. locus illuſtratur.* — *Ex prauo cibo vt oriatur cachexia Ariſt.* — *Cachexia ſine vſu alimentorum.* — *Colliquationis effectus tabes.*

Cachexia ut fiat ex colliquatione.

ſtinentes noſtri ſine terræ, aut calcis eſu poſſint pedibus intumeſcere ob colliquationem, & cachexiam contrahere: Admonens autem eſurientes ob colliquationem pedibus intumeſcere, iam clare docet ieiunantes noſtros ab omni alimento abſtinentes malo habitu corripi valere; colliquationem uero hanc eſſe cauſſam cachexiæ, ac ſpeciatim pedum tumoris obſeruat Hippocrates aliquando inquiens in Hydrope, in qua ob caloris imbecillitatem huiuſmodi colliquatio contingit, uentrem magnum fieri, & crura impleri aqua, ſupernas autem partes corporis attenuari; quibus cacheƈtæ idea repreſentatur ad uiuum; ratio uero qua colliquatio ſpeciatim pedes tumidos efficiat, ſic e noſtris principijs colligitur; nimirum in fame tum quæ in abſtinentia uiget, tum quæ in prauorum comeſtione, quibus aſſumptis non perfruitur animal, neceſſario calor inſitus alimentis non deileƈtitur, auocaturque vllo modo a conſumptione radicalis humidi, cuius abſumptione calor & ipſe fatiſcit; imbecillitate contracta labefactatus calor ita circa ſubſtantiam ſolidarum partium verſatur, vt iugiter abſumens in eis partes aereas, & pingues, vt quæ facile in ignem conuertuntur, aqueas illius miſti portiones regere nequeat, neo diſſoluere in halitus inſenſiles, vt prius efficiebat vegetus; ſed nunc debilis calor aqueas partes ſinit effluere; illis autem impetus quum ſit ad inferna ob inſitam ſibi grauitatem, ſponte labuntur ad pedes, quos ideo tumidos efficiunt; partes vero ſuperę conſumpta humiditate aerea caloris opere, defluenteque ad infera humiditate aquea, & exoluto calore, tabidæ, aridæque remanent: Quæ vt plana fiant, paullo altius petenda res eſt, ſcilicet In quauis parte ſolida, quæ miſtum corpus eſt ex quatuor elementis, reperias tum calorem inſitum, qui nihil eſt aliud quam portio miſti ignea, & quarta qualitas in temperamento a contrariorum miſtione temperata; tum humidum radicale, quod eſt pars miſti aerea; tum humidum aqueum; tum quoque ſiccum terreum: ab hoc naneiſcuntur partes conſiſtentiam, & ſoliditatem; ab humiditate aquea cohærentiam, & decentem tumorem; ab aerea, quæ pinguis eſt, ac lenta, calor vi deorſum in viuente corpore detinetur, alioqui ſponte ſurſum petiturus; a calore demum pars efficitur idoneum animæ ſubiectum, & organum? Sed calor hic in temperamento, ignisque portio in miſto viuente iugiter conſumere tentat humidum aereum pingue, quo vi deorſum detinetur, vt ſurſum queat ſublato impedimento euolare; cito autem conſumit illud vertēdo in ignem, quia facilis tranſitus eſt inter ſymbola decreto Ariſtoteleo: ſed conſumpto humido aereo calor aqueū paullo poſt diſcutit in flatus, vel in halitus inſenſibiles, vel ducit ſecum extra corpus in ſudores, vt exhalatio fumida vaporoſam eidem Ariſtoteli; vel etiam regurgitare facit denuo in venas, & relegat ad veſicam vrinariam: his autem humoribus conſumptis, calor & ipſe fatiſcit in animali, non quidem vt inquiunt ob defectum pabuli, ſed cum refractus in ijs abſumendis, tum partium euolatu

4. de morb. in fine.

Colliquatio cur tumidos pedes efficiat

Colliquationis. et tabi, mali que habitus theoria

Calor inſitus quid.

Humidū radicale quid.

Vnde partes habeāt ſoliditatē, & conſiſtētiam

Vnde cohærentiam, & tumorē

Calor qua vi detineatur in corpore.

Caloris vſus in partes ſolidas.

Caloris actio in humorem.

2. de gen. t. 25.

3. meteo. cap. 4. & 21.

ad æthera, ſublato aliqua ex parte obſtaculo: partes vero terreas ob duritiem non multum abſumit calor mitis, quo fit vt oſſa, & ſenum corpora minimum decreſcant longitudine, ſed incuruentur, ac ſint duriora iuuenilibus, hæc vero puerilibus; & propterea ſenibus ſolidiora nutrimenta poſtponenda humidis, præſertimque vino, quo maxime reponitur in partibus nouus ignis, aer, & aqua in locum abſumptorum; iuuenibus vero magis apti ſint ſolidiores cibi ad augumentum ſolidarum partium; Ceterum natura huic humidorum conſumptioni à calore, & caloris defectui cōſuluit alimentis, quę verſa in ſubſtantiam partium nouos humores, nouaſque partes igneas, terreaſque in locum abſumptorum reponunt: Vbi vero diu abſtineat homo, calor natiuus non refectus alimento, in longiore fatigatione adeo fatiſcit, vt cōſumere quidem valeat humorem pinguem & aereum, ſed non regere, ac moderare aqueum; qui quum ſuſtineri etiam poſſet ab aereo; nanque Ariſtoteli elementa digniora in miſto, vt ſupera in vniuerſo, relata ad viliora, & inferiora, vices obtinent formæ ad materiam; formæ vero proprium eidem eſt continere materiam: Ita ergo in diuturna penuria nutrimenti calor innatus longiori operatione in conſumendo humido aereo fatigatus; humorque aereus conſumptus quum ſit maxima ex parte, ſuperſtes aqueus, qui a calore blando non ita facile diſſipatur, quum ei obnixe reſiſtat, non habens quo contineatur, ad quas propenſus eſt, ad infernas partes de ſupernis labens graciles reddit ſuperas, & pedes tumidos efficit: Quā theoriam mirifice confirmes ad aures Ariſtotelis ex obſeruatione putreſcentium; nam quæ putreſcunt, id patiuntur vt ab externo calore tum abſumatur humiditas pinguis, & aerea; tum præcipue calor inſitus foras euocetur à calore conſimili, & eo facilius, quo non ſolum ſponte inhiat extra miſtum ad ſupera, ſed etiam ſublata eſt pinguis humiditas lentore ſuo illum vi retinens cum ceteris alligatum in miſto; euocato autem calore, aereoque humido conſumpto, remanent aqueæ, terreæque partes; aquæ vero humiditas non habens amplius quo coerceatur, ac terminetur, primum diffluit ex intimis terræ pertibus ad extimas ab illis omnino ſeparanda, quo tempore apparent putreſcentia maxime humida; demum effluxa iam aqua remanet nuda terra ſicca, & arida: Sic in viuente corpore, atque adeo in homine contingit, vt calore conſumente humiditatem aeream, & ideo fatiſcente, partes aquæ diffluunt à membris ſuperioribus, quæ idcirco attenuantur, ac tabeſcunt areſcentia in pedes, qui propterea tument. Sic igitur cacheƈtæ poſſunt eſſe ieiunantes ab omni cibo penitus, ac etiam ab eſu terræ, aliorumque prauorum abſtinentes.

Calor conſumpto humido quō fatiſcat. ſi nō ob defectū pabuli

Cur oſſa non decreſcant poſſ ſenū longitudine, ac ſenum corpora, ſed incuruentur potius.

Senibus cur alimenta ſolidiora humidis, ac vino poſtponenda ſunt.

Alimenta vi conſulant abſūptis humidis, & caloris defectui.

Aer in miſto vt poſſit aquam ſuſtinere.

2. de gen. t. 50.

3 ph. t. 67

4. cœl. t. 35

4. meteo. cap. 2.

Quō fiat putredo.

Cur putreſcentia primo humida, poſtea fiant arida

Lupi

Lupi fame vrgente cur terram comedant, ſi ea non aluntur. Cap. CIII.

QVæ poſtea dicuntur de Lupis, eos nempe cruciatos fame terram deuorare, ac proinde γεώφαγοι appellari, ab Ariſtotele velut aliena promuntur, non ex propria ſententia proponuntur; inquit enim ab alijs dici lupos eſurientes terram deuorare, non audet ipſe id abſolute pronunciare. Deinde vero monet Ariſtoteles lupos, quum eſuriunt, edere terram quandam, non terram quamcunque indifferenter; quare ſuſpicari liceat huiuſmodi terram non eſſe hanc vulgatam, qua de agimus, ſed aliquod inter terræ ſpecies numeratum medicamentum: Magnus Albertus ait eam eſſe terram tenacem, quæ glis vocatur, & argilla: Porro autem lupos ea terra vti non ad alimentum corpori ſubminiſtrandum, ſed ad medicamentum fami ſæuienti, ac iam morbificæ, belliſſime declarat tum terræ glutinoſæ illius conditio, quæ optime lenire poteſt ſenſationem triſtem, & extendere corrugatum ventriculum ac temperare ſi quid in eo fuerit acrioris humoris famem exaſperantis; tū quod mox ſubdit Ariſtoteles inquiens terram aliquam in fame comedere luporum eſſe peculiare, ad differentiam eſus herbarum, qui ad morbos tollendos communis eſt lupis, & canibus; ceterum ad alimenti penuriam infantes etiam terram ingurgitant, vt hoc iam non ſit luporum peculiare: Ac ſane mihi magis probatur Ariſtotelis ſententia ſtatuentis lupos eſurientes deuorare terram tanquam medicamentum triſtis illius ſenſationis in ore ventriculi, quam opinio Alberti aſſerentis lupos terram deuorare vt grauitatem ſui corporis augeant, qua facile obruant pondere animalia quædam maiora, quæ inuadere lupi conſueuere; ſic enim haud oporteret terram comedi lupis eſurientibus, ſed præliaturis: tum vero tantum terræ citra vitę diſpendium non poſſunt deuorare lupi, vt inde graueſcant adeo, quod pondere illo aduentitio maiora comprimentes animalia ſuffocent: ſed illud etiam addere poſſis lupos non pondere, ac mole corporis animalia comprimere, ſed pugnare, ac iugulare dentibus. Si ergo verum eſt lupos terram edere, quum eſuriunt, quando Ariſtoteli ea non eſt terra communis, nec vſui veniat lupis vt alimentum, ſed vt medicamentum; iam non colliget inde vir Clariſſimus terram alere, atque illa ſola clandeſtine nutriri noſtros abſtinentes. Immo quemadmodum ſitis Ariſtoteli definitur eſſe cupido & alimenti, & refrigerij adeo vt quædam potulenta ſitim ea ex parte ſedent, qua eſt appetitus refrigerij, non item alimenti, cuiuſmodi eſt aqua; quod antea fuſe oſtenſum eſt; ita quamuis fames moderata, & naturalis ſit appetitus cibi tantummodo; immodica tamen iam naturæ infenſa, & ſatietatis metas prætereiens fortaſſis eſſe poterit appetitus medicamenti, quo leniatur, ac ſedetur triſtis illa ſenſatio in ore ventriculi, ac tollatur eius nimia corrugatio prope ad conuulſionem accedens; quocirca dari poterunt, quæ in fame vehementiori expetantur, & aſſumantur, non vt alimenta, ſed vt medicamenta lenientia triſtem ſenſationem ventriculi tollēdo eius corrugationem, ac fere contractionem, quæ triſtem illum ſenſum efficiunt; corrugatum autem, & contractum ventriculum extendere poterunt mole ſua, ſuoque pondere ingeſta omnia corpora, ſed ſuauiter glutinoſa; quid ni ergo terra tum lupis, tum infantibus famelicis hac ratione vt medicamentum aſſumatur, non vt alimentum?

8. hiſt. c. 5

Lupi eſurientes quā terram comedant.

7. de animal. c. 5.

Terra lupos quomodo famem tollat.

Canes, ac lupi morbos curant eſu herbarum.

Alberti ſententia poſtponitur Ariſtotelicæ.

38 probl. 9. & 6. Sitis cupido eſt alimenti, & refrigerij.

Cap 58. 62. & ſequentib.

Fames quæ ſit appetitus medicamenti, non alimenti.

Serpentes etſi latentes non ali terra, & cur terram comedere dicantur.

Cap. CIV.

DE ſerpentibus agens Ariſtoteles nunquam illis terram in alimentum conceſſit, ſed aliquando illos omniuoros eſſe ait, quia carnē edant, & herbam; ex quo loco Peripato initiatus neceſſario colliget ſerpentes non ali terra, eamque non comedere, ſed in alimentum aſſumere ſibi plantas ſolum, & animalia; ſecus enim vere dici non potuiſſet ab Ariſtotele ſerpentes omniuoros eſſe, quia carnem comedant, & herbam, ſi præter hæc terra comedi poſſet, ac alere. Nec ſane quia hyeme lateant in terræ cauernis, ideo terram ſerpētes in nutrimentum ſibi deuorare dicendum eſt; tum quia ibi præſto herbas parietibus ſpeluncæ innaſcētes, & animalia poſſunt habere, quibus alantur; tū quia & his deficientibus toto eo tempore ſine cibo viuere poſſe monet Ariſtoteles dum ſtatuit ſerpentes, & phalangia diu ſine cibo vitā producere, deducto experimento à pharmacopolis, qui multū temporis abſque pabulo ſerpentes ſeruant. Quod imperatum eſt ſerpenti ab immortali Deo terram comederet cunctis diebus vitæ ſuæ, non angues reſpicit vulgares, de quibus agimus, quorum etiā ex putri, cœnoſoque limo eſſe poſſe nō infitiabor, ex quo eorundem generatio, non ex terra ſola eſſe valet; ſed antiquum humani generis hoſtem, cui eo præcepto indicitur, vt intactis animis pie, ac iuſte viuentium, rabidos exerceat ſemper dentes ſolum in terram, hoc eſt tum in corpus mortalium, quod creatum eſt e limo terræ; tum in eos, qui terrena ſolum ſectati poſt mortem Satanæ cruciandi committuntur; illud euidenter pateat in Iob; hoc autem in diuite, qui epulabatur quotidie ſplendide Lazari non miſertus: ſed hæc Theologis relinquamus.

8. hiſt. c. 4.

Serpentes vt Ariſt. dicantur omniuori.

Latentia hyeme in cauernis non ali terra.

Ibid.

Geneſ. 3.

Bufones terra non veſci communi, & argumento non eſſe ad humanum alimentum demonſtrandum efficaci.

Cap. CV.

BVfones vero pariter in genere inſectorum tum plantas, tum quoque animalia ſibi deuorant in alimentum, non terram ſolam; quod animaduertiſſe, ac explicaſſe decebat acutiſſimum Scaligerum de animalium cibo ex inſtituto agentem, & de rerum ſubtilitate ſibi propoſita philo-

Exer. 18. ar. 2.

ſophantem, deditaque opera Cardani placita religioſe nimis conuellentem. Ac ſi velis cum tanto viro bufones terram comedere, terram illis vt in originem, ita in alimentum dabimus cænoſam, & putrem, e qua ſibi familiarem, congenerẽque ſuccum haurire valeant; terram ſolam non dabimus: ſed tamen proinde non colligas & homines conſimiliter poſſe terra nutriri: quum enim alimentum trahatur ab alendis partibus ob ſimilitudinem eſſentiæ, tam diſſita eſt natura bufonis ab humana, vt quemadmodum bufonis ſubſtantia homini venenum eſt, non alimentum; ita ſuccus illæ terræ lutulentæ, quem bufones hauriunt, nobis veneno item, non alimento vlla ratione ſit exiſtimandus,

Bufonum ſubſtantia venenum.

Columbi cur tunſis lateribus, & rubrica veſcantur, ſi terra non aluntur. *Cap. CVI.*

OBſeruatio autẽ doctiſſimi Bonamici de Columbis, quibus in cibum proponuntur tunſi lateres, & rubrica, addimus & placitum Nemeſij, cui Coridi, & columbæ, ſæpenumero & perdices terram pro cibo habere dicuntur, egregij Viri ſententiam ſatis in communit, nobisque non perſuadet hominibus alendis aptam eſſe terram, quã terimus, quia quod vni ſpeciei animalium congruum eſt alimentum, non protinus alteri opportunum eſt item; aluntur veratro ſturni, cicuta coturnices, paleis, ac fæno iumenta, quorum nullum homini alimentum eſſe poteſt, ſed veratrum eſt medicamentum, cicuta venenum, fęnum, ac palea excrementum inutile. Deinde vero columbis ſi ſolos tunſos lateres, ſolamue rubricam (quæ terra eſt colore minio proxima μίλτος græcis appellata) neque inde alentur, neque fortaſſe comedent, ſicuti nec humo ſolum ſalem, aut piper comedet, qui tuſum edulijs permiſtum iucunde ingerit: ſic ergo putamus commiſceri trituram laterum, & rubricam alimentis columborum vt illis reddantur ſapida, & ſuauia, quomodo & noſtris alimentis ad condimentum ritura ſalis inſpergi conſueuit: Et quemadmodum illa edulijs gratum ſaporem conciliant, ita corpori nullum alimentum afferunt, ſed condimenti munere functa, cum excrementis reliquis demum extra pelluntur: Idemque iudicium eſto de terra, quam cum alijs cibis ingerunt infantes, & adultiores citta morbo laborantes, nimirum expeti ad ſuauitatem, ac vt condimentũ, & cum excrementis propelli foras, & ad cutem.

De nat. hom. c. 2.

Rubrica quid.

Terra grauidis & infantib. deuorata cum excrementis redditur.

Elephas Ariſtoteli quomodo lapidem voret, ac terram; & de vſu Opij apud Aſianos. *Cap. CVII.*

QVod ex hiſtorijs affertur, lapidem ab Elephanto coqui, Ariſtoteli non conſentit, qui ſtatuit elephantem lapides interdum deuorare; mihi enim longe aliud eſt deuorare, & coquere; quum & pueri ceraſiorum nucleos deuorent, non autem concoquant, ſed integros cum reliquis excrementis aluo expellant, ex ijs nihil nutrimenti haurientes. Addimus ex Ariſtotele, ſi terram comedant Elephanti, ægrotant, niſi ea frequenter vtantur; nam ſi frequenter, nihil mali ſentiunt; certum indicium illis terram non alimento, ſed medicamento eſſe, quo ſi abſtineant, morbus inuadat; quum impune poſſit quodcunque animal ex multis alimentorum ſpeciebus vnam ſemel ingerere, ac deinceps ea nunquam vti, vel raro vti; quid enim mali contrahat quis eſum piſcium, vel ouorum non frequentans, ſed intermittens, ac penitus omittens? Sed quod Elephanto euenit ex eſu terræ, id ipſum & hominibus Aſianis contingere videtur ex vſu opij; quicunque ſiquidem eius eſui aſſueti ſunt, ſi abſtinuerint, ægrotant, & vitæ diſcrimen ſubeunt; quod obſeruauit Garzias ab Horto: Opium tamen alimento non eſt, ſed medicamento, ac veneno, vt placuit Dioſcoridi, Galeno, Aetio, & Plinio aſſeuerantibus illi vim ineſſe non ſoporiferam modo, verum, ſi copioſius hauriatur, etiam mortiferam; ſic interemptum Licinij Cecinnæ prætorij viri patrem in Hiſpania Baiulicum, quoniam valetudo impatibilis odium vitæ feciſſet: item pleroſque alios: vt propterea inter venena reponatur a Nicandro in alexipharmacorum opere his verſibus belliſſime a Gorræo Latio datis

8 hiſt. c. 26.

Nõ omnia quæ deuoramus, coquimus.

Hiſt. ſimpl. arom. cap. 4.

Opij vires Lib. 4 cap. 60.

3. de temp. cap. 4.

Lib 6 c. 17. & 18

Lib 20. cap. 18.

Vitã odio ſam opio abrũpens.

Fecundi lacbrymam quicunque papaueris hauſit,
Hunc ſopor altus habet, glaciali frigore ſummi
Torpeſcunt artus, nec lumina cæca recludit,
Commiſſis ſed vincta genis immota tenentur.
Vndique permulto corpus ſudore, grauique
Extillat, pallet facies, ſunt ſi rnida labra:
Vincula malarum ſoluuntur; anhelitus imo
Exiguus, frigensque ſimul ſpiratur ab ore.
Sæpe etiam obtortæ nares, vel liuidus vnguis,
Aut oculi ſunt certa caui præſagia mortis.

Sed redeamus ad penſum. Non itaque vtuntur Elephanti terra, & lapide ad nutricationem, verũ ad pręſeruationem a morbis, ceu medicamento, vt Indi opio exigua doſi; nam multo ceu veneno interirent haud ſecus ac Licinij genitor.

Camelus cur bibiturus fontem pede turbet; Struthiocamelus autem cur terram, oſsa, lapides, & ferrum comedat; an ea digerat ſibi in alimentum. *Cap. CVIII.*

QVod autem de Struthiocamelo affertur, nimirum terram coquere, addunt alij oſſa, lapides, & ferrum, ſigillatim expendendum eſt: ſane coctionis nomen tam late patet, vt ex Ariſtotele conueniat omni alterationi cuiuſcunque materiæ à calore noſtro, ſeu illa ſit alimentum, ſeu excrementum, ſeu pus, ſeu alterius naturæ; quãuis præcipua illius notio cibi digeſtionem, tanquã nobilius, ac principale magis analogatũ a natura intentum deſignet: quum ergo terra in ventriculo poſſit vi caloris quoquopacto alterari, ac præparari, non quidem ad nutricationem, ſed ad faciliorẽ exitum, vel ad promptiorẽ coctionẽ alimentorũ, vel ad conciliandum alimento ſaporem, vel ad curandum morbum, vel ad præſtandum aliquod aliud animanti emolumentũ; quidni eã a ſtruthiocamelo

4. meteor. cap. 3. Coctio cuĩ alterationi conueniat.

Terra vt in ſtomacho digeratur concoquĩ.

camelo coqui dicamus exiſtimantes tamen illam ipſi non cedere in alimentum? Et certe vti veriſimile eſt Camelum bibiturum pede aquam turbare non alia de cauſſa, quam vt ſaporem admiſta terra aquæ ſibi gratum conciliet, limpidam velut inſipidam, ſibique ingratam reſpuendo; quod notat Magnus Albertus aſſerens *Camelos bibere aquā turbidam, ſiue turbatam, puram autem non libenter bibere*: Sic probabile videtur Struthiocamelos ferrum, lapides, ac terram deuorare ad condimentum, & ſaporem ſuæ naturæ gratum ingeſtis alimentis impertiendum. Oſſium vero alia tamen ſit ratio; namque in oſſibus alimentarius ſuccus ineſſe poteſt, quem calor ventriculi foras euocet in congruum animalis nutrimentum: Quod ſi oſſa minutatim conciſa calore vegeto contendas à Struthiocamelo in alimentum digeri; ex Magno Alberto habebis oſſa magna in fruſtula redacta à Struthiocamelo auide ingeſta, ſed non habebis ea omni ex parte in alimentum conuerſa: Quin & canes alimentarem ſuccum ex oſſibus ex ſugentes nihil aliud inde ſtruthiocamelos haurire probabili ſatis argumento demonſtrant. Niſi ad alimentorum ingeſtorum faciliorem coctionē oſſa ſolidiora deuorent ſtruthiocameli; nouimus enim ex eodem animali fruſtum carnis, cui os adhæreat, in lebete citius concoqui quam caro exoſſata, ob rationes mox afferendas cōmodiori loco. Neque enim illud accipimus à Plutarcho *Eſſe ſpiritum lupi adeo feruidum & ignitum, vt oſſa etiam duriſſima in ventre colliquet, atque emolliat: atque ideo à lupis morſas carnes ouium celerius quā alias liqueſcere; ac proinde ſuauiores, dulcioresque percipi*; nam id à metu fortiuntur oues, vt demorſæ à lupis carnes earum flacceſcant ſanguinis, calorisque celeri agitatione, motuque ad partes intimas; tale quid enim obſerues in auibus ab accipitue renatione captis; ita etiam vetuſtos gallos vt apti ſint eſui, guſtuique necamus verberibus ſenſim metu longiori eorum carnes duriores flaccidas reddere tentantes. De lapidibus à Struthiocamelo deuoratis idem eſto iudicium; nam ſi lapides integros, & ſolidioris naturæ, vt puta ſilices, ingerat, eos ad coctionem alimenti promouendam illum deuorare dicimus, nempe in ea denſiori materia calorem actuoſiorem fieri, qui cibos promptius digerat, vt mox innoteſcet: Sin autē (quod aiunt) animal hoc lapides non integros ingurgitet, ſed fruſtatim diſſectos auidius deuoret; indicium hoc eſt ipſum ijs vti ad ſaporem cibis conciliandum; tunſi enim lapides alimentis ſaporem imperturi, & à calore alterari quoquopacto poſſunt in condimentum; integri non poſſunt: ceterum nulli, nec tunſi, nec integri lapides alimento eſſe queunt; ſiquidem lapidibus humor adeo exilis eſt, multoque ſicco adeo arcte commiſtus, vt non niſi ab adu... ac igneo calore inde ſeparari valeat; qualis non eſt calor viuentium nutricationis autor; quic quid hac in re cenſeat Plutarchus in opuſculo de capienda ex hoſtibus vtilitate aſſerens *animalium ea, quæ validiſſimo ſunt ventriculo, & ſanitate firmiſſima, lapidibus, & teſtis ali vigore, & calore ſpiritus alteratis*; nam vix ignis poteſt lapides domare, cuius vigore comparandum non eſt vlla ex parte robur caloris natiui: Sed Plutarcho fortaſſis impoſuit copia lapidum in animalium ſtomacho reperta cum vulgo putanti, aut rhetorice, vel probabili argumento accipienti quicquid in ſtomachum ingerunt animalia, eo enutriri; quod certe in Phyſiologia, & in acroamatica diſciplina non acciperet vel ipſe Plutarchus. Deinde vero lapidum humiditas ob maximam terræ participationem eſt impuriſſima, & idcirco excrementum potius quam alimentum, ſi à calore viuentis educi poſſet ratione vlla e lapidis materia. Quod lapidibus obijcimus, idipſum & omnibus metallicis obijciendum arbitramur iiſdem argumentis. Nō ſunt ergo lapides, aut metalla vlli viuenti aptum alimentum; immo vero nec iam vlla ex parte vlli viuentium generi nutrimentum eſſe poſſunt. De ferro ſane vulgatum eſt, quod a ſtruthiocamelo & comedatur, & digeratur, & in alimentum conuertatur; vulgari opinioni detrahit Fernelius vltimū placitum inquiens ſtruthiocamelum ferrum coquendo atterere, tali attritione, concoctioneque ferrum à ſtruthiocamelo in alimentum verti dicere non audens: Albertus vero cognomento Magnus audacter vniuerſum vulgi placitum de Phyſiologiæ area exterminat aſſerens in hanc ſententiam, De hac aue dicitur quod ferrum comedat, & digerat; ſed ego non ſum hoc expertus; quia ferrum à me pluribus ſtrutionibus obiectum comedere noluerunt, ſed oſſa magna ad breues partes truncata, & lapides auide comederunt. Si poſt tantorum ſapientum ſententiam quid mihi diu cogitanti hac in re tandem in mentem venerit ſtudioſis afferre debeo; Ego quidem vt inueteratæ opinioni concedam libenter ſtruthiocamelum comedere ferrum, ita fortaſſe non omne ferrum edere, ſed tamen ingeſtum non exteri, neque alimento eſſe opinor: Sicut enim lupos dudum notauimus non omnem terram deuorare, ſed glutinoſam, cuiuſmodi ea eſt, quam cretam, & argillam dicimus; ita ſtruthiocamelos primum non quodcunque ferrū edere arbitramur, ſed minutim conciſum, & rubiginoſum; illud quidem vt ipſum ſtruthiocamelus facile ingerat, & egerat; hoc autem vt rubigine vel curetur aliqua interior affectio præter naturam, vel gratos ſapores alimentis inſerat: quare ab Alberto propinatum ferrum ſtruthiocameli omnes ideo fortaſſe reſpuere, quia terſum erat, politumque, non rubiginoſum; quum ipſis ſola rubigo ſit vſui. Deinde vero, & fortaſſe melius, arbitramur ferrum a ſtruthiocamelo deuorari ad coctionem alimenti promouendam; nempe quia natura comparatum eſt animalia non ſolum alimentum ore aſſumere, ſed vna cum alimēto ea etiam, quorum interuentu coctio nutrimenti, diſtributioque promouetur, ingerere: Sic animalia cuncta, quorum nulli aqua cedit in alimentum, præter cibum, aquæ potione vtuntur, tanquā eo, quod alimenti coctionem, coctique diſtributionem perficiat; ſiquidem coctio alimenti elixatio quum ſit, in humido fieri debet; quare præter

H 3 alimenta,

Camelus bibiturus cur aquā turbet.

22. de animal cap. 8

Struthiocamelus cur terrā deuoret.

Cur oſſibus idem veſcatur.

23. de animal. cap. 24.

2. ſympoſ. quæſt. 9.

Cur lapides ingerat ſtruthiocamelus.

Plutarch. notatur.

2. de abd. rer. cauſ. cap. 2. & 9.

Lib. 23. de animal. cap. 24.

Struthiocamelus quod propter ferrū deuoret.

Rubiginoſum ferrū cur deuoret ſtruthio.

Ferrum quomodo à ſtruthiocamelo deuoratum coctionem promoueat.

Cur animalia cum cibo bibant aquam.

alimenta, neceſſe eſt humiditatem, & aquam ſumere animalia, vt cibum valeant concoquere, ac diſtribuere in vniuerſum corporis habitum; quibus officijs functa quam fuerit aqua, inepta nutricationi extra corpus in vrinam pellitur: Quum itaque ferro inſit vis attenuandi, & incidendi adeo vt vino, & aqua, in quibus vel decoctum, vel etiam infuſum fuerit huiuſmodi metallum, quotidianis experimentis Medici diſcutiāt obſtructiones viſcerum ab humoribus craſſis, & viſcidis prouenientes; quid ni putemus natura comparatū eſſe vt ſtruthiocamelus vna cum alimētis ferrum appetat, & hauriat nō niſi vt alimēta in ſtomacho attererentur ad coctionem, & inciderentur, quæ in ore vim dentium, attritionemque vllam experta non fuere? Inſuper autem quum ferro, & rubigini vis inſit adſtringendi, autore Dioſcoride; quumque ventriculi adſtrictio tum appetentiam ſuſcitet, tum quoque coctionem adiuuet; quo enim arctius alimentum à ſtomacho complectitur, eo melius concoquitur; ſi receptum eſt à medicis omnibus ex liene melancholicum ſuccum in ventriculum ferri ad excitandum appetitum: cur naturæ inſtinctu non dicamus ſtruthiocamelum deuorare ferrum, vt ab eo ventriculi adſtrictionem, corrugationemque ſortiatur, qua & melius appetat, & cibos aſſumptos arctius complectendo melius concoquat? poſt coctionem vero (vt ſucco melancholico e ſplene ad ſtomachum traiecto contingere ſupra nouimus apud Hippocratem) ferrum per inteſtina extruditur ad aluum. Addere quoque liceat ferrum, & lapides ſola ſui denſitate poſſe coctionem adiuuare ſtrenue roborando calorem; ſic nux, lapillus, & aliud quodcunque ſolidioris, denſiorisque ſubſtantiæ carni duriori alligatum eam faciliorem coctu efficit; ſic etiam caro prope oſſa facilius coquitur in cacabo; nimirū duriori, denſiorique corpori calor impreſſus vegetior eſt, & actuoſior, quam aquæ inditus ab igne; vt icirco promptius alimenta coquantur alligata ſubiecto craſſo, & duro, quam in aqua ſimplici elixata: ſic norunt Medici quibus deeſt omenti denſa, & craſſior ſubſtantia, eos coquendis alimentis minime valere; quippe non parum ventriculi calor ab omenti denſitate roboratur ad alimentorum digeſtionem: Quid ni ergo & à natura doceantur ſtruthiocameli, aliaque bruta nonnulla, ferrum, & lapides ingerere cum cibo, non vt illis alantur, ſed vt ipſis ob denſitatem ſubſtantiæ roboretur calori, ceu in reflexione, ad faciliorem coctionem alimentorū; vt docti fuere canes herbam comedere ad vomitum prouocandum? Equidem hoc mihi probabilius eſt, quam ferrum digeri à calore ventriculi, & in alimentum cedere; & eo magis hoc aſſeuerandum puto, quo animalia quæcunque ferrum, & lapides deuorant, ingeſta hæc eadem corpora indigeſta egerunt, referente Alberto ſi quædam animalia videntur deglutire lapides, vt ſtruthiocamelus, & aliæ aues nonnullæ, abſque dubio indigeſta emittere, nec ex eis alimentū ſumere. Deinceps autē Fernelio damus ferrum à ſtruthiocamelo cōcoqui poſſe, non damus ea coctione atteri poſſe; coquitur quidem ferrum in ventriculo, dum externa rubigine ſpoliatur, & ita expulſioni redditur aptius, quæ eſt propria excrementorum coctio: huiuſmodi vero coctionem haud patitur, qua conteratur; tantus enim non eſt in calore vigor, ac in temperamento ventriculi, cuius propria eſt functio coquendi munus, quantus ad indomitam ferri duritiem vincendam ſufficere poſſit: hanc autem actionem digerendi tollere ab elementari calore, ab inſitoque ventriculi temperamento, eandemque concedere naturæ totius eſſentiæ, vt efficit Fernelius, nihil eſt aliud quam velle medicum non remedijs, ſed eloquentia ægrotos curare; atque omnino artificem abſque inſtrumentorum miniſterio operari; nam totius eſſentiæ natura eſt mera rei quidditas, & ſubſtantia conſurgens tertia ex materia & forma, ſecluſis omnibus accidentibus; quam tertiam ſubſtantiam ſcholaſtici formam totius appellant; quę vt eſt agens abſolutum in omni vitæ functione, nullam tamen earum moliri poteſt ſine inſtrumentis idoneis, quæ ſunt inſitum partis temperamentum, & calor innatus, quem alias oſtendimus eſſe elementarem: Ac ſpeciatim conficiendo alimento neceſſariam eſſe caloris operam aperte nos docuit aliquando Ariſtoteles inquiens, omne alimentum neceſſarium eſt concoqui poſſe; operatur autem concoctionem calidum; vnde omne animatum habet calorem: Quinimmo & alibi fuſius explicat Ariſtoteles omnem concoctionem cuiuſque materiæ, ſiue alimenti, ſiue condimenti, ſiue excrementi, ſiue alterius naturæ, in viuente non effici, niſi à propria illius caliditate: quum igitur in viuente animali tam actuoſa caliditas eſſe valeat, quæ rubiginem affuſa humiditate de ferro tollere queat; tam vehemens calor eſſe non poſſit, qui ferrum atterere valeat; dicemus in ſtruthiocameli ventriculo à totius eſſentiæ natura, beneficio inſiti temperamenti, & opera innati caloris, ferrum cōcoqui; ea vero coctione rubiginem amittere poſſe, atteri non poſſe. At minime omnium probamus ferrum animali ſe alimentum exhibere, tum quia miſtum eſt imperfectum, quod nequit animari, ac proinde nec in ſubſtantiam viuentis commutari, quod eſt alere; tum quia dilui nequit, atque actione caloris in ſucculentam ſubſtantiam, ac omnino in ſanguinem conuerti; quo ſolo proxime aluntur partes omnes animalium ſanguineorum, quibus de agimus. Itaque ſtruthiocamelus ferrum deuorat, non vt ex eo alimentum ſumat, ſed tum ad ſaporem, & condimen tum ex rubigine hauriendum; tum ad appetentiam excitandam; tum ad coctionem alimenti promouendam; tum demum ad ægritudinem tollēdam; quæ omnia fuſe nuper explicauimus.

Marginal notes:

Ferro ineſt vis attenuandi, & incidēdi.

Ferro & rubigini vis ineſt adſtringēdi.

Lib. 5. cap. 46.

Ferrum, & rubigo vt appetētiam, & coctionem iuuet.

Melancholia vt appetentiam excitet.

Cap. 69.

Ferrum, lapides vt ſola denſitate coctionē iuuent.

Omento liquati cur debiles ad coctionē.

Canes cur herbam comedant.

De nutrimen. & nutrib. cap. 1.

Fernelij placitum expenditur.

Ferrū vt coquatur in ventre ſtruthiocameli.

Propria excrementi coctio quæ ſit.

Artifex non ſine inſtrumētis operatur.

Totius eſſentia natura quid ſit.

Quod ſit abſolutū agens operationum vitæ.

Inſtrumēta, quibus vitę actiones obeuntur.

De ort. an. hum. 2. de an. to. 40. 4. meteor. cap. 3.

Omnem coctionem à calore.

Ferrū cur nequeat eſſe alimēto.

alere quid ſit.

Sanguine vt ſolo alantur partes omnes.

Mures Parios, & Armadillos, Codertosque Indicos non oſtendere abſtinentibus noſtris terram ceſſiſſe in alimentum. Cap. CIX.

MVres autem Cycladum in Aegeo Parij terram comedentes, atque coquentes infeſti haudquaquam ſunt opinantibus abſtinentes noſtros ſola terra non alî, immo vero nec eam ſibi coquere in alimentum; nam præterea quod muribus in Ponto cedere terra poteſt vt lupis eſurientibus, ac ſtruthiocamelis in medicamentum, aut in condimentum veri alimenti; dicere poſſet non inepte quiſpiam ipſos ingluuie infami dum terrenos vermes ad paſtum inſectantur, vna cum vermibus promiſcue deuorare terrã, vt piſces vna cum cibo aquam ingurgitare conſueuerunt alia de cauſſa, quam explicauimus antea ex Ariſtotele: ceterum quia nihil a terra læduntur, ſed eius noxijs qualitatibus retuſis, eam aluo excludunt; ideo coquitur eorum calore terra per coctionem excrementorum, non alimentorum propriam. Deinde vero ſi mures Parij terram cõ coquant, non id proinde hominibus etiam conueniet; quando coquere non poſſumus elleborum, neque cicutam; quibus tamen coctio eſt in coturnicum, & in ſturnorum ſtomacho. Deinceps eſto muribus in Paro ex terra cibus coctilis; addatur & nutriens, nihil hoc illis imponet, qui huiuſmodi alimentum hominibus non concedunt; ſi enim eadem eſt vbique generationis, conſtitutionisque, ac nutrimenti materia; ſane muribus, quorum exortus eſt e terræ limo putreſcente, terra putris hauſta commode poteſt concoqui, & alimento eſſe: hominibus autem, quorum e ſanguine, ac ſemine natura eſt, terra nutrimento eſſe non poteſt. Quod autem de Muribus Parijs dictum eſt, id ipſum de Armadillis Indiæ Occidentalis, deque Codertis Orientalis aſſerendum eſt: quæ animalia neque certum eſt an terra vere alantur, vt proponi poſſint in argumentum; ſi quidem Monardes ait ea intra terram morari, ad inſtar Talparum & vulgo dici ex terra nutrita, quia nihil ea comedere videntur præter quam terram: ſed nõne clam intra terram vermes habeant, quibus alantur vidente nemine?

Cap. 67. & 83.

Lacertum indicum non ali arenulis, aut lapillis, etſi ijs onuſtum ventriculum gerat. Cap. CX.

LAcertus autem Indicus, cui arenulis, atque lapillis ſcatet nimium ventriculus, nobis doctiſſimi viri placitum non perſuadet, nec probat neceſſario, qui multoties in turdorum, anatum, & auium aliarum ſtomacho arenas, & lapillos vberiori copia vidimus, ſcientes illos hæc non in cibũ, aut digerenda, ſed cum cibo, & egerenda ingurgitaſſe: ſic enim, & lacertus ille dum arenæ, lapilliſque obuolutam eſcam comedit, ſeu illa ſit herba, ſeu vermis, ſeu terra putrida excrementorũ colluuie ſordida, ſimul cum alimento arenas, & lapillos ingerit; quos non ideo ſimul cum alimento digerit, ſed bene cum alimenti excrementis egerit: Neque hoc mirum ſit, quum & hominibus mytulos, tellinas, & alia id generis ὀστρακόδερμα comedentibus male coquis expurgata contingat cum cibo ſimul & arenas, lapilloſque deglutire incoctiles, caloriſque interni actionem haud patientes vllam. Præterea vero quum, & illud probatum iam ſit quotidiano experimento, & obſeruatione illuſtrium medicorum tum veterum, tũ recentiorum in humani corporis partibus pleriſq; omnibus, in veſica tam vrinaria, quam fellea, renibus, hepate, venis, cerebro, corde, pulmone, lingua, dentibus, articulis, vtero, inteſtinis, ac ſpeciatim vertriculo arenulas, & lapides e craſſiori materia gigni; quod apud Mathiolum ex Camenice no, Fernelio, & apud Rodericum Fonſecam Medicum egregium perlegas; ſane vt horum prouentus in animalium partibus nuſquam non ſit belle conuincitur contra Plutarchi placitum, qui lapides in ventriculo nunquam concreuiſſe aſſerit: Quinimmo, & hoc Perſicorum, Indicorumque animalium peculiare eſt, ventriculum habere lapillorum feraciſſimum; quemadmodum Garzias, & Monardes in opuſculis de Indicis medicamẽtis cuique demonſtrant apertiſſime: Quid ni ergo vt Caimanorum, Caprorũque ſtomacho gignuntur apud Perſas, & Indos lapilli, ventriculus quoque Indici lacerti arenas, & lapides procreare poſſit? Ceterum quæ intra venttem oriuntur ſabuloſa, & lapidea corpora, nec digeri, coquiue, nec in alimentum verti eo conſtat euidentiſſime, quod ſemper in dies talium augetur moles in corpore, noua illis accedente, adhæreſcenteque materia excrementitia; quum ſecus aſſidue alimentum viuenti ſubminiſtrando imminui tum numero, tum mole deberent neceſſario.

Lapides gigni poſſe i omni fere corporis humani parte.
5. epiſtola rũ. medic. 2. 3.
Lib. de calcu. rem.
7. Sympoſ. queſt. 1.
Plutarch. notatur.
Animalia Indica ventriculo calculis onuſto.
Cap. 45.
Cap. 3.
Lapis vt augeatur in corpore.

Non omne miſtum humido pingui ſcatere; neo omne humidum pingue alere. Cap. CXI.

IN Cardani ratione, qua ſcribitur omne miſtũ humido pingui præditum eſſe, & omne humidum pingue alere, ac proinde omne miſtum, quocirca lapides, ac terram vim nutrimenti in ſe habere; primum quidem negare libet omne miſtum humido pingui refertum eſſe; quum enim Ariſtotele autore duplex ſit in miſtis humidum, aqueum, & pingue; ſane vt aqueum miſto ineſt ab aqua, pingue inerit ab aere; ignis etenim, ac terra naturam ſiccam obtinuere nullius humidi fera cem: quumque in miſtorum vniuerſitate multa imperfecta ſint ex terra, & igne ſolum conſtituta, vt exhalatio fumida, & omnia illius apoteleſmata in ſublimi exorta; vel ex aqua, & terra, ſine igne, & aere, aut ſaltem ſine aere, vt lapides, & metalla quamplurima; proculdubio non omni miſto generatum humidum pingue inerit, ac ſpeciatim nõ inerit id terræ, nequæ lapidibus; quod vel ex eorũ nimia grauitate conijcias; ſi cum vulgo putes aerem miſtis leuitatem dare, aut grauitatem adimere attollendo partes grauiores; quod aliqui cen-

De long. & breu. vit. cap. 3 & 4.
Duplex humidum in miſtis Ariſ.

ſent in cauſa eſſe cur cadauera pondo ſint grauiora viuentibus, e quibus cum vita nondum effluxit aerea portio, & ſpiritus membra regens; at hos arguit Ariſtoteles aeri grauitatem tribuens, vtremque inflatum exhauſto grauiorem ſtatuens. Deinde vero quid concedimus omne humidum pingue alere? nutrient ſane venena, & pharmaca, quibus ineſt humidum pingue: ſed tamen, & ipſamet nō alit pinguedo pura; eſt enim vel Galeno potius condimentum, quam alimentum; atquæ in fame diuturna conſumitur adeps, non eo quia vertatur in alimentum partium, ſed quia facile a calore liquatur, & diſſoluitur in halitus; deſeruitque partibus exſiccatis humectandis, non autem alendis, eodem autore. Amplius eſto humidum pingue, miſtum, & demus terram, lapideſque ſimpliciter eſſe in alimentorum genere; haud tamen propterea fiet, vt abſtinentes noſtri, & homines vniuerſim quouis humido pingui, quouis miſto, terra, & lapidibus nutriri valeant; ſed magnum diſcrimen eſt alimentorum in relatione ad alenda corpora; nam quod inter viuentia fere homogeneum eſt, parumque diſcriminis in partibus obtinet, id alimento vnico ſibi congenere poterit nutriri ſemper; ſic plantæ ſemper eiuſdem fere ſortis ſuccum impune ſibi hauriunt in alimentum; ſed animalia, & homines, quibus corpora ſunt multiplici mēbrorum varietate conſtructa, diu nequeunt vno, ac pene ſimplici alimento ſuſtineri, cuiuſmodi terra eſt. Vlterius autem ad hoc vt humidum pingue in miſto exiſtens nutriat, neceſſe eſt ipſum ſeparari a miſti partibus terreis, ac fæculentis alendo ineptis; huiuſmodique ſeparationem opus eſt fieri a calore natiuo, qui mitis, ac blandus eſt in ventriculo noſtro; verum inter miſta ſunt quædā humido pingui adeo exiguo, adeoque confuſo, & impacto tenaciter cum ſicco terreo, vt non niſi ab ingenti calore colliquante ſegregari valeat; cuiuſmodi eſſe terram, & lapides aperte indicant lateres, & calx; quæ ſunt partes ſiccæ, ac terreſtres, a quibus ignis actione humiditas educta eſt, quam minor vlla caliditas educere non potuiſſet: quomodo ergo humidum pingue lapidum, ac terræ cedere poterit in alimentum homini, ceterorumque animalium; quum tam vehementi calore non polleant, quo poſſint hoc humidum a partibus ſiccioribus nutricatui non aptis ſeparare?

4 phyſ. te. 30. & 39

3 de alim. fac. ca. 21.

In fame longa cur abſumatur adeps, ſi nō cedit in alimentum.

Vſus adipis viuentis.

16. de vſ. par. cap. 2.

Plātæ cur eodem, ac vnico ſemper alimēto vidūtur.

Quid ſint lateres, & calx.

Homo terram edens non alitur luto facto ex terra & ſaliua, ſeu pituita in ventriculo exundante. Cap. CXII.

Ad aliam vero rationem Clariſſimi viri afferentis qui terram comedunt, eos ex terra, & ſaliua in ore, vel pituita in ventriculo efficere lutum, quo ali poſſint, quum teſtimonio Ariſtoteleo cænum pleriſque animalium cedat in alimētum; reſpondere licet quod vni alimentum eſt, haud protinus alteri nutrimento eſſe; ſed plerumque inutile excrementum, aliquando etiam morbificum, nonnunquam letale, ac præſentaneum quoque venenum; ſic fænum, & palea gratum, & vtile nutrimentum iumentis afferunt, quæ homini ſunt inutilia excrementa; ſic ſturnis veratrum alimento eſt, hominibus nonniſi medicamento; ſic ex buffone deuorato nutrimentum hauriunt ſerpentes, vnde venenum homines haurirent; ſic demum ex terra, & ſaliua, ſeu pituita limus confectus, licet inſectis quibuſdam dicatur alimento eſſe; homini tamen excrementum eſt inutile; & niſi cito, ac penitus eijciatur, concreſcet in lapides, ac tophos; & quas ad ſanitatem peruias eſſe oportet, obſtruendo vias inuias efficiet; ac malum habitum inducet proteſtante Hippocrate, Celſo, & Ariſtotele in locis antea explicatis: itaque terra vice alimenti hominibus erit morborum procreatrix. Deinde vero lutum, quo ali notat Ariſtoteles vilia quædam animalia, & plantas, ne putes eſſe conflatum ex terra, & humore aqueo ſolū; ſed multa in ſe continet ſtercoracea, & putrida; quorum præſentia ſuccum ſatis heterogeneum de ſe poteſt exhibere in commodum illorum viuentium alimentum; at longe alia ſit ratio de luto ex terra, & ſaliua oris, ſeu pituita ventriculi confarcinato; quis enim illum non dicat ineptum eſſe homini alendo propter homogeneitatem? homogenea etenim eſt eius natura magis quam debat eſſe nutrimentum homini proportionatum, non ſolum quia eſt miſtum imperfectum fere ex terra & aqua conflatum, nihil habens ignis, minimumque aeris; verum etiam quia ſaliua purum excrementum eſt, & pituita ex Ariſtotele viſa ſuperius eſt non alere niſi permiſta cum cibo puro, nō autem vllo modo cum terra ſordida, quam clandeſtine ſibi e pauimento verrere dicuntur ob verecundiam abſtinētes: quocirca oporteret eos vel terra ſola nutriri. Deinceps autem quemadmodū a terræ comeſtione, quæ ſicciſſima eſt, paucis diebus totam oris ſaliuam, & ventriculi pituitam vniuerſam abſumi veriſimile eſt; ita ſane abſtinentes noſtros ad multos annos terram ſolam comedentes perpetuum ex ſaliua, & pituita terræ aſſumptæ perfuſa ſibi limum ad nutricationem aſſiduam efficere probabile non eſt.

Cap. 102.

Ex ferro, & lapide vi caloris, ac ſpiritus interni nullum ſuccum alimentarem educi nec rubiginem alere. Cap. CXIII.

Qvod autem poſtea ex acutiſſimo Bonamico proponitur, *fieri poſſe vt per aſpirationem humoris interni, afflante ſpiritu natiuo, ferrum, aliaque huiuſmodi, aliquid materiæ ſiccioris exhaletur, quo nutriatur*; quodque multo prius à Plutarcho propoſitum fuiſſe videtur in libello da capienda ex hoſtibus vtilitate, *animalium quædam lapidibus, & teſtis enutriri vigore, & calore ſpiritus alteratis*; hoc inquam mihi recipi non poteſt, quia tam denſam obtinet materiam ferrum, & lapis, vt ex humoris interni ſubſtantia natiui caloris actione expirantes vapores, flatuſque, ac ſpiritus craſſiuſculi ad interiores partes penetrare nequeant, nullis vel cæcis, vel exilimis ſibi recluſis meatibus à ſuperficie ad centrum: Quod ſi contendas

3 de alim. cap. 38.

tendas non carere meatibus ferrum, & lapides; ex tollique ab humore ſpiritus etiam tenuiores, quibus peruij ſint anguſtiores illi pori ad intimos vſque receſſus; neque id ſatis erit ad hoc vt ex ferro ſuccum alimentarium educere poſſis; nam tenues illi halitus cum craſſitie amittunt etiam lentorem, ac viſciditatem; priuati vero glutine, vel minimum viſciditatis habentes quomodo poterunt de ſicciori ferri, lapidumque ſubſtantia humidum alimentarium extrahere ſicco exactiſſime, tenaciſſimeque commiſtum? adeo enim hærere in his humidum ſicco nuper oſtendimus, vt non niſi vehementiſſimo calore ignis colliquantis educi valeat. Deinde vero neque illud accipere poſſumus, e ferro halare materiam ſiccam alendis corporibus idoneam; quando alimentum vbique formam humoris habet, non materiæ ſiccæ, potiſſime vero alimentum caloris actionem aliquam iam expertum; quæ ſiquidem ex ingeſtis alimentis educta eſt ab inſito calore materia nutriendo corpori apta, chylus eſt, ac ſuccus, in quo partes etiam ſiccas dilutas fluere oportet; quod olim notauimus ex Ariſt. Adiectæ autem ex eodẽ Philoſopho rationis alterũ placitũ accipimus, nõ accipimus alterũ; accipimus quidem ex ferro in locis humidis, quare & in ventriculo rubiginem educi; addimus etiã illam diuturna mora polito ferro induci: non accipimus autem rubiginem ſic e ferro eductam in ventriculo cum alijs cibis permiſtam fieri partem alimenti; nam etſi ſtruthiocamelo cedat rubigo in condimentum, vt nuper obſeruauimus; ipſi tamen nullo pacto poteſt alimento eſſe, multo minus homini, cui potius venenum eſſet, quæ virus conciliat fungis apud Dioſcoridem; aut eodem Dioſcoride medicamentum, aut ſaltem purum excrementum; nulli tamen alimento eſt, quia miſtum imperfectum, & longe a viuentis ſubſtantia alienum; nec ex permiſtione in ſtomacho facta cum alijs edulijs huic vitio ſatis occurri poſſe crediderо; quippe illa confuſio eſt, & aggregatio multorum in vnam congeriem, quæ mole vna eſt maſſa, ſed ſubſtantia multiplicem obtinet naturam diuerſarum formarum; atque ad ſummum huiuſmodi maſſa veluti miſtura eſt vini & aquæ; quum autem inferius demonſtrandum ſit ex vino & aqua miſturam fieri, vtriſque ſeruatis, & integris formis, qua miſtura non ideo aqua ſit pars alimenti; ſic rubigo purum excrementum exiſtens, etſi cum alijs edulijs permiſceatur in ſtomacho, ea tamen permiſtione haudquaquam euadit pars alimenti, quia non ſit vera miſtione miſtum vnũ per ſe, ac eſſentia vna, quale oportet eſſe alimentũ; ſed permiſtione, ſeu aggregatione, confuſioneue ſit quædam miſtura, & quædã maſſa, in qua multæ cum alimento continentur excrementitiæ partes, ac fæculentæ, quæ actione caloris primum in ventriculo, tum etiam in iecore, tum demum in membris ſolidis ab alimentari ſucco ſegregandæ ſunt velut inutiles alendo corpori, & excernendæ velut noxiæ, viuentique morborum procreatrices; e quarum numero rubigo eſt: ſi enim rubigo eſt ferri excrementum, metallique pars impurior

Viſciditas, atque lentor non eſt ſine craſſitie.

Cap. 108.

Ex ferro non halare ſiccum alendo aptum.

Cap. 91. 1. ſect. prob. 15.

In locis humidis ferro iu du ci rubiginem, & ex eo educi.

Rubiginẽ cum cibis miſtum non fieri partem alimenti.

Cap. 108

Lib. 4. ca 71.

Li. 5 c 53

Fungi prope rubiginoſum ferrum exortis morbifi ri.

Lib. 4. ca. 38.

Rubigo eſt ferri excrementum, et pars metallorum impurior.

ex Galeni obſeruatione; quomodo non ſit animalibus item excrementum, ſed alimentum? par eſt enim ſi ex metallis alimẽti quid ſuſcipere poſſunt animalia, id ea ex metallorum ſubſtantia puriori ſuſcipere, non ex impuris ſordibus, ac excrementarijs fæcibus.

Terra, & lapides vt miſta ſint; quam nos habeamus cum plantis ſimilitudinem; & cur vni tertio ſimilia inter ſe non ſint neceſſario ſimilia. Cap. CXIV.

QVod inſuper affertur, terrã, quam terimus, ac lapides miſtam obtinere naturam, aut ſaltem in ſe continere ſuccum alimentarem, quo vt aluntur plantæ, protinus & nos ali poſſe, qui quum plantis nutriamur, ſimilitudinem naturæ cum ſtirpibus, & cum alimento ſtirpium non poſſumus non obtinere; quia quæ ſimilia ſunt vni tertio, ſimilia eſſe debeant inter ſe; quemadmodum quæ ſunt eadem vni tertio, illa inter ſe eadem eſſe dicuntur; hoc inquam multiplicis indiget animaduerſionis; ac primum etſi lapides miſta ſint corpora, eiuſmodi tamen haud ſunt, quæ verti valeant in ſubſtantiam viuentis, ac ſubire vices alimenti; quum ſint miſta imperfecta, nihil in ſe ignis, & aeris continentia; ſunt enim grauiſſimi craſſiſſimi, frigidiſſimique, ac proinde leuium, tenuium, calidorumque elementorum expertes: qui autem ex eorum attritu excutitur ignis in iis non præexiſtebat, ſed ex aere inter duo ſolida violenter attrito, ac humiditate priuato vnius ob motus celeritatem, enaſcitur, vt docuit Ariſtoteles non vno in loco. Terram quidem concedimus inter omnia elementa eſſe impuriſſimam, ſed eo quod ſyncera non ſit, haud protinus miſta nuncupari debet: ac ſi miſtam eſſe contendas, mihi nunquam in genere miſti perfecti eſſe illam perſuadebis; quare nec ipſa cedere poteſt in alimentum: plantæ ſiquidem ad ſuas partes alendas ſibi terram non hauriunt, ſed exiſtentem in terra ſuccum, vt ſi nos e ſpongia mero madida vinum exſugeremus, vinum attrahere de ſpongia, non ſpongiam diceremur haurire; ſic terræ natura ſicca eſt ad inſtar ſpongiæ; accidit autem illi à cauſſis externis, & potiſſimum ab ambiente varijs humoribus imbibi, quibus terræ quidem puritas alteratur; at ſubſtantia, & natura interna nõ mutatur; quod & ſpongiæ contingere quiſque nouit: Quare iam ſtirpes ad ſui alimentum ſibi terram non hauriunt, ſed terræ ſuccos aduentitios; quod inde manifeſte conijcias, quia plantæ quum ſint diuerſæ naturæ, atque ſigillatim alantur ſucco ſibi familiari; profecto ali terra nequibunt, quæ vnius eſt ſpeciei; nutriuntur ergo varijs humoribus in terra, vt in ſpongia varijs cellulis diſtincta permanentibus: Quod & inde pateat, quia non omnes plantæ in omni loco promiſcue naſcuntur, & viuunt; quum tamen vbique vna, & eadem ſit terræ natura; ſed quia varij ſucci diuerſis plantarum ſpeciebus alendis idonei vno in loco eſſe nequeũt, verum in varijs locis neceſſario reperiuntur, propterea

1. de anima, cap. 8.

Lapides ſ. quo genere miſti ſint ponendi.

Ignis e lapide vi excutiatur.

Terra eſt impura, nõ miſta, & præſertim miſtione perfecta.

2. cal. t. 42. & 1. meteor. ca. 4.

Plantas non ali terra.

Terra ſpongia ſimilis.

Cur non vbique terrarum eadem ſtirpes, & omnes plantæ viuant.

Virgil. Georg.

pterea ſit vt recte canamus:

Nec vero terræ ferre omnes omnia poſſunt.
Fluminibus ſalices, craſſiſque paludibus alni
Naſcuntur, ſteriles ſaxoſis montibus orni;
Littora myrtetis lætiſſima; denique apertos
Bacchus amat colles, aquilonem, & frigora taxi.

Qua nobis cũ plãtis ſimilitudo intercedat.

Præterea etſi nos, qui plantis alimur, cum ſtirpibus habeamus naturæ ſimilitudinem, quæ neceſſaria eſt inter nutrimentum, & nutriendum; haud tamen propterea ſit vt eandem familiaritatem cũ alimento plantarum habere debeamus; quod & ſenſu, & ratione comprobatur facile; ſenſu quidẽ, nam experimur homini familiare alimentum præbere ſturnos, & coturnices; quum tamen veratrum, & cicuta ſturnis, & coturnicibus idoneũ ſit alimentum, naturæ autem humanæ noxium venenum: Ratione vero, quia ſimilitudo requiſita inter alimentum, & alendum corpus duplici fundamento innititur; alterum eſt accidentale, ſubſtantiale alterum; accidentale quidem eſt diſpoſitio præuia in alimento, velut in materia, quæ induere debet formam alendi corporis, in cuius naturam tranſmutari eam oportet; ſubſtantiale vero eſt materia nutrimenti, quam ita eſſentialiter perfectam eſſe neceſſe eſt, vt apta ſit proxime verti in ſubſtantiam viuentem; quum non ex quolibet quodlibet oriri poſſit, ſed ſemper determinatum in determinatum tranſmutetur, progrediente natura in pangendis rebus vbique gradatim ab extremo ad mediũ, & ab hoc ad oppoſitũ: Nunc ratione vtriuſque huius principij plantæ poſſunt eſſe alimentum hominum, quos non poteſt alere id quod alit plantas; in primis enim ſuccus ille terreus miſtum corpus eſt, quod habet diſpoſitiones ad induendam formam plantarum, quæ infimus eſt gradus animæ; at ille idem ſuccus diſpoſitus non eſt ad ſubeundam animam humanam, ad quam induendam præparatæ ſunt plantæ, quarũ eſſentia longe perfectior eſt quam eſſentia ſucci terreni, quem ſibi hauriunt in alimentum; is enim viuens non eſt, licet viuenti proximum, quum plãtæ in viuentium numero collocentur. Deinde vero materia ſucci terreni eſſentialem huiuſmodi perfectionem obtinet, quæ ſit in potentia proxima ad animam infimę ſortis, qualis eſt anima plantarum; at eam perfectionem intrinſecus non habet, qua ſit in potentia proxima ad animam perfectioris naturæ, cuiuſmodi eſt anima noſtra; quum plantæ adeo perfectæ ſint eſſentiæ vt proximam ſortiantur potentiam ad ſubeundam formam humanam ſub ratione alimenti: ſic ergo plantæ illam nobiſcum habent naturæ ſimilitudinem, qua proxime verti valeant in noſtri ſubſtantiam, & nos enutrire; quum huiuſmodi ſimilitudo non intercedat inter nos, & alimentũ ſtirpium. Quod autem in proſcitiſſæ familiaritatis proportionalis confirmationem adducitur ex innouato a veteri dogmate, nimirum quæ ſunt eadem vni tertio, dicuntur inter ſe item eadem eſſe, veritati non reſpondit; nam identitas ab eſſentia tota dependet, quæ vna eſt, atque indiuiſibilis; quocirca vere quę ſunt eadem vni tertio, ea inter ſe quoque ſunt neceſſario eadem: at ſimilitudo pendet à qualitatibus ex Ariſtotele, ac omnino ab accidentibus; quũ autem accidentia multa ſint in eodem coniuncta, quæ in alijs diſperſa eſſe poſſunt; propterea ſit ut quę ſimilia ſunt vni tertio, quandoque nullam inter ſe ſimilitudinem obtineant; ſic frigidum ſimile tepido eſt, qua particeps eſt frigidi; quum etiam calidum tepido ſimile ſit, qua particeps caloris exiſtit; attamen calido cum frigido mera diſcordia, nullaque ineſt ſimilitudo: familiaritas etiam naturę pẽdet à varijs gradibus perfectionis, qui quum ſint inuicem ſubordinati, de ratione ordinis eſt ut ſecundo cohęreant vtrinque primus, ac tertius, qui tamen inuicem cohęrere nequeunt, neceſſario intercedente ſecundo: quo nomine ſit vt à terreno ſucco alatur planta, ab hac nutriatur homo, cui terreus ille ſuccus alimento eſſe non poteſt: perinde nanque à frigido mutatio ſit in tepidum, à tepido in calidum, in quod à frigido immediate mutatio non ſit, progrediente vbique natura gradatim, non ſaltante de primo ad tertium.

Similitudo alimenti cum alẽdo in quo conſiſtat.

3. phyſ. 43. et ſeq.

Infimus gradus animæ.

inter ſe eadem. Identitas vnde pendeat. Similitudo vnde pendeat. Cap. de Qualit.

Familiaritas naturæ vnde pendeat.

Frigidum vt nequeat in calidum mutari.

Sed alia etiam ratione poſſunt plantę de terra ſuccum ſibi haurire in alimentum, homines autem, pręſertim abſtinentes noſtri non poſſunt; nam plãtę radices habent alte defixas, terræq; ſemper inhærent; quo ſit ut ſufficientem humorem ſibi elicere valeant, qui terræ partes imas plurimus obſidet: ieiunantes vero cuſtoditi parum terræ ſibi clã deſtine corrogare poſſunt in eſcam, illudque aridum de humi ſuperficie in ſpeciem pulueris; cui adeo paucus humor ineſſe poteſt, vt nemo non uideat hac ratione illos ſufficienti ad vitam alimento carentes cito interituros.

Vt eadem ſit animalibus materia generationis, & alimenti; vtque mures Thebani e terra naſcantur. Cap. CXV.

AD nouum illud argumentum, quo dicitur eandem eſſe adeo materiam originis, & alimenti, vt quicquid animalium generationi materiam ſuppeditat, id ipſum ijs in alimentum cedere poſſit; ac proinde terram eſſe alendo animali, quũ ex gleba mures genitos notet Diodorus; reſpondemus primum caute accipiẽda eſſe propoſita theoremata; non enim ſi quid materia eſt originis vni animalium ſpeciei, propterea hoc idem poſſit alimento eſſe cunctis animalibus; ſed proportio ſeruanda eſt vbique, vt ex eadem materia nutriatur illud ipſum, quod inde habuit ſuę natiuitatis exordium; ſic homini, cui e ſanguine in vtero fuit prima conſtitutio, e ſanguine quoque extra vterum eſt perpetua nutricatio; adeo vt quæ ſanguinis naturam induere nequeunt, illa homini alendo ſint penitus inepta: ſi ergo ex gleba terræ muribus exortus eſt in agro Thebano, inde mures illi ſibi poterunt alimentum capere, homines autem capere nequibunt; vt enim plurimum diſſidet hominũ, & murium natura; ſic vtrorumque alimenta non parum differre neceſſe eſt; quod & ſcite notauit aliquando Galenus, & belle cecinit Lucretius tũ loco dudum citato, tum alibi quoque ſcribens elegantiſſime,

Quomodo eadem ſit materia originis, & alimẽti.

Alimen. ĩ homines. Inepta nutriendo homini quæ ſint.

6 de ſan. tuen. c. 3. Lib. 4.

Nunc

Nunc alijs alius cur ſit cibus, ut uideamus
Expediam; quareue alijs quod triſte, & amarum'ſt,
Hoc tamen eſſe alijs poſſit prædulce videri,
Tantaque in his rebus diſtantia, differitaſque'ſt,
Vt quod alijs cibus eſt, alijs fuat acre venenum.
Eſt utique vt ſerpens hominis contacta ſaliuis
Diſperit, ac ſeſe mandendo conficit ipſa.
Præterea nobis veratrum eſt acre venenum,
At capris adipes, & coturnicibus auget.

Deinde vero & illud recte accipiendū eſt ex Diodoro, mures e gleba naſci; ne putes illorum ortui ſolam terram ſuppeditare materiam; quando apud Ariſtotelem neque ex terra ſola, neque ex miſto terreo à prædominio vt planta conſtituitur, ita cōſtitui poteſt animal ſenſitiuum; quippe ſenſus organum poſtulat cum maiori elementorum æqualitate, quam ea ſit, quæ in plantarum corpore inuenitur: ſed quum ſcribat Diodorus murium ex gleba prouentum fieri certis temporibus in agro Thebano, illud inde mihi perſuaſum eſt ſignificare uoluiſſe Diodorum exoriri mures e limo putrido; gleba enim ſemper ibi murium ferax non eſt, ſed certis temporibus, vbi ſcilicet poſt imbres, aut fluminum inundationes calore ſolis putrorem gleba cōceperit; quod Albertus in murium genere de talpa ſpeciatim obſeruat; & Plinius in Aegypto monet decreſcēte Nilo) quod ſtato quodam tempore fit) exiguos mures reperiri inchoato opere genitalis aquæ, terræque, iam parte corporis viuentes, nouiſſima effigie etiamnum terrena; quod luculente deſcripſit Ouidius.

Mures e gleba ut naſcantur. 2. de an. t. 123. & ſeq. 3. de an. t. 66.

Lib. 22. de anim. Murium prouentus e limo. Lib. 9. c. 68. 1. metamorph.

Sic ubi deſeruit madidos ſeptenfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alueo,
Aethereoque recens exarſit ſydere limus,
Plurima cultores verſis animalia glebis,
Inueniunt, & in his quædam modo cœpta per ipſū
Naſcendi ſpatium, quædam imperfecta, ſuiſque
Trunca uident humeris, & eodem corpore ſæpe
Altera pars viuit, rudis eſt pars altera tellus.

Qua quidem in re mirum non ſit mures poſt imbres natos ſuperuenientibus imbribus interimi, vt notat Ariſtoteles; nam vbique res, quorum mediocritate naſcuntur, atque ſeruantur, eorundem exceſſu facile perduntur; mures ergo ex gleba ſiccatis magna ex parte aquis, & frigore temperato a ſolis calore, in limum tepidum, putidumque verſa exorti, quid ni nouis aquis affluentibus intenſiori frigore necentur? idipſum enim quotidie videas in ſtellionibus, quibus e putri limo eſt ortus, & ex magno imbre interitus.

6. hiſt. c. 27. Mures poſt ībres nati cur nouis imbribus intereant. Idem mediocre generat, & ſeruat, exceſſus perdit. Stelliones vnde oriātur, & occidant.

Hominis etymologia non conuinci nobis ortum, & victum e ſola terra eſſe valere.

Cap. CXVI.

QVod vlterius additur argumentum ex hominis etymologia, nimirum hominem dici quia ex humo ſola illi vt origo, ſic etiam nutricatio eſſe valeat, ſi rei naturam ſpectes, longe tenuiori fundamento innititur, quam ſi viri præſtantiam, cuius autoritate munitur: & ſane in rei natura vt cōſtat hominem non gigni e terra ſola, nec ex miſto ſimpliciter a prædominio terreo, cuiuſmodi eſt lutum; quandoquidem vt nuper ex Ariſtotele habuimus: organum ſenſus, ac præſertim tactus, cuius naturæ fere totum eſt corpus humanum, miſtum eſſe debet cum elementorum omnium ſymmetria proxime ad æqualitatem accedente; indicio ſint hominis partes a prædominio terreæ, capilli, & oſſa, quibus non ſentimus, quia ſunt a prædominio terreæ: ſed vere homines gignuntur ſanguine, ac ſemine, in quibus terra ceteris elementis apta proportione miſcetur; ita ſatis apparet illis nomen inde non impoſitum quia ſola ex terra naſci, & enutriri valeāt: ſecus enim hac ratione decuiſſet magis talpas, ranaſque, & alia nobis longe terreſtriora vocare homines quam nos: ſed ut alia pleraque, noſtri etiam generis vocabulum eſt voluntarium, ſeu ad placitum primi impoſitoris: qui ſi hac in re aliquam rationē habuit vt nos ab humo appellaret homines; quod Varroni, & Firmiano placuit, nulla certe alia mihi eſſe videtur, quam vt nobis perpetuo poneret ob oculos alteram eſſentiæ noſtræ partem corpus eſſe tum terræ infimi elementi particeps, tum etiā mortale, ac morte humo condendum vermibus, ne animam ſolam ſpectantes incorpoream, cœleſtem, æternitatis compotem, felicitatiſque capacē, ſuperbia tumidi aliena cuncta ſpernentes, noſtraque nimium facientes Diuina mandata negligere, atque in terris noſmetipſos Deo ſummo æquare auderemus; quod olim magno ſuo malo in cœlis Dæmonum malorum princeps temere auſus eſt: Quo ſenſu tum in hanc vſque diem homines mortalitatis nomine appellamus; quum tamen fortaſſe iuſtius fuiſſet, Ariſtotele decernante, propter animum homines viuentes, ſeu immortales etiam dicere, quam propter corpus mortales; tum Poetæ olim cecinere gigantes, quia forent ſuperbia infames, terræ filios, vt legimus apud Ouidium.

Organum tactus, vt miſtum eſſe debeat. Corpus humanū fere totum eſt organū tactus. Cur oſſa & capilli non ſentiant. Homines ab humo non dici quia ex terra ſola orti, ex ea viuere queant. Homini nomen voluntariū eſt. Cur homines ab humo appellati.

4 meta. t. 23.

1. Meta.

Affectaſſe ferunt regnum cœleſte gigantes,
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſydera montes:
Tum Pater omnipotens miſſo perfregit Olympū
Fulmine, & excuſſit ſubiectum Pelion Oſſæ:
Obruta mole ſua cum corpora dira iacerent,
Perfuſam multo natorum ſanguine terram
Immaduiſſe ferunt, calidumq; animaſſe cruorē,
Et ne nulla ſuæ ſtirpis monimenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum, ſed & illa propago
Contemptrix ſuperum, ſæuæque auidiſſima cædis,
Et violenta fuit; ſcires e ſanguine natam.

Cur ſi homo à Deo ex terra ſola conditus eſſe dicatur, non ideo ex ea ſola nutrietur.

Cap. CXVII.

QVod poſterius afferebatur à Deo ſummo primam conſtitutionem hominis fuiſſe de limo terræ, ac proinde terræ glebam ſolam humano corpori alendo nunc ſufficere poſſe, cui ab initio ſuffecit conſtituendo; multis nominibus elui poteſt; primum quidem non auſim ego cum viro doctiſſimo ex principijs Theologicis concluſionem phyſicam deducere; quum phyſico tranſcendere non liceat

1. poſt. anal. t. 1.

Argumentum ab etymologia tenuis fundamenti.

Phyſica aß licet tranſcendere ad theologicæ princi pia ro demonſtrandis ſuis cõclu ſionib.

Hominis ergo duplex.

Ex ijs ali, ex quibus conſtituuntur quodq; ut uerum ſit.

ex alio genere ſcientiæ citra ſubalternationem demonſtranti propria problemata. Deinde uero axioma vulgatum, ex ijs vnumquodque ali, ex quibus primum conſtituitur, ſcite intelligendum eſt; quũ enim alendi munus ſit mere phyſicum; hominis autem conſtitutio duplex eſſe perhibeatur; naturalis altera, qua homo à parentibus interuentu feminis procreatur; altera ſupra naturæ metas, qua homo à Deo ſummo ſine miniſterio feminis efficitur; hoc animaduertimus, eãdem eſſe materiam alimenti, & generationis phyſicæ, non autem illius etiam, quæ naturæ limites egreditur; quare unumquodque ex ijs enutritur, ex quibus primum phyſice conſtituitur: quum ergo naturalis hominum conſtitutio non ſit e limo terræ, ſed e ſanguine parentis, qui miſtum eſt perfectæ naturæ; iam cõſtet homines terræ glebis ali non poſſe, licet primi hominis exortus Deo plaſmatore fuerit e luto. Quod inde magis apertum fiet, ſi meditaberis Deum ut ex luto, ſic nullo negocio conſtituere potuiſſe hominem ex elleboro, cicuta, veneno; immo etiam ex nihilo; quum tamen conſtitutus homo veratro, cicuta, veneno, aut nihilo nutriri non valuiſſet: Omnipotenti Deo ſiquidem cuncta parent; & cuius eſt conferre naturæ leges, eius eſt & auferre; at conſtitutioni hominis natura determinatas leges habet, quibus coercetur; quarum una ea eſt, ut nutriatur alimento ſimili ſibi iam conſtituto, ſiue ſibi ſimilis, ſiue diſſimilis materia fuerit, ex qua primum conflatus eſt homo. Amplius e ſacris litteris habemus primum virum ſolũ e gleba fuiſſe à Deo ſummo plaſmatum; cui adiuncta eſt uxor efformata immediate ab eodem opifice, non ex terra; ſed ex coſta viro dormienti ſubtracta: quapropter viſui argumenti colligere ſolum poſſet vir egregius homines maſculos terra nutriri poſſe, non item feminas; quæ tamen plurimæ numerantur inter abſtinentes celebriores. Præterea quod aſſeuerare poſſumus terræ nomine in ſacris litteris intelligi miſtum ex omnibus elementis, denominatione facta ab eo, quod magis ſenſibile eſt, & à cæleſti corpore magis diſtinctum; ſic in principio creauit Deus cęlum, & terram; hoc eſt cæleſtia, & elementaria corpora; formatuſque homo fuit, non de cæleſti, ſed de mundo terreno, conuocatis tamen una cum terra ceteris elementis ad eius miſti conſtitutionẽ; at vir doctiſſimus de terra loquitur, ceu de quarto elemento diſtincto à ceteris ſub luna, non autem de omnium elementorum congerie in unam maſſam diuerſæ naturæ à corpore cæleſti, quo ſenſu de terra ſermo eſt in ſacris paginis; quod aperte pſalmiſta concinit inquiens Deum terram dediſſe filijs hominum, quibus Moſes ab initio dixerat dediſſe Deum omnium elementarium dominium. Vltimo & illud obſeruamus theorema vulgatum eo ſenſu accipi debere ut unumquodque alatur ex ijs, ex quibus conſtat, & conſtitutum eſt proxime; non item ex ijs, vnde poſt multas mutationes conſtituitur; quod nos docuit Ariſtoteles, ſuadetque ratio; quum enim unumquodque remote conſtituatur ex materia prima nuncupata, ea tamen idoneum nulli fuerit alimentum: Quum ergo Deus

Deo cuncta parent.

Cuius eſt conferre, il lius eſt auferre. Natura lex.

Geneſ. c. 2

Terra in ſacris litteris quid ſignificet.

Homo ut dicatur de terra factus.

Pſal. 113.

Quodque vt alatur ex ijs, ex quibus conſtat.

2. de gen. t. 50

2. Phy. t. 82.

Optimus in Adamo conſtituendo ſic terram inſumpſerit, vt glebæ partem unam in ignem prius commutauerit, alteram in aerem, tertiam in aquã (niſi hanc terræ ad lutum efficiendum extrinſecus addiderit) quæ tria reſiduæ parti adiungens miſtum perfectum conſtituerit; quod efformando humano corpori demum apta materia redditum eſt; profecto & primi hominis origo ex miſto perfecto immediate fuit, ex terra vero etiam vulgari non niſi remote; quare non poterit vir acutus ex habitis colligere terram hanc noſtram, quam terimus, cedere potuiſſe noſtris abſtinentibus in alimentum. Ita ergo ſiue à Deo ſummo conditus ſit homo primus e nihilo, ſiue ex terra ſola, ſiue ex limo terræ, nimirum ex aqua, & terra, vt interpretatur Valleſius, ſiue potius ex miſto perfecto elementari terræ nomine inſignito ad cælum excludendum; id certe non efficiet vir egregius quominus homines, & ſpeciatim abſtinentes noſtri terra vulgari nutriri nequeant. Ceterum de eo, quod eſt an homo vi naturæ poſſit ex terra gigni, ſiue, ut aiunt, ex putri materia, quando controuerſa res eſt in Peripato, nos alibi oportuniori loco in opere *De Spõtina viuentium generatione* late diſquirimus ad Ariſtotelis, & Platonis aures.

Vt ex gleba terra factus Adã.

De ſacr. Phil. c. 48.

Sexta opinio doctiſſimi Medici opinantis Ieiunantes noſtros à cibo quidem omni abſtinuiſſe, at vini potione vſos; vnde alimentum ſibi comparauerint. Cap. CXVIII.

POſt hæc ſe ſe nobis offert ſententia Medici præſtantiſſimi, qui de propoſito conſultus pronunciauit eiuſmodi homines tam longo temporis tractu à cibis ſolidioribus abſtinentes abſtemios non extitiſſe, ſed vinum tum meracum, tum etiam aqua dilutum bibere conſueuiſſe; epoto autem vino ſolo diu ſalubriter vitam ducere potuiſſe; quippe vino nutriendi vis adeo ineſt vt citra interuentum alterius alimenti ex ſe ad nutriendos homines diutiſſime ſufficiat; hoc autem pluribus rationibus confirmari poſſe; primum quia homines ſolo ſanguine defæcato à ſordibus terrenis aluntur incolumes tota vita; quum ergo vinum ſolum Galeno in purum ſanguinem facile tranſmutetur à calore natiuo; quippe inter habentia ſymbolum facilem mutationem nouit Ariſtoteles; cum ſanguine uero intercedit vino ſumma familiaritas tũ ratione ſubſtantiæ, quia vtrique ineſt natura fluxa, & ſpirituoſa; tum ratione temperamenti; quod Ariſtoteli, & Medicis ferè pluribus ambobus contigit calidum, & humidum; proculdubio vinum ſolum nutriendo corpori noſtro ſufficiet ad multos annos. Quin & apud Plinium legimus ex Androcide ſapientia illuſtri vinum eſſe ſanguinem terræ; quum itaque ſanguine quelibet ali queamus, ſiue ſit ouis, ſiue bouis, ſiue alterius cuiuſque rei; equidem vino, quod ſanguinem terræ protulit Androcides ali poterunt abſtinentes. Inſuper quum vinum in ſe contineat partes omnes proportione ſanguini reſpondentes, profecto qua ratione ſanguis ſolus ſufficit alendis hominibus,

Quod animor. ſeq. tem. cor. c. 3.

2. de gen. t. 25.

Cum ſanguine uino intercedit ſumma familiaritas.

3. probl. 16. & 17.

Lib. 14. c. 5.

minibus,

minibus,eadem ſufficiet vinum ſolum ſine alio alimento vllo; proportione vero reſpondere penitus vinum ſanguini,autor eſt Alexander, qui utriuſq; liquoris quatuor partes tãtummodo numerat,florem,qui eminet,quam partem in ſanguine bilem flauam dicimus; fæcem,quæ pars craſſior in vino reſidet, in ſanguine trahitur ſecundum magnam partem à ſplene; humidum aqueum,quod in vino ætate conſumitur;in ſanguine vero per vrinas, ac ſudores pellitur;& humidũ alimẽtarium, quod in vino vinoſum, in ſanguine uocatur ſanguis defæcatus ab omni excremento. Deinde vero lac ſubſtantiæ fluidæ,vt vinum, nihilo craſſioris,alit tamen ſine alterius cibi ſolidioris interuentu infantes biennio;quin & adultos,ac ſenes itidem diu ſine alio cibo nutrire conſtat cum ex Galeno afferẽte aliquos citra noxam lacte perpetuo eſſe vſos,imo etiã cum maximo fructu, uelut agricola fuit, quem ſupra centum annos vixiſſe ſcribit; & alibi dicente nos viuere poſſe , modo ſuccos aliquos aſſumamus, vt multis in nationibus lac ſolet: tũ ex Ariſtotele,ac Theophraſto (referente Athæneo) affirmantibus Philinum quendam nullo alio cibo per totam vitam niſi ſolo lacte vſum fuiſſe; nõnullisque alijs abſque vlla ſiti fuiſſe ſemper in uſu : tũ demum ex Plinio adnotante una cũ Valerio Maximo plebeiam mulierem capitali crimine damnatam Romę à Prætore in carcere necandam triumuiro traditam fuiſſe, quam cuſtos carceris miſericordia motus non protinus ſtrangulauit, ſed aditum ad eam dedit filiæ puerperæ, diligenter tamẽ excuſſæ ne quid cibi inferret, exiſtimans futurũ, vt inedia conſumeretur: quum autem iã dies plures intercederent, ſecum ipſe quærens quidnã eſſet,quo tandiu ſuſtentaretur, animaduertit illam exerto vbere famem matris lactis ſui ſubſidio lenientem, qua pietate filię matri ſalus donata eſt, ambæque perpetuis alimentis: Id ipſum de pietate Ruis exiſtimetur,quæ patrem ſuum Cimonem conſimili fortuna affectum, parique cuſtodiæ traditum iam vltimę ſenectutis velut infantem pectori ſuo admotum aluit: His addere liceat Hyginum ſimile quid aſſeuerantem de Xantippe filia erga Myconem genitorem: Solino quoque gnata fortaſſis alia carceratum patrem interimendum fame interdictis omnibus edulijs proprio lacte ad multos dies in vita ſeruauit: cur itaque vino ſolo abſtinentes nequeant diu ſibi prorogare vitam? Adijciendum eſt his experimento id comprobatũ fuiſſe,hominẽ ſcilicet carceri traditum ad inediæ mortem , amico per fiſtulam (quando aliter fieri non poterat) clandeſtine vinum ſubminiſtrãte ad vigeſimam diem ſuperuixiſſe ; tunc autem fraude cognita iudex alio genere mortis facinoroſum hominem interimendum pronunciauit : ſed & alios plures abſque vllo cibo vitam ſolo vino dies multos ſuſtentaſſe nouit,& obſeruauit una cum alijs doctiſſimus Coſtæus. Deinceps quotidie quoque videmus ſeniores fere nihil ſolidi alimenti eſſe,ſoloque vini hauſtu ad multos annos perdurare;quo circa Plato ſenibus vberem vini vſum præ alijs ætatibus concedebat , veluti auxiliare medicamentum aduerſus ſenectutis auſteritatem, quo & iam ſenes repubeſcant,& mæſtitiæ obliuiſcãtur: quod lepide Zeno aſſerebat inquiens apud Galenum ut amari lupini aqua macerati dulces euadunt , ita etiam ſe à vino affici. Quinimmo Galenus ad gracilia corpora reficienda (huiuſmodi habitu fuiſſe abſtinentes omnes obſeruatum eſt) quibus neque opportuna ſunt maxime nutrientia, neque ea quæ facillima ſunt concoctu,ut quæ minimũ nutriant, ſolum vini potum proponit,ut quod contrarijs indicationibus ſatisfaciat,nutrire inquam valeat nõ leuiter,& facile concoqui; quid ergo aliud alimenti genus quærimus,quo abſtinentes alantur, ſi vinum bibunt? Amplius quod maxime propriũ eſt alimentum, per ſe ſolum alendo viuenti ſufficere poſſe certum eſt ; quum quæ ad nutriendum ex ſe non ſufficiant , ſed alijs indigeant , vere alimenta maxime propria non ſint ; quum itaque uinũ Galeno ſit maxime proprium alimentum , cur nobis per ſe ſolum ſufficere non poterit ad alendos ieiunantes? Præterea vero ſatis eſt ad alendos homines vltimum alimenti vtile , quod ſcilicet omnes coctiones paſſum, extra venas capillares effuſum, partibus affuſum,iamque adhærens eſt,cuiuſq; partes tenuiores,oleoſæque magis ſuperabundantes cedunt in materiam ſpermatis,quod propterea dicitur excrementum, ſeu redundantia ultimi utilis alimenti; quum autem vinum moderate ſumptum augeat adeo ſeminis exortum, vt propterea vulgo etiam lac veneris appelletur,& in prouerbiũ ceſſerit ſine Baccho Venerem frigeſcere , canente etiam num Poeta

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Vinum igitur velut ultimi, & utilis alimenti feraciſſimum, ſufficere ſolum ad nutriendos ieiunantes probabile eſt. Inſuper quum alimẽtum extrinſecus omne ſit obiectum famis , & ſitis ; quarum illa definitur Ariſtoteli eſſe appetitus calidi,& ſicci; hæc vero frigidi,& humidi; proculdubio quod vtrique deſiderio ſatisfaciens reficere poteſt id calidi,frigidi,humidi,& ſicci, quod e noſtri ſubſtantia corporis effluxit,hoc ſufficiens per ſe alimentũ eſſe valebit; quum præter quatuor hæc nihil in alimentum corpori cedere neceſſe ſit:Quando igitur vinum ſolum ſimul ſitim, & famem ſedat ; nam ſi nos inedia præmat una cum ſiti , & alia omnia deficiant, conuerſi ad potum vini primo ſitim ſedamus, & poſt ſitim etiam tollimus inediã ; quod etiam notauit Hippocrates ; profecto vinum ſolũ ſufficiens homini poteſt eſſe alimentum ad longũ tempus. Demum apertiſſima eſt Galeni ſententia vinum ſolum nutrire aſſeuerantis. His concludit vir optimus difficilem, & controuerſam adeo quæſtionem de abſtinentium victu explicari.

Examinatur allata ſententia oſtendendo abſtinentes noſtros non vſos,nec enutritos fuiſſe vino;ſolumque vinum alere non poſſe partes corporis ſolidiores ; nec ſufficere ad alimentum multo tempore. Cap. CXIX.

QVicunque vino vim alendi omnem interdicere auſi ſunt viri magni nominis, hi quidẽ facile huic opinioni occurrere poſſunt ; quoniam

Margin notes: *Vini & ſanguinis 4 partes. 1. probl. 71.* — *3. de ſan. tuen. c. 7. Solo lacte tota vita enutriti ad ſenium. 4. de plac. c. 6.* — *Lib. de abſtin.* — *Lib. 7. c. 36.* — *Lib. 5. cap. 4.* — *Cap. 254.* — *Cap. 7.* — *2. de pot. 1. morb. c. 30.* — *6. de Legibus.* — *Cur ſenib. vinum indulgeat Plato. Zenonis dictum. Quod an. mor. c. 3. 7. meth. c. 6.* — *Vinũ contrarijs indicationibus ſatisfacere.* — *De cauſ. morb. c. 3.* — *Vltimum alimenti utile quod ſit. Materia ſpermatis quæ ſit. Semen ut ſit excrementũ alimenti. Vinũ cur lac veneris dictũ.* — *2. de an. t. 28.* — *2. aph. 21.* — *De vir. aff. c. 6.*

vero nos in eadem hæreſi non ſumus, quam fundi
3. de ali. tus nobilis philoſophus Bonamicus euertit, & an
De pot. in morb. te illum grauiſſimus Medicus Coſtæus; Accipien
tes vinum alere, eo tamen abſtinentes noſtros enu
tritos non fuiſſe multæ rationes ſuadent euiden-
tiſſimę, quæ ſimul efficiunt ne propoſitam a Cla-
riſſimo viro ſententiam recipiamus; in primis e-
nim nullis fere abſtinentium noſtrorum in uſu
fuit vini potio, non Lucomoris, nō Timonis auiæ,
non puellæ Spirenſi, non Confolentaneæ, non ſex
centis alijs, vt diligenti obſeruatione comperias
in hiſtorijs de propoſito exaratis in ſuperiore li-
bro; vbi ſolam puellam Pedemontanam legas vi-
no aſſuetam, ceteris omnibus ieiunantibus abſte-
mijs: Non ergo abſolute de omnibus abſtinenti-
bus pronunciari debet, ipſos ali vino, quum id u-
ni ſoli conuenire poſſit. Deinde vero neque pede-
montanæ puellæ vini uſus ille fuit, vt ipſa eo nutri
ri potuiſſe credatur; nam prudentibus hominibus
ſumma cum diligentia per multos menſes cuſtodi
ta primo apud Sereniſſimum Allobrogum Ducē;
poſtea quoque Genuæ apud Excellentiſſimum
Principem Doriam, viſa eſt quotidie fide dignorū
teſtimonio ſibi os, & fauces vino limphato ablue
re, omne aliud nutrimenti genus abhorrens; quo-
modo igitur eam vino enutriā dicere poſſimus,
quæ illo ad fauces, & os abluendum vtebatur, ip-
ſumque mox expuebat? certe vinum niſi ab ore
in ſtomachum feratur, & inde in iecur, & à iecore
in corpus vniuerſum, vbique locorum concoquen
dum, nō alere, cuique compertiſſimum eſt. Quod
autem inter abluendum os nonnihil in ventricu-
lum deſcendere potuerit, vltro concedimus; ſed
eam ipſo ali potuiſſe non concedimus; id enim tā
tum non erat, vt ſingulis corporis particulis ſuffi-
ciens alimentum ſubminiſtrare potuerit; quippe
vna non magis quam alia nutritur, ſed homo dum
1. de gen. t. 35. alitur, penes omnes corporis particulas, quantum-
uis minimas decreto Ariſtotelis neceſſario alitur.
Præterea nouimus paſſim à clariſſimis autoribus
afferri, & quotidianis experimentis comprobari,
Vinum ieiunos lædere. vinū ieiunio ſtomacho ingeſtum homines quam-
maxime lædere; quomodo ergo impune abſtinen
tes noſtri ſolo vino uti potuere? Sed vinum abſolu
te, ſiue meracum, ſiue dilutum accipias, ſi ſolum
potetur, non poſſe homini ad multum tempus ſuf
ficiens alimentum ſuppeditare perſpicuis verbis
2. probl. 67. admonet Alexander (huius enim libenter autori
tate utor, quia & uir doctiſſimus quo cum diſſeri-
mus eam in argumentum ſumere non dubitauit)
3 de ali. c. 5. dum ſilente Gaza, Bonamici traductione inquit
Alexander

„ *ex quo illud Homeri*

„ *Et Cererem, & Bacchum; nanque hinc vires, animique.*

„ *Rurſus autem vino panem præpoſuit Homerus quod etiam ſolus ſine vino poteſt alere; ſolum vero vinum ſine pane non poteſt.*

Et ſane abſtemij plerique uiuunt homines, & abſ-
que potu uini romanæ mulieres cunctæ olim uiue
bant, omneſque uiri etiam num uiuere ualemus;
quum tamen ſolo uino nulli diu uiuere queamus.
Quod autem ait Alexander uinū ſolum alere non
Solo uino diu uiui non poſſe. poſſe ſine pane, caute accipimus, non quidem in-
terdicentes uino facultatem alendi, ſed conceden
Vinum ſine pane quomodo non alat. tes, comparatione tamen facta uini cum pane, id-
eſt cum cibo ſolido, non fluxili, dicimus panem,
hoc nomine complectentes omnia nutrimenta ſo
lida, nutrire poſſe homines diu abſque uino; uinū
ſine pane, uel alio conſimili alimento ſolido diu a-
Proprie ali partes ſolidas. lere quemquā non poſſe; ut enim proprie nutriun
tur partes ſolidæ, quæ plures in animali extant; &
in cibo ſolido ſuccus adeſt proportionatę qualita-
tis, & quantitatis partibus ſolidis, & mollibus nu-
triendis: quum in uino ſolo tantum haud ſit ſucci
ſolidioribus partibus familiaris, quantum ad eas
alendas neceſſarium eſt; ita ſolida nutrimenta ci-
tra uinum alunt ſufficienter homines, vinū autem
ſine ſolidiori cibo non poteſt id efficere. Id ipſum
alia ratione confirmatur; vinum enim ſolum, ſiue
meracum, ſiue dilutum bibatur, quum uel parce,
uel moderate, uel etiam uberius potari poſſit; ſane
illud experimento comprobatū eſt, ſi largiori men
Vinū largo ſumptū non retineri ſtomacho. nec cōcoqui. ſura ingeſtum fuerit, in uentriculo non retineri,
nec concoqui, ac citiſſime fere immutatum per uri
nas difluere pari pene quantitate; nihil ergo, uel
minimum quum remaneat in corpore vini ſupra
modum ingurgitati, ex eo ſane ſufficiens alimen-
Vino quo magis implemur eo minus alimur. tum bibacioribus prouenire nō poteſt: rationi quo
que conſentaneum eſt idipſum ijs contingere, qui
viciſſim parce nimis eo uti conſueuere; ſiquidem
exiguus liquor, cuius multa pars aquea eſt in uri-
nas excernenda, ut corpori alendo inepta, paucio-
rem ſuccum alimentoſum in ſe continet, quā quo
indiget homo ad corpus uniuerſum enutriendū: ſi
demum hauriatur uinum in ea moderatione, qua
ob ſui copiam non diffluat illico e ſtomacho, ſed
Vinū quo frano in ſtomacho detineatur. poſſit à calore ſubigi; quia tamen fluxilem mate-
riam habet, etiam moderate ſumptum, niſi ſolidio
ris alimenti permiſtione fluxibilitas eius coercea-
tur, nihilominus citius e ventriculo dilabetur, quā
In uino multus ichor. in chylum tranſmutari valeat: immo quum ſero-
ſus liquor in vino multus ſit, qui nō eſt alendo cor
pori, etiamſi demus epotum in ſtomacho ſolum re
tineri, & concoqui, quod tamen ex eo educitur, ali
mentum tantum non eſt, quo abunde queant par-
tes corporis vniuerſę nutriri: Addimus uini ſolius
ſuccum alimentarem aptum non eſſe ad alendas
partes ſolidas in nobis, ac terreas à prædominio,
quæ multæ ſunt; quippe aluntur omnia ſimili, ac
familiari nutrimento; quæ familiaritas conſiſtit in
ſimilitudine temperamenti, ac elementi prædomi
1. de an. t. 123. nantis; argumento ſint plantę, quarum natura ter
3. de an. t. 66. rea exiſtens à prędominio Ariſtoteli terreno ſuc-
co, id eſt terreo a prædominio nutriuntur: quum
ergo vinum ſimile ſit partibus mollioribus carni-
bus, nempe ac præſertim adipi, ac ſemini (ſi & hęc
Vinū quas partes alat. inter partes connumerari debeant) vt fere totam
ſui alimentarem ſubſtantiam in carnes, & pinque
dinem, ac ſperma conuerti patitur (indicio ſint
præpingues, quorum nullus non multum bi-
Pinguescunt parce comedentes. bit parce comedens) ita minima ſui parte re-
ficit ſolidiora membra, oſſa nimirum, neruos, li-
gamenta, membranas, cartilagines, & ſi quæ ſint

aliæ

aliæ huiuſmodi; quare licet molliores partes faci lius abſumantur, & ideo maior ſit, magiſque urgeat liquidorum vſus quam ſolidorum; quia tamen opus eſt nutriri corpus omni ex parte, ſiue ſecundum vnumquodque ſignum ſenſibile, vt docet nos Ariſtoteles; propterea fit vt ſola vini potio, quouſque non urgeat neceſſitas auocandi calorem à ſolidarum partium conſumptione, ad alẽdas molliores partes ſufficiat. Et ſane vinum ſolum mollioribus partibus alendis, & pinguedini augendæ inſeruire, non eſſe item ſolidioribus mẽbris nutriendis, clare demonſtrat tum Galenus, tũ experimentum, quo paſſim liceat quotidie obſeruare illos, qui vino plurimum indulgent parce ſolidiora edulia comedentes, ventricoſos eſſe, obæſos, & flaccidis carnibus toto corpore turgidos: quum ergo abſtinentes noſtri plerique omnes oppoſito habitu fuerint, graciles, nullo ventre, nullaque pinguedine tumentes, quod ex allatis hiſtorijs in priori libro apparet; neceſſario ab his diſſentire cogimur, qui arbitrantur abſtinentes noſtros vino enutriri. Accedit quod inter abſtinentes multæ puellæ connumerantur in ætate augumenti cõſtitutæ, quibus tunc nutriri non licuit ſine incremento, quum nondum peruenerint ad conſiſtentiæ, vel diminutionis ætatem: quum autem quodcumque alitur ſimul neceſſario vel creſcat, uel decreſcat, vel in eodem ſtatu conſiſtat; ſane vt decrementum eſt paſſio ſenectutis, conſiſtentia virilitatis, incrementum vero affectio primarum ætatũ; ea ratione fit vt quicunque pueri, adoleſcentes, & iuuenes non augentur, ij vere non alantur; & viciſſim quicunque ijs ætatibus aluntur, ij neceſſario augeantur; eodemque ſimul alimento nutriãtur, & creſcant; quippe Ariſtoteli res una & eadẽ, licet diuerſa ratione, nutrit, & auget; nutrit quidẽ qua ſubſtantia eſt, auget qua particeps quantitatis: quum autem ad alendum idem corpus citra incrementum longe minor copia nutrimenti ſufficiat quam ad alendum ſimul, & augendum; nã nutriendo ſufficit tantumdem alimenti, quãtum ſubſtantiæ corporis effluxerit; augendo autem pluri opus eſt alimentariæ ſubſtantię, quam ea portio fuerit, quæ fluxit e corpore: quod ſuauiſſime nos docuit Lucretius

Cur magis urgeat liquidorum vſus quã ſolidorum
1. de gen. t 35.
2. de an. t. 34.
4. de vſ. par. c. 5.
3. de tuen. val. c. 2.
Habitus vino indulgentis.
Decrementum paſſio ſenectutis
Qui vero non alantur.
2. de an. t. 47.
Lib. 2.

Vt ſit, vbi tabilo iam plus eſt quod datur intra
Vitales venas, quam quod ſluit, atque recedit:
Omnibus his ætas debet conſiſtere rebus:
His natura ſuis refrenat viribus auctum.
Nam quæcũque vides hilaro grãdeſcere adauctu,
Paullatimque gradus ætatis ſcandere adulta,
Plura ſibi adſumunt quam de ſe corpora mittunt,
Dum facile in venas cibus omnis dìditur; & dum
Non ita ſunt late diſperſa, vt multa remittant:
Et plus diſpendi faciant, quam veſcitur ætas.

& reliqua: ſi ergo abſtinentes iuuenes non augentur, certe non aluntur; quare nec vini potione viuunt: ſi vero augentur; quum augeantur partes ſolidæ craſſum, ac ſolidum alimentum in multa copia expetentes; profecto illis alendis, & augendis, quæ multæ ſunt, & magnæ in homine, ſolum vinum haudquaquam ſufficiet, cui minimum ineſt ſolidioris ſucci: Nulla ergo ratione dicas abſtinentes noſtros vino fuiſſe nutritos. Et eo magis, quo in vino multæ ſunt partes aqueæ alendo ineptæ, quæ calore noſtro ſeparantur a vini ſucco alimentari, & expelluntur per vrinarium meatum, & aliqua ex parte quoque per cutis poros in ſudorem, nonnunquam etiam per ſputamina; qui ergo fieri poteſt ut abſtinentes noſtri tantum vini bibant, ex quo ſufficientem ſuccum toti corpori nutriendo hauriant, quum tamen omni excretione priuentur? legimus enim ſupra ex obſeruatione multorum ijs neque vrinam reddi, neque ſudores effluere, neque ſputa excerni, neque aliud ullum excrementum egeri, præſertim quod hauſti vini ſoboles eſſe potuerit. His ergo rationibus permoti à Clariſſimi viri ſententia ſtare non poſſumus.

Occurritur argumentis probantibus abſtinentes noſtros ſolo vino enutritos, oſtenditurque primum quomodo ſi ſolo ſanguine alimur, ſolo vino ali non poſſumus, quod tamen in ſanguinem verti poteſt licet non abſolute id pronunciandum ſit. Cap. CXX.

ARgumenta vero, quibus ipſe acriter ſuá dogmata tuetur, diligentius nobis inſpicienda ſunt, ſi quid contineant, quod aliter interpretandum, & accipiendum ſit, aç exiſtimet vir inſignis; atque in primo quidem, quo dicitur homines ſolo ſanguine defæcato à terrenis ſordibus incolumes ali tota vita; vinumque ſolum actione caloris in purum ſanguinem facile tranſmutari; ac proinde abſtinentes noſtros per totius vitæ ſpacium alere potuiſſe; animaduertimus in alimento, cuius beneficio poſſit homo viuere diutius, duo neceſſaria eſſe; nimirum quantitatem proportionatam alendo corpori, & ſimilitudinem ſubſtantiæ cum omnibus partibus nutriendis; quorum altero, uel vtroque deficiente, alimentum diu hominem ſeruare nequit; quare ad rem: dum ſcribitur homines ſolo ſanguine defæcato à terrenis ſordibus ali poſſe diutius, abſolute verum non eſt; ſi enim ſit exigua ſanguinis copia, ſufficiens diu alendo non erit; quapropter cito interire oportebit: ſin autem agamus de ſanguinis copia corpori nutriendo proportionata; concedentes eam homini alendo ſufficere ad multum tempus, negamus vſu vini ſolius tantum ſanguinis comparari, quantum ſatis eſt nutriendo corpori, propter cauſſas dudum expoſitas. Deinde vero ſanguini ad hoc vt alat hominem quoad omnes corporis particulas (quod fieri neceſſarium eſſe multoties notauimus ex Ariſtotele) præterea quod à terrenis ſordibus defæcatus eſſe debet, ſimilitudinem, familiaritatemque naturæ proportionabiliter cum omnibus corporis partibus nutriendis non obtinere non poteſt: modo falſum eſt ſanguinem ex vino ſolo genitum habere hanc ſimilitudinem cum partibus ſolidioribus, quæ plurimæ ſunt inter alendas; quare vinum ſolum maxima ex parte mutatũ in ſanguinẽ familiarem pinguedini, & carni molliori, minima uero in ſimilem oſſi, neruo, venæ, arteriæ, ligamento, car-

Alimento quæ duo ſint neceſſaria.
Vt ſolo ſanguine non alamur diutius.
Vino ſufficiens alimentũ nõ comparari
1. de gen. t. 35.
2. de an. t. 15.
Sanguis quo ali nequeunt ſolidiores partes.

Vinũ cur omnino, ac diu hominẽ alere nequeat.

tilagini, & alijs partibus ſolidioribus, alere quidem homines aliqua ex parte, ac breui tempore potest; omnino autem, ac diutius alere non poteſt; quum ex ſe omnibus partibus ſolidis ſatis alimenti nequeat imperiri. Deinceps neque illud ſicco pede tranſeundum eſt, vinum ſolum in ſanguinem facile a calore tranſmutari poſſe, quia ſimilem obtineant temperaturam, vtroque ad calidum & humidum inclinante; nam præterea quod apud viros doctiſſimos lis nondum terminata eſt de prædominantibus qualitatibus in vtriuſque temperie; dantes coincidere temperamenta hæc in calidi & humidi prædominio; notamus ad hoc vt quid in aliud mutari facile poſſit, aut ſimpliciter mutari poſſit, neceſſariam quidem eſſe familiaritatem naturæ, quam ſymboleitatem nuncupant, ſed non ſufficere; nec enim aer, cuius natura item calida eſt & humida, in vinum, aut ſanguinem mutari valet; reperiri præterea multa alia, etſi non eſſentialia, ſine quibus mutatio non fiat, & potiſſime in propoſito, vinum ſolum caloris opera facile in ſanguinem verti poſſe ob naturæ ſimilitudinem, per ſe quidem verum eſt; per accidens tamen non verum; quia quum verſio vini in ſubſtantiam ſanguinis momento non fiat, ſed in tempore debito, nec vbicunque locorum obeatur, ſed in hepate, vel corde; quoniam vini materia fluxilis eſt, ſi ſolum bibatur, nihil reperiens in ſtomacho ſolidi, quo eius fluor cohibeatur, facile dilabitur in inteſtina per aluum, & ad officinam ſanguinis non permeans, ſanguinis naturam non induit: Immo & ſi vini portio aliqua in fame ab hepate de ſtomacho trahatur; non ideo illa in ſanguinem vertetur, aut abſtinentibus noſtris opem ferre dicenda eſt; non quidem primũ, quia trahentibus in fame venis, & alijs partibus ab hepate, qua ratione iecur ſuxiſſe dicitur e ſtomacho priuſquam vinum flueret ad inteſtina, eodem ſane pacto materia vini fluida ſtatim ex hepate labetur in venas priuſquam in ſanguinem mutetur; quando etiam partes exinanitæ per venas de ſubſtantia iecoris vi trahunt chylum, & ſuccum craſſiuſculum nondum plene coctum, quamuis hic motui ſit longe ineptior, quam vinum; quanto magis vinum immutatum ſurripietur hepati à partibus famelicis? ita ergo vinum ſolum non poteſt in ſanguinem verti, potiſſimum in abſtinentibus, quia tandiu nequit in eorum viſceribus contineri, quorum calore digerendus eſt, quantum ſatis eſt ad induendam ſanguinis naturam; licet per ſe, ſi retineatur, in ſanguinem mutari poſſe dicatur: Non ſecundum, quia trahentibus omnibus partibus tandem continuatis ductibus a ventriculo, neceſſe eſt in eius ore ſenſum exquiſitiſſimum habente ſenſum indigentiæ vehementem fieri, ac moleſtam famem excitari, appetentiamque inſignem; quam tamen in abſtinentibus noſtris non comperias, qui potius inappetentia, non certe appetentia nimia laborabant.

Symboleitatem non ſufficere ad facilẽ verſionẽ.

Requiſita ad mutationem.

Vinũ ſolũ cur in ſanguinem verti non poſſit.

Vinum vt ſit ſanguis terræ: non omni ſanguine nos ali poſſe: an vinum ſit uenenum cicutæ, vt fertur, Cap. CXXI.

QVod autem poſtea ex Androcyde apud Plinium dicitur vinum eſſe terræ ſanguinem, nos vero ali poſſe quocunque ſanguine; ac proinde abſtinentes potuiſſe vino nutriri; multis nominibus non recipitur; primum enim ſuſpicamur homini ſanguinem venenatorum animalium letalẽ futurum; immo & edocemur ab Auicenna, Dioſcoride, Galeno, & à Nicandro in Alexipharmaca taurinum ſanguinem venenum eſſe, ſuauiſſime canente apud Gorræum de propoſito Nicandri Muſa, *Lib. 14. cap. 5.* *Lib. 4. f. 6 tr. 3 c. 16. lib. 6. c. 20. 2. de antid. c. 7. et de vsu. reſpir.* *Sanguis tauri venenum.*

At ſi quis tauri nigrantem forte cruorem
Sorbuit, afflictus ſæuo iacet ille dolore.
Nanque cruor ſubiens penetralia corporis alta
Concreſcit, mediaque coit glaciatus in aluo;
Aeris arcta via eſt, preſſo quem gutture clauſũ
Intus pulmo tenet; conuulſus at ille frequenter
Coneutitur ſaliens, & ſpumis oblitus ora.

Quo genere potus mortem vltro ſibi conſciuiſſe Midam illum priſcum memorat Plutarchus in ſuo de ſuperſtitione libello. Quamobrem audacter infitiari poſſumus quemcunque ſanguinem ſalutari hominibus alimento eſſe. Deinde vero adnotamus Androcydem eo loci liberaliorem vini vſuram Magno Alexandro non laudare tanquam alimenti, ſed veluti veneni vſum prohibere, pro eodem accepto terræ ſanguine, ac ueneno, inquit enim, *Vinum potaturus o Rex, memento te bibere ſanguinem terræ; ſicut venenum cicuta vinum eſt, ſic & vinum cicuta homini; quibus præceptis ſi ille obtemperauiſſet, profecto amicos in temulentia non interemiſſet*; hæc Plinius; quibus duo Androcydis præcepta proponuntur nobis explicãda; primum eſt, potaturum Regem meminiſſe oportere ſe bibere ſanguinem terræ, ut propterea vel ab eo penitus abſtineret, veluti à potu horrido, & abominabili; præſertim ſi cum antiquioribus terram animo concipiat eſſe Deum matrẽ, matremque ferarum, & noſtri genitricem, quinimmo commune ſepulchrum; nec non etiam, ut ex Eudoxo ad mentem ſacerdotum Aegyptiorum memorat Plutarchus lib. de Iſide, & Oſiride, *Reges ante Pſammeticulum neque bibiſſe, neq; Dijs libaſſe vinum, id rati eſſe illorum ſanguinem, qui aliquando bellum Dijs intuliſſent; ex quorum cadaueribus terræ permiſtis putant vites eſſe ortas. Itaque etiam ebrietatem inſanos facere, & abalienare mentem impletis hominibus ſanguine ſuorum maiorum.* Vel eo parciſſime vteretur; hoc etenim veteribus in more poſitum fuiſſe ſcimus in contrahendo aliquo magno fœdere, ſanguinem ex eodẽ poculo guſtare parciſſimo hauſtu, libantibus labijs potius quam bibente palato; cuius rei luculentiſſimum teſtimonium habemus apud Salluſtium in coniuratione Catilinæ aſſeuerantem *fuiſſe ea tempeſtate qui dicerent Catilinam oratione habita, quum ad iuſiurandum populares ſceleris ſui addiceret, humani corporis ſanguinem*

Plinij locus illuſtratus.

Lucret. lib. 2. & 5.

guinem

guinem vino permiſtum in pateris circumtuliſſe; *inde, quum poſt execrationem omnes deguſtauiſſent, ſicuti in ſolemnibus ſacris fieri conſueuit, aperuiſſe conſilium ſuum*: Quin & Plutarchus in vita Poplicolæ coniurationes humano cruore deguſtato ſanciri notauit aſſeuerans, *Omnibus viſum eſt hominis iugulati ſanguine libato, & viſceribus tactis, magnũ, & dirũ iuſiurandũ cõcipere.* Præcipit ergo Regi temulẽtiæ obnoxio ſapiens Androcydes, meminerit quando vinum biberet, tunc terræ ſe ſanguinẽ bibere; ſcilicet vinum ad inſtar ſanguinis cuiuſdã, ſeu etiam materni vel abominari, & abhorrere, vel ſummis labijs libare, modiceque aſſumere debere: quamuis enim ex animali eductum non fuerit vinum, putet ipſum tamen eſſe terræ ſanguinem, quaſi magni cuiuſdam animalis, & matris omnium cruorem, quem potare magis horreat, quam olim ex Ouidio Pyrrha

Plin. lib. 2. c. 63.

Lædere iactatis maternas oſſibus vmbras,

cui poſt vniuerſale illud terrarum orbis Diluuium ad reparationem generis humani Dea Themis edixerat, & Deucalioni coniugi ſolis ſuperſtitibus

Et velate caput, cinctaſque reſoluite veſtes,
Oſſaque poſt tergum magnæ iactate parentis.

terræ lapides indicans, qui oſſa æmulantur in animali. Alterum ſane præceptum Androcydis eſt, bibiturum Alexandrum more ſuo intemperantius, meminiſſe oportere vinum copioſius hauſtum eſſe homini uenenum ad inſtar cicutæ, vti prodidit etiam quandoque Ariſtoteles; quod etenim legitur in vulgatiori codice Plinij *ſicut cicuta homini venenum eſt, ſic cicuta vinum*, id mendoſum exiſtimamus; quandoquidem etiamſi cicutæ remedio ſit vinum, quemadmodum inſinuaſſe viſus eſt Plato in Lyſide; atque experimento confirmaſſe Plutarchus, dum ait, *Lacedemone Mineruæ Chalciaci templum repertum eſt compilatum, intuſque iacens inanis lagena; ea de re quum inter multos, qui accurrerant, diſquireretur, quidam e corona hominum, ſi vultis audire, inquit, ego vobis exponam quid mihi in mentem venerit de hac lagena; exiſtimo ſacrilegos rem aggreſſos ita periculoſam, prius cicutam bibiſſe, ac vinum ſecum attuliſſe, vt ſi fallerent, epoto mero vim veneni diluerent, incolumeſque diſcederent; ſi vero deprehenderentur, ante tormenta facili & doloris vacua morte decederent: Hac illo fato, res tam intricata, ac perplexa viſa fuit non ſuſpicantis aliquid tale, ſed ſcientis; itaque circumfuſi homini, alius aliunde cæperũt interrogare quiſnam eſſet, cuinam notus, & vnde iſta haberet cognita: denique hoc modo examinatus, confeſſus eſt ſe vnum de iſtis eſſe ſacrilegis.* Quare ſicut gallinacea caro nobili metaphora Plinio dicitur eſſe venenum auri, quia ſi auro liqueſcenti gallinarũ mẽbra miſceantur, conſumunt illud in ſe; ita plane vinũ haud immerito vocari valeat quodã modo cicutæ venenũ; ſcilicet ſi poſt cicutæ aſſumptionem bibatur; nam ſi cicutę admiſceatur, efficit ut reſiſti veneno plane non poſſit ob calorem celeriter ad cor penetranti; quod alibi Plutarchus adnotat. Qua ratione tamen huiuſmodi placitum pronunciare debuerit Androcydes Magno Alexandro immodicum vini vſum interdicturus, ego quidem non aſſequor: quinimmo Principibus venena nunquam nimium timentibus vini vſus vltro laudandus eſſet, qua eſt veneni remedium; belle tamen velut homini venenum, haud ſecus ac cicuta eſt, vinum immodicum damnare potuit Alexandro ſapiens Androcydes, vt Ariſtoteles etiam aſſerens veluti ex cicuta, ſic ex multo mero interire homines, pręſertim graciliores: ſed & vinum homini venenum eſſe ſapientiſſimus omnium Salomon inter prouerbia numerat, *Ne intuearis* (inquit) *vinum quando flaueſcit, quum ſplenduerit in vitro color eius; ingreditur blande, ſed in nouiſſimo mordebit ut coluber, & ſicut regulus venena diffundet:* Quocirca legendum arbitror apud Plinium, *ſicut cicuta homini venenum eſt, ſic ad inſtar cicutæ vinum:* ſed & aliam lectionem in Plinio Dalechampico ad marginem adnotatam habemus, quam ſupra poſuimus, *ſicut venenum cicutę vinum eſt, ſic & vinum cicuta homini*; quæ lectio, ut noſtra, ex Ariſtotele probe interdicere poteſt vini uſum vberiorem; quippe uinum immodicum ſit homini cicuta, ſeu uenenum nihilominus quam cicuta; etiamſi oppoſita ratione mortem arceſſat cicuta, & uinum; illa etenim refrigerando, & extinguendo calorem enecat; vinũ autem nimio calore ſuo calorem hominis modicum abſumendo, quemadmodum Ariſtoteles admonet, ſiccato humore, quo continebatur.

3. probl. 33.

Vinum cicutæ remedium, & venenum

Lib. de Garrulitate.

Lib. 29. c. 4.

Auri venenum.

Lib. de adul. & amic. diſcr.

Loc. cit.

Cap. 23

Vinum, & cicuta oppoſita ratione interimunt.

Sed hæc obiter, & fortaſſe fuſius quam par eſſet hoc loco. Deinceps uero & illud obſeruare licet nos enutriri ſanguine proprie dicto, non autem æquiuoce nuncupato, ac metaphoricę; ceterum vinum ambigue, ſeu æquiuoce, ac ſecundum metaphoram terrę ſanguis appellatum eſt ab Androcyde, ſcilicet fortaſſis colorem uini reſpiciente, qui ſanguinem refert; loquitur enim de uino rubro, quod & uſitatiſſimum, & ualidiſſimum ueteribus erat: quamuis etiam flaui coloris uinum haud multum a floridi ſanguinis natura ſenſui diſſidere uideatur, adeo ut uini genus uniuerſum ſanguinis ſubſtantiam æmuletur, ac propterea nuncupari probe potuerit ſanguis terræ a ſenioribus: quo nomine in ſacris litteris habemus tum *Onia filium Simonem libaniſſe de ſanguine vuæ*; tum etiam *exercitum Regis Antiochi iunioris pugnaturum aduerſus Iudam ſuis Elephantis oſtendiſſe ſanguinem vuæ, ac mori ad acuendos eos in prælium.* Denique vero ex huiuſcemodi placito Androcydis, conceſſis in diſputationem omnibus argumenti propoſiti principijs, colligere ſane poterit Medicus eximius vinum alere ſimpliciter, quod & nos vltro confitemur; vino autem ſolo ad multam temporis intercapedinem enutriri poſſe homines (quod modo in controuerſia poſitum nobis eſt) haudquaquam colligere poterit.

Vinũ cur terræ ſanguis dicatur.

Eccleſiaſtici c. 50

Elephãt quo irritentur ad prælium.

De vini, & ſanguinis mutua proportione Alexandri placitum explicatur. Cap. CXXII.

QVod autem ſubinde proponitur ex Alexandro, vinum ſcilicet in ſe quatuor illa continere; florem, qui leuiſſimus innatat; fæcem, quæ corpulenta ſubſidet; humorem aqueum, qui temporis ſpacio conſumitur; & partem vinoſam alimento idoneam; id totum admittimus; quod ſanguis alia quatuor his proportione reſpondentia itidem contineat, nempe bilem flauam, melancholicam, ſeroſum excrementum, & alimentarem ſanguinē defæcatum; concedimus nihilominus: hinc autē fieri vt quemadmodum pars ſanguinis alimentaria per ſe hominibus alendis ſufficit, vinum ſolum conſimiliter ad nutriendos abſtinentes ſatis eſſe valeat; hoc quidem non damus viro egregio; etenim cum proportione allata totius vini ad totum ſanguinem, diſſimilitudo ea coniuncta eſt intercedens inter partes vini, & ſanguinis alimentares, cuius merito vinum ſolum alendo corpori non eſt ad longum tempus, quod ſanguini conceditur; quoniam in ſanguine ſunt portiones vniuerſis, ac ſingulis corporis noſtri particulis idoneum, ſufficienſque nutrimentum ſubminiſtrantes, quæ non reperiuntur in vino, quod ſolis mollioribus partibus alendis ſufficit, ſolidioribus non ſufficit, inſinuante Galeno; quum tamen ſanguis omnibus æque ſufficiat; obtinet enim multo plures craſſiorū partiū ſanguis quam vinū. Sed hac de re ſupra.

3. de tuen. val. c. 2.

Vini & lactis proportio explicatur, & vtrum lacte ſolo totam vitam viuere poſſimus. Cap. CXXIII.

QVod adijcitur de lacte, primum quidem vt accipimus infantes toto biennio ſolo lacte ali poſſe, ita lactis ſubſtantiam nihilo craſſiorem vini materia eſſe, non accipimus; quum enim vtrunque corpus fluidum ſit, fluxilius tamen, ac longe tenuius eſt lacte vinum; quo fit vt quibus lac ſolum ſufficiens alimentum præbet, ijs vinum ſolū præbere nequeat: quis enim putet infantes vino ſolo educari poſſe, qui ſolo nutriuntur lacte? vt inde pateat ad alendum vino cum lacte haud paruum intereſſe diſſidium. Deinde uero notamus vim, ac ſufficientiam alendi non ineſſe lacti a tenuitate partium, atque a natura fluxili, vt propterea vinum in his lacti ſimile ſolum poſſit homines alere, quod efficit lac; ſecus enim alere conſimiliter deberet oleum ſolum, aliique liquores omnes lacti æque ac vinum in tenuitate, fluxilitateq; cōparabiles; verum lacti ſoli ſufficiens portio ineſt ſucci ad alendos homines, nō autem vino, quia lac familiaritatem obtinet naturæ cum ſingulis partibus noſtri corporis proportionatam, quam non habet vinum; ac proinde hominibus alendis biennio lac ſufficit, vinum haud ſufficit. Quod autem affertur ex Galeno ſcribente aliquos citra noxam lacte perpetuo eſſe uſos, ac utiſſimi viri placitum non firmat; quia lactis ſolius vſum nō memorat Galenus, de quo eſt controuerſia, ſed lactis uſum ſimpliciter: & ego quidem lubens dabo aliquos poſſe quotidie lac impune aſſumere; at ſolo lacte viuere diu poſſe adultos non dabo; quod & apertum eſt Galeni dogma, *Nouimus* (inquit) *ſenem quendam agricolam, qui amplius quam centum annos ruri vitam egerat; huic plurimum nutrimentum caprinum lac erat; quod alias cum mica panis in eo macerata ſtatim ſumpſit, alias coxit, etiam thymo cacumina una cum pane iniciens; alij citra noxam lacte perpetuo ſunt vſi, immo etiam cum maximo fructu, uelut agricola, quem ſupra centum annos vixiſse diximus:* ex quibus Galeni verbis liquido iam conſtet adultos non ſolo lacte nutriri. At uero alibi Galenus afferens generationem ſanguinis multo magis neceſſariam animalibus quam vētriculi operatio ſit; quod uel inde patet, quia licet ventriculus cibos omnino contere nō ualeat, modo ſuccos aliquos aſſumamus, vt multis in nationibus lac ſolet, viuere poſſumus; ſi ſanguinis generatio tollatur, vitam quoque tolli neceſſe eſt: Galenus inquam hæc proferens Clariſſimi viri ſententiam non roborat; his enim tantummodo aſſerit Galenus multas nationes lacte ali ad notabile ſpacium temporis, manifeſte innuens victum Scytharum, quem eſſe ſcribit Athæneus, & Hippocrates plurimam temporis partem ex lacte, ſeu caſeo equino: ceterum Hippocrates admonet præter lac Scythis in alimentum venire carnes coctas, vt ſolo lacte perpetuus eorū victus non ſit: Immo & illud conſtat Scythis victum popularem eſſe ex pulte confecta ex farina, & lacte, quod nutrimentum ingeſtum neceſſe nō eſt in uentriculo conteri; lac autem appellatur Galeno à prædominante in miſtura; multo enim lacti parum farinæ admiſcebant; ſi vinum dicimus licet non merum fuerit, ſed aqua temperatum a prędominante in miſtura, vt monuit Ariſtoteles. Deinceps vero quum haud præfiniat vllum temporis ſpacium Galenus, quo vnius lactis vſu homines viuere poſſint; ſolum lac homines alere dicemus ad multos dies, addas etiam ad plures menſes, ſi verum de Zoroaſtre fertur, qui lacte ſolo interdum ſex menſes tranſegiſſe dicitur, quod Athęneus de alio quodam narrat; certe ad multos annos lacte ſolo nutriri homo non poterit præſertim qui prius communibus edulijs fuerit aſſuetus; nec aſſerit eo loco Galenus. Sed obiter in hac ſententia Galenum non audio ventriculi operationem eſſe proprie ciborum contritionem; hæc enim dentium, non autem ſtomachi functio eſt: Neque putes contritionis vocabulo hic ſignificari quamcunque cibi ſubactionem, ac propterea coctionem quoque illam, quæ fit in ventriculo; quia falſum diceret Galenus ſuccos aliquos, ac præſertim lac ore ſumptum in ſtomacho non ſubigi, ac digeri, proindeque ventriculi functionem haud ſimpliciter eſſe neceſſariam; ſi quidem obſeruamus pueros lacte ſolo nutritos aluo fæces excludere, ac vrinas effundere, quæ ſunt excremēta primę coctionis in ſtomacho perfectæ; lac enim etiā partes habet excremētitias, quæ in chylum, verti quū nequeant, e ſtomacho extrudendæ ſunt ad aluū. Sed redeamus ad penſum. Quod Athęneus, quin & Plutarchus deinde referre dicitur ex Ariſtotele, ac Theo-

Lac vino craſſius.

Vino ſolo infantes educari nō poſſe.

Cur lac ſolum alendis nobis ſufficiat, non ſufficiat vinū.

5. de tuen. val. c. 7.

6. de plac. c. 6.

De aer. aq. & loc. 4. de morb.

1. de gen. c. 34.

Zoroaſtres vixit ſolo lacte ad plures menſes.

Gal. notatur.

Lac hauſtum non ſubterfugere primam coctionem

4. ſympoſ. quæſt. 1.

ac Theophraſto Philinum quendam nullo alio cibo potuue per totam vitam niſi ſolo lacte vſum fuiſſe,non nullisque alijs ſine vlla ſiti fuiſſe ſemper in vſu,ita nobis accipitur, vt concedamus lacte recenti, nondum coagulato belle ſitum ſedari alijs poſſe, quæ tollitur infantibus: & quando ſpacium vitæ Philini non determinatur, putamus eum infantiam quidem exceſſiſſe, pueritiam vero,& ad ſummum adoleſcentiã non abſoluiſſe; tunc enim corpus adhuc molli ſubſtantia præditum eſt, vt ſolo lacte nutriri valeat. Sin autem quis adultiores etiam lacte ſolo nutriri poſſe contendat; non repugnabo, quum in lacte videam partes caſeoſas plures, quæ ſolidam ſubſtantiam obtinent; vt mirum ſit quidem prouectiori ætate hoc vno alimento viui; ſupra naturæ vires tamen haud ſit: vt ritè inter mira naturæ Schenckius repoſuerit obſeruationem Bruyerini aſſerentis lib. 2. cap. 6. de re cibaria, ſe nouiſſe quandam puellam in Gallia Belgica Chauniaci natam loco non paupere, quæ annos iam nata ſedecim, aut eo plus, ſolo lacte educata fuerat, alterius cuiuſcunque cibarij expers.

Obſer. medic. lib. 7. Puella ſolo lacte nutrita ad annum ætatis 16.

Ceterum longe alia ratio eſt de vino ſolo, cuius vnius vſu alendis partibus mollioribus abunde proſpicere poſſumus; at ſolidiorum partium nutricatui ſufficienter prouidere non poſſumus; quum paucæ nimium ſint in vino partes craſſæ ſolidioribus membris nutriendis aptæ. Præterea vero admittentes exempla omnia ex hiſtorijs petita de mulieribus, quæ proprios parentes in carcere ad multos dies lacte proprio aluerunt; negamus tamen illos multo lõgiori tempore huiuſmodi alimento ſeruatos iri; natura enim quibus dentes tribuit, ijs vt ſubſtantiam ſolidiorem conceſſit, ſic ſolidioris quoque alimenti neceſſitatem incuſſit, vſumque imperauit; ſufficit autem dentatis, hoc eſt adultis ad multos dies lac ſolum, ſolumque vinũ, quia partes corporis noſtri ſolidiores,vt quæ difficilius,minusque abſumuntur quam molles, non ita cito requirunt alimentum ſolidum, ac molles dilutum; & eo magis, quo nonnihil etiam ſolidæ ſubſtantiæ ſibi hauriunt ſolidiores partes ex lacte, ac vino; ſed quum plus ſolidi de lacte trahant, quam de vino; hinc fit vt lactis vnius vſu diutius perduret homo,quam vini ſolius: Quod autẽ dentatis fortaſſe non ſufficit biennio lac ſolũ, edentulis pueris ſufficit,ideo fit quia hi tenellas obtinent omnes partes corporis, quæ alimentum ſibi familiare poſtulant vino ſolidius,lacte non ſolidius.

Lac ſolum cur adultis ad multos dies ſufficiat.

Cur lac vitam diutius produsat quam vinum.

Cur pueris ſolum lac ſufficit

Vino ſolo ſi carceratus vixit ad viginti dies: ſi ſenes maxime vtantur Platoni, & graciles Galeno; non tamen abſtinentes ali potuiſſe.
Cap. CXXIV.

QVod poſterius adducitur exemplo de carcerato, qui amico elanculum ſuggerente vinũ ſolum hauriens abſque alio nutrimento ad vigeſimam diem ſuperuixit, non arguit eodem victus genere vixiſſe, aut viuere potuiſſe ieiunantes, de quibus inſtituta nobis eſt contemplatio; quod enim ſolum alimentum vitam conſeruare poteſt ad viginti dies, non propterea ipſam conſeruare poterit ad plures menſes, ad annos integros; nam ſuperius etiam notatum eſt aquam ſolam conſeruare vitam quoquopacto eius, qui aquam non bibens eitius interijſſet: Ob rationes ergo repetitas antea contingit belle vt ſolo vino ad viginti dies, vel paulo plures ali, & viuere poſſit homo, ad plures menſes,& annos haudquaquam poſſit; vt propterea ieiunantes, ſi qui vinum bibant,eo ſolo nutriri dicendi non ſint. Senibus autem Plato vinum tribuit veluti medicamentum potius,quam vt alimentum, pulchre nobis inſinuans ætate matura homines vberiori potione vini vti debere, quia ſenectuti vinum confert non ſolum vt alimentum, quod vulgo etiam notũ eſt, ſed præſertim vt medicamentum, quo calor innatus ad extinctionem vergens viuidior fit, & frigiditas repellitur; vnde viribus quoquopacto redintegratis vſu vini reiuuenescit ſenior; ſiquidem ſenex non eſt,qui vires habet integras ex Galeni decreto: Vt autem laudamus,& concedimus largiorem vini vſum ſenibus, quam iuuenibus, quia iuuenes a vino nullam medicamenti rationem deſiderant, à quo ſeniores alimentum ſimul, & medicamentum poſtulant; ita non concedimus vino ſolo ſenes nutriri poſſe ad multum temporis, minusque iuuenes, cuiuſmodi fuere plurimi, ne dicam omnes abſtinentes: iuuenibus enim ad incrementum partium ſolidarum plurimum ſolidi alimenti opus eſt; ad caloris æſtũ temperandum aqua potius quam vinum requiritur; ſenibus contra vinum ſumme neceſſarium eſt ad calorem labantem ſuſtinendum, ad partium molliorum effluxum quoquopacto ſupprimendũ; ſolidum vero alimentum minori copia, aliqua tamen copia conuenit ad alendas etiam partes ſolidiores, quæ,dum molliores vino aluntur, vino ali nequeuntes abſque alimento eſſe non poſſunt: ſiquidem non alitur in corpore vna pars, alijs non enutritis. Nihil ergo ſibi ex Platone corrogat vir ſapiens, qui cenſet abſtinentes vino ſolo nutriri.

2. de Leg. Senibus vinũ vt conueniat ex Platone. Vinum ſenibus vt ſit medicamentũ. Senex non eſt, qui vires habet integras Galeno 11. meth. cap. 9. Cur ſenibus vinũ largius quam iuuenibus bibendũ ſit. Solo vino ſenes non ali poſſe ad multũ tempus.

Quã ſententiã longe minus perſuadere poteſt nobis allatũ poſterius ex Galeno placitum; quia dum alendis, reficiendisque corporibus gracilioribus, æque improbato abſolute alimento maxime nutriente, & nutrimento coctu facillimo, vſui maximo vinum eſſe ſcribit Galenus, haud ſane vinũ ſolum,remotis alijs omnibus edulijs amplectitur; ſed cenſens vno vino in potu vtendum eſſe eunctis, quibus nõ febrientibus refici corpus eſt opus, in cibo tamen & lac, & panem purum, & obſonium ex piſcibus ſaxatilibus,& alas, teſtesque gallinacei lacte nutriti, & perdices,& paſſerculos ijſdem nuper conceſſerat, duraſque carnes, glutinoſa, & omnia coctu difficiliora nutrimenta, licet maxime alerent, interdixerat; vt ex Galeno ibi non conſtet gracilia corpora ſolo vino refici, quod affertur ab egregio viro.

9. meth. cap 6.

Ali-

Alimentum maxime proprium an ſolum ſufficiat alendo corpori; vinumque vt ſit alimentum tale; quod omni viuenti competat, brutis præſertim, & plantis. *Cap. CXXV.*

De cauſ. morb. cap. 3.

PRæterea & in alio argumento citata Galeni ſententia ſcribentis vinum maxime proprium alimentum eſſe, nobis recipitur; quod autem addidit vir doctus alimentum maxime propriũ per ſe ſolum nutriendo viuenti ſufficere poſſe, non recipitur; nam eo non determinatur id quod eſt eſſe alimentum maxime proprium, quod ſolum ſufficiat alendo corpori, ſed eo quod poſſit alere ſimpliciter, ac eſ ſe mutari in ſubſtantiam viuentis, & hoc ad ſalis, & saporis differentiam, qui potius eſt condimentum alimenti, nec per ſe ſolus alere poteſt: immo etiam ad aquæ diſcrimen, quæ alimenti vehiculum eſt, non alimentum proprie: ſecus enim mutata materia, eodem argumẽto fieri oporteret vt corpus ſolum ſufficeret ad conſtituendum hominem, quum illud ſit hominis pars conſtitutiua maxime propria; ſed quia id a veritate longe abeſt hominem ſolo corpore contineri, nec dignũ vt Ariſtotelis autoritate confirmetur; falſum eſt ergo quod maxime proprium eſt alicui, hoc ipſum illi ea in re ſolum ſufficere, in qua illi maxime proprium eſſe dicitur: Ad confirmationem vero negamus abſolute quæ ſola nutriendo corpori ſufficiunt, ſed alijs indigent, vere, ac maxime proprie alimenta non eſſe; nam braſſica, vel cucurbita, licet ex ſe ſola non ſufficiat homini nutriendo, maxime proprium tamen eſt alimentum; quid olera conſumerem? panis duplici coctura ſiccior, quem biſcoctum vulgo nuncupamus, maxime proprium eſt homini alimentum, nihilo minus quam vinũ; & tamen haud ſolo pane viuere poſſemus; indigeremus enim liquore, quod poſſet in ventriculo panis concoqui, & coctus ſub forma chyli, & ſanguinis per venas anguſtiores deferri ad hepar, & ad partes corporis vniuerſas. Tum vero demus quæ non ex ſe alendo corpori ſufficiunt, non eſſe alimenta maxime propria; non tamen proinde fit vt quæ ſunt alimenta maxime propria, ex ſe ſola ſufficiant alendo corpori; alioquin mutata materia iſdem terminis fieri deberet vt, quemadmodũ accidentia, quæ per ſe ſola non ſufficiunt conſtituendo animali, non ſint maxime propria principia conſtituentia viuens; ita prorſus anima ſola, quæ eſt maxime proprium principium conſtitutiuum animalis, per ſe ſufficeret ſine corpore ad animal conſtituendum, quod nemo dixerit extra Academiam, potiſſimum in Peripato. Deinceps autem ſi liceat rem acriter expendere, notamus ex Porphyrio, & Ariſtotele maxime proprium dici quod competit omni, ſoli, & ſemper, non quod ſolum ſine alijs ſufficere poſſit: ſic maxime propriũ hominis dicitur eſſe admiratiuum, & riſibilem; ac maxime proprium ſubſtantiæ ſuſceptibilem contrariorum eſſe; quum tamen hoc ſolum ſubſtantiæ non ſufficiat, neque alterutrum illorum homini; modo Galenus animaduertens vinum conuenire poſſe tanquam alimentum quoquopacto omni viuentium generi, ſoli, & ſemper; probe dicere potuit vinum eſſe maxime proprium alimentum: conuenit quidem vinum ſub ratione alimenti omni viuentium generi quoquopacto, id eſt generatim, non ſigillatim; nam tria quum ſint viuentiũ genera, quibus alimenta in vſum veniunt, homo, brutum, & planta; vinum ſingulo generi cedit in alimentum; de hominibus certum eſt viro doctiſſimo, & vnicuique noſtrum; de brutis teſtimoniũ perhibet Clariſſimus Bonamicus ſe nouiſſe quendam, qui vinum canibus venaticis offerret ad curſum; noſque nouimus conductitios equos mire vino refici, & excitari ad curſum; oblatum enim panem vino maceratum ingerentes, & reliquum in vaſe vinum haurientes mirifice roborantur omnia iumenta, vt non ab re canat Homerus Hectora ſuis equis propinaſſe vinum, eoſque proinde monuiſſe vt Andromachæ faueant ſi *(appoſuit*
Vobis primis mellea dulcedine oblectãtem caſeũ
Vinoque infuſo bibere quantum animo libuerit.
Vtque mirari non deſinam finxiſſe Apuleium, non ignobilem alioqui Philoſophum, olim tantopere admiratos fuiſſe Thyaſi Epulones aſinum meri mulſi grandiſſimum calicem libentiſſime bibentem; erat autem mulſum vinum auſterum cũ quinta mellis parte, quo viri delicati vterentur in prima menſa, cuius diligentem apparatum Palladius, & vſum Catius eſt docet, vel Bonamico notante. Quin & ſerpentes vinũ præcipue appetere notauit Plinius. In plantarum autem genere quaſdam eſſe, quę vini potius quam aquę affuſione delectantur, vt platanus ante Bonamicum obſeruat doctiſſimus Coſtæus, & ante Coſteum Plinius. Quum ergo vinum (quod vix vlli alteri contingit alimento) omni viuentium noſtratium gradui alimentum præbeat, ac ſoli; nam præter plantas, bruta, & hominem, nihil vino ali poteſt; ac ſemper; nulla enim temporis differentia eſt, qua uinum moderate ſumptum non alat prędicta uiuentia; ſcite Galenus ait uinum eſſe maxime proprium alimentum; inde tamen haud fit ut ſolum ſine alijs nutrimentis homini alendo ſufficiat ad longum tempus.

Vinum vt Galeno ſit maxime proprium alimentũ

3. de alim. cap. 6.

Vinũ brutis quibus conueniat

Lib. de aſin. aur. 10.

Apuleius notatur in aſino vinum bibẽte.

Lib. 10. cap. 72.

3. de alim. cap. 9.

Lib. 12. cap. 1.

Plantas vino delectari.

1. de ſtirp. cap. 17.

Vinum eſt alimentũ a ſalis, & aqua diſcrimẽ.

2. phy. t. 25.

Maxime propriũ alimentum ſolum nõ ſufficere.

2. phy. t. 31.

cap. de proprio

Gr. de ſubſt.

Maxime proprium quid.

Vltimum alimentum vtile quod ſit, an ex vino ſolo fiat, & vtrum omnibus partibus alendis ſufficiat. *Cap. CXXVI.*

AD aliam uero rationem concedentes uinum per ſe ſolum multiplici actione caloris tandem uerti poſſe in ultimum alimentum utile immediate uertendum in alendarum partium ſubſtantiam, & in ſeminis materiam, quæ reliquum illud eſſe dicitur ultimi alimenti utilis, quod ſupereſt membrorum nutricatui; quod gratis accipitur, & indiſtincte, alendis hominibus ſufficere alimentum utile omnes coctiones paſſum, a uenisq; capillaribus iam effuſum, & partibus adhęrens proxime nutriendis, id nobis diſtinguendum eſt; nam hoc ultimum alimentum non unius ubique ſubſtantiæ, ac naturæ eſt, ſed uariæ, ac multiplicis, tũ quia ex aſſumptorum diuerſa eſſentia uarij ſucci eliciun-

Vltimum alimentũ cur variæ naturæ.

eliciuntur; tum etiam quia varijs membris conſtituitur homo, quæ ſigillatim non aluntur niſi humore ſibi congeneo, adeo vt ſuccus aptus alendo cerebro ineptus ſit nutriendo cordi, & oſſibus; conſimiliter in alijs: Itaque vltimum illud alimentum, quod per ſe ſolum ſufficiat alendo corpori, neceſſario in ſe continere debet ſuccos varij generis proportione reſpondentes varijs naturis alendarum partium; neque enim aliquæ tantum partes ali poſſunt in viuente, ceteris non enutritis, ſed omnes æque aluntur Ariſtoteli, quod ſæpenumero notauimus antea. Adijciendum his eſt, non ſufficere in alimento, quod ſolum homines enutrire valeat, reperiri tot numero partes, quot ſunt membrorum nutriendorum naturæ, his familiares; at vlterius opus eſſe vt proportionata quoque ſit ſucci cuiuſque moles quantitati partium ſibi familiarium; ſi enim alendum corpus multas obtinuerit partes ſolidas, & conſiſtentes; profecto illi nutriendo alimentum id non ſufficiet ſolum, cuius natura fere tota eſt fluxilis, minimumque ſoliditatis, & cõſiſtentiæ particeps: Quum ergo vinum huiuſmodi ſit, etiamſi abſolute verti queat in ſemen, & in vltimum alimentum; quia tamen hoc vltimum alimentum ex vino ſolo genitum ferme totum eſt fluidum, pauciſſimaſque, ne dicam nullas, continet in ſe partes conſiſtentiæ, ſoliditatiſque compotes; proculdubio vt mollioribus alendis carnibus, pinguediniſque, ac ſeminis procreationi ſufficit; certe oſſibus, neruis, venis, cartilaginibus, aliiſque membris ſolidioribus nutriendis non ſufficit: Eo itaque ſolo ali non potuere ieiunantes noſtri.

2. de an. t. 14. 2. de gen. t. 35. Alimẽto, quod ſolũ ſufficiat alendo corpori, quæ neceſſaria

Vino ſedari famem non poſſe, ſitim poſſe; fame ſimul ac ſiti animal angi non poſſe; famemque, ac ſitim ad uarias partes attinere, et quid proprie ſit fames, ac ſitis explicatur.

Cap. CXXVII.

AD poſterius argumentum concedentes omne alimentum externũ generatim eſſe obiectum ſitis, & famis; illamque definiri appetitum frigidi, & humidi; hanc vero calidi, & ſicci; quinetiam vltro dantes alimentum per ſe ſolum vtrique deſiderio ſatisfaciens reficiendo id omne calidi, frigidi, humidi, & ſicci, quod e noſtri corporis ſubſtantia effluxit, ſufficere homini poſſe diu ſine alijs edulijs; negamus primum vini vnius vſu famem, & ſitim ſedari; ſatisfacere quidem vinum ſiti poteſt, fami non poteſt: quod autem affertur in oppoſitum, ſi nos premat inedia ſimul & ſitis, vino ingeſto primum tolli ſitim, deinde famem quoque ſedari; multiplici de cauſſa non admittitur; ac in primis quia falſo nititur ſuppoſito, nimirũ nos fame ſimul ac ſiti poſſe torqueri, ſunt enim paſſiones incompatibiles; quod & Ariſtoteles innuit aperte ſtatuens ab exercitatione ſtatim ob laborem nos ſitire, ac propterea non eſurire; idipſum & ratio perſuadet, quum enim vtraque affectio, fames nimirum, ac ſitis, ad eandem facultatẽ pertineat, videlicet ad eundem appetitum, naturalem Medicis appellatum, qui reuera determinatur

Nec famẽ, ac ſiti nos poſſe ſimul torqueri. 7. ſect. pro bl. 30.

Famẽ, ac ſitis ad eã dem facul-

ad vnum, nec ſimul contraria deſiderare poteſt; profecto ſimul cupere non poteſt ſenſus idem calidum, & frigidum, humidum & ſiccum; proinde que animal ſimul fame, ac ſiti affligi non valet; quarum illa deſiderium calidi & ſicci definitur, hæc autem frigidi, & humidi cupiditas. Deinde vero eſto fames cum ſiti coniuncta, ſane vtraque ſimul angi non poſſumus; quia quum vtraque, Platone quoque adnotante in Philebo, ſit vel doloris ſpecies, vel interuentu doloris, triſtiſque ſenſationis affectio nos angens; quumque diuerſas partes obſideant fames, ac ſitis; nam fami ſubijcitur potiſſime os ventriculi, ſiti vero guttur, ac pulmo præcipue; plane quum ex Hippocratis oraculo duobus doloribus ſimul non eundem locum infeſtantibus vehementer alterum obſcuret; propterea ſimul fame, ac ſiti moleſtari non poſſumus, vehementiori alteram obſcurante. At ſunto diſputationi fames, ac ſitis, vt gentur viri Clariſſimi ex Galeno, affectiones vnius, & eiuſdem partis; profecto quemadmodum duobus doloribus ſimul non eundem locum infeſtantibus vehementior alterum obſcurat; ſic viciſſim eundem locum torquentibus alter alterum auget, immo potius in vnum confunduntur; quo factum eſt vt altero ſedato, alter miteſcere videatur; vel etiam ſummo dolore magna ex parte affatim ſublato, vniuerſus uideatur extirpatus; vnde ſimul eſurienti & ſitienti vinum ingeſtum vere ſolam demit ſitim, ſed ſenſui quoque fames leniri, tollique uidetur, quum reipſa non auferatur. Vlterius autem & hoc obſeruandum eſt, alimentum illud ſolum ſufficere homini ad uitam, quo plene tum fami, tũ ſiti ſatisfieri poteſt; ſed uinum tollit quidem ſitim penitus, famem uero lenit, at funditus non demit; quippe illam ſicci alimenti copiam homini non affert, quæ ad omnia ſolidiora membra reficienda ſufficiens famem radicitus extirpet. Præterea uero propria ratio, qua vini potio ſitim tollere poſſit, famem non poſſit, ea eſt, quæ deſumitur ex famis, ac ſitis definitione; hæc igitur expendenda: Qua quidem in re, ut plerique uulgo exiſtimant, calidum illud & ſiccum, frigidum & humidum cuius definitur Ariſtoteli eſſe cupiditas fames, ac ſitis, non ſunt ſigillatim primæ qualitates, ſimplicesque elementorum eſſentiæ; nanque abſolute fames citra ſitim eſt appetitus miſti perfecti, quo reſtaurari valeant ſolidæ partes, in quibus præter calidum & ſiccum, frigidum quoque, & humidum reperitur; id ipſum iudices de ſiti: Sed calidum & ſiccum, cuius appetitus eſt fames (vt de hac primum loquamur) eſt miſtum potentia calidum, & prædominio ſiccum, ſeu actu ſolidum, atque conſiſtens; vbi enim abſumitur ſolida partium ſubſtantia, ſimul calorem illa innixum diſſolui neceſſe eſt; quoniam vero conſumi nequit ſolida partium ſubſtantia citra continui ſolutionẽ, & calor diſſipari non poteſt ſine intemperie; proinde neceſſe eſt vtriſque his exolutis, doloris ſenſum obrepere, quo ſtimulata natura facultatẽ excitat ad ea appetenda, quæ deficiunt, & ex quorum defectu ſenſus male habet; hic autem appetitus

tatem pertinet. Appetitus qui determinatur ad vnum.

Fames, ac ſitis vel dolor eſt, vel nõ ſine dolore. Fames, ac ſitis diuerſas partes obſident. 2. aph. 46

Duobus doloribus eundem locum infeſtantibus quid accidat.

Vino cur fames leniri videatur.

Alimentũ quod ſolũ ſufficiat ad vitam. Vide lib. 4. cap. 50.

Definitio famis, & ſitis explicatur. 2. de an. t. 28. Calidum, & ſiccum, frigidum, & humidum in fame, ac ſiti non eſſe qualitates primas. Calidum, ac ſiccum, cuius appetitus eſt fames, quid ſit. Vnde proxime fiat dolor, & ſenſus triſtis in fame deſcendans.

proprie fames eſt; vt propterea recte ſupra cum Platone dixerimus famem eſſe dolorem quendã, vel dolori quid neceſſario coniunctum; neque ab re nuper ſtatuerimus ſiccum illud, cuius appetitus fames eſt, non eſſe ſimplicem aut qualitatem, aut elementi naturam, ſed miſtum perfectum, actu ſolidum, & (ſi libet) à prædominio ſiccum; verius tamen ſimile ſicco; nam quum natura ſicci ea eſſe perhibeatur Ariſtoteli, vt proprio termino coerceatur, non alieno; ſolida partium ſubſtantia quum alienis terminis haud terminetur, ſed proprijs, ſicci naturam æmulata rectiſſime ſicci nomine inſignitur:

Natura ſicci quæ. 2. de gen. t. 9.
Solida cur vocentur ſicca.

At quemadmodum diſſipatione ſubſtantiæ ſolidæ partium, opus eſt calorem illarum fatiſcere; ita plane ipſius materiei denſioris inſtauratione calorem adoleſcere neceſſe eſt; nam vbique in conſiſtentiori, ſolidiorique ſubiecto calor vigeſcit. Sic ergo fames eſt appetitus calidi & ſicci, hoc eſt cibi ſolidioris, quo denſior conſiſtentia partium refecta calor inſitus intenditur; ſeu (quod pridem monebamus) calidi poteſtate, ac ſicci, ſolidiue actu: Alioquin etenim pellitur fames cibis tum actu, tum quoque à prædominio frigidis, vt pane hordeaceo, cucurbita, & conſimilibus.

Refecta ſubſtantia ſolida cur calor adoleſcat.
Vide lib. 4. cap. 24
Fames vt ſit appetitus calidi & ſicci.
Origo ſitis

Vbi vero conſumatur partium noſtrarum humiditas tenuis, ac mollis, ſeu illa ſit propria, & interior, ſeu aduentitia partibus, & extrinſecus affuſa; quod ob laborem ſtatim contingere maxime docet Ariſtoteles; neceſſe eſt inducta ſiccitate calorem acui præter modum; vrgente vero intemperie, & humidi neceſſitate, ſenſus male afficitur, ac ſuſcitat facultatem ad appetendum calori refrigerium, & ſiccitati humorem; hic autem appetitus ſitis eſt.

5. probl. 80.
Siccitate calor acuitur.
Vnde dolor, ac ariſtis ſenſus in ſiti.

Ac porro ſi calor æſtuet, conſumpta humiditate partium propria, quia humiditas hæc aqua ſimplex non eſt, ſed miſtum perfectum; ſitim efficit, quam vino ſedari oporteat: Sin calor ardeat conſumpta maxime humiditate aquea partibus extrinſecus affuſa, vt ob laboris vehementiam, ſalitorumque, ac deſiccantium pulverum ingeſtionem, ſitis exoritur, quã vino puro augeas, aqua ſola, vel pauciſſimo vino, acetoue temperata extinguas; quo nomine meſſoribus ad ſitim Galenus aquam, vel poſcam laudat, vinumque nobis concedit niſi dilutiſſimum:

Vide lib. 4. cap. 51. & 52.
Sitis, quæ vino ſedanda.
Sitis, quæ vino augeatur, aqua extinguatur.

At vero æſtum caloris temperat corpus actu frigidum; ſiccitatem vero moleſtam tollit humidum illud corpus, quod ſit actu liquidum, & fluxile, minimeque cõſiſtens: Sitis ergo eſt appetitus frigidi, & humidi, hoc eſt, corporis actu frigidi; & fluidæ ſubſtantiæ, quo ſimul poſſit caloris incendium extingui, & moleſta ſiccitas emolliri:

Sitis vt ſit appetitus frigidi, & humidi.

Quum ergo vinum actu frigidum ſit, & liquidum, minimeque conſiſtens, nulliuſque particeps ſoliditatis; plane illius vi ſitim, non famem omnino tollere poterimus: Et quum vini potio apta ſit omnino ſitim extinguere; famẽ ea ex parte ad ſummum leuire poterit, qua poteſtatem habet calefaciendi, penitus autem tollere non poterit, quum ſolidam partium ſubſtantiam non habeat, cuius fames eſt appetitus non minus quam caliditatis: Quare ad argumentum, id alendis hominibus ſatis eſt, quo ſimul fames, ac ſitis pellitur ex toto, non ex aliqua parte ſolum; at vinum ſoli ſitienti omni ex parte conſulit, non item eſurienti, ſed ea ex parte tantum, qua fames eſt libido calidi; qua vero ſiccum, ſolidumque deſiderat fames, nihil à vino recipit; cui liquida prorſus ineſt, fluxaque materia.

Vino cur ſitis, non fames, tollatur.
Vino cur ex parte fames leniatur.

Amplius neque illud abſolute concedendum eſt; vino ſolo id omne refici poſſe calidi, frigidi, humidi, & ſicci, quod e noſtri corporis ſubſtantia effluxerit; nam particula illa, *Omne*, vel reſpicit numerum, vel molem; ſi numerum, concedimus vini potu refici poſſe ſingulas partes elementares noſtri corporis; quippe vinum eſt miſtum perfectum omnium elementorum particeps; ſed admonemus hoc non ſufficere alendo corpori, vt humidum, calidum, ſiccum, & frigidũ apponatur; at oportere apponi hæc ſingula in debita menſura, quæ magnitudini alendarum partium reſpondeat; vinum autem quum tantum ſolidi, ac ſicci alimenti non afferat, quantum ſatis eſt ſolidis partibus enutriendis, propterea ſolum alendo corpori non ſufficit: ſin vero molem reſpiciat, vt libenter damus eo ſolo nutriri poſſe homines, quo refici poteſt illud omne, totumque humidum, frigidum, ſiccum, & calidum, quod e corporis partibus effluxerit; ſic infitiamur ſolo vino refici poſſe tantum ſolidioris, ac ſiccioris materiæ, quantum e corpore diſſolutum fuerit; quum vinum minime conſiſtens ſit, habeatque totam ſui materiam fluxilem, ac liquidam.

Vino ſolo non refici omne quod effluit e corpore.
Vino refici ſingulas partes elementares.

Vltimo hac in re animaduertere liceat nomine famis, ac ſitis nos poſſe duas affectiones intelligere, nimirum & peculiarem paſſionem ventriculi, ac faucium, quæ fames eſt animalis cum ſenſu ſuctus, de qua nuper actum eſt; & paſſionem vniuerſi corporis, quæ eſt defectus humidi, & frigidi, calidi, & ſicci in toto corporis habitu; quæ fames eſt naturalis cum ſuctu, ſed citra ſenſum ſuctus; quæ communis etiã eſt plantis; de qua paſſione loquitur cum Plato famem ac ſitim appellans euacuationes, & indigentias habitus corporis, ſeu corporis, vt quid eſt contradiſtinctum ab anima; tum quoque Ariſtoteles dum admonet eſurientibus, ac ſitientibus illico ingeſto cibo, ac potu, non tolli famem, ac ſitim; quia non protinus ac repletus eſt ventriculus, ceteris partibus exinanitis proſpectum eſt:

Fames, ac ſitis ſeorſũ duplex affectio eſt.
Vide lib. 4 cap. 50. & ſequ.
Fames naturalis quæ.
In Philebo & 9. de Repu.
22. ſect. probl. 2.

Vel potius dicamus famem, ac ſitim exactam illam eſſe, in qua hæc omnia conueniunt, exinanitio partiũ; appetitus naturalis in partibus; ſuctioque continuata vſque ad ventriculum, & os eius; inde in ventriculo, & faucibus ſenſus moleſtus ſuctionis; & appetitus animalis rei externæ; ut pulchre inſinuauit nobis Ariſtoteles loco citato; quem non animaduertens ſubtiliſſimus Scaliger famem non vult dici iecoris, & aliorum membrorum, licet velit in illis eſſe ſuctionis ſenſum: quorum dogmatum neutrum recipimus; non poſtremum, quia ſenſui non reſpondet intercete, & alijs partibus omnibus (præter ſtomachum) exinanitis, exſuctiſque alicunde, ineſſe illius ſuctionis ſenſum; neque rationi; non enim oportet ſenſum ſuctus ineſſe niſi ei parti a qua ſugunt aliæ, non autem ſugentibus ſuæ ſuctionis ſenſus tribuendus eſt; ceterum partes,

Famis, ac ſitis exacta delineatio.
Notatur Scaliger. Exer. 343
Vide lib. 4 cap. 52. 53.

In fame, ac ſiti omnia membra ſugũt e ſtomacho, non vnum ex alio.

Senſu. ſuctus nulli parti ineſt niſi ſtomacho.

Moleſtia partium aliarũ in fame vnde ſit, ſi ſenſu ſuctionis non angũtur.

Vide lib. 4 cap. 50. & ſequ. lib. 4. cap. 52. 53. 22. probl. 2.

tes omnes per venas continuato ductu ſugunt à ſtomacho, non aliam ex alia, vt neruus e muſculo, digitus e manu, manus e brachio, & ita de ceteris; quare ſenſus ſuctionis in ſolo ſtomacho ineſſe debet, a quo ſolo per venas omnia membra ſugũt. Deinde vero ſuctus ſi alijs quoque partibus præterquam ſtomacho ineſt, profecto citra ſenſum illis ineſt, vt ineſt partibus plantarum: quis enim fameſcens in iecore, ac reliquis partibus ſenſu ſuctionis angitur? angitur quidem fortaſſe defectu, ac debilitate ob inopiam ſpirituum, nequeunte virtute rectrice ſuſtinere membrorum molem, vt in animi deliquio; non angitur triſti ſuctionis ſenſu, qui famem, ſitimque conſtituens proprius eſt oris ventriculi, ob rationes infra commodiori loco afferendas: multo minus primum dogma recipimus legentes in Ariſtotele, ventre repleto nihilominus択 ſupereſſe ſitim, ac famem; quia membra corporis nondum commodum ſibi humorem & alimentum attraxere; quod vbi contigerit, tum ſitim, ac famen tolli, nec aliter euenire poſſe. Sed redeamus ad penſum. His poſitis concedentes viro ſubtili quoquopacto vinum ſolũ tollere poſſe ſitim, ac ſedare famem, quæ ſunt affectiones particulares gutturis, ac ventriculi; negamus vino ſolo proſpici ſufficienter illi indigentiæ ſicci, quæ pertinet ad vniuerſum corporis habitum; adnotantes alimento, quod ſolum vniuerſo corpori nutriendo ſufficere debet, id opus eſſe, vt ſitim, & famem tollat, quæ reſpicit conſimiliter vniuerſum corpus, non quæ ſolius ventriculi, & gutturis paſſio eſſe dicitur.

Hippocrati vinum ſedare famem, vt medicamentũ, non vt alimentum: Galeno autem vinum ſolum nutrire inter alios liquores, non corpus vniuerſum ſufficienter alere.
Cap. CXXVIII.

2. aph. 21.

QVod autem ex Hippocrate affertur aſſeuerãte famem ſolui à vini potione, facile poteſt explicari; nihil enim fauet hoc placitum viro doctiſſimo, tum quia ibi ſermo eſt Hippocrati de fame particulari, quæ affectio eſt vnius ventriculi, non autem de illa quæ totius corporis inanitionẽ ſequitur vniuerſalis cupiditas, & ſuctus membrorum omnium; vinum autem ſi tollat famem ventriculi, non autem proſpiciat inanitioni vniuerſarum partium, certe ſolum homini alendo non ſufficiet; tum quia ibi notante Galeno fames duum generum ſpectatur in homine; alia eſt affectio naturalis ob effluxum ſuſtantiæ corporis noſtri, quacunque de cauſſa fiat; alia vero eſt morboſa conſtitutio ex frigida intemperie ſtomachi; vinum tribuit Hippocrates velut medicamentum morboſæ famis, non vt alimentum in ea, quæ dicitur ſecundum naturam; immo ex Galeno citra morbum fame laborantes, ſi vini ea potione vtantur, quam morboſæ fami concedit Hippocrates, tantum abeſt vt inde bene habeant, quod potius multa morborum grauiorum genera incurrant. Addimus Hippocrati aliquando naturalem famem,

Fames duum generum.

Lib. de ſtat. Naturalẽ famem cur

quam eo quod homini moleſtiam, triſtitiamque inferat, communiori vocabulo morbum appellat, cibo ſedari, non autem potu; quo tamen ſitim pariter vrgentem auferri ſcribit ipſemet eodem loco ad famis differentiam: cui viro aſſentiens Plato ait cupiditatum manifeſtiſſimas eſſe ſitim, & famem, illam quidem potus, hanc vero cibi. Quod vltimo loco ex Galeno proponitur eximij viri placitum non munit; perſpicuis enim verbis aſſerit Galenus vinum ſolum inter alios liquores vim habere nutriendi, quod & nos lubenti animo ſuſcipimus; non ſcribit autem ibi Galenus vino ſolo vniuerſum corpus ſufficienter ad multum tempus poſſe nutriri, quod putat vir egregius, & nos negamus audacter. His ergo rationibus viro doctiſſimo abſtinentes noſtros vna vini potione fuiſſe nutritos exiſtimanti ſubſcribere non poſſumus.

Hipp. cur morbũ appellat.

4. de Rep.

De ven. aff. cap 6.

Septima opinio decernens abſtinentes noſtros ali pituita, & ſuccis crudioribus, qui vlteriori caloris actione in probum alimentum uertantur; quod Magni Alberti placitum recepere plurimi.
Cap. CXXIX.

POſt ſententias abſtinentibus noſtris alimentũ externum concedentes, illæ nunc ſe ſe nobis offerunt conſiderandæ, quæ ipſos interno quopiã alimento nutriri aſſerunt; inter quas vulgatiſſima illa eſt, quæ à Magno Alberto proponitur, & a quamplurimis alijs fuſius excolitur; nempe diuturnæ huius abſtinentiæ cauſſam ad vnius pituitæ, crudiorisque ſucci redundantiam redigi: oportet autem neque recentiores viros in his defraudare, quæ vel inuenerunt, vel ſequuti ſunt; & tamen ea, quæ apud antiquiores aliquos poſita ſunt, autoribus ſuis reddere: neque dubitari poteſt quin latius quidem, & dilucidius quomodo, & qua pituita nutriantur ieiunantes noſtri Ioubertus, Citeſius, Portius, Conciliator, Bottonnus, & alius quiſque explicauerit; nihil tamen reperijſſe videntur, quod non à vetuſtiore Alberto breui theoria comprehenſum fuerit; quamobrem licet philoſophorum, medicorumque plurimi eam de propoſito ſententiam habuerint, vt opinarentur abſtinentes noſtros ali crudiori ſucco, & pituita; quia tamen primus omnium hanc ſententiam in vulgus extulit Magnus Albertus, propterea illum huius placiti autorem appellamus, in quo tamen afferendo aliorum etiam ſi quæ occurrent propria dogmata referemus. Albertus quidem ſic de propoſito philoſophatur, Animalia frigido temperamento prædita voracia ſũt; proinde multas cruditates phlegmaticas, & viſcidas intra corpus accumulant, quibus à calore debili ſenſim conſumptis, & in alimẽtum mutatis diu nutriri poſſunt, citra vllum aliorum nutrimentorum vſum: quum autem abſtinentium temperies frigida fuerit, calorque debilis, iccirco multa pituitæ, crudiorisque ſucci copia congeſta illis ab omni cibo abſtinentibus diu alimento eſſe potuit. Quibus autem frigida temperies ineſt, ſeu calor imbecillis; quiue frigidis, & viſcidis

De nutrimen. & nutr. tra. 1 cap. 4. 7. de animal tr. 3. cap. 3.

viſcidis valde cibis vtuntur, & voraces ſunt, meatuumque cutis conſtrictione rigentes, aut denſati; ij omnes facile diu poſſunt abſtinere, illaque omnia perpeti, quæ hyeme latentibus, & abſtinentibus accidere compertum eſt, vt ſcilicet nullo cibi, potuſue deſiderio teneantur, & diu ſine alimento externo ſuperſtites eſſe valeant; namque frigiditas, quacunque de cauſſa ventriculum afficiat, inordinatum, intenſumque appetitum excitat; quo nomine aquam potātes voraces eſſe admonet Hippocrates, & melancholia ſtomachum ex liene petente famem procreare obſeruat Auicennas: Eſurientes igitur multa ingurgitant edulia, quæ ſi cum frigiditate coniunctam craſſitiem habuerint, ac viſciditatem, ab imbecillo calore nequeunt probe digeri, & in chylum, ſanguinemque coctum transmutari; fiunt ergo inde multi ſucci crudi, craſſi, ac lenti, quibus communi nomine pituitæ nuncupatis nō modo ventriculus, & inteſtina, ſed meſaræi venę, iecorisque, ac vniuerſi corporis vaſa repleātur: quæ igitur pituita in venis vniuerſi corporis continetur, nomine ſanguinis crudi, & ſemicocti, non niſi lente conſumitur, & ſenſim à calore debili vlteriori actione coquitur in ſanguinē, quo aluntur partes omnes aſſidue; quæ vero in hepate continetur, paullatim etiam chyli crudioris naturam exuit, & prima ſanguinis induit rudimenta, fluxuri ad partes alendas; quæ in meſenterio eſt, nihilominus lente coquitur, quæque in ſtomacho ſeruatur, haud ſolum & ipſa ſenſim, ac tarde mutatur in chylum fluxurum ad hepar, ſed etiam lentore ſuo nauſeam, & ciborum odium accerſit; & quemadmodum repletæ venæ vltimæ nihil, aut minimum trahunt a maioribus, ita hæ ab hepate, iecur a meſenterio, meſæreum a ſtomacho nihil, vel inſenſibile quid exugit: nullo itaque facto ſuctionis ſenſu, nulla vrget fames; quinimmo lenta pituita, viſcidiſque ſuccis ventriculum infarcientibus diſijcitur appetitus, euocatur inappetentia, cibique faſtidium, & odium: Calore autem debili exiſtente, cuteque adſtricta, neque multa portio ſubſtantiæ defluit e corpore, neque magna copia pituitæ redundantis conſumitur in alimētum, niſi poſt multum ſpacium temporis; immo vero quæ pellebantur ad cutem excrementa, & partium ſubſtantia in vapores caloris actione diſſoluta, extra corpus egredi geſtiunt, non patente exitu, & a cutis frigore natiuo (orta eſt enim ex humido craſſo, & viſcido ab ambientis frigiditate coacto) euaporantia ea inquit frigore cutis denſata reflectuntur iterum ad partes interiores in phlegmatis naturā, quod obſeruare licet in olla feruentis aquæ; atque ita ſæpius iterata circulatione, coctioneue tranſmutatur in ſanguinem, & alimentum partium; quibus ideo ſufficit, quia circuli nullus eſt finis; ſic enim Ariſtoteles generationem circulo perpetuā efficit ex eadem mole: Abſtinentes vero noſtros frigido temperamento, & calore debili extitiſſe, voraceſque, ac frigidis, lentiſque, ſeu viſcidis alimētis aſſuetos, cuti que conſtipatos, inde coniectari liceat, quia fuerint omnes fere feminæ, vel viri melancholici, & in regionibus frigidioribus, atque torpentes, ſomnolenti, ac deſides; nanque mulieribus eum temperies frigida, calorque debilis, tum propria eſt voracitas, vt pueris; his quidem ob caloris conſumentis robur; illis autem ob ſubſtantiæ mollitiem, diſſolubilitatemque: melancholici quoque frigido ſunt temperamento, & ingluuioſi; at regio frigida frigidorum, lentorumque ferax eſt alimentorum; torpor autem, deſidiaque oritur interclusis vijs ob copiam phlegmatis in venis, & arterijs; vnde prohibetur ſpiritui tranſitus ad mouendas partes: ſed ſomnolentia fit calore debili occupato in craſſioris phlegmatis elaboratione, vnde multi vapores denſi oriuntur longi, & profundi ſomni autores. Hæc omnia de propoſito facile collegimus ex Alberto. Cuius vetuſtam opinionem non aſpernatur N. Rapinus illis verſiculis de abſtinente Conſolentanea editis,

Aut magico fallax in corpore ſpiritus errat;
Aut paſta exili lampade flamma ſubeſt;
Maiorem humanis legibus eſſe Deum.

Amplectitur Citeſius Rapino reſpondens

Nec noſtra fallax in Virgine ſpiritus errat,
Carmine nec magico faſcinat ille oculos:
Nec, veluti inciderit nūc dignus vindice nodus,
Quas poſuit leges tranſilit ipſe Deus.
Sed quod verſiculo tua, magne vir, annuit vno
Muſa, alita exili lampade flamma ſubeſt.

Et multo ante hos viros innouauit Conciliator, & inter iuniores Portius, Ioubertus, & alij, quorum preſtat rationes afferre, quas in Alberto non habemus, ſed ipſi e ſuo condo vere depromunt; atque vt a ſenioribus exordiamur, Apponenſis ratiocinium texit ex autoritate Hippocratis, & Galeni haud vno in loco aſſeuerantis eos, qui præditi ſunt frigido, & humido temperamento, habituque pituitoſo, non aſſuetam etiam abſtinentiam facile tolerare, pituita caloris miniſterio temporis proceſſu in ſanguinem commutata, & in alimentum concedente. Simon Portius primus omnium occaſione puellæ Spirenſis dedita opera de hoc argumento libellum ſcripſit, in quo fuſe diſputans abſtinentes aere non ali, breuiter decernit ijs pituitam alimento eſſe, in ſuæ opinionis confirmationem Albertum candide appellans nonnullas e ſuo marte rationes promit; primam quidem elicit ex Ariſtotele dicente animalia ea eſſe voraciora, magiſque cibum appetere, quę rectum inteſtinum habent, quam quæ anfractuoſum; quin & pituita abundantia minus cibum decoquere; quibus ergo vtraque hęc inſunt, quæ ineſſe noſtris abſtinentibus certum eſt; ea facile poterunt diu non appetere, atque ab externo alimento abſtinere. Deinde vero ex Hippocrate ſenes nō alia de cauſſa ſupra omnes ætates ieiunium tolerant, niſi quia frigido ſunt corporis temperamento, caloreque imbecillo; ergo in quibus vna iunguntur caloris infirmitas, & pituitæ copia, vt in ſenibus plerunque accidit; hi longam poterunt abſtinentiam tolerare: nil itaque aliud quæramus in abſtinentibus noſtris, quos eſſe calore debili, & pituita refertiſſimos plura demonſtrant apud Albertum; quid recenſeamus ſexum muliebrem, ocioſam vitam,

Marginal notes (left): *Aquam potantes voraces.* 6. de morb. vulg. t. 20. L.3.f.13. tr.2 c.12. — 3 de gen. t.68.

Marginal notes (right): *Pueri cur voraces, & mulieres.* *Torpor vnde fiat.* — *Alberto conſentit Conciliator.* Dif.112. 117. 2 de vict. cent.1.30 8 meth. cap.8. — *Portius Alberto dat manus.* — *Animalia voraciora quæ ſint.* 3 de part. cap.14. — 1 aph.13

tam, pigram, ſegnemque, & ſomnolentam, inappetentiam, ſcabiem, puſtulas phlegmaticas, & alia ſexcenta frigiditatis, ac humiditatis indicia ieiunantibus propria? Verum & Auicennas ipſe aperte fatetur phlegmate copioſo alimentorum externorum neceſſitatem tolli, ſubeunte illo vicem alimenti; quin & appetitum deijci; quod in brutis hyeme latentibus obſeruare liceat; ſi ergo appetitus proſternitur a phlegmate plurimo viſcoſo replente ventriculum, & corpus vniuerſum, à quo nihil, vel parum admodum effluit ſubſtantiæ, vt in febribus accidit, in quibus longo tempore ieiuniū toleratur, quia ſolidarum partium natura non ſugit ex venis, neque venæ a ſtomacho; quippe occupata in expellendo noxio non vacat attrahendo proficuo; & ſicut abſtinet vrſus, & entius, & plurima animalia à cibo in hyeme tempore longiori, quoniam occupatur naturalis calor in elaborandis humoribus crudis in eorum corpore aceruatis, iisque apponendis in locum ſubſtantiæ fluxæ; quū enim cibi neceſſitas ſit ad reſtaurandum id quod e corpore diffluit; vbi nulla, vel exigua fit corporis diſſolutio, tunc neceſſarius non eſt cibus exterior; quid ni hoc locum non habeat in noſtris abſtinentibus? Indicio ſit, quod puella Spirenſis aliquando cibum ſumere coacta, eum mox euomēs ſimul putridum, pituitoſumque humorem eieciſſe dicitur; ſigno euidentiſſimo multitudinis pituitæ, cui comes eſt calor imbecillus: at quemadmodum pituitoſus humor abſolute caloris ope in ſanguinem verti, & in alimentum corpori concedere poteſt; ſic multa pituita, & craſſa, viſcidaque puſillo calori ſuſtinendo citra vllius alterius nutrimenti miniſterium diu ſufficere valet. Ioubertus à Portio eandem ſententiam pluribus argumentis roborat, Animata (inquit) ſubcæleſtia cuncta tandiu viuunt, quandiu calor natiuo, & radicali humore fruuntur, ſine quo illis calor ineſſe nequit; ſed calore iugiter abſumente humidum, cito viuens occumberet, niſi humidi exterminium alimentis calorem ad ſe conuertentibus retardaretur; itaque vitæ longitudini alimenti vſus neceſſarius eſt: qui ergo diu non comedentes, neque bibentes viuunt, interno aliquo alimento perfrui opus eſt, eoque craſſo, ac multo; at in humano corpore nihil reperias, quod alimento eſſe queat abſtinentibus ad lōgum tempus, niſi pituita dulcis, quæ ſanguis eſt ſemicoctus: non aliunde igitur cauſſam deſumas tantæ abſtinentiæ, quam ex pituitæ, crudiorisque ſucci vbertate. Inſuper autem ſemina, & plantarum genera multa diu viuunt abſque eo quod externo alimento vtantur, quia calor inſitus verſatur circa humorem viſcidum, quo intrinſecus affluit; quid ergo prohibet hoc ipſum hominibus accidere poſſe, vt alantur ſucco pituitoſo viſcido ad multum tempus? id enim experimur quotidie in grano, & in alijs plantarum ſeminibus, quæ fecunda ſeruātur in horreo, viuaque ad multos annos haud alio ſucco redundaſſe plurimum, vel inde manifeſto conſtare poteſt, quod Spirenſi puellæ cutis tota puſtulis de phlegmate ſcatebat. Amplius autem appetentia quum ſit naturalis affectio, non actio voluntaria, quæ rationi obtemperet, orta ex indigentia cibi; ſane quicunque non appetunt externa nutrimenta, iis indigere nequeunt; at vero calore iugiter abſumente humidum, fieri non poteſt quin (ſaltem poſt notabile ſpacium temporis) viuens indigeat alimento ſaltem interno, quo humidi conſumptio retardetur; at internum hoc nihil aliud aſſeras quam pituitam; hanc igitur abſtinentiæ cauſſam exiſtimes. Vltimo Galenus aliquem ſine alimento permanentem ob virium iecoris imbecillitatem poſſe diutius ſufficere nos docuit; certum eſt autem imbecillitatem hāc eſſe caloris inopiam frigidæ temperiei ſobolem, frigidæque materiæ procreatricem: nihil igitur obſtare videtur quominus in frigido corpore tanta humoris craſſi, & glutinoſi manus aceruata nonnunquam offendatur, vt ad multos annos nihil aliud agat inſitus calor, quam illius abſumptionem; interim vero corpus nouo alimento non indiget; cuius hoc indicium, quod nulla ſit appetentia: Præter hæc nihil ex Ioubert o habeas, quod ex Alberto, & Portio non colligas. His addidit ſubtiliſſimus Citeſius primo experimentum, quo compertum eſt abſtinenti Conſolentaneæ creſcere pilos, & vngues; immo & vniuerſum corpus; at augumentum haud eſt ſine nutricatu; nihil autem aſſumens oul lo alio quam pituita nutriri poteſt; alitur ergo abſtinens pituita: Mox & Ariſtotelem adducit ſtatuentem homines principio viuere vitam ſtirpis, ſolamque tunc animam habere vegetantem; dein tempore procedente ſubire ſentientem, tandem accedere intelligentem; non enim ſimul animal fieri, & hominem; nec animal, & equum (quamquam, ſubdit, hęc ſententia Chriſtiano philoſopho non ita digna); eſſet enim primum beta, aut lactuca; deinde canis, aut equus, aut quid huiuſmodi; tandem cæſar, aut cato) quia ergo plantarum vegetantem vim, & belluarum ſentientem includimus, ideo dicitur corpus noſtrum ali vt planta, ſentire vt animal, ratiocinari vt homo; quare plantæ, animaliaque diu ſine cibo viuendo interiori alimento frigido, viſcido, & lento, argumentum non leue præbent cauſſæ conſimilis ieiunij noſtrorum abſtinentium. Sed & acutiſſimus Fernelius crudiori ſucco perpurgando, ſecernendoque a ſanguine nullum ideo inſtrumentum a natura deſignatum fuiſſe, quia humor is in ſanguine confuſus per miſceri, non excludi debuit; quippe quaſi dimidio coctum eſt alimentum, quod manens cum ſanguine rapitur in venas, vt per inedias, & cibi penurias tempore mutetur, & integre coquatur, fiatque ſanguis commodus, & ſalutaris: Neque vero vt ſanguinis forma plene exoroetur, neceſſe eſt in iecur hæc pituita recurrat; ſed venæ ipſæ ad id operis perficiendum ſatis virium, & caloris obtinent.

Hæc de propoſito ſenſit Magnus Albertus,
& poſt eum quamplurimi ſapientes viri tum diuturnę abſtinentiæ cauſſam in caloris imbecillitatem, & pituitoſi,
crudiorisque ſucci vbertatem
referentes.

[Margin notes:] L. 3. f. 13. tr. 2. c. 7. — 1. decad. 3a ad. 2. Ioubertus Alberto adſtipulatur. — 5. de loc. aff. cap. 1. — Citeſius Alberto aſſentitur. — 2. de gen. an. cap. 3. — Fernelius Alberto ſuffragatur. 6 de fác. & hum. cap. 3. & cap. 9.

Examinatur allata ſententia, oſtenditurque primum abſtinentes non fuiſſe calore imbecillo, cui ſuſtinendum ad multum tempus ſola pituita ſufficiat. Cap. CXXX.

QVando hæc Magni Alberti ſententia paſſim a viris doctiſſimis excepta profundas iam egit radices in mentes hominum; haud parum negocij nobis impendet, qui aliter opinantes de propoſito ab ea ſtudioſorum animos ad noſtra dogmata conuertere tentamus; ſiquidem ab Hippocrate

4. de mor.

didici multa neceſſarium eſſe adducere argumenta ad opiniones (ait ille) fortiter inhærentes, ſi quis velit auditorem à priori ſententia conuertere vt ſuis verbis fidem adhibeat. Sed veritatis amore flagrantes age arduam hanc paleſtram ingrediamur, in qua vel vinci ab his litterariæ militiæ anteſignanis nobis ſit glorioſum. Vt autem noſtra hæc exercitatio cum Viris Clariſsimis dilucidior vnicuique appareat, ante omnia examinandæ ſententiæ ſumma capita recolenda, & diſtinguenda; ceterum abſtinentiæ diuturnę duas eſſe cauſſas pręcipuas contendunt, caloris imbecillitatem, & pituitæ, ſucciue crudioris vbertatem: ſed hæc multiplicia ſunt ſingula; diſceruenda itaque: id ſi placet, ex Ariſtotele faciamus, qui hoc negocium alicubi ſubtiliter explicat, *Calor* (inquit) *concoquere non poteſt, non modo quia exiguus eſt, verum etiam præ nimia cibi aſſumpti copia; fit enim exiguus comparatione tanti cibarij: duplex autem exuperantia cibi eſt, aut enim quantitate, aut qualitate, id eſt modo, & genere; quippe quum cibus non æque concoctu facilis quiſque ſit.* Calor itaque imbecillius bifariam dici poteſt ad concoquendum alimentum, vel abſolute, vel comparatione facta ad alimenti exuperantiam; quæ item gemina eſt, vel ratione quantitatis, vel ratione qualitatis, cuiuſmodi eſt alimentum viſcidũ, denſum, craſſum, ac duræ ſubſtantiæ: Profecto quomodocunque de calore, & alimento abſtinentium noſtrorum ſentiant viri doctiſſimi, rationes multas habent ſuis dogmatibus aduerſantes; nanque in primis verum non eſt abſtinentes noſtos habuiſſe calorem imbecillum, & exiguum abſolute, nulla facta comparatione cum alimenti exuperantia, vt ideo illi exiguo ſuſtinendo ſufficere potuerit ad multos menſes, & annos pituita latens in corpore; inter abſtinentes enim primum legimus iuuenem ſcotum, pilis rubeis, ac temperamento bilioſo; deinde ieiunantes plerique fuere puellæ adhuc adoleſcentes, qua ætate calor vegetus eſt, ac multus decreto Hippocratis: certe ieiunantium calorem abſolute imbecillum, & exiguum non ponet Ioubertus, qui ſuperiori paradoxo humanum corpus omnibus vel calidiſſimis longe calidius eſſe contendit. Deinde vero demus diſputationi abſtinentes calorem ſimpliciter exiguũ, & debilem obtinuiſſe, ſi non natura, ſaltem ex accidenti; non tamen illud concedere poſſumus, vt ei calori ſuſtinẽdo ſola pituita ſufficiat, crudusue ſuccus, quantumuis in corpore affluens, atque redundans; ſic enim decrepiti, quibus ineſt calor innatus longe debilior, & pituita dulcis, crudusue ſuccus

3. de par. cap. 5. Calor cur coquere non poſſit Ariſtoteli

Cibi exuperantia duplex Ariſ.

Calor imbecillus bifariã dicitur.

1 aph 29 Creſcentibus calor vegetus.

longe vberior, ſine cibo diu viuere poſſent; qui tantum abeſt vt multum abſtinere valeant, quod potius cogantur in die multoties eſitare, alioquin defecturi, vt adnotauit etiam Albertus. Quinimmo exilis iſte calor in ieiunantibus quomodo a tãta pituitæ, ſucciue crudi copia, quæ ſufficiat alendo corpori ad plures annos, non extinguitur? illud enim metuit Hippocrates dum ſtatuit ſenibus paucos cibos exhibendos eſſe, nam exiguus illorum calor à multis extinguitur; quod etiam fatetur Albertus aſſerens copiã alimenti, potiſſimũ frigidi, & viſcidi calorem extinguere, & mortem arceſſere. Inſuper quomodo calor debilis in materiã humidam operans flatus plurimos non ſuſcitat, qui rugitibus viſcera omnia compleant, & doloribus aſſiduis circa ventrẽ maxime abſtinentes vexent? Neque vero illud abſolute recipimus, quod in abſtinentibus noſtris calor imbecillus extiterit, ac exiguus collatione tanti alimenti, quod vires caloris exuperet adeo quantitate, aut qualitate, aut vtriſque, vt ſolum ſufficiat occupando calori ad multos annos; etenim, vt de quantitate loquamur, ſi mente concipiamus inter abſtinentes reponi tum ab Alberto virum melancholicum, atque ideo corporis habitu ſicco; tum ab alijs iuuenem bilioſum, puellamque ſpirenſem colore fuſco, conſolentaneam ventre pene deſiccato, Etruſcã corporis habitu gracilimo, & omnes taciturnas, meticuloſaſque, quibus omnibus indicijs nõ pituitę, ſed melancholię copia, vel potius humiditatis, & alimenti demonſtratur inopia; profecto in ijs tantũ humoris crudi, pituitoſique abundantiam non reperiemus, quanta opus eſſet ad ſufficientem alimoniã plurium annorũ. Et eo magis hæc ratio vrget, quo ex Ariſtotele habemus haud vno in loco animalis non vnam tantum particulã nutriri, ſed vel vnamquamque ſimul quantumuis minimam, & ſecundum omnes illius dimẽſiones, vel nullam penitus: quare ſi continue perennare debeat per multos menſes, & annos nutricatio, ita vt aſſidue vnicuique particulæ corporis aliqua noui alimenti portio adiungatur; oportet ſane in his corporibus tantam pituitę copiam præfuiſſe ab initio, dum alimenta externa recuſare cæperunt abſtinentes, quantum in ipſis contineri nec ſenſus percipere, nec imaginatio vllo pacto excogitare poteſt: Quamuis enim ratione caloris exigui vltro daremus id fieri vt abſumeretur pauca admodum propoſiti humoris copia, hoc tamen parum, aut nihil confert ad quantitatem alimenti requiſitã pro ſufficienti nutricatione omnium particularum corporis; aliud enim eſt humorem radicalem, atque alimentarem a calore natiuo conſumi; aliud eſt humidum alimentare in ſubſtantiam partium nutriẽdarum conuerti; dato nanque a calore nil prorsũ humoris conſumi, confiteare tamen opus eſt, vbi oporteat corpus ſecundum omnes ſui particulas etiam minimas ali per ſpacium multorum menſiũ & annorum, molem corporis nutriendi ex ſe non tolerare, vt ea pituitæ copia, quæ ſimul vnica vice in corpore contineri potuit, ſufficiat ad ſubminiſtrandum iugiter nouum alimentum omnibus, ac ſingulis particulis etiam minimis in humano corpore

De nutrimen. tr. 1. cap. 5.

Cur ſenibus pauci ſint exhibendi cibi 1. aph. 14.

Loc. cit.

1. de gen. t 35. 2. de an. t. 14.

Calore quid in nobis diſſipetur. & quid non.

pore, ſecundum quas nutricationem fieri docuit Ariſtoteles. Obſeruo hic etiam non recte fortaſſe ſtatui viri doctiſſimus tum a calore naturali ſolo diſſipari humorem internum, tum quoque calore conſumi humorem alimentarem antequam nutriat; nam reuera & calor innatus diſſipat, depaſciturque non humorem alimentoſum antequam is in partium naturam per nutricationem fuerit conuerſus; niſi huiuſmodi conuerſio dicatur humoris conſumptio in partes; & corporis noſtri ſubſtantia diſſoluitur, conſumiturque non ſolum à calore naturali, ſed etiam ab extrinſecus occurſantibus omnibus, à motibus cũ animi, tum corporis vehementioribus, & pręcipue à calore ambiẽtis; quo fit etiam vt æſtate quamplurimi emacientur, qui pingues, carnoſique hyeme viſi fuere.

Corpus à quibus diſſipetur aſſiduè.

Vide lib. 4 cap. 90. & ſequ.

Abſtinentes nec pituita craſſa cruditatibusue abundaſſe, nec enutritos fuiſſe. *Cap. CXXXI.*

12. meth. cap. 3.

AMplius ex Galeno habemus quicunque maximam crudorum ſuccorum copiam vna cum ſtomachi offenſione vel ex cruditatibus, vel quauis alia occaſione congeſſerunt; his præter febrem, præcordia inflata, & totum corpus ampliore mole, quam pro naturæ modo, conſpici; quorũ ſignorum nullum in abſtinentium hiſtorijs compertas; at potius oppoſitam his præcordiorum, & vniuerſi corporis maciem reperias. Præterea quũ illud quotidie liceat intueri, pituitæ affluxu ad articulos intenſiſſimis doloribus homines cruciari, etiamſi pituita illa dulcis exiſtat, & alendo corpori, ſolaque vbertate peccet; qui fieri poſſit vt nemo abſtinentium cum tanta pituita podagricis, & articularibus alijs doloribus cruciatus fuerit? Vlterius calore ſimpliciter valido exiſtente, nequit exuperare pituita, ſuccusue crudior, nec mole, nec qualitate, niſi præcedente ingluuie, ac voracitate; at ieiunantes nulli leguntur a crapula incæpiſſe abſtinentiam; immo vero plures obſeruantur ante ieiunium frugali, parcoque victui aſſueti. Addo ſi (vt inquiunt doctiſſimi viri) calore ieiunantum & debili, & occupato penitus circa elaborationem cruditatum, ac exundantis pituitæ; parum admodum e corporis ſubſtantia diffluit; quum iugiter e ventriculo, inteſtinis, ac venis pituitæ portio cedat in alimentum corporis; cur abſtinentes non pingueſcunt, vt vrſi, & glires, ſed potius contabeſcunt aſſidue? certe hoc illis id accidere non poſſe, quod vrſis, & gliribus euenit poſt crapulam hyeme latentibus, vt internis cruditatibus alantur, apertiſſime conuincit. Illud quoque ſuſpectum eſt, quod ponunt in abſtinentium corpore pituitam, & humorem hunc crudũ craſſæ, viſcidæ, lentæque ſubſtantiæ, quo diutius calori poſſit obſiſtere; nam ſi (vt aiunt) adeo exundat hic humor, vt eo ventriculus, inteſtina, meſaræi vaſa, hepar, venæ corporis omnes repleantur; quid ni a tam craſſa, dẽſaque materia fiant obſtructiones vbique in toto corpore, ſed præcipue in viis anguſtioribus, & poſt obſtructiones oriantur febres, aliique morbi ſæuiorum ſymptomatum procreatores? certe vt nullo ex his malis abſtinentes noſtros cruciatos legimus, ita eos craſſa, lentaque pituita refertos vndiquaque fuiſſe, probabile non eſt. Adijciendum his eſt pituitam, crudumque ſuccum cedere non poſſe in alimentum corporis niſi digeratur, & a calore vlterius concoquatur; ceterum coctio quælibet ferax eſt excrementorũ; ea quidem, quam obit ſtomachus, fæcum alui, & vrinæ; quam iecur efficit, bilis, & melancholiæ felle, ac liene primum excipiendæ, mox ad inteſtina per aluum cum fæcibus extrudendæ; pituita igitur, crudusque ſuccus in ventriculo exundans, atque caloris opera chyli naturam perfecte induens, cur aluo, & veſicæ ſua non reddit excrementa in noſtris abſtinentibus? Similiter quæ ab hepate coquitur in ſanguinem, quum vtranque bilem tali coctione à ſucco alimentari neceſſario ſegreget calor in ſplenem, felleamque veſicam; & inde iugiter propellatur portio ad inteſtina, cur tandem non exeunt in excrementa hæ biles, quę non ſunt alendo corpori, vt monuit Galenus? an quia permanent in liene, ac felle, aut diſperguntur in habitum corporis vniuerſum? Sed cur non intumeſcit lien omnibus abſtinentibus? cur iidem morbo regio non inficiuntur? Inſuper quum ſerum, quod non maxime redundare nequit in tanta pituitæ vbertate, veſicam per renes adeat; quomodo non egerant excrementa conſueta, & præſertim lotium ieiunantes? quomodo autem ijs non redditis cito inſigni morbo, & morti non ſuccumbant, vt comedentes, difficile eſt aſſequi: difficilius quomodo in tanta ventriculi humiditate aſſidue non euomãt, non expuant. Porro Philippus Riminaldus, quẽ Braſauolus ſe vidiſſe teſtatur bis per quatuor integros dies, & noctes nihil penitus cibi, & potus accepiſſe; cuique ſine iureiurando fidem adhibendam eſſe inquit ennarranti ſe alias etiam bis per ſpacium octo dierum integrorum ſine cibo, potuque vixiſſe; is inquam pituita, & melancholia refertiſſimus interim mingebat, excernebat, expuebat, nares emungebat. Et eo magis viget argumenti vis, quod per inedias, ut pulchre admonet Fernelius, maxime ſolent extra corpus excrementa propelli. Huc mirifice illa facerent, quæ à doctiſſimo Laurentio ſcribuntur, ſi reuera expultricis facultatis maior eſſet, quã tractricis neceſſitas, & natura perpetuo magis eſſet diligens ad expulſionem rei noxiæ, quam ad tractionem vtilis, & neceſſariæ; ac ideo iam iam morientũ expiratio, qua pellitur fumidus uapor cordi moleſtus, foret inſpiratione ualidior, qua trahitur aer cordi conſocialis: inquit enim *Quod quidam dicunt inſpirationis maiorem eſſe quam expirationis neceſſitatem, diſtinctione eget, in ſanis maior eſt inſpirationis neceſſitas; in febricitantibus præſertim qui putrida febre laborant, maior eſt expirationis neceſſitas; propterea morientium ſyſtole & expiratio inſpiratione maior eſt, quia natura magis eſt diligens ad excluſionem noxij, quam ad tractionem vtilis; aer, qui inſpiratur, eſt quid vtile; fuligo, quæ extruditur, natura moleſta eſt.* At hæc ſuſpecta eſt theoria; cur enim & ſani hominis eadem ratione haud ſit expiratio

Signa redũdantis cruditatis

Quando exiſtente calore valido non exundat pituita.

Omnis coctio excrementorum ferax.

2. de vict. acut. t. 30

1. de vict. acut. com. 44.

Per inedias maximè pelli excrementa.

1. de mor. cauſ. c. 14

De ven. ſect. cap. 9 & 20.

Lib. 3. anat. quæ 10.

Cur morientium expiratio ſit inſpiratione validior.

inſpiratione validior, ſi ſtudet natura magis expellendo noxio, quam trahendo proficuo? ſed forte proxime morituris expiratio validior ineſt inſpiratione, quia lãguida virtus nequeat in inſpiratione pulmones attollere, ac dilatare, qui mox grauitate ſua cito in ſe ſe concidentes expirationẽ vehementiorem, validioremque reddunt: ſed hæc obiter. Deinceps, vt diſtinctius appareat vis huius argumenti, conſideremus ſeorſum pituitam, crudumq; ſuccum in ventriculo, in mæſereo, in hepate, in venis, & in toto habitu corporis redundantem, vnde ali dicuntur viris doctiſſimis noſtri abſtinẽtes: Ac primum pituita in ventriculo redũdans vel ibi genita eſt, vel eo influxit aut à capite deſtillata, aut ab hepate demandata; nam iecur vbi totam ex chylo maſſam genuerit ſanguineam quatuor vulgatis humoribus coagmentatam, ſecernens ab ea humores excrementitios, vt bilem flauam ad cyſtim felleam detrudit, melancholiam ad ſplenem, & ſeroſum excrementum ad renes; ita pituitam excrementitiam, quæ ſui craſſitudine cum lotio reddi non poterat per denſam renum ſubſtantiã, ad ventriculum, & inteſtina deturbat cum fæcibus alui excernendã; quod ſupra nos docuit Hippocrates; Porro pituita cum deſtillans à capite, tum retrocedens ab hepate in ventriculum, mere excrementũ eſt, & corpori alendo inepta non minus quàm vtraque bilis, ſiquidem Galeni teſtimonio per inedias id pituitæ genus vlteriori coctione in ſanguinem verti poteſt, cuius origo e cibis ſanguinis generationem antecedit, mediumque eſt per quod efficitur mutatio ciborum in ſanguinem; huiuſmodi profecto nõ eſt pituita exorta poſt ſanguinis productionẽ, & e ſanguine ſecreta, & a capite deſtillata, vel ab hepate regurgitata in ſtomachũ; hæc igitur alimenti rationem quum ſubire nequeat, meri excrementi naturam obtinebit; nihil aliud ergo eius copia in abſtinentibus quàm morbos parere poteſt, ſi per vniuerſum corporis habitum ad inſtar alimenti diſpergatur; inde ſiquidem obſtructiones, febres, hydropes, arthritides, & alia innumera mala prodibunt, quorum hic humor autor eſt vel ſola quantitate peccans; neminem tamen abſtinentium legimus his malis obſeſſum. Amplius eſto etiã per inedias naturam abuti hoc excremento ad alimentũ; qui fieri poterit vt excrementitio ſucco malus habitus non contrahatur? immo vero qui fieri poterit vt ex puro excremento nihil prodeat excrementi? Sed totum à calore debili adeo ſubigatur, vt cedat omne in alimentum? Videmus enim ex hiſtorijs nullum fere abſtinentẽ cachexia, maloue habitu affectum, aut excremẽtis, alui potiſſime aſſuetum. Neque prætereundum eſt pituitam eſſe miſtum a prædominio aqueum, ac temperamento frigidum, & humidum; ſi ergo tali humore onuſtus eſt abſtinentium ventriculus, immo & repletum corpus vniuerſum; qui fieri poſſit vt vnquam ſitiant? ſitis enim definitur eſſe frigidi, & humidi cupiditas; in tanta vero frigidi, & humidi vbertate citra putredinem, quæ ſitum procreat hydropicis, abſtinentes ſitire probabile non eſt: certum eſt autem ieiunantium commemoratorum nulli eſurire, compluſes autem ſiti compelli ad potum, aut aquæ, aut vini dilutioris; indicium certiſſimum ijs pituita non repleri ſtomachum. Ceterum pituita, cruditaſque in ventriculo genita, quum a calore debili ſeu abſolute, ſeu comparato ad cibi exuperantiam, exoriatur nequeunte ingeſta edulia penitus ſubigere, & in chylum laudabilem commutare; quumque vnius caloris opus ſit alimentum concoquere, coctioneque ab alimentari ſucco excremẽtitium ſecernere; ſane qui calor adeo infirmus eſt vt cruditates gignens aſſumpta cibaria nõ exacte concoquit, neceſſario idem in eo ſucco indigeſto non parũ excrementi relinquit cum fęculenti, tum etiam ſeroſi; quorũ nullum quum alendo corpori eſſe queat, vlteriori cruditatum coctione ab vtili ſucco ſeparandum eſt; ſeparatumque inutile aluo, & veſica pellendum; quum ergo nullis abſtinentibus fęces, aut vrinę reddantur, neceſſe eſt cõfiteri alimoniam ipſis non eſſe ex ventriculi cruditatibus. Succus idem crudus, ac pituitoſus quomodocunque chyli naturam adeptus a ventriculo ad meſæreum, & hepar delatus, ibi ſanguinem inducere nequit alendo corpori aptum, niſi vlteriori coctione tranſmutetur, & ab vtraque bile excremẽtitia depuretur; quippe ſecũdæ coctionis non poſſunt non eſſe recrementa bilis nigra, & flaua: Verum aſſidua nutricatione poſt longũ tempus tantum vtriuſque bilis gigni neceſſe eſt, quantum in ſplene, ac fellea veſica, citra vtriuſque tumorẽ ingentem, & incredibilem, contineri poſſe veriſimile non eſt: Sin autem retinentibus his bilem in conceptaculis tantum earum quantum fas eſt, reliquum eſſe diffuſum; profecto neceſſarium erit excrementum hoc extra corpus pelli per veſicam, & aluum, vt alijs comedentibus accidit; quibus in vrinis, & fæcibus vel viſui euidens eſt bilis, & melancholię portio: Si non pellatur, oportebit vel ad vnã corporis partem decumbere, in eoque ſibi non naturali loco tumorem præternaturalem excitare; vel in venas regurgitare, ac probatum ſanguine ſecum per corporis habitum diſpergi, nigrę in ſpeciem icteritiæ, flauæque; immo & putredine concepta febrem accendere, alioſque morbos inferre moleſtiſſimos: quum igitur abſtinentium noſtrorum nulli huiuſmodi affectibus correpti fuerint, ni, non febre, non regio morbo, non tumore aliquo, non alio malo ex bilis vllius redundantia; quumque nullum ex aluo, aut veſica, vel flauæ, vel atræ bilis veſtigium reddiderint; iam ſatis liquet ijs nullam fuiſſe toto ieiunij tempore materiam crudam vi hepatis in ſanguinem conuerſam ab vtraque bile defæcatum, atque ita corpori alendo aptum. Nihil minus aſſerendum eſt de pituitæ copia, crudaque ſubſtantia in toto genere venoſo redundante, quam inuexit Fernelius; quum enim ſanguis in venis indigeat ſero tanquam vehiculo tum abſolute, tũ præſertim vbi crudior extiterit, ac propterea minus defæcatus a ſordibus, quarum permiſtione craſſitudinem ſibi adſciſcit; quinimmo quũ ſanguis pituitoſus multo ſero abundet, veluti pituitę ſoboles, profecto ichore inepto ad alendũ corpus; vbi ſerum vehiculi officio functum fuerit, delatum [illegible]

Ieiunãtes non ali pituita de ventriculo.

Ventriculus vnde habeat pituitam.

Cap. 69. 4. de morb.

Pituita, quæ ſit mere excrementum, non alimẽtum.

Pituita quæ vlteriori coctione vertatur in ſanguinẽ. 2. de vict. acut. com. 30.

Pituita quod miſtum ſit.

Vnde in tanta humoris vbertate

tem ſitiũt hydropici.

Pituita in ſtomacho vix exonatur.

Eiuſdem caloris eſt alimentũ cõquere, et ab eo excrementa ſecernere.

Abſtinentiũ non alit pituita de meſæreo, & hepate.

Pituita vt alat, quã tranſire in rationem ſubire debeat.

Abſtinentes nõ ali pituita de venis.

Sãguis in venis cur ſero indigeat.

ad oſtiola

ad oſtiola capillarium venarum, retrocedit in venam cauam, vnde à renibus per emulgentes attractum per vreteres canales in veſicam labitur demum emingendum: quum itaque nemini abſtinentium noſtrorum toto ieiunio mingere licuerit; ſignum id eſt neceſſarium illis nutricationem haud fuiſſe ex pituitoſo, crudoque ſucco in venis exuberante. Quod autem Clariſſimi viri ponunt, phlegmate hoc in abſtinentibus referta eſſe omnia quoque ſpacia ſolidarum partium, maius ipſis negocium faceſſit; qui enim fieri poſſit vt phlegmate quantumuis dulci adeo conſtipatum corpus non tumeat mirum in modum, immo iam vt non laboret eo hydropis genere, quod à Græcis mutuato nomine Leucophlegmatiam, vel hypoſarcam nominamus? quum autem abſtinentium corpora nulla præter morem tumida, ſed alia moderate plena, pleraque etiam nimium extenuata fuerint; iam nemo ambigat ijs alimento non fuiſſe crudum, pituitoſumque ſuccum in vniuerſo corporis habitu, atque adeo in ſolidarum partium omnibus meatibus, & interſtitijs exuberantem. Et quum illud ſæpenumero experiamur pituita redundante quomodocunque reddi corpus aptiſſimum ad ſudores; quomodo in vltima coctione à calore debili ſic verti poterit pituitoſus humor in alimentum partium ſolidarum, quin magna eius portio excrementoſa, & viſcida foras non erumpat in ſpeciem ſudoris? at ieiunantibus noſtris admouent hiſtoriæ nullum fuiſſe ſudorem.

Fetus vnde alatur in vtero.

Præterea vero abſolute conſentientibus omnibus, natura rei, & ratione dictante fetum in vtero alì ſanguine materno per vmbilicum ſelecto e purioribus menſtrui partibus; decet enim tenella membra puro alimento veſci, à ſordido alioqui non leue detrimentum ſuſceptura; quin & prægnantis color plerunque prauus, minimeque floridus indicio eſt puriorem ſanguinem cedere in alimentū, & augumentum pueri, e reſiduo matrem enutriri:

Pregnanti vnde color prauus.

quum autem autē nemo ambigere debeat minus excrementoſum eſſe maternum ſanguinem antea defæcatum, & perfecte coctum à matre iteratis coctionibus, quam ſit pituitoſus humor, & crudus, quo abſtinentes enutriri dicuntur: Sane videntes nos fetum in vtero ex eo alimenti genere ſegregare tum ſeroſum excremētum, quod etiam ibi mingit per vrachon, qui canalis eſt a fundo veſicæ ad vmbilicum protenſus vrinam euomens in Allantoidem membranam; tum etiam fæces, quas inteſtinis continet ſtatim ab ortu aluo reddendas, ſiue ſint primæ coctionis, ſiue ſecundæ, ſiue tertiæ recrementa: quum obſeruemus abſtinentes nullos in tam diuturno ieiunio excrementa vlla veſicæ, aut alui redidiſſe; quomodo aſſentiri poterimus viris doctiſſimis ieiunantes noſtros alentibus pituitoſo, crudoque ſucco, viſcido, & craſſo? Cuius rationis vim adhuc euidentiorem efficit Hippocrates inquiens fetum in aluo materna vltimis tēporibus grandiorem ſufficiens ſibi ex vmbilico alimentum non habentem nonnihil etiam ore ſugere; ceterum vtero incluſus ore ſugere nequit niſi pituitoſum, viſcidum, crudumque ſuccum, quo referta eſt tunica fetum ambiens; quod & nos obſeruare potuimus Piſis in anatome capræ vtero gerentis; nam in hædo incluſo grandiuſculo comperimus ventriculum ferme totum plurimo, craſſo, & lento humore ad inſtar pituitæ albæ refertum; vna & inteſtina omnia craſſa fæculento excremento terrei coloris repleto, vt manifeſta iam ratione colligere poſſemus cum Hippocrate fetum in vtero etiam ore ſugere humiditatem alimentariam, indicio ſumpto ex alui fæce, quam veluti excrementum primę coctionis nuper natus egerit omnis partus; ſi ergo fetus in vtero ex eo, quod ore ſugit vltimis tribus, aut quatuor menſibus, phlegmate crudiori ſegregat fęces, & vrinam; cur ex eiuſmodi phlegmate ſolo per multos annos etiam enutriti abſtinentes noſtri nullum alui, aut veſicæ reddunt excrementum?

Fetus vt mingat in vtero.

De Principijs.

Vide infra cap. 161.

Capra vtero gerentis anatomes.

Poſtea quis neget minus excrementoſum eſſe lac maternum infanti, quam ſit pituita, crudusque ſuccus abſtinentibus? lac enim eſt ſanguis multiplici coctione defæcatiſſimus; pituita vero ad ſummum eſt rudimentum ſanguinis; quum ergo infans puro ſanguine matris enutritus quotidie multas fæces aluo, & vrinas ueſica reddat; quā ratione abſtinentes noſtri tanto tempore, ne ueſtigijs quidem horum excrementorum oſtenſis, ali poſſint pituita, crudoque ſucco, & eo craſſo, lento, & uiſcido, ego quidem non aſſequor.

Lac eſt ſanguis multiplici cocti one defæcatiſſimus.

Et eo magis à viris Clariſſimis diſſentire cogor, quo ponentes illi abſtinentium corpora cute tenus eſſe adeo adſtricta vt nihil, vel parum effluat, claudunt exitum etiam excrementis, quæ per inſenſilem tranſpirationem expelli dicuntur; & calorem exilem valde, pituitamque craſſam diuturni ieiunij fundamenta ponentes, coctionem illam non admittunt, in qua excrementa ad inſenſilem ſubſtantiam attenuari valeant; quippe certis experimentis aſſequimur, quod ratione quoque perſuademur, ſcilicet e craſſa, & viſcida pituita excrementa craſſa, & conſpicua ſegregari etiam a calore vegeto, nedum ab imbecillo: quomodo enim calor languens id in auras attenuabit, quod validus non adurens attenuare nequit? Denique illud nunc in memoriam reuocandum eſt, quod ſuperius etiā fuſe diſcuſſimus, Ariſtoteli ſcilicet pituitam alere poſſe; at ſolam ex ſe non cedere in alimentum corpori; ſed eſſe vtilis alimenti feracem, quotieſcunque cum cibo puro permiſceatur; impermiſtam autem de ſe nullo pacto alere poſſe; quum ergo ieiunantes noſtri ab omni cibo abſtinere ſtatuantur, certe vel Ariſtoteli ſola pituita non alentur, quæ alere non poſſe dicitur niſi cum cibo puro permiſta. His ergo perſuaſi rationibus Alberto, & alijs doctiſſimis viris in propoſito ſubſcribere non poſſumus.

1. de gen. an c. 18.

Satisfit argumentis communientibus Alberti ſententiam, & oſtenditur primo voracitatem non neceſſario pendere à frigiditate, nec eſſe cauſſam cruditatum, nec habere locum in abſtinentibus. Cap. CXXXII.

NE vero ſuperſit quidpiam, quod in hac ſententia ſine ratione videatur improbatum, age nunc ea expendamus argumenta, quibus propria dogmata circumuallarunt Sapientes viri. Quod ergo primum affertur ex Alberto, animalia frigido temperamento voracia eſſe, ac propterea cumulare intra corpus multas cruditates phlegmaticas, & viſcidas, quibus abſque alio cibo diu nutriri poſſint ſenſim conſumptis, & conuerſis a calore debili in bonum ſanguinem; Abſtinentium vero temperiem fuiſſe frigidam, caloremque imbecillum; atque ideo illis phlegma viſcidum redundans in corpore ſufficiens alimentum ad longum tempus ſuppeditare poſſe citra vllius alterius cibi neceſſitatem; hoc inquam argumentum multa obtinet ſuſpecta.

Nō omnia frigida animalia voracia eſſe, nec vi ciſſim.

Suſpectum primum eſt animalia frigida omnia voracia eſſe; hoc enim experimento non reſpondet penitus, nec rationi; nam voraciſſimus leo eſt, qui calidiſſimus; minime vorax aſinus, & agnus, quorum natura frigida eſt; quin etiam inter homines minus voraces ſunt ſenes iuuenibus, quibus ſunt frigidiores:

Senes minus voraces iuuenibus. 3. aphor. 13. 14.

Ad confirmationem autem, qua dicitur frigiditatem inordinatum facere cibi appetitum; reſpondemus frigiditatem animalibus ineſſe multiplicem; aliā eſt vniuerſi habitus, alia determinatæ particulæ, vt ſtomachi; & hæc duplex eſſe poteſt, naturalis illi parti, & aduentitia;

Frigiditas animali multiplex ineſt.

porro quum appetitus inordinatus, qui voraces nos efficit, ſit propria ventriculi affectio, nec vllo pacto pertineat ad vniuerſū corpus; propterea quibus vniuerſi habitus temperies contigit frigidior, inde voraces eſſe non neceſſe eſt: Quum etiam non omnia prædita ventriculo; cuius natura vbique frigida & exanguis eſt, voracia ſint; immo & quibus noſtrum ineſt ventriculus natura debilis, ac frigidior, quum appetitus inordinatus, & ingluuies non contingat neceſſario; icirco neque ventriculo exiſtentes frigidiuſculo voraces eſſe opus eſt:

Ventriculo debili non neceſſario iungitur ingluuies.

Sed frigiditas aduentitia ſtomacho ingluuiem indere poterit; verùm neque omnis frigiditas id præſtare valebit; nanque appetitus vehemens eſt non ſine corrugatione ventriculi; quare frigiditas cum humiditate, ac viſciditate coniuncta ventriculum relaxans appetitum non excitabit, ſed ſi vrgeat, potius deijciet:

Frigiditas quæ ſtomacho ingluuiē indat.

Appetitus vehemens non eſt ſine corrugatione ventriculi.

Excitabit autem frigiditas corrugare valens ventriculum; ea vero eſt, cui ſiccitas, vel aciditas, vel vtraque iſta qualitas coniungitur; quo nomine melancholia e liene ad ſtomachum labens ſopitam ſuſcitat appetentiam, quam etiam excitamus arte acetarijs:

Melancholia ſopitā ſuſcitat appetentiā 6 de mor. vulg. t. 10

Quod autem affertur ex Hippocrate de aquam potantibus, qui voraces dicuntur, Galenus in commentario diluit; non enim hauſta quælibet aqua ſuſcitat appetitum, vt in qua æque valet humiditas, ac frigiditas; ſed ea ſolum quæ petquam frigida exiſtens nimia frigiditate ſtomachum adeo adſtringit vt à ſocia humiditate adſtrictus leniri nequeat; docente Galeno cibi appetitiones ab aquæ potu ea plane ratione ſuſcitari, qua & gelidam bibentes, aut frigidum cibarium adſtringens aſſumentes appetentiores euadunt:

Aquaque ſuſcitet appetentiā

Quam veritatem comprobat experimentum, quo conſtat fame tentari maxime, quibus per loca niuibus obſita eſt longius iter; qua de re pulchrum legimus Plutarchi teſtimonium 6. Symp. quæ 8. *Vt vero attingimus inquit quæſtionem de cauſſa bulimi, id primum dubios nos tenuit, cur maxime bulimus inceſſeret per altam niuem ambulantes: Brutus quidem in diſcrimen vitæ adductus bulimo fuit; quum Dyrrachio Apolloniam proficiſceretur per niuem copioſam; & eorum, qui cibos geſtabant, nemo ipſum conſequeretur: ibi quum iam animo deficeret, ac conſideret, coacti ſunt milites ad muros accurrere, & ab hoſtibus excubitoribus panem flagitare; quo ſtatim accepto Brutum recreauerunt. Iſque ... vrbe potius vniuerſos humaniſſime tractauit.*

L. 3. ſ. 13. tr. 2. cap. 22.

Quod autem ex Auicenna proponitur de melancholia, facile poteſt enodari; nam explicat ille author famem ſuſcitari à melancholia, quæ ſui aciditate corrugare ventriculum poteſt, ipſumque abſtergere, ac incidere, remouereque ab eo humores viſcidos, qui appetitum deſtruunt; at quæ à viris Clariſſimis conceditur frigiditas abſtinentium ventriculo, ea eſt ab humoribus viſcidis, aut ſaltem eorum humorum procreatrix in ſtomacho, non expultrix, atque deſtructrix: Si quidem ſermo ſit de frigiditate corrugante ventriculum, vt aperte fatemur ea ſuſcitari appetitum; ſic non probatur a viro doctiſſimo eam in ſtomacho abſtinentium noſtrorum extitiſſe; nos autem oppoſitum ex eo coniectamur, quia ieiunantium nemo vorax fuiſſe obſeruatur; immo pleroſque frugali, parcoque victui leguminis aſſuetos. Suſpicionem & illud incutit, voracia neceſſario multas pituitoſas cruditates congerere; nam leonem, lupum, piſces, & alia voraciſſima viuentium phlegmate ſcatere nō liquet:

Voracia non neceſſario cruditates cōgerere.

Ad probationem vero, qua dicitur vberiorem cibi copiam non poſſe concoqui exactè à calore debili; verum quidem hoc eſt, ſi ſupponatur homo eſſe calore imbecillo, qui tamen inter animalia calidiſſima reponitur ab Ariſtotele, & à Iouberto quocunque calidiſſimo calidior eſſe contenditur; ac ſpeciatim abſtinentium vnius commemoratur habitu bilioſo, ceterique fere omnes ætate adoleſcentiæ, cui calor plurimus ineſſe dicitur Hippocrati.

3. de part. an cap 6 Vid. inf. a cap. 156. ſc. ſoll. probl. 53. 55. 57. 1. parad. 1. narrad.

1 aph. 14

Neque inſpectione caret redundans in corpore phlegmatis aliquo alio cibo ſufficere alendo corpori ad multos menſes, & annos; nam & dudum ex Ariſtotele vidimus pituitam alere non poſſe niſi permiſtam cum cibo puro; & facta comparatione cum quantitate ciborum externorum, detractis excrementis, veriſimile non eſt tantam vnica vice contineri poſſe in corpore pituitæ copiam, quanta opus eſt ad nutriendum iugiter vniuerſum corpus plurium annorum curriculo:

Pituitam ſolam non ſufficere alendo corpori diutius.

Cap 92. 1. de gen. an cap. 18

Ad probationem, qua dicitur calorem exiguum non abſumere, aut in ſanguinem conuertere, niſi parum huius pituitæ, quæ craſſa, & viſcida eſt, in-

multo

multo tempore; ac proinde quæ in corpore contineri poteſt, diu ſuſtinere poſſe caloris actionem; dicimus primo calorem non debere abſumere pituitam, ſi hæc futura eſt alimentum; actio enim caloris in phlegma ceſſurum in alimentum corporis non eſt phlegmatis conſumptio, ſed verſio in ſanguinem, qui vltimum, & immediatum alimentũ dicitur; ſi quid uero phlegmatis ſuperſit, quod excrementitiũ ſit, nec ſanguinis naturam induere valeat, hoc neceſſe non eſt à calore abſumi; ſed tanquam ineptum, ac inutile facili negocio ad loca opportuna expellitur; neque enim natura fruſtra diu occupatur in ijs conſumendis, quæ longe facilius expellere poteſt: bene quidem verum eſt calore debili difficilius euinci poſſe viſcidum phlegma, & non niſi diuturniori tempore in ſanguinẽ verti; at hoc non ſufficit nobis, neque Alberto exiſtimanti animalia abſtinentia iugiter nutriri pituitoſis cruditatibus internis; dato enim quod caloris exigui ratione ſenſim, ac lente admodum ſuſcipiat pituita formam ſanguinis; tamen ſi nutriendum eſt vniuerſum corpus aſſidue ad multos annos ita vt continenter vnicuique particulæ nutrimentũ ſuppeditetur ex cruditate interiori, tantam phlegmatis crudi congeriem ſimul contineri aliquando in corpore neceſſe eſt, quantam in eo contineri poſſe credibile non eſt; tolerari quidem hoc poſſet, ſi vnicam tantum particulam, vt cor, iugiter ali ſufficeret, alijs omnibus à nutricationis munere ociantibus; at decretum obſtat Ariſtotelis, quo ſancitur viuentia dum nutriuntur, ſecundum quamcunque partem ſenſibilem, & ſecundum cuiuſque partis quamlibet dimenſionem ſemper ali. Maxime vero ſuſpectum eſt abſtinentes omnes temperamento fuiſſe frigido, & calore admodum imbecillo; quum plurium ætas fuerit adoleſcentię, color floridus, ac rubeus, non nullorum habitus bilioſus, & aliorum ἰσχνὸς; quæ omnia vegeti caloris certa ſunt indicia: Ad confirmationem fatemur quidem ieiunantium plures fuiſſe feminas, & præter eas virum melancholicum; ſed à ſexu feminis, & à temperamento mari tantam non fuiſſe frigiditatem, quin eam valde in hoc tẽperaret ſexus, & in illis ætas florida, creſcenſque; immo vero feminæ licet ſint maſculis frigidiores, abſolute tamen calido ſunt temperamento; quũ temperies humana ſimpliciter inter calidiores cõnumeretur; Neque omnes abſtinentes fuere deſides, torpentes, & inertes, vt gratis aſſumitur; ſed puella Pedemontana, Conſolentanea, & aliæ fuere vigiles, agiles, & hilares. Haud minus ſuſpectum eſt abſtinentes, ac mulieres eſſe voraces, quia licet mollitie corporis faciles ſint diſſolutu, calor tamen exilis, quem illis concedit Albertus, diſſolutionem adeo non efficit vt ad reſtaurandum abſumptum cogantur eſſe voraces, quemadmodum pueri, quibus in molli corpore calor ineſt plurimus. Sed quando in caloris imbecillitate, atque in cruditatum abundantia non cõueniunt omnes abſtinentes, id certo iam ſit argumento commune ieiunium haud recte à viris doctiſſimis in nõ communem cauſſam relatum eſſe.

Actio caloris in pituitã qua ſit.

Natura ea non conſumit, quæ poteſt expellere.

3. de gen. c. 35. 2. de an. t. 14.

Abſtinentes nõ; niſi omnes temperie frigida.

Temperies humana.

Abſtinentes, ac mulieres non eſſe voraces.

Abſtinentium cutem non eſſe ita euaporationi clauſam, vt retrocedant ſemper denuo vapores in alimentum. Cap. CXXXIII.

QVod autem ſecundo protulit Albertus Animalia ieiunantia obtinere cutem conſtipatam, & adeo denſam, vt nulli ſit excremento, nullique penitus ſubſtantiæ peruia; quare ſi quid ſubſtantiæ membrorũ etiam, & pituitæ caloris actione diſſipatur in halitus; id omne per cutim halare tentans, nulla data via, frigiditate pellis condenſatur in phlegma decidens in partes interiores iterũ conuertendum in alimentum corporis; vnde circulari hac mutatione phlegma ſemel in corpore contentum ad multos annos ſine alio cibo externo ſufficere poteſt alendo corpori; hoc inquam argumentum ingenio veritatem ſuperat; in primis enim vt de phlegmatis excremento per coctionem caloris ope à parte alimentari ſegregato loquamur, falſum eſt hoc ad cutim ſimpliciter euaporare; nam phlegmatis, quod in ſtomacho digeritur, excrementitiæ partes, quæ coctionem ſubterfugientes vi caloris in chylum tranſmutari non potuere, non ad cutem, ſed ad inteſtina, & ad veſicam expelluntur; quæ partes ſunt à natura deſtinatæ recipiendis excrementis primæ coctionis, quæ fit in ventriculo: Conſimiliter excrementa pituitæ, quæ vi hepatis, ac venarum in ſanguinem conuertitur, per cutis meatus non expelluntur, ſed in lienem, felleam, & vrinariam veſicam relegantur; inde certis ductibus cum excrementis primæ coctionis detrudenda, vt abunde patuit in ſuperioribus; ſolis excrementis tertiæ coctionis, quam obeunt ſolidæ partes, exitus eſt e corpore per latentes cutis meatus: Ceterum his occluſis, & illis prohibitus perſpiratus, vt fieri poteſt quod huiuſmodi excrementa frigore concreſcant in ſolidiorem ſubſtantiam, ſic ea condenſata phlegmatis priſtinam vt naturam alimentarem induant fieri nõ poteſt; non enim ideo veluti excrementa pellebantur, quia tenuia forent; vt craſſefacta retineri debeant in alimentum; ſed quæ naturam excrementi habebant halituoſa, eandem concreta retinent, adeo vt animalia horum excrementorum exitu prohibito varios morbos incidant; quod Medicis eſt apertiſſimum Falſum & illud eſt, huiuſmodi excrementa nouam ſubeundo coctionem induere naturam alimenti; coctionis etenim ea non eſt vis, vt purum excrementum vertat in alimentum; id ſolum efficit coctio, quod excrementum ab alimento ſegregat, & alimẽtum potentia reddit actu alimentum; quæ vero ſemel à ſucco alimentari ſeiunxit velut inutilia excrementa calor, ea nunquam vel repetita coctione vertere in alimentum poterit; quibus nanque vrina, quacunque ratione id efficiant, potu iterum ingeritur, ea ipſis noua caloris actione in medicamentum cedere poteſt, in alimentum cedere non poteſt. Deinde vero ſubſtantia partium, quæ caloris opera vaporare dicitur, ea quidem magna ex parte per cutis poros halare conſueuit, ſed alias etiam multas, & patentes vias habet, per quas egredi, ac diffluere iugiter e corpore valet, vt occluſis etiam cutis meatibus

Excrementum pituitoſum ad cutim non halare.

Excrementorum excipientia.

Cap. 69.

Excrementa per nouam coctionem non induere naturam alimenti.

Coctio quid præſtet.

Excrementorum tertia coctio.

occul-

rit, & partiũ ſubſtãtiæ fluxus per quas uias.

occultis,non cogatur ideo in corpore permanere; exitus namque illi apertus eſt per nares, & os in fuligines; per aluum,veſicam,oculos,aures, in ichores,& ſordes; quum enim calor intimus iugiter depaſcatur omnes corporis partes, prout harum varia eſt ſubſtantia, variam ex ipſis exhalationem ſuſcitat; nam alias reſoluit in fuliginoſam exhalationem,quæ magna ex parte per arterias (cuti potiſſimum obſtricta) fertur in cor,& inde per expirationem redditur; alias reſoluit in vapores humidiores,qui ſub ichoris,uel craſſiuſculi etiam corporis forma (ceteris vijs obturatis) cum excrementis alui,veſicæ, oculorum, aurium, & nariũ expelluntur. Immo nec,ſi retinerentur, iam eſſent alendo corpori; nam caloris vi conſumpta, deſtructaque temperie partium, quod inde vaporat miſtũ eſt imperfectum, nec amplius ulla coctione aptũ eſt in alimentum verti; perinde ac ſi carnem coxeris,fumus ex ea prodiens purum eſt excrementũ; nec,ſi frigiditate operculi denſetur in craſſiorem fuliginem,naturã propterea ſortietur alimenti: ſic ergo partes noſtræ caloris actione in vapores vertuntur,qui amiſſa priſtina temperie, miſtioniſque proportione,licet frigore cogantur, nunquam tamen alimenti naturam ſubeunt;ſed diutius in corpore ſi contineantur, male afficiunt membra tum corpulentia ſua obſtructiones efficiendo;tum qualitate multiplici humores alimentarios inficiendo, miriſque modis morbos varios inducendo.

Cur halitus, in quos partium ſubſtãtia diſſoluta eſt, non poſſint alere.

Excrementa,& halitus ut efficiant corpori.

Deinceps autem non accipimus omnium abſtinẽtium cutim eſſe ſpiſſam, denſatam, & penitus adſtrictam; quoniam vt id verum eſſe poteſt in vrſis,& alijs hyeme latentibus, verum tamen haud eſt in omnibus noſtris ieiunantibus, quibus nõ eſt ambiens perpetuo frigore algens;ratioque iſta ualeret ſolum in hyeme; at ieiunantium plurimi abſtinent toto anni tempore in frigida æquè, ac in tẽperata,calidaque aeris conſtitutione, hyeme ſcilicet,æſtate,medijſque anni temporibus: ſed abſolute humana cutis apud nos adeo adſtricta eſſe non poteſt,quin per eius poros introitus pateat aeri, & exitus fuligini per arteriarum oſtiola, notãte Galeno alicubi ex Hippocrate beneficio arteriarum cutanearum corpus vniuerſum expirabile eſſe, ac inſpirabile; quo ductu prohibito morbi fiũt graues: Ad probationẽ uero,qua ſcribitur cutim procreari ex humido craſſo, & viſcido ambiente coagulato,& condenſato; concedimus cum Ariſtotele in prima conſtitutione fetus in utero cutim fieri ex humidis corpulentijs coagulatis, vt in pulte fit refrigerata cruſtula; ſed tamen cum Galeno monemus cutem omnem, quæ in primo ſtatim ortu ſibi continua eſt,temporis ſpacio perforari,ac plurima naneiſci ſpiramenta ritu cribrorum; qualem oportet eſſe cutim abſtinentium noſtrorum, quibus iã procul abeſt ætas à primo exortu. Vlterius admittere non poſſumus circularem illam conuerſionem vaporis a partibus internis ad cutem,& à cute ad partes interiores ſub ſpecie phlegmatis nutriendo apti; nam exhalationes vi caloris interni excitatæ ex humoribus, & membris ſolidioribus, denſatæ à cute, vel alia parte frigida nunquam in phlegma vertuntur, quod vlteriori coctione verti queat in alimentum;ſed in fuligines, & ichores, humoreſue naturæ excrementitiæ, & alendo ineptæ; ſolum alimentum ad caput infirmius delatũ calore debili non tranſmutatur penitus in partis nutriendæ ſubſtantiam,ſed refrigeratur in catharrum deſtillantem ad partes infernas,& ſpeciatim etiam ad ventriculum; in quo medici obſeruant plures ægritudines, prauaſque affectiones moliri; lienterias,nauſeas,vomitus,inappetentias, ſcirrhos, & alia multa; nunquam vero vlteriori coctione in alimentum cedere; & non ſine ratione id factum exiſtimes; cerebro enim ex alimenti maſſa in ſe recepta,quam ob nimiam imbecillitatem virium vniuerſam conficere non potuit, partes puriores, & magis alimentares,quæ nempe facilius calore debili tranſmutari queunt,ad ſe allicit;reliquæ uero deſtitutæ illis, quarum ſocietate gaudentes alere poterant,inſuper & frigiditate alienam adeptæ naturam, non ſunt amplius alendo; quod exẽplo familiari comprobare liceat; nam ouum ſorbile moderate coctum uniuerſum eſt alimentum, nil fere continens excrementi,vt proinde lepide barbarus ille de ouo dixerit,ipſum tantum alere,quãtum ponderat; ſed ſi vlteriori caloris actione nimium indureſcat, iam quod erat alimentum euadit excrementum, immo & venenum: ſic prorſum pituita deſtillans a capite in ventriculum,etſi oriatur ex alimento capitis,ut notauimus,haud tamen poteſt ulteriori actione caloris in alimentum cedere; ſola ea uentriculi pituita ulteriori coctione in alimentum, & omnino in ſanguinem commutari poteſt,Galeni etiam obſeruatione,quæ primum in uentriculo ex edulijs orta nihil aliud reuera eſt,quam rudimentum chyli,quęque ita ſanguinis generationem antecedit, ut per eam ciborum in ſanguinem mutatio efficiatur:ſecus enim cuilibet ex deſtillatione à capite ad ſtomachum liceret diutius abſque alimento externo uiuere; quod nõ comprobatur ſenſu. Ad probationem ex vaporibus aquæ calentis, quos frigiditas operculi denſat iterum in aquam eiuſdem naturæ cum priori; dicimus id ipſum non contingere vaporibus elatis à phlegmate calefacto, vt refrigerati a cute denuo cogantur in phlegma eiuſdem naturæ; diſcriminis ratio eſt,quia phlegma eſt miſtum corpus, & quoquo pacto heterogeneum; aqua uero ſimplex, & homogeneum; nam calor in aquam agens ex ea non ſeparat partes vnius generis ab alijs, ſed aquæ partem quamlibet, in quam magis agit, vertit in uaporem,qui frigore concreſcit rurſus in aquam: at phlegmatis corpulentia caloris actione in duas partes diuerſæ naturæ diſtribuitur; altera eſt alimentaris,quæ vertitur in chylum, & ſanguinem; altera vero excrementitia nutriendo inepta, quæ ſi ſub forma uaporis ad cutem moueatur, & ibi a frigore iterum condenſetur, in ſubſtantiam craſſiorem quidem mutabitur, ſed in phlegma eiuſdem naturæ cum eo, a quo ſecreta fuit, nullo pacto mutabitur; quum ſit purum excrementum, illud autem eſſet miſtum corpus ex alimentari, & excrementitia ſubſtantia.

1. de ſimp. cap 12.

Cutis origo. 2. de gen. an. c. 3.

Loc. cit. Cutis foramina quãdo fiant.

Damnatur circularis conuerſio vaporis & alimenti.

Mala ex catharro in uentriculo.

Ouum tãtum nutrit, quantum põderat.

Alimentũ coctione ut uerti poſſit in excrementum, & venenũ. 2. de vict. acut. com. 3.

Pituita qua ulteriori coctione cedat in alimentum.

Vapores qui cocti ſeruantur naturam eius, unde halarunt, & qui nõ.

Vnde

Vnde oriatur nauſea, inappetentia, & ciborum odium; an hæc omnia fuerint in abſtinentibus, & vtrum à pituita ſedari poſſit appetitus, & fiat ſemper inertia. Cap. CXXXIV.

TErtia deinde ratio, qua demonſtrare conatur Albertus abſtinentes ab alimentis habuiſſe ventriculum pituitoſa, & viſcida cruditate refertiſſimum ex eo quod tollatur appetitus, immo excitetur nauſea, & ciborum odium, & abominatio; nonnulla & ipſa cōtinet, quibus aſſentiri nequeo. Primo etſi ex abundantia pituitæ viſcidæ in ventriculo plerunque tollatur appetentia, & exoriatur cibi faſtidium, & odium; id tamen phlegmatis adeo proprium non eſt, quin ex alijs etiam cauſſis hæc omnia gigni valeant; nam appetentia quum ſit actio propria oris ventriculi, & actionem omnē pars noſtra quæuis obeat merito proprij temperamenti; profecto quæcunque ventriculi temperiē deſtruere poterunt, eadem & appetentiam demoliri valebunt; ſic abſque humoris affluxu ob nimiā caliditatem, vel frigiditatem ſoluta ſymmetria ſtomachi cōcidunt in ſeſe tunicæ viſceris, & languēt, nec ſentiunt indigentiam; tactus enim, cuius eſt affectio appetentia, quam ſuctionis triſtem ſenſum dicimus, Ariſtotele aſſertore, mediocritatem primarum qualitatum in organo proprio requirit: ſed & nauſea, quam putet quis vnius eſſe pituitæ ſobolem, ſtomacho, non pituita, ſed amara, & calida bile ſyncera repleto accidit frequentiſſime in ſanis nauigantibus, & in cholera morbo nuncupato infeſtatis; Cuius rei vt veraciſſimum; ita luculentiſſimum nobis nuperrime teſtimonium perhibuit vir ſpectatæ probitatis, atq; doctrinę Proſper Alpinus, aſſerens ſe anno 1580. dum in Aegyptū pergeret oborta ſæuiſſima tempeſtate naui iactata per vndas quinque integros dies perpetuo nauſeabundum nullo penitus nec cibo, nec potu ingeſto, quo ali potuerit, perſtitiſſe: quin & aquam ſæpe ab ardo gutture auide raptam ſubuerſum, & cuncta renuentem ventriculum protinus euomuiſſe: ſexta die tandem eſu allij cocti ſinm, & inappetentiam profligauiſſe: quum tunc habitu bilioſo ætatem iuuenilem ageret nullo cum pituitæ aut in ſtomacho, aut in alia corporis parte prædominio: vt ex eo neceſſario non colligat Albertus abſtinentium ventriculum multa viſcida pituita eſſe onuſtum, quia non appetant, uel nauſea crucientur, & cibos renuant: ſed quando conſidero abſtinentem Conſolentaneam arefactā ventriculo, & omnibus partibus imi ventris, arbitrari non poſſum indigentiæ (ſi quæ in abſtinentibus eſſe dicatur) ſenſum alia ratione tolli quam deſtructa ſymmetria temperamenti oris ventriculi ad tactum neceſſaria: verumenimuero nauſeæ, vomituſque cauſſa in abſtinentibus ab ingeſto, ſeu potius ab intruſo uiolenter alimento ea eſt, quia ſtomachus diu aſſuetus cibis non tangi, ubi cogatur eos admittere, fieri non poteſt quin ab intruſo quocunque lædatur, & veluti noxium illud uomitu expellat, & nōdum ſumptum nauſeet, abhorreatque. Deinde Scotus ille rubeus, vir alter melancholicus Alberti, & alij plures inter commemoratos abſtinentes ſic appetitu valuere, vt ad arbitriū ſeſe ieiunijs exponerent, nec cibos oderint aſſumendos, aut euomuerint aſſumptos; quare vniuerſale non eſt hoc indicium pituitæ ſtomachum replentis cunctis abſtinentibus. Amplius duplex quum ſit appetitus in ore ventriculi, fames, quam definit Ariſtoteles eſſe appetitum calidi & ſicci; ac ſitis, quam ponit eſſe deſiderium frigidi & humidi; quum pituita ſit humor frigidus, & humidus, ſuapte natura magis, quam famem, ſitim tollere valebit, vbi redundet in uentriculo: quum ergo abſtinentium noſtrorum ſinguli omnes fame careant, plerique ſitiant; ſane cunctis ventriculum pituitoſis cruditatibus repletum eſſe ueriſimile nō eſt. Quarta ratio ex Alberto allata, nimirum appetentiam, quum feratur in alimentum velut in obiectum, nonniſi ab alimento ſedari poſſe; abſtinentes uero non appetere ob pituitæ copiam; eſſe igitur illis nutrimentum ex pituita; diluitur primo negantibus abſtinentes noſtros non appetere ob pituitæ copiam, negationis ratione dudum expoſita. Deinde concedentes appetitum ferri in alimentum, vt in obiectum, admonemus longe aliud eſſe appetitū ſedari, & appetitum tolli, & deſtrui; illud enim naturale eſt, hoc præter naturam; ſedatur quidem appetitus alimentis; at vero tollitur, deſtruiturque ijs etiam, quę alimenta non ſunt; nimirum puris excrementis, uenenis, pharmacis, nudis intemperiebus, & alijs id generis: modo abſtinentibus (ſi dandum eſt diſputationi eos multo phlegmate redundare) à pituita non ſedatur naturaliter appetitus, tamquam ab alimento, ſed corrumpitur, ac deſtruitur præter naturam uelut ab excremento. Quintum eiuſdem viri argumentum, quo probatur abſtinentia animalia pituitoſo humore plenas habere venas vniuerſas, & partes corporis omnes, ex eo quod pigra viſuntur, & ſomnolenta; duo hæc obtinet difficilia; nam abſtinentium noſtrorum plurimi vigiles fuere perinde ac cibis vtentes; plurimique itidem agiles, motuque exercitati; quod ſule conſtat ex hiſtorijs abſtinentis Conſolentaneæ, Pedemontanæ, & aliorum. Deinde vero ſomnolentia, & inertia, ſiue ad motū ineptitudo haud ſemper a pituita eſt; plerunque à nuda intemperie frigida ſine materia; nonnunquam etiam a caliditate nimia; vt enim urgente frigore ambientis citra pituitę copiam concentratur calor ad viſcera, præſertim vitalia, & naturalia; & propterea priuantur externorum ſenſuum organa, cerebrum, parteſque motui famulantes calore, ac ſpiritibus; vnde affectus enaſcitur ſomno ſimilis, qui eſt impotentia quædam mouendi pariter ac vigilandi, adeo vt gelu nimio algentes aliquando ſemimortui iaceant, quod fortaſſe accidit ſerpentibus hyeme, & proculdubio Lucomoris; ita nimio calore ambientis maxima ſpirituum copia reſoluitur, vnde languent, & concidunt vniuerſi corporis mēbra fere exanimata, quod in exolutione frequentiſſime conſpexere Medici: adeo vt ex oppoſitis cauſſis eadem proficiſci videatur affectio. Non ergo neceſſitatem habere videntur in propoſito ſubtiles Alberti rationes.

Appetentia cuius ſit actio propria.

Actio quæuis à temperamento.

Appetentia eſt affectio tactus. 2. de ani. t. 118. 3. de an. t. 66.

Nauſea nō à pituita ſemper eſt.

Abſtinentes cur cibos odere ingeſtum ſtatim euomebant.

In ſtomacho duplex appetitus 2. de an. t. 28.

Pituita ſitim potius quam famem aufert.

Abſtinentes non appetunt non ob pituitā.

Appetitus ſedatur alimentis, tollitur non alimentis.

Ex oppoſitis cauſſis eadem oritur affectio.

Quo ſenſu Hippocrati, & Galeno pituitoſi dicantur inediam ferre præter conſuetum, & ab ea vtilitatem percipere.
Cap. CXXXV.

2. de vic. ac. t. 30. QVam vero neſtit Apponenſis diſertiſſimus rationem primo ex autoritate Hippocratis, & Galeni aſſeuerantium pituitoſos inediam ferre præter conſuetum, admittimus vltro; ſed adnotamus ex Galeno Hippocratem loqui de inedia ephimera, quæ vnam, vel alteram diem non excedat; deque pituitoſis collatis ad bilioſos; at noſtra ſpeculatio eſt de abſtinentia plurium menſium, & annorum; deque pituitoſis abſolute; profecto vt concedimus vtriſque aſſuetis bis die ſingula cibari, pituitoſos tamen bilioſis ferre magis poſſe inediam præter morem ad integram diem, vel ſi placeat cedente pituita in alimentum, cuius naturam bilis nulla coctione induere poteſt; ſed fortaſſe melius, quia bilioſorum calor acer, & mordax longe magis appetitum ſtimulat, & alimento non appoſito ferocit in membra; quod neutrum efficit calor mitis, & blandus pituitoſorum; ſic non videmus loco citato Hippocratem, aut Galenum abſolute loqui de pituitoſis, aut de abſtinentia plurium dierum. Alia item ratio ex Galeno petita ſcribente intemperies frigidas & humidas cum redundantia humorum non corruptorum inediam tolerare, quin & ex ea vtilitatem percipere, propoſitum Clariſſimi Viri fouere quidem, ſed non ſatis firmare videtur; nam ibi agit Galenus intemperiei nomine de habitu ægrotantis, eique inediam laudat veluti medicamentum, quo tolli poſſit humorum exuperantia, non magis per eorum conuerſionem in corpus more alimenti, quam per ipſorum conſumptionem, diſſipationemque, ac reſolutionem in halitus a calore veluti excrementorum vel ſola quantitate peccantium: nos autem agimus de homine intra latitudinem ſanitatis, cui abſtinenti diu cedat pituita redundans in alimentum ſufficiens vniuerſo corpori. Deinde agens Galenus de redundantia humorum non corruptorum, gratis, ac voluntarie intelligitur à Viro eximio quaſi loquatur de pituitæ copia; quamuis enim frigida, & humida intemperies plerunque cum phlegmatis exuperantia coniungi ſolet; nonnunquam tamen cum omnium humorum copia modum excedente (plethoram Medici nuncupant) eſſe conſpicitur; eſt autem eiuſcemodi plethora vniuerſæ maſſæ ſanguineæ vbertas, in qua omnes humores nimis excedunt; ſed noſtra diſceptatio erat de vnius pituitæ copia, quæ vlteriori coctione in ſanguinem verti poſſet, non autem de ſanguine iam genito. Deinceps quum non præfiniat eo loci Galenus inediæ tempus, de cuius longitudine, ac breuitate controuerſia eſt, & omne noſtræ diſquiſitionis momentū, vt ipſe ſibi conſentiat, & Hippocrati alio in loco, intelligendus eſt agere de inedia ſeptimam diem non excedente; quam tolerare poſſe plethoricos, & intemperie frigida & humida conſtantes vltro concedimus; immo & eos inde non modicū proficere; verum inedia plurium dierum, menſiūque, & annorum neque ibi à Galeno conſideratur, neque à ſola intemperie frigida & humida cum abundantia humorum incorruptorum nobis enaſci poſſe conceditur.

Cur bilioſi pituitoſis magis ferant inediam.

8. meth. cap. 8.

Exuperantia humorum quomodo tollatur.

Plethora quid.

Animalia voracia quæ ſint Ariſtoteli, & quomodo abundantia pituita minus cibum decoquant.
Cap. CXXXVI.

NEque ſane Portius eas rationes habet, quæ neceſſario propoſitam ſententiam perſuadeant; quod enim primum ex Ariſtotele attulit animalia illa eſſe voraciora, magiſque cibum appetere, quæ rectum inteſtinum habent, quam quæ anfractuoſum; inſuper & pituita abundantia minus cibum decoquere; quæ quum inſint abſtinentibus noſtris, voracitas nempe, ac pituitæ abundantia; cauſſam tribuunt longæ abſtinentiæ; hoc inquam argumentum multa continet animaduertēda; & vt omittamus concedendum non eſſe Portio, quod prius Alberto dare noluimus negantes abſtinentium ſingulos fuiſſe voraces, & pituita repletos; primum in Ariſtotele quidem habemus in teſtinorum laxitatem finibus, & anfractibus carentem animalia reddere voracia, & cibi auidiora; eorundem contra orbes multiplices, arctioreſque anfractus illa efficere a cibi deſiderio, & vſu continētiora; ceterum quibus abundat pituita, ijs minus cibum decoqui eo in loco ab Ariſtotele non habemus; Niſi hoc ſenſu interpretemur ſententiam, qua ſcribit Ariſtoteles, Genus piſcium omne, quoniam cibum minus conficere poſſit, crudaque egerat, & vorax, & guloſum eſt; cetera etiam omnia, quibus inteſtina ſunt recta, ciborum auida ſunt; quum enim cibus celeriter egeratur, proindeque breuis vſus fruendi fit, breui repetant cibum auida neceſſe eſt; cuius loci ſi Portio dicatur nunc fuiſſe memento; cui non conſtet eum libere nimis Ariſtotelicum dogma interpretari? certe his monet Ariſtoteles genus omne piſcium ideo vorax eſſe, quia minus quam par ſit cibum in ventre concoquat, ſed nondum perfecta coctione paullo poſt ab eſu cum excrementis multam quoque cibi crudi portionem extra corpus per aluum egerat; nam pauciſſimo alimento ex multo cibo attracto ad ſufficientem vniuerſi corporis alimoniam cogitur id animal parum concoquens, & cruda tum excrementa, tum etiam alimenta egerens ſæpiſſime comedere, atque ideo vorax, & guloſum exiſtere; quæ cibi auiditas naturalis propria piſcium non eſſe dicitur Ariſtoteli, ſed communis etiam alijs animalibus omnibus, quibus inteſtina ſunt recta à ſtomacho ad aluum nulla flexuoſitate diſtorta; nam breui tramite ab ore tranſit quod ingeritur ad aluum; cibuſque ideo celeriter excretus breuem concedit viuenti vſum fruendi; quocirca pauciſſimum alimenti ex multo cibo haurire poteſt; vt ergo ſibi ex cibo ſufficiens alimentum elicere valeat, breui tempore cibum repetere cogitur auidius: quibus dogmatibus Ariſtoteleis ne verbum quidem legas pituitæ redundantis: Fortaſſe quod Ariſtoteli ſcribitur cibum minus confice-

3. de part. cap. 14.

Piſces voraces, & guloſi cur Ariſt.

Cur piſces voraces.

re, cru-

re,crudaque egerere, Portio accipitur cruditates, ac pituitam congerentia cibum minus decoquere, quanta cum textus mutatione quiſque videt; oppoſita enim ſunt egerentia congerentibus. Sed concedamus diſputationi Ariſtotelem dicere pituita repletos minus cibum decoquere; id ſane inde non prouenit, quia natura ſolicite ſatagat pituitæ coquendæ magis quam cibo; nam quæ ſemper agit quod melius eſt, neglecto pituitæ excremento, alimentum melius de cibo ſibi per coctionem haurire veriſimile eſt; ac eo magis, quo difficilius eſt lentam, craſſamque pituitam in ſanguinem vertere, quam cibum conſuetum coquere; quum naturæ peculiare ſit etiam faciliora perſequi, & difficiliora citra neceſſitatem non adire: ſed qui pituita dicuntur abundare, idcirco cibum minus conficiunt, quia cibo ſatis elaborando caloris vigore opus eſt, quem pituitoſi non habentes, minus conficiunt propterea cibum: cui enim ex abundantia pituitæ calorem natiuum hebetari vetus non eſt? cui à calore imbecillo, & obtuſo cibum minus concoqui nouum eſt?

Pituoſi cur minus cibum decoquant. 4. de part. cap. 10.

Natura ſemper meliora, & faciliora tentat.

Hippocrati ſenes cur ieiunium tolerent, & quomodo frigidi ſtatuantur.
Cap. CXXXVII.

1. aph. 14.

Senes cur frigidi.

QVod ſecundo affertur ex Hippocrate, veracius eſt argumentum, & efficacius; quod tamen abſolute intentum non probet; nam concedentes corpora ſenum frigida eſſe tum ex natura, ſeu ætate ob caloris imbecillitatem; tum quoque præter naturam ob pituitæ affluentiam; neque negantes ob id quia parum calidi natiui obtinent ſenes iuuenibus magis ferre poſſe ieiunium; inficiamur tamen primo ſenibus tolerantiam ieiunij ex Hippocrate ineſſe à frigiditate, inopiaque caloris ob pituitæ copiam illum extinguentis; negamus itē huiuſmodi ieiunij facilitatem nanciſci ſenes à frigiditate, calor.ſque inopia ſimpliciter; ſic enim quū inter ſenes decrepiti minori, & infirmiori calore conſtent, vberiorīq; pituita ſcateant, quā primo ſenio conſtituti, ad quos ſe habent decrepiti vt viridis ſenecta ad conſiſtentiam, & hæc ad ætatem adoleſcentiæ, ac demum adoleſcentes ad pueros; plane proportionabiliter magis ferre poſſent ieiunium decrepiti quam in primo ſenio viuentes, vt hi magis abſtinentiam tolerare dicuntur quam conſiſtenti ætate gaudentes: at vero id & Galenus aperte negat, & experientia euidentiſſime redarguit: non ergo referenda eſt ieiunij tolerantia ſenum propria in frigiditatem ex pituitæ copia, neque in caloris inopiam abſolute; ſed in eam caloris diminutionem, quæ propria eſt ætatis inclinantis in latitudine ſanitatis; nam ibi conſiderat ſolum ætatum differentias Hippocrates; quum enim ſenes medij inter conſiſtentes, & decrepitos locati robuſti, & ſani eſſe poſſint, id tamē ex ætate obtinent vt parum habeant caloris innati ea ratione, qua toto vitæ decurſu iugiter eſt luente humido radicali, cui proportionabiliter adiungitur calor natiuus; in prima ſenectute multum

Tolerantiam ieiunij ſenibus non à debili calore ſimpliciter, nec à pituita ineſſe.

Tolerātia ieiunij ex qua caloris diminutione pendeat.

Senes cur parum habeant calidi innati.

conſumpto humido magnus calor eſſe non poteſt; paruus autem paucum alimenti conficere poteſt, atque à multo facile obruitur; quin & augumento nullam dans operam calor in ætate ſenili, parūque conſumpta ſubſtantia corporis, quæ vetuſtate inſigniter exſiccata magis reſiſtit actioni caloris, & aliorum exoluentium; multis nominibus calor viridis ſenectæ paucis alimentis indiget; vnde ſenes inter omnes ætates facillime ieiunium ferunt, dum ſani degunt: at uero decrepiti non ſunt in ſanitatis latitudine, propterea ex ægritudine id habent vt voraces, & auidi nequeant abſtinentiam tolerare, ſed vti pueri ſemper cogantur nonnihil aſſumere: ceterum diſcrimen inter eos eſt in cauſſis, inter quos dicitur eſſe communis effectus; pueri enim abſtinentiam ferre nequeunt, quia calore plurimo pollent, quo mollis eorum ſubſtantia diſſiparetur breui, niſi ſæpe alimentis caloris actiuitati obſiſterent; ſed & alimentis etiam indigent plurimis ad incrementum; nec ſilentio prætereundum eſt pueris ineſſe membra recipiendis alimentis dicata, ſtomachum, hepar, & alia puſilla, & tanti alimenti non capacia, quanti ad nutricatum, & augumentum indigent; quod ergo vnica vice nequeunt, partitis, multiplicatiſque vicibus aſſumere coacti voraces pueri euadunt, & ieiunij non tolerantes: At decrepitis cum ob pituitæ redundantiam, tum ob caloris innati ſummam imbecillitatem, ſpirituumque inopiam, vires, & facultates omnes proſtratæ iacent, maximeque omnium retentrix languet: quare labante, immo potius lapſo calore quum multum cibi conficere nequeāt, parum aſſumere coguntur, & coctu facile, ac proinde liquidum alimentum ingerere; cui diutius retinendo quum facultas imbecillima inſiſtere nequeat, cito elabitur e corpore nondum plene coctum; crudaque decrepiti egerentes ob retentricis imbecillitatem, vt piſces ob inteſtinorum breuitatem, ac rectitudinem, conſimiliter voraces, & impatientes ieiunij eſſe coguntur; ſed parum, & ſæpe illos aſſumere neceſſe eſt: & in hoc alia notanda eſt voracitatis differentia, quia decrepiti, quibus exigua eſt ſubſtantiæ durioris à calore debili exolutio, nullaque incrementi neceſſitas, & magnum ſuffocationis periculum, ſæpe comedentes parum ſemper ingerunt; piſces vero, & pueri vna multum & ſæpe hauriunt validiori calori proportionatum cibum ad nutricationem, & augumentum offerentes: Tolerantia ergo ieiunij noſtrorum abſtinentium, qui fere omnes ætate iuuenili, & creſcentes extitere, caloreque vegetiori, & ſubſtantia molliori, quam ſenilia corpora; non debet cum ſenum abſtinentia comparari, atque in eaſdem cauſſas referri. Poſtea vero dantes diſputationi ſenes a caloris imbecillitate, atque a pituitæ affluentia ſortiri facilitatem ieiunij, de qua Hippocrates; quum ea tolerantia non excedat numerum paucorum dierum; quippe de ſenibus agitur collatione ad iuuenes, qui ne vnius dieculæ abſtinentiam facile ſuſtinent; quum vel experimento cuique apertum fieri poſſit ſenes ab Hippocrate deſcriptos non ferre facillime inediam ſeptimæ

diei;

Decrepiti cur voraces.

Quo differant decrepiti à pueris in auiditate

Pueri cur ferre nequeant abſtinentiā.

Cibus decrepitorū.

Decrepiti cur ſæpe cibo vteſcantur. 3. de part. cap. 14.

Decrepiti piſcibus in voracitate comparandi.

Piſcium, & decrepitorum voracitatis diſcrimen.

Senum abſtinentia breuis eſt.

diei; ſic & nos vltro dabimus abſtinentium noſtrorum, ſi qui fuerunt calore imbecillo, & pituita referti, eos indead paucos dies tolerare ieiunium potuiſſe; at non propterea colligat Portius potuiſſe quoque ad menſes, & annos integros; non enim quod poteſt ferre, ac ſuſtinere onus pondo ſex, idē poterit idcirco & pondo viginti, aut centum; nanque vel Ariſtoteli potentia definitur ad finem ſui exceſſus.

3. cœl. t. 116. 117.

Auicennæ vt cibi neceſſitas ſit ad inſtaurationem deperditi; vt appetitus deijciatur, & ocietur; vt vrſi, & latentia hyeme alantur.
Cap. CXXXVIII.

Lib. 3. fē. 13. tr. 2. cap. 7.

AD tertiam rationem ex Auicenna depromptam concedimus tum appetitū deijci quandoque a phlegmate plurimo viſcido replente ſtomachum, & vniuerſum corpus, a quo nihil, vel parum admodum effluit ſubſtantiæ: tum id ipſum in febribus contingere, in quibus longo tempore ieiunium toleratur, quia ſolidarum partium natura occupata in expellendo noxio non vacat attrahendo proficuo, iugendoque ex venis, & per venas e ſtomacho: tum animalia plurima hyeme diu a cibo abſtinere, quia calor inſitus occupetur in elaborandis cruditatibus aceruatis, ijſque apponendis in locum ſubſtantiæ fluxæ; ſed primum illud in Auicenna indefinite pronunciatum, cibi nēceſſitatem eſſe ad inſtaurationē fluxę ſubſtantiæ adeo vt vbi nulla, vel exigua fit corporis reſolutio, tunc neceſſarius non eſt cibus exterior; vniuerſaliter nō accipimus, ſed particulariter in ijs, qui non creſcunt, & affluunt alimentari ſucco interiori; nam creſcentibus etiamſi nihil effluat ſubſtantiæ corporeę, opus tamen eſt alimento externo ad augumentum; & quibus parum effluit, ijs parum ex externo reſtaurandum eſt, ſi deſit internum alimētum; his quidem conceſſis Auicennæ, Portio concedere non cogimur aliquid ad ſuæ opinionis cōfirmationem; primum etenim Auicennæ placitū eſt de appetitus deſtructione, at noſtra diſputatio eſt, non qua de cauſſa ieiunantes noſtri non appetant, ſed quamobrem non aſſumentes diu viuere poſſint, vndecunque ijs deijciatur appetitus. Deinde vero ſtatuens Auicennas appetitum deijci quādoque a phlegmate plurimo ventriculum replente, non tollit quo minus aliquando etiam alijs de cauſſis deſtrui poſſit appetitus; immo eodem capite plures alias enumerat cauſſas appetitū deſtruentes Auicennas citra pituitæ miniſterium; quare inde Portius non habet abſtinentibus noſtris appetitum deijci ex abundantia phlegmatis. Alterum autem Auicennæ placitum eſt de febricitantibus, in quibus rectiſſime ſancitur naturam ei quod magis vrget ſemper attendere, atque ideo totam in expellendis prauis humoribus occupari longiori tempore, quo non vacat attractioni proficuorū e venis, & e ſtomacho; tuncque ideo appetitum ociari: Verum nos agimus de abſtinentibus febre nō obſeſſis, ſed in latitudine ſanitatis degentibus, qui propterea tam prauis humoribus non adeo referti ſunt, vt oporteat naturam occupari totam in eorum expulſione, omiſſa interim attractione alimenti e ſtomacho, cuius attractionis ſenſus appetentia eſt: neque igitur hoc Auicennæ dogma ſententiæ viri doctiſſimi ſuffragatur. In tertio placito ſcite ſanxit Auicennas Vrſum, & alia bruta, quæ autumno multam cibi copiam ingerendo vberrimas cruditates accumulant, hyeme longum tempus a cibo abſtinere, occupato natiuo calore concoquendis ijs cruditatibus, coctiſque ſenſim apponendis in locum effluxæ ſubſtantiæ ſub ratione alimenti: at nihil horum viro ſapienti fauet in propoſito; nam abſtinentes noſtri ante ieiunium nullam ex ingluuie priſtinam cruditatum congeriem ſtruxere, vt vrſi, & glyres; ſed victum parcum, & moderatum in meram abſtinentiam commutauere. At eſto diſputanti abſtinentium tranſitus de ingluuie ad ieiunium; ſane quum vrſi, & animalia hyeme non abſtineant niſi per tres, aut quatuor menſes ad ſummum; longe alia eſt ratio de hominibus, quorum abſtinētia plures annos abſque proportione ſuperat; eo enim quo poſſint bruta quaternis menſibus abſtinere, neceſſario non colligas homines quaternis poſſe, ac pluribus annis ieiunare; ſiquidem tantam cruditatum copiam in vrſi corpore autumno congeri, quanta ſufficiat alendo corpori tota hyeme incredibile non eſt; at in humano corpore tantum phlegmatis vim accumulari, quanta poſſit ei ad multos annos alimentum ſufficiens aſſidue ſubminiſtrare credibile non eſt. Vltimum etiam dogma nihil adiumenti affert viro inſigni; etenim ſi vniuerſaliter illud accipiat, falſam doctrinam leget; haud enim verum eſt cibi neceſſitatem omnem eſſe ad inſtaurandam ſubſtātiam fluxam e corpore; nam indigemus etiam ex Ariſtotele cibo ad incrementum corporis: neque verum eſt, quibus exiguum diffluit, ijs neceſſariū non eſſe cibum exteriorem; ſi enim deſit internū, ad conſeruationem viuentis, quod eſt finis alimoniæ apud Ariſtotelem, neceſſaria eſt reparatio etiā exigui ex alimento externo: at bene acceptum Auicennæ placitum, vt nuper interpretati ſumus, veritatem continet, ſed Portio non adſtipulatur; nam abſtinentes plurimi fuere in ætate creſcendi, quibus ſi ad nutricatum alimentum fuit neceſſarium, etiam & ad augumentum; quare adeo exili nutrimento indigere non potuerunt, vt ſolum interno tam longa menſium, & annorum ſerie ſufficienter perfrui valuerint.

Febricitantes cur ieiunium tolerent.

Etſi nihil effluat e corpore, quibus opus ſit alimento.

Natura ſemper intendit ei, quod magis vrget.

Appetentia eſt ſenſus attractionis e ſtomacho.

Cibi neceſſitas omnis non eſt ad inſtaurandum fluxum. 3. de an. t. 59.

Finis alimenti. 2. de an. t. 47. 48.

Humorem, qui vomitu reddebatur abſtinentibus, non fuiſſe partem eius, quo alebantur.
Cap. CXXXIX.

POſtrema ratio Portij deſumpta ex vomitu putridæ pituitæ, quo augebatur abſtinens Germanica ſtatim ac odioſum cibum aſſumere coacta fuiſſet, tanquam ex aperto indicio illi ſtomachum pituita repletum extitiſſe, qua nutriretur aſſidue; ſoluitur intime perſpecta rei natura; in primis enim huiuſmodi humorem (cuiuſcunque naturæ fuerit) ei cedere non potuiſſe in alimentum toto

ieiunij

Putrida non ſunt alendo corpori.

Excrementa putrida retenta quid praſtent.

ieiunij tempore illud apertum facit, quod putridus fuiſſe dicitur; putrida enim alimenti vicem non ſubeunt, ſed mera ſunt excrementa, quæ ſi multa diutius in corpore manſerint, etiam non agglutinata viſceribus, partibuſque reliquis ad inſtar alimenti, ſed à natura in locum noſtri corporis viliſſimum relegata, quin vapores putridos efficiant, quibus humores inficiant, totumque corpus febre afficiant fieri non poteſt; quum ergo toto ieiunij tempore febre caruerit, & alio quouis morbo inſigni puella Germanica, ipſi nullam extitiſſe putridi phlegmatis copiam effatu dignam in ſtomacho, vel alia parte corporis, probabile eſt. Deinde vero quid prohibet eam pituitam deſtillatam fuiſſe à capite in ſtomachum pure excrementitiam, & nulla ratione alendo corpori, vt fuſe antea monſtrauimus? Par eſt enim quæ ſcribitur puella Germanica ſemper victu pareiori vſa, eam non ſcatere cruditatibus in ſtomacho, ſed quicquid ex ea parte pituitoſi humoris vomitu reddidit, vniuerſum in eam prius e capite deſtillaſſe. Deinceps quemadmodum in diuturno ieiunio ſtomachus deſueſcit à ciborum complexu, ita poſt longam cibi abſtinentiam nihil in ventrem ſine triſti quadam paſſione mitti poteſt; ventriculus autem ab indito cibo læſus ad eius noxij expulſionem inſurgit omni conatu; quumque vomitus fere ſemper ſit eum magna vniuerſi corporis commotione; quippe motus eſt ventriculi præter naturam inde tentantis excernere, vnde aptus natus eſt haurire; tunc præſertim vehementem laborem affert, quando ventriculum ad vomendum ſtimulat parua res, & ſolida, citra viſciditatem; laceſſitus autem ſtomachus in difficili vomitu adeo contrahitur, vt ad ſe trahat promiſcue quicquid humoris eſt in partibus propinquis; quo nomine videas quoſdam poſt ingentes conatus purum ſanguinem euomentes, & alios bilem flauam de veſica fellea: Quid ergo mirum ſi Germanica puella, & Nicolaus Heluetius abſtinentia celebres poſt longiſſimam intermiſſionem cibi, potuſque omnis, ventriculum exſiccati tantum ab ingeſto bolo affligerentur ſtomacho, vt vomitu difficiliori ſimul ingeſtum cibum, & ichorem, humoremque pituitam putridam referentem redderent? reddebant enim quaſque humiditates difficultate, ac violentia vomitus à ventriculo ex vicinis quibuſque viſceribus attractas: ſecus enim repleto ſtomacho pituita, bolus hauſtus ventriculum irritare non debet ad vomitum; quia infarctis eius tunicis humore lento ſenſus hebeſcit, & cibi durities pituitæ permiſtione molleſcit; ſi ergo à pituitę copia, eiuſque viſcidæ tum ſtomachi ſenſus, tum cibi ſtimulus obtunditur; profecto abſtinens, quæ ab ingeſto bolo, liquoreue pauco adeo laborat ventriculo, vt excitetur maximo impetu facultas ad vomitum, pituitæ congeriem in ſtomacho non habet. Quid ni etiam dicamus humiditates huiuſmodi ab abſtinentibus poſt hauſtum vi bolum vomitu redditas nihil eſſe aliud quam eas colliquationes, in quas longiori abſtinentia reſolui corporis membra ſuperius obſeruauimus ex Ariſtotele? ſane

Vomitus cũ totius commotione.

Vomitus quid.

Vomitus quando laborioſior.

Vomitus ſanguinis, & puræ bilis.

Stomacho repleto pituita bolus inditus cur vomitum nõ exciteti.

Cap. 102. 3. ſect. probl. 5.

colliquamentis ieiunio genitis inteſtina, & partes ventriculo proximas, tanquam a natura excipiendis excrementis dicatas repleri veriſimile eſt, eaque in vomitu difficiliori regurgitare, attrahique in ſtomachum probabile eſt: Non ergo neceſſitatem habere videntur argumenta Portij.

Calorem non neceſſario ſemper abſumere humidum, nec neceſſario niſi conſumptum humidum alimentis reſtauretur, vitam cito extinctam iri.

Cap. CXL.

Sed & rationes perſpicaciſſimi Iouberti ſunt expendendæ, quæ pulchræ ſunt, ac magni admodum ponderis, in quarum examine ſpero propoſiti noſtri cauſſam haud parum illuſtratam iri. Prima itaque ratio, Animata quælibet ſub luna tandiu viuere, quandiu calore natiuo, & radicali humore fruuntur, ſine quo illis calor ineſſe nequit; at calore iugiter abſumente humidum, alimentis opus eſſe auertentibus calorem ab humidi radicalis exterminio celeriori, vt diu vita ſuperſit; ac proinde viuentibus neceſſarium eſſe alimentũ ad vitæ longitudinem: quibus ergo diu viuentibus non aſſumitur alimentum externum, eos interno perfrui neceſſe eſt; hoc autem nullum eſſe poteſt aliud quam pituita multa, craſſa, & viſcida; tali ergo aluntur diu ieiunantes: hæc inquam ratio duplici contexta ratiocinio totum ſui robur habet in proſyllogiſmo, cuius quatuor ſunt præcipua theoremata; duo nobis vltro conceduntur, duo reliqua ſuſpecta ſunt: concedentes enim vitam noſtratem non poſſe ſine calore conſiſtere, neque calorem ſine humore; negamus calorem neceſſario iugiter humoris conſumptionem moliri; negamus item calore continue humidum abſumente, niſi alimentorum vſus intercedat, cito mortem obrepere, nec poſſe diutius vitam producere: Age ſingulum dogma ſeorſum explicemus ex rei natura; ſane quodcunque abſumit, agens eſt; quod abſumitur, patientis naturam induit; quum autem agens vnumquodque, ad hoc vt poſſit munere ſuo fungi, ac ſpeciatim vt valeat patientis naturam deſtruere, opus habeat vigore ſupra reſiſtentiam paſſi; quumque in vigoris æqualitate nulla fieri poſſit vnius ab altero deſtructio, tantumdem reſiſtente vno, quantum alterum agere contendit; iam tria hinc exoriuntur dogmata; vnum eſt, Calorem illum humoris conſumptionem moliri ſolum, qui vires obtinet ſupra humoris reſiſtentiam; alterum eſt Calorem, cui humoris vigor æqualis eſt, non poſſe humorem abſumere; tertium eſt, Calorem, qui viribus longe cedat humori, potius ab humido extingui, quam humidi exterminium tentare: modo quum videamus in vita noſtrati calorem humori coniungi poſſe in triplici hac proportione, non abre abſolute negauimus in vita ſemper humorem à calore conſumi; nam vt concedimus humorem viribus caloris cedentem ab eo deſtrui, ſic non admittimus calorem viribus

Vitam nõ ſine calore, calorẽ non ſine humore in nobis poſſe ſuſtineri.

Calorem non ſemper conſumere ſubditum ſibi humorem.

Calor qui humorem cõſumat; & qui nõ.

Vitam nō exigere caloris domi[n]ium ſupra humorem. 3. aph. 3.

humori æqualem, aut inferiorem, humidum poſſe deſtruere; ceterum vitam aliquandiu conſiſtere valere cum humore caloris vires exuperante facile colligas ex Hippocrate, atque ex ipſamet experientia; ſiquidem & quotidie videmus interire homines calore ſuffocato ab humoris copia; & Hippocrates athletico habitui ſcribit conſimilem interitum imminere; quin etiam humor calorem tum ſui quantitate ſuffocare, tum ſui frigiditate poteſt extinguere: Quum ergo queat calor innatus viuentium noſtratium varijs de cauſſis adeo hebetari, vt multum cedat humori cum ratione quantitatis, tum ratione qualitatis; quid ni ſuſpicionem incutiat placitum Iouberti aſſerentis à calore humorem iugiter abſumi? certe vetus illa Timonis amita, quæ ſemianimis latebat in ſpecu totâ hyemem ſerpentum more, vt vix reſpirare videretur, calidum non habebat ſuperans humorem viribus, illumue iugiter abſumens. Sed in vita poſſe coniungi humidum cū calido viribus adeo æqualibus, vt quantum actiuitatis calor obtineat, tantundem humor habeat reſiſtentiæ; vnde per multum etiam temporis nec ille hunc abſumere, neque hic illum extinguere, aut ſuffocare valeat, dogma eſt multorum ſapientum rationibus, & experimentis pluribus circumuallatum; namque Ariſtoteli non vno in loco aſſertur vulgata dignitas, Quacunque in re poteſt inueniri plus, & minus, ſeu exceſſus, & defectus, ibidem neceſſario inueniri æquale, ac medium: quum ergo in vita poſſit eſſe humoris plus quam caloris, & viciſſim caloris exceſſus ſupra humorem, vt nuper oſtendimus; plane vitā cum humoris, & caloris æquitate conſiſtere poſſe neceſſe eſt: tunc autem neutrum alterius mutationem, deſtructionemque moliri poſſe, dudum probauimus, & apertiſſime colligitur ex Ariſtotele aliquando ſcribente omnibus contrarijs perpetuum id eſſe, vt mutentur in ſe inuicem, ſi non coæquentur viribus: calor itaque vbi coæquetur humori, eum in ſe vertere, atque abſumere non poterit. Itaque neceſſarium non eſt in omni vita noſtrati caloris actione humoris ſubſtantiam continenter abſumi. Nihilo magis firmum eſt aliud placitum, quo ſcribitur, calore aſſidue conſumente humidum, cito mortem obrepere, niſi continue alimentis calor auocetur ab humidi exterminio; quippe in aliquibus animatis adeo lenis eſſe poteſt, ac paruus calor innatus; adeo multus, ac tenax, denſusque radicalis humor, vt hic non niſi longio ri temporum ſpacio illius actione iugi, & non interpollata exterminari queat: non enim conſiſtit humor natiuus in indiuiſibili, ſed obtinet quantitatem effatu dignam, quo fit vt abſque alimentariæ humiditatis, nutricationisque ſubſidio (etiamſi calore perpetuo conſumatur) diutius tamen vitā ſuſtinere valeat: Vita enim conſiſtere poteſt (exēpli gratia) cū humore vt duo vſque ad octo; quum itaque calore miti, ac debili, humore craſſo, ac den ſo, huius ab eo conſumptio, imminutioque ab octo aduſque duo perdurare valeat multos menſes citra vllam deperditi reſtaurationem; profecto vita noſtras cum iugi humoris diſpendio citra ſubſidium alimoniæ diutius produci poteſt; non ſecus atque lucerna plena oleo perdurat ardens multas horas abſque eo quod nouum oleum in locum iā conſumpti continue infundamus: Equidem ſi vas aliquod oleo plenum, aut alia quauis materia inflammabili ex toto, & vndique ignem conceperit; ſufficit qui in illo eſt humor longe radicali noſtro tenuior, ex ſe ad flammam illam acerrimi vigoris longiori tempore ſuſtinendam: cur multo maiori tempore nō ſufficiet ex ſe radicalis humor calori miti, & exiguo retinendo? Haud ergo neceſſarium eſt vitam cito deſtrui, ſi conſumenti calori non aſſidue offeramus alimoniam, eius vim auertentes à iugi conſumptione radicalis humidi.

In vita calor, vt humori æqualis eſſe valeat.

4 ethic. cap. 4. 5. ethic cap 3. Vbi plus, et minus, ibi æquale

3 de gen. t. 48. Contraria vt mutentur in ſe inuicem.

Continuā humoris conſumptionem non indigere continuâ nutritione.

Humor non conſiſtit in indiuiſibili

Semina ſtirpium extra terram non ali humore interno pituitæ correſpondente.

Cap. CXLI.

Vide lib. 4 cap. 5.

Secunda vero Iouberti ratio deſumpta ex plantarum varijs generibus, ac præſertim e ſeminibus, quæ diu extra terram fecunda viuunt, quibus in alimentum cedere nequit niſi humor internus correſpondens pituitæ latenti in humano corpore; ſolui etiam poteſt inſpecta rei natura: concedimus quidem libenter viro doctiſſimo hæc vegetabilia extra terram viuere abſque eo quod alantur alimento externo; concedimus item calorem illis inſitum verſari circa internum ipſorum humidum; ſed non poſſumus admittere humidum hoc ſubire vices pituitæ viſcidæ, quę vlteriori caloris actione cedat in alimentum partium; quandoquidem in grano tritici, præter corticem, nihil eſt quod pituitæ reſpondeat; vniuerſa enim eius ſubſtantia interior vniuſmodi eſt, ac ita homogenea, vt partes non habeat varias, quarum vna cedat in alimentum alterius, quod vel ſenſui manifeſtum eſt: in alijs vero ſeminibus, in quibus eſt conſpicua partium varietas, vt in caſtanea, cui præter corpulentum illud craſſius, in cuſpide ineſt diſtincta particula, id non euenit, vt altera ſit alterius nutrimentum; namque ob vetuſtatem ficciores vtræque fiunt, atque ſtrigoſæ pariter; ſecus enim conſumeretur alimentaris portio ſine detrimento alterius, immo vero cum alterius enutritæ incremento, ac emolumento: Verum in ſeminibus extra terram omnibus id contingere animaduertimus, vt à calore ſenſim abſumatur humor ſubſtantificus, eaque conſumptio citra noui pabuli ſubdium diutius protrahitur, quia calor mitis, ac debilis in humorem compactum, ac ſolidum, reſolutionique contumacem operatur.

Puſilla

Puſtulas pituitæ copiam non indicaſſe, qua nutriretur puella Germanica, nec abſtinens alia.
Cap. C X L I I.

TErtia ratio, qua confirmare ſtudebat Vir Clariſſimus abſtinentes noſtros pituita ſcatere, argumento deſumpto à puella Spirenſi, cui corpus erat plenum puſtulis de phlegmate, non vno modo tollitur; primo quia exoriebantur illi puſtulæ, iuxta doctrinam Ariſtotelis in ſuperioribus fuſius explicatam, ex colliquamentis partium ob inediã à calore genitis, & ad cutem expulſis, non ex pituita. Deinde ſi pituitæ ſoboles erant, profecto à pituita dulci oriri non poterant, ſed ab acri, & mordaci; ab illa enim cutis in puſtulas exulcerari nequit; at vero pituita dulcis ea ſola eſt, quæ vlteriori coctione in ſanguinem, & omnino in alimentum commutari poteſt. Deinceps autem ſi demus diſputationi fuiſſe illam pituitam dulcem, quæ puſtulas puellæ procreauerit, eam à capite defluxam, & abſolute purum excrementum alendo ineptum fuiſſe probabile eſt, quum in tanta cibi penuria velut inutilis pelleretur ad cutem; veriſimile nanque eſt, ſi alimentum foret, eam auide à natura cuſtoditam, complexam, & arreptam iri, non exploſam. Demum quod vni tantum puellæ abſtinenti contigit, id neceſſario non arguit cauſſam communis abſtinentiæ quamplurium, quibus tale quid non eueniſſe ſcimus.

1 probl. 5. Cap. 102. Puſtulę abſtinentis vnde oria.

Puſtula non fiunt à pituita dulci.

Appetitus vt ſe habeat ad indigentiam, & indigentia ad alimentum.
Cap. C X L I I I.

QVartum argumentum, videlicet non appetere nos ea ſolum, quibus non indigemus; quũ autem abſtinentes externa non appetant alimenta, ijs proinde non indigere; non indigere autem quia ſuppetat internum, hoc vero nihil eſſe aliud quam pituitam; principia continet difficilia: primum dogma de appetitu abſolute non accipitur, non appeti ea ſolum, quorum non eſt indigentia; nam febricitantes plurimi, quorum ſaluti maxime intereſt vinum vitare, illud tamen ardenti deſiderio expetunt; & atrophia laborantes cum inappetentia, vt abſtinentium noſtrorum quicunque cõtabeſcunt, quando creſcere deberent, externum alimentum non appetunt, quo tamen ſummopere indigent ad inſtaurandum quod abſumitur, & ad incrementum: Ad probationem concedentes appetitum non eſſe actionem voluntariam, quæ rationi obtemperet; eſſe vero affectionem phyſicam; negamus illum vbique oriri ex indigentia cibi, & viciſſim inappetentiam ex cibi pręſentia; tum quia morboſus appetitus eſſe poteſt cum cibi præſentia, & inappetentia cum cibi abſentia; tum quia intra ſanitatis latitudinem quoque inappetentia ſine cibi pręſentia plerunque naſcitur ex nuda ventriculi intemperie; atque ex affluxu non alimentaris etiam humoris ad ſtomachum; ſic vulgò appetitum diu tolerantes citra comeſtionem euadere conſueuimus inappetentes, poſt longam, eandemque moleſtam ſuctionem, vel concidente in ſe ſe ſtomacho, & collabente attractoria facultate; vel etiam illapſa vndecunque à vicinis partibus in ventriculum humiditate ſtomachi ſubſtantiam laxante: quod haud nouit Plutarchus lib. cõtra Epicureos edito, vbi aſſerit per famem corpora cibo deſtituta cogi contra naturam ex ſeipſis alimentum petere. Deinde vero non admittimus abſtinentes non indigere alimento externo quia ſuppetat internum; quomodo enim ſuppetit internum ijs nutrimentum, qui dum creſcere deberent, aſſidue colliqueſcunt, ac emaciantur? Sed non ne fieri poteſt vt ſimul & interno, & externo alimento non indigeant abſtinentes? nuper enim viſum eſt viuentia poſſe conſiſtere ſine augumenti neceſſitate cum calore tum æquali humori, tum etiam cum humoris exceſſu; & propterea ſine alimoniæ vlla neceſſitate.

Appetitũ non eſſe actionem voluntariam.

Appetitus qui ſit cũ cibi præſentia.

Cur fame

cibo ſ..mo pto inappetentes fiāt

Quomodo ex Galeno quis abſque alimento permanens ob virium iecoris imbecillitatem diu ſufficere poſſit.
Cap. C X L I V.

VLtima doctiſſimi Iouberti ratio ex autoritate Galeni aſſeuerantis aliquem ſine alimento permanentem ob virium iecoris imbecillitatem poſſe diutius ſufficere, non probat intentum Viri Clariſſimi; nam permanere ſine alimento ex Galeni ſententia eo in loco non eſt carere alimento externo, & interno perfrui, ſed eſt non nutriri penitus; quod paullo antea Galenus explicauerat, & ex allato etiam theoremate facile colligitur; quandoquidem probare ſuſcipit ibi Galenus Iecoris tẽperie deperdita, & actione intermiſſa, non ideo ſtatim prohiberi quominus cor vitam ceteris partibus influat (quæ eſt Galeni opinio) id autem eo conuinci putat, quia *ſi non alatur animal, velut in latentibus euenit animalibus, nihilominus viuere ipſum poſſe quoad Cor manſerit illæſum; quin* (ſubdit) *aliquis ob virium iecoris imbecillitatem ſine alimento diutius ſufficere poteſt:* Equidem actio hepatis ob imbecillitatem virium eius intermiſſa in vita animalis nulla eſt alia, quam Medicis nuncupata ſanguificatio; hæc autem non fit circa externum alimentum, ſed circa internum; & reuera phlegma, crudusque ſuccus aceruatus in ventriculo ſi debet abſtinentes alere, neceſſe eſt prius ab hepate in ſanguinem verti; ſed Galeno hepar viuente animali feriari poteſt ab eo munere, vt feriari dicitur in latentibus hyeme; quare tantum abeſt vt inde Galenum ſibi fauentem legat vir egregius, quod potius aduerſantem habeat: Ad applicationem concedimus virium hepatis imbecillitatem hanc eſſe caloris inopiam, permittentes eandem frigidæ, humidæque intemperiei ſobolem ſtatui; verum negamus ipſam eſſe frigidæ materiæ, atque ideo pituitæ procreatricem; nam vt quibus extrinſecus alimenta ingeruntur, languens virtus hepatis crudum, frigidumque, ac pituitoſum ſanguinem generat; ita quibus nihil extrinſecus aſſumitur, debilis virtus hepatis priuata ſu-

5 de loc. aff. cap. 1.

biecto, in quod operetur, ocioſa nihil gignit prorſum: Modo Galenus loco citato agit de virium hepatis ea imbecillitate, quæ ſedentaria penitus ociatur nihil prorſus agens, non autem de illa, quæ cruditates, ac pituitam gignit, dum probat ſine iecoris actione poſſe vitam ſupereſſe diutius, vt manifeſtiſſime cuique patet locum illum diligenter inſpicienti. Neque igitur Iouberti rationes Alberti ſententiam neceſſario perſuadent.

Abſtinentes an creuerint; deque vnguium, & pilorum incremento in abſtinente Conſolentanea.

Cap. CXLV.

QVæ autem ab eruditiſſimo Citeſio in hanc ſententiam proponuntur argumenta, noſtram ad ſe iam trahunt meditationem: Ad primum igitur, quo ſcribit abſtinenti Conſolentaneę creuiſſe pilos, vngues, ac totum corpus; augumentum autem non eſſe citra nutricatum; & nihil aſſumentem non niſi pituita poſſe nutriri; concedentes augumentum vere non eſſe ſine alimento, & nutricatu; inſuper & animaduertentes pilos, & vngues æquiuoce augeri, hoc eſt citra nutricationem, ex puris excrementis exeuntibus e corpore; qua ratione mortuis etiam pilos, & vngues creuiſſe legimus; infitiamur abſtinenti creuiſſe proprie, ac vere totum corpus; ſenſui nanque augeri videbatur, quod vere non augebatur, vt hiſtoriam recitantes ſenſu illuderentur: illam vero corpore auctam non fuiſſe abſtinentem illud apertiſſime ſuadet, quod obſeruat vir eximius, nempe ieiunanti vniuerſum abdomen ſenſim adeo contabuiſſe, vt ab imis coſtis ad pubem vſque nihil priſtini aqualiculi ſuperfuerit, omnesque muſculi, viſcera, & reliquæ ventris partes atrophia conſumptæ, atque contractæ pateant, vt detractas putes, ceteris corporis partibus multo minus exhauſtis, exhauſtis tamen; nam ex Ariſtotele habemus alimentum, augumentumque viuentibus fieri non ſecundum vnam dimenſionem tantum, ſed ſecundum contraria loca, & ſecundum omnes corporis dimenſiones; quæ igitur non creſcebat latitudine, ac profunditate, ſed tabeſcebat potius, & euidenter minuebatur abſtinens Conſolentanea, vere creuiſſe nutricatu, & alimento non eſt aſſeueranda. Sed neque illa in longitudine creuit, niſi ſecundum apparentiam decepto ſenſu; quemadmodum enim vnus & idem homo talarem tunicam longiorem indutus procerior apparet, quam in habitu breuiori; ſic obæſus, & carnoſus ſi contabeſcat, mirifice creſcere videtur; quod frequentiſſime accidit in omnibus emaciatis a morbo, neque ſolum in hominibus, verum etiam in vnoquoque corpore craſſities, & profunditas occultat, vtcumque celat, & quaſi furatur longitudinem, quam reſtituit ſubtilitas: ita enim duarum columnarum æqualis longitudinis, præſertim ſi eminus disiunctæ ſpectentur, quæ craſſior eſt, breuior apparebit: tabeſcens itaque puella Conſolentanea κατὰ τὴν φαν-

Pilos, & vngues æquiuoce cur augeantur.

Mortuis pilos, & vngues creſcere.

2. de an. t. 14. 1. de gen. t. 35.

Augumentum, et nutricatum fieri ſecundum omnes corporis dimenſiones.

Augeſcere vt videantur qui non augentur.

Craſſities longitudinem occultat.

τασίαν creſcere videbatur in longum, quia imminutata prorſum longitudine, vel minus imminuta, minuebatur vere, ac maxime ſecundum latum, atque profundum. Niſi quid ipſi contigiſſe dicamus, quod ſupra obſeruatum eſt accidere in ocimo in aquis degente; ac in viperis nuper natis; quæ nullum aſſumendo alimentum creſcere animaduertuntur, vt infra explicabitur.

Cap 84.

Fetus in vtero vt ſimul non fiat animal, & homo; quid proprie ſit antequam humanam induat naturam; nos non ali vt aluntur plantæ; Ariſtotelesque à crimine liberatur.

Cap. CXLVI.

IN alia vero ratione, qua ſcribitur ex Ariſtotele homines principio viuere vitam ſtirpis, ſolamque tunc habere animam vegetantem, deinde tempore procedente ſubire ſentientem, tandem induere intelligentem; quippe non ſimul animal fit, & homo; nec animal, & equus; ac proinde quum plantarum vegetantem vim, & belluarum ſentientem includamus, dici corpus noſtrum nutriri vt planta, ſentire vt animal, ratiocinari vt homo; quamobrem plantæ, ac animalia diu ſine cibo viuentia interno alimento frigido, viſcido, & lento, argumentum non leue præbent cauſæ conſimilis in ieiunio noſtrorum abſtinentium; in hac inquam ratione multa continentur difficilia: Inprimis candide concedendum eſt Ariſtoteli, & pietati Chriſtianæ fetum in vtero non ſimul fieri animal & hominem, eo ſubeunte longe prius animam ſentientem, quam rationalem; hanc enim corpori nondum organizato aduenire negant noſtri Theologi, quum ſentiens rudi adhuc Embrio ineſſet; Ad obiectionem, qua dicitur, non ſimul accedentibus conceptui omnibus animæ gradibus, fore vt eſſet primum beta, aut lactuca; deinde canis, aut equus; tandem Cæſar, aut Cato; nos licet arbitremur fetum a parente primum ſimul ſortiri vegetalem, ac ſentientem animam ob rationes alibi allatas, nihilominus reſpondere liceat in planta qualibet duplicem gradum animæ vegetalis reperiri, nimirum vegetalem genericam, qua cum cæteris communicat ſtirpibus, & conſtituitur in genere viuentis, ac vegetabilis; ſpecificam alteram, qua conſtituitur in determinata ſpecie plantæ, betæ ſcilicet, aut lactucæ; cuius animæ beneficio beta diſſidet a betonica, ſerpillo, & olea, ceteriſque plantarum ſpeciebus: Conſimiliter in brutis adeſt ſentiens anima generica, qua omnia pollent animalia, & inuicem communicant in genere ſentientis; ac præter illam ineſt peculiaris vnicuique ſpecifica, qua determinatur vnumquodque brutum in certa ſpecie canis, vel equi; cuius animæ beneficio equus a leone diſſidet, aquila, & alijs quibusque in eodem genere comprehenſis: hoc autem intereſt, præter alia multa, diſcrimen inter animam genericam, & ſpecificam, quod iſta ſubordinata eſt ad perfectiorem, hæc autem vlteriori coniungi non poteſt;

2. de gen. an. cap. 3.

Ariſtoteli in eo à pietate 1.õ diſcedere, quo ſcribit non ſimul fieri animal et hominem.

Fetui ſimul à parente indi vegetam, & ſentientem animam.

De ort. an. hum.

Planta duplicē ineſſe gradū animæ vegetæ.

Brutis duplicē ineſſe animā ſentientē.

Animā genericā quo à ſpecificā differat.

quocirca

quocirca fetus in vtero primis diebus fit, non quidē planta, ſed vegetans beneficio animę genericæ, qua conuenit cum plantis; at vero quia non ſubit vegetalium animarum ſpecificam, propterea dum animal non eſſe poteſt, quum ſit vegetans, non tamen neceſſario eſt beta, aut lactuca; ſed eſt eius determinatæ ſpeciei, quę in genere vegetantis proxime ad animalis naturam induendam ſubordinatur: Niſi etiam dicamus, quod ſit, dum gignitur, non dum eſſe, ſed fieri; quare fetus, dum ſolam adeptus eſt animam vegetalem in vtero non dum eſt, ſed ſit, ac tendit ad eſſe determinatæ ſpeciei; quod eſſe nanciſcitur ab vltimo gradu formæ, nimirum ab anima ſpecifica, quæ in homine rationalis eſt: Quæ omnia conſentientia ijs, quæ profitetur alicubi Ariſtoteles, alibi fuſius explicata fuere: Conſimiliter fetui vegetanti merito animæ nutrientis genericę Ariſtoteles adiungens pro ceſſu temporis animam ſentientem genericam, qua ſit animal, non cogitur illum efficere canem, aut equum; hæc enim fetui à ſpecifica ſentiente ineſſent anima, ineſſe à generica non poſſunt: dici tamen etiam tunc valeat fetus animal determinatæ ſpeciei; nimirum animal imperfectum eius ſortis, quod poſſit animal rationalem ſuſcipere, & homo euadere, ad aliorum animalium omnium diſcrimen: Quin & Philoſophi Chriſtiani, Theologique pij fetui ſentienti anima prædito vltimis temporibus abſoluta corporis organizatione rationalem aduenire putantes, eam cani, aut equo accedere non exiſtimant, ſed animali, quod futurum eſt homo: Si enim oporteat fetum primis temporibus habentem ex Ariſtotele ſolam vegetalem, & procedentibus diebus obtinentem quoque ſenſitricem ſine rationali, conſtituere in ſpecie determinata, erit primum conceptus per vegetalem, non beta, nec laurus, embrium, vel fetus per ſentientem, non equus, nec leo; licet phyſiologo ſpecificum eſſe non niſi ab vltima forma proueniat, quæ ad præcedentium diſcrimen ſcite ſpecifica proinde nuncupatur; & conceptus in vegetantium genere nullam ſpeciem adhuc habeat, nec fetus in animalis natura, ſed vtrumque tendat in ſpeciem humanam, quam induit in fine mutationis rationalem animam ſubiens. Deinde concedentes hominibus ineſſe plantarum vim vegetantem genericam, ſentientemque belluarum conſimilem, non autem ſpecificam; ſiquidem beſtiæ ſunt à ſpecifica, vel plantæ; nos autem nec belluæ, nec plantæ ſumus, ſed vegetantes, & animalia; negamus corpus noſtrum nutriri vt planta, quod vere alitur vt vegetans; vegetantis enim ſpecies eſt planta congenea animali; cuius item ſpecies eſt bellua homini congenea; quapropter homo in genere animalis contradiſtinguitur à bellua, & in genere vegetantis a planta, non niſi quia communem habet genericam animam tum vegetalem cum ſtirpibus, tum ſentientem cum belluis, obtinens vnam ſpecificam rationalem, qua diſſidet ab vtriſque. Deinceps non oſtenditur plantas, & animalia diu ſine cibo viuentia nutriri ſucco interno frigido, & viſcido; quod eſt vniuerſæ diſquiſitionis cardo; ac proinde non ſine probatione gratis accipi debebat. Demum nec proportio eſt in temporis diſtantia vtriuſque ieiunij, de qua tamen tota fere controuerſia eſt; nam plantę, animaliaque hyeme ſolum, vel ad ſummum ſemeſtre viuunt ſine cibo; quum abſtinentes noſtri multos annos plerique tranſigant in ieiunio: ſi ergo cruda materia interna plantis, belluiſque ſufficiens alimentum paucorum menſium ſpacio ſuggerere poteſt, non ob id poterit illa eadem crudior ſubſtantia ſat alimenti hominibus abſtinentibus ad multos annos ſubminiſtrare.

Fetus abs. ſentientē animam planta nō eſt, ſed vegetans.

Quod ſit nondum eſſe.

3. meta. c. 7. De ort. anim. De vita.

Specificū eſſe vnde ſit.

Planta eſt vegetātis ſpecies a nimali cō genea.

Crudiori ſucco, & pituita cur nullum à natura datum ſit receptaculum, ſed cum ſanguine labatur.

Cap. CXLVII.

QVod vltimo loco affertur ex politiſſimo Fernelio, in ſanguine, à quo vtraque bilis ſecreta iam eſt, crudum quendam humorem confuſum permiſceri, cui perpurgando natura nullum inſtrumentum deſignauerit, quia excludi non deberet; quippe ſemicoctum alimentum ſeruatur per inedias integre coquendum; caute accipiendum eſt: In primis enim vt pituitæ plurimus eſt prouentus, ita maximam illius congeriem non decuit vllo receptaculo intra corpus retineri: deinde vero eius vius quum ſit præſtare vehiculum ſanguini, à ſanguine ſegregari non debuit; niſi vbi eum ad partes nutriendas vexerit; quo tempore per venas ad veſicam labitur in vrinas: deinceps autem quidni ex Hippocrate habentes cerebrum eſſe metropolim, ac ſedem frigidi, & glutinoſi, dicamus caput eſſe pituitæ conceptaculum, & inſtrumentum in quod aſcenderet crudus humor à ſanguine ſegregatus? Sed & in ſuperioribus apud eundem Hippocratem vidimus caput haud minus eſſe pituitæ fontem, ac bilis flauæ fons ſit veſica fellea, & atræ lien: Demum vero illud apertum eſt in Medicorum ſchola ſanguinis generationem in iecore quidem magna ex parte obiri, ſemper tamen adhuc etiam in venis perfici, atque compleri, quibus ideo facultatem ſanguificam tribuit Galenus; quicquid ergo crudioris alimenti cum ſanguine permiſtum fuerit, hoc ſane velut bilis non debuit e ſanguine ſegregari, quia diutius in venis eum cocto ſanguine permanens aſſidue coquitur, & in alimentum digeſtum commutatur; neque enim venis vim coquendi adimit Fernelius, dum aperte ſcribit earum eam vim eſſe, & facultatem vt e iecore in omnes partes corporis alimentum diſtribuant non modo tuborum, ductuumque ſimilitudine, ſed concoquendi quoque viribus inſigniri: crudus ergo ſuccus cum ſanguine permiſtus a natura non ſecernitur, quia ſemper digeritur, & vlteriori caloris actione in venis etiā coquitur; coquitur autem magis cū alimenti vſu quam per inedias; fame ſiquidem exinanitæ ve-

De ſurct. & hum. cap. 3. & 9.

Lib. de Principijs

Cap 69. 4. de mor.

1. de fat. nat. cap. 4

Venis inoſ ſe vim coquendi, et ſanguificandi.

De hum. corp. par. cap. 11.

næ calorem validum non habent, quo cruditates concoquant; ſed comedentium venæ, ſanguineque turgidæ, ſanguinis, ac ſpirituum calore pollentes melius cruditatem concoquunt. Sed vtcunque ſit, illud certum eſt in corpore non poſſe tantum crudioris ſucci contineri, quo plurium annorum ſpacio totum corpus aſſidue, ac ſufficienter valeat enutriri. Non ergo ſatis firmis nititur fundamentis Magni Alberti vulgatiſſima ſententia, qua ſuffragantibus, ſubſcribentibuſque viris clariſſimis conſtitutum eſt diu abſtinentes ab omni cibo, potuque, iugiter ali pituita craſſa, crudiorique materia intra corpus ante ieiunium collecta, & coaceruata.

Cruditates magis quam per inedias concoqui in vſu alimenti.

Octaua opinio Cardani referentis abſtinentium noſtrorum ieiunium in copiam humoris melancholici ex lentis, & craſſis humoribus exorti.

Cap. CXLVIII.

MIrum profecto fuiſſet niſi mirabilium rerum conditor, atque idem vberrimus pronus Cardanus memorandi huius euentus cauſſas diſquirere non tentauiſſet; legimus autem eius de propoſito huiuſmodi theoriam, Duplici ratione ait animal abſque cibo, & potu viuere ſemper poſſe, aut quia ingluuie priſtina reliquias ſeruet, quod accidit ſerpentibus, bufonibus, vrſis, gliribus, muribus anellaneis, atque omnibus his animalibus, quæ hyeme quum lateant nihil habent reconditum; aut quia aere, qualicunque nos vtimur, nutriatur; quod cicadis euenit, quæ ore priuantur, & diſſectione in ventre nihil habere comperiantur; atque hoc perpetuum, illud vero ad tempus, vt dici ſolet; Quandoque vero hæ cauſſæ iunguntur, vt quidam homines diu ſine cibo vixerunt. Vel potius cauſſa vera, propter quam aliqui ſine cibo diu viuunt, ad melancholiam eſt referenda; non enim ex humore crudo, vt quidam exiſtimant: Scotus nanque ille, qui tandiu ſine cibo viuebat, omnino erat melancholicus, atque ſtultus; qui quum quadraginta diebus ſine cibo clauſus in turri Londinenſi ieiunaſſet, lac pro primo cibo, atque potu aſſumpſit: Refert etiam Albertus ſe vidiſſe melancholicum quendam, qui quum diebus pene quinquaginta a cibo abſtinuiſſet, ſolo aquæ potu interim ſingulis, aut alternis diebus contentus erat: Addi poterat ex Braſauolo Philippus Riminaldus melancholico ſucco refertiſſimus, qui per multos dies ab omni cibo, potuque abſtinere conſueuerat. Itaque conſtat eum humorem tam diuturnæ inediæ cauſſam eſſe; at non omnis humor eius generis, verum qui ex lentis, & craſſis humoribus gignitur, quique in loco ſit oportuno, nempe in ventriculo, & meſæreo, atque in iecore; cuiuſque pars euinci queat; ſi hæc conuenerint, vſuſque, & natura adfuerit, longa ieiunia ferent; neceſſe eſt autem & aliquid cęlum conferre. Ita Cardanus; cuius opinionis fundamenta deprompta eſſe ab Auicenna, & Galeno videntur viris doctiſſimis

9 de ſub. til. *8. de var. cap. 43.* *3 de vict. acut. com. 44.*

Cardano ſubſcribentibus, & referentibus primum quidem Arabem aſſeuerare melancholiam non ſolum inopia, ſed nimia etiam copia famem proſternere; ſique plurimus ſuccus melancholicus e ſplene in ventriculum per certum meatum eructet, à cibis hominem fore auerſum; atrumque humorem ſtomacho damnum, nauſeamque illaturum, ipſumque ad vomitum, & ad alimentorum repudium incitaturum; huiuſque affectionis cauſſam à melancholię per vomitum reiectione, acidoque ſapore, ab anxia hominis cogitatione, ab eiuſdem ad nigrum coloris mutatione, & alijs indicijs, quæ ad hypochondriacum affectum internoſcendum afferuntur, indicari. Deinde vero Pergamenum ea proponere, quibus videtur Cardani ſententia comprobari poſſe multiplici argumento: in primis quidem Galeno ex humoris melancholici redundantia ventriculus ita afficitur, vt neque totius corporis, neque etiam ſuipſius indigentiam ſentiat: Tum vero ex hiſtorijs connumeratis videre licet ieiunantium corpora fuiſſe macra, nigra, & flaua, laboribus aſſueta, ſolicitudinibus agitata multis, tenuiſſimoque victu educata, menſtruis, alijſque conſuetis purgationibus omnibus priuata; quæ omnia melancholicum ſuccum redundare certiſſimum argumentū præbent Galeni teſtimonio. Amplius ipſieidem Galeno eodem in loco ex Diocle ſcribitur eos, qui melancholia hypochondriaca laborant, potiſſimum ab ineunte ætate, ingeſtis cibis ventriculo dolere, & vſque adeo torqueri, vt quieſcere nequeant, niſi illis vomitu reiectis crudis adhuc vna cum phlegmate, quæ ſupra obſeruatum eſt inter alios abſtinentes celebriores Nicolao Heluetio contigiſſe; hic enim ſine cibo viuens in ſolitudine coactus parum cibi aſſumere triduū grauiter ſtomachi dolore laborauit. Quinimmo & ex Hippocrate paullo poſt admonet Galenus melancholicos affectus potiſſime cū metu & mœſtitia longiore copulari; quum autē compertum ſit Etruſcam puellam inter abſtinentes connumeratam poſt metum ingentem omne genus alimenti renuiſſe, ac ſolo ſimplicis aquæ potu quindecim fere menſes taciturnam vitam traduxiſſe; haud leue argumentū inde ſumitur huic puellæ abſtinentiam ex melãcholico humore fuiſſe; atque huius exemplo ceterorum ieiunium ex eadem cauſſa fluxiſſe. Hęc pro Cardano militare videntur viris inſignibus.

L. 3. f. 13. tr. 1. 1. cap. 7. *6 de loc. aff. cap. 8.* *3. de loc. aff. cap. 7.*

Perpenditur Cardani ſententia demonſtrando cauſſas diuturnæ abſtinentiæ redigendas non eſſe in aerem, aut in reliquias ingluuiei, aut in melancholiam. Cap. CIL.

HInc miram quum ſubtiliſſimæ diſquiſitionis occaſionem Scaliger nactus eſſet, vir ad abſtruſa omnia, & difficilia eruenda, explicãdaque ingenio aptiſſimo; neſcio qua mente ſe ſe in admirabilis huius humanæ abſtinentiæ cauſſa inueſtiganda exercere noluerit: haud enim puto virum in aggrediendis litterarijs paleſtris impauidum, in exercendis iiſdem fortiſſimum rei difficultate per-

te perterritum negocium detrectaſſe: An forte Cardano conſentit de propoſito? non iurarem certe Cardanomaſtigem ea in re Cardano clam aſſentiri, in qua illi aperte non diſſentiat: Ceterum quando tanti viri auxilio deſtituimur, age nos à nobiſmetipſis Cardani poſitionem expendamus: In primo Cardani placito, Duplici ratione animal abſque cibo, & potu viuere ſemper poſſe, aut quia ingluuie priſtina reliquias ſeruet, aut noſtrati aere nutriatur, magis diſtinguendum eſt primum dogma, moderandum eſt ſecundum decretum, negandum eſt demum theorema tertium: Negandum eſt inquam vllum animal noſtrati aere ali ob rationes dudum allatas apud Argenterium: Moderandum eſt ingluuie priſtina ſibi recondere animal in ventrem ſufficiens alimentum; nam vt certum eſt voracia ingurgitare vnico paſtu nutrimentum ad aliquot dies; illud tamen certum non eſt, ingluuiem priſtinam vlli animali, ac præſertim homini ſufficere alimentum ad menſes, & annos plurimos: quum igitur abſtinentes noſtri multos menſes, & annos in ieiunio ſuperuixerint; ſane ipſis àb ingluuie priſtina nutrimentum ſufficiens ſuppeditari non potuit. Addo ferre nullos abſtinentium noſtrorum voraces fuiſſe, ſed ferme cunctos paullatim a cibis deſueuiſſe, quos antea ſemper admodum parce aſſumerent; quod præſertim de puella Spirenſi obſeruatum eſt, atque a Cardano propoſitum de Leonardo Piſtorienſi, & Scoto iuuene bilioſo: Diſtinguendum eſt autem quod primum affertur, animal abſque cibo & potu uiuere poſſe ſemper: quomodo ſemper? an totius vitæ ſpacio ſimpliciter ab ortu ad interitum? an ab initio abſtinentiæ ſemper vſque ad mortem? priori ſane ratione in ijs animalibus, quorum generatio multiplex eſt per gradus varios, diuerſaſq; ſpecies, vt notauit Ariſtoteles in inſectis, quæ primo vermiculum pariunt, qui addito tempore ſpeciem accipit oui (Aurelia enim appellata oui obtinet facultatem) tum ex eo animal naſcitur tertia mutatione finem recipiens generationis; in his inquam animalibus verum eſt Aurelias, chryſalides, Nymphaſque vocatas, & oua dum ſub tali ſpecie viuūt poſt ſecundam generationem nihil prorſus alimēti aſſumere, nihil excrementi egerere; quum tamē & vermes, eruceque in prima generatione orientes tota vita cibum capiant, & excrementum emittant: ſed abſolute omne animal ab ortu primo ad interitum vſq; ſine alimento viuere, ac præſertim rationale animal, cuius abſtinentiam tractamus, aperte negat Ariſtoteles ea ratione ductus, quia inter animalia, quæ imperfecta ſunt, generāt ſui prolem imperfectam & quantitate, & qualitate (qualitatem ſumit eſſentialem, vt alibi) quare debent augeri ad acquirendam quantitatem perfectam, & alia mutatione perfectiorem item ſpeciem acquirere; quo nomine ex vermiculo fit aurelia, & ex ouo animal perfectæ naturæ; verum quę perfecta ſunt animalia, pariunt quidem ſobolem qualitate, hoc eſt ſpecie perfectam, vnde non tranſmutantur ſecundum formam; ſed tamen quantitate ſobolem ſuam nullum omnino animal perfectam gignit; indicio illud ſit, omnia huiuſmodi, poſteaquam nata ſunt, incrementum ſuſcipere; at incrementum Ariſtoteli demonſtratur eſſe cum nutricatu ex alimēto intrinſecus aſſumpto. Si uero ſemper, hoc eſt ab initio abſtinentiæ uſque ad obitum, animal abſque cibo viuere dicatur; verum quidē placitum eſt in his, qui fame pereunt; in plurimis autem noſtrorum abſtinentium non verum; quippe obſeruatum eſt poſt longum ieiunium eos denuo alimentis externis aſſueuiſſe, ut conſtat ex allatis antea hiſtorijs. In ſecundo placito explicandum eſt diſcrimen, quod ponitur inter alimentum ex aere, & ex ingluuie priſtina, quod illud perpetuū ſit, hoc non ſufficiat alendo corpori tota vitæ longitudine: certe ſi demus aerem ſolum alicui animali cedere in alimentum, quum ſemper vbique aerem præſto habeat animal, nec uſquam vniuerſum conſumere valeat, perpetuo poterit ſolo aere nutritum ab omni alio alimenti genere abſtinere; ſed cui ex ingluuie priſtina nutrimentum reconditur, quia quod reconditum eſt tandem conſumitur, inde habere poteſt ieiunium non niſi quod dicitur ad tempus: ceterum vt noſtrorum abſtinentium plures perpetuo non ieiunaruut, at poſt longam abſtinētiam intermiſſum ciborum vſum reiterarunt; ita illos aere nutritos dicere abſurdum eſt; quum autem ad plures menſes, & annos ex ingluuie hominem ſibi alimenta congerere in ventrem probabile non ſit; profecto abſtinentes noſtros ex ingluuie præcedente nutritos veriſimile non eſt. In tertio placito illud ſuſpectum eſt primum, duas illas abſtinentiæ cauſſas coniungi poſſe, nimirum vt idem animal & aere tenuiſſimo, & cibo ex ingluuie craſſiſſimo diu nutriri poſſit; nanque alimentum cuique animali, immo cuique viuenti conſimile neceſſe eſt eſſe, adeo vt alia tenuibus, alia craſſis alantur; alia rurſum humidis, alia ſiccis nutriantur ſolum; propterea plantas ſuccus terrenus; iumenta fęnum, & palea; infantes lac ſolum alere poteſt: quum itaque vni & eidem animali naturam conſimilem aer, & recondita ex ingluuie obtinere nequeant, potiſſimum in conſiſtentia, & miſtionis perfectione, quæ conditiones alimento ſunt neceſſariæ, vt dudum oſtendimus eo quia ſolæ partes ſolidæ nutriuntur, quæ miſta perfecta ſunt conſiſtentiam habentia; profecto haudquaquam conuenire poterunt hæc duo, ut idem animal idcirco diu ſine cibo, potuque viuat, quia nutriatur aere, & recondito ex ingluuie; quod enim ob raritatem, ac mollitiem aptum eſſet aere ali, vt de rhintace, manucodita, & cane leui fabulantur, huic ineptum prorſus erit craſſum, & ſolidum ab ingluuie nutrimentum, & vicißim cui propter craſſitudinem ſubſtantiæ opportunus eſt ſolidior ex ingluuie cibus, huic alimentum tenuiſſimum ex aere idoneum nequaquam eſt. Deinde cur neceſſarium fuit ambo hæc in homine coniungere, quæ diſiuncta reliquis animalibus id præſtā̄t, vt diu ſine cibo, potuque viuant? certe ſi, qua ratione vrſus tres menſes ingeſto alimento nutriri dicitur, homines quoque redundantibus eſcis ab ingluuie abſtinentes alerentur; vt vrſis aetem alimento

Vt animal ſemper dicatur uiuere abſtinens.
2. de gen. an. c. 1.
3. de gen. an. c. 9.
5 hiſt. c. 19.

Ab ortu ad interitum animal perfectum non poſſe abſtinere
2 de gen. an. c. 1.
Qualitas eſſentialis
5. meta. t. 19.
Diſcrimē generationis perfectorum, et imperfectorum animalium.
1 de gen. t. 34. 38. & 41.
2 de an. t. 47.

Diſcrimē inter alimentum ex aere & ex ingluuie.

Idem animal ex aere, & ex ingluuie ali non poſſe.
Alimentū cuique cōſimile eſſe.

C p 51. et ſequentib.

mento eſſe non opus eſt, ita homini ſufficere debuiſſet ſola ingurgitati nutrimenti copia: & ſi, quo modo cicadis aer ſolus tota vita ſatis eſſe dicitur, homines item aere ali poſſent, ieiunantibus plane præter aerem alimento nullo ex ingluuie opus eſſet. In quarto placito illud primum occurrit improbandum, quod nulla facta mentione aeris, abſtinentium noſtrorum ieiunium Cardanus in ſolam melancholiam refert; quum tamen antea hominis ieiunium ad abſtinentiæ ferinæ diſcrimen in duarum cauſſarum concurſum retulerit.

Melancholia nomine quid intelligat Cardanus

Deinde vero melancholiæ nomine quid intelligẽdum? affectus ne ille, quem dicimus inſaniæ ſpeciem; an humorem, qui cauſſa huius affectus eſſe perhibetur? certe vtrumque hoc intellexiſſe Cardanum ſuſpicari liceat, qui Scotum diu ſine cibo viuentem ideo abſtinuiſſe ſcribit, quia melancholicus, ac ſtultus foret; quique in abſtinentibus humorem melancholicum craſſum replere ſtatuat ventriculum meſæræi venas, & iecur: ſed quomodocunque id accipiatur, nihil habet inde mens, in quo quieſcat: Proculdubio ſtultitia perciti homines quidem ab omni alimento poſſunt ob amentiam abſtinere; ſed tamen affectus melancholicus id efficere nequit, vt abſtinentes diutius viuere poſſint; qui enim melancholia laborans putabat ſe eſſe mortuum nolebat quidem aliquid guſtare, mortuos exiſtimans alimenta non ingerere; ſed ſenſim tabeſcens fame conſumebatur, ac tandem moriebatur, niſi prudens medicus ad eum homine alio miſſo, qui mortuum ſe eſſe ſimulans comederet, illique mortuos item verbis, & exemplo manducare perſuaderet, ad conſuetum alimentorum vſum reuocaſſet. Addere poſſumus ex Cornelio Celſo tantum abeſſe vt ſtultitiæ ſimpliciter ſoboles ſit abſtinentia, quod potius inſaniam curet inedia veluti contraria deſipientiæ. Sed humor ipſe melancholicus ex lentis, & craſſis humoribus genitus, profecto eiuſdem naturæ non eſt cum humore ab ingluuie priſtina in ventriculo, meſæræi, & hepatis venis aceruato; in quem tamen alibi retulit Cardanus huius abſtinentiæ cauſſam, quã nunc ad ſolam melancholiam redigit & ita redigit, vt humori ex ingluuie aceruato hunc effectum eripiat, dum eos damnat, quorum opinio eſt abſtinentes ali ex humore crudo; quicquid enim ex ingluuie corrogatur, id crudus eſt humor: quare qui ſibi non ſatisfacere potuit modo vnam, modo aliam cauſſam eiuſdem propoſiti afferens, prima repudiata, quomodo ſtudioſis ſatisfacere poterit? Præterea inter abſtinentes noſtros multi fuere non melancholici, nec ſtulti, nec humore melancholico affluentes; nam puellam Spirenſem, & alias plures legimus mente conſtitiſſe, atque alijs præter melancholiæ dominium humoribus abundaſſe; quin & puellam Confolentaneam pingit acutiſſimus Citeſius nullum prorſus humorem in ſtomacho, alijſue imi ventris viſceribus habẽtem; effectus itaque vniuerſalis, & communis quampluribus quomodo cauſſa eſſe poterit id, quod conuenit pauciſſimis? ecquidem Ariſtoteles monet effectuum vniuerſaliũ cauſſas eſſe vniuerſales proportionabiliter: Non ergo in melancholicis vel ipſis abſtinentibus ieiunij cauſſa melancholia eſt, quæ non ineſt in alijs ieiunantibus, ſed quid omnibus commune, vti communis eſt & abſtinentia. Verum & illud receptum eſt apud omnes vulgatiſſimum Hippocratis, Ariſtotelis, & Galeni dogma crudiores humores, ac pituitam ſpeciatim vlteriori coctione in probum ſanguinem conuerti poſſe, & ita corpus alere; bilem autem, ac melancholiam a ſanguinis maſſa quomodocunque ſegregatam nulla coctione in ſanguinem verti, nec alere; quod admonet quoque Auicennas apertiſſime ſtatuens melancholiam ad pituitæ diſcrimen in probi ſanguinis penuria caloris miniſterio non digeri, nec viuenti cedere in alimentum: Aut ſaltem nec ipſe Cardanus ibit inficias, arbitror, collatione facta, pituitam, & humorem crudum longe aptiorem eſſe ad alendum, quam ſit melancholia; quid ergo abſolute dixit abſtinentes ali humore melancholico? quid negauit ali humore crudo? Deinceps vero quid eſt huius melancholię ventriculum, meſæreum, & iecur obſidentis portionem euinci debere? ſane quum alimentum euinci à calore, ſubigique debeat; ſi pars tantum huius melancholiæ poſſit euinci, non tota; pars eius item, non autem vniuerſa corpori cedet in alimentum: quum autem, nec ſi tota, quæcunque tribus hiſce viſceribus contineri poteſt, in alimentum cederet, homini ad longum tempus ſola ſufficeret; profecto vbi pars eius euinci poſſit, abſtinentiam pluriũ annorum, qua noſtri ieiunantes claruere, producere non poterit. Quod autem ſubditur a tali humore melancholico longa fieri ieiunia in ijs, quibus adfuerit vſus, & natura, aliquid etiam conferente cęlo, nimis ieiune proponitur in tanta rei obſcuritate; qui vſus? quæ natura? quid à cęlo conferendum? qua ratione ieiunium longum cum melancholiæ vbertate efficiet vſus? qua natura? qua collatum a cęlo? Ceterum de vſu poſterius fuſe, vbi de conſuetudine; de collato a cælo infra ſuo loco; de natura illud nunc ſuppetit obijciendum Cardano, quod olim vitio vertebat Ariſtoteles Empedocli, & Anaxagoræ, qui quærentibus cur in hac rerum vniuerſitate modo quies, modo ſit motus, propoſitum ſine certa ratione probantes, idque pro cauſſa ſumentes, quod cauſſa eſſe non poteſt, commentitium quid, & figmento ſimile reſpondebant, nempe quia ſic aptum natura eſt vt modo moueantur, modo quieſcant, nullam reddentes cauſſam huius aptitudinis: dum itidem nos quærimus cur diu viuant homines abſque alimento, reſpondens Cardanus id fieri quia in illis adeſt natura ad ieiunium longum ſuſtinendum idonea, ſane quæſito non ſatisfacit; nã quærimus cauſſam cur in illis natura ſit ad abſtinentiam apta, quæque ſit huiuſmodi natura, dum inueſtigamus cur ipſi abſtineant. Predigenda igitur non eſt cum Cardano cauſſa tam diuturnæ abſtinentię in humorem melancholicum ventriculi ſinum, meſeræi, & iecoris vaſa replentem ex ingluuie priſtina exortum, accedente aere, vſu, natura, & aliquo à cælis collato.

Melancholiam non eſſe cauſſam abſtinentiæ.

Lib. 3. c. 18.

Inſania curatur inedia.

Ex ingluuie crudus humor corrogatur.

2 phy. t. 38.

1. de gen. an. cap. 18. 2. de rat. vic. com. 30.

Melancholiam calore naſtiua in ſanguinem non verti, vt pituita.

2. 1. f. 1. doc. 4. c. 1.

cap. 218. & ſeq. cap. 87. & ſeq.

8. phy. t. 14. 15.

Diiun-

Diluuntur Cardani rationes oſtendendo cicadas non ali aere; comparatum ex ingluuie non ſufficere ad ieiunium multorum menſium, & annorum; cauſſas iſtas in abſtinentibus noſtris non concurrere; nec humorem melancholicum vna cum alijs conditionibus propoſitis huius abſtinentiæ cauſſam eſſe. Cap. CL.

RAtiones autem, quibus ipſe ſuam ſententiam communiuit, adeo firmæ non ſunt, vt neceſſario concludant intentum: Ad primam enim, qua dicebatur, cicadæ cæli rore, vel etiam aere nutriuntur; ſerpentes verò, bufones, & cetera hyeme latentia ex cibo copioſius aſſumpto; igitur animal abſque cibo viuit aut quia ingluuiei priſtinæ reſiduum ſeruet, aut quia nutriatur aere, aut vtraque ratione in vnum coeunte; multifariam occurrimus, & primo negare poſſumus antecedens quoad ſingulas partes ad primam probationem de cicadarum victu, etſi late ſuperius reſponſum eſſe videatur, tamen nonnulla etiam ſuppetunt hic proponenda; dum ergo dicitur, cicadæ ſine ore ſunt, & diſſectæ nihil in ventre habent; ergo abſque cibo, potuque viuunt; ſi omnia hęc nos concedamus, nihil magis inde habebit vir acutus, quam cicadas non ali ſimpliciter; aluntur enim omnia vel cibo, vel potu ore ingeſto, ſiue ille ſit ros, aut aer craſſior, aut aliud quidpiam; ſiueque hoc bucca ſit, vel membrum buccæ proportione reſpondens. At ex Ariſtotele cicada, quæ in animalium genere vna ore caret, prolixum quidam compactum, indiuiſumque gerit ſimile ei, quod linguæ ſpeciem refert in ijs, in quibus aculeus in ore, illoque ipſo rorem haurit, alimentum vnum, & peculiare. Si ergo cicadis vnum alimentum eſt ros, vt inquit Ariſtoteles, haud ſane aere ali poterunt; duplex enim illis eſſet alimentum, ros, & aer: Si dicas roris nomine ob naturæ familiaritatem aerem quoque craſſiuſculum intelligi; non tamen proinde fiet, vt qui cicadas alit aer abſtinentes etiã noſtros enutriat; quum aperte ſtatuat hic Ariſtoteles id, quod rorem nuncupat, eſſe alimentum cicadis peculiare; non igitur homini, aut alij viuentium generi commune. Ad ſecundum concedentes vigere cicadas temporibus ſiccis, & calidis regionibus, & abſque pluuia, negamus proinde illis purum rorem alimento eſſe; pluit nanque rorem temporibus, & regionibus temperatis, vt vere, non æſtate media, nec in calidiſſimis locis, in quibus maxime vigent cicadæ, quas verno tempore, temperatoque loco non audias. Sed reuera roris ſubſtantia vernis diebus lapſa de cælo, & à tenellis arborum frondibus excepta, commiſcetur cum cerumine, ac lanugine arborum, fitque tenax, lentaque materia quædam, quæ ſeruatur ad æſtatem in arborum frondibus, teneriſque cacuminibus, vnde illam certatim hauriunt apes cruribus in ceram agglomerantes, & cicadæ proboſcide, ſiue promuſcidæ, linguaque in alimentum delibantes; hauſtamque calore digerunt, eaque coctione ſegregantur excrementa, quorum vtilia mutantur in oua, inutilia in corticem, adeo vt nihil in ventre ſuperfluum remaneat ex aſſumpto illis alimento. Ad tertiam probationem concedentes aerem humidum quiddam corpulentum ſemper continere; quum ipſe natura ſua ſit corpus humidum; negamus propterea fieri vt eo cicadæ, aut alia viuentia nutriantur; requiritur quidem in alimento vt ſit humidum quiddam corpulentum, ſed hoc non ſufficit ad alimenti naturam conſtituendam; oportet enim præterea vt ſit miſtum perfectum, & corpus conſiſtentiam obtinens; alioquin aqua pura, quæ ſimplex elementum dicitur, alimento eſſe valeret, ſi reperiretur, multoque magis hæc, quam bibimus; cui nullam vim alendi eſſe fuſe demonſtratum eſt antea: Sin dicas aerem in ſe continere alienum corpus humidum, quod alimenti conditiones habeat, nempe ſit miſtum perfectum alendo aptum, & conſiſtens; iam inde non erit animal aere ali, ſed eo quod in aere continetur; & certe auibus in aere degentibus alitur homo, qui aere non alitur. Ad probationem de latentibus hyeme, vt concedimus diſputationi vrſos, glyres, & alia perfectiora bruta, quę fructibus autumnalibus nutriuntur, autumno in maxima fructuum vbertate plurimum alimoniæ ingurgitaſſe, multaſque cruditates craſſas, & lentas in ventre congregaſſe; quibus digerendis calor eorum natiuus tota hyeme occupetur; negamus tamen inſecta, & mollia, exili calore prædita, quæ hyeme quoque latent, nutriri reconditis ingluuiei priſtinæ; ſecus enim conuerſis illis cruditatibus in alimentum partium, neque ob caloris imbecillitatem conſumpta ſubſtantia effatu digna, ſenſuique conſpicua, oporteret ſerpentes, bufones, & inſecta reliqua latentia hyeme pingueſcere, vt vrſis euenire monet Ariſtoteles, & de glyribus canit Martialis,

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore ſum, quo me nil niſi ſomnus alit.

ſed viciſſim exeunt ſerpentes, & bufones verno tempore de terra ſqualidi, luridique, & graciles; indicio manifeſto non enutritos hyeme fuiſſe cruditatibus ab ingluuie. Verum & ex ipſomet Cardano habemus inſecta ob mollitiem plurimum alimenti non poſſe ingurgitare; quin etiam ſi multum ederent, ob caloris exilitatem, imbecillitatẽque, illud non poſſe concoquere; ſed ab alimentorum copia, & cruditatum maxima vbertate calor ab externo frigore quaſi extinctus obrueretur penitus. Deinde conceſſo antecedente diſputationi, dantes cicadas rore, & aere ali; bufones, & alia hyemem fugientia cibo copioſius aſſumpto nutriri, & reconditis cruditatibus; negamus proinde hominem duabus hiſce de cauſſis ſimul concurrẽtibus diu poſſe abſtinere, vt euenit ieiunio claris; primum etenim conditio hæc imperfectorum animalium propria eſt, vt cruditatibus, & rore, aereue alantur, non communis etiam perfectis; hyeme nanque leonem, aquilam, canem, & huiuſmodi alia conſpicias ſine alimento mori, nec ab ingluuie poſſe ad menſes plures ieiunare, nec aere, aut rore veſci; cuius diſcriminis ea ratio eſt, quia imperfectiorum animalium calor eſt imbecillior, vt notat aliquando Ariſtoteles, qui ab hyemis frigiditate

[Margin notes: Cap. 85. 86. — Cicada ſola inter animalia ore caret. 4. hiſt. c. 7 — Cicadæ, quo rorem hauriat inſtrumento — Cicadæ quando, et vbi vigeant. — Apes vnde ceram capiant, & quomodo — In ventre cicadarũ cur nil reperiatur excrementi. — Cap. 58. & ſequ. — 6 hiſt. c. 30. 8. hiſt. cap. 17. Vrſi et glyres cur in ſomno pingueſcant. 7. de var. cap. 28. Serpentes hyeme nõ ali ſucco interno. Inſecta cur plurimum alimentum nequeant ingurgitare. — De ſomn. cap. 15.]

ditate labefactatur adeo, & opprimitur, vt vires
non habeat ad conſumendum humidum, nec ad
coquendum alimentum, nec omnino ad nutrien-
dum efficaces; quare opera hæc omnia vel inter-
mittuntur, vel tarde, ac longiſſimo temporis inter-
uallo efficiuntur: ceterum perfectiorum animaliũ
calor vegetior ambientis frigore hyeme concẽtra-
tur quidem, at non obruitur, aut fatiſcit, verum
concentratus vireſcit, & multo plura poſtulat, &
concoquit alimenta, quam æſtate, dum ab ambiẽ-
tis calore diſſoluitur, ac eneruatur; quæ manifeſte
1. aph. 14. 15. ab Hippocrate docemur: quomodo ergo id, quo
differunt imperfecta à perfectis animalibus, conſti
tuere debemus cum Cardano commune inſectis,
& homini? Præterea eſto non conueniat hoc hye
me latentibus, vt abſtineant, quia imperfecta ſint,
& exiguo calore prędita, ſed ob naturam quampiã
communem etiam homini; profecto ſi cruditates
illis brutis ad hyemem vix ſufficiunt, quomodo
humor in corpore noſtro contentus abſtinentibus
ad multos annos poſſit, aut debeat ſufficere, ego
quidem non aſſequor. Amplius autem abſtinen-
tes noſtros ieiunium ab ingluuie non incępiſſe; im
mo potius eorum multos ſenſim abſtinentiæ aſſue
uiſſe, atque omnes frugali, parcoque victu ſempet
antea vſos fuiſſe longe patet ex ſuperioribus, quin
11. de ſubtil. etiam ex obſeruatis a viro grauiſſimo: eoſdem ve-
ro aere nutriri non potuiſſe fuſe monſtrauimus a-
Cap. 7. & ſeq. pud Argenterium; vt plane iam concidat primũ
Cardani argumentum. Ad ſecundum etiamſi ne-
gare poſſemus iuuenem illum Scotum, qui tandiu
ſine cibo viuebat, fuiſſe humore melancholico a-
deo ſcatentem, vt eo ſolo ad menſem, & vltra nu-
triri potuerit; quum pilis rubeis, & habitu bilioſo,
ac propterea tenuioribus refertus humoribus ha-
bendus ſit; nihilominus concedentes eum fuiſſe
ſtultum, ac melancholicum, vti reuera erat abſti-
nens Alberti, non tamen ideo quicquid in eo mi-
rum obſeruabatur, protinus ex melancholico hu-
more proficiſcebatur; nam præter humorem me-
lancholicum in melancholicis adſunt etiam aliæ
cauſſæ variorum effectuum, vt in his, qui melan-
cholici non ſunt; quare quum abſtinentia hæc
diuturna obſeruata fuerit in pluribus non melan-
cholicis, eam ab alia cauſſa, præter quam à melan-
cholia prodire veriſimile eſt. Amplius eſto ieiu-
nium in melancholicis à melancholia, iam vniuer-
ſalis cauſſa non aſſignatur à viro doctiſſimo effe-
8. phy. t. 38. ctui vniuerſali, contra decretum Ariſtotelis; nos
vero, qui cauſſam abſtinentiæ in omnibus ieiunan
tibus inquirimus, ad melancholiam confugere nõ
L. 3. f. 13. tr. 1. c. 7. poſſumus. Ad tertium argumentum ex Auicen-
na, & Galeno concedentes melancholiæ copiam
5. loc. aff. c. 1. in ventriculo famem proſternere, inappetentiam
inducere, immo & alimentorum odium excitare
poſſe; negamus tamen proinde aſſignari cauſſam
propoſiti; non enim quærimus cur abſtinentes nõ
eſuriant, non appetant, alimentaque oderint; ſed
inueſtigamus quare non eſurientes, non appeten-
tes, alimentaq; nulla ſumentes diu viuere poſſint,
nec paucis diebus fame pereant; profecto melan-
cholia poteſt appetitum deijcere, haud tamen vt
non comedentes diutius vitam protrahant ipſa
eadem efficere poteſt; non enim cedere valet in ali
mentum. Addere quoque liceat ex Cardano virũ
Scotum iuuenem piliſque rubeis, & habitu bilioſo
non laboraſſe inappetentia, nec cibos odiſſe, aut
faſtidiſſe; quum ſponte ſe cuſtodibus obtulerit ad
fidem ieiunij, quod in plures dies producere con-
ſueuerat ad arbitrium, alioquin alimentis vtens;
vnde liquido conſtet ei abſtinentiam non fuiſſe à
melancholię copia famem proſternente, appetitũ-
que deijciente, odiumque ciborum inducente.
Inſuper & ex hiſtorijs allatis obſeruare licet at puel
las aliquot abſtinentes vi coactas nonnihil alimen
ti aſſumere, illud mox vomitu non cum humore
melancholico, ſed cum pituitoſo reddidiſſe. Ad
quartum argumentum concedentes Galeno cor- 3. de loc. aff. c. 7.
pora macra, nigra, & flaua, laboribus aſſueta, ſollici
tudinibus agitata multis, tenuiſſimoque victu edu
cata, menſtruis, ceteriſque conſuetis omnibus vi-
duata, melancholia vt plurimum turgere, potiſſi-
mumque ubi hæc ſigna omnia concurrant; nega-
mus cunctis abſtinentibus hæc omnia ineſſe; nam
ſupra legimus nonnulla ieiunantium corpora
εὔσαρκα fuiſſe, hoc eſt bono habitu prædita, carno
ſa, colore albo, ſedentariæ vitæ aſſueta, nulliſque
agitata curis quamplurima. Quin addimus Gale-
no corpora illis indicijs prædita non neceſſario
abundare melancholia, ſed tantum eſſe diſpoſita Corpora diſpoſita cumulandæ melancholiæ.
cumulando huic humori; quum tamen etiam ſine
illius redundantia eſſe poſſint, vt vir doctiſſimus
ex eo Galeni loco non neceſſarie colligat intentũ.
Sed (quod nuper obſeruauimus) eſto melancho-
lica; an ne quicquid melancholicis accidit neceſ-
ſum eſt ex melancholia eſſe? Dic etiam ex Gale-
no ibidem multo maiorem melancholiæ craſſio- Victus melancholiæ generans.
ris copiam in ijs corporibus cumulari, quæ bubula
carne, ſalitis & alijs huiuſmodi cibis vbertim vtũ-
tur, quam quæ parco victu educantur; nam ex te- Tenui victus minuunt, non cumulat humores.
nui victu minuuntur humores omnes, non cumu-
lantur vlli. Immo & hoc eſt contra Cardani placi
tum exiſtimantis homines diu ſine cibo viuere;
quia nutriantur reconditis ab ingluuie priſtina;
quum ergo fere omnes abſtinentes citra præceden
tem ingluuiem ieiunauerint, his melancholiæ craſ
ſioris copiam in alimentum diuturnum reconditã
fuiſſe probabile non eſt. Quintę rationi concedi-
mus item melancholicos ex hypochondrijs, præ- Melancholicos hypochondriaces ventriculum dolere.
ſertim ab ineunte ætate, ingeſtis alimentis ventri-
culo dolere, & dolorem ſedari vomitu reiectis edu-
lijs unà cum phlegmate; neque negamus hoc ip-
ſum accidiſſe vni ex abſtinentibus, quin & vltro
concedimus id accidere potuiſſe cunctis; ſed illud
non videmus ideo conſequi, vt ieiunium ex melan
cholia naſcatur; nam primum dolor ex aſſumpto
cibo, & vomitus dolorem ſedans poteſt ex pluri-
bus cauſſis prodire; ſiquidem ſtomacho inflamma
to (quem nuperrime Patauij obſeruare licuit in Dolor ventriculi ex aſſumpto cibo & vomitus unde ſiet.
diſſecto cadauere) & vlcerato, & in hypochondria
co affectu cibus dolorem excitat, qui vomitu ſeda-
tur: at uero ſi ſtomachus etiam diutius deſueuerit
ab alimentorum vſu, ijs aſſumptis cum dolore, at-
que ad euomendos inſurgere probabile eſt; quum

ab

Ab inſuetis paſſio.

ab inſuetis patiatur pars quęlibet, maximeque ſtomachus exquiſitiori ſenſu præditus; quæ cauſſa locum habet in abſtinentibus, non autem in melãcholicis. Præterea ſi fuerint homines una melancholici, & abſtinentes, ſane aſſumpto cibo, dolore ſtomachi, & vomitu moleſtabuntur, uel alterutra ſeorſum ratione, uel utraque ſimul; non tamen ideo fiet vt ex melancholia ieiunium prodeat: ſecus enim cur non omnes melancholici, & præſertim hypochondriaci diu ſine alimento viuunt? Poſtremæ rationi concedimus puellæ Tuſcæ abſtinentiæ initium ex metu vehementi fuiſſe; propterea tamen haud neceſſum eſt eam fuiſſe melancholicam, uel ex melancholia tam longum ieiunium toleraſſe; non primum, quia melancholiæ coniungitur ex Hippocrate metus, & męſtitia, non ueluti cauſſa, ſed veluti effectus, & ſymptoma; quo factũ eſt, ut melancholici fere omnes timeant, & mæreant; non autem viciſſim ut omnes timidi, & mæſti ſint melancholici: ſecus enim melancholicę omnes mulieres eſſent; quum ſexus ille timidiſſimus exiſtere videatur; & ſane puella timida erat, quia femina. Sed neque illud abſolute dabimus ex Hippocrate omnes melancholicos eſſe timidos, ac mæſtos; quum ex eo habeamus deſipientias cum riſu, melancholicoſque lętos, & audaces quotidie quoque uideamus: ex eo ergo non colligent viri doctiſſimi pro Cardano puellam Tuſcam melancholicam fuiſſe, quia timida, męrenſque foret.

Metus, & mæſtitia vt coniungatur melancholia.

Mulieres timida.

Non omnes melancholicos eſſe timidos, & mæſtos. 6. aph. 33.

Non ſecundum; quia coniungi poſſunt in eodem ſubiecto melancholia & abſtinentia abſq; eo quod hæc ab illa oriatur: & ſane abſtinentium plures ex hiſtorijs allatis citra metum, & mæſtitiam obſeruare poſſumus, citraque melancholiam. Niſi etiam dicamus eum Hippocrate metum eſſe effectum abſtinentiæ, non indicium cauſſę ieiunij; quippe abſtinentes pręter modum imbecilli, valetudinarij, atque meticuloſi ad quęuis opera reddũtur Hippocrati. Neque uero hac in re illi ſunt audiendi iuniores, qui melancholiæ nomine, in quã Cardanus retuliſſe videtur cauſſam adeo longæ abſtinentiæ, dolorem, ac mæſtitiam intelligunt; quia vt demus mærore auocari hominis cupiditatem à cibo; eo tamen non efficitur vt homo diu ſine alimento viuat; quin potius videtur alimenti neceſſitatem incutere ſpiritus triſtis, qui veteri iã prouerbio exſiccat oſſa; conſumptio enim humidi primigenij vltro alimentorum vſum accerſit: Quocirca non ab re Lydiæ populi fame premente alternis diebus cibum propterea ſumentes ioco ſe, luſuque oblectando abſtinentiam facile tolerarunt, ut autor eſt Plutarchus lib. de ſanit. tuend. Verũ non exſiccet humidum mæſtitia, non certe facultatem corpori conciliabit, qua diuturno admodum tempore quis ab alimentis abſtinens viuat, ut noſtris contigit ieiunantibus; quod & vetuſtiſſimus ſcriptor monuit Homerus in Odyſſea concinens

2. de vic. rat. t. 24. Metum eſſe effectũ abſtinentię, non ſignũ cauſſa ieiunij.

Me ſinite interea quamuis cænare dolentem:
Nam nihil inuiſo ventre importunius vſquã eſt,
Qui meminiſſe ſui nolentem cogit, & vrget.
Me iubet ille cibum capere, & potare, malorum
Obitumque iubet ſe tantum explere ....

Non ergo abſtinentes noſtri ſine alimento externo propterea viuunt diutius, quia humore melancholico intra corpus redundante nutriantur, quod exiſtimauit ſuperiori tempeſtate vir magni nominis Cardanus, & poſt eum noſtra ætate Medicus egregius.

Noua opinio Bonamici ſtatuentis ieiunantes ali colliquamentis internarum partium. Cap. CLI.

Doctiſſimus Bonamicus multoties in opere ſuo de alimento profitetur in maximis inedijs nutriri homines colliquamentis, ſeu eliquamẽtis partium; vt nouã nobis occaſionem præbeat de propoſito philoſophandi acutiſſimus, idemq; olim dũ viueret, amiciſſimus Philoſophus; huiuſmodi autẽ colliquamẽti, eliquamentiq; originem e triplici materia noſtri corporis eſſe opinatur; nimirũ ex adipe, ſeu pinguedine; ex humiditatibus illis ſecundis iam parti cuique inſperſis, aut agglutinatis, ſed nondum in partium naturam tranſmutatis; ac demum ex partium ipſarummet propria ſubſtantia: Porrò in ſanguinem denuo mutari poſſe colliquamenta, quæ prius e ſanguine orta fuerant, ex Ariſtotele colligit vir acutiſſimus aſſeuerante ſanguinem fieri ex ſemine, quod eſt ſanguis coctus; de cuius ſententiæ veritate ſe dixiſſe admonet alibi, nũc vero decernit omne id, quo alendi ſumus, qualecũque ſit, ſiue ſyntegma, ſiue quid aliud, in ſanguinẽ eſſe conuertendum: Quamuis autem pluribus argumentis hoc placitum non communiat vir egregius, grauia tamen ſuppetunt, quæ ipſum roborẽt; Ac primum ſenſu compertum eſt obæſos homines, & carnoſos diutius vitam protrahere, quam faciant macilenti, & graciles, vbi ſimul vtriuſque ſortis viuentes ab omni alimento abſtineãt; id autẽ aliunde fieri non poſſe videtur, quam inde, quod hi tantis adipis, & partium colliquamentis perfrui nequeunt, quantis illi abundare poſſunt. Deinde vero in longiore inedia e tribus iſtis ſubſtantijs colliquamenta fieri rationi conſentaneum eſt; ſiquidẽ calor innatus in diuturna fame conſumptis humoribus ob ſubiectarum partium ſiccitatem acuitur; æſtuans autem calor quicquid obuium colliquat, pinguedinem, concretos humores, partes ipſas; fluxilia vero hæc in ſumma nutrimenti neceſſitate, ſatagente natura diutius vitam cuſtodire, ad ſtomachum fluunt, veluti ad promptuarium commune alimenti, quo per nutricationem conſeruetur viuens. Ariſtoteles quoque huic placito aperte ſuffragari videtur inquiens colliquamentum fieri quemadmodum alimentum inconcoctum; ſane inconcocti alimenti locus proprius eſt ventriculi cauitas, vbi fit prima coctio; & alibi diuturna fame laborantes colliquari admonens; tertioque loco ſtatuens in maxima fame reſolutionem, imbecillitatemque ſequi; & materiam internam corporis à collecto calore colliqueſcere, quæ ſi ad locum cibo à natura deſtinatum influxerit, pro cibo ſeipſam corpori applicabit. Nec ſane huic doctrinæ non adhærere videtur Plutarchus in commenta-

Lib. 1. c. 5. 6. 7. 12 & 39. Lib. 3. c. 50 & 58

Colliquamenti materia triplex.

1. de gen. t. 23.

De ſom. & vig. c. 4.

Inconcocti alimenti locus proprius.

2. ſect. probl. 5

8. ſect. probl. 4. & 7

rio,

rio,cui titulus eſt, *Ne ſuauiter quidem viui poſſe iuxta Epicuri decreta*, ſcribit per famem corpora cibo deſtituta cogi contra naturam ex ſeipſis alimentum petere: eandem ſententiam repetens libello *de ſui ipſius laude citra inuidi*. Hippocrates etiam aliquando hanc ſententiam mirifice confirmare uidetur ſæpenumero repetens, *ventriculum, vbi vacuus eſt, corpore frui colliqueſcente*; atque aperte ſtatuens *quibus colliquantur partes, ijs humorem ad ventriculum defluere, & ventrem cibum aduerſari, & valde adſtringi, nec veſicam excolare*; quæ omnia in abſtinentibus commemoratis obſeruantur, inappetentia nimirum, & omnium excrementorum abſentia. Sic ergo colliquamentis partium,& pinguedinis, eliquamentiſque ultimi alimenti iam concreti, & partibus adhærentis ali poſſe videntur viro Clariſſimo abſtinentes noſtri toto ieiunij tempore.

4. de morb.

Perpenditur allata ſententia demonſtrando abſtinentes noſtros non potuiſſe abundare, nec enutriri colliquamentis. Cap. CLII.

SEd multa ſunt, quæ nos à doctiſſimi viri ſententia retrahant; in primis enim haud gigni talia colliquamenta in corporibus abſtinentium noſtrorum conuincit ratio; nanque, vt bene apud Ariſtotelem legit Vir egregius, eliquatio cuiuſcunque materię duo ſolet habere principia ſeparatim, vt quæ frigore coguntur, non niſi calore liqueſcant; & viciſſim quæ calore conſiſtunt, ſolo frigore colliquentur; illa quidem aquea ſunt, hæc autem terrea: quoniam vero aquea non niſi à vehementi calore diſſoluuntur, quippe quorū prius fuerit a frigore concretio; & viciſſim terrea non niſi à frigore validiori colliquata fluunt, quippe quæ prius à potenti calore concreta fuere; quod & Ariſtoteles aperte docuit non recedens ab experimento, quo eliquari pinguedinem, & carnes in ſudores, & halitus inſenſiles animaduertimus ab ardenti ſolis æſtu, & ab intenſo acutarum febrium calore; aliqui moderato calore, frigoreue, quod reperitur neceſſario intra ſanitatis cancellos, non colliquatur adeps, non humor partibus inſperſus, non agglutinatus, minuſque ipſa ſolidarum partium ſubſtantia; quum abſtinentes noſtri neque intenſo calore æſtuarent, quia non febricitabant; neque impenſo frigore intrinſecus algerent, quia viuebant; vita enim potiſſimum animalium perfectiorum Ariſtoteli ſemper eſt cum dominio, & abundantia caloris; quomodo ſtatuemus cum viro ſolertiſſimo ijs tum adipes, tum vltimi alimenti rores membris iam glutinatos, tum partes ipſas ſolidas colliquari? Deinde ſi fierent huiuſmodi colliquamenta in abſtinentium noſtrorum corpore, profecto ad ventriculum non deferrentur multis nominibus; primum etenim à calore vehementi, quo poſſunt ſolida membra colliquari, pinguedinem, & humores concretos, adhærenteſque partibus probabilius eſt in halitus inſenſiles diſſipari, aut in ſudores effluere, quam à toto corporis habitu ad ventriculum confluere; nanque apud Ariſtotelē locus ſecundum naturam nullus colliquamento datus eſt; ſed fluit quocunque facilius ferri poteſt; non ergo vniuerſum colliquamentum ad ventriculum fertur, quum partes prope cutim facilius colliquatæ fluant in ſudores; & infra ventriculum liquida deorſum grauitate labantur; & à capite liquata facilius, aut ſaltem æque facile in thoracem deſtillent, ac in ſtomachum diffluant. Amplius quæ colliquationes fieri conſueuerunt in diuturna fame, decumbere ad crura, & pedes tum Ariſtoteles docet, tum etiam experimentum, quo certo conſtat longiore inedia laborantes non aliunde pedibus intumeſcere. Præterea colliquamento à membris, habituque corporis vniuerſi ad ventriculum nullus eſt impetus, nec eum illud adibit niſi attractum; quum autem tractio ventriculi ſenſum non lateat, quippe quæ doloris expers non eſt, conſtituatque vrgentem famem; profecto abſtinentibus noſtris, quos nulla fames angit, nullaque ſtomachi ſuctio ſolicitat, ab vniuerſo corpore colliquamenta non confluent in ventriculum. Deinceps colliquamenta ſi fierent, ſi facta in ventriculum confluerent, eo certe contenderent, nō alimentorum inſtar in chylum tranſmutanda, ſed excrementorum more per aluum expurganda; ſiquidem primum Ariſtoteli cum veteribus,& pręſertim cum Platone conſenſus eſt, colliquamenta, quæ caloris vi ex toto corpore ſecedunt, præternaturam eſſe; nec quicquam ſecundum naturā oriri ex ijs, quæ præternaturam ſunt; non igitur ex colliquamentis ali poteſt corpus; quando & nutricatio ſecundum naturam operatio eſt, & nutrimentum res item eſt ſecundum naturam. Vlterius ibidem contradiſtinguit Ariſtoteles colliquamentum ab alimento, & ab excremento; admonetque viuens ali poſſe tantum nutrimento, & vtili excremento; quibus decretis omnem vim alendi colliquamento interdicit: conſentit Ariſtoteles Platoni de propoſito apertiſſime in Timęo aſſerenti colliquamentum carnis in venas regurgitans inficere ſanguinem, impedire corporis nutricatum, nullūque adeo vſum habere, vt quantum de carne liquatum fuerit, id coctioni pariter, & alendo corpori penitus ineptum, multas neceſſario inferat noxas valetudini: quum igitur abſtinentes noſtri ſanitatis latitudinem non egrediantur, iam ijs non fient colliquamenta partium; & abſolute non erit e colliquamentis nutricatio. Qua quidem in re Ariſtoteli, atque Platoni pulchre adijcias ex Hippocrate Galenum aſſeuerantem colliquamentum adipis à calore interno velut ineptum alendo corpori per vrinas extrudi: Quod & ratione probari poteſt euidentiſſima; nam calore colliquante partes; quum eius natura ſit Ariſtoteli heterogenea diſgregare; par eſt in huiuſmodi liquatione partes igneas liquabilis aut omnes, aut plurimas euaneſcere, ſeu euolare; aeris item ſubtilioribus in ignē conſumptis; atque ideo ſolui priſtinum temperamentum; mutatur ergo natura nutrimenti colliquatione in excrementum, cuiuſmodi eſt miſtum imperfectum; aut in quidpiam, cui natura non amplius

Colliquamenta nō gigni in abſtinentibus. 4. meteor. cap. 6 & 7. 5. de alimen. cap. 16. Eliquatio à duplici principio. Liquabilium duo ſumma genera. Liquari pinguedinē,& carnes in ſudores. De reſpir. cap. 13. Vita cum dominio, & abundantia caloris. Colliquamenta nō confluere ad ſtomachum.

Colliquamento nullus datus eſt locus ſecundum naturam. 1. de gen. an. c. 18. Colliquamenta in fame ad crura, & pedes illabi. 1. ſect. probl. 5. Colliquamento nullus impetus ad ſtomachum. Tractio ventriculi fames eſt. Vide lib. 4. cap. 51. & 52. Colliquamenta in ventriculum mitti vt excrementa, nō vt alimenta. 1. de gen. an. c. 18. Ex colliquamētis nihil ſecūdum naturam oriri. Colliquamenta differre ab alimento, & excremento. Colliquamēta nulli eſſe vſui, & ſpecialiter nō alere. 7. aphor. 35. Caloris natura. 2. de gen. 7. 8. Colliquata partis ſoluitur temperamentum.

Cap. 133. & ſeq. memini 133. 1 probl. 5. Vide ſaxiſ c. 102.

amplius inſit alimenti, tum ob rationes nuper apud M. Albertum expoſitas de pituita, quas non eſt vt nunc repetamus; tum etiam ob experimentū, quo vel Ariſtotelis obſeruatione patet diuturna fame, ac febre colliquatis colliquamenta deorſum ad pedes labentia non cedere in pedum alimentum, ſed eos præter naturam in tumorem attollere ſub ratione ſucci vitioſi, & excrementitij: Non igitur aluntur abſtinentes noſtri colliquamento. Præterea fieri non poteſt quin reſolutis partibus tenuioribus, & ſegregatis humidis portionibus à ſiccis in huiuſmodi colliquatione ab adurente calore non vertatur liqueſcens materia de alimento defæcato ſaltem in alimentū excrementis refertiſſimum, ac præſertim ichoribus aqueis; quum itaq; abſtinentes noſtri nō expuant de ventriculo, non aluo fluant, non veſica mingant, nō corpore ſudent, nullumq; prorſus reddant excrementum ſenſile, ac effatu dignum, vt deceret excerni e colliquamento ſolidarum partium; procul dubio confiteri opus eſt illos colliquamēto non ali. Adijciendum eſt his in colliquatione cuiuſuis rei neceſſario diſſipari nōnihil ſubſtantiæ in

Colliquatione diſſolui aliquid in halitus.

halitus inſenſiles, ac proinde qui colliquamētis nutriri dicuntur, id non habere vt tantundem alimenti reponatur per nutricationem, quantum ſubſtantiæ conſumptum eſt per iugem diſſlationē, & per colliquationem; cur ergo non æque omnes contabeſcunt abſtinentes, ſed aliquibus nulla proceſſu tēporis longiſſimo videatur contigiſſe macies, ſi omnes colliquamentis nutriuntur? Neque omittendū eſt ali neceſſario partes, aut omnes, aut nullas Ariſt. autore; atque ſingulas alimento ſuæ naturæ domeſtico nutricari; quum ergo calore viuentis, quantūuis intenſo nō colliqueſcant oſſa, venæ, arteriæ, nerui, cartilagines, membranæ, aliæque partes duræ, quæ vlteriori caloris actione ſemper magis indureſcunt, & exſiccantur; ſed colliqueſcant ſolum pinguedines, & carnes, ac humiditates concretæ; ſane colliquamentis non poterunt ali partes vniuerſæ; quid enim haud colliquatis oſſibus, ac neruis, ceteriſque huiuſmodi, cedet illis in alimentum? profecto liquata caro, vel pinguedo illis durioribus, ſicioribuſq; familiarem, ſimilemque naturam nō habet.

2. de gen. c. 35. 2. de gen. c. 14. Ali partes aut omnes, aut nullas. Non liquari oſſa, venas, cartilagines, membranas, neruos. Colliqueſcant quæ partes.

Adhæc ſi demus colliquamenta ſimpliciter nutrire poſſe, inde Matreæ quidem feram, quæ quod ipſa ſemetipſam voraret, à ſe nutriri dicebatur magna cum omnium admiratione, perſpectā habebimus; quo tamen adeo longa in abſtinentia nutriantur ieiunantes noſtri apertum non habebimus; nā à calore nimio colliquante magnā adipis, carniumque ſubſtantiam propter mollitiem in halitus diſſipari probabile eſt; & in digerendis, coquendiſque colliquamentis multa excrementa ſeparari neceſſe eſt, ita vt repetita colliquatione, liquatique concoctione, paucis hebdomadis nihil ſuperſit colliquandum, ac in alimentum coctione digerendum: quū itaque abſtinentes noſtri plures mēſes, & annos viuant in ieiunio; certum iam ſit eos colliquamentis non ali. Sed ſeorſum de ſingulis colliquamētorum ſpeciebus agamus, diſputationi dantes cōcreta diſſolui in alimentum; & ab alimento partibus agglutinato, nondum tamen aſſimilato exordientes; huius alimenti ſubſtantia quum ſpecie non differat à

Matrea fera ſemetipſam vorās. Cel. Rhod. lib 11. ant. lect. c. 13.

ſanguine, quem ſtatuit Ariſtot. & vniuerſus philoſophorum chorus, non reclamāte medicina, eſſe vltimum alimentum; niſi quod ſanguis ichori, ac ſero permiſtus fluitat per venas; ſecunda vero hæc humiditas roris, & glutinis nomine Arabibus inſignita ob ſeri abſentiam coit, adhæretq; partibus lentior; plane quacunque de cauſſa liquetur, illico fluet in ſanguinē: quid igitur opus eſt eam iterum ad ſtomachum ferri? ventriculum enim ea ſola nutrimenta petere opus eſt, quæ in chylum prius, deinde in ſanguinem vertenda ſunt; at humor hic ex agglutinato alimento liquatus iam ſanguis eſt, fruſtraque ſtomachū adiret vt in chylum recrudeſceret denuo ſanguis euaſurus. Itidem quum prima vice deſtinatus eſſet hic ros adhærens partibus ijs ſemel nutriendis; certe liquatus nullum ſuæ molis incrementum ſortitur, vt ſecunda glutinatione totus non cedat in alimentum partium; non ergo ſuperent altera die ros eliquandus; quare colliquamētum appoſiti alimēti vnius dieculæ nutricatui vix ſufficiens, quomodo alet abſtinentes noſtros vltra menſes, & annos?

Agglutinatum alimētum non differre ſpecie à ſanguine. Sanguis vt differat ab vltimo alimento. Auic. 1. 1. doct. 4. cap. 1. Colliquamenta non oportet ſtomachum adire.

Conſimiliter partium carnoſarū ſubſtantia, quæ calore colliquari poteſt, quū haud ſit neruoſa illa, fibroſaue, quam Medici ſpermaticā appellant, ſed rubra illa, ſanguinis concretio, quam affuſionē Latini vocant, παρέγχυμα Græci; quumq; illæſis muſculorū fibris, albiſq; ſtaminibus intactis, carnoſa portio, quæ nihil aliud eſt, quam ſanguis concretus, liquari nequeat niſi in merum ſanguinem; liquantur enim omnia in ea, ex quibus antea fluidis concreta fuere; quid neceſſariū ſit colliquamentum hoc ſtomachum repetere? Pariter quāuis carnoſa muſculorum ſubſtantia tantum colliquari valeat, quantum ad plures appoſitiones ſufficere poſſit; adeo multas tamen eas eſſe veriſimile nō eſt, quę paucorū dierum ſpacio, vel ad ſummum intra menſem non terminentur; ſecus enim quilibet famem diutius tolerare poſſet colliquamentis carniū enutritus; quū ergo ieiunantes noſtri ſine cibo multos menſes, & annos tranſigant; id apertum facit ijs colliquamenta in alimentum non cedere.

Quæ ſubſtantia carnis colliquetur à calore. Caro eſt ſanguis concretus. Liquatio in quæ fiat.

De pinguedine ut fateor in lōga fame illam conſumi; ſic ipſam ideo abſumi, quia cedat in alimentum, abſolute concedere nequeo; illud propterea cenſeo, quia materiam obtinet diſſipatu facilem; quare niſi continenter inſtauretur, citiſſime omnium ab interno calore, ab externiſq; cauſſis diſſoluitur in halitus, vel in ſudores; quo nomine Galenus, obſeruatione quoq; viri clariſſimi, breui præpinguē hominem emaciauit vnguentis euaporantibus perfricato corpore, celerique curſu imperato: ſed hoc, nimirum adipem in diuturna fame corpus non alere arbitror, quia pinguedo eſt ſubſtantia vnius naturæ, ac temperamenti, orta ex tenuiore, atque aerea, oleoſaue portione ſanguinis; quamobrem non eſt apta nutrire ceteras partes omnes, quæ naturam, temperiemque obtinent cum inter ſe, tum etiam à pinguedine diuerſam, & contrariam; quæuis enim pars non quolibet alimento nutriri poteſt, ſed ſolum ſibi familiari, ſuæque naturæ congeneo; quum itaque veriſimile non ſit adipem, cuius origo eſt ex tenui, & aerea, oleoſaue portione ſanguinis, familiare nutrimentum ſuppeditare oſſibus, cartila

Pinguedo in fame cōſumitur, licet nō alat. Vid lib 4. c. 54. 55.

6. de tuēd. val. 1. de alim. c. 39. Breui ut pingues emacientur. Pinguedinis natura.

Adipi vnde ſit origo.

Oſſa non alit adeps. Vide lib. 4. c. 55.

ginibus, alijſq; partibus denſioribus, quibus conſtitutio eſt, ac proinde alimonia e ſubſtantia craſſa, dēſa, & à prædominio terrea; plane confiteri opus eſt neque noſtris abſtinentibus alimentum eſſe e colliquata pinguedine. Addimus ſi abſtinentes liquamento adipis alerentur, neceſſario fore vt quouſq; ſubeſſet in corpore pinguedo, ſemper enutrirentur membra, nec vlla ratione contabeſcerent carnoſæ partes; contra tamen obſeruatur experimento in abſtinentia longiori à conſumptione pinguedinis nullum ſortiri partes carnoſas robur, & incrementum; ſed perſæpe omnes aliæ corporis particulæ vna cum pinguedine in longo ieiunio, languere viſuntur, & contabeſcere: non ergo nutriuntur abſtinentes noſtri colliquata pinguedine. Sed etiamſi demus adipe liquente alimentum membris impertiri, ſufficiens tamen alimentum inde corpus vniverſum non habebit ad multos menſes, & annos, quos in ieiunio tranſigunt abſtinentes noſtri; nanque multa pinguedo ſi cogatur ad conſiſtentiam alimenti in ſubſtantiam partium ſolidarum cōuertendi, exiguam ſane membris enutriendis materiā ſuggerere valebit. A multis præterea partibus in corpore noſtro abeſt pinguedo, quæ uel hoc nomine alendo corpori ad multos dies non ſufficere ſola videtur, quia longe parcior quam pro diuturna vniuerſi viuentis alimonia in corpore continetur.

Ex multa pinguedine aut nullum, aut exiguum alimentū. Non vbique pinguedo.

3. de ali. fac. c. 13. de diff. cont. c. 4. Pinguedinem eſſe pauciſſimi nutrimenti. & potius condimentum, quam alimentum.

Adiungere demum liceat ex Galeno adipem, atq; pinguedinem eſſe pauci admodum alimenti; quinimmo corporibus non preſtare nutrimentum, ſed cibarijs tantummodo condimentum afferre; nam vt tribuamus aliquid adipi, atque pinguedini, condimenti fortaſſe nonnihil, vtilitatis certe, hoc eſt alimenti nihil habebit. Vnde maxime conſtet pinguedinis colliquamento diu ali non poſſe noſtros abſtinentes.

Explicantur argumenta confirmantia profciſſam opinionem, & primo decernitur quomodo ex ſemine dixerit Ariſtoteles fieri ſanguinem, oſtendendo etiam colliquamenta non neceſſario ventriculum petere, Cap. CLIII.

His difficultatibus diſtinemur quo minus in amiciſſimi, eiuſdemque ſapientiſſimi viri ſententiam deſcendamus, in qua vel ad eam amoris impulſu inclinati, alio trahente liberæ mentis impetu, vi propoſitarum rationum eam roborantium non firmamur. Quod enim primo contendit vir egregius in ſanguinem mutari poſſe colliquamenta, quæ prius e ſanguine ortum deduxerant, conuocato Ariſtotele alicubi decernente ſanguinem ex ſemine fieri, quod ipſum ſanguis eſt coctus, plura continet ſecus intelligenda; in primis enim Ariſt. exemplum de generatione afferens, quam nuperrime definierat eſſe quando tranſmutatur totum nō manente aliquo ſenſibili vt ſubiecto eodem, ſed ut ex genitura tota ſanguis, geniture nomine ſemen haud intelligit, neq; nomine ſanguinis vere ſanguinem, vt ſupponit vir acutus; nam ex Ariſt. materiale principium noſtræ generationis non eſt ſemen; neq; ſemen in animalis generatione commutatur in ſanguinem, ſed in corpus viuentis: ceterum nomine geniture opinamur Ariſtoteli ſignificari mēſtruum, quod alibi etiam obſerues, vbi ſcribitur mēſtrua feminarum geniture marium proportione reſpondere; ac ſpeciatim vbi habetur menſtrua ſemen eſſe, quanquam non purum: ex genitura uero huiuſmodi, quæ menſtruum eſt, ſanguis fieri non vna ratione poteſt; quum enim menſtrua ſubſtātia plerunque ſanguis vere non ſit, ſed rudimentū ſanguinis, ideo vlteriori coctione haud raro in ſanguinem conuertitur; verum de hac mutatione haud loquitur Ariſtoteles nunc, vbi completam generationem explicat, in qua ſola menſtruum habet rationem geniture: ſed exiſtimans fetum in vtero non ex alia materia conſtitui quam e menſtruo, videnſque conceptum primis illis diebus uel eſſe ſub ſpecie carnis tenellæ quaſi fruſtulum ſanguinis cōcretum; vel, vt profitetur alibi vir ſublimis, animalium originē auſpicari à conſtitutione cordis, quod viſcus eſt ſanguineum; apte ſignificare potuit Ariſtoteles primam hominis generationem inquiens ex genitura tota fieri ſanguinem, quod perinde eſt ac menſtrui naturam in embrium, vel in cordis ſubſtantiam principio generationis commutari: hæc autem ſententia nulla ratione comprobat verſionē colliquamentorū in ſanguinem verum, ac proprie dictum. Deinde neque illud accipimus, geniturā, & ſemen eſſe ſanguinem coctum; nam ſi ſeminis vocabulo menſtruum intelligamus, hoc uel doctiſſimo viro eſt ſanguis crudus, vlteriori caloris opera conuertendus in ſanguinem coctum: ſin autem de vero ſemine agamus, id neq; ſanguis coctus eſt proprie, neq; in ſanguinem vertitur; nō eſt ſanguis coctus, ſed e ſanguine cocto generatur à temperie teſtium, vaſorumq; ſeminalium; qua ergo ratione lac e ſanguine cocto exortum ſpeciem ſanguinis non amplius retinet, ſic ſemen e cocto ſanguine genitū ſanguinis naturam exuit: non autem rurſus genitura, ſemenq; mutatur in ſanguinem in eodē animali, ſicuti neque lac; quia ſanguinis formam in hepate, cordeque induere ſolummodo poſſunt, ad quæ viſcera non retrocedunt. Deinceps eſto ſemen in ſanguinem conuertibile, ſi iecur adeat; certe hoc ſemen patitur, quia naturam, ſpeciemque gerit à ſanguine longe diuerſam; verum colliquamenta carnium, liquatique rores membris adhærentes antequam in partium naturam conuerſi fuerint, quum fluant in ſpeciem ſanguinis, quomodo poterunt in ſanguinem commutari? an ne ſanguis in ſanguinē vertetur? ſic certe priuatio e principiorum numero aliqua in mutatione ableganda eſſet, contra ſummi Præceptoris decretum, quo ſancitum eſt principia ſingula in omni tranſmutatione reperiri neceſſario, ac ſpeciatim contraria, inter quæ priuatio numeratur. Denique illud non accipimus colliquamenta ex neceſſitate in ſtomachum influere; ſi enim aliqua ratione à ſanguinis natura deſciſcunt, non ne illam rurſus induere poterunt ad cor, & hepar delata? quid ergo ea in ventriculum refluere opus eſt denuo in chylum conuertenda? ſane lac, & ſanguis epotus neceſſario ductu ex ore in ſtomachum labitur, vbi non poteſt in chylum non tranſmutari; quippe ventriculi calor, ſeu temperamentum agens eſt naturale de neceſſitate mutans diſpoſitum ſubiectum; at ſi ſanguis crudior,

1. de gen. 123.

Locus Ariſtotelis illuſtratur.

Genitura nomine Ariſt. non intelligit ſemen.

1. de gen. an. c. 18. Semen in generatione animalis nō vertitur in ſanguinem.

1. de gen. an. c. 19. 2. de gen. an. c. 3.

Ex menſtruo ut fiat ſanguis.

Fetus ex qua materia conſtituatur Ariſtoteli.

6. de motu c. 10.

Ex genitura tota fieri ſanguinem vt dixerit Ari.

Semen haud eſt ſanguis coctum.

Seminis origo.

1. phy. t. 42 & ſequentibus 1. 50.

Colliquamenta in ſtomachū non influere.

Lac, & ſanguis epotus cur in chylum vertatur.

partium

partium colliquamenta, immo & lac ex habitu corporis, mammisque, intacto ventriculo, ad iecur ferantur, quid ni excrementis omnibus repurgari, & in ſanguinem valeant exacte commutari?

An obaſi gracilibus ſuperuiuant in abſtinentia; id tamen haud fieri quia illi pingnedine liquata nutriantur. Cap. CLIV.

QVod ſecundo ex ſenſu proponitur, nimirum experimẽto comprobari pingues, & carnoſos homines diutius viuere in abſtinentia, quam faciant graciles, & macilenti; cuius rei nulla ſit ratio, niſi dicamus vtroſque ali colliquamentis, quorum longe maiorem copiam pingues obtineant; bifariam tolli poſſe videtur; primum quidem admonẽdo non abſolute verum eſſe obæſos, & carnoſos homines gracilioribus in abſtinentia ſuperuiuere; nã abſtinentes noſtri deſcribuntur ex hiſtoria vel in principio ieiunii non adeo corpulenti, & pingues, vt multos nõ videamus illis obæſiores, & carnoſiores, qui tamen ieiunium tolerare nõ poſſent ad alteram hebdomadam, nedũ ad menſes, & annos plurimos, vt illi, quamuis longe vberiori colliquamẽtorum copia ſcatere valeãt quam abſtinentes noſtri; ſignum euidentiſſimũ his in ieiunio colliquamenta non cedere in alimentum. Deinde vero demus diſputationi obæſos, & carnoſos gracilibus magis durare in fame; id tamen ideo contingere non damus, quia colliquamentis alantur; nam ſi de carnoſis agamus, quum vita perduret quouſque calor natiuus in corpore maneat; hic autem tãdiu corpori adſit, quãdiu radicali humido retineatur; profecto qua ratione graicles id patiuntur, vt citius a calore humor inſitus abſumatur, quam carnoſis eueniat, quia minori gaudent humoris illius quãtitate; propterea carnoſi diutius durant in fame, quia copioſior humor diutius calorẽ in corpore detinet vitæ conſeruatorem; citius enim paucus quã multus humor abſumitur: & eomagis, quo non a calore natiuo ſolum conſumitur humor, verũ etiã ab ambiente, cauſſisque multis alijs extrinſecis. Sin autem de pinguedine agamus, tum hac ratione illius vbertatem dicimus vitã in ieiunio prorogare; tum etiam quia & non cedens liquata in alimẽtum partium, quoquopacto retardare poteſt celerem cõſumptionem humidi radicalis calorem ab illo ad ſeipſam auocando; in gracilibus enim abſtinẽtibus calor totus iugiter occupari dicitur in humidi ſubſtantifici exterminium, a quo nec alimẽtari, nec alia quauis humiditate auocatus, illud citius abſumit, mortẽque animalis accelerat; ſed in obæſis abſtinentibus nõ ita ſtatim totus calor innatus ad radicale humidum depaſcẽdum ſe ſe applicat, ſed prius maxime occupatur in conſumenda pinguedine, quæ vitæ non eſt abſolute neceſſaria, vel ſaltem nõ ita, veluti eſt ſolidarum partium naturalis humiditas; natura enim ſemper aggreditur id, vnde minus pendet incommodum, quæ vbique id, quod melius eſt, facere contendit; atque hac ratione pinguedo impedimento eſt calori natiuo ne tam cito abſumat humidum radicale, ſine quo vita conſiſtere nõ poteſt; qua ratione obſeruatum eſt ſuperius ſolam potantes aquam diutius vitam protrahere quã nihil omnino aſſumentes, vbi demonſtratum fuit ſolo aquæ potu non poſſe nutriri. Sic igitur abſtinentium ab omni cibo, potuque carnoſiores diutius viuunt, quia pluri humore gaudent, qui ob ſolam vbertatẽ non adeo cito conſumitur: pinguiores itidem longius vitam producunt, quia pinguedo diſtrahens ad ſe calorem prohibet ne totus ille incumbat in conſumptionem humidi radicalis, ne ue humorem primigenium tam breui tempore depaſcatur.

Obæſos nõ abſolute & abſtinentia diutius durare.

Carnoſi cur in abſtinentia ſuperuiuant gracilibus. Vide lib. 4. cap 90

Humor et a calore natiuo, & ab externis cauſſis conſumitur.

Pingues cur gracilibus ſuperuiuant in fame.

Natura ſemper facit quod melius eſt De anim. inceſs. cap 10.

Pinguedo. vt impediat humido radicali cõſumptionem. Cap. 75.

Calor natiuus fame non intendi oſtenditur, ſiccitate non acui, neque colliquatiuus eſſe in ſanis. Cap. CLV.

QVod tertio cõtenditur in longa fame fieri colliquamẽta pinguedinis, partiumque, & roris partibus adhærentis, & agglutinati, eo quia calor innatus ob inediã conſumptis humiditatibus in ſicciori ſubiecto intendatur, intenſus autẽ ferociat, & quicquid obuiũ colliquet, multa quoque continet ſuſpecta: Suſpectũ primo eſt calorem inedia intendi; quũ enim calor ſit qualitas corporea, proinde ad ſubiecti magnitudinẽ, ac molem intendi debet; quemadmodũ aperte colligas tũ ex Ariſtotele, tũ ex ratione iuncta cum experimẽto; nã calore natiuo duplici quũ polleamus, fixo nuncupato, qui conſiſtit in temperamento ſolidarum partiũ humido primigenio nixus; & influenti vocato, qui a corde vna cũ ſanguine ſpiritu fultus in vniuerſum corpus illabitur; ſane haud alia ratione iuuenes ſenibus calidiores eſſe certũ eſt, niſi quia plus habent cũ ſanguinis, & ſpiritus; tũ etiam radicalis humoris; pueri vero calorẽ fixum maiorẽ virtute, moleque obtinuere, quia plus humidi primigenij retinent: iuuenes vero pueros ſuperãt viciſſim caloris influẽtis robore, ac vbertate, quos vincunt in abundãtia ſanguinis, & ſpirituũ; quum ergo per inediã conſumantur vtrique humores, fixus nimirũ, & influens, qui calor poterit exacui? Ad probationẽ, qua dicitur calorẽ ſiccitate intendi, ac proinde inediã conſumendo humores corporis calorẽ acuere, duo dicimus; primũ eſt, duplicẽ eſſe calorẽ abſolute, alterũ igneum, alterum vero vitalẽ; prior quidẽ ſiccitate acuitur, humiditate reſtinguitur; quippe ignea natura ſine ſiccitate non eſt; calor autem vitalis ex aduerſo humiditate intẽditur, ſiccitate marceſcit; quando vita in humido ita conſiſtit, vt ſine ipſo eſſe non poſſit; hoc ergo habet calor noſter innatus, quia vitalis eſt, ad externi caloris, igneique diſcrimen, quod humore ſibi proportionato intenditur: Quare inedia conſumendo humores, corporaque noſtra ſicciora reddens, potius calorem naturalem eneruat, quam acuat: Et quis non videt famelicos frigere, atque langueſcere? Secundo admonemus in corpore noſtro duas eſſe ſpecies humiditatũ, aliæ ſunt humiditates excremẽtitiæ, atque inutiles, vt pituita, & ſerũ; aliæ vero sũt vtiles, vt ſanguis, & humor implãtatus; porro quemadmodũ qui pollẽt multa pituita, & ſanguine ſeroſiore affluunt, hi calore ſunt languido; ac viceuerſa paucum ſerum, paucamque pituitam habentes, ceteris paribus, calore vigent; ita quæcunque pituitam, & ſerum

Calorem inedia nõ exacui. Vide li 4. cap. 58. & ſequentibus.

Qualitas corporea intenditur ad ſubiecti molẽ. 8 phy. ca. vltimo.

Calor natiuus duplex.

Calor fixus quo minuitur.

Iuuenes cur ſenib. calidiores ſint.

Pueri cur fixo calore abundent maxime.

Iuuenib. cur calor influens maior, ac validior quam pueris.

Inedia quos humores abſumat.

Calor abſolute duplex, igneus & vitalis.

Calor, qui ſiccitate acuatur, & quo reſtinguatur

Calor, qui humiditate intenditur. ſiccitate languet.

 conſume-

conſumere poterunt, intacto ſanguine probo, & humido primigenio, ea calorem augere, vegetioremque reddere neceſſario valebunt; ceterum in abſtinentia id non contingit, vt calore abſumatur pituita, & ſerum, intacto ſanguine alimentario, & humido radicali; ſed e contra potius euenit vt, dũ ſuppetit bonus ſanguis, non adeat calor pituitam; vel ſaltem ſimul ac pituitam calor abſumit, multo magis radicalem humorem, & ſanguinem exterminet, quia pituita ſui frigiditate, ac denſitate calori magis obſiſtit; ſic ergo per inediam non cõſumitur ea humiditas ſola, vnde vis calori obtundebatur, ſed magis etiam illa, vnde vigor eidem intendebatur: quocirca ieiunio non ſortiuntur cã ſiccitatem abſtinẽtes, qua calor natiuus efficiatur acutior. Suſpicionem & illud incutit, ſi demus diſputationi fame calorem exacui, quod mox aſſeritur, calorem ſcilicet ita intenſum colliquare quicquid obuium, rores partibus inhærentes, pinguedines, membra ſolida; nanque ad horum colliquationem promouendam adeo æſtuare calorem opus eſt, vt in febrilem tranſierit, atque in igneam naturam; ſani etenim animalis calor mitis eſt, qui ſenſim agendo partes omnes lente conſumit in halitus inſenſiles; at colliquatio munus eſt caloris celeriter, ac violentia quadam operantis, cuiuſmodi ſine febre non eſt, eaque acuta, vt præclare ſtatuit cum Hippocrate Galenus: quum ergo abſtinentes in ſanitatis latitudine citra febrim vixerint; certum iam ſit ijs ieiunio calorem adeo non accendi, vt eo exardẽte poſſint colliquari partes. Immo vero etiam demus calorem abſtinentibus intendi; ſane ijs ab initio abſtinentiæ illum intendi veriſimile eſt; tandem vero nulla ex alimentis ope accedente, ipſum ad aſſiduam humidi naturalis conſumptionẽ iugiter fatiſcere rationi cõſentaneum eſt; calor ergo colliquans vigebit ſolum prima, vel altera hebdomada ieiunij ad ſummum; eo autem paruo tempore tantam colliquationem fieri a calore vel igneo, & febrili, quæ ſufficiat ad alimentum plurium menſium, & annorum, probabile non eſt; eandem vero per temporum interualla poſterius colliquationem iterari calore ſenſim fatiſcente, voluntarium eſt aſſertum.

Inedia qua humiditates cõſumantur in corpore.

Calor vt conſumat corporis partes.

Colliquatio cuius caloris ſit effectus. 7 aphor. 35.

In ſumma neceſſitate alimenti colliquamenta non confluere ad ſtomachum, velut ad cõmune promptuarium vniuerſi alimenti. Cap. CLVI.

QVod inſuper aſſertur, colliquamenta exorta, vt pote ſubſtantiam fluidam ſortita, in maxima nutrimenti neceſſitate vrgente fame, in ventriculum, tanquam in communem totius alimenti condum confluere, quibus ſub ratione alimoniæ diutius vita conſeruetur, cui operi natura maxime ſtudere cõſueuit; duo etiam habet, in quibus nos exerceri neceſſe eſt; atque illud in primis (dato interim fame colliquamenta fieri, eaque fluxilem ſubſtantiam ſortiri) quo dicitur in ſumma nutrimenti neceſſitate ab vniuerſo corpore colliquamenta in ventriculũ confluere; nam vere colliquamento nullus ineſt naturalis impetus ad ſtomachum; quare, niſi ab eo attrahatur, in ventriculum nõ confluet: at vero attrahit ad ſe ſtomachus alimentum dum ſe ſe contrahit; fugit enim ſolum corrugatus: verum plerunque accidit, quod peculiare eſt in noſtris abſtinentibus, vt in lõga inedia, & in maxima nutrimenti neceſſitate ſtomachus ad ſe non trahat, quia relaxatus, quia languidus, extincto fere natiuo eius calore; quia nimium etiã exſiccatus, & aridus, vt in abſtinente conſolentanea; quod aliquãdo notauit Hippocrates aſſerens in longa inedia ventriculum adeo exſiccari vt nihil amplius in ſe ſuſcipiat; quare in abſtinentibus noſtris a toto corpore ad ſtomachũ non confluunt colliquamenta, & humores. Quod alia etiã ratione pateat; nam in ſumma nutrimenti neceſſitate ob maximam inediam æque alimento indigent ceteræ partes omnes, ac ſtomachus; quæ igitur maior eſt ratio vt omnibus membris trahentibus, totũ tamen colliquatum alimentum ad ventriculũ fluat, & nulla ex parte ad propinquiora mẽbra labatur? & eo magis, quo vrgente neceſſitate partes omnes ob inopiã puri aluntur impuro; id in malo habitu correptus, & hydrope certiſſimum eſſe conſtat. Deinde vero neque illud accipiendũ eſt abſolute, ventriculum eſſe promptuariũ commune alimenti omnium mẽbrorum; ſiquidem nihilo magis condus eſt cõmunis alimoniæ ſtomachus quã bucca; ſi enim quicquid alendo corpori eſt, id omne in ventriculum primũ recipi, & ab eius calore in chylum verti neceſſe eſt; nihil minus quicquid in alimentũ corpori cedit, id ore prius aſſumptum fuiſſe opus eſt. Sed reuera commune alimenti promptuarium Medicis hepar eſt, Philoſophis autem cor, tum quia ſanguis, cuius duo hæc viſcera ſunt officinæ, alimentum eſt commune ſingulis corporis noſtri particulis, etiam vẽtriculo, ex placitis viri doctiſſimi; tum quia chylus ad ſanguinem collatus alimentum nõ eſt, ſed futurum alimentum; nulla etenim pars chylo alitur, quum omnes alantur ſanguine, vel ex placito viri præclari nõ vno in loco; & profecto eatenus alimenti rationẽ chylus ſubire poteſt, quatenus in ſanguinem commutari valet: Si ergo cõmune alimenti promptuariũ non eſt proprie ſtomachus, ſed cor, & hepar; quid opus eſt in maxima nutrimẽti neceſſitate; præſertim nõ vrgente appetitu, colliquamẽta, ſi quæ ſunt in vniuerſo corporis habitu, ad ventriculum confluere? non ne ſufficeret, ac ſatius eſſet ea in cor, & hepar attrahi, & ibi commutata in ſanguinem defæcatum ab omni ſorde, inde rurſum ad omnes partes effluere? ita enim haud minus ſatageret natura, ſed expeditius conſuleret conſeruationi viuentis.

Natura maxime ſtudet vitæ conſeruationi.

ſtomachus quomodo fugat & attrahat.

Cur in longa fame ſtomachus nõ trahat. Lib. de Princip.

Stomachus non eſt abſolute commune promptuarium totius alimenti.

Commune alimenti totius promptuarium hepar, & cor.

Chylus vt ſe habeat ad alimentum. 1 de alim. cap. 2. 3. de alie cap. 51.

Quo ſenſu Ariſtoteli colliquamentum fiat vt alimentum inconcoctum, & an ventriculus ſit locus alimenti inconcocti. Cap. CLVII.

QVod vlterius adijcitur ex Ariſt. alicubi ſcribente *colliquamentum fieri quemadmodũ alimentũ inconcoctũ*, adnectẽdo locũ incõcocti alimẽti eſſe ventriculũ, in quo prima coctio ſit, recte intelligendũ eſt; nõ enim eo loci ſignificat Ariſtoteles colliquamẽtũ aut eſſe alimentũ incõcoctũ, aut cõtineri in loco alimenti inconcocti; ſed admonet

De ſom et vig. cap. 4

inter

Qui conueniat colliquamentum, & alimentum inconcoctum.

inter alimentum inconcoctum, & colliquamentum intercedere illam conuenientiam, vt vtrumque ſit cauſſa ſomni eadem ratione; quoniam quẽadmodum vbi alimentum in ſtomacho nondum coctum fuerit, ſed adhuc a calore coquitur, ex eo crudiuſculo ſurſum in caput multi vapores attolluntur, qui ſomnum efficiunt; ita penitus colliquamentum eſt cauſſa ſomni, quia nimirum labore, ac vehementi exercitatione colliquamenta fiunt à calore ob motionem, agitationemque aucto, & vna e colliquamentis multi vapores aſcendunt in caput ſomni procreatores; calor enim vbique in humidum agens vapores ſuſcitat; propterea ſomnus æque poſt cibum, & poſt laborem colliquatiuum enaſcitur. Sed neque illud accipimus abſolute, locum inconcocti alimenti eſſe ventriculum; quum enim tres præcipuæ coctiones obeantur; ſingulis non exacte perfectis, nutrimentum inconcoctum, cruditateſque locum habent non in ventriculo ſolum, ſed in hepate, corde, venis, & partibus vniuerſis, in quibus aliqua coctio adminiſtratur, vbi ea non fuerit completa, & omnibus numeris abſoluta: ſed colliquamenti locus proprius eſt corporis habitus uniuerſus, in quo gignitur, & uenoſum genus, in quod attrahitur, uel quomodocunque regurgitat; ut ſuperius ex Ariſtotele, ac Platone obſeruauimus. Amplius & ſi demus diſputationi colliquamentorum locum eſſe eundem cum loco alimenti inconcocti, & hunc eſſe ventriculũ; haud tamen inde neceſſario colliget vir acutiſſimus colliquamenta confluere ad uentriculum cõcoquenda iterum in chylum; nam dicimus eo trudi uelut excrementa nutriendo inepta per aluum propellenda; qua de re fuſe ſuperius.

Somnus vt ab alimento, & à colliquamento fiat.

Calor ex humido vapores attollit vbique.

Locum inconcocti alimenti non eſſe ventriculum.

Colliquamenti locus proprius.

Cap. 152.

Colliquamenta cur ad ſtomachum ferantur.

Cap. 152.

Quomodo Ariſtoteli diuturna fame laborantes colliquentur; & colliquamenta ſi ad locum cibo deſtinatum influxerint, pro cibo corpori applicentur: & Plutarchi placitũ expenditur. Cap. CLVIII.

8. ſect. probl. 9.

QVod autem proponitur mox deſumptum placitum ex eodem Ariſtotele aliquando admonente diuturna fame laborantes colliquari, haudquaquam fauet viro doctiſſimo; nanque Ariſtoteles ibi aperte docet eam colliquationem non cedere in alimentum corporis, ſed cum vniuerſi corporis tabe, ac macie concedere in tumorem pedum. Præterea vero non fit huiuſmodi colliquatio à calore immodico fundente concreta, ſed à calore faticente, ac languido, qui partiũm internum humorem ſuſtinere non amplius valens, ſinit ipſum a ſicco, cui antea caloris opera in temperamento admiſcebatur, diſiungi, & proprio impetu, propriaue grauitate deorſum ad pedes effluere. Poſtea humiditas hæc aquea fere pars eſt corporis noſtri ab alijs elementis diſiuncta; quæ ſiquidem vigente calore, qui obtinet munus formæ in temperamento, atque ideo continente apud Ariſtotelem; quæ inquam vigente calore in vnam miſti naturam coeunt elementa varia, illa eo languente diſſoluuntur ab inuicem; at vero quum alimentum miſtum eſſe oporteat, miſtumque perfectum, ac ſimile naturæ nutriendi corporis; qui fieri poterit vt colliquamenta in fame diuturna ortum habentia cedant in alimentum abſtinentis, quæ miſta perfecta fere non ſunt, ſed pars aquea miſti ab alijs elementis ſeparata, & a calore non recta, vel ad ſummum miſta imperfectiſſima, & a partibus nutriendis alieniſſima? Quod vero adducit vir acutiſſimus ex admirando præceptore, nimirum ex Ariſtotele alicubi aſſeuerante in fame à calore collecto, & concentrato materiam internam corporis colliqueſcere, quæ ſi ad locum cibo à natura deſtinatum influxerit, pro cibo ſeipſam corpori applicabit; plura continet difficilia; in primis aperte mentio, & ſpeculatio inſtituta eſt Ariſtoteli eo in loco de fame vitioſa, quæ [Greek] græce nuncupatur, & eſt cum intolerabili edendi cupiditate; quum tamen abſtinentes noſtri nullo prorſus comedendi deſiderio teneantur, neque alio bulimi ſigno afficiantur ex multis, quæ accurate hoc in loco recenſet Guaſtauinius; quod ergo bulimo correptorum proprium dicit eſſe Ariſtoteles, nimirum gratis id commune abſtinentibus noſtris efficitur, qui bulimo non laborant. Deinde colliquationem hanc fieri monet Ariſtoteles vi caloris concentrati a frigore ambientis in hieme præſertim; quæ ratio locum habere nequit in abſtinentibus noſtris, quorum ieiunium extra frigus continentis, & hiemẽ, temperatis conſtitutionibus, & ardente Sirio quoque perdurat. Sed etiã materia illa interna corporis, quam à calore collecto ſtatim colliqueſcere in bulimo ſcribit nunc Ariſtoteles, non eſt ipſamet partiũ ſubſtantia, nec partibus adhærens vltimum alimentum, nec etiam pinguedo, vt ſupponitur; quoniam monet Ariſtoteles huic malo celeriter ſubueniri, paucisque adeo remedijs, vt eſurientes iſti, vbi parum ſumpſerint panis, citiſſime recreentur, quippe qui parum à naturæ ratione ſummoti aberrent; at quibus a calore colliquantur ſtatim adhærentes iam membris humores, pinguedines ipſæ, partiumque ſolidarum ſubſtantia, quomodo hi ſolo calore concentrato ſtatim colliqueſcent? quomodo ita colliquati parum a naturali ſtatu abeſſe dicentur? quomodo vel exigui panis eſu citiſſime recreabuntur? quare per huiuſmodi materiam internam corporis, quæ à concentrato calore colliqueſcit, pituitam intelligimus intra corpus contentam, eamque fere concretam, quæ aucto calore facile colliqueſcere poteſt, & liquata fluere tum ad membra cibo deſtinata, ibique vlteriori coctione in alimentum verti; vt nuper apud Albertum obſeruauimus; tum quoque ad membra reſpirationi deſeruientia, & ibi vocem impedire, vt monet Ariſtoteles: ceterũ ſupra fuſe probauimus abſtinentes noſtros toto ieiunij tempore pituita non ali. Idem eſto iudicium de Plutarchi placito; & niſi hoc ceu dogma famoſum potius quam verum, ad explicandam Autoris mentem accommodatum exemplum potius, quam ad erudiendum lectoris intellectum veram ſententiam exiſtimemus: id alioquin probandũ erat, quod gratis aſſumitur, in fame corpora cibo deſtituta contra naturam à ſeipſis alimentum petere, ſi de colliquamentis intelligendum eſt.

Colliquatio in fame vt fiat à calore languido.

Colliquamentum ab famem quid ſit.

2. de gen. t. 50

3. phy. t. 67.

4 cœl. t 35.

Calor, cum forma, continet Alimentum vt oporteat eſſe miſtũ.

3. de alim. cap. 58

8 probl. 4. & 7.

Colliqueſcens materia in fame quid ſit Ariſtoteli.

Qua ratione Hippocrati ventriculus vacuus dicatur frui corpore colliqueſcente; ac partibus colliquatis humor ad ventriculum defluat, ſi non alimur colliquamentis.

Cap. CLIX.

à demonſtr. 1. ſuiſ.

QVod poſtremum affertur ex Hippocrate, intime perſpectis eius dogmatibus, nihil viro ſolertiſſimo ſuffragari videbitur; nam primo loco ſtatuens ventriculum vacuum frui corpore colliqueſcente, non vult ille autor colliquatam pinguedinem, vel partium ſubſtantiam in ventriculum recurrere; ſed humores ipſos ſuapte natura liquidos in venis per habitum corporis diſſeminatus contentos in ſtomachum vacuum refluere, qui prius à ſtomacho pleno in corpus vacuum influxerant; quod ex verbis Hippocratis aperte conſtat; Primum, inquit, demonſtrare volo quomodo bilis, & ſãguis, & hydrops, & pituita copioſiora, & pauciora fiant a cibis, & potibus hoc modo; Ventriculus dum plenus eſt, omnium horum corpori fons eſt; verum vbi vacuus eſt, corpore fruitur colliqueſcẽte: ſunt autem & alij fontes quatuor, à quibus vnuſquiſque horum humorum in corpus procedit, poſtquam ſane ipſi à ventriculo acceperunt; & hi fontes, caput, cor, lien, veſica fellis, vbi euacuantur, de corpore fruuntur: Hæc Hippocrates; quibus aperte agit de fluxu humorum a ventriculo ad corporis habitum, deque refluxu eorundem ab habitu corporis ad ventriculum, non autem de partium colliquamentis; quod enim ſcribitur ventriculum frui corpore colliqueſcente, interpretamur ventriculum accipere, attrahereque a corpore liquidam humorum maſſam, quam corpus intra venas continebat ſub forma ſanguinis; corpore ipſo non demandante, ſed eneruato, & languido; & proinde non retinente, nec attrahente ad, cuius indiget; vbi enim ventriculus vacuus eſt, tunc fames vrget, ac priuatur corpus alimento; corpus autem alimento priuatum reſoluitur, & colliquatur, flacceſcitque; propterea que non attrahens ob virium imbecillitatẽ humores in venis propinquis, ſinit eos ad ventriculum recurrere, vbi ſolum fames vrget, vigetque vis attrahens, in alijs partibus exoluta; quos humores ſi dicat quis iterum in chylum verti ſanguinis ſpeciem denuo recepturum, is plane ſtatuet coctum recrudeſcere poſſe; mihi vero ſolum in ſtomachi alimentum conuerti eos probabile eſt, ac famem ſedare; quod innuit Hippocrates inquiens ventriculum vacuum frui corpore colliqueſcente; fruitur enim tunc vere ſtomachus vacuus, atque fameſcens, quando alitur, & ſatiatur; quare per corpus colliqueſcens intelligit Hippocrates corpus languẽs, atque flacceſcẽs, concidensque, citra fuſionem, aut liquationem ſolidæ, conſiſtentiſque ſubſtantiæ in materiam fluxilem; quo ſenſu corpore liqueſcere in actu venereo ſuauiſſime cecinit Lucretius inquiens,

Melancholicã hic hydropẽ alibi aquã vocat Hippocrates.

Ventriculus fons eſt omniũ humorũ corpori.

Ventriculus vi fruatur corpore colliqueſcente.

Colliquatum recrudeſcere non poſſe.

Corpus colliqueſcens quid ſit Hippocrati.

Lib. 4.

Vſque adeo cupide Veneris cõpagibus hærent,
Mẽbra voluptatis dum vi labefacta liqueſcũt.

nempe dum a membris liquida ſeminis materia effluit in venerem: Corpus itaque colliqueſcens eſt, quando eneruatum, & flaccidum cõcidit in ſe ſe, ſinitque à ſe fluere quid liquidum, ac præſertim quod attrahere, continereque pro ſui alimento deberet: Idipſum nonnullis interpoſitis aperit Hippocrates in hanc ſententiam, volo, inquit, mẽtos declarare quomodo vnuſquiſque horum humorum in corpore paucior fiat; quatuor equidem humores eſſe demonſtraui hominem lædentes; quatuor item ipſorum fontes; quatuor quoque eſſe dico locos, per quos homo de ſingulis his expurgatur; ſunt autem hi, os, nares, podex, vrinæ meatus: & vbi humor aliquis affligens copioſior factus fuerit, ſi his locis homo depurgetur, nullus ipſum morbus ab illo premit; & ſi ventriculus plenus fuerit, liqueſcente corpore ab humore, defluit ad ipſum, & extra prodit per aliquem horum locorum; & propterea humor paucior fit in corpore: corpus enim, velut & antea dixi, ventriculo retribuit, vbi vacuus fuerit; & fruitur de ipſo, vbi plenus extitit: Quibus liquido conſtat Hippocrati bifariam de corpore ventriculum haurire, ſemper quidem humores; nunquam vero colliquamenta propoſita Viro doctiſſimo; nimirum & quando vacuus exiſtens fame ſtimulatur ad attrahendum humores, & quando plenus recipit à membris pellentibus humores noxios, ſeu excrementitios extra corpus egerendos; vtrobique autem ait ventriculum recipere à corpore liqueſcente, hoc eſt liquidam materiam de ſe emittente, vel effluere permittente, vt explicauimus: quam ſi forte ſtomachus concoquere aggrediatur, & coctam denuo remittat in corpus; eam ſi boni ſucci fuerit, corpus quidem alere, ſed ad plures menſes; & annos ſolam nutriendo corpori ſufficere; probabile non eſt; ſin autem mali ſucci fuerit, eandem corpori varios morbos afferre neceſſe eſt, ac ipſum dimouere ab area ſanitatis, in qua noſtri abſtinentes viuere comperiuntur. Sed & in fine libri aſſerens Hippocrates quandoque corporis partes colliquari, & humorem ad ventriculum defluere, & ventrem cibum auerſari, & valde adſtringi, & poſt comeſtionem affligi, nihil fauet viro multiſcio; nanque ibi loquitur vetuſtiſſimus autor de ſigno hydropis, cui colliquari ſtatuit collum, clauiculas, & pectus, defluenteque humore ad ſtomachum, & ad partes alias in ventre infimo, totum corpus infra coſtas aqua repletũ intumeſcere, cum cibi faſtidio, & adſtrictione alui, ob aquæ redundantiam extincta facultatis cum vtilium attractricis, tum etiam inutilium excretricis operatione; quæ omnia ieiunantibus noſtris aduerſantur; nullus enim illorum factus legitur hydropicus: immo vero abſtinentem Conſolentaneam habemus epigaſtrio vniuerſo miris modis conſumptam, non ita pectore, partibusque ſupernis extenuatam; alios toto corpore ſenſim æqualiter tabeſcentes, alios vix a priſtino ſtatu recedentes. Itaque non ſatis firmis argumentis nititur ſententia viri clariſſimi exiſtimantis abſtinentes ali poſſe colliquamentis de toto corpore confluentibus ad ſtomachum.

Ventriculum bifariam humores haurit de corpore.

Hydropis deſcriptio.

Decima

Decima opinio putantium abſtinentes ali menſtrui ſanguinis portione ab vtero materno ſibi recondita.
Cap. C L X.

ILlud in arduis meditationibus frequentiſſimũ obſeruare licet, vbi multa, quæ non plene ſatiſfaciunt, à varijs propoſita fuerint; noua quædam ſtudioſos homines comminiſci; quæ vt ex veterũ Sapientum principijs plerunque colliguntur; ita nulli antiquorum excogitata fuere; tale quid in propoſito noſtro contingit; nam Vir in medica facultate magni nominis quum nihil haberet ex alijs, in quo mentem firmare poſſet, ingenio diu multumque agitato, demum in eo ſe quieuiſſe mihi retulit amiciſſimus, quod exiſtimaret fieri poſſe vt fetus aliquis, dum in vtero materno commoratur, multam portionem benigni menſtrui ſibi reconderet, qua extra vterum poſt multos annos ab ortu, citra vllius alterius alimenti vſum, in longum tempus enutriri valeat; qui enim ſanguis in vtero nobis potui, ciboque fuit, cur idem natis extra vterum cibi, & potus nequeat item vices adimplere? Sed & ſeruari poſſe in corpore noſtro ſanguinem menſtruum benignum poſt multos annos a natiuitate, inde manifeſtum fieri, quia Medicis noſtratibus fere omnibus perſuaſum eſt ab Arabibus Variolas, & morbillos, quibus poſt ortum, ac plerunque longe ab ortu ætate prouectiores infeſtamur, non aliunde quam a prauo ſanguine mẽſtruo nobiſcum ab aluo materna comportato efferueſcente prodire; ſi ergo tanta copia menſtrui ſanguinis vitioſi per tot annos impune deliteſcere poteſt in corporibus noſtris eruptura demum in puſtulas craſſiſſimas vniuerſum corpus ſemel, & iterum non raro nobis occupantes; multo magis contingere poteſt vt maior benigni menſtrui manus ex vtero in corpore fetus recondatur, & recondita diutius innoxie deliteſcat, ſtatis temporibus aliquãdo in alimentum corporis ab omni alio nutrimento abſtinentis conceſſura. Ita ergo cenſuit vir egregius ieiunantes noſtros diu viuere, quia menſtruo ſanguine benigno ab vtero matris aſſ luant, quo ad longum tempus nutriantur.

Arabibus Variola, ac morbilli vnde naſcantur.

Examinatur allata ſententia demonſtrando ieiunantibus alimento non eſſe menſtruum benignum ex vtero matris comportatum.
Cap. C L X I.

INgenioſa quidem ſpeculatio, ſed quantum ego puto, cui multis nominibus non debeamus aſſentiri; ac primo, quia quum videamus pueros in vtero matris menſtruo ſanguine nutritos excrementa in inteſtinis coaceruare ſtatim ab ortu egerenda, quin & in vtero degentes mingere; lotij namque acrimonia nudæ veſicæ vim expultricem ſtimulat ad mictum; quum lenta & viſcida fęcũ materia non laceſſat inteſtina multo ſumine loricata: itaque ſi noſtri abſtinẽtes aluntur menſtruo ſanguine, cur nullum alui, aut veſicæ reddunt excrementum? Deinde quum pueros in vtero ſanguine materno ali ſimul & augeri cognoſcamus; qua ratione abſtinentes noſtri eodem alimenti genere vtentes in ætate augumenti non augentur? Immo vero cur abſtinentium plerique intra ſe alimentum habentes optimum, & familiare, quo alãtur, & augeantur, nihilominus tum viribus, tum mole iugiter contabeſcunt? Ac ſpeciatim puella Conſolentanea cur imo ventre mirifice tabeſcebat, ſuperioribus non adeo emaciatis? par eſt enim dum nutrimur, neceſſario ſecundum quamcũque partem aut augeri, aut minui; non ſecundum aliquas tantum; quod ex Ariſtotele ſæpe colligimus. Deinceps autem qui fieri poſſit vt in corpuſculo infantis enaſcentis tantum ſanguinis materni recondatur, quantum ad nutriendum corpus in adoleſcentia, & iuuentute per ſpacium multorum menſium, & annorum neceſſario requiritur? certe vel ſi puerulus vtriculi more totus repleatur ſanguine, ad multos menſes, & annos alimentum ſufficiens iuuenili corpori non geſtabit: non ergo mẽſtruo ſanguine aluntur abſtinentes noſtri. Demũ vbinam loci reconditur intra corpus pueri menſtruus hic ſanguis a natiuitate vſque ad iuuentutem ocioſus, & intactus? quinam conditus eſt illius in humano corpuſculo? an in venis? ſed intra venas quomodo non commiſcetur cum illo, qui ex quotidianis alimentis exoritur in maſſa ſanguinea? liquida enim eiuſdem ſpeciei, ac naturæ in eodem vaſe non commiſceri probabile non eſt; ac potiſſimum vbi calor vigeat, cuius proprium eſt congregare homogenea: Sed commiſtus vtriſque in ſanguinaria maſſa, quo delectu in noſtris abſtinentibus ab ortu ad iuuentutem, & vlterius per multos annos cedit in alimentum ſanguis e nutrimentis quotidie genitus, ſeruato materno ſanguine ad tempus ieiunij? Quinimmo vel vtriſque intra eaſdem venas ſeorſum contentis, ac ſi alter ſanguis ſe haberet ad alterum, vt oleum ad vinum in eodem vaſe, qua ratione, amabo, partes toto pueritiæ tempore trahunt ſibi ſanguinem ex alimentis proprijs genitum, intacto materno? an ne trahunt alimentum partes cum aliqua cognitione? certe ſi alterum ſine altero ad ſui nutricationem trahere poſſent, oporteret potius, ac prius illas menſtruum ſanguinem, tanquam ſibi magis familiarem in alimentum trahere; nam ex menſtruo in vtero & primum conſtitutæ, & ſemper enutritæ, auctæque fuere partes vniuerſæ. An dices recondi ſanguinem hunc menſtruum extra venas? quæſo qua in parte corporis? certe niſi lateat inter carniũ meatus, & partium interſtitia, in alijs locis diu ſeruari non poterit tantus ſanguis, quin putreſcat, & tumores præter naturã, abſceſſuſque procreet; quod ex Galeno eſt apertiſſimum, & experimentis quàm plurimis cuique Medico compertiſſimum: At in carnium, & partium cauitatibus tantus ſanguis contineri nequit (quocunque iudice) quanti opus eſt ad alendum corpus multis menſibus & annis: quinimmo qua ratione partes repletæ alimento, quod in ſe habent negligentes, toto tempore ieiunium præcedente alienum a venis iugiter attrahunt? non enim trahere poſſunt, præter vim morbi, niſi

Cur fetus in vtero mingat, aluum non ſluat.

3. de gen. c. 35. 2. de an. t. 14.

Menſtruũ in venis non deliteſcere puto.

Partes non trahunt, niſi indigentes, & ieiunantes.

bi, niſi exinanitæ, ac indigentes; at quomodo refertiſſimæ quum ſint benigno alimento, exinanitę dicentur, & indigæ? Quum itaque noſtri abſtinentes ab ortu tota pueritia, & plerunque vlterius conſuetis alimentis externis vtantur ſalubrem vitam degentes, nulla iam ratione fieri poſſe videtur, vt in adeo longo ieiunio alantur menſtruo benigno ſibi ab vtero matris recondito, & in prouectam ætatem comportato.

Reſpondetur argumentis allata opinionis, demonſtrando fetum in vtero non ſitire; menſtruum haud ſatis eſse nutriendis adultis; nec ſitim pellere.
Cap. CLXII.

RAtiones autem, quibus Vir egregius ſuam opinionem confirmare ſtudet, mentem meã nunc in eius conſenſum captiuare nequeunt, in cuius obſequium voluntatem mihi dudum captiuarunt, quibus ille conſpicuus eſt, candidi mores: Quod enim primo loco proponitur, ſanguinem, qui nobis cibo, potuique fuit in vtero, eiſdem iam natis extra vterum poſſe cibi, & potus vices adimplere; id plura continet exactius diſquirenda; atque illud in primis, quod ſupponitur fetum in vtero ſitire; nam humidiſſimum corpuſculum intrinſecus, & humiditatibus vndique circundatum extrinſecus, intra vterum ſiti moleſtari, quæ eſt humidi appetitus, veriſimile non eſt: ac ſi dandum eſt diſputationi fetum in vtero ſitire; ſane menſtruo illum ſitim ſibi lenire dandum non eſt; quando ſitis eſt affectio potiſſima faucium, & oris; at ſanguinem menſtruum in vtero non ebibit fetus ore, ſed per vmbilicum attrahit. Deinde licet ſolus menſtruus ſanguis fetui ſufficeret primis diebus à conceptu, dum adhuc puſillum corpus habebat; attamen grandior factus eo, quod per vmbilicum trahere poteſt, alimento ſatis non habet; vnde præter ſanguinem vmbilico, humiditates alias ore ſugere cogitur; quod apertiſſime nos docuit Hippocrates haud ſolum libro de Principijs, quem locum fuſe alias explicauimus; verum etiam in opere de natura pueri ſcribens *puellum in vtero vltimis menſibus à matre trahere ad ſe ſe quod dulciſſimum eſt in ſanguine, ſimulque etiam lacte modice frui*, lactis nomine ſignificans humiditatem illam, quam ore ſugit infans in vtero, quia nihil vſu à lacte differat, & minimum ſubſtantia: niſi etiam e mammis interno ductu in vterum fluat lac ad alendum puerum; illud enim certum eſt prægnantibus mammas intumeſcere, non minus quam receptum ſit Medicis vtero cum mammis ſummum ineſſe conſenſum: Nec ab re fuerit ex Hippocrate hoc in loco decernere vltimis menſibus puerum in vtero de mammis ſugere, ac proinde mammas turgidas nihil extrinſecus emittere, quia quod aſſidue gignunt lac cæcis ductibus ad uterum deponant, vbique puelli exſugendum iugiter exponant. Quod ſane placitum hauſiſſe a Democrito uidetur Hippocrates; ille nanque Plutarchi teſtimonio *cum Epicuro cenſuit fetum in vtero per os ali; itaque ſtatim atque natus eſt, ore ad mammam ferri; nam & in vtero eſse vbera quædam, & oſcula, quibus alatur*: quas rationes attulit, iiſque alias adiunxit Hippocrates, qui *Democritum* aiſerit *ſuper omnia ſapere, ab eoq; ſe ſapientiorem factum, ac per ſe omnes homines tales fieri poſse* ſcribit; inter alia vero propoſitum didicit de fetus alimento. Nec ſane mirum ſit fetum in vtero & vmbilicali vena veluti radice ad inſtar plantarum, & ore animalium more, duplicis generis alimentum ſibi attrahere; quando ſpongiæ, vrticæque marinę Zoophytorum ſpecies tum radicibus de ſubiacente terra ſuccum limoſum, tum etiam ore prænatantes piſciculos ſibi in alimentum attrahunt Ariſtotele, ac Plinio autore. Deinceps autem qua ratione quod nobis puſillis intra vterum clauſis à materno corpore grandi continue cibis refecto ſufficiens eſt alimentum ad nouem menſes tantummodo, menſtruum nobis extra vterum iam grandibus à puſillo corpore infantuli citra cibi, potionisque vſuram comportatum debeat ſufficiens alimentum ad plures annos ſuppeditare, ego quidem non aſſequor: & eo magis, quo puer vmbilico inceſſanter ſibi ſanguinem ex materno corpore haurit; abſtinentes autem noſtri aliunde nihil aſſumunt toto ieiunij tempore. Amplius menſtruo ſanguine recondito ieiunantes ſibi ſitim non ſedare ſenſus, & ratio doceat; ille quidem, quia videmus nonnullos ex abſtinentibus abſque cibi vſu aquam potare, vt Pedemontana, & aliæ puellæ; ſi ergo menſtruo ſitim ſibi pellere valet, cur aquam bibit? ratio vero, quia ex Ariſtotele ſitis eſt appetitus cum alimenti, tum etiam refrigerij calori æſtuanti; ſanguis quidem menſtruus vt alimento eſſe poteſt, ſic refrigerio eſſe non poteſt, quum ſit ſedes caloris; quomodo enim ſanguis refrigeret, ſi nobis ſanguis eſt vehiculum caloris? qua ergo ſitis ab ardore naſcitur, eatenus præſentia menſtrui ſanguinis benigni non pellitur, ſed potius augetur.

Variolis, & morbillis origo an ſit ex menſtruo ſanguine ab vtero comportato, & quomodo.
Cap. CLXIII.

QVod autem poſterius afferebatur, nos ex vtero nobiſcum portare tantam menſtrui ſanguinis vitioſi copiam, quæ latens ad multos annos in corpore noſtro demum nobis adultis, ac non raro ſenibus per vniuerſam cutim erumpat in puſtulas Variolarum craſſiores, vt propterea multo potiori ratione ab vtero tantam benigni menſtrui copiam nobiſcum ferre valeamus, quæ ſimiliter occulta in multos annos intra corpus innoxie moretur, ac demum adultis nobis longo ieiunio cedat in alimentum; nihilominus diſſolui poteſt; omittam haud conuenire Medicis omnibus Variolas oriri e ſanguine menſtruo, nec fortaſſe rationi ex rei natura deſumptæ; nanque Indi tum orientales, tum quoque occidentales ad hæc vſque tempora hoc morbi genere caruere omnes; ab Europæis enim primum ætate patrum noſtrorum variolas recepere, quibus non æqua certe commutatione

Marginal notes:
Fetum in vtero non ſitire.
Fetum in vtero non lenire ſibi ſitim menſtruo.
Vide ſupra c 131. in fine.
1. de ort. an. hum. cap. 44.
3. de ort. an. hum. cap. 2.
Locus Hippocratis illuſtratur.
An puer in vtero alatur lacte, et quomodo.
Cur mammæ grauidarum turgidæ lac non extra emittant.
Lib. de plac. Phil. 5 cap. 16.
1. Epiſt. ad Damagetum.
1. h. ſt. c. 1. 4 hiſt. c. 6 5. hiſt. c. 16. & 18 hiſt. cap. 2 Lib. 9 c. 45.
28. probl. 5. 6.
Sanguinẽ alere poſſe, refrigerare non poſſe.
Indi quã primũ variolis infeſtari cęperint.

Lues venerea ex Indorum in Europam tranſlata.

tione paullo antea dederant luem veneream; ſed fortaſſis earum gentium mos eſt vt in mercibus, ita in morbis magna pro paruis rependere: at redeamus ad penſum: ſi ergo e menſtruo ſanguine variolarum exortus eſſet, plane ante noſtrum commerciũ ex vtero matris Indi ſibi hauſiſſent huius morbi cauſſam. An Indarum ſanguis purior extabat tot ſæculis Europæarum mulierũ menſtruo, vt nonniſi noſtro commercio Indi Variolas contraherent? id certe non conſentit naturæ indicæ luis, qua nos ab illis inquinati ſumus; longe enim vitioſior eſt ſanguis in lue venerea, quam in variolis correpto corpore. Sed gratia diſputationis id & nos in præſentia vltro concedentes Auicennæ, Auerroi, & alijs Arabibus, eorumque doctrinam in propoſito ſectantibus, negamus doctiſſimo Viro ſanguinem hunc menſtruum, ex quo variolæ naſci dicuntur, in corpore noſtro fluidum ſub forma ſanguinis contineri; aliamque menſtrui ſubſtantiam variolarum procreatricem nobis ineſſe nullam exiſtimamus, quam partes carneas, & parenchymata ex affuſione ſanguinis materni prima noſtri conſtitutione in vtero efformata; nanque dum fœtus in vtero degit primis quidem menſibus puſillus puriſſimum e matre ſibi ſanguinem haurit, dulciſſimumque, vt admonet Hippocrates; at grandior factus quum purus ſibi non ſufficiat, cũ puro impurum quoque ſanguinem attrahit, quo alatur; vt notat aliquando Galenus; impurus autem hic ſanguis eſt, non ſuapte natura, ſed ex accidenti; quippe cum vterus, inſinuante vel Ariſtotele, veluti cloaca ſit, in quam e toto corpore purgamenta pelluntur, non poteſt in eo contentus ſanguis ab eorum colluuie non inquinari; pueri ergo membra ſanguine hoc impura enutrita occultam in ſe retinent labem huiuſmodi, quia retunditur eius vis ab humiditatis vbertate, quæ illis temporibus in corpore maxime redundat; at vero poſtea exſiccato corpore, quod alijs citius, alijs autem tardius, pro naturarum varietate contingit, virus antea latens in carnium ſubſtantia contactu inficit humores, qui praua illa qualitate accenſi febrem ſuſcitant, & naturam irritant ad expulſionem; extrudi autem nequeunt humores eo tabo infecti ab vniuerſo corpore commodius, quam ad cutim; ad eam vero pulſi variolas efficiunt, alias ſemel, alias bis, aut pluries in vita, prout vel facultas expultrix magis, minusue pollet, vel ſolidas partes magis, minusue infectas vnica vice, aut pluribus elui neceſſe eſt ab humoribus ad hoc vt prauam eam auram, & qualitatem tetram amittant; illud enim tunc patiuntur partes, quod Auenzoar appoſitiſſimo exemplo monet perpeti vaſa mucida; hæc mala ſua huiuſmodi virulentia, & praua qualitate prædita ſic vinum inficiunt, vt illud non niſi poſt multum temporis inquinare valeant, & ipſummet inquinatum in eis efferueſcens ab illis omnem labẽ aufert: Ita ergo variolæ naſcuntur adultis a praua quadam aura, & virulentia menſtrui ſanguinis in vtero impreſſa partibus ſolidis, quæcunque illo ibi nutriuntur, ac tandem ad inſtar veneni occultati, a partibus in humores tranſlata, & cum humoribus ad cutem exploſa; nõ autem à menſtruo ſanguine maligno ſub forma ſanguinis fluidi reſeruato in corporibus noſtris ab ortu in multos annos demum in variolas excernendi; vt afferebatur in argumento viri doctiſſimi, qui propterea nihil habet, quo demonſtret nos ab vtero nobiſcũ deferre poſſe tantam benigni menſtrui copiam, eamque in corpore reconditam ſeruare in multos annos intactam, quanta ſatis eſt ad nos enutriendos, dum adulti, & prouectiori ætate diu viuimus abſtinentes. Non ergo hac in re metam tetigit vir eximius putans ieiunantes noſtros ali mẽſtruo ſanguine benigno ſibi ab vtero matris recondito, & in prouectam ætatem comportato.

Menſtruum, ex quo variolæ fiunt, non eſſe ſãguinem fluidum.

Variolarũ origo ex menſtruo vt vero ſit

De nat. pueri.

Fetus vt puro, & impuro menſtruo alatur.

1. de ſympt. cau. cap. 7

10 hiſt. cap. 9.

Cur impuro ſanguine aliti pueri non ſtatim laborent.

Variolarũ exitus, & eruptio.

Cur variolæ aliquibus repullulant, aliquibus, non.

Vndecima opinio Braſauolæ, aliorumque putantium quod circunfertur de abſtinentia plurium menſium, & annorum, fabuloſum quid eſſe, atque fictitium. Cap. CLXIV.

POſt hæc eorum placita, ſe ſe nobis offerunt expendenda, qui cum grauiſſimo Scriptore Braſauola arbitrantur famem hanc de hominibus diu multumque ab omni alimentorum genere abſtinentibus paſſim euulgatam mendacem eſſe, ac falſam, vt quid longe à veritate alienum, ac fabuloſum; omnesq; homines neceſſario vti alimentis extrinſecus aſſumptis: cui quidẽ ſententię vel aperte ſuffragatur Plinius Scriptor, rerũ alioquin admirabilium, & figmento ſimilium locupletiſſimus; hac tamen in re dirum mendacium exhorrens magnam ſe inquit fabuloſitatem in Gnoſio Epimenide accipere, quem fama eſt puerum æſtu, & itinere feſſum in ſpecu ſeptem, & quinquaginta dormiſſe annis, rerum faciem, mutationemque mirantem, velut poſtero experrectum die. Plinio liceat adiungere Ariſtotelem, & Ariſtotelis interpretem Simpliciũ aſſerentes fabuloſum eſſe, quod vulgo dicitur de ijs, qui apud Heroas per multos annos dormiunt in Sardo; quum enim nouem filij, quos Hercules e Theſtij filiabus genuerat, in Sardo mortui eſſent, ferebatur etiam vſque ad Ariſtotelis ætatem eos dormire, quia corporibus integris, minime putrefactis manebant quaſi ſomno ſopiti. Præterea veteres nihil prorſus de hoc argumento vſquam dixere, quod ſane intactum non reliquiſſent, ſi fabuloſum non exiſtimaſſent. Sed & Plato fabellam in Phædro lepidam ſe offerre monet dum cicadas alimonia non indigere ſcribit, verum abſque cibo, & potu quandiu vixerint, cantare. Lucretius etiam poetarum more fabulatur forte de Aſtomis inquiens

1. de rat. vict. in acut. com. 44.

Lib. 7. cap. 52.

4 phy. t. 97.

Lib. 5.

Namque Ceres fertur fruges, Liberque liquoris
Vitigeni laticem mortalibus inſtituiſſe;
Quum tamen his poſſet ſine rebus vita manere,
Vt fama'ſt aliquas etiam nunc viuere gentes.

Immo Pogius Florentinus inter facetias ponit biẽnalem abſtinentiam viri, & duodecim annorum ieiunium puellę cuiuſdam. Germanam mulierem triginta annorum media claruiſſe fabularum ſcriptor inſignis teſtatus eſt Ioannes Boccacius. At vero huius opinionis fundamentum ex Ariſtotele

tutiſſi-

tutiſſimū illud elici poſſe videtur in libris, qui Parua naturalia inſcribuntur, vbi ſæpius inculcat Ariſtoteles primum quidem animalia hæc ſubcæleſtia viuere non poſſe vllo modo, niſi ſeruetur in eis calor naturalis, primigenius appellatus; hic enim calor vinculum eſt iungens animam corpori, & vitam cuſtodiens; quod ſuauiſſime concinit Lucre-

Lib. 1. tius.

Scilicet & niſi nos cibus aridus, & tener humor
Adiuuat: amiſſo iā corpore, vita quoque omnis
Omnibus e neruis, atque oſsibus exoluatur.

Deinde vero ait Ariſtoteles calorem inſitum in animalibus hiſce noſtratibus incolumem ſeruari non poſſe, niſi aſſidue refrigeretur; ſecus enim ſi caloris natiui æſtus continenter aliquo refrigerio nō temperetur, ab eo facile conſumptum iri humidū radicale, quo tanquam glutine calor ipſe alligatus in corpore animantium ſublunarium detinetur; humidoque radicali conſumpto, ſtatim calorem euolaturum ad æthera, quo propter inſitam ſibi leuitatem naturali propenſione ſemper aſcendere nititur; atque ita ſoluto eo vinculo, quo anima corpori nectebactur; vitam protinus defecturam: quē admodum ergo viuere nequeunt animalia hæc inferiora, niſi natiuus calor in eis conſeruetur incolumis; ita calor innatus in viuentibus noſtratibus incolumis haudquaquam ſeruari poteſt, niſi temperetur iugiter, ac refrigeretur, ne tam cito humidum radicale depaſcatur: At vero calor hic inſitus in toto corpore viuentis non aliunde refrigerium, ac temperationem habere poteſt, quam ab alimentis, vt pulchre obſeruat ſapientiſſimus Mar-

2. de an. cap 7. cellus; calor nanque influens eſt, qui & in corde, & in arterijs aere attracto per reſpirationem, & pulſum refrigerari ſolet: Neceſſario itaque colligendum videtur ſublunarem vitam diutius abſque alimentis conſiſtere non poſſe; ac proinde voluntarium dogma eſſe, imaginariumque commentum, ac figmento ſimile Homines per aliquot menſes, & annos ab omni alimento abſtinere: Quod &

4. de abſtin. ab eſu carn. aperte inſinuauit Porphyrius dum exoptat hominibus id a Deo conceſſum, vt potuiſſent abſque cibo penitus, & abſque potu agere vitam. Hæc viri doctiſſimi quamplures vna cum vulgo hac in re proſerre non dubitant.

Expenditur allata opinio, monſtrando quorum abſtinentia diuturna verax fuerit, & quorum mendax, & fabuloſa dici potuerit: qualeue ſit alimentum. Cap. CLXV.

SEd plura ſunt, quæ nos ab eorum placitis auocent; in primis quidem celeberrimorum autoritas virorum, a quibus tam clara, tam multa exempla retulimūs ſuperiore libro: deinde vero teſtimonium hominum integerrimæ fidei, qui quamplures dictorum abſtinentium diuturnum ieiunium obſeruauerunt, & ſe obſeruaſſe litteris, ac voce confirmauerunt; deinceps autem diligentia, & exquiſitiſſima cuſtodia, & obſeruatio huiuſmodi ieiunantium facta per viros doctiſſimos, & ſolertiſſimos tum ſponte ſua, proprioque motu; tum quoque magnorum Principum iuſſu; vt his fidem pertinaciter negare illorum ſit, de quibus lepidiſſime Lucretius ait quod

Ardua dum metuunt, amittunt vera viai. lib. 1.

Præterea vero diuturnam hanc hominum abſtinētiam fabuloſam nō eſſe id optime cōprobat, quod nullus fere Poetarum, quorum in fabulis nectendis maxima conſueuit eſſe libertas, tale quid vnquam inter fabulas poſuiſſe videtur. Quod autē nunc de veritate longioris inediæ proferre audeo, id non eo ſenſu accipiendum eſſe velim, vt putes me credere nullum ex vulgatis, & a ſcriptoribus celebratis ieiunijs fabuloſum, & fictitium eſſe; nam vt acriter contendo non omnia diuturnæ abſtinentiæ antea notata exempla eſſe ficta, & fabuloſa; ita lubens dabo volenti fabuloſa eſſe, fictaque nonnul-

4 phyſ. c. 97. la: ſic vel Ariſtoteles aliquando ſcribit fabuloſe dici aliquos apud Heroas in Sardo multos annos abſque alimentorum vſu dormire: ſic etiam Pli-

lib. 7. cap. 52. nius magna fabuloſitate accipit famam de Gnoſio Epimenide, qui ſine alimonia quinquaginta ſeptē annos dormiſſe traditur in ſpecu: ſic nobis veluti fabula ſumendum eſt, quod a Platonicis affertur de hominibus in ſublimi, ac pura illa terra viuentibus, cuius meminit in Phædone Plato, dum ait (referente Ficino) *indigenas illos abſque nobis conſuetis alimentis puro aere inſpirato vitam ducere*; nam & ipſe Plato dum huiuſmodi terram deſcribere aggreditur, ſe fabulam perpulchram narraturum pollicetur: ſic alij contendunt fabuloſum eſſe caſum Eris Pamphilij a Platone relatū ſub apo-

10. de Republ. logi titulo; quamuis alij veram opinentur hiſtoriā; qua de re ſupra latius: ſic inter fabulas conijcio ieiunium ab Ouidio decantatum non ſolum de Orpheo, quem ſecunda vice vxorem ab inferis petiturum

Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem
Portitor arcuerat; ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris ſine munere cedit.
Cura, dolorque animi, lacbrymaque alimenta fuere.

Verum etiam de Clytie, quæ

...... ſub Ioue nocte, dieque
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis:
Perque nouem luces expers vndæque, cibique
Rore mero, lachrimiſque ſuis ieiunia pauit.

ſic purum eſt commentum quod ab Areoſto de Rabicano equo proponitur ex vento & flamma genito, & aere puro enutrito: ſic etiam figmentū, fortaſſis eſt, quod Olimpiodorus attulit de Hiſtoria, qua ſe vidiſſe inquit Ariſtoteles hominem, qui aere tantum nutriebatur, & Sole; nam & in Ariſtotelicis operibus, quæ apud nos extant, ſcriptam non habemus talem narrationem; ſique reuera eā legit in aliquo libro, qui olim ſub Ariſtotelis nomine circunſerretur Olimpiodorus, huiuſmodi tractatum aut non eſſe genuinum Ariſtotelis, cuius

De ſen. & ſen cap. 4. 5. opinio clara eſt in oppoſitum, vt antea explicauimus; aut in eo placitum hoc veluti fabulam enarraſſe dicendum; reuera etenim figmentum eſt dicere hominem ali aere, ac Sole; quamuis enim homo aliquis ex eorum numero, qui diutius ab alimentis

mentus

menetis abſtinent ob cauſſas inferius afferendas, ſolis radijs gauderet maxime; haud tamen propterea quod cetera edulia renueret, dicendus erat radijs, aut calore ſolis enutritus, aut etiam aere ſolaribus radijs illuſtrato, & calefacto, quaſi decocto, & ad inſtar alimenti ad ignem elaborato; quoniã calor pura qualitas eſt, atque accidens; homo autem corpoream naturam adeptus corporeo alimẽto nutriri debet, non ſimplici qualitate, nec omnino vllo accidente; ſiquidem theorema eſt Ariſtotelis ab omnibus in Phyſiologia receptum, vnumquodque viuens ex ijs tantummodo nutriri, ex quibus eſſentialiter coagmentatur; coagmentatur autem ſubſtantijs, atque corporibus, non meris accidentibus. Immo neque potis eſt qualitas vlla, vllumue accidens in ſubſtantiam conuerti; quum tamen altio, nutricatioue definiatur eſſe conuerſio alimenti in ſubſtantiam nutriti; nihil ergo accidentibus ali poteſt. Amplius alimentum quatenus alimentum eſt, ſubſtantiam eſſe, non autem accidens perſpicuis verbis nos docuit Ariſtoteles dum inquit alimenti munus eſſe conſeruare ſubſtantiã viuentium, eo quia & ipſum alimentum ſubſtantia eſt, & hoc aliquid. Conſimiliter de lumine, ſiue de radijs ſolaribus aſſerendum eſt; ſunt enim radij qualitates quædam, & lumen reuera nihil eſt aliud quam ſpecies viſibilis, & imago lucis a qua proficiſcitur; hanc etenim imaginem appellant Phyſiologi ſpeciem viſibilem; omnis autem ſpecies ſenſibilis in coordinationibus accidentium reponitur: at vero materialem hominem nutriri ſpecie viſibili, quæ Ariſtoteli ſtatuenti ſenſum receptiuum eſſe ſpecierum ſine materia, immaterialis eſt, dogma eſt mere voluntarium. Vlterius alimentum apud Ariſtotelem corpus eſt, quum ſit ſubſtantia quanta; non enim poteſt ineſſe quantitas niſi in ſubſtantia corporea (de quãtitate loquimur continua; diſcretam nanque in ſubſtantijs etiam immaterialibus agnoſcimus; quum ex Ariſtotele didicerimus incorporeas, diuinaſque mentes numerari multas) at vero lumen Ariſtoteli corpus nõ eſt; eo igitur tanquam alimento nullus vnquam hominum nutriri poterit; ſiquidem & nutricatio eſt conuerſio alimenti in ſubſtantiam corporis nutriendi; & noncorpus, ſiue incorporeum in naturam corporis tranſmutari nequit: figmentum eſt itaque poſſe hominem ſole, ſiue Solis lumine nutriri; vt ſatis conſtet hoc non protuliſſe vnquam Ariſtotelem ex mente propria. Quod autem falſum ſit etiam homines ali poſſe aere vllo modo, & fuſe demonſtratum eſt in ſuperioribus, & modo apertum eſſe poterit vel ex ipſo Plinio, qui vbi admonuerit ſe in pleriſque dicendorum non obſtringere fidem ſuam, potiuſque nos ad autores, qui de dubijs rogentur omnibus, relegaturum; modo ne ſit faſtidio Græcos ſequi, vt pote in hiſtorijs audaciores; ſatis indicat ſe dubitare de fabuloſitate narrandorum, inter quæ valde portentoſum illud ex Megaſthene, vel Strabone refert, Ad extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis Aſtomorum gentem ſine ore, corpore toto hyrtam veſtiri frondium lanugine, halitu tãtum viuẽtem, &

Lib. 3. — *Homo quo alimento nutriri debeat.* — *2. de gen. t. 50.* — *Ex ijs alimur, ex quibus cõſtamus eſſentialiter Viuentia, ex quibus coagmentata.* — *Cur accidentibus ali nequeamus.* — *2. de an. t. 47.* — *Alimentũ ſubſtantia eſt, & hoc aliquid.* — *Radij ſunt qualitates.* — *Lumen quid ſit re vera.* — *Species ſenſibiles eſſe accidentia.* — *2. de an. t. 121.* — *2. de an. t. 47.* — *Quãtitas continua non ineſt niſi ſubſtantiã corporeæ.* — *12. meta. t. 43.* — *2. de an. t. 69.* — *Lumen nõ eſſe corpus.* — *Cap 7. & ſequent.* — *Non ali aere.* — *Lib. 7. c. 2.* — *Lib. 7. c. 2.* — *Aſtomorũ miraculũ gẽs.*

odore, quem naribus trahant: nullum illis cibum, nullumque potum; tantum radicum, florumque varios odores & ſylueſtrium malorum, quæ ſecum portant longiore itinere, ne deſit olfactus; grauiore paullo odore haud difficulter exanimari; alioquin ſi contendas hæc à Plinio dici ex propria ſententia, præterea quod maiorem in eo conſtantiam deſiderabis, qui alibi poſtea fatetur ſolum Chamæleonem inter animalia noſtratia nec cibo, nec potu ali, nec alio quam aeris alimento vti; proxime nãque accedit odor ad aeris naturam; euidens figmẽtum ineſſe comprobatur ex hiſtoriographis noſtratibus, & nautis, qui quum magis quam veteres Indiæ partes omnes, & remotiſſima quæque loca perluſtrauerint, earumque regionum admirabilia curioſe ſatis, & diligenter litteris commendauerint, de huiuſmodi Aſtomorum gente ne verbum quidem. Sed & Aſtomorum etiam Strabo ex Oneſicrito mentionem facit, tanquam rei fabuloſæ, apertique mendacij, vt obſeruaſſe Rhodiginum legimus. Ceterum quamuis & Aſtomorum populos, & hominem Olimpiodori, & gentem nourorbis Platonici, & equum Argalæ, & Gnoſium Epimenidem, & dormientes in Sardo apud Heroas diu viuere, aut vixiſſe citra communium alimentorum vſum ob allatas dudum rationes demus eſſe quid fabuloſum, & fictitium; haud tamen ideo concedemus nullum hominem diu ſine alimentis viuere poſſe, ac fabuloſas, & commentitias eſſe omnes antea commemoratas abſtinentium hiſtorias; Verum hac in re cum egregio philoſopho notamus vulgaribus opinionibus ea putari mendacia, quæ vel auditu noua, vel viſu rudia, vel certe ſupra captum cogitationis ardua videntur; quæ ſi paullo accuratius homo explorare voluerit, non modo cõpertu euidentia, verum etiam factu facilia ſentiet, quod ſuauiſſime tetigit etiam Lucretij doctiſſima Muſa,

Sed neque tam facilis res vlla eſt, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum conſtet; itemque
Nil adeo magnum, nec tam mirabile quicquam
Principio, quod non minuant mirarier omnes
Paullatim: vt cæli clarum purumque colorem,
Quemque in ſe cohibent palantia ſidera paſſim,
Lunaque, & Solis præclara luce nitorem:
Omnia quæ nunc ſi primum mortalibus adſint,
Ex improuiſo ceu ſint obiecta repente:
Quid magis his rebus poterat mirabile dici?
Aut minus ante quid auderent fore credere gentes?
Nulli (vt opinor) ita hæc ſpecies miranda fuiſſet,
Quam tibi. iam nemo feſſus ſatiate videndi
Suſpicere in cæli dignatur lucida templa.
Deſine quapropter nouitate exterritus ipſa
Expuere ex animo rationem; ſed magis acri
Iudicio perpende: &, ſi tibi vera videtur,
Dede manus; aut, ſi falſa eſt, accingere contra.

Lib. 8 cap. 33. — *Lib. 15.* — *Lib. 14. cap. 21.* — *Apule. 1. Metamorph.* — *Vulgus quæ putet mendacia.* — *Lib. 1.*

Soluuntur

Soluuntur argumenta profecta opinionis ductæ ex autoritate veterum, & iuniorum. Cap. CLXVI.

Lib. de diuin. per somnium cap. 1, & c. Fides quãdo tollatur. Lib. 7 cap. 52. 4. phy. t. 97.

LVcretio Ariſtotelem dare hac in re ſocium decreueram, qui alicubi monet id plerunque contingere vt quum nulla rationabilis cauſſa videtur, per quam fieri poſſit, tollatur fides; & putet quis impoſſibile eſſe, cuius cauſam non videt; ſed ad ſe ſe me trahunt rationes allatæ pro viri doctiſſimi ſententia; Quod enim primo afferebatur ex Plinio de Gnoſio Epimenide, ac deinde ex Ariſtotele, Simplicioque de dormiẽtibus in Sardo, & ſi demus eſſe fabuloſum, quia huius commenti autores id tanquam apologum referunt; inde tamẽ haud colliget vir eximius abſtinentium aliorum ieiunium figmentum eſſe; nam probatiſſimi ſcriptores id verum eſſe teſtantur, & plurimi oculata fide teſtantur; vt innotuit ſupra ex hiſtorijs. *Lib. 1.* Quod mox affertur veteres de hoc argumento nõ tractauiſſe, verum quidem eſt; attamen ideo non fiet quominus verum ſit argumentum; multa enim ſunt alia vera theoremata, de quibus antiqui *In præfat.* nihil ſcripſere; ac niſi quis rationibus de propoſito dudum allatis acquieuerit, nimirum veteres hanc ſpeculationem non aggreſſos fuiſſe aut ob negocij *3. de Rep. Lib 26. cap. 1. Lib. 1. in præf. 2 phy. t. 42. 43.* difficultatem, aut alijs frequentioribus inſudantes, aut quia hoc apoteleſma nouiter contingerit antiquis penitus ignotum, vt de morbis pleriſque conſtat Platoni, Plinio, & Cornelio Celſo; dicemus cum Ariſtotele peccatum ſeniorum nobis imponere non poſſe, abſurdumque fuiſſe ſiue hoc non putauerunt eſſe, ſiue putantes hoc ieiunium dari, omiſerunt eius conſiderationem. Quod ſubinde adducitur ex Platone de cicadis, in eo accipimus quidem fabulã eſſe cicadas antea homines fuiſſe, qui Muſarum cantu deliniti cibum, & potum negligentes interierint, atque a muſis in cicadas conuerſi fuerint; quæ ſine cibo, potuque canentes ſemper durent ab ortu ad interitum; ſed tamen *4 de part. cap. 5.* cicadas diu ſine cibo, potuque viuere monuit Ariſtoteles, & ratio; quia rore ali dicuntur, quem tota æſtate non pluit, quo tempore maxime vigent *Cap 46. 86. et 150* cicadæ: verum hac de re fuſe ſuperius. Quod præterea ex Lucretio affertur de gentibus ſine Cereris frugibus, & Bacchi liquore viuentibus, id non de Aſtomis Plinij eſt interpretandum, ſed de barbaris, & feris illis nationibus, quæ piſcibus, herbis, & venatu viuunt in terra inhoſpita, nec fruges, nec vinum agnoſcentes; neque enim conſueuit Lucretius poetarum more fabulas texere, ſed vera, & arcana opera naturæ, carminibus exarare profite- *Vide infra cap. 184. Poetic. c. 1 & 7.* tur, vt olim Empedocles; cui vel Ariſtotelis teſtimonio poetæ ratio non competit, quæ in fabula, & imitatione potiſſimũ conſiſtit, nõ in metris. Quod poſtea ex Pogio Florentino proponitur, a Ioubertto ſoluitur, nempe inter elegantes quidem ſuas facetias, ſed hoc tanquam ſerium poſuiſſe ieiunium hominis, quem ſibi Pogius innotuiſſe admonet anno ſexto Pontificatus Nicolai Papæ V. quæ cõditiones fabulam procul arcent ab hac abſtinẽtia. Quod vlterius ex Boccacio profertur, nobis facile diluitur, nam vt hoc in operibus fabularum non legitur ieiunium à Boccacio relatum de muliere Germanica triginta totos annos abſtinente; ita non cuincat vir egregius eſſe fabuloſum ex autore, qui præter fabulas, multa quoque ſeria ſcripſit, quorum hoc eſt vnum.

Calorem inſitum non refrigerari alimentis intrinſecus aſſumptis. Cap. CLXVII.

QVod autem deinceps proponitur ex Ariſtotele non vno in loco, Animalia hæc noſtratia viuere non poſſe, niſi eorum calor inſitus, quem primigenium appellamus, ſeruetur incolumis; hoc autem non fieri niſi calor idem aſſidue refrigeretur; ipſum vero non aliter quam alimentorum vſu refrigerari; quæ ideo vitæ hominum, & aliorum viuentium ſubcæleſtium ſunt penitus neceſſaria; hoc inquam argumentum partim veritati, & Ariſtoteli conſentaneum, & partim eſt ab vtriſque diſſentaneum: Verum eſt etenim, & Ariſtoteleum dogma, tum ad animalium ſubcæleſtium vitam conſeruandam calorem innatũ ſeruari oportere; tum etiam calorem inſitum incolumẽ haud ſeruari, niſi refrigeretur aſſidue, ac temperetur illius æſtus: at vero falſum eſt omnino, atque ab Ariſtotelis doctrina longe alienum, calorem natiuum in animalibus, quem fixum, & implantatum appellamus, refrigerari alimento per nutricationem, ſuccedente (quod aiunt) in locum eius, quod à calore conſumptum fuit; non autem ab ambiente per pulſum, & reſpirationem, aut quomodocunque aliter aere intus attracto: In primis enim vel ex Ariſtotele certum cuique eſt animalia cũcta hic apud nos ali ſanguine, vel eo, quod ſanguini proportione reſpondet; ſed ſanguis eſt & ipſi Ariſtoteli a prædominio calidus: id quod etiam inde ſatis conſtare poteſt, nam quibus maior ineſt copia ſanguinis (ſiue quartum humorem, ſiue totam ſanguineam maſſam accipias) ij ceteris robuſtiores, ac proinde caliores exiſtunt; virium enim robus, vireſque ipſæ abſolute ſpiritibus fundantur, qui calidiſſimi ſunt; Quapropter Ariſtoteles alicubi ſcriptum reliquit animalia omnia euidenter habere ſpiritum connatum, & ab illo robur accipere; ſpiritus autem eſt ſanguinis portio purior, atque tenuior; & ideo viri, quippe qui magis abundent ſanguine quam mulieres (anguſtiora nãque, ac exiliora ſanguinis vaſa obtinuere feminæ, ampliora vero, ac tumidiora maſculi) ſunt feminis abſolute calidiores, & robuſtiores, quod ait Ariſtoteles; atque inter maſculos athletæ ob maximam ſanguinis copiam ceteris hominibus pari ratione ſunt robuſtiores, & calidiores: At vero calor vbique ſolet frigidis rebus tẽperari, & refrigerari (niſi forte per accidens aliter contingat in antiperiſtaſi nuncupata, & in euocatione a ſimili qualitate validiori ambientis) calidis ex aduerſo acui, & augeri. Non ergo verum eſt quod aſſerunt viri doctiſſimi, calorem ſcilicet innatum in noſtris animalibus refrigerari, ac temperari alimento, quum id ſit ſuapte natura calidum. Deinde quum illud potiſſimum

Calor nõ refrigerari alimentis. Vide lib. 4 cap. 36. & sequ. De somn. & vig. cap. 4. Alimentũ cũctorum animaliũ quod ſit. 2 probl. 2. 2. hiſt. cap. 19. Sanguinẽ eſſe a prædominio calidum. Virium robus quo innitatur. Supra c. 3. Spiritus eſſe calidiſſimos. De mot. an. cap 6. Spiritus quid. Viri cur magis abũdent ſanguine quã mulieres. 4 probl. 26. 29. Viri calidiores, & robuſtiores feminis. 1. probl. 9. & 3 hiſt. c. 6. Calor quibus temperatus vaſcat.

tiſſimum ſit in quacunque ſanguinis effuſione (ſiue ſponte à natura fiat, ſiue ab alia quauis cauſſa)

Effuſione ſanguinis totum corpus refrigerari.

totum corpus refrigerari, & calorem non modo febrilem, ac præter naturam (vbi febris adſit, vel quilibet alius præternaturalis affectus caliditate peccans) ſed etiam natiuum vbique imminui, & hebetari; ſi oppoſitorum oppoſita eſt ratio in omnibus, proculdubio alimentis, vt quæ nouum ſanguinem corpori adiungunt, præexiſtentiſque in corpore molem adaugent, calor innatus augeri neceſſario debet, & acui, non refrigerari, ac temperari. Præterea ſi caloris natiui æſtus alimentis temperaretur, eiusque vis cibo hebetaretur in omnibus; profecto inter homines pueris adoleſcentes, adoleſcentibus vero iuuenes, quibus ineſt calor acrior, magiſque igneus, atque ideo faciliori negocio abſumens humidum ſibi ſubiectum, proindeque maioris indigens refrigerij, indigerent inquam iuuenes pluribus, & crebrioribus alimentis, minusque inediam tolerare poſſent; pueri vero, qui calorem natiuum obtinent mitiorem, & hebetem magis, minuſque conſumentem humidum ſubſtantificum, atque ideo minoris indigum refrigerij, minori ſane alimentorum copia indigerent, faciliuſque ieiunium tolerare valerent; calor etenim hebes, ac mitis facile a quacunque vel leui cauſſa refrigeratur; acris autem difficulter, & non niſi a præponenti cauſſa: verum ex Hippocrate pueri viciſſim copioſiore indigent alimento, & crebriore, minuſque ieiunium tolerant quam adoleſcentes, & ij quam iuuenes: Non ergo reuera temperatur in nobis calor innatus ab aſſumpto alimento per nutricationem.

1. Aph. 13. 14.

Amplius quum febris, & omnino calor præter naturam in nobis nihil ſit aliud reipſa quam calor natiuus conuerſus in igneum, ſeu etiam excedens limitem, & gradum conuenientem habitui ſano; proculdubio ab ijſdem temperabitur, & augebitur calor innatus, à quibus temperari, & augeri conſueuit calor febrilis, ac præter naturam; quum itaque tota Medicorum ſchola decernente febrilis, ac nonnaturalis calor alimentis haudquaquam refrigeretur, ſed potius exacuatur; nam a morbo calidiori non cibus, ſed inedia ſemper indicatur, qua ſemper curarêtur ægroti, niſi virium infirmitas obſtaret alimenta requirens; rationi porro conſentaneum eſt calorem etiam innatum non temperari, ſed exacui, & alimentis gliſcere.

Febris quid ſit.

Quare, & quo à morbo non indicatur cibus ſed inedia.

Quod vero deinceps afferebatur, calorem inſitum in toto corpore non aliunde quam ab alimento refrigerium habere, ſicuti calor influens refrigeratur pulſu, ac reſpiratione, non eſt omnino veritati conſentaneum; verum quidem eſt aere interius attracto per pulſum, & reſpirationem refrigerari calorem influentem; ſed ſimul etiam eodem aere inſitum calorem non poſſe temperari, verum non eſt; ſiquidem aer frigidus neceſſario refrigerat calorem omnem cuicunque approximetur; ſed certo conſtat aerem frigidum per inſpirationem appropinquari, ac tangere pulmonum, & Cordis ſubſtantiam, per pulſum vero totum corporis habitum arterijs intertextum; quare aſſerendum eſt calorem inſitum cordis, pulmonum, & aliarum quarumcunque partium in nobis temperari aere frigido, & per tracheam reſpirationis opere inſpirato, & per leues arterias in vniuerſum corpus diſcurrentes pulſus opera intus attracto.

Aere attracto refrigerari calorem tũ influentem, tum etiã fixum.

Ceterum quæ dicta ſunt omnia vera eſſe apertiſſime teſtatur Ariſtoteles, calorem ſcilicet innatum in animalibus refrigerari non poſſe alimento, ſed vel aere tum ambiente forinſecus, tum inſpirato intrinſecus; vel etiam aqua; in primis enim reprehendit eos, qui calorem naturalem nutriri, & augeri aere inſpirato arbitrabantur, non ſolum quia ſic oporteret omnia viuentia, quibus ineſt calor innatus, reſpirare; quod longe a veritate abeſt; verum etiam quia certum eſt calorem innatum in animalibus nutriri, aut potius refici, atque augeri alimentis, non aere, nec viciſſim alimento refrigerari, & hebetari.

Lib. de Reſpir. paſſim.

Calor innatus quo refrigeretur Ariſt.

Quo alatur, & reficiatur calor.

Deinde inferius affert Ariſtoteles duas corruptionis ſpecies, quibus obnoxius eſt ipſe calor, extinctionem ſcilicet, atque marcorem; quarum extinctio ſpecies eſt atoma, & fit a contraria qualitate; quamobrem calor extingui proprie non poteſt niſi a validiori frigiditate: Marcor autem fit vbique ob exceſſum caloris externi vel ex ſe abſumentis humidum, quo detinetur calor innatus; quæ vna eſt ſpecies marcoris, quam vocant cum defectu pabuli; vel etiam ſuffocantis calorem ipſum natiuum, prohibendo ne ab externo frigore mitiori vlla ex parte refrigeretur, quæ altera eſt marcoris ſpecies ab Ariſtotele nomine ſuffocationis appellata; hæc autem fit ob multitudinem materiei calidę ambientis, ac ſuffocantis calorem inſitum. propriumque, non quidem ob refrigerationem, velut extinctio; inquit enim Ariſtoteles eo in loco citatis verbis, Corruptio caloris natiui eſt extinctio, & marcor; extinctio quidem quæ à contrarijs; quapropter & ſubito à continentis frigiditate, & celerius adhuc extinguitur diſtractus. Hæc igitur corruptio violenta ſimiliter in inanimatis, & animatis eſt; etenim quibuſdam organis diuiſo animali, & congelato calore propter frigoris excellentiam, moriuntur: Marcor autem propter multitudinem caliditatis; etenim ſi excedat quod in circuitu calidum, & alimentum non accipiat, corrumpitur quod ignitum, non infrigidatum, ſe marcorem paſſum: & paullo infra in alio capite aliam marcoris ſpeciem ſubdit inquiens, Marcoris enim, quæ propter non refrigerationem, corruptio vocatur ſuffocatio, & ſit corrupta ſuffocari dicimus & reliqua.

Cap. 10. & 11.

Calor obnoxius eſt duplici corruptioni.

Extinctio caloris à quo fiat.

Marcor caloris quomodo fiat.

Marcoris duæ ſpecies.

Suffocatio vt ſit marcoris ſpecies, & quomodo fiat.

Quum ergo mors, quæ athletis accidit ex nimia ſanguinis copia, ea ſit marcoris ſpecies, quæ ſuffocatio nuncupatur; quumque nullus marcor ſit caloris inſiti corruptio a frigiditate, ſed omnis marcor ſit natiui caloris corruptio ab externo, & ambiente calore vel conſumente humidum, cui fixus calor alligatur, vel etiam intercipiente refrigerium naturali calori, quæ altera eſt marcoris ſpecies, quam ſuffocationem appellamus; profecto quicunque nimia ſanguinis copia ſuffocati moriuntur, ij ab exundante calore ambiente, ac ſuffocante primigenium intereunt, non ab excellenti fri-

Mors athletarum ſuffocatio.

gore illum eundem corrumpente, ac extinguente; quod ſane verum eſſe non poſſet, ſi alimentum, & ſanguis calorem inſitum refrigeraret, ac hebetaret, non potius adaugeret, acueretque; ſiquidem non alia ratione calor ſuffocatus corrumpitur, niſi quia vndique ſeptus, ac circumuentus à materia calida nequit vlla ex parte refrigerium ſortiri, quo hebetetur eius acrimonia; quamobrem viribus non refractus, ſed integer, immo valde roboratus ab ambiente calore, cito humidum illum abſumit, cui eſt alligatus; eoque conſumpto, atque ita ſoluto glutine, quo in regione hac inferna vi detinebatur, ilico ſponte ob inſitam ſibi leuitatem euolat ad æthera; & proinde ſublatus in auras tepente incidit plerunque in validiorem ambientis frigiditatem ſibi contrariam, a qua extinguitur; quare hoc ipſo calore animans deſtitutum morti ſtatim cedere cogitur, diſſoluto vinculo, quo eius anima corpori nectebatur; in quo quidem nexu vitæ ſuæ ratio conſtituta erat. Sed hęc alibi fuſius a nobis pertractata fuere. Præterea idem Ariſtoteles paullo poſt fuſiſſima oratione demonſtrat calorem in animalibus inſectis, & ſanguinis expertibus, quibus calorem fixum ineſſe admonet alibi, non influentem, refrigerari ab aere ambiente forinſecus; in ſanguineis vero pulmonem habentibus ab aere inſpirato intrinſecus; at in piſcibus pulmone carentibus ab aqua per branchias interius attracta; neque vllam penitus de alimento ad hunc vſum mentionem facit illis in locis; cuius tamen adeo præclari dogmatis meminiſſe oporteret ſolertiſſimum Naturæ internuncium: Immo potius ibi obſeruat Ariſtoteles eorum piſcium genera, quibus pulmones inſunt, cuiuſmodi ſunt balenæ, delphini, & aliæ grandium ceterorum ſpecies, calorem ſibi reſrigerare inſpirato aere, non hauſta aqua; & iccirco branchijs carere; ſed aquam, quæ ne detur vacuum, & ex neceſſitate materiæ fluxilis per os ipſorum vna cum cibis in ventrem labitur, ſtatim foras emittere per fiſtulam, nec ea vllo pacto vti ad refrigeriũ, quia (inquit Ariſtoteles) vna refrigeratio ſufficiẽs eſt omnibus; quare quoniam fruſtra nihil videmus facientem naruram, duobus autem exiſtentibus, alterum vtique eſſet fruſtra; propter hoc hæc quidem habent branchias, illa vero pulmonem, ambo autem nullum: Quum igitur Ariſtotelis teſtimonio natura, ne in ſuperuacaneis fruſtra redundet, refrigerio caloris innati ſingulorum viuentiũ ſubcæleſtium vnica te ſolummodo conſulat, nempe aut acre vel extrinſecus tantum ambiente, vel etiam intrinſecus ope reſpirationis attracto; aut aqua ſuperfluũ erit certe Peripatetico. Naturã alimentis quoque vti ad caloris æſtum temperandũ in viuentibus hiſce noſtratibus, ac præcipue in homine, qui refrigerium ſumit ab aere tum extrinſecus ambiente, tum intrinſecus attracto non ſolum miniſterio pulſus per capillarium arteriarum in vniuerſum corporis ambitum terminatarum ſurda oſtiola; verum etiam beneficio reſpirationis per patentia foramina oris, & narium in amplum tracheæ meatum ad pulmones, & cor euidentem adi-

Calor quo modo per ſuffocationem corrũpatur.

Vita ratio in quo ſita.

Lib. de vita.

De reſpir. cap. 11. 12. 13.

Lib. de vi. & mort.

Inſecta, et ſanguinis experta carere calore influente.

10. probl. vlt.

Animalibus quomodo refrigeretur calor internus.

Piſces, qui pulmones habeant.

Vna refrigeratio vt ſit omnibus ſufficiens.

Cur nullus piſcis habeat ſimul branchias, & pulmonẽ.

tum recludentia. His adijciendum eſt Ariſtotelem apertiſſime docere loco citato alimentum nõ animalibus alij vſui eſſe, quam ad refrigerium caloris naturalis, dum ait, *Quoniam autem ad ipſum quidem eſſe alimento indiget animalium vnumquodque; ad ſalutem autem refrigeratione*; & quæ ſequuntur; eſſe etenim animalis, & eius calorem refrigerari, idem non eſt; quamuis & illud abſolute verum non ſit, omne animal indigere alimento ad eſſe ſimpliciter; neque tale quid abſolute velle Ariſtotelem in propoſita ſententia, infra ſuo loco manifeſtum fiet. Non eſt ergo alimentum viuentibus ſubcæleſtibus à natura datum, vt eo ipſorum calor inſitus temperaretur. Quod autem in oppoſitum ex acutiſſimo Marcello adducitur, nil ſapiet viris ſapientibus, quia ſolas plantas alimento refrigerari Marcellus ait ad animalium diſcrimen, quæ vel à loci frigiditate, vel ab aere, aquaue intus attracta refrigerium ſortiri ſtatuit: licet nos cum Ariſtotele negemus plantas alimento refrigerari; qua de re infra commodiori loco. Quod poſtremum ex Porphyrio proponitur exoptante homines poſſe ſine cibo, & potu vitam traducere, ideo tollitur, quia Porphyrius id exoptabat ſibi, & vniuerſo generi humano, quod ſibi, & cunctis hominibus non inerat; verum inde non colligas idipſum pleriſque alijs non extitiſſe, vt diu ſine cibo, potuque vixerint, pro quibus non precabatur Porphyrius. His ergo liquido conſtare poteſt non eſſe omnino falſum, & fabuloſum poſſe homines aliquos diu vitam traducere ſine alimentorum vſu.

De reſpir. cap. 11. 12.

Cap. 170.

2. de an. cap. 7.

Lib. 4. cap 56. & ſequ.

4. de abſtin ab eſu carn.

Duodecima opinio Harueti, & aliorum exiſtimantium præfatos homines fraudolenter abſtinentiam ſimulaſſe.

Cap. CLXVIII.

Plerique autem alij cordati viri, quos inter Haruetus Medicus inſignis, quum aliquos prædictorum cibis non vtentium viderint, & obſeruauerint; atque aliorum exempla probis, ac fidedignis teſtimonijs obfirmata ſæpius audiuerint; non eſſe quid penitus fabuloſum, quod circumfertur de huiuſmodi longiore ieiunio, exiſtimarunt; ſed tamen in eo aliquid ſubeſſe fraudis opinati putarunt præfatos homines aſtu ob inanis gloriæ libidinem, auræque popularis cupidinem, aut quapiam conſimili alia de cauſſa doloſe tam longam abſtinentiam ſimulaſſe, in tali portento aut vitæ ſuæ prauitatem occultare, aut falſam coram hominibus ſanctimoniam profiteri, aut vtrumque ſtudentes admoliri: Quæ quidem opinio ſuis non caret argumentis; quibus cum magna vulgi manu oſtendere conantur viri celebrati nominis diuturnum iſtud ieiunium & cum fraude ſimulari ab improbis, & phyſice non dari a Philoſophiæ primatibus: Primum quidem conuincere ſe ſperant argumento quorundam, qui diligenter obſeruati doloſe ieiunium mentiri comperti fuere; vnus horum pridem extitit Antonius quidam Picen-

Picentius; qui tempore Alphonſi Regis inuulgans ſe integro quadragenario ieiunaſſe, & cum Angelis loquutum fuiſſe, tandem fraude ſua detecta, famam ſanctimoniæ in Europa iam acquiſitam amiſit: hunc aſſerunt alij ex l. Iouiniani Pontani lib. 2. de ſermone quendam fuiſſe annonymum, qui abſtinentiam oſtentans a cuſtodibus compertus eſt victitare candelis ex gallinarum pectoribus minutiſſime contuſis ſaccaro, & cinnamomi puluere in maſſam redactis conſiſtentem, ex qua candelæ fierent ſuperficietenus vndique ſæuo illitæ, quas ipſe ad nocturnas tenebras pellendas flagitabat. Secundus vero fuit Sabaudicus quidam vitam Eremiticam oſtentans: Tertio numeratur loco Anna quædam meretrix, quæ virginitatem, & ſanctimoniam inſimulata dolo malo abſtinentia ab omni ciborum genere, & inmentita perpetua vigilia ſubdole profitebatur; cuius detecta fraus, & vitæ turpitudo iuſte, impulit Viros Principes, à quibus ob perpetrata ſcelera digna factis recepit capitali pęna multata: Sed quarto quoque inter has puellam Etruſcam recenſent viri docti, quam ſcimus dum Piſis diligentiſſime cuſtodiretur, clandeſtinam ſibi eſcam à matre comparare ſolitam; quod à cuſtodibus animaduerſum, & Sereniſſimæ Chiſtinæ Magnæ Duci nunciatum, cuius iuſſu obſeruababatur, eadem imperante parentibus, & ruri patrio reſtituta famam admirandæ abſtinentiæ cum ignominia mentiti ieiunij turpiter commutauit: Quin tum his adiungitur vafræ cuiuſdam mulieris exēplum, quæ diuturnam ab omni eſculentorum, & potulentorum genere, præterquam ab aqua ſimplici abſtinentiam profeſſa, à quibuſdam ſolertis ingenij viris in conclaui, quaſi carcere cuſtodita, proprijs veſtibus omnibus exuta, & nouis induta, dum vnus illorum diligentiori perſcrutatione vetera veſtimenta feminæ introſpiceret, quærens an aliquid Magiæ ſcriptum latitaret, cuius merito illa tandiu vitam ſine cibo traducere poſſet, inſutos reperijt inter veſtis rugas, & in vltima fimbriæ plicatione cartaceos cucullos plurimos ſubſtantia carnis in tenuem puluerem redacta repletos; vnde mox innotuit callidam mulierem ſibi alimentum ſumere ſolitam, quod erat pulmentum ex aqua ſimplici, & puluere, ſeu quinta eſſentia, ſeu extracto carnium, pabuli genus optimum, plurimi ſcilicet alimenti, & minimi excrementi. Alterum vero ſuæ opinionis decretum confirmare ſtudent viri grauiſſimi Ariſtotelis multiplici autoritate, primo quidem aſſerentis vnumquodque animalium indigere alimento ad ipſum eſſe; deinde vero alibi ſtatuentis Neceſſarium dici ſine quo non contingit viuere, tanquam concauſſa, vt reſpirare, & alimentum animali neceſſarium eſt; impoſſibile nanque ſine his animal eſſe: Poſtremo autem & alio in loco apertiſſime dicentis alimentum eſſe conſeruatiuum vitæ: Non ergo ſine alimento poſſint viuere homines diutius.

De reſpir. cap. 11.

5. meta. t. 6.

2. de an. t. 47.

Examinatur allata opinio, demonſtrando qui doloſe ieiunium ſimulauerint, & qui vere à cibis abſtinuerint; puellaque Tuſca hiſtoria explicatur.

Cap. CLXIX.

CEterum his non obſtantibus, propoſitæ opinionis aſſertores non adhuc ea in medium attuliſſe videntur, quæ menti omnino ſatisfaciant; quoniam ad hoc vt ipſi conſtituere valeant vitæ ſublunari generatim neceſſarium eſſe alimentorum vſum, haud ſatis eſt aliquot eorum, qui diutius à cibis abſtinuiſſe profiterentur, doloſe ieiuniū mentiri obſeruatione comperijſſe; quum ex aduerſo nobis aſſerentibus vitam ſubcæleſtium animatorum poſſe diu ſine alimento conſiſtere ſufficiat vnum tantummodo ex prędictis hominibus vere ieiunaſſe. Logicum etenim axioma, quo ſtatuitur ad deſtuendum ſufficere vnum, veritati conſonum eſt in ijs quæ actu conſiderantur; at in poſſibilibus locum non habet; in quibus vnum ſufficit viciſſim ad adſtruendum. Præterea ex eo quod ſemel, aut iterum compertum ſit hominem prauæ inſtitutionis dolo malo abſtinentiam diu ſimulaſſe, colligi non poteſt neceſſario quotquot hactenus diuturno ieiunio claruiſſe obſeruatum, & litterarum memoriæ proditum eſt ab illuſtribus viris, omnes fraudolenter abſtinentiam fuiſſe mentitos. Amplius huiuſmodi ſuſpicio fraudis longe præter rationem ponitur in puellulis minoris ætatis dolis minime aptis, & in diligentiſſime cuſtoditis fraudes texere nequeuntibus; cuiuſmodi quāplurimæ numeratæ ſunt in ſuperioribus. Et eo magis ab hoc argumento doli ſuſpicio abeſſe debet, quia commemoratorum diuturno ieiunio celebrium multi nihil ſibi a tanta inedia laudis, aut honoris, aut vtilitatis compararunt, vel comparare tenatuerūt; vt quid ergo tot homines doloſe adeo longam abſtinentiam ſimulaſſe credendum eſt, cum tantis incommodis, periculisque tum famæ, tum etiam vitæ, ſi viros Principes, qui rei nouitate permoti obnixe huius euentus veritatem, & cauſſas aſſequi ſtuduere, decipere, ac defraudare tentaſſent? Neque ſane ſpe lucri tantum facinus patrare auſos eſſe credendum eſt; quippe tenue lucrum apud homines facere valent ſanctimoniam in ieiunio ſimulantes; quum & infimum vulgus, ignaraque plebecula non ignoret abſtinentes ab omni ciborum genere pecuniarum nihil, aut parum indigere. Vlterius autem quid aſſerendum erit de brutis, quæ per quatuor integros, pluresque menſes ab omni cibo, potuque abſtinent? dicendum ne fortaſſis & illa ſubdole ieiunium ſimulare, quæ ſimulationis, ac doli participia eſſe non poſſunt? quid inſuper dicendum de Lucomoriæ populis? vnde quotannis habeant cauſſam ſimulandæ quimeſtris abſtinentiæ? At vero dum mihi probare perſuadeo illos, qui diuturnam ob inediam celebres habentur, ieiunium haud ſimulaſſe; ne quis propterea me putet exiſtimare non potuiſſe aliquos in-

Ad deſtruendū non ſemper ſufficit vnū.

ter eos extitiſſe ſceleſtos, qui doloſe abſtinentiam mentiti fuerint; aſſentior lubens & ego propoſitis exemplis tum Antonij Picent j, tum Sabaudici Pſeudanachoretæ, tum Annæ meretricis, tum vafræ illius feminæ, quæ puluere carnium veſtibus inſuto clanculum nutriebatur. De puella Etruriæ non audeo aperte dolum confiteri; arbitror enim eam vltra annum vere abſtinuiſſe; at miſella dum diligentiſſime cuſtodiretur poſt tantum ieiunium demum famc correpta (quod puellæ Tullenſi ex Rondeletio, & pleriſque alijs abſtinentibus contigiſſe obſeruatum eſt, ob cauſſas imposterum afferendas) & alimoniam aſſumere coacta, veritane, ſi aperte cibis vteretur, a cuſtodibus antea quoque doloſe ieiunium ſimulaſſe argueretur, atque a Magnis Principibus putati doli pœnam aliquam lueret, clandeſtinam ſibi eſcam opera matris comparare ſtuduit; ſed a cuſtodibus vigilantiſſimis hoc animaduerſo, eam illis ipſa ſuſpicionem incuſſit, quam ab eiſdem adimere tentauerat, & ſane multo maiorem, quam ſi palam rei veritatem illis ab initio ſignificaſſet; neque enim mater illi aderat ad ſuggerendum clandeſtine alimentũ, ſed od opem illi ferendam in morbis, quibus male afficiebatur: Alioquin ſi dolo malo abſtinentiam ſimulabat, cur dum aperte cibis vti cæpit, protinus a morbis conualuit? an ſine remedijs ſola nutricatio euidens, quod non potuit occulta, morbos curare valet? an tabem, & virium languorem, & alia ſymptomata multa peritiſſimis Medicis vt ieiunium fingere potuit? certe quando ex alimentorum vſu ſine alio præſidij genere conualuit, eam prius vere a cibis abſtinuiſſe credendum eſt: verſimilius itaque mihi ſit ipſam ieiunium haud ſemper, ſed paucis diebus, nec fraude, ſed metu ſimulaſſe; neque enim cauſſam reperio vllam, ob quam puella ruri degens, annum decimumquintum non attingens, miſeram vitam agens cum parentibus, qui ſumma in paupertate vix habebant vnde quotidie parum panis multo ſudore conquirerent, debuerit per quindecim menſes, & vltra, ocioſa & ægritudinem, & abſtinentiam ſimulare; nec potius una cum miſerrimis genitoribus ad acquirendam eſcam anxia diu noctuque validioribus viribus inſudare, quemadmodum nunc efficit, quã do palam alimentis vtitur: ſed eſto etiam huius abſtinentia mendax; illud inde non colligent viri doctiſſimi præter eos, qui doloſe ieiunium mentiti fuere, alios non extitiſſe, qui reuera citra vllum alimentorum vſum vitam traduxerint; quod nos ex præclariſſimis autoribus oſtendimus priore libro.

Lib. 5.

Diluuntur argumenta virorum ſublimium, oſtendendo alimentum, & reſpirationem haud eſſe ad vitam ſimpliciter neceſſaria, licet eam conſeruent.

Cap. C L X X.

Quæ vero à viris egregijs proponuntur argumenta in oppoſitum, ſic firma non ſunt, ut nobis eorum opinionem perſuadeant; nam quod in primis aiunt certo experimento iam conſtare in diuturno iſto ieiunio ſubeſſe fraudem, ideo tollitur, quia ex eo, quod ter, & amplius obſeruatum ſit homines aliquot doloſe abſtinentiam ſimulaſſe, haud licet protinus colligere quamplurimos alios, qui ſumma cum diligentia cuſtoditi, & obſeruati per plurium dierum, & menſium curriculum, omnem de ſe ſuſpicionem purgauerunt, ieiunium mẽtitos eſſe. Quod autem deinde Ariſtotelis autoritate confirmatur, alimenta non minus ad eſſe, hoc eſt ad vitam animatorum neceſſaria eſſe, quam ad animalium ſalutem neceſſaria ſit reſpiratio; ſine qua tamen animalia viuere non poſſe compertum eſt vnicuique; hoc inquam non eſt inſolubile argumentum; in primis etenim quemadmodum verũ abſolute non eſt reſpirationem eſſe ſimpliciter neceſſariam ad animalium ſalutem: ita nec penitus ad eorundem vitam neceſſaria eſt nutricatio, & alimentum: Et quidem ſaluti animalium non eſſe neceſſariam omnino reſpirationem, inde vel manifeſto conſtare poteſt, tum quoniam animalia multa ſunt, quæ à natura non reſpirant, vt piſces plurimi, & inſectorum genera multa, ne in medium afferam animalia cæleſtia; tum etiam quia eorum, quibus à natura data eſt reſpirandi facultas, & præſertim hominum aliquot reperire liceat, quibus per effatudignam temporis differentiam reſpirandi actio intercipi conſueuit; ſic enim plerique homines in Ecſtaſi vel plurium dierum citra nutricationem, & reſpirationem ſuperſtites fuere; nimirũ anima illorum rationali occupata omnino in profunda cuiuſpiam vehementis obiecti meditatione; ſenſitrice vero, & vegetali eorundem anima proinde mentis auxilio deſtituta, & ab omnibus conſuetis officijs vacante; quam affectionem inferius cõmodiore loco exactius explicandam multis contigiſſe certum eſt ſanctitate præclaris, & fortaſſis ob metum præſtantiſſimo illi viro Armenio apud Platonem, qui quum occubuiſſet in prælio, ſublatis decimo die cadaueribus ceteris iam corruptis, integer quidem incorrupto corpore compertus fuit, domumque delatus vt ſepeliretur, duodecima iam ab obitu die (dictum eſt antea verius ab Ecſtaſi ob metum) dum pyræ impoſitus eſſet, reuixit, & quæ interim viderat, retulit; viderat autem multa, & rara in ea conſternatione, quæ à Platone commemorantur; quæ narratio etſi apologi nomine Platoni conſcribatur, vera tamen hiſtoria cenſetur à Iuſtino Platonico, eodemque martyre Chriſtiano, & ab Olimpiodoro, haudquaquam reclamante Ficino; ſiquidem obſeruarunt doctiſſimi viri Platonem hiſtorias, & rationes ſæpe fabulas appellaſſe: ſed & apud recentiores illud habemus Ioannem Duns Scotum ſubtiliſſimo ingenio pollentem adeo deditum profundiori meditationi fuiſſe, vt frequentiſſime rigeret in Ecſtaſim; quod illi demum immaturam mortem intuliſſe fertur; nam ſemel in Ecſtaſi deprehenſus ab ignaris ſuæ affectionis mortuus putatus viuus dicitur fuiſſe ad internecionem ſepultus: ſic etiam

De reſpir. cap. 11.

Reſpirationem nõ eſſe vitæ neceſſariam ſimpliciter.

Ecſtaſis quomodo fiat.

Cap. 159. & ſeq. 10 de Repub. Vide ſupra c. 3.

Plato hiſtorias, & rationes appellat ſæpe fabellas.

Scoti frequens Ecſtaſis.

ab

quamplures alij quotidie viſuntur in medicina faciẽda correpti attonito morbo, quem cum græcis etiam apoplexiam vocamus, repente, ac ſæpenumero diu reſpirationem intermittere; quippe ſpiritus animales, quibus opus eſt tum ad motum reſpirationis in pulmonibus, & propinquis partibus; tum ad alias motiones, & ſenſationes omnes animalis in reliquis membris; ſpiritus inquam animales ob pituitoſum excrementum ſpinalis medullæ, ac neruorum cæcos illos, & latentes canales occludens, a cerebri ventriculis ad ceteras corporis partes non transmiſſi eas a proprijs muneribus ociari cogunt. Addo etiam pleraſque mulieres vteri præfocatione adeo male affici, vt plerunque ad multos etiam dies veluti mortuæ iaceant ſine vlla reſpiratione.

Spiritus animalis neceſſarius, & vſus.

Cur ſine reſpiratione perdurent homines.

Ad hæc tria capita, Ecſtaſim videlicet, apoplexiã, & vteri ſuffocationem plurima exempla illorum reducuntur, quæ apud Plinium, Plutarchum, Fulgoſium, Volaterranum, & alios celeberrimos autores leguntur de ijs, qui nullam habentes reſpirationem mortui ſunt habiti, eamque denuo acquirentes reuixiſſe, vereque a mortuis reſurexiſſe ab re putati fuere. Sed & ipſemet Ariſtotelis conſulto, ac dedita opera de reſpiratione agens apertiſſime quandoque fatetur hominibus dari viuendi facultatem, etiamſi deſit reſpiratio; vnde ſcite colligas allatum a viris egregijs dogma non eſſe abſolute intelligendum abſque limitatione vlla, vt quum ſcribat Ariſtoteles animalibus neceſſariam eſſe alimoniam, & reſpirationem, ſiue fieri non poſſe vt ſine alimento, & reſpiratione animalia viuant, atque ſaluentur; intelligendus ſit quaſi ad amuſſim negauerit animal ullum poſſe abſque duobus his vlla ratione conſiſtere; ſed aſſerendum eſt reuera hoc eſſe theorema phyſicum eius generis, quod verum eſt vt plurimum, non ſemper. Addo primũ dogma in Diuina Philoſophia Præceptori promulgatum fuiſſe aliud agenti ex profeſſo, & exempli gratia; proindeque tanti faciendum non eſſe viris clariſſimis, vt efficax argumentum pro ſua opinione valeant inde conſtituere; nanque in exemplis pura veritas non requiritur autoribus, ſed mera declaratio, ſeu manifeſtatio propoſiti; quocirca ſapiẽter aliquando monuit lucidiſſimus ille Themiſtius exempla non continere vim probationum; re uera enim exempla in phyſicis infirmum nimis argumentum præbent ad fidem aliqua de re faciendam. Secundum vero dogma ſententia eſt ab Ariſtotele prolata ſecundum communem vulgi opinionem, non acroamatice; propoſitiones autem famoſæ, ac exotericæ aliquando veræ ſunt vt plurimum, non abſolute, cuiuſmodi ſunt hæ, quibus illuſtrium virorum ratio nititur: Quum itaque propoſitiones illæ ab Ariſtotele promulgatæ aſſerente fieri non poſſe vt animal ſit, ac ſaluetur ſine alimento, & abſque reſpiratione, veræ ſint ſecundum famam, atque vt plurimum; propterea his non obſtantibus ex Ariſtotelis mente decernimus fieri potuiſſe vt aliquot homines per notabile temporis interuallum ſine reſpiratione vixerint, & diutius etiam ſine alimento. Ad poſtremam rationem ex Ariſtotele item allatam aſſeuerante alimenti naturam in eo conſiſtere vt ſit conſeruatiuum viuentis, & propterea viuens diu ſine alimento conſiſtere non poſſe; reſpondere liceat cauſſas conſeruatrices duplicis eſſe naturæ, nimirum alias, quæ proxime, aut per ſe primo conſeruare dicuntur, & ſine his quod conſeruari dicitur, ne tantillum quidem conſiſtere poteſt; ſic ſine calore natiuo eſſe nequit animal, cuius vita calore proxime, ac per ſe primo conſeruatur: alias vero dicimus eſſe cauſſas conſeruatrices remote, ac ſecundaria quadam ratione, vel etiam per accidens, & ſine his poteſt diutius conſiſtere, quod conſeruari dicitur; modo alimentum, & reſpiratio ſunt cauſſæ conſeruatrices ſecundi generis, vt fuſe alibi demonſtrauimus; quare ſine his diu poterit animal conſiſtere. Non ergo ſatis firmis nixa eſt fundamentis illorum opinio, qui rentur homines diuturno ieiunio claros omnes doloſe abſtinentiam ſimulaſſe.

Lib. 7. cap. 52. lib. de anim. lib. 1. c. 6. lib. 12 antropolog. 1. hiſt. cap. 11. 9. meta. t. 6. De reſpir. cap. 11. Quo ſenſu Ariſtoteles animal ſine cibo, et reſpiratione viuere nõ poſſit. 9. meta. t. 6. 1. de an. cap. 24. De reſpir. cap. 12. 2. de an. t. 47. Cauſſas cõſeruatrices duplicis eſſe naturæ. 2. de vita. cap. 11.

Decimatertia opinio eiuſdem Harueti cum alijs dicentis huiuſmodi ieiunium a ſupranaturali cauſſa prodire, ac miraculoſum eſſe.

Cap. CLXXI.

DIſtrahitur Clariſſimi viri opinio in duas varias maxime ſententias; quum enim ſacrarũ litterarũ autoritate retrahatur ab infitiando abſolute longiore ieiunio, qui prius dixerat homines lõga media celebres dolo malo ieiunium ſimulaſſe; nunc id ex parte retractans prophanos tantum abſtinentiam fuiſſe mentitos aſſeuerat, viros autem ſanctitate præclaros, Moſem ſcilicet, Eliam, Redemptorem Dominum, & ſi qui fuerunt alij vere diu abſtinentiam tolerantes, non puris naturæ viribus, ſed ſumma prępotentis Dei virtute ſupra naturæ conditionem operante tam diuturnum ieiunium ſuſtinuiſſe; vt abſolute longioris abſtinentiæ cauſſam ad miraculum referendam exiſtimet vir acutus: Alij multi Harueto conſentientes adeo longam abſtinentiam inter phyſicos euentus connumerandam non eſſe vllo modo, ſed effectum ſupra naturæ leges dici debere, hoc aiunt illud eſſe Diuinum, quod aliquando Hippocrates Medico in morbis prænoſcendum præcipit; quippe qui arbitrentur homines tandiu a cibis abſtinentes minime ſanos eſſe. Ad hanc opinionem ea ex parte confirmandam, qua ſtatuit diuturniorem hanc abſtinentiam naturalem non eſſe, illud ex eodem Hippocrate afferre non dubitant Doctores magni nominis, Quod vero vita hominis ſeptem dierum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur, quod ſi quis in ſeptem diebus nihil edere, aut bibere velit, plerique quidem in ipſis moriuntur: ſunt autem qui ipſos tranſmittunt, & tamen moriuntur: quam ſententiam plane confirmatam volunt a M. Varrone, qui apud Gellium teſtatum reliquit hoc etiam eſſe ad vim, facultateſque ſeptenarij numeri augendas, quod quibus inedia mori conſilium eſt, ſeptimo demum die

Exod. ca. 34. 1 prognoſt. init. lib. de Princip. 3. noct. cap. 10.

mortem oppetunt; numeris autem nullam ineſſe a natura vim, aut facultatem, ſed tantummodo diuinitus pro confeſſo habetur. Ad ipſam vero alia ex parte roborandam, qua decernitur huiuſmodi ieiunium Diuinæ poteſtatis eſſe miraculum, proponunt Viri Clariſſimi plurima exempla eorum, qui longo ieiunio claruere, quos omnes homines fuiſſe Deo charos, & ſanctitate præſtantes certum eſt; nam vt omittamus ſilentio venerantes vetuſtiora illa ieiunia miraculoſa Christi Domini, Eliæ prophetæ, ac Moyſis, recentiore hiſtoria obſeruatum eſt primo ſeptem illos dormiētes in ſpelunca montis Oclon per tot annos ieiunaſſe, quos S. M. Eccleſia Sanctos Dei colit in gloria: Deinde certo conſtat Ludouicum Pium Galliæ Regem, qui vltimis quadraginta diebus vitæ ſuæ poſt aſſumptum ſacroſanctum Hoſtiæ panē à cibo potuque penitus abſtinuit, ſanctum fuiſſe regem, & Deo dilectum: Idipſum fateri oportet de Sacerdote illo, qui totidem dies abſque alimento vixit Romæ ſub Leone Pontifice Maximo, deque Palumba Intermanenſi Virgine Peruſina tempore Innocentij Octaui; de Nicolao Heluetio Eremita; de Diua Agnete; de beata Catherina tum Genuenſi, tum etiam Senenſi, alijsque plurimis, quorum diuturnum ieiunium poſt ſacram communionem cum certa vitæ ſanctimonia coniunctum, vero miraculo adſcribendum eſt. Quin & hoc priuilegio donare voluiſſe aiunt Deum optimum Virginitatem, quam pridem in Sybillis etiam Ethnicis propterea illuſtrare voluit; quare de Spirenſi, & Confoleutanea ieiunāte pulchre Iac. Lectius referente Citeſio,

Tu quoque Teutonica nihilo ceſſura puellæ
En cui magnos Galla puella ſophos.
Fallor, an iſta viris, nuptiſque exempla negātur,
Creſcat vt intacta virginitatis honos?
An magis ætheria ſunt hæc primordia vitæ?
Irritus & cauſſas poſcit ab arte labor?
Iamque noui veniunt ſoles, noua ſæcula, quando
Nec tua dona Ceres, nec tua Liber erunt.

His contendunt Viri Clariſſimi multorum dierū, ac menſium ieiunium naturæ limites egredi, & miraculoſum eſſe.

Expenditur allata opinio, monſtrando quale nam miraculo ſit adſcribendum ieiunium, & quale naturæ viribus.

Cap. CLXXII.

VEritas vna eſt, eaque ſimplex; quando itaque de propoſito vir egregius duas adeo diuerſas protulit ſententias, hoc nobis certum eſt indicium in neutra ipſarum autoris mentēm potuiſſe quieſcere; quomodo ergo nos alteri ſubſcribere poterimus? Nunquam certe infitiabor Dei Maximi virtutem immenſam ſupra naturæ gradum non raro quædam opera moliri admiranda, quocirca & vitam noſtratium animatorum, ſi vi naturæ alimentis indigeret neceſſario, ſine cibo potuque diutius mirabiliter conſeruare poſſe. Fatebor inſuper conſtantiſſime ſanctorum Dominum mirabiliter ſupra naturæ decreta, & Diuina virtute quadraginta diebus in deſerto ab omni eſculentorum, & potulentorum genere ſine vlla integerrimæ ſanitatis læſione abſtinuiſſe; ſiquidem in ſaniſſimo Domini corpore calor neceſſario præualens humori, hunc naturaliter non conſumere non poterat; ad huius vero conſumptionem nullo extrinſecus alimento indito corpus emaciari, & elangueſcere neceſſe erat: quum itaque Chriſtus Dominus in flore ſanitatis calorem habens humori prædominantem ſine corporis decremento, & abſque virium languore totum quadragenarium ab omni cibo potuque abſtinuerit; aſſerendum eſt hoc miraculoſum fuiſſe ieiunium, in quo virtute Diuina calor præpotens detinebatur ne humidum ſubiectum abſumeret, quod natura ſua vim caloris actiuitati reſiſtendi non habebat. Neque negabo pleroſque ſanctitate præclaros, qui diu multumque ciborum vſu caruere, diuina poteſtate admirabiliter ſeruari potuiſſe, quod aſſerebatur de Moyſe, ac de ſeptem dormientibus, qui ſomno centum ſexaginta ſex annorum celebres habentur in ſacris litteris, & fortaſſis etiam nūc de viris incolentibus Paradiſum voluptatis, vnde olim primi Parentes noſtro magno malo exularunt, Enoc ſcilicet, ac Elia, quibus tertium addunt plurimi Diuū Ioannem Apoſtolum, quem ſibi dilectiſſimum Redemptor Dominus haud moriturum dixiſſe videtur, ſed ſic eum velle manere donec veniat ad vltimū orbis iudicium: Niſi dicamus hos alimentum ſibi quotidianum in Paradiſo ſumere de ligno vitæ, illos vero naturæ legibus ab omni cibo abſtinuiſſe, Lib. 5. ob cauſſas impoſterum afferendas: Sed eſto præ-dictorum abſtinentia ſupra naturæ ordinem admirabilis, non tamen propterea de omnibus indifferenter, qui longiore ieiunio celebres habentur, hoc affirmare audeo, quod non phyſice, ſed miraculoſe tandiu ab omni alimento abſtinuerint; quia plerique illorum aut Ethnici fuere idolorum cultui dediti, vt Lucomoriæ in vlteriori Sarmatia incolæ apudCiteſium; aut nulla ſanctitate prædìti, ſed potius terrenis addicti voluptatibus, vt puella Pedemontana, quæ abſtinens Genuæ ad citharam choreas ducere, & canere conſueuerat; talibus certe veriſimile non eſt à ſummo Deo ſpeciale hoc datum fuiſſe priuilegium, vt diuturno admodum temporis tractu ſine cibo vitam ducere poſſent, qui primis hominum parentibus ob perpetratum ſcelus indixit vt vna cum poſteris in ſudore vultus ſui pane veſcerentur. Addo etiam Deum Optimum, etſi ad nutum ſuæ voluntatis admirabile hoc opus efficere valeat, haud tamen id, & conſimilia miranda facere conſueuiſſe abſque aliqua vrgentiſſima cauſſa; & præcipue vt vel inde homines improbi reſipiſcant a peccatis; vel Deus ipſe Maximus inopem ſibi charum omni prorſus alimonia carentem ab imminentis mortis periculo liberet; vel mundus agnoſcat aliquem Deo dilectum eximia, ſed occulta ſanctitate ſpectabilem; ſecus enim Deus vbique in hæc ſubceleſtia operatur naturalium cauſſarum interueniente miniſterio; immo ſæpenumero etiam in operibus ipſis

admi-

admirandis phyſici agentis opera vti conſueuit; ita Danieli poſito in lacu leonum cibaria miſit per Angelum ſuum; ita Eliæ transfugæ ob Iezabelis Reginæ minas; ita Diuo Paulo primo Eremitæ, & alijs ſanctitate præſtantibus panem, aliosue cibos aut cælitus per coruos, aut aliunde, alioue modo demittebat ad ſuſtinendam vitam, quum tamen ſine cibo eos incolumes admirabilius ſeruare potuiſſet: ſi ergo Deus Optimus prędictos inſigni ſanctimonia celebres in tanta ciborum penuria ſeruare voluit incolumes cibo ipſis vel mirabiliter ſubminiſtrato; cur ſine cibo in vita ſeruare voluerit mirabilius alios, qui nulla ſanctitate pollẽtes tam longo ieiunio mundum non per contritionem ad pœnitentiam, neque per admirationem ad omnipotenti Deo laudes celebrandas, ſed per ignorantiam ad ſtuporem ſolummodo traduxere, difficile eſt aſſequi: Ceterum neque vt affirmem omnes, qui eximia ſanctitate clari diu abſque alimentis incolumem vitam egere, ſupra naturæ leges miraculoſum ſuſtinuiſſe ieiunium, vnum illud efficit exemplum Nicolai Heluetij Vnderualdenſis, qui poſt ſuſceptos ex coniuge liberos ad ſolitudinem profectus, ibique annos quindecim moratus in ieiunio tali, tantaque ſanctitate excelluit, vt Diuino ſpiritu afflatus futura prædiceret; nam ſuæ abſtinẽtiæ cauſſam eſſe naturalem, non autem miraculoſam tum ipſeidem aſſeuerabat, quem tam diro mẽdacio Dei ſummi poteſtatem, ac benignitatem immenſam in hac re occultare nefas eſſe putarem, ac piaculum grande; quum ſancti viri, ac timentes Deum vel magis quam mortem horreant leuiſſima crimina; tum aperte ſatis indicauit dolor ille ſtomachi triduanus, quo laborauit acriter ab aſſumpto pauco cibo, quem renuens deglutiuit coactus ſub imperio ſanctæ obedientiæ ab Epiſcopo Conſtantienſi, cuius in Diœceſi vitam agebat; neque enim veriſimile eſt ſanctum hominem Dei omnipotentis gratia peculiari ſine cibo, potuque diuturnam vitam ducentem ſtomacho eam morboſam affectionem contraxiſſe, ob quam ab ingeſto quomodocunque alimento doloribus conflictaretur; quum ex aduerſo probabile ſit ijs, qui Diuino fauore diu ab alimentorum uſu queunt abſtinere, nihil pati viſcera, nec ſtomachum, ſed bene poſſe cibaria ſuſtinere; quod Chriſto Domino contigit, qui poſt quadrageſimale ieiunium in deſerto bene tolerauit alimenta ſibi ab Angelis miniſtrata: Potius igitur aſſerendum eſt vi naturali probum hominem hũc Heluetium ab omni eduliorum genere abſtinentẽ in ſtomacho, qui tandiu nullo humore fuit irrigatus, eam ſiccitatem contraxiſſe, ob quam fere conglobatus, & cõſtrictus, corrugatis, conniuentibuſque in ſeipſas ventriculi tunicis, doloroſam pateretur quamlibet ſui diſtenſionem, ac dilatationem ab ingrediente alimento, Vlterius autem plerique horum in tanto ieiunio languidi obſeruati fuere, qui ad vſum ciborum reuertentes iterum ſani, & robuſti euaſere, vt puella Tuſca, & aliæ multæ; nõ ergo ſupra naturę vires, diuinum, ac miraculoſum extitit eorum ieiunium; quippe nefas eſt miracula eſſe imperfecta, & aliqua morborum labe inquinata.

Non omnium ſanctorum ieiunium miraculoſum.

Abſtinentes tandẽ ingeſto cibo dolent ſtomacho, & vomunt. Vide ſupra. Lib. 1. c. 2

Quamobrem licet fieri valeat vt Diuina virtute homines diu ab omni alimento abſtineant; id tamen aſſerendum non eſt quotquot hucuſque diutius ieiunaſſe obſeruatum eſt, eos omnes ſupra naturæ faſtigium miraculoſo ieiunio claruiſſe; nam ſecus vererer mihi obijci poſſe illud Lucretianum *Lib 6.*

Quorum operum cauſsas nulla ratione videre
Poſsunt, hæc fieri Diuino numine rentur.

Satisfit rationibus allatæ opinionis, declarando quid ſit Hippocrati Diuinum in morbis; abſtinentes non omnes ægrotare; nec ſeptimæ dici abſtinentiam eſse letalem. Cap. CLXXIII.

SEd neque rationes, quibus propoſita opinio fulciri videtur, viros egregios voti compotes efficiunt: Quod enim ante omnia dicunt homines iſtos diuturno ieiunio celebres haud eſſe ſanos; quo factum ſit vt admonuerit Hippocrates medico in morbis prænoſcendum eſſe an lateat quidpiã Diuinum; atque hoc nihil aliud eſſe quam Dei ſummi virtutem immenſam, quæ ſupra naturæ cardines opus aliquod in morbis efficiat admirandũ; cuiuſmodi eſt tam diuturna abſtinentia; hoc in quam argumentum non vna ratione tollitur; inprimis enim falſo aſſumitur omnes, qui diu miraculoſum ieiunium ſuſtinuere, morbo aliquo ægrotaſſe; neque profecto dicendum cenſeo miracula eſſe vllo imperfectionis liuore conſpurcata; neque probari poſſe arbitror ſeptem dormientes ab Eccleſia celebratos ducentis fere annis mala valetudine laboraſſe; multo minus abſque piaculo aſſeret quis Dominum Chriſtum, qui Diuina virtute ſupra naturæ normam admirabiliter quadragenario ieiunio claruit, in huiuſmodi abſtinentiam vi morbi alicuius incidiſſe. Deinde vero diuinum illud, quod in morbis latere non ſemel admonuit Hippocrates, haudquaquam eſſe poteſt opus miraculoſum, quod immenſa Dei ſummi virtus efficiat, tũ quia miracula Deus non efficere ſolet in Ethnicis, quales erant ægrotantes Hippocratis; tum quia miracula, quę Deus in morbis facere conſueuit, eiuſcemodi non ſunt, à quibus Medici deſumere valeãt indicationes præſagiendi, præſeruandi, & curandi morbos, vti eſt Diuinum illud, cuius meminit Hippocrates; ſed talia, quibus ilico ægroti ſupra naturæ conſilium ab omni morbo ſanentur. Ceterum percunctanti quid reipſa ſit Diuinũ latens in morbis, de quo ſermo eſt locis allegatis Hippocrati, niſi cum Galeno dicamus id eſſe aeris ambientis conditionem, quam vocat aliquãdo Hippocrates morbidam aeris excretionem, qua totus aer conſperſus eſt, ut notat etiam Fernelius; nihil aliud reſpondẽdum eſſe reor quam id eſſe occultas morborũ cauſſas, ſeu vires humanæ mentis captum ſubterfugiẽtes; abdita nanque omnia Diuinitatis nomine veteres appellare paſſim conſueuere; ſic & ipſemet Ariſtoteles, qui proprijs maxime vocibus utitur in rerum quarumcunque natura explicanda, Diuina quandoque nuncupat ea, quæ immanifeſta latent humanum intellectum. Quod autem ſecundo loco affertur argumentum probare tentans diuturã

1. progno.

1. prognoſti. & 1. de mor. mulier.

Diuinum in morbis quid.

De nat. hum.

2. de abd. rer. cau. c. 10.

Abdita nominabant veteres nomine diuinitatis.

2. phy. t. 47.

iſtam

tutiſſimũ illud elici poſſe videtur in libris, qui Parua naturalia inſcribuntur, vbi ſæpius inculcat Ariſtoteles primum quidem animalia hæc ſubcæleſtia viuere non poſſe vllo modo, niſi ſeruetur in eis calor naturalis, primigenius appellatus; hic enim calor vinculum eſt iungens animam corpori, & vitam cuſtodiens; quod ſuauiſſime concinit Lucretius.

Lib. 1.

Scilicet & niſi nos cibus aridus, & tener humor
Adiuuat: amiſſo iã corpore, vita quoque omnis
Omnibus e neruis, atque oſsibus exoluatur.

Deinde vero ait Ariſtoteles calorem inſitum in animalibus hiſce noſtratibus incolumem ſeruari non poſſe, niſi aſſidue refrigeretur; ſecus enim ſi caloris natiui æſtus continenter aliquo refrigerio nõ temperetur, ab eo facile conſumptum iri humidũ radicale, quo tanquam glutine calor ipſe alligatus in corpore animantium ſublunarium detinetur; humidoque radicali conſumpto, ſtatim calorem euolaturum ad æthera, quo propter inſitam ſibi leuitatem naturali propenſione ſemper aſcendere nititur; atque ita ſoluto eo vinculo, quo anima corpori nectebactur; vitam protinus defecturam: quẽadmodum ergo viuere nequeunt animalia hæc inferiora, niſi natiuus calor in eis conſeruetur incolumis; ita calor innatus in viuentibus noſtratibus incolumis haudquaquam ſeruari poteſt, niſi temperetur iugiter, ac refrigeretur, ne tam cito humidum radicale depaſcatur: At vero calor hic inſitus in toto corpore viuentis non aliunde refrigerium, ac temperationem habere poteſt, quam ab alimentis, vt pulchre obſeruat ſapientiſſimus Marcellus; calor nanque influens eſt, qui & in corde, & in arterijs aere attracto per reſpirationem, & pulſum refrigerari ſolet: Neceſſario itaque colligendum videtur ſublunarem vitam diutius abſque alimentis conſiſtere non poſſe; ac proinde voluntarium dogma eſſe, imaginariumque commentum, ac figmento ſimile Homines per aliquot menſes, & annos ab omni alimento abſtinere: Quod & aperte inſinuauit Porphyrius dum exoptat hominibus id a Deo conceſſum, vt potuiſſent abſque cibo penitus, & abſque potu agere vitam. Hæc viri doctiſſimi quamplures vna cum vulgo hac in re proferre non dubitant.

2. de an. cap 7.

4. de abſtin. ab eſu carn.

Expenditur allata opinio, monſtrando quorum abſtinentia diuturna verax fuerit, & quorum mendax, & fabuloſa dici potuerit: qualene ſit alimentum. Cap. CLXV.

SEd plura ſunt, quæ nos ab eorum placitis auocent; in primis quidem celeberrimorum autoritas virorum, a quibus tam clara, tam multa exempla retulimus ſuperiore libro: deinde vero teſtimonium hominum integerrimæ fidei, qui quamplures dictorum abſtinentium diuturnum ieiunium obſeruauerunt, & ſe obſeruaſſe litteris, ac voce confirmauerunt: deinceps autem diligentia, & exquiſitiſſima cuſtodia, & obſeruatio huiuſmodi ieiunantium facta per viros doctiſſimos, & ſolertiſſimos tum ſponte ſua, proprioque motu; tum quoque magnorum Principum iuſſu; vt his fidem pertinaciter negare illorum ſit, de quibus lepidiſſime Lucretius ait quod

Lib. 1.

Ardua dum metuunt, amittunt vera viai.

Præterea vero diuturnam hanc hominum abſtinẽtiam fabuloſam nõ eſſe id optime cõprobat, quod nullus fere Poetarum, quorum in fabulis nectendis maxima conſueuit eſſe libertas, tale quid vnquam inter fabulas poſuiſſe videtur. Quod autẽ nunc de veritate longioris inediæ proferre audeo, id non eo ſenſu accipiendum eſſe velim, vt putes me credere nullum ex vulgatis, & a ſcriptoribus celebratis ieiunijs fabuloſum, & fictitium eſſe; nam vt acriter contendo non omnia diuturnæ abſtinentiæ antea notata exempla eſſe ficta, & fabuloſa; ita lubens dabo volenti fabuloſa eſſe, fictaque nonnulla: ſic vel Ariſtoteles aliquando ſcribit fabuloſe dici aliquos apud Heroas in Sardo multos annos abſque alimentorum vſu dormire: ſic etiam Plinius magna fabuloſitate accipit famam de Gnoſio Epimenide, qui ſine alimonia quinquaginta ſeptẽ annos dormiſſe traditur in ſpecu; ſic nobis veluti fabula ſumendum eſt, quod a Platonicis affertur de hominibus in ſublimi, ac pura illa terra viuentibus, cuius meminit in Phædone Plato, dum ait (referente Ficino) *indigenas illos abſque nobis conſuetis alimentis puro aere inſpirato vitam ducere*; nam & ipſe Plato dum huiuſmodi terram deſcribere aggreditur, ſe fabulam perpulchram narraturum pollicetur: ſic alij contendunt fabuloſum eſſe caſum Eris Pamphilij a Platone relatũ ſub apologi titulo; quamuis alij veram opinentur hiſtoriã; qua de re ſupra latius: ſic inter fabulas conijcio ieiunium ab Ouidio decantatum non ſolum de Orpheo, quem ſecunda vice vxorem ab inferis petiturum

4 phy. c. 97.

lib. 7. cap. 52.

10. de Republ.

Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem
Portitor arguerat; ſeptem tamen ille diebus
Squallidus in ripa Cereris ſine munere ſedit.
Cura, dolorque animi, lacbrymæque alimenta fuere.

Verum etiam de Clytie, quæ

...... ſub Ioue nocte, dieque
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
Perque nouem luces expers vndaque, cibique
Rore mero, lacbrimiſque ſuis ieiunia pauit.

ſic purum eſt commentum quod ab Areoſto de Rabicano equo proponitur ex vento & flamma genito, & aere puro enutrito: ſic etiam figmentũ, fortaſſis eſt, quod Olimpiodorus attulit de Hiſtoria, qua ſe vidiſſe inquit Ariſtoteles hominem, qui aere tantum nutriebatur, & Sole; nam & in Ariſtotelicis operibus, quæ apud nos extant, ſcriptam non habemus talem narrationem; ſique reuera eã legit in aliquo libro, qui olim ſub Ariſtotelis nomine circunferretur Olimpiodorus, huiuſmodi tractatum aut non eſſe genuinum Ariſtotelis, cuius opinio clara eſt in oppoſitum, vt antea explicauimus; aut in eo placitum hoc veluti fabulam enarraſſe dicendum; reuera etenim figmentum eſt dicere hominem ali aere, ac Sole; quamuis enim homo aliquis ex eorum numero, qui diutius ab alimentis

De ſen. & ſen cap. 4. 5.

menta abſtinent ob cauſſas inferius afferendas, ſolis radijs gauderet maxime; haud tamen propterea quod cetera edulia renueret, dicendus erat radijs, aut calore ſolis enutritus, aut etiam aere ſolaribus radijs illuſtrato, & calefacto, quaſi decocto, & ad inſtar alimenti ad ignem elaborato; quoniā calor pura qualitas eſt, atque accidens; homo autem corpoream naturam adeptus corporeo alimēto nutriri debet, non ſimplici qualitate, nec omnino vllo accidente; ſiquidem theorema eſt Ariſtotelis ab omnibus in Phyſiologia receptum, vnumquodque viuens ex ijs tantummodo nutriri, ex quibus eſſentialiter coagmentatur; coagmentatur autem ſubſtantijs, atque corporibus, non meris accidentibus. Immo neque potis eſt qualitas vlla, vllumue accidens in ſubſtantiam conuerti; quum tamen altio, nutricatioue definiatur eſſe conuerſio alimenti in ſubſtantiam nutriti; nihil ergo accidentibus ali poteſt. Amplius alimentum quatenus alimentum eſt, ſubſtantiam eſſe, non autem accidens perſpicuis verbis nos docuit Ariſtoteles dum inquit alimenti munus eſſe conſeruare ſubſtantiā viuentium, eo quia & ipſum alimentum ſubſtantia eſt, & hoc aliquid. Conſimiliter de lumine, ſiue de radijs ſolaribus aſſerendum eſt; ſunt enim radij qualitates quaedam, & lumen reuera nihil eſt aliud quam ſpecies viſibilis, & imago lucis a qua proficiſcitur; hanc etenim imaginem appellant Phyſiologi ſpeciem viſibilem; omnis autem ſpecies ſenſibilis in coordinationibus accidentium reponitur: at vero materialem hominem nutriri ſpecie viſibili, quæ Ariſtoteli ſtatuenti ſenſum receptiuum eſſe ſpecierum ſine materia, immaterialis eſt, dogma eſt mere voluntarium. Vlterius alimentum apud Ariſtotelem corpus eſt, quum ſit ſubſtantia quanta; non enim poteſt ineſſe quantitas niſi in ſubſtantia corporea (de quātitate loquimur continua; diſcretam nanque in ſubſtantijs etiam immaterialibus agnoſcimus; quum ex Ariſtotele didicerimus incorporeas, diuinaſque mentes numerari multas) at vero lumen Ariſtoteli corpus nō eſt; eo igitur tanquam alimento nullus vnquam hominum nutriri poterit; ſiquidem & nutricatio eſt conuerſio alimenti in ſubſtantiam corporis nutriendi; & noncorpus, ſiue incorporeum in naturam corporis tranſmutari nequit: figmentum eſt itaque poſſe hominem ſole, ſiue Solis lumine nutriri; vt ſatis conſtet hoc non protuliſſe vnquam Ariſtotelem ex mente propria. Quod autem falſum ſit etiam homines ali poſſe aere vllo modo, & fuſe demonſtratum eſt in ſuperioribus, & modo apertum eſſe poterit vel ex ipſo Plinio, qui vbi admonuerit ſe in pleriſque dicendorum non obſtringere fidem ſuam, potiuſque nos ad autores, qui de dubijs rogentur omnibus, relegaturum; modo ne ſit faſtidio Græcos ſequi, vt pote in hiſtorijs audaciores; ſatis indicat ſe dubitare de fabuloſitate narrandorum, inter quæ valde portentoſum illud ex Megaſthene, vel Strabone refert, Ad extremos fines Indiæ ab oriente circa fontem Gangis Aſtomorum gentem ſine ore, corpore toto hyrtam veſtiri frondium lanugine, halitu tātum viuētem, & odore, quem naribus trahant: nullum illis cibum, nullumque potum; tantum radicum, florumque varios odores & ſylueſtrium malorum, quæ ſecum portant longiore itinere, ne deſit olfactus; grauiore paullo odore haud difficulter exanimari; aliōquin ſi contendas hæc à Plinio dici ex propria ſententia, præterea quod maiorem in eo conſtantiam deſiderabis, qui alibi poſtea fatetur ſolum Chamæleonem inter animalia noſtratia nec cibo, nec potu ali, nec alio quam aeris alimento vti; proxime nāque accedit odor ad aeris naturam; euidens figmētum ineſſe comprobatur ex hiſtoriographis noſtratibus, & nautis, qui quum magis quam veteres Indiæ partes omnes, & remotiſſima quæque loca perluſtrauerint, earumque regionum admirabilia curioſe ſatis, & diligenter litteris commendauerint, de huiuſmodi Aſtomorum gente ne verbum quidem. Sed & Aſtomorum etiam Strabo ex Oneſicrito mentionem facit, tanquam rei fabuloſæ, apertique mendacij, vt obſeruaſſe Rhodiginum legimus. Ceterum quamuis & Aſtomorum populos, & hominem Olimpiodori, & gentem nouiorbis Platonici, & equum Argaliæ, & Gnoſium Epimenidem, & dormientes in Sardo apud Heroas diu viuere, aut vixiſſe citra communium alimentorum vſum ob allatas dudum rationes demus eſſe quid fabuloſum, & fictitium; haud tamen ideo concedemus nullum hominem diu ſine alimentis viuere poſſe, ac fabuloſas, & commentitias eſſe omnes antea commemoratas abſtinentium hiſtorias; Verum hac in re cum egregio philoſopho notamus vulgaribus opinionibus ea putari mendacia, quæ vel auditu noua, vel viſu rudia, vel certe ſupra captum cogitationis ardua videntur; quæ ſi paullo accuratius homo explorare voluerit, non modo cōpertu euidentia, verum etiam factu facilia ſentiet, quod ſuauiſſime tetigit etiam Lucretij doctiſſima Muſa,

Sed neque tam facilis res vlla eſt, quin ea primum
Difficilis magis ad credendum conſtet; itemque
Nil adeo magnum, nec tam mirabile quicquam
Principio, quod non minuant mirarier omnes
Paullatim: vt cæli clarum purumque colorem,
Quemque in ſe cohibent palantia ſidera paſſim,
Lunæque, & Solis præclara luce nitorem:
Omnia quæ nunc ſi primum mortalibus adſint,
Ex improuiſo ceu ſint obiecta repente:
Quid magis his rebus poterat mirabile dici?
Aut minus ante quid auderent fore credere gentes?
Nulli (vt opinor) ita hæc ſpecies miranda fuiſſet,
Quam tibi. iam nemo feſſus ſatiate videndi
Suſpicere in cæli dignatur lucida templa.
Deſine quapropter nouitate exterritus ipſa
Expuere ex animo rationem; ſed magis acri
Iudicio perpende: &, ſi tibi vera videtur,
Dede manus; aut, ſi falſa eſt, accingere contra.

Lib. 3.
Homo quo alimento nutriri debeat.
2. de gen. t. 50.
Ex ijs alimur, ex quibus cōſtamus eſſentialiter viuentia, ex quibus coagmentata.
Cur accidentibus ali nequeamus.
2. de an. t. 47.
Alimentū ſubſtantia eſt, & hoc aliquid.
Radij ſunt qualitates.
Lumen quid ſit revera.
Species ſenſibiles eſſe accidentia.
2. de an. t. 121.
2. de an. t. 47.
Quantitas continua non ineſt niſi ſubſtantiæ corporeæ.
12. metaph. t. 43.
2. de an. t. 69.
Lumen nō eſſe corpus.
Cap. 7. & ſequent.
Non ali aere.
Lib. 7. c. 2.
Lib. 7. c. 2.
Aſtomorū miraculū.
Lib. 8 cap. 33.
Lib. 15.
Lib. 24. cap. 21.
Apule. 1. Metamorph.
Vulgus quæ putet mendacia.
Lib. 2.

Soluuntur argumenta profcifsa opinionis ductæ ex autoritate veterum, & iuniorum. *Cap. CLXVI.*

LVcretio Ariſtotelem dare hac in re ſocium decreueram, qui alicubi monet id plerunque contingere vt quum nulla rationabilis cauſſa videtur, per quam fieri poſſit, tollatur fides; & putet quis impoſſibile eſſe, cuius cauſam non videt; ſed ad ſe ſe me trahunt rationes allatæ pro viri doctiſſimi ſententia; Quod enim primo afferebatur ex Plinio de Gnoſio Epimenide, ac deinde ex Ariſtotele, Simplicioque de dormientibus in Sardo, & ſi demus eſſe fabuloſum, quia huius commenti autores id tanquam apologum referunt; inde tamẽ haud colliget vir eximius abſtinentium aliorum ieiunium figmentum eſſe; nam probatiſſimi ſcriptores id verum eſſe teſtantur, & plurimi oculata fide teſtantur; vt innotuit ſupra ex hiſtorijs. Quod mox affertur veteres de hoc argumento nõ tractauiſſe, verum quidem eſt; attamen ideo non fiet quominus verum ſit argumentum; multa enim ſunt alia vera theoremata, de quibus antiqui nihil ſcripſere; ac niſi quis rationibus de propoſito dudum allatis acquieuerit, nimirum veteres hanc ſpeculationem non aggreſſos fuiſſe aut ob negocij difficultatem, aut alijs frequentioribus inſudantes, aut quia hoc apoteleſma nouiter contingerit antiquis penitus ignotum, vt de morbis pleriſque conſtat Platoni, Plinio, & Cornelio Celſo; dicemus cum Ariſtotele peccatum ſeniorum nobis imponere non poſſe, abſurdumque fuiſſe ſiue hoc non putauerunt eſſe, ſiue putantes hoc ieiunium dari, omiſerunt eius conſiderationem. Quod ſubinde adducitur ex Platone de cicadis, in eo accipimus quidem fabulã eſſe cicadas antea homines fuiſſe, qui Muſarum cantu deliniti cibum, & potum negligentes interierint, atque a muſis in cicadas conuerſi fuerint; quæ ſine cibo, potuque canentes ſemper durent ab ortu ad interitum; ſed tamen cicadas diu ſine cibo, potuque viuere monuit Ariſtoteles, & ratio; quia rore ali dicuntur, quem tota æſtate non pluit, quo tempore maxime vigent cicadæ: verum hac de re fuſe ſuperius. Quod præterea ex Lucretio affertur de gentibus ſine Cereris frugibus, & Bacchi liquore viuentibus, id non de Aſtomis Plinij eſt interpretandum, ſed de barbaris, & feris illis nationibus, quæ piſcibus, herbis, & venatu viuunt in terra inhoſpita, nec fruges, nec vinum agnoſcentes; neque enim conſueuit Lucretius poetarum more fabulas texere, ſed vera, & arcana opera naturæ, carminibus exarare profitetur, vt olim Empedocles; cui vel Ariſtotelis teſtimonio poetæ ratio non competit, quæ in fabula, & imitatione potiſſimũ conſiſtit, nõ in metris. Quod poſtea ex Pogio Florentino proponitur, a ſoluerto ſoluitur, nempe inter elegantes quidem ſuas facetias, ſed hoc tanquam verum poſuiſſe ieiunium hominis, quem ſibi Pogius innotuiſſe admonet anno ſexto Pontificatus Nicolai Papæ V. quæ cõditiones fabulam procul arcent ab hac abſtinẽtia. Quod vlterius ex Boccacio profertur, nobis facile diluitur, nam vt hoc in operibus fabularum non legitur ieiunium à Boccacio relatum de muliere Germanica triginta totos annos abſtinente; ita non euincat vir egregius eſſe fabuloſum ex autore, qui præter fabulas, multa quoque ſeria ſcripſit, quorum hoc eſt vnum.

Lib. de diuin. per ſomnium cap. 1. — *Fides quã do tollatur Lib. 7 cap. 52.* — *4. phy. t. 97.* — *Lib. 1.* — *In præfat.* — *3. de Rep. Lib 16. cap. 1. Lib. 1. in præf. 2 phy. t. 42. 43.* — *4 de part. cap. 5.* — *Cap 46. 86. et 150* — *Vide infra cap. 184. Poetic. c. 1 & 7.*

Calorem inſitum non refrigerari alimentis intrinſecus aſſumptis. *Cap. CLXVII.*

QVod autem deinceps proponitur ex Ariſtotele non vno in loco, Animalia hæc noſtratia viuere non poſſe, niſi eorum calor inſitus, quem primigenium appellamus, ſeruetur incolumis; hoc autem non fieri niſi calor idem aſſidue refrigeretur; ipſum vero non aliter quam alimentorum vſu refrigerari; quæ ideo vitæ hominum, & aliorum viuentium ſubcæleſtium ſunt penitus neceſſaria; hoc inquam argumentum partim veritati, & Ariſtoteli conſentaneum, & partim eſt ab vtriſque diſſentaneum: Verum eſt etenim, & Ariſtoteleum dogma, tum ad animalium ſubcæleſtium vitam conſeruandam calorem innatũ ſeruari oportere; tum etiam calorem inſitum incolumẽ haud ſeruari, niſi refrigeretur aſſidue, ac temperetur illius æſtus: at vero falſum eſt omnino, atque ab Ariſtotelis doctrina longe alienum, calorem natiuum in animalibus, quem fixum, & implantatum appellamus, refrigerari alimento per nutricationem, ſuccedente (quod aiunt) in locum eius, quod a calore conſumptum fuit; non autem ab ambiente per pulſum, & reſpirationem, aut quomodocunque aliter aere intus attracto: In primis enim vel ex Ariſtotele certum cuique eſt animalia cunctá hic apud nos ali ſanguine, vel eo, quod ſanguini proportione reſpondet; ſed ſanguis eſt & ipſi Ariſtoteli a prædominio calidus: id quod etiam inde ſatis conſtare poteſt, nam quibus maior ineſt copia ſanguinis (ſiue quartum humorem, ſiue totam ſanguineam maſſam accipias) ij ceteris robuſtiores, ac proinde caliores exiſtunt; virium enim robus, vireſque ipſæ abſolute ſpiritibus fundantur, qui calidiſſimi ſunt; Quapropter Ariſtoteles alicubi ſcriptum reliquit animalia omnia euidenter habere ſpiritum connatum, & ab illo robur accipere; ſpiritus autem eſt ſanguinis portio purior, atque tenuior; & ideo viri, quippe qui magis abundent ſanguine quam mulieres (anguſtiora nãque, ac exiliora ſanguinis vaſa obtinuere feminæ, ampliora vero, ac tumidiora maſculi) ſunt feminis abſolute calidiores, & robuſtiores, quod ait Ariſtoteles; atque inter maſculos athletæ ob maximam ſanguinis copiam ceteris hominibus pari ratione ſunt robuſtiores, & calidiores: At vero calor vbique ſolet frigidis rebus tẽperari, & refrigerari (niſi forte per accidens aliter contingat in antiperiſtaſi nuncupatá, & in euocatione a ſimili qualitate validiori ambientis) calidis ex aduerſo acui, & augeri. Non ergo verum eſt quod aſſerunt viri doctiſſimi, calorem ſcilicet innatum in noſtris animalibus refrigerari, ac temperari alimento, quum id ſit ſuapte natura calidum. Deinde quum illud potiſſimum

Calorẽ nõ refrigerari alimentis. Vide lib. 4 cap. 36. & ſequ. — *De ſomn. & vig. cap. 4.* — *Alimentũ cũctorum animaliũ quod ſit.* — *8 probl. 9.* — *2. hiſt. cap. 19.* — *Sanguinẽ eſſe a prædominio calidũ.* — *Viriũ robus que innitatur.* — *Supra c. 3.* — *Spiritus eſſe calidiſſimos.* — *De mot. an. cap 6.* — *Spiritus quid.* — *Viri cur magis abũdent ſanguine quã mulieres.* — *4 probl. 26. 29.* — *Viri calidiores, & robuſtiores feminis* — *1. probl. 9. & 5 hiſt. c. 6* — *Calor quibus temperari valeat*

Effuſione ſanguinis totum corpus refrigerari.

tiſſimum ſit in quacunque ſanguinis effuſione (ſiue ſponte à natura fiat, ſiue ab alia quauis cauſſa) totum corpus refrigerari, & calorem non modo febrilem, ac præter naturam (vbi febris adſit, vel quilibet alius præternaturalis affectus caliditate peccans) ſed etiam natiuum vbique imminui, & hebetari; ſi oppoſitorum oppoſita eſt ratio in omnibus, proculdubio alimentis, vt quæ nouum ſanguinem corpori adiungunt, præexiſtentiſque in corpore molem adaugent, calor innatus augeri neceſſario debet, & acui, non refrigerari, ac temperari. Præterea ſi caloris natiui æſtus alimentis temperaretur, eiusque vis cibo hebetaretur in omnibus; profecto inter homines pueris adoleſcentes, adoleſcentibus vero iuuenes, quibus ineſt calor acrior, magiſque igneus, atque ideo faciliori negocio abſumens humidum ſibi ſubiectum, proindeque maioris indigens refrigerij, indigerent inquam iuuenes pluribus, & crebrioribus alimentis, minusque inediam tolerare poſſent; pueri vero, qui calorem natiuum obtinent mitiorem, & hebetem magis, minuſque conſumentem humidum ſubſtantificum, atque ideo minoris indigum refrigerij, minori ſane alimentorum copia indigerent, faciliuſque ieiunium tolerare valerent; calor etenim hebes, ac mitis facile a quacunque vel leui cauſſa refrigeratur; acris autem difficulter, & non niſi a præponenti cauſſa: verum ex Hippocrate pueri viciſſim copioſiore indigent alimento, & crebriore, minuſque ieiunium tolerant quam adoleſcentes, & ij quam iuuenes: Non ergo reuera temperatur in nobis calor innatus ab aſſumpto alimento per nutricationem. Amplius quum febris, & omnino calor præter naturam in nobis nihil ſit aliud reipſa quam calor natiuus conuerſus in igneum, ſeu etiam excedens limitem, & gradum conuenientem habitui ſano; proculdubio ab iiſdem temperabitur, & augebitur calor innatus, à quibus temperari, & augeri conſueuit calor febrilis, ac præter naturam; quum itaque tota Medicorum ſchola decernente febrilis, ac nonnaturalis calor alimentis haudquaquam refrigeretur, ſed potius exacuatur; nam a morbo calidiori non cibus, ſed inedia ſemper indicatur, qua ſemper curarētur ægroti, niſi virium infirmitas obſtaret alimenta requirens; rationi porro conſentaneum eſt calorem etiam innatum non temperari, ſed exacui, & alimentis gliſcere. Quod vero deinceps afferebatur, calorem inſitum in toto corpore non aliunde quam ab alimento refrigerium habere, ſicuti calor influens refrigeratur pulſu, ac reſpiratione, non eſt omnino veritati conſentaneum; verum quidem eſt aere interius attracto per pulſum, & reſpirationem refrigerari calorem influentem; ſed ſimul etiam eodem aere inſitum calorem non poſſe temperari, verum non eſt; ſiquidem aer frigidus neceſſario refrigerat calorem omnem cuicunque approximetur; ſed certo conſtat aerem frigidum per inſpirationem appropinquari, ac tangere pulmonum, & Cordis ſubſtantiam, per pulſum vero totum corporis habitum arterijs intertextum; quare aſſerendum eſt

Aph. 13. 14.

Febris quid ſit.

Quare, & quæ à morbo non indicatur cibus ſed inedia.

Aere attracto refrigerari calorem tũ influentem, tum etiã fixum.

calorem inſitum cordis, pulmonum, & aliarum quarumcunque partium in nobis temperari aere frigido, & per tracheam reſpirationis opere inſpirato, & per leues arterias in vniuerſum corpus diſcurrentes pulſus opera intus attracto. Ceterum quæ dicta ſunt omnia vera eſſe apertiſſime teſtatur Ariſtoteles, calorem ſcilicet innatum in animalibus refrigerari non poſſe alimento, ſed vel aere tum ambiente forinſecus, tum inſpirato intrinſecus; vel etiam aqua; in primis enim reprehendit eos, qui calorem naturalem nutriri, & augeri aere inſpirato arbitrabantur, non ſolum quia ſic oporteret omnia viuentia, quibus ineſt calor innatus, reſpirare; quod longe à veritate abeſt; verum etiam quia certum eſt calorem innatum in animalibus nutriri, aut potius refiei, atque augeri alimentis, non aere, nec viciſſim alimento refrigerari, & hebetari. Deinde inferius affert Ariſtoteles duas corruptionis ſpecies, quibus obnoxius eſt ipſe calor, extinctionem ſcilicet, atque marcorem; quarum extinctio ſpecies eſt atoma, & fit a contraria qualitate; quamobrem calor extingui proprie non poteſt niſi a validiori frigiditate: Marcor autem fit vbique ob exceſſum caloris externi vel ex ſe abſumentis humidum, quo detinetur calor innatus; quæ vna eſt ſpecies marcoris, quam vocant cum defectu pabuli; vel etiam ſuffocantis calorem ipſum natiuum, prohibendo ne ab externo frigore mitiori vlla ex parte refrigeretur, quæ altera eſt marcoris ſpecies ab Ariſtotele nomine ſuffocationis appellata; hæc autem fit ob multitudinem materiei calidę ambientis, ac ſuffocantis calorem inſitum, propriumque, non quidem ob refrigerationem, velut extinctio; inquit enim Ariſtoteles eo in loco citatis verbis, Corruptio caloris natiui eſt extinctio, & marcor; extinctio quidem quæ à contrarijs; quapropter & ſubito à continentis frigiditate, & celerius adhuc extinguitur diſtractus. Hæc igitur corruptio violenta ſimiliter in inanimatis, & animatis eſt; etenim quibuſdam organis diuiſo animali, & congelato calore propter frigoris excellentiam, moriuntur: Marcor autem propter multitudinem caliditatis; etenim ſi excedat quod in circuitu calidum, & alimentum non accipiat, corrumpitur quod ignitum, non infrigidatum, ſe marcorem paſſum: & paullo infra in alio capite aliam marcoris ſpeciem ſubdit inquiens, Marcoris enim, quæ propter non refrigerationem, corruptio vocatur ſuffocatio, & ſit corrupta ſuffocari dicimus & reliqua. Quum ergo mors, quæ athletis accidit ex nimia ſanguinis copia, ea ſit marcoris ſpecies, quæ ſuffocatio nuncupatur; quumque nullus marcor ſit caloris inſiti corruptio à frigiditate, ſed omnis marcor ſit natiui caloris corruptio ab externo, & ambiente calore vel conſumente humidum, cui fixus calor alligatur, vel etiam intercipiente refrigerium naturali calori, quæ altera eſt marcoris ſpecies, quam ſuffocationem appellamus; profecto quicunque nimia ſanguinis copia ſuffocati moriuntur, ij ab exundante calore ambiente, ac ſuffocante primigenium intereunt, non ab excellenti fri-

Lib. de Reſpir. paſſim.

Calor innatus quo refrigeretur Ariſt.

Quo alatur, & reficiatur calor.

Cap. 10. & 11.

Calor obnoxius eſt duplici corruptioni.

Extinctio caloris à quo fiat.

Marcor caloris quomodo fiat.

Marcoris duæ ſpecies.

Suffocatio vt ſit marcoris ſpecies, & quomodo fiat.

Mors athletarum ſuffocatio.

gore illum eundem corrumpente, ac extinguente; quod ſane verum eſſe non poſſet, ſi alimentum, & ſanguis calorem inſitum refrigeraret, ac hebetaret, non potius adaugeret, acueretque; ſiquidem non alia ratione calor ſuffocatus corrumpitur, niſi quia vndique ſeptus, ac circumuentus à materia calida nequit vlla ex parte refrigerium ſortiri, quo hebetetur eius acrimonia; quamobrem viribus non refractus, ſed integer, immo valde roboratus ab ambiente calore, cito humidum illum abſumit, cui eſt alligatus; eoque conſumpto, atque ita ſoluto glutine, quo in regione hac inferna vi detinebatur, ilico ſponte ob inſitam ſibi leuitatem euolat ad æthera; & proinde ſublatus in auras repente incidit plerunque in validiorem ambientis frigiditatem ſibi contrariam, a qua extinguitur; quare hoc ipſo calore animans deſtitutum morti ſtatim cedere cogitur, diſſoluto vinculo, quo eius anima corpori nectebatur; in quo quidem nexu vitæ ſuæ ratio conſtituta erat. Sed hęc alibi fuſius à nobis pertractata fuere. Præterea idem Ariſtoteles paullo poſt fuſiſſima oratione demonſtrat calorem in animalibus inſectis, & ſanguinis expertibus, quibus calorem fixum ineſſe admonet alibi, non influentem, refrigerari ab aere ambiente forinſecus; in ſanguineis vero pulmonem habentibus ab aere inſpirato intrinſecus; at in piſcibus pulmone carentibus ab aqua per brāchias interius attracta; neque vllam penitus de alimento ad hunc vſum mentionem facit illis in locis; cuius tamen adeo præclari dogmatis meminiſſe oporteret ſolertiſſimum Naturæ internuncium: Immo potius ibi obſeruat Ariſtoteles eorum piſcium genera, quibus pulmones inſunt, euiuſmodi ſunt balenæ, delphini, & aliæ grandium ceterorum ſpecies, calorem ſibi refrigerare inſpirato aere, non hauſta aqua; & iccirco branchijs carere; ſed aquam, quæ ne detur vacuum, & ex neceſſitate materiæ fluxilis per os ipſorum vna cum cibis in ventrem labitur, ſtatim foras emittere per fiſtulam, nec ea vllo pacto vti ad refrigeriū, quia (inquit Ariſtoteles) vna refrigeratio ſufficiēs eſt omnibus; quare quoniam fruſtra nihil videmus facientem naturam, duobus autem exiſtentibus, alterum vtique eſſet fruſtra; propter hoc hæc quidem habent branchias, illa vero pulmonem, ambo autem nullum: Quum igitur Ariſtotelis teſtimonio natura, ne in ſuperuacaneis fruſtra redundet, refrigerio caloris innati ſingulorum viuentiū ſubcæleſtium vnica re ſolummodo conſulat, nempe aut aere vel extrinſecus tantum ambiente, vel etiam intrinſecus ope reſpirationis attracto; aut aqua ſuperfluū erit certe Peripatetico. Naturā alimentis quoque vti ad caloris æſtum temperandū in viuentibus hiſce noſtratibus, ac præcipue in homine, qui refrigerium ſumit ab aere tum extrinſecus ambiente, tum intrinſecus attracto non ſolum miniſterio pulſus per capillarium arteriarum in vniuerſum corporis ambitum terminatarum ſurda oſtiola; verum etiam beneficio reſpirationis per patentia foramina oris, & narium in amplum tracheæ meatum ad pulmones, & cor euidentem adi-

Calor quo modo per ſuffocationem corrūpatur.

Vitæ ratio in quo ſita.

Lib. de vita.

De reſpir. cap. 11. 12. 13.

Lib. de vi. & mort.

Inſecta, et ſanguinis expertia carere calore influente.

10. probl. vlt.

Animalibus quo modo refrigeretur calor internus.

Piſces, qui pulmones habeant.

Vna refrigeratio vt ſit omnibus ſufficiens.

Cur nullus piſcis habeat ſimul branchias, & pulmonē.

tum recludentia. His adijciendum eſt Ariſtotelem apertiſſime docere loco citato alimentum in animalibus alij vſui eſſe, quam ad refrigerium caloris naturalis, dum ait, *Quoniam autem ad ipſum quidem eſse alimento indiget animalium vnumquodque; ad ſalutem autem refrigeratione*; & quæ ſequuntur; eſſe etenim animalis, & eius calorem refrigerari, idem non eſt; quamuis & illud abſolute verum non ſit, omne animal indigere alimento ad eſſe ſimpliciter; neque tale quid abſolute velle Ariſtotelem in propoſita ſententia, infra ſuo loco manifeſtum fiet. Non eſt ergo alimentum viuentibus ſubcæleſtibus à natura datum, vt eo ipſorum calor inſitus temperaretur. Quod autem in oppoſitum ex acutiſſimo Marcello adducitur, nil fauet viris ſapientibus, quia ſolas plantas alimento refrigerari Marcellus ait ad animalium diſcrimen, quæ vel à loci frigiditate, vel ab aere, aquaue intus attracta refrigerium ſortiri ſtatuit: licet nos cum Ariſtotele negemus plantas alimento refrigerari; qua de re infra commodiori loco. Quod poſtremum ex Porphyrio proponitur exoptante homines poſſe ſine cibo, & potu vitam traducere, ideo tollitur, quia Porphyrius id exoptabat ſibi, & vniuerſo generi humano, quod ſibi, & cunctis hominibus non inerat; verum inde non colligas idipſum pleriſque alijs non extitiſſe, vt diu ſine cibo, potuque vixerint, pro quibus non precabatur Porphyrius. His ergo liquido conſtare poteſt non eſſe omnino falſum, & fabuloſum poſſe homines aliquos diu vitam traducere ſine alimentorum vſu.

De reſpir. cap. 12.

Cap. 170.

2. dean. cap. 7.

Lib. 4. cap 56. & ſequ.

4. de abſtin ab eſu carn.

Duodecima opinio Harueti, & aliorum exiſtimantium præfatos homines fraudolenter abſtinentiam ſimulaſse.

Cap. CLXVIII.

Plerique autem alij cordati viri, quos inter Haruetus Medicus inſignis, quum aliquos prædictorum cibis non vtentium viderint, & obſeruauerint; atque aliorum exempla probis, ac fidedignis teſtimonijs obfirmata ſæpius audiuerint; non eſſe quid penitus fabuloſum, quod circumfertur de huiuſmodi longiore ieiunio, exiſtimarunt; ſed tamen in eo aliquid ſubeſſe fraudis opinati putarunt præfatos homines aſtu ob inanis gloriæ libidinem, auræque popularis cupidinem, aut quapiam conſimili alia de cauſſa doloſe tam longam abſtinentiam ſimulaſſe, in tali portento aut vitæ ſuæ prauitatem occultare, aut falſam coram hominibus ſanctimoniam profiteri, aut vtrumque ſtudentes admoliri: Quæ quidem opinio ſuis non caret argumentis, quibus cum magna vulgi manu oſtendere conantur viri celebrati nominis diuturnum iſtud ieiunium & cum fraude ſimulari ab improbis, & phyſice non dari a Philoſophiæ primatibus: Primum quidem conuincere ſe ſperant argumento quorundam, qui diligenter obſeruati doloſe ieiunium mentiri comperti fuere; vnus horum pridem extitit Antonius quidam

Picen-

Picentius; qui tempore Alphonſi Regis inuulgans ſe integro quadragenario ieiunaſſe, & cum Angelis loquutum fuiſſe, tandem fraude ſua detecta, famam ſanctimoniæ in Europa iam acquiſitam amiſit: hunc aſſerunt alij ex I. Iouiniani Pontani lib. 2. de ſermone quendam fuiſſe annonymum, qui abſtinentiam oſtentans a cuſtodibus compertus eſt victitare candelis ex gallinarum pectoribus minutiſſime contuſis ſaccaro, & cinnamomi puluere in maſſam redactis conſiſtentem, ex qua candelæ fierent ſuperficietenus vndique ſæuo illitæ, quas ipſe ad nocturnas tenebras pellendas flagitabat. Secundus vero fuit Sabaudicus quidam vitam Eremiticam oſtentans: Tertio numeratur loco Anna quædam meretrix, quæ virginitatem, & ſanctimoniam inſimulata dolo malo abſtinentia ab omni ciborum genere, & in mentita perpetua vigilia ſubdole profitebatur; cuius detecta fraus, & vitæ turpitudo iuſte, impulit Viros Principes, à quibus ob perpetrata ſcelera digna factis recepit capitali pęna multata: Sed quarto quoque inter has puellam Etruſcam recenſent viri docti, quam ſcimus dum Piſis diligentiſſime cuſtodiretur, clandeſtinam ſibi eſcam à matre comparare ſolitam; quod à cuſtodibus animaduerſum, & Sereniſſimæ Chiſtinæ Magnæ Duci nunciatum, cuius iuſſu obſeruababatur, eadem imperante parentibus, & ruri patrio reſtituta famam admirandæ abſtinentiæ cum ignominia mentiti ieiunij turpiter commutauit: Quintum his adiungitur vafræ cuiuſdam mulieris exẽplum, quæ diuturnam ab omni eſculentorum, & potulentorum genere, præterquam ab aqua ſimplici abſtinentiam profeſſa, à quibuſdam ſolertis ingenij viris in conclaui, quaſi carcere cuſtodita, proprijs veſtibus omnibus exuta, & nouis induta, dum vnus illorum diligentiori perſcrutatione vetera veſtimenta feminæ introſpiceret, quærens an aliquid Magiæ ſcriptum latitaret, cuius merito illa tandiu vitam ſine cibo traducere poſſet, inſutos reperijt inter veſtis rugas, & in vltima fimbriæ plicatione cartaceos cucullos plurimos ſubſtantia carnis in tenuem puluerem redacta repletos; vnde mox innotuit callidam mulierem ſibi alimentum ſumere ſolitam, quod erat pulmentum ex aqua ſimplici, & puluere, ſeu quinta eſſentia, ſeu extracto carnium, pabuli genus optimum, plurimi ſcilicet alimenti, & minimi excrementi. Alterum vero ſuæ opinionis decretum confirmare ſtudent viri grauiſſimi Ariſtotelis multiplici autoritate, primo quidem aſſerentis vnumquodque animalium indigere alimento ad ipſum eſſe; deinde vero alibi ſtatuentis Neceſſarium dici ſine quo non contingit viuere, tanquam concauſſa, vt reſpirare, & alimentum animali neceſſarium eſt; impoſſibile nanque ſine his animal eſſe: Poſtremo autem & alio in loco apertiſſime dicentis alimentum eſſe conſeruatiuum vitæ: Non ergo ſine alimento poſſint viuere homines diutius.

De reſpir. cap. 11.

5. meta. t. 6.

2. de an. t. 47.

Examinatur allata opinio, demonſtrando qui doloſe ieiunium ſimulauerint, & qui vere à cibis abſtinuerint; puellaque Tuſca hiſtoria explicatur.
Cap. CLXIX.

Ceterum his non obſtantibus, propoſitæ opinionis aſſertores non adhuc ea in medium attuliſſe videntur, quæ menti omnino ſatisfaciant; quoniam ad hoc vt ipſi conſtituere valeant vitæ ſublunari generatim neceſſarium eſſe alimentorum vſum, haud ſatis eſt aliquot eorum, qui diutius à cibis abſtinuiſſe profiterentur, doloſe ieiuniũ mentiri obſeruatione comperijſſe, quum ex aduerſo nobis aſſerentibus vitam ſubcæleſtium animatorum poſſe diu ſine alimento conſiſtere ſufficiat vnum tantummodo ex prędictis hominibus vere ieiunaſſe. Logicum etenim axioma, quo ſtatuitur ad deſtuendum ſufficere vnum, veritati conſonum eſt in ijs quæ actu conſiderantur; at in poſſibilibus locum non habet; in quibus vnum ſufficit viciſſim ad adſtruendum. Præterea ex eo quod ſemel, aut iterum comperium ſit hominem prauæ inſtitutionis dolo malo abſtinentiam diu ſimulaſſe, colligi non poteſt neceſſario quotquot hactenus diuturno ieiunio claruiſſe obſeruatum, & litterarum memoriæ proditum eſt ab illuſtribus viris, omnes fraudolenter abſtinentiam fuiſſe mentitos. Amplius huiuſmodi ſuſpicio fraudis longe præter rationem ponitur in puellulis minoris ætatis dolis minime aptis, & in diligentiſſime cuſtoditis fraudes texere nequeuntibus; cuiuſmodi quãplurimæ numeratæ ſunt in ſuperioribus. Et eo magis ab hoc argumento doli ſuſpicio abeſſe debet, quia commemoratorum diuturno ieiunio celebrium multi nihil ſibi a tanta inedia laudis, aut honoris, aut vtilitatis compararunt, vel comparare tenatuerũt; vt quid ergo tot homines doloſe adeo longam abſtinentiam ſimulaſſe credendum eſt, cum tantis incommodis, periculiſque tum famæ, tum etiam vitæ, ſi viros Principes, qui rei nouitate permoti obnixe huius euentus veritatem, & cauſſas aſſequi ſtuduere, deludere, ac defraudare tentaſſent? Neque ſane ſpe lucri tantum facinus patrare auſos eſſe credendum eſt; quippe tenue lucrum apud homines facere valent ſanctimoniam in ieiunio ſimulantes; quum & infimum vulgus, ignaraque plebecula non ignoret abſtinentes ab omni ciborum genere pecuniarum nihil, aut parum indigere. Vlterius autem quid aſſerendum erit de brutis, quæ per quatuor integros, pluresque menſes ab omni cibo, potuque abſtinent? dicendum ne fortaſſis & illa ſubdole ieiunium ſimulare, quæ ſimulationis, ac doli participia eſſe non poſſunt? quid inſuper dicendum de Lucomoriæ populis? vnde quotannis habeant cauſſam ſimulandæ quimeſtris abſtinentiæ? At vero dum mihi probare perſuadeo illos, qui diuturnam ob inediam celebres habentur, ieiunium haud ſimulaſſe; ne quis propterea me putet exiſtimare non potuiſſe aliquos in-

Ad deſtruendũ non ſemper ſufficit vnũ.

Spiritus animalis munus, & vſus.

quamplures alij quotidie viſuntur in medicina facienda correpti attonito morbo, quem cum græcis etiam apoplexiam vocamus, repente, ac ſæpenumero diu reſpirationem intermittere; quippe ſpiritus animales, quibus opus eſt tum ad motum reſpirationis in pulmonibus, & propinquis partibus; tum ad alias motiones, & ſenſationes omnes animalis in reliquis membris; ſpiritus inquam animales ob pituitoſum excrementum ſpinalis medullæ, ac neruorum cæcos illos, & latentes canales occludens, a cerebri ventriculis ad ceteras corporis partes non tranſmiſſi eas a proprijs muneribus ociari cogunt. Addo etiam pleraſque mulieres vteri præfocatione adeo male affi::, vt plerunque ad multos etiam dies veluti mortuæ iaceant ſine vlla reſpiratione.

Cur ſine reſpiratione perdurent homines.

Lib. 7. cap. 52.

lib. de anim.

lib. 1. c. 6.

lib. 22 anthropolog.

3. hiſt. cap. 11.

Ad hæc tria capita, Ecſtaſim videlicet, apoplexiã, & vteri ſuffocationem plurima exempla illorum reducuntur, quæ apud Plinium, Plutarchum, Fulgoſium, Volaterranum, & alios celeberrimos autores leguntur de ijs, qui nullam habentes reſpirationem mortui ſunt habiti, eamque denuo acquirentes reuixiſſe, vereque a mortuis reſurexiſſe ab re putati fuere. Sed & ipſemet Ariſtotelis conſulto, ac dedita opera de reſpiratione agens apertiſſime quandoque fatetur hominibus dari viuendi facultatem, etiamſi deſit reſpiratio; vnde ſcite colligas allatum a viris egregijs dogma non eſſe abſolute intelligendum abſque limitatione vlla, vt quum ſcribat Ariſtoteles animalibus neceſſariam eſſe alimoniam, & reſpirationem, ſiue fieri non poſſe vt ſine alimento, & reſpiratione animalia viuant, atque ſaluentur; intelligendus ſit quaſi ad amuſſim negauerit animal ullum poſſe abſque duobus his vlla ratione conſiſtere; ſed aſſerendum eſt reuera hoc eſſe theorema phyſicum eius generis, quod verum eſt vt plurimum, non ſemper. Addo primũ dogma in Diuina Philoſophia Præceptori promulgatum fuiſſe aliud agenti ex profeſſo, & exempli gratia; proindeque tanti faciendum non eſſe viris clariſſimis, vt efficax argumentum pro ſua opinione valeant inde conſtituere; nanque in exemplis pura veritas non requiritur autoribus, ſed mera declaratio, ſeu manifeſtatio propoſiti; quocirca ſapiẽter aliquando monuit lucidiſſimus ille Themiſtius exempla non continere vim probationum; re uera enim exempla in phyſicis infirmum nimis argumentum præbent ad fidem aliqua de re faciendam. Secundum vero dogma ſententia eſt ab Ariſtotele prolata ſecundum communem vulgi opinionem, non acroamatice; propoſitiones autem famoſæ, ac exotericæ aliquando veræ ſunt vt plurimum, non abſolute, cuiuſmodi ſunt hæ, quibus illuſtrium virorum ratio nititur: Quum itaque propoſitiones illæ ab Ariſtotele promulgatæ aſſerente fieri non poſſe vt animal ſit, ac ſaluetur ſine alimento, & abſque reſpiratione, veræ ſint ſecundum famam, atque vt plurimum; propterea his non obſtantibus ex Ariſtotelis mente decernimus fieri potuiſſe vt aliquot homines per notabile temporis interuallum ſine reſpiratione vixerint, & diutius etiam ſine alimento. Ad poſtremam rationem ex Ariſtotele item allatam aſſeuerante alimenti naturam in eo conſiſtere vt ſit conſeruatiuum viuentis, & propterea viuens diu ſine alimento conſiſtere non poſſe; reſpondere liceat cauſſas conſeruatrices duplicis eſſe naturæ, nimirum alias, quæ proxime, aut per ſe primo conſeruare dicuntur, & ſine his quod conſeruari dicitur, ne tantillum quidem conſiſtere poteſt; ſic ſine calore natiuo eſſe nequit animal, cuius vita calore proxime, ac per ſe primo conſeruatur: alias vero dicimus eſſe cauſſas conſeruatrices remote, ac ſecundaria quadam ratione, vel etiam per accidens, & ſine his poteſt diutius conſiſtere, quod conſeruari dicitur; modo alimentum, & reſpiratio ſunt cauſſæ conſeruatrices ſecundi generis, vt fuſe alibi demonſtrauimus; quare ſine his diu poterit animal conſiſtere. Non ergo ſatis firmis nixa eſt ſundamentis illorum opinio, qui rentur homines diuturno ieiunio claros omnes doloſe abſtinentiam ſimulaſſe.

9. meta. t. 6.

De reſpir. cap. 11.

Quo ſenſu Ariſtoteles animal ſine cibo, et reſpiratione viuere nõ poſſit.

9. meta. t. 6.

1. de an. cap. 24.

De reſpir. cap. 11.

2 de an. t. 47.

Cauſſas cõſeruatrices duplicis eſſe naturæ.

1. de vita. cap. 11.

Decimatertia opinio eiuſdem Harueti cum alijs dicentis huiuſmodi ieiunium a ſupranaturali cauſſa prodire, ac miraculoſum eſſe.

Cap. CLXXI.

DIſtrahitur Clariſſimi viri opinio in duas varias maxime ſententias; quum enim ſacrarũ litterarũ autoritate retrahatur ab infitiando abſolute longiore ieiunio, qui prius dixerat homines lõga inedia celebres dolo malo ieiunium ſimulaſſe; nunc id ex parte retractans prophanos tantum abſtinentiam fuiſſe mentitos aſſeuerat, viros autem ſanctitate præclaros, Moſem ſcilicet, Eliam, Redemptorem Dominum, & ſi qui fuerunt alij vere diu abſtinentiam tolerantes, non puris naturæ viribus, ſed ſumma præpotentis Dei virtute ſupra naturæ conditionem operante tam diuturnum ieiunium ſuſtinuiſſe; vt abſolute longioris abſtinentiæ cauſſam ad miraculum referendam exiſtimet vir acutus: Alij multi Harueto conſentientes adeo longam abſtinentiam inter phyſicos euentus connumerandam non eſſe vllo modo, ſed effectum ſupra naturæ leges dici debere, hoc aiunt illud eſſe Diuinum, quod aliquando Hippocrates Medico in morbis prænoſcendum præcipit; quippe qui arbitrentur homines tandiu a cibis abſtinentes minime ſanos eſſe. Ad hanc opinionem ea ex parte confirmandam, qua ſtatuit diuturniorem hanc abſtinentiam naturalem non eſſe, illud ex eodem Hippocrate afferre non dubitant Doctores magni nominis, Quod vero vita hominis ſeptem dierum ſit, etiam ex hoc manifeſtum redditur, quod ſi quis in ſeptem diebus nihil edere, aut bibere velit, plerique quidem in ipſis moriuntur: ſunt autem qui ipſos tranſmittunt, & tamen moriuntur: quam ſententiam plane confirmatam volunt a M. Varrone, qui apud Gellium teſtatum reliquit hoc etiam eſſe ad vim, facultateſque ſeptenarij numeri augendas, quod quibus inedia mori conſilium eſt, ſeptimo demum die

Exod. 34.

1 prænoſt. init.

lib. de Princip.

3. noct. cap. 10.

mortem oppetunt; numeris autem nullam ineſſe a natura vim, aut facultatem, ſed tantummodo diuinitus pro confeſſo habetur. Ad ipſam vero alia ex parte rob randam, qua decernitur huiuſmodi ieiunium Diuinæ poteſtatis eſſe miraculum, proponunt Viri Clariſſimi plurima exempla eorum, qui longo ieiunio claruere, quos omnes homines fuiſſe Deo charos, & ſanctitate præſtantes certum eſt; nam vt omittamus ſilentio venerantes vetuſtiora illa ieiunia miraculoſa Chriſti Domini, Elię prophetæ, ac Moyſis, recentiore hiſtoria obſeruatum eſt primo ſeptem illos dormientes in ſpelunca montis Oclon per tot annos ieiunaſſe, quos S. M. Eccleſia Sanctos Dei colit in gloria: Deinde certo conſtat Ludouicum Pium Galliæ Regem, qui vltimis quadraginta diebus vitæ ſuæ poſt aſſumptum ſacroſanctum Hoſtię panē à cibo potuque penitus abſtinuit, ſanctum fuiſſe regem, & Deo dilectum: Idipſum fateri oportet de Sacerdote illo, qui totidem dies abſque alimento vixit Romæ ſub Leone Pontifice Maximo, deque Palumba Intermanenſi Virgine Peruſina tempore Innocentij Octaui; de Nicolao Heluetio Eremita; de Diua Agnete; de beata Catherina tum Genuenſi, tum etiam Senenſi, alijſque plurimis, quorum diuturnum ieiunium poſt ſacram communionem cum certa vitæ ſanctimonia coniunctum, vero miraculo adſcribendum eſt. Quin & hoc priuilegio donare voluiſſe aiunt Deum optimum Virginitatem, quam pridem in Sybillis etiam Ethnicis propterea illuſtrare voluit; quare de Spirenſi, & Confoleutanea ieiunāte pulchre Iac. Lectius referente Citeſio,

Tu quoque Teutonicæ nihilo ceſſura puellæ
En cui magnos Galla puella ſophos.
Fallor, an iſta viris, nutpiſque exempla negātur,
Creſcat vt intactæ virginitatis honos?
An mag s ætheriæ ſunt hæc primordia vitæ?
Irritus & cauſſas poſcit ab arte labor?
Iamque noui veniunt ſoles, noua ſæcula, quando
Nec tua dona Ceres, nec tua Liber erunt.

His contendunt Viri Clariſſimi multorum dierū, ac menſium ieiunium naturæ limites egredi, & miraculoſum eſſe.

Expenditur allata opinio, monſtrando quale nam miraculo ſit adſcribendum ieiunium, & quale naturæ vir bus.
Cap. CLXXII.

VEritas vna eſt, eaque ſimplex; quando itaque de propoſito vir egregius duas adeo diuerſas protulit ſententias, hoc nobis certum eſt indicium in neutra ipſarum autoris mentem potuiſſe quieſcere; quomodo ergo nos alteri ſubſcribere poterimus? Nunquam certe infitiabor Dei Maximi virtutem immenſam ſupra naturæ gradum non raro quędam opera moliri admiranda, quocirca & vitam noſtratium animatorum, ſi vi naturæ alimentis indigeret neceſſario, ſine cibo potuque diutius mirabiliter conſeruare poſſe. Fatebor inſuper conſtantiſſime ſanctorum Dominum mirabiliter ſupra naturę decreta, & Diuina virtute quadraginta diebus in deſerto ab omni eſculentorum, & potulentorum genere ſine vlla integerrimæ ſanitatis læſione abſtinuiſſe; ſiquidem in ſaniſſimo Domini corpore calor neceſſario præualens humori, hunc naturaliter non conſumere non poterat; ad huius vero conſumptionem nullo extrinſecus alimento indito corpus emaciari, & elanguēſcere neceſſe erat: quum itaque Chriſtus Dominus in flore ſanitatis calorem habens humori prędominantem ſine corporis decremento, & abſque virium languore totum quadragenarium ab omni cibo potuque abſtinuerit; aſſerendum eſt hoc miraculoſum fuiſſe ieiunium, in quo virtute Diuina calor præpotens detinebatur ne humidum ſubiectum abſumeret, quod natura ſua vim caloris actiuitati reſiſtendi non habebat. Neque negabo pleroſque ſanctitate præclaros, qui diu multumque ciborum vſu caruere, diuina poteſtate admirabiliter ſeruari potuiſſe, quod aſſerebatur de Moyſe, ac de ſeptem dormientibus, qui ſomno centum ſexaginta ſex annorum celebres habentur in ſacris litteris, & fortaſſis etiam nūc de viris incolentibus Paradiſum voluptatis, vnde olim primi Parentes noſtro magno malo exularunt, Enoc ſcilicet, ac Elia, quibus tertium addunt plurimi Diuū Ioannem Apoſtolum, quem ſibi dilectiſſimum Redemptor Dominus haud moriturum dixiſſe videtur, ſed ſic eum velle manere donec veniat ad vltimū orbis iudicium: Niſi dicamus hos alimentum ſibi quotidianum in Paradiſo ſumere de ligno vitæ, illos vero naturæ legibus ab omni cibo abſtinuiſſe, ob cauſſas impoſterum afferendas: Sed eſto prædictorum abſtinentia ſupra naturæ ordinem admirabilis, non tamen propterea de omnibus indifferenter, qui longiore ieiunio celebres habentur, hoc affirmare audeo, quod non phyſice, ſed miraculoſe tandiu ab omni alimento abſtinuerint; quia plerique illorum aut Ethnici fuere idolorum cultui dediti, vt Lucomoriæ in vlteriori Sarmatia incolę apud Citeſium; aut nulla ſanctitate præditi, ſed potius terrenis addicti voluptatibus, vt puella Pedemontana, quæ abſtinens Genuæ ad citharam choreas ducere, & canere conſueuerat; talibus certe verſimile non eſt à ſummo Deo ſpeciale hoc datum fuiſſe priuilegium, vt diuturno admodum temporis tractu ſine cibo vitam ducere poſſent, qui primis hominum parentibus ob perpetratum ſcelus indixit vt vna cum poſteris in ſudore vultus ſui pane veſcerentur. Addo etiam Deum Optimum, etſi ad nutum ſuæ voluntatis admirabile hoc opus efficere valeat, haud tamen id, & conſimilia miranda facere conſueuiſſe abſque aliqua vrgentiſſima cauſſa; & præcipue vt vel inde homines improbi reſipiſcant a peccatis; vel Deus ipſe Maximus inopem ſibi charum omni prorſus alimonia carentem ab imminentis mortis periculo liberet; vel mundus agnoſcat aliquem Deo dilectum eximia, ſed occulta ſanctitate ſpectabilem; ſecus enim Deus vbique in hæc ſubceleſtia operatur naturalium cauſſarum interueniente miniſterio; immo ſæpenumero etiam in operibus ipſis admi-

admirandis phyſici agentis opera vti conſueuit; ita Danieli poſito in lacu leonum cibaria miſit per Angelum ſuum; ita Eliæ transfugæ ob Iezabelis Reginæ minas; ita Diuo Paulo primo Eremitæ, & alijs ſanctitate præſtantibus panem, aliosue cibos aut cælitus per coruos, aut aliunde, alioue modo demittebat ad ſuſtinendam vitam, quum tamen ſine cibo eos incolumes admirabilius ſeruare potuiſſet: ſi ergo Deus Optimus prędictos inſigni ſanctimonia celebres in tanta ciborum penuria ſeruare voluit incolumes cibo ipſis vel mirabiliter ſubminiſtrato; cur ſine cibo in vita ſeruare voluerit mirabilius alios, qui nulla ſanctitate pollētes tam longo ieiunio mundum non per contritionem ad pœnitentiam, neque per admirationem ad omnipotenti Deo laudes celebrandas, ſed per ignorantiam ad ſtuporem ſolummodo traduxere, difficile eſt aſſequi: Ceterum neque vt affirmem omnes, qui eximia ſanctitate clari diu abſque alimentis incolumem vitam egere, ſupra naturæ leges miraculoſum ſuſtinuiſſe ieiunium, vnum illud efficit exemplum Nicolai Heluetij Vnderualdenſis, qui poſt ſuſceptos ex coniuge liberos ad ſolitudinem profectus, ibique annos quindecim moratus in ieiunio tali, tantaque ſanctitate excelluit, vt Diuino ſpiritu afflatus futura prædiceret; nam ſuæ abſtinētiæ cauſſam eſſe naturalem, non autem miraculoſam tum ipſeidem aſſeuerabat, quem tam diro mēdacio Dei ſummi poteſtatem, ac benignitatem immenſam in hac re occultare nefas eſſe putarem, ac piaculum grande; quum ſancti viri, ac timentes Deum vel magis quam mortem horreant leuiſſima crimina; tum aperte ſatis indicauit dolor ille ſtomachi triduanus, quo laborauit acriter ab aſſumpto pauco cibo, quem renuens deglutiuit coactus ſub imperio ſanctæ obedientiæ ab Epiſcopo Conſtantienſi, cuius in Diœceſi vitam agebat; neque enim veriſimile eſt ſanctum hominem Dei omnipotentis gratia peculiari ſine cibo, potuque diuturnam vitam ducentem ſtomacho eam morboſam affectionem contraxiſſe, ob quam ab ingeſto quomodocunque alimento doloribus conflictaretur; quum ex aduerſo probabile ſit ijs, qui Diuino fauore diu ab alimentorum uſu queunt abſtinere, nihil pati viſcera, nec ſtomachum, ſed bene poſſe cibaria ſuſtinere; quod Chriſto Domino contigit, qui poſt quadrageſimale ieiunium in deſerto bene tolerauit alimenta ſibi ab Angelis miniſtrata; Potius igitur aſſerendum eſt vi naturali probum hominem hūc Heluetium ab omni eduliorum genere abſtinentē in ſtomacho, qui tandiu nullo humore fuit irrigatus, eam ſiccitatem contraxiſſe, ob quam fere conglobatus, & cōſtrictus, corrugatis, conniuentibuſque in ſeipſas ventriculi tunicis, doloroſam pateretur quamlibet ſui diſtenſionem, ac dilatationem ab ingrediente alimento, Vlterius autem plerique horum in tanto ieiunio languidi obſeruati fuere, qui ad vſum ciborum reuertentes iterum ſani, & robuſti euaſere, vt puella Tuſca, & aliæ multæ; nō ergo ſupra naturę vires, diuinum, ac miraculoſum extitit eorum ieiunium; quippe nefas eſt miracula eſſe imperfecta, & aliqua morborum labe inquinata. Quamobrem licet fieri valeat vt Diuina virtute homines diu ab omni alimento abſtineant; id tamen aſſerendum non eſt quotquot hucuſque diutius ieiunaſſe obſeruatum eſt, eos omnes ſupra naturæ faſtigium miraculoſo ieiunio claruiſſe; nam ſecus vererer mihi obijci poſſe illud Lucretianum

Non omnium ſanctorum ieiunium miraculoſum.

Abſtinens tur tandē ingeſto cibo doluit ſtomacho, & uomuit Vide ſupra.

Lib. 1. c. 3

Lib 6.

> *Quorum operum cauſsas nulla ratione videre*
> *Poſſunt, hæc fieri Diuino numine rentur.*

Satisfit rationibus allatæ opinionis, declarando quid ſit Hippocrati Diuinum in morbis; abſtinentes non omnes ægrotare; nec ſeptima dici abſtinentiam eſse letalem. Cap. CLXXIII.

SEd neque rationes, quibus propoſita opinio fulciri videtur, viros egregios voti compotes efficiunt: Quod enim ante omnia dicunt homines iſtos diuturno ieiunio celebres haud eſſe ſanos; quo factum ſit vt admonuerit Hippocrates medico in morbis prænoſcendum eſſe an lateat quidpiā Diuinum; atque hoc nihil aliud eſſe quam Dei ſummi virtutem immenſam, quæ ſupra naturæ cardines opus aliquod in morbis efficiat admirandū; cuiuſmodi eſt tam diuturna abſtinentia; hoc itaquam argumentum non vna ratione tollitur; inprimis enim falſo aſſumitur omnes, qui diu miraculoſum ieiunium ſuſtinuere, morbo aliquo ægrotaſſe; neque profecto dicendum cenſeo miracula eſſe vllo imperfectionis liuore conſpurcata; neque probari poſſe arbitror ſeptem dormientes ab Eccleſia celebratos ducentis fere annis mala valetudine laboraſſe; multo minus abſque piaculo aſſeret quis Dominum Chriſtum, qui Diuina virtute ſupra naturæ normam admirabiliter quadragenario ieiunio claruit, in huiuſmodi abſtinentiam vi morbi alicuius incidiſſe. Deinde vero diuinum illud, quod in morbis latere non ſemel admonuit Hippocrates, haudquaquam eſſe poteſt opus miraculoſum, quod immenſa Dei ſummi virtus efficiat, tū quia miracula Deus non efficere ſolet in Ethnicis, quales erant ægrotantes Hippocratis; tum quia miracula, quę Deus in morbis facere conſueuit, eiuſcemodi non ſunt, à quibus Medici deſumere valeāt indicationes præſagiendi, præſeruandi, & curandi morbos vti eſt Diuinum illud, cuius meminit Hippocrates; ſed talia, quibus ilico ægroti ſupra naturæ conſilium ab omni morbo ſanentur. Ceterum percunctanti quid reipſa ſit Diuinū latens in morbis, de quo ſermo eſt locis allegatis Hippocrati, niſi cum Galeno dicamus id eſſe aeris ambientis conditionem, quam vocat aliquādo Hippocrates morbidam aeris excretionem, qua totus aer conſperſus eſt, ut notat etiam Fernelius; nihil aliud reſpondēdum eſſe reor quam id eſſe occultas morborū cauſſas, ſeu vires humanæ mentis captum ſubterfugiētes; abdita nanque omnia Diuinitatis nomine veteres appellare paſſim conſueuere; ſic & ipſemet Ariſtoteles, qui proprijs maxime vocibus utitur in rerum quarumcunque natura explicanda, Diuina quandoque nuncupat ea, quæ immanifeſta latent humanum intellectum. Quod autem ſecundo loco affertur argumentum probare tentans diuturā

1. progno.

1. progno. & 1. de mor. mulier.

Diuinum in morbis quid.

De nat. hum.

2. de abd. rer. cau. c. 10.

Abdita nocabant veteres nomine diuinitatis.

2. phy. t. 47.

iſtam

iſtam abſtinentiam non eſſe naturalem, ſed miraculoſam, quia vita hominis naturæ decreto ſit ſeptem dierum, vt aiunt Hippocrates, & Varro, ita vt ſi quis in ſeptem diebus, vel paullo pluribus nihil edere, ac bibere velit, neceſſario mortem obeat; ſoluitur & ipſum, quoniam Hippocratis, Varroniſque ſententia ex earum numero eſt, quæ veræ dicuntur vt plurimum, & ſecundum communem, & ordinariam naturæ conſuetudinem; nos vero loquimur de re præter vulgarem naturę curſum, quæ raro admodum contingit: Quapropter etiã ſi frequẽtiſſimum ſit homines ſeptimanæ inedia mori, nec poſſe vlterius refici, quia membra coctionibus dicata, quum tandiu caruerint conſueta humiditate, talem ſiccitatem, intemperiemque contraxerint, vt apta non ſint amplius ad priſtina munia obeunda, ſine quibus diu quamplurimi homines viuere nequeunt; illud tamen etiam quandoque accidit, vt (quod itidem obſeruat Plinius) hominibus haud vtique ſeptimo die letalis ſit abſtinentia; ſed pleroſque & vltra vndecimum duraſſe; atque in ſuperioribus item obſeruatũ ſit nonnullos alios vltra menſes, & annos plurimos abſque alimentis vixiſſe. Quod autem poſtea dicitur hoc eſſe ſpeciale quoddam priuilegium, quo Deus Virginitatem etiam non ſanctarum mulierum dotare voluerit, qui eandem ethnicarum munere Prophetiæ dudũ illuſtrauerit; voluntarium eſt aſſertum; nec verum eſt ſolas virgines abſtinuiſſe diu; conſtat enim & viros, & nuptas plurimas diuturno ieiunio claruiſſe ex allatis antea hiſtorijs; Lectium Poetica licentia id lepide comminiſci putamus, quod reuera nõ ſentit; alioquin ab eo diſſentimus falſo dicente viris, nuptiſque longum ieiunium negari. Sed etiam ſi ſolius id virginitatis eſſet priuilegium, ut diu a cibo abſtinentes viuerent; haud tamen hoc neceſſario cauſſam ſupra naturæ vires operantem ſequeretur; ſi quidem apud Oribaſium legimus ex Ruſo per veneris vſum multos ab inedia ad cibum facile ſumendum rediiſſe; quibus ſcilicet veneris abſtinentia inediam conciliauerat naturæ vi; nempe vbi minus e corpore effluit, ibi minus opus eſt nutricatus. Non ergo abſolute verum eſt, quicunq; ad hæc vſque tempora diu ab omni cibo abſtinuere, omnes ſui ieiunij cauſſam Diuinam, ſupra naturalem, & miraculoſam penitus habuiſſe: Niſi miraculi nomine intelligamus id omne, quod licet naturæ limites non excedat, occulta nihilominus obtinet primordia: ſic Valerius ille Maximus multa inquit accidere, quæ quia vnde manauerint, aut qua ratione conſtiterint, dignoſcere arduum eſt, merito miracula vocantur: ſic ante Valerium Ariſtoteles miracula ea ſcribit eſſe, quæ natura contingunt, quorum ignorantur cauſſæ: certe hoc ſenſu non reclamabo ieiunium huiuſmodi tam diuturnum quoddam eſſe naturæ miraculum, cuius latentes cauſſas non ex immenſa Dei virtute ſolum, ſed ex intimis naturæ penetralibus haurire debet Phyſiologus.

Lib. 11. c. 54.

1. ſynops. c 6.

Quo ſenſu ieiunium abſtinentium ſit miraculoſum.

Lib. 1. c. 8 Quæſt. mec. c. 1.

Decimaquarta opinio ex Diogene Laertio, & Demetrio ſtatuens ieiunantes clam ali conſueuiſſe, alitus ab Angelis cibo aliquo pretioſiſſimo. Cap. CLXXIV.

NEque defuerunt inſignes viri, qui arbitrati ſint præfatos homines tandiu a cibis noſtratibus penitus abſtinere, quia clandeſtine, uel ipſis nõ animaduertentibus, cibentur ab Angelis, aut ſanctis Dei miniſtris nutrimento aliquo cæleſti, aut pretioſiſſimo, & naturæ humanæ conſimillimo, quod nullis inquinatum excrementis totum facillime vertatur in corporis ſubſtantiam: Inter huius opinionis aſſertores licet multos neotericos numerare poſſemus, ſatis ſit ſeniores duos afferre, Diogenem Laertium, atque Demetrium, qui de abſtinẽtia Epimenidis Cretenſis agentes ipſum ſcribunt accipere ſolitum a Nymphis cibum, eumque intra bouis vngulam conditum ſeruare, nullaque inde egeſtione indigere, neque viſum vnquam edere: Alioquin ſine vllo penitus alimenti genere diutius hominem aliquem viuere non poſſe, inde neceſſario concludi opinantur, quod Ariſtoteles aliquando monuerit quietem animæ nutrientis a ſua operatione in ſubcæleſtibus animatis eſſe illorum interitum; dogma in Peripato vulgatiſſimum; quum autem eodem Ariſtotele autore nutrientis animæ operatio non obeatur niſi circa nutrimentum; neceſſario ſequitur qui diutius ab omni alimento abſtinent, in ijs animam nutrientem a propria functione vacare, atque ideo ſtatim obire; quare & qui non intereunt, eos alimento vti vel aperto, vel abdito; ſed obſeruatum eſt plures ab alimentis externis, & apertis diutius abſtinuiſſe, qui nec ipſi ſe intrinſecus alimento refici animaduertere potuerint; opus eſt ergo ijs clandeſtine puriſſimum, & ſubſtantiæ propriæ ſimillimum ab aliquo Angelo ſubminiſtratum fuiſſe iugiter alimentum, quod quam facillime in eorum naturam aſſidue opera vegetantis animæ tranſmutaretur ſine vlla excrementorũ excluſione. Adijcitur celebris alia ex Ariſtotele ſententia alibi dicente Alimentum non ſumentia & animalia, & plantas corrumpi; conſumit enim ipſum ſeipſum; quemadmodum enim multa flamma comburit, & corrumpit paucam, eo quod alimentum conſumat; ſic naturale calidum primum concoctiuum conſumit materiam, in qua eſt. Ita de propoſito cum Diogene, ac Demetrio ſentiunt viri celebres.

1. de vit. philoſ. 1.

2. de an. t. 33. & ſe.

De long. & bre. vit. c. 2. & 3.

Perpenditur adducta opinio monſtrando non omnes commemoratos abſtinentes enutritos eſſe cælitus ope Angelorum clam illis optimum alimentum ſuggerentium. Cap. CLXXV.

NVnquam ſane hoc auſim ego negare, Angelos Dei miniſtros clãculum poſſe optimum aſſidue ſubminiſtrare alimentum homini, eo vel non animaduertente; hoc modo fortaſſe in terreſtri Paradiſo viuũt Theologis noſtris Elias, Enoc, & Diuus Ioannes Euangeliſta (ſi tertius hic viuus prioribus datus eſt ſocius) cibo puriſſimo nutriti

triti ex arbore vitæ: Niſi dicamus tres Heroas abſque cibo penitus ſupra naturæ leges Dei nutu incolumes ſeruari vſque ad poſtremum Domini aduentum. Sed tamen quum e ſacra pagina didicerim Deum Optimum ſanctis viris in ciborum inopia mittere conſueuiſſe Angelos, alioſque ſuos miniſtros apparentes cum cibis euidentibus, quod nuper obſeruauimus in Daniele, Elia, Diuiſque Antonio, & Paullo primo Heremita cognominato; & dicere non dubitem de Virgine Palumba, Beatis Catherinis Senenſi, & Genuenſi, & alijs aliquot, quibus ab aſſumpto ſacroſancto Euchariſtiæ ſacramento ieiunium in plures dies, ac menſes produci conſueuit: Niſi etiam a pio viro dicendum ſit potius admirabile hoc opus effectum eſſe ſacratiſſimę Hoſtiæ Domini, qui verus Angelorum panis ſpeciali priuilegio deuotis hiſce virginibus, quæ illum digne ſumpſerunt, & animam, & corpus toto illo tractu temporis aluit ineffabiliter abſque vllius alterius cibi noſtratis interuentu, vt pijs hominibus, ſanctiſque virginibus hanc gratiam inter multas alias in hac vita etiam largiretur Deus Optimus, qua & mundus famulorum Dei ſanctitatem agnoſceret, ac veneraretur; & ipſi deuotionis ſuæ fructus in terris etiam colligerent. Quæ omnia vt ſanctitate præſtantibus contingere potuiſſe fatemur, haud tamen ita facile mihi perſuadere poſſum alijs hominibus tum nulla inſigni probitate pollētibus, tum etiam Deo verum cultum non exhibentibus, ethnicis nimirum id mirabiliter eueniſſe, vt clanculum à Deo cælitus per Angelicum miniſterium alerentur; ad ſanctorum hominum diſcrimen, quibus minori ſane cum admiratione ſacroſancti panis aſſumptio alimoniam in diuturnum tempus ſuggerere poſſe videtur; neque vllam reperio cauſſam, quare Deus Optimus ethnicos clam alere decreuerit, ſanctos vero palam viſibili cibo nutrire. Et eo magis hanc ſententiam probabilem illud efficit, quod ipſemet Deus poſt quadrageſimale ieiunium in deſerto fame correptus Angelos habuit, qui euidenter illi apertum miniſtrabant alimentū. Præterea illud etiam mihi veriſimilius eſſe videtur Deum Optimum, quos gratuito & nobili hoc fauore cumulare voluerit, vt non indigeant cibis noſtratibus, illis aperte alimēta meliora diuinitus ſuggerere, quo ipſi animaduertentes ſe à Deo ſic enutriri, eius hanc peculiarem erga ſeipſos beneficentiam agnoſcentes, quod Diuino fauori tribuendū eſt, naturalibus cauſſis non adſcriberent; quod efficere conſueuiſſe Nicolaum Heluetium ſupra notauimus; conſtantiſſime nanque diuturni ſui ieiunij cauſſam naturalem eſſe aſſeuerabat, non Diuinam, aut Angelicam. Vrgent aliæ hic etiam rationes, quas & in præcedentem opinionem adduximus, nempe horum, qui longiori abſtinentia clari habentur, plurimos ethnicos fuiſſe, alios ſenſuum affectibus maximopere deditos, & quamplures nulla inſigni erga Deum deuotione, aut ſanctitate præclaros: Addo etiam non pauca e brutorum genere per aliquot menſes ab alimentis abſtinere ſolita; quibus certe rationalibus, irrationalibuſque Deum Optimum alimoniam vllam neque clanculum, neque palam manibus Angelorum miniſtrare par eſt. Adijciendum eſt illud inſuper iſtorum tam longo ieiunio celebrium pleroſque ita infirma fuiſſe valetudine, vt conſuetis vitæ muneribus aut nullo modo, aut vitioſe fungi valerent, dum ab alimētorum vſu abſtinebāt; cui quicunque ſe ſe iterum aſſueuerunt, denuo ad ſanitatem, & actiones priſtinas rite obeundas rediuerunt; indicium euidentiſſimum tempore abſtinentiæ per manus Angelorū enutritos haud fuiſſe cibo pretioſo ſibi quomodocunque ſuppeditato; non enim rationi conſentaneum eſt corpora, quæ vſu cibi noſtratis excremento affluentis ad priſtinam ſanitatem reducuntur, ciborum cæleſtium, & optimorum eſu languere, ac morbis aſſidue conflictari. Non eſt itaque probabile qui diuturno ieiunio claruere, omnes Angelicis manibus cæleſti alimento clanculum fuiſſe nutritos.

Occurritur allatis rationibus in oppoſitum; & primo explicatur vtrum nutrientis animæ quies a ſua operatione ſit mors. Cap. CLXXVI.

SEd & rationes, quas ad ſui dogmatis confirmationem ex Ariſtotele deducebant huius opinionis aſſertores, id non habent virium, vt neceſſario intentum concludant: Quod enim primo inquiunt apud Ariſtotelem tum quietem animæ nutrientis a ſua operatione in ſubcæleſtibus animatis eſſe mortem; tum quoque in iiſdem animæ nutritiuæ operationem haud fieri niſi circa nutrimentum; atque ideo quicunque ab alimentis abſtinēt, paucos inter dies neceſſario mortem oppetere; nō vnica ratione tollitur; in primis enim reuera nuſquam hoc præciſe ſcripſit Ariſtoteles (quod ego viderim) quietem ſcilicet animæ nutrientis a ſua operatione eſſe mortem; immo potius aliquando huic oppoſitum dogma ſanxit, dum apertis verbis ſcribere non dubitat, In parte animæ nutritiua impulſus eſſe non videtur, ſed igni videtur eſſe conſimilis, cui quicquid immerſeris, abſumet; at ſi nō obieceris, ne quidem ad capiendum impellitur; ita hæc habet pars animæ, vt ſi alimentum obijcias, alat; ſin minus, ne quidem ad alendum commoueatur, ne dum alat: Quum ergo multa viuentia ſint, & homines cibum non aſſumentes, ex hoc Ariſtoteleo dogmate ipſis nutricatio concedenda non eſt: Vnde conſtat apertiſſime tum poſſe animam alentem in alimenti defectu ſine nutricatu quieſcere, vt ignis abſque conſumptione alienę ſubſtantiæ in propria ſphæra; tum neceſſario ea viuentia, quæ ab alimentis abſtinent, non ali, nec etiam eorum animę partem nutritiuam ad nutricatum impelli; qua de re infra commodiori loco. Neque obſtat oppoſitum dogma in Peripato eſſe vulgatiſſimum, nam haud ſemel id contigit, ut quod prima fronte uidetur verum theorema ſeniori alicui ex interpretibus velut Ariſtoteleum promulgatū, illud omnes paſſim abſque trutina recipiant, ac inuulgent; quum reuera nec Ariſtoteli pronunciatum ſit, nec veritati conſentiat; cuiuſmodi ſane inter alia non pauca propoſitum eſt, quo communiter à Doctoribus ex

1. mag. mor. c. 5.

Animæ nutritiuæ nō non impelli ad cibū.

Quando alens anima quieſcat à ſuo munere.

Lib 3. c. 17. & c. 59.

Ariſto-

Ariſtotelis mente affertur, Quietem nutrientis animæ a ſua operatione eſſe mortem: & quidem loca, vnde clatiſſimi viri occaſionem huius placiti ex Ariſtotelis mente vulgandi videntur habuiſſe, ſi recte conſideres, plane tibi conſtabit noſtræ ſententiæ veritas aperta; tria nanque nobis occurrunt huiuſmodi loca; etenim primo legitur animatum ſub cæleſte nutriri quouſque ſaluum fuerit; deinde alimentum eouſque eſſe, quouſque animatum alitur; deinceps viuens ſublunare priuatum alimento eſſe non poſſe: quæ ſane dogmata ſigillatim diuerſa ſunt ab eo quod eſt Quietem animæ nutritiuæ à ſua operatione eſſe mortem; nec propoſitæ opinioni validum ſatis robur afferunt; etenim quod ſcribitur animatum ſublunare nutriri quouſque ſaluũ fuerit, id non ſimpliciter protulit Ariſtoteles, ſed collatione facta ad augumentum, & decrementũ; ſi nanque augumentum conſideres, hoc non viget ab ortu animatis in toto vitæ curriculo, ſed vſque ad ætatem mediam, quam conſiſtentiæ tempus appellamus; conſimiliter decrementum non laceſſit corpus animati per totum eius vitæ ſpacium, at ſolum a conſiſtentia vſque ad interitum; ſola nutricatio ad horum differentiam à primo vitæ initio ad mortem vſque (ſiue continua, ſiue interpollata functione) perpetuari, ac produci poteſt, conſueuitque; licet abſolute non ex neceſſitate perennet; quia nutricatio, vt alia quælibet vitæ ſublunaris operatio, intermiſſione debita, & certa quiete opus habet; quod fuſe oſtendimus in opere de vita.

3. de gen. c. 41. 2. de an. t. 47. 2. de an. t. 48.

3. de gen. c. 41. Animatũ ſublunare nutriri quouſque ſaluũ fuerit quo ſenſu dixerit Ariſtoteles. Augumentum nõ vigere tota vita? Decrementi tempus. Lib. 2.

Accedit huic etiam allatum dogma ex Ariſtotele eius eſſe generis, quæ vera ſunt, non ſimpliciter, & abſolute, ſed ut plurimum tantummodo, & ſecundum conſuetum Naturę ſtilum; at nos in caſu raro admodum contingenti verſamur, & de re pręter ordinariam naturæ conſuetudinem prouenienti loquimur. Quod autem ſecundo ſcripſerit Ariſtoteles alimentum eouſque eſſe, quouſque animatũ alitur; ſoluitur quoniam alimentum bifariam conſiderari poteſt, actu nimirum, & potentia; ſi ſermo ſit de alimento in actu, quum alimenti actus ſit ipſamet altio; vere ſcribitur alimentum eouſque eſſe actu, hoc eſt fungi ſuo munere, quouſque animatum alitur; nã peracta nutricatione, nihil amplius alimenti ſupereſt; per eam nanque mutatum fuit in ſubſtantiam viuentis: at uero id nihil officit exiſtimantibus animata diu viuere poſſe abſque alimento; etſi enim alimentum ſit quouſque animatum alitur; quia tamen animatum diu eſſe valet abſque eo quod alatur; propterea diu etiam alimẽtorum viu carere poteſt; non enim ſunt vnum & idem animatum ali, & animatum eſſe, ac viuere, quod ſupponunt viri doctiſſimi: ſin autem loquamur de alimento potentia, falſum eſt id apertiſſime, tale alimentum eſſe, quouſque animatum alitur; ſiquidem alimentum nondum ab animato ſuſceptum potentia eſt alimentum, nec ad eius eſſe pertinet vt viuens alatur, vel non alatur: ſed neque dictu tos arbitror viros egregios animata eſſe non poſſe abſque alimentis in potentia; quum viuenti ſufficiant alimenta in actu. Tertium vero placitũ, quo ſcribit Ariſtoteles viuens ſublunare priuatum alimento eſſe non poſſe, eodem prorſus modo intelligẽdum eſt, quo dudum primam theſim interpretati fuimus, nimirum ſubcæleſte viuens priuatum alimento eſſe non poſſe, quemadmodum poteſt eſſe priuatum augumento ab ætate conſiſtentiæ ad obitum, & decremento ab initio vitæ ad conſiſtentiam. Quin etiam animalia noſtratia priuata nutrimento eſſe non poſſe vt plurimum; nihilominus aliquando, licet raro admodum, ſecus euenire; huiuſmodi enim theoremata multa ſunt, quæ vera ſunt vt plurimum, ac vt in pluribus, non autẽ ſemper, & in omnibus; ſic nouellam, & ſeneſcentem ætatem feminas generare; florentem maſculos; ſic maſculos eſſe feminis calidiores; ſic viros barbam emittere, non autem mulieres; ſic feminas etiam in brutorum genere mitiores, cicuriores, & maſculis ingenioſiores; ſic hyemes humidiores, & æſtates ſicciores eſſe alijs anni temporibus fatetur paſſim Ariſtoteles; ſic Poetæ concinunt,

Vt alimentum eouſque ſit quouſque viuens alatur. 2. de an. t. 47. Alimentũ actu, & potentia. Alimenti actus quid. 2. de an. t. 48.

Vt viuens alimento priuatum eſſe nõ poſſit.

Iunior, & ſenior ætas feminarũ procreatrix. 4. de gen. an. cap. 2. de long. & br. vit. c. 3. 9. hiſt. c. 1. Femina mitior, cicurior, ingenioſior maſculo.

Vere ſinum tellus aperit, floreſque miniſtrat,
Tempore Solis ager meſſes fert pinguis opimas,
Fecundos autumne lacus de vitibus imples,
Vis hyemis glacie currentes alligat vndas.

& pleraque multa legas in Ariſtotele, alijſque autoribus placita, quæ vera ſint ſolum vt plurimum, ſiue vt in plurimis, non ſemper, nec in omnibus.

At eſto etiam in Ariſtotelis officina cuſum vulgatum dogma, Quies animę nutritiuæ ab operatione ſua eſt obitus, dicimus identidem verum hoc eſſe vt in pluribus, raro tamen aliter contingere, nempe citra mortis periculum animam nutrientem quieſcere à ſua functione, ac pręſertim in animantibus noſtratibus perfectioris generis; nanque in viuentibus imperfectis, cuiuſmodi ſunt oua, & ſemina cũ ſtirpium, tum etiam brutorum animalium plurima, id ſæpenumero contingit vt anima nutriens quieſcat à ſua functione, qua de agimus, ſcilicet à nutricatu; oua etenim, ac ſemina plantarum, & animalium, quibus nihilominus quam ſtirpibus vitam ineſſe ſcribit Ariſtoteles, multo tempore ſeruãtur abſque eo quod valeant vlla ratione nutriri.

2. de gen. an. c. 3.

Dicimus deinde geminam eſſe poſſe quietem animæ nutrientis a ſua operatione; alteram, quæ tollat actum nutricationis tantummodo; alteram vero, quæ tollat etiam aptitudinem ad alendum; & quidem dato, ſed non conceſſo, quietem illam altricis animæ a ſua operatione obitum inferre, quę tollit actum altionis, & aptitudinem ad ipſam; falſum tamen illud ſemper eſſe contendam, Quietem, quę tollit actum nutricationis, aptitudine illęſa, eſſe mortem: modo in his, qui diu ſine alimento viuũt, ponimus animam nutritiuam quieſcentem ab opere nutriendi cum aptitudine tamen, ac facultate redeundi ad altionis actum illibata. Cui quidem explicationi manifeſte fauet Ariſtoteles alibi quaſi propoſitum dogma interpretaretur inquiens Vegetabilia vniuerſa viuere ſemper quouſque accipere poſſunt alimentum; ecce illęſam aptitudinem; non autem quouſq; illud actu accipiunt. Dicimus deinceps animam alentem, vt ceteras alias, duo genera functionum obire; quorum alterum genus eſt functionis communis omni animæ, alterum vero ſpe-

Quies animæ nutrientis duplex eſt.

In abſtinentibus quomodo anima nutriens quieſcat ab operatione ſua. 2. de an. t. 14. Anima duo genera functionum obit.

Cō omnis animæ functio.

ſpeciale cuique parti animę; communiter enim omnis anima ſuo munere fungitur, dum ſubiectū ſibi corpus actuat, perficit, ac ſuo modo viuificat; in qua functione agit anima, patitur corpus, licet paſſionem perfectiuam; agit inquā anima vt principium quod, & adæquatum à ſcholaſticis appellatum; corpus autem nulla ratione agit, neque ſub ratione inſtrumenti, ſed mere patitur, cōpoſitū vero proprie nō agit, ſed quoquopacto patitur, quia per talem functionem primo conſtituitur, deinde conſeruatur in eſſe: Quo factum eſt vt deſiſtente anima viuificare, ſeu perficere, atque actuare corpus, illico neceſſe ſit compoſitum mortem oppetere: ſpeciatim vero vegetalis anima ſuo munere fungitur, dum eius beneficio alitur viuens, augetur, & generat ſibi ſimile; in quibus operationibus adæquatum principium, quod agit, eſt compoſitum viuens, vnde uocantur operationes vitæ; principium autem, quo primo ſit operatio, eſt anima; principium, quo ſecundario, ac ſub ratione organi eadem functio editur, eſt calor natiuus, & corporis membra; patiens eſt alimentum, quod vertitur in ſubſtātiam viuentis; nutricatione viuentia ſeruantur in eſſe diutius, non abſolute; auctione acquirunt iuſtam membrorum magnitudinem ad generandū; generatione ſibi acquirunt æternitatem in ſpecie; quo factum eſt vt quieſcente anima ab his operationibus ſecundi generis non ideo ſtatim ſubſequatur interitus: eſt autem id potiſſimum diſcriminis inter hæc duo genera operationum, quod operatio hæc propria, ſeu ſpecialis accidens eſt diſtinctum ab anima, & vitam conſequitur, eſtque vera totius viuentis operatio; communis vero illa functio non eſt proprie accidens, nec operatio vitæ, aut viuentis, immo nec quid ab animæ ſubſtantia diſtinctum, ſed ipſamet animæ ſubſtantia participata, ſeu etiam animæ ipſius participatio, quæ definitur eſſe perfectio corporis, quæ principium eſt conſtituens in eſſe vitam, & communiori vocabulo dicitur operatio; quæ omnia fuſius alibi ſunt explicata: Quare ad argumentum, ſi ſermo ſit de nutrientis animæ actione communi, qua ſcilicet communicat cum ceteris animis, quæue proprio nomine dicitur actuatio, ſiue animatio, & viuificatio corporis, a qua ſequitur immediate conſtitutio viuentis, concedentes quietem animæ nutritiuæ a ſua operatione eſſe mortem; protinus enim moritur viuens ac anima deſinit actuare corpus; negamus quod in altera propoſitione argumenti ſubdebatur ex Ariſtotele, nimirum alentis animæ operationē non eſſe niſi circa nutrimentum; nam dum hæc profert Ariſtoteles aperte agit de operatione ſpeciali, quæ eſt altio, auctio, & generatio; quam vltro concedimus neceſſario fieri circa nutrimentū; ſed modo nos agimus de functione communi, quę eſt viuificatio, ſiue animatio, & actuatio corporis, vt ita dixerim; quam certum eſt vel Ariſtoteli fieri, non circa nutrimentum, ſed citra, & ante alimentorum vſum circa ſubiectum corpus; nam & Ariſtoteles promiſcue definit animam actuare, ac viuificare corpus organicum, quod eſt habens vitam in potentia; & certum cuique eſt animam primo viuificare corpus ante omnem alimentorum vſum: ſin autem mentio ſit de alentis animæ operatione ſpeciali, concedentes eam non fieri niſi circa nutrimentum, negādum audacter quietem animæ a tali functione eſſe mortem; quum enim talis actio ſubſequatur vitam, tolli propterea poteſt ſine vitæ diſcrimine; ſiquidem non tollas priora, ſublatis poſterioribus, ſed viceuerſa; & proinde quum vita ſit opus animationis, quies animæ ab actuatione corporis vere mors eſſe dicitur, ſiue mortis cauſſa immediata.

Anima in qua functione ſit principiū quod. Vide li. 4. c. 62.

Animæ vegetę functio ſpecialis.

Principia operationū vitæ.

Lib. de vita.

2. de an. t. 33. & ſequentib.

Operatio circa nutrimentū quotuplex

2. de an. t. 6.

Poſterioribus ſublatis non tolle priora.

Vita eſt opus animationis.

Quomodo Ariſtoteli alimentum non ſumentia animalia, & plantæ corrumpantur; & qua ratione ignis paruus a magno extinguatur, ſi non ad conſumptionem pabuli. Cap. CLXXVII.

QVod autem ſecundo loco ex Ariſtotele affertur, non leuem ſane continet difficultatem, quę tamen nos ab incæpto non deterreat; nam propoſitio vera eſt vt in pluribus, ac ſecundum vulgi famam, non abſolute, ac ex rei natura, Corrumpi animalia, & vegetabilia alimentum non ſumentia, vt ſæpe ſæpius obſeruauimus antea; quod aperte indicat tum locus, in quo eam exarauit Ariſtoteles; tum quoque probatio, quam ipſi adhibet; locus eſt in Paruis naturalibus inſcriptis, quæ opuſcula multis referta ſunt exotericis, vulgaribuſque placitis, inter quę iuuat connumerare propoſitum; probatio eſt, quia calor innatus præſto non habens alimenta, in quæ operetur, materiam humidi ſubſtantifici depaſcitur, ad cuius conſumptionem & ipſe fatiſcit; deſumpto exemplo a multa flamma, quæ paucam corrumpit eo quod eius alimentum conſumat, ad cuius conſumptionem parua illa flāma corrumpitur; hæc ſane probatio vt vulgaris eſt, atque famoſa, ita veritati, & Ariſtoteli exquiſitius philoſophanti refragatur; veritati quidem, quia quantum pertinet ad conſumptionem humoris a calore innato in penuria ciborum, quemadmodum ſi contingat humidum calori cedere, vere id affertur; ita non vere, ſi ſecus accidat calorem ſuperari ab humore, aut illi æquipollere; ſemper enim agens vires habet ſupra robur patientis: at illud euenire poteſt, vt humor æquipolleat, vel etiā præualeat calori; quare iam ſine alimentis in vita durare poterunt animalia, & plantæ. Sed hac de re fuſius infra: Quantum vero ſpectat ad exemplum flammæ maioris conſumentis minorem, illud ingenue fatebor ex rei natura lucernam, vel ardentem candelam in magno aliquo igneo poſitam protinus extingui, non (vt vulgo dici conſueuit) quia maior ignis abſumat humorem, quo minor ſuſtinetur, & alitur; nam ſi, vbi minor flamma in maiori extincta fuerit, ſtatim lucerna, vel candela extrahatur, in ea conſpiciemus tantum adhuc liquoris, humoriſque ſupereſſe, quantum ſatis eſſet ad continendum etiam per notabile ſpacium temporis extinctam flammulam; quæ denuo eodem in liquore accendi poteſt, & accenſa diutius perdurare: ſed reuera dicendum eſt magnum ignem ad ſe rapere, attrahereque paruum ob familiaritatem naturæ;

De long. & breu. vit cap. 2. & 3.

Agens vires habet ſupra robur patientis.

Lib. 3. cap. 18. & 19.

Vide li. 4. cap 63. & ſequentib.

Paruus ignis non a magno extinguitur, quia conſumat eius pabulum.

Paruum ignem a magno rapi, ſeu ad magnum ferri, vt ad ſimile.

naturæ, ipſumque ab humido diuellere, quo prius continebatur; quippe tanta non eſt vis humori ad exiguum ignem retinendum, quanta vis ineſt igni maiori ad illum ad ſe attrahendum, ac rapiendũ; nihil eſt enim appetentius ſimilium ſui, nihil rapacius quam natura, & inter naturas, quam natura ignis: & eo magis, quo puſillus ignis naturæ impulſu ad maiorem collimat; ſiquidem veluti diſſimilia, ſiue contraria omni conatu ſe ſe mutuo fugant; ita viciſſim conſimilia vniuerſa naturali quodam inſtinctu, vbi valentiora ſint, ad ſe alliciunt, rapiuntque minora; vbi vero debiliora, ſponte contendunt ad potentiora; ſed ſpeciatim calorem, ſiue ignem validum ad ſe rapere imbecillum ſibi vicinum, certo experimento comprobatur in æſtate a magno calore ambientis puſillum calorem tum animalium, tum etiam terræ aduentitium a centro ad circunferentiam rapi, non conſumpta interna humiditate; quod aperte indicat grandiorum fluuiorum, ac fontium, quorum a terræ viſceribus origo eſt, vbertas maior ęſtate quam hyeme. Ariſtoteli vero ex propria ſententia procul a vulgi opinione differenti lucernam in magno igne non extingui ad conſumptionem pabuli, verum quia maior ignis minorem ad ſe allicit, ac rapit, liquido cõſtare poteſt ex eo, quod ipſe decreuit multis in locis; ac primo vbi cauſſam aſſignat cur aſcendente iugiter de terra ſurium exhalatione ignea, nõ multi, neque ſępenumero cometæ fiant; decernit hoc inde contingere, quia maxima exhalatio ardens in circulo lacteo ad ſe aſſidue trahit minorem aſcendentem, quæ ſecus extra lacteam Zonam ſæpius in cometam refulgere poſſet; illud enim a natura inſitum eſt cuique rei, vel inanimatæ tum vt contrarium fugiat, & ad ſimile, congeneumque ſponte contendat; tum vt a ſimili potentiori trahatur ſimile debilius huic tractioni minime reſiſtens, & ab oppoſito fugetur oppoſitum: Deinde vbi perſpicuis verbis aſſerit Ariſtoteles, vbi multum ſupereſt ignis, lucerna nequit ardere; exiguum quippe ignem multus ille ad ſe trahit; ita fit vt ante febris acceſſionem corpus extrinſecus calefaciendum ſit, ſiue, vt ipſe ait; multum ignis in corpore præparandum ſit; febris enim exiguum continet ignẽ; multuſque proinde ad ſe ducet exiguum: Deinceps vbi hoc ipſum repetit paullo poſt inquiens,
" Videſne lucernam, vbi multus ignis perflagrat, ſuã
" aſſeruare flammulam minime poſſe? multus enim
" ille exiguum ad ſe rapit: Vlterius vbi docens cur extenuati ex largiore vini potu moriantur, determinat vinum ſua caliditate macerare calorem naturalem; & quomodo ab igne nimio, aut ſole exiguus ignis extinguitur; ſic intimũ corporis calorẽ a vini calore, ſi nimius eſt, ſuperari, atque extingui: certum eſt autem a vino calorem naturalem non extingui, quoniam ab eodem ſubiectus calori humor abſumatur; nam potius augetur; ſed quia calorem ad ſe rapit, & remouet a partibus ſolidis, quo ipſæ deſtitutæ moriuntur: Vltimo vbi ex profeſſo agens de caloris corruptione ſtatuit corrumpi calorem aut extinctione, aut marcore; extinctu quidem a contrarijs, hoc eſt frigido, atque humido; marcore autem vel indigentia nutrimenti, vt lucerna cum fomite, aut oleo caret; vel ab alieno calore, vt ignis in ſole, & lucerna apud ignẽ; quo loco liquido conſtat Ariſtoteli marcorẽ ignis ad humoris ſubiecti conſumptionem eſſe corruptionem ſpecie diuerſam ab eo ignis marcore, qui fit ab alieno calore vehementiori. Ceterum dato, & non conceſſo Ariſtotelem adducto loco ex propria ſententia, & acroamatice fuiſſe philoſophatũ; dum ait alimentum non ſumentia animalia, & plãtas corrumpi, nihil officit aſſerentibus poſſe viuentia ſine alimentis per ſpacium temporis effatu dignum perdurare; non enim ait Ariſtoteles ab alimentis abſtinentia illico interire, ſed ſimpliciter corrumpi; hoc autem intelligendum eſt citius quã ſi cibos aſſumerent; quod & nos vltro concedimus. Non eſt igitur inexpugnabilibus ſepta propugnaculis opinio Laertij, Demetrij, & aliorum aſſerentium homines tam longo ieiunio celebres non ſemper ab omni alimento abſtinere, ſed enutriri cibo quopiam optimo, vel cæleſti ſibi ab Angelis, vel quouis alio modo clãculum ſuppeditato.

Contraria ſe ſe fugant, ſimilia ad ſe trahunt.

1. meteor. cap. 10. Cur cometa raro fiant, iugiter aſcendente illarum materia.

2. probl. 57. Cur ante febris acceſſionem corpus ſit calefaciendum.

2. probl. 58.

3. probl. 23. Vini calor vt maceret calorem natiuum.

3. probl. 25.

Decimaquinta opinio exiſtimantium abſtinentes noſtros non eſse corpora viua, ſed cadauera Dæmonibus aſsumpta. *Cap. CLXXVIII.*

INualuit præter ceteras hac in re quoque apud viros magni nominis opinio ſtatuens quotquot hactenus obſeruatum eſt diu multumque ab omni eſculentorum, ac potulentorum genere penitus abſtinere, non eſſe corpora vere, ac phyſice viuentia, ſed cadauera Dęmone ab aliquo, ſiue bono, ſiue malo aſſumpta, & mota; hoc placitum quum idoneos autores ex populo habeat, quamuis in monumentis ſapientum ſcriptorum non legatur, inſerendum tamen huic operi meo credidi vulgare commentum; inquiunt enim plures æque fieri non poſſe vt corpora veram, & naturalem vitam agentia huc apud nos diu viuant abſque alimentis; & cadauera, ſeu corpora dæmonibus aſſumpta cibarijs vllis vtantur, atque indigeant; quorum ſane dogmatum primum ſatis apertum indicant ex Ariſtotele, qui de viuentibus hiſce noſtratibus in mundo ſublunari ſermonem faciens poſteritati ſcriptũ reliquit alicubi fieri non poſſe, vt viuatur ſine alimento; ſecundum vero theorema rationibus confirmare nituntur aſſerentes, quodcunque corpus ex elementaribus ingrediantur, & moueant Dæmones, illud propterea cibis vti minime poſſe, tum quia Dæmon quilibet corpori ſubcæleſti adiunctus non conſtituit vitam naturalem, ſed æquiuoce dictam; quum alimentorum vſus haud conueniat viuentibus æquiuoce, ſed ijs tantummodo, quibus vita viuitur naturalis, & proprie dicta: tum etiam quia corporibus elementaribus Dæmones non vniuntur mediante anima vegetali, qua quæcunque corpora non gaudent, ea omnia citra vſum alimentorũ conſiſtere neceſſariũ eſt omnino; quippe vel Ariſtotelis teſtimonio alimentis vti propriũ eſt vnius animæ vegetatiuæ nuncupatæ, non ſentientis,

1. politic. cap. 5.

2 de an. t. 34. & 42.

1. meg. m. r. c. 5.

tientis, neque ratiocinantis. Huiuſmodi rationibus perſuaſi viri nonnulli minime vulgares in eam deuenere ſententiam, quam magna etiam vis turbæ ſimplicioris accepit, vt omnia quæcunque in hac elementari regione ſine alimento vitam diu degere videntur, corpora non ſint vere, ac phyſice uiuẽtia, ſed ab aliquo Dæmone aſſumpta, & mota cadauera, & omnino corpora ęquiuoce viuentia: in cuius opinionis confirmationem adhibere ſe putant ſignum efficaciſſimum pij aliqui, probique homines, nimirum non alio argumento demonſtrare voluiſſe Redemptorem Dominum poſt ſui reſurrectionem Diſcipulis nondum credentibus ipſum vere a mortuis reſurrexiſſe, verum ſe eſſe hominẽ, non ſpiritum, aut phantaſma ludicrum, ſicut ipſi exiſtimabant, quam poſtulando ab ipſis alimenta, & oblata ſecum manducando, clare ſemper ſupponendo alimentorum vſum pertinere ſolummodo ad corpora phyſice viuentia.

Luca. cap. 24.

Cribratur adducta opinio, demonſtrando poſſe corpora phyſice viuentia diu viuere ſine alimentis; & à Dæmonibus aſſumpta cibarijs vti valere. Cap. CLXXIX.

QVorum tamen opinioni mens nequit omni ex parte acquieſcere; quum in primis obſeruem quotidianis experimentis plantarum ſemina, & brutorum animalium oua tum fecunda, tum etiam infecunda (quę omnia ex Ariſtotele viuunt non minus quam ſtirpes) diutius integra, ſana, & prolifica ſeruari ſine alimentis: quod ergo ſtirpium ſeminibus accidit, & irrationalium animantium ouis, cur alijs viuentibus ſubcæleſtibus contingere nequit? ceterum quid ſemina, & oua commemoro? nonne perfecta ipſa viuentia glyres, vrſi, ſerpẽtes, & alia in brutorum genere multa quotãnis per plures menſes innocuum tolerant ieiunium? Non eſt ergo abſolute verum dogma illud, quo ſtatuunt viri graues fieri non poſſe vt corpora phyſice viuentia in ſubcæleſti mundo diu ſine alimento viuant. Nec minus a vero abeſt aliud eorum placitũ, quo dicunt corpora Dęmonibus aſſumpta non poſſe vlla ratione alimentis vti; nam Eudæmones aſſumptis ſibi corporibus aereis comedere, ac bibere poſſe, atque hac ratione alimentis vti, licet non ad nutricationem, apertiſſimum faciunt ſacræ paginæ, quibus admonemur olim primum quidem Abrahæ tres Angelos, ſiue Deum Optimum ſub trium virorum ſpecie ſibi architectatis, & aſſumptis tribus aereis corporibus apparuiſſe, & apud Abraham comediſſe panem carnes vituli, butirum, lac, & alia quæ pius ſenex comedenda illis appoſuerat: Deinde vero etiam ſedẽti Loth in foribus ciuitatis duos Angelos aſſumptis ſibi corporibus apparuiſſe, atq; apud ipſum pariter in conuiuio azyma comediſſe: Quod modo nouimus in bonis Dæmonibus, idipſum certum eſt etiam de malis; non enim ſemel, ſed multoties certis experimentis compertum teſtantur viri religione celebres, & fide digniſſimi, Ananias, Mengus, Delrius, & ſcholaſtici Theologi paſſim, Cacodæmones aſſumpto ſibi aereo, uel corpore quouis alio, etiam cadauere, in humanam, & quandoque in ferinam etiam figuram verti, & hominibus, quos decipere anhelant, inſeruire, & cum ipſis comedere, ac bibere conſueuiſſe. Prætereo apud Gentiles legi ſimulachra idolorum non ſemel comediſſe; atque apud noſtrates quoque grauiſſimorum autorum teſtimonijs præſtigioſos homines, veneficaſque mulieres noctu uarijs in locis cũ Dæmonibus impuris impie conuiuare, crapulæ, ac omni tripudiorum generi promiſcue operam nauãtes: Porro & idolorum ſimulachra, & boni, malique Dæmones cum hominibus ſenſibilem conſuetudinem habentes in conuiuijs corpora nõ ſunt phyſice viuentia, ſed æquiuoce; vt quid ergo negant viri præclari corpora Dæmonibus aſſumpta, & proinde naturalem vitam non agentia cibis vti non poſſe ad manducandum? Attamen etiamſi demus corpora iſta æquiuoce viuentia Dæmonibus aſſumpta cibis non uti, aut indigere vllo modo; haud propterea colligendum erit homines, quos diu ſine cibis viuere obſeruatum eſt, eſſe corpora Dęmonibus aſſumpta, & æquiuoce viuentia, non autem phyſice, multis nominibus; & primo quia poteſt hoc eſſe commune vtriſque, phyſice nimirum, & æquiuoce viuentibus, vt diu abſtinere valeant a cibis; quemadmodum vtriſque commune eſt ambulare, loqui, & alia multa vitæ opera obire: Deinde vero corpora Dæmonibus aſſumpta æque ſe habent ad cibum, & potum; poſſuntq; ad libitum vtroque alimenti genere carere; quum tamen inter commemoratos ieiunantes nonnulli a potu nunquam abſtinere potuerint: Deinceps autem corpora æquiuoce viuentia, ſeu dæmonibus aſſumpta ſemper eodem modo ſe habere poſſunt ad alimẽta; ſed prænarratorum abſtinentium aliquot poſt longam abſtinentiam fameſcentes ad intermiſſum alimentorum vſum redire coacti fuere: Denique viuentia hæc non phyſicam, ſed æquiuocam vitam ſortita ex aſſumptis corporibus à Dæmonibus, mori nequeunt veram, & naturalẽ mortem ob vim morbi, ſed abſque morbo eſſe deſinũt euaneſcentia, vt laruæ; quum tamen omnes prædicti abſtinentes noſtri poſt morbos veram mortẽ obiuerint. Quicunque igitur diuturno ieiunio claruere, non omnes eſſe Dæmones aſſerendum eſt, qui ſibi aſſumpſerint varia corpora in figuram hominum; Et eo magis, quo inter ſuperiores abſtinentes quædam mulieres poſt diuturnum ieiuniũ cibis aſſuetæ, maritiſque nuptæ liberos habuere; quum certum ſit Dæmones aſſumpto corpore poſſe quidem ſuccubas feminas implere ad prolem, non poſſe uero ab incubis maſculis impleri ad partum, ob rationes multas à Delrio, & alijs Theologis allatas, hic non recenſendas. Non tamen negabo fieri poſſe ut aſſumente Dæmone corpus aliquod, ſiue cadauer, ſiue alterius cuiuſque conditionis, ipſum per longum temporis tractum ſeruet à putredine, ipſumque ſic afficiat, vt hominibus viuere videatur citra omnem alimentorum vſum; quemadmodum propoſitis de cauſſis obnixe ſemper infitiabor quotquot hactenus

2. de gen. an. c. 3. et 4.

Corpora dæmonibus aſſũpta poſſe alimento vti.

Geneſ. c. 18.

Geneſ. c. 19.

De nat. dæmon. de art. exercit. & de curſ. dæmon. diſquiſ. mag.

Dæmones implere poſſe fęminas, à maſculis impleri non poſſe.

2. diſq. mag. q. 15

2. phy. t. 38. non ponitur; quum ex Ariſtotele cauſſæ debeant effectibus proportione reſpondere; colligendum eſt igitur frigiditatem ſub Luna oriri a cælo per miniſterium, non luminis, neque motus, ſed occultarum virium, quas influentias vocamus aliorum admirabilium effectuum apud nos procreatrices, ac præſertim huius tam diuturnæ abſtinentiæ, qua plurimi hactenus claruere. Hæc afferunt de propoſito viri celeberrimi.

Ponderatur adducta ſententia, monſtrando cauſſam adeo longi ieiunij referendam non eſſe in virtutes aſtrorum. Cap. CLXXXVII.

AB horum placitis validior ſane ratio nos retrahit; nam præter Lucomoriæ populos, quos quinque menſes quotannis ab omni alimento abſtinere obſeruatum fuit, nulla regio alia innoteſcere potuit, in qua homines fere cuncti promiſcue longum ieiunium ducerent; ſed in pleriſque prouincijs vnus tantum, vel duo, vel paullo plures, diuerſis etiam temporibus diuturniori abſtinentia claruere; quum itaque cæli, & ſidera ſint agentia quidem phyſica, ſed remota, & communia omnium euentuum ſublunarium (præter quam luminis, & caloris, ac fortaſſis etiam aliarum qualitatum primarum) profecto a cælo, & ſiderum virtutibus prodire nequeunt niſi effectus itidem communes; quippe tum apud Ariſtotelem ſingularũ effectuum vbique aſſignandæ ſunt cauſſæ ſingulares, & communium communes; tum quoque, hoc ipſum quotidianis obſeruationibus compertũ habemus; morbi enim quicunque a cælo pendent, ij populares ſunt, maximamque animalium partem integræ regionis obſident, non vnum, vel alterum ſolummodo; ſic quicunque naſcuntur ſub eadem conſtellatione, quamuis diuerſo temperamento prædıti, omnes tamen eaſdem habent inclinationes, & ijſdem fortunis quadantenus obnoxij viuunt: cauſſa igitur longæ huius abſtinentiæ in peculiaribus iſtis hominibus haud recte conſtituitur eſſe cælorum, ſiderumque virtus, quæ poteſtas eſt vniuerſalis.

Cęli, & ſidera quorum ſint cauſſa remota, & quorum proxima. 2. phy. t. 38.

Morbi populares.

Addo propoſitæ ſententię aſſertores, dum ſtatuunt admirandam commemoratorum hominum abſtinentiam a virtutibus quibuſdam cęli, & aſtrorum dependere, quę peculiari nomine influxus appellatę nihil habent commune cum cęli, aſtrorumque motu, ac lumine; falſum plane ponere fundamentum; nanque Ariſtoteles vbique in aſſignandis virtutibus, quibus cęleſtia tanquam inſtrumentis agunt in hęc inferiora, ſolum motum, lumenque recenſet, nullibique agit de occultis influentijs; quę propterea fruſtra ponuntur, quia ex eodem Ariſtotele omnes euentus ſubcęleſtes prodeunt proxime a calore, atque a frigiditate, veluti a cauſſis efficientibus immediatis, a cęlo autem vt a cauſſa communi, & remota; modo influxus ponuntur viris egregijs ſub ratione cauſſę proximę, ac peculiaris.

2. cæl. t. 42. 1. meteor. cap. 4.

4. meteor. cap. 1. & 2.

Subcęleſtia omnia proxime a calore, & frigore.

Amplius ratum illud eſt, certiſſimumque Ariſtoteli cęlum omniũ effectuum, quicunque ſub Luna oriuntur (vnum lumen excipas, qualitateſque primas tangibilium) cauſſam effectricem eſſe remotam, & communem; ſcribente Ariſtotele omnium euentuum in ſublunari mundo materialem cauſſam eſſe ipſamet elementa, effectricem vero virtutes corporum, quę ſemper mouentur, cęleſtium videlicet; quum autem certiſſimo conſtet vnicuique nullam remotam, & communem cauſſam effectum procreare poſſe ſine proximę, ac peculiaris interuentu; liquido iam apparet non poſſe cęlum aliquid vnquam in hæc noſtratia moliri, niſi peculiarium, proximorumque agentium (quæ omnia ſunt elementaria) miniſterio particulari; quod aperte colligas apud Ariſtotelem decernentem Mundum ſubcæleſtem ex neceſſitate continuum quodammodo eſſe ſupernis motibus, vt omnis huius inferioris mundi virtus inde regatur, & gubernetur tanquam particularis a communi cauſſa: ſi ergo virtus omnis mundi ſublunaris gubernatur à cæleſtibus lationibus, hoc eſt a cælo per motus varios ipſius; vt quid ponendi ſunt influxus? dixit autem lationes in numero multitudinis ſapienter Ariſtoteles, quia cælum duplici motu gubernat ſubcæleſtia; vnus motus eſt, quo & ipſum ſemetipſum mouendo circulariter vna in gyrum vertit elementum ignis, & ſupremam regionem aeris; alter eſt motus attritionis, quo radijs aſtrorum prope terram in reflexione multiplicatis comminuitur aer, & incenditur.

1. meteor. cap. 2.

Cauſſa remota non agit ſine proxima.

Cælum duplici motu gubernare infera.

Præterea quum ex Ariſtotelis præcepto ad perfectam cuiuſque rei dignotionem, quam ſcientificam appellant, oporteat nouiſſe maxime cauſſam primam, quæ propria, & proxima eſt eidem philoſopho; communi, & remota cauſſa, vt quæ deſeruiat Demonſtrationi Quia nuncupatæ, confuſam, & imperfectam cognitionem generante; ſane opus erat ſatores huius opinionis in tanta propoſiti difficultate manifeſtare potius cauſſam illam proximam, & immediatam ſublunarem, cuius opera vſæ cælorum vires commemoratis hominibus tam longam abſtinentiam tolerare poſſe conceſſerunt, quam inſinuare ſolum cauſſam illam remotam nihil propoſitæ quæſtioni lucis afferentem.

1. poſt. t. 5 & 30. 2. phy. t. 28 & 38 Scientiam qua cauſſa maxime pariat.

Verum dato, & non conceſſo mediantibus iſtis influentijs peculiaribus cęlum cauſſam eſſe, quare vnus homo, vel duo tantum ſimul inter tot millena millium adeo longum ieiunium ſuſtinere valeat eo quod vnus ille, vel alter homo inter ceteros eas diſpoſitiones habeat, quarum beneficio (vt afferebatur) ſolus ipſe capax fieret virium cęleſtium; quum iſtę diſpoſitiones in propoſito ſubeant rationem cauſſę proximæ, ac immediatæ, ſi non pręcipuæ, ſaltem coadiuuantis, & penitus neceſſarię; quumque præceptore Ariſtotele, ad exactam cuiuſque rei notionem, & ad abſolutam effectus cuiuslibet ſcientiam opus ſit ipſum reſoluere in vnamquamque ſui cauſſam primam, & immediatam; proculdubio tenebantur Clariſſimi viri explicarę quænam eſſent peculiares diſpoſitiones illæ, ratione quarũ prædicti homines in virtute ſiderum, & influentiarum cæleſtium potuiſſe dicuntur tandiu ab omni alimento abſtinere; ſic enim ſatisfeciſſent paullo magis ſtudioſorum deſiderio, qui in occultæ illius,

Loc. citat. & 8. meta. t. 13.

lius, & communioris cauſſæ aſſignatione nutant nihil omnino niſi voluntarium, tenueque tenentes. Non ergo ſtudioſis diuturni huius hominum ieiunij cauſſam anxie quærentibus plene ſatisfaciunt, qui abſolute illam referunt in cælorum, ſiderumque virtutes.

Diſſoluuntur argumenta propoſitæ ſententiæ, ac primum Celſi, & Apponenſis autoritate librata, oſtenditur non ſemper horum notitiam a cælis auſpicandam eſſe.

Cap. CLXXXVIII.

QVæ vero inſignes viri ſuam opinionem corroboraturi proferunt in medium, ea ſane tanti momenti non ſunt, vt probabilia reddant eorum dogmata. Quod nanque primum e Celſo adducitur, multifariam ſoluitur; in primis enim cæli nomine Celſus aerem intelligit, non mundum ſupra elementa gyrantem, de quo agunt viri doctiſſimi. Deinde vero Celſus cælum adducit veluti cauſſam ſine qua non, at nos agimus de cauſſa propria, & immediata. Deinceps autem Celſus ait cælum non quidem efficere tam longum ieiunium; ſed tantum ſuſtinere, ac perpeti, non impedire; ceterum nos quærimus cauſſam effectricem, & conſeruatricem, de qua ne verbum quidem Cornelius, qui ſolum probabile reddit ieiunium Barbari hominis illius, quem prope Nili fluenta videri ſolitum memorat ex Cleombroto Plutarchus. Quod poſtea ex Apponenſis autoritate deducitur, nihil nos turbat; etſi enim magna ſemper fuerit apud apud me ſeniorum, & ſpeciatim Apponenſis autoritas; eam tamen rationi præferendam nunquam exiſtimaui; quare vnde me retrahunt dudum allatæ rationes ab huius viri ſententia recedere non dubito. Deinde video Apponenſem paſſim ſuis in operibus multum aſtrologorum placitis, magiæque ſuperſtitionibus concedere, vt optime obſeruat etiam Champerius; quum igitur cæleſtes influxus primo ab aſtrologiæ, magiæque magiſtris inuecti, clam deinde in noſtratium Philoſophorum mentes irrepſerint; nulli mirum ſi philoſophis aſtrologica, magicaque reperta negauerimus. Deinceps autem ſpeciatim haud abſolute concedimus rerum cauſſas rimaturo in primis cæleſtia eſſe conſideranda; nam ſecus male feciſſet Ariſtoteles, qui rerum cauſſas indagaturus in Auſcultatione phyſica cæleſtium contemplationem ante omnia non aggreditur: etſi enim ſublunaria ſint ſubiecta ſuperis, ſic tamen iis ſubdita non ſunt, vt horum notitia inde petenda ſit; nam cæleſtia ſunt horum cauſſæ communes, &, ſi proximas addas influentias, occultæ, quæ ſuos effectus exacte manifeſtare nequeunt. Vlterius falſo etiam citatur Apponenſis; non enim vſquam ipſe tam longi ieiunij cauſſam determinate refert in virtutes aſtrorum, ſed multum de propoſito hæſitans duas affert cauſſas diuturnæ huius abſtinentiæ dubitabundus, nihilque certi determinans his notis inquiens, Et ideo ,, mirandum eſt non parum quod a fide dignis dicitur, quod quædam iuuenis in Normandia reperi- ,,
tur iam trigenaria per decem & octo annos non ,,
comedens. quomodo humidum ſit eius ſic calido ,,
proportionatum, quod non diſſoluitur eius viſco- ,,
ſitas; aut vis ſiderum in hoc operatur non parum. ,,

Ex quibus facile conſtare poteſt Apponenſem magis priori cauſſæ tribuiſſe quam poſteriori, quam elegerunt viri clariſſimi; licet neutri penitus acquieſcere videatur; nos vt poſteriorem modo non admittimus, ita priorem partim diſcuſſimus apud Albertum, partim examinabimus infra ſuo loco.

Lib. 3. c. 4 — *De oracul. defectu.* — *Calorum influxuũ autores astrologi, & magi.* — *10. probl. vlt. mo.* — *Cap. 151. & ſequ.* — *Lib. 3. ca. 53. & ſequentis.*

Influentias non eſſe cauſſas ieiunij, aliorumue effectuum abditorum, ac ſpeciatim conuerſionis magnetis ad polum. Cap. CLXXXIX.

ALiud vero argumentum deſumptum ex eo, quod a cælo prodeant effectus duplicis naturæ, manifeſti nimirum, & occulti ea ratione, vt euidentes effectus a notis cæli virtutibus oriantur, quæ ſunt lumen, ac motus; abditi uero euentus conſimiliter ab occultis cæli viribus proficiſcantur, quas appellant influxus; ideo tollitur, quia etſi a cælo vniuerſi ſublunares prodeant effectus, quorum alij euidentes ſunt, alij abſtruſi; non tamen proinde illi manifeſti ſunt quia pendeant a manifeſtis cæli viribus; hi vero abditi, quia ab occultis influentijs; ſed longe alia de cauſſa, nimirũ, quia cælum quum ſit cauſſa communis, & remota ſemper aliam ſublunarem cauſſam proximam poſtulans in rerum procreatione, res illæ dicuntur manifeſtæ, quarum cauſſa immediata liquet; occultæ uero, quarum cauſſa immediata latet. Quod vlterius affertur eoſdem influxus in eadem regione non omnes homines abſtinentes efficere, ſed illos tantum, qui diſpoſitiones requiſitas habeant ad ieiunium, ſicut idem ſol præſentes niues colliquat, non arbores, non lapides; ſuperius allatas rationes in hanc opinionem id nequaquam demolitur, ob diuerſitatem naturarum comparationi ſubiectarũ; non enim habent eandem rationem ieiunantes homines ad alios, quam habent niues ad lapides, & arbores; nam omnes homines ſpecie conueniunt, qua nix differt ab arbore, & vtrumque hoc a lapide; immo qua ratione quælibet nix, vel cera præſente Sole colliqueſcit; ſic prorſus omnes homines in eadem regione eidem influxui ſubditi conſimiliter ieiunium protrahere diu deberent, ſi huiuſmodi eſſent influxus in rerum natura. Quod autem ad eorum tutelam affertur generatim de magnetis conuerſione ad polum, de maris æſtu, ac de ortu frigiditatis a cælo, argumentum eſt non procul a paralogiſmo petente principium; in eo enim euidenter probatur ignotum per ignotius, aut ſaltem per æque ignotum; apud Philoſophos etenim qua ratione magnes ad polum ſemper conuertatur, mare perpetuo ſtatutis horis fluat, refluatque, & frigiditas a cælo naſcatur, ignotius eſt quam vtrũ cælũ, præter motũ & lumen, occultas habeat influentias in hæc noſtratia; vel ſaltem æque ignotum; quum immortales de propoſitis adhuc vigeant inter doctiſſimos viros controuerſiæ. Deinde ſpeciatim

Effectus cæli euidentes, & occulti vnde dicantur.

functiones humanæ, haud tamen obliterantur operationes naturales, ſeu vegetales, inter quas eſt nutricatio, & auctio: ſed & ſi demus has quoque obliteran, non ideo fiet vt obſeſſi non viuant vitam animalem, & humanam; quippe vita eſt ante actiones, & ab iis non pẽdet, nec vna vita cedere poteſt alteri niſi per mortis interuentum; ſi ergo non viuunt obſeſſi vitam animalem, & humanam, mortui certe erunt homines; recedenteque Dæmone reuiuiſcent iterum ſæpiſſime de vna in alteram vitam commigrantes; quod placitum eſt mere voluntarium. Deinde vero Dæmone obſeſſi pauco tempore a ſpiritu agitantur, vt opera ſupra humanæ naturæ conditionem efficiant; integros menſes, & annos vitam Dæmoniam agere continue ſemper ab humanis operationibus ociantes nunquam obſeruati fuere. Deinceps autem noſtri abſtinentes probe humanas functiones edebant, quieti viuebant nullo ſpiritu perciti, vt procul abeſſet Dæmonis natura omnis. Quod ſecundo affertur iuuenis Arabæ ieiunium Dæmone clam ſuggerente cibum, ſufficiens non præbet argumentum in aliis abſtinentibus, quibus cum Dæmone nullum fuiſſe commercium obſeruatum eſt. Apuleius quoque parum fauet viris egregiis, nam loco citato nõ refert ipſe cauſſam longioris abſtinentiæ in Dęmonis commercium, ſed in hauſtum ſpirituum, hoc eſt halituum, qui e terræ penetralibus halant alicubi; qua de re infra commodiori loco.

Ex vna in aliam vitam tranſitus non eſt niſi per interitum phyſic.

Qua ratione Ariſtoteli fiant ſomnia futurorum præ-nuncia, & actiones hominum referantur in naturam, caſum, & in Dæmonium.

Cap. CLXXXIV.

De ſomn. & vig. c. 1

QVod poſterius afferebatur ex Ariſtotele, Humanarum actionum cauſſam alias referendã eſſe in hominem ipſum, alias in Dæmonium, alias in naturam, alias in caſum, ſiue fortunam; quaſi Ariſtoteles quatuor agentia diſtincta proferat incompatibilia, vnde ſeorſum prodeant actiones humanæ; id non bene allatum fuit; haud enim habent hunc ſenſum verba Philoſophi ſic dicentis,
„ Et vtrum in ſomnis contingit futura præuidere,
„ an non contingit; & qualiter, ſi contingit; & v-
„ trum agenda ab homine ſolum; an ea, quorum
„ numen, ſiue Dæmonium habet cauſſam, & natu-
„ ra fiunt, & a caſu: hæc ille. Quæ ita interpretabere, vt his verbis perſpicue ſibi proponat Ariſtoteles agendum de ſomniorum natura, vtrum ſcilicet contingat in ſomnis præuidere futura, & quomodo; an non; & vtrum præuideamus agenda ab homine ſolum; an etiam ea præuidere poſſimus, quorum cauſſa eſt Dęmon, ſiue hęc a natura fiunt, ſiue caſu; quæ nanque ab homine aguntur, quia pendent ab eius libero arbitrio, quem alia non poſſunt, Deus ipſe cogere non vult, ideo ab homine ſolo prodire dicuntur: at vero quæ natura fiunt, vel caſu, ea in Dæmonium, ſeu numen Ariſtoteli referuntur, qui opinatur omnes virtutes mundi ſubcæleſtis (vna excepta voluntate, ac mente hominis, quæ vere virtus non eſt mundi huius inferioris, quum ab agente ſublunari non pendeat) gubernari ſuis in functionibus a virtutibus mundi ſuperioris, quæ obtinent naturam numinis, atque Dæmonii. Niſi dicamus loco citato Ariſtotelem quærere vtrum ſomnia, quibus futura præuidentur, ab homine pendeant ſolum, nimirum a ſpectris rerum antea viſarum, quæ ſint imagines etiam futurarum;

Locus Ariſt. illuſtratus.

2. de gen. an. cap. 3.

1. meteor. cap. 2.

nam mens humana quod optat
Dum vigilat ſperans per ſomnum cernit idipſum;

quod & belliſſime cecinit Lucretius

Lib. 4.

Et quoi quiſque fere ſtudio deuinctus adhæret,
Aut quibus in rebus multum ſumus ante morati,
Atque in qua ratione fuit contenta magis mens,
In ſomnis eadem plerumque videmur obire,
Cauſidici cauſsas agere, & componere leges,
Induperatores pugnare, ac prælia obire,
Nautæ contractum cum ventis cernere bellum,
Nos agere hoc autem, & naturam quærere rerũ
Semper, & inuentam patriis exponere chartis.

quæ poſtea ſuccedentia ſomnis fidem adhibent, veluti præſagiis; quærit ergo Ariſtoteles vtrum ſomnia prænuncia futurorum ab homine pendeant ſolum; an a Dæmonio; a quo immitti ſomnia infra ſcripturus eſt; an a natura, hoc eſt a temperamento, quod Hippocrati dicitur natura morborum medicatrix; obſeruatum eſt enim ſæpe bilioſos ignea, pituitoſos aquea, & omnino plerunque homines temperamento ſimilia ſomniare; an demum caſu, quia ex multis imaginibus in phantaſia ſeruatis quandoque dormientibus ea ſpectra conſtituuntur, quorum ſignificata caſu vigilantibus accidunt: ſane his quomodo velit Ariſtoteles poſſe homines virtute Dæmonis diu a cibis abſtinere, tu ipſe iudica; mihi quidem longe aliud eſt homines diuturnum ieiunium ferre vi Dæmonis, qua de re nunc nobis inſtituta eſt diſputatio, ab eo quod eſt homines tum in ſomnis præuidere poſſe illa, quorum Dæmonium habet cauſſam, tum ſomnia, quibus futurorum præuidentia continetur, a Dæmonio habere. Addo vſque adeo falſum eſſe actionum humanarum, quas non niſi ab homine velut a cauſſa efficiente prodire millies in Ethicis, & alibi paſſim monuit Ariſtoteles, cauſſam Ariſtoteli referendam eſſe alias in hominem ſolum, alias in Dæmonium, alias in naturam, alias in caſum; vt nihil opus ſit vlteriori confutatione. Ceterum eſto Ariſtoteleum dogma Humanarum actionum cauſſam alias referendam eſſe in hominem ipſum, alias in Dæmonium, alias in naturam, & alias in caſum, vt affertur; his tamen haud ſtatuit Ariſtoteles Dæmones habere vim ſupra naturæ facultatem; alioquin quum ea ratione in allato dogmate contradiſtinguatur caſus, & homo a natura, qua & Dæmonium; ſane quo nomine Dæmonium ea efficere poſſe dicitur, quæ a natura effici nequeunt; eodem quoque dicendum eſſet caſu, & ab homine fieri, quæ naturæ viribus effici non poſſunt; quod omnem Philoſophiam tur-

Lib. de Diuin. per ſomn. cap. 2.

Natura morborum medicatrix quid ſit Hipp.

Caſus eſt agens naturale. 2 ph t 49 & ſequ.

Actionũ humanarum quadruplex differẽtia.

bat, qua certo decernitur homo eſſe agens naturale, caſus item eſſe agens naturale, licet ſit agens per accidens; vt fuſe nos docuit Ariſtoteles: verum allatæ propoſitionis ſenſus eſſet, actionum humanarum bis geminam eſſe differentiam quoad ſui cauſſas, prout homo agens vario ſe ſe habet modo; nam conſulto aliquid agens ex propria voluntate illud efficit, cuius cauſſa eſſe dicitur homo ipſe; agens vero quidpiam furore aliquo agitatus, ſiue in Ecſtaſim raptus, aut melancholicus homo, illud ipſum efficere dicendus eſt ex Ariſtotele ſecundum naturam Dæmoniam; huiuſmodi nanque affectus, quibus acti homines ſupra humanam conditionem mirabiliores quaſdam actiones moliuntur, ſimiles actionibus Dæmonum, non abre

Natura Dæmonia quid apud veteres.

veteribus naturæ Dæmoniæ nomine vocabantur; nanque furioſos, ſiue melancholicos, & Ecſtaticos ea plerunque facere obſeruabant, quæ ſupra conſuetas actiones hominum Dæmoniaco furore correpti oraculorum ſacerdotes efficiebant; illi enim dormientes præuidebant futura; hi vero vigilantes eadem prædicebant: Agens autem homo aliquid citra cogitationem, ac voluntatem, illud efficere dicitur ſecundum naturam; nanque multa quum ſint in homine actiua principia variarum operationum, nimirum rationalis anima, ſentiens, vegeta, corpulentia, grauitas, calor, & alia multa; quum ſenioribus philoſophis naturæ nomen etſi commune ad omnes formas, peculiari tamen ratione concedatur formis elementorum, & miſtorum anima carentium, & aliquando etiam vegetali animæ ad rationalis, & ſenſitricis differentiam, exiſtimantibus principia cum cognitione operantia vocanda eſſe nomine animæ; quæ vero citra cognitionem ſuo munere fungi conſueuere, nomine generis recte naturas appellari; quo ſenſu vulgata ſunt axiomata, Perfectiſſimum opus naturę eſſe generare ſibi ſimile; Frigidum non ingredi opera naturæ; Naturam eſſe rudem, atque ignaram, ſiue omnis cognitionis expertem: duobus etenim prioribus theorematibus apertum eſt naturæ nomine ſignificari animam vegetalem, cuius operatio Ariſtoteli eſt generare ſibi ſimile; & in omni ſua functione ceu inſtrumento ſemper vti calore, nunquã autem frigore: tertio demum placito conſtat naturæ nomine deſignari omnes formas phyſicas infra ſenſitricem, & rationalem animam, cui vtrique ſoli vis ineſt cognoſcendi: dum igitur homo agit aliquid beneficio animæ vegetantis, aut aliarum formarum, quæ ſibi competunt, quatenus eſt vegetans, vel miſtum corpus, illud efficere dicitur, cuius cauſſa eſt natura; quo ſenſu in homine appellant Medici functiones animæ vegetalis nomine operationum naturalium, ad differentiam operationũ animæ ſentientis, & rationalis, quas nuncupant animales: Agens denique homo aliquid præter inſtitutum dicitur caſu, & fortuito agere: Vnde conſtat naturæ nomen ſumi poſſe tum generatim, tum etiam ſpeciatim; generatim omnes formas abſolute complectitur, qua ratione quicquid agit homo, id omne a natura fieri dicitur, quoniam homo eſt agens mere naturale; ſpeciatim vero naturæ vox indicat formas ſine cognitione agentes; quare humanarum actionum ſcite quatuor differentiæ aſſignantur; vt quæ ſunt à formis cognitricem vim non habentibus, nimirum ab anima vegetali, a natura fieri dicantur, e natura illa ſcilicet, quæ rudis, & ad vnum eſt determinata: quæ ab anima ſenſitrice, ac rationali pręter intentum hominis operantis, caſu, & fortuna perfici: quæ ab iiſdem animis volente homine, animaduertente, ac ſui compote, ab homine ſolum exoriri; quæ tandem ab homine fiunt vel non animaduertente, vel furore quocunque acto, vel ab occulto aliquo agente impulſo, a natura Dæmonia ſcite fieri notantur; ita vt quatuor allata principia ſint determinantia genus operationum humanarum ad certa capita, licet omnes abſolute ſint operationes phyſicæ, ac naturales; & hoc ſenſu naturam Dæmoniam efficere quid ſupra vires animæ vegetalis, vt præuidere futura in ſomnijs concedimus; at impedire, ſeu tollere actiones naturæ alioqui neceſſarias, cuiuſmodi nutricatio eſſe dicitur Viris Clariſſimis non concedimus; neque id vnquam ex Ariſtotele colligi poterit. Quare formaliter ad argumentum, dato, & non conceſſo toto antecedente, quo ſtatuitur cauſſam humanarum actionum referri debere vel in hominis voluntatem, vel in naturam, vel in caſum, vel in Dæmonium; conceſſo itidem aſſumpto in ea parte, qua dicitur adeo longi ieiunij cauſſam referendam non eſſe in hominis voluntatem, neque in caſum; negamus aliam partem, qua dicitur eandem cauſſam referendam non eſſe in naturam; talis etenim eſt aliquorum hominum natura, qualis ouorum, & ſeminum, ac irrationalium quorundam, quæ diu viuunt ſine alimento. Vel concedentes totum argumentum, nempe tam longę abſtinentię cauſſam in hominibus eſſe naturam Dæmoniam; dicimus Ariſtoteli

Natura Dæmonia quid Ariſtoteli.

per naturas Dęmonias non ſignificari ſemper naturas Diuiniores, cuiuſmodi ſunt abſtractæ mentes, ſed aliquando cauſſas occultas ſolum, & latentes; reuera etenim abdita eſt noſtri propoſiti cauſſa, & vſque adeo abdita, vt non mediocriter nobis vna cum viris doctiſſimis in eius indagine ſit inſudandum: Ariſtoteli autem naturam Dęmoniam non eſſe Diuinam, liquido conſtat ex eo, quod ipſe alicubi fatetur à Deo non vtique mitti ſomnia, quæ tamen Dæmonia ſunt; quum natura Dęmonia diuina non ſit. Sed eſto natura Dęmonia Diuina, illud etiam conſtat ex Ariſtotele cauſſis occultis etiam phyſicis applicari nomen Diuini; ſcribit enim alibi aliquos exiſtimare Fortunam eſſe cauſſam immanifeſtã humano intellectui, tanquã Diuinum quiddam exiſtens: ſi ergo Diuini, ac Dęmonij nomen haud aliud ſignificet, quam naturã latentem, & abſtruſam; vltro damus homines diu a cibis abſtinere virtute aliqua Dæmonia; quæ tamen nobis eſt inueſtiganda, & explicanda: Sin autem, vt putant viri egregij, Dæmonia hæc virtus indicet nobis poteſtatem mentis abſtractę, ſiue beatæ, ſiue damnatæ, negamus in eam referri debere tam longi ieiunij cauſſam, quo memorati abſtinentes dudum excelluere.

Natura rudis, & ad vnum determinata quæ ſit.

Generatio vt ſit naturæ opus perfectiſſimum.

Frigidum vt non ingrediatur opera naturæ.

Natura vt ſit rudis, & ignara.

2 de an. t. 34. 42. 47. 49.

2. de an. t. 41. & 50.

Vide lib. 4 cap. 9.

Vegetalis anima propria operatio, & conditio

Fũctiones animæ vegetæ cur medicis dicantur naturales operationes.

De Diu. per ſom. c. 2

2 phy. t. 47.

Diuinum veteribus dicitur id quod latet humanũ intellectũ.

Quo

Quo ſenſu ex Ariſtotele alimentum ad animatum referatur, & ſit non ſecundum accidens, ſed per ſe: ac vtrum per ſe includat neceſſitatem. Cap. CLXXXV.

2. de an. t. 46.

QVod vero poſterius adducitur ex eodem Ariſtotele, ſecundum naturæ decreta nutrimentum ad animatum referri, & eſſe non ſecundum accidens, ſed per ſe; atque ideo animatum abſque alimento eſſe non poſſe, tum quia quæ ſecundum eſſe, ac per ſe inuicem referuntur, nequeunt ſeparata conſiſtere; tum etiam quia quæ per ſe competunt alicui, eadem illi ex neceſſitate inſunt; hoc inquam argumentum nos non cogit viris clariſſimis aſſentiri; nanque aliud eſt alimentum eſſe, hoc eſt pertinere ad animatum, & non ſecundum acci-

2. de an. t. 46.
Ariſ. locus explicatur.

dens; quæ eſt Ariſtotelis ſententia loco citato; & aliud eſt alimentum referri per ſe ad animatum, ſiue alimentum, & animatum eſſe inuicem correlatiua ſecundum eſſe; de qua re nulla eſt mentio Ariſtoteli, oppſiotum ſine vlla probatione gratis aſſumentibus viris egregijs. Sed reuera ſenſus Ariſtotelei dogmatis eſt, vt alimentum habeat potentiā non accidentalem ad animatum; quippe quod aptum natura eſt tum animatum alimento vti, quatenus eſt animatum; tum quoque alimentum per nutricationem verti in ſubſtantiam animati, quatenus animatum eſt; propter hanc ergo potentiam, quam habet alimentum ad hoc vt vertatur in ſubſtantiam viuentis, recte ſcribitur Ariſtoteli alimentum eſſe ad animatum, & non ſecūdum accidens; attamen ideo non ſequitur vt alterum ſine altero eſſe non poſſit; ſiquidem vt alimentum eſſe poteſt abſque animato; quid enim prohibet panem, vinū, carnes aſſas, & alia nutrimenta ſupereſſe corruptis omnibus animatis? ita poteſt animatum diu perſiſtere ſine alimento. Addo materiam habere potentiam eſſentialem ad formam futuram in particulari, ac ſpeciatim quoque ad animam rationalē; alioquin ex aduentu formæ materiei habenti ad ipſam ſolum accidentalem potentiam non poſſet fieri vnum niſi per accidens; quum tamen conſtet

2. de an. t. 7.
7. meta. t. 49.
Vt ex duobus fiat vnum per ſe.

apud Ariſtotelem ex materia, & forma futura, etiā ſi fuerit anima rationalis, fieri vnum per ſe ob id tantummodo, quoniam altera ſe habet ad alteram vt res in potentia ad ſui actum: Ne dicamus actū eſſentialem reſpicere potentiam item eſſentialem; modo conſtat potentiam nihil eſſe aliud quam relationem; & materiam ſeparari a qualibet forma ſigillatim, & ſine qualibet peculiari conſiſtere poſ-

De ortu an. hum.
De vita.
2. de an. t. 21.
12. meta. t. 16. 17.

ſe, ac viciſſim rationalem animam ſine materia poſt hominis obitum remanere; vt fuſe alibi ex Ariſtotele diſputauimus: iterum ergo colligas, & animatum ſine alimento conſiſtere poſſe. Amplius eſto Ariſtoteleum dogma propoſitum, nempe alimetum referri ſecundum eſſe per ſe ad animatum; haud tamen ideo fiet vt alterum ſine altero eſſe

De Adaliquid.
Nō omnia relatiua eſſe ſimul natura.

nequeat; quoniam vel Ariſtoteli relatiua etiam ſecundum eſſe, vt ſenſus & ſenſibile, ſcientia & ſcibile, ſimul natura non ſunt, & alterum ſine altero eſſe poteſt; ſcibilis etenim eſt quadratura circuli, cuius rei nondum ſcientia eſt; ita quid prohibet corruptis omnibus animalibus ſenſibile permanere ſine ſenſu? ſed hac de re fuſius Ariſtoteles. Ceterum reuera ex Ariſtotelis doctrina clare ſatis elicere poſſumus alimentum & animatum non eſſe adinuicem correlatiua ſecundum eſſe, ac omnino

Alimentū non eſſe ad aliquid.

de prædicamento Ad aliquid; quum vtrumque ſit in genere ſubſtantiæ; quare quo nomine Ariſtoteles abſurdum eſſe duxit ponere in cathegoria eorum, quæ ſunt Ad aliquid, manum, caput, & quidpiam aliud de coordinatione ſubſtantiæ; eodem plane debent Philoſophiæ cultores inconueniens exiſtimare, ſi quis reponere præſumat inter relatiua ſecundum eſſe alimentum, & animatum; quæ omnium conſenſu pertinent ad prædicamentum ſubſtantiæ. Præterea neque illud ſuſpicione caret, quod inquiunt, quæcunque ad vnum pertinent per ſe, omnia illi conuenire de neceſſitate; atque ideo alimentum, quod ex Ariſtotele ad animatum ſpectat non ſecundum accidens, ſed per ſe, illi conuenire neceſſario; quandoquidem in Ari-

1. poſt. t. 8. 9.
Non idem eſſe per ſe, ac non ſecundum accidens.
De omni duplex.

ſtotelis doctrina non idem penitus eſt per ſe, ac nō ſecundum accidens; propterea quod inter hæc medium intercedit, quod Logicis dicitur De omni; quod medium duplicis eſt differentiæ; nam alterum neceſſitatem non excludit, nempe poſterioriſticum appellatum; alterum uero abſque neceſſitate eſt, quod prioriſticum nominant: quare dicens Ariſtoteles alimentum eſſe ad animatum non ſecundum accidens, viris clariſſimis non ideo concedet alimentum ad animatum referri per ſe; verum tantummodo ſecundum dictum de omni, & hoc

Per ſe duplex.

non tale, quod ſemper neceſſitatem includat. Amplius dato non ſecundum accidens eſſe per ſe, dic per ſe item duplicem habere naturam; nam aliud prioriſticum ſimiliter cognominatum neceſſitate caret, aliud poſterioriſticum appellatum neceſſitatem obtinet: quocirca ſcribens Ariſtoteles alimentum eſſe ad animatum non ſecundum accidens intelligendus eſt per ſe quomodocunque, non ſpeciatim per ſe neceſſarium, quo de agunt ſolertes viri, & Ariſtoteles locis adductis; quod enim per ſe eſt

1 poſt. t. 10. 15. 19.
2. phy. t. 3
Non omne per ſe eſſe neceſſariū

quomodocunque, id non protinus neceſſario eſt; nanque Ariſtoteli tum natura eſt principium motus, & quietis in quo eſt primum, per ſe, & non ſecundum accidens; quum tamen id, in quo natura eſt, naturale corpus non ſemper neceſſario moueatur, & quieſcat; ſed aliquando motu careat, aliquando quiete, immo terra nunquam moueatur, cælum nunquam quieſcat; tum omnia natura-

1. cal. t. 5.

lia corpora ſecundum ſe eſſe mobilia ſecundum locum, quæ tamen non ſemper, nec vbique neceſſario mobilia ſunt; nam in ſuo loco exiſtentia per ſe mobilia non ſunt. Deinde alimentum eſſe, ſiue pertinere ad animatum non ſecundum accidens, ſiue per ſe, ac ex neceſſitate, verum eſt cathegorematice (vt aiunt) non autem ſyncathegorematice; nempe quoniam alimentum neceſſario competit vniuerſo generi animatorum ſubcæleſtium, ſiue vniuerſis viuentibus ſublunaribus generatim; non autem vnicuique animato ſeorſum accepto,

Neceſſitas duplex in rebus.

vt putant viri periti. Deinceps autem duplex rebus ineſſe neceſſitas obſeruatur; alia completa, ſi-

ue perſe-

ue perfecta; quæ includit vniuerſalitatem ſuppoſitorum, ac temporis etiam; alia incompleta, & imperfecta, quæ ſolum complectitur vniuerſitatem ſuppoſitorum, excluſa vniuerſitate temporis: modo alimentum competit animatis ex neceſſitate, non quidem completa, qua oporteat animatum quoduis qualibet differentia temporis ali; vt cenſent viri celebres; ſed incompleta, qua ſufficiat animatum quodcunque aliquando ſaltem nutriri. Quinimmo potius ex Ariſtotele neceſſarium trifariam dicitur, nimirum quod vi, & præter inclinationem; alterum ſine quo non bene eſſet; tertium quod non aliter contingit ſe habere; modo alimentum viuentibus neceſſarium non eſt quia illis vi, & præter inclinationem conueniat; neque etiam quia ipſis competat ſimpliciter adeo quod aliter ſe habere nequeant; ſed alimentum animatis neceſſarium eſt ſecundo modo, quia ſine ipſo non bene eſſent: Alioquin oua, & ſtirpium ſemina, quæ demonſtrauit Ariſtoteles non minus viuere quam ſtirpes; immo & brutorum quamplurima hyeme in terræ cauernis latitantia non eſſent animata, quo tempore alimentis non vtuntur; quod tamen viri clariſſimi non dixerint. Ita ergo eorum ſententiæ ſubſcribendum non eſt, qui cauſſam longi huius ieiunij referunt in virtutem Dæmonum.

12. meta. t. 38.

Neceſſarium triplex Ariſtoteli.

Alimentū vt ſit neceſſarium animatis.

2. de gen. an. cap. 3. & 4.

Decimaſeptima opinio Apponenſis & poſt eum Rogerij Bacconij cauſſam diuturnæ abſtinentiæ referentis in virtutes aſtrorum, quas vocant alij peculiares influentias, a quibus pendet tum magnetis conuerſio ad polum, tum maris æſtus, tum frigiditas in hæc infera. Cap. CLXXXVI.

AGgredi nunc par eſt eorum opinionem, qui cum Rogerio Bacconio exiſtimarunt cauſſam adeo longi ieiunij referendam eſſe in poteſtatem ſiderum, nempe in occultas illas cælorum vires, quas peculiari vocabulo cæleſtes influxus, ſiue influentias nuncupare conſueuerunt: Hi ſibi proponunt in Ducem tum Cornelium Celſum, qui longum ieiunium in cæli rationem apertiſſime refert; tum Petrum Apponenſem, qui primū generatim precipiat rerum cauſſas rimaturo antea cæleſtia contemplari, quia hæc noſtratia ſuperis illis ſint omnino ſubiecta, ita ut varie per eorum influentias permutentur: deinde vero ſpeciatim miratus non parum tum longæ abſtinentiæ cauſſam referri poſſe in proportionem humidi ad calorem, vt non diſſoluatur eius viſcoſitas (iure autem miratur qui negauit temperamentum æquale) potius eius quod a fide dignis dicitur de quadam iuuene trigenaria in Normandia per decem & octo annos haud comedente, cauſſam eſſe ait vim ſiderum, quæ in propoſito non parum operetur. His adijciunt celeſtia corpora in hæc inferiora non ſolum motu, & lumine certos, euidentes, & quotidianos effectus operari; verum etiam aliquando abditis influxibus euentus alios raros, & admirabiles procreare; inter quos cælorum partus rariſſimum, & admirandum hoc ieiunium referre in occultas illas aſtrorum vires, quas influentias appellant, nihil

Lib. 3. cap. 4.

10. probl. 9.

10. probl 68.

5. prob. 32.

eſt quod impedire valeat; immo rationi ſummopere conſentaneum videtur; quemadmodum enim ſolis idem ſidus præſentes niues colliquat, nō lapides, aut arbores; ita prorſus idem cælorum aſpectus, eademque cæleſtis influentia hunc potius hominem quam ceteros eo priuilegio donat, vt diu ab alimentis abſtinere valeat, quia hic eas diſpoſitiones obtineat ad ieiunium, quas reliqui homines non habent; ſunt enim cæli agentia naturalia; phyſica vero efficientia non agunt niſi in ſubiectum bene diſpoſitum. Sed ne videantur ſuæ opinionis fundamentum in tanta rerum controuerſia gratis aſſumere, tribus præcipue argumentis comprobare ſtudent cælum in elementarem regionem agere nedum motu, & lumine, verum etiam occultis illis viribus, quas vocant influentias; quorum primum deſumitur a conuerſione magnetis ad polum; quotidianis enim experimentis comprobatur acum attritu magnetis cuſpide confricatam in quacunque huius noſtri hemiſphærij parte conſtiterit, ſemper trahi a polo ārctico, ſiue a cæli partibus polo propinquis; nam vbique cuſpidem eo ſponte conuertit; quam ſane vim attractoriam, ſeu conuerſoriam cælum magneti, & acubus eo illitis non immittit lumine, aut motu; non lumine tum quia polus partem cæli diaphanam occupat, non lucidam; tum quia in aere nubilo nulla e cęlo acubus impertita luminis ſcintilla, nihilominus ad polum acus magnete illitas conuerti, atque in ſerenitate obſeruant nautæ: nō motu, tum quia polus in cęlo eſt immobilis; tum quia partes polo proximę vſque adeo lento motu circunuoluuntur, vt eum hucuſque ad nos nulla ratione demittere valeant: ſi ergo magneticarum acuum conuerſio ad polum a cælo eſt, non aliunde quam ab influxu ortum ducere poteſt. Secundum vero argumentum influentiarum poſitionem roborans, deſumitur a fluxu, & refluxu maris, ac pręſertim Oceani; ſiquidem communi philoſophorum conſenſione huius ordinati motus aquarum cauſſa refertur in Lunam; quum tamen id Luna nec motu, nec lumine valeat efficere; non lumine, tum quia fit ſępe non apparente Luna in eo hemiſphęrio, nec vllam ad ipſum luminis fauillam effundēte; tum quia Luna Soli coniuncta, quo tempore nullum, vel minimum lumen ad nos demittit, vehementius aquarum elementum mouet, maioreſque ciet vndarum reciprocationes, oceanique aſſultus; non motu, quia orbis Lunę motus nō deſcendit infra ſupremam regionem aeris, nulloque pacto pertingit aquas ſub aere infimo locatas Ariſtoteli; & eas ſi pertingit, vſque adeo tardus eſt, vt magnam aquarum molem tam celeriter agitare, vt in æſtu conſpicitur, veriſimile non ſit: Neceſſario igitur a Luna influunt in aquas occultæ quędam vires, quibus fluunt ſtatis horis aquæ, ac refluunt vice perpetua. Tertium argumentum influētias inuehēs deſumitur a frigiditate, quam a cęlo prodire in hęc inferiora certum eſt, non motu, neque lumine; quum hæc duo ſint principia caliditatis; neque immobilitate; quum hæc priuatio quædam ſit, quæ frigiditatis, vt pote qualitatis poſitiuæ, apte cauſſa

1. meteor. cap 4.

non

quam demonſtratiuo, & neceſſario, nec ſolo; ſed veluti probabili, à ſigno, & cum alijs; quæ omnia ſimul ſimplices diſcipulorum mentes captiuare poterant in veritatis fidem: alioqui nec poſt reſurrectionem glorioſus Dominus alimentis indiguit ad nutricationem; conſimiliter enim ali non poteſt corpus glorioſum, & ſpiritus incorporeus, ſiue phantaſma; & conſimiliter vtrumque citra nutricationem comedere poteſt; verum quia diſcipuli ante aduentum Sancti Spiritus ſimplici mente prędit fortaſſis opinabantur differre veros homines à phantaſmatibus, ac ſpiritibus incorporeis, quod illi cibis quomodocunque vti deberent, hi autem nequirent; hoc apprime noſcens Dominus, ſcite huiuſmodi argumento ad eorum fidem viuificandam vſus eſt, quamuis abſolute non demonſtratiuo, ſed probabili. Non eſt igitur hac in re ijs aſſentiendum, qui cenſent homines diuturno ieiunio celebres non eſſe corpora phyſice viuentia, ſed cadauera, vel alia corpora Dæmonibus aſſumpta.

Decimaſexta opinio aſſerentium abſtinentes noſtros eſſe homines, at non viuere vitam humanam, ſed Dæmoniam, quæ cibis non indiget, vt ait Iamblichus.

Cap. CLXXXI.

IAmblichus inter Platonicos philoſophus non ignobilis occaſionem præbuit hac in re viris doctiſſimis nouam opinionem haud multum à ſuperiori differentem comminiſcendi; quum enim aliquando ſcripſerit ille homines diuinitus afflatos non viuere vitam animalem, nec habere actiones humanas, ſed viuere vitam diuinam, & operationes habere admirabiles, quaſi anima ipſorum ocietur, & Dæmon in eis ſit pro anima; hi cenſent abſtinentes noſtros Dæmone obſeſſos eſſe, ac viuere vitam Dæmoniam, Dæmoniſque virtute adeo longum ferre poſſe ieiunium duplici ratione; altera eſt, quia Dæmon iſtis abſtinentibus clandeſtinum alimentum in corpus inſinuet, inſenſibiliter etiam ex eorum corpore ducat excrementa, vel tale nutrimenti genus ipſis ſuppeditet, vnde nulla, vel inſenſibilia ſolum ſegregentur excrementa; huiuſmodi vero fuerit alimentum optimi ſucci; clanculum autem poteſt Dæmon in eorum corpus alimentum intrudere, tum ipſis non animaduertentibus, tempore ſomni; tum etiam ipſis ſolis id ſentientibus: quocirca ijdem ieiunium aut ſimulauerint noſcentes aſtum Dæmonis, aut potius verum eſſe crediderint ignorantes ſe cum Dæmone vllum habere commercium: quod à Sancto Proſpero Aquitanico contigiſſe fertur iuueni cuidam Arabæ, quæ Carthagini à Dæmone obſeſſa fere tres menſes ieiunaſſe viſa, tandem aſſumpto ſanctiſſimo Domini corpore liberata retulit noctu ab aue ſibi liquorem quendam in fauces inſtillari conſueuiſſe: Sed & Apuleius aperte fatetur ſpiritus quoſdam admirandos eſſe, ex quorum religione Lymphantes alij ſine cibo potuque

Lib. de myſter. ægypt. cap. 24 25.

Lib. de promiſſ. & præd. c. 5.

Lib. d. mūdo.

ſint; pars vero præſagijs effantes futura: ſed altera ratio eſt, quia Dæmon hac in re præſtet, quod natura intra ſui cancellos permanens agere non valet; quod quidem placitum & eo Ariſtotelis dogmate confirmari videtur, quo ipſe aliquando apertiſſime admonet humanarum actionum cauſſam alias referendam eſſe in hominem ipſum, alias in Dæmonium, alias in naturam, alias in caſum, ſiue fortunam, perſpicue innuens aliquos effectus à Dęmone fieri, quorum origo non eſt à natura; cuiuſmodi eſt longa hæc abſtinentia; nanque alibi non minus clare docuit Ariſtoteles iuxta naturæ leges alimentum ad animatum referri, & eſſe non ſecundum accidens, verum per ſe; quum illud certo conſtet relatiua ſecundum eſſe, ac per ſe illius eſſe conditionis, vt alterum ſine altero nunquam reperiri valeat, quippe quæ ſunt ſimul natura; vnde fit vt neceſſario fateri cogamur animatū ſine alimento eſſe non poſſe; & eo magis, quo Ariſtoteles ait animato alimentum conuenire non ſecundum accidens, ergo per ſe, igitur ex neceſſitate; nanque in poſteriori Analyſi manifeſte ſanxit Ariſtoteles quæcunque alicui per ſe inſunt, ea ipſi ſemper, & neceſſario ineſſe: Quum itaque iuxta naturæ leges viuentia ſubcæleſtia ſine alimenti vſu nequeant conſiſtere; quum illud etiam omnibus concedi vltro debere videatur, tam longę abſtinentiæ cauſſam referendam non eſſe in hominis voluntatem, neque in caſum, aut fortunam; ex vi decreti Ariſtotelei ſuperius allati, quod ſcilicet humanarum actionum cauſſa referri debeat vel in hominis voluntatem, vel in naturam, vel in caſum, aut fortunam, vel in Dæmonium; neceſſario plane colligendum videtur homines, quos hactenus obſeruarunt viri grauiſſimi ab omni alimentorum genere abſtinuiſſe, tam longi ieiunij cauſſam à poteſtate Dæmonis acquiſiuiſſe: eam vero non poſſe pendere ab hominis arbitrio, neque à caſu, aut fortuna vlterius demonſtrandum non eſt, quia nemo de hoc dubitare poſſe videtur.

Deſom. et vig. c. 1.

2. de an. t. 46.

1. poſt. t. 10. & 35. 19.

Deſom. et vig. cap. 1

Libratur adducta opinio, demonſtrando Dæmones non poſſe in rebus phyſicis naturæ limites egredi; nec omnibus abſtinentibus clandeſtinum alimentum ſubminiſtraſſe.

Cap. CLXXXII.

SEd intime naturam rei ſi expendamus, haud minus quam ſuperior, longe à veritate abeſſe nobis comperietur propoſita ſententia; & ſpeciatim quidem dum ſtatuit cacodæmones poſſe viuentia illa, quibus ſupponitur ad vitam neceſſarium eſſe naturaliter alimentorum vſum, diu multumque ſupra naturæ vires conſeruare ſine alimentis; hoc enim vere, ac proprie miraculum eſt, ea præſtare, quæ natura viribus proprijs efficere nequit; ad miraculum vero virtus immenſa requiritur, qua ſolum pollet Deus Omnipotens; quum igitur ceteræ ſubſtan-

Miraculū quid ſit.

ſiatim in vnoquoque horum longe alia mihi mens eſt, atque viris quibuſcum diſſerimus; nanque magnes inhiat ad polum, non quidem eo directus vi alicuius influxus cæleſtis, ſed naturali quadam proprietate magnetis; qua enim ratione citra vllius influentiæ miniſterium homo admiratiuus eſt, atque riſibilis; & plures herbæ, ſcilicet Heliotropium; plantamaxima, & id genens, conuertunt ſua folia, ſuoſque flores ad ſidus ſolis in quamcunque cæli partem Sol feratur; ita magnes hoc proprium habet, vt in quocunque locorum noſtri hemiſphærij ſit, & ferrum ad ſe attrahat, & ipſemet ſe ſe ad polum vertat; Alioqui cæleſtis influẽtia ſideris, aut partis cuiuſuis cæleſtis vel iuxta Aſtrologorum dogmata ſuos effectus parit non in toto hemiſphęrio, ſed in ea regione ſolum, cui ſiderum concurſus, vel cælorum pars dominatur; ex aduerſo tamen aeus magnete illita in pixide nautica in qualibet huius hemiſphærij regione cuſpidem ad polum conuertit.

Magnes ad polum inhiat nõ tractus, ſed currens,

Diuturnam abſtinentiam, mariſque fluxum, ac refluxum non communicare in ortu a motu, lumine, aut influentijs cæli; ſed hunc ab exhalationibus de terra ſurgentibus; illam ab alia cauſſa pendere. Cap. CXC.

NEc maiori difficultate tollitur argumentum de maris fluxu, & refluxu; negamus enim abſolute vt abſtinentium noſtrorum ieiunium, ita marinum æſtum pẽdere immediate a cæleſti virtute, ſiue de motu agatur, ſiue de lumine, ſiue de occultis influxibus; ſiquidem, vt vnumquodque de marino æſtu breuiter explicemus, triplex eſt cæleſtis motus; vnus eſt motus integræ ſphæræ, alter eſt quo ſidus in ſphæra mouetur, tertius eſt quo ſidus radiorum miniſterio mouet aerem, & aquam illuminando, atterendo, calfaciendo, & alia quauis ratione; primo quidem æſtus maris non ſequitur motum integræ ſphæræ, tum ob rationes allatas viris eximijs, tum quia motus hic vniformiter ſe habet ſemper in qualibet differentia temporis ad quamcunque maris particulam; modo maria non omnia vniformiter æſtum patiuntur; nam alia nullum, vel inſenſibilem æſtum habent, alia maximum, & euidentiſſimum; item alia in æſtu æqualem in velocitate habent acceſſum receſſui, alia inæqualem; rurſus alia plures, alia pauciores habent reciprocationes in eadem menſura temporis. Deinde vero æſtũ maris non pendere a motu ſideris ſupra maria, inde probatur, quia ſimul eadem cæli pars eſſe nequit ſupra duas aquei globi partes oppoſitas e diametro, nimirum ſupra quartam orientalem, & occidentalem, quæ ambę ſimul fluunt, refluuntque, ſcilicet in eadem temporis differẽtia fluit pars maris orientalis, qua fluit eius oppoſita occidentalis; & eodem tẽpore alio pars quarta maris occidentalis refluit, quo refluit ſibi oppoſita in oriente. Quæ ratio itidẽ funditus euertit cauſſam marini æſtus deſumptam a motu ſideris facto in ſubcæleſti regione luminis, & influentiarum interuentu; nanque influentiæ, ac lumen in eam elementaris mundi partem ſolum operantur, in quã dominantur; ſimul autem dominari nequeunt in duas quartas oppoſitas e diametro. Sed quæres vnde petenda ſit admirandi huius effectus origo; profecto hic locus tantæ quæſtioni eſt importunus; ſed breuibus, arbitror in primis cum Ariſtotele a cælorum motu, ac lumine præſertim gigni calorẽ hic apud nos in aere prope terram, qui calor ab aere terræ communicatus tum ſponte ex neceſſitate materiæ continuata ſerie partium ad interiora terræ viſcera repit; tum etiam vi a ſuperueniente frigiditate aeris deorſum magis ad centrum ſemper impellitur: calor hic profundioribus terrę partibus impactus continue validiores acquirit ſibi vires, & ratione circumobſiſtentis ſibi frigiditatis, & ratione denſitatis terrę ſubiectę, & ratione ſulphurearum materierum, quas in ijs locis repertas accendit: Quo factum eſt vt calor hic in terrę ſinibus internis validiſſimus, tum alia multa ignis opera iugiter efficiat, tum pręcipue de terra ſemper multam exhalationem procreet, vt monuit aliquã do Ariſtoteles; quę quidem exhalatio igneam, ac leuem naturam ſortita, naturali propenſione ſemper qua data porta ſurſum inhiat in ventos: ceterũ quia ex intimis terrę partibus ad exteriores non eſt ſemper huic exhalationi apertus exitus, proinde non vbique de terra ſurgit exhalatio; ſed ex terrę ſpecubus perpetuo, ſiue ſine fine, vt inquit Plinius, niſi forte contingat maximam vim exhalationum in aliqua terrę infera parte gigni, quę nullum obtineat perſpiratum; tunc enim hęc ſibi viam patefaciens, exitumque recludens terręmotu voragines efficit, per quas egreſſa montes, & ciuitates integras abſorbet: ſic in terra mari ſubdita multę ſunt cauernæ, per quas exiens exhalatio maris aquas lentore ſuo nimium conſiſtentes diſrumpere non valens, ipſas attollit in fluxu pertranſiens radendo terram ſubiacentem ita vt vbi tota exierit exhalatio, ſponte refluat mare ad priſtinum locum rediens: ſed quia ſub quibuſdam maribus nullæ adſunt in terra cauernæ, per quas exeat exhalatio; ideo non omnia maria fluxu, & refluxu agitantur: ſi quando vero tanta exhalationis portio in cauerna terrę ſub ponto hiatum non habente colligatur, quæ potis ſit vi exitum ſibi recludere; tunc diſrupta cauerna in mari fiunt voragines abſorbentes inſulas veteres, facienteſque diſtractiones partium continentis in inſulas nouas, & ciuitatum ſubmerſiones: Et quoniam maria non omnia conſimiliter cauernoſam terram premunt, ſed alibi ſub aquis terra magis cauernoſa eſt, & alibi minus; propterea quædam maria euidentiorem patiuntur æſtum, quædam obſcuriorem; & quædam rariores habent in die fluxuum viciſſitudines, quædam vero crebriores: Et quia hyeme in terra maior copia caloris viget quam æſtate; ideo æſtus maris hyeme ſemper maior eſt quam æſtate: Addas quoniam non quęuis exhalationis portio valet maris molem attolendo parare ſub vndis in terræ ſuperficie ſibi viam ad exitum; proinde non ſemper fluit mare, ſed ſtatutis vicibus fluit, ac refluit, tanto requiſito tempore ad tantam exhalationis copiam coaceruandam,

Triplex cœli motus.

Maris æſtum non pendere a motu integræ ſphæræ.

Maris æſtus non eſt vbique vniformis

Maris æſtum non pendere a lumine ac influẽtijs cœli proxime.

2. cæl. t. 42.

1. meteor. cap. 4.

Marini æſtus origo breuib. explicatur

Calor atq; lo vi intra terrę viſcera feratur

Vnde calor augeatur intra terrę viſcera.

1. meteor. cap. 5.

Lib 2. cap. 45.

Terræmotus, & voraginum origo.

Quæ maria non patiantur æſtum.

Obitus inſularum, & exortus.

quanta

quanta ſufficiat ad aquas eleuandas: Et quoniam aquarum moles, & denſitas vbique eadem nõ eſt, ideo haud conſimiliter in omni mari eadem horarum menſura fit æſtus: Id autem, quod ſimul in duabus quartis oppoſitis fiat fluxus, & in duabus alijs refluxus, non aliunde prouenire arbitror, quã quia e maxima terrę cauerna ſub mari ſorte a Platone Barathri nomine vocata, iugiter exiens magna exhalationis manus, quum ſurſum recta ſcandere ad aerem vſque a vaſta mole, & craſſitudine aquarum impediatur, & ab earum pondere recta deorſum aquas deprimẽte congeries exhalationis illa ſcindatur in duas partes æquales, ſimul vna pars ad dexteram mundi regionem in orientem plagam fertur, altera vero ad læuam in occidentẽ; qua exhalatione iam ad auras emerſa, dum vtrinque maria in propriam ſedem non abſque impetu feruntur, exeuntem ex eodem ſpecu exhalationẽ impellunt occurrentia ad os cauernæ, vbi ad eam molem colligitur noua exhalatio, quæ denuo quieturas alioquin aquas ſimili modo attollat in fluxum perpetuis viribus: Id ipſum dicendum eſt euenire de duabus alijs quadris ob cauernam conſimilem in oppoſita terrę parte ſub aquis maximã exhalationem vim expirantem: Quod autem de mari dictum eſt, idipſum dicendum reor de quibuſdam puteis, quibus conſimiliter ineſt incrementum, ac decrementum ſtatutis horis. Neque mirum videatur perennem eſſe hunc maris æſtum; perennis eſt enim calor in terræ profundo exhalationes excitans, & iugis eſt exhalationum exitus de terræ cauernis; quemadmodum perpetuus eſt exitus ignis ex ætna, fluuiorum ex fontibus; immo ſicuti obſeruare liceat in profundis cauernis, e quarum ore ſemper venti prodeunt in terris ſub aquis non deliteſcentibus; cuius rei ſignum apertiſſimum ſit poſt ſubitam, vehementemque maris elationem, & poſt ſpumas ſcopulis illiſas, ventorum impetus; qua de re apud Ciceronem carmina legimus.

Fluxus oppoſitę quartę vnde ſit.

Vnde perennis ſit maris æſtus.

1. de Diuinat.

Cur poſt maris tumorem vẽti.

Atque etiam ventos præmonſtrat ſæpe futuros
Inflatum mare, quum ſubito, penitusq; tumeſcit.
Saxaque cana ſalis niueo ſpumata liquore
Triſtificas certant Neptuno reddere voces,
Aut denſus ſtridor quum celſo e vertice montis
Ortus adaugeſcit ſcopulorum ſæpe repulſus.

hæc omnia ſiquidem efficit exhalatio ſubtus e mari ad ripas gradiens: certis autem, & ſtatutis temporibus hæc euenire nouum non eſt in natura rerum, quia vt ſuauiſſime cecinit Lucretius.

Lib. 5.

Multa vidimus enim certo quæ tempore fiunt
Omnibus in rebus: floreſcunt tempore certo
Arbuſta, & certo dimittunt tempore florem.
Nec minus in certo denteis cadere imperat ætas
Tempore, & impubem molli pubeſcere veſte,
Et pariter mollem malis demittere barbam.
Fulmina poſtremo, nix, imbres, nubila, venti
Non minus in certis fiunt in partibus anni.

Sed hæc fortaſſe prolixe nimis importuno in loco diſquirimus.

Frigiditatem in his ſublunaribus pendere non ab Influentus, ſed à cælorum immobilitate, vt verum ſit ex Ariſtotele.
Cap. CXCI.

QVod poſtremum affertur de frigiditate, quã à cælo gigni conſtat, nõ motu, nec lumine, quę duo ſunt effectiua caloris; neq; immobilitate, quia effectus poſitiui nõ bene referatur cauſſa in principiũ priuatiuũ multis modis delui poteſt; in primis enim reclamantem habent viri ſolertes Ariſt. alicubi perſpicuis verbis aſſerentem cęlos motu, & lumine calorem, immobilitate vero frigus in elementari mundo producere: Deinde falſum eſt abſolute immobilitatem habere naturam priuatiuam; dicit enim ſtatum; ſtatus autem poſitiuum quid eſt: ſed quietem dicat; quies in rebus duplex eſt Ariſtoteli, altera præter naturam extra proprium locum, hæc vere priuatio eſt motus proprij; altera vero naturalis in proprio loco; hæc autem ſtatus eſt, ac omnino poſitiuum quid, non priuatio, ſed finis, & perfectio motus Ariſtoteli: quum enim res in proprio loco exiſtens non habeat propenſionem naturalem ad inde abeundum; ſane illa quies non eſt priuatio motus de loco proprio; ſiquidem priuatio ex Ariſtotele carentia eſt eius, quod eſſe deberet in ſubiecto: immo potius motus violentus rei a propria ſede vere dicitur priuatio quietis, & ſtatus naturalis; nam illa quies eſt habitus, qui eſſe deberet in mobili: modo immobilitas, quæ cauſſa eſt frigiditatis, eſt quies, ſeu ſtatus rei naturalis in proprio loco, & proinde res poſitiua; non autem quies pręter naturam in loco alieno, & propterea priuatio proprij motus: Immobilitas ergo frigiditatem procreans non eſt quid priuatiuum, quod & inde colligitur, quia ſecus alicui velut habitui opponeretur; at profecto nulli opponi poteſt, niſi motui cæleſti; hoc tamen dici non debet, tum quia motui cæleſti nihil eſt oppoſitum, non quies, quia non eſſet perpetuus, ſi daretur in natura quies cæleſti motui contraria; non motus, vt ait Ariſtoteles; tum quia priuatio eſt carentia oppoſiti habitus ſolum in ſuſceptiuo talis habitus, & eo tempore, quo huiuſmodi habitus in eo eſſe deberet, quod monet item Ariſtoteles; modo elementa infera, in quibus ponitur hæc immobilitas frigoris procreatrix, nunquam ſuſceptibilia ſunt motus cæleſtis; Non eſt ergo priuatiuum quid immobilitas frigiditatẽ generans. Deinde vero eſto immobilitas hæc in elementis inferis quies a motu cęleſti ſibi non communicato; quum non ſit quies violenta; non enim violente aqua, & terra immobiles ſunt circulo ad lationem cæli, ſed ſecundum ſui naturam; ideo immobilitas hæc in terra, & aqua eſt quies naturalis, & ſtatus firmus vtriuſque elementi in proprio loco, & conſequenter quid poſitiuum, nimirum actus grauis, qui eſt eſſe alicubi, ac deorſum inſinuante Ariſtotele: Quæ ita magis explicabuntur. Elementum quodlibet extra proprium locum violentia quieſcit, ſublato autem impedimento, ſponte fertur ad ſuum locum naturalem, in quo naturaliter item quieſcit: prior illa quies

1. Meteor. cap. 4.

Immobilitatem non eſſe quid ſimpliciter priuatiuũ.

Quies in rebus duplex.

2. cęl. t. 84

3. cęl. t. 19

Quies quę ſit priuatio & quę non.

8. phy. t. 32.

Cap. de oppoſit.

Motus quõ ſit priuatio quietis

Motui cęleſti nihil eſſe oppoſitum.

1. cęl. t. 20

Cap. de op.

8. phy. t. 32.

la quies

Quies uio lenta eſt contraria motui.

la quies elementi extra proprium locum uiolenta eſt contraria motui priuatiue; quies vero ſecunda naturalis in proprio loco non eſt contraria eidem motui, tum quia vni duo non poſſunt eſſe contraria ex Ariſtotele; tum quia eſt potius motui familiaris, & illius perfectio, ac finis; *2. ephy. t. 10* mouentur enim elementa ſponte ad ſuum locum ſingula in hunc finem, vt ibi quieſcant; nam quies in proprio loco eſt ſumma eorum perfectio; priuatio autem quā tollit actum, eatenus imperfectionem deſignat:

Motus naturalis termini.

His duo addenda ſunt alia, vnum eſt, Motum naturalem incipere a quiete violēta extra locum mobilis tanquā à termino à quo, ac terminari ad quietem naturalem veluti ad terminum ad quem; quū itaque terminus à quo ſe habeat ad terminum ad quem veluti priuatio ad formam, & omnino ad ens poſitiuum; plane conſtat immobilitatem, qua de agimus, quæ eſt quies, & ſtatus terræ, & aquæ in ſuo loco naturali, eſſe ens poſitiuum:

Quies naturalis elementi in ſuo loco duplex.

Aliud eſt, Elementum in ſuo loco naturaliter quieſcere poſſe bifariam, nimirum aut firme, ſtabiliter, & imperturbate; aut viciſſim abſque firmitudine, inſtabiliter, & perturbate: profecto aeris pars ſuprema, & elementum ignis in ſuis locis naturaliter quieſcunt ſine firmitudine, inſtabiliter, ac perturbate; nam à motu cęli ſemper aliqua ignis portio violenter de ſuo loco, & quiete naturali deturbatur inferius, quæ aeris inferioris portionem item vi facta de naturali ſede propellit ſuperius, vt monet Ariſtoteles: *1. meteor. cap. 4.* at ex aduerſo terra, & quoquopacto aqua, & fortaſſis aeris infima pars, quum à cæli motu non agitetur, ſingula in ſuo loco naturaliter quieſcit firme, ſtabiliter, atque imperturbate; huiuſmodi autem firmitudo, & imperturbatio, ſiue ſtabilitas proprij ſtatus, quietiſque naturalis in terra, & aqua priuatiuum quidquam non eſt, ſed perfectio quædam poſitiua natiuæ quietis eorundem elementorum: Quæ quum ita ſint, iam patere arbitror immobilitatem, quam ait Ariſtoteles eſſe cauſſam frigiditatis in elementis inferis, eſſe poſitiuum quid, non priuatiuum; nam talis immobilitas reuera nihil eſt aliud, quam firmitudo, & ſtabilitas quietis elementorum grauium imperturbata, & inuiolata, à motu cæli, qui longe abeſt:

Frigus eſſe quid priuatiuū 3. phy. t. 5 2. cal t. 28. 1. de gen. t. 18. 12. meta. t. 22.

Quod autem ab hac firma ſtabilitate quietis naturalis terrę, & aquę pendeat earundem frigiditas, ſaltem velut à cauſſa conſeruatrice, omnibus eſt in confeſſo. Vlterius diſputationi ſi demus immobilitatē huiuſmodi eſſe quid priuatiuum, negabimus frigiditatem eſſe abſolute quid poſitiuum; nanque Ariſtoteli frequentiſſimū eſt contraponere frigiditatem calori vt priuatiuū poſitiuo.

Poſitiuā cauſſam poſſe ſtatui priuatiuam, & viciſſim. 2. phyſ. paſſim, præſertim t. 55. 56. 81. 2. phy. t. 30. 2 phy. t. 38.

Demum eſto frigiditas poſitiua qualitas, immobilitas vero priuatiua cauſſa; negandū propterea illam ab hac prodire non poſſe; nanque promiſcue à poſitiua cauſſa priuatiuus effectus oritur, & à priuatiua cauſſa effectus plerunque naſcitur poſitiuus; ſic mors pendet paſſim à cauſſa poſitiua; & vmbra prodit ab opaco corpore, ac lumine; ſic priuatio eſt principium rerum omnium phyſicarum Ariſtoteli, & cauſſa appetitus materiæ; ſic abſentia gubernatoris eſt cauſſa ſubmerſionis: Nec obſtat decretum Ariſtotelis de proportione cauſſæ ad effectum, quia talem proportionem in omnibus non ponit Ariſtoteles, at ſpeciatim in quatuor tantum conditionibus, nimirum vt effectus communis referatur in cauſſam communem, ſingularis in ſingularem, effectus in actu reſoluatur in cauſſam in actu, & effectus in potentia reducatur ad cauſſam in potentia, potiſſime agēdo de cauſſa effectrice, conditionibus ceteris promiſcue ita ſe habentibus, vt effectus per ſe aſſignari valeat cauſſa per accidens, quod fit dum euentus referuntur in fortunam, & caſum; & effectus poſitiui cauſſa priuatiua, & viciſſim. *Cauſſę & effectus proportio in quatuor conſiſtit.* Non ergo reperias effectum, qui referendus ſit in occultas influentias, quum omniū ſit aſſignare cauſſas euidentes, vt frigiditatis immobilitatem cum Ariſtotele. *1. meteor. cap. 4.*

Decimaoctaua opinio decernens longioris abſtinentiæ cauſſam referendam eſſe in ſympathiam complexionis cum aere, & antipathiam cum cibis. Cap. CXCII.

NOuam legi nuper opinionem de propoſito, cuius autor decernit diuturnum huiuſmodi hominum ieiunium pendere ſpeciatim à quadam conformitate (inquit ille) atque ſympathia, quam abſtinentium complexiones retinent cum aere; cuius ſympathiæ beneficio vſque ad ſtatutum tempus aere ſuſtinentur; quo temporis tractu ſympathię complexionum cum aere addatur quædam inimicitia, vel antipathia eorundem hominū cum cibariorum vniuerſo genere; quod vltimum hic autor nunc exemplo puellæ illius comprobare ſtudet, quæ Genuæ in ædibus Excellentiſſimi Principis Auriæ diligentiſſime cuſtodita, ſi forte in ſuo thalamo ſolus panis relictus eſſet, vſque adeo angebatur in eius aſpectu, vt oporteret ſtatim eum tolli, nihil aliud permittens apud ſe remanere quam aquæ amphoram, qua ſtatutis temporibus ſibi os abluere conſueuerat: alia uero ad propoſitum confirmandum ampliora, doctioraque argumēta, quippe quæ forent extra ſubiectam ſibi eo in libro materiam, alias in tractatione in poſterum prælo committenda ſe allaturum pollicetur: Nobis certe hac in re nullum aliud argumentum in mentem venire potuit, quam veriſimile eſſe ob occultam ſimilitudinem inter hominum quorundam temperamētum & aerem intercedentem fieri poſſe ut aer illis, alioquin alendo ineptus, in alimentum cederet; quum ob eandem ſympathiam mirabilius quid accidere ſoleat, & difficilius opus fiat in ſturnis, & coturnicibus; quibus alimento innoxio ſunt napellus, atque cicuta, quæ ſimpliciter inter venena teterrima connumerantur, proindeque dicenda ſunt toto genere alimentis contraria, uel ſaltem magis aliena ab alimentorum natura, quam ſit aeris benigna ſubſtantia.

Iudicium promitur de hac opinione, oſtenditurque hominis temperamentum eam cum aere ſympathiam non habere, vt ſine alimentis illo ſuſtineatur. Cap. CXCIII.

AC vtinam euulgata iã eſſet illa tractatio, quæ pollicitis rationibus amplis, doctioribusque ratiocinijs cóplete meo deſiderio ſatisfaciens hanc mihi opinionem perſuaderet, quam argumenta quædam nunc mihi aperte diſſuadent: Ante omnia primum theorema, q[uo] [illegible]ſcribitur abſtinentium complexiones retinere quandam conformitatem, & ſympathiam cum aere, quo propterea ſuſtinentur, nobis explicandum eſt paulliſper: Complexionis nomen proprie ſignificat idem, quod temperamentum, & eſt qualitas (ſiue ſimplex, ſiue cõpoſita) conſurgens ex coniunctione quatuor primarum qualitatum in quolibet miſto, & omnino eſt forma miſti; quod eſt axioma notiſſimum in Medicorum ſcholis: improprie admodum, & quod ſciam niſi ab idiotis vſurpatur complexionis vocabulum ad ſignificandum corpus viuens: Cõformitas eſt vox generica ſimilitudinem quamcunque complectens: Sympathia vero eſt ſimilitudo latens apud viros doctiores, licet vulgaribus hominibus ſit etiam ſimilitudo euidens: Conſimiliter inimicitia vniuerſaliter omnem oppoſitionem ſignificare poteſt, antipathia vero ſolum inimicitiam occultam cauſſam obtinentem proprie loquendo: Demum terminus ille *ſuſtinere* multiplicem habet ſignificatum, nam alias idem ſignificat quod conſeruare in eſſe ſine ſui mutatione; ſic forma ſuſtinet materiam, Deus Vniuerſum; alias indicat conſeruationem cum ſui mutatione, vt cibus conuerſus in ſubſtantiam viuentium viuentia conſeruare dicitur Ariſtoteli: Ex his liquido conſtat allatum dogma multis ſenſibus refertũ eſſe, ac proinde non parum laboris nobis impendendum eſſe in illius examine: profecto ne pigeat nos ad veritatis indaginem hunc etiam lapidem euoluiſſe: verum breuiter, quantum fieri poteſt; primus ſenſus allati dogmatis hic eſſe poteſt, Temperamentum ob ſimilitudinem manifeſtam cum aere, eo ipſo diu poteſt conſeruari; qui ſenſus falſus eſt euidenter, tum quia temperamentum abſolute non alitur, ſed corpus viuens; tum quia temperamentum nullam diu habere valet manifeſtam ſimilitudinem cum aere; quippe temperamentũ eſt habitus diu permanens; aer vero aſſidue quocũque agente facile mutatur de calido ad frigidũ, de humido ad ſiccum; tum quia ſi talis inter aerem, ac tẽperamentum ſimilitudo intercederet, profecto ea non eſſet alia, quam quod temperamentum abſtinentium eſſet a prædominio calidum, & humidũ, cuiuſmodi eſſe dicitur a Philoſophis aeris natura; & proinde aer diu poſſet abſque alio cibo commemoratos homines ſuſtinere non ſolum vt alimentum, ſed etiam vt forma quædam conſeruans: ceterum in primis (quod patet ex hiſtorijs in ſuperiore libro allatis) abſtinentium temperamenta, non multa fuere a prædominio calida, & humida, ſiue ſanguinea; ſed plurima frigida, & humida, ſiue pituitoſa; nonnulla etiam frigida, & ſicca, ſiue melancholica; quædam calida, & ſicca, ſiue biliosa, quibus communis haud extitit hæc ſimilitudo cum aere: Deinde ad hoc vt aliquid alteri ſit alimento non ſufficit ſimilitudo penes qualitates puras, verum neceſſaria eſt ſimilitudo generis penes ipſammet eſſentiam, ſubſtantiamque compoſitam; quo nomine miſta perfecta, quæ ſola nutriuntur, miſtis itidem perfectis, cuiuſmodi non eſt aer, tantummodo aluntur; vt fuſe antea demonſtratum eſt; Deinceps falſo dicitur aer tali manifeſta ſimilitudine ſub rationæ formæ conſeruare temperamentum abſtinentium; temperamenti etenim, haud quidem conſeruatio, ſed potius corruptio, quæ putredo eſt, ab externi ambientis aeris calore humido vbique prodit, conſentiente Hippocrati, & Galeno Ariſtotele; Alter vero ſenſus eſt, Temperamentum abſtinentium ob ſimilitudinem occultam cum aere hoc ipſo diu conſeruari; qui nec recipi valet, quia tota natura aeris aperta eſt; in aere ſiquidem nihil aliud reperias quam materiam primam, & calidam humiditatem, quæ forma eſt aeris; quid ergo erit occultum id, quo ſimilis aer eſſe dicitur humano temperamento? at fortaſſe dices aeris qualitates formam non conſtituere, ſed à forma conſtitui latente: ceterum & hoc falſum eſt tum Ariſtoteli, tum præſertim Medicis, quorum doctrinam ſequitur hic autor; & nihil proficit huic opinioni; ſiquidem forma elementi longe imperfectior eſt temperamento, & corpore viuentis; ac proinde ipſum vt forma ſuſtinere nequit; quoniam ſuſtinens, & conſeruans vbique nobiliorem naturam habet re conſeruata, quippe ad illud ſe habet vt forma ad materiam, & Deus ad vniuerſum: Multo minus conſeruat aer merito ſuæ formę temperamentum, ſeu corpus viuens ſub ratione alimenti, quum aer non ſit miſtum perfectum: Deinde vero conſeruatio viuentis merito nutricationis fit per qualitates manifeſtas alimenti, non per occultas decreto Ariſtotelis alicubi ſcribentis animalia omnia noſtratia obtinere ſenſum tactus, qui eſt ſenſus alimenti; quandoquidem aluntur omnia ſiccis, & humidis, & calidis, & frigidis, quæ ſunt per ſe tangibilia, ceteris ad tactum non ita per ſe attinentibus, nec per ſe ad nutricationem requiſitis; & eo magis, quo nutriunt ſolum obiecta famis, & ſitis; quum fames appetitus ſit calidi, & ſicci; ſitis autem frigidi, & humidi; vnde liquido iam conſtat omne alimentum conſeruare corpora viuentium, non per occultas qualitates, ſed per manifeſtas, quæ ſunt primæ quatuor in genere tangibilium. Tertius ſenſus eſt, Abſtinentium corpora obtinere manifeſtam ſimilitudinem cum aere, quo ideo ſuſtineantur; profecto niſi agatur de ſimilitudine temperamenti, quam nuper exploſimus, nulla mihi manifeſta eſt horum ſimilitudo, quorum vnum eſt miſtum perfectum, alterum ſimplex, vel ad ſummum miſtum imperfectum; vnum ſimilare, alterum diſſimilare; vnum viuens, alterum inanime: dices fortaſſis vtrumque compoſitum ex materia & forma; fateor; ſed hanc ſimilitudi-

nem

Cõplexio, & temperamentum quid ſit.

Conformitas quid. Sympathia quid.

2. de an. t. 47.

Temperamentũ non conſeruari ab aere ob ſimilitudinem euidẽtem.

5. aphor. 12.

4. meteor, cap. 2.

Temperamentum abſtinentium non conſeruarĩ aere ob ſimilitudinem occultam.

Aeris forma quid.

2. de an. t. 27. & 28.

Alimentum conſeruare viuẽtia per qualitates euidentes, nõ per latẽtes.

nem habent abſtinentium corpora cũ ceteris omnibus; cur ergo eius merito alijs combuſtis, vt aere, non ſuſtinentur? Quartus ſenſus eſt, abſtinentium corpora fortiri occultam ſimilitudinem cum aere, quo proinde ſuſtineantur: certe mihi occulta eſt, qui nullam adhuc noui ſimilitudinem huiuſmodi: occultam vero dicere hic autor non debebat, qui eam nouit, ſed alijs manifeſtam reddere tenebatur. Alterum vero dogma, quo ſtatuitur Abſtinentium corpora nacta eſſe inimicitiam, & antipathiam cũ omni ciborum genere facilius eſt multo; quid ſi demus hoc eſſe verum? quamuis enim ex hoc accidat vt abſtinentes reſpuant alimenta omnia, inde tamen fieri nequibit vt ſine cibis diu viuere poſſint; ſed hoc alia de cauſa continget; nam vidi ego non paucos ægrotos ob ſummam inappetentiam cibaria cuncta renuentes, qui niſi mortis iniecto metu ad esũ cogerentur, breui fame interibant: ſed abſolute falſum eſt hoc aſſertum, ieiunantes noſtros omnes inimicitiam, & antypathiam cum vniuerſo ciborum genere obtinuiſſet; licet enim cibum non aſſumerent, cibo tamen præſente illorum plurimi nihil angebatur, vt compertum eſt de Scoto Cardani, de puella Germanica, & alijs quamplurimis; ſed citra eius odium ab eo ſimpliciter abſtinebant.

Diſſoluuntur argumenta, quibus probatur ieiunium pendere à ſympathia cum aere, & antipathia cum alimentis; oſtenditurque vi ſympathiæ aerem non poſſe in alimentum cedere, venenum vero poſſe. Cap. CXCIV.

DVorum theorematum, quibus adducta opinio continetur, alterum ſolummodo ab eius autore comprobatur, primo intacto; in quo tamẽ præcipuum reſidet fundamentum nouæ huius ſententiæ; ac ſecundum quidem confirmatur non aſſignando cauſſam vllam propoſiti, ſed afferendo vnicum exemplum abſtinentis puellæ, quæ à conſpectu cibi adeo male afficiebatur, vt panem de thalamo protinus auferri iuberet; quod oppoſitã ſententiam tenentes haud multum laceſſit ob ea, quę de natura exempli nos docuit Themiſtius alicubi ſcribens in rebus phyſicis exempla minimam vim habere probationum, infirmumque ſatis argumentum pręb̄ere ad vim faciendam; quum tamen in re tam obſcura, tamque apud Philoſophiæ cultores controuerſa efficaciſſimis opus ſit argumentis: immo vero & Ariſtoteles de natura exempli aliquando agens aperte decernit exemplum nõ progredi à ſingulari ad vniuerſale, ſiue vt ipſe ait, à parte ad totum; ſed vbique a ſingulari ad ſingulare, ſiue a parte ad partem: modo in propoſito exemplo a ſingulari progreſſio fit ad vniuerſale, dum ex eo, quod puella Pedemontana Genuę ieiunio diuturno famoſa tolerare non poſſet pręſentiam panis in thalamo propter aliquam cum cibo antipathiã, id ipſum ceteris omnibus abſtinentibus eueniſſe colligitur. Amplius quidni puella tunc pręſentem cibum apud ſe remanere non patiens longe aliam ob cauſſam diu ab alimentis abſtineret, quam quia cibum abhorreret? multi enim cibũ omnẽ poſſunt abhorrere, qui tamen abſque cibis nequeunt diutius in vita permanere; quod frequenter obſeruant Medici.

1. de ar. cap 24.

2 prior. cap. 38.

Adiectũ vero huic opinioni argumentum ex alimẽto ſturnorũ, & coturnicũ haud ſatis ipſam roborat; in cicuta nanque, ac in napello, quorum natura mixta eſt perfecti generis, multiplex eſſe poteſt cum aperta, tum etiam latens miſtionis proportio, & qualitas humano temperamẽto ſimilis; at aer, qui ſimplex eſt elementum omni ex parte notum, nulla nobiſcum ſympathia ineſſe poteſt huiuſmodi, cuius beneficio is nobis cedere poſſit in alimentũ. Deinde napellus, & cicuta ſunt plãtæ, ac omnino miſta perfecta; & licet ſint venena, quum tamen & ipſę alantur, & vbique alantur omnia ſimili, adeo ab alimenti natura non deſciſcunt, quin habeant in ſe aliquid alimentaris; quo nomine magis ab alimenti natura diſtabit aer quã cicuta, & napellus, immo etiam quam aliud quodcunque venenum; ſiquidem venena omnia ſunt in genere miſtorum, in quo & alimenta; quum aer ſit in genere ſimplicium; facilius ergo eſt venenis ali, quam aere ſolo; minorique negocio venenum, quã aer cedet in alimentum; quippe in habentibus naturam congenerem mutatio eſt; inter diuerſi generis entia mutatio non eſt, aut ſaltem multo difficilior eſt; ac omnino ſimplex vnicum in miſtum perfectum non mutatur; quocirca nec aer in alimentum. Deinceps in venenis, potiſſimum quæ plantæ, ac viuentia ſunt, præter virus, nonnihil etiam benigni, atque alimenti eſſe neceſſe eſt; quum purum venenum viuere nequeat, nec ali; quare ob occultam ſympathiam ſturni, & coturnices habẽt hoc ne à virulentia lædantur; quum interim ſalutari ſucco napelli, & cicutæ fruantur: at homines carentes ea ſympathia citius à viru necantur, napello, aut cicuta ingeſta, quam innoxio ſucco nutriri valeant; vel ſimul etiam humore innoxio nutriũtur, & noxio intereunt: at nunquam hoc fit vt ſympathiæ virtute venenum fiat alimentum, ſed tantum ne noceat, & ad ſummum induat naturam excrementi, cum ceteris alimenti ſuperfluitatibus protrudendi; minus ergo præſtare poterit ſympathia vt aer ſuapte natura extra genus alimenti conſiſtens nobis in alimentum cedat: Nihil ergo efficit ſympathia latens ad nutricationem.

Cicuta & napellus habent in ſe aliquid alimenti. Aer ab alimento cur magis diſtet quam venenum. Facilius eſt veneno aliquẽ aere ſolo. Inter diuerſi generis entia mutatio non eſt. In veneno præter virus aliquid benigni eſſe. Purum venenum viuere nequit, nec ali. Sturni, & coturnices innoxio ſucco, et napello nutriũtur. Venenum fieri non poſſe alimentum ob vllam ſympathiã.

Decimanona opinio exiſtimantium diuturno tempore à cibis abſtinere proprietatem eſſe indiuidualem. Cap. CXCV.

OCcurrunt nobis nunc alij ſcriptores in hoc argumento, qui cauſſam tã longæ abſtinẽtiæ in hominibus aperte referentes ad occultam ieiunantium illorum proprietatem, non quidem ſpecificam, vt eſt admiratiuum eſſe, ac riſibile, ſed indiuidualem, quæ non toti ſpeciei conueniat, verum aliquibus tantummodo in ea indiuiduis, aſſerunt pręter ſpecificas in rerum natura plerunque inueniri huiuſmodi proprietates indiuiduales occultas ex Alexandri Aphrodiſæi autoritate, potiſſimum, qui profuſa oratione perſpicuis verbis has

Proam. probl.

proprietates occultas, & hominibus imperſcrutabiles, & ſoli Deo ſummo cognitas in rerum natura eſſe demonſtrat: Autoritati cũ Alexandro addunt rationem multiplicem ab euẽtibus plurimis, quorum origo in elementorum vires manifeſtas referri poſſe non videtur; ita cur hominum aliqui roſarum odore caput ilico doleant, plurimi lętentur; aliqui eodem odore ſtatim aluo fluant, alijs omnino immotis; aliqui thuris odorem maxima cũ moleſtia percipiant, alij omnes cùm ſumma iucunditate; aliqui titillatione plantarũ maxime afficiantur, alij minime prorſus moueantur, alij potius ea in ſomnum reſoluantur; aliqui dum mutuũ marmorum attritum, ferriue ſtridorem, ſuberisq; lentam ſectionem ſentiunt, dentibus obtorpeſcant, & vniuerſo corpore horreſcant; alij nihil penitus compatiãtur: cur item aluus nonnullorũ ijs rebus adſtringatur, quę aluum reſoluere conſueuerunt; & ex aduerſo illis reſoluatur potius, quę vim obtinent adſtringẽdi; hęc profecto neq; redigi poſſunt in cauſſas euidentes, ſed tanquam effectus proprietatis occultæ, nec ſolutionibus mandare tentanda; quippe de rebus hiſce cognitio humanũ ſuperat ingeniũ, vt inquit Alexander. Alexandro coniungitur Galenus aſſeuerãs proprietates aliquas quidem omnino dici non poſſe; quaſdã vero ægre circa ægrotantia corpora oſtendi poſſe, vt pote quæ tantũ ijs, qui eas ſæpe viderunt, cognitæ ſint. Adijciendum putant in horum confirmationem Theophraſti placitum alicubi eorum quę ſciuntur, & quorũ naturalis quędam ratio haberi poteſt certos limites hac ratione pręſcribentis, *ſiquidem* (ait) *qui de omnibus rationem quæritant, ſimul cum ratione ſcientiam tollunt; nimo verius erit dicere illos rationem eorũ petere, quorum neque eſt, neque fuit.* Ex his demonſtrare conãtur diuturnum ieiunium in hominibus nõ aliunde pendere, quam ab eorundẽ abſtinentiũ indiuiduali proprietate occulta; cuius ideo nulla ſit alia quærenda ratio, quia notum ſit diu viuere ſine cibo proprietatem eſſe ſpecificam feminum, ouorum, & brutorum hyeme latentium; cur ergo idem effectus in hominibus quibuſdam obſeruatus dici nõ debeat proprietas eorum indiuidualis? Ita de propoſito philoſophantur viri celeberrimi,

2 de cib. med facũ- dum loc. cap 1.

Venditur hæc opinio, aperiendo quid Phyſiologo ſentiendum ſit de proprietatibus occultis tum ſpecificis, tum quoque indiuidualibus appellatis. Cap. CXCVI.

Exer. 344 art. 8.

SVbtiliſſimus ille philoſophorum noſtratiũ Scaliger huiuſmodi proprietates occultas e cauſſarum genere aperte deturbat; cui multi aſſentiuntur ſtatuentes cęcam proprietatem eſſe aſylum inſcitiæ, atque confugium, vel potius Deus tutelaris cæcæ multitudinis cauſſas variorum effectuum ignorantis; contra doctiſſimus Fernelius, & plerique alij ſapiẽtes viri ab huiuſmodi proprietatibus abditis multos euẽtus prouenire demonſtrant; Ego vero vt non omnia difficilia in occultas proprietates retulerim; ſic aliquorum proprietates latentes eſſe, atque has nonnullorum euẽtuum cauſſas exiſtere, minime negauerim; ſiquidem illud in

De abd. rer. cauſ.

Philoſophia vetus eſt à quacunque forma proprio ſubiecto ineſſe affectionem propriam, ſiue proprietatem; vt ab anima rationali hominibus ineſt admiratio, ſciendi cupido, & riſibilitas; a propria forma igni leuitas, & aſcenſus: quemadmodũ autem formarum alię ſunt euidentes, alię latentes; ita proprietatum aliæ apertæ ſunt, aliæ vero abditæ; proprietates à forma nota cunctæ ſimiliter ſunt notæ; ſiquidem latere nequit effectus prodiens à cauſſa manifeſta; proprietates vero a forma ignota (cuiuſmodi maxima pars eſt formarum ſpecificarum) latentes ſunt & ipſæ; verũ quoniam formarum ignotarum multiplex eſt gradus, nam aliæ ſunt ignotæ penitus, alię ignotæ ſunt eſſentialiter, alioqui notæ per aliquot accidentalia; ſic etiam proprietatum aliquæ ſunt omnino ignotæ, aliquæ autem confuſa, & rudi, ſeu communi quadam notitia dignoſcũtur: modo iam apud omnes ille mos inualuit nomine proprietatum occultarũ eas appellandi, quarum nullam prorſus cognitionẽ habemus: vlterius formæ nomen philoſophis abſolute multiplex eſt, atque analogum cõmune ad formas eſſentiales, & ad accidentales; & quemadmodũ ab eſſentiali forma, quæ dicitur ſpecificare compoſitũ, ſeu illud in certa ſubſtantiæ ſpecie conſtituere, proprietas exõriẽs, ſiue vnica, ſiue multiplex, ſpecifica proprietas appellatur toti ſpeciei conueniens: ſic à formis accidentalibus, quæ Porphyrio dicuntur compoſitũ indiuiduare, vt ita loquar, proprietas emergens nũcupatur indiuidualis: Etiãſi ab accidentibus communibus vniuerſę ſpeciei compoſito ineſſe poſſit aliqua proprietas communis pariter omnibus indiuiduis in ea ſpecie; hoc tamen eſto diſcrimen inter proprietatem ſpecificam à forma ſubſtantiali prodeuntem, & eam, quę ab accidentibus cõmunibus oritur, quod illa ſemper effectum ſuum producere poteſt, quia ſemper eſt eodem modo in tota ſpecie; at hęc non niſi ſtatutis temporibus, quibus accidentia illa conueniunt, quæ a ſubiecto abeſſe poſſunt; ſic ridere ſemper poſſumus homines & admirari; ſic nõ ſemper diu abſtinere poſſunt vrſi, & glyres, ſed hyeme ſolum. Amplius & à materia tũ prima, ſeu remota; tum quoque ſecunda, ſeu proxima vnicuique compoſito inſunt variæ proprietates; quæ quidem à materia prima inſunt, communes ſunt, nempe genericæ, atque ſpecificę, vt eſſe diuiſibile, generabile, corruptibile, mobile; quæ vero à materia proxima, & immediata ſingulis inſũt proprietates, hę indiuiduales appellari debẽt; quũ ex Ariſtotelis doctrina cõpoſitũ ab huiuſmodi materia hoc habeat, vt ſit vnũ numero, & indiuiduũ; profecto proprietates, quę a materia cõmuni prodeunt, illæ vt plurimũ notę ſunt, quia euidens eſt materia cõmunis; ſed quę ab immediata materia ſingulorum prodeunt, pręter pręd ictã vnitatem numericã, quæ ſenſui patet, omnes quãmaxime latent, latente materia vniuſcuiuſque rei proxima; fit enim proxima per multas formas accidentales ſecundum variam proportionem inuicem cõtextas, quarũ formarum proportio, & proportionis gradus fere ſẽper latent; licet formæ ipſę nonnunquam aliqua ex parte ſint euidentse: Quũ itaque materia proxima reddatur

Occultas proprietates dari.

Formarũ aliæ ſunt euidentes, aliæ latentes.

Occultas proprietates quas appellamus.

Cap. de ſpec. inſ.

Proprietas indiuidualis vnde fluat.

Proprietatum ſpecificarum diſcrimen.

Proprietates à materia.

5. meta. t. 12.

Materia quomodo fiat proxima, & immediata.

Materiæ proximæ tas lateat.

vnicuique

vnicuiq; ab huiuſmodi formis accidentalibus, quas alio vocabulo Phyſiologi nuncupant diſpoſitiones materię tum pręuias ad ſubſtantialem formam futuram, tum comites pręſentis; plane conſtare arbitror proprietates indiuiduales à materia proxima emergentes reuera eaſdem eſſe cum ijs, quas paullo ante à formis accidentalibus exoriri diximus: *Cap. de ſpec. Porphyriũ conſentire Ariſtoteli de indiuiduo. 5. meta. t. 12.* Vnde obiter notandum eſt Porphyrium ſcribentẽ indiuidui naturam pendere à collectione accidentium in vnoquoque, conſentire Ariſtoteli aſſeueranti vnitatem numericam prouenire ab vnitate materiæ conſimili; nanque vt idem prorſus eſt eſſe vnum numero, atque eſſe indiuiduum; ſic accidentium collectio materiam proximam in eſſe conſtituit, atque vnam numero efficit, qua de agit Ariſtoteles. Præterea proprietatũ & ſpecificarum, & indiuidualium in vno compoſito ineſt aliquando vna ſecundum naturam, & aliquando plures; vbi plures ſint, aliquando ita ſunt ſubordinatæ vt vna ſit cauſſa alterius, vt in homine admiratio riſibilitatis, *Proprietates ſubordinatæ. 12. meta. t. 30.* in igne leuitas lationis ſurſum, & in Intelligẽtijs Ariſtoteles ponit immaterialitatem eſſe cauſſam æternitatis, quæ ambę ſunt ſpecificæ proprietates Intelligentiarum, prodeuntes ab illarũ quidditate, quæ eſt actus purus; aliquando non ſunt ſubordinatæ, vt in magnete ferrum attrahere, atq; *Proprietates non ſubordinatæ.* ad polum cõuerti: Vbi vnica ſit proprietas, ea ſemper eſt cauſſa ſui effectus euidentis, ſiue ipſa ſit euidens, ſiue latens; nam etſi vulgo promiſcue nomine proprietatis ſignificetur tum facultas rebus intrinſeca, tum etiam effectus eius facultatis, vt riſibilitas, & riſus; ſapientibus tamen ſola intrinſeca facultas, ſiue agendi, ſiue patiendi, proprietas eſſe dicitur, non autem effectus ab ea facultate proueniens; quo nomine trahere ferrum, & ad polum conuerti; non dicetur vere magnetis proprietas, ſed magneticæ proprietatis effectus; proprietas etenim magnetis occulta eſt, quum prodeat a latente forma; ſed ferrum trahi à magnete, magneticamque acum ſe ſe ad polum conuertere notiſſimum eſt vnicuique: Inter effectus autem prodeuntes à proprietate ſpecifica, & enaſcentes ab indiuiduali, hoc præ ceteris intereſt diſcriminis, quod de illis cognitio haberi nequit niſi ſenſualis, vbi ſpecifica proprietas nos lateat; vt euenit de magnetis cõuerſione ad polum, & attractione ferri; at vero de effectibus proprietatis indiuidualis etiam latentis cognitio pene ſcientifica per intellectum haberi poteſt; ratioque huius diſcriminis ea eſt, quoniam formæ accidentales, à quibus indiuidualis proprietas enaſcitur, nobis exiſtunt notiores quam ſint formæ ſubſtantiales, vnde prodit ſpecifica proprietas; *Formęq; notiores.* & propterea fit vt ſpecifica proprietas ab occulta forma exoriens per cauſſam dignoſci nequeat a priori, ſed per ſenſum tantúmodo a poſteriori; proprietas vero indiuidualis nunquam non agnoſci valeat ab intellectu etiam ex dignotione cauſſæ; ac ſi noſcatur intrinſecus, & diſtincte cauſſa, iam fuerit ſcientifica proprietatis notitia; ſin autem confuſe, ac diminute cauſſa nobis innoteſcat, probabilis, ac pene ſcientifica erit cognitio proprietatis. His ita explicatis, & nos vltro fatemur diuturnum ieiunium in ſuperioribus commemoratum eſſe naturalem effectũ proprietatis indiuidualis eorum abſtinentium; ſed in hoc ſtudioſorum mens non acquieſcit; ad exactiorem etenim dignotionem huius euentus nouiſſe oportet huiuſmodi proprietatis naturam, à quibus accidentibus ortum ducat, & quomodo illis ieiunantibus inſit ea proprietas indiuidualis ad aliorum hominum differentiam; nam dicere tantummodo abſtinentiam diuturnam prodire ab indiuiduali proprietate occulta ieiunantium, nihil eſt dicere dignum Philoſopho; cuium eſt naturæ arcana, & rerum latentes cauſſas mentis opere inueſtigare.

Soluuntur rationes viri egregij, ac demonſtratur autorem problematum non eſſe Aphrodiſæum; cur odor thuris, & roſarum alios male habeat, alios recreet; alijs aluum ſoluat, alijs adſtringat; & Galeni, Theophraſtique dogma explicatur. Cap. CXCVII.

NEc ſane rationes in oppoſitum adductæ tanti ſunt roboris, vt nos ab examinata opinione diſcedentes retardare valeant; Quod enim ante omnia ex Alexandro affertur, *Proam. problem.* quæſtionum multarum cauſſam, ſeu rationem eſſe inexplicabilem, modumque penitus humani ingenij excedentem, Deo duntaxat cognitam immortali, qui rerum omnium parens, atque autor eſt; multifariã diluitur; in primis enim abſolute negandum eſt quidpiam in rerum natura eſſe, quod humano intellectui cognoſci nequeat; *Nihil eſt, quod humano mẽti dignoſci nequeat.* neque oppoſitum ſatis tuetur Alexandri autoritas, tum quia ex clariſſimorum virorum ſententia falſo adſcribitur problematum opus Alexandro illi, qui eſt gloria Peripati; veriſimile nanque non eſt profundum Philoſophię oceanum tam audacter, & glorioſe dimenſo, minutos exigui pelagi fluctus tantum negocium faceſſere, vt in ijs vela mentis ſuæ pandere ſe poſſe diffidat; tum quia ex Ariſtotele, à quo ne latum quidem vnguẽ Alexandrum diſcedere obſeruarunt ſapientes Viri, *3. de ani. t. 8. 17. 18* non vno in loco habemus intellectum humanũ poſſe omnia, & ſingula fieri, hoc eſt cuncta penitus cognitione aſſequi; fieri enim quodammodo dicitur mens id, quod intelligit; ac proinde nihil viquã eſſe, quod ab homine dignoſci nequeat: Quibus nominibus plerique viri magnæ autoritatis Alexandri, nõ Aphrodiſæi, ſed Tralliani hoc opus ploblematum eſſe iudicant; quorum iudicium vel inde verum eſſe colligo, quia in eius operis proœmio autor admonet quæſtionem de tractione ferri à magnete hominibus eſſe inexplicabilem, atque intractabilem; quum tamen Alexander Aphrodiſęus illam ex profeſſo examinet in Quæſtionibus naturalibus; *Lib. 2. cap. 23.* Tralliano autem tantum non eſſe in Phyſiologia tribuendum, quantum Aphrodiſæo, nemo eſt qui non cognoſcat. Deinde nõ conuincit Alexandri vel Aphrodiſęi autoritas in opere non acroamatico, ſed exoterico, rationem contrarium ſuadentẽ, & Ariſtotelis propoſita theoremata; immo abſolute nequicquam nobis vnquam perſua-

dere poterit potioribus argumentis obſiſtentibus. Sed eſto ſupra humanæ mentis indaginem ſpecificę proprietatis latentis eſſentia, id tamen diei non poterit de proprietate indiuiduali ob rationem ſuperius allatam, vel reclamante problematum autore. Ad omnia exempla indiuidualium proprietatum adducta breuiter occurrimus negantes ea non pendere ab elementorum conditionibus, variaque corporis habitudine, ac temperamenti qualitate; nam vt ſingula paucis percurram, Quibus olfactorij meatus ampliores, & cerebrum ab excrementis perpurgatum, ſicciusque contigit, ijs facillime caput roſarum odore impletur, maleque afficitur; per inde ac ſanis medicaměta noxia eſſe admonet Hippocrates; odores enim vim habere medicamenti docuit Ariſtoteles, vt fuſe in ſuperioribus explicauimus: Quibus autem meatus odorandi anguſtiores, cerebrum pituita refertum, atq; humidius eſt; ij contra roſarum odore, vt qui calidiuſcula exhalatione nitatur Ariſtoteli, non parum recreantur; calore ſiquidem exobſtruuntur pori ſpongoidis, qui muco vt plurimum replentur, & excrementa cerebro infarcta concoquuntur; vnde partes hæ ab excrementis quoquopacto purgantur, & ad naturalem ſui conſtitutionem redeunt, in quo voluptatis ratio conſtituta eſt; quum autem paucisſimi ſint, qui ſpongoidis poros perpetuo liberos, cerebrique ſubſtantiam omni excrementitia, ſeu aduentitia humiditate carentem, & naturali temperie ſicciorem obtineant; multi viciſſim, qui cerebrum pituitoſo ſucco repletum, natura, & ex accidenti humidum vſque adeo quum ſortiantur, vt deſtillante a cerebro iugi muco ad nares olfactorios poros impediri quoquopacto neceſſe ſit; quo nomine ſcite alicubi ſcribitur Hippocrati cerebrũ eſſe metropolim frigidi, & glutinoſi; ſane proinde fit vt a roſarum, ceterarumque rerum fragantium odore fere omnes oblectemur, rari admodum capite doleant. Conſimiliter quicunque recluſos, & hiantes habent odoratus, & vniuerſi corporis meatus, ſi cita fuerint aluo prediti, ac tenuioribus excrementis abundauerint, ij facillime aluo fluent, vel a roſarum odore, quibus ineſſe vim ſolutiuam Meſues, omneſque medici longo vſu compertum habent; ſed quia vis hęc ſolutiua in odore admodum imbecilla eſt, propterea ijs tantummodo aluum ciet, qui exquiſite fortiti fuerint propoſitas conditiones; ceteros non mouet; at illi rari ſunt, hi vero frequentiſſimi; quare paucis roſaceus odor ventrem laxat; plurimis non mouet. Thuris odore nonnullos angi maximopere, quamplurimos autem oblectari, eandem rationem habet, quam in affectu conſimili de roſarum odore dudum attulimus. Qui carne molliori exiſtentes maxime in planta pedis neruos tactui expoſitos obtinent, ijs titillatio eo in loco moleſtiſſima eſt; qui duriori carne contexti neruos habent in plantis pedum, craſſiori cute, denſiorique ſolea contectos, ij nihil penitus a titillatione mouentur; quibus autem medius inter hos datus eſt habitus, ijs in ea regione corporis titullatio ſomnum prouocat; hotum autem ratio ex eo ducitur, quod nerui omniũ partium corporis ſunt exquiſitiſſimo tactu prædití, qui ſenſus Ariſtoteli exuperantias ſolum percipit, & ab inſiſtis valde afficitur, & proportionatis obiectis mire delectatur. Non diſſimiliter quibus vniuerſus corporis habitus valde poroſus eſt cum carnis mollitie, ac tenuitate, ijs inæquali motu aer ex mutuo marmorum, & ferri attritu, ſuberiſque inciſione impulſus frigidiuſculus, & inſuetus neruorum fines ſub cute vellicans vniuerſo corpori horrorem incutit, ſpeciatimque maxillarum neruos mordicans dentium ſtridorem inuehit; cuius rei ſignum euidentiſſimum eſt, tale quid pati conſueuiſſe corpora gracilia, delicatula, & poroſa valde, non autem contrario habitu prædita; aer enim eius naturæ dicitur Ariſtoteli, vt in aliqua ſui parte motus ab aliquo, pars mota eodem motu propinquam impellat, impulſa itidem aliam agat, & acta aliam per ſucceſſiones quaſdam vſque quo impetus fatiſcat, & deliteſcat. Demum quibus in aluo expultrix facultas maximopere torpet, ijs adſtringentium vſu roborata virtus ſuo munere fungitur excernens inutilia; laxantium vero vſu adhuc magis hebetata omnino ab officio deſiſtens aluum ſiccari patitur: quibus e contra nõ languet vis expultrix, ijs aluus adſtringentium vſu reſtringitur, & laxantium laxatur: & ita de ceteris obſcurioribus problematibus, quæ in propoſito afferri poſſunt, dicendum eſt viro philoſopho. Quod autem deinceps proponitur ex Galeno, proprietates nimirum aliquas quidem omnino dici non poſſe; quaſdam vero ægre circa ægrotantia corpora oſtĕdi poſſe, vt pote quę tantum ijs, qui eas ſępe viderunt, cognitæ ſint; caute interpretandum eſt, nĕpe proprietates aliquas dici non poſſe omnino, id eſt exacte, plene, ac perfecte; hæ vero ſunt ſpecificæ proprietates a forma occulta prodeuntes, quæ ideo plene dici, hoc eſt explicari nequeunt, quia nondũ exacte cognitę fuerunt, latentibus adhuc formis, à quibus prodeunt; quippe abſoluta, perfectaque rei cognitio a cauſſarum dignotione acquiritur: aliquas vero eſſe proprietates, quæ circa ægrotantia corpora oſtendi poſſunt ægre, hoc eſt difficili negocio, quippe ijs tantummodo cognitæ ſint, qui ſępe illas viderunt; huiuſmodi ſane ſunt proprietates indiuiduales, quarum cauſſa proxima latet; hæ quamquelicet difficiles ſint cognitu, & explicatu, iterata nihilominus earum obſeruatione, ac meditatione dignoſci, & explicari poſſunt; quoniam ex effectuũ inſpectione, conſiderationeque multiplici ſæpenumero aſcendimus in cauſſas per Demonſtrationẽ Quia, deinde à cauſſis rurſum deſcendimus ad exactiorem, & ſcientificam notitiam effectuum per demonſtrationem Propter quid, vt obſeruat aliquando Ariſtoteles: quare nulli mirum ſi veteres tam longæ abſtinentiæ cauſſas non explicuerint, quum eam in hominibus raro, vel nunquam obſeruare potuerint. Longe minus fauet egregio viro allatum dogma Theophraſti aſſerentis, qui de omnibus rationem quærentes, eos cum ratione ſimul ſcientiam tollere; nam hi de immediatis etiam principijs, quorum nulla ratio eſt, neque ſcientia, ſed citra rationem habitus longe nobilior

Cur odor roſarũ alios male, alios bene afficiat.
2. aphor. 36.
De ſen. & ſen. c. 5. Cap. 34. 53. & 54.
Odor calida exhalatione nititur.
De ſen. & ſen. c. 2.
Reditus ad ſtatum naturalẽ voluptatis cauſſa eſt.
Lib. de Princip.
Roſarum odor quibus aluũ ſoluat, & quibus nõ moueat.
Thuris odore qui male, qui que bene afficiantur.
Titillatio plantæ pedis quos lędat, quos non moueat, quos delectet.
2. de an. t. 118.
Quib. marmorũ ſtridor horrorem incutiat, et quibus non.
8. phy. t. 82.
Quibus adſtringẽtia laxent aluum, & laxantia ſtringant.
2. de cõp. med. ſ. c. loc. cap. 1.
Proprietates Galeno quæ nõ omnino dici poſſint, & quæ ægre dici.
1. poſt. t. 30.
Quomodo nõ omniũ ſit quærenda ratio.

lior quam ſcientia; de indemonſtrabilibus inquam rationem quærentes ſcientiam perimunt, quæ habitus eſt prodiens ex notitia indemonſtrabilium, non quidem per vllam rationem, ſed per ſolam ſimplicium terminorum cognitionem comparata; quod non ſemel docuit nos Ariſtoteles: ceterum mediatorum, & demonſtrabilium, cuiuſmodi ſunt proprietates omnes ab aliqua cauſſa, ſiue aperta, ſiue abdita originem trahentes, & ratio, & ſcientia eſt; quam omni ſtudio ſemper inquirere debet Philoſophiæ cultor. Poſtremum ex eo, quod abſtinentia diuturna eſt ſpecificæ proprietatis quidam euentus in brutis animalibus, non neceſſario colligitur eandem in hominibus ieiunantibus eſſe ẽctum eſſe proprietatis indiuidualis: Addo quod etſi demus abſtinentiam huiuſmodi effectum eſſe in hominibus à proprietate illorum ieiunantium indiuiduali abdita; nullamque propoſiti aliam quærendam eſſe rationem; illud tamen concedere non poſſumus naturam huius proprietatis occultæ omni conatu philoſopho inueſtigandam nõ eſſe; an ne clara ſolum, & euidentia rimabimur? an ne occulta, ſed quæ facile poſſunt explicari? illud certe abiecti animi eſt, hoc mediocris; ſed magnæ mentis eſt, verumque philoſophum decet in ſecretiora ſemper vires intendere, & arcana in primis totis neruis explorare, atque in ardua niti. Haud ergo plane ſatisfacit in propoſito hæc opinio, quæ cauſſam adeo longæ abſtinentiæ refert ſimpliciter in occultam ieiunantium proprietatẽ.

1. poſt. c. 5. & 2. poſt. c. vlt.

Proprietas omnis demonſtrabilis eſt per cauſſam.

Vigeſima opinio Abulenſis, cui tam longæ abſtinentiæ origo eſt ex Ecſtaſi, qua ieiunantium anima quaſi à corpore alienata conſueta munia non obeat. Cap. CIIC.

NOn defuere, qui diuturnioris huius ieiunij cauſſam in Ecſtaſim retulerint viri docti exiſtimantes commemoratos homines tandiu ab alimentorum vſu deſtitiſſe non alia de cauſſa quam per Ecſtaſim anima eorum quaſi à corpore alienata ad alicuius rei externæ intenſiſſimam contemplationem, aut ardentiſſimum deſiderium; vnde conſuetas operationes, ac præſertim nutricationẽ in corpore non obiens alimenta non poſtulet toto eo tractu temporis, quo Ecſtaſeos illa paſſio perdurat: Inter hos Abulenſis clare ſtatuit in Ecſtaſi nullam penitus vitæ operationem obiri, præter contẽplationem; quod inde probare conatur tum quia hoc diſcrimen eſt inter ſomnũ, & Ecſtaſim, quod in ſomno ligantur organa ſenſuum, feriaturque ſenſus omnis ab omni opere, expedita facultate vegetante, immo potius ea ſuis muneribus longe magis inuigilante; ſed in Ecſtaſi penitus à ſuis functionibus æque vtraque facultas ociatur, ſenſitrix nimirum, & vegetatrix, vniuerſa ſiquidem anima in meditatione collecta, & vſque adeo impenſa, vt ceteras omnes inferiorum animæ facultatum operationes inhibeat; tum quia Ecſtaſim patiẽtes diu ſine cibo, potuque, immo & ſine cordis motu ad inſtar mortuorum iacent: etiamſi præter huiuſmodi exquiſitam Ecſtaſim, alia mitior, ſiue imperfectior inueniri poſſe dicatur, in qua homine nõ ab omnibus prorſus vitæ muneribus, ſed ab aliquibus tantum ocientur, vtpote à ſola nutricatione; quæ quidem leuior Ecſtaſis haud in eo ſolũ à grauiori differat, quod nõ omnes vitæ functiones tollat, ſed vnam, vel alteram; verum etiam huius peculiare ſit multo longiori tempore durare; quoniã diu nequit animal omnibus vitæ muneribus deſtitui, quod tamen vnam, vel alteram longo tempore intermittere poſſe videtur. Ac ſane perſeuerare poſſe homines in Ecſtaſi hebdomada unã, mẽſe uno, vel etiam integro anno, auctor eſt Thaulerus, & Harphius referente Bloſio; quinimmo proponit exemplum cuiuſdam Abatiſſæ Claræ nomine, virginis eximia ſanctitate præſtãtis, quæ ſæpius in Ecſtaſim rapta vſum naturalium virium amitteret; atque inde contigiſſe, vt totis triginta diebus in Ecſtaſi permanſerit, nullam interea rerum humanarum memoriã habens, nec cibum ſumẽs, nec quicquam corpore ſuo ſentiens. Cui ſententię adſtipulari viſus eſt Leo Hebreus tertio ſuorum ſublimium dialogorum aſſerẽs uim nutriendi maiori ex parte in profunda cogitatione impediri adeo ut exiguo cibo diu contemplatiui ſuſtineãtur: ex hoc arguunt aliqui, ergo nullo diu Ecſtatici uiuent, quibus omnino vis nutriens impeditur.

Geneſ. c. 13. quaſt. 400. & Paradox. 3. c. 46.

ſp. lig. ſpiri. tual. c. 2.

Examinatur allata opinio, demonſtrando Ecſtaſim non eſſe cauſſam immediatam longioris abſtinentiæ, ac tandiu ieiunantes haud omnes Ecſtaſim paſſos fuiſſe. Cap. CIC.

PRoculdubio quandoque homines Ecſtaſim pati, eamque modo leuiorem, modo profundiorem infitiari non poſſe putamus; id etenim negantes Ariſtotelem reclamantem habebimus, qui ſtatuit homines in profunda meditatione occupatos non animaduertere ſingularia, quæ ob oculos habent; refragabimur & experimento, quo ſæpenumero compertum eſt homines Ecſtaſi detineri: Neque ſane haud aſſeuerare poſſumus in exquiſitiori Ecſtaſi tolli omnes vitæ functiones, in mitiori non omnes: Vltro etiam Abulenſi dandum cenſemus homines in mitiori Ecſtaſi diutius perdurare poſſe quam in grauiori; quod Ecſtaſis commune habet cum Apoplexia; nam vehemens citiſſime viuentes de medio tollit, debilis vero cũ ægri vita lõgius fœdus habet: Concedimus quin etiam Ecſtaſim nutricationi obeſſe, illamque impedire: Nihilominus illud aperte negamus, Ecſtaſim eſſe propriam, & immediatã cauſſam ieiunij ob duplicem rationem; prior eſt, quia impedire nutricationem non eſt cauſſa ut diu animal uiuat in ieiunio; ſic enim ſacrilegoſi iudex alimenta omnia neget, eum quidem alimento, & nutricatione priuabit; haud tamen propterea præſtabit vt diu ille ſine cibo viuat: ſic ergo Ecſtaſis nutritionem impedit, ſed proinde non efficit vt homo ſine alimento diu uiuere valeat: poſterior autem eſt, quia Ecſtaſis nõ alia de cauſſa nutricationem impedit, niſi quia (ut alibi explicauimus) in homine uegetalis anima quidquam efficere nequit niſi regatur à ſenſitrice, guber-

1. poſt. c. 30.

Ecſtaſi quid commune ſit cum Apoplexia.

Impedire nutricatio nem non efficit longum ieiunium.

Vide lib. 4. c. 62.

Ecſtaſis cur impediat nutricatium. 3 de ort. an hu. c. 4

gubemeturque ſimul à rationali; quare quemadmodum in Ecſtaſi penitus occupato intellectu, vel etiam voluntate (quæ duæ ſunt partes rationalis animæ) circa obiectum aliquod; atque ideo nihil adiumenti à mente habens anima ſentiens cogitur functiones omnes intermittere; quod tũ innuens Plutarchus libello de his qui ſero a numine puniũtur prope finem aſſerit Theſpeſio propter caſum ab alto metu mente moto ac veluti cadaueris iacentis animæ viſum cognati animum dixiſſe, non enim mortem obijſti, ſed Diuino quodam fato tua huc venit mens, reliquis animæ facultatibus veluti anchora in corpore relictis: cuius caſum ſupra retulimus; tum quoque referens Porphyrius apud Iãblichum ex Stratone phyſico ſenſum dicit non abſque intelligentia quicquam agere; ſiquidem præſentia ſenſibus obiecta non percipimus, dum attentius aliud intelligimus: licet ille falſo putet hoc eſſe commune ſenſitrici animæ tum brutorũ, tum quoque rationalis animalis; quum tamen allatum argumentum vigeat ſolum in humano ſenſu, qui rationi ſubditus eſt, non autem in ferino, cui nulla comes eſt, præpoſitaue ratio: Quemadmodum inquam in Ecſtaſi penitus occupato intellectu, vel voluntate circa obiectum aliquod, ac proinde nil auxilij tribuente ſentienti animæ, iſta cogitur ab omni ſuo munere ociari; Ita conſimiliter animam vegetalem dicas tum in homine, tum etiam in brutis non abſque ſentiente quicquam efficere; ſiquidem ſenſitrice anima vehementi vel odio, vel ira, vel amore, vel timore prorſum intenta circa obiectum, nulla ex parte reſpiciente, aut fouente animam vegetalem; cogitur hæc eãdem ab omni ſuo munere pariter ociari; Vnde ſępenumero contingit vt in huiuſmodi paſſionibus vehementioribus homines nec generare valeant, nec augeantur, nec nutriantur, ſed iugiter contabeſcant; immo noui iuuenem, qui mulierem, quã deperibat, ardentiſſima cupidine incubans venerem agere non potuit; & alium virum inimicitias graues habentem pluribus annis a Venere ſic abſtinuiſſe, vt elegans illius vxor tanquam maleficiato præſidia porrigeret, ſed fruſtra; nec enim veneri potuit indulgere ante hoſtis interitum: Itaque non ſolum rationali anima occupata circa intelligibilia in Ecſtaſi, verum etiam ſenſuali circa ſenſibilia in amore, ira, vel odio, cogitur vegetalis ſuperiorum animæ partium auxilio deſtituta proprias functiones intermittere; non eſt ergo neceſſe diu abſtinentes nutricationem non obire ob Ecſtaſim. Neque illud vere dicitur Abulenſi Ecſtaſim inhibere omnes vegetantis, & ſentientis animæ functiones, quia in ea paſſione anima tota impendatur in contemplationem profundiorem; nam & citra vehementem ſpeculationem ſolo voluntatis validiori affectu in Ecſtaſim rapimur; quod non raro viris ſanctitate præclaris contigiſſe legimus: Et proprie loquendo ſuperior animæ pars in Ecſtaſi animis inferioribus conſuetum auxilium non porrigens impedit quominus fiant, non inhibet illarum operationes; impedit autem, quia in anima hominis pars rationalis ſe habet ad rationis expertem, & hac in parte ſentiens anima ad vegetalem veluti forma ad materiam (quod fuſe alibi oſtendimus ex Ariſtotele) materiæ vero peculiare eſt pati, nec vlla ratione ipſam agere dixeris niſi virtute formæ, cui ſubeſt; quocirca in homine ſentiens anima, humanęque animę pars rationis expers quidquam efficere non poterit, niſi ab intellectu fota, & gubernata; nec vegeta pariter vllum munus edere valebit, niſi à ſenſitrice, ac intellect nec regatur: Si ergo accidat mentem prorſus occupari, vel ſenſum in alicuius obiecti aut cognitione, aut affectu; eius auxilio deſtituta inferior anima ſimul ab omni functione ociari cogitur; ſic in Ecſtaſi occupato intellectu, aut voluntate in veri meditatione, aut boni ſummi deſiderio intenſiori ſenſibilia non percipimus, nec vegetamus; ſic in amore, ira, odio, timore, & alia quauis ſenſuali paſſione vehementiori non alitur, ſed contabeſcit corpus, vbique feriantibus animis inferioribus, dũ ſuperiorum auxilio deſtituuntur: Ceterum impediens Ecſtaſis nutricationem, haud tamen ideo viuenti cauſſa eſt vt abſque nutricatu diu viuere valeat; nos etenim hac ſpeculatione non indagamus cauſſas nutricationem impedientes, inter quas recte numeratur Ecſtaſis; ſed inquirimus cauſſam cur ſine alimentis, & abſque nutricatione diu animantia viuant, quæ non poteſt eſſe Ecſtaſis. Deinde vero Ecſtaſis propria eſt hominum paſſio; neque enim brutorum vllum, ac præſertim infimæ ſortis Ecſtaſim pati vſquam eſt obſeruatum; obſeruatum eſt tamen brutorum plurima, & imperfectiſſima, cochleas, ſerpentes, & huiuſmodi lõgum traducere ieiunium; par eſt autem quæ conſimili anima vegetant, conſimili cauſſa diu à vegetandi munere poſſe abſtinere; quare ſi brutis abſtinentia non eſt ab Ecſtaſi, eandem ab ipſa non ineſſe hominibus: Bruta vero Ecſtaſim non perpeti ea ratio ſuadet, quia cognitioni adeo intenſe operam non impendunt, nec adeo vehementer paſſionibus animę afficiuntur, vt inde oriri valeat Ecſtaſis. Deinceps ſi verum eſt aliquos arte quadam remouendo animam ab omni rerum conſideratione, ac deſiderio, eamque vni cuipiam obiecto vnientes ſeſe ad libitum in Ecſtaſim dare; iam arte illa poterit vnuſquiſque vna cum Ecſtaſi philoſophica diuturnæ abſtinentiæ habitum induere: at ijdem Ecſtaſis artificioſæ autores fatentur experti ſe diu nõ poſſe talem Ecſtaſim protrahere, quia diu, multumque nequeunt nutricatione priuari: non ergo vel Ecſtaſis autoribus ea eſt cauſſa, quare poſſit homo diu ſine alimento viuere; quæ vere cauſſa eſt impediens alimenti vſum. Denique illud certum eſt ex doctiſſimi viri confeſſione in quauis Ecſtaſi tum leui, tum graui rationalem animam adeo in externum obiectum occupari vt fere à corpore alienata nullum ex proprijs muneribus in corpore obire valeat; quum itaque obſeruatum ſit homines diuturnam abſtinentiam agentes voluntatis, ac mentis, & ſenſus opera exercere ad libitum, vt ante ieiunium, loquendo, ridendo, ſyllogizando, rogando, preces ad Deum Optimum effundendo, conſultando, deliberando, amando, cupiendo, volendo,

Lib. 1. c. 1. & 3. *3. de abſtin. ab eſu carn.* *De Myſt. ægypt.* *Senſum quicquam non agere ſine mente in homine, non autem in bruto.* *Porphyrij puta.* *Vide lib. 3 cap. 20.* *Vide lib. 4 cap. 66.* *Citra vehementẽ ſpeculationẽ vt in ecſtaſim rapiatur homo.* *Ecſtaſim operationes vitæ* *impedire, non inhibere.* *De ort. an. hum.* *Ecſtaſis artificioſa, ſiue voluntaria.*

lendo, nolendo, & alia id generis animæ tum rationalis, tum ſenſualis opera præſtando; ſane ipſos nulla prorſum Ecſtaſi affectos fuiſſe dicendum.

Soluuntur allatæ rationes hanc opinionem roborantes, de diſcrimine inter Ecſtaſim, ac ſomnum; & inter Ecſtaſim grauem, ac leuem agentes. Cap. CC.

SEd argumenta, quibus hæc opinio nititur, neceſſario non probant intentum viri Clariſſimi; Ad primam etenim rationem ductam ex diſcrimine inter ſomnum, & Ecſtaſim primo reſpondemus ex diſertiſſimi viri placitis duo eſſe genera Ecſtaſis, nimirum Ecſtaſim exquiſitam, & leuem; ſi quidē ſermo ſit de leuiori, falſo dicitur eā tollere omnes operationes ſenſitrices, & vegetales, ad ſomni differentiam; non enim tollit reſpirationem, neque altionem, vt mox oſtendemus: ſin autem loquamur de grauiori Ecſtaſi, concedentes eam tollere omnes vegetales, ac ſenſuales operationes, negamus ea detentos fuiſſe diuturno ieiunio claros, qui bus de agimus, triplici ratione potiſſimum; prior eſt, quia humanum corpus regi, & gubernari, contineríque non poteſt niſi à proportionata ſibi anima rationis compote; ſiquidem Ariſtoteli non quælibet materia a quauis forma perfici, & in eſſe ſuſtineri valet, ſed proportione vbique ſeruata, dignior à nobiliori; quum ergo in Ecſtaſi mens ita ſit occupata circa obiectum externum, vt nullum auxiliū tribuens inferioribus animis, a corpore quaſi alienata ipſum non integre regat, ſane corpus tali auxilio deſtitutum diu hominis vita perfrui non poterit; quare in Ecſtaſi non perduret homo per multos dies; ceterum noſtri abſtinentes in ieiunio mēſes, & annos plures tranſigunt; non ergo per Ecſtaſim abſtinentiam tolerant: Altera eſt, quia vegeta, & ſentiens anima in homine huiuſmodi naturam ſortitæ ſunt, ad vegetalis, & ſenſitricis in alijs uiuētibus diſcrimē, quod ſine auxilio rationalis animæ, ad quam obtinent habitudinem, ac, vt inquiunt, ſubordinationem eſſentialem, diu nequeunt, nedū operari, & corpus continere, ſed nec ipſæmet in eſſe ſubſiſtere; quo factum eſt, vt in diuturna plurīu dierum alienatione, ac Ecſtaſi ſi detineatur intellectus, neceſſario irrationalis pars animæ humanæ occidat, & homo intereat; quum ergo in ieiunio viuant homines per longam menſium, & annorū ſeriem; plane conſtare poteſt eos non ob Ecſtaſim tandiu ieiunare: Tertia vero ratio eſt, quia exquiſita, & ſeuerior Ecſtaſis tollere dicitur omnes cum ſenſuales, & motrices, tum etiam vegetales operationes; modo noſtri abſtinentia celebres paſſim & mouebantur, & loquebantur, & viſu, audituque, alijſque ſenſibus pollebant, & alia multa ſibi ante ieiunium conſueta obibant officia; non ergo ſeuera Ecſtaſi detentos fuiſſe dicendum eſt, qui diu abſtinuere. Deinde falſo dicitur inter Ecſtaſim, & ſomnum illud eſſe diſcriminis, quod in ſomno ligētur organa ſenſuum, ferienturque ſenſus omnes ab omni opere; nam ſomnus quies eſt, atque ocium ſolius primi ſenſorij, & in ſomno ſolum ociatur à ſua functione ſenſus communis, ceteris ſenſibus omnibus munere proprio fungi valentibus; quemadmodum fuſe alibi oſtendimus ex Ariſtotele. Ad ſecundam rationem ab experimento collectam, qua dicitur Ecſtaſim patientes diu ſine cibo, potuque, immo & ſine cordis motu ad inſtar mortuorū iacere, bifariam occurrimus dicentes primo ab Ecſtaſi homines id pati, vt cibo, potuque uti non poſſint, nec mouere cor; ſed quod non utentes cibo, potuque, ac citra motum cordis in Ecſtaſi viuant, aliam id habere cauſſam hucuſque latētem, quam in propoſito quærimus, nec vir egregius adhuc explicauit: Deinde illa particula, *diu*, tempus in longitudine indeterminatum ſignificat; nos ergo eius ſenſum determinemus; ſi *Diu*, ſignificet per plures dies ad ſummum intra menſem, demus & nos in Ecſtaſim labentes homines diu ſine cibo, potuque veluti mortuos iacere; ſed quos antea memorauimus non aliquot dies tantum, ſed plures menſes, & annos, integraque luſtra ieiunarunt; nec omnes ad inſtar cadauerum iacuere, ſed plures viuentium more ambulare, loqui, & alia ciuilia negocia moliri conſueuere: ſin autem, *diu*, ſignificet multos menſes & annos, aperte negamus experimēto vllo conſtitiſſe diutius abſque cibo, & potu ad inſtar mortui hominem vllum in Ecſtaſi iacuiſſe; Lucomoros etenim citra Ecſtaſim frigore obrigeſcere certum eſt. Ad tertium argumentum ex differentijs Ecſtaſis grauioris, ac leuioris depromptū, haud ſane poſſumus negare leuiorem Ecſtaſim diuturniori tempore durare; negamus tamen in primis eam non omnes inferiorum animæ partium operationes lædere, ac impedire, ſed unam tantū, vel alteram; nam rationali anima valde occupata circa obiectum externum, ſentiens, & vegeta illius auxilio, vel prorſus, vel magna ex parte deſtituta, cogitur a ſemetipſa, non vnam, vel alteram, ſed omnes ſuas operationes obire; quum autem in ſingulis obeundis egeat rationalis auxilio, nullam earū perfectam edere valet; quapropter in Ecſtaſi grauiori omnes inferiores functiones prorſum tolluntur, in leuiori omnes aliqua ex parte læduntur; & viceuerſa in exquiſita Ecſtaſi nulla operatio ex parte læditur, in ſpuria vero nulla prorſus tollitur. Demus deinde diſputationi aliquas tantum in mitiori Ecſtaſi operationes tolli; ſane rationi conſentaneum eſt eas tolli, quæ minus ad vitam neceſſariæ ſunt, relictis alijs, nimirum tolli viſionem, auditum, olfactum, loquelam, & ambulationem, relicta reſpiratione, ac nutricatione, quas mordicus ad vitæ tutelam ſagax natura vbique retinere conſueuit; quando nutricationis, & reſpirationis ſolicitam magis decet eſſe naturam, quam ſenſitricium operationum, quæ animali neceſſariæ non ſunt ad eſſe ſimpliciter, ſed potius ad bene eſſe, vt docuit nos Ariſtoteles; ſic in Apoplectico affectu, ſic in vterina præfocatione reſpiratio, & nutricatio vltimæ omnium functionum obliterantur: Addo animas inferiores in ijs operationibus obeundis, quæ ceteris nobiliores habentur, magis indigere auxilio ſuperioris animæ, quam ad moliendas imperfectiores; præſtat enim opera digniora fieri ab agente

Leuis Ecſtaſis non tollit reſpirationem.

a phy. t. 26. 8. meta. t. 6.

Materia quæuis nō à qualibet forma perficitur.

Somnus quem ſenſum liget.

3. de vita. cap. 5.

Leuior Ecſtaſis omnes inferiores actiones lędit.

Grauis et leuis Ecſtaſis diſcrimen.

v de lib. 4. c. 62. et ſeq.

3. de an. t. vltimo.

Operationes animalis non ſimpliciter neceſſaria.

te præſtantiori; quum vbique actiones agentibus proportione reſpondeant; quare in Ecſtaſi ſenſuũ functiones, quæ vegetalibus nobilitate præferuntur, obiri nequeunt nutricatione ſublata: ſi ergo in Ecſtaſi leuiori tam alienata non eſt a corpore anima rationalis, quin tantum adiumenti non afferat animæ ſenſuali, vt eam gubernet, ac regat ad operandum; dubio procul & anima vegetalis tantum auxilij ſortietur ab animæ parte ſuperiori, vt ſenſibus ſuo muneri vacantibus, & ipſa proprias operationes edere valeat: Quum itaque homines abſtinentia celebres multum tempus abſque alimento degant illæſis ſenſuum operationibus, loquutione, ambulatione, alijſque perfectioribus officijs animæ; profectò dicendum non eſt eos leuiori Ecſtaſi correptos vnica nutricatione priuari, ceteris operationibus intactis. Deinceps in Ecſtaſi homo debet neceſſario animæ rationalis functiones omnes intermittere, illa excepta, in qua obeunda tunc valde occupatur, nequit enim vni vehementer intentus animus ad alia ſimul deflecti; contra tamen homines diu ieiunantes loqui, ratiocinari reminiſci, ridere, velle, nolle, conſultare, deliberare, aliaque rationalis animæ officia exequi compertũ habemus; Nullo ergo Ecſtaſis genere detinentur ij, qui diu a cibo abſtinentes cetera munia tum ſenſualis, tũ rationalis animæ obire valent: Ad Thaulerum, & Harphium concedimus viros, & virgines ſanctitate illuſtres diuturniori Ecſtaſi poſſe detineri, & ea quidem grauiori; ſed vt ab Ecſtaſi habent id, quod alimentis vti nequeunt, nec alijs vitæ inferioris fungi muneribus; ita ſane ab alia cauſſa id habent, vt ſine alimentis diu viuere queant; quam cauſſam inquirimus: Et certe vt in hominibus ſanctitate præclaris pium eſt credere tam longum ieiunium eſſe à cauſſa naturæ limites tranſcendente; ita in antea memoratis nulla ſanctitatis luce fulgentibus diuturniorem abſtinentiam non ad miraculum, ſed ad naturalem cauſſã aliquam referri debere dudum probauimus. Ad vltimam rationem concedentes Hebræo Leoni vim nutriendi magna ex parte in profunda meditatione impediri, negamus primo proinde contemplatiuos exiguo cibo diu ſuſtineri; namque hos videmus multo cibo vſos plurimos ex eruditate morbos incidere; pauco paſtos contabeſcere, ac valetudinarios viuere, quod etiam non contemplatiuis accideret ex victu tenuiori. Deinde concedentes diſputationi contemplatiuos exili cibo diu ſuſtineri, quia profunda meditatione magna ex parte nutriendi virtus impediatur; negamus ideo quia eadem alendi facultas in Ecſtaſi penitus impediatur, nullo cibo Ecſtaticos diu viuere poſſe: ſecus enim vel extra Ecſtaſim quum multis alijs de cauſſis omnino impediri poſſit virtus alendi, ab eis quilibet ſine cibo diu viuere poſſet, quod experimento non reſpondet. Ac Ecſtaſis tollit quidem alimentorũ vſum, & nutricatum ob rationes dudum allatas; ceterum vt ſine alimentorum vſu ac nutricatu diu viuere poſſimus Ecſtaſis efficere nequit vlla ratione. Itaque aſſentiendum non erit Abulenſi, & alijs aſſeuerantibus diuturnum ieiunium, quod agimus, non aliunde pendere quam ab Ecſtaſi animam auocante à conſuetis muneribus, & quaſi alienante à corporis conſortio.

Vigeſimaprima opinio Poſthij aſſerentis homines diu ab alimento abſtinere, animã illorum per cataphoran, & intenſiorem ſomnum vacantẽ à proprijs officijs. *Cap. CCI.*

IOanni Poſthio viro non inerudito, vt videre licet apud Ioubertum, & Braſauolum, illud de propoſito argumento in mentem veniſſe conſtat, homines adeo longum ieiunium tolerantes non alia de cauſſa non vti alimento, quam eorum anima per cataphoram ſiue lethargum, & grauiſſimũ ſopita veternũ, & quaſi ligata, & proinde nequeunte munia vlla ex conſuetis obire, non alimenta quærere, non propinata ingerere, non intruſa conficere, atque conuertere in ſubſtantiam corporis: quod placitum ratione munitum experimentis etiam comprobatur; ſiquidem hoc intereſt diſcriminis inter ſomni ſpecies, quod moderatus, ſeu leuis ſomnus appellatus animæ ſenſitricis ſolum functiones tollit, intactis penitus operationibus alentis animæ; at vero profundus, altus, grauiſque ſomnus etiam vegetales operationes impedit vniuerſę animę facultates omnes obruens, & arctiſſime colligans; nam ſi propoſiti naturam paullo altius meditemur, id verum, & apertum eſſe apparebit; ſi quidem anima vegeta in animalibus neceſſario tũ ad continendum, perficiendumque ſubiectum ſibi corpus; tum quoque ad proprias operationes in illo edendas indiget præſentia ſuperioris animæ, nimirũ ſentientis, qua veluti ſui forma gaudet; quippe materiei proprium eſt pati, non agere, niſi virtute, ac beneficio formæ ſibi adnexæ; quum ergo in mitiori ſomno haud ex toto vinciatur anima ſenſitrix, non omnino priuatur eius auxilio vegetans; quocirca in leui ſomno vegetales operationes obeũtur; ſed in grauiori ſomno tota ſentiente anima penitus ligata nullum poteſt auxilium ferre ſibi ſubditæ vegetanti, quæ ideo conſueta munia obire nequit, ſentientis ope prorſum carens; atque idcirco ſopor altus per ſe primo tollit operationes ſenſuũ ligans animam ſenſitricem; ſecundario autem, ac per accidens tollit vegetales, priuans alentem animam auxiliari manu ſentientis, qua indiget in animalibus vbique ad propria munia obeunda: Quũ ergo hic altus ſopor veternus, lethargus, & cataphora ſit, ſane has paſſiones nutricationem tollere dicendum eſt in ijs, qui diu ab alimentis abſtinent; quum potiſſimum experimento ſæpe compertum ſit noſtros abſtinentes profundo ſomno ſopiri; ſic brutorum apes, lacertos, ſtelliones, crocodilos fluuiatiles, auium plures, hiſtrices, vrſos, glyres, teſtudines terreſtres, ſerpentes, & alia multa quadrimeſtre, ac ſemeſtre cuiuſque anni frigidum ſine cibi vſu profundum dormire ſomnũ & legamus apud Ariſtotelem, Plinium, Galenum, alioſque grauiſſimos autores; & obſeruare poſſimus in rei natura: ſic Timonis amitam ferarum more quotannis totam

In Paradox. *1. de vit. anat. com. 44.*

5 hiſt. c. 30. & 8. hiſt. c. 14. 15. 16 17. *lib 8 c. 35. 36. 37. 38. 39.* *5. de loc. aff. c. 1.*

tam hyemem in ſpecu dormire ſolitam ſcripſere veteres; ſic Spirenſem puellam triennali ieiunio celebrem Langius vir acutus deſidem, ac ſomnolē tam fuiſſe ſcribit; ſic Rauiſio Textori plures afferuntur in officina multorum annorum ſomno, & ieiunio clari; ſic Lucomori quimeſtrem abſtinentiam ſomno tolerant quotannis apud Citeſium; ſic Ariſtoteli, & Simplicio nonnullos in Sardo multos annos dormiſſe conſtat in antro citra omnem alimentorum vſum; ſic Holai magni teſtimonio in vltimis oris Germaniæ ad Boreā prope Oceanum in ſpelunca ſeptem viri dormientes viſuntur ab antiquiſſimo tempore; ſic totidem olim Epheſo ducētos annos dormiſſe legimus apud ſacros autores; vt iam late patere putent cum periti ſſimo Poſthio viri Clariſſimi tantæ abſtinentiæ cauſſam referendam eſſe in altum ſoporem totam animam, omneſque illius facultates penitus occupantem.

4 phy. t. 97.

Examinatur, & improbatur opinio decernens abſtinentiam diuturnam ab alto, & profundiori ſomno prodire. Cap. CCII.

HAc in re propoſitum dogma non ſatisfacit ſtudioſis; primo etenim plurimi eorū, quos dudum memorauimus diuturno ieiunio celebres, non quidem veterno ſopiti, ac dormientes, iacenteſque fuere, ſed vigiles, ciuiliaque officia obeuntes obſeruati ſunt: immo vero nonnulli æque cibi, & ſomni expertes diu vixere, vt ſuperius ex hiſtorijs nouimus Franciſco Peluſio, Catherinæ Binders, Abari Hyperboreo, & abſtinenti Olympiodori contigiſſe. Amplius autem ſomnus omnium Philoſophorum conſenſu, & Ariſtotelis decreto id habet peculiare, vt quammaxime adiuuet alimentorum digeſtionem, plurimumque inſeruiat viuentium nutricationi; quod efficit concentrato calore natiuo ad interiora, & hanc ob cauſſam eo vegetiori reddito, & validiori; quomodo ergo aſſentiri poterimus viris egregijs aſſeuerantibus profundiori ſomno tolli, ac impediri penitus alentis animæ officium quodcunque, ac omnino nutricationem? Deinceps autem lethargus, cataphora, & huiuſmodi ſunt affectiones præter naturam, quæ Medicis omnibus conſentientibus, nec reclamante ſagaci Poſthio, ſunt vel morbi acuti, uel acutorum morborum ſæua ſymptomata; & proinde ad multos dies, ac menſes protrahi nequeunt; ceterū noſtri abſtinentes multorum menſium, & annorū ieiunium ducunt; non ergo lethargo, uel cataphora, vel comate vigili eos obſideri putandum eſt.

Abſtinentium plurimi vigiles fuere.

Lib. 1. c. 1 12. & 14

Somno ad iuuari nutricationē

Denique ſit ſopor altus, ac diuturnus lethargus in aliquo; certe veternus ille prohibebit homini obſeſſo alimentorum vſum; at eundem hominem diu ſine alimento viuere poſſe non efficiet ſomnus; qui ergo profundiori ſomno adſcribunt originem huius admirandi ieiunij, ea in re laborare debebāt, non vt oſtenderent altum ſoporem poſſe nutricationem impedire, vel plurimos ieiunio claros longo veterno detineri; ſed vt demonſtrarent qua ratione profundus ille ſomnus hominibus, & animalibus dormientibus illud tribueret vt diu ſine cibo, potuque vitam traducere valerent; nos enim quærimus in propoſito cauſſam, ob quam homines diu viuere valeant ab omni alimentorum genere abſtinentes, non autem cauſſam, propterquam ijdem vel cibis abſtineant, vel non alantur.

Reſpondetur ad argumenta de ſomni differentijs, & de longum tempus dormientibus. Cap. CCIII.

VErum nec rationes ad proſciſſi dogmatis corroborationem allatæ viros clariſſimos voti compotes efficiunt in propoſito: Quod enim primum affertur, argumento deſumpto a differentia ſomni, quod ſcilicet leuis, moderatuſque ſomnus ſentientis animæ ſolum operationes tollat, intactis vegetalibus; at ſopor altus, grauiſque ſimul & ſentientes, & vegetales operationes demoliatur vniuerſam animam quoad omnes ſui facultates arctiſſime ligans; neque vero nititur fundamento, neq; propoſiti effectus latentem cauſſam aperit; falſo quidem regitur fundamento, quia non illud eſt diſcrimen mitioris a grauiori ſomno, quod ille ſolam ſentientem animam vinciat, hic vero & alentem; nam ex Ariſtotele ſomnus generatim eſt propria paſſio animalium, & ſenſus; nec vlla ipſius differentia vegetalem animam occupat; alioquin & plātarum affectio dici poſſet aduerſus ea, quæ profitetur Ariſtoteles. Adijciendum his eſt ſomnum tollere non poſſe functiones vegetales, neque per ſe, vti nuper oſtendimus, neque per accidens, quod fortaſſe volunt viri doctiſſimi, dum aiunt ſomnum per ſe primo quidem tollere functiones animæ ſentientis, ſecundario autem, ſiue per accidens etiam alentis ea ratione, qua vegetans anima in animalibus indiget vbique ad operandum auxiliari ſubſidio animæ ſenſitricis, quæ alto ſopore prorſus ligata nullum inferiori animæ potis eſt auxilium ſubminiſtrare; quoniam falſo dicitur altum ſoporem totam ſentientem animam poſſe vincire; ſomno ſiquidem ſiue leui, ſiue graui ſolummodo ligatur ſenſus communis, alijs omnibus ſentientis animæ facultatibus ſolutis, phantaſia nempe, ac ſenſibus exterioribus, & virtute motrice, ſiue appetitu; quod apertiſſime conſtat ex Ariſtotele tum loco citato, tum etiam alibi dum admonet dormientes multos noctambulos eſſe, videre eo modo quo qui vigilant, & ſentire non ut ſomniantes: At vero diſcrimen inter grauem, & leuem ſomnum reuera nullum aliud reperias, quam in eo magis obſepi, & ligari ſenſum communem, in hoc autem minus; non enim ab inuicem ſpecie, ac natura differunt, ſed ſolum, vt aiunt, ſecundum magis, & minus: Quod inde licet etiam probare, quia leuiori ſomno detenti facilius excitari poſſunt, quam grauiori occupati; facilius autem ſoluitur, quod minus arcte ligatum fuerit, difficilius quod magis: Alioquin ſi alter vnam ſentientis animæ facultatem ligaret, alter vero cunctas, iam forte ſpecie, ac natura diſſiderent ab inuicem: Eſto itaque in alto ſopore arctiſſime vinctus ſenſus communis; haud tamen

Somnus non ligat alentem animam.

De ſom. et vigil. c. 1 2 & ſeq.

Altus ſopor totam ſentientē animam ligare nequit.

De ſom. et vig. cap 3

5. de gen. an. c. 1

Grauis, et leuis ſomni diſcrimen.

mon omnino priuabitur ſufficienti auxilio animæ ſentientis anima vegetans ad obeundas proprias operationes; quum adhuc ſoluta remaneat ſentiēs anima penes appetitum, motricemue facultatem, phantaſiam,& ſenſus exteriores: Non ergo ſomnus profundior potis eſt,neque per accidens, vegetandi munia tollere. Verum etſi hoc viris egregijs demus in diſputationem, iam non inde pateat neceſſaria cauſſa quæſiti; quærimus enim, non cur ieiunantes nutricationem non habeant, ſed cur abſtinentes abſq; nutricatione diu viuere valeant: Eſto quod ſomnus nutriendi munus impediat, qui fiet vt altione ſublata, viuant animalia noſtra? non enim quod animalibus nutricationem demere poteſt,ijs proinde tribuere valet vt ſine alimēto diutius vita fruantur. Immo vero quum præter ſomnum profundiorem,alia multa ſint,quæ ſuperiores animæ partes queant ab inferioribus auocando nutricationem impedire, vt amor, ira, meditatio, & huiuſmodi aliæ affectiones vehementiores; plane ex eo quod multi diu ab alimentis abſtineant, non colligas neceſſario tale ieiunium in profundiorem ſomnum,velut in ſui cauſſam immediatam eſſe referendum. Multo ſane minus roborant Clariſſimorum virorum ſententiam allata experimenta de ſerpentibus,vrſis,alijſque brutis,quin etiam de Timonis auia,de Lucomoris,ceteriſque plurimis hominibus abſtinentibus vna & dormientibus;nanq; viciſſim quamplures alij diu ieiunantes commemorati ſunt antea citra ſomnum toto abſtinentiæ tempore nihil magis dormientes quam antea dum cibis vterentur; ſignum euidentiſſimum ubi ſomnus,& ieiunium coniunguntur, alterum proinde alterius cauſſam non eſſe; at vtrumque ſeorſum à diuerſa cauſſa prodire; & quia in aliquibus duæ iſtæ cauſſæ,ſomni ſcilicet,ac ieiunij,conueniunt,in aliquibus non conueniunt; propterea contingit alios vna in ieiunio dormire ſemper, alios non, ſed etiam vigilare: Porro cauſſa diuturni ſomni tum naturalis eſſe poteſt,tum quoque naturæ terminos egrediens; naturalis ex Ariſtotele nulla eſt alia, quam caloris interni vis impedita, & ligata, ſopitaque vel ab intenſo frigore ambientis, vel à copia craſſiorum vaporum, uel ab utroque ſimul coeunte; quo nomine bruta propoſita ſolum in hyemis algore diu dormiunt, & Lucomori fortaſſis, cum Timonis auia: ſupra naturæ vires cauſſa longum ſomnū producens phyſiologo remittitur ad Theologum; hac de cauſſa ſeptem illi in Eccleſia celebres tot annis in antro dormiuiſſe credimus: ſed noſtri nunc eſt inſtituti perquirere cauſſam naturalem, non longi ſomni, at longæ abſtinentiæ,quam Ariſtoteles nullibi aperte docuiſſe videtur, nec Poſthius inueniſſe. Alios itaque adeamus de propoſito philoſophantes. *Cauſſa phyſica ſomni.*

Vigeſimaſecunda opinio Benedicti,Montui, & Mercurialis dicentium cauſſam longi ieiunij eſſe conſtrictionem cutis, pororumque occluſionem quidquam e corpore effluere non permittentem. Cap. CCIV.

SVbtilis equidem Benedicti, & Montui, atque Mercurialis Medicorum ſublimium ſententia *Lib. 12. cap. 10. & 6 var lect. c. 12.* legitur in propoſito; ſtatuunt enim alimenta viuētibus noſtratibus à natura non in alium finem cōceſſa fuiſſe,quam vt eorum vſu per nutricationem iugiter effluentis ab ipſorum corpore ſubſtantiæ diſpendium repararetur; idcirco etenim cæleſtibus animalibus negata ſunt alimenta, quia firmam,& incorruptibilem adepta fuere ſubſtantiam, e qua nihil omnino effluere, adimique poteſt: Quare ſi & ratione aliqua nihil penitus effluerent e noſtratium animantium corpore,nulla iam his etiam eſſet alimentorum, altionisque neceſſitas, vel vtilitas; Quum ergo penitus obſtrictis corporis meatibus, & prorſum obturata cute nihil omnino ſubſtantiæ vllius e viuentium corpore diffluere poſſe videatur; ſane rationi conſentaneum ſit hominibus,& alijs animalibus letalem non eſſe neceſſario longiorem abſtinentiam ab omni alimentorum genere; quippe quibus vel ab externo frigore,vel quauis alia de cauſſa exacte occluſo toto corporis habitu,nihil effluit priſtinæ ſubſtantiæ, ijs nihil proinde nouæ,atque alimenti eſt opus. Addere liceat in corpus, e quo nihil effluit, abſolute nihil ingredi poſſe; quoniam quum vacuum nihil ſit, in pleno locus non eſt nouo corpori; quippe non datur corporum penetratio; ſic ergo viuentia, e quibus nulla ſubſtantiæ portio effluit,non modo nouis alimētis non indigent; ſed ijs ſibi oblatis locum intra ſe dare nequeunt vllum: Et ſane huius opinionis alterum fundamentum ex Porphyrio deſumere poſſe videntur aſſeuerante ſi cohibere corporis effluxum valeamus,abſque cibo penitus ac potu nos vitam acturos; immo etiam ex Galeno perſpicuis verbis aſſerēte ſi tollatur effluxus e corpore,tolli quoque vſum alimentorum,& nutricationis neceſſitatem; & alibi ſcribente quæcunque animalia latibulis ſe tegunt,hyeme ſine paſtu ſuſtineri,quod nihil inſigne expiret ex eorum corio,quia frigore ſpiſſeſcit: Alterum vero experimentis compertum eſt, nempe diu abſtinentia tum bruta, tum ratione pollentia conſtrictis fuiſſe corporis meatibus; quando & frigore algentia,& nullum excrementum emittentia,non ſudorem,non ſputum, non vrinam,nō alui fæces,non menſtrua,nulla demum excrementa reddidiſſe; manifeſtum indicium omnes corporis poros,omneſque meatus illis plane clauſos extitiſſe. Sic ergo putant Medici Clariſſimi commemoratos antea diu ſine alimentis, & citra nutricationem viuere potuiſſe, quia obturatis omnibus meatibus nihil e ſuo corpore amitterent, quod alimentorum vſu reſtaurare deberent.

4. de abſt. ab eſu. carn.

1. aphor. 15.

De ven. ſect. contra Eraſiſt. c. 9.

Expenditur allata ſententia demonſtrando vſum, ac neceſſitatem alimentorum nō eſſe abſolute inſtaurationem deperditi, ſed in alium finem: nec ita meatus omnes occludi poſſe, vt nihil eff luat e corpore. Cap. CCV.

QVorum opinio ſane acuta eſt, atque ingenioſa; quæ tamen hac in re menti non penitus ſatisfaciat, ſi eam penitius introſpicere voluerimus; in primis etenim ſuſpectum eſt quod affertur de fine altionis, nimirum non aliam ob cauſſam conceſſam fuiſſe viuentibus hiſce noſtratibus alimentorum vſum, quam vt conſulerent iugi diſpendio illius materiæ, quæ ab eorū corporibus eff luit aſſidue; ſiquidem hac ratione ſemper alimentitiæ ſubſtantiæ portio æqualis ei, quæ diſſipata eſt e corporee viuentis, per nutricationem a natura noſtra & expoſtularetur, & a cibis deſumeretur; quare neque creſcerent, neque minuerentur animalia; quod experimento proſcinditur. Deinde vero ex animantium corporibus eff luit ſubſtantia humidi radicalis, quod Galeno paſſim, & vniuerſo Medicorum collegio iugiter ab origine contabeſcit, atque conſumitur; ſed & eorundem placitis humidum hoc alimentis inſtaurari nequit; alioquin animal caducum cibo ſeruaretur immortale: Deinceps eſto pueri, puellæque corpus ita conſtitutum, vt ex eo nihil penitus eff luat ſubſtantiæ; non ne natura ipſum alimentis, & nutricatione vti compellet ad incrementum? certe; ſecus enim augumentum non eſſet naturæ opus, quod alimentorum interuentu, & nutricatione fieri neceſſe eſt. Demum eſto corpus adulti tale vt nihil ex eo eff luat, & iuſtam organorum magnitudinem adeptum amplius augeri non debeat; non ne naturale ipſi erit propagare ſobolem? certe Ariſtotelis teſtimonio dicentis naturaliſſimum eſſe animalibus perfectis, & non mutilatis generare ſibi ſimile: at vero perfecta viuentia, & homo præſertim non generat niſi miniſterio ſeminis; quum autem ſperma tum Medicis, tum etiam Philoſophis non aliunde originem habeat, quam ex alimentis; quippe apud illos genitali ſemini origo eſt ex tenuiori, atque puriori parte ſanguinis, qui eſt alimentorum ſoboles; apud hos autem, ac euidenter apud Ariſtotelem definitur ſemen eſſe excrementum alimenti mutati, vltimi, & vtilis: plane iam conſtet alimenti vſum quoque neceſſarium eſſe ad ſeminis generationem, ac omnino ad propagandam ſobolem; quod aperte inſinuauit Ariſtoteles aſſerens alimentum eſſe non ſolum conſeruatiuum ſubſtantiæ eius, quod alitur; ſed etiam factiuum, hoc eſt generatiuum non eius quod alitur, ſed alterius in eadem ſpecie; quia ſcilicet alimentum vertitur in ſemen, quod eſt principium actiuum in generatione ſobolis de mente Ariſtotelis. Natura ergo viuentibus noſtratibus alimentorum vſum, ac nuticationem haud conceſſit in eum finē proprie, ac per ſe vt reſtauraretur quod ab eorum corporibus iugiter eff luit; licet huic reſtaurationi quoquopacto per accidens, ac ex neceſſitate materiæ alimonia deſeruiat: ſed reuera finis primarius, ob quem datus eſt animantibus alimentorum vſus, eſt auocatio caloris natiui à celeri conſumptione humidi ſubſtantifici, & omnino Vitæ longitudo; ſecundarius autem eſt tum incrementum (quę omnia longe, lateque alibi diſputauimus) tum ſeminis prouentus, ſiue propagatio ſobolis; quod illis nunc adijciendum putauimus. Secundo autem & illud maxime dubium eſt in animali viuenti adeo poſſe adſtringi meatus omnes, vt nihil inde poſſit e ſubſtantia corporis eff luere; profecto non occluduntur patentes meatus aurium, narium, oris, & huiuſmodi alij; ſiquidem per eos ieiunantium plurimi reſpirabant, audiebant, loquebantur: per eos itaque meatus, qui peruij ſunt introeunti aeri ad reſpirationem, & auditum, ac olfactum, exeuntique ſpiritui ad loquutionem, quid prohibeat egredi ſubſtantiam corporis interni caloris actione in vapores attenuatam? ſed non ne in expiratione fuligines ex intimis præcordijs plurimorum abſtinentium exire conſueuere? at quid illæ fuligines magna ex parte ſunt quam ſubſtantia corporis a calore in halitus diſſoluta? Quid ni ſaltem cum illis corporis partes tenuiores in halitus conuerſæ diff luant, quæ occluſis alijs cutis vniuerſæ meatibus inſenſibilem per tranſpirationem de toto corporis ambitu eff luere non poſſe dicuntur? Ceterum & cutis latentes pori ex Galeno ſi diutius occluſi aditum negent externo aeri ad calorem arteriarum refrigerandum, breui animal in febrim trudere: at non febricitare conſtat ſuperiores abſtinentes: non ergo meatus penitus occluſos obtinuere. Illud quoque abſolute verum non eſt, in corpus, vnde nihil exeat, nihil immitti poſſe; nam in vtrem immittimus aerem, ac vinū, & olim Eolus Vlyſſi ventos, nulla re inde prius egreſſa: Immo ſic animalia non poſſent niſi tantundem alimentoſæ ſubſtantiæ in corpus aſſumere, quantum de propria prius eff luxerit; atque ita non poſſent augeri vllo modo, ſed permanerent ſemper in eodem ſtatu; quæ omnia falſa quū ſint, aperte demonſtrant falſa eſſe illa dogmata, vnde colliguntur. Non ergo verum eſt animalibus exquiſite occludi poſſe meatus corporis adeo vt nihil penitus ex eorum ſubſtantia extra corpus eff luat: neque verum eſt obturatis ita meatibus, nihiloque diff luente de ſubſtantia corporis, nullam eſſe alimentorum vtilitatem.

Quæ ſubſtantia diff luat e corporibus — *1. de inæd. val. cap. 3* — *2. de an. c. 34.* — *Viuentia perfecta vt generant.* — *Seminis origo vnde ſit.* — *1. de gen. an. c. 18.* — *2. de gen. an. c. 3.* — *3. de an. c. 47.* — *2. de gen. an. c. 1. et 2. 7. meta. t. 31.* — *Finis alimenti duplex.* — *2. de Vitæ cap. 11* — *8. meth. cap. 2.*

Soluuntur Benedicti, & Montui rationes, oſtendendo cur cælum alimentis non egeat; & quomodo corpora, e quibus nihil eff luat, ali valeant: Porphyrio, & Galeno explicatis. Cap. CCVI.

RAtiones autem, quibus celebrium virorum opinio fulciri videtur, intimius rei naturam ſpectata diluì poſſunt. Quod enim primū afferebatur, ideo nutricationem a natura conceſſam animalibus noſtratibus, vt alimentis diff luxum ſubſtantiæ ſuæ reparare poſſent, inde probari, quia cæleſtibus animalibus alimentorum vſus neceſſarius non eſt alia nulla de cauſſa, niſi quia cæleſtia firmam, & æternam, non fluxam, aut corruptibilem

Q ſub-

ſubſtantiam ſortita ſint; ſoluitur negando cælum proinde non ali, quia nihil ex illiuus ſubſtantia diffluat; nam in primis ſi cum hac ſubſtantiæ firmitudine poſſet cælum augeri, proculdubio alimentis indigeret; quare argumentum reciprocum facere liceat; cælum quia non debet augeri, proinde alimento non eget; viuentia ergo ſubcæleſtia nutriuntur vt augeantur; Deinde reuera illud ex Ariſtotele dicendum eſt, finem alimenti, nutricationiſque proprium, & præcipuum eſſe conſeruationem indiuidui, & omnino vitæ prorogationẽ; modo noſtratium animalium vita quia calore in humido conſeruatur; quum illud apud omnes conſtet calorem ſemper humidi, tanquam ſibi contrarij, corruptionem moliri, vt eo cõſumpto, quo propenſus eſt, euolet ad ęthera; quia euolantę calore tollitur vinculum nectens animam corpori, vnde vita morti concedit; natura dedit ſubcæleſtibus animantibus vſum alimentorum, quibus auocaretur calor inſitus quoquopacto à tam celeri conſumptione radicalis humoris, & ita viuẽs diutius conſeruaretur: Quoniam vero cæleſtium vita calido, & humido non continetur, aut conſeruatur. vt vita noſtratium; propterea nutrimentorum vſum cæleſtibus iure negatum ſubcæleſtibus viuẽtibus merito indixit natura ſagax. Animaduertere liceat in argumẽto progredi ab ignotioribus, quod vitium ſæpe damnat Ariſtoteles vbique progrediens a notioribus; & proinde ab effectibus, & à conditionibus rerum noſtratium ad attributa cæleſtium; quis etenim neget ignotius nobis eſſe cur non alatur cælum, quam cur viuentia hæc apud nos nutriantur? nemo certe, qui ſecum reputauerit multos antiquorum, & Plinium exiſtimaſſe cæleſtia nutriri, quorum placita deridet Ariſtoteles, nemine vſquam infitiante nutriri noſtratia. Quod autem in negati dogmatis confirmationem primo afferebatur, corpus e quo nihil exeat, eſſe plenum; quando nihil vacuum in natura; plenum autem non poſſe in ſe admittere nouum corpus; quare nec alimentum, quod corpoream naturam habet; id liceat ea ratione tollere, qua dari animaduertimus duo genera corporum in vniuerſo, nimirum quędam, quæ diſtendi nequeunt, neque conſtringi, neque rareſcere, neque denſari, ſed ſemper eandem obtinent menſuram inuariabilem; & hæc profecto ſic plena ſunt, vt in ſe nouum corpus non recipiant, cuiuſmodi ſunt lapides, ferrum, & huiuſmodi ſolida, duraque corpora, minime cedentia: ex aduerſo autem reperias alia corpora, quæ poſſunt augeri, & minui; dilatari, & anguſtari; rareſcere, ac ſpiſſeſcere; quæque habeant in ſe meatus, & capacitates ſubſtantia fluxili repletas; hæc vtique aditum intra ſe præbent nouo corpori citra metum penetrationis; ſic aqua cedens, ac dilatata in ſe lapides, naues, & omnia recipit duriora corpora; ſic planta creſcens per latentes fibrarum ductus intra ſe trahit ad alimentum terræ ſuccum; ſic animalia noſtratia ore per apertas vias in ventrẽ, & inde per venas in totum corpus dilatabile, tanquam in vtrem per fiſtulas alimentum recipiunt. Quod præterea ex Porphyrio deſumitur viris doctiſſimis nihil nos turbat; nam inquiens ille, *Vtinã abſque cibo penitus, atque potu vitã agere potuiſſemus, vt corporis cohibentes effluxum optimis ſtatim rebus coniungeremur, in quibus & Deus exiſtens ita Deus exiſtit*; hæc proferens inquam Porphyrius non quidem cum viris præclaris opinatur, aut inſinuat cibo & potu nos uti ad reſtaurandam ſubſtãtiam fluxam, vel diffluentem e corpore noſtro; ſed platonice per effluxum corporis intelligit non materialem, ſed ſpiritualem exitum corporis ab internis animæ bonis ad externa, vt ad uoluptates cibi, & potus, aliaſque id generis; quando enim ſine corpore conſiſtere nequimus, optat corpus non pingue fieri, ac ita nunquam ad externa multum deflectere; quia ſic a vita contemplatiua effluens corpus vna ſecum adnexam ſibi animam trahit ab intimo ſui bono, nempe a vita contemplatrice ad externas voluptates. Deinde vero loquatur de corporis effluxu materiali; nihil hoc proſcriſſæ opinioni ſuffragatur; nam verbis allatis dolet Porphyrius duas mortalium miſeras conditiones ab inuicem independentes; altera eſt, quod toto vitę ſpacio nequeamus inceſſanter contemplationi operã dare; quippe cogamur cibo, & potui, atque adnexis omnibus contemplationem impedientibus, vt ſomno, excrementorum purgationi, & alijs huiuſmodi non breuem temporis partem concedere: altera eſt, quod propter continuum corporis noſtri effluxum breuem admodum ſortiamur vitam, & propterea neque diu interpollatam etiam contẽplationem agere valeamus; quare vtrique incommodo conſultum cupiens Porphyrius, *Vtinam* (inquit) *abſque cibo penitus, atque potu vitam agere potuiſſemus*, ea ratione *vt* etiam *corporis cohibẽtes effluxum* aſſidua, & longa ſpeculatione perfruemur, qua *optimis*, ac Diuinis mentibus conſimiles fieri poſſemus, quod ait ipſe *coniungeremur*: alioqui commemorati ſuperius, qui ſine cibo, potuque viuunt, haud proinde materialem corporis effluxum cohibere valent, ſed plurimi valde contabeſcunt. Quod vero ad hoc item roborandum affertur ex Galeno primum aſſeuerante, ſi nihil e noſtro corpore penitus effluеret, alimento non opus fore; ſed quoniam effluit, ideo nutrimentis opus eſſe, vere quidem videtur propoſitum dogma confirmare; ceterum Galenus, qualem ſenſatum artificem decet, eo loci ſe talem præbuit Medicis impune ſcribens ſi nihil effluеret e corpore, iam alimentis opus non fore; nam ſenſu percipimus ieiunio extenuata corpora nutrimento refici; quemadmodum Lucio illi à Fotide pręſtigijs in aſinum mutato contigiſſe legimus, qui poſt longam cibi ſucculenti penuriam tabefactus, proſpera fortuna tandem apud coquum, & piſtorem fratres repoſitas opimas, optimaſque dapes dominis ſurripiens liberalibus cœnis ineſcatus, & humanis affatim cibis ſaginatus corpus ſe ſibi obæſa pinguitie compleuiſſe, corium aruina ſucculenta molliuiſſe, pilum liberali nitore nutriuiſſe narrat idem conuerſus in hominem: Verum ſi ratione cogitemus corpora noſtra etiam nullum ſuæ ſubſtantiæ diſpendium paſſa indigere alimentis tum

3. de an. t. 47. & 48 — *Finis nutricationis & alimenti.*

2. meteor. c. 2.

Corporum duo genera.

Plena quę aditum præbeant nouo corpori.

4. de abſt. ab eſu carn.

Porphyrij locus illuſtratur.

1. aphor. com. 14.

Apul. 10. metamorph.

ad

ad incrementum per ſe, tum ad generationem ſpermatis pro ſobole propaganda, tum quoque primario ad auocandum calorem inſitum quoquopacto a celeri conſumptione radicalis humoris; phyſiologus rei naturam perſcrutatus philoſophis in Peripato aſſerere non debebit unquam ſublato puro efſluxu e noſtris corporibus, illico tolli alimentorum

De uen. ſect. cōtra Eraſiſ. c. 9

vſum. Ad aliam vero Galeni autoritatem, qua dicitur animalia hyeme latentia ſine paſtu ſuſtineri, quia nihil expiret inſigne ex eorum corio vi frigoris inſpiſſato, reſpondemus id eo loci tanquam Eraſiſtrateum placitum afferri à Galeno, vt cuilibet manifeſte conſtat legenti contextum; quum de propoſito ex propria mente pertractans Galenus

3. aph. cō. 25.

alibi decernat animalia hyeme latentia, quia exili calore polleant, nec alimenta ingerere, nec ali eo tempore, nec ullam vitæ functionem obire, ſed veluti mortua iacere, quia eorum calor, a quo vitæ actiones omnes obiri deberent, a vehementia frigoris quaſi extinctus iaceat ocioſus, nihil habens

Lib 3 c. 27.

virium ad operandum: qua de re fuſius infra.

Abſtinentibus an aliquid effluat e corpore, & quid exire valeat. Cap. CCVII.

SEd alterum illud theorema, in quo vniuerſum robor huius opinionis ineſt, non ſatis comprobatur, dum affertur experimentis compertum eſſe viuentia hæc noſtra ſine alimento nullis excrementis inquinari, ſignum euidens nihil ex eorum corpore ob meatuum obſtructionem effluere potuiſſe; ſi quidem adnotamus excrementa ex animantium

Non omne quod effluit e corpore inſtaurandū eſſe.

corpore prodeuntia non eſſe illam ſubſtantiam, quæ diffluens e corpore inſtauranda ſit; nam ſolum inſtauranda eſt ſubſtantia vtilis, & quæ fuit prius corporis alendi ſubſtantia; modo excrementa nulla, quæ à corpore exeunt, ſiue per aluum, ſiue per veſicam, ſiue per vterum, ſiue per os, ſiue per uniuerſum corporis habitum uel ſenſibiliter, uel inſenſibiliter, nulla inquam excrementa vnquam fuere de ſubſtantia corporis, e quo effluunt; immo nec ipſi proficua, ſed tanquam importuna, & inutilia foras a natura expelluntur: At reuera ſubſtantiam animalium propriam diffluere in tenuiſſimos halitus per occultos meatus in corporis habitu exiſtentes, addas etiam per manifeſtiores, vt puta per os, & nares in expiratione una cum fuliginoſis excrementis ab internarum partium qualibet in vapores caloris opera illarum inquam ſubſtantiam tenuatam quid prohibet effluere? quamobrem licet viris diſertiſſimis conceſſerimus in commemoratis abſtinentibus nullum obſeruari potuiſſe redditum excrementorum; non proinde colligent ex eorum corpore nihil effluere potuiſſe vtilis ſubſtantiæ; inſenſibiles

Abſtinentium e corpore aliquid effluxiſſe.

nanque per meatus ea effluit e corpore cuiuſque uiuentis fere ſemper occulta; niſi patentem dixeris quoquopacto in ea ſorde, quo ſubuculæ infici conſueuere. Ac ſane priuatio excrementi ſenſibilis in abſtinentibus nihil aliud indicare poteſt, quam alimenti, potiſſimum exterioris priuationem; quippe illius ſunt partes impuriores, quæ quum haud ſint alendo corpori, proinde à natura per multas vias extra corpus pelluntur, vbi caloris ope per coctionem à partibus alimenti purioribus, atque alendo corpori oportunis fuerint ſegregatæ.

Verum quid abſolute concedamus omnibus abſtinentibus celebrioribus excrementa defuiſſe? *Abſtinentibus non defuiſſe excrementa.* certe legimus ex Langio puellam Spirenſem triennali abſtinentia celebrem, etſi nihil excrementorum per aluum, aut per ſexum excerneret, lachrymas tamen ex oculis effudiſſe, pituitæque mucos e naribus emunxiſſe, nec ſuas auribus ſordes defuiſſe. Quod tandem e rationis penu adducitur, bruta hyeme abſtinere nimio frigore conſtipatis adeo meatibus omnibus, vt nihil ex eorum corpore poſſit effluere; ſoluitur ea ratione, quia concedimus frigori vim conſtringendi, ſed non tantam, vt penitus occludat meatus omnes, illoſque reddat tenuioribus halitibus inuios; nam eadem ratione cunctos homines obſtrictis meatibus multo facilius quam vrſis, & brutis alijs, quorum corpora ſunt duriora, minuſque tractabilia, oporteret totam hyemem vrſorum more ieiunare. Deinde vero abſtinentibus ſi demus occludi meatus exilimos ſenſum latentes, non tamen dabimus præterquam in Lucomoria ieiunantibus obturari nares, & ora, vnde fuligines, & halitus expirantur: Ceterum vetus illa Timonis amita, quæ vrſarum more quotannis abſque alimento in ſpelunca latebat, reſpirationis vias apertas habebat, per quas vna cum fuliginoſo excremento quid impediebat halituoſam corporis ſubſtantiam egredi? quinimmo quid prohibet in alijs abſtinentibus vegetis, & conſueta munia obeuntibus, & in brutis latentibus hyeme tenuiſſimos halitus tum per expirationem egredi, tum occluſas etiam vias ab externo frigore ſibi aperire ad exitum? ſane ratio docet in ipſis calorem concentratum, ſeu vegetum, ſeu languidum, ſi humidam in eorum ſubſtantiam agat toto illo tempore, halitus, & flatus excitare, qui locum ampliorem poſtulantes, quam materia denſior, ex qua ortum duxere, neceſſario exeant qua data porta, uel ſibimetipſis parato exitu in aera extra corpus animalis; ſiquidem tenuitate ſua, qua in maiorem molem adaucti halitus non poſſunt intra corpus contineri, occultos, & inſenſiles, quamuis obſtipatos à frigore, ſibi recludunt impetu facto meatus ad exitum in locum ampliorem; quod aperte conſpicimus hyeme in terra, & puteis, unde fumus effluit, vi concentrati caloris attenuato humore in exhalationem, quæ ſibi viam aperit in maiorem locum: id autem in hyeme patiuntur à concentrato calore animalium corpora, & humores, quod & aquæ in terræ viſceribus, reclamante nemine aut Medico, aut Philoſopho: ſimile quid

Hyeme fumat terra, & puteorum aqua fumet.

in animo etiam contingere pulchre obſeruat Iamblichus, inſunt nobis (inquit) perturbationū principia quædam, quæ ſi violentius ab initio, & ſubito cohibentur, tandem acriores erumpunt inſtar flammæ compreſſæ, tuſuſque cohibiti: ſic igitur ab

De myſt. ægyp. c. 9.

 externo

externo frigore nimio ſtatim occluſis meatibus omnibus calor cobibitus paullo poſt acrior erumpere cogitur, aut ſaltem a ſe genitos fumos, & vapores excutere.

Vigeſimatertia Opinio Citeſij dicentis diuturnæ abſtinentiæ cauſſam fuiſſe conſtrictionem, ſiue compreſſionem viſcerum nihil nutrimenti admittentium. Cap. CCVIII.

FRanciſcus Citeſius Medicus illuſtris hac in re patrociniũ Iouberti ſuſcipiens aduerſus Haruetum doctam ſane de propoſito commentationẽ ſcripſit occaſione abſtinentis Conſolentaneæ, vnde proprium opuſculum inſcribere voluit: ac ſane poſt multa ſcite adnotata duas de memorabili hoc ieiunio ſummas cauſſas mihi viſus eſt attuliſſe; quarum alteram communem habet cum Langio mox expendendam ſuo loco; priorem quidem vnus ipſe attulit prope apologiam pro Iouberto ita philoſophatus: *Si quis diu ab alimentorum vſu abſtineant, ei viſcera omnia nutrimentis recipiendis deſtinata, & præcipue inteſtina ita coarctari, vt ſimul tum cibaria omnia, tum cibariorum appetitus procul arceatur; arcentur quidem alimenta, quoniam adſtrictus oeſophagus, ventriculus, inteſtinorum ordo vniuerſus, nullam alimentorum ingreſsui ſinit apertam eſſe viam; arcetur vero & alimentorum appetitus, quem in famem, ſitimque diſtinguimus, quia vtraque iſta cupiditas non fit, niſi viſceribus exinanitis, & hiantibus, ſuamque capacitatem replere geſtientibus; cæterum in propoſito ſunt viſcera omnia conſtricta, & conniuentia, nullamque prorſus vacuam capacitatẽ habere videntur; quæ ſententia præter allatas rationes, & Hippocratis autoritate, & experimentis apprime comprobatur; queas enim tibi ſcrupulum ex Hippocratis lectione iniectum eximere, qui homines vix vltra ſeptimum diem ſine cibo tranſigere contendit, quem licet ſuperauerint, nihilominus emori; quia etſi verum eſt, & in Conſolentanea noſtra puella clarum, quod ait Hippocrates ieiunum inteſtinum per id temporis adeo coarctari, vt nihil omnino deinceps valeat admittere; tamen ex hac adſtrictione, & obſtructione tam ſubitam mortem arceſſere non eſt omni ex parte neceſſe: Quinimmo Scythas ferunt* (Gelliũ uide vel Mercurialem) *ſi quibus de cauſſis inedia longius toleranda ſit, ventrem latioribus faſcijs cobibere, quo fames illos, pauco, aut nullo relicto inani ſpacio, minus attingat.* Adiungere liceat vnumquemque bene cinctum minus aptum ſe ſentire ad epulas quam diſcintum, vt non magno negocio, atque impune matres puellis nubilibus deducant cibum, quas vincto pectore graciles eſſe volunt; ſic enim & paullo habitiores facile reddunt curatura iunceas: Et reuera huic placito aſſenſiſſe videtur quodammodo Eraſiſtratus, qui libro Diuiſionum ſtatuit, referente Gellio, eorum, qui diutius a cibo abſtinent, vſque adeo conſidere, & coarctari inteſtina, vt fames, quam putabat ob ventris, atque inteſtinorum vacuas, & patentes fibras oriri, nulla fiat penitus. Sed & ſuffragantem habere videtur hac in re vir Egregius Cardanum, qui aliquando aſſerit genus quoddam ſerpentum latere conſueuiſſe, ac poſſe diutius ob viſcerum anguſtiam, paucitatemque caloris natiui, temperaturæque ſiccitatem exiguo cibo ſatis habere. Ita ergo refert vir doctiſſimus cauſſam tam longæ abſtinentiæ in compreſſionem viſcerum, conſtrictionemue vaſorum recipiendis alimentis a natura dicatorum, ob quam nec cibi admittantur, nec appetitus vrgeat.

Cap. 212. 2. tractat.

De Princip.

Li. 16. Cap. 3. 6. var. lect. cap. 8. 12.

Teren. Eunuch. act. 2. ſcen. 3.

9. de ſubtil.

Examinatur opinio propoſita, demonſtrando coarctationem viſcerum ieiunij cauſſam non eſſe, at potius effectum; nulloque modo famem, ſitimue tollere, ſed augere. Cap. CCIX.

QVod ſane placitum niſi rationes haberet e rei natura ductas aperte refragantes, mihi perſuaderi potuiſſet ab ijs, quæ docte in eius confirmationem attulit vir Egregius: ſed in primis obſeruo conſtrictionem viſcerum, ſeu potius concidentiam vaſorum, conniuentiamque inteſtinorum oriri ex præcedente inedia, qua omnia membra excipiendis alimentis dicata exinaniri neceſſe eſt, atque exinanita in ſemetipſa concidendo ſe ſe comprimere, & anguſtari; nec reclamante viro præclaro, & aperte aſſeuerante Hippocrate, ac Eraſiſtrato: ſi ergo abſtinentia cauſſa eſt cur viſcera vacuentur, & exinanita concidant in ſe ſe; quomodo viſcerum compreſſio, & inanitio cauſſa diuturni ieiunij ſtatuenda erit? non me latet ſæpenumero effectus cauſſam propriam ſtabiliorem reddere, nunquam tamen propterea fiet vt effectus efficiens cauſſa dicatur illius, a quo ipſe genitore naſcitur; ſuntque ſibi inuicem cauſſæ finis & efficiens, at in eodem genere nunquam efficiens ſui cauſſam procreatricem generare poterit; agimus autem nunc de abſtinentiæ cauſſa effectrice cum viro inſigni. Deinde vero coarctatio, & conniuentia hæc viſcerum quemadmodum a priuatione alimentorum orta eſt, ita eorundem vſu repetito facile tolletur; cur ergo tandiu ieiunantes ad libitum reaſſumendo alimenta ieiunium non frangunt? Nec liceat Citeſio Hippocratis autoritate vti aſſeuerantis inedia longiori adeo arctari ventriculum, & omne inteſtinum, vt nihil amplius valeat admittere; primo enim qui alteram partem dogmatis Hippocratici negat exiſtimans ex hac adſtrictione tam ſubitam mortem arceſſere non eſſe omni ex parte neceſſe, ſecus ac ſtatuat Hippocrates, æquo animo toleret ſi & nos dicamus talem adſtrictionem in pluribus quidem nihil amplius admittere, abſolute vero poſſe nouum alimentum admittere: quare allata ratio longioris ieiunij neceſſaria illa non eſt, & vniuerſalis, quam quærimus: Deinde ſi ieiunum inteſtinum adſtrictum valde ſolidioris alimenti quidquam admittere nequeat,

Effectus cauſſam ſtabiliorem reddunt.

quamo-

quamobrem non admittet liquida iura, & alia nutrimenta lenia, tenuia, mollificantia, & ſibimet ipſis viam occluſam recludentia? norunt enim Medici in Iliaco, & Colico dolore inexpugnabilem fere inteſtinorum obſtructionem hauſtu olei amigdalini obſeratas, & impeditas vias ſæpe ſæpius expediri.

Iliacis, & colicis remedium.

Amplius quum ventriculus, & inteſtina, de quorum conſtrictione, ac obſtructione loquimur, ſint ſubſtantiæ nerueæ, proindeque ſatis exquiſito ſenſu polleant; qui fieri poſſit ut adeo adſtringantur, corrugentur, & exſiccentur ſine uehementiſſimo dolore? quum ergo ieiunantes noſtri nullo ventris dolore afficiantur, profecto dicere non auſim eos abſtinere, quia ſic obſtructa, & adſtricta obtineant inteſtina, & ſtomachum, vt nullum genus alimenti ſuſcipere valeant in ventrem; quippe tanta conſtrictio, tanque diuturna maximã ſiccitatem coniunctam habet; humoris enim proprium eſt laxare; at ſiccitas neruoſarum partium diros cruciatus excitat; hæ nanque nimium exſiccatæ diſrumpuntur, vt fides; & hoc nomine intemperiei adiuncta continui ſolutio geminat abſtinentibus cauſſam doloris.

Siccitas neruoſæ partis doloroſa.

Præterea eſto inteſtinorum concidentia, & adſtrictio impedimentum quo minus in ventrem ingerantur alimenta, nos hoc non quærimus, cur ieiunantes à cibis abſtineant; ſed illud ſcire percupimus cur abſtinentes ab omnibus alimentis diu viuere poſſint; profecto ſi fieri queat huiuſmodi viſcerum adſtrictio, licet ingreſſum alimenti prohibere valeat, id tamen propterea efficere nequibit, vt animal diu viuere poſſit abſque alimento; quod nobis propoſitum eſt indagare.

Vlterius neque Galeni placitis, neque rationi, neque experimento illud conſentaneum videtur, quod ſcribitur hanc ventriculi, viſcerumque inanitionem, conſtrictionem, & concidentiam arcere famem, ac ſitim; non quidem Galeni placitis, eo aſſeuerante ventriculum exhauſtum ſibi inſito penuriæ ſenſu ad appetendum cibum, quo ſe ſe reficiat, incitari: non autem rationi, quia exinanito ventriculo ideo fameſcimus, quoniam contrahit ſeſe, corrugaturque ad attrahendum ex ore; atque quo magis contrahitur, corrugaturque, eo maiorẽ famem percipimus; contractio autem, & corrugatio hæc ſpecies quædam eſt conſtrictionis: ſitis itẽ fit exſiccatis faucibus; quas ieiunio exſiccari, & exſiccatas conſtringi nemo ibit infitias, qui recte ſentiat: non demum experimento, quia in ſemetipſo quilibet comprobare poteſt poſt longum ieiuniũ, quo dicuntur conſtringi viſcera, eadem exſiccari, & famem, ſitimque ſæuiorem iugiter intendi vſq; ad internecionem: Immo vero ſi ea eſſet natura propoſiti, ut diuturna inedia conſtringeret inteſtina, & inde neceſſario fames, ac ſitis extingueretur, pelleretur que; iam nemo fame, aut ſiti perire valeret; contra tamen plurimos fame, ſitique interijſſe conſtat: Non ergo afferre liceat conſtrictionẽ internorum viſcerum veluti veram cauſſam ob quam diu ſine alimento viuatur.

1. de ſympt. cau. c. 7.

Satisfit rationibus propoſitæ ſententiæ, aperiendo qua ratione arcte cincti pectore, ac ventre minus comedere poſſint.

Cap. CCX.

RAtiones autem propoſitam ab egregio viro ſententiam munientes enodari poſſunt; Ad primam etenim concedimus in principio abſtinentiæ ſeuerioris ventriculum, & inteſtina exinaniri, exinanita in ſemetipſa concidere, atque ita coarctari; ſed negamus adeo conſtringi vt nequeant rurſus alimenta uel recipere, vel appetere: Ad confirmationem e ratione deſumptam quoad nouam ſuſceptionem alimentorum, dicimus ventriculum, & inteſtina eſſe ſubſtantiæ membranoſæ, quæ facile poſſit conſtringi, & dilatari quocunque immiſſo, quia in viuo animali nunquam vſque adeo exſiccari poſſunt (vita enim conſtat in calido, & humido) vt tractabilia non ſint; & ſi quando multũ ſiccitatis contraxerint, vt ſine dolore ſolidioris corporis ingreſſum non admittant, quod ſupra obſeruatum eſt Nicolao Heluetio contigiſſe, qui longo ieiunio clarus cibi ſolidioris parum aſſumere coactus triduum graui dolore ſtomachi laborauit; nihil tamen prohibet liquida cibaria ingerere, quibus ſenſim mollificatis, blandeque dilatatis viſceribus priſtinus recludatur aditus ſolidiori cibo: Quoad appetitum vero dicimus hunc fieri ventriculo, & inteſtinis exinanitis quidem, & ſui capacitatem replere gliſcentibus, ſed non patulis, ac hiantibus, verum potius contractis, corrugatis, & adſtrictis.

Appetitus quomodo affectis uiſceribus fiat.

Ad Hippocratem ſtatuentem ieiunum inteſtinũ in abſtinentibus plurium dierum adeo conſtringi, addas & exſiccari, vt amplius nihil poſſit in ſe admittere, dicimus præter allata ſuperius, hoc eſſe dogma verum vtplurimum, non autem ſemper; nullam itaque hinc licet colligere cauſſam propoſiti neceſſariam: Dicimus præterea Hippocratem loco allato conſtrictionem inteſtini ieiuni afferre veluti cauſſam mortis, & uelut effectum abſtinentiæ, non vt abſtinentiæ cauſſam, quod efficit uir acutus; ait nanque Hippocrates, quicunque ſeptem diebus ab omni alimento abſtinent, eos vel intra illud tempus commori, vel eo tranſacto & ſi conentur alimenta ingerere, mori tamen, quia uenter nõ amplius ſuſcipit, quippe ieiunum inteſtinum in his diebus concreuit: ſi ergo concreto, ideſt arefacto ieiuno inteſtino breui mors obrepit; quum noſtri abſtinentes diu viuãt poſt ſeptimam, ſane Hippocratis iudicio concretum non habebunt inteſtinum. Quod autem poſterius adducitur de Scythis, qui ventrem latioribus faſcijs cohibentes longiori tempore inediam ſuſtinent; valde quidem vrgere videtur; attamen re paullo altius perſpecta eximij viri placitum non firmat; nam longe alia eſt ratio adſtrictionis ventriculi, & inteſtinorum ab externa faſcia, & quando viſcera exinanita intrinſecus in ſeſe concidunt, & corrugantur; quando enim exinanita in ſe concidunt, & corrugãtur inteſtina, & præcipue ventriculus, tunc ab ore trahunt, appetitumque cient, famem ſcilicet, ſitimq;

Scytharũ mos ad ieiunium producendum.

ſuſcitant, quod nuper adnotauimus, pluriqué alimento ſunt recipiendo ad hoc ut repleantur; quando autem vincto pectore, imoque ventre faſcia, vel quouis alio vinculo vi comprimuntur, & ab extrinſeco adſtringuntur eadem inteſtina, & ventriculus, tunc ſeſe penitus dilatari nequeunt, & proinde non multo, ſed exiguo alimento replentur, repleta vero appetunt nihil; quare vt quibus a natura paruus ineſt ventriculus, & exilia inteſtina, ij modico alimento replentur, & ſatiantur; ita quibus arte viſcera hæc eadem anguſtantur, eos exili cibo, & repleri, & ſatiari neceſſe eſt: vnde fit vt cincti diſcinctis minus apti ſint epulones; puellæque nubiles arcte vincto pectore, ac regione ventriculi adſtricta pauco cibo repleantur; quod proponebatur: Verũ coarctatio hæc pectoris, & uentris hoc aliud efficit, ut ſanguis, & una cum ſanguine calor effugiat, pellaturque ad caput, & alias partes ſolutas; quod enim pedes calceis anguſtioribus ualde compreſſi frigent, pulſo calore, ac ſanguine ad ſuperiora; ſic medio, imique ventris regione ſupera faſcijs adſtricta, neceſſe eſt ſanguinem, & calorem ad extrema corporis propelli; quo factum eſt tum vt puellæ ſtrictæ ventre ſint rubicundiores vultu (id enim quoque tali adſtrictione affectant aſtutæ matres) tum vt ipſæ, & ſcythæ quoque ligati uentriculo diutius paruo cibo ſuſtineantur, & longius protrahant ieiunium; vbi enim a ventriculo calor abeſt, alimentum ingeſtum non tam cito coquitur, neq; tam celeriter extra ventrem fertur ad partes alias; quandiu autem permanſerit in ſtomacho, & in inteſtinis alimentum, nunquam fame, ſitiue cruciamur; hac itaque ratione ſcythis, & alijs quibuſque contrictio externa ventris vinculo circundati hoc præſtat, vt cibum multum ingurgitare nequeant, & exiguo repleantur, ſatienturque ad multum tẽporis ſpacium, abſque famis, aut ſitis moleſtia: quũ ex aduerſo interior viſcerum concidentia in ſemet ipſa ex inanitione, corrugatinneque non niſi multo cibo repleatur, & vltro famem, ſitimque ſuſcitet. Quod autem poſtea in oppoſitum afferebatur ex decreto Eraſiſtrati, ſi eius autoritati fidem abrogare nefas eſt, dicimus plerunque vere contingere vt qui diutius abſtinent, poſt famem incidant in appetitus priuationem; ſed tamen hoc eſt per accidens; nimirum exinanitis venis, & inteſtinis ab inedia longiori, fugitur per hæc vaſa de ventriculo, qui & inanitus ſugit ab ore; cui, niſi extrinſecus alimentum demus, tanta eſt vis ſuctus a vacuis viſceribus, vt à capite multoties redundantis in eo pituitæ magna copia trahatur; vel etiam (ut hoc demus diſputationi) vltro a natura ſponte mittatur vrgẽti appetitui, ac vitæ animalium quoquopacto conſulere geſtiente; quippe Medicis pituita ſuccus eſt veluti ſanguis crudior, qui vlteriori coctione verti queat in bonũ alimentũ; & abſolute pituita dulcis appetentiam deijcit ad ſtomachum lapſa: igitur ab hac manu pituitę a capite ſeu ſponte demiſſæ, ſeu vi attractę, repletur ventriculus, & ſedatur fames, ac ſitis; quæ tamen reſurgunt acriores ea conſumpta pituita, quod breui tempore fit: verum inedia per ſe, ac proprie viſcera exinaniendo, vt ita dixerim, ſemper famem, ſitimque ſuſcitat, quæ, niſi aliunde ſubminiſtrato vel aperto, vel occulto alimento, poteſt vitam de medio tollere; Quare in his, de quibus Eraſiſtratus, extinctio famis referenda non eſt in concidentiam, & in coarctationem inteſtinorum, niſi per accidens; per ſe vero in pituitam, vel humorem quemlibet aliunde attractũ, vel tranſmiſſum ad ventrem, qui repletus non amplius appetit. Non ergo hac in re ſatisfacere videtur primum Citeſij placitum, quod nó aperit cauſſam propriam & per ſe longiſſimę huius abſtinentiæ, ſed attingit ſolum cauſſam per accidens breuis inappetentiæ.

Cur pedes calceis cõſtrictis frigeant.

Vt ſoleue ſtrictum vſu puellæ rubicundæ fiant vultu, & paucum comedant.

Vt ex fame oriatur inappetentia.

Vigeſimaquarta opinio Ioannis Langij exiſtimantis longum hoc ieiunium à morbo pendere, nimirum à tabe iecoris, ac ventriculi ſtupore, ac omnino ab atrophia.

Cap. CCXI.

PRopriam etiamnum animaduerſionem deſiderant ea, quę in altero placito Citeſius Ioanni Langio viro ſatis erudito conſentiens affert eodẽ opuſculo inquiens, in noſtra puella nec arte curata, nec natura leuata iecur vitioſorum humorum ſarcina adeo obſeſſum eſt, vt naturali eius calore admodum fracto, cum omnibus imi ventris partibus exaruerit, & contabuerit, vt minime mirũ cuiquam videri debeat, ſi naturalis œconomię munia compareant abolita: huius igitur apoſitiæ, & quæ ex hac ſequuta eſt *ἀτροφίας*, altera cauſſa eſt iſta hepatis, omniumque nutritioni deſeruientium partium tabes, vnde attractione abolita perijt ſuctus, a quo & fames: Nos (ſubdit multis interpoſitis) Iouberti ſententiam ita audimus vt noſtros omnes abſtinentes ſuſtinendæ inediæ facilitatem ob aliquo contranaturam affectu contraxiſſe credamus; quanquam ſanos poſtea viſos. Ioannes autem Langius in diſertiſſimis ſuis epiſtolis medicinalibus poſt recitatam hiſtoriam puellæ Spirenſis, cauſſam tanti ieiunij refert in eam morbi ſpeciem, quę virium hepatis imbecillitatem procreet citra cordis læſionem, *ſi animal* (ait) *neque nutriatur* (*vt verbis Galeni vtar*) *velut in latentibus accidit, nihilominus viuere poteſt, quoad cor manſerit illæſum; quippe videmus ſæpenumero multis deinceps diebus aliquos neque intelligere, neque ſentire, neque etiam moueri, at nihilominus viuere, quemadmodum ubi quis ob virium hepatis imbecillitatem ſine alimento permanens diutius ſufficere poteſt: At vero ſi cor ſpiratione priuetur, hominem illico perire neceſſe eſt: ſed affecto iecinore ob mediam atrophia morbo animalia moriuntur; verumtamen per longa temporis ſpacia in huiuſmodi affectibus vitam protelare poſſunt.* Quod placitum ita quibuſdam Medicis non vulgaribus approbatum fuit, vt mihi eorum iudicium de propoſito conſulenti non vno argumento perſuadere niterentur; & primo dicebant, cum

5. de loc. aff. cap.

eum viro Clariſſimo, ſi noſtri abſtinentes non ieiunarent vi morbi, profecto ipſorum ieiunium non differret a miraculoſo ieiunio Moyſis, Eliæ, atq; aliorum ſanctorum, qui multos dies ieiunarunt incolumes, & ſani; quod tamen aſſeuerandum non videtur; ac ſpeciatim de ieiunio Domini, quia ipſe volens ieiunauit, commemorati vero citra voluntatem coacti; nos autem cogimur conſueta munia, & naturalia intermittere vi morbi; ergo & celebres ieiunio propter morbum tandiu abſtinuerũt. Deinde omnis actio læſa in viuente ſymptoma eſt proxime à morbo prouenıens, noſtri uero abſtinẽtes lęſam, vt aiunt Medici, abolite habent quamlibet fere operationem vegetalem, appetitum, tractionem, retẽtionem, coctionem, & expulſionem; itaque cuncti fuere morbo affecti, ob quem nõ poterant quidquam appetere, cogebanturque ab omni dape abſtinere. Deinceps illud obſeruatione cõpertum eſt in abſtinentibus, vt quandiu abſtinuere, tandiu nihil appetiuerint; quamprimum tamen aliquis eorum appetere cępit, illico ieiunare deſijt; modo quęcunque duo ita ſe habent, vt uno poſito, vel ablato alterum ſtatim ponatur, vel auferatur conſimiliter, illud prius cauſſa eſt poſterioris, vel ab eadẽ cauſſa proficiſcitur immediatius, ac prius; quare memorabilis huius ieiunij cauſſa erit inappetentia, vel inappetentiæ cauſſa, quod utrumque affectus eſt præter naturam, quem proprio nomine dicas ventriculi ſtuporem. Ita Langium, Citeſiũq; ſectantes hoc placitum mihi perſuadere contendebant viri celebres.

Expenditur allata ſententia, oſtendendo cauſſam cur diu viuant aliqui ſine cibo non eſſe morboſam affectionem.

Cap. CCXII.

DOleo ſane me illorum votis annuere non poſſe; hic etenim metam ſuſcepti laboris attingens ocio ſimul, & contemplatione cauſſę in occulto poſitę perfrui poſſem cum viris ſapientia præclaris; at vero me ab horum ſocietate diſtrahunt violentæ rationes: in primis enim a Medicis didici cum ſanitatem, tum morbum non conſiſtere in indiuiſibili, ſed magnam obtinere latitudinem; immo uero inter has diſpoſitiones mediam reperiri tertiam, quem ſtatum neutrum appellant; ſanos illos eſſe dicunt, quicunque nullam habuerint functionem adeo læſam, vt lecto decumbere cogãtur; ægros uero, qui conſuetas operationes manifeſte læſas habuerint, ut decumbere illos oporteat; neutra diſpoſitione illos contineri ſtatuunt, qui nec decũbere cogũtur, nec uiriliter omnia uitæ munia exercere poſſunt: quum ergo noſtrorum abſtinentium pauciſſimi cogerentur decumbere, plurimi haberent conſuetas operationes integras, aut ad ſummum nonnullas exigue lęſas citra decubitum; plane iam nequeo illos cõfiteri ęgros, ſed uel neutros, uel potius intra latitudinem ſanitatis degentes appellare cogor. Deinde uero quum optabile ſit ho[illegible] ſine cibo, potuque uitam ducere poſſe diutur

g. de tuen. val. c. 5. Sanitatẽ, ac morbũ non conſiſtere in indiuiſibili. Sani qui ſint. Aegri qui ſint. Neutri qui ſint.

nam, quod precabatur à Deo paullo ante Porphyrius; carus, & expetendus ſit ille morbus; & iam non morbus amplius, ſed bonum inter corporis bona præſtantiſſimum, quo ſuſtinendæ inediæ ſine moleſtia facilitatem conſequi poſſimus. Præterea inedia, & fames reponitur Medicis in genere doloris, dum definitur eſſe ſenſatio triſtis in ore uentriculi; quomodo ergo morbus illud ſit, quod tollit inediam & famem; quum dolor omnis ab aliquo morbo tanquam ſymptoma dependeat? par eſt enim quæ ui morbi fiunt, à morbo non tolli, niſi forte per accidens; nos autem euentus huius cauſſam per ſe inueſtigamus. Amplius qui ſibi ex profeſſo inſtituerat agere de natura tanti ieiunij uir doctiſsimus, cur nõ diſtincte magis explicauit qui ſit iſte morbus, quã partem corporis occupet, qua ratione curari ualeat, quomodo ieiunium producat adeo longum, nec mortem ideo inferat? Sed forte dixeris Citeſio eſſe coarctationem uentriculi, & inteſtinorum; Langio uero eſſe uitium hepatis imbecillitatem illæſo corde; ac utriſque tabem iecoris, & atrophiã; qua de affectione uir eximius omnia prædicta docte ſuperius explicauerat; arbitror id ita ſe habere; ſed dudum ab anguſtia uiſcerum tantam abſtinentiam non prodire oſtendimus; atrophia uero cauſſa non eſt ieiunij, ſed effectus, quũ ſit priuatio nutricationis, cuius cauſſam quærimus, dum inueſtigamus cur diu aliqui ſine alimento uiuere poſſint; ſi quis dicat, quia laborãt atrophia morbo, ideſt dicere quia non aluntur; cuius nihilominus cauſſam quęrimus: ſed nec uſquã Langius quomodo illæſa reſpiratione citra nutricationem diu uiuere poſſit animal; uerum gratis aſſumit id, cuius cauſſa quæritur: Immo dum nobis Ecſtaticum hominem pingit, multos inquiens cũ Galeno pluribus diebus neque intelligere, neque ſentire, neque moueri, at nihilominus uiuere; ijs uidetur aſſentiri, qui cauſſam tantæ abſtinentię referunt in Ecſtaſim, quorum ſententia ſuperius proſciſſa eſt: Quin & illud a uero abeſſe uidetur, quod aſſumit uir inſignis, abſolute citra reſpirationem uiui non poſſe; namque Ariſtoteles ait aliquando dari facultatem uiuendi, etiamſi deſit reſpiratio; & alibi ſanguineorum animalium, & pulmonem habentium quædam multo tempore poſſe irreſpiranter uiuere: Inſuper & qua ratione ſuperius oſtenſum eſt homines in Ecſtaſi grauiori ali non poſſe, plane oſtenditur eoſdem non reſpirare; nam & reſpiratio eſt functio inferioris animæ, quæ nihil agere poteſt priuata ſuperioris auxilio, quæ in Ecſtaſi tota occupatur in meditatione obiecti uehementioris: Galenus autem id conſiderat eo loci, quod euenit ut plurimum, non quod abſolute fieri poteſt. Vlterius eſto morbus, ſiue affectio aliqua prętér naturam, quæ tollat appetitum, nutricationem, & augumentum; ſane morbus hic magnus eſſe debet, quo funditus extinguuntur operationes plurimæ vegetales, & omnium maxime ad vitam neceſſariæ; quomodo ergo tam magno morbo correpti decumbere non coguntur, & Citeſij teſtimonio uidentur eſſe ſani? proculdubio morbus hic erit atrophia, vel atrophiæ coniunctus, qua quicun

Inedia, & fames in genere doloris.

Cap. 199.

1 hiſt. c. 11.

De reſpir. c. p. 11. Reſpiratio vitæ haud neceſſaria.

que laborant longe diſſimiles ſanis conſpiciuntur. Vltimo eſto etiam morbus hic latens cauſſa. quare diu abſtineamus, & inediam facile toleremus; nõ eſt hoc illud, quod nobis anſam tribuit meditandi; contemplamur enim quærentes cauſſam, non cur homines diu ieiunium tolerent, ſed cur diu viuant in ieiunio; poterit quidem morbus impediendo nutricationem, & extinguendo appetitum occaſionem præbere ieiunio; at id efficere vt homines diu ſine cibo viuant, certe non poterit, ſin autem clariſſimi viri iudicio poterit, explicare id quomodo contingat ille tenebatur, qui dedita opera tanti ieiunij cauſſam phyſicam inueſtigare fuerat aggreſſus. Neque igitur ſecundum hoc Citeſij, & Langij placitum mentem ab omni ſcrupulo purgare videtur.

Occurritur allatis rationibus, declarando differentiam ieiunij ſanctorum, & prophanorum: non ſemper ex morbo intermitti functiones vitæ: quaue operationis læſio morbum ſequatur.

Cap. CCXIII.

6. loc. aff. c. 8. ARgumentis autem in confirmationem eius adductis occurrere poterimus, altius ſpectata rei natura; quod etenim primo adducitur ex Galeno, id non affert cauſſam propoſiti, quam quærimus, ſed ipſum innuet propoſitum; accipimus quidẽ nos a Galeno *ſi animal non alatur, vt in latentibus accidit, nihilominus viuere ipſum poſse, quoad cor manſerit illæſum; & ob virium hepatis imbecillitatem ſine alimento permanens diutius ſufficere poſse;* verum & hoc ex Galeno ad plures dies producitur, & ſine cauſſa proponitur ipſum quod eſt; nos autem agimus de ieiunio ſanorum ad multos menſes, & annos, quærimuſq; cauſſam, & propter quid. Quod autem deinde affertur, Niſi vi morbi abſtinuerint ieiunantes, fore ut eorum abſtinentia non differat a ieiunio ſanctorum, qui ſani diuturnum ieiunium produxere; ſoluitur negata conſequentia; quamuis enim Sanctorum, & Prophanorum abſtinentiæ in eo conuenirent, vt neutra ortum à morbo traheret, vtraque cum bona valetudine ſocietatem haberet; eo tamen diſſidebant, quod Sãctorum ieiunium ſupra naturæ ordinem poſitam cauſſam ſequebatur, prophanorum vero abſtinentia naturali cauſſa nitebatur longe a morbo diuerſa, in obſcuro tamen adeo poſita, vt non facile dignoſcatur, cuius tenuis, ac rudis notitia fuerit, vera tamen, ſi dicamus eam eſſe, quæ hominibus ieiunantibus adimit vſum alimenti, & appetitus; at ſublato vſu alimenti, & appetitus, iam naturali virtute abſtinere coguntur, & non appetere; & ſane miraculo adſcribendum eſt Sanctorum ieiunium, non quia bonam valetudinem comitem habuerit, vt fertur, ſed potius quia illorum & calor innatus humori prædominans ab eius tamen conſumptione abſtineret; & naturalis appetitus, non quidem extinctus (hoc enim dicit imperfectionem, quæ in effectu a ſupra naturali cauſſa prodeunte locum non habet) ſed vegetus, & valens nullum omnino pareret moleſtiæ ſenſum; & omnino quia vrgente vſu tum alendi, tum quoque appetendi, citra dolorem tamen, ac morbum, vitæque diſcrimen, diu à cibis & appetendis, & aſſumendis abſtinere potuerint. Quod ſimiliter proponitur, ſi noſtri abſtinentes non vi morbi tam longum ieiunium duxerint, fore vt non coacti, ſed ſponte abſtinuerint, quare nõ diſſiderent in hoc a Redemptore Domino, qui ſponte, non coactus quadragenarium totum ieiunauit; tollitur etiam negando conſequentiã vtranque; non enim quicquid coacti, non ſponte facimus, id protinus vi morbi peragimus; etſi vero morbi vis nos cogat functiones naturales, & conſuetas aliquando intermittere; haud tamen infitiandum eſt alias item cauſſas præter morbum idipſum efficere poſſe; nam augeri, & generare, naturales nihilominus ſunt nobis actiones quam aliquum ex eodem principio prodeant, nimirum ex anima vegetali, & naturaliſſima munia dicantur 11. de an. t. 34.
ab Ariſtotele; quis tamen audeat negare omnes poſt conſiſtentiam, ſeu poſt iuuentutem cogi augumentum intermittere nullius vi morbi? ille certe quicunque dicere nõ dubitauerit omnes homines poſt iuuentutem perpetuo morbo torqueri; quod medicis non placet: quis item negabit viros, quibus feminæ quauis de cauſſa non adſunt, non cogi propagationem ſobolis intermittere, vel ob morbum cogi? nullus mente valens: Ne dicam neminem vnquam dicturum nos omnes ab ortu ad conſiſtentiam, vbi datum fuerit ad eam peruenire, decremento non carere, aut carere vi morbi: Poſſumus ergo cogi præter quam à morbo ad intermittendas conſuetas operationes, etiã naturales; quare ſi non à morbo cogamur, haud tamen ideo ſponte illas intermittimus; quia ſupra functiones huiuſmodi non habet imperium noſtra voluntas: ita ergo præter allatum diſcrimen, hoc etiam intercedit inter ieiunium commemoratorum, & ieiunium ſacroſanctum Domini, quod illi volentes, nolentes, & omnino coacti, non quidem morbo, ſed alia ex cauſſa nõdum aperta ieiunabant, nec appetebant; Dominus autem nullo modo coactus, at ſponte, nutu Diuinæ ſuæ voluntatis abſtinuit ſemel vno quadragenario, qui ad libitum pluries, & amplius ieiunare potuit; licet vtrumque ieiunium, ſanctum nempe, atque prophanum bonæ valetudini coniunctum fuerit procul ab omni morbo: Addo etſi ad libitum vtrumque foret (ſiquidem ſponte ieiunaſſe legimus non nullos ex commemoratis abſtinentibus prophanis) multa ſuperſunt tamen, in quibus maxime diſſideant, & præſertim cauſſa, & modus eſſentialis; nam Domini abſtinentia pendet a cauſſa ſupra naturæ limites, & modo ineffabili; at ieiunium prophanum à phyſica dependet cauſſa, & modo naturali; quæ duo nunc nobis inquiruntur. Ad aliud autem argumentum concedentes omnem actionem læſam, ſiue diminutè, ſiue deprauatè, ſiue abolitè (vt aiunt) eſſe ſymptoma proxime morbum conſequens; negamus abſtinentes noſtros omnes habuiſſe læſam functionem appetendi, attrahendi, retinendi, concoquendi, & expellendi;

Nō ſtatim ac non operatur, aut quis operari non poteſt, ideo ipſam habet functionem. Quando vere dicantur actiones læſæ. Lib. 3.

pellendi; non enim ſtatim ac non appetat, immo etiam non poſſit quis vel appetere, vel trahere, vel retinere, vel coquere, vel expellere, illico dicendū eſt eum habere functionem huiuſmodi læſam; nā dormientes non appetimus, nec appetere poſſumus, quis tamen iure dicat dormientibus læſum eſſe appetitum; ac propterea illos ægrotare? verum enimuero tunc dicuntur actiones læſæ, ac extinctæ, quando non obeuntur, dum vrget vſus, & obiri deberent: in abſtinentibus autem noſtris nullus vrget vſus aut appetendi, aut attrahendi, vt fuſe infra demonſtrabitur commodiori loco; proinde non appetere, nec attrahere poſſunt, ita cogente natura, non morbo vllo: quid enim appetant, ſi nullo indigent? quid attrahant, ſi non appetunt? quid retineant, ſi non attraxerint? quid concoquant, ſi non retinent? quid tandem expellant, ſi non concoxerint? Etſi ergo nequeant abſtinentes noſtri appetere, vel ali; idcirco non fit vt læſas habeant operationes appetendi, & alendi; habent quidem eas abolitas, non tamen læſas; ſic enim mulieribus ablactato infante, ac viduis longe a partu aboletur lactis generatio in mammillis abſque eo quod læſa dicatur illa functio ab vllo morbo, quia nullus in ijs amplius ſupereſt lactis vſus: igitur qua ratione vidua ſanitatis inculpatæ non poteſt lac generare ablactato infante, conſimili profecto abſtinentes noſtri morbo non laborantes vllo non poterant appetere, nec ali. Ad poſtremum concedētes in abſtinentibus noſtris illud contigiſse, vt quādiu abſtinuerint, nunquam appetiuerint; & quam primum appetere incœperint, illico cibos aſsumpſiſse, ac enutritos; negamus abſolute duorum ſemper illud eſse cauſsam alterius, quo poſito, vel ablato, ſtatim ponitur, vel aufertur aliud; nam ad hoc vt coniunctorum alterum ſit cauſsa comitis, neceſse eſt vt altero poſito, vel ablato, comes ponatur, vel auferatur per ſe primo, non per aliud, aut quomodocunque: in abſtinentibus autem poſita, & ablata appetentia, illico ponebatur, & auferebatur abſtinentia, verum non per ſe primo, ſed quoquopacto per accidens, nimirum quia vſus, & omnino finis appetendi, & alendi ſemper coeunt, ſuntque ſimul indiuiſibiliter; proinde fit vt poſito, vel ablato vſu appetendi vna ponatur, vel auferatur vſus alendi, & viciſſim; quare in noſtris ieiunantibus ablato vſu alendi ſtatim, ſeu potius ſimul aufertur vſus appetendi; appetimus enim non niſi vt alamur; quo fit vt ſimul & abſtineant, & appetere deſinant: ſi quam autem ab cauſſam poſtea contigerit in ijſdem poni vſum alendi, vna non poni nequibit vſus appetendi; vnde accidet vt ſimul appetitu redintegrato abſtinentiam frangere incipiant: Hinc ergo non colligas appetitum eſſe cauſſam nutricationis, nec inappetentiam ieiunij, ſed ſignum, quia ſeſe concomitantur indiuidue: Ac vere ſi in his cauſsæ ratio locum habet, dicendum eſt potius tum ieiunium eſſe cauſſam inappetentiæ, quemadmodum ab oppoſito nutricatio eſt cauſſa finalis appetitus; appetimus enim non in alium finem, quam vt alamur; tum etiam, ſi placet, inappetentiam, & ieiunium ab eadem cauſſa prodire; ſed hanc non eſſe morbum neceſſario; verum quid præter morbi naturam, quod tollat vſum alimenti, ac proinde appetitum, & nutricationem, vt paullo antea declarauimus. Itaque nec Langio hac in re ſubſcribere poſſumus.

Vſus, & finis appetendi & alendi coeunt.

Ieiunantes cur nō appetant.

Inappetentia & abſtinentia ſit ab eadem cauſſa.

Vigeſimaquinta opinio Quercetani referentis abſtinentiæ cauſſam in petrificationem partium ventris imi, & nutricatum aliarum ex aere, ac odoribus. Cap. CCXIV.

Sect. 2, cap. 4.

IOſeph Quercetanus Iatrochymicus magni nominis in ſuo Diætetico Polyhiſtorico diuturni Ieiunij Conflanenſis puellæ naturam explicans cōſiderabat in eius corpore duo genera partium duplici ab inuicem diſcrimine diſcrepantium; alias primum dicebat eſſe craſſioris naturæ, quæ propterea craſſo alimento indigerent, atque adeo cibo, ac potu; easque dicebat eſſe ventriculum, lienem, meſenterium, & alia viſcera in abdomine collocata; alias vero ponebat tenuioris ſubſtantiæ, quæ ſpirituali, & aereo nutrimento ſuſtineri valerent; illaſque aſſeuerabat eſſe cor, pulmones, cerebrum: Ponebat deinde ſine harum tenuiorum partium vita non viuere poſſe animal; quod tamen ſine craſſiorum vita viuere poſſet: quum deinceps illud omnibus partibus commune foret, vt nulla ſine altione viueret: Vnde colligebat petrificatis imi ventris viſceribus in puella ieiunante (quod ex intenſa eius regionis duritie deducebat) aut ſaltem in naturam ſalis commutatis, atque adeo vita citra vllam putredinis notam priuatis, nullum eſſe neceſſarium homini cibum, ac potum; quum aliæ corporis partes tenuiores aere, ac odoribus enutritæ vitam diu ſibi, ac toti conſeruare poſſent: Quam quidem ſententiam præſtat ab ipſo loquente audire, *Opportunus* ait *hic eſſet locus difficillimæ quæſtionis enodandæ, an ſcilicet perſtare quis diu poſſit, & viuere citra alimenti, aut potus, cibique aſſumptionē? cuius ſolutionem, rationeſque alio reijcimus: afferam huc tantum quæ mihi Conflani vidiſſe contigit ante annos ſex, & quæ de re noua, & parum vſitata breuiter dici poſſunt, explicabo; illic enim ſuſcepto in illos tractus itinere vidi puellam tres, aut quatuor annos natam, quæ iam ſine cibo, ac potu per ſeſquiannū perſtiterat; mirabantur omnes tam ſtupendum caſum; multique ſibi perſuadebant aliter fieri non poſſe quin alimentis clam paſceretur: Vbi vero ego ventriculum, hypochondria, meſenterij, & inferioris abdominis regionem attrectaui, dimoui illos a ſiniſtra opinione, aperte docens in illo abdomine vſque adeo depreſſo, & inſtar marmorei lapidis indurato, nihil colligi poſſe; quum nihil in illas partes traijci, nec influere queat: ſubijt me quoque non leuis tam nouæ, ac ſtupēdæ rei admiratio, qui vita perſtare poſſet in organis illis naturalibus omnibus facultatibus ac functionibus deſtitutis: tandem meditatus iſtius rei cauſſas, intuli coagulatas illas partes, & prorſus exſiccatas nō minus ſubſiſtere, ac a corruptione ſe tueri poſſe, quā infans ille qui in vtero materno in lapidem conuerſus ibi per multos annos citra ſui, matriſque corruptionem perſtitit; prout omnibus huius rei nota eſt hiſtoria:*

Infans in vtero matris conuerſus in lapidem.

via: Quod autem puella illa frueretur vita citra alimenti, aut cibi vſum, ratio eſt, quod potiſſimæ corporis partes, in quibus vita potiſſimam ſuam ſedem habet, cor videlicet, pectus, & caput, admodum viuida, & vitales perſtarent; quæ quum, vt alia ignobiliora membra, craſſum alimentum non deſiderent, quale ventriculus, hepar, & lien, vt in quotidiana ciborum concoctione animaduertitur, quibus vt vita conſeruetur, nec non cor, pectus, ſeu pulmones, & caput, neceſſe eſt vt in aeream, & ſpiritualem ſubſtantiam a ventriculo, & hepate præparentur: alioqui ſi craſſior eſſet ciborum ſubſtantia, ab illis ſpiritualibus partibus non reciperetur; quæ ſimilibus, nō alijs, oblectari ſolent: Quum inquam eæ partes ſint ſpiritualiores, & magis aereæ; ſpiritu etiam, & aere eaſdem foueri certo certius inferre licet: Hinc fit vt cor ſtatim præfocetur, ſi ad momentum aeris ad cor meantis per pulmones aditus intercipiatur: hinc docent etiam Medici cerebrum odoribus foueri; & partes pectoris, & cordis aereo ſpiritu recreari: Quæ quidem partes quum vita fruuntur, eam non ſibi tantū retinent, ſed in totum corpus, ſi pateant meatus, diffundunt: At quum in illa puella ſola illa partes in tota capacitate abdominis ſitæ extinctę, & demortuę prorſus eſſent, & omnibus ſuis functionibus deſtituta, quæ neceſſaria etiam non videntur ad cibi cerebri, pulmonum, & cordis, hoc eſt ad aerei & ſpiritoſi attractionem & concoctionem, niſi de cibo craſſiore agatur, qui in ſpiritum, & aerem præparari debet; Mirum amplius eſſe non debuit ſi præcipua illa, & nobiliſſimæ totius corporis partes vita fruantur, quū illis organis carere poſſint ad vitam ſuam tuendam: Verum quidem eſt eas bona ſui nutrimenti parte deſtitui, quæ ex cibo a ventriculo, hepate, liene præparato ad ipſas transfertur: ſatis tamen alimenti ab exteriore aere, et odoribus percipiunt, quo viuant ad aliquot annos. Reſtat adhuc & hic diſſoluendus nodus, cur extinctis tam nobilius partibus, & toti corpori ſumme neceſſarijs, quales ſunt ventriculus, hepar, lien, meſenterium, inteſtina, reliquum corpus non corrumpatur: Diximus ad alimenti aerei diſtributionem nobiliſſimas illas tres partes facile carere functionibus, & præſentia ventriculi, & reliquorum: at quod demortuis his partibus reliqua non intereant, ratio eſt, quia nullam alijs corruptionem inferunt, qua inficiantur, ac depereant; immo tantum abeſt vt corrumpant, vt contra balſamo ſuo eas potius foueāt; quum enim mors iſtarum partium nihil aliud ſit quam facta ſenſim carneæ eſſentia in ſalinam, aut lapidoſam ſubſtantiam conuerſio, quæ quidem ſalina ſubſtantia (vt ſalis proprium eſt) non corrumpit, ſed a corruptione conſeruat; nihil mirum ſi lapidoſa eiuſmodi partes ſe ſe ipſas in corpore tueantur, & alijs nullam noxam inferant. Fatebimur tamen, vt par eſt, quum hoc duplici medio vita corporis humani foueatur, aere videlicet externo, & cibo ingeſto; tum integram, & perfectiſſimam vitam vigere, & corpus in omnes ſuas dimenſiones extendi, quum vtroque hoc medio homo vti poteſt. Hic rurſus curioſus aliquis quærat, quomodo hæ partes in marmoream ſubſtantiam verti poſſunt? ſed quum omnia non ſint vnius loci propria, differemus alio huius quæſtionis diſſolutionem; de qua tamen hic obiter dicemus in microcoſmo minerales etiam aquas contineri, quæ in ſalem, & lapides carneas ſubſtantias commutent, prout in † macrocoſmo multas ſimiles videre licet, quæ quicquid in eas iniJcitur, ſiue ſint herbæ, ſiue ligna, congelant, & in marmora, ſaxa, lapides, vel metallicam ſubſtantiam pro ſua natura conuertunt. Eandem puellam aliquot poſt menſes, quum per eandem vrbem tranſirem, in eodem ſtatu reperi, ita vt per integrum annum, me aliquando præſente & inuiſente, talis perſtiterit: referebat illa melancholicum temperamentum, taciturna admodum, vt ne verbum quidem vnquam vel vix hiſceret; pendente ſemper capite; reliquis membris, vt brachijs, cruribus, moueri neſcijs; quod ſcilicet aereo tantum, & ſpiritali cibo fruens, non craſſiore, quo craſſiores & ſolidiores partes firmantur, ad motum corporis eſſet impotens: At, quod me magis in admirationem rapuit, ab eo tempore, quo mihi viſa eſt, intellexi illam creuiſſe, incedere etiam, & tandem naturalem edendi, ac bibendi appetitum recipiſſe: hinc conſtat non prorſus in lapideam ſubſtantiam conuerſas fuiſſe illius puellæ partes, quemadmodum fetus ille in vtero totus in lapidem commutatus; quod tamen fieri potuit, quodque ex inſigni duritie conijciebam; ſed tantum tartareis fecibus, ijſque denſis, ac ſpiſſis circumquaque inuolutas ad tempus, quæ vel natura, vel arte in liquorem ſoluta ſenſim euanuerunt, & ex partibus excluſæ ſunt; vnde repurgata membra ad priſtinas facultates, & deſtinatas functiones redierunt. & interpoſita Chreieræ Apolloniæ abſtinentia ſuperius adnotata, alijſque multis, quæ huc afferre non oportet, demum ſubdit vir acutus, *Sed quia hanc materiam fuſius, ac plenius tractandam differimus in librū noſtrum* De recondita rerum natura, *hic occaſionem, & locum dabimus, qui inuentis melioribus rationibus demonſtratione liquidiore explicare poterunt hanc quæſtionem, cur homo citra omnem cibi, potuſque vſum ad tempus etiam diuturnum viuere poſſit.* Hæc ad verbum ex Quercetano de admirabilis abſtinentiæ natura.

† μεγακόσμῳ

Lib. 1.

Expenditur allata ſententia oſtendendo longum ieiunium haud ortum eſſe a petrificatione partium naturalium, & a nutricatu aliarum ex aere in vllo abſtinente.

Cap. CCXV.

QVando vir eximius nō inuulgauit librum *De recondita rerum natura*, noſque illum habere proinde non potuimus, in quo ipſe de propoſito exquiſitiorem contemplationem habiturum ſe pollicetur; cogimur ea expendere, quæ ſuperius ex *Diætetico* ſunt adnotata: In quibus non vna de cauſſa mihi animus haud quieſcere potuit: In primis enim ex Ariſtotelis decreto habemus vniuerſalis effectus cauſſam pariter vniuerſalem aſſignandam eſſe; quod nemo negare audeat: quum igitur longior abſtinentia in plurimis alijs hominibus obſeruata ſit, in quibus nullum ſignum aderat petrificati abdominis, plane naturalium partium petrifica-

2. phy. c. 38.

trificationem haud veriſimile eſt fuiſſe cauſſam ieiunij: ac ſane vt quæ in effectus participatione communicant, eadem plane omnia in participatione cauſſæ communicare neceſſe eſt; alioquin effectus in aliquo ſine cauſſa reperiretur; quod natura non patitur; ita omnium abſtinentium nemo fuit, quibus id vitij circa ventrem imum extiterit, præter hanc puellam, & abſtinentem Citeſij Conſolentaneam, quam non aliam ab hac Conflanea Quercetani non parum ſuſpicatus ſum, aucta ſuſpicione ab eo quod coætaneum vtriuſque ieiunium prodiiur circa annum Domini M D C I, ſed tamen inde mihi omnis erepta eſt dubitatio, quod ſuam Citeſius annum decimumquartum, aut circiter natam prædicat; ſuam vero Quercetanus tres, aut quatuor annos ætatis attingere monet: ſuam Citeſius valentem aſſerit in rem familiarem operam omnem conferre, obſonium e foro petere, pauimenti ſordes euerrere, colum tenere, fuſum rotare, ſtamina pollice ducere, atque in alijs huiuſmodi miniſterijs totam eſſe, nec vllas ſenſus, aut motus partes deeſſe: ſuam ex aduerſo Quercetanus teſtatur pendente ſemper capite fuiſſe reliquis membris, vt brachijs, & cruribus moueri neſcijs. Nullis ergo abdominis duritie laborantibus ex tam numeroſo abſtinẽtium numero præter has duas puellas; abſtinentiæ longioris, qua cum ceteris communicare viſuntur, cauſſam eſſe naturalium viſcerum petrificationem probabile non eſt. Deinde vero diſputationi concedentes imi ventris viſcera ſalis, aut lapidis naturam cõtraxiſſe in abſtinente, ac proinde alimenti non indiguiſſe, cerebrum, cor, & pulmones aere ali potuiſſe; quid alijs de partibus vniuerſis eſt aſſerendum, de brachijs, coxis, cruribus, neruis, & oſſibus longe craſſiorem, ac ſolidiorem ſubſtantiam habentibus? quomodo hæ partes tandiu familiari ſibi alimento deſtitutæ, quod nõ niſi a ventriculo, & hepate per venas hauriunt, viuere potuere? ſi enim ſine alimento citra petrificationem conſiſtere valuere (quippe nulla in his durities præter naturalem obſeruata fuit) ſane haud oportuit naturalia membra dicere petrificata, minuſque decuit cerebrum, cor, & pulmones aere nutrire, ad hoc vt ſine cibi potuſque vſu viuere poſſent viro doctiſſimo. Deinceps falſo etiam ſtatuitur cor tenuioris eſſe ſubſtantiæ quam imi ventris viſcera, & tenuiori, aereoque alimento ſibi familiari ali; nam cor omnium viſcerum eſt craſſiſſimæ, ac ſolidiſſimæ ſubſtantiæ, ſenſu iudice; vt propterea tum recte ipſum Ariſtoteles alicubi natura, ſeu ſubſtantia propinquum potius quam loco dixerit organo tactus, quod voluit eſſe a prædominio terreum, ſicci nimirum temperamenti, ac denſiſſimæ, craſſiſſimæque ſubſtantiæ; cui proinde vel viri doctiſſimi ſententia ſimilia ſimilibus recte nutrientis, non diſſimilibus, & alienis, ineptum eſſe debeat alimentum aereum. Sed aere, ac odoribus nullas omnino ali poſſe partes viuentis adeo euidentibus rationibus confirmatum eſt antea ab initio libri, vt non deceat nos hic denuo actum agere. Præterea neque illud accipio ad vitam animalis haud eſſe neceſſariam nutricationem, & vitam hepatis, lienis, ventriculi, & aliarum partium abdominis, quotidiano experimento doctus ex harum partium vulnere, inflammatione, obſtructione, ſchyrro emori homines. Inſuper abdominis viſcera petrificata ſi ſunt, neceſſario vel priſtinam omnino vitam amiſere, quod videtur cenſuiſſe vir egregius appellans ea *extincta, & demortua penitus*, ac proinde ſine cibo tandiu perſiſtere potuiſſe, quum eius vſura ſolis viuentibus ſit neceſſaria; vel etiam vitam, quamuis duritie nimia rigeant, in ſe retinent; ſi partes hæ penitus demortuæ fuere, quomodo rurſum reuixere tertium poſt annum ad cõſueta vitæ munia, & ſpeciatim ad alimenti vſum reuertentes? ſi vitam nunquam ex toto amiſere, quomodo viuentes abſque alimento tandiu durare potuere? & cur cerebrum, pulmo, & cor non etiam diu ſine alimento vel aereo conſeruari potuit? Ad hæc naturalium viſcerum dicta petrificatio neceſſario vel a nuda intemperie frigida, & ſicca orta eſt, quod maxime indicat imi ventris extenuatio in puella Conſolentanea; vel ab intemperie cum materia, quod retur vir acutus aſſerens ea membra in lapideam naturam mutata *tartareis fecibus, ijsque denſis, ac ſpiſſis circumquaque inuoluentibus* eorum ſubſtantiam: ceterum petrificatio ab intemperie cum materiei petrificantis affluxu ſubſtantiam, quę inde lapideſcit, non minuit, ſed auget potius nouo inducto lapideo cortice, vt cuique obſeruare liceat in lignis, frondibus, & alijs, quæcunque in μεγαλόσμῳ ab aquis mineralibus eã facultatem habentibus lapideſcunt; at vero & abſtinentis Conſolentaneæ Citeſij, & Conflanenſis Quercetani abdomen miris modis exſiccatum, depreſſum, & tabefactum fuiſſe perhibetur; Non ergo his abſtinentibus petrificata fuere imi ventris viſcera ab intemperie cum materia, vt retur vir egregius. Petrificatio vero ab intemperie ſine materia non niſi ab intenſiſſimo frigore oritur congelante; vel calore humidum tenuius citiſſime conſumente, craſſius vero toſtione indurante; at in viuente homine adeo excellens frigus contineri nequit, quo vlla pars lapideſcat; quippe vita conſiſtit in calore, vt alibi fuſius demonſtrauimus: quare lapides in humano corpore non niſi a calore procreantur: at vero quia non ſat eſt agentis præſentia ad effectus originem, ſed opus eſt inſuper materia, eaque diſpoſita; ſiquidem actus actiuorum ſemper ſunt in patiente bene diſpoſito, quod nos docuit Ariſtoteles: quumque materia lapidum ſit muccus lentus pituitoſus, non autem ſubſtantia hepatis, lienis, ac ventriculi; plane vt ex eo mucco exiſtente in ijs viſceribus a calore nimio fiunt lapides; ita eorum viſcerum ſubſtantia nullo a calore poteſt lapideſcere, niſi tali mucco imbibita fuerit ad inſtar ſpongiæ, cuiuſmodi eſſe corpus fetus in vtero materno ſcimus; ſubſtantiam vero hepatis, lienis, & ventriculi orti hominis ſine probatione non credimus; tunc enim iam eſſet viſcerum horum petrificatio cum materiæ, ſeu quantitatis incremento, ac tumore; non autem cum diminutione, ac tabe, qua puellæ abſtinentis abdomen depreſſum & exſiccatum narrat vir eximius: quam

quidem

Quibus commune eſt effectus, ijs & cauſſa.

Effectus nullus ſine cauſſa.

Lib. de ſen. & ſen. c. 2.

Tactum Ariſ. vi ſit terreum ait.

De mortua membra non reuiſcit phyſice.

Petrificatio ab intemperie ſine materia vt fiat. Lib. de vita.

Lapides in humano corpore omnes fieri a calore. 2. de an. t. 29.

Viſcerum ſubſtantia lapideſcere non poſſe.

Quomodo ſetus in vtero lapideſcere potuerit.

quidem exſiccationem viſcerum ac tabem, cui duritíes neceſſario coniuncta erat, non aliunde proueniſſe arbitror quam ex alimenti penuria; vbi enim alicuius partis humor ſubſtantificus depaſcitur, & in locum abſumpti nullus ex alimentis reponitur, partem tabeſcere, ac exſiccari, duramque fieri neceſſe eſt, omni exoluto humore, vnde membris ineſt mollities: ita ergo ſolam ob alimenti priuationem abſtinentis viſcera naturalia exſiccata induruiſſe putamus, id vel ab Hippocrate docti alicubi perſpicuis uerbis aſſeuerante qui ſeptem dies ab omni cibo, potuque abſtinent, ijs ventrem non amplius ſuſcipere, quia inteſtinum omne uilcus, quod in abdomine continetur, tam longo ieiunio concreſcit, ac humiditate propria priuatum, aliena nõ gaudens, ut miris modis tabeſcat, & induretur.

Lib. de Principijs

Soluuntur argumenta Quercetani oſtendendo abſtinentis viſcera naturalia non fuiſſe petrificata; vitalia non aere nutrita, nec alijs vitam communicaſſe. Cap. CCXVI.

Sed neque rationes uiri eximij ſententiam roborantes adeo firmis innixæ ſunt fundamentis ut nobis eam perſuadeant: quod enim primum ex abdominis intenſa durite colligitur uiſcera naturalia eſſe petrificata, neceſſario non colligitur; nam frequentiſſimum eſt Medicis ęgrotantium hipochondria tangere duriſſima citra ullam petrificationẽ, ſcilicet ob præſentiam aut flatus tendentis, aut ſchyrroſi tumoris, aut etias ob exſiccationem tabidam. Quod ſecundo probatur in abſtinente abdominis partes lapideam naturam contraxiſſe eo modo quo fetus in utero, probabile non eſt: nam fetus corpuſculum lentis, ac uiſcidis muccis omniquaque ſcatens ui materni caloris uegetioris tenuiores illorum partes exoluentis, craſſiores uero toſtione ſiccantis lapideſcere potuit: at uirginis plures annos ab ortu uiſcera muccis purgata, & ſi ſcatentia ſimul cum ijs calore non adeo ualido pollentia, non poſſunt aut defectu agentis, aut defectu materiæ lapideſcere: ac ſane abſtinentis Cõſtanriæ calorem fuiſſe imbecillimũ ex eo pateat, quod ignauia torpens, ac frigidiſſimo corporis habitu deſcribitur a uiro doctiſſimo: ei uero non concreuiſſe in lapidem uiſcera ob copiam circunfuſi mucci, fęculenti, ſpiſſique tartari, ut credidit uir eximus, id aperte docet quod abdominis regio uniuerſa depreſſa, miſereque tabida conſpiciebatur; quod potius proprij humidi abſentiam, quam alieni præſentiam demonſtrat. Quod exinde aſſertur, *vt in magno mundo, ita in paruo minerales aquas reperiri, quæ in ſalem & lapides carneas ſubſtantias commutent*; id nimium gratis aſſertur, quod probationis indiget: norunt enim Medici certo iam experimẽto quicquid lapidoſi noſtro in corpore gignitur, id omne ex uiſcido, lento, craſſoque humore ab adurente calore procreari; non ab aqua ulla thermali. Quod autẽ in altero fundamento aſſerebatur cor, pulmones, ac cerebrum enutriri alimento tenuiſſimo tum ex hepate ſibi ſubminiſtrato, tum etiam ex aere inſpirato, quia omne ſimile alatur ſimili; nõn difficile ſit demoliri; primo enim qui fieri poſſit ut cordi, cerebro, & pulmoni tam diuerſæ ſubſtantiæ, ac temperaturæ partibus idem penitus alimentum ſit ſimile, ac familiare? deindé quid ab hepate ad cor, & cerebrum adeo grandes uenas natura deduxit ſanguine craſſo turgidas, ſi iecur illis partibus tenuiſſimum debet alimentum præparare? Deinceps qua ratione denſiſſima cordis ſubſtantia tenuiſſimum alimentum ſibi conſimile reputabit? Quod poſterius aſſertur cor, & cerebrũ aere, ac odoribus ali poſſe, quia cor aere priuatum ad momentum præfocetur; cerebrum uero Medicorum ſententia odoribus reficiatur; non eſt argumentum inſolubile; primo enim cor citra reſpiratum aerem diutius uiuere poſſe late demonſtratũ eſt nobis in opere *De vita* ex Ariſtotele: deinde uero eſto cor ſine aere inſpirato non uiuere, id tamen non ideo prouenit quia cordi ſit aer alimentum; ſed quia ſit refrigerium, ac medicamentum, quo eius æſtus nimius temperetur. Conſimiliter ſupra fuſius oſtendimus decreto etiam Ariſtoteleo cerebrum odoribus non ut alimentis, ſed ut medicamẽtis eius intemperiem corrigentibus foueri. Quod inſuper aſſertur in abſtinente Conſtania partes alias corporis uniuerſas cuſtodiri tum a corde, cerebro, & pulmonibus uita ſibi ſubminiſtrata; tum a balſamo uiſcerum naturalium fotas, nulla ex parte recipimus; namque in primis uitam habent ſingulæ partes corporis ab animæ præſentia; nec una eſt pars, a qua ceteræ uitam ſuſcipiant; ſed omnes æqualiter ab anima uiuunt; ut ſat ſuperque oſtenſum eſt alibi, ſi uitæ nomine id quod proprie uita eſt intelligit uir eximus; ſin autem per uitam alimoniam indicet, quemadmodum a cerebro, & pulmonibus in alias corporis partes nulla materia trãſfunditur alimentaris; quid enim, & quibus ductibus a pulmone in crura, & brachia diffundatur? certe a cerebro ſpiritus animales per neruos ad omnes partes prouenire confitemur; ſed quis audeat ſpiritus animales carnium, oſſium, & aliarum partium alimentum dicere? ſunt ſane ijs inſtrumenta ſenſus, ac motus; ita per arterias a corde in totum corpus effluunt ſpiritus uitales, & ſanguis tenuiſſimus; & Ariſtoteli per uenas alimentum: at uero arteriarum ſanguis, & ſpiritus non ad alendum, ſed ueluti uehicula deſeruiunt ad deferendum ceteris partibus calorem influentem, ſine quo nulla corporis pars ullum uitę opus obire poſſet; quando calor hic eſt commune omnium operationum uitæ inſtrumentum; quarum calor fixus cuique parti eſt organum proprium; nam calor fixus oculi, quod eſt temperamentum ſoli uiſioni ſeruit, linguæ calor guſtatui, & ita de ceteris; at calor influens omnibus inſeruit; anima enim miniſterio caloris influentis applicati ad fixum, ſeu illum de ocio ad negocium excitantis ac fere uiuificantis utitur ad ſingulas uitæ operationes materiales obeundas. Plane Ariſtoteli partes aliæ ſanguine aluntur de corde ueluti de communi fonte per uenas ſibi attracto; at uero in abſtinente Conſtanea Cordis iſte fons alimenti deſiccatus, propterea quod non niſi ab hepate, ac ſtomacho materiã

Idem alimentum partibus diuerſa natura non eſt ſimile.

Aere quomodo cor reficiatur.

De ſen. & ſenſ. ca. 5.

Cerebrum quomodo foueatur odoribus.

Vnde vitam habeant ſingula partes.

Lib. de vita.

A cerebro, & pulmonibus in alias partes nullũ prouenit alimentũ.

A cerebro ſpiritus animales per nerua alijs partibus communicantur.

Spiritus animales non ſunt alimentũ. Sunt ſenſus, & motus inſtrumentum.

A corde quid ceteris membris influat, & quomodo.

Arteria non alimentum deferunt, ſed vehiculũ caloris.

Calor vt ſit operationum vita inſtrumentum.

alimenti

alimenti recipit, non potuit alimentum reliquis partibus ſupeditare viro doctiſſimo. Vlterius partes naturales in imo ventre deſiccatæ, ac miris modis conſumptæ, fereque in marmoream ſubſtantiam commutatę quomodo balſamo ſcateant, quo alias partes ignobiliores ſeruent? eſt enim balſamum ſuccus & humor.

Balſamũ eſt ſuccus & humor

Quomodo etſi ſalis naturam contraxerint, alias partes ſine alimento a putredine ſeruent, quas non contingunt? ſal enim ea ſolum ſeruat imputria, quibus inſpergitur; at vero venter imus abſtinentis Conſlaniæ viro egregio ventriculum, hepar, lienem, meſenterium, inteſtina, renes, & alia viſcera, quaſi oppidum Gerra Plinio turres habet ex ſalis molibus, non inſperſi carnibus coxarum, tibiarum, & brachiorum, ſed procul ab illis integri, concreti, duriſſimi Vltimo quod ex eo probabat vir inſignis corpus abſtinentis ali, quia creſceret, argumentum eſt apud Citeſium ſupra diſſolutum abunde: cui facillimum nobis eſſet alia ratione occurrere, ſi vera ſunt quæ aliquando ex Theophraſto retulit non ſine admiratione Plinius inquiens, *Mirum dictu, credit Theophraſtus per id tempus*, quo ſcilicet latent vrſi, *coctas quoque vrſorum carnes, ſi aſſeruentur, increſcere*; vnde habemus incrementi genus abſque alimento, ac nutricatu, quod ſit commune viuentibus, & vita deſtitutis; cuiuſmodi augumentum dicas fuiſſe abſtinentis Conſlaniæ, Conſolentaneæque: tale vero incrementum ſit potius inflatio, vel quid illi conſimile, quam verum augumentum, quod non ſine nutricatu eſſe monet Ariſtoteles. Non ergo de Diuturni Ieiunij natura veri, ac firmi aliquid habeas a Quercetano.

Lib. 6. cap. 28. Turres ex ſalis quadratis molibus.

Lib. 8. cap 36. Carnes coctas increſcere.

2. de an. t. 47.

Vigeſimaſexta opinio decernens abſtinentes noſtros diu ſine cibo, potuque viuere vi herbæ, ac medicamenti cuiuſdam famem, ſitimque pellentis. Cap. CCXVII.

NOn defuiſſe viros, qui tam diuturni ieiunij cauſſam pharmacis, ſeu varijs herbis, aut medicatis fructibus attribuerint, & nos ipſi fidem facere poſſumus; & nobile teſtimonium perhibet doctiſſimus Langius aſſerens puellæ germanicæ abſtinentiam pleriſque relatam fuiſſe in medicamentum halimo herba, & damaſonio paluſtri non diſſimili confectum, quod guſtantibus famem, ac ſitim obrepere non ſinit. Huic ſane placito non parum fauiſſe videtur Solinus, qui (referente Matthiolo apud Dioſcoridem) halimum herbam ait in Creta naſci mirabilis effectus, quod ea tantum admorſa fames arceatur. Adhærere non minus huic ſententiæ videtur Plutarchus tum in Sympoſio commemorans ἄλιμα, & ἄδιψα pharmaca famem; ac ſitim obrepere prohibentia; tum alibi ſub Cleombroti perſona teſtatus ſe vidiſſe hominem, & alloquutum formoſiſſimum, qui ab omni perpetuo infirmitate ſecucurus viuebat ſingulis menſibus ſemel fructu herbæ cuiuſdam medicato, & amaro veſcens. His adijciendus eſt Plinius, qui apud ſcythas herbam vtiliſſimam reperiri ſcribit, quam Spartaniam appellant, cuius magna, & ea commendatio eſt, quod in ore illam habentes famem, ſitimque non ſentiunt: idemque præſtare monet apud eos Hippicen dictam, quod in equis quoque eundem effectum habeat; hiſque duabus herbis ſcythas etiã in multos dies durare in fame, ſitique. Ita ergo animaduertentes plurimi puellam Spirenſem, cuius fama de triennali ieiunio paſſim increbuerat, dum primum dolore capitis, ventriſque torminibus cruciaretur, poſt vſum quamplurium remediorum vel a mulierculis exhibitorum, cæpiſſe cibum, & potum reſpuere, ac brachijs, cruribusque reſolui, & dolere; quarum partium dolore ſedato, roboreque firmato, cibi, potuſque omnem cupiditatem, ac vſum remiſiſſe ad multos annos; huius tam diuturnæ abſtinentiæ cauſſã referenda videtur in vim medicamenti alicuius ex adhibitis, cui vis halimi, & ſpartaniæ ineſſet arcendæ ſitis, ac famis. Ita de propoſito multi cenſuere.

Lib. 1. cap. 3.

De orac. def.

Lib. 25. cap. 8.

Expenditur allata ſententia oſtendendo abſtinentes noſtros nullius herbæ, aut medicamenti virtute adeo longum produxiſſe ieiunium.

Cap. CCXVIII.

CEterum rei naturam intimius intuenti horum ſententia recipienda non eſſe videbitur; primum enim certo ſcimus ex hiſtorijs allatis nullum prorſus medicamentum huiuſmodi, nullamque ſtirpem id generis, vnde fames, ac ſitis arceri poſſet, plurimos abſtinentes ante ieiunium aſſumpſiſſe: quid ergo abſolutè referamus ieiunantium noſtrorum abſtinentiam in vſum herbarum, & pharmacorum famem, ſitimque prohibentium? Deinde quum naturalis actio ventriculi ſit appetere cibum, & potionem; quumque actiones membrorum permanente illarum viu, ac neceſſitate, aboleri nequeant ab externo pharmaco citra morbi alicuius interuentum; ſane medicamenta, & herbæ appetitum non deſtruent, quæ morbum non inſerant; quum autem ſymptomata quo diutius perdurant, difficiliuſque curantur, eo vehementiorem eſſe vim morbi demonſtrent, á quo dependent; profecto diuturnæ huius, nulliſque remedijs cedentis inappetentiæ autor morbus non niſi magnus eſſe poteſt; ſi enim à parua quadam ſtomachi affectione vi pharmaci, aut herbæ inducta naſceretur hæc inappetentia, neceſſario vi temporis a ſola natura leuium morborum citra medicamenti vſum medicatrice iam ſublata eſſet, aut ſaltem multis præſidijs curata; ſi ergo ab extrinſecus aſſumptis inducto morbo contumaciſſima hęc naſcitur inappetentia, eadem nonniſi ex magno, ac vehementi morbo proficiſcitur; ſed morbus magnus, ac vehemens etiamſi vnam tantummodo partem corporis primario afficiat, vniuerſum tamen corpus in conſenſum adeo trahit, vt ceterarum etiam partium functiones quoquopacto laba-

Symptomata morbum vehementem indicantia.

Natura quorum morborũ medicatrix ſine medicamento.

Morbi particulares qui trahũt totum corpus in conſenſum.

Stomachus in corpore cuius partis rationem habeat.

labefactet, ac præſertim ſi pars primario affecta fuerit vel princeps, vel principi deſeruiens proxime, vel vſum communem præſtans vniuerſo corpori; cuiuſmodi eſſe ventriculum nemo ignorat; quum itaque abſtinens Conſolentanea in rem familiarem operam omnem conferat, obſonium e foro petat, pauimēti ſordes euerrat, colum teneat, fuſum rotet, ſtamina pollice ducat, atque in alijs huiuſmodi miniſterijs tota ſit, nec vllæ ſenſus, aut motus partes muneri ſuo deſint; ſimileque obſeruatum ſit in puella Pedemontana, in iuuene Scoto, in Nicolao Heluetio, & pleriſque alijs abſtinentibus; iam liquido conſtare valeat ipſis ex herbæ, aut pharmaci appetitum deſtruentis tam longam abſtinentiam non contigiſſe. Deinceps autem referentes cauſſam extinctæ appetentiæ huius opinionis aſſertores, cauſſam longioris abſtinentiæ, quam quærimus, non aperiunt; longe enim aliud eſt non appetere, & non appetentem diutius abſtinere; ſane pharmaca multa, & herbæ cuiuſuis facile appetitum proſternent; at quod ita extinguāt appetitum, vt etiam diu conſeruent viuentes in abſtinentia, hoc opus, hic labor eſt demonſtrare; tenebantur explicare huius dogmatis autores in propoſito non ſolum pharmacis, & herbis connumeratis famem, ac ſitim arceri, ſed etiam ſine alimentis vitam conſeruari; quæſtio etenim erat, nō cur pella Spirenſis, & eius exemplò abſtinens omnis non appetat, ſed cur non appetens, neque aſſumens paucis diebus non moriatur, verum in multos menſes, & annos vitam cum ieiunio trahat: Non ergo ſatisfaciunt quæſito dicentes puellam germanicam, & alios diu abſtinentes vi halimi herbæ, aut cuiuſuis alterius pharmaci longum adeo ieiunium tolerare.

Occurritur argumentis allatam ſententiam confirmantibus, conſiderando naturam herbarum, & pharmacorum famem ſitimque pellentium. Cap. CCXIX.

ET eo minus ſatisfaciunt, quo argumentis non neceſſarijs propriam opinionem ſuffulciunt: Quod enim primū ex Solino referunt halimi herbæ admorſu famem procul arceri, propoſitum non ſatis roborat, tum quia ſuſpectum haud parum eſt hoc placitum, cuius neque Dioſcorides, neque Theophraſtus, neque alij diligentiſſimi rei herbariæ ſcriptores, vno excepto Solino, meminere; quū in minimis diligentiſſimos veriſimile non ſit maxima præterire; tum quia quæ admorſa herba famē arcet abſque eo quod ingerantur in ventrem, id videtur mirum efficere inducta ventriculo per gulā ſtupiditate, quemadmodum per ipſum rete torpedo ſtuporem ſolo tactu piſcatoribus incutere conſueuit; ceterum ſtupefactus vētriculus æque amittit potionis, & cibi deſiderium; quum ergo non conſtet abſtinentes noſtros omnes halimo vſos, & compertum ſit plurimos potione vti, neceſſario iā non probatur eos halimi ope ieiunaſſe. Addere debemus etſi halimi morſu procul arceatur fames, id tamen non effici vt abſtinentes diu viuere poſſint; nanque inappetentes, nihilque aſſumentes paucis

Vt admorſa herba famem pellere poſſit.

diebus interire frequentiſſimum eſt; verum nobis inquiſitio eſt cauſſæ, non deſtruentis appetitum, ſed cum deiectione appetitus diu ſuſtinentis abſtinentium vitam; illud enim præter halimum, & externa pharmaca, multæ cauſſæ internæ poſſunt efficere, vt fuſe nos docuit Auicennas; hoc autem halimo effici, quod quærimus, non demonſtratur. *L. 3. ſ. 13. tr. 2. c. 7* Quod autem ſecundo loco affertur ex Plutarcho de pharmacis, quæ ἄλιμα, & ἄδιψα nuncupata famem, ac ſitim obrepere non ſinant, idem iudicium ſubit, quod nuper de halimo herba promptū fuit. *In ſympoſ.* Siquidem Plutarchus Epimenidem Solonis hoſpitem reliquis abſtinere cibis conſuetum, ac tantum exiguam partem arcentis famem materiæ, alimum Græci vocant, quam ipſe ſibi componit, ſumere ore, itaque impranſum, incænatumque perdurare admonet; non tamen alimum eſſe medicamentū, ſed cibi genus innuit ex melle & caſeo compoſitū; vt nihil hinc hauriant viri clariſſimi de cauſſis diuturni ieiunij. Quod vero eodem autore ſcribitur *De oracul. defect.* de formoſiſſimo barbaro procul ab hominum conſortio vitam agente in ſanitate perpetua ſingulis menſibus ſemel fructu herbę cuiuſdam medicato, & amaro veſcente, iiſdem tollitur ſolutionibus, quæ non ſunt fruſtra repetendæ. Sed & illud prætereundum non eſt eo fructu herbæ medicato, & amaro menſtruum ieiunum, & non amplius tolerare potuiſſe barbarum ex Plutarcho; quare ſi vel eo vſi fuiſſent abſtinentes, tandiu nihilominus eius ope non vixiſſent in ieiunio; quod enim menſis vnius abſtinentiam efficit, plurium menſium, & annorum ieiunium efficere non ideo poteſt; nam rei momentum conſiſtit in diuturnitate temporis: Immo vero quum ſapientiſſimus, & vates prædicetur a Cleombroto agreſtis ille barbarus; ipſo eodē nulla re alia, quam amaro fructu propoſito abſtinētiam menſtruam ſeruante, par eſt nullam poſſe ſtirpem ieiunium ulterius producere; ſi qua enim reperiretur, quomodo vati ſapientiſſimo ignota? ſin autem nota, quomodo amaro fructui non præpoſita? qui enim totum tempus in cognitione, conſiderationeque rerum conſumeret, profecto eum decebat quamminime fieri poſſet, ventri, & cibo indulgere; quum ex Platone ciborum vſus humanum genus a Philoſophia, & Muſis alienum reddat: *In Timæo.* Demum & illud obſeruo Plutarchum admonere barbarum fructu illo medicato morbos, non famem, procul arcere, *formoſiſſimus* (inquit) *iſte hominum, quos ego quidem viderim, erat; & ab omni perpetuum morbo ſecurus viuebat, ſingulis menſibus ſemel fructu herbæ cuiuſdam medicato, & amaro veſcens.* Quod tertio deducitur ex Plinio de Spartania, & Hippice Scytharum, nihil minus allatis reſponſionibus tollitur; nam & certo conſtat multos ex abſtinentibus neque his, neque alijs conſimilibus herbis ſibi famem ſuſtuliſſe; & nouum non eſt Plinium ex antiquiſſimis autoribus multa, quæ ſenſui, & experimento non reſpondeant, operi ſuo inſeruiſſe; & ipſemet aperte admonens hiſce duabus herbis Scythas non vltra duodenos dies in fame, ſitique durare, haud comprobat Plinius opinionem exiſtimantium abſtinentes noſtros vſu herbę

alicuius,

alienius, vel pharmaci ad multos menſes, & annos ieiunium protraxiſſe. Quod vltimo affertur de puella ſpirenſe, cui abſtinentia illa famigerabilis poſt plurium pharmacorum vſum incæpit, ſufficientem fidem non perhibet de propoſito; in primis enim coniectantur id huius opinionis aſſertores, quod certa ratione, demonſtrationeue compertum habere deberent; quo enim nobis perſuadent inter illa medicamenta in vſum veniſſe puellæ halimum, damaſonium, ſpartaniam, aut quidpiam aliud conſimile famem, ſitimque procul arceus? Deinde vero illam exquiſitam abſtinentiam a cibo, potuque incæpiſſe legimus, non quidem poſt eſum, & ingeſtionem alicuius herbæ, aut medicamenti, ſed poſt fomentationem externam brachiorum, & crurum decoctoquodam ab anu præſcripto; faſtidium autem cibi, & parſimoniam ante omnem medicamentorum vſum, ac herbarum eſum a teneris etiam lactentem oſtendiſſe nouimus ex hiſtoria. Demum plerique omnes alij diutius abſtinentes, vt Scotus Cardani, Melancholicus Alberti, Nicolaus Heluetius, & reliqui citra omnem medicamentorum, & herbarum vſum diuturno ieiunio claruere. Itaque arbitrandũ non eſt adeo longum ieiunium abſtinentes tolerare potuiſſe vi herbarum, aut medicamentorum.

Vigeſimaſeptima opinio ex Valeriola referens cauſſam diuturnæ abſtinentiæ in puram conſuetudinem.

Cap. CCXX.

In loc. com. c. 2. DOctiſſimus Valeriola inter multa conſuetudinis admiranda opera inediam quoque connumerans occaſionem tribuit ingenioſo viro exiſtimandi vi ſola conſuetudinis poſſe homines eum habitum contrahere, quo diutius abſtinentiam tolerare poſſint, neque alia ratione ieiunantes noſtros tandiu ſine alimentis viuere; ſuæque huius opinionis plures affert rationes; In primis enim longe difficilius eſt (inquit) hominem medicamento non affici, & veneno haud interimi, ſed vtriſque ali, quam diuturno ieiunio non mori; ſiquidem abſtinentia quid priuatiuum eſt, medicamenta vero, & venena poſitiuam obtinent vim agendi contrariam noſtræ naturæ; difficilius autem eſt nos infringere vim agentis poſitiui, quam ſubterfugere noxam imminentem a priuatiuo; ſi ergo tanta eſt vis conſuetudinis, vt eius vnius opere medicamenta non afficiant, Ariſtotele autore, venenaque non interimant; quare igitur conſuetudine longiori diuturnam abſtinentiam homines tolerare non poterunt? Porro autem ſola conſuetudine vim medicamentorum adeo infringi, vt quicunque ſenſim alicui pharmaco aſſueuerit, demum eo deueniat, vt eius vſu nihil prorſum moueatur, quotidie norunt Medici praxim exercentes; quod & apud Theophraſtum habeas aſſerentem omnium medicaminum vires inertes in aſſuetis deprehendi, etenim quidam tantum ellebori eſitantes vt manipulos totos conſumant, nihil afficiuntur; qua de re fuſe his nouas ibidem attexit hiſtorias; ne repetam Ariſtotelem dicentem conſueta, quemadmodum in edulijs nõ amplius pharmaca, ſed alimenta effici. Quin & venenis aſſueſcere poſſe hominem ita vt ea impune hauriat, hauſtiſque ipſis enutriatur, paſſim legere eſt apud autores; nam & Galenus anum Athenienſem celebratæ memoriæ ab exigua portione cicutæ auſpicatam memorat, quæ tale venenum nullo detrimento comendens ad magnam progreſſa eſt copiam; quod enim principio paucum venenum ab exiguitate deuictum eſt, conſuetudo poſtea multum quoque naturale reddidit: Galeno addit Auicennas nutritam fuiſſe puellam veneno, vt eius concubitu reges interficerentur. Deinde vero apud Athæneum exempla legere poſſumus eorum, qui aſſueti fuerint ſemper a potu abſtinere; nam affert Archontem Argiuum, & Magonem Carthaginienſem, qui quum deſerta arida ter pertranſierint, farinas ſiccas comederint, biberint nunquã; & ſpeciatim memorat quendam Laſyrtam, qui tota vita nihil vnquam biberit; legere quoque licet apud eundem Athæneum ex Clearcho regem quendam Aegyptiorum pueros ſine potu aſſueſcere exercuiſſe, vt Lybiæ deſerta perquirerent: Apud Plinium conſimiliter habemus Equitem Romanum Iulium Viatorem e Vocontiorum gente fœderata in pupillaribus annis aquæ ſubtercutem fuſæ morbo prohibitum humore a medicis naturam feciſſe conſuetudine, atque ſeuecta caruiſſe potu: Sed & vulgo etiam catuli Melitæi, ne creſcant, ſine potu aluntur ita vt longiori aſſuetudine potionis vſum penitus amittant: ſi ergo vis conſuetudinis ea eſt, vt a potu per totam vitam abſtinere poſſimus; cur eiuſdem conſuetudinis interuentu non poterunt ieiunantes noſtri diu a cibis abſtinere? Quinimmo apud Plutarchũ legimus inter Laconica inſtituta Spartanos pueris parce cibos dare conſueuiſſe vt adſueſcerent nunquam repleri, ſed famem poſſe tolerare. Deinceps autem inter abſtinentes noſtros habemus a Cardano Leonardum Piſtorienſem ſenſim eo ſe traduxiſſe, vt ſemel tantum in hebdomada cibum ſumeret; iuuenemque Scotum aſſuetum vſque ad vigeſimam diem, & vſque ad trigeſimam in eadem inedia perſeuerare: A Philoſtrato vero Apolloniũ Tyaneum ex doctrina Pythagorę aſſuetudine longa diuturnam ferre inediam didiciſſe: A Plutarcho Timonis auiam conſueuiſſe ſingulis annis per plures menſes in Ciliciæ cauernis abſque vllo cibo latere: A Simone Portio puellam Spirenſem ſtatim ab ortu aſſueuiſſe abſtinentiæ per totam infantiam, & pueritiam adeo vt in adoleſcentia omnem penitus alimentorum vſum in multos annos intermiſerit. His perſuaſus rationibus vir egregius ſanxit abſtinentes noſtros vi conſuetudinis potuiſſe huiuſmodi habitum contrahere, cuius merito diu ſine alimento vixerint.

3. probl. 40.

9. hiſt. cap. 18.

1 probl. 46.

Vide lib. 4 cap. 7. 3 de ſimpl cap 18.

l. 4 ſ 6. tr. 1 ca. 2.

Lib de Ebriet.

Lib 7. cap. 18.

Expenditur propoſita ſententia, oſtendendo conſuetudinem non parere tam longam abſtinentiam.
Cap. CCXXI.

COnſuetudines vim maximam eſſe vltro fatemur; ſed tamē vbique locū non habere cōſuetudinem obſeruamus; certa, determinataque ſunt opera, in quæ ius habet cōſuetudo; alia, in quæ nihil omnino poteſt; illa omnia prodeunt a facultate appetente, ac ſentiente; licet nō omnia appetitui ſubiecta conſuetudini obnoxia ſint; quis enim deſueſcat appetere iuuentutem, ſanitatem, immortalitatem, & alia bona cuiuſque generis? quis deſueſcet olfacere? quis tactu ſentire? ea vero, in quę nihil habet iuris conſuetudo, ſunt pertinentia ad facultates vitales, & naturales, & quæ in noſtra poteſtate non ſunt; quis enim poterit vnquam a reſpiratione deſueſcere? a pulſu? ab augumento ac decremento? a prolifico ſemine gignendo? quo modo aſſueſcent piſces aeri? aquilæ, oueſque mari? quum itaque nutricatio ſit opus attinens ad vegetalem animam, ſeu quod aiunt Medici, ad facultatem naturalem, iam nulla poterit conſuetudine aboleri: non itaque vi conſuetudinis eo deuenire potuerunt abſtinentes noſtri, vt per multos annos ſine alimēto viuerent. Præterea conſuetudo eſt eorum, quæ ſunt non ſolum contingentia, ſed etiam in noſtra poteſtate; huiuſmodi enim quamuis toleratu difficillima, tamen aſſuetis facillima reddūtur; conſuetudo enim facile magnos labores perferre facit, dummodo ſint in noſtra poteſtate; quū itaque diu ſine alimento viuere non ſit ex eorū numero, quæ ſunt in poteſtate noſtra; procul dubio nihilo magis aſſueſcere potuerunt longo ieiunio abſtinentes noſtri, deſueſcereque ab alimentorum vſu citra vitæ diſpendium, atque poſſint mulieres quælibet cum aſſueſcere optatorum marium conceptui, partiuque; tum deſueſcere a feminarum procreatione. Deinde quum omnium hominum eadem ſit natura, & æque ad alimentum propenſa; cur aliqui tantum ſine cibo viuere aſſueſcent, & non omnibus hominibus hoc ineſt, vt quilibet promiſcue poſſit diu ſine cibo viuendi conſuetudinem acquirere, ea ratione, qua cuicunque licet aſſueſcere iniurias tolerare, ſub dio dormire, cæpis, & allio veſci, a venere abſtinere, a balneo, a vino, a crapula, & ab alijs id generis innumeris? rationi ſiquidem conſentaneum eſt ei me poſſe aſſueſcere, cui alius homo poteſt; ſi faciliori, vel difficiliori negocio, nil refert; quum ergo cuique datum non ſit aſſueſcere diuturno ieiunio; quod etiam poſſit vnuſquiſque in brutis experiri; liquido iam conſtet abſtinentes noſtros non ob inueteratam conſuetudinem diu viuere ſine alimēto. Id quod vel inde perſpicuum eſt, quia eorum multi poſt diuturnum ieiunium ad priſtinum alimentorum vſum redire citra noxam, immo cum magno ſanitatis incremento; ſic puella ſpirenſis, tuica, & alij abſtinentium noſtrorum tandem coacti ſunt intermiſſam comeſtionem, potationemque repetere; at quæ longiori conſuetudine obfirmata quaſi naturalia facta ſunt, ea non cogimur derelinquere, immo non ſine ſanitatis noxa relinquere poſſumus, quamuis ſuapte natura optima nō ſint; quod ſatis confirmat Ariſtoteles inquiens non alia de cauſſa vitam luxurioſam viuere aſſuetos vbi agere luxurioſe ceſſant, ægrotare; quod euenit Dionyſio tyranno, qui in urbis ſuæ obſeſſione aliquantulum temporis a potu ſolito deſiſtens tabe protinus interea laborauit; niſi quia conſuetudo magna res cuique fit, ut iam in habitum ferme naturalem tranſeat; ſi ergo abſtinentium noſtrorum plurimi poſt longum ieiunium ad cibos rediere citra noxam; immo cum euidenti ualetudinis emolumēto; quis non uideat eos non vi conſuetudinis tantam abſtinentiam prius toleraſſe? Amplius quamplurimi ex abſtinentibus noſtris abſtinentiæ non ſenſim aſſueti ſunt, ſed repente ſimul omnem cibi, potuſque vſum intermiſere, vt aperte conſtat ex allatis antea hiſtorijs: Non ergo vniuerſalis cauſſa, & immediata diuturni huius ieiunij poteſt eſſe conſuetudo: Cuius rei non leue argumentum habeas ex Galeno, qui miris modis extollens vires conſuetudinis de illa ex profeſſo, ac dedita opera integrum volumen conſcribendo, in quo ne verbum quidē de eo, quod vi conſuetudinis diu poſſimus ab alimentis abſtinere; non erat autem ſilentio prætereundum eo loci tale conſuetudinis priuilegium, ſi eius merito diu poſſemus inediam ſuſtinere. Inſuper quum in vſu alimentorum conueniamus nos cum brutis animalibus, cur nobis aſſueſcentibus tā diuturnæ abſtinentiæ, nequeamus aſſuefacere ſenſenſim canes, gallinas, aues, equos, & alia domeſtica irrationalia longo ieiunio? hoc enim haud parum intereſſet œconomicæ. His perſuademur a Doctiſſimo viro diſſentire, qui cenſuit abſtinentes noſtros tandiu ab alimentis abſtinuiſſe vi conſuetudinis.

Conſuetudinem nō habere locum in omni re.
Quibus aſſueſcere poſſimus, et quibus nō.

28. probl. 1.

Conſuetudo tranſit in habitum naturale.

Satisfit rationibus viri Clariſſimi, oſtendendo qua ratione medicamenta, & venena non agant in aſſuetos; & quomodo ſe habeat conſuetudo ad cibum, & potum.

Cap. CCXXII.

VErum & rationes hanc opinionem roborantes, ſi acriter expendantur, propoſitum haud neceſſario cōuincere videbuntur. Ad primā etenim, qua dicitur difficilius eſſe hominem medicamento, & veneno ali, quam diuturno ieiunio non mori; quumque ſola conſuetudine homines medicamentis, & venenis ali queant, fieri poſſe multo magis vt aſſuetudine item ſine alimēto diu viuant; multifariam occurrimus, & primo adnotantes ex hac ratione colligi, non ieiunantes noſtros vi ſolius conſuetudinis neceſſario tam longū ieiunium toleraſſe, verum tolerare potuiſſe, non excludendo alias cauſſas, a quibus hic idem euentus oriri poteſt; quare argumentum hoc ad ſummū probabile, ac dialecticum eſt, non ſcientificum, & neceſſarium immediatam propoſiti cauſſam afferens, quam quærimus. Deinde infitiamur abſolute difficilius eſſe hominem medicamento non affi-

ci, &

Non omnia alimẽta medicamentoſa. Medicamentorũ duo eſſe genera.

ei, & veneno haud interimi, ſed vtriſque ali, quam longa fame non mori; nanque medicamenta (vt de his prius agamus) duum ſunt generum; vt enim alimentorum alia ſunt pure alimenta nullam in ſe vim habentia medicamentoſam (non etenim iunioribus aſſentimur aſſeuerantibus omnia nutrimenta eſſe medicamentoſa, quia omnia quoquopacto corpus animalis alterant; namque non omnis alteratio medicamentoſa eſt, ſed ea ſolum, quæ ſanis morboſa, & ægris eſt ſalutifera; quippe Hippocrati medicamenta ſanis morboſa, & ægris ſalutifera ſunt: at vero alteratio ſanis morboſam affectionem non afferans, ſed omnibus ſalubrem conſtitutionem concilians propria eſt alimentorũ, vt inſinuauit Ariſtot. alicubi) quẽadmodũ ergo nutrimenta alia ſunt pure nutrimẽta nullã vim obtiẽtia medicamemẽti, alia vero ſunt alimẽta vim habẽtia medicamẽtoſam; ita ſane medicamẽtorũ alia ſunt pure afficientia corpus, & mere medicamenta, vt ſtibium, & reliqua omnia medicamenta metallica; alia nonnihil etiam habent alimenti, vt quæ a plãtis, & animalibus deſumuntur; porro non pure medicamenta, in ſe habentia non nihil alimenti, ſi ſæpius exigua portione ſumantur, ea ratione qua ſunt alimenta, facile nutrient; at ſui parte medicamentoſa euidenter quidem corpus non afficient ob virium exilitatem, ſenſim tamen alterabunt occulte, vt corpus ideo ex frequenti vſu medicamenti naturam ſibi medicamento ſimilem adſciſcat: verum tali contracto habitu poſt conſuetudinem aſſumptum medicamentum in magna doſi non afficiet corpus, quia corpus illi ſimile iam factum eſt; actio vero non fit niſi inter contraria. Pure medicamenta ſimiliter, licet longiori tempore, ab initio exigua mole hauſta, qua nequeant corpus euidenter alterare, illud tamen nonnihil afficiunt occulte, quamuis ab eo ſubigantur, & ſuperentur, excernanturque; nam inter corpora eandem materiam obtinentia omne agens agendo repatitur; adeo vt poſt longum, & iteratum medicamenti vſum contraxerit neceſſario corpus naturam aduentitiam ſimilem temperaturæ medicamenti; cuius naturæ merito poſtea corpus vel a notabili medicamenti copia non afficiatur, quia ſimile a ſimili non afficitur, ſed a diſſimili, & a contrario: Et hoc ſenſu accipienda ſunt Ariſtotelis, Theophraſtique dogmata propoſita de his, qui aſſueti ſunt medicamenta impune deuorare. De venenis conſimiliter dicendum reor; alia ſcilicet a metallis deſumi, & eſſe pure venena; & alia e plantis, & animalibus, atque ideo in ſe habere non nihil ſucci alimentaris, etiamſi minima ſit hæc eorum portio: in his ab initio exigua quantitate aſſumptis, cedente alimentari portiuncula in corporis nutrimentum, venenata vero a potentiori calore noſtro deuicta protruditur quidem, ſed non antequam aliquantiſper corpus alterauerit; quæ alteratio ſæpius repetita in aſſueſcentibus, veneno ſenſim latenter increſcit, demumque totum corpus magnopere adeo occupat, vt venenum veluti ſuæ naturæ aduẽtitiæ familiare citra noxam ſumat in magna copia; venenum vero nihil in ſe obtinens alimenti, vt cuius origo eſt e metallicis, quæ miſta ſunt imperfecta, vt pure medicamentum a principio ſui exiguitate latenter corpori qualitatem naturæ ſuæ conſimilẽ imprimens, licet a calore ſuperetur, quę ſenſim adaucta frequenti vſu totum corpus demum ſimile, ac familiare veneno ita efficere valet, vt a veneni magna copia nulla corpori clades inferri queat:

2. aph. 36 & 37.

1. de gen. t. 34. & 38.

Medicamẽta qua & quomodo conſuetudine alant

Medicamenta vt conſuetudine non afficiant corpus.

Quod agens agendo repatiatur.

Simile a ſimili non afficitur. Vide li. 4 cap. 7.

Venenorũ duo genera.

Venenis vt alamur

Venenis vt aſſueſcamus.

Vtrum venenum, et medicamẽtum utrũ alere poſſit, an excrementũ ſit.

Vtrum vero venenum, & medicamentum, quibus ob conſuetudinem corpus non afficitur, vere cedant in alimentum corpori, an victum vtrumque pellatur extra cum excrementis, quæſtio præclara eſt inter Galenum, & Auerroem; in qua doctiſſimus Bonamicus Galeno aſſentitur acriter Auerrois argumenta enodans, & confirmans venena, & medicamenta ob conſuetudinem alimento eſſe corpori iam ſibi familiari reddito: Qua quidẽ in re, ſi mihi liceat afferre quod ſentio, diſtinguendum puto de familiaritate, ſimilitudineque, ac diſſimilitudine inter corpus, & medicamenta, venenaque intercedente; nam alia eſt familiaritas, & differitas in ſubſtantia; alia vero in qualitate; ſane familiaritas, quæ inter alimentum, & alendum corpus neceſſario requiritur, eſt in ſubſtantia; nam Ariſtoteli alimentum nutrit quatenus ſubſtantia eſt, quod & ratio ſuadet, quippe nutricatio eſt mutatio ſubſtantialis alimenti in naturam viuentem: ſed familiaritas, quæ impedit ne medicamentum, aut venenum lædat corpus, eſt in genere qualitatis, quia læſio huiuſmodi non fit niſi per alterationem, quæ mutatio eſt ſecundum qualitates Ariſtoteli: Sed comminus, familiaritas ſubſtantiæ inter alimentum & alendum corpus intercedens eſt, vt utrumque ſit adeo miſtum perfectum, ut alimenti materia proxime ſubire queat formam viuentis; quæ omnia fuſe ſuperius explicata fuere: Quæcunque igitur medicamenta, & uenena e metallicis deſumuntur, licet ſenſim conſuetudine longa corpus adeo immutare ualeant, ut ipſi naturam ſuæ ſimilem imprimant, cuius merito in ipſum poſtea uelut in contrarium agere non poſſint; quia tamẽ ideo non euadunt miſta perfecta, propterea corpori, quod nõ afficiunt, in alimentum cedere non poſſunt; ſed ſubiguntur a calore uelut excrementa nullam obtinentia qualitatem inimicam; uerum quæ medicamenta, & uenena e plantis, & animalibus deſumuntur, quia ſunt miſta perfecta, ſi conſuetudine corpus ſibi familiare poſſunt efficere in qualitatibus, uti eſt in ſubſtantia, quid prohibebit ea, quę prius repugnantibus qualitatibus corpus alere non poterant, huiuſmodi contrarietate obliterata, fiant alendo corpori? ſed redeamus ad penſum, hac de re fuſius infra commodiori loco tractaturi. Quod itaque adducitur difficilius eſſe medicamenta corpus non afficere, uenena ipſum non interficere, ſed utraque idem alere, quam diuturnum ieiunium cum uita durare, falſum eſt abſolute; nam medicamenta, & uenena exigua mole facillime uincuntur a calore noſtro; quum illud paſſim uulgatum ſit contrariorum infirmius ualidiori ſuccumbere; quin & conſuetudine ſola medicamentum & uenenum facillime ſibi familiare, ac ſimile corpus efficiunt, ut nuper explicauimus;

Lib. de Theriac. cap. 2.

3. de alimen. cap. 35.

Familiaritas alimenti cum alẽdo qua.

2 de an. t. 47.

Alimentũ alit ſub ratione ſubſtantię.

Familiaritas corporis cum veneno, medicamẽto qua poſſit eſſe.

1. de gen. t. 23.

Lib. 4. c. 5

at ubi

at vbi per conſuetudinem corpus ſibi aſciuerit habitum conſimilem qualitatibus medicamenti, ac veneni, tunc facillimum erit ipſum ijs non lædi, ſed enutriri: & omnis hæc facilitas non aliunde pendet quam ex eo quod medicamenta, & venena poſſunt corpori proprias qualitates impertiri: at ſine alimento viuere diutius difficile eſt abſolute, nec vlla conſuetudine facile reddi poteſt: Ad probationem vero concedentes medicamenta, & venena eſſe poſitiua, & abſtinentiam eſſe quid priuatiuum; primo negamus abſolute difficilius eſſe nos infringere vim agentis poſitiui, quam ſubterfugere noxam imminentem a contrario priuatiuo; ſiquidem contrarium poſitiuũ poteſt eſſe adeo debile, vt facillime a nobis ſuperetur; ſic medicamẽti, & veneni exigui vires imbecillimas prima vice nullo negocio eludimus aſſueſcere valẽtes; aſſuetis autem non amplius contraria ſunt, ſed ſimilia, quę iuuent, non lædant. Deinde negamus medicamenta, & venena poſterioribus vicibus in mole notabili aſſumpta eſſe contraria poſitiua corpori; ſunt etenim illi familiaria, quod ſenſim ad ſimilem habitum mutauere; quare quemadmodum aſſuetis medicamenta, & venena ſunt ſimilia, vt proinde non difficile ſit, ſed neceſſarium eos ab ipſis non pati; ſic non aſſuetis difficilius eſt venenum, & medicamentum, quam abſtinentiam tolerare; hanc enim quotidianam ad ſeptimum diem producent, quum medicamento, venenoue quotidie ſumpto in ſatis effatu digna quantitate paucioribus diebus ſit commoriendum. Deinceps falſo aſſumitur in abſtinentia nos affici ſolum a ieiunio vt a priuatiuo; quum tamen afficiatur plerunque humor ſub ſtantificus a calore primigenio, & hic ab humiditatibus redundantibus, quas fatiſcens regere nequit, immo a quibus obruitur; vt propterea in fame plura nos infeſtent agẽtia poſitiua vigentibus viribus oppoſitis; quum medicamentum, ac venenum ſeorſum ſit vnum nullis, aut exiguis viribus cõtrarijs; quanto ergo difficilius eſt nos reſiſtere duobus validis agentibus in abſtinentia ſubſtantiam noſtram deſtruentibus, calori ſcilicet ab alimentari humiditate non hebetato auide humidum primigenium conſumenti; & humiditatibus redundantibus calorem inſitum ſuffocantibus; quam vnico agenti, ac debili, quale eſt venenum, & medicamentum in exigua quantitate ingeſtum, aut nobis familiari ob conſuetudinem; tanto facilius erit medicamenta, & venena vi conſuetudinis corpus non afficere, ſed alere, quam abſtinentiam illud ipſum diu comitare. Præterea eſto diſputatio ni difficilius medicamenta, & venena corpus non afficere, ſed alere, quam ſit abſtinentiam diu cum vita conſiſtere; eſto item vi conſuetudinis illud effici poſſe difficilius; negamus tamen eadem conſuetudine hoc ſimpliciter facilius effici; nam plerunque contingit vt agens effectum factu facilem facere nequeat, facere valens difficiliorem; ſic multi bubulam carnem concoquunt, vitulinam teneriorem non coquentes, vt monet aliquando Galenus; ſic abſolute quum facilius ſit harundinem, quam quercum annoſam ex humo diuellere, atque infringere; turbine tamen, ac vento valido quercus proſternitur fracta, & harundo non extirpatur; ſic facilius eſt ſcribere, quam turrim demoliri, faciliusque corium vrere, quam argentum liquare; fulmen attamen turrim demoliri, & argentum liquare poterit; ſcribere, aut coriaceam crumenam accendere non poterit: pari ſane ratio ne conſuetudo medicamenta, & venena innoxia, & alimenta reddere poterit; ieiunium autem cũ longa vita coniungere non poterit; quamuis illud longe difficilius eſſe ponatur; id autem ideo contingit, quia conſuetudo in eo ius habet, in hoc autem non habet. Quod præterea dicebatur, conſuetudine multos potum omnem tota vita intermiſiſſe, vt mirum non ſit eandem illud ius in cibo habere, quod obtinet in potu, ea ratione poteſt explicari, vt concedentes allata exempla eſſe vera, monſtremus argumentum non habere neceſſitatem; ſane vltro fatemur conſuetudine vinci poſſe ſitim, quin etiam famem; ſiquidem vbi diutius priuetur vterque appetitus optato obiecto, fatiſcit ex ſe, atque extinguitur; ſic poſt longam famem labimur in contrariam fami diſpoſitionem plerunque, puta inappetentiam; ſic poſt diuturnam ſitim, niſi eius intenſiori moleſtia exanimemur (quod in pueris Aegyptij regis plerunque obſeruatum memorat Athæneus) in contrariam item ſiti diſpoſitionẽ incidimus; ſed hoc non eſt quod quærimus; longe nanque aliud eſt vinci famem, ac ſitim ab eo, quod eſt victus illis, hominem diu ſine cibo, potuque viuere poſſe; illud aliquando conſuetudine ſola efficitur, hoc nunquam efficitur; argumentum enim propoſitum illud ſolum conuincit vi conſuetudinis in homine deſtrui appetitum frigidi, & humidi, qui ſitis eſt; atque ideo etiam appetitum calidi & ſicci, qui fames eſt; quod nos quoque damus viro doctiſſimo; ceterum non probat conſuetudinẽ edomito vtroque appetitu, id inſuper hominibus præſtare, vt ſine vſu calidi, ſicci, frigidi, & humidi viuant diutius: & reuera non poſſe hoc efficere conſuetudinem vel ex allatis exemplis appareat; nam quibus conſuetudo ſuſtulit vſum potionis, ijs tamen in cibo multa eſt humiditas, quæ obiectum demortuæ ſitis latenter euadit, eiuſque munere fungitur: at noſtri abſtinẽtes vna & appetitu omni caruere, & cibi potioniſque vſura; illud quidem vi deſuetudinis, & alijs multis de cauſſis accidiſſe potuit; hoc vero, cuius cauſſam quærimus, a conſuetudine oriri non potuit. Deinde vero paſſim hoc experiri liceat in ægris, & in ſanis, hominem diu viuere poſſe alias ſolis alimentis liquidis, citra ſolidorum vſum; alias viciſſim ſolidis, abſque potione; vtroque vero alimenti genere ſimul non omnibus datum eſſe diu carere; vi conſuetudinis eſto intermitti poſſe diu potionis vſum, inde ſane fortaſſe colligas eandem ob cauſſam intermitti poſſe ſolidioris alimenti eſum; at vtriuſque ſimul vſurã diu intermitti poſſe non colligas; nam alterum neceſſarium eſſe poteſt, quod aliqua ex parte adimpleat vices alterius: Quum ergo abſtinentium noſtrorum plurimi diu ſine cibo potuque vixerint, certe longum eorum ieiunium in conſuetudinem

referre

Non semper difficilius eſt infringere vim agentis poſitiui, quam ſubterfugere noxã a priuatiuo imminentem.

In abſtinentia nõ effici ſolũ a ieiunio vt a priuatiuo agente.

Non semper facilius effici facilius a quolibet agente.

Conſuetudine vinci poſſe ſitim & famem.

referre non liceat. Quod vlterius adducitur ex Cardano Leonardum Piſtorienſem ſenſim eo ſe traduxiſſe, vt ſemel tantum in hebdomada cibum ſumeret, nihil, aut parum fauet viro inſigni; nam aſſueuit Leonardus tolerare famem, non autem aſſueſcere potuit diu carere alimentis; quare ad vitam ſuſtinendam cogebatur ſingulis hebdomadis cibo vti, alioquin defecturus: Iuuenis vero Scotus a cõſuetudine id ſortitus eſſe potuit, vt famem, ſitimque toleraret ad vigeſimam, trigeſimamque diem ſine moleſtia; ſed vt eas tolerans toto eo tempore ſine alimentis viueret, aliam cauſſam habet conſuetudine potentiorem. Conſimiliter apud Laertiũ ex Pythagora didicit longa conſuetudine Apollonius inediam tolerare ad quadraginta dies, quos ſi abſque alimento ſuperuixit, non vi conſuetudinis, ſed aliam ob cauſſam id ſortitus eſt. Id ipſum de Timonis auia eſto iudicium; non enim demonſtratur hos vi ſolius conſuetudinis diu ſine alimentis diu conſiſtere conſueuiſſe; nam conſuetudo eis hoc tantum tribuit, vt fame, ſitique non cruciarentur; quippe illa extinguitur vterque appetitus, quod notauimus antea; ſed tamen conſuetudo non efficit vt abſtinentes diu viuant ſine alimento.

Conſuetudo extinguit appetitum.

Denique vero de puella Spirenſi, quæ etiamnum lactens nuper orta ſtatim dicitur conſueuiſſe ab alimento abſtinere, illud arbitramur dicendum, quod omnibus etiam propoſitis exemplis occurrit, nempe in ea etiam ab ortu incæpiſſe vigere occultã adhuc nobis cauſſam abſtinentiæ; quamobrem nulli mirum ſi ab ea cauſſa tunc etiam cæperit aliqua ex parte admirandus hic euentus proficiſci; hoc enim conſuetum eſt in operibus naturæ, vt plerunque cauſſæ ab initio ſenſim operentur, progreſſu temporis maiori conatu peracturæ: neque dici potuit illa iterata puellæ abſtinentia eſſe conſuetudo ad ieiunium futurum; quia conſuetudo eſt in iis agentibus, quæcunque agunt ex propoſito, quod in ea ætate rudi puellæ contingere non potuit; bene a parentibus conſulto aſſueſci poteſt infantulus lactens abſtinentiæ, ipſe autem de ſe non poteſt huic aſſueſcere; quum citra cognitionem operetur, quæ conſuetudini conſtituendæ neceſſaria eſt. Ita ergo vis ea non eſt conſuetudini, vt eius merito queant abſtinentes noſtri diu ſine alimento viuere.

Conſuetudo eſt in iis, qui agunt ex propoſito.

Hæc ea ſunt, quæcunque in hoc argumento nobis diſquirenda propoſuere ſapientes viri.

F I N I S.

FORTVNII LICETI GENVENSIS

IN TERTIVM LIBRVM.

De his, qui diu viuunt ſine alimento

PRAEFATIO,

In qua & dicta dicendis attexuntur, & dicendorum ratio, naturaque proponitur.

DE admirabilis Abſtinentiæ natura iampridem clariſſima Sapientiæ lumina conſulimus; a quibus etſi obſcuriſſimum hoc theorema ita illuſtratum non habuerimus, vt inde ipſum ſtudioſis Lectoribus manifeſte ob oculos ponere valeamus; plurimum tamen adiumenti in eo explicando conſequutos iri ſperamus: Qua quidem in re, vt diſtincte, ac ex ordine progrediamur, gratique Magiſtris habeamur, illud enixe curabimus, vt primum generatim ieiunij naturam contemplemur, eius formam, & ideam vniuerſalem diſquirentes; ſpeciatim poſtea ſingulas ad eius differentias a temporis varietate gradatim exorientes deſcenſuri; & vnamquamque abſtinentiæ ſpeciem in cauſſas tum ab alijs vere aſſignatas, tum etiam a nobis inuentas reſoluturi; benignum eſt enim, & plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris; obnoxij ex aduerſo animi, & infelicis ingenij eſt, deprehendi in furto malle, quam mutuum reddere, quum præſertim ſors fiat ex vſura, vt optime opinatur Plinius; cuius enim doctiſſimorum virorum ſcriptis vtenti nihil prorſum Lib. 1. in præf. *nec deperit, nec detrimenti accidit, quemadmodum ei contingere nouimus, qui ad vſuram a fæneratore pecuniam ſumpſerit; ſed multum potius lucri a ſtudioſis omnibus, & gloriæ, ſolidæque laudis in litteraria Republica prouenire conſpicimus. Aſſerendæ vero non ſolum ex aliorum condo, ſed etiam e proprio penu cauſſæ propoſiti nobis ieiunij longioris in triplici potiſſimum gradu ſunt conſtitutæ, nimirum tum efficientes, & conſeruantes; tum quoque finientes, ſeu terminantes; tum demum cauſſæ varietatis in duratione, quas & diſtinguentes commode nuncupaueris: Has vero cunctas vbique hauriemus in Peripato præſertim ex rei natura; ſequemur etenim hoc quidem tempore, & in hac quæſtione præcipue Peripateticorum Principem Ariſtotelem, Medicorumque anteſignanos Hippocratem, Galenum, Auicennam, Cornelium, & alios, quorum autoritas in propoſito nobis argumento magna eſt apud omnes noſtri, ſuperiorisque ſæculi ſapientes: Qua quidem in meditatione quum pleraque noua, & ſingula-*

via ſtudioſis prodituri ſimus, ea tamen omnia, eorumve primordia vel in ſenſuum euidentiam, vel in rationes neceſſarias, aut maxime probabiles (neque enim omnem experimentis, demonſtrationibuſue aſſequi tam arduæ rei naturam poſſumus) vel demum in autores claſſicos, vt nuperrime dictum eſt, referre conabimur, relicto ſemper quibuſque ſtudioſis intelligendi, commentandique aliter arbitrio: breuitateque cum claritate pro viribus copulata; nam diligentiam in ſuperuacuis affectare non noſtrum eſt, qui probe nouimus nullam eſſe vel voluptatem, quæ non aſſiduitate ſui faſtidium pariat.

Ad rem igitur aggrediamur nouo facto principio.

* *
*

FORTVNII LICETI GENVENSIS

De his, qui diu viuunt ſine alimento

LIBER TERTIVS,

In quo ex rei natura diſquiruntur cauſſæ phyſicæ tam longum Ieiunium conſtituentes, efficientes, conſeruantes, terminantes, ac diſtinguentes cum generatim, tum ſpeciatim.

Diſtribuitur viuentium genus in ſuas ſpecies ſupremas. Caput Primum.

EOrum, quæ phyſice viuunt, alia quidem viuunt vitam immortalem, alia vero degunt vitam morti obnoxiā. Vitam ſanè viuit immortalem Mundus vniuerſus; Mundi totius pars ætherea, quæ Cœlum peculiari vocabulo dici conſueuit; ſupernaque ſphæra ſingula ex aſſiſtente Intelligentia & orbiculato corpore conſtituta: Mortalem autem vitam agit intra globoſa corpora, interque magni Mundi apotelesmata paruus mundus homo; brutorum genus vniuerſum; mediamque inter animalia & plantas naturam habens multiplicis ſpeciei Zoophytum; ſtirpium tota cohors; infra ſtirpium ſortem infimus vegetalium gradus neſcioan in eodem genere, ceu plantarum quoddam rudimentum, aut monſtrum, fungus, atque tuber; ouorum omne genus; ac demum cuiuſq; ſpeciei ſemen cum animalium, tum etiam vegetalium: Quæ dum hic profero breuius, quam res tantæ dici poſſe videātur, dico tamen quæ alibi fuſius multiplici ratione mihi confirmata fuere; ſiquidem vt homines, auimalia rationis expertia, plantas, & plantanimalia nuncupata prætercam, de quibus an inter mortalia phyſicè viuentia collocari debeant, nemo vnquam dubitauit; fungos, atque tubera mortalem vitam phyſicè viuere in opere *De Spontina viuentium generatione* inſcripto, propediem in lucem prodituro, latiſſimè demonſtramus; Mūdum vero totum, cæloſque ſingulos, oua inſuper, ac ſemina quæque ſigillatim vitam phyſicè viuere, illos quidem immortalem, hæc autem mortalem, adeo manifeſtum eſt ex ijs, quæ alias in libris *De vita* profeſſi fuimus, vt huic argumento confirmando non oporteat nunc nos denuo inſudare: namque vel ſi nollemus, quæcunque fuſius ibi diſputauimus, ea incaſſum hic repetere cogeremur: legentes nunc quæſo meminerint ad alia nondum explicata ediſſerenda feſtinari. Ante omnia autem in vniuerſum, & quę ad cuncta viuentium genera pertinent, de alimento, ieiunioque dicemus.

Viuentia phyſice immortalia.

Viuentiū mortaliū ſumma ſpecies.

Fungi, ac tubera infimus gradus vegetalium.

Lib. de vita. & de ort. an. hum.

Quomodo ſe habeant ad alimenta propoſita viuentium ſpecies vniuerſim. Cap. II.

POrro ſumma viuentium genera propoſita ſic ad alimentum ſingula ſe habēt, vt quum pleraque ipſorum nulla penitus ratione vnquam alantur; alia tamen omnia, quæ alimentis vtuntur, plerunque ſine vllo nutrimentorum vſu multum diuque viuere poſſe ſit exiſtimandum. Non aluntur quidem vniuerſum, cœlum, orbis quique ſuperus (quicquid Plinius, Seneca, Cleomedeſque contra putauerint) animalium ſemen, & Aureliæ, Chryſalideſue, ac Nymphæ in brutorum viuentium cetu: Quod quidem cuipiam mirum forte videatur, inter irrationalium viuentiū ſpecies Aurelias nuncupatas, quæ plurimæ ſunt, ac propemodum innumerabiles, vti ſpecies inſectorum, quæ ex verm: gignuntur, Ariſtotele autore; neque enim fas eſt homini cunctas Chryſalidarum ſpecies ingenio comprehendere, vel explicare ſermone; ſed hoc tantum proſpexiſſe, ſtatuiſſeque ſufficiat ex Ariſtotele illas omnes, ſingulaſque maximum, numeroſiſſimumve abſtinentium numerum efficientes tota ſui vita nutricationis munere vacare: Alicui mirum inquam fortaſſis appareat inter animalia noſtratia Nymphas, vti cæleſtia, viuere nobis abſque vllo nutricatu; ſed ita ſeſe res habet, quemadmodum fuſius infra demonſtrabimus. Diutius autem valent ſine alimento viuere quælibet plantarum ſemina, oua brutorum animalium, ſtirpes, animalia ipſa ratione carentia, & homines: certe viuentia immortalia non indigere vnquam alimentorum, nec ijs vlla ratione vti, fuſè demonſtratum nobis eſt alibi, quod hoc in loco non eſt inutiliter repetendum. De his igitur quum dixerimus alias, orationis curſum ad reliqua propoſitorum tractanda, & expedienda nunc vertere nos oportet, quæ adhuc rationis incompertæ in naturæ maieſtate abdita delitcſcunt.

Quę viuētia nunquam nutriantur.

Lib. 11. cap. 9. & 68. 2. quaſtio. nat. cap. 5. lib. de circul. iſpection.

Aureliarum ſpecies innumerabiles vt inſectorum.

3. de gen. an. cap. 9.

Abſtinentium numerus maximus inter viuentia noſtratia.

Cap. 4.

Lib. de vita.

Semen animalium & in vtero, & extra vterum ſemper viuere ſine alimento. Cap. II.

INtercaduca itaq; viuentia ſemen animalium, quod genituram, & ſperma etiam vocamus, eandem cum immortalibus conditionem ſortiri, vt nunquam tota ſui vita nutriatur, ex rei natura deſumpta ratio demonſtrat aperte; quandoquidem aluntur propriè partes animalium conſiſtentes. ſolidæ a Medicorum ſchola nuncupatæ, non humores, aut fluxiles ſubſtantię humoris naturam præſeferentes, vti ſuperius oſtendimus: quum igitur ſemen animalium non ſit pars conſiſtens, atque ſolida, ſed pene fluida, liquoris inſtar; propterea ſtatuas rectè ſemen haudquaquam nutriri poſſe. Addere quoque liceat ex Ariſtotelis decreto nutriri ſoluminodo viuentium perfectorum partes eas in ſimilarium genere, ex quibus proxime diſſimilaria membra conſtituuntur, & his mediantibus vniuerſum animantis corpus coagmentatur; quandoquidem totum viuens ad organicarum partium nutricatum alitur, ex quibus immediatè contexitur, & compaginatur; perinde ac diſſimilaria organa ſingula nutriuntur ad nutricationem partium ſimilarium, homogenearumque, ex quarum apta compoſitione coaleſcunt: Quum itaque ſemen animalium non ſit verè pars viuentis perfecti; quoniam amiſſo, emiſſove ſemine, non ideo mutilum, imperfectumque redditur animal (ablata enim quomodocunque parte aliqua, neceſſario truncum, mutilumque remanet quodcunque totum, potiſſime perfectum) quumque ſolum fructus ſit, & apoteleſma ſemen, vti etiam lac; immo vero quum ſemen animalium in corpore nequaquam ſit eiuſcemodi pars homogenea, & ſimilaris, quæ compoſitioni diſſimilarium, & organicarum, ac vniuerſi corporis conſtructioni deſeruiat; (permanet enim ſemen ab alijs quibuſque partibus ſeiũctum intra propria vaſa, ſpermatica iccirco à Medicis ritè nuncupata, vt ſanguis reconditus intra venas, & ſpiritus intra arterias appellatas) propterea neceſſarium eſt nos confiteri ſemen in corpore animalis verè non enutriri. Deinceps autem & illud ſat cuique ratum eſt cum Medico, tum Philoſopho, quod alitur in viuente, idipſum præexiſtens in ſui naturam conuertere alimentum, quo ali dicitur; quum autem ſemen ſi alitur, ſanguine alatur; illud tamen conſtat ex Ariſtotele, nedum e Medicis ſanguinem in ſeminis naturam mutari vel à teſtium ſubſtantia, vel à vaſis etiam ſpermaticis, non autem a præexiſtente ſemine; quippe nullo prorſus exiſtente ſemine in corpore viuentis, ex ſanguine ſemen exoritur ſæpenumero; vt qua ratione dudum oſtendimus humores, & ſpiritus non ali, ſed gigni à viſceribus ex alimento; eadem nunc pateat ſemen haudquaquam nutriri, ſed aſſidue nouum ex ſanguine generari. Si vero ſemen in eo animali, à quo effunditur, nimirum in maſculo, & omnino in teſtium vaſis non alitur, ſeu pars non eſt totius viuentis illarum genere, quæ ali debent, multo minus in vteros proiectum ſemen aletur proprie, vbi longe minorem obtinet rationem partis alendæ; adiungit quidem ſibi, agglutinatque tum ſemen fœminæ, tum quoque menſtruum ſanguinem; haud tamē ijs alitur, quia ea non vertit in propriam ſui ipſius naturam; eſt enim altio nil aliud quam alimenti transmutatio in ſubſtantiam eius, quod enutritur: cæterum aggregat ſibi menſtruum, & ſemen fęminæ vt in ea velut in materiam ſubiectam cōmode agat id, cuius actio eſt per contactum; vtq; cum ijs vniatur in conſtitutionem conceptus; non autem vt ijs vlla ratione vere alatur; quum neminem lateat menſtruum ſanguinem, ſemenque fęminæ in maſculeam genituram non commutari vlla ratione. Ita ergo animalium ſemen haud poteſt vnquam alimento vti; quare ſiue in vtero, ſiue extra vterum ſemper viuet ſine alimento ſemen.

Vide libr. 4. cap. 69.

Partes, q̃ propriè aluntur.

Lib. 1. ca. 4. & 5.

Semen in quo genere partiũ.

1. de gen. c. 33.

Totum viuens vt alatur.

Vide lib. 4. cap. 70.

Cur semẽ haud ſit vere pars viuentis perfecti.

1. de gen. an. cap. 4. & 12.

Semen ex ſanguine à teſtibus, & vaſis ſpermaticis generari.

Lib. 2. c. 3. 4. & ſeq.

Semen in vtero non ali.

Semen fęminæ, ac menſtruũ non verti in ſubſtãtiam ſeminis maſculei.

Semẽ maris cur aggreget ſibi ſemen fœminæ, ſi eo non alitur.

In animalium mortalium genere aurelias, & nymphas appellatas nunquam vllo alimento vti: comparaturque generatio inſecti ex verme cum generatione hominis. Cap. IV.

PRæter animalium ſemina, pleraque animalia etiam noſtratia mortalem vitam degentia nunquam tota ſui vita vllum alimentum poſcere auctor eſt Ariſtoteles tum alibi, tum potiſſime vbi aſſerit plurima inſecta triplicem generationem habere, ſiue ſpontè generentur ex putri materia, ſiue coitu maris cum fœmina propagentur; nam primum fit vermiculus, qui & alitur, & augetur, & excremēta egerit; alitur autem vel interno ſucco, vt vermis apum, ac veſparum; vel externo, vt erucę, & cęterorum nonnulli vermium: auctus autem vermiculus ad certam molem paucis diebus, intra triduum tranſmutatur in aureliam, ſeu nympham appellatam, atque Chryſalidem, ac in genere fucorum ſpeciatim Sirenē, aut Caphenem, autore Plinio, nuncupatam, quæ longo tempore immutata manens nihil guſtat, vel excernit, ſed coercita, contractaque quieſcit, nec vllo pacto mouere ſe patitur; interea vero ſenſim formantur intus partes futuræ prolis, vt demum aurelia transeat magna ex parte in beſtiolam pennatam, cui papilionis inditum eſt nomen, abſolutè vero in animal ſui generis perfectum, quod & cibo veſcitur, & excrementa emittit: Hanc Ariſtotelis doctrinam confirmat experimentum, tuetur ratio; experimento etenim oculato conſtat in omnibus inſectis ex vermiculo genitis aurelias non vti cibo, ſed præſertim hoc viſitur in bombice; primum ſiquidem e ſemine vermiculus excluditur, qui frondibus mori tenellulis nutritur ad pluſculos dies, quouſque iuſtam corporis magnitudinem adipiſcatur; ſaturatus, & auctus ventrem purgat tum fęcibus ſordidis, tum etiam purioribus excrementis in ſpeciem aurei, vel niuei filamenti, ex quo affabre in orbem circa ſe ducto carcerem, ac veluti ſepulchrum ſibi condit; in quo purgatus omni excremento mutatur in aureliam, quæ veluti demortua quieſcens abſque nutricatu multum temporis, demum rupto ſibi

Vide li. 4. cap. 79. 5. hiſt. c. 19.

3. de gen. an. cap. 9.

Quæ triplicem generationẽ habeant.

Vide li. 4. cap. 13.

Vermis apum alitur interno ſucco.

Erucæ alũtur externo alimento;

Lib. 11. c. 16.

Educatio, & vita bombicis.

ſibi carcere volat in papilionem: Rationi autem conſentaneum eſt naturam aureliæ occupatam in effingendo papilione paſtu non auocari ad alimentum; hoc etenim haud indiget ad incrementum, quia nymphæ materia ſufficit conſtituendo papilioni: qui demum exortus, ſi diu vitam agere debeat, alimento indiget externo, quo carens veneris inter amplexus, poſt ſeminis prolifici emiſſionem ad inſtar miliarium ouorum, deficit, ac moritur: cuius rei nobile habemus exemplum in perfecto animali, nam conſimiliter in utero mulieris e ſemine ueluti triplex efficitur generatio, nimirum uegetantis, animalis, & hominis; non enim ſimul fit animal, & homo: nec animal, & equus Ariſtoteli; quare papilionis ſemen primo uermiculum conſtituit, qui alitur, & excrementis membranam ſericeam, aut laneam, ut ſemen in utero primo embrium conſtituit, quod alitur, & membranas carneas, aut cartilagineas; quibus circundatur, effingit, intra quam deinde mutatur uermiculus ui ſeminis in aureliam, ut embrium, ſiue conceptus in animal ſenſitiuum, in quo ſtatu natura utrobique ſatagit formare membra, quibus efformatis poſt multos dies ibi naſcitur homo, & equus; hic autem papilio eiuſdem ſpeciei cum eo, a quo primo ſemen decidit: ſed inter inſecta, & animalia perfecta hoc intereſt diſcriminis, quod homo in vtero etſi primum plantarum vitam agat, deinde vitam animalis, demum vitam humanam, ſemper tamen in qualibet vita nutriri putatur: ſiue vmbilico, ſiue etiam ore, vt fuſius diſquiritur ſupra; quo nomine fętus in vtero plantanimalibus ritè comparatur: at inſecta extra vterum primo vitam vermis degentia, deinde aureliæ, ac tandem papilionis, vt certum eſt priori, & vltima vita nutriri: nam vermis frondes teneras depaſcitur, papilio de reſiduo aureliæ corpore puram ſibi alimoniam comparat, vnde ſeminis excrementum vtile ſecernit, ac non raro ad externum alimentum auolat; ita ſenſu compertum habuit Ariſtoteles aureliarum uitam illam mediam nullo penitus alimento indigere, vel vti, nullumque prorſus excrementum reddere. Itaque inſecta omnia, quæcunque ex vermibus procreantur, dum ſecundam poſt generationem manent ſub chryſalidum, & nympharum ſpecie, ſemper totam vitam ſine alimento viuunt, communi ſorte cum animalium ſemine, & cum viuentibus immortalibus.

Hominis generatio triplex.
2. de gen. an. c. 3.
Conceptu, & embrio in animal mutato, fit mēbrorum formatio.
Lib. 2. c. 162.

Semen plantarum non tota ſui vita, ſed tamen diu ſine alimento viuere. Cap. V.

AB huiuſcemodi lege deficiunt cætera ſubcęleſtia viuentia, quibus aliquando ex Ariſtotelis decreto neceſſarius eſt vſus alimēti ad incrementum: attamen his adeo neceſſaria non eſt alimonia, quin diu etiam ſine illius vſura viuere valeant; quod otium nutricationis euidēs eſt in plantarum ſeminibus cuiuſcumque generis: ſeu enim arborum, ſeu herbarum, ſeu fructicum ſemina conſideres, non niſi vel ſtirpi adhuc inexiſtentia, vel a ſtirpibus emancipata tibi edabitur intueri: porro nondum emiſſum ſemen in ſtirpe manens augetur, & alitur ad ſeminis animalium differentiam: quippe in ſtirpe ſemen pars eſt haud neceſſaria quidem, ſed ex eo genere perfectiuarum, quæ conſiſtens eſt, non fluxilis, immo vero & organica, & nihilominus apta nutriri, quam cæteræ partes arboris diſſimilares, ac ſolidiores: Quin etiam augetur plantarum ſemen haud per iuxtapoſitionem, perque adiectionem puram nouæ materiæ præexiſtenti liquori, quod euenit animalium ſemini, ſed vero augumento, quod neceſſario adiunctam habet nutricationē; ſiquidem augetur ſemen ſecundum omnem dimenſionem eodem penitus humore, quo radicibus attracto alitur, & augetur vniuerſa planta: Perſeuerat autem hæc altio, auctioque ſeminis in ſtirpe, quouſque maturuerit: maturum etenim perfectum, & prolificum exiſtens nihil amplius a planta expectans ſponte decidit in terram, velut in vterum fœminę prolem nouam ſuſcitaturum: quamuis inde ſæpius a b agricola in alios uſus colligatur. Cæterum ſemen in horreo cuſtoditum uiuit extra humum diutius ſub ſpecie ſeminis abſque alimento penitus: non enim extrinſecus aliunde aſſumit, neque intus reconditi habet aliquid nutrimenti: quum præter corticem uniuerſa ſubſtantia interior ſit uniformis, & homogenea ſecundum quamlibet ſui particulam: quum tamen alimentum anteaquam uertatur in ſubſtantiam partis alendæ ſpeciem, naturamque diſſimilem illi obtinere debeat: hac enim ratione ſanguis in animali formam, & naturam diſſimilē partibus nutriendis euidenter habere uidetur: alioquin uel nutricatio non eſſet naturalis conuerſio, ſubſtantialiſque mutatio alimenti in alēdum corpus, uel mutatio non fieret inter oppoſitos, diſſimileſque terminos, quorum utrumque tum Ariſtoteli, tum ueritati aperte repugnare nemo non uidet. Igitur plantarum ſemina diu ſine alimento uiuere poſſunt: qua de re ſupra quoque apud Ioubertum.

3. de ani. t. 59.
Plantarū tria ſumma genera.
Seminis plātarum duplex ſtatus.
Seminis plantarū, & animalium diſcrimen.
Semē plātarum augeri vero augumento, non itē animalium.
Mutatio quanis eſt inter diſſimiles terminos.
1. de gen. t. 38. & ſequentib.
2. de an. t. 47.
5. phy. t. 7.
Lib. 2. capit. 141.

Oua diu ſine alimento viuere, quamuis non totam vitam ſine alimento viuant. Cap. VI.

IN eodem albo numeranda eſſe arbitror oua cuiuſcumque animantis ouiparæ, ſiue prolifica ſumpſeris oua, quæ ſemine maris aſperſa fuere, ſiue hypenemia nuncupata, quæ maſculeo ſemine carentia infœcunda ſunt: nam omnia in aluo fœminæ aluntur, & augentur; excluſa uero extra uterum duplici locantur genere: alia ſunt imperfecta, uti oua piſcium, cruſtatorum, & mollium, quæ Ariſtoteli etiam edita nutriuntur, & augentur: alia uero ſunt perfecta, ut auium, & aliorum, quæ parta neque augentur, neque nutriuntur: licet enim duplici parte conſtituantur intrinſecus, alba, & lutea: quemadmodum certū eſt nullam earum extrinſeco alimento perfrui: ſic etiam conſtat albumen luteo non ali, neque uiciſſim luteum albumine: quandoquidem poſt multum temporis oporteret alteram abſumi in alteram partem, quum alimentum iugiter in ſubſtā-

Vide lib. 4 cap. 69.
2. de gen. an. cap. 1.
Oua quādo alantur, & augeātur, & quādo nō.
Oua duplici parte conſtitui.
Luteum albo non ali, nec albū luteo.

tiam eius, quod alitur, ſubuertatur. At vero æque ſe habent poſt multos menſes, & annos, quæ incorrupta ſeruantur, oua in proportione lutei ad albumen ſecundum quantitatem, ac ſe haberent prima die ſuæ originis; non ergo alterum alteri eſt alimentum: Verum enimuero excluſa oua cuncta, & fecunda, & infecunda viuere probat Ariſtoteles; illa quidem, quia prolifica ſunt; eſt autem prolis propagatio functio vitæ: ſed hæc, eo quia morte pereāt; nihil autem mori poſſe, quod vita careat; incorrupta vero diutius extra parentis aluum oua permanere, neminem latet: ac ſpeciatim locuſtarum oua autumni tempore parta durare hieme ſub terra, nec ante ſubſequentem annũ exitu veris locuſtulas excludere didicimus a Plinio. lib. 11. cap. 29. Sic ergo & animalium oua diu ſine alimento viuunt.

2. de gen. an. c. 4.
Oua omnia viuere.
Prolis propagatio eſt vitæ functio.
De reſpir. c. 7. 14.
Locuſtarũ oua.

Ligna, ſeu ramos, & arbores extra humum diu ſine alimento viuere. Cap. VII.

CEterum in ſtirpium natura diuulſos quoque a truncis arborum ramos, quo tempore humum non tangunt, vnde ſibi valerent attrahere pabulum, animatos eſſe, ac viuentes, & tamen haud nutriri vllo pacto, ſenſus me docuit: nam vidi ego Rechi in horto patrui Bartholomæi Liceti, viri non vulgaris ingenij, ſtipitem oleæ ſatiuæ aridum fere, ac leuem, per decennium, & vltra a trunco ſeparatum, neque poſthac vnquam terræ implantatum, ad alterius ligni fulcrum iuxta puteum in terram demiſſum, & ligno, cui fulcimentum præſtabat, clauis ferreis affixum pullulaſſe, germinaſſeque eodem anno plures oliuarum nouellas folijs, & fructibus onuſtas, atque in poſterũ etiam ad plures annos: Quæ ſane prolifica virtus arido illi ſtipiti aliunde non influxit, quam ab anima indita ipſi ab arbore, unde auulſus fuerat: plātarum namque animam multiplicari ad ſubiecti corporis partitionem, uetus eſt; uegetalem autem oleę animam, dum per tot annos ille ramus extra humum permanſit, in ſtipite iſto ab arbore ſeiuncto non extitiſſe, at in ultima ſui plantatione ipſi de nouo contigiſſe, probabile non eſt: in primis enim olea inter perfectiores arbores connumeratur, quibus origo ſpontanea eſſe non poteſt: Deinde vero efficiens proximum talis animæ, ſine quo uniuerſalis cauſſa, & remota particularem effectum non procreat naturæ legibus, aſſignari minime ualeret: Deinceps ab æquiuoco agente fieri quiuiſſet, immo uero debuiſſet nō olea: ſiquidem in uiuentibus perfectioribus non datur a priuatione regreſſus ad habitum eiuſdem ſpeciei: ex cadauere namque dudum uiuentis equi, aut bouis putredine interueniente non denuo bos, aut equus enaſcitur, ſed in alia ſpecie oriuntur apes, aut ueſpæ: quoniam uiuens non moritur uſque dum habeat diſpoſitiones illas, quibus aptum redditur ad accipiendam, retinendamque eſſentiam animæ propriæ: ijs autem diſpoſitionibus quum neceſſario careat poſt mortem, iam amplius aptū non eſt cadauer ad ſuſcipiendam animam eiuſdē ſpeciei cum priori, ut propterea in uiuentibus perfecti generis regredi non liceat a priuatione ad habitum eiuſdem ſpeciei. Eandem uero animam in eo ſtipite toto illo tempore, quo extra humum permanſit, alimento caruiſſe, nutriendique functionem intermiſiſſe, ueriſimile eſt: certum eſt enim externo alimento non uſam: ſed neque interno, quoniam in eo ramo ab initio, dum a trunco ſepararetur, tantum crudioris alimenti, ac ſucci nondum partibus agglutinati præfuiſſe, quantum ad iugem nutricatum multorum annorum ſatis eſſe potuerit, nec ſenſui, nec rationi eſt conſentaneum: uidentibus nobis in ligno denſioris ſubſtantiæ tanto humori continendo, & conſeruando idoneum locum non reperiri. Hoc autem oleę Rechienſis experimentum uetuſtiorum obſeruatione facile comprobes, nam & de olea cecinit Virgilius.

Stirpium ana multiplicatur ad partitionem ſubiecti.
Arbores perfecti generis non oriuntur ſponte.
Remota, et vniuerſalis cauſſa ſine proxima nihil agit.
In perfectis viuentibus cur non eſt a priuatione regreſſus ad habitũ eiuſdẽ ſpeciei.

Nil radicis egent alia, ſummumque putator *2. Georg.*
Haud dubitat terræ referens mandare cacumen
Quin & caudicibus ſectis (mirabile dictu)
Truditur e ſicco radix oleagina ligno.

Conſimile quid etiam Plinius obſeruauit aſſerens alicubi ex olea duriſſimo ligno cardines in foribus diutius immotos plantæ modo germinauiſſe: & ipſe Theophraſtus etiam, quod alij ad portenta referunt, naturali ex cauſſa prodire ſcribit, ut ligna arida, præſertim oleaginea terræ defoſſa germinent, dum ait: *Nam & ligna, quæ ſponte germen emittunt, ceu oleaginea, & quicquid generis eiuſdem, quæ ad prodigia, oſtentaque referunt, ratione non carent; ſunt enim natura viuacia, pronaque ad germen fundendum ſuæ denſitatis, humiditatiſque cauſſa; quod quum extrinſecus liquoris aliquid ſenſerint, quamprimum germina edunt; Enimuero magna ex parte obruta, & locis humidis poſita germinant, præterquam ſi quid præciſum paullo poſt pullulauit, quod humorem in ſe aggregatum ſatis haberet, tempuſque vna germinandi proximum eſſet: cui ſimile quodammodo Scyllæ euenit, ac cæteris, quæ ſuſpenſa germen emittunt:* Si ergo ligna tantum in ſe non habent humoris, quantum ſufficiat ad pullulandum, ſed in locis humidis attracto humore terreno germinant: certe multos in annos extra humum uiuacia interno humore nō ali manifeſtum eſt ligna oleaginea. Quod quidem in oleæ ſtipite obſeruauimus, facilius multo quis experiatur in ligno ſalicis etiam arido, ut ipſemet de induſtria non ſemel obſeruaui: depactus namque terræ humidiori truncus aridæ ſalicis promptiſſime reuireſcit germinans quaſi reuiuiſcens. In hāc itidem ſententiam concedit Antiphonti, & ueteribus Ariſtoteles lectum ligneum terræ defoſſum germinare poſſe. Quod uero de ramis auulſis a trunco demonſtratum eſt, idipſum iam pateat de arbore tota e ſolo radicitus extirpata, ſi denuo plantata reuireſcat. Ita ergo manifeſte conſtat ligna, & plantas extra humum diu ſine alimento uiuere.

Lib. 16. c. 43.
5. de cauſſ. cap. 4.
2. phyſ. c. 7

Stirpes

Stirpes terræ infixas diu, ac ſpeciatim tota hieme ſine alimento viuere poſſe. Cap. VIII.

HIs etiam diu ſine alimento uitam degentibus plantarum genus terræ adhærens adijciẽdum eſſe ratio non unica perſuadet; primum etenim plantæ omnes uidentur hieme tota Solis calore deſtitui, frigore ambientis maximopere affici, a quo & ſucci terreſtres non coquuntur, ſed concreſcunt coacti in denſiorem ſubſtantiam; & radicum ora adſtringuntur, ut pene occludantur; quum autem ſtirpes omnes ad ſui nutricatum caloris opera trahant per aperta radicum oſcula ſibi ſuccum de terra ueluti de uẽtriculo coctum, & Solis calore elaboratum; quod tum aperte ſignificat apud M. Tullium Cato maior plantas aſſerens, & ſucco terræ, & calore Solis augeſcere: tum euidenter probat Ariſtoteles dum ſcribit *Stirpes ſuis radicibus alimentum iam confectum ex terra haurire; quocirca ne excrementum quidem contrahi in ſtirpibus ſolet; terra enim, caloreque eius perinde ac ventre vtuntur: at animalium genus omne fere, ſed aperte quæ incedunt, quaſi terram intra ſe continent ſuum ventriculum, ex quo vt illę radicibus, ita hæc aliquo intercedente,* nimirum uenis meſæraicis, *cibum aſſumere debent donec finẽ ſequentis coctionis faciant;* cuius ultimæ propoſitionis obſcuriſſimæ hic eſt intellectus, ut indicet Ariſtoteles meſæraicis uenis e uentre chylum attrahi non affatim unica uice tantum poſt exactã omnium ingeſtorum coctionem, ſed quia cibis paſcũtur animalia heterogeneis, multiplicibuſq. ideo ijs vnica vice in ſtomachum ingeſtis vna coctione digerendis, ob materiæ diuerſitatem neceſſario contingit ſemper vt partes aſſumptorum non omnes æque ſimul ab eodem calore coctionis eũdem gradum acquirant, ſed alię ſequente, hoc eſt perſeuerante coctione coquantur prius, alię poſterius; ne igitur quæ coctæ primo loco ſunt alimẽti partes vlteriori caloris actione adurantur, natura ſatagit primum venarum meſæræi ſuctu eas de ventre ducere in iecur; quia vero poſt primas ſenſim ſecundæ, poſt ſecundas tertiæ, aliæque deinceps partes alimenti coquuntur in ventre; propterea ſuam ſuctionem venæ à ventre prima vice inceptam non intermittunt, ſed continuant vſque in finem ſequentis, hoc eſt cõtinuatæ, ac perdurãtis coctionis: quoniam vero immediate poſt coctionem venæ ſugunt omne coctum, iccirco dicuntur facere finem, ſeu terminare coctionem; ſemper enim duorum motuum ſubordinatorum ad inuicem immediate poſterior eſt vt finis præcedentis: at redeamus ad penſum. Quum igitur ad hoc vt alatur planta, neceſſe ſit eam e terra ſuccum digeſtum haurire; quumque hieme id fieri nequeat, tum quia plantarum calor ſolis abſentia languidus attrahere non poteſt; tum quia frigore ambiẽtis conſtringuntur oſcula radicum imperuia proinde reddita ſucco terreno; tum quia terræ calor à frigore hiemis truditur ad penitiores partes, nec, vbi radices plurimæ diſperguntur, valeat alimẽtum plantis elaborare; tum demum quia vi frigoris concretus ille ſuccus & ob duritiem, & ob craſſitiem, nec fluere in plantas, nec ingredi tenuiſſima valet radicum foramina, profecto hieme nequeunt enutriri ſtirpes. Præterea quum plantis per ætates, vt animalibus, conueniat augumentum, ſiquidem ijs communicant in anima vegetali; ſane adoleſcẽtes etiam ſtirpes ali non poterunt quin augeantur; quippe adoleſcentia ætas eſt incrementi: quum ergo ſtirpes hieme non creſcant, ſed poſt hiemem uerno tempore adueniente mirifice augeantur, ac ſenſibiliter; uideo enim horti uicini ficulneam hieme nihil augeri, ſed ſingulo uere ramorum omnium cacumina ultra palmum extendi, & incraſſari; plane cõfiteri opus eſt plantas hieme non ali. Et eo magis, quo ſi vlla eſt anni conſtitutio incremẽto idonea, hiems eſt: incrementum nanque fieri conſtat quando plus alimenti apponitur, quam diſſoluatur e ſubſtantia uiuentis; hieme uero arbores nihil diſſolui poſſe uidentur, non ab externo calore, qui nullus eſt in ambiente frigidiſſimo; neque ab interno, qui languet in plantis externi ope deſtitutus; immo nec ſi uiribus polleret hieme ſtirpium calor intimus, frigore ambientis intenſo conſtipatis poris quoquo pacto, & indurato interno humore plantis primigenio, nullam tamẽ, aut exilliмam ſubſtantiæ diſſolutionem admoliri valeret; ſi ergo hieme de ſtirpium corpore nulla, vel minima effluente ſubſtantia, plantæ nutriuntur iugiter e terra ſuccum ſibi trahentes alimentarem, cur non augentur hiberno, vt verno tempore? Deinde vero quum tres obeantur coctiones in animalibus ideo quia crudo penitus, & indigeſto alimento vtuntur: quarum prima in ventre fit, mutatis edulijs omnibus in chylum: ſecunda vero in hepate, corde, ac venis, conuerſo chylo in ſanguinem: tertia demum in ſingulis membris, tranſmutato ſanguine in partium ſolidarum ſubſtantiam: plantæ ſane alimentum ſibi de terra coctum quaſi de ventre radicibus attrahentes prima coctione priuantur; quod innuit Ariſtoteles dum ait primam coctionem ſub planta eſſe, nimirum in terra, quæ plantæ ſubeſt: at vero ſecundam coctionem ſtirpes obeunt in corde nuncupato, quod Theophraſti obſeruatione, Ariſtoteleoque decreto in medio ligni tertium a cortice continetur velut medulla in oſſibus, matricis, & medullæ quoque nomine donatum: tertiam autem coctionem moliuntur plantæ in tota ligni, ſtirpiſque ſubſtantia: priori coctione ſuccus terrenus a plantæ calore purgatur ab excrementis inutilioribus, quę foras primo loco exeũt in frondes, & flores: quod aperte nos edocet Ariſtoteles alicubi comparans folia plantarum cornibus, ac pilis animalium, quę nemo ignorat excrementa eſſe: ita in animalibus coctio alimenti facta in corde, ac venoſo genere plurimum excrementi propellit in pilos, vngues, & cornua: Vltima vero coctione in plantis humor elaboratus, qui multus in ſtirpibus lacti ſimillimus eſt, purgatur ab excremento vtiliori, quod extra promitur in lachrymas, & fructus, ſeu ſemina: ſic in animalibus menſtrua, lac, & ſemen ſta-

tuuntur

Terra plãtis vẽtriculus.

2. de part. cap. 3.

Cur ſtirpes nõ habeant excremẽta, vt animalia.

Vide lib. 4. cap. 72.

Obſcuriſſimus locus Ariſt. illuſtratur.

Chylum e ventre vt attrahãt venæ meſaræi.

Exacta primæ coctionis delineatio.

Poſt coctionẽ venæ immediate ſugunt omne coctũ.

Vide lib. 2. cap. 27.

Hiems augmẽto idonea.

Cur tres coctiones ĩ animalibus obeantur.

Cur planta prima coctione priuẽtur.

2. de plãt. cap. 2.

Secũda coctio ĩ qua plãta parte obeatur.

1. hiſt. c. 4. de reſpir. cap. 14.

2. de plãt. cap. 2.

Vide lib. 4. cap. 73.

1. de plantis cap. 2.

Frõdes, et flores eſſe plãtarum excrementa.

Comparatio excre-

...itorum plantæ, & animalis. 4. de part. cap. 10.

tuuntur excrementa vltimi alimenti mutati ; quam proportionem excrementorum plantæ, ac animalis tetigit Ariſtoteles inquiēs ſtirpium genus locum ſuperuacui excrementi primæ coctionis nullum habere, cibum enim concoctum ex terra haurit, ſed vice excrementi ſemina, & fructus effundere : ſignum vero folia, & flores in plantis excrementa eſſe vnius,& eiuſdem coctionis prioris in meditullio factæ ; fructus vero lachrymas, & ſemina excrementa eſſe vltimæ digeſtionis in ſolidis plantarum partibus, illud eſto, tum quod vt plurimum vere nouo ante omnia emittunt ſtirpes cunctæ folia,& flores: dein de vero poſt æſtatu dignam differentiam temporis fructus, & vna ſemina, lachrymaſque ferunt: tum præſertim quia frondes,& flores rudiori,& minus elaborata materia conſtant, quā fructus, & alia id generis, qualem habere decet excrementum impurioris, minuſque digeſti alimenti ; quam doctrinam haurias ex Ariſtotele aſſeuerante florem e ſubtili materia tantum eſſe quum coctio incipit : & ideo fructum in plantis præcedere, vt oſtendiſſe antea ſe admonet, vbi cauſſam quoque docuit cur plantæ folia prius producant, quam fructus.

2. de plāt. cap. 2.

Nulla nutricatio ſine coctione, nulla coctio ſine ſegregatione excrementi.

Quum igitur nulla nutricatio ſine coctione fiat, & nulla coctio ſine excrementorum ſeparatione; quumque plantarum excrementa nulla ſint alia, quam frondes, flores, fructus, ſemina, & lachrymæ; dubio procul animaduertentes nos plantarum quam plurimas autumni fine priuatas folijs, floribus, & reliquis enumeratis excrementis tota hieme per plures menſes nihil horum rurſus emittere ; neceſſario colligendum eſſe putamus plantas hieme, totoque illo tempore non ali, quo non emittunt conſueta excrementa. Et eo magis hæc ratio propoſitum conuincit, quo dici non poteſt ſenſim accumulari excrementa intrinſecus hieme in plantis iugiter enutritis, & demum copia grauante ſtimulare vim expultricem verno. æſtiuoque tempore, ac tunc ſolum erumpere in frondes, flores, fructus, ſemina, & lachrymas vniuerſam congeriem excrementorum alimenti, quo tota hieme præcedenti ſtirpes enutritæ dicuntur; quia in corpore ſtirpis nulla eſt cauitas, nulluſque locus omnino, qui tantæ congeriei excrementorum continendæ ſufficiat, quanta eſt frondium, florum, fructuum, ſeminum, & lachrymarum materia; ſæpenumero ſiquidem fructus ſoli ſimul vniuerſam plantæ nudæ magnitudinem quaſi æquare videntur. Inſuper autem quū eiuſdem caloris opera ſint alimentum digerere, recrementa ſegregare, & corpus alere; profecto quæcumque calorem non habebunt, quo excrementa ſegregentur, ea nutriri nullo pacto dicenda: ſed calor ſegregans excrementa, vt in animalibus internus eſt ſolus, ita in plantis calor interior ad hoc opus non ſufficit, ſed maximopere indiget exterioris caliditatis auxilio, quemadmodum ſuperiori libro ex Ariſtotele obſeruauimus: Quum ergo in aere hiberno extrinſecus arbores ambiente nullus calor inſit, ſed vieiſſim vigeat intenſa frigiditas, qua ſtirpium calor ſumme labefactatur, ac pene extinguitur; certe huius languentis ope nō poterunt coctiones fieri, nec enutriri plantæ; quod in brutis hieme latentibus obſeruat aliquando Galenus: cuius argumenti vis euidentior adhuc ab oppoſito fit, quod experientia quotannis comprobatur Neruio Genuēſium oppido propterea celebri, quia ſtudio, & artificioſo cultu, quo externum frigus arcetur, calor aduentitius ſubminiſtratur, tota hieme roſis, violis, cynaris onuſtæ videntur plantæ: ſed & alibi quoque hieme ficulneam iuxta furnum coopertam, & ab inclemētia regionis defenſam fructus edere, ac maturare, vt & irrigatam aqua calente, mihi nouum non eſt.

Caloris vnius opera ſunt alimenti coctio, excrementi ſegregatio, corporis altio. Cap. 7. De ſen. & ſen. cap. 5.

1. aph. cõ. 15. & 5. de loc. aff. cap. 1.

Neruio hieme flores, et fructus ſemper eſſe.

Quæ rationes vt abſolute reſpiciunt plantas omnes, quæ hieme non creſcunt, nec frondes nouas emittunt, nec flores, nec fructus, nec ſemina, nec lachrymas; ita ſpeciatim vim habent in illis, quæ perpetuo nō virent, ſed autumno frondibus exuuntur; neque enim ſtirpes perpetuo virentes, ideo frondes non amittunt, quia nutriantur; ſed quia pollent humore viſcido, & pingui, qui frigori externo reſiſtit, vt monet Ariſtoteles; quemadmodum ergo hieme virent retinentes folia priſtina, ſic noua non emittentes non ali dicendæ ſunt: etenim longe maior neceſſarius eſt calor ad nouas frondes procreandas, quam ad veteres conſeruandas; & propterea his retinendis ſolus internus ſufficit calor non adeo labefactatus ob conditionem humoris, quo fundatur; illis vero procreandis, & omnino nutricationi externus etiam calor neceſſario requiritur, quod exēplo vitis de omni ſtirpium genere notauit Sapientiſſimus apud M. Tullium Cato Maior; *itaque ineunte vere (inquit) in vitibus antea putatis exiſtit tamquam ad articulos ſarmentorum ea, quæ gemma dicitur; a qua oriens vua ſe oſtendit; quæ & ſucco terræ, & calore Solis augeſcens, primo eſt peracerba guſtatu; deinde maturata dulceſcit. ab eodem enim calore altio eſt, a quo & auctio.* Sic ergo plantæ hieme tota ociantur a nutriendi functione, viuuntque ſine alimento diutius.

Cur arbores quædā hieme nō amittunt folia, ſi non aluntur. 5. de gen. an. cap. 3.

Brutorum imperfectioris naturæ plurimas ſpecies diu ſine alimento viuere poſſe: ac ſpeciatim de ieiunio, & ortu brutorum viuentium intra ſolidiſſimos, imperuioſque lapides compertorum. Cap. IX.

4. hiſt. c. 8. Bruta perfectionem vnde habeant. Bruta imperfecta quæ, & quotuplicia. Perfectorum animaliū generatio quo differat a generatione imperfectorum.

BRutorum quum alia perfectiorem naturam Ariſtotele autore ideo ſortita eſſe dicantur, quia conſtent anima perfectioribus ſenſibus inſignita, & propterea omnibus; alia vero imperfectiorem, quibus non omnes inditi ſue re ſenſus; quæque quadruplicia dicuntur, mollia, cruſtacea, teſtata, & inſecta, eo nomine quoque a perfectis diſſidentia, quo perfecta nulla ſpontina generatione oriuntur, ſed omnia determinatis genitoribus coeuntibus, feminis interuentu progignuntur; imperfecta vero promiſcue tum parentum coitu, tum etiam ſine coitu ex putri materia, & omnino ſponte generari poſſunt: Sane vilioribus his (quæ ſubdiuidas optime in aerea, aquatilia, & terreſtria) fere omnibus commune

Vide lib. 4.c.13.

Lib. 26. de anim. cap.1.

mune eſſe vt diu abſque alimento viuant, ante Magnum Albertum omnis quoque nouit antiquitas; paſſim etenim apud veteres, conſentientibus iunioribus, horum exempla innumera legere licet; ac vt aliquot in medium afferamus,

Cochleas terreſtres diu ſine alimento viuere.

8. hiſt. c. 13.

Lib. 8. c. 39.

ante omnia Cochleas terreſtres aduerſus hiemis frigiditatem duro velamine teſtæ ſuæ foramen occludere, ac totum ſemeſtre nihil haurire cibi citra vitæ diſpendium, quiſque a ſemetipſo domi poterit experiri, & apud Ariſtotelem, Plinium, & alios autores legere. Sed a Plinio habeas cochleas etiam æſtatibus adhærentes ſaxis dormire, & in Balearibus inſulis non prærepere e cauis terræ, nec herba viuere, ſed vuæ modo inter ſe cohærere.

Serpentes diu ſine cibo viuere.

8. hiſt. c. 15.

Viperarū ieiuniū.

Lib. 8. c. 59.

Lib.10.c. 72.

Serpentes omnes frigoris impatientes hieme latere ſemianimes, abſque cibo quadrimeſtre ieiunium tolerantes autor eſt Ariſtoteles, comprobatrix experientia: ſed & hiemis algore dempto viperas annua fame durare viuas & ſeceſſus tempore veneno orbas dormire alicubi teſtatur Plinius. Qui alibi notat nullum venenatum, ac ſpeciatim nullum araneorum interire fame, aut ſiti, quia calore, ſanguineque careant, ſudoreve, quæ auiditatem naturali ſale augent.

Lacertorum, ſtellionū, & Crocodilorum abſtinentia.

Idem iudicium de lacertis, ac ſtellionibus, crocodiliſque fluuiatilibus protulit Ariſtoteles, quos menſibus quatuor frigidiſſimis latere, nec per id tempus quicquam comedere fatetur. Ariſtotelem ſequutus Plinius quatuor mēſes hiemis Crocodilos inedia ſemper tranſmittere in ſpecu teſtatur.

Chamæleonis ieiunium.

Lib.8. c. 25.

Stellionū abſtinentia.

Lib.11.c. 26.

Chamæleon etiā muſcas, & alia inſecta in alimentum ſibi venatur, animal tamē eſt diuturni admodum ieiunij, vt potuerit longiori abſtinentia doctiſſimis viris perſuadere ſe nihil vnquam comedere. Chamæleonum ſtelliones quodammodo naturam habere, rore tantum viuentes, autor eſt Plinius.

Ieiunium animaliū intra ſaxa degentium.

Adijcienda his ſunt animalia multa, vt bufones, ſerpentes, ranas, & dactilos nuncupatos, quæ ita in lapidibus alte, arcteque clauduntur, vt nullo externo alimento, vel exiliſſimo ad multum temporis vti poſſe videantur; ſcribit enim acutiſſimus Cæſalpinus (quod & nos Genuæ obſeruare potuimus) in ſcopulis maris intra lapidum cauernulas reperiri animalia quædā, quos Dactilos vocant, oſtrearum medullis ſimilia, & guſtui grata: ſubdit ex aqua marina introlabente genita; ſed hoc ſenſus refellit; nam ſolidiſſima, & profundiſſima ſcopuli craſſities aquis inuia eſt: Exiſtimat animalia huiuſmodi orta ex materia idonea in centro ſcopuli contenta

Origo animaliū intra ſaxa ex Paræo.

Lib.24.c. 20.

doctiſſimus Paræus, qui ex Baptiſta Leone ſcribit Martino Quinto Sumo Pontifice in vaſto, ſed ſolido marmore inuentū fuiſſe viuum ſerpentem incluſum, nulla in tam denſa ſoliditate apparēte rimula, qua aerem ducere viuū id animal poſſet: immo vero & ſe in vinea, quæ ad Medonum eſt pagum, dum diffringenda curaret vegrandia quædam ſaxa, in vnius medio bufonem compertum vidiſſe: quod ipſe quum magnopere miraretur, quod nullum extaret ſpacium, in quo id animal gigni, augeri, & viuere poſſet, audiſſe a Lapicida peruulgare, & pluſquam quotidianum id eſſe, quod nullā iam mereretur amplius admirationem; vnde cenſuit fieri poſſe vt ex lapidum ſubterraneis & vdis locis incluſorum humidiore portione per putredinem diffluente, & a cæleſti calore ſe per vniuerſam molem miſcente, ac diffundente, animanda ſuppetat materia eiuſmodi animalium generationi.

2. de gen. an.c.1.& 4.

Animal non oriri intra ſaxa.

Omne animal poſt ſui ortum augeri.

Sed ego longe aliam dederim animalibus intra ſolidiſſimos lapides compertis generationem; haud enim mihi veriſimile eſt ſerpentes adeo magnos prima ſui origine intra ſaxa exortos, quum & experimento conſtet quotidiano, & Ariſtotelis teſtimonio, huiuſcemodi omnia naſci exilia, & ſenſim nutricatu ad ſuæ ſpeciei congruam molem adaugeri; quippe quantitate nullum omnino animal perfecte progenerat, & omnia poſteaquam nata ſunt incrementum recipiunt. Voluntariumque eſt aſſertum has belluas primum exoriri paruas, & intra lapidem ali, augeriq; depaſta materia intra eundem lapidem concluſa illi ſimili, ex qua primum exorta fuere:

Lib.2.c. 104.& ſequentib.

ſiquidem ex lapide (qui eſt in genere miſtorum imperfectorum) neque gigni, neque ali poſſe vllum viuens fuſe demonſtratum eſt in ſuperiore libro, ex materia vero putreſcente, aliaque a natura lapidis intra lapides non enutritas, auctaſve fuiſſe huiuſcemodi beſtias

Brutū intra lapides incluſum non ali.

id apertum cuique reddit, quod omnia fractis lapidibus animalia hæc reperiuntur adamuſſim a ſolida lapidis materia eorum corpora immediate tangente vndique comprehenſa; numquam præter ſaxum ſolidum, & has belluas in ſaxis ictis ſpectari alienæ materiæ, non aereę, qua reſpirent, non aqueæ, terreęve, qua nutriantur, & augeantur; etſi omnis ætatis incluſa viuētia; magna ſcilicet, ac parua reperiātur.

Origo animaliū intra ſolidiſſima ſaxa cōpertorum.

Nos autem arbitramur ſerpentes, & buffones primum extra ſaxa ortum, & incrementum habuiſſe, deinde ad certam corporis magnitudinem auctos hyberno tempore ſubterranea loca petijſſe, atque vel in ſaxum aliquod forte tunc peruium irrepſiſſe, in eiuſque cētro hyemem latuiſſe; quo tempore quauis de cauſſa in idem lapidis foramen ingreſſa terra ab agēte ſaxifico in lapidem commutata beſtiam torpentem frigore intra ſaxum incluſerit æterno carcere; quæ quum ſit abſtinentiæ patientiſſima in multos annos abſque alimento viuat adeo, vt a Lapicidina viuēs ſæpiſſime reperiatur; numqnam enim ad centrū lapidis calor ita vegetus penetrare valet, vt belluæ calor externo auctus pabulū requirat, quod ei accidit extra lapidem in aere æſtiuo. Vel etiā olim genitos buffones, ac ſerpentes, & ad iuſtam membrorum molem adauctos hieme ſub terra latentes, torpenteſque intra ſaxa includi contigit tunc temporis terra, qua vndique immediate ambiuntur, ab agente ſaxifico in petram tota conuerſa; quod fieri potuit incolumi ſerpente, vt cuius corpus ab eo agente in lapidem verti fuerit ineptum;

2. de an. c.24.

ſiquidem Ariſtotelis decreto actus actiuorum haud ſunt niſi in patiente diſpoſito. Vel tertio, ac demum contigit has belluas hieme intra terræ ſinum ſaxis inſidentes veteribus, ſuperinducto illis nouo cortice ſaxeo ex ambien-

ambiente terra conſimiliter lapideſcente, obruantur, circumſepianturque penitus a petroſa materia; vt eo modo intra ſaxa condantur animalia, quo intra ſolidiſſimas arbores condi ſaxa, & arma ex Theophraſto notauit Plinius; quorum verba huc ad obſcuriſſimi huius euẽtus naturam illuſtrandam afferre conuenit, *Nodos autem* (inquit ille) *obducto incremento occupari, atque in plenum integi, ſenſus ipſe percipere euidentiſſime poteſt. Ceterum vel ex alijs perquam ſimilibus rebus, id ita fieri conſtat; ſæpe enim pars arboris comprehenſa ab altera proxima eſt, atque in eiuſdem corporis magnitudinem coagmentata; & ſi lapidem, aut aliquid ſimile arboris alæ inculcaueris, demum inſinuabitur, atque occultabitur amplexu auctionis obductæ: quod etiam in oleaſtro, qui Megaris in foro ſtabat, cueniſſe accepimus, quo ſucciſo, vrbem capi, ac diripi oraculum erat, ſicuti actum eſt. In hoc enim perſciſſo repertæ ocreæ ſunt, & alia quædam Attici ritus, parte, qua primum affixa fuere, ad ramorum ambitum concauata. Huius oleaſtri, quod adhuc ſupereſt, parum admodum extat. Alijs quoque locis permultis complura eiuſmodi facta produntur. Sed hæc (vt dictum eſt) pluribus publica habentur.* Plinius autem hæc breuius referens inquit, *Et quædam forte accidunt, lapide comprehenſo, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo. Megaris diu ſtetit Oleaſter in foro, cui viri fortes affixerant arma, quæ cortice ambiente ætas longa occultauerat, fuitque arbor illa fatalis excidio vrbis præmonitæ oraculo, cum arbor arma peperiſſet: quod ſucciſæ accidit, ocreis, galeiſque intus repertis. Ferunt lapides ita inuentos ad continendos partus eſſe remedio.* Tribus itaque modis contingit animalia in ſolidiſſimorum lapidum centro viuentia concludi, vel quod ingreſſis foramen occludatur lapideſcente terra ipſum replente ab ingreſſo bruto; vel quod ambiens ſerpentem terra vndique in lapidem conuertatur, vel demum quod inſidentem petræ ſerpentẽ ſuperinducta lapidea cruſta ex terra ſimiliter lapideſcente obruat, includatque intra ſaxa: ſed quomodocunque id accidat, ita incluſa animalia neceſſe eſt diutiſſime ſine alimẽto viuere, quod nobis hic propoſitum eſt manifeſtare. Sed & vulgares ranæ ſemeſtrem quoque vitam in limo latere non modo abſtinentes, verum etiam ſemianimes dicuntur Citeſio. Muſcę conſimiliter hiberna conſtitutione torpentes in tabularum rimis deliteſcunt ſine vllius cibi vſu, & adeo torpent vt mortuæ iacere credantur, & prima æſtate reſurgentes reuiuiſcere. Apes Plinio a brumæ ad Arcturi exortum diebus ſexaginta ſomno aluntur ſine vllo cibo eædem itidem Ariſtoteli eodem hiemis tempore latent, atque ab omni munere ceſſant, cuius rei argumentum eſſe ait, quod cibum ſibi appoſitum minime guſtare videntur, & ſi qua erepſerit, ieiuna ſpectatur, ventre translucente, nulloque penitus contento, quod manifeſtum ſit; vt hinc ex Ariſtotele videas apes neque interno ſucco hieme nutriri. Notat præterea Plinius a locuſtis longinqua maris tranſiri, continuata plurium dierum (quod maxime miratur) fame quoque;

Theophr. l.5. de hiſto. plant. c.3.

Lapides, ac ferri ſolida arboris ſubſtantia, vt concludatur ſ[...]ſtenza.

Lib.16.c. 39.

Ranarũ abſtinentia.

Muſcas hieme nõ vti alimẽto.

Apum ieiunium.

Lib.11.c. 16.

8. hiſt. c. 14.

Lib.11.c. 29.

Locuſtarum ieiunium.

quam propter externa pabula petere ſciunt; ſufficiunt quippe vires, & tanquam parum ſit maria tranſiſſe, immenſos tractus permeant interim abſtinentes. Teſtudo etiam terreſtris vniuerſam hiemem in terra latet, grauique ſomno preſſa vitam ſine cibo traducit; immo & omni quouis alio anni tempore omnibus cibis deſtitutam diu viuere teſtatur Rondeletius. Cicadarum genus maxime omnium inſectorum ieiunum eſſe monet Ariſtoteles, quum alimenti non indigeant; vt Plato de illarum origine fabulam texens, de vita earundem ſerio, ac vere loquatur; fabuloſum quidem eſt quod fertur eas olim priuſquam Muſæ naſcerentur, homines fuiſſe; natis autem Muſis, & cantilena in lucem producta, ita quoſdam eius æui homines præ cantus voluptate conſternatos fuiſſe, vt canentes & cibos, & potus neglexerint, & ſe mori nõ animaduerterint, ex quibus poſtea Cicadarum genus natum eſt; ſed veritati conſentaneum eſt, quod ſubdidit, cicadas nullo alimento opus habere, & ſine cibo, & ſine potu mox canere donec moriantur; nam reuera cicadæ Ariſtoteli etiam vel nullo externo alimento indigent, vel (quod antea notauimus) ad multum temporis non indigent Cicadas longiſſimum ſuſtinere ieiunium, & illud aperte docet, quod ijs ſolis nullum ad excrementa corporis foramen a natura datum admonet Plinius; nam quod ex coctione parciſſimi alimenti reſidet excrementum, id totum in cutis excrementa expellitur; ſecus niſi diutiſſimum ieiunium ſuſtinerent, multum excrementi congerere oporteret, cui egerendo a natura in eorum corpore foramẽ eſſet inſtitutum. Quod enim ait Plinius eas rore ali, id antea nobis apud Bonamicum in ſuperiore libro explicatum eſt. Obſeruaui & ego Genuæ media æſtate animal e ſcarabeorum genere, cicada paullo maius, atro colore, prælongis cornibus ramiculatis ad inſtar cerui, & alis munitum, quale deſcribitur ab acutiſſimo Scaligero Tauri ſcarabęi nomine, Ceruique volantis; quod intra vitream ampullam incluſum ſine cibo, & potu tres menſes ieiunauit in Muſæo Bartholomæi Turriani Medici clariſſimi; hoc ipſum vna mecum obſeruarunt inſignes Medici, virique ſpectatæ probitatis, ac fidei, Odoardus Turrianus, & Io. Auguſtinus Balbanus. Denique ſummatim ex Ariſtotele habemus omne inſectorum genus minimo alimento contentum eſſe, ac prope ſibi ipſa ſufficere, non tam corporis exiguitate, quam frigiditate; quod enim calidum eſt, cibum deſiderat, & concoquit cito; cõtra quod frigidum eſt, cibo carere facile patitur. Vt vere, ac neceſſario colligere poſſimus ex his inſecta fere omnia, ſiue aerea, ſiue aquatilia, ſiue terreſtria ſint, diu ſine alimento vitam traducere poſſe; inter quorum genera plurima illud plane domeſticũ habemus, idemque admirabile bombycis exemplum, quod aliorum ad brutorum ieiunantium differentiã, nõ hieme, ſed ęſtate in maximo ęſtu plures dies veluti dormiens paſtum intermittit; qua de re pulchre cecinit Vida bõbice his notis.

Teſtudinis abſtinentia.

Li. de amphibijs.

Cicadarũ ieiunium.

4. de par. cap.5.

In Phædro.

Lib.2.c. 86. in fin.

Lib.11.c. 26.

Scarabei abſtinentia.

Lib.2.c. 86.

Exercit. 194. ar.2.

4. de par. c.5.

Lib.1.

Sæpe

Sæpe etiam impaſtas auerſi pabula cernes,
Sopitaſque graui veluti torpere veterno
In tabulis. hic parce metu, ne corpora morbus
Forte aliquis, gentemque lues inuaſerit ægram.
Hunc illis morem, natura hunc ipſa ſoporem
Addidit, indulgent ſomno ſtratiſque quieſcunt,
Sopitiſque dies alter tranſibit, & alter:
Cum vero expulerit noctem lux tertia rebus,
Conſurgent, lætæque ad pabula nota redibunt.
Ergo &c.......

Aues quamplures diu abſtinere incolumes. *Caput X.*

Vulgaris brutorum partitio.

SEd & in brutorum perfectiori genere omni longum ſimiliter ieiunium cernere liceat; quum enim vulgo autore iam diſtinctum ſit animalium genus in aerea, terreſtria, & aquatilia; nec ab huiuſmodi partitione Ariſtotelis decreto diſcedendum ſit; eam, quæ vniuerſaliter omni animalium naturæ conuenit, ſpeciatim propoſito noſtro accommodantes dicimus bruta perfectiora in aues, piſces, & beſtias terræ diſtributa in vnoquoque genere diutius citra vitæ diſpendium ab omni cibo abſtinere. In auium nanque genere ante omnia complures ſpecies

8. hiſt. c. 16.

hieme condi, ac latere vt ſerpentes, monet Ariſtoteles, non autem omnes ad loca tepidiora ſecedere, vbi paſcantur, vt vulgus exiſtimat; huiuſmodi autem ſunt milui, ciconiæ, merulæ, turtures, alaudæ, turdi, ſturni, palumbi nonnulli, & vireones; quibus addidit Aponenſis cuculos, & Plinius Miluos, Oenantem, Chlorion, ſeu Galgulum.

9. hiſt. c. 22.
Diff. 112.
Lib. 10. c. 20. & 29.

At vero latentibus hieme, vna excepta formica pabulum ſibi recondente, commune eſt nullo nutrimēto paſci; quod vel inde certum eſt, quia cuncta ſemimortua torpent, atque immota dormire videntur; ſic ſpeciatim aues adeo male habent a frigore, vt nudæ, ac deplumes totam hiemem lateant; cuiuſmodi tū Plinio agreſtes hirundines inueniri ſolent verno tempore in finitimorum montium receſſibus, vbi metuētes ſibi ab algore ſeſe autumno recepere; tum quoq; Georgio Agricolæ ripariæ hirundines inuicem mutuo complexu adhærentes in riparū latebras ingreſſę a piſcatoribus ex aquis extrahi cōſueuere; in cuius loci confirmationem, & explicationē huc afferenda ſunt, quæ de natura hirundinum germanicarum mihi retulit Mathematicus inſignis Galileus, fratrem nempe ſuū in Germaniæ ſtagnis hieme vidiſſe retibus a piſcatoribus captas congeries multarum hirundinum pedibus, roſtro, & alis mirum in modum ad inuicem confarcinatarum; quæ in thalamis tepidioribus cōportatæ quaſi reuiuiſcentes mouerentur primū, ſeſe expedirent poſtea, mox etiam auolarent: audiſſeque ab incolis aduentante hieme quotannis hirundines in ea regione aeris inclementiam fugientes non in remotiſſimam inde Aphricā euolare (quod efficiunt Italicarum plurimæ Libyæ viciniores) ſed multas, vt dictum eſt, in vnā congeriem colligatas ſub aquas demergi, vbi minus ſæuit hiems, atq; ibi latere ad vernum tempus ſeminanimes: His non ab re adiungat quiſpiam ceteras aues, quę hiemem fugiunt: Immo ex Ariſtotele Turtures hieme latētes in abſtinētia plumas quidem in latebra dimittūt, ſed tñ pinguedinem ſeruant, quod vrſis, & gliribus etiam contingit.

Lib. 10. c. 24.
Libr. de ſubter. animal.
Hirundinum germanicarū mira proprietas.
8. hiſt. c. 16.
Turturis abſtinentia.

Aquilis multo tempore cibum negare naturā autor eſt Plinius, qui earum inediam tandiu prorogari aſſerit, vt in fame ijs & vngues inuertantur, & albeſcant ieiunio pinnæ; quæ mutatio nō niſi pluribus diebus abſoluitur.

Lib. 10. c. 3.
Aquilæ abſtinent.

Deinde vero auicula Rhintaces nomine apud Perſas teſtimonio Plutarchi ſumme plena non alia ratione credita eſt vento, & rore nutriri, niſi quia diu ſine cibo viuēs hominibus quo pabulo veſceretur non indicauit.

Rhintacis ieiunium.
In vita Artoxerxis.

Deinceps autem Apodem illam auem Indiæ Manucodiatam totum ſuæ vitæ tempus in ſuperno aere degentem longiorem abſtinētiam tolerare probabile eſt; quippe rara ſupra nubes in alimentum ſibi comparare poteſt inſecta, & huiuſcemodi alia ſolidiora corpora.

Manucodiata abſtinentia.
Phœnicis ieiunium.
Lib. 10. c. 2.

Phœnicem qui veſcentem viderit, nemo vnquam extitit, autore Plinio; vnde conſtat eum diu ſine alimento viuere, quem plures per annorum centurias nulli non aſſerunt ſcriptores viuere: cuius abſtinentiæ coniectura eo certior eſt, ſi vera ſunt, quæ nil dubitans Genebrardus retulit in ſua Chronologia, ſed ante illum Plinius non ſine dubio de veritate auis, nempe octingenteſimo vrbis anno, Claudij Principis cenſura, Q. Plancio, ſex. Papinio Coſſ. allatum *Phœnicem* ex Ægypto in vrbem, & in Comitijs propoſitum. Teſtātur etiam in Braſilica regione auiculam eſſe Indicarum hiſtoriarum ſcriptores, quę roſtro ex arbore ſuſpēſo ſex integros menſes ſine pabulo degit; ijſque decurſis, quaſi e morte ad vitam redit; vnde indigenæ ſuſcitatam vocāt.

Braſilicæ auis ieiunium.

Meminerunt alij (ſiue hoc animal idem ſit, ſiue diuerſum) prope Braſiliā mirabile in ueniri animal, quod aliqui Hante, Braſilij vero Hay nuncupant; hoc animal nemo vnquam hominum eſſe, uel bibere uidit; quamobrem inualuit opinio ipſum ſine cibo, & potu uitam traducere; Theuetus longo tempore animal unum apud ſe habuiſſe teſtatur, & mortui cutem ad amicum miſiſſe.

21. Coſmograph. c. 13.

Ita ergo & in auium genere quamplures diu ſine alimento uiuunt.

Piſces diuturnam tolerare abſtinentiam. *Cap. XI.*

AVibus ieiunio non cedunt ulla ratione piſces; nam & in hoc genere multa reperias animalia longo ieiunio admirabilia; multos ſane piſces hieme ſeſe condere in alueo, & ueluti ſerpentes latere autor eſt Ariſtoteles, qui tale quid apertiſſime conuenire hippuro, & coruulo inde oſtendit, quia non niſi certis quibuſdam temporibus capiantur: deliteſcere inſuper ait murenam, cernuam, congrum, percam, merulam, turdum, reliquoſque ſaxatiles nuncupatos: condere ſe monet thunnum, & inſtar urſi a latibulo pingueſcere: addi etiam ſcribit primadam, immo uero nonnullos æſtate latere fugientes æſtum, quod glauco, aſello, aurataeque proprium eſſe obſeruat. Poſt Ariſtotelem Plinius

8. hiſt. c. 15.
Piſces latentes hieme qui.
Piſces latentes æſtate.

hiber-

Lib. 9. c. 16. 30. 35. 36.

hibernis menſibus iacere ſpeluncis condita multa piſcium genera retulit, hippuros, coracinos, murænas, orphos, congros, percas, ſaxatiles omnes, torpedines, plittas, ſoleas: medijs contra feruoribus latere ſexagenis diebus glaucos, aſellos, auratas: vtriſque temporibus condi pectines, magnis nempe frigoribus, & magnis æſtibus. Polipos binis menſibus condi, locuſtas, & cancros latere quinis. Sed purpuras captas diebus quinquagenis viuere ſaliua ſua. Ceterum de diuturniori piſcium ieiunio quis ambigat? paſſim nanque iam pharmacopolæ, alijque artifices incluſos piſces intra vaſa vitrea ſimplici aqua ſemiplena nullo iniecto cibo ſeruant ad multos annos, ſubinde mutantes aquam vetuſtate cum ab aeris puluere, tum a fuliginoſis piſcium excrementis conſpurcatam: in his autem vaſis nullo penitus alimento nutriri hos piſces ideo conſtat, quia ſola aqua non poteſt illis in alimentum cedere; præſertim quum ſolido cibo in mari veſci conſueuerint; & quia in ætate augumenti nihil omnino creſcunt, immo potius decreſcere conſpiciuntur: in ea enim ætate aut nullus, aut cum augumento coniunctus eſt nutricatus: ſed hac de re fuſius infra cum Rondeletio diſſerendum erit. Ceterum inter piſces Phocā (cui Pliniana obſeruatione vituli nomen eſt) omnium marinarum belluarum natura voraciſſimam vidiſſe ſe narrat in Apollonij vita Philoſtratus, quæ partum demortuum lugens tres totos dies abſque vllo alimento tranſmiſerit capta in Inſula Aga. Sic igitur inter animalia diu ſine alimento viuentia iure optimo connumerandi ſunt piſces.

Quando nutricatus ſit cū augumēto coniunctus.

Vide li. 4. c. 27.

Lib. 9. c. 8.

Vitulima rini ieiunium.

Lib. 2. c. 7.

Terreſtrium brutorum perfectorum plurima diuturnum agere ieiunium. Cap. XII.

EX aquis iam deſcendere ſi lubeat in terram, & hic non minora comperiemus brutorū perfectiorum genera, quibus hoc itē commune eſt, vt diutius abſtinentiam protrahere poſſint: nam plurima conſimiliter hieme latent in foueis dormiētia, nihil propterea cibi, aut potus degustantia (vt demus Plinio in hiemes animaliū alijs prouiſum pabulum, alijs pro cibo ſomnum ineſſe) ſiquidē præter hyſtrices, herinaceoſve (quibus, & alpinis muribus in more poſitum eſſe fert Plinius idem præparare hiemi cibos, pabulumque ante quam lateant ſibi in ſpecus conuehere) Ariſtoteles admonet hieme condi vrſos ea lege, vt quo tempore lateant cum feminæ, tum mares vehementer adeo pingueſcant, vt mouere ſe ſe facile nequeāt; certumque eſſe hoc animal quandiu latet, ſiue dormiens, ſiue vigilans, nihil vnquam comedere, quippe quod neque exeat ad pabulum, & captum ventre, inteſtinoque inani reperiatur; narrant enim eius inteſtinum ita per inediam conniuere, vt adductum prope cohæreat: itaque vrſum latebram egreſſum primo herba Arum dictā deguſtare, vt inteſtinum laxetur, & hiet: quæ quidem inteſtini anguſtia ob inediam exoriri ſolita multo antea deſcripta eſt ab Hippocrate, quēadmodum ſupra notauimus: monet tamen Plinius

Lib. 8. c. 38.

Non omnia latentia hieme abſtinere.

Lib. 8. c. 37.

8. hiſt. c. 1.

Vrſi abſtinentia.

Vrſus latebram egreſſus cur primo herbā Arum deguſtet.

Lib. de Principijs Lib. 3. c. 1.

vrſorum mares quadragenis diebus latere, feminas vero quaternis menſibus. Addit autem Ariſtoteles citato loco glires etiam latere in arboribus, perque id tempus pariter pingueſcere vehementer, quod non illepide concinit Martialis feſtiuiſſimus Poeta hoc diſticho.

Tota mihi dormitur hiems, & tempore in illo.
Pinguior ſum, quo me nil niſi ſomnus alit.

Sorices & ipſos hieme latere ſicut glires autor eſt Nigidius apud Plinium. Mures quoque Ponticos hieme condi ſubdit Ariſtoteles, quod etiā Plinius obſeruat, adijcitque murium Ponticorū hieme latere illos duntaxat, qui albi ſunt; vt propterea voluerit Mathiolus cōmentario illo ſuo magno in Dioſcoridem Pōticos eiuſmodi mures eſſe, quos vulgo Armellinos appellamus, pilo niueī candoris, ſuperiori tantum caudæ parte, quæ digiti longitudinem non excedit, ſatis nigricantē. Refert autem idem Mathiolus in muriū genere grande quoddam animal, cuniculum æquans magnitudine, frequentiſſimum in agro Tridentino, propterea quod montes incolat, muris montani nomine donatum, hieme delitefcere, dormireq; integris menſibus quemadmodum & glires, eoque tempore adeo pingueſcere, vt aliquando mōſtroſe intumeſcat. Sed & Germaniæ Topographiā deſcribentes *In Valeſia mures alpinos* aſſerunt *ſatis magnos viuere, qui parato in autumno nido abdunt ſe, & nidum humo, ne vel aere, nel humore contingantur, claudunt, dormiendoq; deliteſcunt tota hieme ſex, aut ſeptē menſibus ſine vllo cibo conglomerantes ſe in modum herinacij; loca autem illa obſeruantes incolæ amouent terram quouſque perueniant ad cubiculum, & alto ſopore oppreſſos vna cum nido auferunt, atque domum portant, nec euigilant ablati, ſi adhuc hiems fuerit, donec iuxta ignem, aut radios ſolares caleſiant:* quod mihi argumento eſt eos hieme non dormire, ſed rigere, vt ſerpentes, & Lucomori; calor enim nō vrens haud ſomnum diſcutit, ſed torporem, algoremque, qui, quod ſomno ſimilis ſit affectio, de horum animalium ſomno vulgo impoſuit: Nos autem mures alpinos alterius eſſe generis ab ijs, quos Plinius admonet pabulo ante in ſpecus conuecto recondi, eo manifeſte conuincitur, quod dormientes, rigentesve non edere, cuique notiſſimum eſt. His vero adijcere poterimus animal occidentalis Indiæ pinguiſſimum, pigerrimumque, canem leuem, ironice fortaſſis, appellatum, quod quia diu ſine cibo, potuque viuat, ſe aere, ac rore veſci multitudini iā perſuaſit. Quin & ex Suetonio habemus in vita Iulij Cęſaris paullo ante ipſius mortem equorum greges, quos in traijciendo Rubicone flumine conſecrarat, ac vagos ſine cuſtode dimiſerat, compertos pertinaciſſime pabulo abſtinere. Leones raros in potu, veſci alternis diebus, a ſaturitate interim triduo cibis carere teſtatur ex Ariſtotele Plinius. Sues magis pingueſcere tridui inedia ſaginatione orſa idem eſt autor. Quin & verrem ſubantis audita voce, niſi admittatur, cibum non capere vſque in maciem, quæ non niſi poſt plures dies contingere poteſt. Apud Plutarchum præterea legitur Pyrrhus Rex iter faciens

Lib. 8. c. 35.

Vrſos mares minus latere quam feminas.

Gliris ieiunium.

Soricū abſtinentia.

Lib. 8. c. 57.

Muris Pōtici ieiunium.

Lib. 8. c. 37.

Armellini deſcriptio

Latentia hieme non dormire, ſed rigere.

Lib. 8. c. 37.

Caniſ leuis abſtinentia.

Equorum ieiunium

Leonum abſtinentia.

Lib. 8. c. 16.

Suis ieiunium, & ſaginandi ratio.

Lib. 10. c. 51.

Lib. 8. c. 63.

Opus de ſolert. animal.

inca-

in canem, qui interfecti hominis corpus adſeruabat, incidiſſe; illumque tertiam iam diem cibi expertem aſſidere, neque cadauer deſerere tamen,

Canis ieiunium.

cognouiſſe; atque illud quidem humani; canẽ autem ieiunio pariter, ac fidelitate præclarum attente ſecum duci iuſſiſſe. Sed & eidem autori Tigris abſtinet per biduum, & in tertiam diem ſine alimento viuit, ait enim citatis verbis, *Tigrim ferunt, ſi ei hædus porrigatur, abſtinere cibo per biduum; tertia die eſurientem aliud poſcere; & ni mox detur, caueam conuellere, in qua incluſa tenetur, interim hædo, vt conuictori iam, & contubernali facto parcere.* Bruta ergo animalia perfectioris etiam conditionis in eadem ſunt area, vt diu queant abſtinentiam producere, diuve ſine alimento viuere.

Tigridis abſtinentia mira.

Homines diu a cibo, potuque abſtinere poſſe.
Caput XIII.

QVum itaque diutius abſque alimentorum vſu viuere poſſint, præter immortalia viuentia quæque, mortalium animalium ſemina, Chryſalidum, ſeu Nympharum, Aureliarumque vocatarum ſpecies, ſtirpium cunctarum ſemina, animantium oua, rami auulſi a trunco

Vide lib. 4.c.74.

extra ſolum poſiti, plantæ vel etiam humo infixæ, inſecta ferme omnia, tum aerea, tum aquatilia, tum quoque terreſtria, atque in genere perfectiori aues, piſces, & quadrupedum plurima; probabile iam ſatis, veriſimileque redditur humanum quoque genus multos menſes, & annos ab omni cibo, & potu abſtinere poſſe; quum etenim altio, ſiue nutriendi functio, & ipſi contraria abſtinentia pertineant ad vnam vegetalem animã, par eſt ea in nutricatu, & in ieiunio conuenire, quæcunque in vegetantis animæ participatione communicant; homines autem cum brutis omnibus, plantarumque genere vniuerſo communem habere vegetantem animam adeo vulgatum, & receptum eſt in Peripato, vt nullius indigeat probationis: ſtirpibus ergo, & brutis diu ſine alimento vitam agentibus, homines quoque diutius abſtinere poſſe fatendum eſt; quod ſæpenumero teſtatur Plinius; is enim ex Nicæenſis Iſigoni relatione aſſerit itinere dierum decem ſupra Boryſthenem Sauromatas tertio die cibum capere ſemper. Quod confirmat Gaudentius Merula libro Memorabilium. Quin & poſterius de Diui Auguſti fortunis agẽs Plinius quatridui memorat inediam. Huc itidem pertinet nobile illud apud Græcos volumen Heraclidis a Plinio citatum ſeptem diebus feminæ exanimis ad vitam reuocatæ, quæ ſcilicet vel vterino affectu, vel animi deliquio, vel ſomno in ſyncope, vel metu, vel ecſtaſi oppreſſa (quod multis alijs contigiſſe dudum oſtendimus) veluti mortua ſemianimis potius quam vere exanimis ſeptem dies ſine alimentorum vſu iacuerit ad vitam poſtea redire viſa. Sed apud Ioan. Vualterium Viringum nonnulla ieiuniorum exempla nouiſſime obſeruauimus, quæ dudum adnotatis ſunt adijcienda: In primis enim legitur Diuus Antonius triduanam inediam tolerare conſueuiſſe: Quin

2.de an.t. 15.
Lib.7.c.2. c.49.
Abſtinentia trium dierum.
cap.2.
4.dier.
cap.52.
7.dier.
Locus Plinij illuſtratus.
Lib.1.c.1. 2.3.5.6.
Lib. de ieiun. & abſtin.

e Sacris litteris habemus Paulum ſtatim a ſui conuerſione Damaſci apud Ananiam tribus diebus ſine oculorum vſu nec manducaſſe, nec bibiſſe. Elpidius Cappadox per vigintiquinque annos bis tantum in hebdomada, Dominicis nempe diebus, & feria quarta cibo veſci dicitur aſſuetus. Carolus etiam Magnus cum periculo valetudinis, quod eſſet procerus, & giganteæ molis, ieiunijs triduo corpus exercuit, expeditione in Mauros ſuſcepta ad Aniſum fluuium. Niniuitarum tam rigida fuiſſe abſtinentia legitur, vt per triduum integrum nullius alimenti copiam nec brutis, nec adultis hominum, nec infantibus papillæ vſum permiſerint. Franciſcus Xauerius apud Indos Catholicæ Fidei propagator eximius quatriduum ieiunus ſæpenumero fuit. Caſſianus Monachus quendam refert per totos quinque dies ab omni cibo abſtinere ſolitum. Petrus Faber in niue ſub dio ſine cibo, & potu prorſus ſex dies peregit. Philo Iudæus Eſſeorum gentem memorat, quorum nec cibum, nec potum ante Solis Occaſum aſſumentium, nonnulli haud ante diem tertium famem ſenſerint, alij vix ſexta die cibum deguſtare ſueti duplum perdurauerint. Dionyſius Alexandrinus confirmauit quoſdam duos, tres, quatuor, ſex integros dies ieiunos tranſegiſſe. In vita Diui Thomæ refertur crebro ieiunium ſeptem dierum obſeruatum. Sampſonis Dolenſis Archiepiſcopi ieiunia modo biduana, modo triduana, modo integræ fuerunt hebdomadæ. Diuo Hieronymo Epiphanius Cyprius ſæpiſſime ſeptem dies ſine cibo permanſit. Romoaldus Camaldulenſium inſtitutor quindecim annis nonniſi ad finem hebdomadæ cibum capiebat, hoc cenſens eſſe omnino ieiunare totum diem ſine vllo cibo tranſigere. Ioannem, Andream, & Philippum in Ægypti ſolitudine reperit Pachomius hebdomadarum continuata ieiunia diebus Dominicis ſoluere ſolitos. Mutius Abbas itidem ſolis Dominicis pane veſcebatur diuinitus, ceteris diebus abſque cibo permanens. Viri Iabes ſepelientes Saul ieiunauere ſeptem diebus, hoc eſt ab omni alimentorum vſu abſtinuere; cuiuſmodi fuiſſe conſuetum Iudæorum ieiunium in luctu, ac mærore obſeruare licet ex Heſter, quæ iubens Hæbreos ſecum ieiunare modum talem expreſſit, *Non edatis*, inquit, *neque bibatis tribus diebus, & tribus noctibus, & ego cum ancillis meis ſimiliter ieiunabo.* Maria Ogniacenſis Virgo, & Vidua Niuigellenſis ſine cibo per trigintaquinque dies fertur perſeueraſſe; atque ante obitum diebus quinquagintatribus nihil præter viaticum Chriſti deguſtaſſe. Nobiliſſimus Ioannes ille Calybita apud Aſcetas ſexennio nihil niſi Domini corpus aſſumpſit. Hæc Viringus ieiuniorum exempla notauit. Sed longioris abſtinentiæ ampliſſimam fidem faciunt quamplurimæ aliæ obſeruationes humani ieiunij dudum in primo huius operis libro exaratę; famam enim mirabiliter adſerũt ea, quæ eueniunt, quod obſeruat alicubi Plutarchus ſed ignoratio cauſſæ fidem hiſtoriæ derogat; innumera ſiquidem ſunt, quorum quum eſſentia in

Act. Apoſt. c.9.
3.dier.
Mut. lib. 8. & Regin. lib.4.
4.dier.
5.dier.
6.dier.
Lib. Quod probus.
Epiſt. Canon. ad Baſilid.
7.dier.
35.dier.
53.dier.
6.annorũ.
Exdita famam adfirmant.
5. Sympoſ. 9.7.
Fidẽ hiſtoriæ derogat.

gat igne. rario cauſſa. *Multa exiſtũt euidenter errata a cauſſis latentibus.*

aperto ſit, cauſſę tamen nos latent; de quorum vno quum in præſentia meditationem ſuſceperim, & cogitata mentis meæ inuulgare propoſuerim, prodigioſa eorum aliqua, & incredibilia multis viſa iri non dubito; ſed vt multa fieri non poſſe, priuſquam aut facta, aut etiam perſpecta ſint, iudicantur; ita qui omnino in ſingulis probabilitatem, aut euidentiam, facilitatemque requirit, is quod mirabile eſt ex omnibus rebus tollit; atque vbi cauſſæ ratio deficit, ibi dubitare, & inquirere, hoc eſt philoſophari incipimus; vt Philoſophiam quodammodo perimant qui admirabilibus fidem detrahunt: & mihi certe contuenti ſe perſuaſit rerum Natura, nihil incredibile exiſtimare de ea. Oportet autem cur vnumquodque fiat, cauſſam ratione inueſtigare; an fiat, ex hiſtorijs eſt percipiendum: narrantur autem multa talia in primo noſtro huius contemplationis libello; vnde apertiſsime iam conſtare debet vnicuique homines diu poſſe ſine alimento viuere. Propterea igitur allatis antea tot virorum fide digniſſimorum teſtimonijs de multiplici, & diuturna hominum abſtinentia inhærentes, & rationi nuper e rei naturæ depromptæ inſiſtentes firma tandem ſanctione decernimus & hominum genus vna cum ceteris alijs viuentium generibus diu poſſe abſque alimento viuere. Quod pertinet ad An eſt noſtri argumenti. Quum igitur ambigendum non ſit de humanæ abſtinentiæ diuturnitate; relinquitur modo explicanda illius natura, & cauſſa propria.

Multa priuſquã facta, vel perſpecta ſint, fieri non poſſe iudicantur.

Vbi cauſſa latet, ibi philoſophari oportet.

Plin. lib. 11. c. 3.

Quotuplex, quæque cauſſa de propoſito nobis inquirenda ſit.
Cap. XIIII.

SAne cauſſarum genera quum vulgatiſſima ſint quatuor ab Ariſtotele ſæpius decantata, finis non habet locum in propoſito; ſiquidem abſtinentia in hominibus eſt priuatio quædam nutrimenti; priuationum vero proprie nullus eſt finis; quandoquidem in finem tendunt omnia velut in bonum, priuatio autem bono potius aduerſatur, ac tendere videtur ad maleficium; quę omnia cumulate nos docuit Ariſtoteles: Habet autem priuatio materiam, in qua ineſt, propriamque ideam veluti formam; atque efficientem cauſſam, tum a qua producitur, & conſeruatur eo modo, quo priuatio produci, & conſeruari poteſt; tum etiam a qua terminatur, atque finitur, cui corruptricis potius, quam effectricis cauſſæ nomen aptabitur; ſed & hæc tamen ad effectricis cauſſæ genus redigenda eſt tum quia corruptio eſt formaliter actio corrumpentis; tum etiam quia nihil phyſice corrumpit, quin ſimul generet; quippe corruptio vnius eſt generatio alterius, ac ſpeciatim priuationis corruptio: Porro materia noſtri ieiunij nullo negocio nobis inquirenda eſt, quum pateat viuens ſubcœleſte, ac ſpeciatim corpus humanum, ſiue homo ipſe viuens, qui diutius abſtinere dicitur. Reſtat igitur nobis inueſtiganda forma, ſiue idea tam longi ieiunij, & cauſſa tum efficiens, vnde prouenit, & conſeruatur; tum quoque vnde terminatur, & deſinit. Ceterum quia ieiunium hoc non ſolum generatim, & abſolute conſiderari poteſt, verum etiam ſpeciatim penes varias temporis differentias, quibus admetitur, & penes varias conditiones alias, quibus in diuerſis abſtinentibus aſſociatur; ne quid intentatum relinquamus, operæpretium fore duximus cauſſam quoq; varietatis in duratione ieiunij conſiderare; vbique in omni contemplatione propoſita, ſiue ideam, & formam abſtinentiæ, ſiue cauſſam effectricem, ſiue terminatricem ieiunij, ſiue quoque tempus, & durationem inediæ conſideremus, ſingula cum vniuerſim, tum ſpeciatim diſquirere a communiori contemplatione principium ſumentes.

Priuationis nõ eſt vllus finis.

1. ethic. cap. 1.
2. phy. t. 31.
1. phy. t. 80. 81.

Priuationes quot, & quæ cauſſa ſint.

2. phy. t. 15.

Corruptrix cauſſa redigitur ad efficientem.

Quotuplex, quæque ſit vniuerſalis idea, communiſque forma diuturnæ abſtinentiæ.
Caput XV.

DVplex eſt alimenti ratio; aliud enim extra corpus nutriendum adhuc reperitur alimentum remotum, aliud autem in viuentis corpore iam continetur alimentum proximius: quum itaque ieiunium ſimpliciter abſtinentia ſit ab alimento; propterea factum eſt vt gemina quoque ſit idea, ſeu natura ieiunij; aliud nempe ieiunium eſt, quo abſtinet homo, ſeu viuens ab alimentis exterioribus; quum tamen interea interioribus enutriatur: aliud vero ieiunium eſt, quo neque paſcimur extrinſecus, neque plane alimur intrinſecus: Mirum eſt quod dicere geſtio, eoque ſententiam verbis explicare vix queo, qui multa aliter ac ſapientum plurimi prodituram me non eo infitias; noſtro etenim, patrumque noſtrorum æuo clariſſimi viri pleriqque omnes diuturnæ huius abſtinentiæ ideam prioris generis eſſe ſunt arbitrati: quorum ſententia quum longe lateque proſcripta nobis fuerit in ſuperiori libro; iam neceſſario colligendum eſt diuturnum hoc noſtrorum abſtinentium ieiunium eiuſmodi eſſe, vt in eo viuentes homines pariter neque externum ſibi hauriant alimentum, neque interno vlla ratione alantur, ac propterea vere diu viuant abſtinentes noſtri ſine vllo penitus alimento.

Alimenti notio duplex.

Ieiunij duplex idea.

Idea tractandi ieiunij eſt carentia nutritionis.

Nec me animi fallit quam res noua, miraque menti
Accidat,
Et quam difficile id mihi ſit peruincere dictis,
Vt ſit, vbi inſolitam rem adportes auribus ante,
Nec tamen hanc poſſis oculorum ſubdere viſu,
Nec iacere indu manus, via qua munita fideij
Proxima fert humanum in pectus, templaque mentis.
Sed tamen effabor: dictis dabit ipſa fidem. ....

Lucret. lib. 5.

ratio,

ratio, quæ nobis ex rei natura, & antiquorum ſapientum placitis depromenda eſt, ne tam nouum dogma, & inauditum ſtudioſorum animis abſque ratione inſerere velle videamur. Enimuero quemadmodum in ſuperiore libro fidem derogare falſis, & erroneis opinionibus docuimus opponentes ex rei natura deprompias rationes, & in Republica litteraria illuſtriſſimorum virorum ſententias; ita plane quod in hac ſpeculatione verum inuenimus, atque noſtro inſtituto idoneum, demonſtrationibus id, ac teſtimonijs ſapientum quaſi enutriemus, atque augebimus, vt luce clarius tandem appareat abſtinentes noſtros diutius nutriendi munus penitus intermittere potuiſſe.

E quibuſnam fontibus hauriantur argumenta noſtros abſtinentes non ali confirmantia.
Caput XVI.

HVius autem placiti noſtri veritatem demonſtrantia quamplura deſumuntur argumenta cum ex rei natura, tum etiam ex probatiſſimis autoribus, Ariſtotele, Hippocrate, Galeno, Auicenna, Celſo, alijſque viris ſapientiſſimis; ſed rei natura tres nobis præcipuos fontes aperit, vnde plurimæ rationes propoſitum confirmantes effluant; quum etenim ieiunium ſit affectio propria viuentis, elementaris, qua viuens eſt; quumque ſubcæleſtium animatorum quorumcumque vita triplici principio, tanquam fundamentis, eſſentialiter innitatur, anima nimirum, corpore, & animam corpori connectente naturali calore; quæ omnia dudum in libris *De Vita* inſcriptis diligenter a nobis pertractata fuere; ſane abſtinentes noſtros diu viuere poſſe ſine alimento, & abſque nutricatu ex rei natura comprobari nequit, niſi argumento ducto a conditione, proprietateque vel ipſius nutricationis, vel vitæ, ſeu viuentis totius, vel ſpeciatim corporis, animæ, atque caloris. Age nunc ſingulos fontes luſtremus ſeorſum a rei natura exordientes.

Ieiunium enim ſit affectio propria.

Nunc animum nobis adbibe veram ad rationem,
Nam tibi vehementer res noua molitur ad aures
Accidere, & noua ſe ſpecies oſtendere rerum.

Lucret. lib. 2.

Ad rem etenim omnium quæſitu maximam accingimur, cui vix exhauſti quidquam ſatis eſt: talis namque materia eſt, vt vna dubitatione ſucciſa, innumerabiles aliæ, velut hydræ capita improba fecunditate ſucereſcant; nec vllus ſane fuerit modus, niſi quis eas viuaciſſimo rationis igne coerceat: hunc igitur ex ſolido naturæ ſilice mentis attritu peruicaciori nobis excutere iam aggrediamur non partes ſeorſum, ſed integram rei naturam in medium afferentes; naturæ enim rerum vis atque maieſtas in omnibus momentis fide caret, autore Plinio, ſi quis modo partes eius, ac non totam complectatur animo, quod non raro etiam nos docuit Ariſtoteles, ac præſertim vbi aſſerit Antiquos non exacte nouiſſe naturam actionis, & paſſionis *Quoniam quum oporteat aliquod totum inſpicere, partem aliquam dicunt.*

Lib. 7. c. 1.
Tota rei natura ſpectari debet non pars.
1. de gen. t. 48.

Homines in diuturno ieiunio nutriendi functionem intermittere poſſe ratione animæ.
Caput XVII.

POrro, vt ab anima, veluti a nutricationis cauſſa primaria ex Ariſtotelis decreto, noſtræ theoriæ initium ſumamus, alimenti omnis vſura totum viuens ea ratione reſpicit, vt nutricatio quidem vegetantis animæ ſit functio, quæ inter alias omnes operationes ad vitæ cuſtodiam maxime neceſſaria iure cenſeatur; ea tamen vel ad multum temporis ſublata, neceſſarium propterea non eſt animam e corporis conſortio ſeiungi, & vitam finiri; Ante omnia etenim quæuis functio ſua cauſſa effectrice poſterior eſt; verum vbique ſine ſuo poſteriori prius quodlibet eſſe poteſt; quum ergo nutricatio ſit ab anima prodiens operatio vta ſui cauſſa effectrice Ariſtoteli; clare iam conſtet animam ſine alendi functione conſiſtere poſſe, ipſique non repugnare diu a nutricatione ociari. Amplius anima non dependet a nutriendi munere, ſed viciſſim; quum ſit illius muneris cauſſa; quum ergo cuncta independentia diutius valeant ſine alijs conſiſtere; quid ni diu maneat in nobis anima ſine omni penitus actione? Inſuper ſi ſolius animæ naturam conſideres, nulla ratio eſt, quare breui tempore poſſit feriari a nutricatu anima, longiori tempore non poſſit; hoc enim differt ocium a negocio; quod negocium, quia motus eſt, vel non ſine motu, & omnino actio, proportionatum debet eſſe viribus agentis quoad durationem; quo factum eſt vt ego poſſim ambulare per diem integrum, biduo, vel triduo non poſſim, conſumptis diuturna operatione ſpiritibus, fatiſcentibuſque ideo viribus; at vero iacere, & ociari ad plures menſes valeam, in diuturna quiete nullam virium iacturam ſentiens: quum ergo nihil penitus interſit animæ per biduum a nutricatione feriari, haud certe neque per multos menſes, & annos; quum ad huiuſmodi ocium nullis vtatur viribus. Præterea cuique agenti perfectio eſt propria operatio; quum autem nemo ambigat ſentientem, & rationalem animam eſſe perfectioris naturæ, quã ſit anima vegetalis; profecto videns ratiocinantem in pueris a prima eorũ conſtitutione in vtero ad multos annos ociari; quin & in adultis, qui fatui ſunt, vel inciuiles, & agreſtes, ferarum more ſolo irrationali appetitu,

2. de an. t. 37. 39. & 41.
Anima eſt primaria nutricationis cauſſa tio vt ſe Nutrica- habens ad vitam.
Vide li. 4. cap. 75.
Prius eſſe poteſt ſine ſuo poſteriori.
2. de an. t. 34. 37. 31. & 41.
Anima operationũ cauſſa effectrix.
Ocium a negocio q d diff. rat.
Agenti perfectio eſt propria operatio.
Anima rationalis, & ſentiẽs diu feriatur a ſuo munere.

& phantaſia viuentes; animaduertenſque ſenſitricem quoque in vtero plures menſes feriari,
7. phyſ. t. 20.
autore Ariſtotele; quin & extra vterum in cęcis, paraliticis, & alijs ſenſu, motuque priuatis, experimento doctore; qua ratione Phyſiologus admittere nequibit vegetalem quoque animam omnium infimam a ſua functione diutius deſiſtere non poſſe? Immo vero quum eadem met vegetalis anima diu abſtinere queat ab augumentatione, atque a generatione ſobolis; quæ perfectiſſima eſt ſuarum operationum, veluti earum omnium finis, vel obſeruatione Ariſtotelis;
Generatio eſt perfectiſſima, & finis operationũ vegetātis animæ. 2. de an. t. 49.
profecto alens anima multo longiori tempore, ac proinde per plures annos a nutricatione feriari valebit. Adijciendum his eſt etiam formas infra genus animæ diutius feriari poſſe a ſuis functionibus, quacunque id cauſſa fiat: ſat eſt formis non repugnare diuturnum ocium protrahere: ſi ergo tum ſuperiores animæ viuentium mortalium, tum quoque inferiores formæ inanimatorum diu a ſuo munere vacare queunt, certe nulla prorſum ratione vegetalis anima eiuſcemodi conſtituetur vt diutius nutricationem intermittere nequeat ob ſui conditionem. Nec ſane prætereundum eſt omne agens ſubcœleſte multis de cauſſis impediri poſſe ne ſuo munere fungatur:
Calor prima virtus actuoſa.
quæ nanque actiua res eſt ad operandum propenſa magis quam calor, & ignis? ille ſiquidem prima eſt omnium virtutum actiuarum apud nos: & hunc actuoſiſſimum inter omnia experimur:
Ignis actuoſiſſimus.
quum tamen experimento comperiatur vbique calorem, & ignem multifariam impediri ne ſuis fungantur officijs, vel quia priuentur ſubiecto in quod agant, vel quia hebetetur eorũ vis, vel plurimis alijs nominibus; quis negare audebit animam vegetalem nullo impediri poſſe quo minus alat? Denique dependere ſic ab alimento, & nutricatione, vt diu ab his vacare, abſoluique non poſſit, animæ haud minus laborioſum eſt, ac fugiendum, quam corpori commiſſum eſſe non potens abſolui;
1. de an. t. 49.
quamobrem ſi anima vlla minime ab alimenti vſu abſoluenda eſt; ea ſane omnium imperfectiſſima vegetalis eſt, & in genere vegetalis omnium infima, cuiuſmodi eſt plantarum, ſeminum, & ouorum anima; quum igitur hanc diu a nutricatione vacare certiſſime conſtet ex ijs, quæ ſuperius profeſſi fuimus; neceſſario hic ſtatuere poſſumus potiori longe ratione animam humanam, eiuſque portionem vegetalem diu poſſe a nutriendi munere feriari. Sic ergo habita ratione animæ fieri poteſt vt homines diu ſine alimento, & omnino abſque nutricatu viuant: qua de re tum ſupra tractatum eſt; tum infra etiam naſcetur differendi occaſio.
Lib. 2. c. 77. c. 59.

Nos diu abſtinentes poſſe a nutricatione toto eo temporis tractu ociari corporis habita ratione.

Caput XVIII.

VErum & idipſum fieri poſſe habita ratione corporis, non vna ſuadet ratio ex rei natura;
Vide lib. 4. cap. 76. 77.
Siquidem nutricatio corpori deſeruit non niſi vel ad incrementum, vel ad inſtaurationem (vt vulgo dicitur) eius ſubſtantiæ, quæ iugiter effluit; vel ad perfectionem viuentis accidentalẽ;
Nutricatio ad q̃d corpori deſeruiat.
hoc etenim, vt quodcunque aliud agens, perficitur actione ſua: modo his de cauſſis neque ſimul iunctis, neque ſeorſum acceptis fieri poteſt vt corpus diu viuere nequeat ſine alendi functione: Quod vt euidentius appareat, ſeiunctim ſingulas contemplemur initium ſumentes a perfectione accidentali. Corpus non maiorem perfectionem ſortitur a nutricatione quam anima, immo longe minorem; quando anima eſt principiũ agens, idque præcipuum Ariſtoteli; quum ergo anima diu carere poſſit huiuſmodi perfectione, vt nuper oſtendimus; multo magis idipſum corpori contingere poterit.
Nutricatione minus perfici corpus, quam animam. 2. de an. t. 41.
Amplius rationi conſonum eſt corpus, ſi a vitæ functionibus perfectionem ſortitur, a dignioribus maiorem perfectionis gradum adipiſci; quum ergo cunctarum functionum vegetalium propagatio ſobolis ſit omnium perfectiſſima, quippe in eam veluti in finem nutricatio, & augumentatio ab Ariſtotele redigi viſa eſt dudum; & vulgo perfectiſſimum opus prædicetur;
2. de an. t. 49. Generatio eſt perfectiſſimũ opus naturæ.
certe magis a generatione ſobolis quam a nutricatione perficietur corpus: at vero quod impune totam vitam ad multos annos generandi perfectione carere poteſt; qua lege aliquot menſes, & annos minori altmoniæ perfectione idem corpus carere nequibit? Præter hæc reuera corpus in vitæ operationibus non ſubit vices agentis, ſed potius patientis;
Corpus vitæ operationum eſſe principium paſſiuum, non actiuum.
agens etenim præcipuum eſt anima, inſtrumentale calor innatus, adæquatum (quod appellant) totum viuens ex anima, & corpore conſtitutum; quare corpus ſolum ex ſe vt capax non eſt perfectionis agenti congruæ; ſic ea perfectione poteſt, immo debet diu, ſemperque carere. Non ergo corpori neceſſaria eſt nutricatio ad perfectionem, & complementum accidentale.

Cæterum idem corpus viuere poſſe diu abſq; augumentatione tum in ſenectute ſemper, tum quoque in adoleſcentia, & in iuuentute non raro liceat obſeruare; quod non ſolum ouis, plãtis hieme, ac maturis ſeminibus contingere certum eſt, ſed in hominibus etiam compertum;
Augumentum in adoleſcentia impediri.
frequenter enim videas humani corporis augumentũ varijs de cauſſis qualibet ætate ante ſenium ad longum tempus omnino impediri; & ijs quomodocunq; de medio ſublatis mirifice paucis diebus augumẽtũ fieri: ſi ergo corpus diu ſine augumento vllo vitam protrahere poteſt;
Nutricationẽ non intermitti nõ poſſe ratione augumenti.
dubio procul viuenti corpori abſolute negandũ non erit quominus diu nutricationẽ intermittere valeat ob augumenti neceſſitatem. Vlterius & inſtauratio deperditæ ſubſtantiæ nihilo magis tollit diuturnam nutricatio-

nis

Iſtauratio deperditi non tollit diuturnã intermiſſionem alimenti.

nis intermiſſionem; in primis enim videmus paſſim viuere diutius homines in ætate decrementi, quibus deperdita ſubſtantia non inſtauratur vere, quum longe maius ſit id, quod e corpore diffluit eo quod alimentorum vſu corpori affluit: vt belle cecinit Lucretius.

Lib. 2.

.... quoniam minui rem quamque videmus
Propterea quia quæ decedunt corpora cuique,
Vnde abeunt, minuunt; quo venere, augmine donant;
Illa ſeneſcere, at hæc contra floreſcere cogunt.

Si ergo ad multos menſes, & annos viuunt ſeniores, quibus quotidie, exempli gratia, recedit a corpore ſubſtantia vt quatuor, accedit autem ex alimentis ſubſtantia vt tria; ſane ad multos menſes, & annos abſque nutricationis interuentu, nulloque accedente in locum deperditi, viuere poterunt quibus quotidie ſubſtantia effluit vt vnum; ſiue id contingat ob caloris aut imbecillitatem, aut auerſionem ad aliud, ſiue ob corporis reſiſtentiam, ſiue ob quamlibet aliam rationem. Deinde vero iuuenilia corpora multa videmus varijs de cauſſis contabeſcere, licet alimentis vtantur, atque multo tempore ſemper magis amittere veteris, quam alimentorum vſu acquirere nouæ ſubſtantiæ; quare vt in ſenibus, ita etiam in adoleſcentibus contingit corpus diu cum vita conſiſtere quamuis iugiter abſumatur, nihilo ſubeunte in locum deperditi ob intermiſſam penitus nutricationem. Deinceps nouimus omni ætate homines poſſe atrophia diuturna laborare viuentes; quum ergo hæc affectio ſit, in qua corpus non alitur, & naturaliter ſemper aliquibus decedẽtibus, nullis vero in eorum locum ſubeuntibus, ſumma oritur macies obſeruatione Celſi; quis non concedet corpus, etiamſi aſſidue diffluat, nec tamen acquirat ex alimento aliquid in locum deperditi, diu poſſe vitam producere nutricatione penitus intermiſſa? Præterea intra latitudinem ſanitatis quid prohibet corporis nihil, aut minimum calore miti abſumi ad longum tempus, vt proinde citra vitæ diſpendium nulla ingruat neceſſitas eius inſtaurandi? certe quod abſumit corpus noſtrum, ſiue ſit calor internus, ſiue ambientis externus, ſiue vterque ſimul, eandem ſubeunt hac in re legem animata omnia cuiuſcunque generis; ſi ergo plantarum ſemina, & præſertim frumentum diutius integrum ſeruatur in horreo viuens ad plures menſes, & annos abſque eo quod nutricationem vllam obeat, quamuis eius ſubſtantia ſenſim fatiſcat, & abſumatur; dubio procul & homini, iugiter etiam diffluente corpore, ſine vllo nutricatu ad plures mẽſes viuere licebit; & eo magis, quo decet ſummam parentis rerum naturæ prouidentiam nobiliorum, perfectiorumq; viuentium ſaluti magis inuigilare. Adijciendum his eſt poſſe corpus humanum ita ſe habere ad caloris tum interni, tum externi vires, vt eius actioni valeat ad longum tempus reſiſtere penitus, & in ea lucta nihil ſuæ ſubſtantiæ, ſolidioris præſertim, aut minimum quidpiam amittere; quod & in plantis, earumque ſeminibus, & in quis frequentiſſimum

Atrophia qua affectio ſit.

Lib. 4. cap. 22.

Corpus reſiſtere poſſe adeo calori, vt nõ conſumatur.

eſſe deprehendas e pondere: poteſt igitur corpus ad multos menſes refectionis haud indigere, atque ideo nutriendi munus intermittere. Non ergo ratione corporis viuentes nutriendi actionem diutius intermittere prohibentur; quod etiam infra patebit. *Cap. 59.*

Homines diu poſſe nutriendi munere priuari citra vitæ diſpendium, habita quoque ratione caloris. Cap. XIX.

Conſimiliter dicendum eſſe, inſpecta natura caloris viuentis animam corpori, nempe viuere poſſe homines diutius a nutriendi functione vacantes, non vna ratio eſt, quæ ſuadere videtur. Ante omnia calor in viuentibus non ſolius nutricationis, ſed vel Ariſtotelis obſeruatione, aliarum omnium vitæ functionũ eſt autor, veluti primum, & vniuerſale inſtrumentum animæ in omni opere; quum autem certum ſit agens unum alicui operi ſumme intentum a ceteris omnibus feriari; nam & anima uehementer occupata uel in meditando, uel in appetẽdo aliquo, huic ſoli functioni tota incumbit, alias omnes interim penitus omittens etiam ad multum temporis, ut quibus in Ecſtaſim diuturnam, aut in uehementem, & aſſiduam uindictæ libidinem lapſus eſt; retulit enim mihi ſtrenuus militum Dux Fauentinus, dum iuuenis eſſet, pulcherrimamque uxorem duxiſſet, ei tamen maritale debitum non ſoluiſſe ad plures annos, quia graues inimicitias cum uiro potenti gerens aſſidue uoluebat animo inſidias hoſtiles, qua cogitatione adeo ſolicitabatur, ut naturales etiam functiones negligens, & quaſi earum immemor præteriret: Si ergo id animæ contingit, quæ ſimul plurium cauſſa eſſe poteſt, ut circa unam uehementer occupata ceteras functiones negligat; multo equidem magis calori hoc accidet, ut intenſe incumbens uni operi alia uel omnia, uel quædam diu penitus intermittat; ſiquidem calor eſt agens mere naturale, ac proinde maxime determinabilis ad unum: Quum ergo uaria ſint in humano corpore, in quibus calor totus occupari ualet; nihil profecto impedire poterit quominus diu a nutricatione penitus ociari queat: non alia ratione ſiquidem in magnis febribus, calore alioqui ualde intenſo corporis ſubſtantiã maxime diſſipante, reſtaurandique deperditum miram neceſſitatem incutiente, diuturna inappetentia, & abſtinentia ab omni alimento penitus, nutriendique functionis mera priuatio conſpicitur; niſi quia calor ei, quod magis urget, ceteris omnibus omiſſis, totus incumbit, diſcuſſioni ſcilicet cauſſæ morbum facientis; quod Braſauolus adnotauit aliquando: Ac certe ſi Polydorus ille ſine potu & cibo in acuto morbo ad quindecim dies ſuperuixit, reiterato alimentorum uſu ad priſtinam ſanitatem reuocatus; mirum non ſit calorem mitem ſani hominis alio ſic occupari, ut nutriendi munus ad plures menſes, prætereat. Deinde uero quid ni poſſit calor diutius ab aliquo impediri quominus alendi fun-

Vide li. 4. cap. 78.

De reſpir. cap. 10.

Calor primum, & vniuerſale inſtrumentum animæ in omni opere.

Agens vnũ vni operi ſumme intentũ vacat a ceteris.

8. phy. t. 8. 9. meta. t. 3.

1. de vict. acut. com 44.

ctionem ſolam obeat, ſed alijs omnibus inuigilet? profecto vt multa poſſunt homini accidere, quibus impediatur calor ne nutricationē obeat; ita diu poteſt huiuſmodi impedimentum vigere. Deinceps Ariſtotelis decreto caloris actio nulla eſſe poteſt, niſi in apparatum, & idoneum ſubiectum; tale vero in alendi functione alimentum eſt e cibis, & potione confectum: quum autem poſſit corpus varijs de cauſſis diutius eo alimento carere, nimirum vel quia nihil aſſumatur extrinſecus, vel quia ingeſta ob ſui prauitatem nulla ex parte cedant in alimentum, quod ex Ariſtotele dudum explicauimus; vel etiam quia æſtuante calore totum conſumatur, aut comburatur antequam partibus apponatur in alimentum; vel quia humoribus prauis cōmiſtum reddatur alendo ineptum; quo nomine Hippocrati corpora impura quanto plus nutries, tanto magis lædes, conuerſo nimirum alimento in prauum ſuccum; profecto ijſdem rationibus cogetur & calor diutius a nutriendi officio feriari. Amplius & vires calori neceſſariæ ſunt ad hoc vt poſſit nutriendi munus obire, ac certe multo maiores quam vt poſſit animam corpori colligare; nanque in alendi actione opus eſt multas moliri ſubſtantiarum operoſas tranſmutationes, nempe ciborum, & potionis in chylum, chyli in ſanguinem, ſanguinis in partes ſolidas; inſuper & excrementorum digeſtionem, expulſionemque per plurima corporis loca fieri a calore neceſſe eſt: nihil autem vetat calorem in eo gradu diutius conſiſtere, vt vires quidem habeat nectendi animam corpori, ſed tamen non habeat validiores, quibus opus eſt ad nutricationem promouendam, & ad conſumptionem inſignem, ac celeriorem corporis: quo factum eſt vt calor poſſit viuente homine diutius a nutricatione deſiſtere. Immo longe minori calore opus quum ſit ad partes ſuſtinendas, & loco mouendas, quam ad eas conſumendas, vel etiam ad alimenta in partium naturam conuertenda; quum bruta hieme latentia, & inter abſtinentes Auia Timonis, puella Tuſca, Lucomori, & alij ſemianimes iacerent; quis adeo languidum calorem in hiſce viuentibus potuiſſe putet tum partes abſumere, quas nec attollere poterat? tum alimenta in partium ſubſtantiam conuertere, quam nec regere, aut ſuſtinere valebat? Sed eſto calor iugiter infenſus noſtræ ſubſtantiæ, ipſamque continenter abſumat; proculdubio quum nobis viuentibus, & non febrientibus mitis, & blandus inſit natiuus calor tum abſolute, tum quoque ob humoris ſocietatem, cuius lentore omnis eius vis acrior hebetari poſſet; ſubſtantiaque partium ſolidarum non ita diſſolutu facilis exiſtat, quin diu reſiſtere valeat actiuitati caloris, & ſane magis in humano corpore quam in pipere, pyrethro, ſinapi, alijſque tum plantis, tum ſeminibus calidioribus; quum ergo videamus piper, & ſinapi, & alia huiuſmodi ſemina, licet in ſacculis collecta ſine alimento detineantur ad multos menſes, integra tamen permanere diu abſque eo quod a vehementi calore ſubſtantia corporis illa exigua conſumatur; nonne ſtatuere debemus blandum, & beneficum, minimeque mordacem, ac vno verbo temperatum calorem noſtrum diu poſſe ſine vllo nutricatu animam corpori nectere, nihil dubitantes breui tempore corporis ſubſtantiam caloris actione conſumptā iri? Vlterius triplex in humano corpore calor ineſt, ſeu potius in triplici ſubſtantia; nimirum calor ſolidarum partium, qui fixus, implantatus, & primigenius Medicis appellatur; & eſt proprie temperamentum earum, ſeu quod in temperamento rationem formæ obtinet, vt alibi diſputauimus: alter eſt calor influens a Corde in totum corpus; hic autem geminus eſt, alter ſpiritibus innixus a ſiniſtro cordis ventriculo in arterias delabitur; alter vero ſanguinea maſſa contineture a dextro ventriculo per venas diffluens; quo nomine ſapienter Hippocrates Cordis ventriculos appellat fontes humanæ naturæ, vnde prodeunt flumina (venas, & arterias intelligit) quibus vniuerſum corpus irrigatur: tres autem hi calores ſunt inſtrumenta deſeruientia animæ in omni opere, ſed inuicem ſubordinata, duo quidem neceſſaria, tertium inſtrumentum eſt ad bene eſſe; neceſſarium quidem inſtrumentum, ſine quo nihil operatur anima vegetalis (de cuius functione loquimur) eſt calor primigenius, qui vſque adeo animæ coniunctus eſt in omni opere ſuo, vt Hippocrates, & Galenus ipſum dignentur nomine, ac muneribus, & priuilegijs animæ: ſed hoc placitum medico artifici ſenſato, ſupra vim corporeā, & elementarem ſeſe non attollenti condonandum eſt: Quum autem calor hic ſit veluti forma, & actus primus, atque habitus, propterea de ſe immediate fere nihil efficit, niſi ad actum ſecundum ſuſcitetur a calore influente cum ſpiritu per arterias; cuius rei ſignum illud eſt euidentiſſimum, quod vincta qualibet arteria, vel ſecta, vel quomodocumque ſecus impedito fluxu ſpiritus a Corde ad partes alias, membra quæcunque influente illo calore priuantur, ſtatim ab omni opere ceſſant, nec beneficio proprij caloris fixi quidquam moliri poſſunt; vbi autem illis reſtituatur caloris a corde fluxus, ea denuo redeunt ad conſueta munia; quibus ſi præter calorem ſpiritalem, & arterioſum affluat etiam calor ſanguineæ maſſæ per venas, eius conſortio adhuc magis roborantur, & promptius ſuis funguntur officijs; verum quoniam aliquæ partes in corpore ſunt, quæ citra ſanguinis venoſi præſentiam, dummodo arterioſo gaudeant, ſuas operationes edere poſſunt, vt ventriculus; & omnes in ſui nutricatione ſanguine vtuntur, veluti materia, non vt efficiente; propterea calor venoſi ſanguinis inter neceſſaria inſtrumenta non connumeratur: Hæc quum ita ſe habeant, ſi loquamur de calore fixo, hic diu abſque nutricatu conſiſtere poteſt, tum quia ipſe alimentis non reperatur deperditus; tū quia ex ſe ſubſtantiam corporis non conſumens, vel admodum lente conſumens ob virium temperiem; tactui nanque temperatiſſimas, ac potius tepidas quam calidas experieris carnes, parteſque alias, a quibus receſſit ſanguis, & cum ſanguine calor influens; vti ſunt partes externæ in

tumore:

Marginal notes (left): *2. de an. t. 14.* — *Quibus de cauſſis corpus alimento priuetur.* — *1 ſect. problem. 5.* — *2. aph. 10.* — *Cur impura corpora quo plus nutriuntur, eo magis læſeris.* — *Calor alit nō niſi validus.* — *Calor innatus mitis.* — *Vide lib. 4. c. 79.*

Marginal notes (right): *Calor in nobis triplex quomodo ſit.* — *Lib. de orig. an. hum.* — *Lib. de vita.* — *Calor influēs quotuplex, quiue ſit.* — *Lib. de Corde.* — *Calor vt anima informat ad vita opera.* — *Cur Hippocrati, et Galeno calor vocetur anima.* — *De trem. palp. c. 6.* — *Calor primigenius veluti forma.* — *Ventriculo ſanguis venoſus, quo neceſſarius nō ſit.* — *Oēs partes vt vtātur ſanguine.*

timore: Cui calori fixo ſi addas calorem influentem arterioſum, e duobus tertius fiet calor intenſior, non tamen adeo acris, vt breui ſubſtantiam partium ſit cōſumpturus, niſi circa nouum alimētum ſuas vires exerceat: huic addito etiam calore ſanguinis venoſi vigor magis adhuc intenditur, ſed tamen ex tribus aggregatus huiuſmodi calor in tantam rabiem non efferabitur, vt facile corporis naturam ſit deſtructurus, niſi ei alimentum protinus offeras, velut offam cerbero; nam calore febrili, qui definitur apud Medicos eſſe natiuus calor in igneum verſus, ægrotātium corpora in multos dies abſtinentiam ſeruantia, & plerumque omne alimentum ſtatim euomentia, non adeo abſumuntur, vt propterea moriantur: multo magis itaque intra latitudinem ſanitatis ſine alimenti vſu penitus corpora diu viuere poſſunt, atque illa præſertim, quæ miti calore conſtant. Immo abſtinentia potius caloris vires obtundit, & corporis diſſolutionem impediens, ceteris conſentientibus vitam producit; nam alimentum augendo ſanguinem tum venoſum, tum quoque arterioſum, ſtimulos, ac vires calori addit, ipſumque reddit conſumendo corpori aptiorem: Igitur calor, quantum ſit ratione ſui, abſolute crebrum alimenti vſum non poſtulat, vt corporis ſubſtantiam minus abſumendo vitam diuturniori tempore durare permittat. Sed abſtinentia ſi quis contendat corpus exſiccari, & calorem intendi; quum ex intenſione caloris in animali febris exoriatur; profecto abſtinentes noſtros febre carentes non exſiccari veriſimile eſt: quum autem nutricatione vertantur humores in ſubſtantiam ſolidarum partium, atque neceſſario exſiccentur corpora; plane ipſos eodem tempore non ali probabile eſt. Tādem huic dogmati aliquam fortaſſe lucem afferent miſta inanimata corpora; ea enim proprium eſſe obtinēt in ſpecie determinata, licet ſit hoc infra vitæ conditionem; ſunt nihilominus nobiſcum corpora miſta ex quatuor elementis, & proprium temperamentum habent ex quatuor primis qualitatibus exoriens, & non corrumpuntur niſi propriū ſui caloris gradum amittentia, qui Ariſtotele autore in omni miſto ceu forma, & vinculum coniuncta continet elementa reliqua, cumque ſuæ ſpeciei conuenientem gradum caloris non amittunt, niſi calore, poſt diſſolutionem humidi, quo deorſum continebatur, ad ſuperas ſedes ſibi conſentaneas euolante, vel ab humidi copia ſuffocato, vel a contrario frigore vehementiori extincto; quæ ſunt etiam cauſſæ mortis animatorum ex Ariſtotele: Quum igitur in miſtis anima carentibus non ſolum ignis in miſtione, verum etiā calor in temperamento intenſioris actuitatis eſſe valeat quam calor noſter (quis enim ambigat miſtorum inanimatorum ſulphur, aquam vitæ nuncupatam, oleum ſulphuris, & alia multa, caliditatem noſtra longe magis æſtuoſam, & acrem obtinere?) videntes nos paſſim horum calorem diu cum proprio ſubiecto permanere ſine huius ab illo conſumptione tali, vnde corrumpatur in aliam ſpeciem, licet nunquam in locum

[Marg.: Calor febrilis qd. — Abſtinentia vim caloris hebetat. — Vide li. 4. cap. 57. & ſequent. — Nutricatio quomodo exſiccet. — Inanimata vt cū animatis conueniāt. — 2. de gen. t. 50. — De long. & br. vit. De iu. & ſenec. c. 3. & ſeq.]

abſumptæ ſubſtantiæ aliquid reponamus, quod vices gerat alimenti; quid ni potiori argumento cōcludamus mitiorem calorem hominis, etiamſi nullus intercedat alimentorum vſus, diu poſſe corporis naturam viuentem cum anima conſeruare? Sane hoc eo magis concludendum eſt, quo noſtri corporis ſubſtantia ſolidior eſt, ac diſſolutu difficilior, quam materia fluxilis oleorum, & aquarum calidiſſimo temperamento pollētium. Ergo vel caloris natiui ratione poſſunt diutius viuere homines abſque eo quod alantur.

Poſſe diuturnam nos agere vitam citra nutricatum, ex ratione vitæ, ſeu viuentis totius, quod ex anima & corpore mediante calore conſtituitur. Cap. XX.

VErum ſi vniuerſum quoque vitæ habitum ſpectemus, qui totius viuentis eſſentia definitur ab Ariſtotele, nihilominus diuturnæ ceſſationis ab omni alimentorum vſu, ac ſpeciatim a nutriendi munere capacem comperiemus; in primis enim quum huius habitus eſſentia triplici expoſito fundamento adeo nitatur, ut in uitæ natura nihil præter animam, corpus, & calorem illam huic adnectentem reperiri poſſit; ſane quæcunque uiuenti affectiones inerunt, qua uiuens eſt, ei non niſi ratione animæ, aut corporis, aut caloris ineſſe poterunt; quod & alijs quibuſque compoſitis commune eſt, nimirum paſſiones omnes compoſito accidere aut ex materia, aut ex forma, aut ex diſpoſitionibus nectentibus naturas illas in unum ſuppoſitum: unde quoque uulgo conſuetum eſt dici abſolute de accidentium origine, ut quæ maxima ex parte a forma pendeant, Quod tribuit formam compoſitis etiam dare conſequentia formam: Quum igitur ſat ſuperque oſtenſum fuerit breuitatem ocij a nutricatione haud neceſſario prodire ab anima, uel a corpore, uel a calore natiuo, ſeu potius diuturnitatem ceſſationis a nutriendi munere hominibus conuenire poſſe tum ratione animæ, tum ex parte corporis, tum etiam ex officio caloris innati; neceſſario colligendum eſt hominem diu poſſe a nutricatione uacare, habita ratione totius eſſentiæ uitæ. Deinde omne ſubiectum, ſiue ſit ſubſtantia, ſiue ſit accidens; nanque accidentia inuicem multa ſunt ſubordinata, ut alterum in altero immediate ſit uelut in ſubiecto proximo, ſic in ſuperficie color, liquor, & alia: omne inquam ſubiectum ſuapte natura capax alicuius generici accidētis, indifferenter ſe habet ad omnes illius ſpecies, ac differentias, quamuis inuicem oppoſitas; ut corpus coloris generatim quū ſit ſuſceptibile, ideo album, & nigrum promiſcue induere poteſt; & ita de ceteris: Quum ergo uitæ natura ſubſtantia ſit, tempori, ut alijs pleriſque ſubiacet accidentibus: quamobrem uita tum operans, tum quoque in ocio degens æque omnibus differentijs, ac ſpeciebus temporis, præſertimque breui, & longo tempori abſolute, quantum ſit ratione ſui, ſubijci poterit: ſi ergo de ratione uitæ eſt, aut ſaltem ſi a ra-

[Marg.: 2. de an. t. 35. — Vide li. 4. cap. 70. — Vnde paſſiones inſint cuique compoſito. — Accidentiū origo. — Accidens vt ſit accidentis ſubiectum. — Corpus ſæpe eſſe coloris generatim.]

ſi a ratione vitæ alienum non eſt poſſe biduum a nutriendi munere ociari, pariter ab ea diſſentaneum haud erit poſſe biniuin, & amplius a nutricatu vacare. Inſuper quæcumque agentia poſſunt ſuam aliquam functionem breui tempore intermittere, poſſunt neceſſario ab ea longiori tractu etiam ceſſare, quantum ſit de ratione agentium, niſi quid aliud obſtet: Quum ergo valeat, imo vero debeat vegetalis vita nutricationem interponere ob multas rationes alibi allatas; procul dubio æque poterit ex ſe in tali ocio & breue, & longum tempus tranſigere. Demum habitus vniuerſæ vitæ eodem modo ſe habet ad ſuas operationes omnes; neque vlla ratio aſſignari poteſt ex parte vitæ, ob quam oporteat viuens in hac diutius quam in illa ſui functione poſſe morari: ſi ergo vita diu poteſt ociari ab augumentatione, a generatione prolis, & ab alijs omnibus ſuis operationibus, cur eidem interdictum ſit æque a nutriendi functione ociari? Neceſſario itaque concludendum eſt poſſe hominem ratione ducta ex natura vitæ diutius a nutriendi munere ſuperſedere.

Lib. de vita.

Diu intermitti poſſe nutricationem ab homine ratione ipſiuſmet nutricationis. Cap. XXI.

NOn aliter cenſeas de propoſito, ſi ad ipſiuſmet functionis naturam te conuertas, nimirum alendi operationem poſſe diuturno tempore intermitti citra vitæ diſcrimen: primo ſiquidem operationes omnes interpollatæ, ac potiſſimum quæ determinata menſura ſemper non admetiuntur, promiſcue breuem, ac longam intercapedinem temporis in ſe admittunt; ſic poſſumus ad libitum legendi, ſcribendi, pſallendi, & plurimas id generis actiones ad annum, & vltra intermittere æque atque ad diem, aut menſem; cuum ergo nutricatio ex alibi demonſtratis, quæ non opus eſt hoc in libro repetere, ſit operatio interpollata; procul dubio poterit & ipſa, quantum ſit ratione ſui, conſimiliter & ad breue, & ad longum tempus intermitti. Præterea quies, & motus eodem modo ſe habent ad tempus quoad durationem; vtrumque ſiquidem pariter longo, breuique tempore admetiri poteſt Ariſtotelis decreto; quum itaque priuatio, ſeu ceſſatio a nutriendi munere ſit quies illius motus, qui in operatione alendi reperitur; profecto ſi de natura nutricationis eſt hominem poſſe ad longum tempus eam obire, nihilominus de illius natura erit, quum intermittitur, eundem poſſe ab ea diutius ociari. Addere liceat, quum vita ſubcœleſtis, ac proinde omnis eius operatio, præſertimque nutriendi functio ſit ortui, & interitui obnoxia; nutricationem cuiuſlibet viuentis aliquando incæpiſſe, quum antea nunquam multo tempore non fuerit, & aliquando finiendam, quum poſtea nunquam perpetuo futura ſit; ſi ergo de ratione nutricationis eſt antequam incipiat, & poſtquam finita fuerit ex toto, poſſe longiſſimo tempore non edi; quid prohibebit eam in viuente homine intermiſſam aliquot menſibus, & annis ocio, & quieti cedere? nihil certe, quod ad nutricationis intimam naturam per ſe pertineat. Deinceps & ex Ariſtotele habemus inter omnes operationes vitæ ſubcœleſtis vnam contemplationem eſſe cæterarum aſſiduiſſimam; contemplari ſiquidem aſſidue magis poſſumus, quam aliud quippiam operari; quod axioma latius alibi explicauimus: Quum ergo nemo in ſemetipſo non experiri poſſit ſe ad multos annos pro nutu ſuæ voluntatis ab omni contemplatione vacare poſſe, ac neceſſario vacauiſſe primis ætatibus; quis non aſſeueret a nutricatione poſſe homines diutius vacare, quæ functio non eſt ſic aſſidua, vt Ariſtoteli dicitur eſſe contemplatio? Demum nutriendi operationem, quæ eſt conuerſio alimenti digeſti in ſubſtantiam viuentis, neceſſarium eſt præire multas coctiones, & diſtributiones alimenti, quibus obeundis temporis differentia efflatu digna neceſſario impenditur, ea ratione vt ſi quæ in ſtomacho fit coctio, quaternis horis editur, ſecunda in hepate paullo paucioribus completur, diſtributioque cocti alimenti per venas in vniuerſum corpus momentanea quoque non eſt, vt propterea ab eſu ad actum nutriendi non infra diem interſit interſtitij: vnde liquido conſtat nutriendi functionem euidenter eſſe interpollatam: quam ſententiam aperte habeas apud Galenum ſcribentem, ſi in ſomnis ſanguis, & cum eo naturale calidum interius abditur, in vigilia vero ad extima profunditur, quæ in ventriculo, & iecore ſunt, per quietem concoquentur, in vigilia vero totum corpus aletur: ſi ergo nudam ſpectare volueris naturam functionis alendi, iam diffiteri non poteris vel eius merito poſſe homines diutius, hoc eſt ad multos menſes, & annos ab ea ociari.

Vide lib. 4. c. 81. — *Lib. de vita.* — *Quies & motus eodem modo ſe habent ad tempus. 4. phyſ. t. 131.* — *10. eth. c. 7.* — *Vita functio aſſiduiſſima, qua ſit. 2. de vita cap. 12.* — *Nutricatio quid.* — *Ab eſu ad actum nutriendi, quid intercedit temporis.* — *5. in 6. Epid. t. 32. Nutriendi functio eſt interpollata.*

Diu poſſe intermitti functionem alendi ratione humoris, qui calori ſubditus eſſe dicitur, & omnino ratione ſpirituum. Cap. XXII.

QVamuis humor continens huc apud nos calorem natiuum appellatum, ad rationem corporis proxime accedere videatur, vt propterea iiſdem rationibus, & humor arguat diuturnum ocium ab alendi functione, quibus & corpus militaſſe viſum eſt ſupra; quia tamen propriam obtinet hic humor naturam a natura corporis diſtinctam in ratione vitæ; quippe corpus eſt alterum ex principijs internis, ac primarijs, immediatiſque, vnde conſtituitur eſſentia viuentis; humor autem haud ita intime, proximeque vitam conſtituit, qui ſolum calori hic apud nos detinendo inſeruit: propterea propriæ ſunt hoc loco etiam rationes afferendæ, ſi quas habeat humor intermiſſionem nutricationis comprobantes: hæ certe duæ ſunt, maximique momenti, quas breuiter hic afferemus infra commodiori loco fuſius explicaturi: prior quidem eſt, quia humor calorem natiuum continens in viuente non eſt in indiuiſibili poſitus, ſed magnam obtinet latitudinem, vt non poſſit cito a calore conſumi, cuius actioni etiam reſiſtit viſciditate ſua; quum autem nutricatio videatur in eum etiam finem conceſ-

Cap. 48. & ſeqq. — *Humor non eſt in indiuiſibili.*

ſa vi-

ſa viuentibus, vt retardaretur humidi cõſumptio a calore, qui ad alimenta ſolet auocari; profecto vel ociante facultate alente calor non adeo cito humorem abſumet, quin hic illius tyrannidem ad longum tempus in viuente ſuſtinere valeat; videmus enim vulgo miſturam e reſina, pice, aliijſque ſimilibus diutius vim ignis tolerare in vocatis ignibus artificialibus: poſterior autem ratio eſt, quia in viuente calor ea proportione humori coniungi poteſt, vt hic ab illo non conſumatur; humore ſcilicet habente vim reſiſtendi vniuerſæ caloris actiuitati; quod eo facilius contingere poteſt, quo calor in nobis blandus eſt, ac mitis longe infra vires ignis vulgati robur obtinens; humor autem, cui alligatur viſcidus eſt, ac lentus, diſſolutuque difficilis, & caloris moderati viribus reſiſtens: ſed hæc oportuniori loco fuſius explicabuntur infra. *Cap. 13. & ſeq.* Poteſt igitur & ratione humoris, cuius conſumptioni à calore natura cõſuluit nutricatione, alendi functio diutius intermitti. Quod autem de humore dictum eſt, idipſum de ſpiritibus eſt aſſerendum, qui ſui copia calori præſertim debiliori iuncti reluctantur ad multam temporis intercapedinem. Deinde vt ſine ſpiritibus diu viuunt plantæ, ſuæque vitæ munia exercent; ita ſane animalibus ad nutricatum, & longe magis ad vitam ſpirituum non eſt opus, quorum opera ſenſui, ac motui plane neceſſaria eſt; quod vel inde conſtet, quia ſpiritus vitales, & animales à corde, ac cerebro influentes dati ſunt a natura viuentibus, quibus nulli ſunt naturales influentes ab hepate, vel fixi partibus ſolidis (quicquid aliqui medicorum exiſtimauerint.) Quo fit vel conſumptis a calore, vel extinctis a frigore ſpiritibus, diu viui poſſit; quod Timonis auiæ, Lucomoris, & exolutis contigiſſe nouimus: vt ſpiritus non ad vitam ſimpliciter neceſſarij ſint, alioquin & plantis ineſſent, ſed ad ſenſum, & motum, ſine quibus multi diu vixere abſtinentes: ſed qui ieiunantes ſenſu, ac motu pollent, in ijs vitales, animaleſque ſpiritus eandem cum calore proportionem, quam humor, habere poſſunt, ob quam ſine alimentorum vſu diu conſeruentur. Neque etiam Valleſio damus neceſſario indigere corpora ad retinendas vires recenti cibo, & potu, vt ſpiritus reficiãtur, alioqui animo, viribuſque linqui homines, etſi ſint pleni ſuccis: etenim e ſuccis bonis actione caloris iugiter noui ſpiritus gigni poſſunt ſine recentis alimenti vſura; quippe ſunt ſpiritus nil aliud quam ſanguinis portio tenuior, & a prædominio ignea, vel ſi mauis aerea: quis autem ambigat iugi caloris in ſanguinem actione hunc ſuccum in ſpiritus conuerti? quis non inficiabitur oriri ſpiritus proxime e recenti cibo, potuque? ex ingeſtis enim externis primo fit chylus in ſtomacho, ex chylo deinde ſanguis in hepate, & e ſanguine demum ſpiritus in corde omnibus Medicis. Sic ergo ſex e naturæ fontibus dudum apertis, anima ſcilicet, corpore, calore, vita, nutriendi functione, ac humore radicali appellato, hauſimus ideam vniuerſalem admirandi huius ieiunij eſſe abſtinentiam ab omni alimentorum *vſu*, ac ſpeciatim ocium nutricationis.

Confirmatur diu ſine opera nutricatus viuere poſſe homines de ſententia principum autorum, ac primum Hippocratis. Cap. XXIII.

AGe nunc naturę Principes, ac ſummos Dictatores adeamus, ſi tale quid vnquam in propoſito cogitauerint, quo eductum iã dogma ex natura rei aliqua ex parte illuſtrari, & confirmari valeat; ne ſine aliquo ex præcipuis Ducibus temerario conatu audere videar contra innumerabilem doctorum hominum exercitum ſolus inire pugnam litterariam. Prodeat igitur ante omnes vetuſtiſſimus autor Hippocrates, qui vel vnico principio maximum nobis affert emolumentum; ſcribens etenim aliquando apertiſſime in hanc ſententiam, *Lib. de Flatib.* qui alioquin obſcura quædam, & breuia Philoſophiæ, ac Medicinæ fundamenta, & quaſi prima ſemina iacere conſueuit, *Stilus Hippocratis.* nihil fuſe, vel aperte explicare, non leue argumentum præbet de veritate propoſiti: *Tanta* (inquit) *omnibus corporibus ſpiritus neceſſitas extat, vt ſi quidem ab omnibus alijs abſtineat homo, neque cibum ſumat, neque potum, poſſit tamen dies duos, vel tres, & plures ducere: ſi cui vero ſpiritus in corpus viæ intercipiantur, in breui parte vnius diei intereat; vt vel hinc quanto vſui ſpiritus corpori ſit liceat æſtimare. Amplius autem ab omnibus operibus aliquando immunes quieſcunt homines; multæ enim ſunt mutationes in vita; verum ab hoc opere nulla omnibus mortalibus animantibus requies contingit, vt ceſſent ſpiritum ducere, ac rurſum exhalare. Vides ergo ex his, quæ dixi, quanta communio omnibus animantibus in fruendo aere exiſtat.* Hæc ille. Quorum interpretationi breuibus inſiſtentes vnicuique *Locus Hippocratis explicatur.* patere arbitramur in allatis conferre Hippocratem aeris inſpirati ſubſtantiam cum cibo & potu; atque ipſiuſmet reſpirationis naturam cum ceteris vitæ operationibus: Sane primam aeris, & cibi, potuſque collationem faciens inquit Hippocrates hominem poſſe duos, vel tres, vel plures dies a cibi, potuſque ingeſtione abſtinere; at eundem non poſſe vel breuem vnius diei partem ſine aeris inſpiratione trãſigere; ſapienter quidem duos, vel tres dies, vel plures indeterminate dixit hominem citra cibi, potuſque aſſumptionem viuere poſſe, ſignificans tum breui, tum etiã longo tempore abſque vlla determinatione pro varietate naturæ poſſe homines ab alimento externo penitus abſtinere. Conſimiliter in ſecunda comparatione inquit homines aliquando ab omnibus operibus immunes quieſcere, præterquam ab actione reſpirandi, a qua penitus ceſſare nequeunt; atque hic ſcite admonet homines ab omni operatione immunes quieſcere *aliquando*, quæ particula indefinite cum breue, tum longum tẽpus connotat; nam præterquam a munere reſpirandi, ab alijs functionibus poteſt homo, ac proinde quoque a nutriendi officio *aliquando*, nempe tum breui, tum longo tempore ociari; quippe a reſpiratione haud niſi breui tempore feriari

poſſu-

poſſumus: ſecus enim ſi verbum *aliquando*, vt
multis placet, hoc loco ſignificaret breue tēpus,
falſam plane doctrinam ſeuiſſet Hippocrates;
quippe ſatis conſtat hominem poſſe breui tem-
1. hiſt. c. 11. pore a reſpiratione ceſſare; quum & Ariſtoteles
admoneat dari facultatem viuendi, etiamſi deſit
De reſpi. cap. 11. reſpiratio; & alibi ſanguineorum animalium, &
pulmonem habentium laxum, & pauci ſangui-
nis (cuiuſmodi ſunt pulmones hominum) quæ-
dam multo tempore poſſe irreſpiranter viuere,
hoc eſt ad aliquot dies: Quin & experimento
compertum eſt hyſtericas mulieres multas, &
apoplexia laborantes exoluto, & languido, ſuf-
focatove calore ad effatu dignam differentiam
temporis, nempe aliquot horis, ac etiam diebus
reſpirationem omnino intermittere; ratione
quoque dictante, immo vero & eodem Hippo-
Lib. de Princip. crate ſuadente puellum in vtero prioribus men-
ſibus abſque reſpiratione viuere; licet vulgo etiā
toto geſtationis tempore a reſpirandi officio va-
Lib. de vita. care putetur; qua de re alibi fuſius: ſed tamen
quomodocunque ſit, hoc ratum eſt poſſe homi-
nem ad aliquot dies a reſpiratione ociari; etiamſi
raro id contingat, frequentiſſime vero accidat
paruo tempore ſine reſpiratione viui, quod in
textu conſiderat Hippocrates agens de eo quod
euenit vt plurimum: Quod ergo hic negat Hip-
pocrates poſſe nos abſque reſpiratione viuere,
intelligendum id eſt longiori tempore, ac vt in
pluribus; quod enim parum eſt, pro nihilo ple-
Parū pro nihilo reputatur. rumque reputatur a ſummis autoribus: Si ergo
facta comparatione ab Hippocrate habemus ho
minem poſſe aliquando ab omni alia functione,
2. phy. t. 56. præterquam a reſpirandi munere ociari lōgius;
quum abſolute cōſtet poſſe viuentem hominem
ſine reſpiratione aliquot horas, dieſque viuere;
certe poterit homo ex Hippocratis doctrina in
multum tempus æque atque in paucum nutri-
cationem intermittere, qui non niſi in paucum
reſpirationem valet omittere.

Nutricationem diu intermitti ex decreto Celſi.
Cap. XXIV.

QVid ni Græco Latinum, Coo Romanum
Hippocratem in propoſito aſſociemus?
ſcilicet Cornelium Celſum, qui perſpi-
Lib. 3. c. 22. cuis verbis viuentes diu poſſe a nutriē
di functione vacare penitus admonet, vbi ſcri-
bit, *Diutius ſæpe, & periculoſius Tabes eos male ha-
bet, quos inuaſit: Atque huius quoque plures ſpe-
cies ſunt; vna eſt, qua corpus non alitur, & na-*
Vide li. 4. cap. 82. *turaliter ſemper aliquibus decedentibus, nullis vero
in eorum locum ſubeuntibus, ſumma macies oritur, et
niſi occurritur, tollit; ἀτροφίαν hanc Græci vocant.*
Quibus neminē latet Celſum profiteri atrophiā;
quæ tabes eſt primæ ſpeciei, ſeu potius tabē indu-
cit eo quod in ipſa corpus nō alatur, nihilo pror-
ſum ſubeunte in locū eius, quod aſſidue diffluit e
ſubſtantia corporis; pronunciat inquā perſpicue
Celſus atrophiā diutius eos torquere, quos inua-
ſit, ac proinde apertiſſime cōſtituit poſſe viuētes
hoies diu multūq; a nutriēdi operatione ceſſare.

*Ociari diu nos poſſe a nutriendi munere ad aures Ga-
leni ex illuſtri ſententia in opere de locis affectis.*
Cap. XXV.

MVlto ſane plura, nec minus euidentia
huius rei teſtimonia legere poſſumus
apud Galènum, quæ ſelecta ex illuſtrio- *Vide li. 4. cap. 83.*
ribus ne pigeat à nobis audire: primum igitur li-
bro de locis affectis integram huiuſmodi ſenten- *Lib. 5. c. 2.*
tiam habet, qua videatur dedita opera propoſi-
tum dudum ex Hippocrate placitum explicare,
ait enim, *Quum itaque tres ſint principes partes, qui
bus gubernatur animal (quippe præter Cordis princi-
patum, oſtenſum eſt & ſenſum, & motum corporis
partibus a Cerebro ſuppeditari; Iecur vero nutricis
facultatis eſſe principium) ſemper mors ad immodi-
cas ſequitur Cordis intemperantias; ſimul enim cum
ipſo omnes vitiantur partes: Quum enim (vt oſtendi-
mus) ipſe peculiari Cordis temperie actiones ſuas per-
ficiant, hac pereunte, actiones quoque ipſarum perire
neceſſe eſt, ac proinde Cerebri quoque, & Iecoris: ho-
rum vero temperie deperdita, non oportet Cordis ſi-
mul actionem perire; ſi enim neque ſentiendi, neque
mouendi ab electione facultatem animal habuerit,
neque nutriatur, velut in latentibus accidit animali-
bus, nihilominus viuere ipſum poſſe, quoad Cor man-
ſerit illæſum, haudquaquam negandum eſt.* Quibus
verbis dubio procul aperte conſtat Galeno vi-
uere poſſe homines abſque eo quod nutriantur;
quin & hieme latentibus animalibus id eueni-
re, vt eo tempore non alantur; ſiquidem priua-
tionem hanc nutricationis effectum vult eſſe
deſtructæ, ac deperditæ temperiei hepatis, cui
nuper conceſſerat Galenus principium nutri-
cis facultatis; vt nulla relinquatur occaſio in-
telligendi per vocem *nutricationis* ingeſtionem
cibi & potus exterioris: ſed hæc omnia idem
Galenus confirmat immediate ſubiungens; *Quin
videmus ſæpenumero multis deinceps diebus alios ne-
que intelligere, neque ſentire, neque etiam moueri,
at nihilominus viuere; quemadmodum vbi quis ob
virium hepatis imbecillitatem ſine alimento perma-
nens diutius etiam ſufficere poteſt; at vero Cor ſi
ſpiratione priuetur, hominem ilico perire neceſſe
eſt.* Quibus adeo clare illuſtrat Galenus alla-
tum ſuperius ab Hippocrate placitum in libro
de Flatibus, & ſimul adeo manifeſte profitetur
diu poſſe homines viuere ſine alendi functione,
vt nihil euidentius dici poſſe videatur; vbi enim
quis ob virium hepatis imbecillitatem ſine ali-
mento permanet, is dubio procul ſine alimento
intrinſeco, & propterea ſine operatione nu-
triendi permanet; alimentum etenim, quod
non poteſt hepar conficere ob ſuarum virium
languorem, ſanguis eſt, ac omnino materia nu-
tricationis; certe ſine materia nulla fit opera-
tio, ac propterea ſine ſanguine nulla penitus nu-
tricatio. Galeno itaque diu poteſt homo ſine
functione alendi vitam producere.

Idipſum confirmatur ex eodem Galeno propoſitam Cornelij ſententiam approbante. Cap. XXVI.

Vide lib. 4. cap. 32. QVem modo vidimus more ſuo Hippocratis Coi dogmata explicantem, eundem habemus Galenum Cornelij placita varijs in locis corroborantem, nam alicubi legimus *Atrophiam, quæ tum in toto animali, tum quoque in vna eius particula fieri poteſt, eſſe fruſtrationem in actione nutriendi.* Quin & alibi ſcribitur; *In nutriendi actione priuatio quidem actionis in atrophia eſt; deficiens vero nutritio in gracilitate; vitioſa in leucis, & elephantiaſi cernitur.* Deinde ſubdit; *Naturalium actionum prima, ac propemodum omnium maxime neceſſaria nutritio eſt: quæ quidem fruſtratur quum vel prorſus non fit, vel intra iuſtum modum, vitioſe've fit; defectu vero in atrophijs, quæque ob defectum, quæque ob priuationem vocantur:* Deinceps addidit; *Priuatio actionis digerendi alimenti in corpus atrophiam neceſſario inducit.* Præterea etiam alibi ſcribitur *Atrophia eſſe affectus, in quo corpus non nutritur;* inſuper & *particulas, quæ ex nutrimento fructum non ſentiunt, atrophuſas Græcis appellari:* Vlterius *Medicum quendam quinquagenarium, quum iam ſeptimam noctem ægrotaret, nec viribus admodum valentibus eſſet, dolore illi capitis vehementi oborto in dextro potiſſimum tempore, non expectantem, dum amicorum quiſpiam ad ſe veniret, ſibi ipſi nocte venam incidiſſe; itaque dolorem illi protinus conquieuiſſe; ceterum longo tempore tum decolorem, tum viribus imbecillum, tum exilem manſiſſe, alique corpus eius deſiiſſe, (ἀτροφεῖν Græci vocant) ſic vt vix priſtinum habitum receperit:* Poſterius autem *dicitur atrophia eſſe quum corpus ali deſinit.* Denique alias de propoſito differit Galenus dum ſtatuit atrophiam eſſe quum corpus ex alimento fructum non ſentit, & ſe curaſſe multos, quorum corpori longo tempore nihil ex alimento acceſſit, ἀτροφοῦντας Græci vocant. Vt iam nihil manifeſtius ex Galeno habere poſſimus, quam homines diu viuere poſſe ociantes a munere nutricationis.

3. de ſympt. diff. capit. 4.
3. de ſympt. cauſ. cap. 1.
Symptomata nutricationis læſa.
Cap. 2.
Cap. vlt.
2. meth. cap. 9.
Atrophia quid.
7. meth. cap. 7.
12. meth. cap. 1.
14. meth. cap. 15.
3. de ſani. tu. c. vlt.
5. de ſani. tuen. c. 3.

Confirmatur hominem ſine actione alendi conſiſtere poſſe diu de mente Galeni ex comm. 15. aphoriſ. 1. ſectionis. Cap. XXVII.

NEque vero præterire poſſumus illuſtrem Galeni ſententiam, ex qua præclare admodū colligere licet poſſe homines diu alendi functionem intermittere; quum enim ſcribat Hippocrates *(1. aph. 15.)* ventres hieme naturali calore maxime pollere, atque ideo tunc temporis corpora pluribus indigere alimentis; Galenus hoc aſſertum explicās ait ab hoc cenſu excipienda eſſe animalia, quæ in latibulis degunt, quæ totam hiemem inedia tranſigunt; cuius rei optimam rationem, & illuſtre proponit exemplum: *Quemadmodum enim (ait) contingit hominum generi ex balneo frigidæ, vt qui gracile corpus habuerint, caloremque debilem, a frigidæ lotione valde patiantur, ac refrigerentur adeo vt nequeant poſtea caloris munia integre obire; qui vero contra carnoſo corporis habitu, multoque, ac vegeto calore pollent, ijs concentratus calor, prohibituſque foras egredi maxime vireſcat, vnde promptiores ad vitæ munia euadunt; ita prorſus ab aeris hiberni frigore animalia calidiora concentrato calore, ac viuidiori reddito vberioris alimentorum copiæ indigere; quæ vero imbecillo calore conſtant, his calorem ab ambientis frigore adeo lædi, vt ferre extinguatur; quamobrem plurima ipſorum ſimilia mortuis apparent, quum ſine ſenſu, & motu in latibulis iaceant; quædam vero in hoc ipſo affectu penitus extincto calore moriuntur:* Quum autem alendi functio, quæ multiplici alimenti coctione, transmutationeque, ac excrementorum expulſione perficitur, vegeti caloris opera neceſſario indigeat; & vegetioris quam motus localis, quo nomine vel ipſe Ariſtoteles non vno in loco nutricationi præfecit calorem, quem vegetum deſignans appellauit ignem; animamque in parte nutrimenti coctioni dicata ignitam eſſe non alia de cauſſa ſcribit, quam indicaturus ad functionem alendi tum plantis, tum quoque animalibus viuido, præpotentique calore opus eſſe: quibus ergo animalibus ab hiberno frigore calor adeo labefactatur, vt pene extinctus ea non poſſit loco mouere, ſed veluti mortua in latibulis totam hiemem iacere ſinat; ille multo minus in ipſis alimentum in corporis ſubſtantiam conuertere, ac nutriendi functionem celebrare poterit: quod aperte indicat Galenus aſſerens *animalia hæc hieme latentia mortuis videri ſimilia, & ſine vllo ſenſu, aut motu,* nimirum ſine ſenſu quoque ſuctionis, & ſine motu alimenti, qui nutricatio eſt apud Ariſtotelem: Quin & aſſeuerans *quædam præ nimio frigore penitus commori;* ſi enim adeo ijs calor ab externo frigore patitur vt quibuſdam penitus extinctus mortem accerſat; proculdubio ceteris, quæ mortuorum inſtar proſtrata iacent, calor adeo labefactari dicendus eſt, vt alimenti coctioni, transmutationique, ac proinde nutricationi vires nō habeat vllo pacto ſufficientes: Galeno igitur animalia hieme latentia, iacentiaque ſemimortua ob ſummam caloris imbecillitatem, deiectionēque ab nimio frigore alendi functionem exercere nequeunt: Quum autem inter huiuſmodi animalia non ſolum bruta reperiantur, ſed ex hominum genere quoque non pauci; namque præter auiam, nutricemve Timonis, quæ quotannis hieme bimeſtre tempus Vrſarum more in Ciliciæ ſpeluncis delitescebat iacens ſemianimis vt vix ſola reſpiratione viuere dignoſceretur; etiam nunc in vlteriori Sarmatia Lucomoriæ populos totam hiemem, quæ illis ad quinque menſes producitur, quotannis iacere mortuorum, ac ſerpentium inſtar ſine ſenſu, motu, ac reſpiratione vlla frigidos, immo potius rigidos, & conglaciatos compertum habemus, vt ſatis conſtat ex ſuperioribus: Quum igitur eadem affectio in homine, atque in brutis latentibus hieme reperiri poſſit; Galeno brutis hieme latentibus interdicente nutriendi functionem ob caloris maximam eneruationem prope accedentem ad ex-

2. de an. t. 42. & 50.
De iuu. & ſen. cap. 2.
Nutricationi calore vegetiori opus eſſe, quam motui.
2. de an. t. 13.
Motus alimenti quid.
Lib. 1. c. 5.

ad extinctionem; poterimus & nos de mente, ac ex doctrina Galeni colligere diu poſſe homines ab alendi functione penitus vacare.

Operationem virtutis nutritiuæ in atrophia intermitti ex Auicennæ ſententia. Cap. XXVIII.

PRinceps Arabum Auicennas, qui ex omni antiquitate meliores Medicinæ fructus deligens, atque in vnum quaſi horreũ colligens, quæ præſertim fuſius a Galeno explicantur omni ſtudio ad breuia quædam capita redigere contendens, hac in re a Galeni, Celſiq; ſententia non deflectens decernit in atrophia partes alimento priuari, ac proinde a nutriendi munere penitus ociari, dum inquit. *Si fallat nutritiuæ facultatis operatio eo quod partibus non adueniat alimentum, atrophiam fieri:* Quum autem certum ſit diutius poſſe viuentem hominem atrophia laborare, manifeſto etiam ex Auicenna conſtet nihil impedire quominus queant homines abſolute diu multumque a nutriendi operatione vacare; quod in præſentia contendimus.

Lib. 1. f. 1. doct. 5. c. 2.

Atrophia origo ex Auicẽna.

Ariſtoteli quoque priuatum actione nutriendi hominem viuere poſſe in textu 13. libr. 2. de anima. Cap. XXIX.

HVic veritati Ariſtotelem pluribus in locis manus dediſſe compertũ habemus, quæ nobis nunc ſigillatim explicanda ſunt; atque in primis textus 13. lib. 2. de anima, vbi ſerio ex rei natura cõtemplationem propoſiti aggreſſus, *Dicamus igitur* (ait) *principium accipientes conſiderationis, determinari animatum ab inanimato ipſo viuere*. Ex quo primo dogmate cuique ſatis aperte conſtat omne animatum, quomodocunque animatum ſit, proprie vitam habere. *Multipliciter autem* (ſubdit) *ipſo viuere dicto, & ſi vnum aliquod horum inſit ſolum, viuere ipſum dicimus, vt intellectus, & ſenſus, & motus, & ſtatus ſecundum locum: adhuc autem motus ſecundum alimentum, & augumentum, & decrementum*. Quibus manifeſtũ eſt Ariſtoteli primum ſcindi ipſum viuere in varias, multiplicesque aut differentias, ſiue accidentales, ſiue ſubſtantiales, nihil in præſentia referat ad noſtrum negocium; aut ſpecies, ſiue analogas, ſiue æquiuocas, neque noſtra ſimiliter interſit; dummodo habeamus ex Ariſtotele quod vere animatum eſt, ac viuit, multifariam viuere poſſe: Deinde vero perſpicuis verbis admonet Ariſtoteles ex multis, vnde vita multiplex eſſe dicitur, non oportere plura in ſingulo viuente reperiri, ſed ſufficere vnum aliquod horum ſolũ, quodcunque illud ſit, in eo ineſſe ad hoc vt vere viuat, & proprie ſit animatum: Tandem enumerans hæc multa, quorum vnumquodque ſeorſum in aliquo exiſtens, ipſum viuere facit, ait Ariſtoteles eſſe *vt intellectus, & ſenſus, & motus, & ſtatus ſecundum locum, adhuc autem motus ſecundum alimentum, & augumentum, & decrementum*: Quibus ſiue dicamus Ariſtotelem ſignificare operationes vitæ, ſiue vt alij volunt, vitæ differentias, ſiue demum animæ facultates, quas appellant alij potentias, alij partes, alij gradus animæ, vbique ipſum comperiemus propoſito noſtro apertiſſime ſuffragari; atq; vt a primis exordiamur, ſi viuere dicuntur, quibus vnica tantum ex multis enumeratis vitæ operationibus ineſſe dicitur; ſiue illa ſolus ſit intellectus, qua viuunt Ecſtatici, ſiue ſenſus, ſiue motus, ſiue ſtatus ſecundum locum, ſiue nutricatio, ſiue augumentum, ſiue decrementum; multo magis viuere dicendi erunt ex Ariſtotele, qui ſolam nutricationem, & augumentum intermittentes intelligunt, ſentiunt, mouentur, ac diminuuntur: Et ſane deligẽdam non eſſe vnam determinate functionem ex prædictis, quæ ſola poſſit cum vita conſiſtere ad aliarum diſcrimen, vt multi accipiunt nutricationem, illud aperte demonſtrat, quod Ariſtoteles indeterminate loquitur, & promiſcue de ſingulis; ait enim, & ſi vnum aliquid horum inſit ſolum, viuere ipſum dicimus, vt intellectus, & ſenſus, & motus, & ſtatus ſecundum locum, & reliqua. Deinde vere ſi propoſitas dicamus eſſe vitæ differentias, nimirum accidentales; nam augumenti ætas vitam non variat eſſentialiter ab ea, quæ conuenit ætati decrementi: quippe Ariſtoteli mutatio pueri in virum in eodem numero ſuppoſito fit ſecundum eſſentiam nõ mutato: nec motus eſſentiam vitæ variat, quæ prius cum quiete inerat, ſiquidem homo idem numero eandem eſſentiam vitæ obtinet quieſcens, & ambulans; creſcens, conſiſtentis ætatis, & in ſenectute decreſcens; ſufficiet profecto ex Ariſtotele homini ad hoc vt viuat abſolute, ſi habuerit vitam decreſcentem, motus, ac ſtatus participẽ, ſentientem, ac intelligẽtem, etiamſi priuetur ad multum temporis vita nutricationis, & augumenti; quum ipſe vnam tantum ex his; quæcunque ſit illa, ſatis eſſe dicat ad hoc vt eam obtinens viuere dicatur. Demum ſi enumeratas putemus eſſe facultates animæ, quum certum ſit eandem numero facultatem eſſe, qua mouemur loco, & quieſcimus; eandemque pariter, qua nutrimur, augemur, ac diminuimur, ſolaque ratione diſtingui a varietate operationis, quam obit; apud eũdem etenim Ariſtotelem habemus idem alimentum ab eodem calore natiuo in virtute eiuſdem facultatis per eandem functionem, quatenus ſubſtantia eſt, alere; quatenus autem quantum eſt, augere corpus; vt apertiſſime conſtet eandem penitus facultatem eſſe, quæ nutrit, auget, ac imminuit (ſi diminutio inter animæ, vitæque functiones connumeranda ſit cum vulgo) quum itaque nunc diſtincte ſumat Ariſtoteles unamquamque facultatem ex enumeratis, neceſſario illas concipit ut ratione diſtinctas diuerſis operationibus addictas; nimirum uegetatricem ut ſolum diminuentem, ut ſolum alentem, ut inſuper augentem; ſenſitricem ut ſolum mouentem, ut ſolum quieſcere facientem, ut ſolum ſentientem, & ſic de reliquis: quare inquiens multiplici exiſtente, ac multipliciter, hoc eſt multiplicibus operationibus ſe ſe explicare ualente ſingula facultate animæ, in quocunque uel unam tãtum

Ecſtatici qua vita viuant.

1. de anima t. 107.

Eadẽ numero facultate quieſcimus, & mouemur loco.

2. de an. t. 47.

Vide 2. de vita. t. 16

3. de vita. t. 18.

ex

ex ius actionibus obeat, quæque ſit illa, ipſum pro tinus viuens futurum, atque dicendum eſſe; manifeſto conſentit Ariſtoteles poſſe hominem alias vitæ functiones edentem a nutriendi munere ociari.

Confirmatur idipſum ex eodem Ariſtotele in textu 14. eiuſdem operis. Cap. XXX.

SEd & in ſequenti contextu ad vitã neceſſarium nõ eſſe nutriendi munus euidentiſſime profitetur Ariſtoteles, dũ inquit, *Vnde & vegetabilia omnia videntur viuere; videntur enim in ſeipſis habere potentiam, & principium huiuſmodi, per quod augumentum, & decrementum ſuſcipiunt ſecundum contraria loca: non enim ſurſum quidem augentur, deorſum autem non, ſed ſimiliter in vtraque, & omnem in partem aluntur; Et viuunt ſemper quouſque poſſunt accipere alimentum:* In quibus verbis dum primo loco demonſtrat Ariſtoteles vegetabilia omnia viuere, non quia creſcant, & minuantur, & alantur in omnem partem, ſed quia in ſeipſis habent potentiam animę, quæ principium eſt augumenti, decrementi, & nutricationis; aperte nos docet ad vitam neceſſario minime requiri augumentandi, minuendi, & nutriendi functionem, ſed ſufficere principium harum operationum in actu primo corpori coniunctum: ſecus enim qui paullo ante ſibi naturam animæ ab obſcuris naturæ, nobis autem manifeſtioribus indagandam propoſuerat, immemor propoſiti a notioribus naturæ, & nobis ignotioribus viciſſim exorſus eſſet; ſiquidem potentia, quæ eſt principium augumenti, decrementi, & nutricationis, nobis ignotior eſt, & naturæ vt prior, ita quoque notior; & eo magis, quo ab eſſentia animæ re non diſtinguitur. Amplius ſi æque ad vitam neceſſaria eſt functio, atque functionis principium, vt ſine alterutro conſimiliter viui nequeat; multo equidem magis a manifeſtioribus nobis demonſtrarentur vegetabilia viuere, quia nutriantur, creſcant, & minuantur, quam quia in ſeipſis habeant principium augumenti, decrementi, & nutricationis; cur ergo qui proxime nobis promiſerat Ariſtoteles in hac re ſe a manifeſtioribus nobis progreſſurum, promiſſis non ſtetit, noſque tam cito fefellit? certe ab operationibus argumentum non petijt demonſtraturus vegetabilia viuere, nonniſi quia vitam videbat ſine augumento, decrementoque, ac citra nutricationem poſſe conſiſtere. Dum vero poſtea ſcribit *vegetabilia viuere ſemper, quouſque poſſunt accipere alimentum,* liquido & hoc ipſum teſtatur; cur enim haud inquit ea viuere ſemper, quouſque accipiunt actu alimentum, ſed quouſque poſſunt illud accipere? profecto nonniſi quia etiamſi non accipiant alimentum, & quamuis omnino a nutriendi functione ocientur, dummodo in ſeipſis potentiam illam animæ obtineant, quæ principium eſt nutricationis, ſemper proprie viuere dicuntur; quippe vita conſiſtit in participatione ſolaeius potentiæ, non autem in operatione, quæ ab huiuſmodi principio prodire poteſt. Alioquin ſi nutriendi functio ad vitam neceſſaria eſſet, cur ab ea veluti a nobis notiori, vt dudum pollicitus fuerat, non duxit argumentum hoc in loco Ariſtoteles? immo cur a potentia claritatem venatur, vnde omnis proficiſcitur obſcuritas? ratio nanque intelligendi, & cognoſcendi actus eſt Ariſtoteli, potentia vero viciſſim eiuſdem obſeruatione radix eſt occultationis, & ignorantiæ ijs rebus omnibus, quæcunque per actum dilucidari poſſunt. Et quamuis hoc proprium ſit maxime potentiæ paſſiuæ, omni tamen potentiæ abſolute conuenit in relatione ad actum ſibi proprium, in quem ſcilicet velut in finem dirigitur.

2. de an. t. 12.

Potentia ſe non diſtinguitur ab eſſentia animæ.

Potentia eſt cauſſa obſcuritatis.

9. meta. t. 20.

9. meta. t. 35.

Nutricationem in viuente intermitti poſſe Ariſtotele autore in vltimo problemate decimæ ſectionis. Cap. XXXI.

IDemmet Ariſtoteles quum 3. de partibus admoneat animalia ſanguine carentia viuere poſſe diutius truncata capite ob cauſſam alio loco expoſitam, apertum facit vltimum problema ſectionis decimæ, in quo de propoſito diſſerit, genuinum eſſe, vt nulli dubium ſit in eo contenta dogmata eſſe Ariſtotelica; inquirens igitur cur animalium alia præciſo capite, vel protinus moriuntur, vel paullo poſt, alia minime; *ac* (inquit) *ita afficiuntur, quæ ſanguine carent, exiguoque cibo contenta ſunt? quippe quæ neque continuo cibum deſiderent, neque in humore calor eorum diffundatur; quibus rebus priuatum animal ſanguine conſtans viuere nequit, illa vero ſine reſpiratione viuere multo diutius poſſunt: cauſſam cur ita alias abunde reddidimus.* Quæ quidem interpretabere, quod monet ipſemet Ariſtoteles ex ijs, quæ alibi profeſſus eſt, nimirum libello de reſpiratione, hunc in modum, vt duæ propoſiti cauſſæ afferantur ex eodem principio; quia duplex genus eſt animalium, ſanguineum aliud, & aliud ſanguinis expers; quæ vt in eo ambo conueniunt, quod tandiu viuant, quandiu animam retinent; & animam euſque retineant, quouſque calorem, qui vinculum eſt, quo anima corpori adnectitur; ſic in duobus præſertim a ſeinuicem maximopere diſſident; alterum eſt, quod exanguia pauco cibo contenta ſunt ad multum tempus; ſanguinea vero longe pluris alimenti egent; alterum eſt, quod exanguia ſine reſpiratione viuunt, ſine qua diutius viuere ſanguinea nequeunt, præſertim bene conſtituta; nam vltra modum refrigeratis nulla eſt reſpirandi neceſſitas, vt hirundinibus germanicis euenit, & Lucomoriæ populis hieme: At vtriuſque huius differentiæ rationem in textu reddit Ariſtoteles inquiens exanguia iccirco ſat habere pauci alimẽti ad multum tempus, quia continuo cibum non deſiderãt, neque in humore calor eorum diffunditur, effunditurve: quæ ita accipies, animalia ſanguinis experti a viuunt beneficio caloris, qui ſolidis ipſorũ partibus fixus eſt, ac non habent calorem vllum influentem a parte principe in vniuerſum corpus in humoribus inſidentem: At calor ſiaus ex ſe citra influentis ſocietatem mitiſſimus eſt; nam recurrente ſanguine in timore ad partes intimas, & cum eo calore influente, membra externa ſuo ſibi calore

Cap. 10.

Cap. 11.

Animaliũ duo genera.

Exãguia, & ſãguinea quo conueniãt & differant inuicem.

Exãguia cur pauco alimento diu viuãt

Animalia carentia ſanguine quo calore viuant.

Exãguia care calore influente.

Calor fixus mitiſſimus.

calore fixo aliquandiu ſufficientia temperatiſſima ſentiuntur, ac fere frigida: quæ itaque natura ſua tum ſanguine carent, tum quoque calore influente, ſolius fixi beneficio viuentia inſecta omnia, illa exiguo, debilique admodum calore pollent; qui propterea nullius indiget refrigerij ab aere inſpirato, nec fuligines tantas excitat, vt expiratione iugiter expelli debeant; paucæ nanque vim expultricem non ſtimulant ad excretionem: ſecus de ſanguineis cogites animalibus, quorum duplex calor, influens nimirum, & fixus, in qualitatem intenſam conſpirat, quæ aſſiduo fere indiget refrigerio, & adeo multas excitat fuligines, quæ iugiter naturam ſtimulent ad expulſionem:

Cur exanguia non egeant reſpiratione.

Quo factum eſt vt exanguia non indigeant reſpiratione, cuius indiga ſunt animalia ſanguinem habentia. Inſuper autem calor fixus ex ſe mitis exiſtens, minimum ſubſtantiæ corporis depaſcitur, etiam vel ad multam temporis intercapedinem; quomodo enim cito debilis ille calor ſolidam, & craſſam conſumat corporis ſubſtantiam? propterea igitur contenta poſſunt eſſe pauco cibo exanguia, & diu intermiſſam nutricationem ſuſtinere valent; neque aſſidue, ac ſtatim vnquam cibum deſiderant: Sanguinea ex aduerſo, quibus calor fixus cum diffuſo, effuſove calore in humoribus coniunctus eſt, duobus caloribus in vnum coeuntibus intenſum, facilius conſumptionem, ac diſſolutionem ſuæ ſubſtantiæ patiuntur; cui exterminio ſubſtantiæ oportet naturam occurrere pluri, & crebriori alimento, data proportione, quam in exanguibus. Hinc ſoluitur facile problema, nam animalium ſanguinea præciſo capite protinus

Cur ſanguinea præciſo capite ſtatim moriantur.

moriuntur, vel paullo poſt, nec diutius ſuperuiuunt, quia in amputatione capitis multæ, ac magnæ ſecantur venæ, vnde affatim maxima copia ſanguinis effluit, & vna cum ſanguine ſubtrahitur & omnino alimentum corpori, & calor influens, quem ſupra neceſſarium eſſe oſtendimus ad coniunctionem animæ cum corpore, atque ad omnes viuentis operationes, præſertimque ad reſpirationem, qua diutius priuata viuere nequeũt animalia ſanguinea gelu nimio non rigida: con-

Exanguia cur præciſo capite diu ſuperuiuant.

tra vero exanguia præciſo capite diutius ſuperuiuunt, quia ex vulnere affatim nihil effluit aut humoris, aut caloris ad vitam, vitæve operationes neceſſarij; ſed, quo ſolo viuunt, calore fixo firmiter hærente partibus, obtruncata ſine reſpiratione, ac ſine alendi munere diutius vitam protrahere poſſunt. Hæc omnia vero nituntur eo principio ex Ariſtotelis obſeruatione, quod promulga-

Cap. 10.

tum fuerat antea libello de reſpiratione, ſcilicet Nutritiuam animam, ſine qua ceteræ non ſunt,

Animam nutriens nõ ſine calore in corpore eſſe poteſt.

in corpore abſque naturali calore non eſſe; calorem autem vel marceſcere ob defectum alimenti, vel extingui a contraria frigiditate ambientis; celerius autem id perpeti diuulſum, quam integrum: in ſanguineis amputato capite, ſanguineque exeunte, calor influens diuellitur a fixo; quare celerrime hic marceſcit deficiente pabulo, ille vero extinguitur frigiditate ambientis; vnde protinus mors obrepit: in exanguibus vero truncatis nullo effluente calore, totus qui permanet integer in corpore diutius conſeruatur, & animam corpori conſtantius adiunctam retinet. Ex his habemus Ariſtoteli animalia exanguia poſſe diutius nutriendi functionem intermittere nonniſi quia diutius conſeruare ſibi poſſunt calorem ſuum mitem, ac blandum, etiamſi obtruncentur: Quod quidem quamuis obtruncatis animalibus ſanguineis non accidat ob rationes allatas, quas illud experimentum comprobat, quo compertum habemus etiam nunc apud nationes crudelitate barbara execrandas conſueuiſſe homines diſcindi medios, & calce, ac igne vulneri ſtatim admotis in ducta eſchara prohiberi ſanguinis profuſionem, quo miſeri buſti partes diutius in tormentis agãt, & longiorem cum morte luctam producant: animalibus tamen ſanguineis etiam integris idipſum contingere, quod exanguibus obtruncatis euenire vidimus, facile haurias ex traditis ab Ariſtotele; nimirum quia inter homines multi eſſe poſſunt, quibus calor exilis, quantum fert hominis conditio aſſidue reſpiratione temperatus adeo cõſeruatur, vt corporis ſubſtantiam vel non abſumere, vel minimum abſumere valeat; quos propterea, vt exanguia, diu ſine cibo, & intermiſſa nutriendi functione viuere dicendum ſit ad aures Ariſtotelis.

Confirmatur hominem poſſe abſque nutriendi operatione viuere ex definitionibus animæ ab Ariſtotele promulgatis. Cap. XXXII.

2. poſter. 2. 12.

QVia in poſteriori analyſi præceperat Ariſtoteles quamcunque rerum definitionem aſſignaturis nihil nobis antiquius eſſe, quam claritatem, ac euidentiam propoſiti affectare; vt quod alijs perſuaſerat ipſe confirmaret exemplo, iure in ſecundo de anima definiturus animam eſſe tum Actum primum corporis naturalis potentia vitam habentis; *t. 6.* tum Principium quo viuimus, & ſentimus, & mouemur loco, & *t. 24.* intelligimus primo, antẽ omnia monet ſe nomine *t. 3.* vitæ ſignificaturum actiones animæ vegetalis, nempe nutricationem ex ſe, augumentum, decrementumque: itaque prioris definitionis ſenſus hic erit, Anima eſt actus primus corporis habentis potentiam ſeſe nutriendi, augendi, & minuendi;

Animæ definitionũ ſenſus.

quum autem huiuſmodi corpus, cuius anima eſt actus primus, ſit vere animatum ex Ariſtotelis decreto; ſatis cuique apparere poteſt apud Ariſtote- *t. 10.* lem animato corpori neceſſariam non eſſe nutriẽdi operationem, ſed ſufficere illam habere in potentia, & proinde ipſam ab eo vel diutius intermitti poſſe. Poſterioris vero definitionis intellectus hic erit, Anima eſt principium quo primo nutrimur, & augemur, & ſentimus, & mouemur loco, & intelligimus; quum igitur anima, & animatum æque reſpiciat ſingulas vitæ operationes; cõ

Aĩa æque reſpicit oẽs vitæ functiones.

ſimiliter vt anima præditi diu poſſumus & intellectionem, & ſenſum, & motum, & augumentum intermittere; ijdem quoque a nutriendi functione diutius ociari poterimus ex Ariſtotelis doctrina.

Deducitur hoc ipſum ex trigeſimoſexto ſecundi de anima. Cap. XXXIII.

Anima vt ſit cauſſa triplici genere. *Actio eſſentiam ſequitur, & hac originem.* *Anima vt ſit finis viuentis.* *2. de gen. an. cap. 3.* *Anima vt ſit forma viuentis.* *2. phy. t. 28.* *Forma definitio explicata.* *2. de an. t. 36.* *Anima vt ſit cauſſa efficiës.*

NEque difficile hoc idem nobis erit colligere ex ijs, quæ profitetur Ariſtoteles inferius contextu trigeſimoſexto, & ſequenti; vbi ſcribitur anima viuentis corporis cauſſa eſſe, ac principium triplici modo, nempe vt finis, vt forma, vt efficiens; ſiquidem corpus viuẽs primum gignitur, deinde eſt, deinceps operatur; operatio enim vbique ſequitur eſſentiam, & eſſentia originem in noſtratibus; profecto viuentis corporis, quod generatur, anima eſt finis; eſt enim terminus ad quem tendit eius generatio, & vltimum illud bonum, gratia cuius generans ſuo munere fungitur; quam rationem finis in anima humana ſuo loco inſinuauit Ariſtoteles inquiens rationalem animam poſt omnes alias in generatione hominis fetui aduenire, quia propria cuiuſque forma eſt finis ſuæ generationis, finis autem eſt vltimum in omni motu: At vero eiuſdem viuentis corporis geniti, quod exiſtit, anima eſt forma; quum enim forma definiatur eſſe ratio eius quod quid erat eſſe, hoc eſt cauſſa interna quidditatis quantum ad eſſe, & hoc ad materiæ diſcrimen, quæ rebus cauſſa eſt vt eſſe, ac non eſſe poſſint; anima eſt cauſſa vitæ, quæ viuentibus eſſe definitur: Demum ſi corpus viuens conſideres in vltimo ſtatu, quando iam operatur, in eo anima eſt cauſa efficiens omnium operationum, ſiue illæ omni viuenti communes exiſtant, ſiue non: Ex his aperte conſtat vitam, quę ab anima veluti a forma prodit, tum præcedere omnes functiones, quæ ab anima ceu ab effectrice cauſſa proficiſcuntur in vltimo ſtatu viuentis corporis, & ſpeciatim nutricationem; tum ab illis non dependere; tum demum ipſis non indigere: quum autem priora, & independentia, & non indiga, diu eſſe poſſint ex ſe; confiteri neceſſarium ſit ex Ariſtotele, corpora viuentia, vt reliquas vitę functiones ſingulas, ita & nutriendi munus diu intermittere poſſe.

Adijcitur his definitio vita in Paruis naturalibus exarata propoſitam intermiſſionem nutricationis adſtruens. Cap. XXXIV.

De vita & mort. cap. 14. *Generatio viuentis quid ſit.* *2. de an. t. 46.* *Finis generationis eſt ipſum eſſe.*

HVc ea etiam pertinere videntur, quæ de natura vitæ in opuſculis Paruorum naturalium ab eodem Ariſtotele proponuntur; nimirum Generationem viuentis eſſe primam participationem nutritiuæ animæ cum calore, vitam autem eſſe manſionem, ſiue moram huius ipſius: Quum enim generatio viuentis tota penitus a nutricatu abſoluatur, ſiquidem non alitur Ariſtoteli niſi viuens iam ſit; nondum autem eſt dum quidpiam gignitur; quippe finis generationis eſt eſſe rei genitæ: immo quum generatio viuentis hic ab Ariſtotele ponatur in prima participatione animæ nutritiuæ ante omnem nutricationem; ſtatuens ipſemet immediate vitam eſſe manſionem, ſeu moram huius ipſius, cuius proxime dixerat generationem eſſe primam participationem, cui non videatur Ariſtoteles vitam ab omni nutriendi functione abſoluere, perinde ac generationem? nulli certe, qui mente polleat: Quum itaque vitæ natura nutricationem haud magis includat, quam generatio viuentis; dubio procul vt generatio abſque nutricatu celebrari poteſt, ſic vita etiam diu durare valet ſine alendi munere.

Ariſtoteli hoc ipſum placuiſſe in primo Magnorum Moralium. Cap. XXXV.

EVidentiorem ſane legas huiuſmodi ſententiam ex Ariſtotele in quinto primi Magnorum Moralium, vbi animam nutrientem igni comparans inquit, *Nutrientis partis animæ actio ab electione non eſt, nam in huiuſmodi parte impulſus eſſe non videtur; ſed igni videtur eſſe conſimilis, cui quicquid immerſeris, abſumet: at ſi non obieceris, ne quidem ad capiendum impellitur: ita hæc habet pars animæ, vt ſi alimentum obycias, alat; ſin minus, ne quidem ad alendum commoueatur:* Hæc Ariſtoteles; quibus apertiſſime conſtat alentem animam in homine poſſe a nutriendi officio feriari, & quidem diutius, ſi diu careat homo alimentis; haud ſecus atque ignis diu conſiſtere poteſt nihil comburens in propria ſphæra, ſi eo nihil aſcendat combuſtibile: homines quidem, & animalia multa diu viuere citra nutrimenti vllius ingeſtionem, abunde oſtenſum eſt antea; illis igitur nullum ab anima nutrice impetum, impulſumque fuiſſe ad alendum, nullamque nutricationem penitus ex hoc loco Ariſtoteleo adeo liquet, vt nihil amplius.

Hominem diutius nutricationem intermittere poſſe de mente Ariſtotelis in 5. problemate primæ ſectionis. Cap. XXXVI.

AD noſtram ſententiam confirmandam etiam problema quintum primæ ſectionis accedat, in quo hæc habentur. *Quamobrem qui vel cibo vitioſo veſcuntur, vel fame diutina laborant, pedibus intumeſcere ſoleant? an vtriſque per tabem, conſumptionemque illud accidat? tabeſcunt enim & qui eſuriunt, quia nullum penitus capiunt alimentum, & qui vitioſe veſcuntur, quia quod aſſumpſerint, perfrui nequeunt.* In hac enim ſententia, præter ea, quæ ſuperius obſeruauimus, illud nunc ad propoſitum noſtrum maximopere confert, quod ſibi proponit indagandam cauſſam Ariſtoteles, ob quam pedibus intumeſcere ſoleant tum qui diuturna fame laborant, tum etiam οἱ κακόδαλιῶττες, ſiue enim Gaza interpretens, qui vitioſo cibo veſcuntur, ſiue cum peritiſſimo Guaſtauinio, qui malo habitu ſunt, cachectæ nuncupati; quum autem experimento compertum ſit huiuſmodi tumorem pedum cum tabe, conſumptioneque ſupernarum partium omnium haud niſi multum poſt temporis interuallum cachecticis, & famelicis contingere; ſane referens hunc euẽtum vtrobique Ariſtoteles in alimenti vſum om-

Lib. 1. c. 102. *Tumor pedũ cachecticis, & famelicis ſe ſerius oritur.*

nem interdictum, aperte ſtatuit homines diu poſſe nutriendi functionem intermittere: Ac profecto quomodo clarius indicare poterat Ariſtoteles poſſe hominem diutius a nutricatione penitus ociari, quam aſſeuerans tum qui male cibo veſcuntur, malove habitu afficiuntur, iccirco intumeſcere pedibus, reliquis autem partibus cõtabeſcere, quia quod aſſumpſerint, alimento perfrui nequeunt; tum qui diuturna fame laborant, idipſum perpeti non niſi quia nullum penitus capiunt alimentum? certe nihil æque notius eſt quam ab omni nutricatione ociari, & alimento aſſumpto non perfrui, ac nullum penitus alimentum capere idem omnino ſignificare; nam eſſentia nutricationis in eo conſtituta eſt, vt viuentes alimentum capiant, captoque fruantur. Ariſtoteli ergo diu poteſt homo ſine alimento viuere, atque a nutriendi functione vacare.

Nutricationis eſſentia in quo ſit cõſtituta.

Ariſtotelem ſuppoſuiſſe, ac potius expreſſe decreuiſſe viuentia functionem alendi poſſe intermittere, quod etiam notauit Auerroes 2. de an. t. 5. Caput. XXXVII.

COronidem huic Ariſtotelicæ comprobationi textus quintus ſecundi libri de anima imponat, in quo Ariſtoteles demonſtrat animam non eſſe actum ſecundum viuentis, qui operatio eſt, ſed actum primum, ex eo quod anima æque in dormientibus atque in vigilãtibus ineſt; id enim ſupponit functiones omnes viuentis, atque adeo nutricationem in ſomno intermitti poſſe, ac propterea diu, ſiquidem ſomnus diuturnus non raro viſitur: Quinimmo idipſum expreſſe dicit mox Ariſtoteles dum vigiliam ſpeculationi, ſomnum vero *habitui non exeunti in actum* proportione reſpondere admonet: ſecus enim niſi ſomno poſſint omnes vitæ functiones, nutricatioque præſertim ociari, ex eo quod ſomno ſopiti animam habeant, colligi nunquam poterit eam eſſe actum primum, nõ autem ſecundum. Quam veritatem in commentario huius loci Auerroes ſubodoraſſe videtur, licet alendi functionem aliter quam in ſomno intermitti poſſe conſtituat: etenim conſiderans vt plurimum contingere animantia noſtratia nutriri, aliquando vero vitæ operationes omnes promiſcue intermittere poſſe; raro admodum in quibuſdam etiam nutriendi functionem ceſſare ad aliquod temporis interuallum, non ab re admonens animam nutritiuam ſæpiſſime, hoc eſt in quampluriminis viuentibus ad aliarum animarum diſcrimen ſemper operari, ac nunquam non eſſe in actu ſecundo, aliquando tamen concedit, eam quoque ab alendi munere ociari, dum ſcribit, *Anima autem nutritiua nunquam inuenitur in animalibus, niſi ſecundum poſtremam perfectionem*, hoc eſt in actu ſecundo, *niſi aliquis ponat quod ſit quidam modus animalium, qui non nutritur in aliquo tempore, ſcilicet in tempore, in quo manet in lapidibus, vt ranæ magnæ, quæ nihil theſaurizant* (ad formicarum differentiam, quæ ſibi æſtate pabulum recondunt ad hiemem) *& manent tota hieme in lapidibus; & ſimiliter plures ſerpentes: & ſecundum hoc erit hoc commune animæ ſenſibili, & nutritiuæ, eadem intentione*, ſcilicet eſſe actum primum corporis naturalis organici: quod placitum Ariſtoteli conſentaneum magis eſt aſſerenti commune hoc eſſe omni animæ, vt ſit actus primus corporis naturalis inſtrumentalis; quem actum primum ſomno, & habitui ſimilem eſſe admonet, non autem vigiliæ, ac operationi, quæ dicitur actus ſecundus. Auerroi ergo non eſt inconueniens animalium animam vegetalem a nutriendi officio per plures menſes ociari.

2. de an. com. t. 5.

2. de an. t. 7.

Marcello nutricationem in viuentibus intermitti poſſe. Cap. XXXVIII.

VEnetæ nobilitatis, idemque Latinæ philoſophiæ iubar clariſſimum Chriſtophorus Marcellus huic veritati lumen haud exiguum dediſſe videtur in grauiſſimo illo ſuo volumine de anima ſcribens, *Quum generationem vita, vitam ſequatur alitio; primum enim fetus particeps animæ gignitur, poſtea viuit, mox denique vt viuat alitur, inſtauratur, & creſcit; ſi quidem aliquandiu vita manere poteſt abſque hoc, quod viuens ſuſcipiat alimentum, non diutius tamen, quum humoris non reparati conſumptione decederet: Quocirca vt diu pro viribus maneat, atque perduret, altricem ei natura facultatem iniunxit, quæ vitam a primordijs inde aſſidue comitatur, cui ſeruiat, & veluti ſingulare præſidium opituletur; quæ item etſi (vt diximus) abſque alendi beneficio modicum manere poſſit, attamen natura ſagax vitam pariter, & alimẽtum conceſſit*, & reliqua: Quibus apertũ eſt viro doctiſſimo nutricationem ad vitæ diuturnitatẽ neceſſariã eſſe, ſimpliciter viuenti neceſſariã non eſſe; verum nos viuere poſſe modicum, & aliquandiu ab ea ociantes: hoc autẽ modicũ, & aliquandiu relatum ab egregio Philoſopho ad vniuerſum humanę vitę ſpaciũ non paucis diebus neceſſario clauditur, ſed vltra mẽſes, & annos aliquot efferri poteſt: potiſſime vero a nobis, qui non conſuetam viuendi normam contemplamur, quam forte vir eximius inſpiciebat ſtatuens alitionem ad modicum tempus intermitti poſſe: ſed conſiderantes quod raro a natura fieri poteſt, non ab re tempus ocij a nutricatu in longum extendimus: vt non immerito virum hunc præſtantiſſimum nobis conſentire dicamus, quorum ſententia ab eorum placito plane diſſentit, qui nullo caſu arbitrantur hoc vegetanti animæ poſſe contingere, vt vlla intermiſſio fiat officij.

Lib. 2. A 34.

Nutricatus ad vitæ diuturnitatẽ dũtaxat.

Laurentio Nutricationem vitæ neceſſariam non eſſe. Cap. XXXIX.

NOuiſſime autem inter neotericos celeberrimus Anatomicorum Laurentius in erudituſſima ſua hiſtoria anatomica vitam nutricationis abſolute indigam non eſſe profeſſus eſt: *Prior* (inquit) *illa fetus vita primis poſt conceptum diebus ſimpliciſſima eſt, & ſine nutricatu perficitur; Quid enim nutritione opus, vbi partium nulla exhauſtus?*

Cap. 13. lib. 2.

exhauſtus ? ipſe ſuo ſe calore, & ſpiritu inſito ſatis fouet conceptus: poſtquam vero diſcretæ ſunt, & delineatæ partes, ſtatim & nutriri, & augeri incipit Embrio. Illud quidem nos a Doctiſſimo viro accipimus vitam dari poſſe abſque nutricatu; an vero talis ſit vita fetus in vtero dum formantur organa corporis, nempe primis quadraginta diebus a conceptu, & ob rationem allatam a viro egregio, quia tunc nullus ſit partium exhauſtus, id nobis commodiori loco fuſius diſquiritur, quæ ſpeculatio huc afferenda non eſt, niſi veli vius filum methodi perturbare.

Cap. 42. & ſeqq. 56.

Colligitur forma, & idea vniuerſalis abſtinentiæ noſtrorum ieiunantium. Cap. X L.

Vide lib. 4. c. 84.

SIc ergo ex rei natura, conſentientibus, & adſtipulantibus Sapientiſſimis viris Hippocrate, Ariſtotele, Galeno, Auicenna, Celſo, Auerroe, Marcello, & Laurentio, quorum autoritate non vterer, ſi mihi apud aliquos agreſtes hæc habenda eſſet oratio; quum vero prudentiſſimis ſcripturum eſſe me ſciam, quibus iſti autores merito probantur; ex ipſis audacter, vt dicere inſtitueram, vnaque ex rei natura colligendum nobis eſt viuere poſſe homines a nutriendi munere ociantes; ac propterea noſtros abſtinentes, quibus nullum, neque externum, neque internum alimẽtum vſui eſſe antea demonſtratum eſt fuſius, ab omni penitus nutricatione deſiſtere; vt forma, & idea longi huius ieiunij vniuerſim nulla ſit alia, quam abſtinentia ab alimento externo, & interno cum intermiſſione nutricationis; quæ firmis opinor rationibus eſt nixa ſententia, quamuis illam inter eas, quas inopinabiles vulgus exiſtimat, ponendam cenſuerint viri alioquin magni nominis, quia id hominum ſermo communis vſurpat, & quidem crebro, ſine alimonia, & nutricatu animatorum noſtratium nullum viuere poſſe. Quum igitur ſummorum ſapientiæ procerum cõſenſus ſit abſque nutricatu diu viuere nos poſſe; quando illis nihil abſque ratione e rei natura deſumpta decerni vſquam conſueuit; palam eſt hoc eorum decretum legem naturæ habere non ignotam, etiamſi nondum percognitam; quam hoc opere diſquiramus.

Lib. 2.

Quotuplex, quæque ſit vniuerſalis cauſſa efficiens diuturnæ huius abſtinentiæ. Cap. XLI.

VIſa formali cauſſa ieiunij noſtrorum abſtinentium, iam nunc ad effectricem deſcendamus oportet. Qua quidem in re quum nutriendi munus multiplici functionum genere conſtet, appetitione abſentis alimenti, coctione crudi, expulſione excrementi, & conuerſione digeſti in ſubſtantiam corporis animati: quia tamen omnes huiuſmodi actiones ad inuicem ſubordinatæ ſunt, atque in vnum communem finem a natura ſunt inſtitutæ, nimirum vt auocetur calor natiuus a celeri conſumptione humidi primigenij, atque ideo animati vita cõſeruetur diutius: quod monuit nos Ariſtoteles alicubi ſcribens alimenti naturam eſſe conſeruare ſubſtantiam præſentem, non, quod vulgo dicitur, inſtaurare deperditam: proculdubio quæcunque præter vſum alimenti prohibere poterunt celerem conſumptionem humidi ſubſtantifici, ea omnia tollendo neceſſitatem nutricationis, recte ſtatui poterunt cauſſæ effectrices diuturni huius ieiunij, cuius ideam vidimus eſſe ocium a nutriendi officio: Ceterum duobus modis citra nutrimenti opem impediri poteſt calor innatus, ne cito conſumat humidum ſubſtantificum veluti ſæuus Tyrannus populum ſibi ſubditum, nempe mutando crudelem caloris Tyrannidem ſupra humorem, vel in Rempublicam (vt ita dixerim) vel in Regium dominium: in Rempublicam ſane vertetur caloris dominatus, ſi æqualibus viribus euadat cum humore: in Regium vero dominium, ſi parum ſuperet humorem viribus: ſic enim vel nihil a calore conſumetur humor; vel tarde, ac lente calor humoris ſubſtantiam in ſuum uſum quaſi uectigal conuertet: Accommodatius exemplum forte non reperias: quemadmodum enim Tyrannus aſſidua tum nocentis, tum innocentis cæde in populi deſolationem adeo inuigilat, ut niſi bello cum exteris, & aduenis iugiter occupetur, in proprios ſæuiens totam ſui gentem ſit exterminaturus; ita calor innatus pollẽs uiribus continua tum mollium, tum ſolidarum partium conſumptione in totius humidi ſubſtantifici exterminium ſuas uires adeo exercet, ut niſi ad alimentare, aduentitiumque humidum conuertatur, celeriter animati uniuerſam ſubſtantiam radicalem ſit depopulaturus: & quemadmodum Rex lente admodum e ſubditorum ſubſtantia exiguis uectigalibus decentem ſibi uictum comparat pacificum diutius Regnum gubernans, in quo non coguntur ſubditi exterorum bona ſurripere, ut dominantis auiditati quoquo pacto ſatisfaciant: ita calor proportione quadam parum excedens uiribus humorem, illum ſenſim, ac potius inſenſibiliter depaſcitur, ut hic non cogatur externa nutrimenta ingerere calori ſubminiſtranda edacitati, ſed abſque illorum uſu diutius caloris dominium, ac moderationem ſuſtinet: Ac demum uelut in Republica omnes ciues æquales ſunt, nec ullus alterius ſubſtantiam conſumit; ſic ubi calor & humor uirium æqualitatem ſortiantur, neuter alterum conſumere poterit, nec ulla neceſſitas aderit externi alimenti, quo auocetur calor a celeri conſumptione humidi. Hinc itaque duæ ſeſe nobis offerunt cauſſæ diuturni ieiunij nutricationem haud agnoſcentis, quarum altera prorſus tollat conſumptionem humidi, altera uero eam retardet, ac lentam, & inſenſilem efficiat: Age ſingulam ſeorſum contemplemur a priori exordium ſumentes.

2. de an. t. 47.

Quot modis impediatur calor ne cito abſumat humorẽ.

Vide lib. 4. cap. 35.

Quid, & quomodo radicalis humoris a calore natiuo conſumptionem penitus prohibere poſſit. Cap. XLII

QVum ſingulis elementis propria ſummaque perfectio, quæ eſt vniuerſi huius mundi conſtitutio, ab ordine illorum eſſentiali, atque ideo a naturali ſuo loco inſit, propterea fit vt eadem extra illum nonniſi vi detineantur, & ſemper in prohibentis remotionem inuigilent vniuerſa: Quare calor, ſeu ignis inſita, & naturali ſui propenſione ſurſum ſemper inhiãs in his corporibus infernis nonniſi violente retinetur; humidum autem illud eſſe, quod lentore ſuo calorem vi deorſum in miſtis quibuſlibet ceteris elementis agglutinet, tum norunt omnes, tum fuſe nobis eſt alibi demonſtratum: Ceterum & illud vetus eſt, calidum, & humidum eſſe agentia naturalia, quorum commune eſt vt omni conatu ſemper illud extirpare contendant, quod ſibi impedimento eſt ne propriam perfectionem conſequantur. Verum agentia phyſica, vt cetera omnia illud neceſſario patiuntur, quod niſi vires habeant ſupra reſiſtentiam paſſi nunquam intẽtum conſequi valeant; nam æque vnicuique a natura inſita eſt vis deſtruendi, ac tollendi id, quo impeditur ne proprium finem aſſequatur, & reſiſtendi ei, a quo damno afficitur; qua in re illa ſuo fine potiri valebunt, quæ vires ad operandum validas, & efficaces obtinuerint; quum ergo duo inuicem opponi queant in pugnam tendentia viribus tum æqualibus, tum inæqualibus; profecto quemadmodum viribus exiſtentibus inæqualibus, oportet alterum alteri ſuccumbere; ita viribus æqualibus altercantibus alterum alterius actioni penitus reſiſtere opus eſt, ac vtrumque ociari, aut ad ſummum æque fatigari, neutrum tamen ab alio ſuperari neceſſe eſt: Quare ſi calor humori permiſceatur in viuente viribus æqualibus, vt quantam vim obtineat calor deſtruendi humorem, tantundem ad amuſſim roboris ſortiatur humor reſiſtendi prorſum caloris actiuitati, ijs ita permanentibus nunquam fieri poterit vt alterum ab altero deſtruatur: Hac ſola ratione plurimi e Platonicis exiſtimantes cæleſtia corpora conſtituta eſſe ex quatuor elementis, vt animalia noſtratia; cælos tamen nec alimentis indigere, nec interitui ſubiacere dicunt; quia in cælo elemẽtorum omnium æqualis eſt poteſtas; vnde alterum ab altero corrumpi, & conſumi non poteſt; quum ad eorum conſumptionem neceſſario aut occurratur alimẽtis; aut ſubſequatur interitus: Certe vt ego non dixero cælos ideo non ali, nec mori, quia æquali elementorum vi conſtituantur; ita equidem affirmauero, ſi cælum æqualibus elementorum virtutibus conſtet, propterea nullo vnquam alimento ei opus futurum; interitum attamen ab externo, ſi non ab interno agente illi euenturum; tum quia omne miſtum corruptioni obnoxium eſt; tũ quia igne ſubdito cælum conflagrari poſſet, aut intimus eius calor ſupra vires aliorum elementorum tanquam a cognati adiectione vigorari; vnde interitus occaſio. Itaque in nobis etiam ſi caloris virtus humoris vigori penitus ęquipolleat, neutrum alterum conſumere valebit; quocirca in adultis potiſſimum nulla ingruet alẽdi neceſſitas; immo ſublato nutricationis fine, qui eſt auocatio caloris a conſumptione humidi, munus ipſum alendi ceſſare oportebit. Dixi conſulto in adultis, namque in nuper orto viuente, quia corpus non obtinuit ab initio iuſtam partium magnitudinem, quæ neceſſaria eſt ad exacte obeundas vitæ operationes, ideo augeri corpus oportet, atque nutriri vt augeatur; quod nos aperte docuit Ariſtoteles non vno in loco,

Calor quo detineatur in miſtis.

Lib. de vita.

Naturale agens vbique conſumere tentat id a quo prohibetur perfici.

Cur Platonicis cælum ex elementis conſtans non corrũpatur, nec alatur.

3. de an. t. 59.

2. de gen. an. cap. 1.

Quotuplex eſſe poſſit æqualitas in miſto. Caput XLIII.

QVoniam vero multæ poſſunt in miſto calidi, & humidi æqualitates conſiderari, quæ noſtri huius obiecti cauſſæ aſſignari nequeunt; ad exactam propoſiti theoriam breuiter nobis ex rei natura inueſtigandæ ſunt omnes, & ab eà diſcernendæ, in quam velut in cauſſam admirabile abſtinentium noſtrorum ieiunium referendum eſſe putamus. Porro multa quum ſint in miſto, quæ tum æqualitatis, tum etiam inæqualitatis cauſſæ ſtatui poſſunt; multifariam inde miſtum æqualem, aut inæqualem naturam adipiſci valet; quæ quidem æqualitatum genera vt ex reipſa pateant, ſciendum eſt vniuerſam miſti naturam ab elementis pendere; in elementis autem ſingulis tum ſubſtantiam, tum vires, tum demum opera conſiderare poſſumus veluti tres fontes variarum æqualitatum in miſto. Sane ab elementorum ſubſtantia miſtum æqualitatẽ conſtitutionis nanciſcitur; ab eorundẽ viribus æqualitatem obtinet temperamenti; ab operibus autẽ ſortitur æqualitatem caloris natiui, & humoris primigenij, ſeu radicalis nũcupati; prima etenim opera, quæ ab elementis in miſto fiunt, vbiq; ſunt calor innatus, & humor radicalis; tria vero hæc æqualitatum genera maxime ab inuicem diſſident tum origine, tum eſſentia, tum etiam quantitate.

Vniuerſa miſti natura vnde pendeat.

Ab elemẽtis quot & quas miſtũ habeat ęqualitates.

Prima opera in miſto ab elementis facta, quæ ſint.

De differentia originis æqualitatum miſti, deque origine radicalis humoris. Cap. XLIIII.

QVum autẽ in origine cuiuſque rei duo præcipua ſpectari valeant, nimirum ordo progreſſus, & ſuppoſitum, ex quo prodeunt quæcunque oriri dicuntur; profecto in his vtriſque diſſident ab inuicem origine propoſitæ ſpecies æqualitatum; ordine quidem in primis, quia quum vbique prior ſit ſubſtantia viribus, & vires præcedant opera; nanque opera ſunt virium effectus, & vires ſunt qualitates ſubſtantiæ; miſtum ab elementis acquirit æqualitatẽ, vel inæqualitatem primo ſubſtantiæ, ſeu conſtitutionis; deinde virium, ſeu temperamenti; deinceps operum, ſeu natiui caloris & radicalis humoris: Suppoſito vero poſtea differunt, ex quo ducunt originem huiuſmodi æqualitates, quoniam calor

Subſtãtia prior viribus.

Calor innatus qd. innatus nihil reuera eſt aliud, quam illud, quod in temperamento eſt ſummum, ac flos, omnia regens vt quinta qualitas, in qua eminentiori quodam modo reliquæ contineantur: *Humor radicalis vnde naſcatur in miſto.* humor autem primigenius ita ſe habet ad corpora elementorum in miſto, veluti ſe habere diximus calorem innatum ad eorundem formas, ſeu vires in miſti temperamento; quare naſcetur ex miſtione corporum: hæc igitur in miſti conſtitutione ſeries eſt operum naturæ, quæ vbique a materia ad formã progredi conſueuit, *Series operum naturæ in miſti conſtitutione.* vt primum miſceantur elementorum corpora, vnde prima æqualitas conſtitutionis, & humor primigenius exoritur; deinde confunduntur elementorum vires, ſeu formæ (hæ nanque nonniſi ad miſtionem corporum confundi poſſunt, quum illis inſint inſeparabiliter) vnde ſecunda æqualitas temperamenti, & calor natiuus enaſcitur; demum vero coniunguntur calor innatus, & humor primigenius; quorum vnio eſt vltimum miſti complementum; nondum enim miſtum genitum eſſe dicendum eſt, *Miſtum quando genitum eſſe dicatur.* quouſque poſt corporum, & formarum elementorum coniunctionem ſeorſum, ſimul iungantur eorundem opera prima ſub ſpecie calidi, & humidi natiui. Sic ergo differũt tres æqualitates enumeratæ quoad originem.

Differentia eſſentiæ trium æqualitatum propoſitarum; & eſſentia natiui caloris, humidique radicalis explicatur. Cap. XLV.

EX his haud erit difficile venari diſcrimen eſſentiæ, quod intereſt inter propoſitas æqualitates; quum certum ſit primam ęqualitatem conſtitutionis conſiſtere in pari participatione corporum elementarium; ſecundam vero æqualitatem virtutum, ac temperamenti reſidere in pari participatione primarum qualitatum, & reſpicere formas elementorum; tertiam demum æqualitatem operum contineri in pari participatione humidi radicalis, & calidi naturalis: Et ſane alia eſt eſſentia corporum elementorum, alia qualitatum, & alia calidi, humidique natiui; quum corpora ſint vt materia, qualitates vt forma, calidum & humidum obtineant in ſe prima miſtionis fundamenta; *Calor innatus ſimplex qualitas non eſt.* ſi quidem calor innatus ſimplex qualitas non eſt, ſed idea, & veluti extractum temperamenti; *Humor primigenius ſimplex elementum non eſt.* humor primigenius item ſimplex elementum non eſt, ſed veluti quinta quędam eſſentia, & veluti flos, & omnino apex ſubſtantiæ elementorum, vt nuper oſtendimus; quare prima æqualitas eſt ſimplicium corporum in materia miſti; ſecunda eſt æqualitas ſimplicium qualitatum, ſeu formarum in temperamento; tertia demum eſt æqualitas ſupremæ naturæ (vt ita loquar) & apicis, τῆς ἀκμῆς proximę materiæ, ac temperamenti in toto miſto; quamobrem quantum diſtat miſtum a ſimplici, tantundem diſſidet eſſentia æqualitatis calidi, & humidi natiui in toto miſto ab eſſentia æqualitatis tũ qualitatum, ſeu formarum in temperamẽto, tum ſubſtantiarum elementorum in proxima miſti materia; nam elementorum tum ſubſtantiæ, tum formæ ſimplices ſunt; calidi vero, & humidi natiui ſubſtantia miſta eſt, non ſecus atque temperamentum, & materia vltima miſti; quippe calor innatus temperamenti eſt apex, radicalis autem humor eſt flos materiæ proximæ miſti: Quãtum vero diſtat forma a materia, tantundem eſſentia æqualitatis qualitatum in temperamento diſſidet ab eſſentia æqualitatis corporum ſimpliciũ in vltima miſti materia; quandoquidem ſimplicia corpora ſunt proxima miſti materia, qualitates vero temperamentum conſtituunt, quod eſt forma miſti. Sic differunt propoſita tria æqualitatum genera quoad eſſentiam.

Diſcrimen trium earundem æqualitatum ratione quantitatis diſcretæ; vnde innumeræ ſpecies temperamentorum, & miſtorum æqualium innoteſcunt; a quibus ſeiungitur æqualitas caloris natiui, & humoris primigenij, ſeu radicalis. Cap. XLVI.

SEd in his æqualitatibus alia multa diſcrimina reperias penes quantitatem tum continuam, quæ reſpicit varietatem durationis, tum quoque diſcretam, quæ reſpicit ſpecierum multitudinem; atque vt ab hac exordiamur, prima æqualitas corporum ſimplicium in materia miſti tres primas continet differentias, ſeu ſpecies; prima eſt æqualitas omnium elementorum, *Species æqualitatis elemẽtorum in miſto.* ignis nempe, aquæ, aeris, & terræ; qua præditum miſtum vulgo nuncupatur æquale ad pondus, quod an reperiatur, vel dari valeat in rerum natura, nec ne, magna lis eſt inter ſapientes; negat apud Auicennam Sapientiſſimus Coſtæus; adſtruit politiſſimus Fernelius; *3. phyſ. diſq. c. 1. 3. phyſiol. c. 4. & 7.* nos id nunc diſquirere non duximus operæ precium; Secunda ſpecies eſt æqualitas trium tantum elementorum ad inuicem quatuor differentias continens, nimirum æqualitatem ignis, aeris, & aquæ; ignis, aeris, & terræ; ignis, aquæ, & terræ; aeris, aquæ, ac terræ, reliquo elemento vbique vel excedente, vel deficiente; quæ quidem æqualitas reperiri poteſt, ac diutius in miſto durare: Tertia ſpecies eſt duorum æqualium tum comparando vnum ſimplex alteri, vt ignem aeri, aerem aquę, aquam terræ, terram igni, ignem aquæ, aerem terræ, alterutro aliorum elementorum vbique vel excedente, vel deficiente; quæ ſunt ſex ſpecies non raro in miſtis contingentes; tum conferendo vnum ſimplex cum tribus alijs vna ſumptis ſub ratione vnius miſti, vt ignem cum aere, aqua, & terra in miſto a prædominio igneo; aerem cum igne, aqua, & terra in aereo; aquam cum igne, aere, ac terra in aqueo; terram cum aqua, aere, & igne in terreo miſto; quę ſunt ſpecies quatuor: tum comparando conſimiliter vnum elementũ in miſto cum duobus alijs ſub ratione vnius, vt ignem cum aere & aqua, vel aere & terra, vel terra & aqua; aerem cum igne & aqua, vel igne ac terra, vel aqua & terra; aquam cum igne & aere, vel aere & terra, vel terra & igne; terram cum igne & aere, vel aere & aqua, vel aqua & igne; quę ſunt ſpecies itidem ſubalternę duodecim; in quarum ſingula pro exceſſu, vel defectu

elementi inęqualis geminatur numerus ſpecierum inferiorum: quas nihil prohibet in rerum natura conſiſtere. Secundę vero ęqualitatis formarum, ſeu qualitatum in temperamento numerantur tria itidem ſumma genera; primum genus eſt temperamentum, in quo æqualis eſt gradus omnium qualitatum primarum, quod vulgo ad pondus æquale quoque nuncupant, licet minus proprie; de quo an reperiri poſſit in corpore naturali non minor controuerſia eſt inter viros clariſſimos, quam de corporum æqualitate huic proportionata; adſtruit Galenus, quem ſequitur Fernelius, & alij plurimi; deſtruit Auerroes, Auicēna, & Arabum quiſque ſequax; Quam litem noſtra non intereſt hoc in loco dirimere: Alterum genus eſt temperamenti, in quo tres tantum qualitates æquantur, nimirum vel calidum, frigidum, ſiccum, exuperante, deficienteve humido; vel frigidum, ſiccum, & humidum; vel calidum, frigidum, & humidum; vel calidum, humidum, & ſiccum, reſidua vbique deficiente, exuperanteve qualitate; quæ temperamenti æqualitates omnes, obſtante nemine, reperiuntur paſſim: Sed tertium genus eſt temperamentum, in quo vnica, eademque ſimplex qualitas æquipollet tum duabus alijs ſimul velut vnam conſideratis, tum tribus eodem modo ſimul acceptis ſub ratione vnius compoſitæ qualitatis; duabus quidem, vt calidum frigido, & humido, aut frigido, & ſicco, aut humido & ſicco; frigidum calido & humido, aut calido & ſicco, aut humido & ſicco; humidum calido & ſicco, aut frigido & ſicco, aut calido & frigido; ſiccum humido & calido, aut humido & frigido, aut frigido & calido ſimul iunctis in vnam qualitatem compoſitam, reliqua ſimplici extra æqualitatem exuperante, ſiue deficiente: tribus autem in vnam qualitatem coeuntibus reliqua ſimplex æqualis eſſe poteſt, vt calidum frigido, humido, & ſicco; quæ æqualiter perſimilis eſt æqualitati caloris natiui & humidi radicalis; frigidum calido, humido, & ſicco; humidum frigido, calido, & ſicco; ſiccum frigido, humido, & calido; quas æqualitates paſſim reperiri nemo ambigit: Tertiæ demum æqualitatis vna tantummodo ſpecies inuenitur, quum duæ ſolum ſint res comparandæ, calor naturalis, & radicalis humor; quum autem in humore tum ſubſtantiam, ſeu corpulentiam; tum quoque vires animaduertere liceat; in calore vero nulla corpulentia, ſed ſolæ vires comperiantur; ſiue enim calor dicatur eſſe ſimplex qualitas in temperamento, ſiue temperamenti extractum, & veluti quinta eſſentia, is nihil eſt aliud quam mera qualitas, cuius nulla eſt ſubſtantia, nullave corpulentia; quamobrem vna tantum æqualitate ad vires perfrui poterunt calor, & humor: bene verum eſt huiuſmodi æqualitatem virium niti & copia vtriuſque proportionata, & corpulentia, viſciditateque humoris; plurimus enim humor, & viſcidus ea proportione calori aſſociari poteſt, vt vires reſiſtendi habeat ęquales viribus caloris actuoſis; calori autem copia ineſt per accidens ad quantitatem ſubiectę materię, nempe ſpirituū, & elementorum calidorum in temperamento: ſed ęqualitas hęc virium caloris, & humoris, vndecunque ſit, eſſe poteſt tum quoad gradus, ſiue vt vulgo dicitur, quoad pondus; tum etiam quoad iuſtitiam, nimirum cum paruo exceſſu caloris; iuſtum eſt etenim calorem, cuius officium eſt continere humorem in miſto ne diffluat, & inſeruire omnibus vitę muneribus, iuſtum eſt inquam calorem neſcioquid roboris vltra vires humoris in ſano viuente obtinere. Tot ergo ſunt ęqualitatum propoſitarum ſpecies.

2. coll. vlt. & 12. meta. t. com. 23.

lib. 1. f. 1. Doct. 3. cap. 1.

Diſcrimē caloris & humoris.

Differentia promulgatarum ſpecierum æqualitatis penes durationem. Cap. XLVII.

EArundem vero non multo minor eſt durationis varietas; nam prima ęqualitas omnium corporum ſimplicium in miſto ad pondus cognominata conſentientibus plurimis ac fere omnibus aut non datur in natura rerum, aut citiſſime deſinit, breuique temporis tractu quaſi momentanea oritur, & occidit: Æqualitas trium elementorum in materia miſti cum quarto excedente, aut deficiente permittitur, & longiuſcula conceditur; idemque iudicium eſto de duorum æqualitate; ſed ęqualitas vnius ad duo ſimul iuncta, vel ad tria in vnum ſumpta & frequentiſſima eſt, & diuturno temporis tractu perdurare cernitur. Conſimiliter ęqualitas qualitatum omnium aut non reperitur, potiſſimum in viuente corpore, aut ſenſibili tempore non durat: Æqualitas trium qualitatum quarta excedente, vel deficiente, frequentior eſt, ac diuturnior: Æqualitas vero vnius ad vnam, vel ad plures ſub ratione vnius conſideratas paſſim obſeruatur, & in longum tempus producitur. Æqualitas demum caloris natiui, & radicalis humoris quoad iuſtitiam, nemine diſcrepante, paſſim, & pręcipue in ſano viuente reperiri poteſt, & longo tempore in miſtis conſeruari: Eorundem vero, caloris nēpe, ac humoris natiui ęqualitas quoad gradum, nullo prohibente, inueniri valet etiam intra ſanitatis aream, & longiori tempore conſiſtere in viuente. Sed hac de re mox ſuo loco fuſius pertractabimus. Cap. 49. 50.

Quæ ſit æqualitas impediens conſumptionem humoris radicalis a calore natiuo. Cap. XLVIII.

QVum alia longe menſura ſit corporum, & qualitatum in elementis; nam ignis etiā minoris magnitudinis aerem, & aquam virtutis efficacia longe ſuperet: proinde fit vt in primo ęqualitatum genere actiones inter ęqualia non tollantur; ignis enim non agit quatenus ignis, ſed quatenus calidus Ariſtoteli; quare miſtum ex ęquali portione ſinguli elementi calidum erit a prædominio; quippe calor actuoſiſſima qualitatum eſt; ac in tali miſto proprie ad pondus ęquali calor humidum cōſumet. In ſecundo autem æqualitatis genere, quod pertinet ad ſolius temperamenti qualitates, ſi quidē quæuis æqualitatis ſpecies actionem tollit; eam

Actio quo eſſe poſſit inter æqualia.

De gen. & cor. c. 4.

Miſtum æquale ad pondus eſſe a prædominio calidum.

tantum-

tantummodo tollit, quæ inter qualitates eſt, intacta ſubſtantia corporis: nam temperamentum in ſui conſtitutione, ac natura corpus non includit, ſed eſt mera forma ex puris qualitatibus, ſeu differentijs in unum coeuntibus coagmentata: uerum & huiuſmodi actionem non omnem tollit æqualitas formarum in temperamento; non enim eam actionem inter qualitates, quæ fit citra interitum alterius: nam uires æquales inuicem pugnantes ſeſe mutuo infringunt, nulla tamen alteram ſuperante, quod accidit in lucta inæqualium: quis non uideat aquam frigidiſſimam, & calidiſſimam pari portione, & æquali gradu ſibi inuicem refrangere uires, atque ad teporem redigere? quis neſciat æqualium uirium athletas diuturna pugna delaſſari ambos neutro aduerſariũ uincente? Immo uero quis non animaduertit animal a ſeipſo moueri? etſi enim anima ſit principiũ quo mouet, & corpus quo mouetur; agens tamen adæquatum, & omnino principium quod mouet eſt totum animal, & idipſum eſt principium quod mouetur; quum autem idem ſibi ipſi varias non habeat vires, & nulla ratione inæquales; iam inter quæ nulla eſt virium inæqualitas, vel inſenſilis, aperte actio concedenda eſt; quando ambulans homo ipſe ſeipſum moueat; & a ſemetipſo repatiens fatigetur. Quum itaque radicalis humor, qui a calore conſumitur, & cuius conſumptioni alimentorum interuentu conſulitur, corpoream naturam obtineat, ſitque miſti corporis materia vltima; vt nuper explicauimus; quumque natiuus calor non ſit vnica tẽperamenti qualitas ſimplex, ſed totius temperamenti flos, & apex; liquido iam conſtat in ſecundo æqualitatis genere nullã reperiri ſpeciem, cuius merito actio caloris in humidum tollatur, aut humidi a calore conſumptio impediatur: Relinquitur neceſſario vt in tertio genere caloris natiui, & humidi radicalis æqualitas ea ſit, ob quam contingat humidũ a calore non conſumi; quod ita ex rei natura diſtinctius explicatur; conſumptio nanque humidi a calore non fit, niſi calor habuerit vires quam humidum robuſtiores; æqualibus enim vtriuſque viribus exiſtentibus, ſane quantum vi propria tentabit calor humidum conſumere, quo prohibetur aſcendere; tantundem reſiſtet humor pro ſui conſeruatione caloris actioni; neutro alterum ſuperante, neque caloris extinctio, aut marcor, ab humido; neque humidi a calore conſumptio continget: Sed quum in hac humidi, & caloris naturalis æqualitate duplex connumeretur ſpecies, nimirũ quoad gradum, ſiue quoad pondus, vt vulgo dicitur, & quoad iuſtitiam, in qua ponebamus tantillum caloris excedentis; nemini dubium eſt in caloris, & humidi æqualitate ad iuſtitiam poſſe humidum a calore abſumi, quamuis lente admodum; eam vero æqualitatem, in qua nihil penitus humidi a calore conſumitur, eſſe ad gradum, quam minus proprie nuncupant ad pondus.

Calor natiuus, ſeu temperamentum corpus nõ eſt.

Virium æqualium quæ actio eſſe poſſit ad inuicẽ.

Radicalis humor corpus eſt.

Calor natiuus non eſt vnica temperamẽti qualitas ſimplex.

In miſto æquali ad iuſtitiam calor humidum conſumit.

Aequalitatem caloris natiui, & humidi radicalis quoad gradum virtutis in homine reperiri poſſe.

Cap. XLIX.

HVIuſmodi vero æqualitatem caloris naturalis, & humidi radicalis quoad gradum virtutis in homine reperiri poſſe, multa ſunt, quæ ſuadeant ex natura rei ducta argumenta; & illud in primis; quod calor naturalis quum nihil aliud ſit reuera quam temperamentum, aut quod in temperamento eſt optimum, aut ad ſummum pars temperamenti præcipua; radicalis autem humor nihil aliud reipſa quam proxima, ſiue vltima miſti materia, vel eius materiæ ſummum; profecto calor innatus ad ſubſtantificum humorem non niſi vt ad materiam forma ſeſe habere poteſt; quando temperamentum eſt propria forma miſti: Quum autem vbique natura materiam formæ aſſociandam apparare ſoleat; quo melius in vnam ſubſtantiam coire poſſint, nec vnquam valde diſcrepantes iungat, nec promiſcue quaſlibet, quod monuit nos Ariſtoteles alicubi ſtatuens ad aliam formam eſſe aliam materiam a natura inſtitutam: plane ſtatuendum eſt non repugnare, ſed maxime conſentaneum eſſe naturæ operibus, legibuſque, & rationi formam ſuæ materiæ proportionatam eſſe quam maxime fieri poteſt, ac præſertim quoad uires: ita ergo calor inſitus in uiuente homine uiribus æquipollere poteſt humido radicali. Deinde uero natura nihil generat illico deſtruendum, ex obſeruatione Ariſtotelis, ſed ſuorum effectuum omnium conſeruationi ſummopere incumbit: at in homine calorẽ natiuum uires æquales ad gradum habere cum humido radicali maxime confert ad hominis cõſeruationem; ſiquidem fere ſolis externis iniurijs, ac certe paucioribus de cauſſis occumbere poſſunt, quibus caloris & humoris uires ſunt æquales: in his enim neque calor humidum cõſumit, neque humor calorem ſuffocat, aut extinguit: quibus autem caloris & humoris uires inæquales contigere, his & ab externis, & ab internis principijs imminet interitus: itaque decebat maxime naturam niuentia conſtituiſſe calore, ac humore uirium æqualium: ſed quia ob alios uſus, nimirum ob augumẽtum, & generationem, caloris vigore uegetiore opus erat: durationi cõſuluit alimentis: quoniam uero uiuere poteſt homo abſque eo quod augeatur, aut generet, quin etiam citra nutricationem, ut fuſe antea demonſtrauimus: plane iam conſtat hominem habere poſſe humorem & calorem naturalem æquali gradu uirtutis. Deinceps forma ſuapte natura non debet deſtruere ſuam materiã, ſed perficere ſemper; nam forma omnis eſt actus, & omnino perfectio ſuæ materiæ, adeo ut uel ipſe ignis rerum omnium uoraciſſimus materiam propriam non abſumat, ſed perficiat; abſumat autem alienam ſolum, quæ propriæ aliquando admiſcetur, & adiungitur: Sin uero forma quæpiam propriam materam ſæua corrumpat, hoc eſt per accidens aliquod, quodcunque ſit illud: ſed omne accidens, potiſſimum ſeparabile nuncpatum,

poteſt

Temperamentum eſt forma miſti.

2. phy. t. 26.

8. phy. t. 63.

Natura nihil generat illico deſtruẽdum.

Qui externis iniurijs ſoli obnoxij ſint

Cur natura non cõſtituit in omnibus calorẽ humori virium æqualem.

cap. 17. et ſequent.

Forma vt poſſit ſuã materiã corrumpere.

poteſt abeſſe; calor itaque natiuus, qui eſt forma humoris radicalis, hunc ſuapte natura perficere, ac fouere debet, ac proinde ſupra ipſum vires corruptiuas non habere, niſi per accidens; ceterum hoc accidens eſt augumentum viuentis, & propagatio ſobolis; quæ quum poſſint a multis indiuiduis impune abeſſe, illis profecto contingere poterit calor naturalis, & radicalis humor viribus in gradu æqualibus. Demum experimento compertum habemus pleroſque homines calorem habere valentiorem, cui humidum non habet vim reſiſtendi, atque ideo in ipſis a calore humidum abſumi; alios nouimus, in quibus caloris vires longe cedant viribus humoris, vt eorum calor viciſſim ab humore ſuffocatus extinguatur: ſed Ariſtoteles non vno in loco apertiſſime ſtatuit in omni re continua, & diuiſibili aliud plus, aliud minus, aliud æquale accipi, ac reperiri poſſe: quin & alibi ſcribit, in quacunque actione eſt plus, & minus, in eadem eſſe æquum neceſſe eſt: ſed & vulgata eſt dignitas, Quocunque datur magis, & minus, eidē reperiri æquale: vnde colligendum neceſſario ſit in humano corpore, cui vires caloris excedere poſſunt vires humoris, & viciſſim ijs cedere, reperiri poſſe calorem, & humorem viribus æqualibus. Addere liceat negaturum neminem in humano corpore adeo multum, adeoque viſcidum humorem inueniri poſſe, qui viribus pauci caloris quantumuis vegeti plane reſiſtere valeat.

2. ethic. c. 6.
2. [?] eadem. c. 5.
Vbicunque plus, & minus eſt, ibi & æquale datur.
5. ethic. c. 3.

Aequalitatem virium caloris, & humoris naturalis in homine diu ſeruari poſſe. Cap. L.

QVibuſcunque vero huiuſmodi caloris & humidi naturalis virium æqualitas contigerit, in illis ea diutius conſeruari poteſt, quia ſublata caloris in humorē actione, illorum æqualitatem per ſe deſtruere nequeūt niſi extrinſecus occurſantia, quibus vel augeatur, vel imminuatur vis alterius eorum: ceterum in abſtinentibus ab omni cibo nihil eſt extrinſecus accedens, quod valeat hanc humoris & caloris æqualitatem deſtruere, quam aut aer inſpiratus, aut potus aquæ, ſeu vini, quo nonnullos abſtinentium vſos fuiſſe ſcribitur in hiſtorijs; aut agitatio corporis nimia; aut animi paſſiones vehementes, aut alia multa, quæ tamen omnia redigi poſſunt ad duo ſumma genera, nimirum ad ineuitabilia, ſeu neceſſaria, cuiuſmodi ſunt aeris inſpiratio, & potus; atque ad euitabilia, ſeu non neceſſaria, veluti ſunt motus vehementior, æſtus ambientis nimius, & id generis plurima: ſi ſpectes hæc vltima, quum ſine his homines diu conſiſtere poſſint, diu quoque humidi & calidi naturalis vires æquales ſibi conſeruare poterunt: ſin autem conſideres priora illa, quod quidem pertinet ad potum, dicere primum liceat ab eo quoque abſtinuiſſe multos ieiunantium commemoratorum; vt hinc appareat eos ſaltem calidi & humidi natiui æqualitatem quoad vires diu retinere potuiſſe, quod ſatis eſt ad confirmandum poſſe homines ſemel acquiſitam æqualitatem virium caloris, & humoris diutius conſeruare; dicere deinde poſſis vſu aquę, ac vini lymphati abſtinentes diu conſeruare potuiſſe hanc æqualitatem, non ipſam demoliri debuiſſe; nanque a motu etſi non adeo vehementi, & a loquutione, ac reſpiratione calor excandeſcens aliquantiſper, partiumque ſubſtantia incipiens exſiccari, ad priſtinum ſtatum a potione frigidi, & humidi liquoris, tanquam a medicamento reduci, & in virium æqualitate diutius contineri probabile eſt. Adijciendum his eſt exiguam illam potionem vim non habuiſſe immutandi aut calorem, cuius vis eſt actuoſior; aut humorem, cuius ſubſtātia ſolida eſt admodum; vt nonniſi poſt multum temporis eo potu illorum æqualitas turbari potuerit. Nec prætereundum eſt quod potu hauriebatur ab abſtinentibus, ijs non diffuſum fuiſſe in vniuerſum corporis habitum non ſolum quoniam aqua non eſt alendo corpori, quum alimentum ſolum per totum corpus ferri queat; verum etiam quia & vinum in ijs, quorum ob calidi & humidi æqualitatem nulla eſt nutricatio, nullaque nutriendi neceſſitas, non debet in partes corporis omnes influere: quare neque huiuſmodi potione potuit caloris naturalis, & humidi radicalis æqualitas virium tolli; quum vterque horum, quo de agimus, calor, & humor naturalis vniuerſum in corpus extendatur. Quantum vero pertinet ad aerem inſpiratum, duobus præſertim ex propoſitis circa potum argumentis aſſerendum eſt eum non poſſe dirimere hanc virium æqualitatem in calido & humido naturali; nimirum quia & reſpiratione conſeruatur calor in eodem ſtatu, quum refrigerio aeris ad mediocritatem redigatur, a qua multis de cauſſis ſenſim abduci poteſt: & adeo mites obtinet qualitates, tenuemque ſubſtantiam aer, vt neque calorem valde alterare, neque radicalem humorem ſolidiuſculum ſenſibiliter immutare valeat, niſi poſt multum tempus. Sed & illud omittendum non eſt abſtinentium nonnullos vt ſine alimento, ita ſine reſpiratione vixiſſe; ſic hyſtericę mulieres, ſic Pamphilus ille Platonicus, ſic Lucomoriæ populi, ſic in brutorum genere Germanicæ hirundines hieme ſub aquis latentes. Ita ergo caloris natiui, & humoris radicalis æqualitas quoad vires ſemel in humano corpore vndecunque progenita, nulla cauſſa eam ſtatum demoliente, diutius conſeruari poteſt.

lib. 2.

Quomodo æqualitas virium caloris natiui, & humidi radicalis ſit cauſſa diuturni ieiunij. Cap. LI.

QVibuſcunque vero, & quandiu contigerit caloris natiui, & radicalis humoris viriū æqualitas; ijs plane, ac tandiu neque humor calorem aut extinguet, aut ſuffocabit; neque calor humorem conſumere tentabit; quippe actiones huiuſmodi vbique ſunt agentis robuſtioris erga debilius: Quibuſcunque autem, & quandiu nulla fit humoris a calore conſumptio, ijs, ac tādiu nulla ingruit neceſſitas prorogandi vitam, & conſeruandi propriam ſubſtantiam, auocando calorem natiuum a celeri deſtructione radicalis humoris, vel ſi cum vulgo placet, reſtaurando effluxam corporis ſubſtantiam alimento.

mentorum affluxu, & nutricationis beneficio: quum autem conſeruare diu ſubſtantiam viuentis auocando calorem a celeri conſumptione humidi radicalis, ſiue quod vulgo dicitur, inſtaurando deperditum, ſit finis alimenti, & nutricatus *2.de an.t. 47.* Ariſtotelis teſtimonio; quumque hominem caloris, & humoris vires æquales habentem nulla cogat neceſſitas, nullaque vrgeat occaſio, vel ratio aut auocandi calorem ab humidi exterminio, aut reſtaurandi quod effluxerit e corpore; manifeſto iam conſtet diuturnam æqualitatem virium calidi natiui, & radicalis humidi tollendo finem nutricationis (qui eſt auocare calorem a celeri conſumptione humoris, aut ſi malueris inſtaurare deperditum) tollere ſimul vſum alimenti; atque ita eſſe cauſſam effectricem longioris abſtinẽtiæ: Sufficere vero ad auferendum alimenti vſum, & nutricatum, remouere finem, cuius gratia & alimenta, & nutricatio inſtituta ſunt a natura, duo apertiſſime doceant; vnum eſt, quod anima vegetalis, cuius actio eſt nutriendi munus non ex electione agit, ſed ſemper ex neceſſitate; citra vero neceſſitatem agendi ociatur vbique; quippe *2.phy.t. 78. & ſequent.* natura quicquid operatur, id omne propter aliquem finem agit ex Ariſtotelis admonitione; quum autem eodem Ariſtotele autore in operi- *t. 88. & ſeq.* bus naturæ neceſſitas agendi omnis exoriatur a fine; liquido iam conſtat ſublato fine nutricationis eam a natura non tentari, quæ vbiq; propter *Neceſſitas agendi unde pēdeat* finem, & neceſſario agit quicquid operatur: alterum eſt, quia non alicuius gratia, & citra finem operari, eſt fruſtra, & ſuperuacanee laborare; quod abhorrere naturam, cuius opus eſt nutrica- *3.cal.t.32* tio, tam notum eſt in Peripato quam quod notiſſimum. Quibus ergo calor humori aſſociatur in virium æqualitate, in his nullus finis eſt, cuius gratia nutriri debeant, & propterea carentes diu ſine nutricationis, diu debent ab omni alimentorum vſu abſtinere.

Quibus præſertim æqualitas virium caloris & humoris ſit cauſſa ieiunij. Cap LII.

QVum autem in abſtinentibus noſtris duo ſpectare poſſimus, penes quæ ieiunium ipſorum in varias ſpecies partiri valet, nimirum differentiam temporis, quo perduraſſe dicitur; & abſtinentiæ coniuncta corporis vel conſumptio, vel auctio, vel conſiſtentia in eodem ſtatu: Quod quidem attinet ad varietatem temporis, quum æqualitas virium caloris & humoris pro varietate ſubiecti corporis poſsit promiſcue tum breui, tum longo temporis tractu perdurare; ab ea ieiunium cuiuſcunque generis procreari valet, menſtruum ſcilicet, annuum, & vlterius: Quod autem pertinet ad molis corporeæ vel conſiſtentiam, vel immutationem, quemadmodum certum eſt abſtinentes, in quibus caloris actiuitati penitus reſiſtit humoris virtus æqualis, nullam perpeti a calore humoris conſumptionem, & proinde nulla ingruente neceſsitate alendi nullam fieri nutricationẽ; ita notum eſt eos non augeri; ſiquidem augumentum citra nutricationem non eſt, quod ſubtiliter, *1 de ge. t. … & ſequen.* & fuſe nos docuit Ariſtoteles eo quia incrementum eſt actio, qua conuertitur alimentum in cor- *2.de an t. 47.* poris ſubſtantiam maiori quantitate quam fuerit moles effluxi, adeo vt eadem tranſmutatione alimentum quatenus ſubſtantia eſt, alat; quatenus *Augumentũ quid.* quantum eſt, augeat. Sed quum corporis noſtri ſubſtantia, tum ab internis principijs, nimirum a calore conſumi valeat, tum quoque ab extrinſecus accidentibus; quemadmodum quibus calor vim ſupra humoris reſiſtentiam non habet, ij ab internis principijs non abſumuntur; ita quibus conſimiliter caloris vires humoris viribus æquales contigere, ijdem poſſunt ab extrinſecis cauſſis deſtruentibus tum validioribus inſigniter emaciari, tum mediocribus leuiter extenuari, tum demum infirmis nihil prorſum labefactari: Quare paucis illis exceptis abſtinentium, qui ad inſtar vrſorum ieiunio creſcunt, atque pingueſcunt, omnes alij, ſiue conſiſtentes in eodem ſtatu, ſiue quomodocunque tabeſcentes, ſuæ abſtinentiæ cauſſam in caloris, & humoris æqualitatem quoad virium gradum referre poſſunt, cum hac differentia, quod abſtinentes, qui non adaucti, nec diminuti a ieiunio in eodem ſtatu permanent, id habeant neceſſario ab æqualitate humoris, & caloris, excluſis omnibus externis iniurijs tam vehementibus, quam mediocribus: Abſtinentes vero, qui ſenſim & leuiter contabeſcunt, poſsint ieiunium longum habere ab eadem æqualitate, cui extrinſecus accedat aliquid mediocriter ſenſim deſtruens pari gradu calorem, & humorem naturalem. Ieiunantes demum, qui euidenter extenuantur, idipſum vt diu ſine alimento viuant, ſortiri valeant ab eadem æqualitate, cui externum lædens aſſocietur vehementius caloris, & humoris naturam acrius exterminans, ſed pari paſſu: Ita ergo ab æqualitate virium humoris, & caloris naturalis quotquot abſtinentes, aut in eodem ſtatu corporis diu permanſere, aut quomodocunque contabuere, cauſſas omnes proprij ieiunij ſortiri potuere. Atque hæc dicta ſint de prima cauſſa ieiunij huius admirandi, quæ tollere dicitur ex ſe conſumptionem humidi radicalis a calore natiuo, & ea ratione nutricationis finem, ac neceſſitatem demendo abſtinentiam procreare diuturnam.

De altera cauſſa huius admirabilis ieiunij, qua non tollitur omnino, ſed retardatur humidi conſumptio. Cap. LIII.

SVccedit nunc explicanda ieiunij altera illa cauſſa ſuperius inuenta, qua humoris conſumptio a calore non penitus tollitur, ſed retardatur; huiuſmodi vero cauſſam nullam eſſe aliam certum eſt, quam eam proportionem caloris & humoris, in qua parum admodum vires caloris exuperent radicalis humidi vigorem, quæ proportio aut eſt æqualitas virium caloris & humoris ad iuſtitiam appellata, de qua ſuperius; iu- *3.phyſ.t.* ſtum eſt enim vbique formam, cuius propriũ eſt *67.* continere, ac regere materiam, ſupra materiam *4.cal.t.3.*

vires

vires obtinere, non tamen adeo validas, quibus eam cito conſumat; aut ſaltem huic æqualitati ad iuſtitiam valde ſimilis erit hæc virium caloris, & humoris proportio. Conſiſtit autem huiuſmodi commenſuratio vt plurimum in calore blando, & miti ad infirmitatem vergente, vel ad ſummū in mediocritate conſiſtente iuncto cum humore ſubſtantifico multo, craſſo, & viſcido; nanque caloris virtus vegeta eſt, & actuoſa; humoris autem vis eſt imbecilla; quare vt ad æqualitatem proxime accedant, & ne cito a calore humor abſumatur, neceſſe eſt multum humoris craſſi, & viſcidi calori ſubijcere; ſecus enim vim non habuerit humor diu reſiſtendi actiuitati caloris: De hac proportione, ad quam veluti ad cauſſam ieiunium diuturnum, abſtinentium noſtrorum referri poſſe putamus, meminit olim Apponenſis; ſed ita meminit, vt certi nihil determinans, hæſitabundus referat potius cauſſam abſtinentiæ huius in virtutes aſtrorum, quam in proportionem humidi ad calorem; immo vero non parum mirādum eſſe ait quomodo humidum ita calori ſit proportionatum, vt non diſſoluatur eius viſciditas, cuius verba referre non pigeat, Calidum potens (ait) eliquationem continue cauſſat in humidū, & reſolutionem, propter quam quotidiano indiget alimento; euaporat enim ſubtiliatum humidum continue: Et ideo mirandum eſt non parū quod a fide dignis dicitur quod quædam iuuenis in Normandia reperitur iam trigenaria per decem & octo annos non comedens, quomodo humidum ſit eius ſic calido proportionatum, quod non diſſoluitur eius viſcoſitas; aut vis ſiderum in hoc operatur non parum. Qua quidem in re nō puto proportionem caloris & humoris quoad vires in ſolam viſciditatem humoris referendam eſſe; iam enim haud ſit humor, ſed ſolidiſſima, ſicciſſimaque natura, quæ a calore non diſſipetur, & adamantina; ſed in copiam humoris viſcidi aſſociati cum calore non ita multo; ſiquidē calor actuoſiſſimus quum ſit nonniſi multus humor, multumque viſcidus paucæ ſubſtantiæ calidæ reſiſtere poterit; in pauca enim ſubſtantia, copiaque ignis, & ſpirituum vegetus calor ineſt. Ex his itaque conſtat; quibus calor humori ſic proportionatus eſt, vt humor ſui copia, & viſciditate multum reſiſtere poſſit actioni caloris eo quia vires non admodum inferiores habeat; ijs non cito a calore humidum conſumi, proptereaque ieiunium in longum tempus protrahi poſſe; quum nutricatio, & alimentum non ſit niſi ad auertendum calorem a celeri conſumptione humidi, adeo vt quibus lente, non cito, humor a calore abſumitur; eos ali non oporteat; quod infra latius apparebit ſuo loco.

Proportionem hanc humidi radicalis ad calorem natiuum, in qua lente humor a calore conſumatur, in homine reperiri poſſe. Cap. LIV.

HAud equidem infitiabor Aponenſi mirandum eſſe valde in humano corpore calorem humori ſic proportionatum exiſtere, vt ab eo huius viſcoſitas non diſſoluatur, ſeu potius diſſolui non videatur; ſed tamen præter hoc multa in rerum natura mirabilia valde negare non poterit vir egregius; quum Ariſtotelem habeamus aſſeuerantem multa quamuis mortalibus incredibilia, vera tamen eſſe, perinde ac falſa ſunt plurima, quæ credibilia ſunt: Mirandum certe eſt in humano corpore calorem adeo proportionatum humori exiſtere, vt longo tempore ipſius minimum quid abſumat, quia hoc raro admodum contingit; at vero contingere id aliquando poſſe non vnum eſt quod confirmet; ac in primis illud, quia mirando effectui, cuiuſmodi eſt diuturnum hoc ieiunium, quo de agimus, admiranda cauſſa, qualis eſt æqualitas virium caloris & humoris ad iuſtitiam, optime congruere videtur: Deinde vero, quia calor ad humorem ſe habet veluti temperamentum ad miſti materiam proximam, & omnino veluti forma ad materiā; quum autem apud Ariſtotelem naturæ conſuetū ſit non quamlibet formam cuilibet materiæ connectere, ſed proportionatam determinatæ; plane diffitendum non eſt calorem natiuum in nobis naturali humori ſic eſſe proportionatum, vt ab eo cito conſumi nequeat. Deinceps formæ proprium quum ſit continere, & conſeruare ſubiectam ſibi materiam, non eam perdere, atque conſumere, quod clare nos docuit Ariſtoteles, niſi forte per accidens, quod abeſſe poteſt, vt dudum oſtendimus; profecto poteſt, immo debet aliquando calor in homine humori ea proportione iungi, qua ipſum non deſtruat, ſed potius conſeruet, atque perficiat, vel ſi deſtruat, lente admodum deſtruat: Tum vero ſi multos hominum ſcimus calorem humore longe validiorem obtinere, in quibus hic ab eo iugiter abſumitur; alios viciſſim humorem caloris vires excedentem, in quibus calor ab humore ſuffocatur, & extinguitur; quidni alios reperiri dicamus, in quibus calor humori ea lege, ac proportione iungatur, vt parum excedens calor etiam longo temporis tractu minimū humoris conſumere poſſit? immo quum in eodē homine non raro mutatio fiat a prædominio humoris ad exuberantiam caloris, & viciſſim; quūque mutatio quælibet ab extremorum vno ad alterum fiat neceſſario per medium; quemadmodum motu continuo exiſtente, ac vnamquamque ſui partem temporariam gerente, neceſſe eſt aliquando ea hominem perfrui caloris ad humorē proportione, in qua paruus ſit illius ſupra hunc virium exceſſus, adeo vt in eo ſtatu permanens nequeat calor nonniſi exiguum quid humoris ad multum temporis abſumere. Vlterius Ariſtoteles alicubi aperte ſtatuit longæuitatis cauſſam in animalibus, & plantis propriam eſſe calidi naturalis

2. Rethor. cap. 24.

Mirabili effectus mirabiles cauſſa congrua.

2. phy. t. 26.

3. phy. t. 65. 66. 67. & 4. cal. t. 35

De long. & br. vit. cap. vlt.

Longæuitatis cauſſa propria

ralis ad humidum ſubſtantificum talem commen
ſurationem, vt huius ab eo minima portio poſt lō
gum tempus conſumi valeat; quum autem repe-
riri longæuos homines ambigat nemo; quis dubi
tet eos inueniri, quibus calor humori ſit adeo pro
portionatus, vt huius ſubſtantia non ita cito ab il
lius vigore abſumatur? certe vt longæuis humor
ab externis cauſſis plerunque celeriter conſumi-
tur, ita poteſt his etiam inimicis aliquando priua-
ri, ac neceſſario debet ab innato calore nullam
violentiam perpeti vehementem. Nihil ergo ve-
tat, immo vero ſummopere decet aliquos repe-
riri homines, in quibus calor adeo ſit humori cō-
mēſuratus, vt hic ab eo celeriter abſumi nequeat.
Demum quis neget in homine reperiri poſſe hu-
midum adeo multum, & viſcidum quod actione
pauci caloris quantumuis vegeti nonniſi parum,
ac lente abſumatur illi multum reſiſtens?

Commenſurationem hanc humidi & caloris in homine diu conſeruari poſſe. Cap. LV.

QVæ autem poteſt in homine reperiri pro-
portio caloris ad humorem cum exili ca-
loris exceſſu, quid prohibet ne diutius in
homine aliquo conſeruari valeat? Et
certe in abſtinentibus a cibo commenſuratio hęc
quæ vel aucto, vel diminuto nimium aut calore,
aut humore diſſoluitur, deſtrui nequit (ſi calorem
excipiamus, quem certum eſt haud breui tempo-
re id poſſe præſtare) commenſuratio inquam hęc
deſtrui nequit niſi ab extrinſecus occurſantibus;
quæ ſunt vel aer inſpiratus, vel potio, vel animi
paſſiones vehementiores, vel corporis motus va-
lidi, vel eiuſdem alterationes omnes; quæ ſingula
nullam neceſſitatem obtinent demoliendi, ac ex-
turbandi ex humano corpore omni propoſitam
caloris & humoris interni commenſurationem:
In primis enim horum nullum reperias in Luco-
moris, & alijs quorum cum abſtinentia perpe-
Aer inſpiratus quot modis afficiat corpus. tuus comes eſt ſomnus, vel torpor: Deinde vero,
vt ſingula percurramus, aer inſpiratus vel occul-
ta qualitate afficit, vel manifeſta; ſi occulta, ea ne-
ceſſario pernitioſa eſt; ſiquidem ſuapte natura
duas tantum obtinet aer qualitates vulgatas, ca-
liditatem ſcilicet, ac humiditatem; quoniam eſt
elementum; occulta vero illi omnis eſt aduenti-
tia qualitas; quæ ſi fuerit adeo imbecilla, vt cito
nequeat alterare eouſque corpora noſtra, quod
facile tollat caloris, & humoris interni propor-
tionem, iam eam diutius perdurare ſinet; quod
volumus: ſin fuerit adeo valida vt cito propor-
tionem illam diſſoluat, neceſſario morboſa, im-
mo vero mortifera erit; quum omnis ſubita mu-
tatio, & præcipue in rebus proxime vitam, &
ſanitatem ſuſtinentibus, quales ſunt calor, & hu-
mor naturalis, & cor, ad quod inſpiratur aer, non
poſſit aut mortem, aut morbos ſaltem non pare-
re: Quare quibus tranſitus erit de caloris exceſſu,
ad exceſſum humoris per mediam æqualitatem,
aut viciſſim, ijs omnibus morbo, aut morte occū-
bendum erit; quod tamen falſum eſſe quotidiano
conſtat experimento, Sin autem aeris ea qualitas
manifeſta ſit, certe vel erit propria, vel adſcititia:
Et quidem naturales qualitates aeris adeo ſunt in
firmi vigoris, vt vix ſenſu dignoſcantur, vel Ari- *1. phyſ. t. 54.*
ſtotelis teſtimonio; non ergo his aer poterit cito
deſtruere calidi, & humidi proportionem: ad-
uentitiæ vero qualitates in aere vrgentes eſſe poſ
ſunt; ſed facile cuique fuerit eas euitare; nam aer *Cur aer facile alteretur in oppoſitū.*
ob ſuæ ſubſtantiæ tenuitatem prompte alterari
poterit ſemper in oppoſitum; quin & hoc aeri cō-
tingit vt nunquam diutius vel caleat, vel frigeat;
noctu enim vbique diei æſtus temperatur; & vix
credere poſſit phyſiologus anguſto diei ſpatio fir-
mam caloris & humoris proportionem ab aere
tolli poſſe, præſertim ſatagente quouis homine
aeris inclementias fugere. Potio conſimiliter a
plurimis enumeratorum abſtinentium intermiſ-
ſa fuit vna cum cibi vſu; eos igitur potus priuare
non poteſt caloris, & humoris commenſuratio-
ne, qua participes eſſe queunt. Addo eandem ob
cauſſam potione vtentes ab hauſto liquore non
amittere huiuſmodi proportionem, ob quam ſu- *cap. 50.*
pra oſtendimus homines non ſpoliari æqualitate
caloris, & humidi primogenij, nimirum tum quia
tanquam medicamentum exceſſus potio commē
ſurationem conſeruare poteſt alioqui fluxilem;
tum quia exigua copia, exiliſque virtus potionis
ſufficiens non eſt cito diſſoluendæ huic proportio
ni; tum demum quia in vniuerſum corporis habi-
tum non diſpergitur huiuſmodi potus, in quo ſita
eſt caloris & humidi commenſurati natura; quæ
omnia diſtincte ſuperius. Animi paſſiones imbe-
cilles ad euertendam huiuſmodi proportionem
ſatis non habent roboris: validiores autem poſ-
ſunt ſemper abeſſe ab ijs, quibus contigit calor
humori ſic proportionatus, adeo vt plerique ho-
minum reperiri valeant, in quibus ea commenſu-
ratio ab animi paſſionibus cito non deſtruatur.
Idem penitus eſto iudicium de motibus corporis
cuiuſcunque generis, nempe tum lationis, tum
quoque alterationis; nam ſi leues fuerint motio-
nes, cito non deſtruent proportionem; ſi vrgeant,
non neceſſario inerunt cunctis hominibus, quo-
rum vt multi poſſunt ab illis abſtinere, ita pluri-
mi commenſuratis humido, & calore poſſunt
diutius gaudere.

Proportio hæc natiui caloris & humoris quomodo ſit cauſſa longioris abſtinentiæ. Cap. LVI.

FInis alimenti omnibus viuentium ſubcœle-
ſtium generibus eſt auocatio caloris a cele-
ri conſumptione humidi, quemadmodum *Lib. 2. c. 205.*
ſupra notatum eſt; & infra latius apparebit com-
modiori loco; non autem (quod aliqui ſentiunt) *Li. 4. c. 68.*
impedimentum totale illius conſumptionis, aut
omnimoda prohibitio extinctionis caloris inna-
ti; in primis etenim quum nuſquam id aſſequa-
tur alimentorum vſus, vt vel calor exceedens peni
tus deſiſtat ab humidi conſumptione, vel humor
ſuperabundans omnino vacet a caloris extinctio-
ne, ac ſuffocatione; fruſtra inſtituiſſet natura v-
ſum alimentorum, quibus nunquam liceret pro-
prio fine potiri; quum tamen fruſtra nihil a natu-

ra factum acclamare phyſiologi non deſinant. Deinde vero viuentia cuncta ſub cælo naturam per ſe mortalem adepta ſunt adeo vt ipſis haud minus præter naturam ſit ex internis principijs nunquam interire, quam ante ſenectutem violenter occumbere: quemadmodum autem violentum omne ab extrinſecus accidente neceſſario prouenit, ſic prorſus quicquid alicui per ſe contingere dicitur, id ei nonniſi ab internis, atque eſſentialibus principijs euenire poteſt: quum igitur homines, & alia cuncta viuentia noſtratia cum eo quod per ſe, ac naturaliter interitui obnoxia ſunt, violente quoque, ac per accidens ante ſtatutum tempus a natura interire valeant; plane iam cõſtat, vniuerſis ab interno aliquo principio mortem immittere: Ceterum quum vita nitatur anima & corpore natiui caloris interuentu copulatis; quumque huiuſmodi vnionem neque anima, neque corpus diſſoluere tentet; quippe anima propenſionem naturalem ad corpus obtinet, corpus vero ab anima inſuper & aſſidue perficitur; neceſſario colligas vni calori tribuendam eſſe vitæ diſſolutionem; ſed hic ſui præſentia nectens animam corpori, ſola ſui abſentia connexa hæc ſeparare poterit: modo quum vi quadam calor ab humore detineatur in hac regione inferiori viuentium corporibus implicatus, ſponte ſua ſemper inhians ad ſuperam, hinc abſolui nunquam poterit niſi humore conſumpto; quare naturalis eſt pugna caloris cum humore ſubſtantifico, nihilominus quam humoris violentia in calorem; natura nanque ad viuentis conſtitutionem iuſſit humorem prohibere lentore ſuo ne calor ſibi iunctus euolaret ad ſupera; vt autem diuturnior eſſet caloris manſio in corpore viuentis, quia ſummæ illius actiuitati breui admodum tempore potuiſſet humor primigenius obſtare, quum caloris vbertate ad multas vitæ functiones rite obeundas, velut opportuno inſtrumento indigeat viuens vnumquodque, alimenti vſum inuenit natura ſagax, quo auocaretur calor a celeri humidi cõſumptione. Quod vel inde conſtat, quia inanimata cuncta in miſtorum genere, etſi calore interno iugiter abſumatur eorum humidum ſubſtantificum, quo nomine ipſa quoque per ſe corruptibilia ſunt, & ſecundum naturam caduca; quia inquam miſta inanima lente a calore proprio conſumuntur, nullam a natura vim altricem ſortita ſunt; neque enim putes ea negligi a natura; nam vt prouidentiſſimam vniuerſi gubernatricem decet, omnium conſeruationi ſemper inuigilat; nihilque gignit ſtatim corrumpendum naturæ prudens, vel Ariſtotelis obſeruatione. Finis ergo alimenti proprius eſt conſeruare diu ſubſtantiam viuentis auocando caloris vim a celeri conſumptione humidi ſubſtantifici. Quæcunque igitur præter alimentorum vſum in homine impedire poterunt huiuſmodi celerem conſumptionem humidi ſubſtantifici a calore naturali, ea proculdubio abſtinendi neceſſitatem imponent ab omni alimento remouendo finem alimenti; ſiquidẽ natura, quæ fruſtra operari neſcit, vbi ſuo fine poteſt ſine labore potiri, ſuperuacaneam actionem non admolitur. Quibus itaque hominibus calor humori ſic proportionatus contigerit, vt nonniſi multum poſt temporis ſpacium, minimum quid humoris a calore conſumatur, eos ab omni penitus alimento abſtinere cogit huiuſmodi proportio tollendo finem nutricationis, qui conſiſtit in prohibenda celeri conſumptione humoris radicalis a calore naturali.

Vide li. 4. cap. 36.

Violentum omne ab extrinſeco prouenit.

Viuentia ſubceleſtia cur ſint per ſe mortalia.

Principiũ interdum quod viuẽtibus mortem machinatur.

Miſta cur per ſe corruptibilia.

Miſta inanima etſi altrice vi priuata, non tamẽ neglecta ſunt a natura.

8. phy. t. 63.

Quibus præſertim ſit cauſſa ieiunij hæc proportio caloris ad humorem. Cap. LVII.

VT omnibus quodcunque temporis ſpacium ieiunantibus huiuſmodi caloris innati ad ſubſtantificum humorem proportio abſtinentiæ cauſſa ideo eſſe poteſt, quia tum breui, tũ longo tempore in humanis corporibus conſeruari valet: ita quum ſemper aliquid in ea calor abſumat humoris ſubſtantifici nihilo in conſumpti locum alimentorum opera ſuccedente; ijs tantummodo abſtinentibus ieiunij cauſſa eſſe dicetur, qui aſſidue contabeſcunt, ſiue celeriter, & euidenter, ſiue occulte, ac lente contingat eos emaciari. Si qui vero abſtinentes nihil omnino imminuantur, eos plane ob huiuſmodi commenſurationem, in qua calor natiuus humorem ſubſtantialem parumper ſuperet, ac ſenſim depaſcatur, longum ieiunium ferre veriſimile non eſt; quia iugiter, quãtumuis lente, calor ſi humorem ſubſtantificum abſumat, fieri non poteſt quin corpus abſtinentis imminuatur. Multo minus ob huiuſmodi proportionem caloris ad humidum abſtinere illos aſſerendum eſt, ſi qui reperiantur homines, qui in ieiunio creſcant; augumentum etenim nutricationem neceſſario comitem habet ex Ariſtotelis decreto, quæ niſi calore cito humidum conſumente non obitur, ac omnino citra neceſſitatem auocandi calorem a celeri conſumptione ſubſtantialis humidi, ſiue citra proprium finem nõ editur; qua cum celeri conſumptione propoſita reperiri nequit caloris & humidi commenſuratio abſtinentiæ cauſſa. Ceterum vt pauci admodum ſunt inter enumeratos abſtinentes, qui ſemper in eodem ſtatu conſiſtentes nihil omnino imminuantur, nec euidenter, nec latenter contabeſcant; pauciſſimi, atque vt ego quidem cenſeo nulli, qui vere augeantur, licet aliqui decepto ſenſui creſcere videantur; quemadmodum in ſuperioribus de abſtinente Conſolentanea obſeruatum fuit; magna vero manus eorum, qui ſenſim contabeſcunt; ita communem diuturni ieiunij cauſſam pluribus abſtinentibus commemoratis aſſignare liceat eam caloris natiui ad ſubſtantificum humorem proportionem quoad vires, in qua paruus adeo ſit caloris exceſſus, vt eius actioni humidum maximopere obſiſtens non niſi lente, ac multam poſt temporis intercapedinem vinci, & abſumi valeat.

Vide li. 4. cap. 34.

1. de gen. t. 34. 2. de an. t. 47.

Lib. 3. c. 145.

Quomodo

Quomodo ſe habeant ad inuicem propoſitæ duæ cauſſæ in producendo ieiunio. *Cap. LVIII.*

DVæ vero allatæ cauſſæ ieiunij, nempe caloris natiui, & humoris ſubſtantifici æqualitas, & proportio, vt multa obtinent, in quibus conueniunt; ita nonnulla etiam habent, quibus diſſident ab inuicem: conueniunt in duratione, quia vtraque breui, & longo tempore admetiri poteſt, pro varietate ſubiecti, & extrinſecus occurſantium: conueniunt deinde in ratione operandi, quoniam ieiunium producunt ambæ prohibendo nutricationem, hanc vero prohibent tollendo vſum, & finem alimenti, nempe celerem conſumptionem ſubſtantifici humoris inhibendo; quæ omnia fuſe ſuperius: conueniunt deinceps quia pariter appetentiam demoliũtur, quod ſimiliter efficiunt impediendo nutricationem, prohibendoque humoris celerem conſumptionem, & procul arcendo partium, & vaſorum exinanitionem, ac deſiccationem; appetitus enim tunc ſolum viget, ſuoque munere fungitur, quando exſiccatæ partes a vaſis trahunt, inde vaſa exinanita ſugunt alia ab alijs continuata ſerie quouſque tractionis, ſuctioniſque motus ad ventriculum perueniat, quem ſentiens facultas veluti moleſtum incitat nos ad appetendum: æqualitas autem, & proportio caloris, & humoris tollens celerem deſiccationem, exinanitionemque, tractum & ſuctum ſimul prohibet, ac vna impedit eorum ſenſum, vnde quoque appetitum demolitur. Diſſident autem, quoniam æqualitas omnem humoris deſtructionem tollens ab interno principio, communior eſt ad varias ieiunij ſpecies, quam ſit proportio prohibens ſolam celerem humidi conſumptionem; ſiquidem æqualitas abſtinentibus tum in eodem ſtatu, & habitu corporis permanentibus, tum quoque ſenſim, ac iugiter contabeſcentibus diuturni ieiunij cauſſa eſſe poteſt; proportio vero ſolis tabeſcentibus, nullum penitus ius obtinens in conſiſtentes, vt antea notauimus: Diſſident ſecundo, quia viciſſim quoad numerum abſtinentium fortaſſe multo plures erunt, quibus ieiunium diuturnum eſt a proportione, quam ij, quibus ab æqualitate; ſiquidem æqualitas proportione rarior eſt, ſeu difficilior inuentu, & minus durabilis, quum minorem obtinuerit latitudinem; in ijs enim, quorum amplior eſt latitudo, plures reperiri, & diutius immorari valent; contra facilior eſt lapſus ab indiuiſibili, ſeu ab eo, quod magis accedit ad indiuiſibile, paucioreſque in eo conſiſtere poſſunt; in quam ſententiam & Ariſtoteles adnotauit in vnaquaque re, ac præcipue in particularibus & ſingulis medium inuenire, atque diutius conſiſtere difficile, rarumque admodum eſſe.

Appetitus quando vigeat.

2. ethico. 9. Difficile, ac rarum eſt in ſingulis medium inuenire, & diu conſiſtere.

Aequalitatem, & proportionem caloris natiui, & humoris radicalis poſſe ſtatui cauſſas ieiunij communes omnibus abſtinentibus ab initio enumeratis. *Cap. LIX.*

QVum autem duo potiſſimum ſint in abſtinentibus noſtris admirabilia, quæ humanas mentes hucuſque non parum exercuere, nempe diuturna ciborum, potionumque intermiſſio, & æque longa huic abſtinentiæ comes appetitus ignauia, ita vt huius vtriuſque ſi cauſſas nouerimus, ſat ſuperque arduæ quæſtioni ſatisfeciſſe videamur; quum alia cuncta in abſtinentibus obſeruata vel manifeſtas alias cauſſas obtineant, vel ex ijſdem principijs, vnde abſtinentia, & inappetentia prodeunt, exoriantur; Porro caloris naturalis, & humoris ſubſtantifici æqualitas, & proportio quum æque impediendo celerem humoris conſumptionem alimenti neceſſitatem tollant, vnde abſtinentia; & partium deſiccationem, exinanitionemque prohibeant, vnde inappetentia enaſcitur diuturna; duæ ſunt hæ cauſſæ, quæ vniuerſis abſtinentibus antea commemoratis vitam ſine cibo potuque diu protrahere poſſunt.

Manifeſtatur ex his cauſſis diuturnum hoc ieiunium proficiſci rei naturam conſideranti. *Cap. LX.*

VIuentium noſtratium natura duplici principio eſſentiali conſtituitur potiſſime, anima & corpore; anima quidem licet multiplicis naturæ ſit pro varietate viuentium; nullum tamen apud nos viuere, cui non inſit vegetalis anima, notius eſt quam dignum vt in eo confirmãdo tempus conteramus: corpus autem viuenti omni ſubcæleſti miſtum ex quatuor elementis contigiſſe, perſpicuum eſt non minus, latiſſimeque in ſuperioribus demonſtratum: quare viuentia hęc apud nos omnia eſſentialiter ſunt miſta ratione materiæ, & animata ratione formæ: Quum autem neceſſitas alimenti non aliunde ingruat huic viuentium generi, quam e celeri conſumptione humoris a calore; quæ duo ſunt partes eſſentiales miſti vt miſtum eſt; facultas vero nutriendi nemine diſcrepante ad animam pertineat; hinc neceſſario colligas uiuẽtia noſtratia, quatenus animata ſunt, eatenus habere facultatem alendi: quatenus autẽ miſta ſunt, eatenus obtinere neceſſitatem quandam, ſeu potius indigentiam nutrimenti: non autem uiciſſim: nanque anima non habet uim conſumendi humidum. Quoniam uero facultatis, & neceſſitatis, ſeu indigentiæ alendi ea eſt differentia, quod facultas in potentia eſt ad agendum, nec ullo pacto cogitur ſemper operari, ſed ęque ſe habet ad otium, & ad negotium: quippe ſapit naturam potentiæ, quæ ex ſe indifferens eſt ad oppoſita: neceſſitas autem, & indigentia magis actionem reſpicit, requiritque præſentem: hinc factum eſt ut uiuentibus ab anima conueniat poſſe ali, a corpore uero qua ratione miſtum eſt ijſdem competat debere nutriri. Ex his liquido conſtat homines ra-

Calor & humor ſunt partes miſti eſſentiales.

Potentia ex ſe indifferens eſt ad oppoſita.

Viuẽti ab anima eſt poſſe ali, a corpore debere ali.

tione animæ ad libitum poſſe alimentis & vti, & abſtinere tota vita. Sin autem abſtrahendo ab anima conſiderentur viuentia noſtratia quoad corpus, & quatenus miſta ſunt, inde quidem adipiſcuntur vt ali debeant, non tamen vt aſſidue ſint nutrienda, nec poſſint a nutricatu diutius ceſſari; nam primo neceſſitas hæc, ſiue indigentia illis ineſt obſeruatione Ariſtotelis ex neceſſitate augumenti; quum autem augumentum adeo neceſſarium non ſit viuentium ſingulis, quin plerunque ad multum temporis intermittatur; ſane vſus alimenti haud minus in hominibus plurimis ratione corporis intermitti poterit quam augumentum. Deinde vero viuentia vt miſta, ſecluſa conſideratione animæ, quoad corpus ijs obnoxia ſunt affectionibus, quibus & miſta inanima paſſim ſubijci obſeruantur; inanima enim hæc & corpora ſunt, & miſta ex quatuor elementis, & proprium temperamentum habent ex quatuor primis qualitatibus exoriens, quin & proprium calorem naturalem, humoremque ſubſtantificum noſtris proportione reſpondentes; vt liquido conſtat ex ſuperioribus; & eadem inanima corruptibilia quum ſint natura ſua, ſi non mortalia, non tamen ab interno principio corrumpuntur niſi vel humore in eis ſuffocante calorem, vel calore viciſſim conſumente primigeniam humiditatem, eaque conſumpta, illo ſurſum ad propriam ſphæram euolante, ad quã propenſus ab humoris materia tenaci, & viſcida impediebatur aſcendere; quæ omnia itidem comperias in viuentibus ſubcæleſtibus. Quum itaque in miſtis anima carentibus calor naturalis humori ſubſtantifico adiunctus permaneat multos annos citra nutricationem, & ſine alimento, vnde impediri queat humiditatis internæ cita cõſumptio a calore, ſeu ſi mauis quod vulgo dicitur, vnde quoquopacto reſtaurari poſſit humor ſubſtantificus, qui a calore iugiter abſumitur, nonniſi quia vel calor vires obtinens æquales viribus humoris eum non conſumit, qui propterea non indiget refectionis ex humido exteriori; vel etiamſi calor humidum continenter abſumat, humor tamẽ ex ſe poteſt caloris actioni ſic reſiſtere, vt ſufficiat ad retinendum calorem in miſto per longum tẽporis interuallum rei corruptibilis durationi conſentaneum: profecto ſi viuentibus neceſſitas, & indigentia nutrimenti eſt ob humidi ſubſtantifici celerẽ cõſumptionem a calore, quatenus miſti principia ſunt ſecluſa conſideratione animę, vt nuper oſtenſum eſt; nulla ratio ſuadere poteſt cur ſimiliter id euenire nequeat in miſtis animã habentibus, & ſpeciatim non accidat in ijs viuẽtibus noſtratibus, quę diuturnam vitam ſine cibo, potuq; degunt, nẽpe vt non indiheant nutricationis vel quia in eis calor humori non prædominãs ipſum non diſſipet, vel parum prædominans ipſum cito non abſumat; vnde ſufficiat humor interior ſolus abſq; exterioris alimenti aduentu ad retinendũ in viuentis corpore calorem naturalem per multum tempus, ne quo propenſus eſt, euolãs ad æthera, & ideo corpori animã nectere deſiſtens vitam interrumpat. Id quod vel ea ratione manifeſtum cuiq; fieri poteſt, quia quũ propter maximos caloris vſus in humano corpore (omnibus etenim vitæ functionibus obeundis calor deſeruit Ariſt. paſſim autore, Medicisq; nullis reclamantibus) propterea calorem vt plurimum humori longe prædominantẽ a natura ſortiri conſueuimus: vnde fit vt illo hunc celeriter conſumente fere omnes alimẽtorum vſu indigeamus calorem a cita humidi conſumptione auocantium; nec diu ſine alimento viuere poſſimus niſi caloris acies retundatur, & humoris virtus ad illi reſiſtẽdum roboretur; atq; ita caloris, & humoris vires aut ad exactã æqualitatem redigantur, aut ſaltem ad eã proportionẽ, qua calor minimum ſuperet virtute humorem: id autẽ præter cetera mirifice præſtat vna frigiditas; ea enim tum contrarij caloris vires labefactantur; tũ ſubſtantia humoris cogitur in maiorem dẽſitatem, qua longe melius apta eſt conſumẽti calido reſiſtere: Nec alia ſane ratione ab hiemis frigiditate Lucomori, Timonis auia, ſerpentes, vrſi, glires, aliaq; omnia brutorum genera, & ſtirpium quoque ſęcla hiemem ſine vllo nutricatu degentia ſortiuntur huiuſmodi habitũ ieiunij, niſi quia caloris natiui, & humoris ſubſtantifici vires ad æqualitatem, aut prope ab vno ambientis frigore calorem hebetante, atque humorẽ condenſante rediguntur quã facillime.

3. de an. t. 59.

cap. 43. & ſequent.

Alimentorum indigentia viuentibus conuenit qua miſta ſunt.

Vide li. 4. cap. 88.

Confirmatur hoc ipſum argumento deſumpto a lucernis vetuſtiſſimis, quæ noſtris temporibus in ſepulchris ardentes reperiuntur. Cap. LXI.

IMmo vt ad ſpecialia quoque miſtorum anima carentiũ genera deſcendamus, quũ apud probatiſſimos quoſq; Philoſophos, & Medicos vita, & viuẽtium calor innatus, atq; humidum radicale lucernæ ardenti, & flammæ, atque oleo in ea contentis quoad propoſitũ aptiſſima proportione reſpondeant; quum noſtra & ſuperiori ętate Romæ, & alijs pleriſque Italiæ locis repertæ ſint paruæ lucernæ in antiquiſſimis ſepulchris adhuc ardentes poſt multas annorũ decades, & centurias, abſque eo quod extrinſecus liquor ullus iugiter inferretur combuſtibilis, eo ſolo, quo ab initio refertæ fuerant, ſufficiente ad continendam tãdiu flammam; quumq; id non aliunde fieri poſſit quã ex eo quia calori obtineat liquor uires uel æquales, ut omni eius actioni penitus reſiſtẽs nihil unquã ipſius abſumatur a flamma; uel proportionatas adeo ut nonniſi multã poſt temporis intercapedinem minimũ quid humoris ab igne cõſumi ualeat; quocirca eius reſiduum citra noui exterioris acceſſum poſſit longiſſimo tempore flãmulam ſuſtinere: Quæ omnia longe, lateque diſquiſiuimus in opere *De priſcis ſepulchrorum Lucernis*: ſi ergo propter æqualitatem, uel proportionẽ uirium caloris & humoris interni ſolius lucernæ lumen, & ardor, ignisque in ſummo fere actiuitatis gradu per tot annorum uices nullo extrinſecus affuſo pabulo perdurare potuit; cur calor innatus animaliũ, & hominis longe mitior, uitaq; illo calore nixa iiſdem nominibus per plures etiam annos abſque alimentorum uſu conſeruari nequeat, nulla ratio eſt, quæ ſuadeat ſatis:

Vt apertiſſime iam conſtet ex traditis cauſſas naturales tam diuturnæ abſtinentiæ omnibus ieiunantibus commemoratis nullas alias eſſe poſſe generatim, quam duas propoſitas vna tollentes neceſſitatem alendi, & appetendi, illæſa vtriuſque functionis facultate, quæ ab anima eſt; quæ cauſſæ ſunt æqualitas virium caloris natiui, & humoris ſubſtantifici, qua neuter alterũ deſtruat, ſed vterque alterum in viuente contineat; & virium earundem proportio illa, qua calor nonniſi multum poſt temporis tractum humoris minimum quid abſumat; quum alimenti neceſſitas, & indigentia viuentibus ingruat ex celeri humoris interni a calore conſumptione.

Vide li. 4. cap. 89.

De æqualitatis propoſitæ inter vires caloris & humoris varietate eſſentiali. Cap. LXII.

PORro æqualitas virium caloris & humoris interni licet pro varietate graduum vtriuſque plurimas differentias habere poſſit;

Sed neque quam multæ ſpecies, nec nomina quæ ſint
Eſt numerus, neque enim numero comprehendere refert:
Quem qui ſcire velit, Libyci velit æquoris idem
Diſcere quam multæ Zephyro turbentur arenæ,
Aut vbi nauigijs violentior incidit Eurus,
Noſſe quot Ionij veniant ad littora fluctus.

nihilominus claritati ſtudentes ad tria ſumma capita illas omnes redigendas putauimus, nimirum ad caloris imbecillitatem, vigorem, ac mediocritatem; quorum capitum nullum putes in indiuiſibili poſitum, ſed magnam ſcias obtinere latitudinem: Æqualitas ergo primi generis ea eſt, in qua calor debilis adiungitur humori tum quãtitate tum conſiſtentia moderato citra lẽtorem, viſciditatemve ſenſibilem; æqualitatem nanque virium calor & humor habere tunc dicuntur, quando tantundem habuerit humor vigoris ad reſiſtendum, quantum calor virtutis obtinet ad agẽdum; at vero calori debili moderatus humor, etiam non lentus penitus obſiſtere poterit; ſed tamen humor infra mediocritatem conſtitutus a calore, cuius virtus ceteris paribus longe actuoſior eſt, non poterit non diſſipari: ſupra eandem autem moderationis metam humor calorem ſuffocabit, aut extinguet: ita ergo calori debili vires obtinebit æquales humor quantitate, conſiſtentiaque moderatus. Æqualitatem vero ſecundi generis comperias in calore vigenti, & valido, cui ſubſit humor plurimus, denſitatem, ſeu conſiſtentiam maximam ſortitus cum viſciditate, ac lentore ſummo; ſiquidem vehementi calori penitus reſiſtere nequit humor niſi plurimus, ſoliditate, ac lentore inexpugnabili. Tertij demum generis æqualitate virium fruuntur calor & humor medius inter propoſitos vtriuſque gradus, calor ſcilicet mediocris, & humor quantitate, conſiſtentiaque mediocritatem parum excedente, cum lentore, ac viſciditate ſenſibili; quum etenim caloris virtus actiua ſit admodum, humor autem minimum vicíſſim obtineat actiuitatis, fereque ſit abſolute paſſiua qualitas; caloris mediocris actioni haud profecto prorſum reluctari, & reſiſtere poſſe veriſimile eſt niſi humorem quantitatis, conſiſtentiæ, ac viſciditatis multæ, ac omnino mediocritatem quoquopacto excedentis.

Calori debili quis humor vires habeat æquales.

Calori valido quis humor habeat vires æquales.

Calori mediocri quis humor vires habeat æquales.

Proportionis inter eadem vitæ principia propoſitæ varietas eſſentialis. Cap. LXIII.

SVnt autem & in altera communi abſtinentiæ cauſſa, nimirum in ea caloris, & humoris proportione, qua calor adeo parum excellat ſupra vires humoris, vt ipſi continenter inſenſus hunc tamen cito conſumere nequeat; ſunt inquam totidem in caloris, & humidi naturalis proportione differentiæ, quot nuper in eorundẽ æqualitate repertæ fuere; ſiquidem calor tarde admodum humorem conſumere poteſt tum imbecillus, tum mediocris, tum etiam validus; quippe humor eſſe valet in corpore viuentis, qui diutius queat ſuſtinere actionem caloris & debilis, & moderati, & potentis. Profecto proportionis omnis differentia in eo conſtituta eſt, quod calor parum excedat vires humoris, nempe gradu vnico, ita vt ſi calor imbecillus habuerit vires vt quatuor, humor illi proportionatus vigorem ſuum ad tria extendere debeat; ſi calor mediocris agere valeat ad ſex, humor illi ſubiectus obſiſtere poſſit ad quinque; ſi demum calor potens polleat viribus vt octo, humori ſubdito inſint reſiſtendi vires vt ſeptem. Sed ſpeciatim primum genus proportionis ille eſt, in quo exilis calor pauco, tenuique humori aſſociatur ad mediocritatem accedẽti, nulliuſque viſciditatis participi; nanque ob diſparitatem actiuitatis, etiamſi pari menſura iunguntur ad ſenſum, vbique tamen caloris vigor excedet virtutem humoris. Secundi vero generis proportio conſiſtit in ſocietate moderati caloris, & humoris paullo mediocritatem ſuperantis copia, & conſiſtentia, quibus nonnihil viſciditatis adiunctum fuerit; belle ſiquidem calori mediocri ad longam temporis intercapedinem reſiſtere poterit humor huiuſmodi cum leui, & lenta propriæ ſubſtantiæ iactura. Tertio denique proportionis generi adſcribendus eſt calor ingẽs adiunctum habens humorem plurimum, craſſiſſimum, & viſcidiſſimum, quantum viuentis natura, & ſanitatis latitudo ferre poterit.

Quibus abſtinentibus a primo genere tum æqualitatis, tum proportionis virium caloris & humoris interni ieiunium ortum duxerit. Cap. LXIV.

QVum autem ſuperius longe lateque conſtiterit æqualitatem, & proportionem generatim propoſitas inter vires caloris & humoris ſubſtantifici eſſe cauſſas communes omnium differentiarum admirandi ieiunij cum eo diſcrimine potiſſimum, quod ab æqualitate originem tum tabeſcẽtium, tum in eodem ſtatu perſeuerantium abſtinentia originem trahere poteſt; quum proportionis effectus eſſe nequeat niſi eorum ieiunium, quorum corpora iugiter ſen

ſim contabeſcent: præſtat nunc ſpeciatim magis varias abſtinentiæ differentias in gradus certos propoſitarum cauſſarum reſoluere: Qua quidem in re quum notum cuique ſit calorem naturalem haud ſolum illud eſſe inſtrumentum, quo anima corpori adiuncta vtitur ad operandum; ſed eſſe præterea vinculum, quo anima primum corpori iuncta fuit, & aduſque internecionem corpori aſſociata detinetur; euidens id etiam cunctis eſſe debet calorem ſola ſui præſentia corpus diſponere, appararèque ad animam, eamque corpori adiungere, adiunctamque retinere; at vero deſeruire vitæ operationi cuilibet proprijs viribus in actum exertis; nanque diſpoſitiones præuiæ ſubiecti ad formam ſola ſui præſentia ſuo muneri ſatiſfaciunt, quod eſt formæ ſubiectum diſponere, apparato formam iungere, adiunctamque retinere; at inſtrumenta deſeruire nequeunt alienis functionibus niſi proprias vires exerceant in ſubiectam aliunde ſibi materiam, quæcunque ſit illa: Quum autem omnibus ratum, confirmatumque ſit inſtrumenta, & agentia cuncta noſtratia, ſeu elementaria ſemper agendo repati, atque a patientis viribus renitentibus quoquopacto labefactari; proculdubio hinc neceſſario colligas calori ad inſeruiendum operationibus animæ ſub inſtrumenti ratione multo magis opus eſſe vires, quam ad vniendam animam corpori ſub ratione vinculi. Quum denique calor viuidus, aut medio cris animæ præſto exiſtens, ac potiſſimum ab obiectis pręſentibus laceſſitus nequeat non in actum prorumpere; profecto quicunque abſtinentium noſtrorum ab omni penitus vitæ operatione feriati leguntur, vt auia Timonis, quæ vrſarum more ſemianimis in ſpelunca bimeſtre iacebat, non audiens, non videns, immobilis, minime, aut minimum reſpirans, & fere mortua; vt Lucomoniæ populi, qui fere ſemeſtre cuncta itidem vitæ munia mortuorum inſtar intermittunt; vt in genere brutorum ex obſeruatione Galeni ſerpētes, muſcæ, aliaque plura hieme torpentia; ijs calor adeo imbecillus eſt, qui ſui quidem præſentia vitā ſuſtinere poteſt animam corpori iunctam conſeruando; ſed vires tantas non habet, quantis opus eſſet ad hoc vt inſtrumenti officio fungens deſeruiret animæ ad vitę munia obeunda nimirum ad nutricationem, ſenſum, motum, & reliqua id generis: Quare horum abſtinentia effectus eſt æqualitatis virium caloris, & humoris in primo genere. Verum quoniam calor imbecillus humoris vires excedere poteſt, & quamuis opportunum inſtrumentum animæ non ſit ad operationes vitæ obeundas; vires tamen habere poteſt ſupra reſiſtentiam humoris; quum enim calor ſuapte natura ſurſum ſemper inhians vi ab humore detineatur deorſum in miſto, proinde nunquam non ſtudet humorem conſumere tanquam impediētem ſibi aſcenſum: Quare abſtinentes, quibus & hic debilioris caloris exceſſus eſt ſupra vires humoris, & æqualitas virium vtriuſque, omnes torpere ſemianimes, cunctaſque viuentium operationes intermittere neceſſe eſt: Quæcunque igitur viuētium genera diuturno in ieiunio languida torpēt veluti mortua, nec vllam vitæ functionem obire videntur, ea omnia ſuæ abſtinentiæ originem referre debent in æqualitatem, aut proportionem virium caloris, & humoris in primo gradu, in quo calor eſt imbecillus.

Calor ſui præſentia vitæ deſeruit, ſuis viribus vitæ operationi.

Diſpoſitionum præcedētium munus.

Caloris maior quoniam eſt vigor ad obeundas vitæ operationes, quam ad vinentis conſtitutionem.

1. aph. co. 15.

Quibus abſtinentibus longi ieiunij cauſſa ſit e ſecundo genere tum æqualitatis, tum proportionis, quæ ſunt cum valido calore. Cap. LXV.

EX his difficile non erit inuenire quibus abſtinentibus ſecundum genus æqualitatis, & proportionis virium caloris & humoris longum ieiunium dederit; nam quicunque abſtinentes præter vegetales operationes probe funguntur omnibus officijs vitæ cum ſentientis, tum etiam rationalis vt qui ſentiunt, mouentur cū agilitate, ratiocinantur & alia quęque prompte peragunt ciuilia, domeſticaque miniſteria, ijs calorē validum ineſſe opus eſt ad tot munia rite peragenda: ceterum calori valido æqualis, aut quaſi æqualis eſſe non poteſt humor niſi plurimus, denſiſſimus, atque lentiſſimus intra valetudinis areā; quod erat ſecundum genus æqualitatis, & proportionis virium caloris, & humoris primogenij. Qui ergo diu ieiunantes recte ſimul obeunt omnia vitæ munia præter vegetalia, quæ intermittunt, his cauſſa ieiunij eſt humor æqualis, aut proportionatus calori valido, quæ ſuperius expoſita fuit æqualitas, & proportio virium caloris, & humoris naturalis in ſecundo genere; huiuſmodi autem fuere abſtinentium plurimi, nempe inter fœminas puella Narbonenſis, Schmidvveillerenſis, Normandica, Pedemontana, & aliæ; inter viros autem Nicolaus Heluetius, Melancholicus Alberti, Scotus Cardani, & alij quamplurimi. *cap. 62. 63*

Quibus longæ abſtinentiæ cauſſa fuerit æqualitas, & proportio virium humoris, & caloris mediocris in tertio genere. Cap. LXVI.

AT vero quibus calor neque adeo inualidus cōtigit, vt nullam vitæ functionem recte queant edere, neque adeo potens, vt omnibus alijs, præterquam nutricationis opere, vitæ muneribus fungi valeant; ſed mediæ cuiuſdam ſortis inter imbecillum, & fortem, cuius beneficio poſſint vel aliquot ſolum edere, vel diminute operationes animæ ſenſitricis, & rationalis obire; quemadmodum eueniſſe obſeruatum eſt antea in puella Spirenſi, quam taciturnam, deſidem, ſomnolentam ſcribunt clariſſimi viri; taciturnitas ocium ratiocinantis animæ aperte prodit, pigritia motus impotentiam, ſomnolentia vero ſenſuum torporem, & impotentiam vigilandi; huic ſociam damus puellam etruſcam, quæ reſpirans, videns, & audiens, in lecto ægre mouebatur, vix loquebatur matri, & ſomnolentam vitam agebat. Sed inter abſtinentes extitiſſe plures, quibus calor in ea latitudine contineretur ampliſſima, quæ media eſt inter debilem, & validū; & proinde quibus aliquæ vitæ operationes ederentur, ſed tamen haud optime perficerentur, ne-

Lib. 1. mo iam poſſit ambigere, qui abſtinentium propoſitas legerit hiſtorias, quique communem hominum inſpexerit naturam intra ſanitatis latitudinem, ac præſertim etiam in eo ſtatu, quem Medici artifices ſenſati medium ponentes inter ægritudinem, & ſanitatem neutrum appellant, in quo calorem debilem adeo non eſſe, vt vitæ operationibus deſeruire nequeat, neque adeo validum vt ijs omnibus apte famulari valeat, ex eo facile probes, quia vbi fieri nequeunt actiones, morbus eſt in viuente, quod ſi eas omnes rite poſſit obire, ſanitate neceſſario fruitur; quas ſi minus recte perficiat, vt in conualeſcentibus a morbo, quales pleroſque abſtinentium noſtrorum fuiſſe conſtat ex hiſtorijs, neutro in ſtatu reponitur: Quicunque igitur abſtinentes vitæ illa munia, quæ ad ſenſum, motum, & rationem pertinent, aliqua ex parte intermiſere, aut recte obire non potuere; ijs ieiunium e tertio genere proportionis, vel æqualitatis virium humoris radicalis, & caloris naturalis medioeritatem non excedentis exoritur.

De diſcrimine trium horum generum æqualitatis, ac proportionis virium caloris, & humoris in producendo ieiunio. Cap. LXVII.

Conuenire tria hæc genera proportionis, & æqualitatis virium caloris, & humoris ſubſtantifici in eo, quod tollendo finem nutricationis, & alimenti vſum, abſtinentiam, ieiunijque neceſſitatem inducunt, obſeruauimus antea: Sed nunc ex rei natura præſtat indagare nunquid in tanta conuenientia reperiatur aliquod diſcrimen: rationi equidem conſentaneum eſt etiam in eadem functionis ſpecie a tam diuerſis cauſſis, cuiuſmodi ſunt calor infirmus, fortis, & mediæ conditionis, diſcrimen aliquod euenire, haud ſecus ac probabile fuit vnum, & eundem finem, qui eſt abſtinentia longa, vno & eodem medio, nempe ſublata neceſſitate alimoniæ, a diuerſis cauſſis prouenire: Et ſane diſcrimen illud eſt, quod in primo æqualitatis, aut proportionis genere calor ille nimium debilis nec debuit nutricationem promouere, nec potuit; non debuit quidem ob allatas antea rationes; non potuit autem, quia nutricatio multiplicem alimenti coctionem, ac tranſmutationem, excrementique ſegregationem includit, quæ opera exiguus ille calor non poteſt vlla
1. aph. 15. ratione perficere, vel obſeruante Galeno. In ſecundo autem genere proportionis, & æqualitatis calor potens, ac vigens vires equidem habet nutricationem celebrandi, eaſque mutationes omnes efficiendi, quæ nutricatui neceſſariæ ſunt; at vero non debet nutriendi munus obire, quia fruſtra illud corpus alitur, cui humor cito non abſumitur, augmentumque aut impeditur, aut
2. de an. t. 41. non requiritur; cuiuſmodi eſt corpus propoſitam
1. cal. c. 32 æqualitatem, vel proportionem virium caloris & humoris obtinens in ſecundo genere; at vero na-
Calor innatus eſt naturæ inſtrumentũ in fun- tura, cuius organum eſt calor innatus in actione alendi, vt monet Ariſtoteles, nihil vnquam fruſtra gerit. In tertio demum genere calor mediæ fortis nutrire viuens non debuit eandem ob cauſſam,

incertum an potuerit; ſeu potius aliquando potuit, aliquando non potuit, profecto quum ad motum multo pluri, ſeu robuſtiori calore ſit opus, quam ad ſenſum; quippe motus eſt actio mera, ſenſus vero eſt paſſio quædam, & magna ex parte; vigor autem ad agendum requiritur magis, quam ad patiendum: Deinde calor eſt organum deſeruiens viuenti ad agendum ſimul & diſpoſitio eiuſdem ad patiendum; robur autem virium ad patiendum non requiritur formaliter, ſed ad agendum; materia enim nullas obtinet vires penitus, quum ſit principium mere paſſiuum: Deinceps autem obſeruamus moribundos extincto ſere calore immobiles iacere, at acutiſſimo auditu pollere; vt plane pateat longe magis ad motum, & omnino ad actionem viuentia indigere virium caloris, quam ad ſenſum, & ad paſſionem: Quum ergo nutricatio non ſit paſſio viuentis, & caloris, ſed vtriuſque actio, & motus, iſque multiplex, vt antea probauimus; rationi conſonum eſt, quibus abſtinentia ineſt ob æqualitatem, ac proportionem virium caloris & humoris in tertio genere, ſi calorem adeo imbecillum habuerint, vt motui locali ſimul & alicui ſenſui deſeruire non poſſit, eos ab eiuſdem caloris opera, etiamſi ali deberent haud enutritos iri; ſi vero adeo potentem vt ſenſuum muneribus inſeruiens, motum etiam localem aliqua ex parte promoueat; illos nutriri quidem eo calore potuiſſe, ſi ali eos oportuiſſet.

ctione ad dit. — *Ad motũ calore op' eſt robuſtiore quã ad ſẽſum, & cæt.* — *Calor eſt organũ agentis, & diſpoſitio patientis* — *Materia nulla ſunt vires.* — *cap. 19.*

De cauſſis terminantibus ieiunium generatim. Cap. LXVIII.

Diximus de cauſſis diuturnum ieiunium abſtinentium noſtrorum tum conſtituentibus, tum efficientibus, tum etiam conſeruantibus abunde in ſuperiori ſpeculatione: quum autem eorum, quę tempore admetita intra certos limites includuntur, exacta contemplatio notitiã quoque termini poſtremi exquirere videatur; nũc eas cauſſas explicandas eſſe duximus, quibus eadẽ abſtinẽtia terminatur; nihil enim phyſice ortum ſubterfugere poteſt interitum. Porro in termino, ſeu fine longioris huius abſtinentiæ tria conſiderare valemus, effectricem cauſſam, formalem, ac tẽpus: age ſingula explicemus orſi ab efficientibus, hoc eſt a cauſſis ieiunium hoc tandem terminantibus. Profecto accidentia cuncta, immo vero effectus omnes, cuiuſcunque generis extiterint, conſiſtentibus, vrgentibuſque cauſſis, vnde prodeunt atque ſeruantur, ſemper conſiſtere, uetus eſt: cauſſis uero conſeruantibus de medio ſublatis aduentu contrariarum aboleri priſtinos effectus, & locum cedere contrarijs, nouum non eſt: Quum ergo producentes, conſeruanteſque cauſſę diuturnã abſtinentiam ſint æqualitas, vel proportio poſita inter uires caloris naturalis, & humidi ſubſtantifici haud certe alijs de cauſſis finiri poterit ieiuniũ quam ijs, quæ tollere poſſint æqualitatem, & proportionem prædictam: Sed æqualitas, & proportio huiuſmodi ſunt accidentia; accidentium uero ut duplex origo eſt, ita geminatur illis corruptio:

Nil phyſice ortũ ſubterfugere poteſt interitum. — *Effectus vigente cã ſemper durat.* — *Accidẽtiũ duplex eſt origo, tum etiã corruptio.*

exoriun-

exoriuntur quandoque accidentia per accidens, ſeu ſecundario, vel ex neceſſitate materiæ, ad ortum ſubiecti, cui proprie inſunt; ſic albedo, & dulcedo ad originem lactis enaſcitur, grauitas ad originem terræ, leuitas ad originem ignis, & ita de ceteris; de qua generatione vulgatum eſt axioma, Quod tribuit formam dat etiam conſequentia formam; eaque eſt origo propria accidentium inſeparabilium, & propriarum paſſionum: Naſcuntur prætere a ſæpenumero accidentia primario naturæ, ſeu agentis cuiuſuis alterius inſtituto, ac per ſe in ſubiecto iam multo antea genito, ac omnino ſecundum tempus præexiſtente; ſic litteræ gignuntur in papiro a ſcribente, ſic doctrina in animo diſcipuli a doctore, ſic ab igne caliditas in aqua, & id generis; quæ origo communis eſt etiam accidentibus ſeparabilibus: huic accidentium ortui duplex proportione correſpondet interitus; alius eſt per accidens ad interitum ſubiecti, quo nomine corrupto animali ſcribit Ariſtoteles alicubi corrumpi & ſcientiam, quæ in animali; qui communis eſſe poteſt interitus omni accidentium generi: alius vero interitus eſt per ſe, ac primario inſtituto intentus a cauſſa contraria naturæ interimendæ illæſo ſubiecto, qui caſus eſt proprius accidentium ſeparabilium, etſi non ſemper eo interitu cadant: Quum ergo æqualitas, & proportio virium caloris, & humoris interni ſint accidentia ſeparabilia a ſuo ſubiecto, quod proximum eſt ipſe vigor, & remotius calor, & humor in vnum coeuntes; proculdubio tolli poterit æqualitas, & proportio virium caloris & humoris tum per ſe, ac primario, ſuperſtite ſubiecto; tum quoque ſecundario, & per accidens ad ſubiecti exterminium. Age ſeorſum vtrumque genus cauſſæ inueſtigemus, ab eo auſpicantes initium, quod per ſe primo abolere poteſt virium caloris, & humoris æqualitatem.

Dans formam dat cōſequentia formam.

Corrupto animali corrumpitur ſcientia quæ in animali.

De lōg. et brev. vit. c. 2.

Corruptio propria accidentium ſeparabiliū

De cauſſa per ſe tollere valente virium caloris, & humoris æqualitatem; & oſtenditur eam non eſſe calorem, nec humorem, nec animam, ſed extrinſecus occurſantia. Cap. LXIX.

PEr ſe quidem æqualitas virium caloris, & humoris aboleri non poteſt, niſi alterius tantũ eorum, caloris nempe, ac humoris viribus aut adauctis, aut imminutis infra vires alterius; quumque hoc a neutro illorum fieri valeat; primum enim calor a ſemetipſo non poteſt ſui vires intendere, ac remittere; tum quia nihil in ſemetipſum agit, potiſſimum ſi fuerit naturæ ſimplicis, cuiuſmodi calor eſt, qui pura forma, & qualitas exiſtit; tum quia remiſſio calori eſt vel propter admiſtionem contrarij, vel propter rarefactionem ſubiectæ materiæ; intenſio vero vel propter adiunctionem ſimilis, vel propter denſationem ſubiecti; verum hæc omnia ſunt a calore diſtincta, vt proinde his de cauſſis aucto, aut imminuto caloris vigore, ipſe ſibi calor a ſemetipſo vim aut addidiſſe, aut ademiſſe dicendus non ſit; ſed eius intenſio, remiſſiove talis vbique pendere cenſenda ſit ab alio agente: Humor quoque iiſdem rationibus a ſemetipſo non poteſt ſui vires aut acuere, aut eneruare. Deinde vero neque calor æqualis humori quoad vires eiuſdem humoris potẽtiam, vigoremque poteſt vel augere, vel imminuere; non quidem imminuere, quia tantundem reſiſtit humor calori, quantum calor in humorem agere conatur; atque in lucta paribus armis, æqualibuſque viribus, vterque pariter adeo labefactatur, vt poſt pugnam vtriuſque robur æquali remiſſione langueat: non autem augere, quia calor nihil adiungit humori, cuius virtus nonniſi vel adiectione nouæ materiæ ſuccreſcit, vel nouo denſitatis, lentoriſve gradu acquiſito; multus enim humor plurimum pollet viribus, perinde quoque denſus, ac viſcidus vim magnam obtinet reſiſtendi: etiãſi vero caloris opera denſari valeat humoris ſubſtãtia magis quam prius, atque vigoris nouum gradum ſuperinduere; quia tamen nihil a calore ſuſcipit, quod ei non rependat: ſiquidem calor in humore denſiori virium & ipſe robur maius adipiſcitur e ſubiecti craſſitie: propterea fit vt a calore humor æqualis vigoris nequeat hoc pati, quod eius vires adeo uel augeantur, uel imminuantur, ut æqualitas priſtina diſſoluatur. Eadem penitus ratione humor caloris uires ſuis æquales nec intendere, nec remittere poteſt, quin una & propriæ cõſimiliter intendantur, ac remittantur, permaneatque illæſa æqualitatis ratio priſtina: Tolli ergo nõ poteſt æqualitas uirium caloris, & humoris ab ullo ipſorum: Quum autem in corporibus uiuentibus nihil eſſentiale reperiatur, atque internum, præter calorem naturalem, humorem radicalem, quibus (ut dudum oſtendimus) uniuerſa corporis natura integratur, & animam: quumque hactenus longe pateat a calore, uel humore, ſi fuerint uirium æqualium, huiuſmodi æqualitatem deſtrui non poſſe: profecto ſi ab aliqua interna cauſſa id opus prouenire poteſt, nonniſi ab anima proficiſci poterit extinctio æqualitatis uirium caloris, & humoris naturalis: ceterum qua ratione anima ualeat per ſe, ac immediate aut caloris, aut humoris ſeorſum uires uel intendere ſupra uigorem alterius, uel remittere infra robur alterius, nec demonſtrari poteſt, nec ulla euidentia comprobari: eſt enim anima æque actus, & perfectio caloris, & humoris: quum unico reſpectu totum corpus compleat, quod calore ſimul & humore conſtare ſupra demonſtrauimus. Relinquitur ergo id, quo per ſe tolli poſſit æqualitas uirium caloris, & humoris nihil eſſe aliud, quam quicquid extrinſecus occurſans poteſt ſuapte natura tum caloris robur intendere ſupra uires humoris, tum uiciſſim caloris uigorem deprimere infra uires humoris: tum humoris uim adaugere ultra caloris uirtutem, tum demum humoris uim diminuere infra caloris ualentiam. Porro non omnia extrinſecus occurſantia poſſunt caloris, aut humoris uires intendere, uel remittere; ſed ea tantum, quæ uigorem obtinuerint ſupra robur caloris, & humoris: nam ubique neceſſe eſt agentia uiribus ſuperare patientia diuerſæ naturæ: quia unumquodque a ſimili etiamſi exiliori addito augeri uiribus nouum non eſt: ſic frigido trium graduum adie-

Calor ſibi vires intēdere, ac remittere nō poteſt.

Remiſſio calori vnde ſit, & intenſio.

Calor æqualis humoris vires nec augere, nec infringere poteſt.

Humoris vis vt augeatur.

Humor æqualis nihil a calore ſuſcipit, quod ei non rependat.

Humor æqualis caloris uires nec intendere, nec remittere poteſt.

Viuētis eſſentialia ſunt calor, humor, & anima.

c. 44. & 45.

Corporis viuentis natura calore, & humore conſtituitur.

Animam non poſſe deſtruere æqualitatem viriũ caloris & humoris.

Anima ſecundũ eãdem habetudinẽ totũ corpus complet

adiectione vnius gradus augentur vires euidentiſſime: Valentiores itaque oportet illas eſſe cauſſas externas, quæ caloris, & humoris interni æqualitatem diſſoluere valeant: Valentiores autem huiuſmodi cauſſæ duplici differentia continentur; nam aliæ ſunt robuſtiores vi, aliæ perſeuerantia, ſeu diuturnitate actionis, dicerent ſcholaſtici alias potentiores intenſiue, vt ignis aere valentior, ceteris paribus; alias extenſiue, vt gutta lapide, & caprificus marmore valentior, non quidem vi, ſed perſeuerantia, & diuturnitate operationis, vnde in adagium ceſſit, *Gutta cauat lapidem non vi, ſed ſæpe cadendo*: ſic inter extrinſecus occurſantia, quæ virium caloris, & humoris æqualitatem deſtruere poſſunt, alia ſunt validiora intenſiue, alia extenſiue; Quum autem eorum ſpecies adeo multæ ſint, vt certo numero complecti nequeant, proinde in propoſito hucuſque perueniſſe ſufficiat, vt agnouerimus cauſſas, quibus æqualitas virium caloris & humoris interni tolli poteſt, ac proinde ieiunium inde ortum finire, ac terminare per ſe, nullas eſſe alias, quam res illas, quæcunque occurſantes extrinſecus ea vi pollent, vt vel ſtatim, vel tempore longiori caloris; aut humoris ſolius vires vel augere, vel poſſint labefactare.

Validum quid biſariam dici.

Prouerb.

De cauſſis per accidens generatim euertentibus æqualitatem virium caloris, & humoris interni. Caput LXX.

QVum autem per accidens tolli dicatur æqualitas virium caloris, & humoris, quando deſtruitur ſubiectum, in quo fundatur; recte cauſſas eam per accidens corrumpere valentes dignoſcere non poterit, qui prius naturam ſubiecti non agnouerit: Qua quidem in re paullo altius nobis petenda res eſt; Omnium accidentium ſubiectum commune ſubſtantia eſt; ſed hoc alijs remotum, alijs eſt proximum ſubiectum; nanque accidentium alia immediate inſunt in ſubſtantia, vt quantitas; alia mediante aliquo accidente priori, quod illis eſt ad inſtar ſubiecti proximi, vt albedo, & omnino color, qui dicitur eſſe in ſuperficie, ſiue in ſubſtantia quanta ex Ariſtotele velut in ſubiecto adæquato, in ſubſtantia velut in ſubiecto remoto, in ſuperficie velut in ſubiecto proximo; quo nomine colores ad ſuperficiei menſuram metiendos, & per additamentum ſuperficiei definiendos eſſe Phyſiologum docuit Ariſtoteles: Ea vero vbique accidentium eſt a ſubiecto dependentia, vt nullum viribus naturæ ſine ſubiecto conſiſtere poſſit, ſed omne accidens quodcunque ſubiectum ab ortu nactum fuerit, tum remotum, tum proximum, tum adæquatum, neceſſario idipſum ſemper obtineat vſque ad interitum; ſic a pariete ſi demas puram ſuperficiem, quicunque illi color inerat, neceſſario corruet, perinde ac ſi parietis tota corrumperetur ſubſtantia. His ita conſtitutis cominus ad rem accedere licet; Æqualitas accidens eſt, cuius immediatum, ſeu proximum ſubiectum ſunt vires, remotum vero caloris, & humoris eſſentia, ſiue natura; vires autem accidunt eſſentiæ, viribus æqualitas; vt ſuperficies corpori, & color ſuperficiei; ſuntque calor, & humor ſubſtantialia miſti principia, vires ſunt qualitates de ſecundo genere, æqualitas eſt relatio: Itaque poterit aboleri æqualitas per accidens illi ſubtrahendo ſubiectum & viribus ſolis de medio ſublatis, ſuperſtite natura caloris, atque humoris; & ſublata quoque caloris, & humoris ſubſtantia.

Subſtãtia non omnibus accidentibus eſt ſubiectũ æque proximũ.

cap. de Quant.

de ſen. & ſen. cap. 3.

Explicantur externæ cauſſæ per accidens æqualitatem propoſitam deſtruentes. Cap. LXXI.

CEterum æqualitatem hanc virium caloris, & humoris et ſubtrahendo ſubiectum corrumpere valent cauſſæ plurimæ tum externæ, tum quoque internæ; externarum ampliſſimus eſt numerus, inter quas ad res euidentiam duas conſiderabimus, nimiam ſcilicet frigiditatem, nimiamque caliditatem; externo etenim frigore vehementi quomodocunque, ſiue per aſperam arteriam in inſpiratione, ſiue per leues in tranſpiratione, intus recepto poteſt caloris vigor ſuperari, & extingui; vt Lucomoris illis contingere ſupra viſum eſt, qui torporem fugientes aeri gelido data porta per nares, & poros cutis apertos, mortem obeunt calore ui frigoris extincto; ſunt enim contraria; quorum proprium eſt vt alterum a ualentiori deſtruatur; ſic ergo ab externa frigiditate intra corpus irrumpente uires caloris extinctæ cum uiribus humoris integris æqualitatem non ſeruant: Ab externo, aduentitioque calore, qualis in hectica febre obſeruari poteſt, ſubſtantia humoris natiui conſumitur, non adeo refractis uiribus caloris interni; quare ſublato remotiori ſubiecto æqualitatis, & ipſa diſſoluitur ex neceſſitate: Hac ratione quidem innumeræ ſint externæ cauſſæ, quæ calori, humorique uires, aut ſubſtantiam detrahendo, illarum æqualitatem deſtruant.

lib. 1. c. 6.

Afferuntur cauſſæ internæ per accidens euertentes æqualitatem virium caloris, & humoris; quarum vna oſtenditur eſſe anima. Cap. LXXII.

AT uero internæ cauſſæ, quæ hoc ipſum præſtent, duæ ſunt; una quidem eſt anima, ſed altera eſt mutua, & irrequieta caloris & humoris pugna: quæ cauſſæ ſeorſum exactius explicandæ ſunt: Anima quidem quum utatur calore tanquam inſtrumento communi ad motus, ſenſus, & omnes alias quaſcunque vitæ functiones obeundas, duplici ratione ſubtrahere poteſt ſubiectum proximum huic æqualitati; prima ratio eſt, quia caloris uires magna ex parte auertit, ac diſtrahit a pugna cum humore; humor itaque totis ſuis uiribus agens in partem uirium caloris alibi uires impertientis ad uitæ munia, cum æquali non agit, ſed cum inferiori uirtute; quare illis infenſus demum perniciem inferet, niſi omnes aduerſus humoris uim reuo-

Anima auertat calorẽ ab humore ſine nutritionis interuẽtu

reuocentur caloris vires; quod in abſtinentibus illis contingere par eſt, qui deſidem, & ocioſam penitus vitam degere conſpiciuntur: Huius autem dogmatis veritatem confirmet Hippocrates non alia de cauſſa cibum in acceſſionibus prohibens, quam ne auocatus calor a pugna cum cauſſa morbifica ad alimenti concoctionem, viribus imparibus morbo ſuccumbat. Secunda vero ratio eſt, quia omnium ſubcæleſtium virtutum ea eſt conditio, vt aſſidua, & diuturna operatione fatiſcant, ac remittantur; quæ quidem res in viuentibus vel ſenſui euidentiſſima, in alijs quoque apparet ratione dictante, qua certum eſt Ariſtotele non reclamante, inferi huius mundi virtutem agendo repati, ac propterea remitti; & hoc eo quia ſubcæleſtis virtus omnis corporea eſt: corpus autem, corporeumque agens nil agere poteſt quin moueatur: ſed ſpeciatim calorem nobis in diuturna, & iugi motione, molitioneque fatiſcere, quiſque vel in ſemetipſo valeat experiri: Quoniam igitur anima humoris virtute non vtitur ad opera vitæ obeunda, quemadmodum vtitur viribus caloris; proinde fit vt in cauſſa ſit anima, quare caloris robur in ijs operibus hebetetur, ac refrangatur, debiliorque fiat; quum autem pari ratione non imminuatur humoris vigor; inde eſt vt qui prius erant æquales vigore calor, & humor interior, poſterius inæqualium ſint virium, caloris virtute labefactata multo magis quam robori humoris contingere potuerit.

Cur in' acceſſionib' abſtinere oporteat.

1. aph. 11.

Condicio omniũ virtutũ ſub cæleſtium

Virtus ſublunaris agendo repatitur; & cur.

Anima humoris virtute nõ vtitur ad vitæ munia.

Enucleatur altera interna cauſſa per accidens huiuſmodi æqualitatem deſtruens. Cap. LXXIII.

ALtera vero interna cauſſa, quæ per accidẽs æqualitatem virium caloris, & humoris ſubſtantifici deſtruere valet, nimirum ſubtrahendo illi ſubiectum, ſiue tollendo aut vires ipſas, aut ſubſtantiam caloris, humoriſque, nulla eſt alia, quam ipſamet vtriuſque natura vtrique infenſa; calor enim, & humor, licet æquali vigore ſint, pugnant nihilominus aſſidue inter ſe, ex qua pugna neuter alteri aut præualet, aut ſuccumbit, ſed vterque ſenſim fatiſcit æqualem debilitatis gradum incurrens, perinde ac duo athletæ pari vigore pollentes pugnare quidem adinuicem poſſunt, ſed pugnandũ neuter neutrum vincere valet; vterque tamen vtrunque fatigat, & eneruat neceſſario, vt ex pugna vterque laſſitudinem patiatur, & viribus adeo langueat, vt plerunque obſtinata pugna vterque vel ſuffocatus, vel exolutus deficiat: ſic diuturna pugna æquali virtute calor & humor ſenſim proportionabiliter hebetantur, atque fatiſcunt, vt poſtremo ad eum tenuitatis gradum perueniant, in quo iam non amplius vitam, ſeu animæ cum corpore vnionem, coexiſtentiamve conſeruare valeant; quo caſu extinctus calor innatus, & conſumptus eſſe dicitur ſubſtantialis humor in viuente; quod fuſius alibi explicauimus; atque ideo ſubtractum eſſe ſubiectum æqualitati, quam demonſtrauimus eſſe cauſſam longæ abſtinentiæ.

Vide li. 4. cap. 90.

Agentia æqualium virium pugnant ad inuicẽ.

De ort. an. hum.

De ijs, quæ per ſe deſtruunt aliam ieiunij cauſſam, proportionem ſcilicet virium caloris & humoris, ac ſpeciatim de extrinſecus accedentibus. Cap. LXXIIII.

PRoportionem vero & illam virium caloris, & humoris, unde conſimiliter longũ ieiuniũ prodire probauimus, alia per ſe primo tollere poſſunt, vnius tantum eorum vires aut hebetando primaria quadam ratione, aut acuendo; alia ſolum per accidens eam euertunt, illi ſubtrahendo ſubiectum, quo nititur, ſiue proximum, ſiue remotum, ſine quo proximum haud vnquam conſiſtere valet. Profecto cauſſæ, quæ per ſe primo proportionem hanc virium caloris, & humoris interni proſternere queunt, duum ſunt generum, externæ ſcilicet, ac internæ; quum enim ab eo per ſe dirui huiuſmodi proportio dicatur, a quo vires alterius tantum vitæ principij aut eneruantur, aut intenduntur, alterius viribus intactis; ſane multa extrinſecus nobis occurrere poſſe, quorum opera intactis viribus caloris, vigor naturalis humidi augeatur, aut minuatur, nouum nulli videri debet; ſiquidem ſola humoris condenſatione, aut rarefactione; ſeu craſſefactione, aut attenuatione; ſeu viſciditatis, aut contrariæ qualitatis inductione, vires, quibus humor caloris actioni reſiſtit, attolluntur, aut deprimuntur; condenſantia vero, & rarefacientia, incraſſantia, tenuantia, lentorem, contrariamque diſpoſitionem humori conciliantia extrinſecus nobis accedere poſſe quis non videt innumera? Quamplura item externa caloris interni vires acuere, vel hebetare poſſe, intacta humoris virtute, quis ambigit? frigus equidem ambientis eo gradu eſſe poteſt vt vires caloris frangat ſolius, humoris vigore non tacto; & calor ſimiliter externus, odoreſque intus attracti caloris vim roborare poſſunt, humoris virtute non tacta; quod in animi deliquijs ob exolutionem caloris frequentiſſime liceat obſeruare: viribus enim caloris languentibus in exolutione ſtatim odoratorum olfactu robur additur, quo breui temporis tractu ſubſtantia humoris incraſſari, aut condenſari nequit; immo humoris vigor ab odore minueretur, ſi tunc etiam in humorem operaretur odor; odoris etenim natura calefactoria exiſtens humorem attenuando potius, minus aptum redderet ad obſiſtendum contrarijs, & eius vires potius hebetaret, quam adaugeret. Multa itaque ſunt extrinſecus occurſantia, quæ per ſe poſſunt aut caloris, aut humoris interni ſeorſum vires hebetando, vel acuendo proportionem earum tollere. Ceterum quum huiuſmodi proportio, quam diximus eſſe cauſſam effectricem ieiunij, haud conſiſtat in indiuiſibili, ſed effatu dignã obtineat amplitudinem; propterea non ita celeriter ab externis cauſſis extirpari valet: Quum autem illarum variæ ſint differentiæ penes multi-

Subiectũ proximũ ſine remoto conſiſtere non poteſt.

Calor vt roborare poſſit intacto humore radicali.

plices

Rea proportionem citius deſtruant, quæ tardius.

plices gradus actiuitatis, illud hac in re decernendum eſt, ab extrinſecus occurſantibus valentioribus citius proportionem dirimi, ab imbecillioribus vero tardius pro ratione virtutis; neque enim certum temporis terminum præfinire poſſis; quũ menſura proportionis, & vigoris extrinſecus accidentium indefinita ſit, nec vlla ratione homini determinari valeat.

De interna cauſſa per ſe primo proportionem virium caloris, & humoris euertente. Cap. LXXV.

Vide lib. 4. cap. 91. & ſequentibus.

Calor natiuus depaſcitur humidũ radicale, cui prauabilo.

PRæter externas innumeras, vnica latet in corpore cauſſa proportionem virium caloris & humoris tandem euertere valens, ea vero eſt calor ipſemet naturalis; quum enim huiuſmodi proportionem ieiunij longi procreatricem eam eſſe dixerimus, in qua caloris vigor parum excedit virtutem humoris, atque ideo caloris vis vim humoris aſſidue deſtruit; ubique etenim pugnantium uirtutum ualentior infirmiorem eneruat, licet ubi exiguus fuerit exceſſus, lente admodum, & nonniſi poſt longam temporis intercapedinem minor potentia ex toto cedat, & deſtruatur a contraria ſibi robuſta magis; profecto continuata, & in longum producta caloris actione in humidum, tandem oportebit humoris uim obliterari, ſuperſtite ui caloris; atque ita una ſuperſtite, altera obliterata, intercedens antea inter eas proportio euerſa corruet: Quamuis enim caloris uigor excedens ui proportione uirtutem humoris iugiter eneruando, & ipſe aſſidue repatiens debilitatem contrahere poſſit illæſa proportione; quia tamen caloris, & humoris menſura quædam certa, & determinata neceſſario requiritur ad uitam ſuſtinendam, ultra quem menſuræ terminum humor calorem hic apud nos retinere nequit, neque calor animam corpori adiunctam conſeruare; proinde fit ut in proportione humor calori quoad uires non æqualis, ſed paullo inferior iugi actione, atque uictoria uirium caloris oporteat humoris uires prius egredi terminum uitæ neceſſarium, caloris uigore conſiſtente adhuc in eo gradu, quo poſſet animam corpori iunctam ſeruare, ac uitam ſuſtinere: quæ ut lucidiora fiant, ſupponamus gradus uirium caloris, & humoris, quibuſcum poteſt uita conſiſtere, eſſe a duobus ad octo, ita ut infra duos gradus, & ſupra octo, neque calor, neque humor uitam conſeruare ualeant; intra hos uero terminos quacunque proportione alter alteri iunctus commode poſſit uitam ſuſtinere: ſane proportio abſtinentibus ieiunium producens erit (exempli gratia) ubi calori ut octo adiungatur humor ut ſeptem; tunc autem agentibus his inter ſe, licet penes calorem uictoria futura ſit, haud tamen citra ſui diſpendium futura eſt, repatiente ipſo a uiribus humoris: quare hoc eſto proportionatum diſpendium, ut ſcilicet dum humor uirium ſuarum eam iacturam fecerit, qua deſcenderit ad ſex, calori uigor quoque refractus labatur ad ſeptem; rationi ſiquidem conſentaneum eſt calorem tantundem fatiſcere, quantum humoris deſtruitur, quia caloris uigor

Cur calor tantundẽ fatiſcat, quantum humoris deſtruitur.

& per ſe ab humoris uiribus infringitur, & per accidens ad ſubiecti humoris conſumptionem dilabitur; ſecus etenim ſola reactione quod uincitur tantundem uictori contrario non rependit damni, quantum ab eius uigore ſuſtinet: ita ergo diuturna caloris & humoris proportionati pugna uigente, ubi ad humorem ut duo, & ad calorem ut tria peruentum fuerit, qui ultimus gradus eſt proportionis uitalis, ſi pergat calor in humorem agens illius uires eneruare, neceſſario intra eum gradum uirtutis corruet humor, qui uitę neceſſarius eſt; redditus nanque humoris uigor uigens ut unum, uitę penitus ineptus exiſtet: quamuis autem calor inde redactus ad uires ut duo ſit uitæ ſuſtinendæ aptus, & eandem cum humore ut unum uideatur habere proportionem, quam paullo ante habebat ut tria cum humore ut duo; ſolus tamen calor uitæ ſuſtinendæ ſine humore idoneo non ſufficit: neque proportionem eandem habet cum humore formalem, ſiue ſpecificam, hoc eſt uitalem, & omnino abſtinentiæ ueluti effectus, affectioniſque uitalis procreatricem; ſed proportionem tantum retinet ſecundum materiam, & genericam, ac uitæ, ieiunioque, quod uitalis paſſio eſt, penitus ineptam: ſic igitur a calore ſoluta proportione illa uitali uirium caloris, & humoris innati, quæ abſtinentię cauſſa eſſe perhibetur, ab interno agente demum ueluti a cauſſa per ſe finis emergit, terminuſque ieiunij.

Agens repatiens tantũ non afficit ut patiẽs.

Vide lib. 4. cap. 97.

De cauſſis per accidens euertentibus eandem virium caloris & humoris proportionem abſtinentiæ procreatricem. Cap. LXXVI.

QVum autem nihilominus quam æqualitas, proportio hæc virium caloris & humoris accidens ſit de genere relationis, cuius ſubiectum proximum ſunt vires, remotum vero eſſentiæ, quibus vires illæ nituntur; profecto etiam proportionem tollere poterunt per accidens illa omnia, quæcunque ipſi ſubiectum detrahent, nimirum vires, aut eſſentias, vnde vires ipſæ naſcuntur: Quemadmodum vero ab innumeris externis cauſis extingui poſſe vires, deſtruique natura tum caloris, tum quoque humoris ſeorſum, vetus eſt; ita quæ per accidens tollant ex abſtinentium corpore huiuſmodi proportionem, cauſſas externas plurimas eſſe nouum non eſt: Immo quemadmodum a calore potentiori humoris ſubſtantiam abſumi, certum eſt; ita prorſus cauſſam interiorem dari, qua per accidens extirpetur allata proportio, neceſſarium eſt. Duo igitur ſunt cauſſarum genera, quibus per accidens, nimirum ſublato ſubiecto, deſtruitur proportio virium caloris, & humoris naturalis; quam vidimus eſſe cauſſam abſtinentiæ diuturnitate mirabilis; vnum externum, internum alterum; & quidem externum genus multas in ſe cauſſas complectitur, quæ omnes ad duas differentias redigi queunt, altera eſt omnium eorum extrinſecus occurſantium, quæcunque vires caloris, aut humoris ſeorſum per ſe primo deijcere,

Vide lib. 4. cap. 97.

cere, ac extinguere poſſunt, quas vires nouimus eſſe ſubiectum proximum proportionis, vt ſuperficies coloris: Altera vero eſt eorum, quæ extrinſecus accidentia naturam ipſam, & ſubſtantiam caloris, humoriſve, cuius vires ſunt qualitates, deſtruere valent; eam enim deſtruendo naturam, remotum proportionis ſubiectum de medio tollunt; at accidentia cuncta naturæ legibus inde per accidens intereunt, vnde ſubiecto, ſiue proximo, ſiue remoto priuantur. Internum vero genus cauſſæ, a quo per accidens tollitur proportio virium caloris & humoris, vnus eſt ipſemet calor excedens humorem in proportione, non quidem quatenus vires humoris labefactat, ſed quatenus ſubſtantiam ipſam deſtruit humoris; ſimul enim calor agens in humorem proprijs viribus & vires humoris eneruat, & ſubſtantiam humoris exterminat; profecto qua humoris viribus infenſus eſt, dudum cauſſa per ſe primo proportionem deſtruens dictus eſt; ſed qua humoris ipſammet ſubſtantiam depaſcitur, nunc idem calor intimus cauſſa interna per accidens euertens proportionem conſtituitur. Hinc ergo habeas iam cauſſas abſtinentiam longam effectiue terminantes cum per ſe, tum quoque per accidens, ſiue internas, ſiue quæſiueris externas.

Cap. 68.

Accidentia a quo per accidens corrumpantur.

Vide lib. 4 cap. 71.

Cap. 75.

Vide lib. 4 cap. 103.

De forma, ſiue idea termini illius, in quem deſinit longum ieiunium. Cap. LXXVII.

Age nunc ideam, ſeu formam huius termini longæ abſtinentiæ introſpiciamus: Profecto quum diuturnum hoc ieiunium ſit viuentis hominis quædam affectio, idea ſui finis nihil aliud eſſe poterit, quam habitus, ſeu ſtatus, in quem a ieiunio permutatur homo; ceterum de abſtinentia longa tendere nequeunt homines niſi vel in habitum ſanitatis, vel in ſtatum ægritudinis, vel in mortem; triplex igitur eſt forma termini, in quem ieiunium deſinit, ſanitas, ægritudo, mors; & reuera ieiunantium alij moriuntur, alij ægrotant, alij ſani degunt, ieiunio terminato; quibus ieiunium deſinit in ſanitatem, his a ieiunio ſemper reditus eſt ad vſum alimenti; quibus autem ieiunium terminatur in mortem, his nunquam a ieiunio reditus eſt ad cibum, quippe mortui cibo non vtuntur; quibus vero de abſtinentia tranſitus eſt in ægritudinem, his non neceſſario reditus eſt ad cibum; ſed aliqui ex eis reiterato alimentorum vſu conualeſcunt; aliqui vero, quibus indigent alimentis perfrui nequeuntes, non quidem ieiunio, ſed poſt ieiunium fame interimuntur; hoc enim proprie diſcrimen ſit inter ieiunium, & famem, quod fames, ſiue inedia eſt priuatio alimenti neceſſarij; ſed ieiunium ſiue abſtinentia eſt non neceſſarij alimenti carentia; eos nanque homines, quibus ob cauſſas antea memoratas humor primigenius non abſumitur, nullaque ineſt alendi neceſſitas, ſi diu ciborum vſum intermiſerint, vere abſtinentes, ac ieiunantes appellaueris; at eſurientes, fame, inedia-que detentos non vere dixeris; quibus autem humor celeriter conſumitur, nec alimentis frui, vel vti conceditur, qualibet ex cauſſa, hos nedum ieiunantes, abſtinenteſque, verum etiam famelicos, & eſurientes, inediaque laborantes ſcite nuncupaueris. Sed iam ſeorſum ſingulam ex propoſitis formis aperiamus.

Forma termini ieiunij triplex

Fames a ieiunio qd interſit.

Vide infr cap. 80.

De his, qui poſt ieiunium ſani remanent, atque ad intermiſſum ciborum vſum neceſſario redeunt. Cap. LXXVIII.

Quicunque ob æqualitatem, aut proportionem virium caloris & humoris interni antea diuturno ieiunio peracto, demum abſtinentiam deſerentes bona valetudine fruuntur, atque intermiſſum alimentorum vſum innoxie repetunt; his neceſſarium eſt ſolutam fuiſſe proportionem, aut æqualitatem virium caloris & humoris ab aliqua ex nuper allatis cauſſis cum caloris victoria, humoris parua iactura, & partium nutricatui deſeruientium integritate, aut exili admodum mutatione a priſtino ſtatu, quo fruebantur ante ieiunium: Profecto cum caloris victoria, quia ſecus, vbi penes humorem victoria remaneat, neceſſario morbus, & ſæpenumero mors irrepit; quandoquidem in viuente, ac ſano animali calor humori præeſſe, ac dominari debet veluti forma materiei; quod placitum ex ijs longe lateque demonſtrari poſſit, quibus dudum oſtendimus calorem ad humorem in nobis ſe habere, ſicuti ad modum temperamentum ad corpus, ſiue ad materiam miſti ſe habere dicitur; ſi quiſpiam propoſiti confirmationem, explicationemque deſideret: Cum humoris parua iactura tum ſimpliciter, tum quoque ad caloris vires habito reſpectu; ſimpliciter quidem, quia ſoluta æqualitate, ac proportione humor ad eam tenuitatem deuenire poteſt, qua non amplius calori ſuſtinendo, ac vitæ conſeruandæ ſit aptus; quum ad vtrumque hoc opus humoris determinata menſura non ſolum quoad molem, ſed etiam quoad vires neceſſario requiratur; habito autem reſpectu ad caloris uires, quia ſi ab externis, internisue cauſſis in euertenda æqualitate, aut proportione uirium caloris & humoris adeo labefactetur humor, ut multus remaneat ſupra eius uires caloris exceſſus: quum ſanitas non ſine caloris & humoris commenſuratione quadam conſiſtat; & quum utriuſque magno ſupra uigorem alterius exceſſu mala fiat ualetudo; tunc poſt abſtinentiam haud neceſſario ſanus deget homo: Cum partium nutricationi dicatarum integritate, quia fieri poteſt, immo uero ſæpenumero contingit, obſeruatione Hippocratis, ut ex intermiſſo uſu alimenti per longum tempus ſtomachus, & inteſtina conſtringantur, areſcant, & adeo exiccentur, ut iam detuetum alimentum nec recipere, nec ui etiam intruſum retinere, ac elaborare ualeant ad nouam nutricationem. Quibus ergo ex abſtinentia diuturna ſanis permanentibus ad intermiſſum alimentorum uſum neceſſarius eſt reditus, his æqua-

In viuente ſano calor humori dominatur.

Cap. 44 et ſequentib.

Sanitas in caloris & humoris commenſuratione.

Lib. de Principijs.

æqualitas, aut proportio uirium caloris, & humoris interni abſtinentiæ cauſſa ſublata eſt cum caloris uictoria, cum humoris parua iactura, & cum partium nutriendi officio deſtinatarum integritate.

De his, qui ex longo ieiunio tandem moriuntur. Caput. LXXIX.

SIn autem æqualitas, aut proportio uirium caloris & humoris interni longam abſtinentiã procreans ab allatis antea cauſſis, ſeu per ſe, ſeu per accidens ſic aboleatur, ut ab iiſdem ſimul aut calor extinguatur, ac ſuffocetur, aut humor abſumatur maxime: quibuſcunque huiuſmodi eſt abſtinentiæ terminus, his omnibus ex ieiunio mortem adeſſe neceſſe eſt; ex ieiunio inquam, non ex inedia, non ex fame proprie dicta; ſiquidem quum fames, & inedia ſit eorum affectio, quibus auertendus eſt calor a celeri conſumptione humidi ſubſtantifici: ſane tum quibus calor extinctus eſt, uel etiam extinguitur, ſuffocaturue intacto humore; tum quibus humor lente conſumitur, uel etiam conſumptus eſt, his nulla inedia, nullaque fames proprie ineſt, dum abſtinent; quum nunquam indigeant alimenti uſu, quo auocetur calor ualidus a celeri conſumptione humoris. Amplius fames, & inedia eſt priuatio alimenti, cuius neceſſitas urget; quum ergo ieiunantes, quibus allatas ob cauſſas aut calor extinguitur, aut humor ſenſim conſumitur, nulla urgeat alimenti neceſſitas; illos plane dicas ex ieiunio interire, non fame, quibus cauſſa ieiunij tollitur ab eo, quo calor innatus extinguitur, uel humor internus vltra menſuram vitæ neceſſariam abſumitur. Et ſane his abſtinentibus terminus ieiunij neceſſario cum morte iungitur, quia vna & eadem res illa eſt, quæ tollit abſtinentiæ cauſſam, & vitam deſtruit; immo ſimul & ſemel vna & eadem ratione abſtinentiam terminat, & vitam; ſiquidem vitæ neceſſarius eſt tum calor natiuus animam corpori copulans, tum humor ſubſtantificus calorem in mixto retinens; Quicquid ergo proportionem, aut æqualitatem virium caloris & humoris interni abſtinentiæ cauſſam deſtruit aut extinguendo calorem natiuum, aut conſumendo ſubſtantificum humorem, illud omne ſimul vitæ vincula diſſoluendo mortem inuehit neceſſario.

Fames, & inediæ quorũ ſit affectio.

De his, qui ex longo ieiunio incidunt in ægritudinem, a qua conualeſcere poſſunt redeuntes ad vſum alimentorum. Cap. LXXX.

CEterum præter hos alij ſunt abſtinentes, quibus ieiunium terminatur citra caloris extinctionem, humoriſve conſumptionẽ, aut leuem iacturam, partiumque nutricatui deſeruientium integritatem; ſed abſtinentiæ cauſſa virium caloris, & humoris interni æqualitas, aut proportio aboletur cum notabili detrimento caloris, humoriſve, aut partium corporis, ſiue ſingula ſeorſum accipias, ſiue omnia ſimul: Quibus tale quid accidit, his a ieiunio decubitus eſt in morbum: Quoniam vero morbus hic poteſt cum ſalubritati cedere, tum etiam morte finiri, vtriuſque naturam exploraturi primum de his agamus, quorum ex ieiunio tranſitus eſt in ægritudinem, a qua conualeſcentes diu intermiſſum repetunt alimentorum vſum: His equidem morbus non aliunde poteſt exoriri, quam vel ex caloris, humoriſve aut exceſſu, aut defectu extra ſanitatis aream, vel ex partium nutricationi dicatarum læſione: Si ea quidem ratione ſoluatur cauſſa ieiunij, quia calor, etiamſi citra vitæ periculum, nimium tamen excedat vigorem humoris, tunc celeriter calor humorem depaſcitur, vnaque morbum, vt puta febrem excitat, & alimenti neceſſitatem incutit; ceteriſque bene habentibus, illico appetitus alimenta poſtulat, cui ſubminiſtrata nutricationem renouant: Sin autem eadem euertatur æqualitas, vel proportio virium caloris, & humoris interni abſque nimio exceſſu virium caloris, nihilominus partes nutricationi deſtinatæ longo ex ocio deſuetudinem, atque ineptitudinem (ſanabilem tamen) contraxerint ad operandum; abſtinentes e ieiunio deſcendent in famem, atque in atrophiam, in quo ſtatu poterunt alimenta quidem, ſi non appetere, atque aſſumere, ſaltem immiſſa extrinſecus recipere; ſed ijs non fruentur, nutrienturve antequam remedijs ceſſerit, vel ſponte diſceſſerit naturalium partium ægritudo prædicta. Duplici ergo ratione abſtinentes noſtri in ægritudinem decumbunt dum vſum alimentorum repetunt, nempe vel quia tollatur ieiunij cauſſa vel longe aucto calore ſupra vires humoris, indeque ingruente alimenti neceſſitate, quæ prius in virium caloris, & humoris æqualitate, ac proportione aberat, vt oſtendimus; vel quia partes naturales, ventriculus potiſſimum, inteſtina, iecur, tam longis ferijs torpeant, nec apte debito iam fungantur officio elaborandi alimentum ingeſtum, & prius partium exinanitione, ac ſuctu ex ore petitum, vbi ſublata ieiunij cauſſa cœpit calor humorem celeriter abſumere.

De his, qui ex longiori abſtinentia morbum incidunt, in quo non poſſunt intermiſſum alimenti vſum repetere. Cap. LXXXI.

QVod ſi æqualitas, proportioue prædicta virium caloris & humoris interni, cauſſa diuturnæ abſtinentiæ, ſoluatur adauctis nimium viribus humoris ſupra vires caloris, tunc abſtinens morbum incurret, ac interitu ieiunium finiet; quandoquidem ſanitatis, immo etiam vitæ intereſt calorem humori præeſſe, ac dominari; quum calor ad humorem ſe habeat, vt ad materiam forma; Naturæ nanque lege cautum eſt, in omni re formam continere, moderari, & omnino ſupera-

Sanitatis, ac vitæ intereſt calorẽ humori preeſſe.

Ee re

re materiam; quam legem quidquam non tranſgreditur e corporibus phyſicis, quin ſtatim, ceu pœna capitali, plectatur interitu; quod in miſtis frequentiſſime obſeruare liceat; quandiu enim calor intimus proprio humori dominatur, tandiu conſiſtunt incorrupta; ſed vbi a calore ambientis euocatis calor interior viribus cedit humori, ſtatim putredine coorta miſtum quodque corrumpitur; quæ omnia ſcite nos docuit alicubi Ariſtoteles. In his ergo, quibus ſuperante humore vires caloris tollitur cauſſa ieiunij, abſtinentia finitur interitu. Si demum aliter etiam ſublata cauſſa ieiunij, nempe cum laudabili caloris dominio ſupra vires humoris, partes tamen naturales impenſe diuturno ocio exſiccatæ, conſtrictæ, corrugatæque fuerint, quod abſtinenti Confolentaneæ contigiſſe monet doctiſſimus Citeſius, tunc organis non recte ſe habentibus, etiamſi vrgeat alendi neceſſitas, neque cibum appeti, neque vi etiam intruſum concoqui veriſimile eſt, vt propterea ieiunantes in huiuſmodi ſtatu ex abſtinentia in atrophiam, & ex atrophia in mortem neceſſario concidant; quod pulchre inſinuauiſſe Hippocratem in primo fere gradu longæ abſtinentiæ dudum notauimus; inquit enim pleroſque ſeptem dies abſtinentes exſiccari, & concreſcere ventriculo, qui proinde nihil vel violenter intruſum recipere valens mortem ieiunantibus affert. Duabus ergo etiam de cauſſis abſtinentes de ieiunio in morbum labuntur inſanabilem, adeo vt, etiam ſublata cauſſa ieiunij, alimentorum vſum repetere nequeant; nimirum vel quia ſoluatur proportio, aut æqualitas virium caloris & humoris interni eum victoria humoris ſupra calorem, cum qua victoria nec ſanitas conſiſtere, nec vita conſeruari poteſt; vel quia ſtomachus, & inteſtina, ceteraque membra nutricationi deſtinata longo ieiunio exſiccata, contracta, & corrugata eum in mala conformatione, ac intemperie morbum contraxerint, quo neque appetere, neque intruſum etiam violenter alimentum concoquere valeant; vnde alimento, cuius eo tempore indigent, patientes deſtituti neceſſario moriuntur de abſtinentia labentes in interitum.

Miſta quãdiu conſiſtant incorrupta.

4. meteor. cap. 2.

Libr. de Principijs

lib. 1. c. 2.

De cauſſis communibus varietatis, ſeu differentiarum temporis, ſeu durationis metientis longum ieiunium a ſubiecto deſumptis. Cap. LXXXII.

Hactenus abunde cauſſas longi huius ieiunij tum conſtitutrices, tum procreatrices, conſeruatriceſque (coincidunt enim hæc in re, vt in plerisque alijs) tum quoque terminatrices contemplati fuimus: ſupereſt modo differentias temporis, quo admirabilis hæc abſtinentia metitur, ſpeculari, & in ſuas cauſſas referre. Ceterum quum multæ ſint hæ ieiuniorum differentiæ a varietate durationis deſumptæ, ad rei obſcuriſſimæ dilucidationem præſtat eas primum generatim conſiderare inquirendo cauſſas communes varietatis, deinde ad ſpecialem cuiuſque durationis differentiam deuenire, ſingulam ieiunij ſpeciem reſoluendo in eas cauſſas, a quibus originem traxiſſe potuit. Generatim autem illud occurrit vnum adnotandum, haud potuiſſe omnes abſtinentes ad eundem temporis terminum ieiunare; ſed abſtinentiam neceſſario multiiugi temporis differentia debuiſſe metiri; atque huius varietatis in duratione ieiunij cauſſæ ſurgunt mihi e triplici fonte & vberes, & limpidæ, nimirum ex ſubiecto ieiunij, ex cauſſis efficientibus, & ex terminantibus abſtinentiam; quæ ſigillatim ſunt explicanda: Quum enim hominum corpora & abſolute, & ſpeciatim noſtrorum abſtinentium diuerſitate maxima in ætate, ſexu, regione, temperie, moribus, vita, & alijs diſpoſitionibus diſſideant; nam ieiunantium commemoratorum ſunt ſenes, iuuenes; maſculi, fœminæ; Scoti, Hiſpanici, Normandi, Galli, Allobroges, Etruſci, Germanici; bilioſi, melancholici, pituitoſi, euſarchi, ſiue ſanguinei; mites, feri; ſegnes, agiles; virgines, nuptæ, viduæ; ſani, ægrotantes, neutri; profecto & ab iiſdem cauſſis ieiunantes ad eundem temporis terminum abſtinentiam producere potuiſſe veriſimile non eſt; quippe vel ad ſolam ſubiecti varietatem accidentia eiuſdem naturæ multas differentias, potiſſimum in duratione ſortiri neceſſe eſt; quum enim a ſubiecto quoque adeo pendeant quælibet accidentia, vt ſine ipſo viribus naturæ vllis conſiſtere nequeant; ſaltem ad ſubiectorum tam differentium durationem variam, & abſtinentiæ difformem quoque durationem fuiſſe oportuit: Quinimmo & ſubiectorum varietas cauſſa eſt etiam vt ab iiſdem cauſſis idem effectus varie, hoc eſt, citius, ac tardius producantur, ac terminentur; citius enim caloris idem gradus ceram quam ferrum emolliet, tardius viride lignum quam aridum accendet: Itaque vel ab eodem gradu æqualitatis, aut proportionis virium caloris & humoris interni eandem ſpeciem abſtinentiæ in varijs ſubiectis exortam diſſimili duratione metiri neceſſe eſt.

Cur non omnes abſtinentes potuerint æquali tẽpore ieiunare.

Accidentia vt a ſubiecto depẽdeãt.

De cauſſis varietatis in duratione ieiunij ab efficientibus, & conſeruantibus abſtinentiam depromptis. Cap. LXXXIII.

Alter eiuſmodi fons eſt varietas cauſſarum producentium abſtinentiam; vbi enim a varijs cauſſis ſeorſum idem effectus prouenire poteſt, ac potiſſimum in varijs ſubiectis; is non niſi multiplicis durationis eſſe valet: Quum itaque abſtinentia hæc longa tum ab æqualitate, tum etiam a proportione virium caloris, & humoris interni exoriatur; immo vero quum & æqualitatis, & proportionis huius ieiunij procreatricis multi, & innumeri pene ſint gradus, licet ad tria illa ſumma capita illos contraxerimus breuitatis, & clarioris doctrinæ gratia, quæ continentur calore valido, imbecillo, & medio; quis non videt a multiplici cauſ-

ei cauſſarum differentia, & a multiiugi gradu virtutis efficientis neceſſario multiformis durationis effectum procreari debere? Inſuper autem quum eædem, quæ productrices cauſſæ dicuntur, ſint etiam ieiunij conſeruatrices; quumque ad varietatem durationis cauſſarum conſeruantium variari conſeruatorum effectuum durationem neceſſe ſit, quod mirum ſi æqualitas, & proportio virium caloris, & humoris varijs in hominibus, & variorum in ſeipſa graduum, eadem nequit menſura temporis admetiri; quod ab huiuſmodi cauſſa naſcitur, & conſeruatur ieiunium conſimiliter non vbique temporis differentiæ æquali admetiatur? mirum ſane foret, ſi non varia duratione ſuæ cauſſæ correſponderet abſtinentia; non enim fieri poteſt vt vel ante conſeruantis cauſſæ interitum cadat effectus, vel poſt eiuſdem cauſſæ corruptionem perduret; quum ſimul neceſſario nexu iungantur conſeruantia & conſeruata proxima, ſeu immediata. Quum ergo æqualitas, & proportio virium caloris, & humoris interni, quæ varijs in hominibus, & varios in gradus multiplicata cauſſa eſt cum generans, tum etiam conſeruans longam abſtinentiam, diuerſæ rationis duratione metiatur, plane opus eſt aſſeclam, indiuiduamque ab illa pediſſequam abſtinentiam difformi temporum intercapedine terminari, multiformique duratione admetiri.

Simul ſũt conſeruantia, & cõſeruata proxima.

De cauſſis varietatis in duratione ieiunij deſumptis a finientibus, ac terminantibus abſtinentiam.
Cap. LXXXIV.

TErtius, ac poſtremus fons, vnde haurire poſſumus cauſſas varietatis in duratione ieiunij, varietas eſt, ac multitudo cauſſarum, quæ ieiunium exterminare poſſunt quacunque ratione tollendo cauſſas ipſius procreatrices, & conſeruatrices, nimirum æqualitatem, proportionemque virium caloris & humoris interni: Quum enim fere innumeras eſſe cauſſas illas dudum obſeruauerimus, a quibus ieiunium finiri poteſt, quamuis ad externas, & internas; ad per ſe, ac per accidens eas reduxerimus; quumque cauſſarum terminantium ieiunium varietas non minus in eſſentiæ natura, quam in gradu vigoris, & actiuitatis reperiatur; qua ratione a diuerſis agentibus, diſſimilique gradu virtutis idem effectus tum in eodem, tum quoque multo magis in varijs ſubiectis inæquali temporis menſura perficitur; eadem ratione a multiplici cauſſarum natura, & vigore, inæquali tempore ieiunium tolli neceſſe eſt; ratio vero ea hæc eſt, quia vbique obſiſtunt omnia inſtinctu naturæ ijs, quorum actione deſtrui tentantur; quo maior autem eſt in patiente vis reſiſtendi, atque minor in agente vis deſtruendi, eo magis in longum protrahitur pugna, diutiuſque durat corrumpendum: ſic ergo licet idem gradus ſit abſtinentiæ in pluribus hominibus eiuſdem penitus conditionis, quin & ab eadem cauſſa prorſum genitus, & conſeruatus; ſi tamen plura ſint ea, quibus tale ieiunium deſtruẽdum petatur, vt ſcilicet aliæ ſint cauſſæ internæ, aliæ vero externæ; & rurſum aliæ per ſe operantes, aliæ per accidens; quinimmo aliæ cõiunctim, & aliæ ſolæ ſeorſum agentes; opus eſt profecto in his abſtinentiam citius, in illis terminari tardius; & eo magis, quo externæ cauſæ, ac per accidens alijs præſto adſunt, ab alijs longe abſunt; alijs euitari poſſunt, ab alijs non poſſunt; in alijs ſuum opus terminant, in alijs non terminant, ſiue impediãtur, ſiue deficiant inter agendum: Quum itaque circa eas cauſſas, quibus ieiunium finiri dicitur, tanta diuerſitas ſit in eſſentia, in virtute, in duratione, in diſtantia, in operationis modo, ac tempore; non poteſt non eſſe in abſtinentiæ duratione par inæqualitas. Hæ ſint cauſſæ communes varietatis in duratione ieiunij.

Cauſſæ quot modis opus ſuum non terminet.

De fontibus, vnde hauriantur cauſſæ ſpeciales variæ durationis abſtinentiæ quoad ſingulos gradus.
Cap. LXXXV.

NVnc per ſingulas ieiunii differentias, præter iam dicta, membratim tractetur inedia. Qua quidem in diſquiſitione non alijs de fontibus haurias peculiaris cuiuſque gradus in ieiunio varietatis cauſſas, quam ex tribus propoſitis; ſiquidem vbique in vniuerſalibus particularia continentur: ceterum quia ſingulorum fontium penetralia in propoſito exquiſite velle diſquirere laborioſum nimis, & prolixum, viribuſque hominis impar opus, & fortaſſis etiam tædioſum, ne dicam ſuperuacaneum, exiſteret; operæ precium erit ſelecta quædam capita conſiderare, quæ maioris momenti ad propoſitum nobis negocium futura ſint; ea vero propterea deſumentur præſertim e ſecundo fonte, ex quo cauſſæ ieiunium longum producentes ſcaturiunt; quippe de his præcipue nobis inſtituta eſt meditatio, & omnibus expetita explicatio: Qua quidem in re vbicunque ſe ſe nobis afferat occaſio eas varietatis huius cauſſas habere, quas produnt viri Clariſſimi, æquo animo autoribus quibuſque ſua reddemus inuenta; ita enim dogmata in ſuperiori libro examinata non abhorrent ab hoc argumento, vt quæ omnium differentiarum ieiunij cauſę ſtatui non potuere, ipſæmet in aliquo abſtinentiæ gradu locum non habeant; neque Philoſophum decet ſuis inuentis ita inhærere, quin aliorum etiam placita, ſi vera fuerint quoquopacto, vel ad ſolius veritatis, quam illuſtrare aggreditur, confirmationem, recipiat: ceterum ad euidentiorem, faciilioremque diſquiſitionem propoſiti, ne lateat id, cuius cauſſæ quæruntur, ob durationis varietates innumeras, præſtabit in primis eas ad certos gradus redigere determinatos intra limites.

Diſtribuuntur gradus ieiuniorum penes durationis varietatem in certa capita. Cap. LXXXVI.

Tres differentiæ temporis in duratione. — *Breue ieiunium.* — *Mediocre ieiunium.* — *de Princip.* — *Longi ieiunij tres differentiæ.* — *Longi ieiunij gradus quatuor.*

QVando in propoſito noſtro vniuerſa diſquiſitio eſt de cauſſis varietatis in duratione ieiunij; certe non aliunde nobis petendi erunt abſtinentiæ gradus varii, quam ex variis durationis, ac temporis differentiis: Quum autem tres potiſſimum ſint communes differentiæ temporis in duratione, iuxta illas commode abſtinentiam ieiunantium noſtrorum partiri poterimus in breuem, mediocrem, & longam; Quoniam vero huiuſmodi differentiæ latitudinem obtinent, & indeterminatum tempus connotant, præſtat ad rei euidentiam ſigillatim vnamquamque determinare; itaque breue ieiunium ſit quod frequentiſſime accidit, & fere citra vitæ periculum; mediocre vero quod frequenter, ſed cum periculo vitæ contingit; longum autem quod raro, & cum euidentiſſimo vitæ diſcrimine; ſed adhuc euidentius, breuis abſtinentia coerceatur intra diem tertiam, mediocris intra ſextam, vltra quam omne ieiunium longum appellatur, & eſt vt plurimum obſeruatione Hippocratis exitioſum: Habet autem longum ieiunium, vt pote ampliſſimæ latitudinis, tres alias differentias, quoniam eſſe poteſt tum longum ſimpliciter, tum longius, tum etiam longiſſimum; quin etiam quælibet harum differentiarum quattuor gradus obtinet; nulla etenim conſiſtit in indiuiſibili, ſed latitudinem adepta eſt ſingula ſenſibilem, ac ſane longi ieiunii primus gradus eſt dies ſeptima, ſecundus nona, tertius duodecima, quartus decima quinta: Longioris autem ieiunij primus gradus extenditur ad vigeſimum diem, ſecundus ad trigeſimum, tertius ad quadrageſimum, quartus ad ſexageſimum: Longiſſimæ demum abſtinentiæ primus gradus terminum habeat in tertio menſe, ſecundus in ſexto, tertius in anno, quartus vltra tempus anni quodcunque. Age ſingulorum graduum longæ abſtinentiæ cauſſas diſquiramus, omiſſo breui, & mediocri ieiunio, velut a propoſito noſtro alienis.

De cauſſis abſtinentiæ intra ſeptimam incluſæ, qui eſt primus gradus longi ieiunij, inter quas numeratur ſanguinis copia in venoſo genere, quam protulit Bottonnus inſignis Medicus. Cap. LXXXVII.

Lib. de Princip. — *Copia ſanguinis intra venas contenti cuius ſit cauſſa ieiunij.* — *De tuſſer. vita. c. 58 & ſequentibus.* — *Lib. 2. c. 59. 4. de morb.* — *Cant. 33.*

INediam ſeptimæ diei, quam vt plurimum letalem eſſe monuit Hippocrates, atque ideo ad primum gradum longi ieiunij nobis reducere placuit, tolerari poſſe veriſimile eſt, tum ob caloris naturalis cum humore ſubſtantifico æqualitatem quoad vires; tum quoque ob earundem virium proportionem, de quibus cauſſis abunde ſuperius; tum præterea ob ſanguinis, & omnino propter alimentaris humoris copiam in venoſo genere; quæ fuit ſententia Clariſſimi Bottōni; quum enim ſæpenumero liceat obſeruare non ſolum in magnis vulneribus, verum etiam in apertione venarum ſpontanea ex ore, naribus, aliiſque partibus maximam ſanguinis copiam effundi patiente ſuperſtite, ac longe maiorem quam ſit alimentorum quantitas, quæ, detractis excrementis, corpori nutriendo ſufficit ad ſeptimum diem; ſiquidem ex cibo, & potu conſueto, quod in corporis ſubſtantiam nutriendi actione mutatur ſpacio dierum ſeptem, non excedere pondus librarum trium, ex eo facile coniectari liceat, ſi comparetur quantitas aſſumptorum toto eo temporis tractu cum excretorum quantitate; quod fuſe ſuperius expendimus apud Præceptorem ex Hippocrate; Quum ergo ſanguinis fluxus e vulnere, aut naribus affatim factus id ponderis æquare multoties ſit obſeruatus; aperte iam conſtet quæ in venoſo genere continetur ſanguinis maſſa, ex ſe citra externi vllius alimenti interuentū ſufficere nutriendo corpori vſque ad diem ſeptimam: Id autem verum non eſt in omnibus, ſed in iis tantum, quibus multus eſt ſanguis, & calor mitis, ſeu mediocris; aliis autem ante ſeptimam ieiunium exitioſum eſt, præſertim pueris, quibus & calor multus, & ſanguinis maſſa ob corporis paruitatem non multa ineſt: qua ratione olim gnatos Comitis Vgalini cum Patre Piſis carceratos ante ſeptimam interiiſſe veriſimile eſt, quorum caſum pulcherrime Dantes deflet apud inferos. Primus itaque gradus longæ abſtinentiæ, qui ad ſeptimam diem porrigitur, præter cauſſas a nobis dudum allatas, a multitudine ſanguinis venoſi ſufficiens alimentum corpori ſubminiſtrare valentis exoriri poteſt, vt cenſuit Egregius Bottonnus.

De cauſſis ieiunij ad nonam diem producti: in quibus locum habere videtur alienatio animæ a vitæ muneribus Ecſtaſis nuncupata quam excogitauit Abulenſis. Cap. LXXXVIII.

Alienatio animæ q̃ ieiunium īferre poſſit. — *Calor humidū non conſumet in virtute animæ.*

SEcundus autem gradus longæ abſtinentiæ, qui ad nonam diem extenditur, cuiuſmodi fuiſſe inediam Comitis Vgolini, qui triduū ſuperuixit filiis intra ſextam diem in carcere a fame necatis, exoriri valet non ſolum ab æqualitate, ac proportione humoris & caloris naturalis; verum etiam ab alienatione animæ quoquopacto a munere nutriendi, quam ieiunii cauſſam inueniſſe ante omnes Abulenſem adnotauimus antea; quæ coniuncta eſſe debet cum ſanguinis vbertate, cuius calore foueatur vita; nam etſi ab omni munere, ac ſpeciatim a nutricatu alienata ſit anima, non ideo tamen prohibetur quominus calor ſuapte natura iugiter humidum abſumat, ſine quo vita non conſiſtit; quippe anima cum calore non conſpirat ad humidum conſumendum, ſed potius vbique ſtudet eius incolumitati; quare ſi paucus fuerit in corpore ſanguis, etiam alienata anima ab opere nutriendi, breui, & ante nonam diem a calore conſumptus humor vitæ neceſſarius mortem accerſet: at ſi multa ſit ſanguinis copia, vbi anima quoquopacto alienata nullam, aut minimam eius partem nutriendo conſumat in ſubſtantiam corporis, diutius caloris actioni reſiſtens humor internus arcere poterit interitum: Quum autem tum rationalis, tum quoque ſentientis animæ

mæ affectione alienari poſſit vegeta facultas ab opere nutricationis; namque, vt ſuperius abunde oſtẽdimus, vbique inferioris ſortis anima indiget auxilio ſuperioris ad ſuas functiones omnes obeundas; quo ſi deſtituatur, a ſuo quouis officio vacare cogetur: Ita ergo rationali anima profunda meditatione, aut ardenti deſiderio ſumme occupata circa vehemens obiectum, nihil, aut parum admodum inferioribus partibus, ſenſuali nempe, ac vegetali, auxilij largitur; Vnde illæ ſua munia intermittere aut penitus, aut magna ex parte coguntur; quo factum eſt vt in Ecſtaſim lapſi neque ſentiant, neque alantur: Haud abſimili ratione ſentiens anima vel odio, vel iræ, vel timori, vel dolori, vel cuiuis alio vehementiori affectui tota ſuccumbens nihil auxilij poteſt impertiri nutrienti animæ, quæ ideo ceſſat a nutriendi munere; tunc autem nulla, vel exigua parte ſanguinis in alimentum corporis conſumpta, licet aſſidue calor, & aliæ quoque cauſſæ exteriores humidum omne tum fixum, tum alimentare vitæ neceſſarium depaſcantur; ſufficit nihilominus is mole ſua vitæ ſuſtinendæ vſque ad nonam diem; id quod ex dolore accidiſſe Vgolino Comiti Dantes aſſeruit.

Li. 2. cap. 199. & ſequẽtib.

De cauſſis abſtinentiæ ad duodecim dies prorogatæ, e quarum cenſu non remouetur caloris imbecillitas a doctiſſimo Bonamico propoſita. Cap. LXXXIX.

TErtius gradus in longo ieiunio protrahitur ad duodecimam diem, cuius abſtinentiæ meminit Plinius, & ante illum Plato; ille nanque homini non ante diem ſeptimum letalem inediam ſcribit, duraſſeque vltra vndecimũ pleroſque; hic autem Eri Pamphilij caſum recenſet, quem narrat inter eos, qui in acie ceciderant, decem diebus iacuiſſe, biduoque poſtquam inde ſublatus eſſet, impoſitum rogo reuixiſſe: Porro huius abſtinentiæ cauſſa tum æqualitas caloris, & humoris; tum eorundem proportio; tum demum cum ſanguinis vbertate, & animæ alienatione fuit fixi caloris imbecillitas, quam inter cauſſas longioris ieiunij connumerauit acutiſſimus Bonamicus, & alij doctiſſimi viri, quorum ſententias expendimus antea; etenim vt in alienatione miti parum ſanguinis vertitur in alimentum corporis, in graui nihil; ita in caloris imbecillitate parum ſanguinis conſumitur; ſanguis ergo in vaſis corporis vnica vice contentus ſufficiet in abſtinentia duodecim dierum ad ſuſtinendam vitam illius, cui cum multo ſanguine alienatio animæ, ac imbecillus quantum fieri poteſt, calor extiterit: Hæc omnia equidem aperte docuit Plato, & ratio dictat in Ero Pamphilio conueniſſe; quippe inter dimicandum socijs amiſſis, ab hoſtibus victoribus magno perculſum metu, & mente conſternatum, alienatumque, & calore fere priuatum fuiſſe veriſimile eſt; quando mortuorum inſtar frigidum iacuiſſe conſtat, nec prius alimentis vſum, quam tum externo calore fotus, ac viuificatus interior pene ob metum extinctus; tum diſcuſſo timore, ac reuocata iam anima ad conſuetas, intermiſſasque operationes, rogo impoſitus reuiuiſcere videretur.

Li. 9. cap. vlt.
10. de Repabl.
Lib. 2.
Vt caloris imbecillitas ſit cauſſa ieiunij.

De cauſſis abſtinentiæ quindecim dierum: quarum vna perhibetur eſſe morboſa conſtitutio autore Braſauolo. Cap. LXXXX.

QVartus longi ieiunij gradus ad quintumdecimum diem porrigitur; huius autem cauſſam, præter adductas a nobis, caloris nempe, ac humoris æqualitatem, proportionemue, putamus eſſe caloris auerſionem ab humidi conſumptione ad aliud opus, quod magis vrgeat; naturæ ſiquidem conſuetum eſt vbique, ſi duo ſimul obire munia non poſſit, ſed alterum intermittere cogatur, ei ſolum incumbere, quod magis vrget, ac melius eſſe videtur, altero neglecto: quoniam vero plerumque in ægris contingit vt adeo multa prauorum ſuccorum copia congeratur, quæ niſi a natura reguletur expellenda, præſentaneum minetur exitium; quumque natura vbique caloris miniſterio indigeat, ſed præſertim ad humores in ægroto corpore peccantes modificandos; mirum non erit ſi ægroti quamplures ad quindecim dies ſine vllo penitus alimentorum vſu viuant; in ijs enim calor totus vni peccantium humorum coctioni ſtudens, nihil ſanguineæ maſſæ conſumit vllo pacto; hæc autem ſolis externis cauſſis reſiſtere valet uſque ad eum terminum; quum neque corpori cedat in alimentum ſine caloris opera, qui totus prauo ſucco elaborando incumbit: hanc ſane abſtinentiæ cauſſam aſſignauit doctus Braſauolus, & cum eo illi omnes Clariſſimi Viri, quos vidimus antea referentes cauſſam longi ieiunij in varias morborum ſpecies; fieri nanque poteſt vt occupetur calor circa morbi materiam, quocirca ſanguis contentus in venis ſufficiat ex ſe ad vitam ſuſtinendam pluribus diebus, quod notauit etiam Auicennas, & contigit Polydoro, cuius meminit Braſauolus. Sed & citra morbum quibuſcunque multo ſanguine refertis calor occupatur totus in aliqua functione, vt neque nutricatui deſeruiat, neque humorem vitæ neceſſarium conſumat, hoc alijs cauſſis eius perniciem procurantibus obſiſtere valente ad terminum præſcriptum, eos arbitramur abſtinentes viuere poſſe ad quindecim dies, qui complere dicuntur vltimum gradum longæ abſtinentiæ. Hæc dicta ſint de gradibus longi ieiunij.

Natura vrgentiori ſemper incumbit muneri.
3. de rat. vict. in acut. cõm. 46.
Li. 2. cap. 211.

De cauſſis ieiunij viginti dierum, e quarum numero legitur pituitæ copia cum Magno Alberto: attexiturque propoſitis nona hiſtoria longioris abſtinentiæ Canonici Leodienſis. Cap. XCI.

SVccedit nunc explicanda cauſſa ſingulorum graduum in longiori abſtinentia; & profecto in ea primus gradus, qui ad vigeſimam diem vſque protenditur, vltra cauſſas a nobis propoſitas, niti poteſt cumulo pituitæ dulcis, & naturalis, cruditatumque in corpore cum caloris imbecillitate, & alijs cauſſis nuper allatis con-

Pituitæ vbertas cuius abſtinentiæ cauſſa eſſe poſſit.

iuncto; rationi ſiquidem conſentaneum eſt, quo plures in vno corpore congregantur cauſſæ ieiunij, eo ieiunium produci poſſe in longiorem terminum; quamuis autem ſolius pituitæ vbertas forte non ſufficiat ad longiorem abſtinentiam, cum alijs tamen cauſſis ieiunium longum procreantibus pituitæ copia coniuncta ea ratione poterit longiorem mediam cum vita ſeruare, qua ſenſim caloris actione poteſt pituita in ſanguinem mutari: eius vero beneficio, & præſertim ſolius, non putamus ieiunium egredi poſſe diem vigeſimam, ob rationes antea propoſitas apud Albertum, quas non eſt vt in præſentia repetamus: ſed ſpeciatim quia ex pituita in ſanguinem, & alimentum conuerſa non poſſunt non egredi excrementa per aluum, & veſicam educenda, quemadmodum fuſe ſuperius obſeruauimus ex Hippocrate; in homine autem vltra viginti dies alui, & veſicæ ſupprimi excrementa non poſſe citra vitæ diſcrimen, & ſine morborum, ſymptomatumque grauiorum exortu, quotidie Medici experimento compertum habent: Mirum etenim ſit quod mihi Tabellarius quidam retulit, ſe Roma profectum ad Belgas inde rediјſſe Romam aluo adſtricta totos quindecim dies: licet parco vtens cibo, & vehementi motu excrementis maxima ex parte diſſipatis, exigua ſupereſſent in ventre inteſtinorum expultricem ſtimulantia. Ac profecto ſi quis abſtinens ieiunij ſui cauſſam in crudioris ſucci abundantiam referre poteſt, ille vnus mihi videtur Canonicus Liegenſis, ſiue Leodienſis, cuius obſeruationem heſterna die mihi videre licuit idiomate Gallico deſcriptam in volumine cui titulus eſt *Hiſtoriarum admirabilium*, ab eius autore depromptam e Tractatu *de Ieiunijs Commentitijs* inſcripto; habet autem hiſtoria Haud ita multum tranſijſſe temporis, ex quo Canonicus quidam Leodienſis volens ſuarum virium in ieiunio periculum facere (improbum auſum? verum ita euidenti, certoque teſtimonio confirmatum, vt pudeat non credere) quum ab omni eſculentorum, potulentorumque vſu abſtinens aduſque decimæ ſeptimæ diei lucem perſeueraſſet, tandem adeo ſe languidum ſenſit, qui niſi celeriter optimo nutrimento refocillatus eſſet, omnino viribus, vitæque defeciſſet: nempe conſumpta tota illa humorali maſſa, vel ex pituitoſis ſuccis vlteriori coctione a calore in ſanguinem nutriendo corpori aptum commutatis; caloreque poſtea non amplius alimentis a conſumptione ſolidarum partium, humidiue radicalis auocato; propterea que in ſui ſubiecti exterminium ſæuiente, ac vires, quæ humidi radicalis vbertate, copiaque ſpirituum, & humorum innituntur, depopulante. A quibus cauſſis exortum ieiunium etſi alio in temperamento abſtinentiæ magis apto vltra decimæ ſeptimæ diei metam excurrere potuiſſet; vltimum tamen ſuæ durationis terminum in die uigeſima (ut ego quidem ob allatas iampridem rationes plurimas arbitror) habuiſſet.

Li. 2. cap. 130. & ſequentib.

Li. 2. cap. 69.

De cauſſis ieiunij triginta dierum.
Cap. XCII.

At vero ſecundus gradus longioris abſtinentiæ, cuius terminus eſt intra menſem, ſi ab abſtinentis corpore demas humoris, & caloris æqualitatem, & proportionem ſuperius adductas, tanquam veras, & proximas longioris ieiunij cauſſas, referri poterit in vſum odoris, & aquæ poſt omnes, vel aliquot ex prædictis cauſſis; adiicimus odori vſum aquæ, non quidem tanquam alimenti, nam aquam non alere ſat ſuperque demonſtratum eſt in ſuperioribus; ſed veluti medicamenti, quo arceatur ſitis, ſiccitaſque & caloris ardor temperetur; immo vero veluti vehiculi, quo pituita coctione in ſanguinem mutata ferri valeat ad vniuerſi corporis particulas enutriendas, ad quas per anguſtiſſimas venas ſibi tranſeundum eſt non ſemel, nimirum e ventriculo per meſeraicas ad hepar, & ex hepate, ac venis grandioribus per capillares ad membra ſingula; conſimiliter odorem inter cauſſas abſtinentiæ ponimus, veluti medicamentum redigens calorem ad proportionem cum humore debitam ieiunio, vt olim oſtendimus; non autem veluti nutrimentum; ſiquidem cum Plutarcho damus non eſſe homines, qui concreto ore ſolis viuant odoribus, vt pridem cenſuit Megaſthenes, a quo ſumpſit Plinius Indicam radicem eos qui nihil bibant edantque, ſed ore prorſus careant, ſuffire, itaque odore vitam tueri ſuam: His ergo, & alijs quibuſque nominibus, abſque eo quod alat, odor; & aqua procul arcendo cauſſas morbificas, mortemque inferre valentes, nutrimentique diſtributioni deſeruiendo, poteſt abſtinentium vitam cum antea memoratis cauſſis coniuncta vſque ad menſis integri ſpacium conſeruare: Scio vix fieri poſſe vt in vno corpore conueniant omnia propoſita eo plane ordine, quo nobis nuper diſpoſita fuere; ſed quia rei naturæ non repugnat concurſus tot cauſarum ieiunij, hunc veluti poſſibilem præterire non debui, quando ex profeſſo, ac dedita opera de cauſſis diuturnioris abſtinentiæ tractandum ſuſcepi: Arbitror tamen multo facilius eſſe in humano corpore humoris, caloriſque naturalis aut æqualitatem, aut proportionem virium ieiunij longioris procreatricem reperiri, quam ceterarum omnium cauſſarum congeriem nuper allatam; multoque plures abſtinentes ab illis duabus ſeorſim, quam ab his omnibus ſimul, facultatem, aut neceſſitatem ſui ieiunij adeptos fuiſſe. At vero cuique liberum ſit hac in re alterutram rationem ſuſcipere; ſat nobis eſt ex iis, quæ fuſe diſputauimus in præcedenti libro propoſitas ex viris Clariſſimis cauſſas particulares, licet vna omnes coniungantur quomodocunque in eodem ſubiecto, vltra menſem abſtinentiam producere non poſſe.

Odore, & aqua vt poſſit produci abſtinentia.

Li. 2. cap. 58. & ſequentib.

Lib. de fac. I orb. Lun. in f.

Lib. 11.

De cauſſis abſtinentiæ quadraginta dierum, quas inter numeratur vini potio, duæque mirabiles hiſtoriæ longioris ieiunij ſuperioribus adijciuntur: & ſupranaturalis, ſanctorumque virorum abſtinentia explicatur. Cap. XCIII.

Vini ſolius potio quam procreet abſtinentiā.

SOlius vini potu ad quadraginta dies vitam protrahere ſine cibo frequentiſſimum eſt, & opus naturæ; quod experimento multiiugi compertum habemus apud autores: at longe vltra hunc terminum ſolo vino viuere homines, a naturæ legibus abeſſe dudum fuſe comprobauimus. Supra naturæ vires quadraginta diebus ab omni cibo, potuque abſtinere homines vetus eſt; nam & Moyſem in monte a Deo ſummo legem accepturum, & Redemptorem Dominum in deſerto quadragenarium ieiunium produxiſſe, nouum non eſt: immo & qua vi tandiu abſtinuerunt viri Diuini, eadem multo diutius abſtinere potuiſſe, certum mihi eſt; ſed omnes ieiunantes, quorum hiſtorias antea poſuimus, diuina pariter, præpotentique virtute ſupra naturæ cardines tandiu non abſtinuiſſe, ſuperius late comprobatum eſt. Quam ſententiam mire confirmat Ieiunium ad quadraginta dies repetitum ab Hęretico dudum flammis damnato; quem certum eſt ſupra naturæ vires tantam abſtinentiam nō produxiſſe: cuius hiſtoriam nouiſſime habitam huc afferre liceat ad rei euidentiam: tranſtulit eam Gallice in ſuo volumine Autor de Admirabilibus hiſtorijs e Tractatu de Ieiunijs commentijs in hanc ſententiam *Henricus Haſſeldius quum è Belgicis oris petijſſet Bergh in Noruegia, quo loci mercatorem agebat, tentauit ieiunare, & abſtinere penitus a potu, & cibo; quumque abſtinens perduraſſet tres integros dies perſenſit famem valde ſæuam, quā vt ſedaret buccellam panis aſſumpſit eam deglutire ſtatuens cum vini ciatho; ſed ingeſta cibi, potuſque materia illi adeo in gula* rectius dixeris in imo gulæ, vel in ſtomacho *remanſit vt permanſerit ipſe quadraginta diebus, & quadraginta noctibus ſine vllius cibi, potuſque vſura: quo tempore tranſacto idem ore vomuit cibum, ac potum illum iampridem aſſumptum, & in gula moratum: Adeo longa abſtinentia hominem eouſque confecit, debilemque reddidit, quē ad vires ſuſtinendas, recuperandaſque lacte nutriri oportuerit. Prouinciæ Præſes audito tam admirabili Ieiunio, iuſſit ad ſe illum ipſummet Henricum peruenire, a quo ſeriem, veritatemque facti exaudiret: Sed dictis fidem exhibere non valens nouum tanti ieiunij periculum facere voluit: quamobrem Haſſeldium claudi, obſeruarique ſumma cum diligentia iuſſit in quodam thalamo per ſpacium quadraginta dierum, & quadraginta noctium abſque eo quod illi porrigeretur vllius generis alimentum. Quam abſtinentiam, & cuſtodiam non reclamans, minimeque detrectans tolerauit Henricus ille minori longe cum difficultate ac prius ieiunium tulerit. Is quum poſtea rediſſet ad Belgas Hæreſi damnatus a ſacroſanctæ Inquiſitionis officio Bruxellenſi Brabantiæ viuens combuſtus eſt anno Milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quinto.* Hæc ille. Nemo itaque iam neget ieiunium quadraginta dierum poſſe citra miraculum exoriri.

Li. 2. cap. 119. & ſequent.

Quod placitum & alia belle confirmet abſtinentia relata a Petro Foreſto Medico lib. 18. ſuarum obſeruationum ſectione 8. ſuit Monialis (inquit) in Monaſterio Sanctæ Barbaræ Delfrenſis; quę morbo regio laborans anno a Partu Virginis quingenteſimo ſexageſimo ſecundo ſupra milleſimum decubuit infirma degēs in lecto ſine cibo & potu ſex hebdomadarum ſpacium, nec tetigit vllum nutrimentorum genus, exceptis aliquot granis citriorum malorum, quę ore detinebat, & ſugebat aliquando: Præfectus illius Monaſterij me ad eam inuiſendam veluti ad miraculum duxit, ſed ægra ſequenti die qua eam inuiſeram interijt. Hæc Foreſtus: vnde plane conſtet monialis abſtinentiam naturæ viribus, non miraculo perduraſſe. Ceterum ex aduerſo non viribus naturæ vllis, ſed puro miraculo quamplurium virorum ſanctitate illuſtrium abſtinentias diuturnas non modo, verum etiam cibationes (vt has quoque obiter conſideremus) adſcribere neceſſe eſt: ſic Diuo Paulo primo Eremitæ quotidie dimidium panis coruus ſubminiſtrabat admirabiliter ſic Mutio Abbati ſeptimo quoque die panis ad ſoluendum hebdomadæ ieiunium cęlitus mittebatur ex Viringi relatione in opere *de ieiunio & abſtinentia*: ſic Eliæ in torrente Carith Deus omnipotens quotidie per coruorum miniſteriū carnes, & panem tranſmittebat. ſic Danieli apud Babilonios in lacu Leonum clauſo Angeli miniſterio prandium miſit, quod in Iudęa meſſoribus ferebat Habacuc: Vt hinc apertiſſime conſtet ſāctorum cibationes miraculo claruiſſe: Id ipſum de longioribus quamplurium ieiunijs aſſeras: ſic ſeptem Dormientū abſtinentia ducenteſimum fere annū attingens vires exceſſit omnis naturę, vt eorundē ſomnus: ſic pie credimus Danielis ieiuniū ad tres hebdomadas extenſum: ſic Eliæ ieiunium quadragenarium in miraculi vim referēdum eſſe arbitror: ſic demū, ne plura huc exēpla transferam e ſacra pagina, Redemptoris Domini abſtinentia quadragenaria ſupra naturæ cardines a præpotenti Dei ſummi virtute originē habuit. Ceterū lōge alia ratio miraculi mihi eſſe videtur in Eliæ ieiunio, atque in Domini abſtinētia; quum enim ſacro in textu legamus Eliā trāsfugā ab Iezabel monitu Angeli comediſſe ſubcineritiū panem, & aquam potaſſe, atque ambulauiſſe per deſertū in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vſque ad montē Dei Horeb: ieiuniū hoc ideo miraculoſū non fuit, quia Elias abſq; alimento tandiu viueret, ſed quia exiguo pane alebatur admirabilem vim habentē nutriēdi tanto tēporis tractu hominē tantopere laborantē in itinere; panis etenim ſemel ingeſtus, imo neque alius cibus vllus, ſi qui reperitur pane ad nutriendū valentior, tātis a natura viribus pollet, quibus quadraginta dies noctesq; hominē vel quieſcentē, nedum ambulātem iugiter alat, ſuſtineatq;, ne fame deficiat: dedit ergo Deus optimus panē in ſe habentē ſupra

3. Reg. c. 17.

Dan. c. 14

Dan. c. 10

3 Reg. c. 19.

naturæ vires facultatem admirabilẽ nutriẽdi peregrinantẽ Prophetam toto quadragenario, vt ratio miraculi tota conſiſtat in virtute cibi illius a Deo miſſi. At vero Redemptor dominus in deſerto pariter abſtinens quadraginta dies noctesq; non in virtute cibi vllius diuerſam habet cauſã, vnde tantum ieiunium ſupra naturæ limites originem traxerit neceſſario: Illud hac in re accipimus ante omnia Chriſtũ Dominũ integerrima ſanitate fuiſſe dũ ieiunaret, & propterea calorẽ humori prædominantẽ obtinuiſſe; quamuis.n. intra ſanitatis latitudinẽ, quæ vaſta eſt admodum, aliquando reperias hominẽ calore, & humore ad æqualitatẽ commenſuratis, in valetudinis tamẽ faſtigio neceſſarium eſt calorem humoris vires ſuperare, vt forma ſuperare dicitur materiam; id ipſum neceſſariũ eſt ob vitæ operationes omnes, quas probe non obeas non prædominãte calore, qui eſt communiſſimũ animę inſtrumentum: At vero naturalis humor a calore viuidiori, & ab extrinſecis cauſſis valentioribus non poteſt non celeriter abſumi naturæ decreto: eiuſq; cõſumptio ni, quæ corporis diminutionem, ac tabem, immo tandem & mortem ſecum neceſſario affert, non niſi alimentis, & nutricatu conſulere poſſis: Quũ ergo Dominus in deſerto integra ſanitate polleret, proindeq; tum calorem naturalem humore longe valentiorẽ obtineret; tum multis externis iniurijs, & inclementijs aeris, terræque degeret expoſitus; quumque nihilominus quadraginta dies ab omni cibo, potuque citra vllam corporis maciẽ inde acquiſitam abſtinuerit, atq; ideo ſub ſtantificũ ſui corporis humorem illæſum, intactumq; a calore interno, ceterisq; cauſſis exterioribus conſeruauerit; miraculi vis, diuinæque virtutis actio in eo mihi agnoſcenda eſt, qđ humor a valentiori calore, potentioribusq; cauſſis externis, a quibus naturæ neceſſitate aſſidue conſumi debebat, nihil omnino tunc tẽporis paſſus fuerit: ſublata vero conſumptione humoris a cauſſis validioribus vigore ſupranaturali, tã naturale fuit, Dominum abſtinere; quamobrẽ in ſummi Dei filio naturalis effectus a cauſſis ſupranaturalibus originẽ habuit: ſimile quid admirandum multo prius in rubo illo ardenti, & incombuſto contigerat, quem viderat Moyſes; nam ignis ardebat rubum, quem non conſumebat; ita in Domino calor valentior humorẽ continebat, quẽ non diſſoluebat; ardere rubũ, & continere humorẽ, calori, & igni fuit naturale; ſed humorẽ a calore potentiori non abſumi, & rubum ab igne ardenti non comburi, naturæ vim omnem ſuperauit; ſiquidem naturæ decretis omne agens phyſicum proximum paſſiuo bene diſpoſito in hoc ipſum ſuas vires neceſſario exercet, niſi ab altiori virtute impediatur: Quum ergo non conſumpto humore nulla vrgeat alimenti neceſſitas in adultis; quum que humor a calore vehementiori tutus, & illæſus nonniſi a Diuina virtute ſupra naturæ leges diu conſeruari poſſit; liquido iam conſtat cauſſam abſtinentiæ Domini extra naturæ limites fuiſſe admirabilem, abſtinentię vero formam naturæ legibus fuiſſe conſentaneam.

Eſſentia ieiunij Domini.

In ſanitatis apice calorem humori prædominari.

De cauſſis ieiunij bimeſtris, inter quas reponimus meatuum cutis adſtrictionem cum Benedicto, & Montuo. Cap. XCIV.

AT quorũ abſtinentia ſecundũ menſem cõplet, cuiuſmodi fuiſſe notauimus ex Athæneo, & Plutarcho ieiuniũ Timonis auiæ, quæ quotannis bimeſtre tempus in ſpelunca vrſarum more ſemianimis iacuiſſe dicitur; quale itẽ ieiunium eſt anguium, & inſectorum plurimorũ hieme latentium; ijs nõ aliunde facultas tolerãdi tam lõgam abſtinentiam contingere põt, quam vel ex caloris aut nullo, aut minimo exceſſu ſupra vires humoris; quod inde manifeſte conſtat, quia huiuſmodi animalia ob ſummã caloris imbecillitatem veluti mortua iacent, nec tanto calore pollent, quo ſe ſe mouere valeant; vt notauit pulchre Galenus, vel ad ſummum prægreſſis omnibus ex ordine cauſſis antea numeratis accedente occultorum meatuum cutis obſtructione, adſtrictio neue, a Clariſſimis viris Benedicto, & Montuo propoſita, qua claudatur & exitus ſubſtantię vtili e corpore in aera; & introitus cauſſis externis ex ambiente in corpus, a quibus tũ calor aut extingui, aut viciſſim exacui poſſit; tum humor ſubſtantificus abſumi: Ceterum quemadmodum tot cauſſas adeo varias in vnũ ex ordine cõcurrere multo difficilius eſt, quã in viuentis corpore gradum illum caloris inueniri, quo valeat vita ſuſtineri, nequeat aũt humor abſumi; ita longe veriſimilius eſt animalia hæc ad alterum mẽſem abſtinentia, cuiuſcunq; generis extiterint, quæ toto ieiunio languida torpent, ac veluti ſemimortua iacent, ob ſummã caloris inopiam, & proinde ob æqualitatem, aut propoſitã proportionẽ eius cum humore naturali tantum ieiuniũ tolerare: quum.n. humor ſit qualitas paſſiua, minimumq; obtineat actiuitatis, vt docuit nos Ariſtoteles; plane quibuſcunque calor humori vel æqualis virtutis, vel paullulum valentioris obtigerit, ea viuentia imbecillo calore eſſe neceſſe eſt, aut ſaltem humore admodum craſſo, tenaci, & ſolido, qui ratione conſiſtentiæ multum obtineat reſiſtentiæ, cuius merito diu quoque valido calori valeat obſiſtere.

Lib.1.c.5

1.aph.20. 15.

Cutis adſtrictio ęius cauſa ieiunij.

4. meteo. c.1.2.

De cauſſis ieiunij trimeſtris, & explicatur quomodo animalia quædam ſine nutricatu pingueſcant: Adijciturque promulgatis noua longiſſimi ieiunij obſeruatio. Cap. XCV.

POſtremi generis abſtinentiæ primus gradus, qui obſeruatur in plantis, in vrſis, glirbus, alijſque plurimis brutis hieme latentibus, atque in hominibus, pro varietate ſubiectorum a diuerſis cauſſis ducit originem: Ac ſane in plantis nõ aliunde oriri poteſt, quam ex caloris imbecillitate, ac humoris craſſitie, ac proinde ab ęqualitate virium vtriuſque, aut ſaltem ab exiguo, ac omnino inſenſili dominio caloris ob Solis abſentiam, & ambientis frigiditatem, quibus calor intus

Plantæ hieme non aluntur.

ſitus earum adeo eneruatur, vt humorem abſu-
mere nequeat, nutricationemque celebrare nec
valeat, nec debeat ob rationes in ſuperioribus la-
tius adductas. In vrſis, gliribus, ceteriſque brutis
ex abſtinentia pinguedinem contrahentibus ieiu-
nij cauſſa eſt alimenti interioris multiplicis vber-
tas cum caloris temperie, ac meatuum cutis exa-
cta clauſura; internum vero alimentum multi-
plex dico ſanguinem in venis; crudiuſculum chy
lum in ſtomacho, inteſtinis, & meſereo; pitui-
tam dulcem in toto corporis habitu: calorem tem
peratum pono, qui ſenſim concoquat, nihilque,
vel minimum ſubſtantifici humoris diſſoluat;
meatuum clauſuram volo, per quos nihil poſſit
vtilis egredi e corporis ſubſtantia, vel minimum;
nihilque poſſit noxij ingredi calorem extinguere,
aut intendere, humoremue conſumere valentis:
hæc autem vera fuerint, ſi hac ratione nutrita vi-
uentia, quæ neceſſario ex alimentis omnibus ſe-
gregantur, excrementa egerant per conſenta-
neos naturæ meatus; alioquin haud egeſtis excre
mentis, quorum retentio tam longo tempore
morbos non parere non poteſt, opinandum eſt
vere nullam nutricationem in ijs obiri; pingue
dinem uero illam eſſe non ex alimenti copia, ſed
ex caloris imbecillitate; qui enim adeo non viget
ad conuertendum ſanguinem in carnium, & ſo
lidarum partium ſubſtantiam, debilis calor pla-
ne patitur vt affuſus humor iam partibus alendis
frigore, ſeu calore debili concreſcat in adipem,
ſiue in ſubſtantiam adipi conſimilem: ob caloris
enim debilitatem ex fructuum copia crudiorem
ſanguinem, & pituitoſum congerunt vrſi, &
glires; ſanguis autem pituiteus, cruduſque a ve-
nis capillaribus roris inſtar ſupra partes inſperſus
quum a calore languido verti nequeat in mem-
brorum ſubſtantiam, cogitur in materiam ſimi-
lem pinguedini, qualis pituita eſt, qua ſcatent in-
teſtinorum tunicæ interiores; & propterea ex
interni alimenti copia interuentu nutricationis
videntur ea viuentia in ieiunio pingueſcere, qui-
bus ob caloris infirmitatem ſanguis crudior eſt,
nec poteſt in partium naturam verti; ſed ob frigi
ditatem in pituitam, & ſubſtantiam ſimilem
pinguedini condenſatur in toto corporis babitu,
vbi ab oſculis venarum capillarium effunditur.
In alijs vero brutis, quæ non pingueſcunt inedia,
ſed vel in eodem ſtatu permanent, vel contabeſ-
cunt, abſtinentiæ cauſſa eſſe nulla poteſt alia,
quam caloris imbecillitas, & ad humorem æqua-
litas, proportioque illa, qua vel nihil, vel parum
humoris diſſoluatur a calore, & ab alijs cauſſis ex
terioribus. In hominibus demum trimeſtre ieiu
nium haud alia ratione quam in brutis poſtremi
generis fieri poſſe putandum, nimirum vel ab æ-
qualitate, vel a proportione virium caloris, & hu
moris, qua humor aut nihil, aut parum admo-
dum patiatur, vt fuſe antea explicauimus. Quam
ob cauſſam abſtinentium vt numeroſior, quam a-
lia ratione ieiuniantium, eſt numerus; ita in eo
collocandam eſſe admirabilem arbitror abſtinen
tiam, quam iuuenis quædam in Vueſtphalia nu-
perrime toleraſſe legitur apud autorem hiſtoria-
rum admirabilium, ex tractatu de Ieiunijs com-
mentitijs itidem excerptam; nimirum *Iuuenis
Buchold in Ditione Munſterenſi Vueſtphaliæ humo-
re melancholico quum affligeretur domum egredi nul
la ratione volebat; propterea quum a matre verberi-
bus tuſa eſſet, adeo illi geminata eſt affectio melancho
lica, vt ſomni expers quatuor integros menſes perſtite
rit ſine cibo, & potu; licet aliquando maſticaret quadã
poma cocta, & ablueret ſibi os pauca aqua hordeacea:
quo genere victus* (nil in ventrẽ dans alimentorũ)
extreme cõtabuit. Tandẽ priſtinã ſanitatẽ acquiſiuit.

Cap. 8.

Bruta ieiunio pingueſcentia cur abſtineant.

Quomodo ſine nutricatione pingueſcant.

Cap. 41. & ſequentibus.

De cauſſis ieiunij ſemeſtris Cap. XCVI.

SEmeſtre ieiunium, quod habet ſecundum
gradum in abſtinentia longiſſima, obſerua-
re liceat quotannis in Lucomoriæ populis;
quibus profecto a caloris imbecillitate, ac torpo-
re, vnde iacent veluti mortui, ea ratione ingruit
neceſſitas, ne dum facultas tandiu abſtinendi,
quia calor adeo infirmus vel nullas, vel exillimas
obtinens vires ſupra humorem, neque ipſum con
ſumit, aut minimum ipſius abſumit; neque ſi ab-
ſumeret, vim obtinet nutricationem promouen
di; attrahendi, coquendi, conuertendique ali-
mentum in partium omnium ſubſtantiam, aut
excrementa varia ex eo ſegregandi, ſegregataue
a corpore propellendi vllam; quemadmodum
nec habet facultatem mouendi, quocirca veluti
cadauera iacere viſuntur: Quibus autem calor
ita infirmus eſt, iis naturalis humor mediocris
conſiſtentiæ, ac vbertatis eſſe poteſt ad longiſſi-
mam abſtinentiam; nanque vtriuſque vitalis prin
cipii viribus æqualibus, aut inſenſili, & exiguo ad
modum caloris exceſſu pollentes nullam obtine-
bunt alendi neceſſitatem, aut facultatem: cete-
rum ne ab externis iniuriis calor exillimus extin
guatur, & ſtatim primis diebus ieiunii commo-
riantur abſtinentes, neceſſarium eſt plane obtu-
rentur, adſtringanturue meatus omnes corporis
tum occultos, tum quoque patentes; cui natura
conſulens dum rigere incipiunt Lucomori, te-
nuis pituita e naribus effluens concreſcit, concre
taque patulas alioqui nares obturans frigoris præ
potentis ingreſſum probibet, quo ingrediente ca
lor internus extingueretur facile; qui ob maxi-
mam ſui deiectionem nullum refrigerium poſtu-
lans, reſpirationem reſpuit; ſublato autem reſpi-
randi munere iacentes Lucomori vulgo credun-
tur mortui, eoque reſtituto denuo reuiuiſcere.
Quod autem Lucomoris ab æqualitate, aut pro-
portione virium imbecillimi caloris cum humo-
ris reſiſtentia contingit longiſſimum ieiunium;
id ipſum aliis multis abſtinentibus ab eadem æ-
qualitate, aut proportione virium caloris validi
cum humoris reſiſtentia contingere poteſt, ſed
hoc diſcrimine intercedente, quod calore imbe-
cillo præditi abſtinentes humorem obtinent me-
diocri tum quantitate, tum conſiſtentia; & cor-
pus habent omnique occluſum externis iniu-
rijs; quare iacent ad inſtar mortuorum; & alii nec
debent, nec poſſunt ob caloris inopiam; reſpira-
tionemque non obeunt, aut vix obeunt: at calore
vegeto ieiunantes humore gaudent multo, &
craſſo, & viſcido, corpore cõſtãt vndiquaque per

Calor imbecillitas ut ſit cauſſa diuturni ieiunij.

Cur Lucomoris neceſſaria non ſit reſpiratio ſ ieiunio.

uio,& agili ad omnẽ motũ; reſpiratione indigent, ac vtũtur; nutricationẽ, quã caloris vigore obire poſſent, humoris incolumitate edere nõ debent.

De cauſſis abſtinentiæ, quæ ad annum integrum prorogatur. Cap. XCVII.

TErtius gradus longiſſimi ieiunij ſpacium integrum totius anni complectitur: huiuſce modi alimẽti priuationem quamplurima *Plantarũ proprius interitus qui.* ſtirpium ſemina tolerare cõſpiciuntur, ea ſcilicet, quæ non ante annũ vim generãdi amittunt, aut areſcunt, qui proprius eſt plantarũ interitus apud Ariſtotelem: Inter animalia piſces plurimi ſeruã *de vit. & mort. c. 14* tur in vaſis vitreis aqua pura ſemiplenis abſque ali mẽto plerunque ad menſem duodecimũ, aliquan *8. hiſt. c. 4* do etiã vlterius: ſerpentes itẽ, & phalangia ſeplaſiarijs tantundem ſine cibo detineri autor eſt Ariſtoteles, cõfirmatrix experientia: Quũ autẽ in his aperte videamus abſtinentiã fieri calore ob imbecillitatẽ vires ſupra humoris reſiſtentiam aut nullas, aut exiguas admodũ obtinente; ac proinde celeriter nõ abſumpto humore ſubſtantifico, nullaque ideo ingruẽte neceſſitate alendi; quũque nulla poſſit alia huius rei cauſſa naturalis aſſignari: *Lib. 1.* quod ex ſuperioribus longe cuique patere poteſt: propterea ſi qui homines ad anni terminũ abſtinẽtiam protraxerint, eos Phyſiologo nõ aliunde ieiunare potuiſſe conſtat, quã ob æqualitatem, aut proportionem propoſitam ſuperius inter vires caloris natiui, & humidi radicalis, quibus de cauſ- *Cap. 41. & ſequentibus.* ſis arceatur longe nutricationis neceſsitas, & alimentorum vſus.

De cauſſis abſtinentiæ vltra annum protenſæ. Cap. XCVIII.

VLtimus longiſſimi ieiunii gradus anni menſuram excedens omniũ ampliſſimus eſt cũ ratione termini, tum etiã ratione ſubiectorum; nanque inter celebriores abſtinentes ieiunarunt biennium tres a Cælio, & Pogio commemorati, & Monialis Saxonica; triennium vero puellæ tres, Germanica, Tullenſis, & Narbonenſis; quadriennĩũ autem abſtinens Confolentanea Citeſii; ſeptenniũ Palumba Interamnenſis, & Catherina Binders; duodecim annos puella Pogij altera; quindecim Nicolaus Heluetius; decẽ & octo mulier Normanda; triginta vero puella ex eadẽ regione; quadraginta ſacrificus Hermolai Barbari, & vlterius etiã plures alii, quorum hiſtorias ab *Lib. 1.* initio huius traditionis legere quiſque poteſt; quũ autem hi naturaliter ab omni alimenti vſu abſtinere valeant nulla ex allatis cauſſis, præterquam ob æqualitatẽ viriũ caloris natiui, & humoris ſubſtantifici; aut ob minimũ exceſſum caloris ſupra vires humoris, quemadmodũ abunde ſuperius ex- *[illegible]. 2.* planatum fuit; quænam alia tantæ abſtinentiæ cauſſa afferatur, niſi virium caloris, & humoris interni æqualitas, aut proportio dudum explicata, omnem alimenti vſum, ac neceſſitatẽ viuentibus adimens? nobis itaque phyſice de propoſito agẽtibus nulla poteſt adeo longæ abſtinentiæ cauſſa aſſignari alia, quã æqualitas, aut proportio virium caloris & humoris, quarũ merito viuente animali nõ abſumatur cito humor ſubſtãtificus, etſi cõtinẽter nõ ſuggeratur illi nouus humor ex alimẽtis

Præter cauſſas phyſicas dudum allatas, tres alias reperiri valere diuturni huius ieiunij procreatrices. Cap. XCVIIII.

HActenus quidem cauſſas omnium graduum mirabilis ieiunii phyſicas adduximus: reliquum nunc eſt ad operis complementum indagare nunquid alicunde præter allatas aliæ aliquæ afferri valeãt cauſſæ longiſſimi ieiunii: Qua quidem in re facile tres cauſſas propoſiti aſſignare poſſumus; prima eſt clandeſtina cibatio viuẽtis ab aliquo Dæmone, cuiuſcunque ſortis extiterit, *Lib. 2. cap. 174.* quã ſentẽtiam hauſiſſe multos ex Diogene, atque Demetrio ſuperius adnotauimus: altera cauſſa eſt præpotentis Dei sũma poteſtas vltra naturæ limites ieiunium producens, quã opinionẽ habuit inſignis Medicus Haruetus; vltima cauſſa eſt, quam *Lib. 2. cap. 171* referunt exiſtimãtes homines illos, qui tandiu abſtinere viluntur, vere homines nõ eſſe, verãque vitã non viuere, ſed æquiuoce viuere, ac proprie ca- *Lib. 2.* dauera eſſe ab aliquo Dæmone aſſumpta, & mo- *cap. 178.* ta; quę proinde cibis nõ indigenti adiutius abſque alimẽto conſiſtere poſſint: Quarum ſane cauſſarũ quãlibet quẽadmodum nemo inficiari poteſt longiſſimum quodque ieiuniũ producere poſſe; ita illas non habere locum in omnibus enumeratis abſtinentibus, ſatis demonſtratũ eſt antea, vbi aperte innoteſcit viciſſim ob cauſſas naturales a nobis inuentas cunctis abſtinentibus omnia ieiunii genera contingere potuiſſe.

Cauſſarum propoſitarum abſtinentiæ comparatio ad inuicem. Cap. C.

OMnium vero, quę ſuperius propoſitæ fuere ieiunii cauſſæ, non eadẽ eſt ratio in producendis variis abſtinentiæ ſpeciebus; nam quæcũque longũ ieiuniũ efficere dictæ ſunt, haud omnes longiorẽ, & longiſſimã abſtinentiã producere poſſunt; ſed viciſſim a quibus diuturnior abſtinentia exoritur, ab iiſdẽ breuior produci valet: Quare inter naturales cauſſas ſola caloris & humoris tũ æqualitas, tum quoque proportio quoad vires vniuerſalis cauſſa eſſe poteſt, vnde proxime pendeãt ſingulæ ieiunii differentiæ: Immo vero inter omnes cauſſas hæ duæ nobis inuentæ cũctis abſtinẽtibus adaptari poſſunt; quum tres vltimæ nõ phyſicæ, quãuis ex ſe omnẽ abſtinẽtiæ ſpeciem producere valeãt, ratione tamẽ ſubiectorũ, & aliis nominibus multis antea cõmodiori loco explicatis, vere connumeratos omnes abſtinẽtes noſtros attingere nequiuerint. Ita ergo ſatis patere arbitror tũ omniũ differentiarũ lõgæ abſtinẽtiæ cauſſas eſſe poſſe naturales; tũ cauſſarũ huiuſmodi naturaliũ alias eſſe formales; alias vero efficiẽtes, & conſeruãtes: & demũ alias finientes, ac terminantes ieiuniũ hoc diuturnitate nõ minus, quã diuturnitatis varietate mirabile: Quæ cauſſæ omnes ex rei natura inuẽtæ, ac explicatæ nobis ſunt in hoc opere, qua maiori diligentia per nos fieri potuit.

Finis Tertij Libri.

FORTVNII LICETI GENVENSIS

IN QVARTVM LIBRVM

De his, qui diu viuunt ſine alimento

PRAEFATIO,

In qua notatur difficultatum explicandarum natura, & agendorum ordo.

CIrca mirabilis, memorabiliſque Ieiunij naturam in ſuperioribus libris non ſolum ſummo ſtudio clariſſimorum virorum placita expendimus; verum etiam accurata diſquiſitione labore proprio ex rei natura cauſſas generatim, ſpeciatimque diuturnam hanc Abſtinentiam tum conſtituentes, procreanteſque, & conſeruantes; tum quoque finientes, ac terminantes inueſtigauimus, & pro viribus ingenij noſtri hactenus explicauimus. Quoniam vero difficultates plurimæ dedita opera pridem inuolutæ ſilentio, ne ſæpius ab incæpto argumento ad eas enodandas diuertendo crebris digreſſionibus confuſam contemplationem redderemus (quod ſtigma plerumque inuritur viris alioquin ſapientiſſimis) methodique filum interrumperemus; quoniam inquam dubitationes quamplurimæ negocium haud leue legentium mentibus faceſſere, eaſque non parum adhuc præpedire viſuntur, quominus promulgatis antea dogmatibus aſſentiantur; operæ pretium fore duximus, ac neceſſarium plane hac noſtræ in contemplationis parte poſtrema ſigillatim eas dubitationes enodare, quæcunque in vniuerſa methodo ſuperiori determinatis ſententijs ex mente propria obijci ab alijs conſueuere, atque etiam quæ nondum obiectæ, obijci tamen facile valerent. Quæ quidem in meditatione plurimus circa eas fuero, quæ ad longioris abſtinentiæ, illique contrariæ nutricationis naturam proxime pertinebunt; parcus autem circa eas, quæ longiuſcule ab inſtituto nobis argumento diſtare videbuntur; ac nullus omnino circa olim obiter dicta exorientes: Neque enim ſingula, quæcunque in dies, ac verius horas quolibet in argumento dubia concipiunt animis mortales, decet de re aliqua ex profeſſo tractantem conſiderare: quis enim ſcriptor vel maximo in volumine cuncta illa, nedum enodare, ſed vſquam valeat connumerare? Ea eſt ſiquidem humanæ natura mentis, vt in quauis contemplatione, aliena præſertim, dubitationes parere malit, quam ſoluere: Sed ita temperandus eſt iſte modus, vt aſſentiri vel aliorum dogmatibus probabilibus intellectus malit, quam de illis dubitare;

aut ſaltem vt ſtatim enaſcentes dubitationes, quaſi hydræ capita ſuccidere: Decet enim alienis in ſcriptis euoluendis plerumque (ni veritas, & ratio potior aliter ſuadeat) optimam nutricem imitari, quam indulgentiorem eſſe quam matrem ſæpenumero conuenit; quod ſapienter admonet alicubi multiſcius ille autor vulgo ignotus. Illas itaque dubitationes hoc in operis volumine tractabimus, quæ magnam, ac euidentem cum propoſito nobis argumento habent affinitatem, quæque reipſa nobis a Viris Clariſſimis obiectæ fuere. Ceterum in huiuſmodi dubijs explanandis nullum mihi alium ordinem obſeruandum propono, quam eum, quo theoremata illa ſuperius diſpoſita ſunt, quæ nunc nobis illuſtranda, confirmandaque ſumuntur. Iam ergo & ad operis noſtri complementum hoc ſaxum tandem euoluamus Deo bene fauente.

Plinius lib. 17. cap. 10.

FORTVNII LICETI GENVENSIS

De his, qui diu viuunt ſine alimento

LIBER QVARTVS.

In quo en odantur difficilia, quæ hactenus explicatis obſtare, ac obijce poſſe videntur.

Decere Philoſophum de re aliqua ex profeſſo tractantem tum omnes aliorum opiniones de propoſito expendere, tum illuſtriores tantum: vnde innoteſcunt ſcribentium fines, officia, crimina, & contemplationum varietates.

Caput Primum.

ADmoneor a viro doctiſſimo, cui officij cauſſa ſuperioribus annis opus meũ *de vita* donaueram, videri me poſſe cuipiam in recẽſendis, & expẽdendis quorumcunq; opinionibus nimis prolixum; immo & Ariſtoteleo præcepto non obtemperantem, quo
1. Top. c. 9 tum in topicis cautum eſt, *De vnoquoque contraria proferente ſtultum eſſe curam habere; neque oportere omne problema, omnemuè poſitionem conſidera-*
1. Aeth. c. 4. *re*; tum quoque in æthicis & Nicomachijs cõſtitutum eſt *opiniones tantum illuſtrium Philoſophorum expetendas eſſe, aut efficaciſſimas habentes ratio-*
1. Aeth. c. 1. *nes*; & Eudemijs *omnes omnium opiniones perſequi ſuperuacaneum eſſe*: Quæ obiectio, quum nihilominus locũ habere videatur in hoc opere, in quo
Vid. lib. 2. cap. 25. dedita opera, quotquot mihi videre licuit, de propoſito ſententias attuli, & examinaui diligenter, in præſentia noſtrã ante omnes ad ſe trahit exercitationem. In qua primum illud occurrit diſcrimen animaduertendum, quod a perſona ſcribentis deſumitur; ſane poterat Ariſtoteles ſapientiſſimorum ſummus in quouis argumento negligere, vel dicto, & autoritate ſolũ improbare multas opiniones aliorum, quos longe doctrina ſuperabat; egó autem de memetipſo ita ſentire nõ debeo, vt vllius autoris ſententias deſpicere poſſim, aut ſine ratione, illaque multiplici deſerere: non ab re igitur in aliorum placitis afferendis, & examinandis multus ſum in meis lucubrationibus: Ariſtoteles enim locis allegatis ſibiipſi, non alijs, nec nobis modum præſcribit in alienarum ſententiarum examine. Id ipſum facile comprobare potero a fine ſcriptoribus intento in vniuerſa methodo; nam ſummis viris ſcopus eſſe poteſt ſcribendo iuuare tantum; alijs vero minoris conditionis autoribus neceſſe eſt ſcribendo iuuare ſimul, & oblectare; ratio diſcriminis eſt, quia ſapientia iam celeberrimi ſola nominis autoritate compellunt homines ad ſtudium ſuorum operũ, adiumentumque maximum ſine fuco pollicentur, & exhibent; at noui ſcriptores, nondum autoritate, nominisque celebritate conſpicui, niſi lepore aliquo ſua ſcripta condiant, legentes vix inueniant; ea enim ætate viuimus, qua delitioſa, & delicata nimis vigent ingenia nihil niſi aut vetuſtum, aut lepore conditum deguſtantia; ceterũ ſcriptis ad oblectandum tum alia multa conferunt, tum præſertim ſententiarum varietas: iucunditatem nanque vbique oriri ex varietate, vetus eſt adagium: Ariſtoteles ergo, alijque ſummi ſapientes nullius indigent externi fuci ad ſuas lucubrationes exornandas, quum ſola nominis autoritate cunctos ad eas amplectendas attrahãt; at humiliora ingenia iuuare ſimul ac delectare debent, & propterea ſuis operibus ad oblectandũ varietatem opinionũ impune queunt, immo vero iam debent inſerere. Verum deinceps id manifeſto iam conſtet, quod probare volumus ex fine peculiari, quo quiſquis autor ad alienas opiniones conſiderandas impellitur; duplicem enim ob cauſſam aliorum placita expendere conſueuimus,

Finis ſcriptorũ quotuplex, & qui.

Ex varietate iucunditas.

Cur aliorum placita expendantur.

mus, nempe vel vt rei explicandæ, quæ difficilis, & obſcura eſt admodum, lucem aliquam afferamus; vel vt in re ſuapte natura non adeo difficili erroneas ſententias euertamus; ſi aliorũ dogmata ſumamus tãquam falſa demolienda, certè nos de vnoquoque contraria proferente ſolicitu eſſe non debemus, neque omnem poſitionẽ, omneque problema conſiderare oportet, ſed opiniones tãtum illuſtrium Philoſophorum ſunt expendẽdę, aut efficaciſſimas habentes rationes; quippe his de medio ſublatis, minutiores facile cuiuis conuelluntur: Sin autem ideo ſententias aliorũ examinamus, vt ex eis in re ardua lucem aliquã hauriamus; quia nulla eſt tã abſurdã opinio, quæ aliquam veritatis fauillam non habeat; quumque in argumento quouis arduo maximi referat quamcunque lucis ſcintillam, & vndecunque illã hauriamus; propterea nullam opinionem de propoſito non diligenter expendere debemus: Quod monuit vel ipſemet Ariſtoteles dum ad hauriendam veritatem ex veterum ſcriptis de animæ natura ſibi neceſſarium eſſe duxit abunde omnium placita expendere, quicunq; aliquid de ipſa enunciauerunt: Quum igitur ſuſceptum a nobis negocium, & antea de Vitæ natura, Ortuq; animæ humanæ, & nunc de mirabili Ieiunio, ſeu de his, qui diu viuunt ſine alimento, difficillimum, & obſcuriſſimum ſit; cur eius vtriuſque argumenti explicatione a quibuſque auxilium non inquiramus omnium placita examinantes? Demum & methodi forma, ſeu natura pro nobis eſt in virũ eximium; quum enim duplex ſcriptoribus negocium ſit, actiuum ſcilicet, aut contemplatiuum; ſanè methodo actionem reſpicienti tum ſimpliciter nullius rei exquiſita meditatio neceſſaria eſt Ariſtotelis decreto; tum ſpeciatim omnes velle opiniones exquirere ſuperuacaneum eſt; ſatisq; eſt ſi eæ ſolummodo inueſtigentur, quæ extant maximè, ac ſupereminent, vel videntur rationem aliquam in ſe habere, eiuſdem Ariſtotelis cõſilio: At vero in methodo ſpeculatiua, & acroamatica præſtat omnes omnium ſententias de propoſito diligenter expendere; quod religioſè obſeruauit ſemper Ariſtoteles; nam & in primo de Auſcultatione phyſica exquiſite nimis opiniones omnes antiquorum de principijs examinat; & in primo de anima hoc ipſum ea diligentia exequitur, vt vel Hipponis placitum non ſpernat, quem tamen alibi cum ceteris comparans antiquis adeo contemnit vt ſcribere non dubitauerit oblitus fere modeſtiæ philoſophicæ, *Hipponem etenim nemo dignabitur cum iſtis connumerare propter intellectus eius vtilitatem;* His adijcienda eſt par diligentia eiuſdem Ariſtotelis in expendendis veterum omnium dogmatibus primo Metaphyſicorum, primo de Generatione, primo Meteororũ, & alibi. Ceterum haud ſolum hoc præſtitit Ariſtoteles, ſed ipſum efficiendi ſibi, nobiſque in omni contemplatione ardua neceſſitatem iniunxit euidentiſſime plurimis in locis, vnus eſt vbi ſcribit perſpicuis verbis, *Intendentes autem de anima, neceſſe eſt ſimul dubitantes de ijs, quibus abundare oportet, pertranſeuntes priorum opiniones comprehendere, quicunque aliquid de ipſa enunciauerunt, vt bene quidem dicta accipiamus, ſi vero aliquid non bene, hoc euitemus.* Alter locus eſt egregius, vbi ait, *Ad illam, quæ quæritur, ſciẽtiam neceſſe eſt in primis nos percurrere de quibus primo dubitandum eſt; hæc autẽ ſunt, & quæcunque de eis aliter quidam exiſtimauerũt, & ſi quid vltra hæc prætermiſſum ſit.* & mox. *Quare omnes primo difficultates ſpeculari par eſt.* & paullo poſt. *Item melius ſe habere neceſſe eſt illum ad iudicandum, qui tanquam aduerſarios, omnes vtrinque rationes oppoſitas audiat.* Hinc facile conſtat ex Ariſtotele in methodo ſpeculatiua oportere nos ante omnia expendere non ſolum quæcunq; aliorum placita, ſed etiam quęcunque prætermiſſa de propoſito ab alijs afferri poterant. Quia ergo nobis inſtituta erat pura veritatis contemplatio, non autem agibilium peritia, neceſſariũ fuit nos Ariſtotelem circa opiniones alienas imitari, ac præeuntem ſequi, non quidem in æthicis, vbi rudiuſcula ſufficit propoſiti cognitio, ſed in phyſicis, metaphyſicis, & omnino in methodis ſpeculatiuis, vbi exactiſſima ſcopi dignotio requiritur, quæ non niſi ex diligenti omnium dubitatorum examine acquiritur. Tertius locus eſt, vbi monet Ariſtoteles in omni methodo prius aliorũ opiniones eſſe conſiderandas, tum vt obſtacula de medio tollantur, ſcilicet malæ ſtirpes de agro mentis, in quo ad vberiorem meſſem ſerantur veritatis ſemina; etenim, vt belle Seuerinus,

Qui ſerere ingenuum volet agrum,
Liberat arua prius fruticibus.
Tu quoque falſa tuens bona prius
Incipe colla iugo retrahere,
Vera dehinc animum ſubierint.

tũ vt noſtra ſententia magis credibilis reddatur; oppoſita ſiquidem ſe cõmanifeſtant; tum quoq; ne videamur indicta cauſſa condemnare alios; tum deinum quia oportet eos arbitros eſſe, non aduerſarios, qui veritatem ſunt iudicaturi ſufficienter: Quum itaque nos omni ſtudio veritatẽ noſtris in lucubrationibus inſectemur, nec aduerſarios vllo vnquam eſſe profiteamur, nec indicta cauſſa quempiam condemnare debeamus, & noſtra dogmata credibilia cunctis efficere totis neruis ſtudeamus; plane decuit, oportuitque nos nullam de propoſito præterire opinionem, a quo cunque prodierit autore. Quartus locus eſt, vbi dicitur Ariſtoteli, *Verum non ſolum illis agendæ ſunt gratiæ, quorum opinionibus quis acquieſcet, ſed illis, qui ſuperficietenus dixerunt; conferunt enim aliquid etiam iſti habitũ nanque noſtrum exercuerunt:* Si ergo ijs agendæ ſunt gratiæ, qui ſuperficietenus dixerunt; cur non omnes opiniones expendere debuimus? aut quomodo ij habitum noſtrũ exercere poterunt, quorum ſententias diligenter non examinemus? Quintus locus eſt, vbi docet Ariſtoteles *opinionem Antiſthenicorum, & indoctorum habere aliquid occaſionis vt ſoluatur:* non ergo neceſſe eſt ſola doctiſſimorum placita nos examinare, ſi vel Ariſtoteles in tollendis indoctorum opinionibus ſemetipſum exercere non dubitauit. Iure itaque in explicandis aliorum quorũcunque ſententijs hic, & alibi accuratam diligen-

tiam

Nulla tã abſurda opinio, quæ ſcintillam veri non habeat.

1. de an. t. 19.

1. Aethic. cap. 3.

Actiua methodi non exquiſita cõtemplatio.

1 Aethic. cap. 4.

1. Meta. phy. proæ. cap. 3.

1. de an. t. 19.

3. Meta t. 1.

1. Cel. t. 101.

2. Meta. t. 1.

8. Meta. t. 9.

tiam impendimus. Ad obiectionem vero petitã ex Topicis facile occurras ex Ariſtotelis mente illo in loco; nam quod primo ſcribitur *ſtultum eſſe curam habere de quouis proferente contraria opinionibus communiter acceptis*, id locum habet ſolummodo in ijs dogmatibus, quæ abſurda ſunt euidentiſſime, cuiuſmodi ea ſunt, quæ ibi enumerat Ariſtoteles, nimirum poſitio Antiſthenis dicentis *Non eſſe contradicere*; placitum Heraclyti aſſerentis *Omnia moueri*; & aſſertum Meliſſi ſtatuẽtis *Quicquid eſt vnũ eſſe*. Quod autem deinde ſubdit Ariſtoteles, *non oportere omne problema, nec omnem poſitionem conſiderare*, ſtatim ab eodem Ariſtotele declaratur, inquit enim *eã conſiderari oportere poſitionem, quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, vel ſenſu; nam qui dubitant vtrum oporteat Deos honorare, & perentes diligere, an non, pœna indigent; qui vero vtrũ nix alba, an non, ſenſu*: Quum ergo nulla ex opinionibus examinatis antea huiuſmodi extiterit, vt eius autor pœnã; vel ſenſu indiguerit, aut in ea quid ſimile portentis Meliſſeis, Heraclyticis, & Antiſthenicis effutiuerit; profecto neceſſe fuit nos illas omnes conſiderauiſſe, deque vniuerſis maximam curam habuiſſe. Ad oppoſitionẽ vero ex Eudemijs nullam des aliam reſponſionem, quam proxime allatam Topicis, ſi Ariſtotelis eum locum animaduertas, *Verum* (inquit) *omnes omnium de his opiniones perſequi, ſuperuacuum ſit, quando & ægrotis, ac deliris, & pueris quædam videantur, quæ nemo ſanæ mentis in quæſtionem poſuerit: ratione enim opus non eſt, ſed his quidem ætate prouectiore, qua corrigatur iudicium; illis vero punitione politica, medicaue, quæ dolori inferendo plagis vim habet haud minorem: ſimiliter & vulgi de rebus omnibus fere pronuntiantis obmittenda ſententia eſt; abſurdum quippe ratione cum ys contendere, qui non rationem, ſed mulctam merentur*. Ad obiectionem ex Nicomachijs dum ſcribitur ab Ariſtotele, *ſed omnes velle opiniones exquirere, ſuperuacaneum fortaſſe eſt; ſatisque erit ſi eas ſolummodo inueſtigemus, quæ extant maxime, ac ſupereminent, vel videntur rationem aliquam in ſe habere*; licet ex traditis diſtinctionibus multiplex ſolutio pateat, peculiari tamen ratione occurras ex verbis contextus; in primis Ariſtoteles (quod obijcitur) non abſolute determinat ſuperuacaneum eſſe velle omnes opiniones exquirere, ſed in ambiguo ponit, & quum non determinet quid in re controuerſa ſentiendum ſit, relicta optione omnibus accipiendi vtramlibet cõtrouerſiæ partem; quid accuſamur, ſi libertate nobis data vtentes omnes potius, quam ſelectiores opiniones examinare voluerimus? & præſertim quum eadem libertate vſum fuiſſe conſtet Ariſtotelem aliquando cunctas, aliquando digniores tantum ſententias expendens? Deinde vero non ait Ariſtoteles neceſſarium eſſe opiniones illuſtriores ſolum exquirere, ſed ſatis eſſe, ac ſufficere alienas ſententias expendenti nobiliores tantummodo attingere, nec oportere, nec cogi eum poſſe ad omnes abſolute conſiderandas: ceterum non propterea damnandus eſt, qui præter illas, quas relinquere nõ poterat, alias item ſponte ſua opiniones voluit ad maiorem propoſiti elucidationem examinare. Deinceps aperiens ibidem Ariſt. quænam ſint opiniones exquirendæ abſque ſuperfluitatis crimine, illas nominat, quæ videntur rationem aliquam in ſe habere; at vero nulla fuit nobis examinata vnquã poſitio, quæ non aliquam in ſe rationem habere videretur; immo potius opiniones antea nobis expenſæ omnes ſigillatim pluribus rationib. munitas habuimus; ut propterea in ijs exquirendis, vel Ariſt. teſtimonio ſuperuacanei haudquaquã fuerimus, quod primũ nobis obijciebatur. Sed ẽt generatim ad opponẽtes dicere poſſumus de duobus malis minus eligendum eſſe; niſi enim omnes opiniones diligenter expendiſſem, protinus dãnari negligentiæ potuiſſem, quod longe maius crimen eſt in ſcriptore, quam prolixa curioſitas. Demum cur inde accuſari ego debeam, vnde Plato laudatur maxime? glorioſum mihi fore credebam, nõ turpe, ſummos ſapientiæ proceres in ea omni re imitari, de qua ipſi laudes eſſent cõſequuti; quum enim apud Ficinum legiſſem, *Plato noſter mirifica in genus hominum charitate nihil in diſputationibus ſuis intentatum relinquit, quod ad humanam ſalutem quauis ratione conducere videatur; atque dum id ſtudioſe contendit, mauult vel prolixi nimium, vel etiam curioſiſſimi crimen ſubire, quam negligentis*: Liceat ergo nobis cum Platone, immo uero iam neceſſarium ſit in hoc opere cum Ariſtotele fuſius de propoſito aliorum opiniones conſiderauiſſe, nulla excepta.

1. Top. 9.

Punitio politica, & medica non minorem plagis vim habet inferendo dolori.

Omittẽda vulgi ſententia.

1. Eudem. cap. 1.

1. Etha. 4.

In ſcriptore negligentia maius crimen eſt quam prolixa curioſitas.

2. de legib.

Licere Phyſiologo inter expendendas opiniones aliorum, nouas a ſemetipſo comminiſci, & velut alienas examinare, ex quo patet cognitionum varietas, & ordo. Cap. II.

IS ego ſum, qui vt non multum mihi tribuo, ita nihil mei cogitatus in vulgus prodire patiar, de quo prius amicorum, & ſapientum virorum iudicium non habuerim; propterea ergo de ſuperioribus meditationibus varios quũ dudum conſuluerim, ab iis enixe petens aliquod monimentum ad operis emendationem, & perfectionem, non ſemel interrogatus cur in recenſendis aliorum opinionibus alias in autores certos retulerim, alias autoris nomine ſuppreſſo propoſuerim; quum aliquorum nomina iuſtis de cauſis mihi ſilenda fuiſſe aperuiſſem, ceteros me ideo nominatos uoluiſſe, ut de propoſito quicquid lucis haurirem in ſuos autores relatum omnes conſpicarentur; eius enim finis gratia ſententias aliorum diſquirendas mihi propoſui, vt inde mihi aperiretur aditus ad abſtruſæ huius veritatis arcana, ſinceritatem facti uidentes amici annuere cuncti: Verum quoniam rationes illas inuulgandas non eſſe duxi, ob quas nonnulla dogmata ſuperius examinata certis autoribus non aſſignentur, ne hac in re ſcrupulus remaneat ullus, illud mihi nunc probandum propono, licere Phyſiologis de propoſito ſibi

Cur aliorum ſent. expenſæ fuerint.

to ſibi quocunque negocio nouas opiniones à ſemetipſis comminiſci, & eas velut alienas expẽdere. Id autem tum ratione ducta ex natura rei, tum autoritate, tum demum exemplo ſummorum ſapientię Principum confirmari poterit: Ac ſane ratio eſt, quia quum duplex ſit rerum cognitio, altera per negationem vocata, per affirmationem altera; vt ambæ conueniunt in fine, qui eſt notificare propoſitum, ita differunt præcipue in ſubiecto, in opere, & in ratione operandi; in ſubiecto, quia cognitione affirmatiua ſolũ res liquidæ, ac facillimæ ſolent explicari; difficilimę autem ſolum negatione dignoſcuntur: ſic Deũ Areopagita monet definiri negatione poſſe, affirmatione haudquaquam poſſe; ſic Motorem primum Ariſtoteles docens eſſe immobilem, incorporeum, impartibilem, immaterialem, eius naturam manifeſtat per negationem materiæ, partibilitatis, corporis, & mobilitatis; ſic idem alibi materiam negatione definit non eſſe quid, non quale, non quantum, nec aliud quippiam eorũ, quibus ens determinatur, neque negationes ipſorum: Quæcunque vero media ſunt inter facillimas & difficillimas, vtraque ratione debent explicari, per affirmationem ſcilicet, ac per negationẽ eo ordine, vt vbiq. notio negatiua pręcedat affirmatiuæ; ſiquidem per negationes habemus notitiam confuſam, per affirmationes vero diſtinctã magis; at vbique nobis iter eſt a cognitione confuſa in diſtinctam, non autem viciſſim diſtincte noſcentes aliquid eiuſdem notionem confuſam quærere aut poſſumus, aut debemus: nam per cõfuſam manuducimur, apparamurque ad diſtinctam: quam ſi primo habere poſſimus, nihil vlterius confuſa notione indigemus. Differunt præterea in opere, quia methodus per negationes aperit quid res ipſa non ſit; notio vero per affirmationes explicat iam quid res ipſa ſit. Differunt tertio in ratione operandi, quia methodus per affirmationes tradita quo in vnaquaq; re paucioribus abſoluitur, eo nobilior eſt, atque perfectior; at methodus negatiua eo melior, quo de pluribus conſiderat; ratio vero diſcriminis ea eſt, quia methodus affirmatiua nobilior continetur demõſtratione ac definitione, quibus vnica ſubiecti eſſentia per quatuor cauſſas ad ſummum diſtributa, & ab eſſentia prodeuntes paucæ affectiones propriæ conſiderantur; ſique ad alia deflectant, de ſua deperdunt dignitate demonſtratio, & definitio; at cognitio per negationẽ ea ſane melior, atque diſtinctior extiterit, quæ a pluribus alienis propoſitum ſeparauerit, & proinde quæ de pluribus conſiderationem habuerit: Quum itaque in hac de mirabili ieiunio tractatione vtramque methodum ſeruare coacti ſimus, quemadmodum in tertio libro ex mente propria oſtendimus naturam propoſiti affirmatiua diſquiſitione, ita ſane antea in ſecundo per negatiuam methodum demonſtrauimus quid non eſſet propoſitum; decebat igitur in ea, præter opiniones ab alijs inuentas, quicquid nobis veniebat in mentem a propoſiti natura diſſentaneum, quod tamen alicui videri poſſet propoſito conſentaneum, ad complementum methodi conſiderare. Autoritas Ariſtotelis, quæ in exarandis aliorum ſententijs, ſi quid nobis occurrebat eiuſdem conditionis, quaſi alienum expendere ſuadebat, clara eſt, quam ſupra etiam notauimus, *Ad illam (ait) quæ quæritur, ſcientiam neceſſe eſt in primis nos percurrere de quibus primo dubitandum eſt; hæc autem ſunt, & quæcunque de eis aliter quidam exiſtimarunt* (ecce opiniones alienas) *& ſi quid vltra hæc prætermiſſum ſit*; ecce commentitias: vt plane pateat hoc loco in contemplationibus quibuſque inter examinandum aliena dogmata, poſſe, ac debere nos, ſi quid ab alijs prætermiſſum ſit, quod afferri de propoſito potuerit, illud proferre, ac veluti ab alijs promulgatum expendere: Qua quidem in re nobile habemus exemplum Hippocratis, qui aureo in opere *de natura humana* longe, lateque diſputat contra opinionem aſſeuerantem hominis corpus ex vnico, & ſimplici elemento, aut humore conſtare, quaſi aliqui fuerint, qui hominem pituita ſola, vel bile, uel ſanguine tantum conſiſtere putauerint; quum tamen nullus vnquam extiterit, qui talia ſenſerit, quod in eius loci commentario notant viri clariſſimi. Sed & Ariſtoteli paſſim doctiſſimi quique tribuunt, conſueuiſſe illum ſub incerti nominis autore quaſdam recenſere ſententias, quas nemo vnquam protulit, ipſe tamen veluti prolatas confutat; tale quid autem facere dicitur ne vllus vlli ſuperſit in propoſito dubitandi, aut impingendi locus. Quicunque igitur in ſuperioribus ſententias incerto autore perpenſas commentitias eſſe voluerit, ſciat is ob allatas nunc rationes impune potuiſſe me, ac plane debuiſſe ad complementum methodi ante omnia non ſolum quicquid alij aliter de propoſito ſenſerint, conſiderare, verum etiam quicquid ab alijs hac in re prætermiſſum fuerat, a memetipſo adijcere, ac veluti alienum examinare.

Duplex rerum cognitio.

Affirmatiua notio quo conueniat, et differat à negatiua.

8. Phyſ. t. 40. & ſeq.

7. meta. t. 8.

Ordo cognitionum.

Per negationes habetur notitia confuſa.

3. meta. t. 1.

Alimentum omne à viuentibus neceſſario prodire, neq; ali ferro Struthiocamelum: quo cæno alatur animal, & planta.

Cap. III.

DIfficultatem præterea facit placitum illud, quo dudum conſtituimus omne alimentum nutriendis accedere neceſſario ex aliquo animato, ita ut proxime fuerit vel pars, vel effectus, uel fructus alterius viuentis ſuapte natura; namque ſtruthiocamelus alitur ferro, quod non eſt animatum, neque ex vllo animato proueniens; multaque animalia, & potiſſimum in aquatilium genere veſcuntur cæno, quod mera eſt maſſa ex terra & aqua citra vllius rei miſtionẽ, quę animati fuerit vel pars vel effectus: Quin & plantis alimentũ eſt ſuccus impurus, & lutulẽtus ex humo hauſtus abſq. vllius viuẽtis interuentu;

l. 2. c. 10. & 14. & 61.

teruentu; vt propterea multi nobis acriter ſuccenſeant in propoſito. Sed quemadmodum haud ſatis erat illis ad noſtram ſententiam euertendam hæc obieciſſe, diſſimulata rationum noſtrarum vi hoc placitum communiente; ſic eas non duximus ex ſuperioribus in hunc locum transferre, ſat habentes obiectionibus occurrere. Ad primum ergo licet cum doctiſſimo Fernelio dicere poſſemus *ſtruthiocamelum ferramenta coquendo atterere, at ijs non ali*; ſi quidem multa ventriculi calor atterere poteſt, quæ attrita corpori alendo non ſunt, ſed expelluntur poſtea extra corpus tanquam excrementa inutilia, quod nobis etiam euenit; nihilominus ab ijs diſcedendum non putamus, quæ antea profeſſi fuimus aſſerentes ferri ſubſtantiam non cedere ſtruthiocamelo in alimentum, quod vulgo creditur, ſed tum ferro adnatam rubiginem veluti ſal cedere in condimentum alimentis ſaporem concilians gratum, & ſuauem guſtui ſtruthiocameli; tum quoque ferri vim atterere, attenuareque, ac præparare ad coctionem cibos craſſos, & viſcidos, dentiumque attritionem haudquaquam expertos; ita vt quemadmodum comedentes aquam bibunt, non quia illa nutriantur, ſed quia eius beneficio conſulitur coctioni alimentorum in ſtomacho, quæ elixatio eſt, & diſtributioni alimenti cocti; ſic ſtruthiocameli vtantur ferro, cui vim ineſſe aperiendi, & attenuandi quotidianis experimentis norunt Medici, qui vino chalibeato aperiunt viſcerum contumaciſſimas obſtructiones, attenuatis viſcidis, & craſſis humoribus; tum demum veluti ſuccum melancholicum a liene ad ſtomachum tráſmiſſum, ſic ferri ſubſtantiam, vel etiam rubiginem corrugando, & adſtringendo ventriculum, ciere appetitum, & promouere coctionem, hiſque perfectis, extra corpus eum alui fæcibus extrudi. Sed hac de re fuſe ſuperius. Ad ſecundam obiectionem concedentes animalia multa e cæno ſibi alimentum haurire, negamus in luto cedente in alimentum corpori viuenti nihil aliud eſſe quam terram, & aquam; ſi quidem miſta imperfecta non poſſe nutrire ſatis conſtat ex traditis antea: negamus item in cæno, quo veſcuntur bruta quamplurima, nihil eſſe, cui ex animatis prouentus fuerit; nam vbique in eo luto multa ſunt animalium excrementa; quin & animalium, plantarumque putredine diſſolutarum ſucci, viſcidique lentores; vnde viuentibus imperfectioris conditionis nutrimentum eſt; vulgare ſiquidem eſt vni viuentium generi, potiſſimum inferioris notæ, alimento eſſe alterius generis animalium excrementa cuiuſcunque naturæ; lutum ergo, quo inſecta præſertim aluntur, multis excrementis animalium tum viuorum, tum etiam mortuorum ſcatet, quorum merito alimentum prodit illis etiam, quæ cæno veſcuntur, ab animato corpore. Addo fieri non poſſe quin cæno illi admiſſus ſit etiam ſuccus ſiue excrementitius, ſiue ex partibus plantarum putridis, quo vniuerſa loca cænoſa viuentibus habitata ſcatent, non minus quam humore ab animalibus prodeunte, de quo etiam mox agemus: vt ex his apertiſſime conſtet in cæno humorem eſſe a viuente corpore prodeuntem, qui cedat in alimentum inſectorum, luti partibus terreis, & aqueis velut excrementis coctionem, & nutricationem ſubterfugientibus; quod aperte conſtat ex Ariſtotele docente anguillas veſci non cæno, ſed eo quód in cæno comperiunt, vt infra patebit. Ad poſtremam de plantis conſimiliter dicimus in terra vbique fere locorum inueniri multam manum ſucci a viuentibus corporibus effluxi, quem ſibi radicibus in alimentum hauriant plantæ; nam præterea quod multa degunt in terræ viſceribus animantium ſæcla, quorum & excrementa, & corpora putrida in obitu terræ græmium huiuſmodi humore complent; quæcunque degunt etiam ſupra terram, & in aere animalia ſua excrementa, & cadauera terræ demandant, quæ tum ſponte, ſi liquida ſint, tum pluuijs, & alijs quibuſque aquis eliquata terram veluti ſpongiam penetrant in alimentum plantarum conceſſura: Ex marinis quoque animalibus humores conſimiles terræ imbibuntur; hæc etenim ſiccitate innata ſpongiæ ad inſtar affuſum ſibi humorem auidiſſime attrahit, atque vt aqueum nullius, aut minimi lentoris participem facillime admittit, amittitque; ita humorem ex animalium corporibus quomodocunque egreſſum, qui viſcidus eſt, admiſſum retinet reddere neſcia, ita vt eo non priuetur a plantarum radicibus violentiori attractu: Immo & iugiter ex plantarum ipſis corporibus in humum reſudant humores, & excrementa alijs plantis alimento futura; vt nuſquam terra non ſit humore ab animatis corporibus referta: Quare dum ſibi alimentum hauriunt radicibus e terra plantæ, tunc etiam ſuccum ſibi trahunt, qui ex animato corpore fluxit: Cuius rei euidens illud ſit argumentum, quod in terra ſicca, & huiuſmodi ſucco vel penitus, vel maxime, vel magis quam par ſit deſtituta plantæ nec arte plantatæ viuunt, aut adoleſcere poſſunt, niſi a colonis fimo, ac ſtercore animalium inſpergatur, & affuſa ſtercori aqua ſuccus ille pinguis ad ſtirpium radices infra trudatur; quod Ariſtoteles, & poſt eum Theophraſtus, quotidianumque docet experimentum, quemadmodum antea notauimus. Quicquid ergo alitur, eo quod ex animato corpore quomodocunque defluxerit, ſeu quod antea quoquopacto vixerit, enutritur; vt fuſe dudum oſtendimus.

1. de abd. rer. cauſ. cap. 2. & 18.

Lib. 2. cap. 136. & 141.

Vino chalibeato aperiri obſtructiones.

Lib. 2. ca. 136. & 141.

Vni viuentis alterius excrementa eſſe alimento.

Cap. 25. & ſequentib.

Cap. 35.

Lib. 2. ca. 58. 61. 64. 84. 93. & 96.

Lib. 2. ca. 10. 14. & 61.

A mortuis vt nobis alimenta, augumenta, & ſemina ſuppeditentur apud Hippocratem, exercitatio cum acutiſſimo Scaligero. Cap. IV.

Lib. de inſomnijs.

Hippocratis locus illuſtrandus affertur.

QVibus nunc addere placet pulcherrimam ex Hippocrate confirmationem; qui de propoſito alicubi ſcribit, *Mortuos in ſomnijs videre puros, in veſtibus albis, bonum eſt; & accipere aliquid ab ipſis purum, bonum eſt; ſanitatem enim ſignificat corporum, & ſalubritatem ingeſtorum; a mortuis enim nutrimenta, & incrementa, & ſemina fiunt; hæc autem pura in corpus irrepere, ſanitatem ſignificat: ſi uero contra videat quis ipſos nudos, aut nigris veſtibus indutos, aut non puros, aut aliquid accipientes, aut ex domo portantes, non eſt commodum; morbum enim ſignificat; quæ ſiquidem in corpus ingeruntur, nociua ſunt.* Quem locum Hippocratis quum ſubtiliſſimus Scaliger in commentario ad eum libellum edito interpretatus fuerit, operæ precium fore putaui, ſi ad propoſiti euidentiam in primis tanti viri ſententiam expenderem anteaquam propriam explicationem aperirem: inquit igitur vir ille doctiſſimus eo loci, *Nunc aggreditur Hippocrates ea, quæ extra ſomniantem ſunt; aitque nos ali opera mortuorum; credo quia non poteſt alere nos quidquam viuens:* quo quidem in placito Scaligeri ſubtilitatem deſideres; norunt enim & vetulæ non ali nos alimento viuente, actuque animato; vt propterea hoc non ſit theorema Hippocrate dignum: immo vero nec abſolute bene vertitur mortuum in nonuiuens; quamuis enim mortuum omne ſit nonuiuens; haud tamen viciſſim omne nonuiuens mortuum eſt: ſiquidem nonuiuens eſt tum id quod prius nunquam vixerat, cui falſo tribuas nomen, & rationem mortui; tum quoque iam vita defunctum: Et ſane mortuorũ nomine Hippocrates hoc in loco nutrimenta ſignificat, quia reuera nihil nos alit, quod prius ipſum non vixerit, etiamſi dum alit actu viuens eſſe non poſſit: huius rationem profert vir acutus, *quia* (inquit) *neceſſe ſit transformari, quum nihil duabus formis informetur;* quaſi viuens in aliud viuẽs vllum transformari nequeat; & hoc ſi fieri valeat, propterea id, in quod facta eſt tranſmutatio, duabus neceſſario formis informetur; atque id ſit penitus abſurdum, neque fieri vlla ratione valeat: In primis etenim vel obſeruationibus Theophraſti, confirmationibusque Portæ in ſua Villa transformatur triticum, & ordeum in lolium; loliumque viciſſim transformatur in triticum, & ordeum: præterea zea, triticum, & ordeum mutantur in auenam; ordeumque itidem conuertitur in ægilopem: ocimũ quoque tranſire conſueuit in ſerpillum, & ſiſymbrium Theophraſto, Palladio, & Plinio Portæ ſuadentibus: ſed & triticum in tipham, tiphamque viciſſim abire in triticum ex Theophraſti, & Portæ monumentis diſcimus: nec non etiam ſiſymbrium in mentham commutari: Vlterius Laodiceæ Xerſis aduentu platanus in oleam mutata eſt autore Plinio, cui & olea in oleaſtrum, & caprificus in ficum, & candida vua, ficuſque in nigras conuerſa dicitur: ſed & eiuſmodi mutationibus Ariſtandri apud Græcos volumen ſcatere, & apud noſtrates C. Epidij commentarios admonet. Inſuper autem Galeni teſtimonio verti conſueuiſſe caſſiam in cinnamomum vt genere proximum; ita ſpecie ab illa diuerſum, recte mihi obſeruaſſe videtur in ſuis Epiſtolis medicinalibus Matthiolus; Quis præterea non animaduertit innumeras plantarum transformationes in inſitione, qua certe nihil inuenit Agricultura ſolertius? de his belliſſime non vno in loco P. Maro cecinit

Exercitatio cũ Scaligero.

Apotelesm. 43.

Cur mortui ſignificat alimenta.

Viuentis in viuens transformatio.

4. de cauſ. cap. 6.

Lib. 11. cap. 17. & 29.

Plantarũ varia tranſformationes.

10. vill. cap. 45.

11. vill. cap. 20.

L. 17. c. 25

1. de an. d. cap. 14

Lib. 4.

2. Georg.

Et ſæpe alterius ramos impune videmus
Vertere in alterius, mutatamque inſita mala
Ferre pyrum, & prunis lapidoſa rubeſcere corna.
Et paucis interpoſitis,
Inſeritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida;
Et ſteriles platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæ fagos; ornuſque incanuit albo
Flore pyri; glandemque ſues fregere ſub vlmis

ne alia plurima huc referam, quæ de propoſito recenſuit Palladius. Deinceps Theophraſto conſentiente Ariſtoteli huiuſmodi etiam viuentis in viuens transformatio in animalibus conſpicua eſt; namque vt omittamus tum quæ de transformatione adultorum hominum in feras, & arbores fabulantur Poetæ; Nabuchodonoſor enim teſtimonio ſacræ paginæ haud ex homine ſe conuertit in belluam, ſed in hominis figura immanitatem geſſit belluæ: tum quæ de tranſmutatione mulierum in viros teſtantur Hiſtorici; obſeruatione Ariſtotelis experimento comprobata quotidie inſectorum omnium vermiculi trãsformantur in aurelias, & aureliæ iſtæ, quas etiam nymphas, & Chryſalidas appellamus, conuertuntur in papiliones, ſub ſingula trium formarum diſtinctio, & ſtatuto temporis interuallo viuentes: ſed quid inſecta commemoro? non ne ouum tranſmutatur in pullum Ariſtoteli? ouum vegetans a matre in pullum ſentientem a patre? decernit etenim admirandus Præceptor vegetalem animam a matre ouis indi, ſenſualem vero a patre prolifici ſeminis interuentu; quam ſententiã oportuniore loco fuſius explicauimus: non ne fetus humanus eidem Ariſtoteli primis diebus in vtero materno ſola viuens anima vegetatrice, procedente tempore ſenſitricem ſubiens, qua fieri dicitur animal, non ne inquam transformatur viuens in viuens? nimirum vegetans in animal? quin & poſtremum hoc animal induens animam rationalem, qua fit homo, ſi non ſimul ſit animal & homo, nec animal & equus in vtero matris, vt eo loci nos docuit Ariſtoteles, non ne animal in hominem, & animal in equum, ac proinde viuẽs in viuens reuera commutatur? Nec tamen inde neceſſario ſequitur (ſecus atque cenſeat acutiſſimus Scaliger) duabus formis idem informari; tũ quia poteſt præcedens forma ſequentis ipſomet in exortu occumbere, quando generatio vnius eſt alterius corruptio; id quod accidit dum tranſmutatur triticum in lolium, lolium in ordeum, & in alijs tranſmutationibus huiuſmodi; tũ quia poſterior forma priori adiungi, aſſociarique poteſt in vnam compoſitam: Neque abſurdum eſt

Lib. 14.

3. de gen. an. c. 11.

Daniel. cap. 4.

Aul. Gel. lib. 9. c. 4.

Plin. lib. 9 c. 4. & l. 8 cap. 22. dalechã. annot. in Plin.

2. de gen. an. cap. 4.

1. de orig. an. hum. cap. 52. & ſequẽtib.

2. de gen. an. cap. 3.

1. de gen. t. 18.

vnam

2. de vita cap. 13. 2. de ort. an. hum. cap. 1.

vnam anima ex pluribus ſubordinatis eſſentialiter (multem unitis coagmentari; quemadmodũ latius alibi demonſtrauimus. Non ergo veram cauſſam nos docuit vir multiſcius cur nos alere non poſſit quicquam viuens. Porro cauſſa propoſiti, quantum ego arbitror, triplex eſt; vna quidem, quia nutrimentum omne anteaquam alat, neceſſario eſt concoquẽdum; at vero tali coctione quod antea viuebat, vita ſpoliatur; ſiquidem vt plerumque contingit in eo apparatu, qui extra corpus noſtrum alimentis cõciliatur, nutrimenta priſtinam vitam exuere; quod in Pythagoram luſit aliquando Laertius ille Diogenes hunc in modum

Cur ali mentum viuens mutationem ſubit ante quam alat.

2. de vit. Phil.

Haudquaquam ſolus tu animatis abſtinuiſti.
Quiſnam animata vorat, dic mihi Pythagora?
Verum vbi quid coctum eſt, eliaſ, vel ſale ſparſum
Tunc edimus, quoniam ſpiritus omnis abeſt.

ita vi coctionis internæ, quæcunque nutrimenta viua intra corpus ingeruntur, cuiuſmodi ſunt ſtirpium ſemina, fructus, aliæque partes, quibus citra vllum artis miniſterium veſci conſueuimus, & crudis, vi coctionis inquam illius, qua & primum in ſtomacho vertuntur in chylum, & poſtea in hepate, ac corde mutantur in ſanguinem, priori vita priuantur, noua nulla donata; ſi quidem chylus, & ſanguis ſuccus eſt inanimis; cuius ſane rationis ea eſt explicatio, quia quum duæ quælibet formæ vltimæ, animæue numericæ in eodem ſuppoſito ſint incompatibiles; incompatibiles erunt quoque in eodem ſubiecto diſpoſitiones ad duas animas indiuiduas, quę diſpoſitiones vltimæ vocantur: quum igitur Ariſtotele autore alimentum nondum cõcoctum diſſimile ſit alendo corpori, coctum vero adeo ſimile vt in eius ſubſtantiam immediate commutari, atque ideo illius animã induere valeat; iam plane conſtat coctione alimentum externum ſi viuens fuerit priuari diſpoſitionibus, quibus propria ipſius anima innititur, tanquam non compatientibus ſecum diſpoſitiones apparantes materiam ad animam alendi corporis; ac proinde vita ſpoliari; ſimulque indui diſpoſitionibus ad animam nutriendi, quã poſtea ſubit alimentum concoctum, vbi cõuertitur in naturam eius quod alitur: vt propterea nutriamur nõ actu viuente vnquam, ſed corpore vita defuncto, quod per coctionem præcedẽtem nutricationi acquiſierit vltimas diſpoſitiones ad animam numericam alendi corporis, & amiſerit (ſi non antea ob alias cauſas) diſpoſitiones vltimas quibus nitebatur anima illius priſtina: quocirca nutrimentum viuens ita per coctionem morte afficitur vt ſimul ad nouam vitã proximè diſponatur; ſimilitudo etenim alimenti vt coctionis parta maxime conſiſtit in diſpoſitionibus vltimis proxime apparantibus materiã alimenti ad ſubeundam animam eius quod enutritur. Altera vero ratio eſt, quia nutrimentum, quo nos alimur, debet eſſe in potentia ad ſubeũdam animam humanam, veluti ſui formam; ac proinde priuatum omni parte animæ noſtræ; quippe tum potentia ſemper adnexam habet pri-

2. de an. t. 45.

uationem; tum omne recipiens debet eſſe denudatum à natura recipiendi; quum autem in anima humana ſint omnes gradus animæ, vegetans, ſentiens, intelligens; plane omni anima, & omni vita deſtitutum eſſe quod nos alit neceſſe eſt. Tertia ratio eſt, quia nutrimentum tale eſſe debet; cui ceu forma vniatur anima noſtra; ſed anima noſtra, quæ in ſe omnes gradus animæ, ac vitæ continet, vniri ceu materiei nequit vlli actu viuenti; ſiquidem anima vniuerſaliter deſinitur eſſe actus corporis potentia vitam habentis, non actu. Ita ergo alimentum debet eſſe non viuens, quia vita iam functum. Quæ mox afferuntur à ſubtiliſſimo viro, *At quod alit nos, noſtri pars ſit, alit iam eſt; ergo ſub totius forma exiſtit: quod autẽ viuit, ſuum ſibi eſt*: plena ſunt difficultatis: Porrò quod alit nos, noſtri pars fit; at non propterea ſub totius forma exiſtit; namque forma eſt terminus ipſius fieri, nec alimentum ſub totius forma eſſe poterit, niſi vbi in naturam partis iã tranſmutatum fuerit. Nec accipere poſſumus quod nos alit, id iam eſſe noſtri particulã; quum & partis natura, eſſentiaque ſit nutricationis terminus poſtremus, vt nemo non fateatur altionẽ eſſe alimenti in partem viuentem conuerſionẽ; quod igitur actu alit, vt poteſtate ſolum eſt noſtri pars, non actu; ſic neque iam pars eſſe noſtri, neque ſub totius forma exiſtere dicendum eſt; ſed ſolum fieri pars noſtri, atque ad formæ totius habitum induendum pergere. Multo minus accipio, *quod viuit, id ſuum adeo ſibi eſſe, vt ſub totius forma exiſtere nequeat, parsque noſtri eſſe nõ valeat*: quandoquidem pars noſtri ſingula, caro, neruus, oculus, brachium viuit, ſuumque ſibi eſſe non habet diſtinctum penitus, atque independens ab eſſe, ſiue à forma totius. Quod autem mox affertur à Scaligero, *Itaque in octauo Pædia, vult terræ mandari corpus ſuum Cyrus, vt ibi mutato eo, aliquid capiant mortales emolumenti*, mirifice noſtram, & ideo Hippocratis ſententiam roborat, nimirum quia cadauer prius vixit, propterea terræ idoneũ ad ſtirpes nutriendas ſuccum præſtare poteſt, quibus homines vtuntur; alioqui ſi cadauer non vt mortuum, ſed vt nonuiuens rationem alimenti obtineret: plane iam omnia nonuiuentia, atque adeo elementa, & miſta imperfecta nutriendo eſſent; quod longe a vero abeſſe dudum comperimus. Subdit vir inſignis *Hippocratem tria tangere, primum, ſemina, ideſt, principia: ſecundũ alimenta, quum ſunt mutata: tertium, augmenta, quæ alimentum conſequuntur*: In primis neſcio cur Hippocratis ordo, quo ſemina vltimo loco ponuntur, permutandus ſit iis primo loco numeratis: Deinde quid per ſemina interpretemur principia? hoc enim eſt per ignotiora progredi; longe namque amplior eſt principij ſignificatio quam ſeminis: an per ſemina ſignificentur principia ſtirpium, quæ ſunt alimenta nõ mutata, & externa, vt videtur innuere vir ſublimis? ſed anne ſolis alimur ſeminibus? certe plantarum liquoribus, frondibus, fructibus, excluſo plerũque ſemine, atque inſuper animalibus vtimur in alimentum. Quid opus eſt Hippocratem de alimentis

2. de an. t. 5.

Lib. 2. poſt ſim.

Principii amplior ſignificatio quam ſeminis.

in-

crates aſſeuerans nos a mortuis accipere alimenta,
& augumenta, & ſemina ipſa, indicat aperte omnē
alimēti naturā, ſiue ſit eius ſubſtantia, qua cōmutata
in partes ſolidas enutrimur; ſiue quātitas, qua moli
noſtræ addita creſcimus; ſiue demum excremētum
vtile mutato iam alimēto ſuperſtes, quo ſub forma
ſeminis generamus; omnē inquam alimenti naturā
tribus iſtis eſſentijs cōprehenſam nobis nō aliunde
quā a mortuis inciſe, nimirū ab animatis vita defun
ctis; ſi quidē alimenta nobis ſunt tā in ciborum, quā
in potionum genere plantarū, & animaliū partes,
vel fructus, vel ſucci ex partibus, aut fructibus quo-
modocunq; hauſti, vbi priſtinā vitā exuerint, ſiue in
eo apparatu interierint, quo extra nos arte reddita
sūt apta eſui, vel potui, vt carnes, & edulia oīa coqui
artificiū experta, & vinū, atq; oleū; ſiue vi uētriculi
verſa in chylū primo intermoriātur in ea præpara-
tione, qua idonea redduntur nutricatui, vt ſupra no
tauimus; vt propterea belliſſime in sōnijs phātaſiæ
apparentes mortui alimētorum antea ingeſtorū na
turā ſignificēt Hippocr. obſeruatione. Et ſane quum
inter cauſſas tum effectrices, tum quoq; cōſeruatri-
ces ſanitatis, & ægritudinis primū ſibi vēdicent ali-
mēta locum; profecto ſi pura fuerint, & ad naturæ
normā, quæcunq; ſubeunt in corpus noſtrū ſub rō-
ne alimenti, ſanitatis habitū veluti cauſæ effectum
arguēt; contra ſi, quibus alitur corpus, noxia, & om
nino extra naturæ regulā conſtituantur, ijs morbo-
ſam affectionē pariter indicari. Qm̄ vero alimenta
ſuis vaporibus inter dormiendū ad cerebrū delatis
phātaſiæ mortuorū ſpectra inſpicienda proponūt;
par eſt in mortuorū ſimulachris eas conditiones ap
parere, quæ alimētorū proprietatibus proportione
reſpondeant; quas breuiter Hippocrates more ſuo
tangens, vtinā doctiſſimo Scaligero ſtimulos ad eas
explicandas incuſſiſſet: ſed qñ eas forte ſibi euidētiſ
ſimas alijs expedire neglexit, nos (qñ i huius loci ex
plicationē incidimus) etſi obiter, aperire tētemus.
Porro quicunq; dormiētes vident in sōnis mortuos
puros, ac nitidos, ij ſunt quicunq; alimēta pura in-
gerunt, n.pe boni ſucci, & ab omni excrementorū
alienorum ſorde intaminata: qui mortuos conſpi-
ciūt indutos veſtibus albis, eos puta qui externa sū-
pſerunt alimenta in debita quantitate, ac bene prę-
parata; accidentia etenim ſunt veluti veſtimēta in-
1. de an. c.65. ductia ſubſtantiā, quam vndique cōplectuntur, ſen-
ſibuſque neſcio an inuida cęlent, an amica ſuapte na
tura inſenſilē quoquo pacto cōmōſtrent; cādorq; in
ter colores venuſtiſſimus in veſte, optimā accidētiū
in alimēto cōmoderationem deſignat; eamq; aliū-
de, ſeu ab arte illi prouenientē; nam veſtes candidas
ab arte nanciſcimur oēs: quicunq; vero inſpexerint
per ſomnia ſe a mortuis aliq̄d puri accipere; ij ſint,
q ex edulijs, ac potionibus in aluo coctionis vi pro-
be confectis purū alimentū hauriunt; vnde ſibi ſa-
nitatem acquirūt, atque conſeruāt: contra qui ſom-
niantes vidēt mortuos nudos, ij ſint, quibus alimen-
ta nullo debitæ præparationis tegmine circūdata,
& debita quātitate carentia ingeruntur; quantitas
enim primū eſt, ac maximum ſubſtātię velamentū:
qui mortuos nigros ſomniauerint, eos dicito, qui ali
mētis tetro aliquo, prauoq; ſucco infectis veſcūtur:
quibus mortui per ſomnia ſordidi apparent, eos re-
cte dixeris nutrimentis viuere multa excremento-
rū fece inquinatis: quib. ſomnia plena sūt aſpectu
mortuorū ſibi aliquid eripientiū, eos iudica nutri
mentis impenſe calidis, aut frigidis aſſuetos, q̄ ppe
calidiora nutrimenta nobis radicale humidū eri-
piūt, frigidiora calorē naturalem extinguunt, &
vtraq. ſanitatē auferunt: quos deniq; cōtingit in
sōnio videre mortuos aliq̄d ex ædibus aſportan-
tes, illos recte putes vti alimentis, q̄ ob prauū ſuc-
cū nec ipſa corpori agglutināt, nec agglutinari
permittunt bonos ſuccos in corpore compertos,
ſed eos infectos ſecum auferunt ad pedes tumefa *Lib. 2.*
ciendos; vt ſupra fuſius ex Ariſtotele demōſtra- *cap. 102.*
uimus: ceterum nemini dubium eſt alimenta vi-
tioſa, & qualitate aliqua præpotentia, vt puta ca- *1. Probl. 5*
liditate, frigiditateue nimia, & excrementis mul
tis ſcatentia, & ſucco malefico infecta, & debitā,
aut quantitatem, aut præparationem non haben
tia eſſe cauſſas ægritudinis; vt propterea mirifice
hoc in loco Hippocrates nos edocuerit rationē
præſagiendi ſanitatem, ac morbos ex inſomnijs
aperientib. naturā alimenti, quo ſomniantes vtū
tur; alimentis ipſis ſub mortuorū ſpecie ſomniāti
apparentib. eo quod omnia nutrimēta ſint mor-
tua, nempe corpora quomodolibet vita defun-
cta, & omnino ex viuentibus ad nos quomodo-
cunque prouenientia, q̄ in hoc loco diſquirimus.

Experimento haud comprobari aurum potabile poſſe nutrire. Cap. V.

SEd & contra ſuperius demonſtrata ſuum ſpe *Lib. 2.*
ciatim iactant Chymici aurū potabile, tan- *c.61.*
quā alimentorū oīum nutriēdo corpori ma
xime aptum, atque (ut aiunt) ex ſe ſufficiētiſſimū;
qua de re pulchrā vir multiplici eruditione inſi-
gnis, morumq. ſuauitate amabilis mihi retulit hi
ſtoriā Gaſpar Bragatia, nimirū Octauio Farneſio *Hiſtoria*
litterarum cultori ſimul & patrono eximio, eidē *auri pota*
que Parmenſiū, & Placētinorum Duci Sereniſs. *bilis.*
magniq. illius Alex. Belgici patri (vt.n. ceteri ex
patrib. ita hic, qui lumen illud progenuit, ex filio
eſt nominādus) ei ergo dicebat olim viuenti vna
& imperanti duos aduenas Chymicæ artis famo
ſos profeſſores vaſculū liquoris nomine auri po-
tabilis miro magiſterio, ſummoq. impendio con
fecti obtuliſſe; id munus tanto Principe dignū ea
potiſſimū ratione prædicātes, quod exigua illius
portio ingeſta, ſine alio vllo alimenti genere, ho-
minem poſſet ad octauam, & vlteriorē diē nedū
viuum, ſed ēt viuidum ſeruare; promittentes eius
rei veritatem ſuo periculo ſtatim ad nutū Princi
pis integre ſe probaturos: Quare nulla mora vl-
tro ſe ſe exhibentes cuſtodiæ, immo vero iam cu-
ſtodiā arctiſſimam ſibi efflagitantes, ambos pro-
prius teguimētis oībus exutos, vt omnis tolleretur
abditi alimenti ſuſpicio, nouisq; veſtibus decēter
indutos cū vaſculo ſui liquoris iuſſit Princeps ſo-
lertiſſimus in aulę proprię cubiculo diligenter cu
ſtodiri; eos poſtea die ſeptima cōpertos abſq; frau
de pauxilli ſui liquoris vſura cū virium vigore ſer-
uatos, e cuſtodia tūc ſtatim liberandos edixit; ſed
illos, quo amplius, & illuſtrius de ſui præſidij vir-
tute Principi teſtimonium perhiberent, aduſque
diem decimā obſeruari uoluiſſe: itaque demu ro-
buſtos die decimo e cuſtodia egreſſos, parua ſui li-

quoris

quoris particula in uictu decimæ diei conſumpta, eiuſque proinde admirabili virtute, vt videbatur, cumulatiſſime comprobata, magnanimo a Principe regiis muneribus donatos abiiſſe. Ceterum hæc a viro fide digniſſimo mihi relata etiã veriſſima credantur, talia tamen haud ſunt, quæ nos de propoſita in ſuperioribus ſententia deturbare valeant, iterum vel poſt hæc aſſeuerantes e puris, nudiſq; metallis nullum nobis alimentum nos haurire poſſe: allata vero ex hiſtoria, factaque de propoſito obſeruatione oppoſitio non vna ratione diluitur: ſiquidem in primis inde ſatis efficax argumentum non colliges, quo aurum vel potabile nuncupatum, ac redditum innutrire cõprobes: cur etenim eiuſcemodi aurum potabile citra omnem alimenti rationem, aut ſocietatem, veluti purum medicamentum impediendo quomodocunque natiui caloris violentiam, humidique radicalis conſumptionem, ſaltem celeriorem, haud poſſit nutriendi neceſſitatem ad decem dies, & adhuc vlterius ab humano corpore procul arcere? nouimus enim ſupra, & ex Ariſtotele cõprobauimus odores varij generis morientium vitam ſine vllius alimenti miniſterio ad quaternos dies prorogaſſe; idque non vt alimenta nutriendo, ſed vt medicamenta præſtitiſſe alterando: tale quid autem auri ſubſtantiæ potabili eo facilius eſt efficere, quo inſitum eſt a natura cuique agenti phyſico conſimilem ſuæ qualitatem patienti communicare, conditionemque ad propriæ naturæ normam impertiri; quum itaque auri ea ſit naturalis temperatura, & ſubſtantialis humiditas, quæ caloris tum ignis vel ardentiſſimi, tum etiam diuturniſſimi ſummam actiuitatem elidat, violentiam qua ſuperet; quid ni aurum potabile hauſtum internarum partium radicalem humorem conſimili diſpoſitione afficiat, qua diutius calori &c. natiuo, &c. cuius alteri obſiſtat egregie? rationi certe conſentaneum eſt ab auri medicamento interioris humidi ſubſtantiam ita firmari, vt non facile a contrarijs cauſſis, ac præſertim a calore diſſipetur; quando auri natura inuicta eſt igni, & omnia phyſice alterantia patienti conſimilem ſuæ diſpoſitionem imprimere obſeruentur. Quum igitur ab auro potabili ceu ab alterante medicamento ſubſtantificus humor vim acquirat maximam reſiſtendi caloris actiuitati, & violentiæ aliorum ſibi infeſtorum, plane vtens auro potabili diu ſine alimento viuere poterit, ſiquidem alimenta in eum finem a natura viuentibus ſubcæleſtibus data fuere, vt ijs auocaretur calor innatus a celeri conſumptione radicalis humoris: Non ergo quia illos chymicos nutriuerit aurum potabile, ſine vulgaribus alimentis decem dies vixiſſe dicendum, ſed quia ipſorum humidum firmauerit, roboraueritq; adeo vt calori firmiter obſiſtere potuerit, non mutatum in partium ſubſtantiam (quod eſt nutrimentorum proprium) ſed alterata humidi ſubſtantifici tempetie, quod eſt medicamentum officium. Hinc ergo non colligitur aurum potabile nobis cedere poſſe in alimentum. Præterea vero quis certo aſſerat, mihique demonſtret liquorem illum ſuperiorum Chymiſtarum fuiſſe meram, ſimplicemque auri ſubſtantiam, & non potius extractum aliquod ex optimis, defæcatiſſimiſque alimentis ſucculentiſſimum? norunt enim Medici extracto carnium probe confecto ægrotos abſque alio nutrimento vllo ad plurimos dies, vel eius exigua portione hauſta, conſeruari. Haud tamen negauerim eum liquorem ratione alicuius adiuncti auri ſubſtantiæ poſſe nutrire; ſi quidem in auro potabili non parum aquæ vitæ nuncupatæ auro coniungitur, quæ maximam vim habet nutriendi, qua caret omnino metalli ſubſtantia. Deinceps quid ni & iſti Chymici eius naturæ fuerint, vt ſine liquoris illius vſu (quo alter homo fortaſſe tantum haud potuiſſet ſuſtinere ieiunium) a cibo per id temporis ad libitum abſtinentes viuere potuerint, quemadmodum Franciſco Peluſio, Philippo Riminaldo, & Scoto illi iuueni apud Cardanum contigiſſe nouimus? nil certe prohibet vt multos alios errones paſſim videmus venena ingerere, vulnera ſibi varia infligere, aliaque mirabilia in ſemetipſis pericula facere (quæ in alijs ſicut ſibi fraudis conſcij tentare forſan non auderent) ridem ſuis dictis, mercibuſq; lucrũ aucupãtes; ita illos peregrinos, alijs abſtinentibus callidiores, nobili eſca potabilis auri maximo impẽdio elaborati, mirificaque virtute pollentis, a viris Principibus, a quibus ieiunij ſolius quantumuis admirandi oſtentatione nihil hauſiſſent (quid etenim eis dare opus eſt, quibus ad victum nihil opus eſt?) regia muneri expilari conſueuiſſe? Non iurarem illos non impoſtores, vel ſolertiſſima ingenia fallentes, rem vili precio comparatam, nomine tantum aurum potabile, cum auro ſolido permutare ſolitos; adeo ſcatet vaga, & errabunda Chymiſtarum turba fallacibus, ut interim veros Philoſophos, integroſque viros excludam? De illis ſane pulchre dicere iam poſſumus, quod Accius Diuinatoribus obijcere conſueuerat, dum

" *Nihil, inquit, credo auguribus, qui aures verbis ditant*

" *Alienas, ſuas vt auro locupletent domos.*

Verum enimuero de auro potabili ſyncero illud aſſeuero, ſi ex eo metallo artis miniſterio poſſit potulentus extrahi ſuccus, ſique auri ſubſtantia quouis ingenio valeat in humorem potabilem colliquari, hunc arbitror alendo ineptum fore penitus, ob rationes de metallis tum antea propoſitas, tum infra etiam commodiori loco afferendas, quas non eſt, vt hic fruſtra repetamus. At vero poſſe tanquam medicamentum uel humoris interni vires, quibus conſumenti calori, aliiſque ſibi infenſis ille magis reluctetur, adaugere; ſiquidem, ut nuper adnotauimus, auri humidum ſubſtantiale naturam obtinet igneo calori maxime reſiſtentem, qua ſimilem humori noſtro radicali efficaciam conciliare poteſt, ut diu ſe tueatur a caloris violentia: vel etiam poſſe concedimus caloris ipſam violentiam, actiuitatemque aut coercere, aut (quemadmodum de aqua epota, atque intra lucernam iniecta, &c. de ſale iampridem conſtituimus) ab humoris exterminio ad

ſeauo-

Margin notes (left): Vt aurũ citra nutrimentum vitam protendat, & producat, que. — Lib. 2. c. 5. — De ſenſ. & ſenſ. c. 5.

Margin notes (right): Lib. 1. c. 3. & 4. — Lib. 2. c. 10. 15. 61. c. 108. & 113. c. 38. — Lib. 2. c. 75.

ſe auocare, vel aliter ſubſtantiæ noſtræ conſumptionem quomodocunque prohibere; atque ita nutricationis, & alimentorum neceſſitatem ad pluſculos dies arcere non diffitemur, qui ei vim omnem alendi, ob allatas antea cauſſas, interdicere cogimur.

Homines fæno ſolo an diu ali valeant vti iumenta.
Cap. VI.

Lib. 2. c. 2. SEd nobis dudum collaudantibus Galeni ſententiam, qua decretum eſt *cuique animantiũ generi a natura præſcriptum fuiſſe proprium alimentum, quale nimirum eſt fænum iumentis, cicuta ſturnis, elleborum coturnicibus*: ac proinde nõ neceſſarium eſſe id, quod certis viuentium ſpeciebus alimento eſſe videtur, poſſe & homini nutrimentum ſuppeditare; quando certum ſit hominibus veratrum eſſe purum medicamentum, cicuta venenum, fænum autem excrementum: propoſita inquam nobis afferentibus obſtant doctiſſimi viri e ſacra pagina legentes tum apud *Cap. 4. & 5.* Danielem Nabuchodonoſor Regem ſeptem annorum curriculo eiectum ab hominibus cum beſtijs habitaſſe, ac fænum ad inſtar bouis comediſſe: tum etiam apud Machabæos Iudam cum *Lib. 2. c. 5.* ſocijs perſequente Iudæos Antiocho, eoſque a lege patria deſciſcere cogente, ſeceſſiſſe in deſertum locum, ibique inter feras vitam in montibus agentes, & fæni cibo veſcentes, moram cõtraxiſſe: Ceterum neque hæc propoſitam a nobis ex Galeno ſentẽtiam labefactant; primo quidem quia nos cum Galeno de hominum victu, & alimento naturæ limites non excedente loquuti ſumus; at allata e ſacris litteris teſtimonia vim phyſicam ſupergrediuntur; nam Rex Nabuchodonoſor in propriæ ſuperbiæ pænam quaſi infra hominis conditionem deturbatus iumentis in eo ſimilis factus eſt, vt eodem alimento paſtus vitam in miſeria traduceret: cõtra Machabæi Diuinæ legis præcepta deſerere nolẽtes a Deo in ſolitudine fæno, vt olim eorum patres in deſerto Manna, enutriti ſunt, mutante fortaſſe naturam fæni excrementitiam mirabiliter in alimentarem; hoc enim erga fideles, ac pro ſua lege patientes illum præſtitiſſe veriſimile eſt, qui pridem erga eorum patres non ita de ſe benemeritos Mannæ ſaporem omnem concilians ad comedentis deſiderium naturæ leges in alimento tranſiliuit alioquin vel Colotes apud Plutarchum *exclamat cibis nos veſci, non fæno.* *Opuſculo aduerſus Colotem.* Deinde vero nos cum Galeno fæni nomine nuncupauimus certum illud iumentorum pabulũ, qđ Iureconſultus ille definiuit eſſe herbam ſiccam; cui ſane ſuccus non ineſt hominibus alendis aptus, ſed noſtræ naturæ penitus diſſimilis, atq; excrementitius: ſacra uero pagina latius accepto fæni vocabulo forte nobis herbam crudam, & virentem ſignificauit; quæ multiplici genere poteſt alimentum homini ſuppeditare; nam ſolis herbis multos in eremo victitaſſe nouimus itidem ex hiſtoria ſacra, eoſque incolumes: quod cibi genus vt Nabuchodonoſor Regi cum luxu vitam mollem viuere aſſueto tormentum erat, ac pæna intolerabilis; ita Machabæis, vt plerisque alijs Deo charis vltro ſibi electum alimentum erat, & eſca ſalutaris: quibus fænum proprie dictum, cuius ſupra nos cum Galeno meminimus, citra miraculi interuentum, purum fuerit excrementum alendo penitus ineptum. Ita ergo nobis antea cum Galeno aſſeuerantibus fęno enutriri non poſſe homines, vt eo aluntur iumenta, non refragantur hiſtoriæ ſacræ in oppoſitum allatæ de Babiloniæ Rege, ac de ſocijs Iudæ Machabæi fæni cibo veſcentibus.

Venena in alimentum nulla ratione poſſe concedere.
Cap. VII.

QVod abſolutè negauimus, venena poſſe in alimentum cedere, cõtrouerſum eſt inter *Lib. 2. c. 25. 221. 222.* Auerroem, atque Galenum; qua in re *Lib. de Ther. c. 11* doctiſſimus Bonamicus dum Auerroem deſerit Galeno adhærens noſtram ſententiam labefactare videtur; ſtudet enim demonſtrare venena ſimpliciter ſola vi conſuetudinis cedere poſſe hominibus in alimentum; elicias vero eius viri argumenta ex allatis ad ſoluendas rationes Auerrois, quorum ſumma hæc eſt; Galenus, Auicennas, alijque tum Medici, tum Philoſophi teſtantur multos homines paullatim aſſuetos fuiſſe napello, & cicutæ; quibus etiam magna quantitate veſcebantur innoxie; quam ſententiam fuſius explicauit Cælius, *In Ariſtotelis* *Lib. 11. cap. 13.* (inquit) *relatum monumentis inuenio (vt de Mithridate taceam, a quo excogitata antidotus Mithridatios dicitur) puellam cæpiſſe initio paullatim venenis innutriri, conſuetudinemque in naturam abyſſe vt ijs perinde veſceretur, aleretur que, ac conſuetis cibis reliqui*: Adijcit fuiſſe *puellæ cor caloris inops, præterea meatus prætenues ita vt digeſtionis vi inſigniter demutaretur hauſtum venenum priuſquam cor pertingeret: Ipſam vero educationis ratione venenoſam euaſiſſe vt ſputo, ac quouis humore alio perimeret appropinquantes, e veſtigio etiamnum expirantibus qui cum ea coiſſent; vt iam miremur minus anates ponticas edundis vulgo venenis victitare. Scribit Auicennas tempeſtate ſua vixiſſe hominem, quem fugerẽt venenata omnia, morientibus omnibus, quæ forte mordicus eum apprehendiſſent, inde nihil omnino læſum; quum vero grandior admota foret ſerpens, bidui quidem induxiſſe febrem, ceterum defeciſſe ipſam: Autor Magnus Albertus eſt in Colonia Agrippina puellã ſe vidiſſe, quæ in trimatu parietibus arreperet araneas venatura, quas voraret, eoque cibi genere oblectata inſigniter aleretur.* His addit ſubtilis Scali- *Exer. 175 art. 1.* ger ab Indo *Cambaiæ Regulo filium veneno educatum, quem adultum adeo factum venenoſum, vt muſcæ, quæ ſolo ſuctu cutim modo perſtringerent, turgidæ interirent.* Subdit vir egregius rationem, quoniã alimenti ratio conſiſtit in ſimilitudine cum natura viuentis, quæ eſt temperamentum; at vero venenum ſola conſuetudine mutare poteſt temperamentum viuentis in ſimilem ſuæ temperaturæ; namque ab initio exigua veneni portio, quæ non ſufficiat euertendo temperamento viuentis

uentis

uentis, ſed a calore naturali ſubigatur; quia omne agens materiale agendo repatitur; fieri non poteſt quin temperamentum aliqua ratione afficiat nulla veneni portio; repetita vero actione ſenſim commutatur temperamenti affectio, &c. actus (ſaluo tamen habitu priſtino, & immutata natura) in affectionem, & actum conſimilem ijs, quæ ſunt in temperie veneni; atque ita commutato temperamento pollentibus innoxie uenena ſimpliciter cedere poſſe in alimentum. Sed ob hæc nobis recedendum non eſt ab ijs, quæ dudum amplexati fuimus: Ad primam igitur oppoſitionem ultro concedimus & nos conſuetudine longa ſenſim aſſueſcere poſſe homines napello, cicutæ, alijsque multis uenenis impune aſſumendis; ſed negamus probari experimento huiuſmodi uenena in alimentum cedere; id enim ſolum a conſuetudine ſortiuntur homines, ne ab aſſumpto ueneno enecentur, non autem ut eo nutriantur; cuius deciſionis ratio non aliunde mihi petẽda eſt, quam ex clariſſimi uiri decretis; ipſe enim, & recte ab Alexandro, communique placito haurit conſuetudinem afferre impotentiam patiendi, non autem uim agendi in ea, a quibus nata eſt pati; hæc enim cuique a natura eſt; quoniam ubique idem eſt principium quo quid eſt, & quo quid agit, interior natura: quum itaque hoc diſſideat alimentum a veneno, quod natura viuentis in alimentum agit ipſum tranſmutando, & viciſſim a veneno patitur; ſane vt conſuetudine fieri poteſt quin a veneno corpus afficiatur; quippe ab aſſuetis nõ fit ſæpenumero paſſio; certe fieri nequit vt corpus in venenum agat, velut in alimentum: Quare aſſumptum venenum vi conſuetudinis nonnocere poteſt, quod ſolum probant allata experimenta; ſed alere non poteſt; vnde inuicto calore inutile quum ſit, vna cum excrementis extra corpus egreditur: Quod autem Cælius in Ariſtotelis monumentis inuenit puellam venenis ali, & innutriri conſueuiſſe, non potui hucuſque videre: dixerit fortaſſe Ariſtoteles puellam veſci conſueuiſſe venenis, at non ali, aut innutriri: niſi communiori vocabulo veſci, & innutriri cũ vulgo ſignificauerit, idem quod ore aſſumere ad inſtar alimenti: ſane puella comedens venena potuit ſputo, & alijs excrementis homines enecare, quia vt monebamus, veneni ſubſtantia, vt potè nutriendo corpori non apta, cum excremẽtis alijs a natura pellitur; ſic ſputa, vrinæ, ſudores, menſtrua, ſemen, fuligines expiratæ, halituſque inſenſiles e toto corpore halantes veneno admiſto interficere poſſunt; ſic muſcæ ſuctu ichoris venenati necabantur ab indo Scaligeri.

Conſuetu do afferre impotentiam patiendi.

Vis agendi a natura eſt, non a cõſuetudine.

Venenoſa ſit, nõ eius tritis, vt enecent proximos.

Ad ſecundam oppoſitionem concedentes alimenti rationem in ſimilitudine cum temperamento viuentis contineri; negamus ſalua vita, & ſanitatis latitudine longo vſu veneni ſenſim adeo mutari poſſe temperamentum viuentis vt ſimile reddatur temperaturæ aſſumpti veneni: Ad probationem concedendo prima vice hauſtam exiguam veneni portionem a temperamento ſic nõ ſuperari, quin hoc ipſum ab ea quoquo pacto non afficiatur, & repetito veneni vſu ſenſim magis in dies temperamentum ab eo affici; negamus tamen hac ratione mutari tẽperamenti ſubſtantiam in ſimilem eſſentiæ temperamẽti veneni; nam mutatur ſola qualitas, quam ſcite appellat vir egregius affectionem, & actum; non mutatur ſubſtantia, quam appellat habitum, & naturam; Quod enim omne agens materiale agendo repatiatur, id ea ratione verum eſt, vt repatiatur ſecundum qualitates, & accidentia; non autem penes ſubſtantiam; agens etenim, quamuis repatiatur, ſuperat tamen; ſuperat autẽ, quia eius ſubſtantiam, & accidentia mutat, a quo intacta ſubſtantia, ſecundum paſſiones tantum immutatur; alioquin ſi alterutrius ab alterutro æque mutaretur ſubſtantia, & accidens; iam horum pugna dicenda non ſit actio vnius in aliud a prædominio, ſed æqua multorum in vnum miſtio; quippe in miſtione contraria mutuo ſibi colliſis viribus, & ſubſtantia permutantur in aliud: ſi ergo veneni temperamentum ob exilitatem a noſtro temperamento vincatur; ſane viuentis temperamenti accidentalem qualitatem venenum commutabit, habitum vero, & eſſentiam non mutabit: Quum igitur ſimilitudo neceſſaria inter alimentum, & corpus alendum ſit ſimilitudo ſubſtantiæ, ac naturæ, ſeu habitus, nõ autem ſolius affectionis, aut vllius accidentis; quippe alimentum nutrit quatenus ſubſtãtia eſt, non ratione affectionis, ex decreto Ariſtotelis; propterea venenum nulla vi conſuetudinis poteſt adeo mutare temperamentum animalis; vt cum eo ſortiatur ſimilitudinem alimento neceſſariam. Deinde quum in elementis inſint qualitates primæ tum in habitu, quæ ſunt eorum formæ ſubſtantiales, ac differentiæ conſtitutrices, conſentiente viro doctiſſimo; tum quoque in actu, quæ ſunt accidentia ſenſibilia, quibus velut inſtrumentis agunt elementa; ſane quando in vnum commiſcentur elementa, non ſolum iunguntur corpora in vnam miſti materiam, ſed etiã cõmiſcẽtur qualitates & habituales, & actuales; Ac profecto quemadmodũ ex vnione primarũ qualitatũ habitualiũ conſurgit vnũ tẽperamẽtũ, qđ eſt forma miſtum conſtituens, quę in viuente nectens animam corpori vnum eſt è fundamẽtis vitę neceſſarijs; ita ex coniunctione quatuor qualitatum actualium in viuente naſcitur quid ſimile temperamento, quod eſt organum immediate inſeruiens omnibus vitæ operationibus obeũdis: Quamobrem venena dum mutant temperamentum habituale, neceſſario vitã corrumpũt; quippe temperies animam corpori nectens intra certos limites coercetur, extra quos a veneno deturbata vitam non amplius ſuſtinere poteſt: dũ vero propter exiguitatem habituale temperamentum mutare nõ poſſunt quoad eſſentiam, ſed vires illi ſenſim labefactant mutata temperie conſurgente ex qualitatibus actualibus; tunc permanente vita, neceſſario corrumpitur ſanitatis habitus in morbum; neceſſe eſt enim vitiato inſtrumento lædi operationes; at quod proxime actiones lædit morbus eſſe definitur ab vniuerſa medicorũ ſchola:

Agens materiale agendo repatitur, vt verũ ſit.

Agens repatiendo quomodo ſuperet id in quod agit.

Miſtio vt fiat.

Similitudo alimenti, & alendi quæ ſit.

2. de an. t. 47.

Elementis qualitates primæ duplicis naturæ.

Vide infra. c. 21.

Vitiato inſtrumento læduntur operationes.

Non

finitur ab vniuerſa Medicorum ſchola: Non poſſunt igitur homines incolumi ſanitate venenis illis aſſueſcere, quorum vſu mutetur qualitas, & affectio temperamento reſpondens. Bene verum
Lib. 2. c. 219.
eſt (quod ſuperius etiam notauimus) aliqua eſſe venena, quæ duplici conſtant genere partium, ue nenoſa nimirum, & alimentari, ut cicuta, napellus, & omnino quæcunque deſumuntur venena e ſtirpium, & animalium genere, in quibus id cõtingere poteſt, ut vi conſuetudinis homines aliqui ſortiantur impotentiam patiendi a parte noxia, qui ali poſſunt interim ab innoxia; ſed hos vere non dixeris ali veneno, at nutrimento a natura veneni, cui miſtum eſt, longe diuerſo; quum
Cur venena, quib. inſüt partes alimẽtares nihil alant abſolute.
abſolute citra conſuetudinem hæc venena nulla ex parte nutriant; ſiquidem antea veneno interit homo, quam parte alimentari veneno miſta perfrui, & enutriri valeat: Alia vero ſunt præter hæc venena a metallicis deſumpta in genere miſtorum imperfectorum, quæ nullam obtinent in ſe partem alimentarem, tum quia omne alimentum eſt miſtum perfectum in ſe omnia elementa continens; tum quia nil alere poteſt, quod ex animato nõ prodierit aliqua ratione, ut oſtendimus
Cap. 3.
antea, tum demum quia ſi mutent venena hæc noſtram temperaturam in ſimilem ſuæ, quæ eſt imperfecti generis, neceſſario vna cũ ſanitate vitam euertent, quibus vtriſque neceſſarium eſt tẽperamentum miſti perfecti; ſi non mutent, alendo corpori non erunt, vel egregio Philoſopho, cui non habent ſimile temperamentum. Formaliter itaque nullum uenenum ui coſuetudinis, aut alia ratione aliqua poteſt in alimentum cedere; licet ualeant ſine uitæ diſpendio eorum eſui, & uſui homines aſſueſcere.

Vt Homo, & omnino animal ſuauiter olere valeat ſponte natura. Cap. VIII.

23. Probl. 4.
ARiſtoteles quoq; dum quærit cur animantium nullum ſuauiter olet, excepta panthera, quæ etiam ipſa non niſi beſtijs ita
Lib. 2. c. 30.
olet, nobis uidetur aperte refragari, qui ſuperius conſtituimus homines probo alimento enutritos odorem ſuauem toto corporis habitu ſpirare; qui odor nobis etiam percipi ualeat: ſed paucis; non una ratione tollitur difficultas, nanque aliud eſt loqui de odore ſimpliciter, aliud uero facta comparatione odorabilium, & odorum ad inuicem; nos enim abſolute dicentes hominis corpus poſſe bene olere Ariſtotelem aduerſarium non habemus in allato problemate de odore non ſimpliciter agentem; multiplex enim ab eo comparatio fit, & prima eſt inter animalia, & plãtas; ſane quum inter plantas plurimæ ſint, quę tũ uiuentes, tum etiam aridæ bonũ ſpirent odorem, in genere animalium nulla ſpecies eſt, quæ ad inſtar plantæ ſuauiter oleat; nam tota ſpecies humana non ſuauiter olet, ut uniuerſa ſpecies balſami, cinnamomi, & huiuſmodi; ſed aliquis homo indiuiduus tantummodo; ſimiliter nulla ſpecies animalium bene olet, ut multæ ſtirpium; nam ſola panthera, quæ inter bruta bonũ halat odorem, uiuens bene olet, & ſolis beſtiis, homini uero non olet; corrupta autem omnibus odorantibus graueolet: ceterum plantæ ſemper, & omnibus bene olent, nempe uiuentes, & aridæ, belluis, & hominibus. Secunda comparatio eſt inter gradus odoris; quum enim multæ plantæ acute, ac eximie oleant, nullum animal, excepta panthera, adeo impenſe olet; nam mitis admodum, & blandus eſt temperatiſſimi hominis odor, qui ſi cum odore balſami, & roſæ conferatur, odoris rationem fere non habeat. Quia ergo uniuerſa ſpecies pantheræ ſuauiter olet tota uita, multaque ſtirpium genera tum uiuentium, tum quoque aridarum eximium odorem fundunt; homines uero rari admodum, & eo ſolum tempore, quo temperatiſſimi ſunt, probiſque ueſcuntur alimentis, blando, ac mitiſſimo fragrant odore; ſcite Ariſtoteles ſupponere potuit in genere ſuauiter olentium nullum animantium reperiri, excepta panthera; nec ab re nos dicere potuimus homines aliquos abſolute bene olere: Quod & Ariſtoteles eodem in loco non obſcure nobis inſinuauit, dum reddens cauſſam problematis ait iccirco ad plantarum diſcrimen animantium nullum, nec uiuens, nec mortuum ſuauiter olere, quia humiditas excrementoſa, & quoduis excrementum crudum graue olet; quũ autem plantæ odoratæ huiuſmodi excrementis crudis, & humidioribus careant cum uiuentes, tum etiam aridæ; quippe a calore non ſolum proprio, ſed etiam ſoli, cælique coquuntur, & exiccantur omnia in illis ſtirpibus, ut nihil coctionem ſubterfugiat, nihil ultra modum hume-
Cur Syria, Arabicaque plãta odoratiores.
ſcat; proinde ſyriæ, arbicæque ſtirpes plurimæ ſunt odoratiores: at animantia mortua dominãte humore putreſcunt, uiua multis cruditatibus excrementoſis affluunt, ut proinde bene olere nequeant integræ animalium ſpecies: ſed quia
Humana ſpecies omnium temperatiſſima eſt.
nil prohibet in ſpecie humana præſertim, quæ omnium temperatiſſima eſt, aliquos reperiri uiuentes, qui nulla cruditate, nullaque ſuperflua humiditate ſcateant; propterea uel ex Ariſtotelis doctrina colligimus poſſe homines bene temperatos, & optimis nutri-
1. Sympo quæ. 6.
mentis educatos toto corpore ſuauiter olere; huius rei argumentum a Plutarcho habemus regem Alexandrum, *cuius corpus dicitur ſuauiſſime oluiſſe ita ut tunicule fragrantia replerentur aromatum odorem æmulante: quod ipſum etiam caliditati videtur debere; ſiquidem terra ſiccißima, & calidiſſima loca thus, & caſſiam proferunt, & fragrantiam: Theofraſtus naſci tradit coctione quadam humorum, quando quod noxium erat, calore excoctum fuerit, atque diſſipatum.* Amplius dic Ariſtotelem in problematibus cauſſas afferre probabiles, non vbique neceſſarias; dogmataque pangere, quæ vt plurimum veritatem obtineant; quia ergo raro admodum reperias homines adeo temperatos, & optima educatione altos, qui nullo ſcateant excremento crudo, nullaque redundent humiditate ſuperflua, potuit ipſe in exotericis quæſtionibus ſupponere nullum animantium, excepta panthera, ſuauiter olere; at

nos in acroamatica diſciplina raros etiam illos in humana ſpecie conſiderare debuimus, quia toto corpore, ac ex ore præſertim ſuauem halitum, ſobolem internæ coctionis, ac temperiei ad ſiccitatem vergentis, vel experimento ſpirare comperti ſunt. Poteſt itaq; corpus hominis ex interno principio ſuauiter olere vel in Ariſtotelis diſciplina: Quem immerito culpauit Scaliger inquiens *odoratorum animalium naturam ſero comperiam adduxiſſe humanæ ſapientiæ parentem Ariſtotelem, ad querendam cauſſam rei, quæ nuſquam extaret*. Nam Pantheram odoratam nouit Ariſtoteles; & ſi quæ præter Pantheram olent alia, pauciſſima ſunt animalia, & Ariſtotelis tempeſtate ignota; vt vel pluribus exiſtentib. Ariſtoteles cauſſam quæſiuerit rei exiſtentis.

Ariſt. a crimine vindicatur.

exer. 211.

Vt frigus non ingrediatur opera naturæ; ac præſertim vt quæcunque oriuntur ex putri a calore gignantur.

Cap. IX.

Doctiſſimo viro lapſos in ſuperioribus fuiſſe videmur, vbi vulgatum axioma tanquam verum complexi, frigidum non ingreditur opera naturæ, appropriauimus eius vim ad opus generationis viuentium, ac potiſſimum ad productionem eorum, quæ ſponte generantur ſiue vt vulgo dicitur ex putri, ſtatuentes omnia quæcunque ſponte oriuntur, ſeu ex putri, a calore generari. ſiquidem ante omnia frigiditatem æque atque caliditatem numerat Ariſtoteles inter cauſſas effectiuas operum naturæ. Deinde vero a frigore condenſante tum in aeris media regione, tum quoque ſub terra gigni per ſe, ac primaria ratione (quicquid ſenſerit Auerroes) multa naturalia corpora & ſimplicia, & miſta variorum generum, vt aquam, nubes, niuem, grandinem, & id generis alia, nemo non nouit ex Ariſtotele. Qui & vlterius perſpicuis verbis frigori concedit vim agendi ea etiam, quæ a calore fieri conſueuere paſſim. Deinceps & in animalium genere Ariſtoteli eidem tum ortus partium ſimiliarium frigore, caloreue agitur; cõſiſtunt, coquunturque alia frigido, alia calido; ſed carnes præſertim, & carni proportione reſpondentia, quin & admodum terrenæ partes, cornua, vngues, vngulæ, roſtra frigore conſiſtunt; cuius indicium illud eſt euidentiſſimum, quod igne ſoluuntur: tum etiam nonnullis origo eſt ex putri ab efficiente frigore, nimirum vermibus illis, quos naſci refert in niuibus; certe niui nullus videtur calor ineſſe, cui referenda ſit animalium illorum procreatio; vt ſatis pateat cum vulgo dicendum non eſſe ſimpliciter frigidum non ingredi opera naturæ. His tamen haud putamus vulgatum dogma, noſtrumque placitum euerti; & quamuis de propoſito miræ ſint apud viros doctiſſimos controuerſiæ, quas non eſt vt in præſentia fuſius proſequamur; breuiter natura rei nobis explicanda eſt, duobus iactis fundamentis, vnum eſt, Calori frigus ita opponitur vt interſit inter vtrunque tepor; quare quicquid ſupra teporem eſt, id calor mihi eſt, ſiue mitis, ſiue acer; neque remiſſus calor neceſſario frigus adiunctum habet; quum citra contrariæ qualitatis admiſtionẽ ſingula remitti valeat de ſummo gradu actiuitatis. nempe ob ſolam ſubiecti raritatem, atque mollitiem, ut infra demonſtrabimus, & dudũ oſtendimus: conſimiliter quicquid eſt infra teporem, id mihi frigus eſt abſolute, ſiue intenſum, ſiue remiſſum. Alterum fundamentum eſt, Naturæ opera in duas claſſes diſtribuuntur, pro maiori, ac minori perfectione; perfectiſſimum opus naturæ eſt generare, ſeu perpetuare ſpeciem cuiuſque rei per quamlibet propagationem; minus perfectum opus eſt alia omnia moliri, quæ ad conſeruationem indiuidui ſpectare videntur; quicquid enim agit natura, eo dirigitur, ac tendit, vt uel indiuiduum, uel totam ſpeciem reſpiciat; quãtum autem huic rerum vniuerſitati maioris momenti eſt vniuerſa indiuiduorum collectio in quacunque ſpecie quolibet indiuiduo ſeorſum accepto; tantum naturæ operationes, quæ conſeruandæ ſpeciei ſunt, perfectione, ac dignitate ſuperant illas, quæ indiuidui complementum reſpiciunt: ceterum generatio pro varietate termini ſcinditur in tria genera, nam alia eſt generatio ſimplicis elementi, alia miſti corporis, alia uiuentis: Quibus ita poſitis, aſſecimus in operibus naturæ minus præcipuis promiſcue modo calorẽ, modo frigus, modo teporem, modo alias etiam qualitates rationem habere inſtrumẽti, quo agens natura vtitur ad operandum, nemine diſcrepante: In opere vero generationis abſolute, ſi præuiam ſubiecti diſpoſitionem ſpectemus, ingrediuntur ſimpliciter omnes primæ qualitates, nam pro diuerſitate materierum, alia ſubiecta præparantur ad formã per humectationem, alia per deſiccationem, per calfactionem alia, & alia per refrigerationem; ſin autem conſideretur mera formæ origo, quam vocant eductionem formæ de potentia, ſeu ſinu materiæ, illam generatim efficit calor, frigus, & tepor; ſpeciatim vero in generatione ſimpliciũ, ignis proxime a calore gignitur; a tepore pariter, & a calore aer; aqua a tepore, maxime a frigore; terra ſolum a frigore; diſcriminis ratio eſt, quia elementa media remiſſiores habent qualitates extremis: Et ſane quum elementorum origo ſit ex ſeinuicem promiſcue, ignis ex quolibet alio non niſi per caloris miniſterium gignitur; aer ex igne tum per frigus, tum per teporem enaſcitur; nam tepor a ſummo calore ignis valde diſtare videtur, vt plane habeat rationem frigoris; ac tenuitas ignis minime reſiſtit actioni teporis, vt uel experimento comprobetur cuique aſcendentem flammam ex ardente combuſtibili uel a tepore proximi aeris in aerem verti; ex aqua vero, & ex terra non oritur aer niſi actione caloris; quia tepori obſiſtit utriuſq; frigiditas, & denſitas: aqua frequentiſſime a frigore oritur intra terræ uiſcera ex aere, ac in aere medio ex nubibus; non raro etiam a tepore; ſiquidem fumi ex aqua feruente ſublati a tepore operculi tranſmitantur

4. meteor. cap. 1.

4. meteor. c. 30.

4. meteor. ſum. 2. c. 2.

2. de gen. an. cap. 4.

5. hiſt. c. 19.

Calori frigus ita opponatur.

Remiſſus calor non neceſſario frigus adiunctum habet.

Cap. 22. Lib. 2. c. 73. et 127

Naturæ opera duorum generum.

Naturæ opus aut indiuidui, aut ſpeciẽ ſpectat.

Conſeruare ſpeciẽ præſtantius eſt quam indiuiduũ.

Generationes tria genera.

Generatio elementorum quolibet.

tantur in aquam euidentiſſime, vt quotidie obſeruant chymici: etſi enim tepor ad calidum ſe habeat vt frigidum, eſt tamen vel in calidum agens formaliter, ac reuera tepiduin: ſed terra non fit niſi a frigore, vndecunque oriatur, ob ſuæ ſubſtantiæ denſitatem, ac propriæ formæ naturam. In generatione autem miſtorum non eſt conſimilis omnium ratio, ſed ex varietate prædominantis, alia calore gignuntur, vt a prædominio calida; frigore alia, ut quæ frigidioris ſunt temperamenti; nonnulla etiam tepore, vt quæ maxime ad temperiem accedunt; ſic ros Ariſtotelis, ſic manna, & id generis alia. In generatione denique viuentis tepor, & calor ubique obtinent vim effectricem, nec unquam frigus ingreditur opera naturæ; & vere vulgatum axioma formaliter ab Auicenna promulgatum eſt de operibus animæ vegetalis, quam vocat medicorum more cum Galeno facultatem naturalem; atque ut in ceteris functionibus cuiuſque animæ, ita id ipſum eſt apertiſſimum in eo vegetantis opere, quod generationem appellamus; nanque generatio viuentis vbique eſt vnio, & aſſociatio animæ cum corpore mediante calore natiuo, ſiue vt aliquando ſanxit Ariſtoteles prima participatio nutrientis animæ cum calore; at generans corpori calorem conciliare proxime nequit niſi miniſterio caloris, quo & diſponat corpus ad animam, & diſpoſito corpori animam iungat: quæ omnia ſatis comprobat Ariſtot. alicubi ſcribens, Ad exequenda animæ officia calor omnium maxime ad miniſtrandi vim obtinet; quum enim officium animæ ſit alere, & mouere; hæc ea ipſa facultate potiſſimum efficiuntur: Quare ad primam obiectionem diſtinguendum eſt naturæ nomen; ſi enim per naturam ſignifices quamcunque formã phyſicam; certe verum eſt in operibus naturæ promiſcue locum habere calorem, & frigus, addimus & ceteras qualitates omnes: nam hæc forma calore, illa frigore, iſta qualitate quauis alia vtitur ad agendum; ſi uero naturæ nomine ſignifices animam vegetalem, negamus talis naturæ opera ingredi frigus; neque Ariſtoteles allato loco agit de animæ vegetantis operibus, ſed abſolute, ac ſpeciatim de operibus formarum infra ſortem animæ. Ad ſecundam oppoſitionem diſtinguenda ſunt naturæ opera; nam alia minus perfecta reſpiciunt indiuiduum, alia perfectiora ſpeciem, uti eſt generatio nouæ ſubſtantiæ in eadem ſpecie: profecto ſi abſolute agamus de operibus perfectioribus, quę ſpeciei conſeruationem reſpiciunt, hæc in anima carentibus fiunt a calore, & a frigore, quare & a tepore; quod indicat Ariſtoteles in loco allegato, & in obiectione cõtinetur; ſin autem loquamur ſpeciatim de operibus animæ, & de generatione viuentis, de quibus inſtituta nobis eſt diſquiſitio, his non interuit frigus; at calor, & fortaſſis etiam tepor. Ad tertiam difficultatem primo dicimus nos agere de generatione totius viuentis, a qua longe differre formationem partium oſtendimus alibi; quamobrem Ariſtoteles aliquando ſtatuens in formandis quibuſdam animalium partibus naturam vti frigore vt inſtrumento, nobis non obſtat aſſerentibus naturã in generando viuente uti caloris miniſterio, non autem frigoris famulatu. Deinde vero dicimus apud Ariſtotelem media vbique relata ad unum extremorum ſubire vicem contrarij; quia ergo tepor inter calorem, & frigiditatem medius eſt; quum anima in variis operibus obeundis alias calore vtatur, alias tepore; his ad inuicem functionibus comparatis, impune dicere potuit Ariſtoteles ortum ſimilarium partium in animalis conſtitutione frigore, caloreue agi, frigoris nomine teporem appellãs; ſecus enim falſo poneret ſanguinis in carnem cõuerſionem a frigore fieri; nam in utero animalis, & omnino in corpore viuentis animalis nihil eſt infra tepidum; potiſſime ſi de ſanguineo animali agamus: at frigidi nomine vere tepidũ intelligendo, qui partes ſimilares aliquas, & carnes a frigore fieri tribuit Ariſtoteles, nil nobis officit negãtibus frigus infra teporem ingredi opera naturæ, ſeu vegetantis animæ in generatione viuentis. Addunt viri Clariſſimi aliud eſſe partes fieri, & aliud factas conſiſtere, ac ſoliditatem acquirere; fieri quidem omnes partes viuentis a calore, ſed factas aiunt ſoliditatem, & conſiſtentiam ſuſcipere a frigore condenſante. Nos fortaſſe melius priori ſolutioni adhæſimus; quia cõſiſtentia, & ſoliditas eſt affectio partium naturalis ab earum forma proxime dependens; quarę quod formam partibus elargitur, is idem naturalem quoque conſiſtentiam, ſibique idoneam ſoliditatem impertitur: hoc autem nunquam eſt frigus infra teporem, ſed vel calor, uel tepor, qui calori collatus Ariſtoteli citato loco frigus appellatur. Ad aliam dubitationem ex Ariſtotele alij dicunt frigidum eſſe actiuum vt corruptiuum, aut ſecundum accidens, quia ſcilicet calorem tẽperat, aut quia circumobſiſtat calidum: Nos potius ex ipſomet Ariſtotele dicendum putamus frigus agere per accidens, quia calorem congregat; congregat autem cogendo, & denſando ſubſtantiam calori ſubiectam; & fugando contrariũ ſibi calorem a partibus extimis ad intimas; æque nanque frigus, & ſubiectum caloris cogendo, ac denſando; & calorem diſperſum ad intimas ſubiecti partes pellendo, calorem congregat, qui prius laxior erat ad ſubiecti laxitatem: quin etiã circumobſiſtendo, nimirum impediendo ne vlla ex parte calor halet a ſubiecto frigus calorem auget; quia ſcilicet fuligines, & igneæ partes vi caloris creatæ, a frigore undique ambiente quũ prohibeantur egredi, genitori ſuo calori adiunctæ illum adaugent; quum autem calor adauctus fuerit, vrit, & corrumpit; quare qui ſenſibus omnia metiuntur; hæc opera in frigiditatem referunt, quæ proxime, ac per ſe a calore adaucto prodeunt, a frigore vero non niſi remote, ac per accidens: id autem vulgo accidit, cui præſentia frigoris, & uſtio, corruptioque ſenſilis eſt, ac euidens; at auctio caloris a congregante, circumobſiſtenteque frigore ignota, & inſenſilis; ratio vero, qua frigore congregetur calor, & congregatus, & circumuentus augeatur, ignotiſſima:

Marginal notes:

3. meteor. cap. 11.

Auicẽnae axioma frigidum non ingreditur opera naturæ.

Lib. 1. f. 1. doc. 6. c. 3. & natura li.

1. de nat fac. c. 1. et 5.

Generatio viuentis quid ſit.

De vit. & mor. c. 14.

Generans aut caloris indigeat.

2. de part. cap. 7.

4. meteor. cap. 1.

Naturæ opera perfectiora ſpeciem reſpiciũt.

3. de vita c. 17.

2. de gen. an. cap. 4.

Generatio diuerſum quid eſt a formatione partiũ.

Sanguinis conuerſio in carnem vt fiat vi frigoris.

Quod formam partibus elargitur, is & ſoliditatem, cõſiſtenciãque impertitur.

4. meteor. ſum. 2. c. 2

Frigus ut calorem congreget. Calor congregatur, & ad ſubiecti condenſationem; & concentrationem.

Frigus, ut calorem augeat circumobſiſtendo.

non ergo frigori vim concedit Ariſtoteles agendi ea, quæ a calore fiunt abſolute; ſed ea quorum calor per ſe cauſſa eſt, a frigore per accidens fieri concedit; itaque nos eum reclamantem non habemus, qui frigidum per ſe non ingredi opera naturæ confitemur. Ad vltimum dubium dicimus aliud eſſe vermes a niue oriri, & aliud in niue, aut ex niue; proculdubio ſi a niue orirentur, quũ nix nihil habeat ex ſe caloris, aut teporis actualis, a frigore naſci deberent, q obijcitur; verum quoniam Ariſtoteles nuſquam aſſerit a niue procreari vermes, ſed in illa, aut ex illa; profecto quemadmodum niui extrinſecus multis nominibus calor aduenire poteſt; ſic a calore niuibus extrinſecus adueniente, quicunque ſit ille, vermes in niue, aut ex niue oriri cum Ariſtotele profitemur. Qua de re fuſius in opere *De ſpontina viuentium generatione*, quod propediem inuulgabimus Deo bene fauente, agemus.

Quomodo aqua feruens remoto calefaciente ſemetipſam refrigeret. Cap. X.

Vid. lib. 2. c. 73. & 74.

IN eo quoque accuſamur, quod antea decreuimus aquam calidam remoto calefaciente ſemetipſam habituali ſua frigiditate refrigerare; nam agens omne agit quatenus eſt actu, habitualis autem virtus potẽtia eſt, ac proinde proprie agere non poteſt niſi actualis euadat; quum ergo nihil ſit in aqua feruẽti actualis frigiditatis, & nec habitualis fiat in actu ſolo calefaciente remoto; plane aquam calentem remoto calefaciente a ſemetipſa non refrigerari opera frigiditatis habitualis: ſed & his nodis nos rei natura explicabit; Habet aqua propriam formam eſſentialem, quæ frigiditas eſt habitualis; habet etiam affectiones proprias formam illam conſequentes inter quas duæ ſunt fluxilitas, & humiditas ſenſibilis, & actualis; ſed quando nunc agimus de frigiditate, ea profluit, emanatque iugiter ex habituali frigiditate vt ex rationalitate riſibilitas; ſed tamen frigiditas actualis in aqua vi caloris externi corrumpi valet, nec ſolum ab externo calore id patitur aqua, vt actuali frigiditate priſtina exuatur, ſed etiam induitur contraria diſpoſitione caloris, quo affecta vlterius id patitur ne a frigiditate habituali noua emergat actualis; quippe contraria ſimul in eodẽ eſſe nõ poſſunt; cõtraria eſt autem actualis frigiditas, actuali caliditati: ceterum quia calor aquæ cõmunicatus in ſubiecto alieno eſt, diu conſiſtere nequit niſi a quo primum genitus eſt, diutius, & aſſidue conſeruetur præſentia ſui genitoris; quũ vel in aere lumen indigeat lucidi præſentia, a quo primum effluxit, ſine quo diu cõſeruari nequit in ſubiecto e cuius intima natura non prodijt, licet eam perficiat: ſane remoto igne, atque omnino externo calefaciẽte ab aqua, calor aquæ aduentitius extinguitur, non quidem per ſe a frigiditate habituali, tãquam a contrario; nam tale agens actu eſſe oportet; quod optime notatur a viro erudito; ſed calor aquæ adſcititius corrumpitur fere per accidens ad ablationem cauſſę conſeruãtis, nimirum externi calefacientis; idem enim plerunque eſt generans, & genitum conſeruans: fatiſcente igitur calore ad abſentiam calefaciẽtis ab aqua, vbi aqua omnem aduentitij caloris gradum exuerit, ipſa ſemetipſam refrigerat, quia ſublato impediente fluxum nouæ frigiditatis actualis ab habituali, vt natiuæ proprietatis a propria forma, virtute propriæ naturæ nullo extrinſecus adiuuante aqua frigiditatem actualem induit: Quare ad argumentum dicimus agentia duum eſſe generum, aliud eſt agens, quod nouam formam procreat apparando ſibi ſubiectum per ablationem cõtrariarum diſpoſitionum; & hoc debet eſſe agens actu, nec ſufficit ſi fuerit in habitu: aliud eſt agens a quo immediate profluit aliqua forma in ſubiectum bene diſpoſitum, quod agens ideo ſat eſt ſi fuerit in habitu, quia nulla violẽtia opus eſt ad conciliandam formam ſubiecto iam apparato & optime diſpoſito; ſed ad ſubiectum apparandum, & diſponendum violentia, & robore nimiũ agentis opus eſt, quia diſponitur, & apparatur ſubiectum deſtruendo quæcunque in eo repetiuntur diſpoſitiones contrariæ, quæ naturaliter ſuæ deſtructioni totis viribus reluctãtur: illud autem diſcrimen eſt inter agens habituale & actuale, quod actuale viribus pollet, habituale non agit exertis viribus, ſed fere ſola præſentia, ac viribus minimis. Ita ergo aqua calefacta ſemetipſam refrigerat, quia remoto calefaciente ſenſim fatiſcit inducta caliditas ad conſeruantis abſentiam, quo calore penitus extincto frigiditas habitualis in aqua velut in ſubiecto ſumme diſpoſito, & apparatiſſimo actualem frigiditatem generat nullo reſiſtente, veluti forma proprietatem.

Generans & conſeruãs plerunque idem.

Agentia duum eſſe generum.

Nulla violentia opus eſt ad conciliandam formam ſubiecto apparato.

Agentis habitualis, & actualis diſcrimen.

Abſtinentes a cibo potuque omni prius affligi, & mori ſiti quam fame. Cap. XI.

Lib. 2. cap. 75.

HAud profecto minus nos vrget vir ſolertiſſimus in eo, quod antea nobis conſtitutũ eſt qui ab omni ſimul cibo, potuque abſtinet, eum citius & affligi, & interire ſiti, quam fame; obijcit nanque Bonamici rationem, ſcilicet ſenſum triſtem ſtomachi eſurientis, & ſitientis immediate a ſolutione cõtinui dependere; quippe (ait) in appetitu, qui a iucundo, & moleſto concitatur, primas obtinet ſolutio; quum haud nos agitet intemperies niſi effecerit ſolutionem: Quia vero intemperies accepta refertur prius qualitatibus actuoſis, quod ipſæ bifariam in temperiem conueniunt, vt formæ, & vt materia, præcipueque calor; hic autem deficit diſſipato ſubiecto; ſolutio vero reſpicit materiam, in qua eſt continuitas, potiſſime autem ſicco conſiſtit, quod diſſipatur; inde fit vt calidum, & ſiccum reſarciẽda primo ſint: itaque origine prius nos vrget fames, licet multo acrius ſitis; quippe ſolutio primas obtinet in fame, & ſiti qua ſunt appetitus: His additur alia ratio, quia etſi humida ſubſtãtia celerius diſſoluatur quam ſicca, quia tamen in corpore, ac potiſſime in ſtomacho multo plus eſt humidæ, quam ſiccæ ſubſtantiæ; proinde ob copiã humida tardius diſſipatur quam ſicca; quare

3. De alimen. c. 51.

ſitus

ſitis famem ſequitur, & prius deficit quod eſt ſolutu difficilius, quia paucum; quod vero facilius diſſoluitur, diutius reſiſtit, quia multum: ratio petita ex doctiſſimo Tancredo. Ceterum hæc intimius diſquiſita tantum abeſt vt noſtra dogmata cõuellant, quod potius ea corroborare videantur. In primis enim famem, ac ſitim ſiue triſtem ventriculi ſenſum in fame ac ſiti prodire adeo immediate a ſolutione cõtinui, vt intemperies non affligat niſi effecerit ſolutionem, probatione indiget; ſi quidem intẽperies ſuapte natura, & per ſe primo quum ſenſilis ſit, vbi proportionata eſt organo tactus, iucunditatem ſenſui affert; vbi vero excedat proportionem, eidem moleſtiam exhibet a ſemetipſa immediate. Immo quum dolor, ſeu moleſtia in ſiti, ac fame ſit vel ipſamet forma, & idea famis, & ſitis; vel accidẽs immediate conſequens naturam earum (vt hoc in præſentia demus diſputationi) procul dubio inde triſtis hic ſenſus per ſe naſcetur, vnde fames, ac ſitis proprie ducunt originem; quum ergo definiantur eſſe appetitus calidi, & ſicci, frigidi, & humidi; nonniſi ab horum defectu exoriri poterunt; quare ab intemperie: Alioquin ſi proxime a ſolutione continui, huius in earum definitione meminiſſe oporteret. Neque illud admittere poſſumus, quod ad appetitum ſpectat, qui a iucundo, & moleſto concitatur, primas obtinere ſolutionem; ſiquidem eidem viro nuperrime conſtitutum fuerat intemperiem eſſe ex ordine primarum qualitatum, quæ ſunt primo ſenſiles; ſolutionem vero ex ordine ſecũdarum, quæ ſunt ſenſiles ſimpliciter; vt hoc etiam doctiſſimi viri fundamento in facultate appetente ſenſuali primas obtineat intemperies, non ſolutio. Multo minus illud accipimus intemperiem acceptam referri prius qualitatibus actuoſis; nam vt ex omnibus primis qualitatibus in vnum coeuntibus proportionabiliter temperies enaſcitur; ita quacunque illarum proportionem excedente, ſiue actuoſa, ſiue paſſiua fuerit, ilico exoritur intemperies: Ad probationem concedentes qualitatem actuoſam vtramque, potiſſimum vero calorem in temperamento habere duplicem rationem, formæ ſcilicet, ac materiæ; quum paſſiuæ qualitates vicem materiæ vbique ſubeant; ſiquidem ſubijciuntur actuoſis paſſiuæ, ut materia formæ, quum idea temperamenti omnibus, & actiuis, & paſſiuis in vnum iunctis, veluti forma materiæ inſit; negamus proinde fieri vt intẽperies abſolute prius ab actiuis prodeat, quam a paſſiuis; immo potius oppoſitum contingere arbitramur; quia quum materia prior ſit naturæ ordine quam forma ex Ariſtotelis decreto, ſane compoſito prius natura inerunt paſſiones, & accidentia, quæ prodeunt a materia, quam quæ a forma: & quæ communem originem referunt in vtramque naturam, ſi quæ talia ſint, ea prius induet compoſitum a materia; quam a forma: Quum ergo intemperies animali contingere poſſit a primis qualitatibus omnibus; quumque inter eas actuoſæ ſint veluti formæ paſſiuarum in temperamento; plane dicendũ eſt animal prius intemperiem ſortiri aptum natum eſſe a paſſiuis qualitatibus, quam ab actiuis. Addo ab actuoſis qualitatibus, qua formæ rationem ſuſtinent in temperamento, intemperiem nullam niſi forte per accidens exoriri poſſe; quando intemperies vitium eſt, atque imperfectio, & omnino corruptio temperamenti; uitium autem, & imperfectio, corruptioue nunquam niſi per accidens a forma eſt, quæ actus, & perfectio eſt eſſentia ſua; ſed per ſe vbique a materia, quæ radix, & ſeminarium eſt omnis vitij, corruptionis, & imperfectionis: Quare intemperies a primis qualitatibus originem habet non niſi quatenus obtinent vices materiæ in temperamento; qua quidem in re paſſiuæ non cedunt actuoſis, at potius illis præcedunt: ut apertiſſime conſtet intemperiem abſolute non prius a qualitatibus actiuis emergere, quam a paſſiuis. Vlterius concedentes calorem deficere diſſipato ſubiecto, ſolutionemque continui reſpicere materiam, in qua eſt continuitas; negamus primum continuitatem potiſſime conſiſtere ſicco, quod diſſipatur; nam immediate continuitas humido conſiſtit; ſiccũ enim penitus humoris expers veluti puluis eſt nulla continuitate conſiſtens, at uero acceſſu humidi veluti glutinis iunguntur aridi partes in vnum continuum, ut propterea ſicco partium cõtinuitas inſit ex admiſtione humidi; humidum autem ſuapte natura continuum eſt, nec aliunde opus habet vllo vinculo, cuius interuentu ſuarum partium continuitatem adipiſcatur; quum ipſæ ſibimetipſis ſuapte natura cohæreant: Quæ omnia ſcite Ariſtoteles perſpicuis verbis confirmat inquiens terram, quæ ſui natura ſicca eſt, ſine humido non poſſe conſiſtere, quia humidum eſt id, quod continet, continuatque ita terrę partes ad inuicem, vt ſi auferas e terra humidum penitus, neceſſarium ſit decidere, ac reſolui terram in pulueres; ut pateat continuitatem potiſſime humido conſiſtere, non ſicco. Deinde vero infitiamur diſſipato ſubiecto caloris in ſolutione continuitatis vrgere protinus neceſſitatem reſarciendi ſiccum; quippe caloris natiui ſubiectum non eſt ſiccum proprie, ſed humidum, cuius deſiderium ſitim conſtituit. Immo ex doctiſſimi viri fundamẽtis aperte colligas fame ſitim prius abſtinentes affligere; nam ſi moleſtiæ cauſſa ſit intemperies, quum hæc viro egregio prius a qualitatibus actuoſis oriatur, quam a paſſiuis, & inter actuoſas pręcipue a calore; ſane calor efficiens intemperiem, eam prius creabit conſumendo humidum quam ſiccum; quippe ſiccum caloris actioni magis reluctatur, humidum vero celerrime diſſipatur; humido autem conſumpto, calor aſſociatus ſicco ęſtuat, unde ſtatim eſt intemperies calida, & ſicca, vrgetque primum neceſſitas, & appetitus frigidi, & humidi; quare ſitis: Sin autem triſtis ſenſationis in uentriculo cauſſa immediata ſit continui ſolutio; quum hæc ſolertiſſimo viro reſpiciat materiã, in qua eſt cõtinuitas; continuitas vero ex Ariſt. potiſſime humido cõſiſtat, nec niſi ſublato humore ſiccũ diſpergatur; ſatis apparet ſoluens continuitatẽ abſumẽdo humorẽ voti cõpos effici, vnde calor acuitur neceſſario; quare colligas primã originem ſiti eſſe ad

Lib. 3. de fam. et ſi. cap. 1.

Intemperies immediate ſenſum afficit.

Famẽ, ac ſitim non oriri proxime a ſolutione cõtinui.

In appetitu primas obtinet intemperies non ſolutio.

Intemperies non refertur accepta prius qualitatibus actiuis.

Actiuæ qualitates in temperamẽto formæ, ac materiæ vicem gerunt, paſſiuæ materiæ ſolum.

1. phy. t. 82.

Materia prior eſt natura ordine quã forma.

Ab actuoſis intemperies nulla niſi per accidens.

Imperfectio, et corruptio per ſe a materia eſt.

Continuitas potiſſimum non conſiſtit ſicco.

Continuitas ab humido primum enaſcitur.

2. de gen. t. 2.

ſcribendā, quæ humiditatis nouæ, ac refrigerij appetitus eſt ob veteris humidi conſumptionē, priſtinique caloris excandeſcentiam. Ad rationē petitam ex doctiſſimo Tancredo primum abſolute negare poſſemus humiditatem roſcidā, & aqueā, cuius penuria ſitis excitatur, eſſe maiori copia in animali, quam ſiccum, & ſolidum, cuius indigentia famem ſuſcitat; ſi quidem in corpore viuenti ſolidum liquido prędominari vel ſenſus agnoſcit. Deinde vero calor, quo conſumitur ſiccum & ſolidum, acer eſſe debet; nam mitis lente admodū reſoluit ſiccam ſubſtantiam; quum igitur calor natiuus & ſua natura blandus, & ab humiditate vberiori retundatur, cuius lima ſiccitas eſt; profecto licet humor multum ſuperaret ſiccum, calor mitis & humore retuſus prius humorem quā ſiccū abſumere debet, ac proinde prius ſitim quā famē ſuſcitare. Deinceps viro clariſſimo humidū; quod ſiti conſumitur longe minus vitæ neceſſariū eſt quam ſiccum fame conſumptū; quocirca ſummam decet naturæ prouidentiā humidum prius quā ſolidum a calore abſumi, atq; ideo ſitim prius quam famem excitare. Demum ſi humidum a ſicco in corpore noſtro diſſitum, & ſeparatum eſſet, fieri fortaſſe poſſet vt ſiccum ab eodē calore prius quam humidū, cui quantitate cedit, abſumeretur; at vero ſi pauculum etiam ſiccum multo permiſceas humido, calore in totam maſſam agente longe citius humidum quam ſiccum abſumetur; nonne vides lutum ex pauca terra, & multa aqua fluentē a calore ſolis indurari aqua tota diſſipata, terra fere vniuerſa ſuperſtite? nonne cernis carnē igni aſſandam prius omni humiditate ſpoliari ab eodē calore quā ſiccitate? ſic ventriculi, & corporis vniuerſi natura quum ea ſit vt humidū ſicco adiunctū, & permiſtū habeat, calore in totū illud compoſitum agente (ſeu mole præualeat humidū, ſeu ſiccū) neceſſario prius humor, quā ſolida, & ſicca ſubſtātia conſumitur; quippe calor non conſumere tentat niſi id quo impeditur aſcendere; impeditur aūt humido, non ſicco, & ad ſummū lōge magis humido quā ſicco, ut potius humidū calori deſtruatur, quā ſiccū; & pinde naturaliter ſitis famē pręoccupat.

Solidum in viuo prædominatur in viuente.

Cur calor prius humidum cō ſumat quam ſiccum ſemper.

Vt aqua potabilis calore putreſcere non poſſit, atque animari. Cap. XII.

OBijciunt alij male nos antea conſtituiſſe aquam potabilem ſine admiſtione alterius corporis, caloris externi actione haud poſſe cōcipere putrorem, & animari, nam & Ariſt. apertè ſtatuit alicubi dum calor aquam attigerit, in eius aquæ ſuperficie prouenire quiddā nubi ſimile, atque humorē illum putreſcere, ac in plantam animari: & experimentu ſępenumero nauigantibus peregre demōſtrauit aquā puram in dolijs aſſeruatam potui, poſt aliquot dies calorem concipere, caloreque concepto putreſcere, putridā vero in vermes animari. Quæ tamen obiecta diluas, medullitus inſpecta rei natura; ſane autor librorum de plātis diligentius explicandus eſt loco citato; ſcribit enim plantas non oriri ex aqua ſimpliciter calefacta, vt obijcitur; ſed e craſſitie aquæ ſtagnantis, & immotę; profecto aquæ a natura ineſt partiū tenuitas, craſſities vero non niſi ex admiſtione terrenarum partium, & ſordium quarumcunque, quibus quāmaxime ſcatent paluſtres, & ſtagnantes aquę, potiſſimum in ſuperficie ventorū vi multis excrementis craſſis, & viſcidis aliunde aquæ impactis, quę ob viſciditatē ad inſtar olei ſupernatant aquę; cui ſi calor accedat, eius opera primum ſordes illę pingues humore aqueo perfuſæ putreſcunt, & plerunque in plantas animantur; quæ omnia fuſe ſuperius explicauimus. Sed & in dolijs nauigantiū vltro concedimus calore in aquam agente putredinem, & ex putri excitari vermes; a vero non damus calore purā aquam putreſcere, atq; animari; ſiquidem tum ex ipſomet corpore vaſis ramenta, & ſordes calore in aquam fundi, & liquari, tū extrinſecus per poros vaſis multas euaporationes, & ſordes nauium, nauigantiumque aquæ indi neceſſarium eſt; quę omnia glomerata in cęnum a calore putredine concepta in uermes animātur: cuius illud eſto ſignū euidentiſſimum, quod eadē aqua primum vaſe vitreo mundo incluſa, & ſigillo hermetis occluſo nunquam eadem in naui putrorem concipiet, aut vermes efficiet. Aqua ergo ſola ex ſe non putret; ſi cui vero aquæ ab aere ſordes inſideant quomodocunque, halitusque craſſi, ex his, & aqua limus efficitur, qui caloris actione in nubeculam verſus, putrore concepto animatur modo in plantas, modo in animalia.

Lib. 2. cap. 79.

2. de plan. c. 1.

Plantæ vt ex aqua oriantur.

Aqua vt de inſit craſſities ac tenuitas.

Lib. 2. 96.

Aqua in naui ne putreſcat longo itinere.

Ex putri formaliter animatum procreari non poſſe. Cap. XIII.

OPponitur nobis aſſerentibus eodem in loco plantas, & animalia generari poſſe ex putreſcente miſto plerunque in aquis Ariſt. alicubi ſcribens, *nihil autem gignitur putreſcens, ſed concoctum: putredo vero, & putridum excrementum rei concoctæ eſt.* Sane dogma huiuſmodi caute intelligendum eſt, alioqui non nobis tantum, ſed omnibus Peripateticis obijci poteſt, quia cuncti vna iā mente, ac voce conſentiunt plurima naturalia corpora, potiſſimum viuētia naſci ex putredine: Qua quidem in re præſtat nonnulla breuiter huc afferre illorum quæ fuſius explicamus in opere *de ſpontina viuentium generatione*: Nos enim dum aliqua in plantarum, & in animalium genere oriri ex putri materia cum Ariſt. confitemur, exiſtimamus ex eo miſto, quod putreſcit, partem aliquam cedere in materiam viuentis, quod gignitur vi eiuſdē caloris, a quo putredo fieri dicitur; nimirū vbi miſtum putreſcit, quia putredo formaliter nihil eſt aliud, quam corruptio miſti vt miſti, ac proinde mutatio contraria cōſtitutioni miſti; quemadmodum miſti conſtitutio eſt vnio miſcibilium alteratorum, ſiue coniunctio ſimplicium in vnū ſuppoſitum; ita putredo eſt diſſolutio eorundē ab inuicē; quoniam vero vnita diſſociari nequeunt niſi ſoluto vinculo, quo inuicem nectebantur; quum in miſto elementa cetera, qualitateq; aliæ vnius ignis, & caloris vi contineantur; proinde corruptio ſolū ab eo fit, quod poteſt calorem propriū miſti a miſto auocare; id autem eſt calor vegetior in ambiēte; quæ omnia ex Ariſt. conſtant, & ex ſuperiorib. Quibus addendum eſt in miſto quolibet eſſe partes tum puras, tum quoque impuras; quippe varietas hæc eadem partiū eſt in elementis apud Ariſt.

Lib. 2. cap. 64. & 79. & lib. 3. 4. & 9.

3. de gen. an. c. 11.

5. bis. 4. 19.

Vt ex putredine oriatur viuens.

Putredo quid.

1. de gen. c. vlt.

4. meteor. c. 2. & ſeqq.

1. meteor. cap. 4.

dum

dum ergo elementa inuicem uniuntur in conſtitutione miſti, ex purioribus elementorum partibus miſti partes puriores, & ex impurioribus alias minus ſynceras fieri veriſimile eſt: quumque partes impuriores ſint materiei excremētoſæ vitio inquinatę; profecto materia, & excremēto vbique unionem exactam impedientibus; quippe obſtant diuiſioni ad minima, quæ perfectæ miſtioni requiritur; arctiori uinculo coniunctas eſſe in miſto ſynceras partes quam ſint impuræ ad ſeinuicem neceſſe eſt: Quare dū a calore ambientis miſtū putreſcit, non ęque ſimul ſecundū omnes partes putreſcit, ſed prius diſſociantur ab inuicem partes impuræ, quam ſyncerę; dū uero calor ambientis partes miſti nō puras diſſoluit in elemēta, ſimul agit in partes puras, eas tamen non diſſoluit, ſed calefacit, & cōcoquit, ac digerit quoquopacto; plerunq. tamē ſit ut gradus ille caloris ab ambiēte partibus miſti puris imprimatur, qui ſit proxima, & ultima diſpoſitio corporis ad animam: vnde cōtingit vt idem calor ambiētis ſimul agens in miſtū ipſius partes impuras putrefaciēs diſſoluat in elemēta, puras uero calefaciat cōcoquat, & diſponat ad animā aut plātę, aut animalis induēdā: hęc plane ſignificaturus Ariſt. ait, *Quorū ortus ſpontinus eſt, citra ſeminis interuentum, ea omnia gigni cum putredine:* quia ſcilicet idem calor agens in totā miſti ſubſtantiā eius partes impuriores diſſoluit in elementa, quę eſt ratio putredinis: & puras concoquendo diſponit ad vitam, & animā: Quum enim animatū quoduis ſit miſtū, & hoc abſolute a prædominio calidū: profecto pars miſti excrementoſa dum calore proprio ſpoliatur ab ambiēte putreſcens, ac miſtionis formā amittens, in viuentē naturam conuerti nō poteſt: & hoc eſt, quod ſcribit allato dogmate Ariſt. nimirum *nihil viuens gigni putreſcens, ſed cōcoctum;* qđ aliquādo inſinuaſſe videtur Plutarchus *putredinem vero, et putridum eſſe rei concoctæ excrementum:* quippe nihil ex toto miſto efficitur, ſed ex parte: nam ex parte miſti pura calore ambientis non putrefacta, ſed cocta gignitur viuens: ex parte uero impura, & excremētoſa, quę ab ambiēte calore priuatur proprio, & reſoluitur per putredinē in elementa, nihil uiuēs gigni poteſt: quando viuens omne miſtū eſt, & uita calore proprio nititur: Sed quoniam vtrumque hoc genus partium in eodem numero miſto eſt, & ab eodem numero calore ambientis eodem tempore patitur, dum altera pars concoctione vertitur in viuens, & altera putreſcens diſſoluitur in elementa: ſenſus, qui diſcernere non poteſt duas iſtas mutationes ab eodem agente ſimul prodeuntes, putat vnicam eſſe functionem: quare vulgus dudum cenſuit generationem ſpontinam inſectorum eſſe tū ipſammet putredinem, tum ex materia formaliter putreſcente: quū ſolum ſit mutatio aſſociata putredini alterius rei; & ex materia cocta iuncta cum putreſcente, ſeu ex putreſcente per accidens: Quo nomine dicere non dubitauimus & nos aliqua ex putri materia gigni loquentes quidem cum vulgo, ſed cum Ariſt. ſentientes ſpontinam viuentiū generationē eſſe ex miſto putreſcente ſecundum partes impuras, quatenus ab ambiētis eodem calore partes eiuſdem miſti puriores diſponuntur ad animam, dum impuriores putredine concepta reſoluuntur in elementa, & velut inutilia ortui viuentis ab vtili materia ſegregantur; quamobrem tum calor ambientis primario generationem viuentis intendit; ſiquidem natura ſemper intendit quod melius eſt; tum eius actio in partes puras miſti coctio ab Ariſtotele vocatur, quia ſimul ab eodem calore partes impuræ ſegregantur velut excrementa in vera coctione: etenim olim didicimus *loquendum eſſe vt multi, ſentiendum vt pauci.* Ita ergo ex putri formaliter animatum procreari nequit: qua de re cumulatius, & ex profeſſo agimus in opere *de ſpontina viuentium generatione.*

Materia, & excrementum vnioni obſtans.

3. de gen. an. c. 11.

Putreſcēs cur in viuentē naturam nō uertatur.

2. ſymp. 9. 8.

Loquendū vt multi ſentiendū vt pauci.

4. de par. c. 10.

Cur generatio viuentis e putri dicatur coctio

2. topic. c. 1.

Cyprinis, et alijs piſciculis ſponte natis non eſſe ortum, aut victum ex aqua ſola. Cap. XIV.

SEd & pluribus argumentis a Rondeletio propoſitis dogma illud labefactari videtur, quō ſupra conſtituimus aquam non alere, nec ex ea ſola quidquam viuentium gigni poſſe; *locus eſt* (inquit,) *inter Montempelium, Tezenatium, et Betiras collibus undique ſeptus: hunc fons nullus irrigat, nullus fluuius, palus, aut lacus alluit, denique iam illum præter imbrem de cælo nullus humor influit: cum forte pluuiæ paucis ante diebus quam illac iter faceremus compleuerant, natura piſcibus exornauerat; cyprinique inter alios plurimi apparebant. Hoc idem in Gallia ſtagnis intueri licet, in quæ nulla vnquam principia, aut ſemina multorum, variorumque piſcium, qui in his reperiuntur, ſunt iniecta: ſed hæc conſtare quomodo poſſunt, niſi ex aqua ſint geniti? ſin geniti, quomodo ex aqua non alantur?* Verum hæc facile diluas concedens in ſtagnis antea penitus aridis poſt imbres oriri piſces, quod & obſeruauit Ariſtoteles inquiens in *Gnido ſtagnis ſub canis ortu reſiccatis, & limo iam arido, vbi primum imbribus reſtagnare loca inciperent, piſciculos naſci viſos generis mugilum;* at vero viro illuſtri non conſenties huiuſmodi piſces ex aqua ſola ortum, & poſt ortum habuiſſe alimentum; quando perſpicuis verbis nos edocet Ariſtoteles materiā cum generationis, tum alimoniæ illis extitiſſe limum, ſpumā, terramque arenoſam putreſcentē, quę omnia lōge diſtāt ab aquæ potulentæ natura.

Lib. 3. c. 77.

1. de piſcibus c. 4.

4. hiſt. c. 15.

Piſces ψυχρότροφοι, ſeu frigida nutriti cur aqua ſola viuere non dicendi. Cap. XV.

VLterius (ſubdit vir egregius) *piſcium alij ſolidioribus cibis aluntur, alij aquam duntaxat haurientes ea nutriuntur, unde piſces ψυχρότροφοι a Grecis, ideſt frigida ſiue aqua nutriti nominantur, aquā enim Græci ψυχρὸν à frigiditate ſumma, quæ illi ineſt, Latini frigidam appellant.* Quod argumentum non vnica ratione ſoluitur. In primis. n. dicimus ueteribus ψυχρότροφον accipi pro eo quod viuat in locis frigidis, & gaudeat frigido quomodocunque, non autem pro eo quod aqua nutriatur; itaſiquidem Plinius herbam, quam vocant Galli Betonicam, & Itali ſerratulam, a Græcis nuncupari aſſerit *Ceſtrôn, aut Pſychrotrophon;* certum eſt autem betonicam non ali aqua frigida tantum, ſed ſucco ſibi familiari ex terra hauſto. Nō ergo ex eo, quod piſces aliquot Græcis appellentur ψυχρότροφοι, neceſſario ſtatuas illos aqua

cap. 12.

Li. 25. c. 8

sola

ſola nutriri; verum betonica planta eſt, quæ naſcitur in locis frigidioribus; iiſque gaudet, proindeque ψυχρότροφος appellata eſt; quod aperte nos docuit actor libelli de Betonica, ſiue is fuerit Apuleius, ſiue Antonius Muſa Braſauolus; quin & Dioſcorides ipſe his notis, *Ceſtron Pſychotrophon vocitatur, quoniam frigidis locis inueniatur, Latini Betonicam appellant:* Conſimili ergo ratione qui piſces in aquis amant loca frigidiora, naſcuntur, & degunt maxime vbi viget frigus, græce vocantur ψυχρότροφοι: abſque eo quod aqua ſola nutriantur. Niſi enim dicamus quum piſces omnes eo quod in aquis degant ψυχρότροφοι dicantur, aliquos tamen ſpeciatim appellari nomine generis, quia proprium non habeant, vel quauis alia de cauſſa; ſic Ariſtoteles vegetabilia quandoque generico vocabulo viuentia nuncupat; ſic nos vulgo herbam vocamus, quæ ſpeciatim ad purganda iumenta vere, ſeu menſe maio in vſum ceſſit. Deinde vero vocabuli græci vis proprie ſignificat piſces frigido nutritos, ſane hoc erit ſolum dicere ijs in alimentum cedere, quod frigidum eſt, hoc autem non eſt neceſſario aqua, ſed omne miſtum a prædominio frigidum: non proprie namque vertitur ψυχρότροφοι, in frigida nutriri, frigidæ voce aquam ſignificando, ſed proprie verti debet in frigido nutriri: & ſane qui piſces ſunt inter alios naturæ frigidioris, quum alimentum ſimile ſit oporteat, congeneumque alendo corpori, alimento frigido nutriuntur, quod eſt aut limus, aut alga, aut quicquid frigidum a prædominio, miſtum tamen perfectum, cedit in alimentum piſcibus, vnde ſcite vocabuntur proprijſſime ſumpto vocabulo ψυχρότροφοι. Quod nomen abſolute conuenit etiam vniuerſo generi, quando Ariſtoteli piſcium omniũ natura eſt frigidior, & proinde frigidiori alimento egeant naturæ ſuæ cõſentaneo, ac familiari. Sed eſto diſputationis ergo ψυχρότροφοι frigida nutritũ (quod reuera non eſt) dicere poſſumus ea voce ſignificari aquã frigidam piſcibus alimento eſſe, at non ſolã: quid ni demus aquam vna cum alijs alimentis a calore permiſtam alere? ſed nunc lis eſt an frigida ſola nutriat: ſic anthropophagos appellamus, qui humana carne veſcũtur, quos non ideo ſtatuas ab omni alio nutrimento abſtinere. Præterea tenue ſatis a nomine haurias argumẽtum de rei natura, quum plerumq; nomina vulgo rebus imponantur ab eo quod multitudo ſibi perſuaſerit, quum ergo ſatis non conſtaret plebi quo cibo veſcerentur piſces aliquot vitam in aqua frigida, dic etiam pura, degẽtes; inualuit apud plurimos opinio ijs aquam alimento eſſe; vnde communi conſenſu ψυχρότροφοι, ſeu ψυχρότροφοι, hoc eſt frigida nutriti vocati fuere, doctiores vero eodem vſi nomine ſunt, quia loquendum vt multi; ne quis nobis opponat Plutarchum in libello de capienda ex hoſtibus vtilitate ſcribentẽ *Aquam marinã neque potui eſſe, & vitioſam, piſces tamen alere*, ſed viros doctos cum turba cenſuiſſe frigidam ſolam piſcibus ijs in alimentum cedere a viris illuſtribus ego quidem non accipio: ac vere ſi aliqua in re vnquam, in hac præſertim nunc cenſeo loquendum vt multi, ac ſentiendum vt pauci. Ceterum prioribus reſponſionibus tota vis argumenti conuellitur, quam non imbecillam putant viri clariſſimi, & græcæ linguæ alioquin peritiſſimi.

Lib. 4. c. 1. — *2. de Gen. c. 6.* — *3. de gen. an. c. 1.* — *Piſcium natura.* — *Ab etymologia tenue argumentum.* — *2. topic. 1.*

Aquam non ideo eſſe miſtum alendo aptum, quia tactu non ſentiatur ſumme frigida, & guſtu percipiatur varij ſaporis. Cap. XVI.

NEmini autem (ſubdit) *mirum ſit, ſi aqua ſola nutriri piſces quoſdam affirmetur, neq; enim aqua noſtra ſimplex, ſynceruṁque eſt elementum ſed cõpoſitam, miſtamque eſſe ſenſu ipſo experimur, nam ſummam illam frigiditatem aquæ non ineſſe tactu, & hanc amaram, illam ſalſam, aliam dulcem, & puram, vt Dioſcorides ait, guſtu percipimus; etenim primum aer, qua eſt ſubtilitate omnia facile permeãs, & penetrans eam immutat; deinde terra, per quam fluit, & eorum, quæ inde effodiuntur admiſtio ſynceritatem vitiat, & corrumpit; deinceps motu calorem concipit; ventis enim maria agitata ſic tepeſcunt, ut in illis incluſum eſſe calorem manifeſte ſentias; atque & ex ingibus puteis aquam calidam trahi, & id maxime hibernis fieri temporibus uidemus: Eidem etiam admiſtum eſſe calorẽ primum ipſe liquor, tum aquæ declarat affuſio, quæ neque conglaciaret frigoribus, neque niue, pruinaque concreſceret, niſi eadem ſe admiſto calore liquefacta, & dilapſa diffunderet: itaque & frigoribus adiectis dureſcit humor, & idem viciſſim mollitur tepefactus, tabeſcitque calore: quæ omnia nõ ſimplicem, ſed miſtam, compoſitamque eſſe aquam arguunt: recteque Plato, qui ignem, aerem, aquam, terram, materiam potius igneam, aeream, aqueam, terreamque nominauit, quod neutiquam ſyncera, impermiſtaque ſint, ſed horum quodlibet omnium aliorum ſit particeps.* Quæ quidem ratio intimius introſpecta rei natura ideo ſolui poteſt, quia duo habet ſumma capita demonſtranda, quæ non concedimus viro eximio; vnum eſt, omne miſtũ alere poſſe, ac præſertim homines, de quorum alimento nobis nunc inſtituta eſt contemplatio; alterum eſt, aquam eſſe miſtum corpus, & miſtum perfectum ex quatuor elementis conſtitutum; Quando autem primi capitis nulla confirmatio datur ab illuſtri viro, & ipſum a nobis antea pluribus argumẽtis profligatum eſt, ad ea ſermonem iam conuertemus, quæ in ſecũdi capitis comprobationem afferuntur. Quod itaque ante omnia de tactu proponitur, & nos vltro concedimus aquam tactu non eſſe ſumme frigidam; ſed hanc frigiditatis remiſſionem illi non putamus ineſſe ob admiſtionem vllam caloris; at ab ſolam tenuitatem, raritatemque, ac mollitiem ſubſtantiæ; quum illud certo conſtet eiuſdem caloris gradũ in denſiori, ſolidiorique ſubiecto ſenſum magis laceſſere: Aqua ergo ſummum in ſe habet frigiditatis gradum, licet ſenſui ſumme frigida non percipiatur: ſed hac de re abunde paullo infra commodiori loco, vnde petenda eſt euidentior nodi ſolutio. Quod mox adducitur ex Dioſcoride guſtui aquas alias eſſe amaras, alias dulces, alias vero ſalſas, & alias puras; id quidem vere adducitur; ſed quemadmodũ hi ſapores in aqua produt peregrinum aliquod corpus, cuius ſunt proprijs, ſic non

Lib. 5. cap. — *non omne miſtum alere.* — *li. 2. c. 8.* — *c. 19. & ſequentib.*

pro-

probant aquam, & illud corpus ſapidum permiſceri ad inuicem in vnum miſtum perfecti generis, quod ſit alendo aptum: non enim quomodocunque quid aquæ vniatur, id miſtum perfectũ efficit: Quod uel inde pateat in propoſito, quia nutricationi, ac ſalubritati longe magis confert aqua pura, nullius ſaporis particeps, quam ſalſa, dulcis, aut amara; immo potius huiuſmodi aquę minus ſyncera ineptæ ſunt potui, alimentum vitiant, & nutricationi, valetudinique officiunt maximopere, ut præter ceteros, vel ipſe monet

Lib. 4. c. 9. Dioſcorides; cui ſi aqua ſyncera, & potabilis exiguum illud peregrinum miſtum deponat, quod in ſe habet, virus, ac veluti venenum dicitur deponere,

Aquis permiſtum non eſſe aerem. Cap. XVII.

QVod autem pertinet ad aerem, qui ſua ſubtilitate omnia permeare dicitur viro doctiſſimo, illud adnotamus aerem eſſe corpus, atque ideo aquæ ſubſtantiam nõ permeare niſi qua data porta per foramen aliquod; contra vero aquæ partes ob ſubſtantiæ craſſitudinem, fluxilitatem, ac lentorem ita inuicem cohærere, ut continuatæ ſint vndique nullumque meatum relinquant ingredienti aeri; adeo ut commiſcere volentibus aerem aquæ, neceſſe ſit aquam ſolido corpore aliquo ſecare, ac diuidere, quo inter eius partes diſtinctas, diſcretaſque aeri pateat introitus, ingreſſuſue; qua ratione ſpuma agitatione aquæ effici conſueuit; at vero ſpumantem aquam non bibimus, ſed ſine ſpuma; quare potantes aquam ieiunantes noſtri eam non ingerunt, quam aer tenuitate ſua iam permeauerit; Deinde vero ad hoc vt aer aquã

Aeri vt aquã permeat non ſufficit tenuitas.

permeet, atque illi admiſceatur quoquopacto, haudquaquam ſatis eſt aerem eſſe aqua tenuiorem; ſed inſuper oportet aeri tantum eſſe impetum in aquam, ut eius cõrpulentiam, & viſciditatem ſolus diſcindat; & præter impetum ſtationem etiam, atque moram in aqua; alioquin ignis aere longe tenuior aeris ſubſtantiam permearet minime patiens in aeris regione media frigiditatem vigere; ceterũ aer natura ſua etſi aliquem in

4. Cael. t. 39 aquã impetũ obtineat obſeruatione Ariſtot. adeo tamen uehementem illum non habet, quo poſſit deſuper ingruens aquæ denſitatem, craſſitiemque diffringere; immo & quauis de cauſſa intra aquam incluſus, uel ſub aquis exiſtens aer nullam ibi moram, ſtationemque ducere poteſt, qui ab aqua grauiori ſurſum extruditur, qua in expulſione quum aer aquarum ſubſtantiam viſcidiorem ac multam plerumque recta diuidere, penetrareque nequeat, multus inter aquam & terram ſubiacentem ab aquæ maioris, & grauioris violentia repere coactus minores aquarum partes attollit in undas, ac demum truſus exit cum ſonitu ad ripas immiſtus aer aquæ ſponte mox in refluxu ad ſuum locum redeunti, ſecumque ſaxa littoris quaſi auidam in aluum trahenti, ac ingurgitanti, rurſum cum nouo aere poſtmodum extrudendo vomituræ; aer inquam pulſus

Fluctuũ marinorum origo.

exit cũ ſonitu ad ripas immiſtus aquæ; licet in exitu fractis aquæ partibus terræ illiſis interpoſitus aliqua ex parte ſpumam conſtituat: quin & aliquando recta ſurſum ſcandens per corpulentiam aquæ, ſi multus fuerit aer, voragines efficit, replere ſtudentibus aquis locum ab expulſo aere repente relictum; ſi uero paucus, turbines leuiores, & ampullas; in quibus omnibus euentibus aer in aqua incluſus eſt, nõ ea ratione ut illi permiſceatur in conſtitutionem vnius tertij, ſed ut in loco diuiſus, diſcretuſque aer ab aqua per aquam feratur; quod ampullæ, turbines, voragines, vndæque marinæ aperte demonſtrant: diſtincti vero aeris corpulentiam in aquis manere ob aquæ lentorem, qui ut diuiſioni, ſic miſtioni reluctatur, exiſtimandum eſt; non ut aliqui putant, ad reſpiratum piſcium plurimorum pulmonem habentium; namque delphini, & alij reſpirant piſces ab aquis exerto ore in aera; & ubi latent plures dies Ariſtoteli tunc irreſpiranter viuunt, vt hirundines Germanicæ, de quibus antea. Eſt itaque aer in aquis ab earum ſubſtantia diſtinctus, non ita illarum corpori permiſtus, vt ex duobus elementis unum tertium miſtum emergat.

Voraginum maris cauſa.

Turbinum, & ampullarum ortus.

Piſces reſpirantes. 6. Hiſt. c. 12.

De reſp. c. 11. 1. Hiſt. c. 11. c. 10.

Aqua terram non eſſe permiſtam, cui terra ſapores inſint. Cap. XVIII.

QVod autem poſtea colligitur aquis permiſtam eſſe terram ex eo, quia ex terra, per quam colata eſt aqua ſuſcipiat in ſe varios terræ ſapores, & eorum quæ fodiuntur ex terra; non minus enodari poterit rei naturam acriter intuenti; quum enim eadem ratione ſenſibilium ſpecies recipiat medium, qua & ſenſus quilibet; quippe ab obiecto per medium traijciuntur ad ſenſum; quumque Ariſtotele autore ſenſus omnis receptiuus ſit ſpecierum ſine materia obiecti: ſane de terra ſuſcipiet aqua ſaporis formam, vt coloris, & frigiditatem, non ſuſcepta in ſe aliqua terræ portione: ſi enim aquæ a carbone ignito, ferroque candenti communicatur calor, non communicata ſubſtantia, ſed genito nouo calore in aqua; cur & terra non cõmunicata ſubſtantia ſuo ſapore conſimilem in aquam non gignet? non enim magis a materia tangibiles qualitates abſolutas eſſe dixeris quam guſtabiles, ſed viciſſim; quum guſtus ſit vt tactu nobilior, ita minus materiæ immerſus, obiectique proinde à materia magis abſoluti. Deinde vero communicet aquæ terra vna cum ſapore aliquam ſui portionem; illa quidem portio aquę naturam vel deſtruet, ſimulque cum ea miſtum corpus efficiet; vel non corrumpet, ſed puritatem ſolam turbabit: ſi mutetur aquæ natura, iam hoc ſit lutum, non aqua: & quamuis in eo miſto aqua prædominetur, non erit id corpus aqua potabilis, & vſui animalibus, vt ſupra notauimus; ſi vero non mutetur aquæ natura interior, ſed alterationem aliquam ſolum patiatur ſecundũ accidentia, iam inde non habeat vir eruditus aquam eſſe miſtam, ac proinde alere: nanque ali-

Species ſenſibilium eadẽ ratione recipi in medium, & in ſenſum

2. de an. t. 37. 115. & ſeq.

Terra cur aquæ saporẽ communicet, non cõmunicata ſubſtantia.

alimentum ita miſtum eſſe opus eſt, vt quintum ſit corpus eſſentialiter conſtitutum ex quatuor elementorum corporibus in vnum miſtis, cuiuſmodi eſt natura eius quod alitur; non autem vt ſit vnum tantum elementum per viciniam alterius alteratum ſolum in aliquo accidente, immutata penitus ſubſtantia.

Idem eſto iudicium de ſapore, quem recipiūt aquæ a ſuccis concretis appellatis, alijſque foſſilium generibus, vnde fiunt aquæ ſulphureę, aut bituminoſę, aut cuiuſuis alterius cōditionis, quales ſunt quæ paſſim ſcaturiunt aquæ thermales. Si quis autem contendat his aquis præter qualitates, ineſſe quoque ſubſtantiam foſſibilium; quando nec huiuſmodi foſſilia ſunt miſta perfecta, nec alendo corpori, plane ab eis aquæ id ſortiri non poterunt, vt inter miſta perfecti generis, atque adeo inter alimenta connumerentur. Deinceps abſtinentes noſtri, ſi qui aquam bibebant, eam non potabant ſalſam, vel amaram, vel quouis alio ſapore pollentem a terra deſumpto, per quam tranſierit, aut a foſſibilibus; ſed ea vtebantur pura, inſipida, qualem nos bibimus; non ergo, quod miſta eſſet cum terra, eos nutriebat aqua.

Aquam motu, ac ventis non incaleſcere, & cur mota dicatur viua, Cap. XIX.

Quod exinde affertur, aquam in ſe habere calorem, ac propterea ignem, tum quia ſemper moueatur, & per motu uentorum potiſſime incaleſcat; vnde etiam Plutarcho *viua dicuntur aquæ fluentes, quibus ipſe motus calorem, ac proinde vitam quoquo pacto conciliat:* tum quia hyeme hauriatur aqua ex puteis calida; tum quia niſi gradus quidam caloris eſſet in aqua, ea fluida non eſſet, uerum neceſſario congelaſceret; tum demum (quod addit Rhodiginus ex Plutarcho) quia niſi calorem inſitum haberet, pellucida non conſpiceretur; intime perſpecta rei natura etiam diſſoluitur. *Lib. de util. ignis & aquæ.* *Lib. 16. c. 74.* *Lib. q. nat. q. 8.*

Et ſane primam rationem tollit cum experimento Ariſtoteles: agites quantumuis aquam, lento, celeriue motu, nunquam illa incaleſcet: Immo quieſcentes aquæ motis, & celerrime fluentibus longe ſunt calidiores; quū agitatæ, motæque ſint frigidæ, ac proinde putredine non inquinentur; quieſcentes, ac ſtagnantes caleſcant, putredinique ſint obnoxiæ. Sed & Ariſtoteles motu incaleſcere ſapienter ait corpora tum ſolida, & lentoris expertia cuiuſmodi ſunt lapides, ligna, & ferrum, non autem aqua: tum quæ per attritionem amiſſo humore vertuntur in ignem, ueluti eſt aer, non aqua vlla ex parte: Nil ergo mirum ſi nullo motu aqua incaleſcat, quæ lenta, & mollis adeo eſt, ut attritu nequeat humiditate priuari, & igneam naturam indui: mirum profecto eſt alia to argumento ceſſiſſe Plutarchum in opuſculo de ignis & aquæ utilitate Philoſophum alioqui minime vulgarem: non enim aquas viuas vocamus fluentes quia in ijs calorem motus conuneat: ſed potius quia *motus eſt quaſi vita rebus naturalibus* Ariſtot. viuentes ergo dicuntur aquæ quia mouentur, non quia motu incaleſcāt, vt cenſuit Plutarchus: & eo magis a motu formaliter viuentes vulgo nuncupantur aquæ, non a calore, quia videntur ipſæ ſponte moueri nullo impulſore, motus autem localis ab interno principio animatorum, ſiue animalium proprius eſt, atque adeo viuentium Ariſtotele veteribus conſentiente. *Aqua quieſcens calidior fluente.* *1. Meteo. cap. 4.* *2. Coeli. t. 42.* *Motu quae incaleſcant.* *Aqua fluentes cur viuae nuncupentur.* *8. Phys. t. 1.* *1. de An. t. 19.* *3. de An. t. 40. & 8. phyſic. t. 27. & ſequent.*

Aqua hyeme calida miſti rationem non habet. Cap. XX.

Secunda ratio uero quidem nititur axiomate, quod hyeme hauriatur e puteis aqua calida, ſed inde uere non colligitur aquam eſſe miſtum alendo aptum, nec iccirco alere potuiſſe noſtros abſtinentes: non hoc poſtremum, quia ſolum hyeme alti fuiſſent aqua ieiunantes: quomodo ergo viuebant nouem menſes reliquos frigidam haurientes? non illud prius, quia caliditas hæc aquæ aduentitia eſt, & accidentalis, atque omnino caliditas in actu, non propria, & eſſentialis, & in habitu, qualis ea eſt, qua miſtum in eſſe conſtituitur: miſtum enim conſtituitur in eſſe a temperamēto, quod eſt forma ſubſtantialis continens tum ceteras habituales qualitates primas, tum præcipue calorem: Ceterum aquæ temperamentum ſola frigiditate, atque humiditate nititur, neque ad ipſum conſtituendum concurrit caliditas actualis illa extrinſecus aquæ proueniēs a qualitate loci, per quem tranſit, aut quomodocunque aliunde: non autem ab admiſto vllo elemento calido: ſicut enim aqua vinū ſibi aliquando commiſtum ſponte a ſe nequit excutere, non niſi quia ſunt ambo in vnum permiſta: ſic vtiſſim exiens a fontibus, vel educta e puteis hyeme calens aqua, quia calorem hunc ſponte a ſe diſcutit quam faciliime, neceſſario fateberis calorem ipſi aduentitium eſſe, atque ab extrinſeco agente impreſſum inhærere, non autem ab intrinſecus admiſto corpore calido, tanquam in miſti natura, eſſentialiter ineſſe. Sed hac de re plura ſuperius. *Calor hyeme aquae non eſt ab elemento calido in miſto.*

Aquam non congelaſcere, cui nihil inſit caloris, etſi frigore congelata, calore diffluat. Cap. XXI.

Tertia ratio ſubtilior, Niſi aqua in ſe calorem haberet aliquem, nec frigore conglaciaret externo, ſed ſuapte natura congelaſceret: quippe frigidi in frigidum nulla eſt actio: nec eadem ſe admiſto calore liquefacta diffunderet, tolli tur & ipſa. Congelatio eſt effectus frigoris actualis excedentis: quod experimento cōſtet hyeme, dum a ſenſibili, vehementique ambientis frigiditate aqua congelatur: non autem a frigore habituali; quippe ab hoc ſolum prouenit frigiditas actualis, & accidentia propria, quę conueniunt naturę corporis, cuius eſt habitus, & forma eſſentialis: quia ergo aquæ ſubſtantia natura ſua mollis eſt, ac tenuior, & rarior, quam terra; *Congelationis cauſa.* *Frigiditatis habitualis effectus.*

ra; quum in ſubſtantia minus denſa qualitates omnes receptæ ſint minus actuoſæ, minuſque intenſæ quoad ſenſum; ideo ab aquæ forma, quæ nititur ſumma frigiditate habituali, materiei aquæ rariuſculæ, ac molli data eſt actualis frigiditas non excedens ſenſui: ceterum frigiditas actualis non excedens ſenſui vim non obtinet cōgelandi; quare aqua non eſt ſuapte natura cōgelata, quia frigiditas actualis, in quam ſolam cōgelatio refertur, nō ineſt aquæ in exceſſu, id' paullo remiſſior; & hoc non ob admiſtionem calidi, vt credidit vir eximius, ſed ob materiæ raritatē, atque mollitiem. Propterea igitur aqua ſua frigiditate, cui nihil caloris adiungitur, ſe ipſam cōgelare nequit; Quam ſententiam illuſtrare poſſumus deſumpto ex niue argumento, cuius & frigiditas actuoſa ſumma eſt ſenſu indice, & ſubſtātia mollis, atque rara, congelata quidem, ſed nō adeo congelata, vt glaciei, & grandinis materia; vnde hoc diſcrimen prodire putas? non aliunde certe quam a varietate materiæ; fit glacies; & grando immediate ex aqua ab externo ambiē tis frigore uehementiſſimo congelata; oritur autem nix proxime Ariſtoteli ex nube a frigore eodem coacta: ſed nubis conſiſtentia longe mi eſt quam aquæ, ut pote mediam naturam obtinens inter aerem, & aquam, ideo minus congelatur nubes in niue, quam aqua in grandine, glacieque; licet a uehementiori frigore nix oriatur quam grando Ariſtoteli, & rationi, ac experimē to; nam experimento conſtat niues hyeme ſolū prouenire, grandines vere, atque autumno; ratio quoq. ſuadet vehementius illud eſſe frigus, quod non patitur nubes in aquam verti conglaciandam in grandinem, ſed nubem ipſam ſtatim ante ortum aquæ cogit in niuem; quod monet Ariſtoteles: Nubes igitur ob ſui maiorem mollitiē, ac raritatem minorem congelationem a frigore ſuſtinet, quam aqua; ſi quidem congelationis forma, ut quæcunque alia non niſi per modum recipientis materiæ recipitur. Sed redeamus ad penſum. Amplius congelatio eſt paſſio ſemper ab agente externo, & omnino ab ambiente frigiditate intenſa; nec fieri poteſt ut quidquam a propria frigiditate, ſi natura fluidum eſt, ſponte congeletur; quamobrem etiamſi aquæ ſumma ineſſet frigiditas, non ſolum habitualis, verum etiam actualis, haud tamen poſſet aqua eius merito congelari; quippe nihil agit in ſeipſum, & præſertim eiuſcemodi actione, quæ naturæ propriæ aduerſetur; congelatio enim aquæ naturæ, quæ fluida eſt, apertiſſime aduerſatur: & proinde ipſa ſeipſam ſua frigiditate licet excedenti aqua non congelat: At externum agens, cui curæ non eſt ſeruare naturam eius, in quod agit, pro modo naturę propriæ ſemper operatur; quū ergo frigoris proprium ſit condenſare, & intenſioris etiam congelare; ſane ubi aqua in ambiente ſit frigidiori, ab externo frigore uehementi non acquirit nouum gradum frigiditatis ullum; quum ipſa ſit frigida in ſummo tum in habitu, tum in actu, etiamſi ob ſubſtantię ſuę mollitiē, ac lenitatem adeo ſenſum frigore non laceſſat, vt nix, aut glacies; at aqua vi externi frigoris ſummi condenſatur, cogiturque magis quam ſua poſtulet natura, & vertitur in glaciem; conglaciata uero aqua ſenſui frigidior eſt abſque eo, quod nouum in ſe gradum frigiditatis admiſerit: ſed quæ fuſa, liquida, & mollis prius leniter ſenſum refrigerabat, placideque tractabilis erat: nunc rigida, & congelata ſenſum ferit acriter intractabilis: ea nanque actiuarum potiſſime qualitatum natura eſt; ut idem præciſe gradus in materia denſiori euidentius, & acrius ſenſum feriat quam exiſtens in rariori, ac tenuiori: quocirca flammas, prunas, & ſtipulas ardentes diutiuſcule manibus verſabimus innoxie, ferrum autem candens, lapidemue ignitum ne tantillū tractare poterimus impune. Quod autem obijcitur frigidi in frigidum nullam eſſe actionem, tollitur tum quia externum frigus in cogelatione agere dicitur in aquam non ut frigidam, ſed ut fluidam, mollem, ac raram, quam denſat, indurat, & cogit; tum quia externum frigus agit in aquam, cui frigiditas actualis quoad ſenſum remiſſior eſt, quam ambientis; at frigus remiſſum ad intenſum ſe habet ut non frigidum.

Glaciei, & grandinis materia proxima.

2. Meteor. c. 11. & 12.

Nix a maiori frigore quam grando.

1. Meteo. cap. 11. & 12.

Aquae summa frigiditas cur eam non cōgelat.

Aqua vi externi frigoris quomodo cōgelatur.

Idem gradus caloris cur uno modo magis, modo minus ſenſum feriat.

Vid. lib. 4. cap. 13

Præterea uero falſo aſſumitur aquam ſe ſibi admiſto calore liquefactam diffundere; calor enim aquam liquefaciens aduentitius eſt a ſole, vel ab igne, neque ſubſtantiæ internæ aquæ commiſcetur, ſed forinſecus tantum alterans rarefacit, ac ſoluit concretam aquæ corpulentiam; eaque ſoluta, ſimul cum igne, ac ſole recedit ab aqua; quippe mera qualitas erat ab externo agente in aquæ ſubſtantia gēnita, quæ præſentia generantis ueluti cauſſa fouente, & conſeruante indigebat; quare illo abeunte ſenſim in alieno ſubiecto faticere, quin & a contraria ſubiecti qualitate naturali extingui debuit. Alioquin ſi caloris aliquem gradum haberet aqua, licet exiguum, hic ei eſſet impedimento ne poſſet ab vllo frigore conglaciari, condenſaretur quidem, non autem conglaciaretur; nam ex Ariſtotele habemus aerem, oleum, ſemen, & alia calorem in ſe habentia frigore quidem conſiſtere, atque craſſeſcere poſſe; congelari autem, conglaciariq. non poſſe; cuius ea ratio eſt, quia congelatio calorem penitus extinguit; quorum itaque natura ſine calore non eſt, ea congelari nequeunt, ſed a frigore craſſeſcunt, vel etiam corrumpuntur antea quam congelentur: calor enim ſe habet in miſto, ac omnino in temperamento ad inſtar formæ ceteras qualitates quaſi materiam cōtinentis; quare ad caloris extinctionem miſtum corrumpitur neceſſario.

Calor aquam liquefaciēs externus eſt.

Quae incōgelabilia.

2. de gen. an. cap. 2.

2. de gen. 1.50.

Quomodo aqua frigidiſſima quum ſit ab externo frigore vertatur in glaciem. Cap. XXII.

CArpimur & in eo, quod nuper decreuimus aquam eſſe frigidiſſimam, & ab externo frigore in glaciem commutari poſſe; quod vtrumque reprobatur; & primum aqua frigidiſſima non eſſe dicitur, quia frigiditate vincitur a glacie; quod apertum facit materiæ denſitas in glacie maior quam in aqua; ubique enim

qualitates

qualitates actuoſæ, calor, & frigus, in materia dẽſiori maiorem ſuſcipiunt intenſionem: Dein glacies frigidior eſſe ideo probatur, quia ex aqua fit frigoris externi actione: Additur etiam iudicium ſenſus, quo manifeſte conſtat glaciem eſſe aqua frigidiorem. Alterum vero dogma conuelli propterea videtur, quia quod ex ſe frigidiſſimum eſt, id ab externo frigore non patitur; tũ quia paſſio eſt inter contraria, & a valentiori; ſemper enim agens robur habet ſupra vires patientis, tum quia quod frigidiſſimum eſt intendi non poteſt: Poſtea vero ſi condenſatio aquæ eſt puræ frigiditatis opus, quid ni aqua glaciei naturam induat a proprio frigore? cur ab alieno ſortitur quod a proprio nanciſci non valet? Quibus tamen oppoſitionibus vnico fundamento iacto ſigillatim reſpondere licebit; nimirum duplex ineſt in aqua frigiditas, habitualis altera, qua nititur forma ſubſtantialis elementi, actualis altera, quæ accidens eſt ab habituali prodiẽs veluti riſibilitas a rationalitate: Ad primam ergo dubitationem dicimus nos aquam conſtituiſſe frigidiſſimam loquentes de frigiditate habituali, quippe qui cum Græcis arbitremur aquæ formam eſſentialem frigiditate conſiſtere; at obiectio eſt de frigiditate actuali, quam vltro concedimus intenſiorem eſſe in glacie quam in aqua ob materiæ illius maiorem denſitatem; ſubiecti nanque denſitas exacuit vbique caloris, & frigoris actualis aciem, ſed tamen habitualis caloris, frigoriſue vires, ſeu gradus non adauget; ſiquidem ſubſtantiæ vires a graduum multiplicatione potiſſimum augeri conſueuere: quod augumentum graduum formæ cuiuſque ſubſtantialis a nullo accidente, ac proinde nec a denſitate ſubiecti promoueri poteſt. Ad ſecundam oppoſitionẽ concedentes ex aqua frigoris externi actione fieri glaciem, adnotamus aquam a glacie nõ differre habitu, & eſſentia, ſed frigiditate accidentali, & omnino per accidens; nam eadem eſt forma ſubſtantialis aquæ, ac glaciei, ſumma nempe frigiditas humiditati coniuncta; facta fuit ſolum alteratio in qualitatibus circa materiam aquæ inuariata ſubſtantia, vt ſi quis albus carnes diuturna mora in ſole niger euaderet quaſi ethiops: ſic actione frigiditatis externæ actualis, quæ in aere ambiente viget, aucta fuit frigiditas actualis aquæ ad ſummum, ſimul & materiei dẽſitas, vnde aqua glaciei conditiones adepta eſt; cui vt actuali frigiditate cedebat præexiſtens aqua, ſic habituali frigore par erat, & eadem; vtraque enim eſt habitu frigidiſſimo. Ad tertiam difficultatem concedentes glaciem ſenſui eſſe frigidiorem aqua, & aquam non eſſe iudicio ſenſus rerum omnium frigidiſſimam, adnotamus ſenſum ſolam accidentalem, & actualem frigiditatem iudicare poſſe; at habitualem, quæ ſubſtãtia eſt, & eſſentialis aquæ natura, percipere nõ poſſe; ſiquidem ſenſus ſubſtantiam non pertingit, ſolumque formas accidentales attingere valet: quo fit vt ſenſu doceamur glaciem frigiditate accidentali, & externa ſuperare aquam, quod & nos vltro fatemur; at non cognoſcamus a glacie aquam vinci habituali, & interno frigore; quod in controuerſiam datur. Ad quartum dubium abſolute negamus frigidiſſimum ab externo frigore pati non poſſe: Ad primam probationem, qua dicitur paſſio eſſe inter contraria, ex Ariſtotele reſpondemus duplex eſſe genus paſſionis, alia eſt paſſio perficiens id quod patitur, alia deſtruens; ſane paſſio corruptiua vbique a contrario eſt; nam contrariorum eſt corruptioni ſtudere; ſed paſſio perfectiua vbique eſt a ſimili: quum autem qualitas intenditur, tunc profecto non deſtruitur, ſed perficitur; vires enim, & gradus ſunt de perfectione formæ; quare frigiditas actualis aquæ ab externo aeris frigore conſimili augeri, perfici, atque ita perpeti poteſt. Ad ſecundam probationem, qua ſcribitur agens vbique habere tum ſupra vires paſſi, continuo liter verum eſt de paſſione corruptiua; nam quod corrumpitur, vbique omni conatu ſuæ conſeruationi ſtudens pro viribus corrumpenti reluctatur; niſi ergo corrumpens uires habeat ſupra robur contrarii, nunquam illud corrumpere poterit; at vero in paſſione perfectiua, quia quod perficitur non reluctatur actioni perficientis, immo vero potius eam vltro deſiderat; propterea non eſt neceſſe vt agens vires habeat ſupra vigorem paſſi; quo nomine vel ab Ariſtotele ſcribitur aliquando ſummum bonum & alicuius alterius boni quãtumuis minimi adiectione reddi expetibilius: Sed & in tractione nauis collatis omnium trahẽtium viribus in vnam, quis neget accedente vndecimo poſtremum homine prioribus decem vim priſtinam magnam minoris acceſſu adaugeri? ſic ergo & aquæ frigiditas actualis magna, vel ab eiuſdem, aut etiam inferioris gradus frigiditate aeris intenditur in glaciem. Ad tertiã vero probationem, qua dicitur quod frigidiſſimum eſt non ſuſcipere intentionem, reſpondentes animaduertimus dum aqua externi frigoris actione vertitur in glaciem non fieri intenſionẽ frigiditatis habitualis in aqua, ſed actualis tantum; nos vero aquam frigidiſſimam ponimus habitu, non actu; & propterea frigidiſſimum nõ intendimus proprie; ſed quod cum frigidiſſimo habitu eſt frigidum actu non in ſummo, hoc intendi poſſe contendimus: Ad quintam, quæſtionem reſpondemus primo frigiditatem habitualem ex ſe non agere in actualem, ſed eam producere in materia, & producta poſtea vti velut inſtrumento ad omnia munia obeunda; formæ ſiquidem eſſentiales immediate non agũt vt plurimum, ſed accidentibus miniſtris vtuntur: Deinde obſeruamus omne agens, ſiue deſtruens, ſiue perficiens neceſſario diſtingui debere a patiente; ac proinde fieri vt aquæ frigiditas actualis a ſemetipſa nequeat intendi, ab ambientis frigore protinus intendatur: Deinceps uero dicimus intenſionem eſſe augumentum virtutis; augumentum autem vbique fieri aliquo extrinſecus accedente, ſiue de proprio augumento loquamur, ut docuit nos Ariſtoteles, ſiue de metaphorico. Ita ergo aqua eſſentialiter frigidiſſima poteſt ab externo frigore in glaciem denſari, non quidem

Duplex ineſt aquae frigus.

Subſtantiae vires vnde augeantur.

Aquam a glacie non differre habitu, et eſſentia.

Senſus nõ percipit frigiditatem habitualem.

Paſſio non omnis inter contraria.

2. de an. t. 57. 58.

Paſſio corruptiua, & perfectiua ex Ariſt.

Agens nõ omnino validius eſt patiente.

7. eth. c. 7.

Agens a paſſo ſeparari neceſſario diſtinctum.

Poteſt quid.

Augumentum omne fieri extrinſecus accedente.

1. de gen. 33.

mutatam

mutata interna aquę natura, ſed intenſa externa, & accidentali, ſeu actuali frigiditate, quæ ſumma non erat ſimul taque coacta materię denſi- *Quo a glacie differat aqua.* tate, auctaque ſoliditate; quibus accidentibus ſolum a glacie diſsidet aqua.

Præter qualitates actuales de genere accidentis ineſſe cuique elemento habituales qualitates de genere ſubſtantiæ, quæ ſunt formæ, ac differentiæ conſtitutrices. Cap. XXIII.

Lib. 2. cap. 73. Lib. 4. c. 7. REclamant præterea plerique nobis duplicē calorem, frigiditatemue, humorem, ac ſiccitatem comminiſcentibus, actualem ſcilicet in genere accidentis, & habitualem in ſerie formarum ſubſtantialium, tum quia nullam rationem habeamus, qua differentias iſtas habituales in genere formarum eſſentialium conſtituere poſsimus diſtinctas a qualitatibus actualibus; tum quia nullus ante nos de habituali calore, ac frigore verba fecerit; tum quia calor, fri- *Cap. de qualit.* gus, humor, & ſiccitas ab Ariſtotele vbique ponantur & in genere qualitatis, & inter per ſe ſen- *2. de an. t. 107.* ſibilia; tum quia omnis calor, frigiditas, humiditas, & ſiccitas intendi, ac remitti poteſt, habetque *2. de gen. t. 7. & 8.* contrarium; quæ omnia abſunt a natura ſubſtātiæ Ariſtotele autore non vno in loco; tum demum quia ſpeciatim habitus ab Ariſtotele con- *7. phyſ. t. 52.* ſtituitur extra genus ſubſtantiæ in prima ſpecie Qualitatis inter accidentia, ut non minus accidens ſit habitualis calor quam actualis, vel argumento deſumpto ab hectica febre, quę Medicis definitur eſſe calor habitualis. Quæ tamen obiecta nos adeo non vrgent vt a propoſita ſententia dimoueant, & his non obſtantibus iterum ſtatuentes in elementis præter calorem, frigus, humorem, & ſiccitatem actuales, quæ ſunt accidentia proxime fluentia ex interna elementi natura, reperiri calorem, frigiditatem, humorem, ac ſiccitatem habituales, quæ ſunt differentiæ conſtitutrices, formæque ſubſtantiales elementorum: ad primā etenim obiectionem infitiamur nos nō habere vllam rationem, qua freti conſtituere poſſimus differentias iſtas habituales in genere formarum ſubſtantialium diſtinctas a qualitatibus actualibus; nam plures, & neceſſarias ad id oſtendendum rationes habemus, quas omnes recenſere nimis prolixum eſſet, ſat erit præcipuas hic attingere, In primis itaque ſi præter qualitates actuales in elementis non reperiantur habituales, quæ propriæ ſint elementorum differentiæ ſpecificæ, igitur reuera Qualitates ipſæ actuales vel erunt formæ ſubſtantiales elementorum, uel qualitates vicem gerentes formæ ſubſtantialis in elementis, uel demum accidentia, quæ omnium maxime occultam elementorum formam circū- *1. de gen. t. 23.* ſcribere, ac notificare poſſunt: Sed qualitates actuales primo non poſſunt ſtatui formæ ſubſtantiales elementorum, quia poſſunt ab elementis auferri non corrupta, ſed ſuperſtite elementorū ſubſtantia; nam & ab aere boreæ flatus actualem caliditatem, humiditatemque demit; & ab aqua ignis actualem frigiditatem tollit; & a terra vapor, & aqua calens actualem frigiditatem, & ſiccitatem aufert; quum itaque ſenſu plerunque poſſimus experiri aerem actu frigidum, & ſiccum, aquam actu calidam, & terram actu calidam, & humidam, plane conſtat calorem, & humorem actualem non eſſe formam eſſentialē aeris; frigiditatem actualem non eſſe formam ſubſtantialem aquæ; frigiditate, ac ſiccitate actuali non conſiſtere formam terræ ſpecificam; forma enim ſpecifica non poteſt ab aliquo tolli citra eius corruptionem, quum natura corruptionis conſiſtat in ſeparatione, ablationeque formę ſubſtantialis. Nec tutum eſt refugium dicere formam elementi non vnica, ſed duplici qualitate in vnum iuncta contineri; quæ duæ qualitates a nullo elemento remoueri poſſint citra eius corruptionem, a quo incolumi vna tantum auferatur; etenim & aerem hibernum flante aquilone ſępe numero ſentimus, inſpiramusque frigidum & ſiccum; & terram auſtrina conſtitutione calidā & humidam non raro tangimus: & quorum formæ non ſunt ſimpliciter ſimplices, ſed e pluribus partibus eſſentialibus coagmentatæ, his uel unica earum partium corrupta, tota forma corrumpitur, nec in alia ſuperſtite conſeruari poteſt: ut enim compoſitum ex materia & forma corrumpitur totum occidente forma, ſed materia permanente incorrupta; ita ſane ſi forma elementi tertium quid totum eſt e duplici qualitate in unum iuncta coagmentatum; harum altera tantummodo corrupta totam formam corrumpi neceſſe eſt. Qualitates actuales deinde non poſſunt ſtatui vicem gerentes formæ ſubſtantialis; nam duo *Munia formæ ſubſtantialis* præcipua ſunt munia formę ſubſtantialis, primū, vt materiam intrinſecus perficiens conſtituat cōpoſitum in certa ſpecie ſubſtantiæ; alterum, ut ſit principium quo primo compoſitum proprias operationes obeat: ceterū neutrum horum efficere poteſt actualis qualitas; non primum, quia quum ſit accidens (eſt enim per ſe ſenſibile, ſenſus autem non pertingit per ſe ſubſtantiam Ariſtoteli) non poteſt conſtituere in eſſe ſubſtantiā: *2. de an. t. 65.* quum enim prius natura ſit conſtituens conſtituto, prior natura eſſet accidens ſubſtantia, cui ineſt, quod ab Ariſtotele nullibi non negatur: Non ſecundum quia ſine qualitate actuali funguntur elementa ſuis muneribus, nam terra ſponte deſcendit licet non actu frigida & ſicca, quin & conſtituit miſtum corpus animalis actu calida, *Supra c. 8* & humida: immo & aqua remoto calefaciente ſemetipſam actuali frigiditate ornat, qua violente priuata fuerat. Addo etiam aquam actu calidam omni actuali frigiditate priuatam tum potu, tum balneo corpora noſtra, noſtrumque temperamentum refrigerare: ut quotidianis experimentis nouere Medici: at uero huiuſmodi refrigerationes nullum aliud agens præcipuum noſcunt quam frigiditatem: ſi quidem ab aqua ſunt non ut ab agente æquiuoco, ſed ut ab vniuoco: & vt ignis agit Ariſtot. & aqua, non quatenus ignis, & aqua, ſed quatenus ille calidus eſt, hæc vero ſicca, ita plane aqua agit quatenus frigida eſt. Itaque aqua actu calida refrigerans in ſe neceſſario

habet habitualem frigiditatem, qua operatur, veluti ſui formam eſſentialem, præter actualem ab habituali prodeuntem. Præterea forma ſubſtantialis præſens neceſſaria eſt ipſi compoſito; quare ſi vicem gerat formæ ſubſtantialis qualitas actualis, in elemento, elementum abſque illa ſuperſtes eſſe non poterit; hoc autem falſum eſſe nuper oſtendimus; non ergo formæ ſubſtantialis vicem gerit in elemento qualitas actualis. Qualitates actuales demum non eſſe accidentia, quæ omnium maxime occultam elementorum formam nobis aperire, ac circunſcribere poſſunt, inde patet quia formam elementi longe magis indicare poſſent qualitates motrices, grauitas, & leuitas, quam alteratrices, caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas, tum quia motricibus nunquam ſpoliari poteſt elementum, ut alteratricibus; tum quia motu, & motrice qualitate Neutra nuncupata vſus eſt Ariſtoteles ad indagandã naturam formæ, ac eſſentiæ cęleſtis occultę: tum quia natura elementi primario inſtituta eſt ad cõſtitutionem vniuerſi, ſecundaria quadam ratione ad miſtorum prouentum; quum autem conſtitutioni vniuerſi deſeruiant elemẽta ut grauia, & leuia; prouentui vero miſtorum ut calida, frigida, humida, & ſicca; proinde grauitas, & leuitas formam elementi magis indicare poſſunt, quam actuales qualitates alteratrices: tum demum quia natura priores ſunt in elementis qualitates motrices, ac proinde propinquiores formæ alteratricibus; unde placitum illud effluxit in generatione quoduis elementum acquirere tantum de loco, quantum de forma: ſed & rationi conſentaneum eſt elementum prius ea qualitate inſigniri, qua concernit integritatem vniuerſi, quam ea, qua miſtorum prouentum. Itaque præter qualitates actuales in elementis neceſſe eſt ineſſe habituales, quæ ſint ſubſtantiales formæ, differentieq; elementorum conſtitutrices. Deinde quemadmodum ſe habet temperamentum in miſtis, ita qualitates primæ in elementis; ſed in miſtis duo ſunt genera temperamenti, quorum alterum eſt ſenſibile, nimirum qualitas conſurgens ex miſtione qualitatum actualium; alterum vero inſenſile, nempe forma conſurgens ex vnione qualitatum habitualium; ergo in elementis pręter qualitates actuales ſenſibiles reperitur qualitas habitualis, quæ forma eſt eſſentialis; proportia euidens eſt eo quia nihil eſt in miſto, quod non pendeat ex elementis: miſtis vero duo hæc temperamentorum, ſeu qualitatum genera reperiri manifeſtiſſime inde patet, quod plerunque temperamenta hæc, qualitateſue contrariantur ad inuicem; nam oleum ſulphuris, & chalchanti, & aqua vitæ nuncupata, vinumque ipſum habẽt temperamentum actuale, qualitatemque ſenſibilem frigidam, & humidam; at uero quis neſciat ijs ineſſe temperamentum habituale a prædominio igneum, calidum, & ſiccum? Deinceps aqua calida epota, & in corpore viuentis nunquã actu refrigerata mirifice corpus animalis refrigerat; quomodo ergo frigiditatem in corpore procreabit aqua non actu frigida, ſi frigiditatem non habuerit habitualem, quæ ſit forma, & principium operandi? Deinde quomodo aqua feruens remoto calefaciente ſeipſam actuali frigiditate exornabit, ſi non habeat in ſe habitualem frigiditatem, unde actualis proficiſcatur? quomodo tandem aqua actu calens aget ut frigida ex Ariſt. obſeruatione; & refrigerabit ceu refrigerationis agens uniuocum, & nõ æquiuocum (quæ omnia nuper etiam tetigimus) ſi aqua non habuerit in ſe frigiditatem habitualem veluti ſui formam eſſentialem ab actuali frigiditate diſtinctam? Ad ſecundam obiectionem dicimus primo etſi nullus ante nos de hac habituali qualitate tractauerit, haud propterea negandam eſſe; quotidie nanque noua inuenta prodire poſſunt in lucem prioribus ignota; quum hoc peculiare ſit obſeruatione Ariſtotelis diſciplinarum, immo commune omnibus artibus vt in dies nouis augeantur inuentis: quæ nanque in vita mortales inuenere, nec ab vno cuncta reperta ſunt, nec in lucẽ ſimul omnia prodiere; ſed hæc vna ætate, illa alia, ut dies, & rerum conditio tulit; haud enim mirum ſit vt quemadmodum plurima veteribus inuenta, & nota, nobis aut prorſus interiere, aut vix tenuem ſui vmbram reliquere, cuiuſmodi ſunt inter alia non pauca lucernæ perpetuo in ſe pulchris ardentes per plures annorum decades, centuriaſque; & Muſicæ illæ admirabiliter affectus hominum commouentes; ita ex aduerſo alia nonnulla, quæ ne antiqui quidem nouere, perinde ac enaſcentia ætate noſtra comperta ſint, atque nouiſſime obſeruata. Deinde vero ante nos qui habituales qualitates in miſtis diſtinctas agnouere ab actualibus, ijdem in elementis quoque duo hæc genera qualitatum comperta habuere; vulgatum eſt apud Medicos aquam dulcem tepentem, calidamque actu intrinſecus aſſumptam, extrinſecuſque admotam eſſe potentia, ſeu virtute, habituque frigidam; quia ſcilicet quum refrigeret, omneque agens agat quatenus eſt actu, ſi nõ ſenſui, ſaltem reipſa; plane opus eſt aquam actu calentem ſenſui, habitualem actu frigiditatem habere, quam ſenſus non percipiat; vnde aquæ vis inſit frigefaciendi corpora noſtra. Ad tertiam oppoſitionem, quoad primam partem dicimus Ariſtotelem in genere Qualitatis inter accidentia ponere caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem actuales, quæ poſſunt a ſubiecto deleri eo incolumi, & ſecundum quas fit alteratio: at qualitates habituales, quæ non poſſunt citra ſubiecti corruptionem ab eo deleri, & ſecundum quas fieri generationem docet Ariſtoteles alicubi, eas ipſe nunquam reponit inter accidentia. Deinde vero clare Ariſtoteles differentias eſſentiales, & formas ſubſtantiales ponit in Predicamento qualitatis: ut qualitas alia ſit accidentalis, alia ſubſtantialis, quæ complectatur omnes rerum ſpecificas differentias, & formas ſubſtantiales: vnde a Porphyrio definitur differentia prædicari in quale quid: nõ igitur quia calor, frigus, humor, ac ſiccitas Ariſtoteli ponantur in genere qualitatis, ideo negãdum eſt hæc eſſe differentias elementorum ſubſtantiales.

Marginal notes:
1. de ſen. & ſen. c. 4
8. Phy. & 1. cel. t. 5. & ſeq.
Duplex temperamentum in miſto.
Nihil eſt in miſto non prodiens ex elementis
Lib. de ſen. et ſen. c. 4.
2. elen. c. 8
5. meta. 19.
2. de gen t. 25. 26.
Qualitates quae ſint ſubſtantiales & quae accidentales Ariſt.
5 meta. t. 8. & 9.

ſtantiales. Ad ſecundam partem dicimus Ariſtotelem reponere inter ſenſibilia per ſe caliditatem, frigiditatem, humiditatem, & ſiccitatem actualem, quæ accidens eſt, non autem habitualem, quam vult eſſe formam ſubſtantialem elemẽti, & ſenſibilem per accidens; nam ipſe definiens qualitates elementorum conſtitutrices, eas nulla relatione ad ſenſum definit vt habitus, nimirum calidum eſſe quod congregat homogenea, frigidum quod congregat tum homogenea, tum heterogenea, & ita de alijs habitualibus, quas huiuſmodi definitione ſeiungit a qualitatibus actualibus, quæ id præſtant non per ſe, at in virtute habitualium, quibus deſeruiunt velut inſtrumenta; definitio vero vbique traditur per prędicata per ſe. Ad quartæ difficultatis ad primam partem vulgo dicunt præter accidentia, intendi, & remitti quoque ſubſtantias incompletas, cuiuſmodi ſunt formę ſubſtantiales: Niſi dicere velimus Ariſtoteli remitti, & intendi qualitates actuales, non autem habituales: Ad ſecundam partem admonemus Ariſtotelem ſubſtantijs compoſitis negare rationem contrarij, quam aperte tribuit ſubſtantijs ſimplicibus, ac præſertim differentijs ſubſtantiarum ſpecificis, ſeu principijs corporum naturalium, quæ alio nomine dicuntur forma & priuatio: ſed quoties repetit Ariſtoteles in genere ſubſtantiæ vnam eſſe contrarietatem? quis ignorat hanc eſſe inter ſolas ſubſtantiarum differentias, formaſque ſpecificas? Ad poſtremam dubitationem abunde reſpondere licet ex ijs, quæ profeſſi fuimus alias in opere de *vita*, vbi ex Ariſtotele oſtendimus præter habitum, qui eſt accidens; reperiri habitum ſubſtantialem qui forma ſpecifica eſt cuiuſque ſubſtantię, quam theoriam non eſt vt hoc loco denuo repetamus: Quod vero adducitur argumentum ab hectica febre, quæ ſit calor habitualis, inde quoque diluitur, quia habitus hecticæ febris eſt accidens de prima ſpecie qualitatis accidentalis; at calor habitualis ignis ſubſtantia eſt, cui non repugnat habere adiunctum calorem habitualem de genere qualitatis accidentalis. Ita ergo illibata eſt noſtra poſitio, qua in elementis præter primas qualitates actuales in genere accidentis, reperiri diximus ijſdem nominibus inſignitas qualitates habituales, quæ formæ ſunt elementorum ſpecificæ, ac differentiæ conſtitutrices. Sed hac de re fuſius alibi oportuno magis in loco diſſerimus: Quare ad alia nunc progrediamur ſuperioribus obiecta diluenda.

2. De gen. t. 8. & 9.

An ſubſtã tia intendatur.

10. Meta. c. 14.

1. Phyſ. t. 50. 56.

Lib. 3. & 9. 2. ub. ſ. t.

12. Meta. t. 22.

5. Meta. c. 7.

Habitus qui eſt ſubſtantia.

Vt qualitates actuoſæ, ac potiſſimum frigiditas in materia denſiori ſit intenſior. Cap. XXIV.

Lib. 2. cap. 73. et 127

VIdemur & in eo defeciſſe cum vulgo, quod paullo poſt in ſubſtantia denſiori qualitates intenſiores eſſe poſuimus, atque inter qualitates frigus ſpeciatim acui, & augeri ad ſubiecti craſſitiem, ac ſoliditatem; nam certo experimento quotannis comprobatur hieme ab aeris ambientis frigiditate aquam in glaciem commutari; & proinde aerem aqua frigidiorem eſſe; quum tamen nemini non pateat aeris ſubſtantiam eſſe longe tenuiorem, rarioremque, ac molliorem aqua: Ceterum neque his plane oppugnamur, quæ ſic urgere uidentur; ſiquidem tum ex nuper habitis facile obiectioni occurras; tum etiam ex afferendis; & primum quidem adnotamus hieme non alia de cauſſa ex Ariſtotele frigiditatem in ambiente vigere maxime, quam ob receſſum ſolis, & immobilitatem: At vero a cælo hieme idem gradus frigiditatis ęque omnibus elementis inferis adeſt, qui tamen in elemento denſiori magis intenditur; quamobrem terræ (loquor nunc de terræ partibus exterioribus, nam internæ hieme per accidens flagrant concentrato calore) intenſior ineſt hieme a cælo frigiditas quam aquæ, & aquæ quam aeri: quum igitur in aere hiberno uigeant maxime uenti frigidiſſimi, quorum natura eſt exhalatio a prędominio terrea; plane in aere terreum quid eſt, ac omnino quidpiam aqua frigidius, quo ea vertatur in glaciem; quare obiectioni negandum eſt aquam conglaciari a frigore aeris, quum id patiatur a frigore terreſtris exhalationis ſub forma uenti per aerem diſperſæ in maxima ubertate. Deinde vero ſtatuimus aquam ab aeris frigore minori poſſe in glaciem denſari, nam qualitates augentur, & intenduntur a ſimilibus etiam remiſſioribus, ut oſtendimus; quum enim formæ ſint ueluti numeri Ariſtoteli, profecto quemadmodum quinario adiunctum binarium auget illud ad ſeptenarium, ſic prorſus aquæ frigiditas ut quinque ab aeris frigiditate ut duo hieme augeri poterit ad glaciei frigus ut ſeptem: Quare negandum ... hieme ineſſe aeri frigiditatem intenſiorem quam aquæ: Id quod & ſenſus apertiſſime docet, nam manus & faciem lauantes mane aquam heſternam longe frigidiorem hieme ſentimus, quam illati eas partes aeri exponentes, ſi aquam, & aerem ſumamus æque ſupra terræ ſuperficiem: contra ſi ſpecum, aut puteum profundum hieme adeas, aquam ibi aere calidiorem percipies ob ſolam ſubſtantiæ craſſitudinem; quum ſecus aer calidior percipi deberet; quippe aqua natura ſua frigida exiſtens accidentali calore loci, ſolique afficitur; aer uero præter eundem gradum caloris externi ab eodem loco ſuſceptum, habet natura ſua calorem eſſentialem. Recte igitur cum omni Philoſophorum choro ſtatuimus qualitates actuoſas, & præſertim frigiditatem in denſiori, ſolidiorique ſubiecto intendi, & ſenſui vehementiorem apparere.

1. Meteor. c. 4.

Cur hieme in aere maxime vigeat frigiditas.

Vide inf. c. 84.

Venterum natura.

Cap. 21.

8. Meta. t. 10.

Formæ ſint veluti numeri.

Aquæ calorem non oſtendi a pelluciditate. Cap. XXV.

QVarta ratio adducta Cælio & prius a Plutarcho ex maris pelluciditate neceſſitatem non habet demonſtrantem aquis ineſſe calorem; quoniam vt

Li. 4. nat. q. 8.

Pelluciditas aquis vnde ſit.

in cœlis pelluciditas aſtrorum ab igne non eſt; ita neque ſub cælo ab igne ſemper eſt: in aquis autē ſpeciatim pelluciditas in ſuperficie eſt a læuore; quum enim ſuperficies aquæ terſa ſit, & polita, minimeque aſpera, reflectit facile a ſe lumē externum tum viuidum, tum debile; quare noctu in tenebris ſplendeſcit aqua reflectens lumen aſtrorum, & interdiu in Solis radijs ad inſtar ſpeculi viuidius lumen repercutiens: Sed etiam citra læuorem ſplendeſcit aqua lumen repercutiens ſola ſui denſitate ſubſtantiæ; ſic adamantis, criſtalliq; ſubſtantia pura quidem, ſed aſpera lumen reflectere, ac effulgere conſpicietur quoquopacto.

Platonis aſſertum de elementorum ſimplicitate explicatur. Cap. XXIII.

QVod autem proponitur dein ex Platone, qui ignem, aerem, aquam, ac terram materiā potius igneam, aeream, aqueā, ac terream nominauerit, exiſtimans elementa impermiſta non eſſe, at eorū quoduis particeps eſſe ceterorū, caute accipiēdū eſt; quia in Timæo hac de re loquens Plato longe aliter ſemetipſum explicat, ac vir eximius; ait enim propterea quæ apud nos ſunt elementa non appellari hæc, vt puta ignem, aerem, aquam, & terram, quaſi habeant hanc naturam ſtabilem, ſed quia in continuo fluxu verſantur, ut quod nunc ignis videtur, mox aer appareat, ſubinde aqua, & ita de ceteris, propterea vocari talia, ut igneū aereū, & huiuſmodi nominib. quib. eorū mutatio iugis, ac fluxus ſignificetur; neque talia cenſuit appellanda Plato elementa, quia vnūquodque illorum ſingula in ſe contineret alia, & miſtum eſſet a prædominā te denominatum, quod exiſtimant viri clariſſimi; a quibus ne voluntarie hac in re diſcedere videamur, Platonem ſemetipſum de propoſito interpretantem in Timæo vnicuique legendum proponimus lectoris iudicium expectantes; nec prolixā Platonis diſquiſitionem huc afferre neceſſariū duximus ad ulteriora properantes. Illud tamen omittere nolumus in Academia poſſe allatum dogma ſubtilius etiam interpretari; nempe Platonicis forma, & præſertim idea vera eſt cuiuſque rei eſſentia; vnde ſolam ideam hominis verum, ac ipſiſſimum hominem, & proprio vocabulo ipſi hominem vocant; ſic ergo ignem, aerem, aquam, terram eſſe iudicat Plato puram ignis, aeris, aquæ, ac terræ formam; elementa vero, ſeu corpora hęc ſenſibilia iſtas formas participātia verius dicenda putauit nomine ignei, aerei, aquei, ac terrei. Non ergo Platoni unumquodque elementum corpus eſt miſtum alia omnia in ſe continens denominatum a prædominante, ut cenſent viri ſapientes.

Piſces in piſcinis ex lapide conſtructis non ali aqua; & Ariſtotelis locus explicatur de terra, & aqua. Cap. XXVII.

SEd quid rationibus (inquit Rondeletius) *opus eſt, quum ſenſus veriſſimus iudex eſſe poſſit? ſunt in Principum, & diuitum domibus ex lapide exædificatæ, & ſtratæ piſcinæ, in quibus permulti diuerſi etiam generis piſces aliquot menſibus ſola aqua viuunt incolumes.* Equidem in piſcinis paſſim apud viros opulentos ex lapide conſtructis permultos diuerſi etiam generis piſces conſeruari, & mihi recipitur; ſed ibi eos aqua ſola nutriri non arbitratur neceſſarium Columella præcipiens alendis piſcibus in piſcinas quotidie jacienda poma conciſa, ficus aridas, panis offas, & conſimilia: ſed & illæ piſcinæ, in quas nihil projicitur ad alendos piſces, multa præter aquam ſuggerunt piſcibus alimenta ſolida; nā ſi piſcinæ aqua ſtagnauerit, fieri nō poteſt quin ob ſordes in aquā lapſas tum ex aere, tum aliū de aliqua ex parte putredine concepta in ijs generentur plantæ, uermes, aliaque inſecta, uel ſaltem miſta perfecta piſcibus in alimentum cedētia: Si vero piſcinis aqua influit, ac refluit, una cum aqua ingredi poſſunt pariter herbæ, radices, & inſecta piſcibus alimentum futura non incommodum: Et abſolute vbi multi continētur piſces variorum generum, ij ſibi inuicem alimento ſunt, tum maioribus minores deuorātibus, quod jam vulgo ceſſit in prouerbium.

Lib. 9. c. 17.

Grandibus exigui piſces ſunt piſcibus eſca.

tum omnibus e murtuorum piſcium cadaueribus cibum ſibi haurientibus; ac fœcunditate maxima ſibi mire proſpicientibus; vt propterea ſemper abundent in piſcinis; ne quis timeat eos alterna cæde tandem omnes conſumptos iri.

Piſces fœcundiſſimi.

Multo ſane valentius argumentum deſumere potuiſſet vir eximius ex Ariſtotele alicubi decernente de animalium nutrimento in hāc ſententiam, *alimentum autem alijs aqua, alijs terra, alijs quod ex ijs conſtet*. Quæ tamen obiectio ea ratione tollitur, quia terræ nomine Ariſtoteles miſtum a prædominio terreum, non terram ſimplicem; & aquæ nomine ſignificat miſtum a prædominio aqueum, non aquam ſolam, ſiue puram, ſiue impuram; & miſti ex aqua & terra vocabulo alimentum indicat miſtum ad æqualitatem elementorum accedens: atque nō alio ſenſu oſſa, & capillos terræ nomine alias inſigniuit, & oculum aquæ; qui alibi terram ſolam nonſtratem plantis alimento eſſe negauerat. Et ſane alimentum a prędominio terreum ijs eſt animalibus, quę cęno veſcuntur, ut bufones, & id generis; aqueo autem maxime ſucco alūtur plurimi piſcium: ſed alimento ſine vllius elementi ſenſibili prædominio, quod miſtum eſt ex aqua, & terra, ceteriſque ad mediocritatem redactis, nutriuntur perfectiora animalia, & præſertim homines, quorum corpora potiſſimum ex aqua, & terra ad æquales fere portiones cum alijs

3. de gen. an. cap. 2.

3. de an. t. 66.

Lib. de ſenſ. & ſenſ. c. 2.

2. de gen. t. 50.

2. de an. t. 3.

2. de gen. t. 50.

2. de an. 3. elementis conſtitutum eſſe monet Ariſtoteles, 2. de gen. t. 30. qui pridem edocuerat nos ali miſto alimento prout corpore conſtamus ex elementis miſto conſimiliter.

Piſcium in perforatis nauiculis quodnam ſit alimentum. Cap. XXVIII.

SIr (ſubdit vir doctiſſimus) *Lutetiæ, Lugduni, & in magnis alijs vrbibus, quæ procul a mari abſunt, piſces in nauiculis perforatis incluſi neceſſario aqua ſola illic victitantes diu commode aſſeruantur:* cui quidem concedimus & nos in perforatis illis nauiculis piſces incluſos diu commode aſſeruari, non quia victitẽt aqua ſola, ſed quia cibum capiant tum ex ingredientibus vna cum aqua per nauicularum foramina & animalibus varijs, & muccoſis excrementis & herbis, tum ex ijſdem naſcentibus per putredinem ligni nauiculæ; tum ex præda & minutorum piſcium, & genitorum ab alijs in nauicula incluſis; tum demum aliquando etiam e cadaueribus ceterorum, uti nuperrime obſeruatum eſt in piſcinis contingere. Ceterum neque abſurdum puto eos etiam ſine ullius extrinſeci nutrimenti aſſumptione aliquot dies in nauiculis viuere. Immo vero quando videmus eoſdem piſces in mari natos & altos de marina in dulcem aquam transferri, atque in hac diutius viuere incolumes, perinde atque in illa; hinc firmum argumẽtum ducimus neutram aquarum piſcibus alimento eſſe; ſiquidem in tam repentina mutatione alimenti ſalſi & amari in dulce, atque inſipidum fieri non poteſt ut non ægrotarent 3. probl. 23. & 24. piſces. Ariſtoteles enim mutationem aquarum quam aeris, & aliorum ciborum nobis magis grauem, & morboſam ſtatuit, quoniam multũ aquæ cum alimentis ingerimus, & diu intra nos Lib. 2. cap. 67. retinemus: quem locum fuſe ſuperius explicauimus: ſed quid aliero morboſam? quis vnquam putet piſces aqua marina ſemper antea nutritos poſſe in poſterum dulci nutricari? alitur enim quodcunque ſimili; at uero quibus nutrimentũ ſimile dudum fuit aqua maris amara, & ſalſa, ijs poſtea ſimile nequit eſſe alimentum fluminum, lacuumque, ac piſcinarum dulcis, & inſipida: Quum itaque paſſim videamus e marina traiectos in aquam dulcem piſces viuere diutius incolumes, & augeri plane iam conſtet aquam piſcibus non eſſe alimento, ſed aliquod miſtũ corpus in aqua tum ſalſa, tum dulci contentum.

Piſcibus in vaſis vitreis conſeruatis, ſi non aqua, quid in alimentum cedat. Cap. XXIX.

IN *Gallia Narbonenſi* (mox addit vir egregius) *curioſi quidã in vaſis vitreis aqua plenis piſces diu nutriunt; certumque eſt, quo purior fuerit aqua, eo diutius vitam producere; celeriter autem interire, ſi quid aliud præter aquam, vt panem, aut aliud quidpiam ſolidioris alimẽti in vas coniecerint: hoc modo Coniux mea ſuauiſſima tres annos piſcem domi aluit, ſicque educatus in eam corporis molem accreuit, ut tandem nec vas eum capere, nec qua ingreſſus fuerat, eadem exire potuerit.* Quæ nihil nos turbant; ſiquidem veluti nuper in nauiculis perforatis incluſi, ſic plane qui piſces in Gallia Narbonenſi a curioſis in vaſis vitreis aqua plenis ſeruantur, ſi augeantur, eos alimento ſolidiori veſci opus eſt, ut chamæleo, muſcis, ac cœno ex uolitante puluere, & aqua facto: ſin autẽ non augeantur (quod ſæpenumero nos Piſis obſeruauimus in Pharmacopęa Paulli Cerinij vna cum ſolertiſſimo viro Iulio Guaſtauinio, & per integrum biennium in vaſe marmoreo aquę benedictæ in veſtibulo templi Diuo Franciſco dicati, ubi duo piſciculi ſemper eadem magnitudine totum biennium vixere) illos arbitramur citra nutricationem viuere ob cauſas in libro ſuperiore fuſius explicatas; Niſi dicamus exiguum illis alimentum e ſordibus ad vitam, & nutricationem ſufficere, ad incrementum autẽ minime ſufficere; negamus plane illos aqua pura enutritos; Alioqui neceſſario tum ipſi creſcerent, quum in ætate augumenti degant; tũ quoque aqua deficeret, ac imminueretur; tum potius aqua impuriori, quæ magis ad miſti naturam accedit, quam ſimplici alerentur, teſtantibus etiam viris clariſſimis, quorum dogmata conſideramus, aquam alere, quia ſimplex non eſt hæc aqua noſtra, ſed quoquopacto miſta: Verum piſces in vitreis vaſis aqua plenis incluſi nõ augentur plerunque; aqua non imminuitur vnquam & niſi certis diebus vetus aqua cænoſa reddita mutetur in puriorem, piſces intereunt: certum eſt ergo eos ibi aqua non ali. Sin autem eorum aliqui oblatis edulijs commoriuntur, ut Rondeletius ait, id propterea contingit, non quia edulia hæc impedimento ſint quo minus piſces alantur aqua; ſed quia diu aſſueti ieiunio piſces, ſi ponantur in aqua edulia, ut panis, & alia id generis, non guſtant, immo lædecentur a cibo ſolidiori, quod ſupra contigiſſe nouimus Lib. 1. 13. Nicolao Heluetio, & alijs poſt longam abſtinentiam; diutius uero morantia illa cibaria in aqua putreſcunt, a quorum putredine tetri halitus elati piſcem interimunt; quin & aqua craſ- Aqua vt piſces naleat ſuffocare. ſeſcit; quare intro hauſta per os ad refrigerandum caloris æſtum per branchias exiguas exire non potens piſcem ſuffocat; quod & anguillis accidere monet aliquando Ariſtoteles; ita etiã 8. hiſt. c. 2. niſi aqua ſæpe mutetur, quum a corpore piſcis actione caloris interni continenter effluant cũ fuliginoſa excrementa, tum partes propriæ ſubſtantiæ in halitus; his aqua incaleſcit, ſpiſſeſcitque, ac notham contrahit putredinis; calefacta aqua nõ eſt amplius apta refrigerio caloris, craſſefacta non poteſt exire per brãchias & putrida eſt piſci morboſa, & his omnibus cauſſis mortifera: neceſſe igitur eſt aquam puram ſæpius affundere, non quidem in alimentum piſci; ſed ut docuit Ariſtoteles in refrigerium ca- Lib. de reſp.

loris inſiti; & netus impura tollenda eſt, ne piſci obſit eum ſuffocando, vel quouis alio genere morbi occidendo: perinde autem anguillas, & piſces omnes alios, ſi ſemper in eadem aqua exigua verſentur, ſtrangulari monet Ariſtoteles, (8. hiſt. c. 2.) quomodo ſpirantia animalia intereunt, ſi in acre exiguo claudantur: modo certum eſt ſpirantia non vti aere ad alimentum, ſed ad refrigerium; & in exiguo aere non mori ob inopiam decentis alimenti, ſed ob priuationem refrigeri ſuffocari; ergo & piſces aqua utuntur non ad alimentum, ſed ad refrigerium; & in vaſis vitreis in exigua aqua inquinata diutius detenti moriuntur priuati non alimento idoneo, ſed refrigerio. (Piſces ut aqua vtātur.) Quod autem affert Rondeletius vxorem ſuam tres annos piſcem domi aluiſſe in vaſe vitreo aqua pleno nulla re unquam prçter aquam ſimplicem piſci in alimentum data; tali vero educatione piſcem ad eam corporis molem accreuiſſe, ut tandem nec uas eum capere, nec qua ingreſſus fuerat, eadem exire potuerit; oppoſitum habet experimentum ſæpiſſime iteratum a Piſano pharmacopæo Paullo Cerinio, qui aſſidue per duodecim annorum ſpacium uario genere piſces curioſe nimis in uaſis vitreis conſeruauit ea ratione, ut vas ore aperto ſemper hiaret aqua ſemiplenum; nam uel occluſo vaſe, vel omnino aqua repleto ſæpius obſeruauit piſces intra quatuor, uel quinque dies interire; in ſemipleno, & aperto ad tres, & quatuor annos ſuperſtites eos habuit, quibus in menſe bis aquam mutaret; nam in aqua ueteri moriebantur intra menſem omnes: diligenti autem obſeruatione comperit hos piſces uenari muſcas, & inſecta forte per os vaſis in aquam lapſa, immo & a ſeipſo aliquando experiundi gratia nū comedere poſſent, oblata nutrimenta ingurgitare; haud tamen vllo pacto augeri, ſed potius decreſcere. Adijciebat ſe obſeruaſſe in huiuſmodi piſcium corporibus mucum, & lentorem quendam adnaſci, qui per aquam poſtea nataret; ortum puto ex puluere cadente intra vas, & aqua, addo etiam ex effluente humore vi caloris interni e corpore piſcis: cui uiro quum ego retuliſſem legiſſe me apud autorem celebrem piſces in aqua ſola ſic educatos creſcere, augerique mirum in modum; hiſtoriç fidem ſe non præſtare dixit ob multa experimenta oppoſiti: Quocirca ſuſpicatus ſum piſcem in domo Rondeletia mire creſcentem enutritum vel plurimis inſectis, vt muſcis, & alijs per aera volitantibus, atque in apertum vas continue cadentibus; anguilla namque magna pondo librarum quatuor ſuperioribus annis in puteo capta quotidie obſeruabatur beſtiolas in aquæ ſuperficie ſaltantes venari, eiſque cibari: vel muco, & limo illo facto ab atomorum per aera volitantium puluere in aquam lapſo; Ariſtoteli ſiquidem multi piſces limo paſti augçntur mirifice: vel fortaſſis etiam a benigna Matrona metuente ne ieiunio moreretur animal, clanculum pane, aut conſimili nutrimento paſtum fuiſſe; ea enim eſt vbique mulierum conditio, nobilium præſertim, vt vereantur ſemper viuentia ſibi educanda fame conficere, nimiumque affligere. Niſi dicere malimus piſcem illum initio multo, eoque concreto phlegmatico ſucco redundaſſe, in quem liquatum affuſione aquæ calor natiuus agens alimentum nutricationi, & augumento aptum elaborauerit, ea prorſum ratione, qua duduin obſeruauimus contingere conſueuiſſe in ocimo, quod in aqua nullo terræ tactu viuere, florere, ac ſemina ferre, atque ideo nutriri conſpicitur: (Lib. 2 c. 84.) Idipſum fortaſſe contingit viperulis, quæ nuper natæ, uel etiam e prægnantis corpore a Patauinis Pharmacopæjs Theriacam apparantibus eductæ in vaſe vitreo vndique clauſo reconduntur; in quo nullo paſtu euidentiſſime tum mole, tum pondere augentur, atque propterea nutriuntur (ſi vera eſt obſeruatio mihi ab egregio viro relata) ſunt enim quique fetus ab ortu plurima humiditate pituitea referti, & omnino crudiori ſucco, eoque vt plurimum denſo, atque concreto; in quem agens calor coactum fundit, diſſoluit, & attenuat, atque adeo ampliat; eoque vlteriori coctione in oportunum alimentum comunutato, & enutriri, & augeri poteſt etiam viperula. Sed fortaſſis auctio illa molis inflatio eſt inſecti, ceu ſpecies quædam hydropis; calor enim debilis beſtiolæ in humorem agens plurimam flatulentam materiam procreat quam facillime, vnde corpus intumeſcit, atque diſtenditur, vt in Timpanite vocata: ceterum & pondere quoque augeri viperulas impaſtas plurimi negant citra obſeruationem experimenti, qui dubiam quoque molis incremento propoſito fidem adhibent; (Lib. 2 c. 19.) Sed hac de re fuſe ſuperius, vbi ex aere citra nutricatum & molem augeri poſſe, & pondus apertum fecimus. Quare ad penſum aquæ redeamus.

Oſtrea, Mytulos, & Holothuria non ali aqua. *Cap. XXX.*

QVod ſi quis moroſior (ſubiungit Rondeletius) *his contentus non ſit, conſideret Oſtrea, mytulos, & holothuria: Vnde quæſo holothuria, niſi ab aqua nutrimentum accipiunt, quum duo ſolum, eaque per exigua foramina habeant, per quæ nihil prorſum alimenti, dempta aqua, intro ad vitæ ſubſidium. mea e poſſit? Vno igitur neceſſe eſt ad alendum corpus aquam recipi, altero, quod ſuperuacuum eſt, expelli, quod etiam experientia docet, nam ex ipſis holothurijs manu compreſſis multa aqua per eos meatus exprimitur.* (3. de gen. an. c. 11.) Ceterum nobis de oſtreis illud certum eſt, Ariſtotele auctore, ac experimento comprobante, illa e cænoſa colluutione gigni, quare aduerſus Rōdeletij placitum oportebit eiſdem ex limo eſſe alimentum, ſi coincidunt vbique in vnum materia generationis, & nutricationis, vt coincidere

dere

ſtere oſtendimus antea; non igitur oſtreis aqua ſola eſt alimentum. Deinde vero ſi conſimile temperatura, & ſubſtantia eſt vbique alendo corpori nutrimentum; quomodo poterit oſtrea naturæ terreſtris, atque denſiſſimæ (talem enim quiſque illius carnem experiri poteſt tum dentibus attritu, tum etiam ventriculo coctu difficillimam) aquæ ſubſtantia tenui, ac fluxili enutriri? Mytulos plerumque comperias arena, & limo repletos, vt lepide non bene purgatos aliquando mandenti, ac ſuccenſenti hero coquus reſponderit nullam ſibi ex eorum eſu moleſtiam perceptam iri, ſi molas altiores mandendo ſuſtineret: quid ergo ambigas eos cæno, vt oſtrea, veſci? De Holothurijs, quod perexigua duo foramina obtineant ſoli aquæ per via; &. proinde nullo alio alimento vtantur; quod vie manu compreſſis nihil e foraminibus præter aquam exeat, vt affert vir acutus, ita ſentimus, nempe foramina holuthuriorum primo quum ſint ſenſui conſpicua, & propterea longe magis patentia, quam ora tenuiſſimarum radicum cuiuſque ſtirpis; profecto ſi plantæ radicibus hauriunt ex humo ad ſui alimentum ſuccum terrenum, & aqua omni ſolidiorem, craſſioremque; multo magis holothuriorum foramina nutrimento ſolidiuſculo pervia erunt. Deinde vero quum holo thuriorum ſubſtantia ſit mollis & dilatabilis, foramina carnea & ſi nobis arcta, vel etiam cæca videantur, dilatari tamen commode poterunt ad hauriendum opportunum alimentum: Illud nihilominus egregio viro concedimus alterum ex holothuriorum foraminibus ad inſtar oris attrahere alimẽtum ad inſtaurandum humidum ſubſtantificum, ſeu potius ad auocandum natiuum calorem ab humidi ſubſtantifici celeri conſumptione, ſimul & aquam tum ex neceſſitate materiæ, tum præſertim etiam ad refrigerium caloris interni; alterum autem ad inſtar fiſtulæ, tubiue, aquæ, ac fuliginoſis excrementis, ſi quæ in holothuriorum corpore gignantur, exitum dare: compreſſa vero ſolam aquam emittunt holothuria, quia in eis aqua nutriendo corpori non exiſtens intimas in ſedes minime permeat, nec auide, arcteue a natura retinetur; ſed vt in vaſe, aut potius vere fluxura extra corpus comprimentibus exprimitur: ſic in animali tum frigiditas ambientis intenſa comprimens cerebrum, inde non ſanguinem, & alimentum, ſed pituitoſa excrementa exprimit in nares, & ora: tum etiam faſcia, & quoduis aliud arcte comprimens thoracem, aut ventrem imum, exprimit non ſanguinem, & chylum, ſed ſolum e pectore aerem antea inſpiratum, ac fuliginoſos halitus per os, & nares; e ventre autem infero excrementa, fæces, flatus, vrinam: Natura ſic in holothurijs arcte retinet ſibi alimentum, aquam compreſſione ſinit exire, quia non eſt holothurijs alimentum.

Lepades, ac, mugiles aqua ſola non ali.
Cap. XXXI.

Quid Lepades (ait vir acutus) *ſaxis hærentes alimenti præter aquam poſſunt accipere? non enim aliunde ſibi victum parare queunt vagantium more. At forſitan animalia hæc* (inquit) *non eſſe contendes: Mugiles igitur, ſardinas, & aphyas contemplator, quos piſces eſſe nemo negauerit: at omnium, qui piſcatum exercent, teſtimonio, horum vita ratio ſola aqua continetur.* At vero hac in re nos quidem lepadem ſaxis adhæreſcentem in animalium genere ponimus; ſed tamen huic animantium generi dicimus primo aqua ſolidius alimentum eſſe, quia herbas adnaſcentes ſcopulis depaſcitur; quod innuere videtur aperte Ariſtoteles dum ſcribit adhærentia omnia cibum per ipſum annexum haurire: Deinde vero lepades, quas patellas vertit Gaza vulgato apud Genuenſes nomine, Ariſtotelis obſeruatione mouentur quærentes ſibi alimentum: Qua in re neſcio quo ſpiritu ductus ab Ariſtotele diſcedere voluerit Rondeletius, qui probare nititur eas non moueri ad alimentum quærendum, quia natando aptæ non ſint; quaſi vero aquatilia cuncta natando moueantur; mouentur autem lepades veluti lambendo, & diſcurrendo per ſaxa, quibus hęrent, hinc inde ſibi quærentes herbas, & alia nutrimenta opportuna: ſic autem moueri patellas credat Rondeletius Genuenſium pueris quotidie a ſcopulis eaſdem ſemper nouas auellentibus, & moueri ſæpe conſpicientibus; ſi credere nolit Ariſtoteli dicenti patellam etiam ſaxis abſolui, & in paſtum ferri ſolitam: Quod enim ſcribitur viro perito patellas veſci ſpuma, & aqua maris, qua alluuntur ſaxa, neque victum illis alium eſſe quærendum, id gratis aſſumitur aduerſus Ariſtotelem, quod erat demonſtrandum: & præſertim quia e maris aqua ſola, & ſpuma tam denſum excrementum ſegregari veriſimile non eſt, quo ab imbecillo patellæ calore duriſſima lepadis teſta generari valeat; eſt enim teſta excrementum alimenti teſtaceorum induratum. 4.hiſt.c.4. 8.hiſt.c.2. 1.de part.c.1. Patellarum motus.

Mugiles carniuoros quidem nõ eſſe damus, at aqua ſola veſci cum idiotis piſcatoribus non opinamur, ſed limo, alga, & arena cum Ariſtotele, Magnoque Alberto, ſuadente ratione, cõprobanteque experimento; quippe Genuæ omnium generum mugiles piſcantur hamo ſub eſca ſolidiori latente; at, quibus aqua ſola eſt alimento, quomodo capiantur hamo, & eſca ſolidiori? Præterea libenter omnes e mari per fluuios ſe ſe recipiunt mugiles in ſtagna, vbi cæno cuncta ſunt loca repleta, quod & alicubi faſſus eſt Rondeletius: & ſane quibus e limo plerumque ortus eſt, ijs idem e cæno commodum eſt alimentum; nec vnquam poterit vel piſcator certo monſtrare vllam mugilum ſpeciem aqua ſola nutriri. 8.Hiſt.c.2. 7.De animal.c.3.

Sardinas, & aphyas aqua non ali. Cap. XXXII.

SArdinarum quoque nutrimentum aquam ſolam eſſe non ſatis probatur ſimplici piſcatorum teſtimonio; quomodo enim hoc certo noſſe potuerint piſcatores ? nos autem quum ſardinas aluum multis, iiſdemque craſſis, ac ſordidis excrementis plenam gerere comperiamus; huiuſmodi ſuperfluitates eſſe ſolidioris alimenti quam ſola ſit aqua maris arbitramur.

Idipſum dicimus de Aphyis cum Ariſtotele, 6.Hiſt. c. 15. quas vertit Apuas Theodorus, deque Athennis, quas addit Scaliger v't Apuas ex aqua viuere tanquam ex alimento: namque Apuas monet Ariſtoteles perſpicuis verbis ſponte oriri ex Exe.182. art.1. limo, & arenoſa terra, & ex marina ſpuma putreſcentibus; putreſcunt autem hęc admiſtione pinguium excrementorum, & herbarum: ceterum illud ſæpiſſime decantatum eſt in Peripato, ac præſertim de his viuentibus, quæ ſponte 1 Hiſt. 1. naſcuntur, vnde materiam ſuæ generationis habent, inde victum, & alimoniam ſortiri: quum ergo aphyæ non ex aqua ſola naſcantur, ſed ex limo, ſoloque arenoſo, aut maris non ſimplici ſpuma, ſed quæ putredinem concipere poteſt, ſeu potius non e ſpuma, ſed ex putredine facta in ſuperficie maris ob ſimilitudinem ſpumæ nomine donata; iam ſatis conſtet eas aqua ſola non ali. Nec piſcatorum obſeruatio illa tuta eſt; propter piſciculi exiguitatem nequeas anatome facta reperire quid in viſceribus habeât; immo quû carne eôſtêt molliſſima ex eo putrore tenuiſſimas partes ſibi hauriunt in alimentû; quod nutrimentum deuoratum ſi tentes fracto piſciculo conſpicere, confuſum id cum liquata carne albicante tibi aquam referet, quod tamê aqua non eſt: ſic inter vina, & olea, nonnulla videas, quæ ſenſui aquam referant, quum aqua non ſint: immo quid aquę ſimilius ſpiritu vini, ſi viſum conſulas? quid eo ab aqua diſſimilius, ſi guſtum? Quod autem piſcatoribus impoſuit omnia viſu, & tactu metientibus, id viris doctis imponere non debuerât, qui vbi ſenſus fallaces eſſe poſſunt, ratione vti debebant: ſed ſi guſtu aquam ex aphyis expreſſam ſenſerint, eam nec ſalſam, nec amaram, uti marina eſt aqua, percipient: aphyas enim guſtui gratiſſimas comedimus, & erudas ſunt qui comedant dulcedinem referentes. Aphyas græci vocant quaſi abſque generatione, vel quod ſine ſemine oriantur, vel quod ſine ſemine oriantur, uel quod eiuſſime conſiſtant, uel quod poſt imbres quaſi de aere cadant; a quibus Genuenſes eodem nomine lingua noſtra dicimus *Nonnê* quod Latio Nônatas reddi liquido conſtat. Sed hæc obiter.

Plantas marinas ſola non ali aquâ? Cap. XXXIII.

PRæterea vero (ſequenti capite addit Rondeletius) *herbis, arboribus, aliiſque maritimis omnibus aqua maris conueniens alimentum ſufficiet, piſcibus ex ſe generatis nullum ſuggeret?* Cap. 33. Nos autem illud a viro egregio non recipimus herbis, & arboribus marinis aquâ ſolam in alimêtum cedere; quum certo conſtet ſtirpes marinas ſolo defixas eſſe, radieibuſque inde terrenû ſuccum ſibi attrahere in alimentum; nec oppoſitum vſquam nos perſuadeat autoritate ſua quiſquam uel magni vir nominis.

Si vinum, ſanguis, lac, ceterique liquores nutriant, non ideo aquam alere. Cap. XXXIV.

QVemadmodum (addit) *ſanguis, lac, ceterique liquores partibus ſolidis animalium formandis, nutriendis, promouendiſque materiam præbent, cur aqua piſcibus non poterit?* Certe nihilo magis nos mouet hoc argumentum deſumptum a ſimilitudine vini, ſanguinis, & lactis cum aqua: quando conueniunt hæc omnia in natura liquoris, fluxilia 4. Meteo. enim ſunt pariter; quo nomine aliquando Ariſtoteles ſpecies aquæ liquida omnia eſſe dicit: ce c.6. terum alimenti ratio non conſiſtit in natura fluxili, ac in eſſentia liquoris; ſed in ſubſtantia miſti perfecti, quod immediate diſpoſitum ſit ad formam viuentis ſubeundam; huiuſmodi vero quum ſit vinum, ſanguis, & lac, non autem aqua; iccirco illis in alimentum viuenti cô cedentibus, hæc alendo corpori eſſe nequit. De inde vero in lacte, ſanguine, ac vino, etſi fluida ſint corpora, partes tamen inſunt craſſiores, quę ſoliděſcere poſſunt vi caloris, ac mutari in ſubſtantiam ſolidarum partium viuentis: quum tales partes in aqua non reperiantur; quare, ſi lac, vinum, & ſanguis alunt, non ideo alit etiam aqua.

Anguillas non oriri, nec ali aqua pura, ſed ea aliis de cauſis oblectari Ariſtoteli. Cap. XXXV.

SEd & *Ariſtot.* ait (ſubnectit vir egregius) *quibus viuaria anguillarum curæ ſunt, eos diligenter operam dare, vt quammaxime puras, ſynceraq; ſit aqua affluês, et effluês sêper per ripas, vbi viuaria extruût; nam niſi aqua limpida ſit, breui ſtrangulatæ intereunt.* Ego autam de anguillis cô 6. hiſt. c. 16. ſimiliter ab Ariſtotele accepi eas non ex aqua ſola procreari, vt rentur viri Clariſſimi; ſed in ſęculentis ſtagnis, & in lacu perenni ex pluuia terræ admiſta: Quod autem ait Ariſtoteles eas imbre & viuere, & ali, hoc ita accipiendum eſt, quod vt vitam, habuere anguillæ in prima ſui conſtitutione non ex aqua ſalſa, uel amara, ſed ex dulci, cuiuſmodi eſt pluuia; ita illis in alimentum cedere imbrem, hoc eſt aquam dulcê,

ac potabilem, ad aliorum piſcium diſcrimẽ, qui
bus origo, & victus tum ex marina, tum ex dul
ci aqua eſſe poteſt; ceterum hic non aſſerit Ari
ſtoteles anguillas viuere, & ali ſolo imbre,
ſed limo facto ex terra fęculenta, & aqua dul-
ci eas aſſerit exoriri, exortaſque nutriri.

Quod autem de iiſdem alibi ſcribit Ariſtote
les inquiens, Anguillæ paucæ quædam, certiſq;
8. Hiſt. c. 2. locis veſcuntur limo, atque edulijs, ſi quis ap-
ponat; ſed plurimæ dulci humore viuunt, idq;
qui viuarijs anguillarijs dant operam, ſeruant
vt quam maxime pura, ſinceraq; ſit aqua afflues
ſemper, & efflues per ripas, ubi viuaria extruũt;
nam niſi aqua ſit clara, breui ſtrangulatæ inte-
reunt; branchias enim habent exiguas: hoc in-
quam recte intelligendum eſt; non enim ſtatuit
his verbis Ariſtoteles aquam ſolam cedere in
alimentum anguillarum dum ait plurimas ali
humore dulci, paucas limo, & proinde illarum
viuaria fieri in aqua limpida; ſed acute nos do-
Quot vſus præſtet anguillis aqua. cet Ariſtoteles quot uſus præſtet aqua vniuerſo
anguillarũ generi duas in ſpecies ſummas diſtri
buto; profecto anguillæ aliæ maiores branchias
Anguillarũ ſpecies. obtinent, aliæ vero exiguas; priores paucę ſunt,
quæ limo veſcuntur, quia e cęno familiare ſibi
alimentum trahentes, reſiduum aquę craſſioris,
cuius frigore temperarunt æſtum caloris inſiti,
vna cum fuliginibus tranſmittunt facile per brã
chias patentiores; ſupra etenim ex Ariſtotele
Lib. 2. c. 67. audiuimus aquatilia branchijs prędita vti aqua
ad refrigerium caloris, ut aere vtuntur quæcũ-
8. Hiſt. c. 2. que reſpirant; verum anguillæ plurimæ ſorti-
tæ ſunt perexiguas adeo branchias, ut craſſiori
aquæ peruias non habeant; hæ igitur limo craſ-
ſiori nutriri nequeunt, ſed humore dulci, hoc
eſt tenuiori; terræ nãque partes in humore ſu-
perantes, quæ limum faciunt, humori craſſitiẽ
vna & turbulentiam, amaritudinemque imper-
tiuntur: quanto igitur humor a terrenis parti-
bus repurgatus fuerit, tanto magis clarus, dul-
cis, ac tenuis erit; huiuſmodi autem dulcis hu-
mor non eſt aqua ſola, ſed miſtum corpus etiam
multi generis, vt lac, vinum, & pingue illud,
quod cedit in alimentum anguillarum: quum
autem anguillæ non ſolum indigeant alimen-
to ad nutricationem, ſed etiam refrigerio ad tẽ
perandum caloris inſiti feruorem; quumq; nu-
tricationi conſulant humore dulci, qui miſtum
corpus eſt; refrigerationi autem aqua ſola, ſane
quæ anguſtas habuere branchias ab origine, ſi
aquam craſſam, qualis eſt cænoſa, ore traxerint,
per branchias illam reddere non poterunt, at-
que ideo ſuffocatæ interibunt; quapropter an-
Cur anguillarũ viuaria in aqua limpida extrui debeant. guillarum viuaria ſcitiſſime in aquis claris ex-
truuntur, non quia nutriantur anguillæ aqua
pura, ſed quia ea refrigerantur: Alioquin ſi pu-
taſſet hoc loco Ariſtoteles anguillas ali aqua
ſyncera, non bene dixiſſet eas in lutulenta po-
ſitas interire ſtrangulatas; namque interirent
inedia ob defectum pabuli; nec quidquam huc
faceret ratio ab Ariſtotele deducta ex branchia
rum exiguitate; no n enim deſeruiunt branchiæ
alimento, ſed aquę ad refrigerium attractæ, at-
que fuliginum expulſioni, vt antea obſeruatum
eſt apud Ariſtotelem: Quæ omnia mox conſpi-
cua ſatis reddit Ariſtoteles aſſerens Anguillas,
ſi exigua in aqua ſtabulentur, perire, quod idem
& ceteris piſcibus euenire ait; quippe omnes
ſtrangulentur, ſi ſemper eadem in aqua exigua *Cur in aqua exigua piſces & in exiguo aere ſpirantia moriantur.*
verſentur, quo modo ſpirantia animalia inte-
reunt, ſi claudantur in exiguo aere; cuius ea ra-
tio eſt, quia exiguus tum aer, tum humor ſæpius
calori refrigerando admotus ab eo repatiens
calefactus eſt, multaſque in ſe fuligines admi-
ſit; quare ineptus euadit ad vlterius refrigeran-
dum calorem viuentis internum, quo non refri
gerato neceſſarium eſt animal ſuffocari: Cui nõ
pateat ex Ariſtotele hic aquam anguillis, alijſ-
que piſcibus omnibus, non in alimentum cede-
re, ſed in refrigerium interni caloris, vt aer his,
quæ reſpirant? humor itaque ille dulcis, quo plu
rimæ anguillæ veſcuntur Ariſtoteli, aqua non
eſt, ſed ſuccus pinguis a terrenis a ſordibus craſ- *Humor dulcis, quo aluntur anguillæ, quid ſit.*
ſioribus defæcatus; potuit autem Ariſtoteles
tanquam a ſigno demonſtrare anguillas pluri-
mas ali humore dulci, paucas admodum limo,
quia qui viuarijs anguillarijs dant operam, ſe-
dulo curant vt aqua ſyncera, & limpida ſit;
quippe ſuccus ille dulcis cum aqua turbida, &
cænoſa non eſt, ſed ſemper cum pura; nam terra *Terra ſaporem amarũ humori tribuit.*
ſaporem amarum humori tribuit omni, cuicun
que exuperans admiſcetur; & ſpeciatim limo
ineſt amaritudo effatu digna: etiamſi vero non
ſine aqua ſyncera ſit ille dulcis humor; quo plu
rimæ viuunt anguillæ, atque ideo in aqua li-
moſa eo cibo priuentur; haud tamen fame pe-
reunt, ſed ſtrangulatæ ſuffocantur, quia ſimul
etiam priuantur caloris refrigerio, ſine quo mi-
nus viuere poſſunt, quam ſine cibo, quod etiam *Minus viuere poſſumus ſine reſpiratu, quam ſine nutricatu.*
reſpirantibus accidit; nobis enim tum cibo,
tum reſpiratione, aereve priuatis mors aduenit
per ſuffocationem, non per inediam; quare ſuf-
focati morimur, non fame. Sed eſto quod e li
mo trahere poſſent anguillæ omnes alimẽtum
ſibi ſuaue, ac dulce, vt ex terra plantæ; quibus
tamen branchiæ ſunt exiguæ, non poſſent illæ
aquam reſiduam reijcere; vnde ab illa retenta
ſuffocato calore ſtrangulatæ interirent neceſſa-
rio, vt monet Ariſtoteles: non ergo illi aluntur
anguillæ aquæ ſolius hauſtu. Quod & inde col
ligas euidenter, quia piſcatores anguillas ca-
piunt eſca ex lumbricis terreſtribus: ſi enim a-
qua ſola nutriuntur, cur ad lumbricos deuoran
dos auidiſſimo currunt ore? Deinceps autem
eſto dulcis humor, quo viuere dicuntur anguil- *Cur anguillæ dicantur viuere aqua pura, ſi ea non aluntur.*
læ Ariſtoteli, aqua pura; hinc tamen haud colli-
gas cum illis aquam puram in alimentum tri-
buere, ſed ſolummodo in locum, quo commo-
de viuant; dicimus enim piſces mari viuere, ſi-
gnificantes illos in ſalo degere, non ex eo nu-
triri; ſic modo Ariſtoteles ait paucas auguillas
veſci limo, & edulijs, ſi quis apponat, quæ ne-

neceſ-

ceſſario in aqua turbida, & fæculenta degunt; plurimas vero dulci humore viuere, ſynceraque aqua degere, ac proinde non limo, ſed alio cibo veſci, cuiuſmodi eſt, quo dulcis, & ſynceræ aquæ ſapor, & claritas non immutatur; id generis ſunt herbæ virentes in ripis, beſtiolæque natantes in aqua pura; quocirca viuere hic Ariſtoteli non eſt veſci, & ali, ſed habitare, degere, ac vti. Demum vero vita cunctorum viuentium noſtratium quum duplici principio conſtet, calore ſcilicet, ac humore; quemadmodum humor ad ſui conſeruationem indiget alimentis, ita calor refrigerio; ſi ergo alimentis viuere dicimur non niſi quia illorum vſu conſeruamus humidum radicale, quod eſt alterum vitæ principium, cur & ijs viuere non dicemur, quæ refrigerando calorem, alterum, magiſque præcipuum vitæ principium conſeruant? viuimus ergo & alimentis, & ijs, quæ non alendo corpori, ſed ſunt refrigerando calori: At vero aliquando contingit vt ex eodem ſumant viuentia & alimentum humori, & refrigerium calori, plerumque tamen e diuerſis naturis duo hæc ſibi hauriunt, quod belle oſtendit euenire in anguillis nunc Ariſtoteles, dum paucas veſci limo ſtatuit, plurimas vero viuere humore dulci, & aqua pura; nam paucæ illæ degentes in aqua turbida, & fæculenta e limo ſibi trahunt & alimentum humori, & refrigerium calori; licet e parte ſolidiore limi, quam retinent, nutrimentum allijciant, e fluxiliori vero, & aquea magis, quam per latiores branchias expellunt, refrigerium ſibi hauriant; ac propterea dicuntur hæ non ſimpliciter viuere, ſed ſpeciatim veſci limo: plurimæ vero, quæ branchias obtinent exiguas, per quas egredi non poſſet aqua cænoſa poſt refrigerium nulli vſui apta, non veſci, ſed ſcite viuere dicuntur humore dulci, & aqua ſyncera, tenuique; branchias enim piſcibus a natura datas eſſe docet Ariſtoteles, vt ſupra notauimus, ad expulſionem cibum ſequentis, & refrigerantis aquæ; quod & accipit Rondeletius: Ac ſane quæ ſibi calorem temperant anguillæ aqua pura, vt aere ſpirantia, hæ ſibi humorem inſtaurant, non cæno, ſed herbis, & piſciculis in aqua limpida vitam agentibus; quod aperte ibi fatetur Ariſtoteles in fine capitis aſſerens fluuialibus animantibus omnibus, & præſertim anguillis victum eſſe tum ex mutua ſui generis præda, tum ex herba, & radice, & ſi quid in cæno comperiant. Nihil ergo fauet opinantibus aquam ſolam alere Ariſtoteles admonens anguillas plurimas dulci humore viuere, & in aqua limpida degere.

Viuere tũ alimẽtis, tum refrigerãtibus cur dicantur.

Branchiæ cur datæ piſcibus.

Aquatilia tum branchias habentia, tum fiſtulam, & ſpeciatim Teſtacea non ali aqua ex Ariſtotele. Cap. XXXVI.

SVt inſuper (adijcit vir acutus) *omnia teſtacea, trichides, & alij piſces, quos aqua ſola viuere, & conſtare certo experimento, & ſenſuum teſtimonio comprobatiſſimum eſt.* Addit etiam Bonamicus *Ariſtoteli piſces aliquos accipere aquam propter cibum:* ceterum quod ex Ariſtotele affertur in animalium hiſtorijs aſſeuerante cum aquatilium aliqua, trichidas nimirum, & id generis pleraque accipere aquam propter cibum, tum teſta intecta, Græcis ὀστρακόδερμα vocata, quæ non mouentur, ali humore dulci, ac potulento, qui per ſpiſſa tranſmittitur, noſtrum animum captiuare nequit in ſententiam virorum Clariſſimorum; nam de trichidis antea ſub ſardinarum nomine ſatis; de alijs clara eſt Ariſtotelis ſententia ibi admonentis aquatilium aliqua accipere, ac reddere aquam ea cauſſa, qua ſpirantia accipiunt, redduntque aerem, non quo alantur, ſed quo refrigerentur; & hæc omnia obtinere branchias, per quas aqua effluat; alia vero accipere, ac reddere aquam propter cibum, non quia ipſis aqua cedat in alimentum; ſed quia in humore cibum capiendo fieri non poteſt quin ſimul ob aquæ tenuitatem, fluidamque naturam, aliquid humoris vna cum cibo ingurgitent, quod admiſſum, quo emittant, inſtrumentum habeant neceſſe eſt; quare illis natura fiſtulam dedit, per quam aquam vna cum cibo acceptam, ſine cibo redderent, ſiue ſint ſanguinea, ſiue mollia, ſiue cruſtacea; vt vniuerſum genus aquatilium intus admittat aquã vel ad refrigerium caloris eo modo quo aere vtuntur quæcunque reſpirant; vel ex neceſſitate materiæ, quæ ob ſui tenuitatem vna cum cibo ingreditur os animantis: non autem vnquam ingeſtus humor cedit in alimentum; ſecus enim hauſtus poſtea nec fiſtula, nec branchijs reddi deberet; quippe alimentum in alendo permanere oportet.

Lib. 8. c. 2.

Piſces quomodo accipiant aquam propter cibũ, ſi ea non alantur.

De teſtaceis vero immobilibus dicimus Ariſtoteli ea nutriri non aqua ſola, vt proponitur a viris egregijs, ſed humore dulci, & potulento, qui per arcta illorum oſcula tranſmittitur marinæ craſſitiei non peruia; ex quo humore dulci primum orta fuere; plurima enim ſponte naſcuntur, hoc eſt citra ſeminis interuentum ex putri materia de mente Ariſtotelis: ceterum hic dulcis humor in mari multus eſſe ibi fuſe probatur Ariſtoteli, & ratione conuincitur experimento nixa, quo in mari e cetorum, aliorumque animalium maximorum tum viuentium, tum mortuorum corporibus effluit pinguis humor, ac dulcis, qui partim calore comprehenſus animetur, & partim mutatus gen to animali congeneum ſit alimentum: ac profecto pinguis hic humor & mari tenuior eſt, quo penetrat cæca foramina teſtaceorum imperuia mari,

3. De gen. an. c. 11.

In mari multus humor dulcis.

Maris ſub ſtantia craſſior cur ſit aqua dulci.

mari, cuius materia craſſior eſt ob multam terræ admiſtionem, & dulcis, ac potui, guſtuique ſuauis; haud tamen aqua eſt, ſed miſtum perfectum, vt ſuccus ille, quem plantæ de terra ſugunt ſtercoribus permiſta, perinde namque hic in terra nos latens trahitur a plantis, atque ille in aqua nobis occultus trahi dicitur a cruſtateis: neque enim humor ille dulcis, ac potulentus aqua eſt, tum quia vere aqua dulcis non eſt, ſed potius inſipida; tum quia non omnis humor dulcis, ac potulentus aqua eſt; vinum ſiquidem, lac, ſanguis, iulapium, & alia multa ſunt extra naturam aquæ in genere dulcis, ac potulenti humoris: Quare dum ponit Ariſtoteles cruſtacea nutriri tenui, ac dulci, potulentoque humore, qui eſt in mari, neceſſario non cogimur eum de aqua loquentem interpretari. Nec obſtat eius rationem de vaſe cereo e mari dulcem illum humorem ſegregante oſtendere mari dulcem ineſſe aquam; quippe in eo vaſe dulcis aqua ſola congregabitur, non alius humor pinguis, qui ob craſſitudinem tenuiores ceræ poros ingredi nequit, licet aqua ſalſa ſit longe tenuior, quaſi medius inter ſalſam, & dulcem, namque ad probandum illud vniuerſale dogma, in mari dulcem humorem reperiri, ſat erat Ariſtoteli de aqua id oſtendiſſe; ſi enim non repugnat ſalſedini, & amaritudini maris admiſtam habere dulcem, potabilemque aquam, quę facile a ſalo ſeparari queat; neque repugnabit potiori ratione in pelago genus aliud potulenti, ac dulcis humoris contineri ab aquæ natura varij, quod facilius attrahant animalia teſtacea in ſui nutrimentum. Obſeruo tamen huic humori pingui, vt craſſior ineſt ſubſtantia, quæ cum dulci aqua ingredi non poteſt arctiora cerei vaſis oſtiola; ita tenuiorem marina corpulentiam ſortiri, quum citra maris admiſtionem ingrediatur oſcula teſtaceorum; namque mare multis partibus terræ ſcatet, vnde ſalſedinem, amaritudinem, & craſſitiem contrahit; quibus caret hic tenuis, ac dulcis humor; Qui quum teſtaceorum ora ingrediatur vna cum aqua dulci tenuiori, quemadmodum ipſe admiſſus remanet ceu alimentum in ſubſtantiam viuentis conuertendum; ita tenuior eo aqua ex neceſſitate materiæ, vel etiam vt vehiculum craſſioris alimenti admiſſa, ſuo munere functa, quippe alendo inepta, denuo per fiſtulam, quamuis ſenſus latentem; ſiue per fiſtulæ proportionale inſtrumentum egreditur in mare denuo: vt vere paullo antea diſtinxerit Ariſtoteles vniuerſum genus aquatilium in ea, quæ attrahunt aquam ad refrigerium caloris interni, attractamque reddunt per branchias; & ea, quæ illam attrahunt ex neceſſitate materiæ cum cibo, addimus etiã velut cibi uehiculum, attractamque reijciunt per fiſtulam: cuius poſtremi generis putamus nos duo eſſe diſcrimina; quia quæ attrahunt aquam ex neceſſitate materiæ cum cibo, illa ore patulo ſimul aquam dulcem, & ſalſam ingerunt, vt quæ ad refrigerium aquam haurire dicuntur, ingeſtamque reijciunt per fiſtulam patentiorem ſenſui; at quæ attrahunt aquam in alimenti vehiculum, tenuem ſolum, & propterea dulcem aquam anguſto, cæcoque bibunt ore, bibitamque reddunt per occultam pariter, inſenſilemque fiſtulam.

Vas e mari dulcem humorem ſegregãs.

Aquatilium diuiſio.

Rondeletij ratio de nutricatu ex aere, & aqua penditur ad Ariſtotelis trutinam.
Cap. XXXVII.

S*Ed vlterius* addit Rondeletius, *Aer ſubtilior eſt aqua; ille nutrit homines, cur non aqua piſces? aere ali homines obſeruatum eſt pluries in ijs, qui longiori abſtinentia celebrantur.* Hoc autem argumentum, quod alij ſic explicant, Aer ſubtilior, tenuioreque natura eſt quam aqua; quum itaque ſola inſpiratione aeris aliquamdiu viuant animalia, refectis, nutritiſque aere ſolo ſolidis, firmiſque corporibus; proinde aquam aere corpulentiorem multo magis alere, parteſque animalium ſolidas reficere poſſe; ſoluitur concedendo aeri tenuiorem ſubſtantiam ea, qua prædita eſt aqua; & negando vlla viuentia ſola inſpiratione aeris ita vixiſſe, vt ijs aer ſolus cederet in alimentum: ad probationes deductas ab abſtinentibus noſtris, qui reſpirationem haud intermiſere, dicimus non inde fieri, vt qui ſine cibo, potuque reſpirantes viuant, inſpirato alantur aere, quod abunde ſuperius explicatum eſt apud Argenterium. Deinde vero illud obſeruare liceat huic argumento, quo vir inſignis probare nititur aquam alere, quia aer tenuioris naturæ nutriat; oppoſitam e diametro rationem formari ab Ariſtotele demonſtrante alicubi aerem ideo non alere, quia corpulentior aere aqua conſiſtentiam alimento neceſſariam ſola non habet; ſolus aer alit (inquit Rondeletius) ergo magis aqua, quæ aere craſſior: Non alit aqua ſola (ſcribit Ariſtoteles) ergo minus aer, qui minus corpulentus eſt aqua: cui horum aſſentiamur? tu ipſe iudica.

Lib. 2. c. 6. & ſeq.

De ſen. & ſen. c. 5.

Quomodo mutatio ſit ſimplicis in miſtum, ac viciſſim, & omnino inter oppoſita; vnde tollitur Olimpiodori ratio probans aquam alere.
Cap. XXXVIII.

IN eandem ſententiam proponit Olimpiodorus aquam poſſe alere, quia ſimplex in miſtum verti poteſt, ergo & alere; ſiquidem nutricatio nihil eſt aliud, quam nutrimenti conuerſio in ſubſtantiam viuentis, quæ miſta eſt; ſimplex autem in miſtum verti poſſe ideo probare conatur, tum quia tranſmutatio eſt inter oppoſita; ſimplex vero, & miſtum oppoſita ſunt; tum quia miſtum in ſimplex verti poteſt; ergo & ſimplex in miſtum ab oppoſito agente; nam circularis eſt rerum generatio. Ariſtoteli: hoc ſane argumentum, vel viro Clariſſimo, cuius

4. Meteo. c. de concoct.

2. de gen. t. 59. 58. 69. & 70.

ius placito ſuffragari videtur, fallax eſſe dicitur: oppoſitio namque non eſt inter vnum ſimplex & miſtum, neque inter vnum componens incompoſitum & compoſitum, ſed inter ſimplicia & miſtum, & inter incompoſita & compoſitum; quocirca fit miſtum ex ſimplicibus, non ex vnico ſimplici, & viceuerſa fiunt ſimplicia ex miſto, non ſimplex vnicum: Similiter fieri ait vir doctus compoſitum ex incompoſitis, nō ex incompoſito vno: & viciſſim verti dicit compoſitum in plura incompoſita, non in vnicum; quare negat Olimpiodoro ſimplex opponi miſto ſimpliciter, putatque fallaciam eſſe a ſimpliciter ad ſecundum quid: ceterum logica ſolutio hac in re non tollit omnem ſcrupulum, nam re vera unicum ſimplex toti miſto eſt oppoſitum, & vnicum incompoſitum toti compoſito; oppoſitum inquam eo genere oppoſitionis, qua verti alterum poteſt in alterius ſubſtantiam, nihilominus atque opponantur miſto ſimplicia cuncta, & compoſito incompoſita omnia: quippe inter hęc duplex oppoſitio reperiri valet, accidentalis nimirum, & ſubſtantialis: ſi oppoſitionem accidentalem ſumpſeris, ea quidem erit inter miſtum & ſimplicia, non inter miſtum & ſimplex; quoniam miſtum eſt vnum, ſimplicia vero plura, ſimplex vero vnum eſt, vti & miſtum: ceterum huiuſmodi oppoſitio non eſt ea, quæ neceſſitatem habeat in generatione, ac omnino in mutatione ſubſtantiæ, qua de agimus: alioquin vnum ſimplex in aliud ſimplex verti non poſſet, nec vnum miſtum in aliud miſtum; Quare oppoſitio neceſſaria tranſmutationi eſſentiali ſubſtantialis & ipſa eſſe debet, quēadmodum aperte nos docuit Ariſtoteles; ſubſtantialis autem oppoſitio eſt non niſi inter formas, nam materia vna eſt in omnibus tranſmutabilibus, ac potiſſimum in ijs, quorum eſt trāſmutatio ad inuicem; quod hauſimus ab Ariſtotele; quæcunque igitur inter ſe tranſmutari dicuntur, ea formis oppoſitis id acceptum referunt: verum forma duplex eſt in quouis corpore phyſico, vt fuſe alibi ex Ariſtotele demonſtrauimus; nimirum eſſentia tota ab accidentibus abſtracta, quam formam totius appellare conſueuerunt, & eſſentiæ pars potior, quæ forma partis nuncupatur; ac proculdubio quum generatio definiatur fieri ab Ariſtotele quando totum tranſmutetur, oppoſitionem requirit in eſſentia, ſeu in forma totius, & conſequenter in forma partis; nam vbi opponitur tota eſſentia vnius toti eſſentiæ alterius, itidem opponi opus eſt vtriuſque eſſentiæ partes potiores: bene verum eſt huiuſmodi oppoſitionem eſſe variæ naturæ; nam eſſentia eſſentiæ opponitur vt quod gignitur ei quod corrumpitur; dum enim mutatur ignis in aerem, vere corrumpitur ignis eſſentia, & vere gignitur eſſentia aeris: at formæ partis non ita opponuntur; quippe Ariſtoteli paſſim forma hæc proprie non fit, neque corrumpitur; ſed opponuntur iſtæ formæ vt priuatio & habitus, quod fuſe docemur ab Ariſtotele in veſtibulo Phyſiologiæ: ſed paucis, oppoſitio hæc vtriuſque generis formarum haud ponit in eſſe contrarietatem, at ſolum incompoſſibilitatem, vt ita dixerim, cum ſubordinatione: modo talis oppoſitio æque ſpectatur inter miſtum & ſimplex, atque inter miſtum & ſimplicia; æque enim opponuntur formæ ſimplicis & miſti, ac formæ ſimplicium omnium diſiunctorum & miſti, quoad ſubſtantialem oppoſitionem; licet quoad accidentalem non eadem ſit ratio; nam forma miſti, & ſimplicis vna eſt, in quo conueniunt inter ſe, diſſident autem a ſimplicibus diſiunctis, quorum omnium formæ ſunt multæ; at hoc non ſpectat ad tranſmutationem eſſentiæ: Si ergo forma miſti compoſita eſt ex pluribus in vnum coeuntibus per miſtionem, forma ſimplicis, & ſimplicium diſiunctorum compoſitionem non habet vllam: ſi forma miſti, & ſimplicium ſubordinatur, hoc ipſum dicemus de forma miſti, & ſimplicis vnius: ſi illæ ſunt incompatibiles in eodem ſubiecto, & hæ; at omnino nullam videas oppoſitionem ſubſtantiæ inter formam miſti, ac ſimplicium, quam etiam inter formam miſti ac ſimplicis non obſerues: ſi ergo merito huius oppoſitionis miſtum in ſimplicia mutari poteſt, atque ſimplicia viciſſim verti queunt in miſtum, cur negemus Olimpiodoro viciſſitudinem hāc mutationis inter miſtum ac ſimplex? Sed quid opus eſt rationibus, vbi experimentum intercedit? certe notante vel Ariſtotele agens calor in terram ſolam, eamque ſimplicem, ex ea gignet exhalationem fumidam, quæ miſtum corpus eſt ex terra & igne, imperfectum quidem, quia duobus tantum conſtituitur elementis, non omnibus, miſtum tamen; agens idem calor in aquam puram, eamque ſimplicem, ipſam mutabit in vaporem, cuius natura miſta eſt ex aqua & aere; vt latius oſtendnnus antea: poteſt ergo vnum ſimplex in miſtum immediate mutari.

Appoſitio inter ſimplex, & miſtū duplex.

Oppoſitio generationi neceſſaria nō eſt accidentalis.

1. Phy. t. 50. & 56.

1. Phy. t. 92.

1. De gen. t. 1.

Formam corpore phyſico duplex.

3. De miſtc. 2.

Eſſentia eſſentiæ quō ſic appoſita.

5. Phy. t. 3. & 6.

7. Meta. t. 7.

7. Meta. t. 3. & 8.

12. Meta. t. 12.

Forma nō fit, nec corrūpitur.

1. Phy. 50. & ſeq.

2. Phy. t. 15.

Appoſitio inter formas qua.

1. Meteo. c. 5.

Simplex in miſtū vt vertatur.

Lib. 2. c. 29.

Quinimmo neque illud abſolute verum eſt, neque ad aures Ariſtotelis ex ſimplicibus neceſſario fieri miſtum; nam ex pluribus ſimplicibus actione vnica eiuſdem agentis vnicum ſimplex oriri teſtatur Ariſtoteles, confirmante experiētia, dum ſcribit ex duobus elementis ſumme contrarijs tertium generari poſſe in hanc ſententiam, quando aquæ corruptum fuerit frigidum, ignis autem ſiccum, aer erit: relinquitur enim huius quidem calidum, illius autem humidum, quæ eſt aeris natura; ſic ignis idem eadem functione in aerem, & terram agens cur illi dempta humiditate, huic frigiditate, vtrumque in ignem ſimplicem non vertat? Quin & miſtum fere quodlibet combuſtibile in ignem verti quotidiano experimento comprobatur, ignis enim

Ex pluribus ſimplicib. quomodo vnū ſimplex fiat.

2. De gen. t. 27.

Non alia longe ratione atque arida ligna
Explicat in flammas, & in ignes omnia verſat.

Immo

Immo vero etiam miſtum ardens totum in ignem verti ſolum, vt nihil remaneat vel humidi, vel terrei, experiaris facile in aqua vitæ nuncupata, cui phlegmatis vocati nihil adſit; ea enim miſtum eſt, a prædominio igneum quidem, miſtum tamen, cum euidenti aquæ præſentia, flammis admotis id corpus in purum ignem euolat, nullis recrementis. Qui ergo ſtatuit omne miſtum in plura ſimplicia neceſſario diſſolui,

Aniuta vera longe ratione recedit.

Soluitur vera ratio-nis Olimpiodori.

Non ergo negandum eſt Olimpiodoro ſimplex & miſtum adeo inuicem opponi, vt inter ſe tranſmutari valeant ſpeciatimque ſimplex in miſtum verti poſſit: ſecus igitur diruenda ratio, quæ ſic vrgere videtur. Concedentes miſtum verti poſſe in ſimplex, & ſimplex in miſtum, negamus proinde fieri, vt ſimplex alere valeat, ſiue in alimentum mutari, ad confirmationem concedentes nutricationem eſſe nutrimenti conuerſionem in viuentis ſubſtantiam, quæ miſta eſt, primo dicimus viuentia, quæ aluntur, vere quidem eſſe corpora miſta, ſed nõ ali ſecundum quod miſta ſunt, verum quatenus viuentia ſunt; ſecus enim omne miſtum nutriri deberet; quare ad hoc vt quidpiam alere poſſit, haud ſatis eſt illi, ſi verti valeat in miſtum, ſed verti debet in miſtum viuens, qua viuens eſt; nam aluntur partes animatæ, caro, neruus, tendo, & aliæ; in quarum naturam quodcunque alit conuerti neceſſe eſt: profecto aqua, & ſimplex elementum verti non poteſt in carnẽ, & partem viuentem vllam; ideo nec vere nutrire. Non poſſe vero ſimplex in miſtum viuens mutari naſcitur ex ordine naturæ, quę non tranſit de vno in alterum extremorum ſine medio, ſed vbique ſenſim ab imperfectis ad perfectiora, & inde gradatim ad perfectiſſima; quum ergo inter ſubcæleſtia corpora imperfectiſſima omnium ſimplicia ſunt elementa, perfectiſſima vero miſta viuentia, inter hæc mediæ ſint ſortis miſta inanima; ſane ſimplex vt verti poteſt in miſtum inanime, ſic mutari nequit in ſubſtantiam miſti viuentis: Quæ res inde pateat etiam, quia verſio in naturam viuentem non eſt niſi eius, quod in ſe habeat vltimas diſpoſitiones ad animam; quum autem ſimplex elementum careat eo apparatu, qui neceſſarius eſt in materia, quæ animam proxime induere debeat; quod fuſe oſtenſum eſt in ſuperioribus; propterea ſimplex verti nequit in viuentis naturam. Deinde vero dicimus plura eſſe miſtorum genera; nam alia in ſe continent quatuor elementa, alia tria, & alia duo tantum: porro viuentia cuncta ſunt miſta primi generis, non ſecundi, nec tertij; ſi quid ergo verti debet in viuentem naturam, induenda illi eſt eſſentia miſti quatuor elementa continentis: ceterum ſimplex in miſtum vertitur duplici tantum, vel ad ſummum triplici elemento conſtitutum; & ſpeciatim

2. de an. 46.

Cur ſimplex in miſtum viuens mutari nequit.

Ordo naturæ.

Corpora imperfectiſſima quæ ſint, & perfectiſſima.

Cuius ſit mutatio in naturã viuentis.

Li. 24. 10. 25. 61. 108. & 113.

Miſtorum plura genera.

aqua vi caloris (quo mutatio alimenti fieri debet) in vapores ſemper abit, quorum natura media eſt inter aquam, & aerem nullius alterius elementi particeps. Non itaque vertitur ſimplex in miſtum viuens.

Deinceps iam demus verti ſimplex in miſtum ex quatuor elementis, haud tamen proptere a in albo nutrimentorum collocabitur; nam miſta ex quatuor elementis quamplurium ſunt ſpecierum; quarum nec ſingula verti poteſt in ſubſtantiam animati. Eſto itaque ſimplex aptum in miſti naturam commutari, conſtanter negandum eſt ſimplex ideo nutrire poſſe; quia miſtum, in quod ſimplex conuertitur, nec eſt viuentis ſubſtantia, in quam mutari opus eſt, cui vis ineſt alendi; nec in talem ſubſtantiam conuerti poteſt; quando mutatio hæc ab alio agente non fit quam a calore; calor autem in aquam agens ex ea vapores creat, quos vlteriori actione in aerem vertit, ac demum in ignem ſimplicem, nunquam vero in miſtum animatum.

Aqua ſi non alit, quo modo Ariſtoteli vere dicatur alimento eſſe, ac proinde illius mutatio morboſa. Cap. XXXIX.

OPpoſitio quoque adducitur ex Ariſtotele alicubi perſpicuis verbis aſſerente *aquã corporibus alimento eſſe, aerẽ autem nullo ſe exhibere alimento; ac proinde aquarum mutationem valetudini grauem dici, aeris vero minime*, quæ obiectio ſi docta Guaſtauinij commentaria conſulas, facile dilues aſſerendo Quæ præſenti problemate proponuntur, ea vulgi opinionem magis ſpectare, quam veritatem, argumento ducto ex phraſi ſermonis; effectuique ex vulgi opinione propoſito, rationem ex vulgi opinione petitam pariter adhiberi, dum ſcribitur aqua corporibus alimento eſſe, nimirum exiſtimante vulgo, cui alimentum a vehiculo non diſtinguitur, quicquid eſui nobis eſt, potuique, ſiue aquam, ſiue aliud quid ingeramus aluo, id omne in alimẽtum verti: Et reuera problematica doctrina exoterica eſt, vt plerunque pro veris admittat ſententias, & rationes vulgatas, atque famoſas; quod cuique notiſſimum reddi poteſt volumina illa reuoluenti. Sed eſſe vera hæc placita concedentes addimus nos Ariſtotelem eo loci non tribuiſſe ſimpliciter aquæ vim alendi, at eam dixiſſe ad aeris differentiam, qui ſe nullo exhibet alimento, corporibus alimento eſſe: modo ea ratione aer nullo alimento ſe corporibus exhibere dicitur Ariſtoteli, quia inſpiratus aer nõ permanet in corpore illi ad alimoniam deſeruiens vllo pacto, ſed ſtatim expiratione redditur; aqua vero epota non illico redditur, ſed in corpore manet multiplici ratione inſeruiens eius nutricationi, & alimento; nempe tum quia in ventriculo per aquam primum vniuntur ſolidiores cibi comeſi in vnam maſſam, huiuſmodi vnione

1. ſect. probl. 13.

Aqua vt ſit alimento corporibus atque nutricationi ſeruiat.

Niuem non eſſe aquam, & quomodo ex ea vermes oriantur, & nutriantur, leporesque Plinio. *Cap. XL.*

5. hiſt. ca. 19.

OBijcitur, & aliud placitum Ariſtotelis nimirum uermes quoſdam in niue, ac ex niue primum naſci, tum natos ali: quando vbique in omnibus eadem eſt materia generationis, & alimenti; niuem autem nihil eſſe aliud quam aquam affectam, hoc eſt concretam a frigore; aquam igitur alere; Ariſtoteleo adiungitur Plinianum teſtimonium, nempe lepores

lib. 8. cap. 55.

Plinius memorat eſſe in alpibus candidos, quibus hybernis menſibus pro cibatu niuem credant eſſe, ac certe liqueſcente ea rutileſcere annis omnibus; & eſſe alioqui animal intolerandi frigoris alumnum: quod argumentum ſolui poteſt eo quia primum non damus niuem eſſe aquam affectam, ſeu a frigore congelatam, qui nouimus ex Ariſtotele aquam cōgelatam apud nos in terra glaciem eſſe, ſupra nos in aere grandinem: ac niuem eſſe proprie non aquam, ſed nubem congelatam: nubis autem natura ſimplex non eſt, vt aqua, ſed miſtum quoquo pacto ex aere & aqua, quod plerunque fumidæ quoque nonnihil habet exhalationis: ſed & nix miſtum quid eſt fortaſſis ex aere, & nube congelata; ſimplicior igitur eſt aqua niue; quocirca ex eo quod nix alat, haud colligas aquam & alere.

1. Meteo. ca. 11. & 12.
Nix non eſt aqua frigore eõ gelata.
Vide inf. c. 45. 46.

Deinde vero vermes non ex niue ſimpliciter oriri ait Ariſtoteles, ſed ex niue putreſcente, ſeu ob vetuſtatem putreſcat, ſeu etiam in tempore tepido.

Nix vetuſtate vt putreſcat.

Porro vetuſtate non alio nomine putredinem contrahit niuis ſubſtantia, niſi quia exhalationes fumidæ halantes de terra ſub niue licet ab initio per plures dies a niue contrarijs qualitatibus pollente extinguantur: nonnihil tamen ab ijs repatiente niue tandem fit vt eas non ita extinguat cum viribus fracta, tum valde cumulatas ad imum niuis prohibentis earum effluxum, & ita longiori tempore multæ, varijque generis exhalationes de terra ſenſim partes niuis infernas inficiunt, & alterant, ab ijſque viciſſim affectæ adeo, & alteratæ, vt ex vtrorumque coagmentatione miſtum corpus fiat putredini aptum; quod a calore terræ incluſo putrorem concipiens materia euadit tum exortui vermium, tum genitorum apta nutricatui: eius enim miſti, ex quo geniti fuere vermes, aliquam portionem poſt illorum ortum in niue relictam fuiſſe probabile eſt, quæ pabulo illis eſſe valeat. Scite autem admonet Ariſtoteles huiuſmodi vermes hirtos eſſe pilis, & rubidos; quia in eorum conſtitutione multum inſumptum eſt exhalationis fumidæ a terra ſurgentis; quæ quidem exhalatio vt eſt particeps naturæ igneæ, ac terreæ; ita cum niue miſtum efficit rubens; nam ex albo niuis, flauo ignis, & nigro terræ facile rubeus color emergit; quo & ante vermium originem nix infecta fuiſſe dicitur Ariſtoteli, qui monet niuem & ipſam vetuſtate rubeſcere:

Vermium vetuſta ex niue ortorum cur corpus hirtum pilo rubeo.
Nix rubra vetuſtate cur fiat.

Qua ratione vero eadem exhalatio terrea naturam fuliginis obtinet, eadem pilorum eſt procreatrix, quorum nonniſi ex fuligine origo eſt. At vero etiam præter vetuſtatem nix recens tempore tepido putredinem concipere poteſt ad vermes tum procreandos; tum quoque nutriendos (quod enim Theodorus vertit in niue Mediæ terræ; Mercurialis autem in Media, quæ Seruan hodie nominatur Armeniæ finitima, vertendum reor cum Bonamico ex niue in tempore tepido) nam niui tempus tepidum non ineſt niſi a vento auſtrali: atqui niuibus teporem affert flatus auſtri, affert etiam vberem de terra pulſuerulentam congeriem, ac de mari, & aere craſſiuſculas exhalationes; quibus niui impactis miſtum conficitur, quod conſimiliter putreſcens oriundis vermibus materiam, & ortis decens alimentum ſuggerit:

Nix quomodo tepore putreſcat.
3. var. lect. c. 14. 2. de alim. ca. 12.

Ceterum non minus docte notat Ariſtoteles ita exortos vermes ad priorum diſcrimen grandiores eſſe, candidoſque; ſcilicet quia ventus extrinſecus multo plus materiæ niuibus impingere valet, quam ſint exhalationes e terra niuibus obſeſſa ſponte ſcaturientes; & quia calor generans ab auſtro ſupra niues vegetior maiorem materiæ molem animare, conformareque poteſt, quam exilis halans a terra calor, & in niuem ſcandens; ille quidem validior eſt, quia iugiter fouetur ab auſtro, nec a frigore deorſum magis inhiante ita impetitur: hic autem oppoſitis nominibus debilior, quia tenui exhalatione fouetur, & continenter male afficitur cum a naturali terræ frigore, tum a niuis algore deorſum tendente.

Vermes grandiores, & candidi ex niue recenti cur fiant.
Frigus deorſum magis inhiat.

Fiunt autem ex vetuſta niue rubentes, & hirti vermes in niuis partibus imis; ex recenti vero candidi, & maiores in ſuperficie niuis: torpere autem omnes tum rubros, tum candidos ait Ariſtoteles, & difficulter moueri non ab re; quibus enim ex niue a prædominio eſt conſtitutio, calor vegetus ineſſe non poteſt, qui cauſſa eſt agilitatis, & facilitatis ad motum in quocunque animali.

Agilitatis in motu animalium cauſſa.

Ita ergo vermes non ex pura niue, quæ ſit aqua congelata, ſed ex niue ob admiſtionem aliorum corporum in miſtum putridum mutata exoriuntur, & nutriuntur; qua de re fuſius in opere *de ſpontina viuentium generatione*. Nihilo ſecius Pliniano placito reſpondere licet, in primis enim Plinius non ex mente propria, nec tanquam verum aſſertum profert lepores Alpinos hieme niuibus cibari, ſed tanquam vnum e multis vulgi erroribus, cui nec ipſe audet fidem exhibere. Deinde nec firmis coniecturis vtuntur ad hoc credendum ij, ex quorum ſententia id Plinius protulit; nam quod liqueſcente niue rutileſcant lepores, id habere poteſt duplicem cauſſam, altera eſt quod pili animalium oleaginoſo vapore niuis liqueſcentis inungantur, quo de genere rutilandi meminit idem autor inferius lib. 28. cap. 1: altera eſt, quod nix non

niſi ab aeris tepore liqueſcat, a quo ſimul & quo quopacto vigoratus calor internus animalium melius nutriearum ſtudeat, & pinguedinem copioſam gignens ſaginet lepores alio quam ex niuibus alimento. Demum quod animal hoc ſit intolerandi rigoris alumnum, id non neceſſario arguit ipſi niues in alimentum cedere, ſed potius pororum cutis occluſionem, & caloris interni (ſiue ob humoris ſubiecti viſciditatem, ſiue alia ex cauſſa) reſiſtentiam inimico frigori,

Aquam vino additam quomodo Ariſtoteles dicat in vinum mutari, & vinum in aquam, quæ in miſtum perfecti generis, atque adeo in alimentum conuerti nequit,
Cap. XLI,

INſtantia poſtea proponitur ex Ariſtotele, aquam, ſi uino addatur, in uinum conuerti, quod eſt alimentum; ac proinde potu hauſtam, ſanguinique in corpore præexiſtenti adiunctam in ſanguinem commutari, atque ideo nos alere poſſe; Acutum ſatis eſt hoc argumentum: cui enodando ſtudens acutiſſimus Bonamicus ait aquam in uinum matari ſecundum apparentiam, ſenſu non diſcernente amplius aquam in uino; ſed uere non mutatur, experimento facile diſcernente aquam a uino, diſcernuntur enim miſta, confuſa, & appoſita; at mutati nulla eſt diſcretio ab eo, in quod mutatum fuerit: quis enim mihi ſegregabit hominem, aut canem ex cadauere? lignum ex igne? at ex uino facile aquam ſepares, per filtrationem appellatam, linteo ſcilicet ex una parte in uini & aquæ miſturam iniecto, ex altera extra urceum prominente; aqua enim relicto uino tota per linteum extra urceum labetur; non ergo in uinum uerſa, & mutata eſt aqua, ſed uino appoſita, permiſta, ſeu etiam confuſa.

1. de gen. te. 34. & t. 88.
7. de mo. en ca. 24.
3. de ali. c. 3.

Poſtea uero loco citato non ſcribit Ariſtoteles aquam uino additam in uinum uerti, ut aſſertur; quod exactius eius loci dogmata intuenti patere poterit; nam quærens primo loco Ariſtoteles quodnam ſit illud quod augetur, utrum cui apponitur aliquid, aut quod apponitur; exemplum affert, ſit crus quod augetur, hoc autem fit maius; quod autem auget cibus; quare igitur non ambo aucta ſunt? & ratio dubitationis eſt, quia fit maius tum id, quod apponitur, tum etiam illud, cui apponitur: altera vero ratio dubitationis eſt, quia ſicut uinum, cui aqua in minori copia miſcetur, maius fit; parique ratione & aqua, cui ſimiliter uinum miſcetur, quum maior euadat; cur etiam in augumento aliquando maius fieri, ac augeri non poteſt id, quod apponitur, nempe cibus, ſicuti augetur id, cui apponitur, nimirum crus? An dicendum eſt crus ipſum eſſe quod augetur, non cibum, quoniam cruris ſubſtantia manet poſt auctionem, cibi autem non manet: nam corrumpitur cibus in augumento acquirens formam, & naturam partis, cui apponitur, abiecta priſtina; quod autem augetur, idem numero manere ante, & poſt augumentum, ſupra demonſtratum eſt Ariſtoteli: ſic (ſubdit) etiam in exemplo uini, & aquæ dicendum eſt; illud augeri, quod in miſtione dominatur; illud autem in miſtione dominari, cuius poſt miſtionem uiget operatio, & facultas in uniuerſa miſtura: quo in loco notandum eſt ab Ariſtotele aliam rationem aſſignari in eo quod augetur ſub exemplo cruris & cibi, & in exemplo aquæ ac vini; non enim dixit in aqua & vino illud augeri, quod manet poſt augumentum, ſicut in crure; nam quando cibus apponitur cruri, & illud auget, neceſſario tranſmutatur in ſubſtantiam cruris, ideoque corrumpitur; Vnde ſolum crus manet, non cibus; quando autem vinum augetur ex admiſtione aquæ, non dicitur in hoc exemplo illud augeri, quod manet, quia vtrumque manet; non enim aqua vino admiſta corrumpitur, ac tranſit in vini ſubſtantiam, quia corpus ſimplex non poteſt immediate in miſtum perfectum commutari: ſed inquit Ariſtoteles in miſtione vini & aquæ illud augeri, quod dominatur; non poteſt autem vnum quid ei dominari, quod non eſt; quando itaque vinum augetur ex admiſtione aquæ, aqua ipſa non corrumpitur, ac tranſit in naturam vini, ſed manet ſub ratione aquæ in miſtura; ſecus enim ſi aqua tranſmutaretur in vinum, plane acquireret formam vini, & conſequentia formam, quæ ſunt vini ſapor, color, & vires; quocirca vinum ex admiſtione aquæ non fieret dilutum, & aquoſum: ſed ideo fit aquoſum, atque dilutum, quia in miſtura permanet aqua ſub idea aquæ; hac tamen ratione, quoniam aqua, quæ vino admiſcetur, ſi vino ſit paucior, ac infirmior, ab eo adeo alteratur, vt priſtinas vires, vini viribus oppoſitas, integras non habeat amplius; nec ijs polleat ad agendum; quare vniuerſa miſtura edit operationes vini: E contra vero quando aquæ ſic admiſcetur vinum, vt hoc ſit ea parcius, ac infirmius, tunc aqua vinum alterat, eiuſque vires adeo infringit, caſtigatque uiribus oppoſitis, ut uniuerſa miſtura non efficiat niſi aquæ operationes: Ex his ergo ad aures Ariſtotelis conijcere liceat oppoſitum propoſiti, nimirum aquam uino additam de mente Ariſtotelis in uinum haud conuerti; nam ipſe idem ait aquam cum uino adeo miſceri, ut uniuerſa miſtura ſemper efficiat opus eius, quod alteri dominatur: quum autem dominari nequeat uinum niſi aquæ præſenti, & miſtio Ariſtoteli definiatur eſſe miſcibilium, non corruptorum, ſed alteratorum unio: concludere liceat in Peripato aquam uino etiam pluri adie-

Explicatio t. 34. primi de gen.
1. de gen. t. 34.
Text. 33.
Aquã in vinum haud verti.
1. de gen. t. 90.

adiectam non corrumpi in uinum, ſed uino admiſceri, refractis uiribus quidem, ſed incolumi ſubſtantia: Quid ſi dixero etiam non mutata *Miſtura quid, a miſtione differat, & a cumulo.* ſubſtantia? hoc enim perſpicue innuit Ariſtoteles dũ vini & aquæ miſturam appellauit, non miſtionem; his enim monuit ex aqua & vino haud proprie conſtitui vere vnum per ſe, quod miſtum ſit; ſed fieri vnum per aggregationem liquidorum, ſicut aceruus vnum quid eſſe dicitur per accumulationem ſiccorum: differt autem liquidorum aggregatio in miſtura tum a *Exer. 101. ar. 3.* cumulo ſiccorum in aceruo, tum a miſtione miſcibilium in miſto; a cumulo quidem, quia vt ſubtiliter obſeruat Scaliger in liquidis nihil intercedit, in ſiccis aer intercedit; qua vel in re ſubtilitatem Scaligeri deſideramus propoſiti cauſſam afferentem; vt ipſe culpam hic non effugiat, qua ſæpius alios notauit; decuit enim ſubtilem philoſophum diſcriminis rationem aperire, ſilentio intactam relinquere non decuit: eam vero nos eſſe putamus, quia ſicca *Cur inter liquida nihil, inter ſicca inter cedat aer. 2. de gen. t. 9.* proprios terminos diſtinctos habent, quibus coercentur apud Ariſtotelem, inter quos, ne detur vacuum, repit aer, aut aqua eiuſdem Ariſtotelis decreto, prout ſiccorum contactus eſt in aere, aut in aqua: ſed liquida eidem Ariſtoteli proprijs terminis diſtingui neſcia illos adeo confundunt, vt nihil interſit ſpacij, quo repat aer, aut vacuum metuas: Differt autem aggregatio hæc in miſtura ab vnione miſcibilium in miſto, quod in miſtura non fit vnio ſecundum minima; nec refractio ſubſtantiæ, ſeu formæ, ſed accidentium; nec mutatio in tertium, quod ſit vnum per ſe vnica forma ſpecifica, vnicaque materia conſtitutum, ſed ſuppoſito multiplici, confuſis adeo partibus inuicem, vt facile ſeparari valeant, cuiuſmodi eſt miſtura e ſaliua & mercurio, ex oleo & aqua ſubactis, ex aqua & vino: ſed in vera miſtione ſecus omnia contingunt; quippe fit vnio ſecundum minima, refractio ſubſtantiæ, & vnum per ſe miſtum.

Quod autem alibi docet Ariſtoteles inquiẽs *1. de gen. t. 88.* multa paucis, & magna paruis compoſita non facere miſtionem, ſed augumẽtationem dominantis, mutato altero in dominans, & ideo guttam vini in decem millibus congijs aquæ non miſceri, ſed ſolu a forma, mutari in vniuerſam: multis modis ſoluitur; in primis enim hic non ait Ariſtoteles aquam in uinum *Ariſtotelis difficilimus locus explicatur.* uerti, ſed uinum uiciſſim in aquam mutari: deinde notant uiri Clariſſimi, & ipſe Bonamicus Ariſtotelem hic loqui de uerſione ſecundum apparentiam, & quoad ſenſum, ſiue ad mentem uulgi, quum nobis inſtituta ſit contemplatio de uera mutatione; Deinceps autem non ait Ariſtoteles uini guttam mutari immediate in aquam, ſed prius ſolui eius formam, & mutari in uniuerſam aquam: at uero ſolutio formæ uini, quæ nihil eſt aliud quam temperamentum ex quatuor elementorum qualitatibus in unam formam coeuntibus coagmentatum, non alia ratione fit quam disiunctis elementis abinuicem, quæ eſt miſti corruptio: elementa uero in miſti corruptio nedum ſeparantur abinuicem, ſingula ad ſui ſphæram tendunt, uotique compotiantur, niſi ab aliquo impediantur: ſic ergo in corruptione uini aer cum igne ſurſum ex aqua euolant, terra deorſum deſcendit, aqua unitur præexiſtenti, &, quamuis ſenſu non animaduertente, illius acceſſu augetur dominans; ſin autem terrea uini portio diutius in aqua moretur, in aquæ naturam uertitur, itidem igneæ, aereæque accidet; quare non uinum ut miſtum in aquam uertitur, ſed elementa ex uino corrupto ſeparata ſeorſum in aquæ dominantis naturam vertuntur ſigillatim: Amplius autem demus diſputationi eadem proportione dictum ab Ariſtotele aquæ guttam in decem millibus vini congijs non miſceri, ſed mutari in dominans (quod nec dictum eſt, nec dici potuit ob rationes allatas antea) non ideo fiet vt aqua ſola viuentibus cedere poſſit in alimentum; nam ratio deſtruens miſtionem, & afferens conuerſionem eſt multiplicata proportio, quæ eſt vnius guttæ ad decem millia congiorum; ſane ſi aqua in viuentis ſubſtantiam hoc pacto verti debeat, iam milleſima guttæ pars ſanguinem præexiſtentem in corpore augebit; gutta vero integra, multoque magis aquæ ciatus toti ſanguini admiſcebitur, non in illum conuertetur; namque obtinet abſtinens vix congium ſanguinis: at quis dicet aquæ guttulam ſatis eſſe alimento abſtinentibus? quid ciatos bibant ieiunantes? non ergo ex Ariſtotele ciatus aquæ in congium vini mutatur, multo minus in ſanguinem, & in alimentum noſtrorum abſtinentium; ſed ſi cum ſanguine confundatur, illum ichoroſum nimis aqua reddiderit, nutricationi, & vitæ operibus alijs prorſus ineptum, longo vſu; ſic in dolium vini quotidie proiecto aquæ poculo pacuis hebdomadis vinum mire labefactatum, eneruatumque bibes, vinoſamque potius aquam, vinumue aquoſum, quam uinum.

Neque hac in re ingenioſum commentum viri ſapientiſſimi recipio, nimirum pauciorem aquam multo uino additam in vinum mutari, quia vniatur aqua præexiſtentibus aquæ partibus in uino, quod miſtum eſt ex quatuor elementis, cuius forma poſtea moderetur, ac regat aquam ſibi denuo additam, ut præexiſtentem in miſto; nam aqua unitur partibus in uino actu exiſtentibus, & magnitudinem habentibus, ac ſenſibilibus, quum & aquæ gutta eaſdem habeat conditiones; at quælibet pars uini quantulacunque miſta eſt, & elementa non ſunt in eo ita ſeiuncta, & actu, ut uni ceteris intactis extrinſecus aduenìens aqua poſſit ad-

miſceri: Addo etiam ſi a vini forma moderari, ac regi poterit aqua inie&c;ta, ea non labefa&c;tatas iri vini vires; quod experimento non reſpondet: ſi enim perſeueraueris vino aquam inſtillare, hebeteſcet vini robur manifeſte, ſed hęc obiter. Aqua igitur in alimentum verti nequit, quo ſuſtineatur vita noſtrorum abſtinentium ex hoc Ariſtotelis loco.

Lentem paluſtrem non oriri, neque nutriri ex aqua ſola. Cap. XLII.

Obiectio inſuper affertur de ſtirpibus alijs in aqua ortum habentibus, ac præſertim de lente paluſtri, quibus aqua ſola pabulo eſſe dicitur, namque ſine radice in aquis extra humum primo naſcuntur, deinde viuunt, nutriuntur vſque ad Interitum: quæ quidem oppoſitio propterea ſoluitur, quia plantæ omnes tum quæ in fontibus agunt, vt ſiſymbrium, & ſyum, tum quæ in mollioribus riuis, vt nymphęa, potamogeton, ſagittalis: tum quæ in mari, vt alga, lactuca marina, corallum, & omnes id generis aliæ radices habent euidentiſſimas, quibus e terra ſubiacente aquis conueniens ſibi alimentum hauriant, hauriant inquam terreum ſuccum, limoſamque molem, quæ miſti perfecti naturam obtineat; nec vſquam oſtendet uir oculatiſſimus illas aquam ſolam, non limum haurire miſtum. Lenticula quidem paluſtris etiam Clariſſimis de natura ſtirpium ſcriptoribus Cæſalpino, Dalechampio, Matthiolo, radices habere uiſa eſt ex terra illi alimoniam ſugentes; obſeruarunt enim eam, ſi aquarum inundationibus a pigris aquis influentes transferatur, littoribus inhærere, ac mirum in modum propagari; quia ſubnatis quibuſdam capillamentis, quæ radicum uice eſſe uidentur, ſe ſe terræ alligat, unde ſibi poſtea trahit iugiter ſuccum, quo alatur, ut perpetuo uerum non ſit lenticulam paluſtrem radices nõ habere ullas, quibus e terra ſibi alimentum attrahat. Ceterum eſto ea planta in aquis orta, & uiuens abſque radicibus; haud tamen ideo colligas eam aqua ſola nutriri, non ſucco miſto ex omnibus elementis, quando tale ſtirpium genus, non in aqua pura, ſed cænoſa, & paluſtri degit orta, & enutrita in dies e colluuie multorum pinguium excrementorum, quæ in huiuſmodi ſtagnantibus, ac putridis aquis ſupernatare conſpiciuntur. Idem ſane iudicium dato de Mnaſio illo, quod alicubi obſeruat Theophraſtus in paludibus, & ſtagnis oriri, terramque minime attingere: Quam doctrinam complexus eſt ſapientiſſimus præceptor Coſtæus inquiens ut enim aquæ, quæ non mouentur, facile corrumpuntur; ita externo aeris calore ab illarum intimis, atque imis partibus aliquid humoris terrena ſorde infecti in ſuperficiem attrahente, addeetiam inſidente in ipſam puluere, quem commotus aer, & ventique e terra attollunt; fit viridis color, craſſeſcente primum aqua, tum vero etiam denſata in limum, ita vt in ea aliquando herbæ naſcantur: Quæ omnia multo antea nos docuerat Ariſtoteles perſpicuis verbis aſſerens, Quæ vero per ſuperficiem aquæ naſcuntur plantæ, non aliunde quam e craſſitie aquæ fiunt; nam dum calor aquam attigerit, quæ curſum non habet, quo moueatur, prouenit ſuper ea quiddam nubi ſimile, parumque aeris continet, ac putreſcit humor ille, attrahitque ipſum calor, qui per ſuperficiem aquæ eſt expanſus, hinc planta fit, radicem vero non habet; nam in duris terræ partibus fixæ ſunt radices; neque folia habet; nam a temperie multum abeſt; & neque partes ipſius inter ſe cohærent; hæc planta ad ſimilitudinem foliorum naſcitur: quemadmodum vero illi non ex aqua pura eſt origo, ſed ex putri excrementorum colluuie, ita ex eodem miſto exundante ipſi eidem ſtirpi eſt alimentum.

Lenticula paluſtris radices.

4. hiſt. ca. 5. Stirpes in aqua terram non attingentes. 1. de pot. in morb. c. 11.

Plantæ in aquis quo modo gignantur. 11. de plãt. c. 1.

Quomodo putredo ſit propria miſti paſſio, & aquæ conueniat. Cap. XLIII.

Vlterius rationi conſonum videtur hoc placitum, quo dicitur aqua eſſe miſtum corpus, & alere poſſe; quod enim putreſcit miſtum eſt, non ſimplex; nam putredo eſt miſti propria corruptio, nulloque modo ſimplici conueniens; quum autem aqua putreſcat Ariſtoteli 5. de gen. an. ca. 4. & 25. ſect. probl. 20. eidem illam miſtum quid eſſe neceſſe eſt: ſane quod ita probatur aquam eſſe miſtũ corpus, atque ideo poſſe nutrire, quia putreſcere valet, quũ putredo ſit paſſio miſti propria qua miſtum eſt, ac tunc dicatur miſtũ putreſcere, quando reſoluitur in quatuor elementa euocato calore proprio extra miſtum ab externo calore ambientis; quippe ita ſe habent elementa in miſto, vt inuicem colligata perdurent beneficio caloris, & ignis, qui ad cetera ſe habet elementa vt forma continens materiam, & vinculum nectens omnia in unam formam temperamenti; hinc plane fit vt hoc ſolo euaporato, ſeiunctoque ab alijs, cetera elementa diſſocientur ab inuicem, quæ diſſociatio putredo eſt, miſtioni oppoſita; vocatur autem putredo, quia veluti plerunque ex miſtione perfecta elementorum, potiſſimumque humidi cum ſicco per caloris miniſterium naſcitur bonus odor; ita diſſolutione humidi a ſicco gignitur fætor, ac odor putridus: Si ergo putredo eſt corruptio miſti propria; quum autem aqua putreſcat, neceſſario miſta erit; ac proinde alendo corpori: hoc inquam argumentum multiplici diſquiſitione indiget; Primumque ſcire oportet multa reperiri aquarum genera; ſed ad præſens inſtitutum duo conſideranda ſunt; nam eſt aqua limpida, & fluens; eſt & aqua fæculenta, & ſtagnans: harũ prior nobis viui eſt ad potum, & ad coquenda cibaria, nec putreſcere poteſt; poſterior autem putrore nonnunquam afficitur, ſed eam non eligimus in

Putredo vt fiat. 2. de gen. c. 50. diſſolutio miſti cur vocetur putredo. Odor vnde oriatur. De ſen. & ſen. c. 5. Multa aquarum genera. Aqua im putriſque

in potum, nec in elixationem alimentorum, immo tanquam valetudini maxime noxiam deuitamus omni ſtudio: Quare ſi putredo indicium eſt miſtionis, aquam miſtam non eſſe ideo vt alere debeat abſtinentes noſtros confiteri opus eſt, tum quia ipſis potui erat aqua imputris, clara, & fluida, quam vulgo potamus; tum quia putreſcentem bibentes miſtum quidem corpus hauſiſſent, ſed inde nullum alimentum, at morbos potius, ac mortem ſibi acquiſiuiſſent. Deinde vero & aqua immota putrore inquinatur, non ipſa ſecundum ſe putreſcens, quia miſta ſit, vt creditur, ſed quod antea quoque tetigimus, & clare innuit Auicennas, quia quieſcenti aquę inuolant pulueres, & ramenta ſordida; quibus aer totus ad inſtar atomorum Democriteorum ſcatet; quin & ab alueo, in quo quieſcit aqua, nõnunquam impertiuntur illi conſimilia ſordida ramenta, quæ ſuo, & aquæ lentore conglutinata in miſtum corpus tranſeunt, ſæpe lutum referens; in hoc externus calor putredinem molitur, non in aquam: quoniam vero aduentus horum ſordidorum corporum, ob exilitatem, ſenſus noſtros latuit, conſpicua ſemper fuit aqua; videntes aquam putredine affici, vulgo dicimus aquam putreſcere, quum tamen reuera non putreſcat aqua, ſed ſordium colluuies in aqua exiſtens, vndecunque illæ in aquam irrepſerint: Quare concedentes putredinem eſſe propriam miſti affectionem, infitiamur aquam vere putreſcere. Deinceps autem obſeruamus duo eſſe miſtorum genera ſumma, nimirum perfectum miſtum, in quo ſunt omnia elementa, & imperfectum, in quo non omnia; vtriuſque vero generis miſtum putreſcere poſſe: Ac ſane quemadmodum miſta perfecta putreſcunt euocato foras calore proprio ab externa caliditate ambientis, ita & imperfecta; ſed cum hoc diſcrimine, quia calor miſti perfecti ab igne potiſſimum eſt, imperfecti ab aere; imperfecti inquam illius, in quo non eſt ignis, ſed aer; quod enim eſt ignis in miſto perfecto velut forma continens, ac vinculum cetera elementa ſimul colligata retinens; hoc ipſum eſt aer in miſto imperfecto; namque Ariſtoteli ſemper elementum ſuperius, ac nobilius cum in vniuerſo, tum in ſingulo miſto ſe habet ad quælibet inferiora, & ignobiliora velut forma continens ad materiam contentam; ſic ergo miſta ex tribus tantum elementis inferis, aere, aqua, & terra, putreſcunt a calore ambientis euocato foras calore proprio, ſeu aere, quo continebantur aqua, & terra in vnum iuncta; quemadmodum putreſcunt miſta ex quatuor elementis ab ambientis caliditate foras euocato igne: Itaque ſi demus aquam putreſcere, non propterea fiet vt eam dicamus eſſe miſtum perfectum alendo aptum; quum putreſcere valeãt miſta imperfecta, quibus nobilius deſit elementum, quæ nobis alimento eſſe nequeunt: & reuera in aquis non eſſe ignem, nec rationem miſti perfecti, fuſe ſuperius oſtendimus.

L. 4. f. 1. 2. 4. 3. 1.
Aquā vere non putreſcere.
Miſtorũ duo genera ſumma.
Calor miſtis omnibus ab externo ſuperio.
2. De gen. c. 50. et li. de mund. c. 7.
Miſtorum perfectorum et imperfectorum putredo varia.
Ca. 14. & ſeq.

Quid ſi dicamus & miſta e duobus tantum elementis, aqua, & terra, poſſe putreſcere a calore ambientis? ſane oculis cernere eſt lutum ex terra, & aqua putreſcere, quod frequentiſſime accidit in æſtate poſt pluuias; ex limo enim tetrum halare odorem ſentimus certiſſimum putredinis indicium: & quamuis in limo præter terram, & aquam reperiri queant elementa reliqua conſtituentia miſtum perfectum, vnde naſcantur inſecta viuentia, & plantæ plurimæ; tamen id etiam contendimus ex limo ſola ex aqua & terra, putridos halare odores vi caloris ambientis citra inſectorum aut plãtarum exortum: Ceterum eiuſmodi putredo a calore externo fiet, non quidem euocante calorem luti proprium foras; nam luto ex aqua, terraque ſola coagmentato nulla penitus ineſt interna caliditas, quum ſolis elementis frigidis conſtituatur; ſed fiet putredo hæc ab externo calore ſeparante heterogenea, nimirum aquam a terra, & humidum a ſicco; quando non minus proprium eſt caloris externi ad ſe ob ſimilitudinem naturæ de miſto perfecto internum calorem euocare, quam abſolute apud Ariſtotelem heterogenea ſegregare: ac eo magis, quo fortaſſe in miſti perfectioris putredine calor externus internum euaporare facit non tam ob naturæ ſimilitudinem ſibi domeſticum, atque congeneum ad ſe alliciendo; quam heterogenea elementa in miſto vnita ſegregando. Ex eo igitur, quod aqua putreſcat, cogi non poſſumus confiteri, niſi aquam putridam eſſe limoſam, ſiue miſtum imperfectiſſimum e duplici tantum elemento: id autem ſi demus, iam inde quis non colliget aquam epotam alere poſſe animal, ac præſertim abſtinentes noſtros; quum certum ſit alimẽtum eſſe oportere miſtum perfectum, & in perfectorum genere perfectiſſimum, quod immediate verti valeat in ſubſtantiam viuentis.

Miſta e duob. elemẽtis putreſcere poſſe.
Vide inf. c 45.
Putredo a calore externo haud euocante proprium que.
Externus calor quomodo internum euocet.
2. De gen. c. 8.

Aquam quomodo calor concoquat Hippocrati, ſi ea coctione non vertitur in alimentum.

Cap. XLIV.

ADditur his & argumentum deſumptum ex coctione, nempe quodcunque a calore noſtro coquitur, id ea coctione in alimentum verti; quippe coctio ſolam reſpicit nutricationem; aquam vero, quam bibimus, ab inſito calore coqui autore Hippocrate; atque ideo aquam ſolam nutrimentum præbere poſſe animanti: Ad hoc autem argumentum non vnice reſpondeas: Primo infitiaberis quicquid a calore coquitur in alimentum verti; certum eſt enim pus in vomica digeri, & à calore natiuo concoqui, conſimiliter etiam in aluo fæces, & in veſica vrinam: quare vbi hæc omnia debitam à calore alterationem paſſa fuerint, recte a medicis cocta vocantur alui excrementa, vrinæ item coctæ, ac pus coctum dicitur; haud tamen aliquod ex his alimentum corpori præbere dixeris:

De aer. aq. et loc.
Quicquid a calore coquitur non verti in alimentum.

modo habeat nix candidiſſima ignis expers? Quod autem ſolutis niuibus lutum fiat, id in niuis materiam non erat referendum ſubtili viro, ſed tum in ſordes, ac pulueres a ventis niuibus impactas; tum maxime in locum in quem liquẽtes niues recipiuntur: profecto in terra liquatæ niues lutum efficient, earum humore cum ſubiacente terra permiſto: ſin autem Soli exponas niuem recentiſſimam in vaſe vitreo mundo abibit nix in aquam, euolatis partibus aereis, nec luti veſtigium percipere licebit: Quare ſatius erat reſpondere problemati niues afferre agris fecunditatem, quia putrent admiſtione exhalationum, & partium terræ ſubiacentis; nam ſi quæ ineſt niuibus terræ portio, ea illis non eſt connaturalis, ſed aduentitia, deſuper ventis delatus puluis, ſubtus imbibitus a terrę ſubiacentis ſuperficie: ſed fortaſſis etiam intrinſecus cadentibus niuibus per aera impactus; nouimus enim aerem in radijs ſolaribus vbique reſperſum eſſe terreis quaſi atomis leuiſſima vel aura ſublatis de terræ ſuperficie quam plauſtra, homines, & alia ſolida corpora ſemper terunt in euolantem pollinem; hæc autem terræ portio illa minima eſt, quæ diſtillanti a niuibus ſegregatur: ſegregatio enim non arguit miſtionem eſſentialem terræ in origine niuis, ſed terræ in niuibus præſentiam, ſeu inexiſtentiam vndecunque, & quomodocunque: terra vero niuibus etſi non ſit connaturalis, eſſentialiſque, ſed accidentalis, & adſcititia, nihilominus poterit diſtillatione ſeparari a niue, & lutum efficere agris fecunditatem afferens. Ceterum quando in hac exercitatione

Niuẽ ſpumoſam naturam nõ habere.

ſumus, viro egregio non damus niui multum ineſſe aeris, vt ſpumæ; longe namque abeſt nix a ſpumę natura; quia nix vnũ per ſe eſt vnica forma conſtans, & vnica materia, quod eſt nubes congelata; ſpuma vero ex aqua & aere ſub proprijs formis diſtinctis permanentibus eſt aggregatum quidpiam per accidens, nimirum includitur aer in ampullis aquæ, tanquam in carce-

Spumę natura.

re, in quo nec aer aquam, nec aqua aerem alterat, ſed ſolum aer attollit aquam in ampullas, & aqua ſui lentore coercet impetum ſuæ grauitatis ad inferiorem locum: Vnde fit vt ſpuma compreſſione diluatur, ac diſſoluatur diffracto carcere aeri; qui etiam vincente demum grauitate lentorem ab ea pellitur vi aer ex ampulla, & foras exit ab aqua: nix autem a ſolo calore, vel hu-

Nix calore, ac humore vt diſſoluãtur.

more diſſoluitur, licet longe varia ratione; quia nix ab humore ſoluitur ſui tenuitate penetrante niuis intima, ſuique mollitie niuis frigiditatem blandiente, ac ſui forma, & virtute niuem in aquam conuertente; facilis enim eſt tranſitus in congenea; ſed calor ſecus niuem diſſoluit, quum enim calor id ſolum ſoluat, quod frigore concreuit; in ortu autem niuis frigus denſauerit nubem in niuem, calor immediate niuem in nubem ſoluit. ſed quia nubis materia eſt uapor denſatus, in quo aqua prædominatur aeri, calor cuius officium eſt diſſimilia ſeparare, attollens aerem in fumi ſpeciem de niuibus euidenter aſcẽdentem, ſinit aquam effluere: Quum ergo nix compreſſione non diſſoluatur, vt ſpuma, ſatis iam pateat, quæ ſenſibus apparet ſpumoſa, menti ſpumoſam non eſſe niuis conſiſtentiam, ſed vere miſtum corpus ex aere, & aqua cum aquæ prædominio.

Qua ratione nix fecunditatem afferat agris, ſi terræ particeps non eſt. Cap. XLIII.

Sup c.41.

IDem vir Clariſſimus niui ex eo terram concedendam eſſe probare videtur, quia nix agris miram conciliet fecunditatem; fecunditas enim eſt agris ab alimenti ſtirpium vbertate, nutrimentum vero & abſolute miſtum eſt perfecti generis terrenis etiam partibus conſtitutum, & ſpeciatim plantis conuenit a prædominio terreum; quare nix fertilitatem terræ promouens terrenis partibus abundare debet, vltra aereas, & aqueas; quibus a ſole calor additus fimum conficit omnium lætaminum multo excellentiſſimum: ſed neque his a propoſita ſententia recedere cogimur, concedentes enim primum agris a niue miram ineſſe fecunditatem, & hanc ab alimenti vbertate, alimentumque miſtum eſſe perfecti generis, & plantarum proprium eſſe a prædominio terreum, haud tamen concedimus propterea niuem eſſe miſtum perfecti generis, aut a prædominio terreum; non perfecti generis, quia uel viro egregio nix igne caret, illique a ſole calor adiungi dicitur; non a prædominio terreum, tum quia qua ratione nix lætamen euadit ſuſcepta caliditate a ſole; cur & a terra ſubiacente partes terreas accipere nequeat, ſeu potius illis admiſceri in fimũ plantis idoneum? tum quia vel eximio uiro in niue aqua, & aer longe prædominantur terrenis partibus: Deinde vero & illud compertiſſimum eſt putrida omnia potiſſimas eſſe cauſſas fecunditatis terræ; quum ergo nix putreſcere poſſit ad conſtitutionem ſtirpium, & animalium; profecto nix qua ratione putredinem cõcipere poteſt ad vermium procreationem, eadem plane agris fecunditatem afferre ualet, putreſcere autem nix poteſt, quamuis natura ſua terræ particeps non ſit, vt dudum oſtendimus. *Cap.41.*
Deinceps autem neque illud uerum eſt alimenti ubertatem eſſe ſolam, & immediatam cauſ-

Calor immediata cauſſa fecũditatis.

ſam fecunditatis agrorum; nam potiſſima cauſſa fecunditatis calor eſt, qui plantarum exortũ promouet, & ortas adoleſcere facit; quo nomine accedente ſole ad nos generationes fieri monet Ariſtoteles, eoque recedentes corruptio-

2 de gen. t.55. & ſequente.

nes: nix ergo frigiditate ſua terræ calorem concentrat ad ſtirpium radices, ipſumque foras exire prohibet, qui propterea viribus auctus & alimentum plus, elaboratiuſque plantis ſubminiſtrat, & plantas nouas maiori copia generat. fecunditas autem nil eſt aliud quam uber nouarum ſtirpium prouentus, & veterum bona nu-

[illegible] plor- arum in [illegible] conſiſtat.

tricatio, ad quam ſequitur fructuum ubertas; ſed & alijs nominibus nix agros fecundos efficit: non ſolum enim quia frigiditate ſua terræ calorem concentratione uegetiorem efficit, quo & amplior, & elaboratior ſuccus in alimentum frugibus ſubminiſtratur; quum largiori manu enutritæ ſtirpes, & digeſtum magis ſuccum e terra ſugentes, mirifica polleant fecunditate, uerum etiam quia nix frigiditate ſua enecat herbas malas bonis frugibus alimentum eripiẽtes: quin & diu prohibens præcocem frugum exortum, altas, & firmas magis radices figere facit ad plures caules, & uberiorem meſſem: Itẽ enecat beſtiolas, quæ uiuæ frugibus obnoxiæ, mortuæ frugibus ſunt lætamini, & alimento: Præterea nix permittit nihil de terra exhalare uaporis pinguis, & alimenti ſtirpium, quibus bene paſtis fecunditas enaſcitur: hæc omnia nix frigiditate ſua præſtans fecunditatem promouet; ſic enim & citra niuis præſentiam frigiditas hiemis intenſior fertilitati ſummopere confert concentrando, & roborando terræ calorem, qui multum alimentum plantis concoquat; necando herbas inutiles, quæ frugibus nutrimentum ſurriperent; interimendo animalia, quæ uiua fruges perdunt, mortua uero augent; & demum prohibendo ne foras e terra effluat uapor alimentaris: At uero nix quum ſua frigiditate belliſſime omnia hæc efficiat, ſua etiam corpulentia mirifice fertilitatem promouet, nam & putreſcens, & citra putredinem terræ pulueri, ramentiſque commiſta lutum efficit pinguedine ſua lætas faciens ſegetes; & citra ullius admiſtionem ſola nix pinguedinem obtinet fertilitatis procreatricem; aerea eſt enim, & uaporibus pinguioribus refertiſſima, qui conſpicue ſurſum ſcandere uiduntur, dum nix Sole liquatur. Quod autem uir egregius negat niues afferre fecunditatem ob calorem ad interiores terræ partes repercuſſum, id non ſolum Cardano negat, ſed Theophraſto aperte aſſerenti frigus ambientis concentrare calorem terræ ad plantarum radices, eumque uegetiorem reddere: Nec ratio allata nos mouet, ſcilicet ubi non adſunt niues, calor extimus additus interno calori maiorem facit ipſum; non enim euocat, ſed fouet, inita propter ſimilitudinem ſocietate: alioquin eandem conſequerentur arua utilitatem ab aere frigido obſidente, atque intus æque calorem cohibente: certe calor extimus additus interno calori maiorem facit ipſum ſtatim, quia ex duorum unione conſurgens calor maior eſt; ſed auctus ille calor mox ſurſum inhiat, & nullo prohibente forinſecus auolat de terra, quo nomine terræ calor a calore ambientis debilitari admonet Theophraſtus, confirmat experientia; cur enim aquæ hauriuntur puteis longe calidiores hieme algentiſſimo aere, quam uerno tepore, & æſtiuo ambientis ardore? ſed quis agricola cum Theophraſto non nouit ab aere frigido arua maximam hieme non

2. de cauſ. c. 8.

conſequi fertilitatem? haud certe parem atque a niue, quia nix tum frigiditate, tum etiam ſua ſubſtantia fertilitatem agris conciliat, vt nuper vidimus.

Vt putredo abſolute ſit corruptio proprij caloris. Cap. XLVII.

APerte autem nobis aſſerentibus miſtum e duobus tantum elementis natura frigidis, vt puta lutum ex aqua, & terra pure conflatum, poſſe putreſcere, Ariſtoteles aduerſari videtur putredinem definiens eſſe corruptionem caliditatis naturalis in humido a calore ambientis; quia miſtum hoc ex mera terra, & aqua conſtitutum nullum in ſe habet naturalem calorem; ſiquidem ex duobus tantum elementis coagmentatur natura frigidis; quomodo ergo externus ambientis calor caliditatem luti corrumpere poterit naturalem, quæ in luto non eſt vlla? quomodo lutum putrefieri poterit ex aqua, terraque ſola conſiſtens, ſi putrefactio eſt corruptio naturalis caliditatis ab externo ambientis calore? vrgens oppoſitio, cui tamen occurrere licet; nam putrefactio abſolute eſt propria paſſio miſti vt miſtum eſt; quum autem miſta non ſint omnia ſimpliciter eiuſdem naturæ, nec ad vnum commune genus redigantur; ſed ad vnam eſſentiam communem ſecundum proportionem, & analogiam, quippe alia ſunt miſta perfecta ex quatuor elementis in vnam ſubſtantiam coeuntibus conſurgentia, inter quæ calor, ſiue ignis ad alia elementa relatus Ariſtoteli formæ rationem ſuſtinet, ea ſecum ſimul coniuncta continens; alia vero ſunt miſta imperfecta ex tribus, vel duobus tantum elementis coagmẽtata, inter quæ vbique nobilius elementum, & nobilior qualitas vicem formæ gerit, vt calor, & ignis in miſtis perfectis; quum ergo abſolute corruptio ſit deſtructio formæ, ſeu eius ſeparatio a materia; proculdubio corruptio miſti propria, quæ dicitur putredo, nihil aliud eſſe poterit ſimpliciter, quam corruptio, & ſeparatio eius elementi, & qualitatis, cui data eſt inter alias ratio formæ; in miſtis autem perfectis ea qualitas eſt calor, & omnino eſſentia ignis, in imperfectis vero ignẽ in ſe non habentibus, neque calorem, aqua, & frigiditas; aqua enim ad terram ſe habet ad inſtar formæ, frigiditaſque ſimiliter ad humiditatem, & ſiccitatem; nam actuoſa qualitas paſſiuas continet: Quum itaque ſic ſe habeat aqua ad terram, & frigiditas ad humiditatem, ac ſiccitatem in eo miſto imperfecto, quod lutũ vocamus, quẽadmodum ſe habet ignis ad alia elemẽta in miſto perfecto, & calor ad alias qualitates in eius temperamento; profecto ſi miſta perfecta putreſcunt corrupto eorum naturali calore a caliditate ambientis; imperfecta miſta, quibus nullus huiuſmodi calor naturalis ineſt, quæque putreſcere cõſpiciuntur, non alia

Supra ca. 43.

4. Meteo. c. 2.

Putrefactio eſt paſſio miſti propria vt miſtũ eſt.

1. de gen. te. 50. 4. cal. te. 35.

Actuoſa qualitas eſt vt paſſiuarum forma.

lia ratione putreſcere poſſunt, quam corrupta frigiditate ab externo calore, & ſeparata aqua a terra: Ad obiectionem ex Ariſtotele dicimus putrefactionem abſolute analogum genus eſſe ad corruptionem miſtorum perfectorum, & imperfectorum; quum autem in analogis plerunque ſufficiat nouiſſe naturam præcipui analogati; ſatis fuiſſe Ariſtotel: allato loco definiuiſſe putrefactionem miſti perfecti, dum ſcribit eam eſſe corruptionem natiui caloris in vnoquoque humido proprie a calore ambientis, quis non agnoſcit? hinc etenim facillime conſtat omnibus quomodo ſit definienda putrefactio miſti eius imperfecti, cui loco caliditatis frigiditas ineſt alias qualitates in temperamento vt forma continens materiam; nam erit definienda eſſe corruptio naturalis frigiditatis caloris vicem gerentis in humido proprie a calore ambientis: Vtrobique enim & in miſto perfecto, & in eo, quod imperfectum dicimus, putredo eſt ab eodem calore ambientis, ſed in variam materiam diuerſimode operante in eundem finem, qui eſt reſoluere miſtum in ea elementa, ex quibus conſtituitur, qui finis eſt terminus ad quem tendit motus putredinis abſolute miſti & perfecti, & imperfecti: ratio vero, qua calor ambientis agens in miſtum ſimpliciter illud reſoluit in elementa priſtina, duplex eſt; altera communis, & eadem in cuiuſque miſti putrefactione, & eſt diſſoluendo vinculum, quo elementa in miſto, & qualitates in temperamento in vnum coniungebantur; altera vero ſpecialis eſt, & varia; nam in miſto perfecto vinculum hoc eſt calor, & ignis, qui a calore ambientis conſimili corrumpitur euocatus de miſto, perinde ac lucerna dicitur in multa flamma fornacis extingui ab Ariſtotele, quia multus ignis pyræ ardentis lucernæ flammulam ad ſe rapit: in miſto autem imperfecto, & ſpeciatim in luto uinculum hoc eſt frigiditas, quæ a calore ambientis contrario deſtruitur.

Putrefactio analogũ genus eſt ad corruptionẽ miſti perfecti. & imperfecti.

In analogis ſat eſt noſſe præcipuũ analogatũ.

Quo calor ambientis reſoluat miſta in elementa.

De long. & bre. ui. c. 2. 1. Probl. 57. 58. 3. Col. 10. 52.

Cur miſta imperfecta viuentibus in alimentum cedere non valeant; & ſpeciatim cur aqua miſta cum alimentis non alat.

Cap. XLVIII.

Lib. 2. c. 100.

NEc minus reclamat doctiſſimus uir alius noſtro placito, quo ſuperius conſtituimus miſta imperfecta, quorum e paucioribus elementis coagmentatio eſt, haud cedere in alimentum animatis; aſſerit viuentia miſtis nutriri, nec multum referre ſitne exquiſita miſtio, an iuxtapoſitio; ſat eſſe uiuenti ut omnia ſimul iuncta ingerantur elementa: neque dubitãdum an frigidum, humidumque alat; nam aqua in farina ſubacta, unde maza conficitur, ſine dubio alimento eſt: & quamuis aqua ſola alimentum non ſit, tamen commiſta alijs cum rebus, nempe cum alimentis, nihil uetat quominus nutriat; in hunc modum aqua dum ſubigitur panis, illi permiſcetur, & cum pane poſtea corpus alit; nec minus alimento eſt, ſi alijs eſculentis ſit permiſta. Hæc ille uir doctus: Quibus tamen a priori placito non dimoueor, quo ſanxi miſta imperfecta nulla ratione alere, ſiue ſint ideo imperfecta, quia ipſis aliquod ex elementis deſit; ſiue quia nullo deficiente, non exactam eorum miſtionem, & confuſionem contineãt; de qua imperfectione agere videtur vir egregius: Et ſane quum ſcribit ad alimentum non multum referre ſit ne in eo exquiſita miſtio, an iuxtapoſitio, negandi nobis occaſionem præbuit id, quod ſtatim confirmare conatur eo quia ſatis exiſtat ipſi viuenti vt omnia elementa ſimul iuncta ingerantur quod aſſertum non minus indiget confirmatione: ratio vero, quamobrem primum dogma inficiamur, duplex eſt potiſſime, altera, quia nutrimentum ideo miſtum eſſe opus eſt, vt ſimilem naturam habeat nutriendo corpori, in cuius ſubſtantiam commutandum eſt; quum autem quod alitur, vbique ſit miſtum exquiſite, non autem per iuxtapoſitionem; proculdubio non exquiſite miſta, & iuxtapoſitione quomodocunque confarcinata illi ſimilia non erunt: quare nec alimento eſſe poterunt: Altera eſt, quia iuxtapoſitio æquiuoce miſtio eſt, non enim quæ iuxtaponuntur, amittendo priſtinas formas coeunt in nouam naturam communem, ſed ſolum citra nouæ ſubſtantiæ originem ſecundum accidentia permutantur; quum miſtio proprie dicta ſit vnio miſcibilium alteratorum, diuiſorumque ad minima, & ſubſtantialiter in vnam nouam naturam transmutatorum ex Ariſtotele: Quum igitur æquiuoca nihil præter nomen commune habeant, & alimenta vniuoce miſta dicantur cum alendo corpore; ſane alitur quodcunque viuens vbique miſtis perfectis, non autem iuxtapoſitis. Secundum vero placitum in primi confirmationem allatum reſpuit experientia, qua docemur ſatis non eſſe viuenti, vt omnia ſimul iuncta ingerantur elementa; nam fame quiuis noſtrum intereat, ſi ſolam huiuſmodi maſſam ingerat, uimirum ex aqua, terræ, carbonumque puluueribus coagmentatam, confarreatamque, licet in ea ſimul iuncta ſint elementa omnia. Sed tamen abſolute nec miſta perfecta omnia nutriunt; quippe ad alimentum, præter miſtionem perfectam, aliæ conditiones neceſſariæ ſunt, de quibus fuſe actum eſt antea; vt nullo pacto iuxtapoſita omnia elementa ingeſta nutriant. Quod autem deinceps affertur de aqua cum alijs rebus, alimentis videlicet permiſta, maius obtinet momentum; cui tamen occurras natura rei penitius introſpecta; certe aqua ſola nutrire non poteſt; miſta vero cum alijs rebus, quæ ſint in alimentorum genere, eſt vt nutrire valeat, eſt etiam vt alere nequeat; bifariam etenim miſceri poteſt aqua cum alimentis, nempe vel perfecta miſtione, vel imperfecta, quam vocat vir eruditus iuxtapoſitionem.

Miſtorũ imperfe--

Nutrimẽtum cur miſtũ eſſe oporteat.

Miſtio æquiuoca qua.

1. De gen. c. ult.

Aequiuoca nil habent commune præter nomẽ

Li. 2. c. 10 15. 61. 108. 113. Li. 4. cap. 38.

Verum aqua miſta cũ alimentis nutriat.

Aqua cũ alimentis bifariam miſceri poteſt.

quæ

quæ vt explicentur, ſcire licet perfectam miſtionem fieri, quotieſcunque miſcibilia priſtinam naturam omnia vertunt in unam communem ſubſtantiam, in qua non ſit reperire vnum ex miſcibilibus ab alio diſtinctum; miſcibilia vero ſunt non ſolum elementa inter ſe, verum etiam & miſta variorum generum, vt lac vinum farina; ſal; & miſta cum ſimplicibus, vt aqua, & farina in pane; nam vbi actione ignis, qui phyſicum eſt agens, aqua & farina induerint naturam panis, tunc ſane alimentum eſt panis totus non aqua cum farina; ſiquidem in pane haud reperias aquam a farina diſtinctam, perinde atque in farina non inuenias aquam ſeparatam ab alijs elementis; nam ex aqua & farina panis efficitur miſtione perfecta, non ſecus ac ex quatuor elementis ipſamet farina; quare dum pane alimur, miſto perfecto nutrimur. At vero poteſt eadem aqua minus exquiſite miſceri, & potius iuxtaponi alimentis, vt dum panis elixatur in aqua ſub forma ferculi, quod euenit alijs quoque alimentorum ſpeciebus, ſiue iſta elixatio, & permiſtio fiat a coquo vi externi caloris in lebete, ſiue ab animali vi natiui caloris in ſtomacho; ſiquidem in ventriculo elixantur ſolidiores cibi in aqua potu ingeſta, & ea elixatione peruadit aqua ſubſtantiam ciborum adeo quidem vt illi permiſceatur abſolute, non ita tamen vt perfecta efficiatur miſtio, ſed potius iuxtapoſitio, nam deſeruit cibo aqua tanquam vehiculum ad permeandas arctiores venas, per quas alimentis e ſtomacho tranſitus eſt ad partes omnes enutriendas; quo munere quum functa fuerit aqua, velut excrementum extra corpus pellitur euidentiſsime in vrinas, quemadmodum fuſe antea demonſtrauimus: Quod enim gratis aſſumit vir egregius aquam cum alijs nutrimentis hauſtam corpus alere, ſi propterea illam alere dicat, quia vehendis alimentis deſeruiat abſque eo quod ipſa vna cum alimento vertatur in ſubſtantiam viuentis, nobis non officit, qui vltro id confitemur; at ſi exiſtimet aquam ita permiſtam alimentis nutrire, quia vertatur in naturam eius, quod alitur; id ſine probatione recipere non poſſumus, arbitrantes eam eſſe alimenti præparatricem, atque vehiculum, non alimentum.

Perfecta miſtio vt fiat.

Miſta miſcibilia.

Ignis eſt agens phyſicum.

Lib. 2. cap. 69. 71.

Vt alimentum ſimpliciter humidum eſſe oporteat: Cap. XLVIIII.

Lib. 2. cap. 71. & 106

SEd in eodem capite alterum dogma promulgauimus difficultate non carens, dum conſtituimus alimentum quodcunque humidum ſimpliciter eſſe oportere; ſiquidem quum famem eſſe appetitum alimenti notius ſit quam dignum vt in eo demonſtrando laboremus; ſcimus tamen eam definiri ab Ariſtotele appetitum calidi, & ſicci; vnde conſtet apertiſſime alimentum abſolute non debere humidum conſtitui. Verum paucis, primum nomine ſicci, & humidi poſſumus vt, & preſſius ad ſignificandas primas qualitates paſſiuas; & communiter ad ſignificandas eas qualitates ſecundas, quæ proprio vocabulo aliter appellantur ſolidum, & fluxile: Deinde vero quomodocunque ſumantur hæ qualitates, ſiue preſſe, ſiue communiori ſignificatione, ſiccum, & humidum quoduis aut actu, aut potentia tale eſt, ita vt quod eſt actu humidum, illud ſit potentia ſiccum, & viciſſim ex Ariſtotelis decreto: His ita prælibatis, dicimus omne alimentum actu humidum, hoc eſt fluidum eſſe oportere; quum autem fames definitur eſſe appetitus ſicci, hoc intelligendum eſt de ſicco in potentia, nam fames eſt appetitus eius alimenti, quod verti debet in ſubſtantiam ſolidarum partium; quod autem verti debet in ſolidum, id vt potentia ſolidum eſt, ſic actu debet eſſe fluxile. Niſi etiam dicamus omne alimentum abſolute humidum eſſe oportere; ſed quia id, cuius appetitus eſt ſitis, longe humidius eſt eo, quod eſurientes appetimus; nam potulentis vtimur veluti humido tum in quo primum elixari debeant eſculenta in ſtomacho, tum quo deferri ceu vehiculo debeant elixata edulia per anguſtiſſimos ductus a ſtomacho ad omnia membra corporis nutrienda; ſane comparatione facta cibi, cuius deſiderium fames appellatur, cum potu, cuius appetentia ſitis eſt, recte dicere potuit Ariſtoteles famem eſſe appetitum ſicci ad ſitis diſcrimen, quæ eſt appetitus humidi: haud tamen ideo nobis officit abſolute aſſeuerantibus alimentum eſſe humidum; non enim propterea tollimus quin inter humida, quæ minus talia ſunt, ad humidiora comparata valeant ſicca vocari. Deinceps vero dicimus alimentum poſſe conſiderari & ante coctionem, immo dum non adhuc ingeſtum eſt, & poſt coctionem, dum in corpore continetur iam a calore natiuo elaboratum, vt monuit Ariſtoteles alicubi, ſane alimentum, cuius fames appetitus eſſe definitur, ſi conſideretur cum Ariſtotele anteaquam ingeratur, dum extra corpus eſt ſub forma cibi, ſubſtantiam conſiſtentem obtinet, ac ſolidam, quam vulgo etiam ſiccam nuncupamus; at ſi alimentum hoc ipſum contemplerís iam in ſtomacho, & hepate, ac venis natiui caloris actione ſubactum, & elaboratum, id tibi erit chylus, & ſanguis fluxilis, atque humidus, ſeu etiam humor: ceterum nos antea ſtatuentes alimentum omne ſimpliciter humidum eſſe oportere, ipſum conſiderauimus elaboratum, & digeſtum in corpore viuentis a calore natiuo; quocirca nobis ne quicquam officit Ariſtoteles definiens famem eſſe appetitum ſicci: quoniam fames eſt appetitus alimenti externi: ſiquidem appetimus non niſi ea, quibus carentes indigemus Ariſtotelis teſtimonio; ſed cibis ingeſtis neque caremus, neque digeſtis indigemus; at ſolum appetimus externa edulia; quum intrinſecus alimento & cocto repleti naturali fame non moleſtemur.

3. de an. t. 28.

Sicci, & humidi ſignificata.

De ſen. & ſen. c. 2.

Fames vt ſit appetitus ſicci.

Alimentum omne vt oporteat eſſe humidũ.

Vſus potulentorũ.

2. de an. t. 43.

2. de an. t. 28.

1. phy. t. 81.

Cur ſiti occurrat magis vinum quam aqua. Cap. L.

Li. 2. c. 90 & 127.

IN eo etiam, quod aſſeruimus vino ſitim penitus euerti, & longe magis quam aquæ potu huic deſiderio ſatisfieri, contradicentem legimus Virum Clariſſimum, qui pluribus contendit aquam ſolam, aut ſaltem valde magis quam vinum ſtatui debere ſitis obiectum; primo quoniam vinum haud ita ſit frigidum, & humidum, vti eſt aqua; quum ſitis definiatur eſſe deſiderium frigidi, & humidi: Deinde quia ſi ex æſtuante, aut areſcente corpore ſitis eſt fuganda, nullus nec ſalubrior, nec optabilior potus quam egelidæ: Deinceps quia experimento comprobatur quotidie ſitientibus vini potu ſitim augeri: Demum quia vinum haud per ſe, aut primario inſtituto conferat ad ſitim, vt aqua, ſed per accidens, nimirum calore ſuo aquæ diſtributionem in vniuerſum corpus promouẽdo, quum illa ob frigiditatem inepta motui ſtagnaret in hypochondrijs: Sed hæc noſtram ſententiam non euertunt; ad primum etenim concedentes vinum haud eſſe ita frigidum, & humidum, vti eſt aqua; negamus proinde fieri vt minus occurrat ſiti, quæ deſiderium eſt frigidi, & humidi, ratio negationis eſt, quoniam vinũ actu, ac ſenſui eſt frigidum, & humidum, vt aqua; ſed aqua præterea temperamento, & habitu eſt frigida, & humida longe magis quam vinum; quum enim duplex in aqua ſit frigiditas, & humiditas intenſa (vt abunde ſupra demonſtrauimus) eſſentialis nimirum, quam ſenſus nõ pertingit, & actualis, quæ accidens eſt; vinum actualem frigiditatem, ac humiditatem, perinde atque aqua, in ſe obtinet, habituali vero caret; nam temperamentum habet multo calore, atque inſigni refertum ſiccitate: Quum ergo ſitis ſit affectio ſenſus, & ſenſus tactus Ariſtoteli; plane ab ea qualitate potionis ſedabitur moleſtia ſitis, quæ ſenſilis eſt, ac proinde ab actuali frigiditate, ac humiditate; quæ quum haud minus vigeant in vino, quam in aqua, propterea fit vt non minus vini, quam aquæ potu ſitis extinguatur. Ad ſecundum negamus itidem fugandę ſiti ex æſtuante, & areſcente corpore nullum aut ſalubriorem, aut optabiliorem potum eſſe quam egelidæ; ratioque negationis eſt, quia quum duplex ſit humiditatis genus in corpore animalis, excrementitia, & alimentaris, ſeu hæc iam ceſſerit in alimentum partium, ſeu ſit ceſſura proxime; profecto ſitis, quæ conſumpta humiditate adeſt, non oritur ex defectu excrementitiæ humiditatis, at ex alimentariæ, ac ſubſtantificæ penuria; quum igitur aqua in alimentum cedere nequeat, vt vinum; proculdubio ſitienti ſalubrior eſt vini potus, & optabilior quam aquæ, quoniam vinum & frigiditate caloris æſtum tẽperare, & humiditate alimẽtaria põt ariditati conſulere; quũ aqua ſolius caloris vim hebetare frigiditate valeat, humiditate vero alimentarium, & ſubſtantificũ humorẽ inſtaurare nequeat. Ad tertium occurras animaduertens ſitim aliam eſſe morboſam, naturalem aliam, morboſa eſt potiſſime ob purum caloris exceſſum; naturalis vna cum exceſſu caloris coniunctam habet humidi penuriam, & potius in ſiccitate, quam in calore conſiſtit; porro ſi de morboſa ſiti loquamur, eam per ſe quidem & vinum, & aqua ſedant, per accidens augent, vel potius, præſenti ſiti extincta, nouam accerſunt; ſic febrientibus, hydropicis, & maximo æſtu laborantibus meſſoribus vinum, & aqua primo ſitim leuant per ſe, deinde vinum cõuerſum in ſpiritus, aqua itidem putredine concepta, vel quomodocunque aliter ſupercalefacta nouam ſitim procreãt, vt hac ratione haud magis vinum quam aqua ſitim exaſperet: ſin autem de naturali ſiti agamus, iam eam aperte vinum ſedet, non augeat, & ſedet magis quam aqua: quippe quod humore ſuo reſarciens humiditatem alimentarem a calore conſumptam ſiccitati conſulat, quod aquæ negatum eſt, cuius humiditas alimentare humidum inſtaurare nequit; ſi quis autem in naturali ſiti calor vrgeat, is leuis eſt, atque ab actuali vini frigore ſtatim compeſcitur haud minus quam ab aquæ frigiditate. Ad poſtremum negamus vinum ſiti conferre per accidens: ſed hoc potius de aqua eſt aſſerendum: cuius ea ratio eſt, quia ſitienti hauſta ſine vino aqua ideo ſitim non extinguit penitus, demus quia ſtagnet in hypochondrijs, ſed quamobrem ſtagnet? non quia craſſior ſit quam quæ poſſit arctiſſimas ingredi meſaraicas venas: quum vinum longe craſſius eſſe aqua inde confirmetur, quod fictile, doliumque nouum aquæ magis quam vino peruium eſt; immo ex hederaceo calice aquam per poros diffluere aſſerunt, per quos vinum haud egrediatur: multo minus quia frigiditate inepta ſit motui, proinde aqua ſtagnat in hypochondrijs; namque alimenti motus ad partes alendas non eſt ab alimenti forma, vt ab agente, quod ſupponere videtur vir eximius; at eſt ab ipſamet natura partis alendæ, quæ moleſtiam ſentiens ex penuria debiti humoris, vndecunque ſibi ſubſidium cõparare, trahereque ſtudet; quare proximis de venis ſugit, per has e remotis, & per venas ex hepate, continuato ſuctu ad vſque ſtomachum, eo tamen delectu, vt ad ſe non alliciat niſi quod ſuæ indigentiæ ſatisfacere valeat; hoc autem attractum neceſſario pergit quo vrget naturæ neceſſitas, niſi craſſitudo ſubſtantiæ arctas vias permeare nequeat: Itaque in naturali ſiti exinanitis partibus vniuerſis humiditate proficua, & idcirco trahentibus per venas continuato ſuctu a ventriculo, vbi refertus hic, repletuſque fuerit aqua, ſi ea ſola potis eſt ſiti conſulere, neceſſariamque partibus aridis humiditatem ſalutarem inſpergere, cur non attrahitur de ventriculo auide? ac ſi attrahitur, quum ſit ſubſtantiæ tenuiſſimæ, vt cibo craſſiori deſeruiat ad inſtar vehiculi per arctas vias, cur attracta non ſequitur, & venas ingreſſa non fertur ad irroranda membra ſiti arefacta? certe non tendit per venas aqua ſola, quia non trahitur; non trahitur autem, quia non eſt apta ſiti penitus, ac primario conſulere: ſi vero cum aqua vinum

Vini, & aquæ comparatio in frigido, et humido, Cap. 21.

2. De an. c. 28. Sitis eſt affectio tactus.

Duplex humiditas in animali.

Sitienti cur ſalubrior, & optabilior vini potus, quã aquæ.

Sitis duplicis generis

Sitis naturalis, & morboſa diſcrimen eſſentiale.

Vinum, et aqua ut ſitim augeãt morboſam.

Vinũ magis quam aqua ſedat naturalẽ ſitim.

Siti conferre per accidens aquã potius quam vinum.

Cur aqua ſola epota ſtagnet in hypochondrijs.

Vinũ craſſius eſſe aqua.

Alimenti motus ad partes alẽda unde ſit.

num miſcueris, hauſta miſtura ſitim cōtinuo ſedat, quia vinum quum vtile ſit ad reſtaurandam humiditatem amiſſam, auide attrahitur, attractum ad partes attrahentes fertur; & quidem cum vino aqua etiam ducitur tum per ſe ad refrigerandum caloris æſtum, qui cum ſiti vrget; tum etiam per accidens nimirum & cui lentore pertinacius adhæreſcit, quam a quo facile diuelli queat; & veluti vehiculum craſſioris ſubſtantiæ vini; etſi vinum per ſe non ſolum venas arctas peruadere, ſed etiam frigiditate ſua & actuali, & habituali quoquopacto (multas enim obtinet partes aqueas, & frigidas; quod ex deſtillatione patet) caloris æſtum valeat hebetare; ſed nihilominus vinum aqua dilutum his officijs aptius ſatisfacere poteſt quā meracum: quare ſi vinum purum cum lymphato compares, melius diluto ſitis extinguatur, quam mero; ſin autem vinum cum aqua conferas, longe magis a vino tum puro, tum diluto ſedetur ſitis, quam ab aqua ſola; quod & Ariſtoteles edocet, ratioque ſuadet; quippe ſitis & calore, & ſiccitate angit ob penuriam humiditatis naturalis, & caloris æſtum; quibus vtriſque anguſtijs vinum occurrit, quum aqua vires quidem caloris æſtuantis infringere valeat frigiditate ſua; ſed humiditatem ſubſtantificam, & alimentarem amiſſam reſarcire nequeat; quum alere non poſſit.

Vino multa inſunt partes frigida.

Cur vinū dilutū magis ſitim ſedet quā purum.

27. probl. 4.

Vt ſitis ſit deſiderium alimenti. *Cap. LI.*

NEgocium faceſſit viro doctiſſimo & illud quod antea vel ex Ariſtotele propoſuimus, ſitim eſſe deſiderium refrigerij, & alimenti; etenim *alimentum* (inquit) *illud eſt ſolum, quod verti debet in ſubſtantiam ſolidarum partium, quæ ſolæ nutriuntur in corpore viuentis; partium vero ſolidarum ſubſtantia conſumpta cibis ſolidioribus, quorum deſiderium fames eſt, reſarciri poteſt, potulentis autem, quorum cupiditatem ſitim appellamus, inſtaurari non poteſt, tum quia nutrimentum ſimile oportet eſſe nutriendo corpori, ſed fluxilis potulentorum ſubſtantia ſolidis partibus diſſimilis eſt, tum quia fruſtra tentatur humido inſtaurari quod ſolo cibo reſarciri poteſt.* His tamen haudquaquam obſtantibus ab Ariſtotele diſcedendum non eſt, e cuius mente dudum aſſeruimus ſitim eſſe deſiderium alimenti vna & refrigerij; nanque ad obiectionem concedentes alimē tum omne verti debere in ſubſtantiam ſolidarum partium, quippe quæ ſolæ nutriuntur in corpore ad ſpirituum, & humorum differentiam, quibus quoquopacto nomen partis attribui conſueuit; negamus in partium ſolidarum ſubſtantiam verti poſſe tantummodo cibos ſolidiores, quorum appetentia fames nuncupatur, non item liquida potulenta, quorum cupiditas appellatur nomine ſitis; & ratio negationis duplex eſt, altera, quia partium ſolidarum ſubſtantia non eſt abſolute dura, ſed magna ex parte mediæ cuiuſdam conſiſtentiæ inter durum, & molle per participationem humidi, & ſicci apta proportione ſimul commiſtorum; vbi ergo alimentum conuerti debeat in partem ſolidam, vt ſeruetur eius naturalis conſiſtentia vitæ, atque viuentis operationibus neceſſaria, non minus opus eſt eſſe quod vertatur in partem mollem, atque inueniri oporteat quod mutetur in partē duriorem; at duriorē ſubſtātiam ſolidarum partiū eſculenta reficiunt, molliorē vero potulenta. Altera eſt ratio, quia inter partes ſolidas, licet omnes collatione facta cum ſpiritibus, & humoribus ſolidæ vocentur, abſolute tamen aliquæ ſunt mollis, cedentisque ſubſtantiæ, vt carnes, quarum magna manus eſt in animali: atque vt reficiendis oſſibus, neruis, cartilaginibus, & huiuſmodi partibus durioribus aptior eſt potione cibus; ita carnibus inſtaurandis, & adipi aptiora longe ſunt eſculentis potulenta; quod & experimentum comprobat, quo paſſim animaduertere licet bibaciſſimos homines exiguo cibo vtentes præpingues euadere, ac ventricoſos. Ad primam negati dogmatis confirmationem concedentes alimentum, præſertim elaboratum, vt monet Ariſtoteles, conſimile alendis partibus eſſe debere; negamus potulentorum ſubſtantiam partibus ſolidis ſimilem abſolute non eſſe; ſimilitudo nanque neceſſario intercedens inter alimentum, & alendum corpus non cōſiſtit in accidentibus, vt ſupponit obiectio; ſecus enim ſanguis e cibis genitus æque fluxilem ſubſtantiam obtinet ac vinū, quod bibitur, vt propterea diſſimilis, & ipſe ſit alendis partibus; ſed ſimilitudo alimenti cum alendo eſt totius ſubſtantiæ, nempe vt vtrumque ſit miſtum perfectum proximam, eſſentialemque obtinens habitudinem ad animā eius, quod alitur; ceterum haud ſolum cibi ſolidiores, ſed lac, vinum, cicera zithum, ceruiſia, & alia multa potionum genera ſunt miſta perfecta, perinde atque ſolidæ partes animati, eſſentialemque ad animam obtinent habitudinem; quare iam potus habet ſimilitudinem cum alendis partibus ſolidis. Ad ſecundam confirmationem infitiamur ſuppoſitum in oppoſitione, ſcilicet ſolo ciborum ſolidorum vſu poſſe partes ſolidas omnes abunde nutriri; nam inter eas molliuſculam ſubſtantiam habentes, & ſolidiorum portio mollior non niſi potulentis conſimilibus ali poſſe videtur, quomodocunque huiuſmodi potulenta ingerantur; quoniam ſolidiores cibi calore non emolliuntur, a quo fluxilis potulentorum materia cogi, & ſolideſcere poteſt nullo negocio. Deinde vero abſolute poſſint partes omnes ſolidæ citra potionem cibo nutriri, quum tamen longe melius, & ſalubrius alantur cibis adiecto potu; profecto ſummam decuit parentis rerum naturæ prouidentiam, quæ de poſſibilibus vbique facere cōſueuit quod melius eſt, quod laborioſe, ac ægre ſolis eſculentis perficere poterat, prompte, ac bene ſimul iunctis eſculentis, & potulentis admoliri; ſuperuacaneum ſiquidē non eſt, quod melioris finis gratia ſufficiēti additur; fruſtraque ſolū id eſt, quod nullius vſus gratia quis inutiliter aggreditur.

Lib. 2. ca. 50. & 117.

28. probl. 5. & 6.

Sola partes ſolida aluntur.

Potulēta nutrire partes ſolidas.

Partes ſolida cur vocentur.

Potus alit carnes, & adipes potiſſime, cetera mēbra cibus. Bibaces ventricoſi, & pingues cur ſint.

2. de an. 4. 45.

Similitudo alimenti cū alendo qua in re conſiſtat.

Cibis non poſſe citra potum ſolidas partes omnes abunde ali.

Calor ſolidos cibos non emollit, fluxiles potus cogit.

De inuſ. an. c. 10. non omne ſufficienti additum ſuperuacaneū eſt.

Nõ omne ſufficienti additum ſuperuacaneũ eſt.

Vt fames, quatenus eſt ſenſus indigentiæ, quem animalem dicimus, ſit affectio ſolius oris ventriculi, non etiam aliarum partium. Cap. LII.

SVcceniere quoque nobis videtur vir egregius, qui de fame agentes olim diſtributa in ſenſum ſuctus, & indigentiæ, quam famem animalem nuncupant; & in ſuctum, indigentiamque ſine ſenſu, quam naturalem appellant; animalem famem ſoli ventriculo conuenire diximus, alijs vero partibus non niſi naturalem; quæ ſententia licet Galeno, Auicennæ, totique Medicorum choro cõprobata ſit; viro tamen erudito impugnatur aſſerenti famem animalem, quæ eſt cum ſenſu indigentiæ, ac ſuctus, nedum ventriculo, ſed conuenire quoque alijs partibus vniuerſis, quæcunque pollent ſenſu tactus, & hoc multiplici ratione; primum quia ex Ariſtotele vbi ſenſus eſt, ibi dolor, & voluptas conſequitur, & appetitus animalis, notitiæ comes; at præter uentriculum, quam plurimæ animalium partes pollent ſenſu tactus, ijs ergo ineſt dolor, & voluptas, & appetitus animalis cum cognitione. Deinde ventriculus percipit ſuctionem, quia tactu potitur; mox vt moleſtiam arceat, animali cupiditate appetit; ſed reliquum corpus tactu potitur, & a proximis particulis exinanitis exſugitur; ergo ſuctionem percipiet, eademque animali appetentia æque ac ventriculus alimentum deſiderabit; vtrobique enim tum triſtitia, tum lætitia ob ſenſum iniucundi, iucundique hauritur; quamobrem nõ apparet cur vtrobique animalis appetitus non ſit collocandus, in ventriculo ſcilicet, atque in corpore reliquo. Deinceps apud Ariſtotelem vbi ſenſus alimenti eſt, ibi fames eſt; ſed in quauis parte animalis tactu prædita ſenſus eſt alimenti: quippe tactus ſenſus eſt alimenti; fames igitur cum ſenſu, atque ideo fames animalis appellata non ſolius ventriculi, ſed partium omnium ſentientium eſt affectio. Amplius ventriculo nihil ineſt, quod in ceteris partibus ſentientibus non inſit, animalis appetentiæ cauſſa, non nerui, non facultas ſentiens, non exinanitio, ſiue indigentia, non ſuctio; ergo fames animalis cunctis ineſt partibus ſentientibus, non ſoli ſtomacho. Vlterius ſi appetitus alimenti, qui in ore ventriculi dicitur animalis, non pertinet ad vnum, eundemque ſenſum tactus, qui per omnem animantis regionem vagatur, ſed alius, & diuerſus eſſet aliarum partium ſenſus, profecto recipiendus eſſet ſextus in ore ventriculi ſenſus; quod aſſertum omnes tum Medici, tum Philoſophi renuunt: quare animalis appetitus omnibus partibus tactu pollentibus communis erit. Vltimo ſentiri famem non in ventriculo tantum, ſed in reliquo etiam ſentiente corpore, inde percipitur, quod nemo vnus eſt, qui triſtem in ſeipſo ſenſum, & inæqualitatem per totum corpus non experiatur, dum inediam, & famem violenter ſuſtinet; eſuriens etenim, ſitienſque paſſim diſtorquetur, inæquali motione agitatur, oſcitatur, pandiculatur, ſtare loco neſcit, dum miſer cibum, potumque inhiat; quocirca ſi vẽtriculus tantum huic cupiditati ſubijceretur, illum ſolum angi, non autem vniuerſum ſentiens corpus experiremur: Hæc vir peritiſſimus.

Lib. 2. c. 107. & 152.

Ventriculo fames animalis cõuenit, ceteris membris naturalis ſola.

2. de an. t. 20. et 27.

2. de an. t. 30.

Quæ licet acuta ſint, adeo tamen non vrgent, vt nos de propoſita ſententia dimoueant, & rei natura intime perſpecta diſſolui nequeãt. Ad primum itaque argumentum concedentes quamplurimas partes alias, præter ventriculum, pollere ſenſu tactus, interpretamur placitum Ariſtotelis, vbicunque ſenſus eſt, ibi dolorem, & voluptatem conſequi, & appetitum animalem, non cuiuſcunque rei, ſed ſpeciatim illius obiecti ſenſilis, quod ſenſum iucunde, aut moleſte afficere poſſit: quare in alijs partibus a ſtomacho, in quibus ponitur ſenſus tactus, inerit neceſſario dolor, & voluptas, & deſiderium a calore, frigore, aſperitate, atque huiuſcemodi alijs tangibilibus, a quibus illarum partium ſenſus blandiri, vel cruciari poteſt; at non eſt neceſſarium eiſdem partibus ineſſe dolorem, & appetitum ab indigentia nutrimenti, & a ſuctione, quia non oportet, immo vero fieri non poteſt vt aliæ partes a ſtomacho indigentiã alimenti, ſuctionemque ſentiant, ob rationes mox afferendas; quamobrem non laborant aliæ partes corporis noſtri ſentientes a ventriculo fame, ac ſiti animali nuncupata, quæ eſt cum ſenſu ſuctus, & indigentiæ nutrimenti: ſolus autem ſtomachus ſenſu ſuo, quo pollet exquiſitiſſimo, tum alias omnes qualitates tactiles, tum præſertim ſuctionem ſentiens, & indigentiam quoque alimenti, fame, ac ſiti animali nuncupata maximopere torqueri conſueuit; ceterum in eo ventriculus a ceteris partibus animalis tactu pollentibus diſſidere uidetur, quod ſtomachus indigentiam nutrimenti, & ſuctionem in fame, ac ſiti ſentit; aliarum uero partium omnium, quęcunque ſunt in humano corpore, nulla percipere, ſentireque poteſt triplicem potiſſimum ob cauſſam; una eſt, quia ſenſus tactus, ut belle nos docuit Ariſtoteles, quum ſit præditus organo conſtituto velut in quadam mediocritate ſenſibilium, non poteſt percipere niſi exuperantias, & eo magis ſi agamus de priuationibus: porro uẽtriculus, qui non ſolum ſibi, ſed etiam uniuerſo corpori alimentum appetit, & a quo cæterę partes omnes exinanitæ trahunt, neceſſario debet in penuria nutrimenti ſentire tum maximam indigentiam ſibi, & uniuerſo corpori; tum etiam communem omnium partium ſuctum, quæ ab illo uno alimentum poſtulant: modo aliæ partes, quæ ſenſu tactus præditæ ſunt, ſolum ſibi ipſis alimentum requirunt ſingulæ, nec ab ipſis ulla trabit alia pars; quum omnes a uenis ſugant, & per uenas ſenſus expertes (carent enim neruis) a uentriculo ſenſus acerrimi trahere dicantur omnibus tum Medicis, tum quoque Philoſophis: neque item ſentiunt aliæ partes propriam indigentiam, quia

Vbi ſenſus, quo ibi dolor, aut voluptas, & appetitus

Cur indigentia, & ſuctus a ſolo ventriculo percipiatur. Loc. cit.

Ventriculus ſibi, et alijs partibus alimentum appetit.

Vena carent nen, inſomnes.

ea non eſt exuperans, quum ſolo ſibi debito alimento priuentur. Altera cauſſa eſt, quia moleſtia famis, & ſitis quum omnino, vel maxima ex parte conſiſtat in ſenſu ſuctionis, aut ſaltem magis in eo, quam in ſenſu indigentiæ; profecto ſtomachus, cui ſenſus ineſt exquiſitiſſimus, ideo ſolus famis, ac ſitis moleſtiæ obnoxius eſt inter partes corporis omnes; quoniam abſtinentes fame, aut ſiti excruciati citius dolore ſtomachi moriuntur ob ſenſum ſuctus uniuerſarum partium ab eo, & ob indigentiam alimenti proprij, aliarumque partium, quam ulla pars alia fame, ſitiue crucietur, uel etiam ex propria indigentia moleſtiam ullam percipere incipiat; ſiquidem non adeo exquiſito ſenſu pollent partes aliæ ut ſtomachus; nec ab ijs ulla pars trahit in ieiunio; & indigentiam ſolum ſibi debiti alimenti ſuſtinent, quæ priuatio quædam eſt fere inſenſilis, quum haudquaquam exuperet: Quę quum uir alter eximius non diſtingueret, difficilem habuit ſolutionem quæſtionis, cur pleno uentriculo appetitus urgeat, ſi moleſtia eſt ſenſus indigentiæ; nos dicimus moleſtiam in fame, ac ſiti potiſſimum eſſe in ſenſu ſuctus, non quidem in ſenſu partis ſugentis, ſed ſuctæ; potius inquam in ſenſu ſuctus, quam indigentiæ; quia indigentia quum priuatio quædam ſit, nõ ita cruciat, & afficit ſenſum, quemadmodum efficit ſuctus, qui motus eſt, & poſitiuum quid: non conſiſtit autem moleſtia famis, ac ſitis in ſenſu partis ſugentis, ſed ſuctæ; quia ſugens pars ſugendo delectatur, aut ſaltem non patitur moleſtiam, etiamſi nihil ſugendo trahat; quod apertiſſimum eſt in puerulis lactentibus, vel nuper ablactatis, quos vbere nutricio carentes nõ raro videas pollicem ſibi digitum tota die maxima cum delectatione ſugere nihil inde trahẽtes; pluresque noui eo ſuctu pollicis adeo delectatos vt a parentibus nulla ratione prohiberi potuerint quin ipſum in adultiorem ætatem protraxerint: ſed ſucta pars trahitur, diſtenditurque præter modum, vnde cruciatus, etiamſi nihil ſuæ ſubſtantiæ amiſerit, ac plena turgeat alimento: ſed redeamus ad penſum: Quamuis ergo aliæ partes a ventriculo polleant ſenſu tactus, & obnoxiæ ſint dolori, ac voluptati, appetereque poſſint; illi tamen appetitui nõ ſubijciuntur, qui proprie fames, ac ſitis animalis appellatur, vt os ventriculi exquiſitiſſimo ſenſu præditus, vnde omnes partes attrahunt velut ex communi quodam promptuario. Tertia cauſſa eſt, quia reuera moleſtia in fame, ac ſiti conſtituta eſt in ſuctionis ſenſu, non in ſenſu indigentiæ; namque ſublato ſenſu indigentiæ a ſtomacho cibis ingeſtis, vrgere tamen adhuc famem notat Ariſtoteles, quia etiam ventriculo repleto poſt longam inediam ſtatim nõ deſinunt e ſtomacho cũcta mẽbra ſugere, quouſq; a vẽtriculo ſibi nutrimentũ attraxerint; quũ igitur in ſtomacho pleno ſit ſuctio ab alijs mẽbris omnibus, non ſit vlla indigentia; certo iam cõſtet appetitum in fame, ac ſiti eſſe cum ſenſu ſuctionis, ſine ſenſu indigentiæ: Quum itaque a ſolo ventriculo partes omnes ſugant, nullaque ab alia, quæ tactu polleat (nam venæ, ac iecoris interna ſubſtantia non ſentit, quum neruis careat) manifeſtum eſt ſoli ventriculo famem, ac ſitim, quæ ſunt appetitus animales, contingere poſſe; alijs vero partibus naturalem appetitum ineſſe ad tollendam indigentiam, quæ ſenſum non laceſſit, quia non exuperat.

Cur aliæ partes a ſtomacho nõ ſentiat propriam indigẽtiã alimenti.

Moleſtia famis, & ſitis, quare maxime conſiſtat.

12. ſect. probl. 2.

Cur pleno vẽtriculo appetitus vrgeat, ſi moleſtia eſt ſenſus indigentiæ.

Moleſtia famis, & ſitis eſt potius in ſenſu ſuctus, quã indigentiæ.

Moleſtia non eſt in ſenſu partis ſugentis ſed ſuctæ.

Moleſtia famis, & ſitis nõ in ſenſu indigentiæ, ſed ſuctionis ſita eſt.

12. Probl. 2.

Ad ſecundum vero argumentum concedentes corpus reliquum tactu potiri, negamus primo ventriculum percipere ſuctionem, quia ſimpliciter tactu potiatur; ſiquidem ex Ariſtotele didicimus ad ſentiendum non ſufficere ſenſũ, ſed neceſſario requiri obiectum externum ſenſibile, quod in tactu, qui non ſentit niſi exuperantias, debet eſſe vehemens, nam eius non ita vehementis perceptio non eſt niſi in ſenſu exquiſitiori; quare ſtatuimus ventriculum percipere ſuctionem, quia & exquiſitiſſimo ſenſu pollet inter omnia membra, & ſugitur auide, ac vehementer ab omnibus partibus: ventriculus itaque quum ſenſus ſit acerrimi, & in eo ſuctio fiat, ob multitudinem partium ſugentium, exuperans, ideo ſentiens moleſtiam e ſuctione, fame, ac ſiti animali cruciatur; ceterum partes aliæ quum neque tactu adeo exquiſito polleãt, neque tales ſint, a quibus fiat vlla ſuctio, aut adeo vehemens, ideo famis, aut ſitis moleſtiam tactu non ſentiunt. Deinde negamus partes alias tactu præditas omnes præter ventriculum a proximis exinanitis particulis ſugi; non enim ſugit pars vlla niſi vnde alimentum trahere conſueuit; ſed partes omnes e venis alimẽtum ſibi attrahunt, & per venas a iecore, ac demum continuato ductu ab ore ventriculi; nec vna pars ſolida ex propinqua ſibi alimentum poſcit; at vero quum omnes a venis capillaribus ſugant; & per has a maioribus continuata ſuctione ab hepate, ac ore ſtomachi; quum venarum ſubſtantia non ſentiat; &, licet obſcure ſentiret, nunquam venæ penitus exinaniantur viuente animali; quum iecur etiam ſola tunica exteriori obſcure ſentiat, intrinſecus non ſentiat neruorum expers qua parte ſugitur, nec vnquam adeo ſugatur viuente animali, vt eius ſubſtantiam texentes venæ penitus exinaniantur; propterea fit vt aliæ partes leuem ſuctionem, & indigentiam obſcuro ſuo ſenſu non percipiant, ſed os ventriculi acerrimo ſenſu, vnde vniuerſæ partes ſugunt, quique penitus exinaniri poteſt ſaluo animali, optime communem ſuctionem, propriamque indigentiam exuperantes percipiat, in quibus fames, & ſitis, appetituſque animalis appellatus conſtituitur. Ad tertiam oppoſitionem concedentes in quacunque parte ſentiente ſenſum eſſe alimenti, abſolute non damus vbi ſenſus eſt alimenti, ibi famem eſſe animalem, qua de loquimur; vere quidem nuſquam dixit Ariſtoteles vbi ſenſus alimenti eſt, ibi famem reperiri, ſed viciſſim, quibus appetitus, & fames ineſt, iiſdem ſenſum quoque ineſſe alimenti, qui tactus eſt; cuius ea ratio eſt, quia quæ partes adeo ex quiſi-

2. De an. t. 60.

Ad ſentiendum non ſufficere ſenſum.

2. De an. t. 118.

Vnde ſugant partes.

Venæ ſenſus expertes.

Iecur obſcure ſentit exterius.

Vbi ſenſus alimenti, an ibi fames.

2. De an. t. 27. & 28.

ſi-

ſito ſenſu pollent, vt indigentiam, & ſuctū per-
cipiant, cæ nullo negocio alimenti præſentis
poſitiuas qualitates ſentient; at quæ poſſunt
partes alimēti præſentis qualitates ſentire, non
ideo poterunt alimenti egeſtatem, & ſuctum
percipere; quippe ad hæc dignoſcenda longe
acutiori ſenſu opus eſt, quam ad alimenti præ-
ſentis qualitates percipiendas. Deinde vero e-
ſto fames vbicunque ſenſus eſt alimenti, dici-
mus id verum eſſe de fame naturali, nō autem
de animali; ſiquidem omnia membra ideo ſen-
Cur alia mēbra ſenſu alimēti pollere dicātur, quæ tactu pollent.
ſum alimenti habere dicuntur, quæ tactu pol-
lent, quia ex alimento percipiunt iucunditatē,
dum eo fruuntur præſente; licet naturali appe-
titu citra cognitionem illud prius attraxerint
exinanita; ceterum cognitio, quæ conſtituit in
eſſe famem, & appetitum animalem, non eſt
ſenſus alimenti præſentis; quum appetitus vbi-
2. Phyſ. te. 81.
que ſit obiecti abſentis apud Ariſtotelem; ſed
eſt ſenſus ſuctionis, &, ſi placet etiam, indigen-
tiæ: quum autem huiuſmodi ſenſu ſolū polleat
ventriculus, aliæ vero partes careant, ob ratio-
nes nuper allatas, quamuis omnes cum ventri-
culo habeant ſenſum alimenti præſentis, quia
tamen moleſtiam ex abſentia debiti, & ex ſuctū
non percipiunt, ideo fame, ac ſiti animali non
cruciantur, cui coniunctus eſt ſenſus moleſtiæ
ob ſuctionem, vt ventriculus. Ad quartam in-
ſtantiam negare liceat in ventriculo nihil eſſe
animalis appetentiæ cauſſa, quod non ſit in a-
lijs partibus ſentientibus; namque in ventricu-
lo eſt ſenſus tactus acerrimus in ea parte, a qua
ſugunt alia membra; ineſt exuperans indigētia
nutrimenti vniuerſo corpori neceſſarij; ineſt
inſignis tractio, & ſuctio cunctarum partium;
Cauſſa immediata famis, ac ſitis animalis.
quæ omnia ſimul iuncta ſunt cauſſa immediata
famis, ac ſitis animalis appellatæ; modo hęc
omnia in alio membro nullo reperias; nam in
hepate, a quo trahunt antequam a ventriculo
partes aliæ, obſcuriſſimum ſenſum inuenias, &
hunc in tunica extrinſecus eius ſubſtantiam in-
ueſtiente, ad quam non pertingit ſuctio; ſiqui-
dem ſugunt mēbra ex eius ſubſtantia interiori,
quę ſenſus eſt expers: venæ quoque, vnde proxi
me ſugunt partes omnes alimentum, tactu non
pollent, quum neruis careant, perinde atque ca
ro hepatis: oſſa vero, cartilagines, & ligamenta
huiuſmodi non ſunt, a quibus vlla pars alimen-
tum trahat, nec vllo ſenſu prædita ſunt, quum
neruis deſtituantur, qui ſunt intra carnem latē
Ex doctrina Ariſtotelis ſunt nerui organa tactus.
tia organa tactus Ariſtoteli: carnes autem, ſeu
muſculi, & nerui, neruoſæque partes omnes a
ſtomacho licet ſenſum tactus habeāt, & pleræ-
que illarum exquiſitum, quia tamē ab eis nulla
pars ſugit, cunctis a venoſo genere ſugentibus,
2. De an. t. 116.
perque venas ab hepate, ac per iecur a ſtoma-
cho, ideo ſenſum ſuctionis non habent, in quo
conſiſtit appetitus animalis; & quamuis habeāt
indigentiam alimenti proprij, quia tamen ea
non eſt exuperans, vt dudum oſtendimus, pro-
inde nec habent ſenſum indigentiæ: ſolus ita-
que vētriculus, cui acer ineſt ſenſus, quique ma
indiget, ac exuperanter, quum ſibi, & alijs
indigeat partibus omnibus: & a quo cetera cun
cta membra ſugunt, ſolus inquam ventriculus
moleſtum habere poteſt ſenſum indigentię, ac
ſuctionis; & propterea ſolus habere poteſt fa-
mem, & ſitim, quæ dicitur appetitus animalis.
Ad quintam obiectionem concedentes appeti-
tum alimenti, qui animalis dicitur in ore ven-
triculi, pertinere ad eiuſdem generis ſenſum ta
ctus, quo cum vētriculo communicant ceteræ
partes; negamus tamen aliarum partium appe-
titum eſſe animalem, & cum cognitione, quia
cognitio hęc efficiens appetitum animalem eſt
cognitio ſuctionis, & indigentię; quas ſenſu ſuo
aliæ partes non percipiunt, percipit autem ven
triculus, quia partes aliæ vel nulla ratione ſu-
guntur, leuēque indigentiam alimenti habent:
quippe quæ ſibi ſolis indigent: vel nullū, aut ſen
ſum hebetiorem obtinent: contra ventriculus
acerrimo eſt ſenſu, maximamque ſuctionem, &
indigentiā patitur: quum ab omnibus ſugatur,
& ſibi, atque omnibus indigeat: ſic tu vola ma-
nus, & ſummis digitis eas qualitates percipies
ob aciem ſenſus iſtarum partium, quas paſſio-
nes tergore, ac ſuris non ſenties, quibus ſenſus
ineſt obtuſior; quanto magis ſi hebetiori ſenſui
minus excedentia ſenſibilia obijcias, quam ve-
geto? Non ergo quæ ſtomacho ſentiuntur, illa
protinus ab alia quauis parte ſenſitrice percipi
debent; nec, ſi ventriculus maximam ſuctionē,
& ſummam indigentiam ſentit, illico partes a-
liæ, præſertim hebetiori ſenſu præditæ, debe-
bunt leuem, & exilem indigentiam ſentire. Ad
ſextum argumentum concedentes in magna fa
me, ac ſiti non ſolum ventriculum pati, verum
etiam vniuerſum corpus affici, negamus proin
de fieri vt fames, ac ſitis, qua eſt appetitus ani-
malis cum triſti ſenſu indigentiæ, ſuctioniſque,
ſit affectio & ventriculi, & aliarum partium ſē-
tientium; nā in fame, ac ſiti cruciante per ſe pri
mo ſtomachum accidit eſurientes, ac ſitientes
diſtorqueri, oſcitare, pandiculari, & inæquali
motione agi ob vnam ventriculi moleſtiā: tum
etiam ſtomacho trahente in conſenſum partes
alias: hoc enim experiaris quoque in alia quauis
parte: nam dolentes capite, vel dēte, ceteris par
tibus benevalentibus, videre eſt inæqualiter
agi, toto corpore contorqueri, contremiſcere,
aliaſque multas agitationes in ceteris membris
perpeti ob ſolum conſenſum, quē natura poſuit
Partium cōſenſus.
inter partes corporis: de quo præclara eſt Hip-
Li. de alimento.
pocratis ſententia, confluxus vnus, conſpiratio
vna, conſentientia omnia. Ita ergo ſoli vētricu
lo ſitis, & fames cum ſenſu, ſiue appetitus ani-
malis ineſt: alijs vero partibus omnibus fames,
ac ſitis abſque ſenſu moleſtię, atque omnino ap
petitus naturalis, qui plantis etiā ineſſe dicitur.

Vt dolor famem, ac ſitim præcedat veluti cauſſa, non ſubſequatur quaſi effectus. *Cap. LIII.*

Li. 2. cap. 127.
EOdem in loco eundem virum aduerſantē
habemus, qui ſanximus dolorē, triſtemque
illam ſenſationem, quam percipimus eſu-
rientes, & ſitientes in ore vētriculi, eſſe cauſſam
cōſtitutricem famis, & ſitis, quatenus vtraque

dicitur appetitus animalis; quũ ex aduerſo ſtatuat vir egregius dolorem ſubſequi præcedentem famem, ſitimque, veluti proprium vtriuſque ſymptoma in hanc ſententiam, Quumque (ait) controuerſia ſit an famis, & ſitis eſſentia in dolore ſita ſit, propoſitionem pono negantem; etenim horum duorum forma dolor non eſt; nam dolor, & moleſtia ſymptoma eſt famem, ſitimque ſequens; præit quidem natura fames, & ſitis, conſequitur dolor, & angor: A

Dolor cur non ſit forma famis ac ſitis.

quibus tamen difficultatibus liceat etiam nos liberari; primo enim concedimus dolorem nõ eſſe formam famis, ac ſitis; quippe dolor formaliter paſſio eſt ſenſus cognoſcentis; fames autem, ac ſitis eſt affectio facultasis appetentis apud Ariſtotelem; ſed negamus proinde fieri vt moleſta ſenſatio non ſit cauſſa famis, & ſitis;

2. de an. t. 28.

Moleſta ſenſatio cauſſa efficiens famis, ac ſitis.

eſt enim vtriuſque cauſſa efficiens, ſi non formalis, nam moleſtia preſens excitat facultatem ad appetendum id, quo moleſtia tollatur; appetitus autem eſt forma famis, ac ſitis. Deinde vero concedentes dolorem abſolute ſymptoma eſſe, negamus ipſum eſſe ſymptoma famem, ac ſitim conſequens; quia famem, ac ſitim neceſſario præcedit ſuctio, & indigentia vrgens, cuius utriuſque, ſuctionis nempe, ac indigentiæ urgẽtis ſymptoma eſt dolor, cuius effectus eſt fames, ac ſitis; nam ſuctio diſtendens, diſtrahenſque quod ſugitur, morbum parit in ſolutione continui; at vero indigentia eſt defectus humoris, & proinde intemperies; ſed intemperiei, ſolutioniſque continui dolor eſt ſymptoma immediatum; quo quum ſuſcitetur appetitus ad cupiendum præſidium, vnde tollatur ſuctio, & indigentia; dolor ideo famis, & ſitis cauſſa eſſe ſtatuitur: Neque enim raro contingit adeo

Symptomata ſubordinata.

ſubordinata eſſe ſymptomata, vt ſymptoma vnius morbi ſit cauſſa ſymptomatis, aut morbi alterius; quare ſymptoma ſuctionis, & indigentiæ, quod appellamus dolorem, eſt cauſſa efficiens famis, atque ſitis. Deinceps negamus præire natura famem, ac ſitim, quam conſequatur dolor, & angor; ſiquidem fames, ac ſitis, quæ appetitus ſunt, non ante adſunt animali, quam facultas ad appetendum impellatur a moleſto ſuctionis vel etiam indigentiæ ſenſu; qui angor ita famem, ac ſitim natura præcedit, vt etiam indiuiſibiliter concomitetur; eſt enim

Dolor eſt cauſſa efficiens, & conſeruãs famẽ, ac ſitim.

dolor cauſſa famem, & ſitim efficiens ſimul & conſeruans; qua efficiens eſt, præit; qua vero conſeruans, concomitatur ſuos effectus. Demum animaduertimus duplicem eſſe poſſe dolorem in fame, ac ſiti; vnus eſt in ore ſtomachi, alter in alijs partibus; dolor in ore ſtomachi ſemper famem, ſitimque natura præcedit velut cauſſa efficiens, & concomitatur veluti conſeruans; dolor autem aliarum partium fame, ac

Dolor nullus eſt famis, ac ſitis effectus, ac ſymptoma.

ſiti poſterior eſt; ſed non ea ratione poſterior, vt ab iis affectibus veluti effectus, & ſymptoma exoriatur; quippe fames, ac ſitis partem appetentem ſequuntur, nec ſentientem lędunt vllo pacto; ſed in alijs membris angor enaſcitur conſentientibus dolenti ſtomacho; nimirum triſtis illa in ore ventriculi ſenſatio ſuctionis, ac ſi placet etiam indigentiæ, vbi vrgeat, primum quidem ſuſcitat facultatem appetentem ad munus ſuum, & ita famem, ſitimque procreat; deinde vero inualeſcente moleſtia ſtomachi, trahuntur in conſenſum alię partes, quibus quoquopacto communicatur vẽtriculi paſſio, vt ſatis appareat aliarum partium angorẽ poſt famem, ac ſitim fieri; non tamen ex fame, ac ſiti veluti ex cauſſa, ſed ex eadem cauſſa, vnde prius fames, ac ſitis ortum habuerant, exoriri. Sic ergo fames, ac ſitis a dolore, & cum dolore ſunt, vt quæ dolorem non pariant, nec penitus ſequacem obtineant, ſed ducem, & ſocium; ſique ſequacem, non filium, ſed fratrem natu minorem.

Cur pinguedo, & adeps alere non poſſit. Cap. LIV.

DVm antea diſputabamus adipis, & pinguedinis colliquamenta ieiunantibus nõ cedere in alimentum, aperte Celſo, & Galeno Medicorum proceribus refragari viſi fuimus; Celſo quidem ſeribenti omnia pinguia quam macra plus alimenti habere; Galeno autem ex obſeruatione doctiſſimi Laurentij conſtituenti adipem per inedias in alimentum conuerti poſſe; Verum enimuero Medicinæ Principum ſententia intime perſpecta, liquido conſtare poterit a nobis eos non diſſentire in propoſito: Celſus etenim loco citato non loquitur de adipe, ac pinguedine ſimplici, de quibus nũc nobis inſtituta eſt diſputatio, at de carne pingui; ceterum vt nos haud infitiamur Celſo eadem omnia pinguia quam macra plus alimenti habere; ſic nobis haud negat Celſus puram pinguedinem alimento non eſſe; id enim ſortiuntur a pinguedine pinguia, vt plus alimenti habeant quam macra, non quia pinguedo ipſamet in alimentum cedat, ſed pluribus alijs de cauſſis; vna eſt, quia pinguedo eſt indicium alimenti, non alimentum; quæ namque macra ſunt, ea ſunt a prædominio ſicca, paucoque ſcatent humido alimentari; quæ vero pinguia, vt a calore mediocri non torrefacta, ſic multa humiditate cum alimentari, tum etiam pingui affluunt. Altera cauſſa eſt, quia ex iis edulijs vberius alimentum elicitur; quæ melius a calore natiuo ſubiguntur, & atteruntur; quum igitur macra, ob ſubſtantiæ ſuæ duritiem, ac denſitatem, reluctentur maxime actioni caloris, nec facile ab eo elaborentur; contra pinguia quum mollia ſint, facile a calore patiantur, & ex ipſis nullo negocio quicquid intus latet alimẽtoſi ſegregetur ab inutili excremento; propterea fit vt etiam non cedente in alimentum pinguedine, pinguia tamen pluſquam macra nutriant. Tertia cauſſa eſt, quia calor innatus concoquẽs vtitur pinguedine ceu inſtrumento ad extrahendum ſuccum alimentarem ex ingeſtis edulijs; vt enim chymici, ſeu iatrochymici ad extrahendam quintam eſſentiam, ſeu extractum

Lib. 2. c. 152.

Li. 2. c. 18.

Cur pinguia, quã macra plus alant, ſi pinguedo non alit.

Pinguedo eſt indiciũ alimenti, non alimẽtum.

Macra difficilius coquũtur.

nun-

etrochy mucorum mos in e-uenda mata eſ inuia ex vridu.

nuncupatum e rebus aridioribus, vt puta ex rhabarbaro, & alijs id generis, ea prius macerantes in humore aliquo, potiſſimum in aqua vitæ, cito ſolidiorem ſubſtantiam per occultos poros permeante; quem humorem poſtea ſublimatione vi caloris de macerato extrahentes, ſimul cum eo educunt rei quintam eſſentiam nuncupatam; ſic prorſum pinguedo vi caloris fuſa facile ſolet extrahi, & ſecum illius glutini quaſi alligatus educitur de intimis eduliorum partibus alimentarius humor; quo nomine pinguia plus nutriunt quam macra, etſi pinguedo non alat. Deinde vero Cornelius eo loci non comparat ſimpliciter pinguia cum macris, vt objicitur, ſed in eodem genere, vt gallinam pinguem cum macra; ſcite autem illam hac magis nutrituram pronunciat, non quia pinguedo nutrire valeat; ſed quia eadem cauſſa, ob quam macra pinguedine caret, ſimul cum pingui conſumpſit etiam humidum alimentare; quod apertiſſime conſtat in ſalitis; nam ſi carnis fruſtum recens ſine pinguedine ſumas pondo ſeſquilibræ, & ſale condias, poſt multum temporis a ſale cõſumptam reperies adeo multam ſubſtantiam alimentoſam, vt longe minus tunc alimenti præbeat, quam recens exhibuiſſet; ſal autem nihilominus pinguedinem conſumpſiſſet, ſi pinguedinem habuiſſet; vt verum ſit propterea eadem pinguia magis alere quam macra, non quia pinguedo ſit alendo corpori, ſed quia ſimul ab vna, & eadem cauſſa, quæcunque ſit illa, ſiue inedia, ſiue nimia exercitatio, ſiue alia quælibet, pinguedo, & humiditas, ſubſtantiaque alimentitia conſumitur; Quæ ſententia fuiſſe Celſi videtur eo in loco, nam perſpicuis verbis de ſalitis etiam meminit inquiens, *Deinde eadem omnia pinguia quam macra, recentia quam ſalſa, noua quã vetuſta plus alimenti habent, tum res eadem magis alit iurulenta quam aſſa*: Non ergo Celſum habemus aduerſarium. Multo minus Galenum, cuius locum nullum inuenio, in quo ipſe aſſerat adipem per inedias in alimentum verti; quum tamen viciſſim plurima loca viderim, vbi pinguedini vſum nullum alium adſcribit, quam fouere, ac roborare calorem in coctione alimentorum: Niſi forte objiciatur locus, vbi ad verbum iſta leguntur, *Nec vero pinguedo quoque vlla in re neruos deſiderat, quæ inſtar olei pinguis partibus animantis membranoſis, ac neruoſis eſt affuſa: porro ipſius origo, atque vtilitas hæc eſt, generatur ex ſanguinis parte pinguiore per tenues venas effuſa: affuſa autem ſiccis corporibus, ac tenuibus, vt ea ipſa corpora pinguinatiuo humectet, quæ celeriter in diuturnis inedijs, ac vehementioribus exercitationibus, & caloribus immodicis exſiccantur, atque indureſcunt*: Hæc Galenus: in quibus ego quidem non aſſequor ipſum profiteri pinguedinem per inedias in alimentum cedere, ſed aperte video eundem aſſeuerare vtilitatem pinguedinis eam eſſe vt humectet, & emolliat partes, quibus affuſa eſt, dum contigerit eas celeriter exſiccari, atque indurari, ſiue in diuturnis inedijs, ſiue in vehementioribus exercitationibus, ſiue in caloribus immodicis; tria hæc enim partes deſiccant, deſiccando indurant; deſiccant quidem inediæ, quia in ijs calor non auocatus ad humidum alimentare totus primigenium celeriter abſumit; exercitationes autem vehementes, caloreſque immodici diſſoluunt humiditates ſecundas partibus inſperſas, eaſque depaſcuntur; & poſt ipſas etiam radicalis humidi ſubſtantiam exterminant: ceterum huiuſmodi partium propoſitis de cauſſis exſiccatarum, & induratarum humectatio, & emollitio fit a pinguedine ſola ſui præſentia, ſine eo quod ipſa in earum ſubſtantiam vertatur; quod eſt dicere, abſque eo quod alat; ſed ſolum veluti linimentum, ſiue vt medicamẽtum id pinguedo efficit, non vt alimentum: Immo neque poſſit niſi oppoſitum ei, quod aſſerit vir egregius, ex hoc loco Galeni deduci; ſi enim vſus pinguedinis eſt in longis inedijs, vehementibus exercitationibus, & æſtibus exſiccatas, & induratas partes, quibus affuſa eſt, humectare, ac emollire; iam tunc pinguedo alteret partes, obtineatque virtutem agendi; at vero alimentum nutriendo mere patitur, non agit, non mutat vllo modo naturam partis, quæ alitur; ſed viciſſim ipſum in partis nutriendæ naturam commutatus: Quare pinguedo in longis inedijs ex Galeno haud cedat in alimentum partium, ſed in medicamentum; alioqui non membranas, quibus affuſa eſt, quæ terreæ ſunt a prædominio; ſed carnes, aliaſque partes molliores aleret ſibi conſimiles; quum alantur omnia ſimilibus.

Galeno an pinguedo nutriat.

De anat. viuor.

De vtil. reſp.

10. De vſu p. c. 2.

Pinguedinis origo, & vſus apud Galenum.

Pinguedo conſulit partibus inedia exſiccatis vt medicamentũ, non vt alimentũ.

Alimentum a nutriendo pati.

2. De an. t. 45.

Vt medulla non ſit alimentum, ſed excrementum oſſium. Cap. LV.

SEd & in eo deliquiſſe nos putat vir eruditus, quod negauimus oſſa nutriri adipe; quum tamen Hippocrati, & Galeno alantur medulla, quæ Ariſtoteli genus quoddam eſt ſeui, atque pinguedinis. Quæ oppoſitio non vno modo tollitur; in primis adnotamus Ariſtotelem non aſſeuerare medullam eſſe pinguedinẽ, aut ſeuum, vt objicitur; ſed coctionis opera inquit medullam euadere ſeuo, & pinguedini conſimilem. Deinde potius cum Ariſtotele opinamur medullam eſſe oſſium excremẽtum, quam cum viro eruditiſſimo alimentum; ratio nõ vna occurrit, qua ſubſcribamus Ariſtoteli; prior eſt, quia nutrimentum ſimile debet eſſe nutriendo; quum longe abſit ab oſſium temperamento, & conſiſtentia medullæ temperies, atque ſubſtantia; oſſa enim & Galeno apertiſſime non vno in loco, & Ariſtoteli quoque terrea ſunt a prædominio, & propterea non ſentiunt; medulla vero aerea, & ignea: ſed altera ratio eſt, quia non omnia oſſa medullam continent, vt notat cum Ariſtotele Galenus; ſed veluti abſque nutrimento nequit vlla pars enutriri; ſic enutritæ partes haud ſemper ſeruant excrementa ſenſibus conſpicua; pleræque enim

Li. 2, cap. 152.

Li. de alimento

3. de fac. nat. c. vl.

2. De par. an. c. 6.

Medulla oſſiũ non eſt pinguedo.

Oſſa ſunt à prædominio terrea.

Oſſa cur non ſentiant.

1. De ele c. 5.

9. de ſimpl. fac. c. 2

3. De an. t. 66.

Nõ omnia oſſa medullam habere.

ex-

Partes quæ hæ-veant excrementa inſenſibilia.

Medulla vt ſit oſſium excrementum.

Hippocrati vt medulla dicatur alimentum oſſium.

excrementa emittunt inſenſibilia, vt ad quas fertur alimentum defæcatius: Erit igitur medulla non vere alimentum oſſium, ſed alimenti oſſium excrementum digeſtum, ea ratione qua lac mammarum, & ſemen teſtium excrementum dicitur. Ad Hippocratis autoritatem dicimus nomine medullæ, quam dicit eſſe alimentum oſſis, eum intelligere non medullam proprie dictam, quæ ſubſtantia eſt adipi, ſeuoque ſimilis; ſed ſuccum alimentarem, quo ſubſtantia oſſium ſpongioſa referta eſt; hic enim ſuccus vere alimentum eſt oſſibus, cuius ſucci tenuius excrementum ſegregatur vi caloris, & coquitur in medullam, traditurque ad cauitatem, veluti ad conceptaculum conſimiliter Galenus inquiens, qualis eſt ſanguis carnibus, talem oſſibus eſſe medullam, medullæ nomine forte ſuccum alimentarem oſſium ſignificat, quem canes maiori neſcio an labore, an voluptate ex oſſibus eliciunt; cuius ſucci oleoſa pars alendis oſſibus inepta vi coctionis in medullam cedit proprie dictam, quæ intra caua oſſa reconditur, a ſolidis oſſibus exit inutilis.

Ieiunia per accidens, & apparenter calefacere; vere, ac per ſe calorem non acuere, licet per ſe ſitim procreent. Cap. LVI.

lib. 2. ca. 155. 157. ac vit. & mor. ca. 3.

IN eo autem ab Ariſtotele præterea diſſentire videmur viro ſolertiſſimo, quod ſupra negauimus inedijs calorem augeri, & acui; namque Ariſtoteles alicubi citatis verbis ait *Ieiunia calefacere, & ſitim facere*: ceterum penitius introſpicienti mentèm Ariſtotelis eo in loco, nil nobis inde obijci poſſe videbitur de propoſito, nam vt alimentum ore ingeſtum corpulentia ſua recludit viam tenuiori aeri, qui frigiditate calorem internum ventris contempe rat, ſic ex aduerſo inedia non patefaciens adirum externo aeri ad intima viſcera, dicitur calefacere, quia calori nullum refrigerium affert, quod eſt calefacere, negatiue, ſeu priuatiue, ac minus proprie, id tamen ſat eſt eo loci ad propoſitum Ariſtoteli demonſtrarti alimentum ingrediens introducto aere calorem refrigerare, quia ieiunia calfaciunt, vt infra etiam fuſius explicabitur. Deinde ve.o ieiunijs calor abſumit pituitam, ſi quæ in corpore ineſt, eamque vlteriori coctione in alimentum vertit primum, ſed poſt pituitam calor cibo priuatus, in quem agat, omnes ſui vires conuertit ad humidum radicale depaſcendum: quare in primo illo ſtatu ieiuniorum, quo calor pituitam concoquit, videtur calor augeri, ſed reuera non augetur; videtur ſane augeri, quia cuius vires a pituita hebetabantur, & opprimebantur, pituitæ frigiditate per coctionẽ ſublata calor exertis viribus videtur adauctus, ſed reuera non auctus eſt, quia illi neque materia calida, neque gradus caloris vllus de nouo additus eſt: ſic vulgo Medici dicunt purgans

Inedia ut calefaciat.

medicamentum, quo euacuatur humor, qui copia vires opprimebat, auxiſſe vires; quum tamen vires inde non creuerint vllo pacto, ſed oppreſſis dempta fuerit humorum ſarcina: In ſecundo autem ieiuniorum ſtatu, quando calor pituita concocta vtitur ceu alimento, tunc vere quidem calor augetur, at non inedia, ſeu ieiunio, ſed alimento; eſtque tunc æquiuoce ieiunium, nempe nomine, ac ſenſu, non re; In tertio demum ieiuniorum ſtatu calor conuerſa pituita in alimentum, & alimento in partium ſubſtantiam, demum totus ad humidum radicale conſumendum conuertitur, inde non auocatus a pituita, nec a cibo vlla ex parte; humidi autem ſubſtantifici conſumptione ſiccitas inducitur, quæ immediata eſt cauſſa ſitis naturalis; hæc enim ſitis, quæ a ieiunijs ortum ducit, ex ſiccitate eſt, citra æſtum caloris; nam ieiunia vel non poſitiue calfaciunt, vt in primo ſtatu; vel ſi poſitiue calfaciunt ieiunia æquiuoce dum pituita cocta in alimentum uerſa per nu ricationem augent ſubſtantiam calidam, non adeo vim caloris acuunt, ut hic euadat colliquatiuus, aut deſiccatiuus: Nobis igitur ſupra decernentibus fame calorem non acui, ſed hebetari, non refragatur Ariſtoteles hic ſtatuens ieiunia calefacere, ac ſitim facere; nam uel apparenter, non autem reuera calefaciunt, uel æquiuoce ieiunia ſunt quæ calefaciunt; eaque non magis calefaciunt quam commeſſationes; immo longe minus, quia nutrimentum ex pituita non niſi frigidum progignitur, & ſitim faciũt conſumendo humidum citra caloris æſtum.

æquiuoce ieiunium.

Vt alimentis non refrigeretur per ſe vlla ratione calor natiuus. Cap. LVII.

SIllud etiam pleriſque a uero abeſſe uiſum eſt, quod olim conſtituimus alimentorum ſeu calorem natiuum non refrigerari, opponitur autem nobis ratio, & Ariſtoteles; ratio quidem, quia uulgatum ſatis eſt calorem humiditate remitti, ac hebetari, ſiccitate uero acui &, intendi; quum ergo ſatis conſtet per inedias corpus deſiccari, & per alimentorum præſentiam humectari; quippe alimentum omne ſpecies eſt humoris; plane confiteri opus eſt calorem internum alimentorum uſu refrigerari: Immo quum omne alimentum ſanguinis naturam ſortiatur, & proinde humidam, cum ea latitudine, ut pro uarietate ciborum ſanguinem modo magis, modo minus humidum generemus, profecto qua ratione ſanguis humidiſſimus feruorem febrilem temperare poteſt; unde Hippocrates uictum humidum febricitantibus omnibus conferre ſtatuit; eadem plane ratione ſanguis abſolute omnis humiditate ſua naturali minorẽ natiui caloris æſtum refrigerare debebit: Cui dogmati aperte uel Ariſtoteles adſtipulari uidetur ubi ſcribit in hanc ſententiam, *Quoniam autem omne viuens*

lib. 2. ca. 167. la. 3. c. 19.

1. aphor. 16.

de iu. & ſen. c. 3.

habet

habet animam, ipſum vero non exiſtit ſine naturali calidit ate, ſicut diximus; plantis quidem per alimentum, & continens ſufficiens ſit auxilium ad naturalis calidi conſeruationem: etenim alimentum facit refrigerationem ingrediens, ſicut ex hominibus, qui primum cibum ſumpſerunt: ieiunia autem calefaciunt, & ſitim faciunt: immotus enim exiſtens aer ſemper calefit, alimento autem ingrediente refrigeratur motus, donec vtique aſſumpſerit concoctionem. Hæc Ariſtoteles. Ceterum his non obſtantibus, & hic aſſerimus calorem fixum ab influẽte diſtinctum alimento refrigerari nec debere, nec poſſe; non debere, quia in ſano animali mitis eſt, ad influentis diſcrimen, qui ſpirituum igneorum copia nixus adeo æſtuat, vt digitum in cordis ventriculo ſiniſtro influentis caloris fonte detinere non poſſis quin vraris, Galeni teſtimonio; quum tamen cordis ſubſtantia nuper mactato animali impune diu tangi valeat: Immo vero & quum æſtuat maxime calor fixus, vt in hectica febre, mitis nihilominus adeo eſt, vt vix ſenſu percipiatur; quamobrem ex ſe nullo indiget refrigerio: ſi quo autem egere illum contendas, certe ſufficiet illi refrigerium ex aere intrinſecus attracto, nec vllo ex alimentis opus habebit. Non poſſe autem calorem alimento refrigerari ex eo patet, quoniam alimenta omnia, & præſertim cibaria, calidam naturam obtinent, quippe obiectum famis exiſtunt, quam definit Ariſtoteles eſſe appetitum calidi; quum nemini dubium ſit calorem omnem calidorum quorumcunque adiectione intendi, non refrigerari; etſi vero ponamus alimenta omnia ſimpliciter calida eſſe, haud tamen infitiamur alia alijs calidiora eſſe, & quæ minus calida ſunt, calidiorum comparatione appellari frigida: ſed ad obiectionem primam concedentes corpora ob inediam deſiccari, & alimentorum vſu humectari, rectiori ſenſu intelligendum putamus vulgare dogina, calorem ſiccitate acui, humiditate refrigerari; non enim hoc de omni calore, deque omni humore, ac ſiccitate verum eſt; namque in primis duo quum ſint elementa calida, ignis, & aer; profecto calorem igneum ſiccitas acuit, humiditas hebetat, quia per naturale coniugium igneo calori ſiccitas nubit; ſed calor aereus, qui naturale commercium cum humiditate ſortitur, humore potius quam ſiccitate intenditur; quapropter pari Solis radio aer poſt pluuiam, vel imminente pluuia humidis vaporibus refertus calidior percipitur, quam poſt longas ſerenitates a ventis deſiccatus: Quum ergo calor naturalis viuentium natura iunctus ſit cum radicali humore, ac proinde aerei caloris potius, quam ignei ſortem adeptus fuerit: propterea is ex eorum calorum numero eximendus eſt, qui humiditate remittuntur: Atque hoc non ſolum de fixo calore nuncupato accipiendum eſt, verum etiam de influente; nam vterque humori adiunctus eſt a natura, ille primigenio, hic alimentari; & quum vterque ad ſubiecti ſibi humoris incrementum intendatur, & decrementum hebeteſcat, idcirco pueris, quibus magis ineſt humoris primigenij, & minus alimentaris: nam quo ſunt ortui proximiores, eo minor humoris primigenij portio ipſis conſumpta eſt; quo autem minora vaſa, & exiliora corpora obtinent, eo minorem alimenti copiam in ſe continent; propterea inquam pueris fixus calor vegetior, & maior ineſt; influens autem mitior, & minor quam iuuenibus: falſum eſt ergo abſolute calorem natiuum animalium ſiccitate acui, & humiditate retundi. Alioquin etiam ſenes, vtpote iuuenibus natura ſicciores, calorem fixum iiſdem haberent acriorem, acutioremque; quod neminem dicturum arbitror, qui Medicinæ, ac Phyſiologiæ ſit initiatus: Neque putes in ſenibus calorem ab humiditate excrementitia, qua plurimum ſcatent, hebetari; namque humiditas ea in ſenibus redundans quum frigiditatem adiunctam habeat, nec partibus flacciditatem conciliet, duris, denſiſque ſenum corporibus perſiſtẽtibus; ſane calor ſenum hebetatur tum ad humoris ſubiecti conſumptionem, tum quoque a frigiditate pituitæ, non autem ab excrementi huius humiditate; illa enim partes flacceſcerent neceſſario, qua partium calor hebetaretur: quod mox explicabitur. Deinde vero quæ calorem humiditas hebetare, ac ſiccitas acuere poteſt, non omnis eſt indifferenter, ac ſpeciatim non externa, & abſens quoquopacto a caloris ſubiecto, ſed quæ ſubiecto ipſi commiſcetur, atque adiungitur; nam ea ratione calorem humiditas hebetat, & ſiccitas acuit, quia calori ſubditam materiam illa relaxat, emollitque: contra hæc denſat, induratque: quippe calor, ceteris paribus, valentior, & actuoſior eſt in materia dura, & denſa, quam in molli, & rara: Modo alimentaris humiditas non commiſcetur ſubiecto fixi caloris ita vt ipſum emolliat, & rarefaciat: ſiquidem ſubiectum hoc ſubſtantia eſt ſolidarum partium, cui adiuncta humiditas alimentaria tantum abeſt vt in ſubiectas partes agendo illarum ſubſtantiam relaxet, ac emolliat; quod potius alimentum ipſum ſicceſcat, & duritiem, ſoliditatemque partium induat, in earumque ſubſtantiam tranſmutetur: quia ergo alimentum ſolidis partibus applicitum ſub propria forma non permanet, ſed in earum naturam conuertitur, illas ideo non emolliens, aut rarefaciens calorem earundem hebetare non poteſt, quem tamẽ hebetant excrementitiæ humiditates, quæ quum haud ſint alendo corpori, ſi diſpergantur in vniuerſum habitum, vt in hydrope fit, atque in fame, ac malo habitu contingit, flaccidam partium ſubſtantiam, mollemque, ac raram efficientes caloris inſiti robur eneruant. Ad ſecundam vero rationem cõcedentes omne alimentum ſanguinis naturam ſortiri, & humidam; cum ea latitudine, vt pro varietate ciborum ſanguinem modo magis, modo minus humidum, virtute præſertim, contrahamus, non admittimus qua ratione ſanguis humidiſſimus febrilem calorẽ temperat, eadem ſanguine ſimpliciter calorem natu-

Calorem fixum alimenta nõ refrigerari.

Calor fixus cur mitior influente.

Cur hecticæ febris calor mitis.

Alimenta omnia calida vt ſint abſolute. 2. de an. t. 28.

Calor vt ſiccitate acuatur, humiditate refrigeretur.

Calor, qui humore potius quam ſiccitate intẽditur.

Cur aer imminente, vel proxime tranſacta pluuia magis calidus.

Calor natiuus cur humore non remittatur, ſed intendatur.

An pueris calor ſit vegetior quam iuuenibus.

Calor natiuus ſiccitate nõ intenditur.

Calor fixus haud hebetatur humore excrementitio.

Humor qua ratione calorẽ hebetat, & ſiccitas acuat.

calis in viuentibus, atque in animalibus præſertim fundatur ſpiritu; at vero ſpirituoſi caloris ea natura eſt, vt, niſi leuiter agitetur, ac moueatur, quaſique flabello ventiletur, facile æſtuet, æſtuque illo ſubiectum ſibi conſumens humorem, ad eius exterminium & ipſe tabeſcat; alimentum igitur ingrediens in corpus viuentis mouet neceſſario leuiter in eo ſpiritum, & calorem, qui eo motu aliquantiſper refrigeratur: Quæ omnia conſentiens Hippocrati aperte innuit Ariſtoteles inquiens alimentum facere refrigerationem, non perſe, ſed ingrediens, quaſi in ingreſſu aditum parans aeri tenuiori; quo poſtea calor refrigeratur, & ſane non aliunde ſtatim a cibo perfrigeramur, & horrore concutimur, vt monet Ariſtoteles, quam aere vna cum alimento ingrediente, atque ventriculi os vellicante: Qui nidem aer & eodem ingreſſu mouens internum ſpiritum, qui ſi perſiſtat immotus, æſtuat; vt hac ratione quoque in hominibus longum ieiunium paſſis alimento demum aſſumpto contingat calorem refrigerari per accidens; perſe vero non niſi ab aere vna cum cibo in ventrem attracto, & internum ſpiritum mouente. Quare ſicuti animalibus alimentum non eſt neceſſarium ad refrigerium caloris abſolute, atque perſe; quippe refrigeratur eorum omnium calor a continente, ſeu ambiente, quod eſt aer, & aqua, vt paullo poſt ſubdit Ariſtoteles, non autem ab alimento; pari ratione de plantis hoc ipſum conſtituere oportet, id quod aperte ibidem ſtatuit Ariſtoteles inquiens, ſi æſtate fortes accidunt æſtus, & non poſſit quod trahitur ex terra humidum refrigerare (quia ſcilicet aer vna cum alimento ingrediens, & extrinſecus ambiens tanta caliditate polleat, vt refrigerando calori ſit ineptus) corrumpitur marceſcens calidum, & dicuntur ſphacelliſmum pati, & ſideratæ fieri arbores his temporibus: quapropter & genera quędam lapidum radicibus ſubdunt, & aquam in vaſis, vt radices infrigidentur plantarum: quæ ſane haudquaquam oporteret radicibus ſubdere, ſi plantarum calor alimento per radices ex humo attracto refrigerari poſſet: Hæc ſatis aperte roborat frequēs experimentum, quo paſſim cum Ariſtotele comperias homines plurimos a cibo rigere, ac horrore concuti, cuius paſſionis non aliunde origo eſt, quam vel ex aere vna cum cibo in vētriculum affatim lapſo, cuius frigiditate rigens ventriculi os, & ſpina dorſi ventriculo proxima ſecum trahunt in conſenſum reliquas omnes corporis particulas, quibus communicant: vel ex recurſu caloris influentis a corporis habitu ad membra coctioni dicata, quo deſtitutus calor fixus illarum partium remittitur, remiſſus autem partium molem ſuſtinere non potens firmiter, tremorem horrori, ac rigori ſimilem inducit; ſic enim tum ſenes, tum veneri, aut baccho nimium indulgentes ob penuriam caloris influentis nequeunte fixo firmiter ſuſtinere membra, tremere conſueuerit: ita ergo per accidens vbique alimento calor fixus refrigeratur, ſiue id faciant alimenta deferendo aerem ad caloris ſedem, ſiue ab eius cōſortio reuocando calorem influentem; hoc enim fixus roboratur, qui aere temperatur maxime. Quod autem de ieiunijs affert Ariſtoteles, dum ait ea calefacere, ac ſitim facere, non ideo ab oppoſito conuincit alimentum per ſe refrigerare; nam ieiunia per accidens, & apparenter calefaciunt, non perſe, ac vere, nimirum quia in ieiunijs calor conſumit humiditates pituitoſas, quibus eius acies videbatur obtundi: ijs vero conſumptis non ideo calor exardeſcit, licet vegetior videatur: nam reuera imbecillior eſt, quia ſimul cum excrementitia non nihil etiam ſubſtantificæ humiditatis conſumit, & poſt excrementitiam auide ſalutarem depaſcitur, vnde caloris languor, vna & ſitus a ſiccitate: ſed hæc fuſe ſuperius.

Cur a cibo ſtatim perfrigerati horrore concutiamur. *De iuu. et ſen. c. 3.* *Cur a cibo rigeāt, horreātq; plurimi.* *Cur ſenes ſalaces, et bibaces ſtrenue.*

Galeno item alimentum non refrigerare calorem natiuum, niſi per accidens, ſed per ſe illum augere. Cap. LIX.

HVe ea faciunt, quæ profitetur aliquando Galenus inquiens, *Tanquam enim ignis idoneum alimentum ignem ipſum auget, ita quicquid corporum natura calidorum proprium, & naturale eſt nutrimentum, id ea ſemper non ſolum roborabit, ſed etiam inſitum eorum calorem augebit: atque id quidem omnis nutrimenti communis effectus eſt. Iam vero ab ignis exemplo non digreſſi admoneamus rurſum de lignis humidis, quæ ipſa quoque ignis nutrimentum ſunt, ceterum non ſtatim, aut continuo, eoque ſepenumero igni iniecta nō ſolum flammam quaſi ſopiunt, ſed etiam, ſi imbecilla eſt, & parua, corrumpendæ quoque eius periculum afferunt: ſic profecto & in animalibus cibi, qui vti prorſus aſſimilentur, & corpus nutriant, ſpacio egent, hi frigus vniuerſi potius quam calorem afferre in præſenti videntur: ceterum calfaciunt hi quoque tandem non ſecus ac reliqui cibi, ſi ſemel vt corpus nutriant ſint confecti; omne enim nutrimentum, quatenus nutrimentum eſt, animalis calorem auget.* Ita Galenus, vt vel ex eo conſtet alimentum ſuapte natura, & perſe calefacere, refrigerare vero non niſi per accidens, & parum ab initio antequam nutriat, ſeu potius dum corpus ingreditur ſecum aerem afferens perſe refrigerantem: quod aperte inſinuat poſterius, dum ex Ariſtotele admonet ipſe idem Galenus cito perire acquiſititium effectum eorum, quæ agunt ex accidenti, qui frigus ex ingeſto alimento ſtatim fieri, ac terminari dixerat. Quod ſi lactucam obijcias, & portulacam, aliaque temperamenti frigidioris edulia, quæ a propria facultate refrigerāt etiam citra interuentum aeris, ſcite reſpondet eo loci Galenus hæc non eſſe pure alimenta, ſed mediæ cuiuſdam naturæ inter alimenta, & medicamenta, & prout ſunt medicamentariæ, alimentariæque naturæ participia, ſane vt medicamenta ſunt per ſe primum refrigerantia corpus noſtrum; vt autem alimenti vicem ſubeunt, iam a

3. De temp. c. 2. *3. De temp. c. 4. Cito perit effectus agentium per accidens.*

calore

ma, & ſubſtantia caloris, vel ab ea immediate, indiuidueque adeo prouenit, vt altera intendi nequeat ſine alterius incremento. At ſi ſermo ſit de caloris inſiti materia, duplex itidem ipſi materia poteſt aſſignari, nimirum vel materia ex qua veluti compoſitus cõſtituatur, vel materia in qua veluti forma reſideat: Porro ſi de materia conſtitutionis agamus, in tẽperamento calor natiuus conſtituitur ex calore ſimplici veluti forma, & ceteris primis qualitatibus veluti materia, nam calor alias qualitates continet, ac moderatur (quod eſt proprium formæ erga materiam) ita vt ſi a quopiam tale dominium calori ſurripiatur, illico miſtũ putreſcat, & diſſoluatur; ſed & Ariſtoteles aliqñ aperte calorem ad alias qualitates formæ rationẽ ſubire inſinuauit: Qua quidẽ in re ſi alimentis augeri poſſunt aliæ qualitates in tẽperamento, quę ſunt materialia principia calidi natiui; cur ijſdẽ caloris ipſamet qualitas intẽdi nequeat, ſatis demonſtrare non poterit vir egregius; eadem eſt.n. habitudo alimentorum ad ſingulas tẽperamenti qualitates. Sin aũt ſermo ſit de materia, in qua calor veluti forma ineſſe dicitur; quũ duplici polleamus nos calore natiuo, influẽti ſcilicet, ac implãtato, quem fixum nuncupant; duplex itidem genus materiei obtinuimus, influentem & fixam; hæc plane materia fixa nulla fuerit alia, quam humor ſubſtantificus, & radicalis appellatus, ſeu mauis ſubſtantia ipſa ſolidarum partium viuentis vi naſti; illa vero materia caloris influens ſanguis eſt, ac præſertim ſanguinis portio tenuior, & halituoſa ſpiritus nomine donata; qua de materia videtur agere Medicus illuſtris: ſed nos vt libenter aſſentimur decernenti alimentorum vſu augeri ſanguinem, ſpiritus, & ſolidarum partium quamlibet, ac proinde ſubſtantiam, ſeu materiam calidi natiui; ſic negare non poſſumus alimentis caloris vim, ſeu qualitatem, & gradum etiam intendi tribus potiſſimum rationibus; prima eſt, quia calor hic eſt qualitas materialis, & omnino forma in magnitudine; quum ergo ex Ariſtotelis decreto forma omnis in magnitudine ad ſubiecti corporis incrementum viribus augeatur, & fiat potentior; ac viciſſim ad eiuſdem imminutionem fatiſcat; proculdubio alimenta dum augent calori ſubditam materiam, ſimul caloris vim, & gradum non intendere nequeunt. Altera eſt, quia calor natiuus in viuente naturæ non eſt igneæ ſiccitati adiunctus, ſed aereæ humori applicitus; at ſuperius compertum eſt calorem aereum humiditate intendi, vireſque maiores acquirere; nam aere vaporibus aqueis referto, vel ante, vel poſt pluuiam ijſdem radijs ſolaribus calor longe acrior excitatur in ambiente, quam ſumma vigente ſiccitate aeris: alimentis ergo augeri nequit humor interior, aut influẽs, aut radicalis, quin ſimul intendatur vis, & robur caloris naturalis vtriuſque, influentis nimirum, & fixi. Tertia eſt, quia miſtum omne perfectum tale eſt, vt in eius temperamento calor ceteris qualitatibus abſolute dominari debeat, licet maius, & minus dominium hoe eſſe valeat; quippe calor ceteras qualitates veluti forma ſubiectam materiam continere tenetur; quum autem alimentum eatenus alat, quatenus miſtum eſt perfecti generis; vt fuſe oſtendimus antea; quumque nutricatio formaliter ſit conuerſio alimenti in ſubſtantiam viuentis; profecto ſi huiuſmodi conuerſio alimenti fieri debet vt miſti; quum miſti potiſſima ratio conſiſtat in temperamento, plane opus eſt alimentum in actu alendi tum ratione ſuæ materiæ conuerti in materiam corporis viuentis; tum ratione ſui temperamenti in viuentis temperamentum commutari: Quare quemadmodum ex Ariſtotele quantitas materiæ alimenti nutricationis ope addita quantitati materiæ viuentis corporis augmentum efficit; ſic nouus gradus caloris in temperamento alimentorum ceteras qualitates exuperantis additus calori natiuo eius vim, & robur auget neceſſario. Ad primam obiectionem vltro concedimus alimẽtorum eſſe varia genera, & proinde non æque calidum ab omnibus ſanguinem gigni; ſed vbi aſſerimus a vino, & allio ſanguinem calidiorẽ procreari, a lactuca vero minus calidum, non tamen aſſeuerare cogimur ab vllo alimento frigidum ſanguinem produci; quum enim ſuapte natura ſanguis calidus ſit a prædominio, licet caloris gradum in maxima obtineat amplitudine, ſemper tamen ſanguis, vndecunque progenitus calidus erit a prædominio, nec in eius temperamento frigiditas calori æquari, multoque minus eum ſuperare poterit, ſed vbique in ſanguine caloris vires erunt ſupra vim frigiditatis: Quum autem ſanguis, & omnino alimentum ſub ratione alimenti calidum obtineat natura ſua temperamentum a prædominio, profecto nequit non augere vim caloris interni, etiamſi ad minimum prædominij gradum peruenerit; etenim miſta vbique operantur ſecundum prædominans Ariſtotele autore. Ad aliam oppoſitionem concedimus lactucam, & cetera, quæ ingeruntur, procreare humores naturæ ſuæ conſentaneos, ſed cum Galeno, vt patuit in ſuperiori capite, obſeruamus alimentorum eſſe duo ſumma genera; nam quædam ſunt mere alimenta, quędam vero ſimul & medicamenta, & alimenta; inter quæ hoc intereſt diſcriminis, quod alimenta omni ex parte vinci, ac ſubigi poſſunt a calore noſtro; ſed medicamenta alimentoſa, ſeu alimenta medicamentoſa qua ex parte alimenta ſunt, itidem a calore noſtro ſubiguntur, & ſuperfluitatibus extruſis commutantur in ſanguinem, & in partium ſolidarum ſubſtantiam, quorum vtrumque, ſanguis nimirum, & pars ſolida viuentis, calorem habet in ſui temperamento naturali ceteris qualitatibus dominantem; qua vero ex parte medicamenta ſunt, viciſſim calorem ipſum mutant, vel acuendo vltra ſymmetriæ, ac alimenti normam; vel minuendo eius vigorem, prout ſunt medicamenta vel calida, vel frigida: ſic ergo lactuca, & alia omnia, quæ

Caloris natiui duplex materies poteſt aſſignari.

Caloris natiui cõſtitutio.

2. de gen. t.50.

Materia fixa, & influẽs quæ in viuẽte.

Calor natiuus eſt qualitas materialis.

8. Phy. t. 78.79.80.

Forma materiales vires acquirit ad ſubiecti augumentum.

Lib. 2. ca. 367.

Li.3.c.19.

Li.4.c.55.

Calor aereus, & natiuus humore intendũtur.

15.61.108 113.

Li.4.c.38

2. De t.47.

Sanguis eſt a prædominio calidus.

Miſta operari ſecundum prædominãs.

1.Gal.c.7.

cunque per os aſſumuntur, alimenta medicamentoſa potiſſimum frigidiora duplicem ſuccum in humano corpore generant, vtrumque ſuæ illorum naturæ conſentaneum; alter ſuccus eſt alimentaris, hic ſanguis eſt abſolute a prædominio calidus; alter eſt ſuccus medicamentoſus alendo ineptus, qui poteſt calorem obtundere, ac refrigerare; namque his non ineſt vna, ſimplexque alimenti natura, ſed gemina, quum ſimul & medicamenta ſint, & alimenta. Præterea dicas in alimento quolibet duas ineſſe partes, alteram excrementitiam, alteram vero alimentarem; inter quas ea eſt differentia, quod excrementitia non alit, nec auget mole ſua ſubſtantiam corporis, humoriſue ſubſtantifici; at ſi diu retineatur in corpore, quidni qualitate ſua caloris aciem acuat, ſi calida ſit a prædominio; retundat, ſi frigida? obſtructis enim cutis meatibus, atque ita occluſo exitu calidioribus fuliginibus, nouimus hominum calorem ſuapte natura mitem accendi in febrilem, vt hæc ſit aptiſſima Diariæ cauſſa: ſed alimentaris eſculentorum, potulentorumque ſuccus in ſanguinem vertitur neceſſario, qui ex ſe a prædominio calidus non eſſe non poteſt, ac proinde vt mole ſua nutriendo auget corporis materiam, ſic ſua qualitate conſimilem ſibi calorem internum roborat, & intendit: Atque vt facta comparatione inter pure alimenta, alia alijs magis, & minus calida eſſe confitemur, & quæ minus calida ſunt, vulgo frigida nũcupari poſſe concedimus: ita vnumquodque alimentum ſecundum ſe conſideratum in ſui temperamento calorem ceteris qualitatibus dominantem habere contendimus & propterea ipſius conuerſione in viuentis naturam mole ſua corpus augere, qualitatis exceſſu quantulocunque calorem naturalem intendere aliquando quidem magis, aliquando autem minus pro exceſſus varietate in gradu. Itaque alimentorum vſu non ſolum calori natiuo ſubdita ſubſtantia, & materies augetur, quod eſt calorem augeri extenſiue apud Scholaſticos, ſed etiam virtus acuitur, & qualitas, ſiue gradus intenditur, quod eiſdem eſt calorem augeri intenſiue.

Alimẽta medicamentoſa duplicem ſuccum generant.

In omni alimento duæ partes inſũt, & quæ.

Vt alimentis non poſſit caloris virtus intendi, abſque eo quod ſubiecta calori materia augeatur. Cap. LXI.

VRget etiã in eo nos vir acutiſſimus, quod nuper poſuimus alimento ſimul tum corporis ſubſtantiam adaugeri; tum quoque caloris aciem exacui; nam inquit alimenta calidiora calorem internum augere, ſubſtantiam vero corporis conſumere, quia vt calx ad arboris radicem conſperſa fructum accelerat, arborem vero perimit; ita calidius alimentum, maximeque vinum ſuſcitato calore ſpiritus, facultateſque erigit; mortem vero maturat; dum enim corporis calorem auget, ſubſtantiam minuit, dumque innati calidi ſpiritum, & calorem halitu fouet, eius ſubſtantiam, quæ humidum eſt primigenium, diſſipat, exorbetque, omnem vitam alacriorem, ac vegetiorem, ſed tamen breuiorem facit. Certe in his haud minus ſibimetipſi, quam nobis aduerſatur vir inſignis, qui paullo ſupra omne alimentum ſolam ſubſtantiam caloris augere, non item vim, & qualitatem intendere contendebat. Sed ſpeciatim hac in re nos non opprimit; aliud eſt etenim alimentum propria natura, & virtute ſua operari, ab eo quod eſt contingere poſſe vt ſit cauſſa per accidens alicuius effectus; profecto alimenti natura generatim ea eſt vt per ſe conſeruare ſtudeat corpora viuentia tum eorum calorem inſitum calore ſuo, tum quoque humorem primigenium, & omnino ipſorum ſubſtantiam mole ſua fouendo, & inſtaurando; quod & Ariſtoteles aperte docuit; & ratio demonſtrat ſuperius explicata, nimirum quia omne penitus alimentum vnica functione vegetantis animę conuertitur in ſubſtantiam viuentis quatenus eſt corpus miſtum perfecti generis, qua conuerſione ſimul, & mutatur ſubſtantia nutrimentorum in ſubſtantiam eius quod alitur, & eorundem quantitas, & qualitas adijcitur eiuſdem quantitati, & qualitati; ac proinde alimentum per ſe dum ſui ſubſtantia nutrit, ſimul & quantitate auget molem corporis, & humoris ſubſtantifici, & ſui calore fouet caloris inſiti vigorem; & hæc omnia præſtando viuentis eſſentiam tuetur, & conſeruat natura ſua: Bene verum eſt quod calidiora nutrimenta, ſi magis qualitate vim caloris augeant, quam mole ſubſtantiam corporis, vbi pure alimenta ſint, non etiam medicamentoſam naturam obtineant, occaſionem præbere conſumptioni humoris per accidens; quem etenim per ſe mole ſua tentant augere, aucta vi caloris, a quo valentiori magis, ac citius humidum conſumitur, per accidens conſumit; vt reuera non ſint alimenta calida, quæ proprie, ac per ſe humorem conſumant, corpori tabem inducant, mortemque accelerent; ſed calor internus ab alimentorum calidiorum vſu efferatus, & acrior effectus; quum per ſe, ac immediate nequeant alimenta quantumuis calida, dum vertuntur in ſubſtantiam viuentis, eius humorem ſubſtantificum, & corpus mole ſua non augere. Ad obiectionem priorem dicas longe aliud prouenire arboribus e calce ad radices conſperſa, ac viuentibus ex vſu alimenti calidioris; nam calce non vtuntur plantæ vt alimento; non enim calx in ſubſtantiam plantarum ad inſtar alimenti commutatur; ſed ijs vt medicamentum calorem fouere poteſt, & acuere, quibus imminuit ſubſtantiã, nobis item paralyticis, vel quomodocunque aliter calore languido, multis linimentis, & medicamentis tum extrinſecus, tum intrinſecus inditis apprime calefacientibus Medicina caloris vim ſuſcitat ſæpenumero cum ſubſtantiæ conſumptione, ſemper ſine corporis incremento, & hoc non niſi quia medicamenti ſubſtantia in ſubſtantiam corporis non mutatur, vt ali-

me-

Calx ad arboris radicem conſperſa fructum accelerat.

Fernelij repugnantia.

1. De an. t. 47.

Alimẽtũ ſui ſubſtãtia nutrit quantitate auget, qualitate calorem fouet.

Alimẽta vt ſubſtãtiã viuentis conſeruet.

Alimẽtũ vt conſumat corporis nutrici ſubſtãtiã.

Calor non alit plantas.

mentum: quare in eo alimentum cum medicamento conueniens, vt vtrunque aciem caloris interni acuere poſſit, neceſſario tamen diſſidēt, quia medicamentum ſimul humorem ſubſtantificum augere nequit, quem neceſſario auget alimentum eo quia eius ſubſtantia in corporis viuentis naturam commutatur. Ad ſecundam oppoſitionem dicimus ex vſu calidiorum alimentorum vitam breuiorem effici, & corpora conſumi, non quia nutrimentum vllum perſe abſumere valeat humidum ſubſtantificum, aut dum nutrit ſimul calorem intendat, & corporis ſubſtantiam minuat: quod aſſerit vir doctiſſimus: ſed quia (præter allatam ſuperius rationem ex Ariſtotele) calidiſſima nutrimenta, quę parua mole multam vim calefaciendi ſortiuntur, quum longe magis calorem internum augeant calore ſuo, quam corporis, & humoris ſubſtantiam mole propria; euenit vt poſtea calor intimus longe præualens viribus humoris ipſum celeriter abſumat euolaturus ad æthera, & vitam mortalem hanc terminaturus: Quare alimentum ex ſe ſimul auget vim caloris, & copiam humoris; per accidens autem cauſſa eſt vt humor citius conſumatur a calore viribus adaucto; ſic ergo abſolute, ac perſe alimentum omne ſimul, dum alit, & conuertitur in ſubſtantiam viuentis, vt mole ſua corpus, & humorem viuentis internum adauget; ita ſimul calore ſuo conſimilem viuentis calorem inſitum intendit. Addimus in alimento partem excrementitiam, quæ non eſt alendo corpori, quia non conuertitur in noſtri ſubſtantiam, ſi calida fuerit, intendere poſſe gradum caloris, vna & conſumere corporis, humoriſque ſubſtantiam, vt nuper in medicamentis obſeruauimus; at alimenti partem alimentarem non poſſe dum alendo calorem auget, ſimul & humorem non adaugere: verum nobis cum Clariſſimo viro diſputatio eſt de alimenti natura, non autem de ipſius excrementoſa portione, quam vere alimentum non dixeris. Proprie igitur omne alimentum, cuiuſcunque naturæ fuerit; dum alendo vertitur in ſubſtantiam viuentis, ad medicamenti, & excrementi diſcrimen, ſimul & calorem innatum acuit, & humorem ſubſtantificum auget, vitamque ſuo modo conſeruat.

Cur ex vſu calidiorus alimenti corpus abſumatur, & vita breuior efficiatur.

Vt anima nutriens actum habeat immediatum, & proprium, in quo edendo non vtatur organo corporeo. Cap. LXII.

Lib. 2. cap. 176.

VLterius autem dum olim conſtituimus omnem animam, & ſpeciatim vegetalem præter vulgatas illas, quæ ſunt operationes coniuncti, & fiunt miniſterio inſtrumenti corporei, habere quendam actum immediate ab eius eſſentia in corpus prodeuntem citra vllum organi materialis interuentum, anſam dedimus erudito viro nobis obijciendi Ariſtotelem, & placitum quoddam in opere *De Vita*: Non enim bene hoc in loco iſtam animæ operationem propriam admittere videmur, quam in opere De vita ex profeſſo demoliri ſtuduimus a Magno Alberto propoſitam. Deinde vero ex Ariſtotele habemus non ſemel cuiuſcunque animæ fuerit aliqua operatio propria ita vt in ea obeunda non communicet cū ſubiecto corpore, omnem illam animam a corpore fore ſeparabilem, & immortalem; quum ergo vegetalem, ſentientemque animam nemo nō agnoſcat a corpore inſeparabilem, atq; mortalem in Peripato; profecto illis ex Ariſtotele, ac rei natura concedere non debemus operationem vllam propriam corpori non communem. Deinceps autem idem Ariſtoteles in opere de anima, vbi dedita opera ſibi proponit agendum de quibuſcunque animæ operationibus, ſiue proprijs, ſiue communibus etiam ſubiecto corpori, nuſquam tamen de huiuſmodi functione verba fecit; nefas enim quum ſit aſſerere id latuiſſe Ariſtotelem, quod nobis innotuit; & eundem aut conſulto cælauiſſe, aut obliuione prætermiſiſſe quod nouerat; & quum nullibi de hac operatione vegetantis, & alterius cuiuſque animæ Ariſtoteles meminerit; ſatis iam conſtet eam purum eſſe figmentum. Sed & in propoſito accuſamur immerito, nam in opere *de vita* negauimus Alberto dari operationem animæ propriam, quę ab anima ſic promanaret in corpus, vt eſſet quid re ipſa diſtinctum ab animæ ſubſtantia, & proprie id quod vitam appellamus; at vero ſuperius animæ conceſſimus operationem quādam, ſeu potius actum quendam vniuerſalem, qui viceuerſa re diſtingueretur a vita, licet ipſi nodo indiſſolubili adiungeretur, & re idem eſſet cum animæ ſubſtantia, nimirum animæ eſſentia participata, quam participationem animæ quodcunque finit, idipſum protinus mortem inferat, ut hoc ſenſu verum ſit vulgatum axioma, Quietem animæ nutrientis a ſua operatione, ſcilicet a ſua participatione, eſſe mortem. Deinde vero diſputationi aditum patefacientes dicere poſſumus nos libro de vita non negaſſe animam vegetalem, & quamuis aliam, quæ ſubiectum ſibi corpus actuet, perficiatque, in eo actuando, perficiendoque vere operari abſque eo quod in tali functione obeunda vtatur corpore cooperante velut inſtrumento, quod in hoc opere profeſſi fuimus; ſed ſolum negaſſe Alberto hanc operationem eſſe uitam, & non eſſe actum ſecundum. Ad aliam oppoſitionem concedentes vegetalem, ac ſentientem animam eſſe morti obnoxiam, & a corpore inſeparabilem, admonemus animæ operationes proprias corpori non communes eſſe duum generum; aliæ ita ſunt propriæ, ut anima in ijs obeundis nullo pacto indigeat pręſentia corporis, neque ut cooperantis agendo, neque ut patientis recipiendo ab anima; atque huiuſmodi operationes conſiderat locis allegatis Ariſtoteles, dum eas ſolis animis immortalibus, & ſeparabilibus attribuit; aliæ uero ſunt ita propriæ, vt in illis edendis non quidem cooperetur ani-

Lib. 1. c. 11.

1. de an. t. 13.

2. de gen. an. c. 3.

1. de an. t. 3.

Quies animæ nutrientis a ſua operatione vt ſit mors.

Animæ operatio propria duplicis eſt generis

mæ corpus uelut inſtrumentum, attamen ſine corpore obiri nequeant; quippe corpus illud eſſe debet, quod eam operationem in ſe patiendo ſuſcipiat, & huius generis functiones communes ſunt mortalibus, & immortalibus animis; ſunt enim omnes animæ actus primi, & omnino perfectiones participatæ corporis phyſici ex Ariſtotele.

2. de an. t. 6.

Ad aliam dubitationem concedentes Ariſtotelem ſibi proponere contemplationem de quibuſcunque animæ operationibus, & actibus tum proprijs, tum quoque communibus, dicimus de hoc actu proprio, quam operationem animæ uniuerſalem appellamus, & proprie participationem, & præſentiam animæ, ſatis egiſſe Ariſtotelem in opere de anima pluribus in locis ſub nomine actus primi, ut propterea dicendus non ſit noſtrum commentum, ſed Ariſtoteleum inuentum.

2. de an. t. 2. & ſeq. vſque ad 11. & t. 26.

Calorem natiuum in nobis, quin etiam ignis flammam apud nos non indigere neceſſario humoris, quo veluti pabulo nutriatur.

Cap. LXIII.

Li. 3. c. 31. & 177.

INſuper & aliud uellicatur dogma uiro ſubtili, quod paullo poſt attulimus aſſerentes calorem non ali humore, & ubi multus exardet ignis, exiguam candelam ſuam non poſſe aſſeruare flammulam, quia hæc ipſa minor tũ ſponte ad maiorem congenerem ſibi accurrit, tum etiam non inuita, nec reſiſtens a maiore trahitur; non autem quia, ut uulgo dicitur, maior minoris pabulum celeriter abſumat, unde priuata fomite minor, cui alimentum neceſſarium erat, ſtatim fatiſcat, deficiatque; uellicatur autem hoc placitum duplici argumento, alterum eſt deſumptum ex acutiſſimo Bonamico aſſerente *Pabulum, qui eſt humor, calori, quoad eſt calor, eſt prorſus neceſſarium: eſt enim veluti forma, quæ materia ſuſtentanda eſt; eaque propter alieno corpore fundatur; ſic humore conſiſtit, licet nomen pabuli, ſiue alimenti Philoſophi, Medicique adſtrinxerint materiæ caloris, qui eſt in viuentibus.* Alterum autem erei natura de promptum, quia uidemus flammam quamlibet a combuſtibili ſeiunctam ab aere interimi, quæ coniuncta combuſtibili ab eodem aere non extinguebatur; hoc autem aliunde fieri non poteſt, niſi ab ipſo combuſtibili flamma iugiter conſeruari dicatur; quum autem quæcunque mutata in alienam ſubſtantiam conſeruare dicuntur id, in quod tranſmutantur, ad illud ſe habeant ad inſtar alimenti, & pabuli; hoc enim Ariſtoteli definitur illud eſſe, quod conſeruat ſubſtãtiam uiuentis, in quam conuertitur; plane quicunque calor humore ſubiecto neceſſario indiget, quo nutriatur. Verum ob hæc nobis diſcedendum non eſt a propoſitis; quod enim primo affertur, multa continet difficilia, & ante omnia caloris nomine quum nuda qualitas non ſolũ intelligi ualeat, ſed etiam ſubſtantia ignea calore conſiſtens: ſi calor ut nuda qualitas accipiatur, ea quidem forma eſt, quæ neceſſario indiget materia, qua ſuſtineatur; ſed huiuſmodi materia non eſt illi ad inſtar pabuli, non eſt alienũ corpus, non eſt abſolute humor; non eſt ad inſtar pabuli, & alimenti, quoniam alimentum conuertitur neceſſario in naturam, quæ ali dicitur; quum igitur nulla ſubſtantia tranſmutari valeat in accidens ullum, nec ulla materia in ſuam formam; plane iam conſtet humoris corpus non poſſe in calorem conuerti, ac proinde caloris pabulum, & alimentum non eſſe humorem. Non eſt alienum corpus, quia vbique formam omnem tum ſubſtantialem, tum accidentalem in proprij ſubiecti corpore conſiſtere, nec inde ad alienum corpus tranſmigrare poſſe, uetus eſt in Peripato axioma, & adeo uerum ut non indigeat communi probatione, quod ſcilicet inſeparabilis ſit quæcunque materialis, & elementaris forma a proprio ſubiecto: Non eſt abſolute humor, quia calor, qui eſt forma ignis, non humore, ſed ſicco ueluti materia ſuſtinetur natura ſua, ſolus calor aereus in humore conſiſtit: Qui autem calor ex igneo & aereo conſiſtit in temperamento miſti perfecti, uti eſt calor uiuentibus inſitus, hic ea ex parte, qua igneus eſt, ſicco ineſt ſubiecto, qua uero aereus, humida indiget materia. Sin autem calor ut corpus calore conſtans aſſumatur, hic abſolute forma non eſt, quæ neceſſario indigeat materiei, qua innitatur; hic alieno corpore non fundatur; hic humore non alitur: ſane calor, qui corpus eſt calidum, non eſt abſolute forma, ſed compoſitum eſt per ſe ſubſiſtens, nec materia indiget, qua innitatur; nam conſtat ex ſe propria materia, propriaque forma; licet autem ignis, & aer ad alia elementa relatus, & in miſto quolibet, & in uniuerſo habeat rationem formæ, ut monuit Ariſtoteles; id tamen non eſt quia elementa ſupera eſſe nequeant ſine inferis, vt forma ſine materia; nam ſubtracta de mundo terra, & aqua, eodem Ariſtotele autore, aer quidem ad inferiorem locum deſcendet, non tamen ideo vel aer, vel ignis tanquam forma deſtituta materiei conſortio peribit; ſed elementa ſupera iccirco ſe habent ad infera vt forma ad materiam, quia hæc ab illis continentur, conſeruantur, ac perficiuntur; illaque his ſunt nobiliora, & perfectiora: Calor hic, quem diximus eſſe calidam ſubſtantiam, alieno corpore non fundatur, & præſertim non humore; quia calori tum ſubſtantia completa ineſt, qua per ſe ſubſiſtere valet; tum impetus eſt naturalis ad ſupera; quem humor violentia trahere, tractumque detinere conatur deorſũ; vt propterea non ſecus ignis humore, atque alieno corpore huc apud nos fundari dicatur, ac ſi quis dixerit facinoroſos in carcere compedibus inniti, quibus impediuntur, prohibenturque fuga, & vi detinentur ſub poteſtatè iudicis. Calor hic idem humore non alitur, quia flamma non permanet, ſed iugiter ſuccedit, uetusque interit, dum noua gignitur; quod enim alitur, idem numero permanet; quare flam-

3. de alim. c. 43.

2. de an. t. 47.

Caloris hominaquid ſignificare valeant.

Materia ſubiecta calori non eſt eius pabulum.

Non eſt alienũ corpus.

Materia caloris nõ eſt abſolute humor.

Calor qui non indigeat materia.

2. de gen. t. 50.

Ignis vt habeat rationem formæ, & aer.

4. cal. t. 39.

Calor qui alieno corpore non fundatur.

Calor humore non alitur.

2. Meteor. c. 2.

Ariſtoteli flama hu more non alitur.

flammæ humor vere non eſt vt pabulum conſeruans veterem ignem, ſed vt materia nouum conſtituens; quod apertiſſime nos docet Ariſtoteles vbi deridendos eſſe inquit omnes quicunque ignem humido ali exiſtimauerunt adeo, vt tamdiu ſuperſit ignis, quandiu habuerit alimẽtum: flamma enim propter continuum humidum & ſiccum, quę permutantur, fit, & non alitur; non enim eadem exiſtens permanet vllo tempore, vt ita dicam; non igitur ſuccenſus alitur ignis. Mirifice quidem paucis verbis explicat Ariſtoteles hanc ignis ſucceſſiuam generationem ex humido, quam ſic interpretabere, vbi purus eſt ignis, vt ſurſum, ibi nullus exiſtẽs humor in loco naturæ ſuæ conſentaneo diu permanet ignis; at hic apud nos non niſi vi humori alligatus ignis continetur; qui diu nõ permanet, ſed a contrario ambiente multiplici recens nata flamma extinguitur, non tamen ante quam ob magnam ignis actiuitatem humidum ſibi obſiſtens conſumpſerit, & in ſiccum permutauerit, cuius forma partim eſt frigus, & natura terrea, vt cineris, & carbonis; partim eſt calor, & natura ignea, vt eius, quod in ignem conuerſum eſt: vetus ergo ignis in flamma humido non alitur permanens, ſed occumbens nouum ſibi ſimilem ex humidi continua exſiccatione progenerat: Quod autem in flamma euenit euidenter, idipſum in miſtis alijs fere quibuſque latenter euenire putandum eſt proportione data. Deinceps vero & illud cohærere mihi non videtur eundem humorem eidem calori eſſe tum materiam, qua ceu forma ſuſtineatur, tum etiam pabulum, quo nutriatur; alimentum enim quum a propria nutriendi natura cõuertatur in alti ſubſtantiam, ſane quod alitur ſeſe ad alimentum habet vt mouens ad mobile, ac omnino vt generans, & efficiens, ad materiam ex qua quid progignere debeat: ceterum idem ſimul eſſe formam, & effectricem cauſſam erga idem ſubiectũ numero longe a ratione abeſt; forma enim a generante eſt, & cauſſa interna, quum generans ſit extra naturam geniti.

Quod alitur vt ſe habeat ad alimentũ

Forma & efficiẽs nõ coincidũt in idẽ numero reſpectu eiuſdem.

Ad ſecundam obiectionem concedentes flammam quamlibet a combuſtibili ſeiunctam cito extingui ab ambiente; animaduertimus eandem flammam combuſtibili adiunctã bifariam poſſe conſiderari, nempe in ſpecie; atque in numero; ſeu mauis ſecundum totum, & ſecundum partes; ſi ſpectes flammam in ſpecie, ac ſecundum totum, ea quidem combuſtibili addicta non extinguitur ab ambiente, ſed conſeruatur iugiter ab humore; attamen hanc non dices humore ali, tum quia humor non conuertitur in totam illius flammæ ſpeciem, ſed in illius ſpeciei determinatas particulas, nimirum in flammæ partes exorientes; tum quia humor commutatur in flammæ partem exorientem, non autem in antea genitam; ſed nutricatio eſt conuerſio alimenti in ſubſtantiam præexiſtentem; nutritur enim quod iam eſt, gignitur autem quod nondum eſt; tum quia nutrimentum per ſe reſpicit conſeruationem indiuidui, non autem ſpeciei; hæc enim ſola generatione conſeruatur; quæ omnia patent ex Ariſtotele vnicuique.

Nutricatio eſt conuerſio alimenti in ſubſtãtiã præexiſtẽtem.

2. De an. t. 47.

Nutrimẽtum reſpicit conſeruationem Indiuidui, nõ ſpeciei

Sin autem accipias flammę portionem quamlibet indiuiduam, audacter ſuperius negat Ariſtoteles eam combuſtibili addictam diu permanere, & humore ſuccedente ali, & conſeruari eandem numero; cito enim quælibet interit, licet interiens nouam ex humido conuerſo in ſiccum celeriter adeo procreet, vt ſenſus genitam a generante diſcernere nequeat, ob generationis celeritatem, & ob genitæ cum generante naturæ ſimilitudinem; Haud aliter ſane dicas in perenni fonte continua verſione aeris, & vaporum in aquam, laticem fontis aſſidue gigni ex vaporibus, & vapores ex aere; non autem aquam nutriri vaporibus, nec vapores aere ali: Quod autem affertur, omne conſeruans, quod ſuo munere fungitur conuerſum in conſeruati naturam, ſubire vices alimenti, ſcite intelligẽdum eſt; nam tranſmutari poteſt tum in idemmet numero, tum in idem ſpecie, ſi quidpiam conſeruare dicatur illud ipſum numero, in cuius ſubſtantiam commutatum fuerit, hoc certe alimenti munus obit; ſin conſeruet aliquid eo quia mutetur in rem eiuſdẽ ſpeciei, iam hoc non ſit alimentum, ſed generationis materia; eo enim differunt hæc, quoniam alimentum conſeruat illud idem numero, quod alitur, & in cuius naturam commutatur; materia vero generationis verſa in naturam geniti ſpeciem conſeruare dicitur eius, quod gignitur, non illud ipſum, ſed conſtituere; hoc enim genitum aliunde conſeruatur, ac ſi viuens fuerit, potiſſimum alimentis: Quum igitur humor verſus in flammam eandem numero non conſeruet præexiſtentem, ſed nouam conſtituat cõſeruando ſpeciem, iam non ſit humor pabulum vetuſti calidi, ſed noui materia genitalis, & conſtituens.

2. Meteo. c. 2.

Diſcrimẽ inter alimentũ, et materiã generationis

Cur calor humorem in miſto, & in viuente præſertim depaſcatur, & interitum procuret, exercitatio cum ſubtiliſſimo Scaligero. Cap. LXIV.

Exer. 8. in f.

Li. 2. c. 69

CAlorem humore non indigere veluti pabulo nobis conſentit Doctor egregius ex acutiſſimo Scaligero; quum tamen viderit a calore iugiter humorem abſumi, de cauſſa huius conſumptionis nobis non aſſentitur; nos etenim ſupra ſæpius profeſſi fuimus calorem ideo in viuente, miſtoque omni humorem continenter abſumere, quoniam ab eo prohibetur aſcendere ſurſum, quo propenſus eſt, lentoreque ſuo humor violẽte calorem huc retinet in miſtis; quum naturæ lege omnia ſemper totis viribus ea deſtruere nitantur, a quibus quoquo pacto impediuntur ne ad ſuum finẽ accurrant, ſuamque perfectionem conſequantur; eſt autem elemento cuique finis, & perfectio quies, & permanſio in loco naturali: Obſtat autem vir inſignis tum noſtram propoſiti cauſſam euertere ſtudens, tum nouam e Scaligero pro-

ſerens. *Elementorum* (ait) *& omnino corporum ſimplicium finis eſt miſtorum conſtitutio, potiſſimumque viuentium; quum autem cuncta naturæ impulſu ſponte ad ſuum finem collimant, non vi detineantur in eo, ſed naturaliter conquieſcant, iam & calor, ſeu ignis in miſtis viuentibuſque noſtratibus ſponte quieſcit, ac permanet, non vi ab humore diſtrictus; quare vt euolet, non opus illi eſt humorem abſumere, ſed pugna inter eos eſt, ac lis de dominatu in miſto, vt monet Scaliger, horum enim vtrumque (humorem dico, & calorem) ſibi quærit quod appetit, appetit vero non ſolum eſſe, verum etiam ſupereſſe; quod quoniam in re finita fundamentum habet, neceſſe eſt ad eundem limitem illa quoque duo pugnantia terminari, adeo vt valentius alterum deſtruat, ad cuius exterminium miſti corruptio, & viuentis ſequitur interitus.* Pulchra equidem ſunt hæc, non tamen adeo veritati conſona, vt nos a propoſito deturbent: Quod enim pertinet ad primum argumentum petitum ex fine, concedentes cuncta naturæ impulſu ſponte ad ſuum finem collimare, in eoque vi non detineri, ſed naturaliter conquieſcere, dicimus finem primarium elementorum, corporumque ſimplicium eſſe conſtitutionem Vniuerſi, magnique huius animalis, quem Mundum appellamus; cuius conſtitutionem quum elementa compleant ſuis quæque locis diſtincta, proinde aliena in ſede non niſi violentia continentur; animalia vero, & plantæ apud nos, vt non ſunt partes mundi præcipuę, atque neceſſariæ ſimpliciter, ſed potius ad ornatum; ita finis non ſunt elementorum. Id quod vel inde pateat, quia ſublatis e mundo viuentibus ſubcæleſtibus, adhuc ſupereſſe oporteret elementa ad mundi totius integritatem; at vero vbique ſublato fine, fruſtra ponuntur quæ ad finem inſtituta fuerant: finis ergo elementorum proprius, ac præcipuus quum ſit vniuerſi conſtitutio; conſtituant vero elementa Mundum ea diſpoſitione inuicem locata, vt centrum terra poſſideat, terræ affluat aqua, globum ex terra, & aqua coagmentatum ambiat aer, aerem ſupremus contineat ignis immediate ſubcœlo rotatus; plane vt ſponte ſua quæque his locis quieſcunt, ita ſpeciatim ignis non niſi violenter deorſum in miſtis noſtratibus retinetur ſemper naturaliter inhians ad ſupera. Deinde vero eſto finis elementorum conſtitutio viuentium noſtratium quoque; quando non repugnat idem, ratione varia duos fines reſpicere; ſic enim cæleſtes illæ mentes cælos gyro voluunt aſſidue tum vt Deo ſummo ſimiles quoquopacto fiant gubernando mundum; tum vt hæc inferiora moderentur; attamen certa ratio eſt in eo fine, qua opus eſt elementa in miſto violentia contineri, ratio vero duplex, vna eſt, quia vt conſtitutio mundi eſt finis primarius, ortus autem miſtorum ſubcæleſtium ſecundarius; ita maior eſt propenſio, eaque per ſe corporibus ſimplicibus ad conſtitutionem Vniuerſi, & proinde ad ſuas ſphæras; minor, eaque forte per accidens ad conſtitutionem miſti ſubcæleſtis, & proinde ad ſedes alienas; in quibus propterea ratione finis præcipui vi continentur; vnde omni conatu ſtudent aufugere ad ſua loca. Altera vero eſt, quia miſta noſtratia ſunt per ſe corruptioni obnoxia: quum autem miſti corruptio per ſe non ſit niſi naturalis diſſolutio elementorum, & ſpontaneus diſceſſus ſingulorum a miſto ad ſua loca; quumque nihil ſponte alicũde diſcedere nequeat, niſi vbi violenter detinebatur: iam pateat in miſtis noſtratibus, quæ tanquam per ſe corruptibilia conſtituuntur ab elementis, ſimplicia corpora, ſed ignem præſertim violentia detineri; detineantur autem quum ſe ſe mutuo ſibi inuicem complicata in miſtione, propterea mutuo ſe ſe deſtruere ſtudent. Quod autem attinet ad placitum ſubtiliſſimi Scaligeri, non poſſumus accipere inter elementa in miſto litem, ac pugnam eſſe de dominatu; nam ſecus vbi alterum vi dominium ſibi acquiſiuiſſet, iam parta victoria ceſſare deberet a pugna, ſiquidem vbique habito fine ceſſat motus ad illum, vel Ariſtotelis teſtimonio; at contra calor prædominans humorem non ſinit, ſed acrius inſectatur, & conſumit uſque ad vltimum exterminium, & humor ſi pugnando calori prædominium ſurripuerit prædominans haud ceſſata pugna, ſed intendit certamen ad caloris internecionem; ſi ergo de ſolo dominatu contentio illis erat cur nulla ipſis modeſtia, nulluſque modus contentionis ineſt? cur ita crudeliter in vltimum alterutrius exterminium victoriam exercent? cur acquiſito dominio ſupereminens victo nõ pepercit? illud enim de dominatu certantium vbique in more poſitum eſt

Parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos,

tantũmodo, ea nanque bella, quibus imperij gloria propoſita eſt, minus acerbe gerẽda ſunt. Fatemur & nos calorem, humoremque in miſto ſibi quærere quod appetit vterque; concedimus vtrumque appetere eſſe, negamus appetere ſupereſſe, & dominium alterius, nam caloris, & humoris appetitus eſt citra cognitionem mere naturalis; natura vero iuſtis legibus omnia moderatur, omnibuſque inſeuit cupiditatem ſui eſſe, propriæque perfectionis, citra dãnum alterius; omniaque libera eſſe voluit, nihilque alteri naturaliter ſeruire: Non ergo poteſt calor appetere dominium humoris, nec uiciſſim humor deſiderare ualet præeſſe calori. Amplius ſi alteri ex his dominãdi ius ullum eſt a natura, ſane calor, ut pote nobilioris conditionis, perfectioriſque naturæ, humori pręeſſe deberet; nam formæ potius quam materiæ, atque actiuo potius quam paſſiuo dominiũ competit; ſe habet autem calor ad humorem vt forma ad materiam, & vt actiuum ad paſſiuum, ceteris paribus: humor igitur a natura non poteſt appetere præeſſe calori: pugnat nihilominus humor, & non raro pugnando adeo præualet, ut calorem uincat: itaque pugna inter calorem, & humorem non eſt de dominatu. Præterea in his, quæ natura ſunt libera, cupiditas dominan-

Finis elementorum quis.

Animalia, et plãta mundo, ſunt ad ornatum, non ſimpliciter neceſſaria.

Miſta nõ ſunt finis ſimpliciũ.

Idẽ poſſe duos fines varia rõne reſpicere.

Miſti corruptio per ſe quid ſit.

1. Cæli. t. 76.

Elementorũ pugna in miſto non eſt de dominatu.

1. De gen. t. 55.

Habito fine ceſſat motus ad illum.

Virgil. 6. æneid.

Calor, & humor in miſto non appetunt ſupereſſe, at eſſe ſolũ.

Natura iuſtis legibus omnia moderatur.

Natura omnia libera eſſe voluit.

Humor a natura non poteſt appetere præeſſe calori.

di eſt cum cognitione, & cum prauitate; nam iniuſtum eſt alienam libertatem tollere; nec iniuſtitiæ crimine damnari poteſt citra cognitionem operans: quum ergo calor, & humor cognoſcendi virtute careant, vitioque iniuſtitiæ obnoxij non ſint; ſatis iam conſtet dum pugnant, eos non ideo contendere, quia vterque vtrique ſupereſſe appetat, & pugna eorum ſit de dominatu. Sed & hoc acutiſſimi Scaligeri placitum aperte refragatur priori ſententiæ viri doctiſſimi aſſeuerantis finem elementorum eſſe miſti, ac viuentis conſtitutionem; quum enim in miſtis perfectis, ac viuentibus oporteat calorem prædominari, & humori præeſſe; ſi humor in miſto cum calore de dominatu pugnet, non ne miſti diſſolutionem procuret, ſuoque fini reluctetur, in quem ſponte colluna re debet? quomodo hæc ſit naturalis cupiditas prædominij in humore, quæ humoris finem funditus euertit? Non ergo pugna eſt inter humorem, & calorem in miſtis de dominatu: ſed reuera inter eos contentio naturalis eſt, quia vterque vtrique implicitus, ſe ſe mutuo impediunt ne ad naturalem ſui locum perueniant; quum omnibus a natura inſita ſit non ſolum cupiditas perueniendi ad proprium locum, ſed etiam vis remouendi quæcunque ſibi ſunt impedimento ad optatum finem conſequendum.

Iniuſte nõ agit ignoranter operans.

In miſto perfecto, ac viuente calor humori dominatur.

Cuique naturalis cupiditas eſt ad proprium locum, & vis remouendi obſtacula.

Vt in Ecſtaſi ceſſet anima nutriens ab alendi munere. Cap. LXV.

AGẽtes de natura ecſtaſis in ſuperioribus multa propoſuimus, quæ viris doctiſſimis non recipiantur; inter cetera vero ex rei natura oſtendimus in ecſtaſi exquiſita feriari penitus a ſuis operationibus animas inferiores, vegetalem ſcilicet, ac ſentientem, at operari neceſſario rationalem: Priori placito in primis obſtant inſignes viri ex D. Thoma ſcribente non requiri ad raptum ut vires animæ vegetatricis ab opere ceſſent, propterea quod agunt per modum naturæ, non autem ex intentione animæ, vt facultates ſenſitiuę, quarum proinde occupatio minuit intentionem animæ circa intellectiuam cognitionem. ceterum aliter rei natura nobis ſentiendum perſuadet; ſiquidem vt concedimus non requiri ad raptum vt vires animæ vegetatricis ab opere ceſſent, quia ipſarum ocium non eſt cauſſa raptus; neceſſarium tamẽ eſt eas in raptu ceſſare, quia earum quies eſt effectus neceſſario ecſtaſim conſequens; vt oſtendimus antea. Agunt quidem vires vegetantis animę in plantis per modum naturę ſimpliciter; at in animalibus tum brutis, tum ratione vtentibus agunt per modum naturæ ſubordinatæ ad animam, & inter agendum gubernatæ a ſuperiori forma, ad quam ſubordinantur; quare quemadmodum in cęlis ex Ariſtotele, motus inferior obiri non poteſt ceſſante ſuperiori, non quia inferior ſit purus effectus ſuperioris, nam vterque fit a diſtincta intelligentia, ſed quia intelligentiæ illæ ſunt ad inuicem ita ſubordinatæ, vt a motu ſuperioris inferior adiuuetur ad proprium motum efficiendum, quem ex ſe tali auxilio deſtituta ciere non poteſt: pari ratione in animalibus anima vegeta nutricationem, & alias proprias operationes obire non poteſt, niſi ſpeciatim gubernetur a ſuperiori anima; in ecſtaſi ergo ſuprema pars animæ tota occupata circa obiectum externum, ſiue amabile, ſiue intelligibile, nihil adiumenti præbẽs inferioribus animis, hæ omnes huiuſmodi auxilio deſtitutæ coguntur functiones ſuas intermittere; non autem ſolum remittere, vt aſſerit vir clariſſimus; nam cęli motus inferior ceſſat omnino ex Ariſtotele, non remittitur ſolum, ſublato ſuperiori: Quin & D. Thomæ, cui ſola rationalis anima ſimplex in homine reſidet operationum omnium tum ſenſualium, tum vegetalium effectrix, quomodo in raptu mens abſorpta in Deum vacare poterit alimento, quantumuis in hoc opere mens agat per modum naturæ, citra intentionem? Sed & hoc non ita ſimpliciter aſſeuerauerim, vires animæ vegetalis non agere ex intentione animæ; ſi enim animę intentio proprie ſignificat attentionem, ſeu animaduerſionem agendi, quæ propria eſt functio ſenſus communis apud Ariſtotelem; certe nec vegetalis, nec plerunque ſentiens anima, immo nec aliquando intelligens agit cum attentione animæ; nam & ſæpe in ſomno ſentimus, ac mouemur ſine animaduerſione vlla; & vigilantes non raro id patimur vt ſentientes, mouentes, intelligenteſque, potiſſimum vero in ecſtaſi, nihil horum animaduertamus; quũ igitur hæc ſit paſſio communis cunctis animæ partibus, eius merito vegetans non erit in ecſtaſi actuoſa, ceteris ocioſis neceſſario; ſin autem intentio non ſit D. Tho. attentio, & animaduerſio propoſita, ſed auxilium quoddam commune ab anima ſuperiori ſubminiſtratum inferioribus, vel citra cognitionem ſola naturæ vi, quemadmodum etiam citra cognitionem anima per modum naturæ dicitur actuare, ac perficere corpus ſibi ſubiectum, iam nec ſentiens, nec vegeta ſine hac ſuperioris animæ intentione quidquam agere poſſe fuſe demonſtratum eſt in ſuperioribus, & alibi: ſi demum intentio hæc ſit intenſio notitiæ, ita vt operari ſine intentione animæ ſit agere citra euidentem, atque vehementem eius cognitionem; iam fateor vegetalem animam ſemper, & ſentiẽtem quoque aliquando ſuas vires exercere ſine hac intentione animæ; ſed proinde non effici arbitror vt in raptu poſſit vegeta ſuo munere fungi; quum in eo edendo indigeat auxilio ſuperioris animę, quo in ecſtaſi omnino priuatur. Quod autem poſtremo affertur, occupationem facultatum ſenſitiuarum minuere intentionem animæ circa intellectiuam cognitionem ad occupationis facultatum vegetalium diſcrimen, experimento minime reſpondet; in ſemetipſo etenim liceat cuilibet experiri ſtatim a multa cœna, dum occupantur maxime vires vegetatrices in coquendo cibo, maximopere minui ſpecula-

Lib. 2. ca. 190. 200.

2. 2. quaſ. 175 ar. 5.

Cur ad raptum non requiratur vt vegetalis anima prietur.

Cur neceſſario ceſſent in raptu vegetales operationes. Anima vegetaria ratione agit in plãtis, & in animal.

8. phyſ. te. 8. 33. & ſequentib.

Vires vegetaleſ non ex intentione animæ agũt. 2. de an. t. 136.

Intentio animę quę ſit functio ſenſus cõmunis.

Anima corpus perficit per modum naturæ cõtra cognitionem. Lib. de vita.

Occupatio vegetalis animę impeditę meditationẽ

eulationis intentionem, & quandoque item ex toto aboleri; quis bene paſtus, beneque potus intellectioni nauiter det operam? quis non acrius, ac melius philoſophetur ſobrius, quam ebrius? ieiunus, quam crapula repletus? ſi ergo facultates ſenſitiuæ ideo noſcuntur eſſe tales vt fiant ex intentione animæ, quia illarum occupatio minuat intentionem animæ circa intellectiuam cognitionem; quum nihilominus vires vegetales occupatæ circa nutrimenta minuant, & impediant contemplandi munus; iam vegetatrices facultates agent ex intentione animæ, qua intentione ſublata in ecſtaſi, æque a ſuis officijs feriari oportebit vegetalē, ac ſentientem animam.

Vt ecſtaſis non ſit priuatio munerum animæ intelligentis, exercitatio cum viro doctiſſimo, ex Scaligero. Cap. LXVI.

Li. 2. cap. 190. & 200. ALteri vero dogmati, quo conſtituimus in ecſtaſi rationalem animam, ceteris omnibus ocianțibus, ſuo munere fungi, reluctatur vir acutiſſimus de mente Scaligeri *Exer. 312.* alicubi hæc afferentis, ſtupor autem, ſi validius incumbat, & diuturnius inſideat, ecſtaſis dicitur a Græcis, a noſtratibus exceſſus: eſt autem priuatio officiorum animæ ſentientis, mouentis, & intelligentis: immoti manent, ac potius rigent; transfixi non ſentiunt: abſiſtit igitur anima ſuis a functionibus, perculſis ſpiritibus, ac receptis in intimos cordis ſinus, adeo vt apertis oculis nil videant, nil audiant. Ceterum gaudeo me non habere Scaligerū in propoſito vere obſiſtentem, ſecus ac putet obiector; ipſe nanque illa in exercitatione fuſe oſtēdit ecſtaſis vocem æquiuoce de multis variæ naturæ paſſionibus prædicari, & explicitam nuper eſſe morbum de genere ſtuporis diuerſum genere ab exceſſu, quo de agimus; nam *Cap. 1.* ſubdit de hoc ipſo Diuino raptu Scaliger, Alius affectus eſt eorum, quos in primo eudemiorum νυμφολήπτους: cuius rei cauſſam pie admodum, & conuenienter ſacroſanctis libris noſtris ad Deum refert vere Diuinus ille vir, ἔνθεοι τε, inquit τοῦ δαιμονίου ἐνθουσιάζοντι: iccirco θεολήπτους quoque vocat eos ibidem. Quę niſi Scaliger attuliſſet, ex rei natura quoque illum de Abulenſis ecſtaſi non egiſſe ſuſpicaremur, dum eam ſtuporis ſpeciem in priuatione omnium cuiuſque animæ functionum poſuit: primo enim ecſtaſis diuina ſtuporis ſpecies non eſt, aut morbus, licet paſſionem inferat hominibus ſtupori conſimilem; nam D. Paullus, *Ecſtaſis Diuina non eſt ſpecies ſtuporis, aut morbi.* D. Franciſcus, Abbatiſſa Clara, & alij plurimi ſanctitate celebres nulla vi morbi, ſola contemplationis, vel deſiderij rerum Diuinarum intenſione ferebantur in Ecſtaſim orationis feruore; vnde ſine vllo medicamento ad priſtinum ſtatum redibant. Deinde vero, ſi aſſentiendum Scaligero eſt, in ſtuporis vehementioris ſpecie neque meditari, neque deamare poſſe ſtupidos; ecſtatici tamen noſtri, vel in Ecſtaſi tunc maxime intelligebant, ardebātque Diuina; quod & D. Paullus de ſeipſo fatetur ad Corinthios, ſcio (inquit) hominem, ſiue *Epiſt. 2. c. 12.* in corpore, ſiue extra corpus, neſcio; Deus ſcit; quoniam raptus eſt in paradiſum, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui; audiuit autem mente, non auribus, & de multis alijs aſſeueraſſe Bloſium vidimus antea. Quæ- *Apol. c. 2.* cunque tamen ſit Ecſtaſis hæc a ſtupore parta, vt in ea certum eſt homines non obire munia vegetantis animæ, ita notum eſt eam non habere locum in noſtris ieiunantibus, quorum nullus (exceptis Lucomoriæ populis, & Pamphilio, Timoniſque auia) tanto ſtupore obriguit; ſed plurimi vegeti ſenſuum officijs, ac mētis fungebantur; & eo magis, quo ſtupor non *Stupor ſenſuales prius operationes tollit, quam vegetales.* ante vegetales operationes tollere poteſt, quin prius ſenſuales extinxerit; nam eas omnes prohibet ſublato, & extincto fere calore functionum omnium adminiſtro; cuius maior copia neceſſaria eſt ad obeundas operationes ſentientes, quam ad vegetales; Ariſtoteli enim anima- *Caloris maior copia ſēſualibus, quam vegetalibus officijs neceſſaria eſt. De reſp. c. 13.* lia plantis calidiora ſunt, quia ſortita ſunt animam nobiliorem, cuius functionibus edendis maiori calore opus eſt. Attamen ab acutiſſimo Scaligero in eo diſſentire cogor tū quod Ecſtaſim paſſos ob vehementem ſtuporem cenſeat feriari a vitæ muneribus omnibus, ita vt abſiſtat anima quæuis, vegeta, ſentiens, intelligens, ab omni officio ſuo; & proinde ab intelligendi, & amandi munere: tum quoque quia hos nō alia ratione intelligendi, ac volendi officio priuari cenſet, quam perculſis ſpiritibus, ac receptis in intimos cordis ſinus; quaſi ad amādum voluntas, & ad intelligendum mens vtātur miniſterio ſpirituum, & omnino inſtrumento corporeo: quod nos fuſe alibi ex Ariſtotele confutauimus; & quaſi ſpiritus ſi ad intelligendum menti, & ad amandum voluntati deſeruiant, *1. De gē. an. c. 3.* alibi quam in corde his operibus inſeruire valeant: certe Peripatetico ad intelligendum, & amandum nulli ſunt neceſſarij ſpiritus; ſique *Ad intelligēdum, & amandum nulli ſpiritus neceſſarij.* neceſſarij ſunt, in parte omnium principe, ac proinde in Corde, talibus officijs, potiſſimumque amori ſeruiunt: Sed reuera ſtupidi coguntur actiones intermittere, vegetales quidem, & ſenſuales, ob caloris tum inſiti, tum quoque influentis maximam labefactationem, quacunque de cauſſa fiat, vel ex perculſione ſpirituum, *Cur ſtupidi cogantur vitæ operationes intermittere.* vel ex eorundem receptione in intimos cordis ſinus, vel quomodocūque aliter; at rationales, voluntatis nempe, ac mentis functiones quis nouit edere non poſſe ſtupidos? quid prohibet ne ſtupidi obeant? eſt enim ſtupor quaſi ſomnus quidam altiſſimus, & omnino paſſio corpo- *Stupidos poſſe mentis, ac voluntatis munia obire.* rea; quum autem nec voluntas, nec intellectus ad proprias operationes obeundas vtatur miniſterio corporis: ſane ſtupidi mens contemplari poterit haud minus quam dormientis animus. Deinde vero ſi concedamus in ſtupore *Stupor eſt paſſio corporea. Vid. 3. de cer. an. hu. c. 5.* ſummo actiones mentis, ac voluntatis edi non poſſe, id certe non prouenit ex perculſis, aut abditis ſpiritibus intra cordis ſinus, ſed quia vi

morbi

Cur i ſtupore impediuntur actiones voluntatis, & mētis.

morbi vehementis maxima fit in homine mutatio, qua tribus de cauſſis impediri poſſunt functiones vitæ omnes: prima eſt, quia vniuerſa natura hominis tunc ei, quod magis vrget incumbens tota occupatur in lucta cum morbo, totaque a vehementia morbi occupatur adeo vt nequeat nec vegetalibus, nec ſenſualibus, nec intellectualibus vacare functionibus; ſic viciſſim tota occupata, & maxime incumbens meditationi in Ecſtaſi alias operationes intermittit; ſic amantes perdite contabeſcunt:

Amor cur morbum inferat.

Altera eſt, quia in vehementi morbo tanta mutatio fit, vt ea ſæpe torpeant, labefactenturque adeo ſimulachra omnia tum in phantaſia, tum in mente ſeruata, vt nequeant vim cognitricem, appetitricemque ſuſcitare ad opus: ex ſe namque anima ociatur in actu primo quaſi dormiens, nec ad negocium pergit, ſeu ad actum ſecundum, niſi ab obiecti aliquo ſimulachro ad opus impellatur; id autem ſimulachrum labefactatum leuiores impulſus edit, quam qui ſatis ſint ad animam alibi occupatam excitandam, & velut in maximo ſtrepitu nec audire leues ſonos, nec meditari poſſumus, quia nec mens, nec ſenſus animaduertit leues illas motiones debiliores ſimulachri: ita vi maximi morbi adeo hebetantur idola, vt nequeant niſi leuiſſimos impulſus edere, quibus anima non excitatur ad opus.

Animam omni ad opus niſi excitetur ab obiecti ſpecie.

Cur in maximo ſtrepitu nec leues ſonos audire poſſimus, nec meditari.

Tertia cauſſa eſt, quia ob mutationem vehementem a morbo factam aliquando delentur a phantaſia, & ab animo cunctæ rerum antea cognitarum imagines; nequit enim voluntas amare non cognitum a mente; mens vero cognoſcere non poteſt cuius non habeat ſimulachrum præſens, a quo tum ſuſcitetur de actu primo ad ſecundum, quaſi de ſomno ad vigiliam, & de ocio ad negocium; tum repreſentetur obiectū dignoſcendum; quod igitur olim grauiter ęgrotanti philoſopho, quod in peſte Athenienſi plurimis, quod ſemper decrepitis, id ipſum ſtupore vehementi perculſis accidit, vt grandi mutatione facta in corpore vi morbi deleantur ex phantaſia, & ex animo habitus omnes priſtini, cunctaque rerum antea cognitarum ſimulachra, fiantque denuo rudes, velut infantes; quare nihil habentes in animo, nihilque ſtupidis, rigentibuſque ſenſibus vniuerſis animo haurire valentes (namque non niſi per ſenſus ab obiecto imagini tranſitus eſt in animum) propterea priuantur vehementi ſtupore oppreſſis officijs mentis, ac voluntatis, non perculſis, aut reconditis intra cor ſpiritibus, vt cenſuit Scaliger: ſi vero tanta non ſit perturbatio, mutatioque vi ſtuporis, vt ea poſſint rerum notiones animo inſculptæ aut obliterari, aut hebetari: nec adeo ſit circa morbum occupata natura, quin conſuetis vitæ muneribus vacare valeat; ſane citra vllum ſpirituum vſum poterunt ſtupidi voluntatis, ac mentis officio fungi, neque alijs, neque ipſis animaduertentibus, quod & dormientibus euenit.

Mutatio vehemens a magno morbo prouenit, delet imagines ab animo.

Spectieū cur menti neceſſariū ad intelligendum.

Vehementi ſtupore, aliiſque plurimis de cauſſis deleri ab animo poſſe omnes notiones, & habitus. Cap. LXVII.

QVod autem ſpecies, & habitus omnes animo inſculpti ob vehementem ſtuporem obliterentur, vt nuper diximus, pleraque perſuadent; in primis enim habitus omnes animi, ſcientiæ nimirum, ac virtutes, difficile quidem ab animo remoueri poſſunt, remoueri tamen poſſunt, ſi fiat in homine magna mutatio, ac præſertim talis, qualis per morbum fieri conſueuit, quod & grauiſſimi prodidere ſcriptores, & frequentia experimenta comprobauere; namque vt omittam, quæ de propoſito retulit exempla Valerius; Plinius de memoria loquens *nec aliud eſt (inquit) æque fragile in homine; morborum, & caſus iniurias, atque etiam metus ſentiens, alias particulatim, alias vniuerſa, ictus lapide oblitus eſt litteras tantum; ex prealto tecto lapſus matris, & affinium propinquorum cæpit obliuionem, alius ęgrotus ſeruorum etiam, ſui vero nominis oblitus Merula Ceruinus orator.* Galenus ex Thucidide refert multos, qui a magna illa Athenis peſte conualuerunt, catenus omnium, quæ præceſſiſſent, oblitos, vt nō ſolum propinquos, verum etiam ſeipſos ignorarent. Qua de re pulchre Lucretius cecinit inquiens

Lib. 1. ca. de mira.

Lib. 7. ca. 24.

De ſymp. diff. c. 3.

Lib. 6.

Lib. 2.

Atque etiam quoſdam cæpere obliuia rerum
Cunctarum, neque ſe poſſent cognoſcere vt ipſi.

Ante quos Thucidides *nonnullos autem (ait) qui e morbo conualuiſſent, & electo ſurrexiſſent, ſtatim omnium peræque rerum obliuio capiebat, nec non et ſeipſos, & familiares, ac neceſſarios ſuos ignorabāt.* Sed ex profeſſo hac de re fuſius agimus in libro *De anima rationali ad mentem Ariſtotelis*, quē Deo bene fauente quam primum inuulgabimus: ex quo loco vnicuique pluribus argumentis apertiſſime conſlabit, neceſſario confitendum eſſe vehementiorem mutationem confertim factam in maximo ſtupore, aliiſque morbis grauiſſimis, deturbare poſſe de phantaſia, & mente imagines, & notiones omnes priſtinas; ſine quibus, nulla recluſa porta nouis, in ſummo ſtupore cogantur homines etiam ab intelligēdi munere ociari. Neq; obſtat dictum Ariſtotelis in oppoſitum, nempe ſcientiā eſſe quid omnium, quæcunque ſunt in nobis, firmiſſimum, & nulli obnoxium violentiæ, tum quia nos hic abſolute loquimur de ſcientia, ſtatuentes eam poſſe dilui ex animo, licet Ariſtoteli concedamus minus quam ceteros habitus aduentitios violentiæ obnoxiam eſſe, quibuſcum eam confert loco citato Ariſtoteles, tum quia in obiectione agit Ariſtoteles de mutatione ſcientiæ in ignorantiam prauæ diſpoſitionis, quæ permutatio fortaſſe fieri non poteſt; quippe ſciens aliquid nunquam oppoſitū perſuaderi valebit; quum ei nihil certius ſit, quam ex oppoſitis principiis colligi falſum, vt alibi monet idem Ariſtoteles: nos vero loquimur de mutatione ſcientiæ in ignorantiam puræ negationis, quam fieri poſſe celeberrimi autores admo-

3. mag. mor. a. c. 7.

Scientia vt ſit omniū, quæ ſunt in nobis, firmiſſimum, & nulli obnoxium violentiæ.

1. poſter. c. 3.

admonent, experimenta confirmant, nempe doctum virum ex morbo grauiſſimo ſic omnẽ ſcientiæ habitum amiſiſſe, vt ſanitatem adeptus remãſerit in pura ignorantia veluti puer, & qui nunquam litteris operam impenderit. Sed & Ariſtoteles alicubi apertiſſime fatetur habitus ex animo deleri aut obliuione, aut quadam paſſione, ideſt vehementi, aut tempore, etiamſi res non corrumpatur, quæ omnia fuſius alibi a nobis diſquiruntur commodiori loco.

meta.5.

Vt alimenti vſus non ſit ad reſtaurationem deperditi, ſed ad auocandum calorem a cita conſumptione humoris: exercitatio cum Magno Alberto. Cap. LXVIII.

VErum & in his, quæ propoſuimus apud Benedictum, & Montuum ſtatuentes alimenta viuentibus data non fuiſſe a natura in eum finem abſolute, vt reſtauretur illorũ vſu id, quod aſſidue conſumitur e corpore animatorum; ſed eſſe neceſſaria ſolum ad auocandum calorem a celeri conſumptione humidi, contradicentem habere videmur Magnum Albertum, qui alicubi ſcribit non eſſe verum nutrimentum fieri ad caloris impedimentum, ne conſumat ſubſtantiam, quia ſecundum hoc nutrimentum non oportet membris vniri, ſed tantum ſuperfundi, vel infundi; & ad hoc magis eſſet idonea humiditas aquea quam nutrimentalis; & hoc falſum eſſe conſtat ex dictis: Adhuc ſecundum hoc nutrimentum non nutriret ex hoc, quod potentia eſt caro, vel os, vel aliquod membrum nutriti, ſed potius ex hoc; quod alteraret, & remitteret intenſionem caloris, qui eſt in ipſo; quæ omnia ſunt abſurda. Hęc Albertus. Ceterum neque iſta nobis mentem adeo perturbant, vt ob ea cogamur a priſtina ſententia diſcedere; alimentum etenim bifariam ſpectari poteſt, nimirum antequam alat, ſeu antequam vertatur in ſubſtantiam viuentis, & poſtquam conuerſum iam fuerit in viuentis naturam; ſane ſuperius non poſuimus nos alimentum, antequam nutriendo vertatur in corpus alendum, impedire calorem ne cito conſumat humidum ſibi ſubiectum; ſed ſtatuimus nutrimentum iam tranſmutatum in naturam viuentis impedire ne cito primogenius humor abſumatur; priorem quidem poſitionem demolitur Albertus allatis rationibus: at poſteriorem, quæ noſtra eſt opinio, non euertit propoſitis argumentis, vt cuiuis liquet: quod & aperte conſtat ex ijs, quæ ſubdit inquiens, ſi quis autem obiiciat quod oculis videmus conſumi vehementer corpora per famem, quando ſubtrahitur cibus: & impediri conſumptionẽ, quando abundanter cibus ſumitur; & ſic nutrimentum videtur in hoc nutrire, quod impedit caloris naturalis violentiam: Dicemus quod cibus, quando vnitur membro abundanter, fortificat membrum, ne cito conſumatur eius materialis ſubſtantia: & ideo nutriendo, & reſtaurãdo impedit, & non ita quod ſuperfundatur tãtum, vel infundatur. Deinde vero alimentũ poteſt impedire citam conſumptionem humoris natiui a calore intimo vel quia caloris vires retundat, æſtumque temperet: vel quia vim caloris illibatam, & integram remouet ab humore primigenio ad aliud ſubiectum; ſi aliqui opinentur alimentorum vſu impediri citam humidi conſumptionem, quia nutrimentis caloris vigor temperetur, ac remittatur, certe aduerſum hos recte admonet Albertus ad hoc efficiẽdum non oportere alimentum vniri membris, ſed ſat eſſe ijs inſpergi; nam & aer in reſpiratione attractus cordis calorem temperat abſque eo quod vniatur corpori noſtro; melius que acies caloris humore aqueo retundi poſſet quã alimentari, quia remiſſio fit ob admiſtionẽ contrarij; calori aũt contrarius magis eſt humor aqueus, quam alimentaris: At vero nos, qui conſtituimus alimenta retardare conſumptionem humidi ſubſtantifici, non hebetando caloris robur, ſed illius vires integras magna ex parte auocando a conſumptione humidi priſtini ad ſemetipſa vbi iam in ſubſtantiam viuentis conuerſa fuerint, facile poſſumus euitare vim rationum Alberti. Ad primam itaque formaliter dicentes alimenti vſum præcipuum eſſe ad impediendum citam humidi radicalis conſumptionem a calore, negamus proinde fieri vt nõ oporteat alimentum membris vniri; & ratio negationis eſt, quia modus, quo alimentum impedit celerem conſumptionem humidi primigenij, eſt auocando vires caloris ab humido ad ſe; verum ad ſe caloris actionem trahere nequit alimentum niſi ſeipſum calori ſubijciat; quippe calor non agit niſi in humorem illum, a quo impeditur aſcendere; non impeditur autẽ niſi ab eo, cuius lentore irretitur; is autem neceſſario eſt humor, qui calori veluti materia formæ ſubijcitur, at ſubijci ſic humor calori nõ poteſt, niſi vertatur in ſubſtantiam partis illius, cuius calor eſt temperamentum, & forma; non ergo ad impediendam humidi ſubſtantifici conſumptionem a calore auocatis caloris viribus ab humido ſufficit alimentum, quod eas vires ad ſe auocat, membris inſpergi; vt obijcit Albertus. Ad ſecundam conſtituentes pariter alimenta impedire celerem conſumptionem humidi primigenij a calore innato, negamus huic operi magis idoneam eſſe humiditatem aqueã, quam alimentariam, & ratio negationis gemina eſt, vna, quia nutrimentum fungitur ſuo munere ſemper conſeruando naturam viuentis; quare non labefactando calorem, qui eſt vitæ principium; humiditas vero aquea quia retardat inſiti humoris exterminium retundendo aciem caloris, ipſumque debilitando, magis deſtruere videtur naturam viuentis, quam conſeruare; quippe vitæ eſſentia potius eſt in calore, quam in humore, vt alibi fuſius oſtendimus: Altera vero ratio eſt, quia humiditas aquea non alit, ſeu non cõuertitur in ſubſtantiam miſti, ſed alterat, ceu medicamentum quoddam; at alimenta ſuo munere funguntur impediendi celerem humidi ſubſtantifici conſumptionem nutriendo; quamobrem ad hoc opus aptior non

eſt

Lib. 2. ca. 25. lib. 3. ca. 56.

1. de nutr. 4.

Alimenti duplex ratio.

Alimentũ quando arceat calorem ab humidi cõſumptione.

Alimentũ vt impedire poſſit citam caloris cõſumptionem.

Humiditas aquea vt retardet inſiti humoris exterminium.

2. de vita. c. 11. Vita potius in calore quã in humore.

eſt aquea humiditas alimentari, vt opponebatur. Ad tertiam conſimiliter aſſerentes alimenta viuentibus dari a natura vt prohibeatur citum exterminium humoris inſiti a calore, negamus alimentum non ideo alere, quia ſit potentia caro, vel os, vel aliqua pars animati, ſed quia remittat æſtum caloris, & alteret; rationeque negationis eſt tum quia impediri poteſt ne calor cito abſumat humorem, etiam non refractis viribus caloris, ſed ijs integris alio euocatis; quod non animaduertit obijciens ab alimento fieri: & ſane qui cibus in ſtomacho auertere poteſt

2. Aphor. 41.

Hippocrati, Galeno, Medicisque omnibus calorem naturalem a pugna cum morbo initio acceſſionum: plane is ipſe in ſubſtantiam partium mutatus ad ſe conuertere valebit calorem ab exterminio inſiti humoris: tum quia longe alia eſt ratio nutricationis, & impedimenti ne calor cito humorem abſumat: nutricatio etenim eſt pura conuerſio alimenti in naturam viuentis; at impedire ne calor cito depaſcatur humidum primigenium eſt finis, cuius gratia inſtituta eſt nutricatio, & omnino effectus ante actam nutricationem conſequens; quare ad hoc vt alimentum impediat conſumptionem humoris inſiti a calore; non opus eſt vt nutriat, & ſit potentia caro, vel os, vel pars animati: ſed neceſſe eſt vt iam nutriuerit, & ſit actu iam caro, & os, & omnino ſubſtantia viuentis, in quam vt in ſubiectum ſibi obſtans ad aſcendendum calor operetur. Ita ergo ſatis apparet finem alimenti præcipuum eſſe impedire celerem humidi ſubſtantifici conſumptionem ab interno calore.

Cur ſemen maris in vtero feminæ concipientis non alatur. Cap. LXIX.

ITa enodatis, quæcunque occurrebant difficilia in ſecundo libro, age nunc dubitationes adeamus, quæ propoſitis dogmatibus in tertio negocium faceſſere videntur: & ſane in primis illud improbatur, quod conſtituere non dubitauimus

Lib. 3. c. 3.

inter viuentia noſtratia ſemen animalium non ali; ſiquidem Medici omnes in eo conſpiraſſe videntur, vt intra vterum feminæ a conceptu exiſtiment ſemen maſculi nutriri ſemine, ſeu excremento femineo; quod Galeni

14. De vſ. p. c. 11. de nat. puer.

placitum corroborant viri doctiſſimi ex Hippocrate alicubi ſcribente calidum omne frigido moderato nutriri: Addunt alij ſemen in vtero generare; generationem vero inter operationes vitæ vegetalis vt nobilitate, ac perfectione ſupremum, ſic tempore poſtremum locũ obtinere; quare prius etiam, quam generet, ſemen nutriri. Verum paucis: Ad primam obiectionem

Maſculi ſemen in vtero duplicem ſtatum habere.

virile ſemen, ſeu maſculeum intra vterum feminæ poteſt in duplici ſtatu conſiderari, nimirum ante actum conceptionis, dum adhuc eſt ſub forma, & natura ſeminis, & poſt conceptionem; dum ſeminis ſubſtantia in partes fetus, ſeu embrij conuerſa eſt; in primo ſtatu corpus genituræ proprie ſemen appellatur, & eſt; in ſecundo autem licet ſenſui ſemen appareat primis illis diebus a conceptu; quia nondum ſenſibilem conſiſtentiam acquiſiuit, nondum menſtruo ſanguine affuſo euidentem membrorum naturam induere potuit, & iccirco a medicis, qui artifices ſenſati omnia fere ſenſibus metiũtur, ſeminis nomine appelletur; proprie tamen ſemen haud ſit, nec vere appelletur, præſertim a Phyſiologis, quibus nuda veritas inſectatur e natura rei, quam ſenſus in propoſito non attingunt: Nos ergo excludentes ſemen ab eorum numero, quæ nutriuntur, ſeminis voce quod proprie ſemen eſt ante conceptũ ſignificauimus at; Galenus loco citato de illo ſemine loquitur, quod iam in membranarum, ac vaſorum ſubſtantiam, atque ideo in partes fetus caloris actione conuerſum fuerit, ſitque non re, ſed nomine ſemen; quod & nos vltro fatemur femineo ſemine, ſanguineue nutriri: haud enim eget alimento ſemen niſi quum iam inchoatus eſt fetus, ſeminiſque corpus in embrij ſubſtantiam quoquopacto commutatum fuerit, licet ſenſui non multum diſtare videatur a natura priori, vt nuper adnotauimus.

Ad ſecundam ex Hippocrate reſpondet clariſſimus Laurentius ea ratione, qua etiam tollatur modo enodata oppoſitio ex Galeno, nimirum dum ali muliebri ſemine virile ſemen affirmat Galenus, non de perfecta nutritione intelligit, quæ ſit aſſimilatione; ſed nutriri vult foueri, conſeruari; quia enim calidius eſt ſemen maris, craſſiuſque femineo, tenuiori, frigidiorique diluendum, ac temperandum erat, ne tenues vaneſceret in auras; ſic aere ſpiritus nutriri dicuntur, hoc eſt, conſeruari, foueri, refici: ſic *omne calidum* Hippocrati *frigido moderato nutritur*: ſic Celſus *vulnera medicamentis* blandita, & fota *nutrita* dicere conſueuit, vt frequentiſſimũ ſit Medicis nutricationis voce abuti ad omne genus auxilij: Dum ergo nos ponimus animalium ſemina non ali, de illa nutricatione agentes, qua vertitur alimentum in ſubſtãtiam eius, quod alitur, proculdubio contradicentes non habemus Medicinæ Principes dum ſtatuunt ſemen maſculeum in vtero ali femineo ſemine, quando non intelligunt de vera nutricatione, qua de nos agimus.

Calidum frigido ut nutriatur Hippocrati.

Li. 7. c. 14. 19.

Lib. 7. c. 8. 10.

Nutricationis voce abuti medicos ad omne auxiliũ.

Ad tertiam concedentes generationem ſobolis inter functiones vitæ vegetalis eſſe perfectione ſupremam, origine, ſeu tempore poſtremam: negamus ſemen in vtero generare: nam reuera maſculum animal generat a ſe excutiendo ſemen in vterum: quod ſemen eſt animal imperfectum, perficitur autem in vtero, quia organizatur, & ex ſemine, ſanguineque femineo ſibi adiuncto molem acquirit in dies, nec reuera ſemen vt agens externum in vtero producit aliud a ſeipſo, quod alibi demonſtrauimus abunde, ex quo loco non eſt vt argumenta repetam. Deinde vero ſi concedendum ſit ſemen in vtero generare (quod diſputationi damus) dogma id caute admodum accipi debet: duplex enim quum ſit agens in generatione, alterum principale, quod eſt pater, ſeu

Generatio eſt perfectione ſuprema, et tu poſtrema.

Semen in vtero non generare proprie.

Deor. an. hum.

Agens in generatione duplex

Vt venæ meſeræi de ventriculo, & inteſtinis ſugant alimentum non expectato fine coctionis: Cap. LXXII.

Li. 3. c. 8. DIfficultatem & illud multis peperiſſe videtur, quod ex Ariſtotelis doctrina dudum conſtituimus meſenterij venas de iecore chylum ſugere non totum ſimul poſt finẽ coctionis vniuerſæ, verum in actu ipſo coctionis quæ primum pars ingeſtorum cocta eſt, eam primum a venis in hepar trahi; quoniam quum nullam vim cognoſcendi coctum a crudo habeant illæ venæ, ſane citra vllum delectum nõ expectato fine coctionis cum cocto crudum etiam attrahere deberent; quod in ſano, & optime conſtituto uiuente non contingit: ut propterea credendum ſit nihil in uenas meſæreiat trahi, niſi abſoluta coctione ingeſtorum omniũ. ſed neq; his opprimitur Peripati dogma: in primis enim ſiue demus uenas attrahere, ſiue dicamus attrahere partes, ac membra ſolida per uenas: illud obſeruamus partibus, ac venis licet non inſit uis cognoſcendi coctum a crudo, ineſſe tamen uim attrahẽdi cum delectu coctum relicto crudo: an ne oportet ferrum cognoſci a magnete, paleam ab electro, quæ duo ab iſcũ delectu trahuntur, ceteris ferro, & paleæ commiſtis non attractis? Hoc etiam in plantis compertiſſimum habeas: nam aliæ in alijs locis naſcuntur, ita ut quædam certis in regionibus ideo non ſuperuiuant, quia humus non ſcateat certo, ac peculiari ſucco, ex quo nutriri ualeant: non aliunde

Partibus; ineſt, uis attrahendi cum delectu ſine cognitione.

„ ſolis eſt thurea virga Sabæis.

Quum ergo plantæ, quibus nulla uis ineſt cognoſcendi, non omnem ſuccum promiſcue de terra ſibi in alimentum hauriant, ſed cum delectu trahant naturæ ſuæ familiare, quouis alio relicto: ſane quia uenæ non obtinent uim cognoſcendi coctum a crudo, ipſis propterea neganda non eſt facultas attrahendi cum delectu coctum omiſſo crudo. Amplius partes corporis noſtri ſolidæ per uenas e uentre ſugunt, & attrahere ſtudent citra cognitionem, ſolo inſtinctu naturæ, non quodlibet, quod in uentre ſit, ſed humidum, ſeu alimentum ſibi ſimile, ac familiare, quo alantur, ea ratione qua maior flamma candelę flammulam ad ſe rapere, candelamque reſtinguere dicitur Ariſtoteli: quum igitur alimentum crudum diſsimile ſit nutriendo corpori, cui coctum idem ſimile eſt, ut monet Ariſtoteles, & ratio perſuadet: quippe alimentum diſsimile eſt alendo corpori ob excrementa, quæ non ſunt apta uerti in naturam uiuentis: quum autem excrementis ſcateat alimentum crudum, careat coctum: quando excrementa per coctionem ab alimento ſegregantur: propterea fit ut alimentum crudum contrarium ſit, diſsimileque nutriendo corpori, coctum uero eidem ſimile eſt: Quum igitur attractio alimenti fiat ratione ſimilitudinis, ſeu qui unde e ventre per uenas membra non attrahant, niſi quod ſibi domeſticum eſt, ac familiare: certe quoque non expectato fine coctionis citra cognitionem cocti a crudo, cum delectu tamen attrahent uenæ meſęrei de uentre cibum coctũ intacto crudo. Vlterius etiam eſto (diſputationis gratia) uenas attrahere poſſe ſine delectu, neceſſario tamen coctum de uentre ſugent relicto crudo, tum quia retinens facultas muneri ſuo uacat uniuerſo coctionis tempore, nec dimittit niſi coctum, retinet autem concoquendum; tum etiam quia meſæraica uaſa quum ſint anguſtiſsima, per ea tranſitus non eſt crudo alimento, cui coctionis opere detracta nondum fuerint excrementa craſſa: peruia tamen ſunt alimento coctione a ſordibus craſſioribus defæcato.

Partes ut ventre alimẽtum ſugant.

1. Probl. 57. 58.

Alimẽtũ crudũ diſſimile eſt alendo corpori.

2. De an. t. 45.

Retinens facultas muneri, ſuo exercet in cruda.

Vt folia, flores, fructus, & ſemina plantarum partes vere non ſint, ſed excrementa potius. Cap. LXXIII.

IN eodem capite paullo poſt aſſerendo ſemina, fructus, flores, atque frondes eſſe plantarum excrementa coctionis miniſterio ab alimentis ſegregata, non leuem anſam contradicendi dedimus ingenioſis, quibus oppoſitum videatur ſuadere admirandus Præceptor perſpicuis verbis connumerans inter plantarum partes inſtrumentales folia, & fructus; & cum Ariſtotele ratio conſpirare videtur, quia excrementorum non eſt communis forma cum animato, ſed anima ſolum eſt actus corporis viuentis, & partium ſuarum, non autem excrementorum; quum ergo eadem anima viuant plantæ, plantarumque folia, flores, & fructus; hæc omnia idcirco inter plantarum partes connumeranda, non inter excrementa: Deinde vero actiones viuentis ſolis partibus attribuuntur, non excrementis; quum itaque folia flores, fructuſque nutriantur, & ſemina germinent; quis ea negeteſſe plantarum partes? quis iure aſſerat excrementa? Verum & hæc ſolui poſſunt. Ad primum obiectum ante omnia dicere poſſumus quæ ab Ariſtotele ibi afferuntur, tãquam rudia eidem Ariſtoteli paullo infra reſpui, & propterea nobis non officere: quibus viceuerſa multum fauent ea quę alibi Ariſtoteles, & poſt Ariſtotelẽ Theophraſtus aſſeuerat ſemina plantarum, & animalium eſſe excrementa, folia vero, flores, & fructus non eſſe plantarum partes, quod obſeruat etiam Doctiſsimus Coſtęus. Deinde vero dicimus partium alias eſſe integrantes, ac proprie partes, vt quibus quomodocunque ablatis totum reddatur mutilum; alias autem perficientes, minuſque proprie partes, ac verius opera quam partes; quibus ablatis totum minus quidem perfectum redditur, non tamen mutilum; hę poſſunt eſſe excrementa eius generis, quæ vtilia nuncupantur, quoniam eorum ſit aliquis vſus in viuente; quare nobis aſſeuerantibus folia, flores, fructus, & ſemina non eſſe partes plantarum proprie, ac integrales, ſed excrementa vtilia, non obſtat Ariſtoteles

Li. 3. c. 8.

2. De an. t. 6.

Tex. 11.

1. De gen an. c. 18.

1. De ſtir nat. c. 6.

Partium duo genera.

Partium integrãtium, & perficientium diſcrimen.

Excremẽta vtilia quæ.

inquiens hæc eadem eſſe inſtrumenta, & plantarum partes; nam ipſe intelligit de partibus ſecundi generis. Ad ſecundum concedentes eadem anima viuere plantas, plantarumque flores, frondes, fructus, & ſemina; negamus excrementorum potiſſime vtilium non eſſe communem animam cum toto viuente; nam certo ſcimus molam in vtero feminæ, & oua viuere, nutriri, & augeri beneficio eiuſdem animæ, qua viuit, alitur, augeturq; femina molam, & ouũ in vtero gerens; quum liquido conſtet molam, & ouum non eſſe partem feminę, in cuius vtero degit, ſed excrementum: Ad probationem concedimus animam eſſe actum corporis totius, & ſuarum partium ſolummodo: ſed obſeruamus conuenire animam non ſolum partibus proprie dictis, & integralibus: verum etiam partibus perfectiuis, ac minus propriè dictis: cuiuſmodi ſunt ſemina, oua, flores, folia, & fructus in plantis, quæ omnia dicuntur etiam plantarum excrementa vtilia. Ad tertium conſimiliter damus actiones vitæ conuenire ſolis partibus; ſed notamus partes, quibus actiones vitæ conueniunt, eſſe tum integrales, tum perficientes, quæ item excrementa vtilia dicũtur: nemo etenim aſſerat ſemen animalis eſſe partem integralem, omnibus aſſerentibus actionem generãdi ſobolem ſeminis eſſe propriam: quod excrementum vtile eſſe oſtendit Ariſtoteles. Sed & excrementis etiam alendo ineptis ineſſe vitæ actionem, aut ſaltem vſum aliquem norunt Medici, quibus tum alimenti diſtributio in vniuerſum corpus fit beneficio ichoroſi excrementi, cui exituro demum per vrinas nomen inditum fuit vehiculi alimentorum; tum portio melancholiæ de ſplene in ſtomachum repens appetentiam excitat: tum bilis de fellea veſica fluens ad inteſtina ſollicitat expultricem facultatem ad egerendas fæces: Immo vero flores, & frondes eſſe excrementa coctionis: quæ fit in plantis, apertiſſime obſeruare liceat ex Ariſtotele alicubi ſcribente, flos e ſubtili materia tantum eſt, quum concoctio incipit, & ideo fructum in plantis præcedit, vt oſtendimus; indidem cauſſam quoque docuimus, ob quam plantæ folia prius producant quam fructus. Illud enim cuique apertum eſt partium verarum originem nõ eſſe ex materia ſemicocta: neque omnino ex puro excremento; ſed ex alimento plene cocto eſſe partium præexiſtentium nutricationem, & augumentum; ex eo autem, quod initio coctionis ab alimento ſegregatur, non partes veras, ſed excrementa vtilia conſtitui: quum prima partium conſtitutio in plantis fit e corpulentia ſeminis, vt fuſe alibi diſputauimus. Vere itaque folia, flores, fructus, & ſemina partes plantarum non ſunt, ſed excrementa vtilia, ſiue prouentus, & opera, Græcis ἀποτελέσματα nuncupata.

Excrementa vtilia communẽ animã habere cũ toto viuente.

Anima etiã perfectiuis partib. ineſt.

Semen haud eſſe partẽ integralem.

1. De gen. an. c. 18.

Excrementorũ vſus.

Vide li. 2. c. 69.

2. De plã. c. 2.

Cur flos in plantis fructum præcedat.

Partium origo, alimentũ, augumentum vnde fit.

De orig. anim.

Vt ex eo, quod oua, & ſemina citra nutricatum viuant, colligere poſſimus perfecta quoque animalia vitam poſſe traducere abſque alimentorum vſu. Cap. LXXIV.

Accuſat medicus noſtræ tempeſtatis eos amentiæ, ac impudentiæ, qui comparare audeant in alimonię neceſſitate hominem tot membris munitum, tot facultatibus ornatum, tam affabre a natura compactum cũ ouis, & ſeminibus impolitæ ſatis, & indiſtinctæ ſubſtantiæ, arbitrantes ſi oua, & ſemina diu viuere queunt abſque eo quod alantur, idipſum hominibus euenire poſſe: cui doleo virum eruditiſſimum aſſentiri aſſerentem ſumere argumentum a brutorum, plantarumque ieiunio ad hominum abſtinentiam, ridiculum videri; quia ſimili argumento probari poſſet hominẽ volare, ac diu ſub aquis viuere, quod multis brutorum conuenit. Quum ego vnus ex eorum numero ſim, qui hac notantur culpa, nam & alibi, & ſuperius ex eo quod oua, ſemina, bruta, & plantæ diu viuere valent ſine alendi functione, colligere me poſſe putaui nec hominibus conſimiliter ad vitam abſolute neceſſariam eſſe nutricationem, ſed poſſe incolumes ab ea feriari diutius; mea intereſt obiectioni allatæ ſatisfacere. Qua quidem in re dum conſidero ex Ariſtotelis etiam obſeruatione nutriendi functionem prodire tum plantis minimo artificio cõſtructis, tum quoque brutis, & hominibus artificioſiſſima ſtructura fabrefactis ab vna vegetante anima; nutriendi vero neceſſitatem eſſe apud eundem Ariſtotelem ad vnum augumentum, a quo perinde vacare poſſunt homines, bruta, plantæ, oua, & ſemina; non audeo ſane dicere imprudentis, & amentis eſſe in neceſſitate nutricationis comparare hominem, etſi tam affabre is a natura fuerit compactus, tot membris munitus, tot denium facultatibus exornatus, cum ouis, & ſeminibus, quorum impolita, & indiſtincta ſunt corpora; timerem enim ita dicere, ac opinari eius eſſe, qui parum Philoſophiæ, minuſque habeat Dialecticæ; ex harum namque diſciplinarum principijs habetur, homines, animalia bruta, ſtirpes, oua, & ſemina, in eo quod vegetabilia ſunt, eſſe vnius generis vniuoci, eodemque modo vegetalem animam participare tãquam formam eſſentialem, qua ſimpliciter conſtituũtur in eſſe viuentis, quod monet Ariſtoteles atque pari ratione ſeſe habere ad nutriendi functionem, ac neceſſitatem; quum nutricatio ſit functio vegetantis animæ, neceſſariaque ſit viuenti ad augumentum: Quare ſi vegetabilium vni non repugnat in eo quod vegetale eſt, abſque nutricatu viuere; nec alteri cuius propoſitorum vegetantium repugnaturum: ſi profecto animal, & inter animalia homo nobilioris naturæ eſt quam ſint oua, & ſemina; talis ipſe eſt, nõ qua vegetans eſt; namque in vtero ſub forma embrij vegetans eſt, dum inde viſo inſtrumentorum ornatu, ante aduentum rationalis ani-

De vita. Li. 3. c. 12.

1. Mag. mor. c. 5.

2. De an. t. 34.

Vnde, infit nutricatio plantis, & animalibus.

Nutriẽdi neceſſitas ad quid.

3. De an. t. 59.

Vegetabilia omnia vt ſit vnius generis vniuoci.

2. De an. t. 16.

Homo qua vegetans nõ eſt nobilior oue, ac ſemine.

mæ

mæ vegetans eſt homo futurus: ſed quatenus eſt homo completus, ac omnino propter participationem animæ nobilioris, rationalis appellatæ, quæ ex ſe alimento non indiget, nec vtitur; quum ad vegetalem animæ partem alimentum etiam in homine pertinere, non ad ſentientem, non ad rationalem apertiſſime ſtatuat Ariſtoteles, dum inquit, Animæ portio, qua alimur, altrix appellata quum ſit, ſolius animati proprium eſt ali. Quod ſi animatorum cauſſa eſt anima, atque animæ talium partium nulla alendi fuerit cauſſa, quales ſunt rationalis, vel iraſcibilis, vel concupiſcibilis, ſed alia quædam præter has, & ei nullum magis peculiare poſſumus nomen quam alentis accommodare. Homini vero, brutiſque organorum multitudinē, & ſtructuræ ornatum, facultatumque pluralitatem non incutere neceſſitatem alimoniæ illud aperte docet, quod ante organizationem alitur embrium, quin & ouum antequam excludatur, & ſemen plantæ adhærens; aluntur autem hæc tunc neceſſario ad incrementum: hoc etiam priuilegio caret naturæ maior nobilitas, vt nutricatum neceſſario poſtulet; quid enim non aluntur cæleſtia viuentia, quæ terrenis longe ſunt nobiliora? immo quamobrem non alitur mundus ipſe totus, ad cuius ſimilitudinem homo paruus mundus appellatur? obtinet enim mundus longe maius artificium in ſuis partibus, partes longe nobiliores, ac multo plures facultates quam habeat homo. Sed acutiſſimi viri ratio a volatu, & vrinatu brutorum deſumpta corruit, ſi res naturam ſpectes; in iis enim hominem cum bruto, ac planta operationibus conuenire par eſt, cum quibus conuenit in cauſſis tum præcipuis, tum inſtrumentalibus talium operationum: ſane homo non volat, quia caret alis, quibus a natura ſi præditus eſſet, nihilominus quam aquila volaret: ſub aquis non degit, quia calorem non habet qui ſine reſpiratione diu ſeruari poſſit: niſi etiā dicamus hoc non eſſe abſolute verum, nam vt hirundines Germaniæ hyemem ſub aquis degunt, ita & homini ſine reſpiratione diu ſub aquis viuere licere, vt licet etiam in aere: at non omni; ſed cui non opus eſt cordis refrigerio: At in nutricationis natura conuenit prorſus homo cum brutis & plantis, & in anima vegetali, & in calore natiuo, humidoque radicali; vt iis nutricationem intermittere valentibus, belle poſſit homo ab eodem munere ociari. Non ergo amentis, aut imprudentis eſt, aut ridiculum, ſed Phyſiologi, ſed Dialecticam tenētis, ſed ſcitum ex eo quod oua, & ſemina poſſunt diu ſine alendi functione viuere, colligere hoc ipſum de homine, quamuis hic affabre ſit a natura compactus, multis & membris munitus & facultatibus inſtructus ad ouorum, ac ſeminum differentiam.

Homo cur ſi, nobilior ſemina, ac quis.

2. De an. t. 34.

1. Magn. mor. c. 5.

Vt facultas alens poſſit a nutriendi functione ociari. Cap. LXXV.

AMplius, atque illuſtrius profecto illud eſt, quod a doctiſſimo Fernelio aſſertur aduerſus ea, quæ ſupra poſuimus diſſerē-tes facultatem alentem poſſe a nutriendi munere feriari diutius viuente ſuperſtite, atque incolumi: Animans (inquit) omne quoad vitam degit, neceſſe eſt quodammodo nutriri, ſiue firma id, ſiue ægra ſit valetudine; nunquam enim ocio perfruitur illa vis altrix, vt quam plane naturalem eſſe conſtat. Quæ vt a ſubtiliſſimo viro acutiſſime proponuntur, ita maximum habent momentum in propoſito; adeo tamen efficacia non ſunt, vt antea communitam ſententiam euertant; ſiquidem conceſſa conſequentia, negatur quod in antecedente ponitur, nimirum nūquam ocio perfrui vim altricem; ad confirmationem ex eo petitam, quod vis alens ſit mere naturalis, conceſſo antecedente, negatur conſequentia; vere quidem facultas altrix, & omnino anima vegetans eſt mere naturalis, hoc eſt, vt vult vir egregius agens citra cognitionē ad inſtar naturæ, quæ in gradu infimo rudis, & ignara bene vbique operatur more cæcorum, qui ſola conſuetudine recte per vicos, & anfractus viarum incedunt non aberrantes, licet reuera non agat natura per conſuetudinem, vt inſinuat alicubi Ariſtoteles; hoc autem ineſt vegetanti animæ ad ſentientis, & rationalis diſcrimen, quæ cum cognitione operantur: Quare concedimus viro ſolertiſſimo, & vniuerſæ Medicorum ſcholæ vim alendi eſſe facultatem naturalem, at negamus proinde fieri vt perpetuo, ſeu irrequiete, ac inceſſanter operetur, nec vnquam fruatur ocio; hoc enim proprium eſt facultatis mere naturalis infra ſortem animæ ſentientis, vt citra cognitionem operetur, non vt ſemper, & inceſſanter agat: quod ſupponit vir eruditus aduerſus ea, quæ tum ratio tum etiam comprobat experimentum: ratio quidem, quia quum agentia quoque ſic mere naturalia vbique agant propter finem: ſane quando finē aſſequuta fuerint, ea protinus ociari neceſſe eſt: quid magis naturale eſt quam igni ſurſum aſcendere, terræ deorſum deſcendere? quum autem non ſemper ſine ocio ignis aſcendat, terra deſcendat: ſed ſiſtatur ignis ſupra regionem aeris, terra vero quieſcat in centro; profecto vis altrix ex eo quod eſt agens mere naturale, non eſt dicenda perpetuo nutricationi vacare; ſed aſſequuta finem, cuius gratia nutrit, dicenda eſt poſſe ab hoc munere ociari: & certe finis nutricationis ſit augumentum, quod monet Ariſtoteles, vel (deiuus etiam diſputationi) reſtauratio deperditi: porro vt liquido conſtat augumentum animatorum certis definiri limitibus, quos tranſgredi non liceat; ſic dudum oſtēdimus fieri poſſe vt non abſumatur ea ſubſtantia corporis animati, quæ indigere dicitur inſtauratione per alimentum. Alia quoque ratio eſt, quia mere naturale agēs, etſi vt propoſitum

De an. fa cul. c. 3.

Li. 3. c. 17

Natura vt rudis bene operetur.

Natura non agit per cōſuetudinem.

2. eth. c. 1

Vis alēdi eſt mere naturalis

Facultatis mere naturalis quid proprium ſit.

Agentia naturalia ſēper agere propter finē.

3. De an. t. 59.

Augmentum animatorum certis terminis coerceri.

2. De an t. 40. 41.

finem aſſequatur, ex ſe irrequiete operari poſſet: quia tamen plerunque in ſuo munere obeũdo poteſt impediri, ſiue quia deſit illi aliquid eorum, ſine quibus officio ſuo fungi non valet, ſiue aliam quamuis ob cauſſam prohibeatur ne peragat quod aggreſſum fuerat; propterea fit vt agens mere naturale, ſi non ſponte, ſaltem violentia cogatur actionem ſuam intermittere; ſic ignis aſcendens, terraq; deſcendẽs in medio itinere ſæpius ab impedimento coguntur motum *Agens naturale vt non agat neceſſario.* ſuum naturalem interrumpere. Vnde etiam patet quibus experimentis comprobetur verum non eſſe agentia naturalia neceſſario ſic agere, vt nequeant ſimpliciter a ſua functione ociari, ſiue ſponte, ſiue coacta: proindeque non conſtare nec animans omne quoad vitam degit, neceſſario nutriri, ſiue firma id, ſiue ægra ſit valetudine: nec ocio nunquam perfrui uim alentem ex eo, quod illa ſit facultas mere naturalis. *Li. 3. c. 7.* Huc ea pertinent, quæ ſupra notauimus ex Plinio, Theophraſto, & Ariſtotele de lignis, quæ longiſſimo tẽporis interuallo a terra eruta non alicunde tum ullum alimenti genus ſibi hauriẽtia, & fere ſicca uetuſtate nimia, demum regerminaſſe comperta ſunt; ac proinde ſine ullo alimento, ac nutricatu diuturnam uitam egiſſe: quibus obſeruationibus nonnulla etiam nunc addere licet exempla nobiliſsima; primumque *Li. 17. ca. 25. Oliua mirumque.* ſit oliua illa, quam in totum ambuſtam reuixiſſe teſtatur Plinius; hinc etenim manifeſtum fit oleæ lignum quauis æui ſenectute ſiccatum extra terram repullulare potuiſſe, ac ſine altione vlla diutiſſime viuere potuiſſe. Ceterum haud minus eſt, quod a Pauſania ſcribitur in Corinthiacis (referente, conſentienteq; Dalechãpio *Claua Herculis ex oleaſtro. Oleaſtri mirum.* in annotationibus Plinianis) nimirum Clauam Herculis ex oleaſtro actis radicibus regerminauiſſe: profecto quum plurimis annis ea vſus fuerit Hercules, & maxima temporis interceſſerit intercapedo ab Herculis obitu ad Pauſaniæ ſæculum; oleaſtri illius truncum longiſſima ſerie annorum extra humum, ac citra vllam nutricationem vixiſſe neceſſe eſt; germinare ſiquidem nequit quod actu nõ viuit Ariſtoteli. Huic *2. de an. t. 38.* ſimile illud eſt, quod de Romuli haſta legitur, quæ in monte Palatino terræ impacta iactis radicibus frondes pullulauit præter expectationem; Quam hiſtoriam Plutarchus in vita Romuli plene deſcribit inquiens, *Romulus habitabat ad pulchri littoris, quos vocant gradus circa deſcenſum ex Palatio in circum maximum: quo loco referunt ſacram cornum fuiſſe, & fabulam attexũt, exercentem ſe Romulum torſiſſe ex Auentino lanceam, cuius erat corneum haſtile: alte defixam cuſpidem conuellere quum multi niterentur, neminem valuiſſe: laſciuientem autem, qua lignum erat amplexa, humum ramos & ſtipitem corni eximia germinaſſe proceritate: eam poſteri vt rem ſanctiſſimam magna religione venerantes muro cinxerunt. Quæ ſi cui viſa eſſet minus frondeſcere vel vireſcere, ſed marceſcere, & exareſcere, id clamore ille illico ſignificabat obuijs quibuſque; qui ſicut ad reſtinguẽdum incendium aquam conclamabant, ſimul concurſus fiebat, vndique vaſa plena eo aqua portantium. Caio autem Cæſare gradus inſtaurante, quum opifices tellurem adhærentem arbori circumfoderent imprudentes, plane corruperunt radices, ac contabuit arbor.* Hæc Plutarchus. Qua de re itidẽ pulchre *Romuli haſta mirum.* P. Naſo *15. metamor.*

Vtque Palatinus hærentem collibus olim
Cum ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam,
Quæ radice noua, non ferro ſtabat adacto;
Et iam non telum, ſed lenti viminis arbor
Non expectatas dabat admirantibus vmbras.

ea enim ex corno maſcula fuiſſe perhibetur, cuius lignum ſine medulla, duritie validiſsimum, firmiſsimum, atque adeo viuaciſsimum, & ad *Lib. 1. ca. 135.* germen fundendum maxime pronum, vt oleaſtri, & oleæ materia Dioſcoride, Theophraſto, ac Plinio autoribus. *Li. 5. hiſt. c. 6.* Neque prætereundum *Li. 16. ca. 25. 26. & 40. in 32.* eſt in propoſito Florum, ac Liuium ſummos hiſtoricos aſſeuerare Sulpitium viceconſulem e Macedonia litteras Romam miſiſſe, in quibus erat Lauri ramum exortam in puppi nauis; potuit enim puppis e ligno Lauri germinare, vt olim cardines oleæ. Quæ omnia, etſi vulgo ad portenta, & miracula referantur, habent nihilo minus cauſſam naturalem quam diximus; quẽadmodum etiam obſeruat Theophraſtus, cuius ſententiam propoſuimus antea. *5. De cau. plan. c. 4.* Hæc igitur apertiſsimam cuique fidem faciunt ligna extra ſolum fere arida multum ad temporis interuallum viuere ſine alimento: atque adeo animam nutritiuam, facultatemque alentem poſſe diu a nutriendi functione ociari.

Cur materia corporis noſtri per alimentum ſemper non debeat innouari, vt cenſet Albertus. Cap. LXXVI.

MAgnus Albertus poſtea nonnulla protulit, quæ negocium faceſſant ſuperiori *1. de vegetab. c. 4.* placito, quo ſcripſimus viuentia poſſe nutriendi operationem intermittere, habita quoque ratione corporis nutriendi; ſcribit e- *Li. 3. cap. 18.* nim ſuo ſtilo vir grauiſſimus, *ſicut in reſpirantibus diu tentus aer non efficitur vtilis ad operationẽ reſpirationis: ita etiam in animatis materia diu tenta duratur, & efficitur inhabilis ad vitæ organicæ operationes, propter quod reſtaurari, & innouari oportet; teſtantur autem hoc animalia dura teſta, quæ per abiectionem teſtæ renouantur ſecundum materiam, forma, & ſpecie remanente eadem; ſignant etiam hoc aues per mutationem plumarum exteriorum, quod abiectio, & deperditio, & reſtauratio interioris materiæ eſt ſignum deperditionis, & renouationis; propter quod etiam id quod reſtaurant, debilius, & ignobilius efficitur propter extraneitatẽ, eo quod ab extrinſeco aſſumitur; ideo per multum tempus dureſcunt corpora, & rigeſcunt, & infrigidatur in eis calidum, & non eſt in eis niſi extraneũ, & aqueum humidum non nutriens, ſed phlegma viſcoſum, ſicut eſt in corporibus ſenum: propter quod rugantur pelles eorum propter frigus contrahens, & inſpiſſans, & ſiccũ inducens, & areſcere faciens.*

Hæc

Hæc ille. Quæ vt ingenioſa ſunt, ita nos ad intimam rei naturę contemplationem conuocant;

Aer ſi diu retineatur cur ineptus reſpirationi.

Et quidem aer inſpiratione attractus, ſi diu intra corpus retineatur, ineptus, & inutilis efficitur officio reſpirationis duplici de cauſa; vna eſt, quia ideo aptus reſpirationi aer eſſe dicitur, quia temperare valeat interni caloris æſtum, id quod efficit frigiditate; etſi enim aer abſolu-

Aer at frigidus ſit natura ſua.

te ſit calidus, adeo tamen exili calore pollet, vt ad præcordia comparatus frigidi rationem habeat: quemadmodum autem ex ambiente nuper ingreſſus aer ad viſcera frigiditatem illam præcordijs affert, qua ipſorum calor intenſus remittatur; ita longa mora, & diuturna ſtatione aeris intra corpus amiſſa frigiditate priſtina (facillime namque alteratur ob ſubſtantiæ raritatem, & natiuarum qualitatum infirmitatē) nouam caliditatem, eamque intenſam induit,

Aer cur facillime alteretur.

qua calori augendo eſt potius quam minuendo: Altera eſt, quia repletur aer ſtationarius in præcordijs poſt inſpirationem multa calidiorum fuliginum manu, quibus ſupercalefactus aer ineptus eſt temperando calori. Sed noſtri corporis materia, & ſubſtantia ſolidarum partium nihil tale patitur, vt vetuſtate ſimpliciter, niſi

Subſtātia corporis vetuſtate nō ſit inepta vitæ officijs nec ideo renouari dēt.

renouetur, efficiatur inepta vitæ operationibus, vt accipit vir eximius: Quod enim affertur corporis ſubſtantiam in dies magis exiccari, & indurari, vltro quidem fatemur, ſed & illud obſeruamus adeo ſenſim hæc fieri, vt non niſi longiſſimo temporis interuallo ad eam ſiccitatē, ac duritiem perducantur membra, quibus inepta reddantur ad vitæ munia; immo vero potius interire viuentia, quam ob ſiccitatem, ac duritiē ſubſtantiæ vitæ officijs vacare nequeant; ſiquidem amplam ſatis obtinet latitudinem mollities, & humiditas, quæ ſufficiant partibus viuentium ad obeundas vitæ operationes, vt neceſſario non ſit innouanda materia corporis ob hāc rationem alimentorum vſu. Deinde vero ab-

Partium duritiem non impedire abſolute munia vitæ.

ſolute falſum eſt exiccationem, ac duritiem partium impedire munia vitæ; non ne in plantis materia impenſe dura, & ſicca eſt citra impedimentum functionum vitæ? nonne oſſa duriſſima, & ſicciſſima in animalibus aluntur, & augentur, quæ inter opera vitæ maiorē cæteris ne-

Opera vitæ magis neceſſaria quæ ſint.

ceſſitatē habent? Quare ad argumentū negatur proportio, & analogia inſpirati aeris ad ſubſtātiam ſolidarum partiu; ille namq; diuturna mora, ſi nō renouetur, ſupercalefactus, & fuliginibus repletus refrigerando calori efficitur ineptus; hæc aūt vetuſtate adeo non deſiccatur, ac induratur, vt niſi alimētis iugiter innouetur, ad vitæ operationes inepta reddatur; nā aer cito a calore viſcerū, & a fuliginibus ſupra modū inca-

Aer cur facile ſupra modū incaleſcat.

leſcit tū quia ſubſtātia eius tenuis facile alteratur; tū quia natura eius ad calorem propenſa; tū quia calor internus, a quo afficitur, vehemēs eſt circa pręcordia: membra vero non niſi poſt longiſſimam temporis intercapedinem, ac omnino poſt mortem animalis eam ſiccitatē, ac duritiem contrahunt ab interno calore conſumē ac humidum, qua inepta ſint vitæ muneribus; nam & cadauera ſenties nec duriora, nec ſicciora multis viuentibus: ratio eſt propoſiti diſcriminis oppoſita; nimirum tum quia ſubſtantia partium eſt ſolida, & denſa, quæ actioni caloris reſiſtit longe diutius quam aer; tum quia natura partis viuentis propenſa eſt ad humidum, & ſiccitatem reſpuit; quum vita calido, & humido nitatur; tum quia calor agens in ſubſtantiam ſolidarum partium eam non habet vehemētiam, quam habet agens in aerem inſpiratum. Ad pri-

Cur teſtaceis renouetur cortex.

mam confirmationem a ſigno ducto ex animalibus teſtaceis, quæ per abiectionem corticis renouantur, dicimus his renouari quidem corticem, quippe qui vetuſtate tum nimium ſicceſcens inuius eſt excrementoſis halitibus, qui aſſidue per inſenſilem tranſpirationem effluunt e corpore animalis, alioqui non exeuntes morboſam diſpoſitionem, ac perniciem viuenti allaturi; ceterum cortex materia illa non eſt, quæ

Teſta non eſt pars, nec alitur in animante.

pars ſit eſſentialis animantis, & alimentis reficiatur; at illi origo ex excrementis eſt nutriendo ineptis, quæ ſenſim iuxta poſitione coeunt, & conglomerantur in teſtam: longe autem alia

Teſtę origo.

ratio eſt de materia viuente, quæ non quidem alimentis renouatur, quia vetus inepta eſſet ad munia vitæ; ſed ſolum (ſi hoc dandum ſit diſputationi) alimentis inſtauratur, nimirum quum aſſidue a calore, alijſque de cauſis abſumatur, quod diſſipatum eſt, alimonia reſarcitur; atque

Viuentis materia nūquam eadē, forma ſēper eadem.

ita iugiter fluente materia viuentis, eadem forma ſemper incolumis toto vitæ curriculo permanet: cuius diſcriminis illud eſt ſignum euidētiſſimum, quod animalia vnica vice totam exuunt teſtam, & pellem, vt ſerpentes; non autem totam, vel etiam ſenſibilem vnquam par-

1. De gen. t. 34. & ſequent.

tem ſubſtantiæ interioris ob vetuſtatem ineptæ vitæ functionibus abijciunt renouandam. Ad alteram confirmationem petitam ex auibus, quæ plumas excutiunt, negamus abiectionem plumarum eſſe indicium renouationis materiæ interioris, & ratio negationis eadem eſt, quæ nuper allata eſt de abiectione teſtę, ac pellis; plumę namque ſunt e materia excrementoſa, quę diuturnitate temporis actione caloris tum externi, tum quoque interni, alijſque multis de cauſſis extrinſecus occurrētibus adeo ex-

Cur plumæ auib. decidant.

ſiccatur, vt quæ ad earum radices tandem confluit humiditas vel exſiccata nequeat illas cuti lentore ſuo agglutinare, vel tāta nō ſit vt eas nimium graues firmare valeat; qua etiam ratione ceruis & cornua cadunt, vbi ad certam magnitudinem per iuxtapoſitionem nouæ materiei excreuerint, quæ antea minus grauia firma continebantur glutine ad radices: at mate-

Cur cerui cornua cadant.

ria corporis viuentis, quæ animata eſt, & & alimento fruitur, hoc non patitur, vt vetuſtate concidat, atque abijciatur, quia ſit vitæ officijs inepta; ſed ſi nimis cito caloris vi abſumatur, natura ſatagit, non quidem renouare vetuſtam ineptam, ſed alimēto reſarcire collapſam, alioquin vitæ functionibus aptam. Immo & illud communi iam opinione receptum videtur, tandiu vitam perdurare, quandiu certa portio

Quandiu vita perduret. primigenij humoris in partibus ſolidis cõtineatur, ita vt tunc vltimo ſenio intereant animalia naturaliter, quando vniuerſa maſſa humoris illius conſumpta fuerit, quæ a primis exordijs in vtero matris fetui contigerit, & corpus iam totam ſubſtantiam ex alimentis habuerit; tantũ abeſt vt recipiendum ſit oportere, ac vtile eſſe materiam priſtinam alimentis renouare: oportet quidem in conſumptæ locum nouam ſubſtituere, non autem opus eſt, neque vtile veterem abijcere, nouamque recipere. Sed hæc reſtauratio vt habet locum in ijs, quorum humor ſubſtantificus cito conſumitur, ita ſimpliciter in omni viuente locum non habet; quum plura eſſe poſſint animata, quibus humor ille adeo non abſumatur, vt refectionis indigeat, multoque minus renouationis, quæ non niſi excrementitijs partibus congruit, vti ſunt plumę, cornua, teſtæ, atque id generis alia. Sed & procul a vulgo ex noſtris principijs aptius fortaſſe dicemus vbi nimis cito abſumitur ſubſtantia partium, tunc alimentis naturam ſatagere, nec renouare vetuſtam, nec reſtaurare collapſam, ſed auocare caloris vim a reſidua, quæ ſemper apta eſt vitæ munetibus.

In his, qui diu a nutriendi munere ociantur, fruſtra non eſſe ventriculum, iecur, & alia membra nutricatui dicata.
Cap. LXXVII.

CEterum & contra idem placitum, quo decreuimus corpori nihil officere diuturnam nutricationis intermiſsionem, acriter ex Plutarcho inſtat vir eruditus; ille namque ad calcem Sympoſij aduerſum nos hæc protuliſſe videtur, *Itaque proſcripta, ſublataque nutriendi functione fruſtra corpus animo fuerit circundatum; plurimæ ſiquidem eius, & præcipuę partes ita ſunt factæ, vt inſtrumenta ſint nutritionis; lingua videlicet, dentes, ſtomachus, iecur; quorum nihil vel fruſtra, vel ad alios comparatum eſt vſus. Igitur alimento qui non opus habet, ne corpore quidem is indiget; quod nihil eſt aliud quam ipſum ſeipſo opus non habere; nemo enim noſtrum ſine corpore eſt.* Argumentum ſane arduum, ſed tamen haud tale, quod rei naturam intime intuenti ſolui non poſsit. In primis enim hoc in loco nihil nobis imponit Plutarchi autoritas, qui mox ſub perſona Solonis aduerſus obiectam nobis inſtantiam diſputat. Deinde vero negamus abſolute ſublata nutricatione fruſtra nobis datũ iri corpus; id enim ſupponit corpus nobis a natura conceſſum non niſi ut aleremur, quod quã a vero longe abſit non eſt cur alia ratione patefiat, quam in medium productis ouis, atque ſeminibus tum animalium, tum etiam plantarũ; quibus a natura at conceſſum eſt corpus, & interdictum munus alendi ſe ſe. Deinceps nihilo firmius eſt quod in negati dogmatis confirmationem affertur, nempe multas corporis partes, easque præcipuas eſſe organa nutritionis, linguam ſcilicet, dentes, ventriculum, hepar, quorum nihil uel fruſtra, uel ad alios uſus ſit comparatum; etenim primo inficias imus harum partium nullum aliam eſſe vſum prætérquam nutricationis celebratio; ſiquidem nobis dentes ad ſermonis articulationem mire deſeruiunt, lingua ad ſermonẽ abſolute, ut uel huic vſui deſeruientes fruſtra non ſint, etiamſi nunquam nutticatui deſeruiant. *3. De vo. c. ult.* Quod autem pertinet ad ſtomachum, & iecur, quamuis nulli alteri uſui quam nutricatui a natura animalibus cõcedantur, haud tamen oportet ali, quibus a natura tribuuntur; ſiquidem pari ratione oporteret mulos, & mulas generare ſobolem, quum illis teſticulos, his autem vterum, inſtrumenta uni procreationi deſtinata natura conceſſerit; idipſum eſto iudicium de oculis ſubcute talparum generi donatis, ut ait Ariſtoteles: Quum itaque oculi ſolius uiſus gratia dati ſint animalibus a natura, vt teſtes, ac vterus propter ſobolis procreationem; quemadmodum poſſunt talpę a videndi munere ociari, & muli, mulæque ab officio procreandi; ſic profecto poſſunt homines abſque nutriendi functione viuere, licet plura in ſe habeant nutricationis organa. *1. histor. c. 9. & 2. de an. s. 131.* Vlterius autem negare liceat hæc inſtrumenta homini ad ſolũ nutricatum data eſſe a natura; data ſunt enim ad corporis integritatem, & conformatione in congruentem humanæ ſpeciei; quod illis ſatis eſt ne fruſtra eſſe dicantur, etſi nullo alio munere fungantur: ſic ſane vterus, teſteſque mulino generi, oculique talpis fruſtra non ſunt, quia ad corporis integritatem, figuramque, & conſtitutionem propriæ ſpeciei a natura conſtructi ſuere in ijs animalibus, ſi non ad aliquam functionem obeundam, vt in ceteris animalibus, quæ in talium partium participatione cum ipſis communicant. *In fruſtra inſit vterus, teſteſque mulis, & oculi talpis.* Poſtremo fruſtra ad ſummum eſſent hominibus hæ partes nutricatui deſtinatæ a natura, ſi nunquam toto vitæ curriculo huiuſmodi munere fungerentur; non autem ſi determinatam temporis, ac vitæ partem ab officio tali feriarentur; haud enim fruſtra teſtes inſunt pueris, & vterus ad annum duodecimum, veteribus vltra ſeptuageſimum, vel octogeſimum, quo tempore multos annos ſine vlla ſobolis procreatione degunt; & id quia certo alio tempore talium organorum opera obeunt: ſic certe abſtinentes noſtri non tota ſui vita, ſed longo ſuæ vitæ ſpacio ab alendi functione vacare poſſunt abſque eo quod illis a natura fruſtra conceſſæ fuerint partes nutricatui deſtinatæ: Immo vero quum & multi homines cælibem vitam viuentes nunquam ſoboli operam nauent, etſi habeant vteros, ac teſtes, aliaque inſtrumenta generationi dicata; cur habentes ventriculũ, iecur, & alia nutricationis organa, non poterunt pariter a nutriendi munere feriari, abſque eo quod fruſtra illis ea organa ineſſe dicantur? Addere liceat (quod nuperrime tetigimus) ſingulos homines aliquando in vita debere nutricationis officio fungi, nempe a prima ſui conſtitutione puſilli ſunt fetus omnes, indigentque *3. de an. c. 59.*

que

que alimento, quo iuſtam corporis magnitudinem conſequantur ad reliqua vitæ munia obeũda neceſſariam; quare in hunc finem illis a natura data inſtrumenta nutriendi fruſtra non ſunt, ſi aliquando ijs vtuntur ad ſuum finem conſequendum. Non ergo quia homines habeant linguam, dentes, ventriculum, iecur, inteſtina, & alia inſtrumenta nutricationis, propterea non poſſunt ab alendi functione diutius ociari, quod ex Plutarcho nobis obijcit vir acutiſſimus.

Vt ratione caloris animal functionem alendi diu intermittere valeat.
Cap. LXXVIII.

Li. 2. 8. 30

LAceſſit quoque nos vir celeberrimus, qui poſuerimus hominem poſſe diutius a nutriendi munere vacare citra vitę diſcrimẽ, habita etiam ratione interni, primigenijque caloris; obijcit autem & rationem, & Ariſtotelem, qui non vno in loco videatur apertiſſime nobis refragari. *Vita (inquit) ſe habet ad inſtar flammæ, at flamma, niſi continenter reficiatur, extinguitur: propterea dicendum nutricationem ad duo poſſe referri, vel ad inſiti caloris tanquam flammæ regenerationem: ac ita eſt neceſſe viuentia ſemper nutriri: vel ad ſolidarum partium reſtaurationem, quam neque etiam in ſanis putandum eſt eſſe continuam a principio vitæ vſque in finem: Hæc autem ſolutio elicitur ex Ariſtotele alicubi ſcribente alimentum non ſumentia animalia, & plantas perire: conſumit enim vt maior flamma minorem, ſic naturale calidum materiam: & alibi decernente calidum naturale continenter fieri, & propterea continenter egere alimento, quo reficiatur, alioquin extingueretur: Vnde conſpicue patet Ariſtotelem continuam nutricationem retuliſſe ad calidum vitale: inſuper & apparet ratio neceſſitatis continuæ nutricationis.* Hæc vir inſignis. Quæ tamen nos de propoſita ſententia non deijciunt. Ad primam ſiquidem rationem concedentes vitam ſe habere ad inſtar flammæ, ſeu potius ad inſtar lucis, quæ flamma nitatur; quippe vita calor non eſt, licet calore nitatur, vt fuſe alias oſtendimus; negamus abſolute flammam extingui; niſi continenter reficiatur, vt qui videamus aliter euenire tum in ijs ignibus, qui vniuerſam combuſtibilem materiam comprehendentes diutius perdurantem flammam gerunt; tum etiam in lucernis illis admirabilibus, quæ in ſepulchris vetuſtiſſimis poſt multas annorum decades repertæ fuere ardentes, de quibus peculiarem tractationem Deo ſummo bene fauente inuulgabimus: Quum itaque flamma diu ſeruari valeat in ardente materia citra refectionem ex acceſſione iugi nouę materiei, quia ignis aut non abſumat, aut minimum abſumat humidi ſibi ſubiecti; ſane vita ſine alimento diu ſeruari poteſt incolumis, quia nitatur eo calore, cui vel minime, vel minimum conſumenti humidum ſubſtantificum nihil ſit opus alimentorum, vt latius explicatum eſt in ſuperioribus. Ad ſecundum egregij viri placitum concedentes ad ſolidarum partium reſtaurationem non oportere viuentia continue nutriri a principio vitæ vſque in finem; inficiamur iugem, ac perennem eſſe oportere tota vita nutricationem ad inſiti caloris tanquam flammę generationem; primum enim calor inſitus non regeneratur, ſed influens; alioquin regenerari poſſent partes ſpermaticæ, nerui, oſſa, venæ, cartilagines, & aliæ amputatæ; quod experimento reluctari nullus Medicus ignorat. Deinde vero alimentorum vſus, ac finis eſt, non ad regenerandum calorem inſitum, ſed ad auocandam eius vim a celeri conſumptione humidi ſubſtantifici; vel etiam ſi mauis cum vulgo (vt hoc diſputationi demus) ad regenerandum humidum nouum in locum eius, quod conſumptum fuit a calore, cauſſiſque alijs ſubſtantiam noſtram depaſcentibus. Deinceps calor inſitus, qui flammæ rationem habet in viuente corpore, nihil eſt aliud quam eſſentia, vel temperamentum, vel apex temperamenti ſolidarum partium; quare neceſſe eſt, dum reſtaurantur ſolidæ partes alimẽto, eodem ſimul refici, ac regenerari calorem inſitum: ſi ergo, vt bene ſentit vir egregius, ad ſolidarum partium inſtaurationem haud opus eſt nutricationem eſſe continuam, etiam in ſano animali; profecto id ipſum dicere oportet de nutricatu; quatenus etiam refertur ad inſiti caloris tanquam flammæ regenerationem. Ad primum placitum Ariſtotelis aſſerentis, alimentum non ſumentia animalia, & plantas perire, quia naturale calidum conſumat materiam, ſicut maior flamma minorem; reſpondemus Ariſtotelem non determinare tempus, intra quod tum viuentia nutrimentum non ſumentia pereant, tum calor naturalis conſumat ſubiectam ſibi materiam: quare vt abſolute verum eſt animalia, & plantas, ſi alimentum non aſſumant, denique interituras, quia demum natiuus calor materiam humidam vitæ neceſſariam conſumet; ita plane verum non eſt mortem imminere plantis, & animalibus quibuſque ineuitabilẽ ſi non cito, & frequenter cibum aſſumant, ſi nõ continenter alantur; namque nil prohibet adeo commenſuratum eſſe poſſe ad multum tempus calorem humori, vt hic ab eo vel nihil abſumatur, vel non adeo vt continuæ reſtaurationis indigeat; quæ fuſe ſuperius. Ad aliud Ariſtotelis dogma dicimus eo loci Ariſtotelem ad amuſſim non ſcribere calidum naturale continenter fieri, & propterea continenter indigere alimento, ex quo reficiatur, alioquin extingueretur, vt ait vir egregius; ſed Ariſtotelis verba eſſe huiuſmodi, Accidit autem ambas propter id in fieri corruptiones (ſcilicet marcorem, & extinctionem ignis) deficiente enim alimento; non potente calido accipere alimentum, corruptio fit ignis; contrarium enim ceſſare faciens concoctionem, prohibet nutriri. Quandoque autem marceſcere accidit, quum amplior congregatur calor, propterea quòd non reſpirat, neque infrigidatur; cito enim & ſic conſumit ali-

Marginal notes (left): *De longi & breu. vit. c. 3.* — *De iuu. et ſen. ad finem.* — *Vitam ſe habere ad inſtar flãmæ, ac lucis.* — *2. De vita c. 10. 11.* — *Flammã non extingui, etſi continenter non reficiatur.* — *Lib. 3.*

Marginal notes (right): *Calor inſitus non regeneratur, ſed influens.* — *Calor inſitus quid ſit.* — *Lib. 3.* — *De iuue. & ſen. c. 3*

alimentum, quum multus congregatur calor, & præuertit conſumere, antequam adſit exhalatio, & pacuis interpoſitis. Ignis autem perſeuerat ſemper fiens, & fluens, ſicut fluuius; ſed latet propter velocitatem. Quibus verbis formaliter agit Ariſtoteles, non de calore naturali viuentium, vt ſupponit vir doctiſſimus; ſed de flamma ignis, cui alimenti loco dicitur eſſe materia illa combuſtibilis, in qua eſt; qua ignis nutriri dicitur metaphorice, dum eam in ignem conuertit; ſic plane calor innatus non alitur proprie, ſed metaphorice ali dicitur, quia conſumit humidum radicale, quod eſt ſubſtantia ſolidarum partium; conſumit inquam ipſum vertendo in igneam exhalationem illam fuliginis nomine donatam, quę tum per expiratione, tum quoq; per inſenſibilē tranſpiratione effluit e corpore. Quum itaq; calor inſitus agat in materiam, in qua eſt, ea ratione tanquam in alimentum, quia ipſam conuertit in calidam, igneamque naturam: Quum autem materia hæc, in qua calor eſt, & agit, eam conuertendo in ignem, qui occulte diffluit e corpore viuentis, nulla ſit alia, quam ſubſtantia ſolidarum partium vulgo humiditas radicalis appellata; plane iam conſtat eo in loco Ariſtotelem de vero alimento non agere; quippe ſolæ partes ſolidæ vere nutriuntur conuertentes in ſui ſubſtantiam permanentem familiare ſibi alimentum e ſanguinis maſſa attractum: calor autem natiuus tanquam ignea qualitas in temperamēto dum vertit humidum radicale in ignem, illud in ſemetipſum non conuertit, ſed in portionem ignis noui ſibi congeneri, propterea vere ille non alitur: quoniam vero nouus hic ignis, in quem conſumitur, ſeu commutatur humidum radicale, nobis ſenſu non percipitur diſtinctus ab igne natiuo generante; quemadmodum etiam in ardente flamma ob celeritatem permutationis latet poſterius genitæ flammæ diſtinctio a priori corrupta; propterea ſic & flammā ali combuſtili, & calorem inſitum humore ſubſtantifico dicere vulgo conſueuimus, accipiente ſenſu pro vno & eodem igne permanente illum, qui reuera multiplex eſt, & in continuo fluxu: Quia ergo nos loquimur de vera nutricatione, qua ſanguis vertitur in ſubſtantiam ſolidarum partium; profecto dum ſtatuimus calori non opus eſſe aſſidua nutriendi functione, ſed poſſe incolumi calore homines diu a vera nutricatione ociari, reclamantem non habemus Ariſtotelem citato loco aſſerentem igni, & calori neceſſarium eſſe alimentum, ex quo iugiter oriatur; nam ideo nos dicimus poſſe diutius veram nutricationem intermitti, quia humidum radicale poſſit eſſe ſatis ex ſe citra externi, aut interni pabuli miniſterium, ad continendum calorem, quamuis aſſidue calor humidum depaſcatur, illoque nutriatur ea ratione, qua ignis, & calor apud Ariſtotelem nutricari dicitur, nimirum metaphorice, & ſecundum vulgus. Caloris enim, & ignis hæc nutricatio eadem non eſt, qua de agimus, vniuerſi viuentis altio; quod ſupponit vir inſignis; ſed potius viuentis exolutio, deſtructioque, ſeu ad interitum via; dum etenim calor humidum depaſcitur, ipſum vertendo in igneas fuligines, vna ſolidarum partium materiam conſumit, & viuentis naturam deſtruit; quum nutricatio ad viuentis conſeruationem Ariſtotele doctore inſtituta ſit.

Ignis ſemper fit, & fluit ſicut fluuius.

Ignis nutriri dicitur metaphorice.

Calor natiuus cur humido radicali vere non alatur.

Cur flamma dicatur ali cōbuſtibili, & calor humore.

2. De an. t.40.

Caloris natiui nutricatio eſt potius viuentis deſtructio.

2. De an. t.47.

Vt piper, pyrethrum, ſinapi, thapſiaque ſit homine calidior. Cap. LXXIX.

IN eodem vero capite placitum aliud, quo conſtituiſſe videmur homines calorem habere infra eum gradum, qui contigit a natura ſinapi, piperi, pyrethro, alijſque plantis id generis, contradicentem habemus doctiſſimum Ioubertum, qui alicubi diſputat hominem eſſe quouis medicamento, & pipere ipſo, pyrethro, ac ſinapi longe calidiorem, tum quia ſenſu ipſo, qui circa proprium obiectum decipi non poteſt, percipimus corpora hominum actu calida, & longe calidiora pipere, ſinapi, alioue quouis medicamenti, ac plantarum genere, tum quia ſola viuentium animalia a ſeipſis mobilia ſunt; plantæ namque ſtatariæ; at mobilitatem calor efficit: cui viro non parum hac in re ſuffragari videtur Ariſtoteles inquiens honorabiliora animalium plurem aſſequuta eſſe caliditatem, quia & animam adepta ſunt honorabiliorem; digniorem autem animam contigiſſe animalibus quam plantis; vt propterea nos pipere, pyrethro, ſinapi, alijſque tum plantis, tum medicamentis omnibus calidiores dicendi ſimus. Sed hæc licet acuta ſint, poſitionem tamen noſtram non demoliuntur. Ad primum etenim concedentes ſenſum circa propria obiecta certum eſſe iudicem, nec decipi; obſeruamus in quolibet miſto calorem eſſe duplicem, alter eſt forma eſſentialis ignis, ſeu quarta qualitas in temperamento, qui calor virtualis appellatur, ſiue in habitu: hunc ſenſus non pertingit, ſed mens, quia forma eſt ſubſtantialis: ſenſus autem ſola percipit accidentia exteriora: alter vero calor eſt qualitas accidentalis, quæ a calore habituali veluti propria quædam paſſio, & omnino veluti effectus a cauſa proficiſcitur: hic eſt calor actualis, & ſenſibilis: inter huiuſmodi calores illud in viuentibus potiſſimum diſcrimen eſt, quod calor in habitu eſt neceſſarium animæ inſtrumentum ad obeundas quaſcunque vitæ cum vegetalis, tum etiam ſentientis operationes, vt recte monuit Ariſtoteles: & calor actualis non eſt abſolute neceſſarius ad quælibet vitæ munia: plantæ ſiquidem, quæ aluntur, augentur, & ſobolem procreant, calore actuali, ac ſenſibili non affluunt: quin & manus hominis hieme algens, atque rigens, actuque frigida conſuetas vitæ operationes obit, alitur, augetur, ſentit, ac mouetur: Dum ergo comparatur homo cum pipere, pyrethro, ſinapi, & huiuſmodi alijs in calore, vel agitur de calore habituali, vel de actuali; ſi de habituali, tunc falſo dicitur ſenſu percipi maiorem calorem in homine quā

Lib. 2. cap. 80. & li. 3 c.19.

1. Parad. 1. de cal.

De reſpir. c.13.

Cur animalia honorabiliora ſint calidiora.

In miſto calor duplex.

Senſus ſola percipit accidentia exteriora.

Caloris habitualis, & actualis diſcrimen.

Calor qui neceſſariū ſit animæ inſtrumentū ad vitæ officia.

2. De an. t.50.

De ſen. & ſenſ. c. 4.

3. Probl. 26.

Calor qui non eſt neceſſarius ad omnia vitæ munia.

in pipere, ac ſinapi, & alijs id generis; nã ſenſus habitualem calorem, qui eſt de genere ſubſtantiæ, non attingit: ſin autem de actuali, vltro fatemur & nos hominem calidiorem eſſe pipere; ſed in ſuperioribus dicentes piper calidiorem naturam ſortiri quam ſit humana, loquebamur de caliditate habituali, quæ veluti quarta qualitas in temperamento depaſcitur humidum ſubſtantificum. Ad eandem obiectionem ſecundo admonemus ad hoc vt ſenſus non decipiatur circa proprium obiectum, oportere debitã adeſſe diſtãtiam inter obiectum, & organum ſenſus, atque etiam medium eſſe aptum, per quod ab obiecto traijciatur ſpecies, idolumque ſenſile ad organum ſenſus; quum autem pro diuerſitate ſpecierum varia eſſe debeat diſpoſitio medij, atque diſtantiæ; namque vt in viſione certum eſt aliqua videri medio non exactiſſime illuminato, & in maiori diſtãtia; & alia contra non cerni medio non illuſtriſſimo, & in minori interuallo; ita prorſus in tactu, cui adnata cutis, & caro medium eſt Ariſtotele autore, ſpecies ſenſibilis caloris humani per mediam cutim craſſiuſculam manus ſentitura tactu intra carnem occluſo, per quod medium non poteſt ſentiri calor piperis, & ſinapi, non quia calor iſtorum ſit mitior, ac imbecillior calore humano, ſed quia non adeſt debita diſtantia, neque medium eſt apparatum, neque ſpecies ſenſibilis caloris piperis, pyrethri, ac ſinapi ab obiecto fertur vſque ad ſenſorium tactus in manu, qui ſub cute intra carnem latet Ariſtoteli: Haud ſane adeſt debita diſtantia, ſed maior quam par eſſet, quia quemadmodum in odoribus, qui nituntur maiori, & craſſiori exhalatione, ij per maiorem aeris intercapedinem huiuſmodi vehiculo feruntur; ita & in qualitatibus tangibilibus caloris, qui denſiori, & copioſiori vapore nititur, a remotiori loco per ampliorem medij altitudinem ſenſum excitat ad ſui cognitionem; quia ergo calor humanus multo, denſoque vapore nixus halat è corpore; propterea manus altam cutem, & carnem permeans vſque ad intimum tactus ſenſorium integer traijcitur: at ſpecies ſenſilis caloris piperis, pyrethri, ac ſinapis longe pauciori, longeque tenuiori exhalatione tanquam vehiculo nixa cito fatiſcit adeo vt non poſſit altitudinem cutis manuum permeare ad intimum ſenſorium; cuius illud eſt ſignum euidentiſſimum, quod piperis, pyrethri, ſinapique puluis ſubtiliſſimus melle exceptus, manuique impactus, ab humore mellis per poros cutis ad carnem traiectus calore ſuo inflammationem promouet; quam ſane nõ procreat calor vnius manus additus calori alterius, cui diutius impoſita detineatur. Quare calor piperis, & pyrethri manu haud percipitur, etſi acrior ſit calore noſtro, quem manu percipit, quia non adeſt conueniens diſtantia inter obiectum, & ſenſum: Neque vero medium eſt apparatum, quia medium, per quod a pipere ſpecies caloris ad tactus organum in manu traijci debet, triplex eſt corpus, nimirum externa cutis piperis, & ſinapi, ac pyrethri; calor enim horum qualitas eſt interior; pellis craſſa manus, & caro ſub pelle, in qua neruus ineſt, qui eſt organum tactus ſolidum, & a prædominio terreum, licet non procul a mediocritate; quæ omnia non vno in loco declarat Ariſtoteles: ſane piperis, & ſinapi externa cutis denſior eſt quam quæ peruia eſſe poſſit exhalationi quantumuis tenui, quæ vehiculum ſpeciei caloris eſſe dicitur: quo nomine ore detentum piper integro cortice non vrit, fractum in fruſtula mirifice calefacit, ac longe magis quam digitus in eodem ore detentus: at calor animalis a tactu in manu facile percipitur, quia cutis extrinſecus ambiens corpus animalis ad inſtar cribri peruia eſt ſi pilis denſioribus, multo ſane magis vaporibus, quibus tanquam vehiculo nixa fertur ſpecies caloris exiẽs extra obiectum tactile: ſed ceteris paribus fracto cortice piperis, ac ſinapi, & pyrethri, vt liber ſit exitus vehiculo ſpeciei tactilis, impoſitiſque horum fruſtulis, vel admotis pulueribus linguæ, vbi cutis tenuiſſima eſt, vel etiam carni excoriatæ; profecto longe maiorem caliditatem ſentiet tactus ex his, quam ſi ſuper eandem partem ponatur digitus, vel quæuis alia pars animalis: argumentum certiſſimum longe acriorem calorem ineſſe piperi, ſinapi, ac pyrethro, quam humano corpori. Ad obiectionem itaque, dum dicitur tactum non decipi circa proprium obiectum: caloremque eſſe propriũ tactus obiectum; ac proinde quum tactui calidiores ſimus quam piper, eo vere nos eſſe calidiores; concedentes calorem eſſe proprium obiectum tactus, dicimus ſenſum non decipi circa proprij obiecti notitiam, dummodo adſit moderata diſtãtia; medium ſit aptum, per quod traijciatur ſpecies ſenſilis ab obiecto ad organum: ſecus vero ſenſum vbique decipi: modo in comparatione piperis, & corporis noſtri ad tactum in manu, fallitur ſenſus in cognitione, iudicioque de calore piperis, non decipitur in cognoſcendo calore noſtro: quia calor humanus ad manum ſe habet in debita diſtantia, & per medium diſpoſitum ſuam ſpeciem traijcit; ſed calor piperis caret diſpoſitione medij, per quod ſuam ſpeciem demittere valeat ad ſenſum, ſimul & nimium diſtat ab organo ſenſus, vt eius ſpecies fatiſcente, ac deficiente vehiculo in medio fatiſcat, & obliteretur prius quam ad organum ſenſus perueniat; quæ omnia nuper explicauimus. Ad ſecundam oppoſitionem primo concedentes animalibus multo plures operationes quam plantis contigiſſe, inſuper & motum ab interno principio, quin & functiones animalium motu perfici, & animalia eſſe mobiliora plantis, quæ ſtatariæ ſunt: negamus mobilitatem animalibus eſſe a calore: nam ſimpliciter mobilitas illis ineſt ab anima cognoſcẽte: quippe motus eſt ad proſequendum bonum, & ad fugiẽdum noxium; illud autem perſequi, hoc effugi non poteſt, niſi cognoſcatur eſſe tale: quamobrem plantæ non mouentur, quia vi

Ne ſenſus decipiantur, quib. opus ſit.

2. De an. t. 115. & ſq.

Cur tactu ſentiamus calorẽ hominis, nõ piperis.

2. De an. t. 116.
2. De par. t. 10.

Organum tactus q(uo)d & quale ſit Ariſtoteli.

2. De an. t. 11, 2. 115. 116. de ſen. & ſenſ. c. 2.
2. De par. t. 10.

Cur ore detentum piper integrum non vrat, fractũ vrat.

Senſus quãdo non decipiatur.

mobilitas animalibus nõ eſt a calore.

Finis motus animalium.

Cur plantæ non moueantur.

co-

cognitrice non pollent, qua quum polleant animalia, ideo mouentur: in quo ſane motu neceſſarius non eſt vllus caloris huius ſenſibilis, quod agimus, tum quia cæleſtia viuentia ſolum ab anima ſua mouentur citra caloris vllius miniſterium; tum quia piſces in mare plurimi exangues, nulloque ſenſibili calore præditi perniciſſimo cientur motu; tum quia & hieme pedes, & manus euidentiſſime frigentes tactui mouemus ad libitum in omni functione, atque calentes.

Motui ab ſe̅ſitiue non eſt neceſſarius calor.

Deinde vero notamus mobilitatem eſſe effectum materialis principij; eſt enim habilitas, & potentia ad motum, ſeu etiam facultas patiendi; at omnis potentia, & paſſiua qualitas a materia eſt, non a forma, & præſertim non a calore, qui qualitas, & forma eſt ſumme actiua; itaque animalia non magis quam plantę mobilia ſunt; ſed mouentur illa ab interno principio, quod eſt anima cognoſcens, & appetens, vt acute demonſtrat Ariſtoteles, non calor; alioquin & ignis multo plures actiones, magiſque mobilis eſſet quam homo, quo eſt longe calidior.

mobilitas a effectus materialis princip. mobilitas quid ſit. Omnis potentia, & paſſiua qualitas a materia eſt. animalia non eſſe mobiliora plantis. 3. de an. t.48. & ſeq. ad 59.

Deinceps vero dantes diſputationi ad plures operationes obeundas, & ad maiorem mobilitatem pluri calore opus eſſe; animaduertimus calorem eſſe poſſe maiorem vel extenſiue, quoad magnitudinem ſubiecti; vel intenſiue, quoad gradum, & actiuitatem virtutis; ſi de intenſione gradus, & actiuitate loquamur, falſo dicitur ad plures actiones, & ad maiorem mobilitatem vehementiori calore opus eſſe; ita enim animal quodlibet, cui multo plures operationes inſunt, maiorq; mobilitas quam igni, qui & ſurſum mobilis eſt ſolum, & perniciſſimis animalibus velocitate cedit, oporteret inquam vnumquodque animal intenſiorem habere calorem quam obtineat ignis, quod quis vnquam imaginabitur? ſin autem de caloris extenſione loquamur, vt gratis cõcedimus animalibus maiorem caloris copiam quã pyrethro, piperi, ac ſinapi, ſic admonemus nos in ſuperiorib. piperi, ſinapi, ac pyrethro tribuiſſe acriorẽ, vehemẽtioremque calorem quam homini, non autem vberiorem.

Calor bifariã magnus. Ad plures actiones, & maiorẽ mobilitatem maioris caloris intenſiue opus non eſt. animalia pipere sũt extenſiue calidiora.

Ad vltimam vero difficultatem ex Ariſtotele allatam primo reſpondemus conſiderari poſſe hominis calorem tum abſolute in toto corpore, tum etiam in aliqua parte determinata; ſi ſermo ſit de calore hominis in parte certa, vt puta in corde, vtique fatemur & nos hominis calorem ſuperare calorem piperis; nã cordis ventriculi, ſiniſter potiſſimum, ob copiã igneorum ſpirituum intromiſſum digitum vrit Galeni obſeruatione longe maiore incendio quam a pipere lingua afficiatur: quo de calore agit Ariſtoteles loco citato, vbi ſcribit animalia honoratiorem animam adepta plus caloris ſortita eſſe; ſiquidem illo de calore agit, quo primum anima corpori nectitur, quique reſpiratione temperatur; hic autem ſolus eſt cordis calor, qui reſpiratione refrigeratur, & primum in generatione animalis animam corpori ſuectit; quando Ariſtoteli pars omnium prima cor conſtituatur, & animetur: at nos antea non loquebamur de ſolo calore cordis, ſed de vniuerſo totius corporis calore, quem ibi nõn conſiderat Ariſtoteles.

Calor hominis vt acrior calore piperis.

3. de par. ca.4. 2. de gen. an. cap.4.

Deinde calor bifariam contemplari poteſt, nimirum & quoad copiam, & quoad virtutis vehementiam; ſane Ariſtoteles aſſerens animalia honoratiorem animam adepta plurem aſſequuta eſſe caliditatem, de caloris copia, & vbertate loquitur; quare nobis non reclamat, qui ſuperius agentes de caloris vigore ſtatuimus piper, ſinapi, ac pyrethrum acriori caliditate pollere, quam homines; namque non pugnantia dicimus Ariſtoteli; ſic enim minima ignis fauilla vehementiorem obtinet caliditatem quam nos; quum vrat, & ſenſum maximè alliciat ſuper manum cadens; at eadem quam nos minorem caliditatem obtinet; quippe ad miſtionem illam, quæ propria eſt corporis viuentis, & hominis, conſtituendam non ſufficit cum alijs elementis vnitam ſcintillam ignis cõuenire. Ita ergo non ab re nobis antea conſtitutum eſt piperi, ſinapi, ac pyrethro maiorem, hoc eſt acriorem, intenſioremque calorem ineſſe quam nobis.

Vt viuenti non repugnet nutricationem intermittere, ſiue vt animal poſſit abſque nutricatu viuere, qua viuens eſt. Cap. LXXX.

TVm vero duobus alijs in dogmatibus vnica propoſitione refragari nobis videtur Ariſtoteles, quia ſtatuerimus & inter animalia Chryſalidas, & Nymphas, Aureliaſque vocatas totam vitam ſine nutricatu viuere; & viuenti, qua viuens eſt, non repugnare nutriendi functionẽ intermittere ad multum tempus; quum Ariſtoteles in oppoſitum perſpicuis verbis aſſeueret animalia omnia cibum deſiderare.

Lib.3.c.4. Lib.3.ca. 20. 2. de par. c. vltimo.

Ceterum hoc Ariſtotelis aſſertum priori quidem placito de Chryſalidarum, Nympharumque vita repugnare videtur apertius, quam ſecundo; ſed reuera neutri repugnat: Non primo ſuo dogmati Ariſtoteles hoc nouiſſimo axiomate contradicit, quia ſtatuens omnia cibũ cupere animalia, loquitur de animalibus completis, atque perfectis; Nymphæ autem, Aureliæque non ſunt animalia completa, ſed imperfecta, vt oua, quæ in papilionem formari debent: quare vt oua fęcunda extra ouiparæ aluũ, etſi anima ſenſitrice polleant, qua ſunt in genere animalis, non tamen ideo cibum deſiderant; ita nec Aureliæ, quæ eſſe animalia incompleta ſuperius ex Ariſtotele demonſtrantur.

5. hiſtor. c. 19. 3. De gen. an. c. 9.

Minus ſane refragatur hoc placitum alteri dogmati noſtro, quo ſtatuimus non repugnare viuenti diu nutricationem intermittere; nam eſto animal quodcunque cibi percupidum, haud tamẽ ideo ſenſu protulit Ariſtoteles, vt velit animal omne ſemper indeficienter cibum appetere; hoc enim falſum eſſe docet experientia quotidiana, qua conſtat plerũque animalia cibum ad multam temporis intercapedinem non cupere, ſed oblatum etiam reſpuere; at abſolute vult Ariſtoteles naturam eam eſſe omnium anima-

lium

lium noſtratium perfectorum, vt aliquando cibum deſiderent; id autem nihil ei refragatur, quod antea conſtituimus aſſerentes poſſe animal diu alendi functionem intermittere; nam ſi cum eo quod eſt functionem appetendi ad multum temporis intermittere, poteſt animal nihilominus abſolute ſtatui tale, quod cibum cupiat: multo ſane magis nutriendi functio, quæ ab appetitu re diſtinguitur, in eo animali ad multum tempus interponi poterit, quod vere dicatur abſolute cibum deſiderare; qui enim alendi munere priuantur ad multos menſes, & annos, cum hoc tamen antea cupiuere cibum, & poſterius demum reſtituta nutricatione cupient alimentum.

Nutricatio ab appetitu re diſtinguitur.

Vt fini nutricationis formaliter non obſtet eius operationis intermiſſio. Cap. LXXXI.

Nihilominus & in eo aberraſſe notamur, qui ſupra decreuerimus nutriendi operationem natura ſua poſſe diutius intermitti; quoniam de interna nutricationis natura, & omnino alimenti finis eſt vt conſeruet id, quod enutriri dicitur, inſtaurando quod ex eius ſubſtantia iugiter abſumitur; quum finis alimenti ſit conſeruatio viuentis apud Ariſtotelem, ita vt conſeruatio aſſidua viuentis fiat iugi nutricatione: quum autem vnumquodq; viuens conſeruationi ſuæ continenter ſtudere debeat, ipſum profecto ſemper nutriri oportet. Id tamen etiam tollitur obiectum intime perſpecta natura rei; primo enim ſimpliciter verũ non eſt de interna nutricationis natura eſſe vt conſeruet alendum inſtaurando deperditum; quia licet effectus quidam nutricationis ſit conſeruare viuens, non tamen finis eſt illius, neque fit inſtaurando deperditum; non eſt quidem finis, quia vere finis proprius nutricationis eſt, vt alimento viuens acquirat iuſtam membrorum ſuorum magnitudinem: vltimus vero, vt acquiſita debita partium mole, ſemen prolificum emittat, quo generet ſibi ſimile; quæ nos docuit Ariſtoteles non vno in loco: quum autem in eo ſummi vita poſſit animal augumentum, ſem nis generationem, & propagationem ſobolis intermittere; iam de natura nutricatus erit, qui ad hos fines dirigitur, viuenti animali diu intermitti valere: Non conſeruatur autem viuens nutricatione quoniam alimentis inſtauretur deperditum, ſed quia illis auocetur calor a celeri conſumptione humidi ſubſtantifici, qua de re fuſe diſputatum eſt antea. Deinde vero concedentes diſputationi de natura nutricatus eſſe, ſeu finem alimenti eſſe conſeruare viuens inſtaurando quod iugiter effluxit, negamus propterea debere vnumquodque viuens aſſidue nutriri; & ratio negationis eſt, quia veritati non conſentit aſſiduam conſeruationem fieri iugi nutricatione; ſiquidem quod inſtaurandum eſt vnica tranſmutatione diurni, ſeu ephemeri alimenti in ſubſtantiam viuentis, poteſt actione caloris diſſipari non niſi ſpacio plurium dierũ; nam eſto alimentum, quod nutriendi vnica functione hodierna tranſmutatum in ſubſtantiam corporis noſtri, pondo vt octo; quum tantundẽ ſubſtantiæ ſolidarum partium haud poſſit diſſipari niſi ſpacio multorum dierum; quippe facilius eſt conuertere alimentum in partes, quam reſoluere partium ſubſtantiam in halitus inſenſiles; quum inter habentia ſymbolum facilior ſit tranſitus; eſt autem longe minor diſtantia inter ſanguinem & membra corporis, quam inter denſam ſolidarum partium ſubſtantiam & halitus inſenſiles, in quos noſtrum corpus diſſipatur: Addo nutricationem eſſe operationem ſecundum naturam, cui peragendæ, ac obeundæ omnia ſint propenſa, calor mutans, ſanguis commutandus, & partes in quas commutatio fieri debet: viciſſim vero conſumptionem partium a calore functionem eſſe præter naturam viuentis, & violentam, in qua & calor abſumat laceſſitus, & partes pro viribus reluctentur abſumenti calori: quum autem longe difficilior operatio inter eadem cum repugnantia patientis, quam citra omnem repugnãtiam; nulli iam non pateat ſolidiorem corporis ſubſtantiam pari pondo multo difficilius reſolui in halitus tenuiſſimos ab eodem calore, quam refici alimentis; proinde vero fit vt quod abſoluta vnica nutriendi functione, quod per eam corpori acceſſit vnica die, nutricatu intermiſſo illud idem ſufficiat ad tolerandam caloris tyrannidem, ac vim anteaquam abſumatur, ternis, quaternis & pluribus etiam diebus: Quare ad argumentum negare liceat iugem conſeruationem viuentis fieri debere aſſidua nutricatione. Deinceps neque verum eſt oportere viuentia ſingula iugiter ſtudere ſuæ conſeruationi; ſed verum eſt ea ſtudere iugi conſeruationi opportunis temporibus: at vero iugis conſeruatio eſſe poteſt cum internalla, & iterata nutricatione ob rationẽ nuper allatam. Obſeruamus inſuper cauſſas conſeruantes duplici differentia cõtineri, alias eſſe conſeruantes ſimpliciter, quæ tunc ſolum conſeruant, quando præſentes adſunt, & actu operentur; ſic mundus ſuperior motu ſuo hunc inferiorem adeo conſeruat, vt ſi contingeret cęli motum intermitti, repente noſtratia cuncta deſtruerentur; alias vero cauſſas eſſe conſeruãtes vi functionis præteritæ, atque intermiſſæ; ſic ſal, fumus, & ignis, ac omnino calor carnes diu a putredine conſeruare dicitur: vbi enim ab his conſumpta fuerit nimia humiditas carniũ, quæ putredinem accerſere conſueuit, exiccatę carnes poſtea diutius conſeruantur nullam amplius a ſale, fumo, aut calore paſſionem ſuſtinentes: ceterum alendi functio eſt cauſſa conſeruatiua viuentium non primi generis, ſed poſterioris; quare non eſt ſimpliciter neceſſaria viuenti, ſed eo ſuperſtite intermitti poteſt. Sed & alicubi ſcribens Ariſtoteles *fieri non poſſe vt viuentia perfecta ſine cibo, vel ſeruentur, vel augeantur*, ea disiunctione, ſeu hæſitatione inſinuat ſine alimento ſeruari quidem quoquopacto poſſe viuentia, ſed non augeri: quod & alibi aperit inquiens vim altricem eſſe viuentibus cauſſam auctionis.

Lib. 3. ca. 21.

2. de an. t. 47.

Finis nutricatus.

2. de an. t. 47. 49. & 59.

cap. 66.

Facilius eſt nutrire alere, quã partes conſumere.

Difficilior operatio inter eadẽ repugnantia, quã propenſa.

Cauſſæ cõſeruantes duplicis naturæ.

4. De par. c. 10.

1. De plã. c. 1.

hoc frequentiſſimum eſt, vt ob ſubiectorum varias diſpoſitiones ab omni axiomate communi aliquod excipere valeas raro aliter contingens. Deinde vero aliud eſt loqui de animalium ſpecie, ac longe aliud de indiuiduis quibuſdam; ſane vt verum eſt nullam ſpeciem animaliū perfectorum, ac præſertim humanam plane carere alimentis; quod allatis locis Galenus aſſeuerat: ita non minus veritati conſonum eſt quædam indiuidua exempta eſſe ab hac neceſſitate, ob rationes in ſuperioribus adductas; quod nos antea cum Galeno ipſo notauimus: Speciatim vero ad primam obiectionem dicimus aſſertorem illius dogmatis non eſſe Galenum, vt aperte conſtat ex ijs, quæ profitetur in calce præcedentis capitis ille autor, qui ſe Chriſtianum eſſe fatetur, qualem nunquam fuiſſe Galenum neminem latet. Addere liceat non poſſe quidem vllum animal carere plane alimentis; poſſe tamen aliquod animal ijs carere diutius; nam carere plane, eſt tota vita carere ab ortu ad interitum; quod & nos vltro fatemur nulli animali perfecto conuenire; quippe natum animal augeri debet; incrementum autem nutricationē habet neceſſario adiunctam: ſed hoc non tollit quominus adultum animal tum intra latitudinem ſanitatis, tum præſertim morbo affectum diutius intermittere valeat alendi functionem. Ad ſecundam vero difficultatem, quia poſt omnem diligentiam locum hucuſque nobis videre non licuit, reſpondemus vbicunque id aſſerat Galenus, eum ibi agere de vniuerſa hominum natura; nos autem cum eodem Galeno ibi egiſſe antea de quibuſdam indiuiduis hominum; at vero nihil repugnat multa neceſſaria eſſe toti ſpeciei, quæ ſingulis indiuiduis neceſſaria non ſunt, neceſſarium namque eſt hominum generi prolificum eſſe, ne deficiat ſpecies humana; cum hoc tamen haud pauci hominum ſteriles degunt: cur ergo cum eo, quod hominum eorundem genus, ſiue bene, ſiue male habeat, ſine alimentis viuere non valet; aliqui determinate ſine alimonia diu viuere nequeant? in eſſentialibus enim attributis id verum tantummodo eſt, quod toti ſpeciei conuenit, illud idem ſingulis indiuiduis neceſſario congruere; ſed in accidentalibus, cuiuſmodi ſunt generare, nutricari, & alia id generis, quod toti ſpeciei neceſſario ineſt, hoc ipſum haud protinus indiuiduis quibuſque in ea ſpecie contentis ineſſe debet.

In Medicina canones vniuerſales vera vt plurimū.

De rem. aff. dig. & med. c. 3.

Neceſſaria toti ſpeciei, nō neceſſaria ſingulis indiuiduis.

Vt verū ſit prædicata ſpeciei conuenire indiuiduis.

Vt ex Plotini ſententia nutricatio iugis non eſſe debeat in corpore viuentis. Cap. LXXXIV.

Li. 3. c. 40

AVdiens a me vir doctus non improbari nutricationem intermitti poſſe diutius viuente animali, quod profiterer hoc placitum Philoſophis principibus comprobari, ſtatim oppoſuit Plotinum, qui non vno in loco nobis reclamare videatur; *omnis vita* (inquit) *eſt actus, vel vita viliſſima; actus inquam non quemadmodum agit ignis, ſed ipſius actus, etiamſi nullus adſit ſenſus, motio quadam eſt minime temeraria. Proinde quum vegetalis, & augendi, nutriendique natura nuſquam deſit in corpore, nutriat vero ſanguine, & ſanguis nutritorius ſit in venis, initiumque venarum, & ſanguinis ſit in iecore, vnde vis eiuſmodi nititur, haud ab re hic concupiſcens animæ portio a veteribus eſt collocata.* Ceterum neque in his Plotinum a nobis diſſentire putamus: Quod enim primum dicitur omnis vita eſſe actus, vel vita viliſſima, nempe vita vegetalis, multiplicem habet ſenſum, quia nomen actus poteſt ſignificare tum eſſentialem formam, quæ dicitur actus primus, tum quoque ab huiuſmodi forma prodeuntem operationem, quæ vocatur actus ſecundus, quemadmodum nos docuit Ariſtoteles alicubi: poteſtque ſumi præterea vox actus &c. in caſu recto, & in obliquo; quin etiam vita eſſe actus cum formaliter intelligi poteſt, tum etiam effectiuè, ſeu cauſſaliter, vt inquiunt ſcholæ; quare propoſiti dogmatis vnus ſenſus eſt, ſi legamus vocem actus in obliquo, vita omnis eſt ipſius actus: ſed in primis id non cōgruit textui Plotini, qui ſua lingua vtitur voce actus in recto inquiens πᾶσα δὲ ζωὴ ἐνέργεια, καὶ ἡ φαύλη. Deinde ſi legi poſſet in obliquo, nomine actus vel primus intelligendus eſſet, vel ſecundus; ſi primus, dum vita dicitur eſſe actus primi, hoc quidem aſſertum nec verum eſt, nec Plotino intentum; non ſane verum, quia vita omnis non ſolius actus effectus eſt, qui forma, & anima vocatur, ſed etiam corporis, & potentiæ apoteleſma; qua de re fuſius alibi diſputauimus: neque Plotino intentum, quia de illo actu loquitur, quem vocat græce ἐνέργειαν, hic autem eſt actus ſecundus, non autem primus, quem patrio idiomate ἐντελέχειαν vocaſſet, non ἐνέργειαν: immo & hunc actum exemplo manifeſtans de actu ſecundo ignis aperte meminit inquiens, ἐνέργεια δὲ οὐχ ὡς τὸ πῦρ ἐνεργεῖ, hoc eſt, actus autem, non quemadmodum agit ignis: Quare vita dicitur eſſe operationis: refertur autem vita omnis ad ſuam operationem cum veluti ad ſuum finem, tum etiam veluti ad ſui cauſſam effectricem, ſiquidem ſunt ſibi inuicem cauſſæ vita, & actus ſecūdus; nā vita eſt cauſſa efficiens actus ſecundi; actus vero ſecundus eſt finalis cauſſa vitæ: at vero dicens vitam eſſe vel cauſſam effectricem actus ſecundi, vel eiuſdem effectū, non ideo vitæ actum ſecundum iungit neceſſario nexu, vt nequeat vita conſiſtere ſine actu ſecundo per notabilem, effatuque dignam temporis intercapedinem; multa enim phyſica tum agentia ſuperſunt intermiſſa propria functione: non enim ſemper vrit ignis, nec ſemper aſcendit, terraque in proprio loco quieſcit; tum alia quæque non ſemper ad finem ſuum mouentur, & actu properant, ſiue quia impediantur, ſiue quia finis ille ipſis non ſit neceſſarius; ita ignis impe-

3. En. li. 2. c. 16.

En. 4. li. 3. c. 23.

Vita viliſſima quæ.

Actus nomen multiplex.

2. De an. t. 2. & 3.

Lib. de vita.

Vita omnis ad ſuā operationē quō ſe habeat.

Agentia phyſica nō omnia ſemper agunt.

Non omnia ſēper ad ſuū finem tendunt.

ditus non aſcendit, & in ſua ſphæra nihil habẽs quod vrat, quidquam non accẽdit: eadem plane ratione vita vegetalis eſt nutricationis cum hoc ut poſſit diu a nutricatione vacare, quẽadmodum ignis eſt combuſtionis, qui nõ ſemper comburit; licet in eo Plotinus actionem vegetantis vitæ ab actione ignis differre moneat, quod actio ignis ſenſilis eſt, actio verò vitæ vegetantis motio eſt inſenſilis; nimirum quia ignis functio nititur ea celeritate motus, quæ ſenſum non lateat; operatio autem vitæ vegetalis adeo ſenſim, lentoque motu editur, vt aciem ſenſus ſubterfugiat. Alter ſenſus eſt, ſi legatur nomen actus in caſu recto, ut legendũ conſtat ex græco textu, vita omnis eſt actus ipſe: ac ſane hic non eſt intelligendum de actu primo, tum quia id a vero abeſt, vt nuper oſtendimus; tum quia id verba textus non recipiunt, interpretante Plotino vitam eſſe actum illum, qui & ἐνέργεια dicitur, & motio quædam eſt;

Li. de vi D.

actus autem primus motio non eſt, nec ἐνέργεια, ſed ἐντελέχεια. ſin autem id placitum explicetur de actu ſecundo, ſane vita non eſt actus ſecundus formaliter, vt fuſe alibi demonſtrauimus; ſed eſt actus ſecundus vel cauſſaliter, vel effectiue, quia nimirum vita ſit cauſſa efficiens operationis, vel effectus eiuſdem veluti cauſſæ finalis; qui ſenſus & verus eſt, vt conſtat ex Ariſtotele non uno in loco:

2. De an. t. 33. 36. 37.

& a Plotino intentus aſſerente uitam eſſe actum ita ut actus ipſius uitæ ſit motio quædam licet nullus adſit ſenſus, minime temeraria: hoc eſt uita etiam utiliſſima, nempe alens, adeo eſt actus, ut eius actus, qui eſt alere, & augere, licet nullus adſit ſenſus (contra quod nuper exiſtimabat Vidius) actus inquit uitæ vegetantis eſt motio quædam minime temeraria, id eſt ad certum finem tendens, nimirum ad procreationem ſobolis, ut monet Ariſtoteles, uel etiam ad conſeruationem uiuentis, & hoc ad actus eius differentiam, qui prius eſt ignis; namque vt monebat etiam Ariſtoteles ignis augumentum temere in infinitũ abit quouſque fuerit combuſtibile: natura uero conſtantium omnium in genere uiuentis terminus eſt, & ratio magnitudinis, & augumenti.

2. De an. t. 49.

Finis actus vitæ uegetalis.

2. De an. t. 41.

Ceterum ex eo, quod uita ſit cauſſa, uel effectus operationis ueluti cauſſæ finalis, quis colligat uitam non poſſe ad certum tempus ſua illa functione carere? certe hoc neque Plotinus aſſerit aperte, nec ex eo apte colligere poſſis. Quod autem ſecundo loco ſcribitur a Plotino uegetalem, & augendi, nutriendique naturam nuſquã deeſſe in corpore, ac nutrire ſanguine, uere ſcribitur, ſed nulla ex parte nobis aduerſatur aſſerentibus animam nutrientem poſſe ad multum temporis a ſua functione ociari: nam & dum ociatur a ſuo munere anima uegetans nũquam deeſt in corpore, quia ſui præſentia omnes corporis partes actuat, quum uniuerſo corpori coextenſa ſit forma informans. Deinde nutriens anima nuſquam deeſſe dicitur in corpore, quia nulla pars in corpore ſit, quæ non alatur, & augeatur; quum Ariſtoteles decreto augeatur, & alatur uiuentis corpus ſecundum unamquamque corporis particulam ſenſibilem;

1. De gen. t. 35.

at dum ſtatuit Plotinus beneficio nutrientis, & augentis animæ ſingulas corporis particulas nutriri, & augeri (hoc enim ſibi vult augendi, nutriendique naturam nuſquam deeſſe in corpore) non propterea ſtatuit partes neceſſario iugiter ali, & augeri: nam præterea quod de augumento euidentiſſime falſum dogma pronunciaſſet, particula, *nuſquam*, tempus non deſignat, ſed locum: loca uero in corpore ſunt partes ipſæ. Conſimiliter aſſerens Plotinus uegetalem facultatem, quæ nuſquam deeſt in corpore, hoc eſt ſingulis corporis particulis ineſt, nutrire ſanguine; non ideo ponit eam inceſſanter nutrire, ut putat uir egregius; ſed ſolum vult eius animæ, quæ coextenſa eſt toti corpori, officium eſſe nutrire ſanguine; quod placitum nihil nobis officit aſſeuerantibus huiuſmodi nutricationem ad multum temporis intermitti poſſe.

Vt effectui priuatiuo cauſſa poſitiua poſſit aſſignari, noſque id fecerimus in ſuperioribus.

Cap. LXXXV.

IMpugnatur & illud placitum, quo ſuperius longum ieiunium ſtatuimus eſſe effectum æqualitatis, aut proportionis caloris natiui cũ humido ſubſtantifico, quaſi retulerimus effectũ priuatiuum in cauſſam poſitiuam;

Li. 3. c. 41 & ſeq.

eſt enim ieiunium hic apud nos mera priuatio alimenti, & nutricationis; æqualitas vero, & proportio caloris & humoris eſt quid poſitiuam obtinens naturam; quum tamen effectui ſemper ſit aſſignanda cauſſa ex eodem ordine, illique in omnibus proportione reſpondens, vel ex Ariſtotelis decreto & in Logicis, & in Phyſicis.

2. Poſt. t. 12.

Quam oppoſitionem tollas etiam multifariam, intime ſpectata rei natura; in primis enim quum cauſſarum, quæ vni, & eidem effectui aſſignari poſſunt, aliæ ſint immediatæ, ac proximæ; aliæ mediatæ, paulloque remotiores; ſi ex Ariſtotelis decreto ſeruanda eſt in omnibus proportio cauſſæ cum effectu, id locum habet ſolum in cauſſis proximis, & immediatis, non item in remotis, vt inducenti cuilibet paſſim apertum fieri poteſt in omni rerum genere:

2. Phy. t. 38.

Cauſſarũ differentia.

Cauſſarũ effectu proportio quando requiratur.

Quę quum ita ſint immerito increpamur, quaſi ſuperius effectui priuatiuo aſſignauerimus cauſſam poſitiuam; namque abſtinentiæ, quæ dicitur eſſe priuatio nutricationis duplicem cauſſam ſubordinatam dedimus, alteram proximam, & immediatam, quam diximus eſſe abſentiam finis, cuius gratia fieri debeat nutricatio; alteram vero paullo remotiorem, & mediatam, nimirum caloris natiui, & humoris ſubſtantifici æqualitatem,

tem, aut proportionem; ſiquidem ab huiuſmodi æqualitate, ac proportione caloris, & humoris interiri oſtendimus tolli finem alendi, neceſſitatemque nutricationis; quibus ſublatis tolli quoque alēdi functionem, abſtinentiamque produci: Quare priuatiuo effectui priuatiuam cauſſam immediatam dedimus, poſitiuam autem mediatam. Deinde vero & illud abſolute negādum eſt, non poſſe priuatiuo effectui cauſſam poſitiuam aſſignari, cauſſam accipio immediatam; hoc enim paſſim efficit Ariſtoteles, ſuadet ratio, comprobat experimentum: Ariſtoteli natura, quæ poſitiuum quid eſt, definitur eſſe cauſſa motus, & quietis immediata; quum motus qua potentiam includit, priuationis ſit particeps; quippe omnis potentia cum priuatione eſt: quies autem ipſa definiatur Ariſtoteli eſſe priuatio. Ratio etiam ſuadet omnem priuationem a cauſſa poſitiua proficiſci, tum quia ſecus priuationis eſſet priuatio; tum quia vnumquodque cōtrarium poſitiuum valentius deſtruendo ſuum contrariū cauſſa eſt immediata corruptionis, quæ priuatiuum eſt quoddam. Experimento conſtat multos effectus priuationis naturam habentes proxime a cauſſa poſitiua prodire; ſic vmbra ex opaco in lumine; ita eclipſis ex interpoſitione; ita cæcitas ex vehementiſſimo, fulgentiſſimoque lumine; ita mortes, & corruptiones omnes naturaliū ſubſtantiarum cum viuentium, tum vita carentium ab agente poſitiuo immediate pendere videmus: vt proinde nulli dubium eſſe debeat priuatiuo effectui poſitiuam cauſſam aſſignari poſſe, nec viciſſim; quum videamus Ariſtoteli paſſim connumerari priuationem inter principia rerum naturalium, quæ ſubſtantiæ ſunt, poſitiuaque natura conſtant; quin & decerni appetitum a priuatione prodire, ſeu potius conſtitui; dum ponit priuationem eſſe cauſſam quare materia formam deſideret; & quare forma, quæ ſemetipſa priuari non poteſt, ſeipſam non poſſit appetere; atque appetitum formaliter eſſe rei abſentis, qua indigeat appetens, deſiderium: Inter cauſſas itaque, & effectus non requiritur neceſſario conuenientia in eſſe poſitiuo, ac priuatiuo; vt obijcitur. Ad oppoſitionem ex Ariſtotele ſcribente oportere cauſſam proportione ſuo effectui correſpondere; dicimus id non habere locum in omnibus attributis cauſſarum; & effectuum ac ſpeciatim in eo, quod eſt eſſe poſitiuū, & priuatiuum; ſed ſolum in illis, de quibus agit Ariſtoteles, vbi hanc proportionis neceſſitatem ponit; & ſane loca duo ſunt de propoſito in Ariſtotele, alter eſt in Logicis, vbi præcipitur effectui cauſſam aſſignandam eſſe proportionatam ſecundum tempus, ita vt effectui exiſtenti cauſſa exiſtēs tribuatur; effectui qui fit, cauſſa quæ fiat; facto facta; futuro futura, nulla prorſum mentione facta de poſitiuo, & priuatiuo; alter eſt in Phyſicis, vbi ſcribitur effectuum in genere cauſſas eſſe genericas, ſingularium ſingulares, poſſibilium poſſibiles, actu exiſtentium actu exiſtentes, nulla item facta mentione priuatiuorum, aut poſitiuorum; & merito, quia promiſcue poſitiuorū effectuum poſſunt eſſe cauſſæ priuatiuæ: ac viciſſim priuatiuorum poſitiuæ.

Priuatiuo effectui aſſignari poſſe cauſſa poſitiua.

2. Phy. t. 3.

Motus particeps vt ſit priuationis.

3. Phy. t. 15.

Opus poſitiua cū priuatione eſt.

8. Phy. t. [illegible]

Oīs priuatio eſt a cauſſa poſitiua.

Poſitiuo effectui cauſſam priuatiuā aſſignari.

1. Phy. t. 66, 69. 75 &.

12. Meta. t. 22.

1. Phy. t. 81.

Appetitus quid.

In quibus cauſſa & effectus proportione ſibi reſpondere debeant.

2. Poſt. t. 12.

2. Phy. t. 33.

Vt mors viuentibus conueniat ſecundum naturam, ſeu quomodo interitus viuentibus ſit naturalis. Cap. LXXXVI.

ETiu eo lapſi videmur Clariſſimo viro, quod ſtatuimus antea viuentia cuncta ſub cœlo naturam per ſe adeo mortalem adepta eſſe, vt ipſis præter naturam ſit ex internis principijs nunquam interire; quum multa ſint, quæ demōſtrent mortem, & corruptionem ſimpliciter nō eſſe naturalem, nec vllo pacto ſecundum naturā ei, quod corrumpitur; in primis quidem omnia ſecundum naturam appetunt eſſe; quum igitur corruptio, & mors ſit mutatio, & via ad non eſſe; nulli plane conueniet ſecundum naturam. Deinde ſi corruptio, & mors alicui naturalis eſſet, neceſſario eſſet ſecundum naturam vel agenti; & hoc non, quia eius formæ contrariatur, eiuſque actioni obſiſtit: vel fini; & hoc minus, quia reluctando actioni agentis, impedit conſequutionem finis; nempe nouæ formæ productionem: vel ipſi materiei: & hoc minime, quia eam ſpoliat perfectione propria, quæ forma eſt: vel formæ, vel tandem compoſito; neque horum vllum dici poteſt, quia vtrumque deſtruit corruptio: non ergo vlla ex parte naturalis dicēda eſt mors, atque corruptio: Cui quidem ſententiæ aperte ſuffragari videtur Ariſtoteles inquiens ſenectutem, & decrementum, & omnia, quæ ad interitum ducunt, eſſe præter naturam: quanto magis igitur ipſemet interitus? Adiungit vltimo loco vir egregius corruptionem eſſe priuationem, priuationem vero eſſe formæ contrariam, & proinde præter naturam, quæ formam ſemper intendit. Hæc difficultatem quidem pariunt, ſed non eam, a qua non poſſimus euadere viciſſim opinantes corruptionem, & mortem viuenti eſſe naturalem, vt in ſuperioribus expoſuimus. Ad primam ergo dubitationem ante omnia diſtinguenda eſt illa poſitio, cuncta naturaliter appetunt eſſe: quum enim eſſe multiplex ſit, nam aliud eſt eſſe huius rei, aliud alterius: rurſus aliud eſt eſſe æternum, aliud non æternum, primo vt concedimus cuncta appetere ſuum eſſe proprium: ita negamus aliquid appetere eſſe alienum: quum igitur corruptibilium eſſe ſit per ſe, ac ſuapte natura finitum, & limitatum; propterea corruptibilia ſingula naturaliter appetendo ſui eſſe, ſui etiam corruptionem naturaliter appetunt: Qui enim appetitus nobis ineſt immortalitatis, vt notat alicubi Ariſtoteles, appetitus non eſt naturalis, ſed voluntarius, & animalis. Deinde vero diſtinguendum eſt illud idem placitum alia in re; nimirum quia naturalia poſſunt appetere eſſe tum ſemper, tum determinato tempore ſuæ naturæ congruo; ſane vt conce-

Li. 3. c. 56

2. Cal. t. 37.

Cūcta naturaliter vt appetant eſſe.

Nihil appetit eſſe alienum.

Quo cuncta ſui corruptionē appetant per ſe.

3 eth. c. 2.

Corruptibilia naturaliter non appetere, ſemper eſſe.

dimus naturalia ſingula appetere eſſe tempore congruo ſuæ naturæ; ita negamus corruptibilia naturaliter appetere eſſe perpetuum: fruſtra enim illis incuteret natura hunc appetitum, quẽ nunquam explere poſſent; quum tamen vel Ariſtoteli Deus, & natura nihil fruſtra faciant. Sed & illud caute accipiendum eſt (vt id obiter adnotemus) corruptionem, & mortem eſſe viam ad nõ eſſe; nam eſſe tum generatim, tum etiam ſpeciatim accipi poteſt: ſane vt concedimus corruptionem eſſe viam ad non eſſe hoc peculiare; ita negamus eam eſſe viam ad non eſſe ſimpliciter; ſiquidem vbique corruptio vnius eſt generatio alterius in Peripato.

1. Cal. t. 32.

Corruptio vt ſit via ad nõ eſſe

Ad ſecundã obiectionẽ plane infitiamur omnia mẽbra aſſũpti exiſtimãtes mortem, & corruptionẽ eſſe naturalẽ ratione finis, materiæ, formæ, cõpoſiti, & efficientis; ratione quidẽ finis corruptionẽ eſſe quid naturale aſſequi vel ex Platone poſſumus; Bono (inquit) neceſſe eſt ſemper aliquid eſſe cõtrarium, quod malũ dicitur; mala aũt quum apud Deos locum habere nequeant; naturam mortalem, regionẽque inferiorẽ neceſſario circundant: ſic dicendũ nobis eſt naturalia multas habere perfectiones; his aũt aliquid contrarium eſt; quod quum in ſuperis eſſe nequeat, neceſſario hic apud nos perſiſtit; quum autem naturæ finis ſit ipſa naturaliũ perfectio, & forma; quumque natura talem perfectionem ſimpliciter aſſequi nequeat ſine ſuo contrario, quod eſt corruptio; fateri iam opus eſt corruptionem eſſe quid naturale ratione finis:

1. De gen. t. 17. & ſeq.

Corruptio vt ſit naturalis ratione finis

In Theæteto.

Naturæ finis quid.

Quod autem adducitur in oppoſitum, ſoluitur negando corruptionem reluctari actioni agẽtis, atque hac ratione finis conſequutionem impedire, quæ eſt formæ nouæ procreatio; nam quomodo corruptio actioni agentis reluctabitur, quum ſit ipſamet agentis operatio, & finis conſequutio, nouæque formæ procreatio? ſane idem numero agens eadem numero actione corrumpit veterem formam, ſubſtantiamque, ac nouam generat; vt corruptio præcedentis ſit re idẽ cum generatione ſubſequentis naturæ; vel ad minus id ſine quo generans ſuo fine potiri non poteſt: quare non obſiſtit actioni agentis corruptio.

Corruptio non reluctatur actioni agentis.

Corruptio eſt id ſine quo generans ſuo fine potiri nequit.

Ratione materiæ quoque mors, & corruptio dicenda eſt naturalis; quoniam materiæ natura indifferens perſe quum ſit ad habẽdam, & non habendam hanc vel illam formam; quæ quidem indifferentia illi naturalis eſt; quatenus materia poteſt non habere formam hanc, quam habet, huius eiuſdem formæ non eſſe, atque corruptio dicenda eſt materiei naturalis: Quod opponitur corruptionem ſpoliare materiam perfectione ſua, bifariam tollitur, & primo quia verum non opponitur; tunc enim ſolum ſpoliatur quid perfectione ſua, quando priuatur eo, quo diutius perfrui deberet: aut quando nihil in locum ſublati ab auferente nanciſcitur; ſecus enim non dicitur ſpoliari dignitate Prætor qui annua pręturá egregie functus nouo Prętori magiſtratum reddens ad priuatam vitam redit; neque priuatur officio Logicę Lector, qui ad Philoſophiam interpretandam tranſit: ſic ergo materia corruptibilium formas non in perpetuum retinendas induit; ſed ad ſtatutum tempus, quo finiente ſi corruptionis miniſterio eiuſmodi formas exuit, ijs a corruptione præter naturam ſpoliari non dicitur; ſed potius eas ſponte naturæ beneficio corruptionis deponere dicenda eſt: Quinimmo etiam eas commutare in alias nouas opere corruptionis conſtituenda eſt; quando vbique corruptio vnius eſt generatio alterius: Quare abſolute verum non eſt a corruptione priuari materiam perfectione ſua. Deinde vero etſi demus corruptione tolli perfectionem ſuam a materia; quum tamen illa perfectio non ſit de natura materiæ; ſed quid extra materiæ naturam, quæ conſiſtit vniuerſa in propoſita nuper indifferentia ad habendam, & non habendam formam; propterea corruptio etiam ſpoliando materiam perfectione ſua, materiei non eſt præter naturam, ſed naturalis; quum id efficiendo ipſam conſeruet in illa indifferentia.

Corruptio naturalis eſt ratione materiæ.

Materia vt ſit indifferens.

Corruptio nõ ſpoliat materiã perfectione ſua.

Corruptio eſt naturalis formæ tũ nouæ, tũ veteri.

Inſuper & formæ ipſi corruptio eſt naturalis, non ſolum formæ, quæ noua conſurgit, ſed etiam illi, quæ vetus occidit; nam formæ omnes ortui, & interitui obnoxiæ quum hoc habeant naturale, vt non ſint perpetuæ, ſed habeant vim finitam, & naturam certis temporis limitatam terminis; quando corrumpuntur, tunc ſubeunt terminum ſui vigoris, quod ſibi naturale eſt; quare corruptio nihil formæ per eam cadenti admolitur præter naturam, ſed congruentem naturæ ſuę terminum imponit, adeo vt nihilominus formæ occidenti ſit naturalis corruptio, quam oriẽti generatio; quippe vtraque terminat ipſum eſſe formæ, generatio quidem initio, corruptio autem fine: Ad obiectionem igitur concedentes corruptione formam perimi, negamus proinde corruptionem formæ occumbenti non eſſe naturalem, ſed præter naturam; ratio negationis nuper explicata eſt.

Corruptio naturalis eſt compoſito corruptibili.

5. Phy. t. 56. 57.

Corruptio vt formæ, compoſitoq. ſit præter naturam.

Compoſito etiam corruptio naturalis eſt ob eandem cauſſam penitus, quam nouiſſime de forma propoſuimus: Quod affertur in oppoſitum, eadem ratione ſoluitur; niſi etiam addere velimus ad maiorem propoſiti euidentiam ex Ariſtotele corruptionem compoſito, & formæ aduenire poſſe tum ante terminum temporis naturæ ſuæ conſentaneum; tum quoque in termino illius temporis; profecto corruptio ante illum terminum ab extrinſeco eſt, ac violento agente; quo nomine dici poteſt præter naturam; quod nos & hic, & ſuperius libenter concedimus viro diſertiſſimo; at vero ſi agat de corruptione generatim, ſeu ſpeciatim de illa, quæ in termino temporis congruo naturæ compoſiti, & formæ accidit, eam dicimus ab internis naturæ principijs proficiſci, & eſſe ſecũdum naturam eius, quod interit, nulloque modo præter naturam.

Corruptio vt ſit naturalis agenti.

Demum naturalis etiam erit agenti corruptio; quippe agens perſe, ac naturaliter agendo corrumpere poteſt, immo etiam inten-

dit

dit aliquam formam, aliquamve ſubſtantiam compoſitam, nempe illis tribuendo metam, ac terminum ſuæ naturæ, quod aliquando innuit Ariſtoteles horum omnium finem dicens eſſe marcorem: Nec refugium eſt corruptionem ab agente naturaliter intendi per accidens; nam agens natura in corruptione ſimul eſt generans, & corrumpens; quando corruptio vnius re ipſa eſt generatio alterius: quippe idem agens eadem numero functione in eandem materiam eodem tempore corrumpit priſtinam ſubſtantiam, & nouam generat, nempe ignis ſimul & ſemel deſtruit lignum, & flammam procreat: ſi plane corruptio referatur ad agens qua corrumpẽs eſt, nulli dubium quin ſit illi naturalis, ab eoque per ſe primo intendatur, ac nullo pacto per accidens: ſin autem eadem corruptio formaliter ad agens referatur quatenus eſt generans, neque tunc vere dicas generans nouam ſubſtantiã per accidens corrumpere veterem; nam generatiuũ quum nouam gignere nequeat niſi corrumpendo veterem, profecto per ſe veterem corrumpit vt nouam procreet: quare agenti, ſeu generanti corruptio eſt quoquopacto vt diſpoſitio, & medium conſequendi finem intentum: qua ergo ratione dixerit nemo agens diſponere materiam per accidens, quam noua forma exornare per ſe intendit: quaue ratione Alexandro quum finis eſt a natura, ea etiam quæ ad finem conducunt eſſe a natura placuit: eadem plane ratione aſſerendum eſt corruptionem veteris generãti nouum ſuppoſitum eſſe intentam per ſe, ac naturalem, non autem per accidens, neque præter naturam. Bene verum eſt finem, ſcilicet nouæ ſubſtãtiæ generationem ab agente quatenus eſt generans per ſe primo intendi, corruptionem autem veteris ab eodem intendi gratia finis, non tamẽ per accidens; fortaſſe per aliud, ſiue per ſe non primo, at ſecundario; nihilominus tamen ſemper ſecundum naturam, non præter naturam dicendam eſſe corruptionem generanti; cuius ea natura eſt vt ne quicquam noui generet, niſi vetus corrumpendo. Amplius etiam dato diſputationi corruptionem a natura, ſeu ab agente, ac omnino a generante intendi per accidens; negamus propterea generanti corruptionem eſſe præter naturam, non autem naturalem; falſum eſt enim omne per accidens eſſe præter naturã, nihilque naturale eſſe per accidens: Alioqui corrumpenti formaliter generare competeret per accidens haud minus quam generãti corrumpere; an ne ideo generatio dicetur illi præter naturam? minime gentium: quis enim dicet flammæ ortum, nouique ignis generationem præter naturam eſſe, ac non naturalem igni comburenti ligna quatenus comburens eſt, atque corrumpens? ſed non ne vrere, quod eſt corrumpere, Ariſtoteli dicitur eſſe naturale igni vt agenti? Ita ergo agenti naturalis eſt corruptio: Ad oppoſitionem pleno ſtatim ore negamus corruptionẽ eſſe contrariam formæ agentis, eiuſque actioni

Agens intendit corrumpere.

4. Meteo. c. 1.

Agens naturaliter ac per ſe corruptionem intendere.

Agens nõ diſponit p accidens materiã, quam per ſe vult exornare forma.

4. Quæ. nat.

Quã finis eſt a natura, & quæ ad finem.

Non omne per accidẽs eſt præter naturam.

8. Phy. t. 32.

reſiſtere; nam corruptio eſt operatio ipſamet prodiens ſecundum naturam a forma agentis; quis non videt combuſtionem, quæ corruptio eſt ligni, non obſiſtere actioni agentis ignis, nec eius formæ repugnare? imo vero quis non videt combuſtionem eſſe ipſammet actionẽ ignis tum comburentis ligna, tum generantis flammas, prodeuntem naturaliter ab ignis forma? porro contraria eſt formæ ignis, non corruptio ligni, quæ actio eſt ignis, ſed forma ligni, quæ priuatio eſt, ac reluctatur quandiu poteſt actioni corrumpentis ignis pro ſui tutela. Ad tertiam oppoſitionem primo vni loco Ariſtoteli opponimus alia quamplura, in quibus apertiſſime noſtrum placitum comprobetur; nam alicubi ſtatuit morbum, ſenectutem, decrementum, & ipſammet corruptionem, ac mortem, quæ violenta non ſit, eſſe plane ſecundum naturam, non autem præter naturam, & hoc ad lationis diſcrimen, quæ poteſt eſſe tum ſecundum naturam, tum etiam præter naturam: alibi conſimiliter ait generationem, & corruptionem eſſe a natura, & ſecundum naturam: Et alio in loco generationi naturali oppoſita eſſe dicitur corruptio, quæ ſecundum naturam; & ſenectus, ariditas, & omnis ſecundum naturam corruptio dicitur eſſe via ad putredinem, ſiue marcorem. Deinde vero ſpeciatim ad obiectum dicimus ſenectutẽ, decrementum, corruptionemque, & huiuſmodi omnes impotentias, quę ſubcœleſtibus animalibus contingunt, bifariam conſiderari poſſe, nimirum generatim, & particulatim in hoc, & in illo ſuppoſito; quod ait Ariſtoteles alijs verbis diſtinguens corruptionem ſimpliciter a corruptione hac; rurſus particulatim in hoc, & in illo ſuppoſito ſortiuntur duas alias contemplationes, nimirum prout omnes prouenire poſſunt ſubiectis vel ab extrinſeco agente violento ante ſtatutum tempus a natura; vel ab interno principio ſecundum naturam agente in termino tẽporis congruo; quam diſtinctionem tum iampridem poſuit Ariſtoteles inter corruptiones ſeorſum, atque etiam inter generationes, illas & generationes, & corruptiones dicens ſecundum naturam, & fatales, quæ ab interno principio pendent in tempore opportuno; illas vero præter naturam, & non fatales, quæ ab externo agẽte violentiam inferente, & ante conſentaneum tempus: tum poſt Ariſtotelem illuſtrauit M. Cato apud Tullium inquiens, Quid eſt autem tam ſecundum naturam quam ſenibus emori? quod idem contingit adoleſcentibus aduerſante, & repugnante natura: itaque adoleſcentes ſic mihi mori videntur, vt quum aquæ multitudine flammæ vis opprimitur; ſenes autem ſicut quum ſua ſponte, nulla adhibita vi, conſumptus ignis extinguitur: & quaſi poma ex arboribus, ſi cruda ſunt, vi auelluntur, ſi matura, & cocta, decidũt; ſic vitam adoleſcentibus vis aufert, ſenibus maturitas: Quemadmodum igitur corruptiones, & impotentiæ naturali tempore prouenientes ab

Morbus, corruptio, & mors vt ſit ſecũdum naturam ex Ariſt.

5. Phy. t. 56. 57.

1. De gen. t. 1.

2. De gen. t. 57.

4. Meteor. c. 2.

5. Phy. t. 56. 57.

Corruptiones fatales Ariſtoteli.

Lib. de ſenect.

Senes mori ſecũdũ naturam, adoleſcentes aduerſante natura.

interno principio, de quibus nos egimus antea, ſunt ſecundum naturam; quæ vero citius quam par ſit ab externo violentiam inferente prodeunt, ſunt præter naturam; quod vltro etiam conceſſimus in ſuperioribus; ita ſi conſiderentur generatim, ſiue abſolute, poſſunt ad libitum dici & ſecundum naturam, & præter naturam, habita relatione ad varias cauſſas, & temporis differentias: ſed tamen abſolute præſtat eas dicere ſecundum naturam, denominatione a potio- *4. Metã. 1. 23.* ri genere facta ex præcepto Ariſtotelis, qui repræhendit veteres aſſerentes vniuerſum eſſe ortui, & interitui obnoxium, quia huiuſmodi mutationes obſeruarent in his inferioribus; quum tamen iuſtius fuiſſet propter ſupera, quæ generationi, & corruptioni ſubiecta non ſunt, abſoluiſſe infera quoque ab huiuſmodi labe, quam propter hæc illa etiam immerito condemnaſſe: At vero comparatione facta ad cæleſtes mutationes, quum illæ ſemper ab interno principio pẽdeant, & ſtatutis naturæ temporibus tempeſtiue ſemper obeantur, profecto mutationes noſtratium, quæ irregulares ſunt, & ante congruũ naturæ tempus plerumque intempeſtiue fiunt, atque ab extrinſeco agẽte naturæ interiori vim inferente prodeunt, dici debent præter naturã.

Cæleſtes motus ab interno principio pendere.

Mutationes noſtratium irregulares eſſe.

Nobis ergo ſuperius aſſerentibus mortem in vltima ſenectute a principijs internis viuenti conuenire ſecundum naturam ſimpliciter, vel in comparatione ad mortem violentam adoleſcentiæ, nihil plane refragatur Ariſtoteles alicubi aſſerens ſenectutem, decrementum, & mortem in animalibus ineſſe præter naturam; quia ibi loquebatur Ariſtoteles de ſenectute præcoci, decremento, & obitu celeriori quam par eſſet, ijs *5. Phy. t. 57.* cenſentiens, quæ antea de propoſito profeſſus fuerat. Immo vero huiuſmodi mutationes animalium noſtratium conſiderabat in relatione ad motus cæleſtes, quos regulares eſſe demonſtrabat ad mutationum noſtratium diſcrimen, quæ ſunt irregulares; omnes enim, cuiuſcunque ſpeciei ſint, poſſunt citius, & tardius fieri; quæ inordinatio, & irregularitas illis ineſt ob eas, quæ præter naturam fieri poſſunt ab externo agente violentiam inferente; alioquin ſi ſemper ab internis principijs corruptiones, ſenectutes, & aliæ mutationes omnes viuentibus ineſſent, nunquam vero ab externis, profecto regulares eſſent & ipſæ, ac naturales vbique, perinde ac cæleſtes mutationes. Ad poſtremam difficultatem concedentes priuationem eſſe formæ contrariam, negamus corruptionem eſſe priuationem, quia corruptio eſt motus habens eſſe in fieri, & omnino actio agentis, vt combuſtio; priua- *5. Phy. t. 15.* tio vero eſt terminus mutationis, habetque eſſe permanens, & eſt veluti forma paſſiui, nimirum *4. Meta. t. 4.* forma præcedens, vt forma ligni: quod inſinua- *5. Metã. t. 17.* uit Ariſtoteles non vno in loco. Deinde vero duplex eſt priuatio, alia præcedit formam, cui *12. Meta. t. 22.* opponitur, & hanc non eſſe corruptionem modo probauimus, alia eſt priuatio poſt habitum, ſeu formam, cui opponitur, vt cæcitas, & mors; quæ priuationes ſunt viſionis, ac vitæ præcedẽtis; etſi enim cæcitas non præſupponit neceſſario viſionem, vt in cæcis a natiuitate, vt plurimum tamen viſionem ſequitur in actu, ſemper autem in habitu, ad mortis diſcrimen, quæ ſemper vitam in actu neceſſario conſequitur: ſi ergo ſermo ſit de huiuſmodi priuatione, quæ conſequitur habitum, cui opponitur, concedentes corruptionem eſſe de genere talis priuationis; negamus primo naturam ſemper intendere formam; quia natura corrumpens, vt ignis comburens, non formam ligni, ſed corruptionem, ac omnino contrarium formæ intendit: infitiamur ſecundo huiuſmodi priuationem eſſe contrariã ei formæ, quam natura intendit, ita vt ſimul & ſemel natura operans intendere non poſſit priuationem ſimpliciter, & formam; non enim quę libet priuatio cuilibet formæ opponitur, ſed determinata determinatæ; ſic natura ignis agentis in lignum intendit formam ignis conſtituere, non formam ligni: ſed cum forma ignis intendit priuationem formæ ligni, hoc eſt corruptionẽ ligni; argumentum autem ſupponit vel quamlibet priuationem cuilibet formæ contrariam eſſe, vel ſpeciatim ei formæ, quam intendit natura generans, opponi priuationem, ſeu mortem eius, ex quo generatio ſit; quod vtrumque falſum eſſe nuper oſtẽdimus. Ita ergo nulla ex parte non eſt ſecundum naturam mors, & corruptio ab internis principijs tempeſtiue pro- *Lib. de ſe. nectute.* ueniens: vt propterea ſcite M. Tullius nihil tam ſecundum naturam eſſe affirmet, quam ſenibus emori.

Corruptio non eſt priuatio, & cur.

Priuatio habet eſſe permanẽs.

Viſionem non ſupponit ſẽper cæcitas.

Naturam non ſẽper intendere formam.

Cur non ſint frequentiores noſtri abſtinentes, ſed raro admodum viſantur. Cap. LXXXVII.

Li. 3. c. 57. QVas diuturnæ huic abſtinentiæ cauſſas naturales aſſignauimus, natiui caloris, & ſubſtantifici humoris cum æqualitas, tũ quoque proportio ſeorſum anſam dubitãdi prębuere ſtudioſis, cur non frequentius appareant in omni ætate, ac regione abſtinentes, ſed raro admodum, & paucis in locis datum ſit mundo eos intueri. cui quæſito breuibus reſpondeas, & primo non ita rarum hoc eſſe dicimus naturæ apoteleſma: in plantis etenim frequentiſſimum eſt, in brutis animalibus etiam frequens: non rarum in humano genere, in omni ętate, ſexu, temperamento, ac regione; quod hactenus obſeruatum eſſe abunde patet in hiſtorijs primo libro exaratis, vt nullam videamus neceſſitatem quęſtionis. Deinde vero dicimus haud frequentius obſeruari homines abſtinentia mirabiles, neque promiſcue apud omnes gentes, quia non ita facile eſt reperiri caloris innati, & humidi ſubſtantifici æqualitatem, ac proportionem, quas antea ſtatuimus eſſe proprias abſtinẽtiæ cauſſas. Deinceps quamuis plerunque etiam exiſtant in humano corpore caloris, & humoris interni pro-

portio,

portio, & æqualitas prædictæ; eæ tamen haud ſemper diuturno tempore durant: quoniam ab extrinſecus occurſantibus ſæpenumero turbantur: quod fuſe oſtendimus antea, vbi de cauſſis terminantibus ieiunium loqueremur. *Li.4.c.67. & ſeq.*

Vt alimentorum indigentia inſit viuenti quatenus miſtum eſt. Cap. LXXXVIII.

Li.3.c.63. REpræhendunt nos alij quia conſtituerimus animata noſtratia indigere alimentis quia ſint corpora miſta, & omnino in alimenti neceſſitate viuentia cum miſtis inanimatis cõparauerimus exiſtimantes qua ratione miſta inanimata diu ſeruantur in eſſe citra vllũ alimentorum vſum, eadem ratione poſſe viuentia itidem longo tempore ſine nutricatione degere, quum tamen clariſſimis viris longe alia videatur eſſe ratio miſtorum anima carentium, & animatorum in propoſito; *nam miſta viuentia* (inquiunt) *non poſſunt non ali, quia obtinent in ſe animam, cuius actio eſt ipſamet nutricatio; non viuentia vero non aluntur, quia non habent animam, ſine qua non poteſt eſſe nutricatio.* Verum & hæc effugere, vel etiam retundere poſſumus tela in nos iacta: ſiquidem nos antea non comparauimus miſta inanimata viuentibus in eo, quod eſt poſſe, vel non poſſe nutriri, ſeu debere, vel non debere ali: quod nobis obijcitur: ſed in eo ſolum, quod eſt poſſe diu ſine alendi munere in ſuo eſſe conſeruari; quod non euertit obiectio: longe namque aliud eſt quidpiam nõ nutriri, & aliud abſque nutricatu diu conſiſtere citra corruptionem; certe hoc habent miſta nonuiuentia vt nutriri nequeant, quia non habent animam: cuius actio eſt nutriendi munus: at vero vt ſine nutricatu diutius conſiſtant, ſeu ſine auocatione caloris interni a conſumptione humidi ſubſtantifici, ſeu ſi mauis ſine reſtauratione humoris ſubſtantifici, hoc aliunde non habere poſſunt, quam vel ex eo, quod calor in illis humorem non diſſipet, atque ideo humor ſui refectione non indigeat; vel ex eo, quod humor in ipſis adeo proportionatus calori exiſtat, vt lente admodum afficiatur, & proinde quamuis aſſidue a calore diſſoluatur, ſufficiat nihilominus ad calorem, & ignẽ continendum ceu formam in miſto, & in proprio temperamento per longam temporis intercapedinem: Qua quidem in re nulla ratio eſt cur non poſſint inanimatis miſtis viuentia noſtratia æquiparari, vt antea fecimus.

Cur abſtinentes ob æqualitatem virium caloris & humoris interni moriantur, ſeu non ſemper totam vitam degant in ieiunio, ſed plerumque redeant ad ciborum vſum. Cap. LXXXIX.

Li.3.c.61. NEgocium & illud multis faceſſit, quod abſtinentiæ diuturnæ cauſſam eſſe diximus æqualitatem virium caloris & humoris interni, ob quam humor a calore non cõſumitur, & ideirco non incutit neceſſitatem alendi; *ſi enim* (aiunt) *calor ita humori poteſt æquipollere viribus in homine, vt neque calor humorem abſumat, neque humor calorem ſuffocet, aut extinguat, proculdubio ſi violente ab externo gladio non occidantur, nullus ijs hominibus ineſſe debebit metus interitus, vel etiam naturalis ab interno principio; immo neque vnquam fieri poſſe videtur vt procedente tempore ad intermiſſum redeant alimentorum vſum ſublato fine, cuius gratia nutriebantur; quorum vtrumque a vero abeſſe docet experimentum.* Ab hoc nodo etiam extricabimur penitius introſpecta natura rei; vbi enim calor humori viribus æquipolleat, non ideo euitatur mors naturalis ab interno principio, vt primo dubitatur; quia etſi neque calor humorem abſumat, neque humor ex ſe calorem ſuffocet, vel extinguat, nihilominus iugi, & longa pugna ſenſim ambo adeo fatiſcunt, vt demum ſimul vterque corruat, ſic duo athletæ, duoque milites pari vigore diuturno, & aſſiduo certamine ſenſim labantes demũ concidunt citra vllius victoriam, quod fuſe dudum explicauimus: at fatiſcentibus vtriſque vitæ principijs in ea pugna viribus æqualibus haud minus moritur viuens, & morte naturali, quam dum diſpari virtute vel calor humorem conſumit, vel humor calorem extinguit: Quare abſtinentes ob æqualitatem virium caloris, & humoris interni haud minus interitui obnoxij ſunt, quam ceteri, quamuis neque gladio, neque vllo violentiam inferente perimantur. Deinde vero illud animaduertendum eſt, ex quo ſoluitur vtraque difficultas, nempe humoris interni ſubſtantiam non ſolum a calore natiuo diſſipari poſſe, caloremque natiuum haud ſolum ab humore extingui, ac ſuffocari; quod ſupponit obiectio; verum etiam vtrumque ſimul, & ſeorſum labefactari, & corrumpi conſueuiſſe ab extrinſecus occurſantibus; ab humoribus, alijſque rebus intra corpus enaſcentibus; a vehementioribus corporis, animique motibus; quo nomine fit (niſi ob aliquam maiorem violentiam id prius accidat) vt proceſſu temporis demum vel imminuta virture caloris infra vim humoris, ille poſtmodum humido excedente ſuffocetur; quod ijs accidit, qui a nimia pinguedine intereunt ſuffocati ad inſtar Islandici pecoris, quod in ea regione adeo læto pabulo abundare dicitur, vt coloni coacti ſint illud a paſcuis depellere, ne ab aruina ſuffocetur; creditur autem Iſlãdia eſſe veterum vltima Thylæ: vel refracta cõtumacia humoris, ipſe vires amittat, ideoque cedat viribus caloris, qui exinde humorem neceſſario conſumat; vnde egeant prius abſtinentes alimento iterum, quo impediatur quoquopacto cita humidi conſumptio, auocando calorem ab humido radicali ad alimentare; quod alimentum aliquando quidem aſſumentes nutricationem intermiſſam renouant, vt de puella Spirenſe teſtantur viri doctiſſimi, quæ ſupra tres annos quum ieiunaſſet, cæpit poſtea comedere, & ita

Calore, ac humore uirib. æqualib., vt poſſit mors obrepere ab interno principio.

Li.3.c.73.

Humor internus haud ſolũ a calore natiuo diſſipatur.

Mira paſcua Thyla inſula.

cibis

cibis aſſueta non paucos menſes ſuperuixit; conſimiliter de alia teſtatus eſt Rondeletius, quæ quum ieiunans perueniſſet ad decimum ætatis annum, ab hinc cibis aſſueta, grãdiſque facta, & nupta felicem prolem longæua propagauit; id quod in alijs etiam obſeruatum eſt non paucis: ceterum plerunque accidit abſtinentibus, vt poſt intermiſſum multo tempore alimentorum vſum, redeuntes ad eſculenta ea ingeſta digerere nequeant, quia membra coctionibus dicata, quum tandiu ab officio ſuo deſueuerint, iam talem habitum contraxere, vt apta non ſint amplius ad priſtinas operationes; quamobrem fame pereunt, ac moriuntur euolante calore ad ſuum locum naturalem, ad quem ab humido, quod conſumpſit, iam non amplius impeditur aſcendere, vt pote diſſoluto eo vinculo, quo anima corpori adnectebatur, & quo vita innitebatur. Non itaque timeant viri Clariſſimi ab æqualitate virium caloris, & humoris interni aut mortalis vitæ perpetuitatem, aut nutricationis omiſſæ perpetuam intermiſſionem.

Vt agentia ſecundum virtutem æqualia inuicem agant. Cap. XC.

Li. 3. c. 73

QVod olim explicauimus, calorem & humorem internum, etſi viribus polleant æqualibus, nihilominus tamen inuicem aſſidue pugnare, placitum dicunt viri doctiſſimi repugnans decreto Ariſtotelis alicubi ſcribentis *elementa æqualia virtute non fieri ex ſe inuicem.* *[3. Meteo. c. 3.]* Cui obiectioni occurrere liceat primũ animaduertendo huiuſmodi non eſſe dogma peripati, ſed ab Ariſtotele tanquam axioma veterum promulgatum, quo dato, & non conceſſo per fiduciariam reprobationem illorum principale placitum euertit; *[Ariſtotelis locus illuſtratur.]* quum enim paullo ſupra demonſtraſſet Ariſtoteles inter elementa opus eſſe dari proportionem quandam magnitudinis, quia videmus, dum terræ portio in aquam vertitur, & aqua in aerem, aerque in ignem, ac viciſſim, vbique ſeruari debitam proportionem, quæ in partibus obſeruata plane demonſtrat rem conſimiliter ſe habere in totis, perinde ac ſi totum aliquod elementum ex alio toto fieret: quia videbat veteres huic rationi poſſe occurrere dicentes elementa eſſe prima rerum principia, quæ non fiunt ex ſeinuicem, æqualia tamen ſunt ſecundum virtutem; ſubdit Ariſtoteles nihil referre ſi quis dicat elementa non fieri ex ſeinuicem, æqualia tamen virtute eſſe; quia ex eo, quod ponunt eſſe viribus æqualia, neceſſario eadem conſtituunt proportionata ſecundum magnitudinem: nam virtus magnitudinem ſequitur; *[Virtus magnitudinem ſequitur in elementis]* quare nihilominus ex virtutis æqualitate demonſtrari poſſunt elementa eſſe quoad molem proportionata, ac ſi concedatur nobis ea ex ſeinuicem fieri: Vnde liquido conſtat Ariſtotelem non ex proprio penu dogma hoc eruere, ſed e veteribus afferre; ipſoue nec approbato, nec improbato, ſuã ſententiam contra veteres confirmare: infirmũ ergo inde ſumitur argumentum. Deinde vero ex propria ſententia loquatur ibi Ariſtoteles, falſo dicitur eum decernere elementa æqualia ſecundum virtutem non fieri ex ſeinuicem; loquitur enim ex ſuppoſitione, non aſſeueranter, differt autem nihil neque ſi quis dicat non fieri hęc ex ſeinuicem, æqualia tamen virtute eſſe. Præterea non ideo habetur hiſce verbis elementa non fieri ex ſeinuicem, quia ſint æqualia, ſed habere duas conditiones diſparatas, vt ex ſeinuicem nõ fiant, & ſint æqualia virtute: quod nihil nobis officit. Demum longe aliud eſt duo æqualia ſecundum virtutem inuicem pugnare ſimpliciter, & aliud eſt eadem ita pugnare, vt alterum vincat, & in ſui naturam conuertat reliquum, vel illud quomodocunque corrumpat: ſane ſuperius nos de pugna egimus citra victoriam vllius, dum certamen poſuimus inter æqualia ſecundũ virtutem: & vere ſi duo æquis viribus polleant, poterunt adinuicem pugnare, ſed alterius non erit ſupra reliquum victoria, verum vtrumque tandem fatiſcens corruet aut deſtructum, aut in tertiam quandam naturam commutatum: ex allato autem loco Ariſtotelis hoc habeas ſolummodo (ſi tantum diſputationi dandum ſit) æqualia quæcunque ſunt ſecundum virtutem, ea non poſſe fieri ex ſeinuicem, quod eſt cum victoria vnius de altero; ſiquidem nulla ratio eſt in virtutis æqualitate cur potius aqua in terram, quam terra in aquam commutetur. Simpliciter igitur pugna, & actio eſt inter æqualia ſecundũ virtutem, non quidem ea, qua vnum ex altero fiat, ſiue qua vnum deſtruat alterum, ſed ea, qua mutuo ſe ſe labefactent, ac vtraque tandem intereant, ſiue in vnum tertium, ſiue in duo diuerſa conuertantur.

Vt ex Galeno ſubſtantia corporis, & omnino humidum ſubſtantificum diſſipetur a calore natiuo, non ſolum ab adſcititio exercitatio cum Cardano. Cap. XCI.

INter cauſſas terminantes longum ieiunium ſuperius cõnumerauimus calorem natiuum *[Li. 2. cap. 130. & 154.]* conſumentem humidum ſubſtantificum, diſſoluentemque ſubſtantiam corporis in halitus *[Li. 2. c. 75.]* inſenſiles: Qua in re contradicentem habemus Cardanum Clariſſimum virum, qui fuſe diſputat humorem ſubſtantificum, ſubſtantiamque *[2. De ſanitate tuen. c. 17]* corporis viuentis non a calore natiuo, ſed ab adſcititio ſolum diſſipari; ſuumque dogma & veterum autoritate, & rationibus confirmare ſtudet, in primis quidem autoritate Galeni, quẽ ait alicubi calori natiuo adſcripſiſſe munus educendi e corpore ſuperfluitates, adſcititio vero *[1. Aphor. 15.]* materiam omnem ſiue inutilem, ſiue vtilem: & alibi apertiſſime profiteri calorem inſitum, naturalemque ſuum ſubiectum omnino conſeruare, neque vllo modo ei aduerſari, interitumve *[De mar. c. 3.]* machinari: ſed a quo genita ſunt calido, ab eodem

dem augeri animalia, & gubernari: alioque in loco definire putredinem eſse mutationem totius ſubſtantiæ putreſcentis corporis ad corruptelam a calido externo; *11. Meth. c.8.* & addere, non enim iam a proprio calore quicquam corrumpitur: contra vero vnumquodque & augetur, & roboratur, & ſanum eſt, & viuit, & entium quodlibet a proprio calore rectum, ſicuti quidem, & ipſa animalium corpora: *4. Ve ſimp. c. 14.* & demum aliquando etiam tradere ita comparatum eſse, vt quælibet res in ſua natura a calore proprio ſeruetur: corrumpatur autem ab externa immoderatione, caloris ſcilicet alieni, aut frigoris abundantia. Ceterum ob hæc veterem nos exuere ſententiam non cogimur: *De vtil. reſp. c.3.* in primis enim generatim Galenus alibi profitetur euidentiſſime animalium ſubſtantiam ab inſito calore diſſipari. Deinde verò quum calor innatus tum abſolute conſiderari poſſit, tum etiam in comparatione ad externum, & adſcititium: *Calor innatus bifariã ſpectari põt.* ſane quemadmodum aduentitius calor non auget, non viuificat animalia, ſed viciſſim ſemper exoluit, ac diſſipat viuẽtium corpora, quæ a natiuo calore præcipue gubernãtur, & conſeruantur; ita calor natiuus in comparatione ad adſcititium dici põt impune a Galeno eſse conſeruator ſubſtantiæ viuentis, adſcititius vero deſtructor: *Idẽ calor vt ſimul tueatur, & deſtruat corpus.* ſed abſolute loquendo ipſe idem calor innatus, qui vt animę inſtrumentum corpora noſtra tuetur, & auget: vt qualitas quędam ex primis quatuor temperamentum conſtituentibus humorem ſibi adiunctum iugiter conſumens corpora noſtra diſſipat aſſidue, vbi humori virtute præualeat, Galeno haud contradicente vllo in loco. *1. Aphor. 15.* At ſpeciatim ad primam obiectionem ex Galeno aſserente caloris inſiti eſse inutilem materiam, & excrementa extrudere, adſcititij vero promiſcue omnem materiam, ſiue vtilem, ſiue inutilem: *Calor naturalis duo ſignificat.* reſpondemus nomine caloris naturalis duo ſignificari poſse, nimirum vel vniuerſum miſti temperamentum, in quo ſunt quidem cum calore omnes aliæ qualitates primæ, *Calor eſt totum temperamentum.* ſed quia ceteras calor veluti materiam forma continet, Ariſtotele autore; ideo a nobiliori parte denominatione facta, quia vnũquodque eſt id, quod in eo eſt ſummum, eidem Ariſtoteli, *2. De ge. c.52.* totum temperamentum calor appellatur: vel etiam caloris nomine intelligimus quartam qualitatem in temperamento a frigiditate, ſiccitate, humiditateque diſtinctam: *Vnũquodque eſt id quod in eo eſt ſummum.* Porro ſupra nos aſſeuerantes calorem natiuum conſumere humidum ſubſtantificum, per calorem non intelleximus totum temperementum, ſed quartam qualitatem in temperamento a reliquis tribus diſtinctam: *10. Meth. c.10.* Galenus autem loco citato nobis nõ obſtat inquiens calorem naturalem ſuperfluitates expellere; circunfuſum vero, & adſcititium non modo ſuperfluitates, ſed æqualiter omnia euacuare, materias inutiles, & eas etiam, quæ in corpore ſecundum naturam continentur, ſimul diſſoluentem per inſenſibilem diffiationem; ſiquidem caloris natiui nomine ſignificat vniuerſum temperamentum, vt quid a ſui parte præcipua diſtinctum; quod ſtatim ipſe manifeſtat cum inſinuans hanc diſtributionem caloris natiui in totum temperamentum, & temperamenti partem præcipuam; tum quoque calorem hunc excrementorum propulſatorem appellans e ſentẽtia Hippocratis animalium naturam: ſane per animalium naturam nihil aliud quam animam intelligit, cuius eſſentiam in temperamento cõſiſtere non negauit Galenus, qui nunc aſſeuerãs occultam diffiationem, per quam ſimul vtilia, & inutilia exeunt e corpore, a calore innato fieri; quidpiam aliud per calorem innatum ſignificat ab eo, quod nuper eodem nomine appellatum dixerat ſolum excrementorum excluſioni inuigilare. *De mar. c.3.* Ad ſecundam oppoſitionem conſimiliter dicimus natiui caloris nomine ibi Galeno ſignificari vniuerſum temperamentum, *Temperamẽti munera.* cuius munera ſunt conſeruare ſubiectum ſibi corpus, ipſumque augere, & gubernare, nullaque ratione illi aduerſari, aut interitum machinari; nos autem ſuperius nomine caloris inſiti quartam qualitatem ab igne inditam temperamento, quæ vi hue deorſum in miſto retenta humorem ſibi obſiſtentem, impedimentumque ad aſcendendum afferentem diſſipat, vna corporis ſubſtantiam diſſoluens: quare de diuerſis rebus agentes, etſi contraria illi attributa cõcedimus, quibus nomen idem aſſignamus, inter nos tamẽ haud repugnamus. Sed Galenum ibi caloris innati nomine totum temperamentum intelligere inde conſtat aperte, quod eundem calorem ibidem appellat naturæ nomine. Addo eundem Galenum eo in loco ex Hippocrate concedere a calore natiuo conſumi ſubſtantificum humorem ea ratione, quam ait retuliſſe alibi, *1. De ſal. da vel. a.* vbi ſcribit calorem inſitum excitare fluorem totius ſubſtantiæ animalis; *11. Met. c.8.* quod intelligit de quarta qualitate in temperamento, vt nos etiam ſupra. Ad tertiam oppoſitionem non alia ratione occurrendum putamus, nimirum calor natiuus, qui res eadem eſt cum toto temperamento, regit, conſeruat, viuificat, auget, roborat vnumquodque animal; nihilque a proprio temperamento corrumpitur: verum calor natiuus, qui quarta qualitas eſt a tribus alijs primis diſtincta, & pars præcipua temperamenti, non reclamante Galeno vere a nobis antea conſtituitur autor interitus naturalis, & caloris ſubſtantifici deſtructor, & neceſſitatis alimentorum inuector, vbi viribus humorem ſuperet: ſeu potius dicamus eo loci Galenum de calore natiuo agere non abſolute, ſed in comparatione ad alienum; oſtenſurus ergo quo differat calor innatus ab aduentitio, hunc dixit deſtruere corporis ſubſtantiam, eum vero ipſam tueri; nam in hoc differunt abinuicem; licet calor natiuus abſolute quoque depaſcatur ſubſtantiam viuentis; quod nos alibi cũ Galeno profeſſi fuimus; non tamen calor aduentitius corporis naturam fouet. Ad quartam difficultatem non ſecus reſpondeas quam vel aſſeue-

ran-

rando Galenum ibi comparare calidum internum, eũque moderatum cum immoderata qualitate exteriori; ſeu caliditas ea ſit, ſeu frigiditas: cui nos vltro aſſentimur dicentes ab externa immoderatione quamlibet rem diſſolui, & corrumpi; ab interno autem calore, præſertim moderato cuiuslibet rei naturam conſeruari: ſed nos in ſuperioribus abſque vllo reſpectu de interno calore abſolute tractauimus, eoque viribus vltra mediocritatem exertis ſupra facultatem humoris, dum eius actione humorem abſumi, & ſubſtantiam noſtram diſſipari monuimus; Vel etiã dicendo per calorem loco citato Galenum de toto temperamento agere, cuius eſt veluti formæ proprium munus conſeruare vniuſcuiuſque ſubſtantiam; nos autem caloris nomine quartam qualitatem, ac omnino vnicam totius temperamenti particulam intelleximus, dum antea ſcripſimus caloris valentioris actione humidũ ſubſtantificum abſumi. Quare de alio calore agens, diuerſa, oppoſitaue illi munia tribuens non contradicit nobis Galenus in locis adductis.

Vt Ariſtoteli calor internus abſumat humidum ſubſtantificum. Cap. XCII.

2. de gen. c. 3.

GAleno adiungere ſe putat vir egregius Ariſtotelem in hac ſui ſententia ſociũ, dũ inquit, *Ad hæc Ariſtoteles natiuum ab externo calore longo interuallo diſiungit; immo triplicis caloris diſtincti mentionem facit, τοῦ πυρὸς, τοῦ ἡλίου, τῶν ζώων, ignis, ſolis, animalium; ignis calor nihil generat; ſolis, animaliumque calor ortus autor, qui etiam diuerſi ſunt.* Quæ tamen nos non turbant; ex hoc enim Ariſtotelis placito vere nil aliud habeas, quam calorem ignis, ſolis, & animalium diſtingui ab inuicem; at vero non ita diſtingui, vt calori animalium accepta referri nequeãt ea, quæ ab ignis calore prodeunt, ſed viciſſim vt calor igneus ea efficere nequeat, quæ calor ſolis, & animalium præſtare poteſt; nimirum quia calor ſolis, & animalium complet, peragitque ortum; ſeu generationem viuentium, quam calor ignis efficere non valet; quippe ad viuentis conſtitutionem calore opus eſt moderationem habente, atque humiditati coniuncto, ſine qua eſt igneus calor, non ſolis, non animalium; calor enim ſolis eſt qualitas in aere genita, ſeu adaucta caliditas ob multiplicationem radiorum ſolis in reflexione; aeri vero calor ineſt ſemper cum humore coniunctus; quippe aeris natura humore nititur: Quin etiam damus tres calores propoſitos diſtingui ab inuicem ſubiecto, & gradu; nam calor ignis vrgentiſſimus eſt omnium, mitior ſolaris, mitiſſimus animalium; cæterum propterea non tollitur quin animalium calor ea effi iat in nobis, quæ calor ſolis, & ignis, nempe quin ſubſtantiam noſtri corporis abſumat, quam ignis ambiens, & calor diſſipare conſueuit: ſiquidem adeo infirmis viribus non eſt vbique animaliũ calor, qui nequeat humidum ſubſtantificum diſ-

Cur calor ignis non generet uiuentia.

Calor ſolis quid ſit.

Aeri calor humidus.

Calor ignis, ſolis, & animalium vt differant.

ſoluere; nouimus enim experimento quorum temperamentum calidius eſt, & habitus biliosus in latitudine ſanitatis, eorum corpora eſſe graciliora, perinde atque quorum vita eſt in ſole, & apud ignem aſſidua, vt nautarum, regionemque calidiorem incolentium, & fabrorum ferrariorum in officina iugiter operantium. Quod autem adijcit Cardanus *ſi calor noſter nos exſiccaret; qui plurimo calore abundarent, breuiori tempore victuros; quod falſum eſt apud Galenum laudantem exercitium ad caloris incrementum;* ſoluitur etiam; plurimo calore abundantes plurimo quoque humido referti ſunt, quod caloris actionem diu ſuſtinens vitam producere poteſt, ſi calor ſit mitis; ſi vero acrior, eo cito conſumitur humidum, & vita extinguitur; nec tali calore præditis, quales biliosi temperamento præditi ſunt, vſquam laudat Galenus exercitium; ſed quibus multa excrementa inſunt calorem ſuffocantia, & debilitantia mitem, ſeu moderati vigoris.

Calor in natura biliosa ſiccat.

Vt ex rei natura non colligatur a calore natiuo non abſumi humidum ſubſtantificum. Et primo quia calor ſit animæ inſtrumentum. Cap. XCIII.

AVtoritatibus adnectit vir ſolertiſsimus rationes, & has numero plures ipſe aperte commemorat; quæ omnes diligenter expendendæ veniunt ſeorſum ad propoſiti pleniorem intelligentiam, & claritatem. *Calor naturalis* (inquit) *in corpore viuentis quodcunque agit, id ipſum tanquam animæ inſtrumentum operatur: quod notauit Ariſtoteles libro de ſpiratione admonẽs animam igne omnia efficere, ac operari: cum itaque anima quod ſummo artificio caloris naturalis opera primum conſtruxit, corpus noſtrum ſemper exinde tueatur, nunquam demoliri, ac deſtruere aggrediatur; profecto calor innatus ille non poteſt eſſe, a quo ſubſtantia viuentis extermin etur, ac diſſoluatur.* Cui obiectioni reſpondemus primo concedentes animam nullo vnquam tempore in eius corporis perniciem conſpirare, quod ab initio caloris natiui miniſterio interueniente conſtruxerit; negamus quodcunque agit calor natiuus in nobis, id efficere ſemper velut animæ inſtrumentum; ſicuti nanque vt omnia, quæcunque in corpore fiunt ab interno principio, calorem habent effectorẽ; ita non in omnibus operibus obeundis calor ſubit vices inſtrumenti, quo anima vtatur ad operandum: quandoquidem in corpore noſtro, quod ſimul eſt miſtum ex elementis, & viuens, duo functionum genera inueniuntur; aliæ ſunt operationes vitæ, nempe nutriri, augeri, procreare ſobolem, ſentire, moueri, & alia id generis viuentium propria efficere; aliæ vero ſunt operationes miſti, ſeu viuentis vt miſtum eſt, vt ſenſim conſumi, & in elementa diſſolui, & ſi quæ ſint huiuſmodi: proculdubio in vitæ operationibus obeundis calor vbique ſubit vices inſtrumenti, quo anima vtatur ad operandum; id quod ſibi

Quodcunque agit calor natiuus in nobis, id non efficit vt inſtrumentum animæ.

In corpore noſtro duo functionũ genera inueniri.

vult

Vult Ariſtoteles loco citato ſcribens Animam igne, hoc eſt, natiuo calore cuncta operari: quoniam vitæ operationes omnes ab anima prodeunt velut ab agente primario, itaque a calore natiuo haud niſi tanquam ab animæ inſtrumento: at vero in operationibus conuenientibus viuenti quatenus eſt miſtum nullum ius agentis obtinet anima: ſed fiunt hæ omnes a calore, vt eſt quædam qualitas elementaris, quæ non gubernetur in illis functionibus ab anima: quare abſolute falſum eſt calorem in nobis omnia operari gubernatum ab anima, quippe nullius animæ opera a ſemetipſo velut agens principale, quatenus eſt quarta qualitas in temperamento calor natiuus humidum ſubſtantificum depaſcitur, & ſubſtantiam corporis abſumit. Deinde vero caloris natiui nomine vel totum temperamẽtum ſignificamus, vel in temperamẽto quartam qualitatem ceteras veluti forma continentem: ſi temperamentum accipias, de hoc egit Ariſtoteles inquiens animam igne omnia operari, non autem nos vbi ſtatuimus natiuum calorem corporis ſubſtantiam depopulari; ſin autem loquaris de quarta qualitate in temperamento, illi nos quidem adſcripſimus vim deſtructoriam corporis, ſed Ariſtoteles non dedit rationem inſtrumẽti, quo utatur anima ubique ad operandum; utitur enim anima toto temperamento, non una ſimplici qualitate,

Vita operationes vt pẽdeãt a calore natiuo.

Quæ opera viuẽtiũ nõ pendeant ab anima.

Vt calor non ideo dicatur non conſumere humidum quia in miſto elementa non ſint in actu ſecundo, & qualitatibus refractis, ſubditiſque formæ tuenti compoſitum.

Cap. XCIIII.

Adijcit vir inſignis *elementa in miſto eſſe non in actu ſecundo, quippe quorum qualitates refractæ ſunt, & ſubditæ formæ tuenti compoſitum; proptereaque ab igne intimo in miſtis adiectum ſibi humidum non poſſe conſumi: elementa vero in miſto non eſſe in actu ſecunde clare teſtatur Ariſtoteles inde colligens propterea combuſtibile ab interno igne non comburi, & ſenſibile ſenſitiuo congenitum non ſentiri.* Cui argumento negamus elementa in miſtis non eſſe in actu ſecundo vlla ratione: nam & humor deorſum calorem continet, alioqui ſurſum euolaturum: & ſiccum humorem terminat, alioqui diffluxurum: aliæque multæ fiunt inter elementa in miſto actiones, quæ omnes ſunt de genere actus ſecundi, vt præſertim refractiones mutuæ contrariarum qualitatum: Ad negati dogmatis priorem confirmationem concedentes nos in miſto qualitates refractas eſſe, dicimus tamen primo refractionem hanc ſemper fieri, & eſſe de genere actus ſecundi: qui enim qualitates hæ, quæ refranguntur, ſint potiſſimum actuales, & accidentariæ illæ affectiones, quę ab eſſentialibus elementorum formis iugiter prodeunt, vt riſibilitas a rationalitate: ſane vt in ſui origine integris viribus ſunt, ita enaſcentes in ipſo limine ortus contrariam ſibi qualitatem offendunt in miſto, a qua hebetantur ſingulæ; continenter autem fit huiuſmodi refractio in miſto, quia non poſſunt ab eſſentia elementi non prodire continue propriæ illius affectiones, quæ in miſto, vbi ſunt omnium elementorum eſſentiæ, ſemper ſunt refractæ, nunquam excedentes qualitates. Deinde vero dicimus vires elementorum in miſto refractas eſſe tales vt inuicem quoque agere poſſint: non enim ſolius extremi, ac ſummi agentis, ſed etiam remiſſi, atque refracti ſunt actiones propriæ in contrarium. Ad ſecundam confirmationem primo quod aſſeritur formas, ſeu qualitates elementorum in miſto ſubditas eſſe formæ tuenti compoſitum, dicimus id ea ratione verum eſſe, quia forma illis qualitatibus vti poteſt velut inſtrumentis ad obeundas proprias functiones: ſed hoc non impedit quominus eædem qualitates poſtea inter ſe pugnent, & valentior alteram exterminet; ſic Imperatori tuenti totum exercitum ſubditi ſunt omnes milites, attamen inter eorum aliquot exorta diſſenſione, vel inuito, reclamanteque Imperatore, ſæpenumero potentior aduerſarium interimit: Deinde qualitates in miſto ſubditæ quum ſint formæ tuenti compoſitum in eo, quod eius mandata exequuntur, operibuſque illius inſeruiunt veluti famulæ; tamen in hoc illi ſubditæ non ſunt, vt ſe inuicem pugnent, & pugnando altera cadat, vnde miſtum diſſoluatur; ſic inteſtina militum diſſidia pugnam aliquando ſuſcitant, quæ totum exercitum perdat. Ad poſtremam confirmationem ex Ariſtotele reſpondemus elementorum multiplicem eſſe functionem; ſiquidem ignis calefacit omnia, comburit aliqua, tenuat alia, ſenſum laceſſit, conſumit humorem, exſiccat corpora, & alia multa peragit; idipſum proportionabiliter dicas de aliorum elementorum ſingulo: ſed vt hæ operationes variæ ſunt, ignis, qui agit in quantum calidus Ariſtoteli, non omnia hæc munia efficit pari gradu caloris; nam ad comburendum, & flammas ſuſcitandas longe maioribus viribus, acriorique calore indiget, quam ad ſenſum vellicandum, excitandumque ad opus; ſed & ad mouendum ſenſum longe adhuc maiori calore opus habet quam ad conſumendum humorem; ſiquidem ſenſus tactus, quum organum habeat in mediocritate omniũ primarum qualitatum conſtitutum, non percipit niſi qualitates excedentes, vt monet Ariſtoteles: Quare ignis in miſto vires remiſſas habens ob contrarij admiſtionem, non poteſt comburere, nec ſenſum laceſſere; vt propterea bene ſcripſerit Ariſtoteles reſpectu harum operationum ignem in miſtis eſſe in potentia, non in actu ſecundo; & propterea combuſtibile ab interno ſibi igne non comburi, & ſenſitiuum ab interno ſibi igne non affici: ſed vtrumque ab externo vehementiori perpeti; ceterum nuſquã negat Ariſtoteles ignem in miſto eſſe in actu ſecun-

2. de an. t. 52.

Elementa in miſto eſſe i actu ſecundo quoquopacto.

Actiones ſunt etiã virtutis refractæ.

Qualitates elemẽtorum in miſto ſubdita vt ſint forma tuenti cõpoſitum.

Locus Ariſt. obſcurus explicatur.

De ſen. & ſen. c. 4.

2. de an. t. 118.

2. de an. t. 52.

ſecundo reſpectu eius operationis, qua conſumit humidum ſibi ſubiectum; ad hanc enim operationem obeundam quum indigeat minori calore quam ad comburendum, aut ſenſum tactus ad negocium promouendũ: ideo ille ignis, qui combuſtibili intimus ipſum non comburit, eius humidum tamen aſſidue depaſcitur: & ille ignis, qui ſenſitiuo intimus ab eo non percipitur tactu, eius humorem pariter conſumit: & omnino ille ignis, qui quoad combuſtionem, & ſenſationem promouendam in actu vires non habet efficaces, vires efficaces obtinet ad conſumendum ſenſim humidum ſibi ſubiectum: ita ſenſim ſine ſenſu ætas ſeneſcit, quia latenter aſſidue humor a calore conſumitur in viuente.

Vt calor inſitus non ideo non conſumat partium ſubſtantiam, quia ſit earum forma. Cap. XCV.

IN ſuper (inquit vir eximius) *nulla forma, ſiue ſubſtantia ſit, ſiue accidentis, agere poteſt in ſubiectum, quod informat; efficiens enim cauſſa externa eſt, & ſemper noua formæ procreationem intendit in alienam materiam; atqui natiuus calor eſt partium, quas regit, forma; ergo in illas neutiquam aget; quamobrem earum ſubſtantiam non depopulabitur.* Cui quidem rationi primum concedentes calorem natiuum eſſe formam partiũ, quas regit; negamus nullam formam, ſiue ſubſtantialem, ſiue accidentalem, agere in materiam, quam informat; ſiquidem omnis forma ſuam materiam perficit, & actuat; quod eſt agere: anima corpus, cuius eſt forma, mouet, & auget; quin & Ariſtoteles apertiſſime ſanxit materiã ſe habere ad formam vt paſſiuum ad actiuum. Ad probationem, qua dicitur cauſſam effectricem, eſſe externam, ſi per externam intelligas diſtinctam loco, et ſubiecto, id probatione indiget; nam & aperte Ariſtoteles demonſtrat animam eſſe cauſſam effectricem augumenti, nutricatus, & ſenſuum in eodem animali; & fuſe nos alibi ex Ariſtotele oſtendimus animam embrij ſibi apparare materiam, & organizare corpus: & nemo negauerit hominem ſemetipſam mouere in ambulatione: at ſi per externam ſignifices cauſſam diuerſæ naturæ, & quoquopacto contrariæ; vt damus effectricem eſſe cauſſam externam, ſeu extra naturam patientis: ita non ambigimus caloris natiui aliam eſſe naturam a natura partium, quas veluti forma continet, & a natura humoris, quem depaſcitur aſſidue. Poſtea vero caloris nomine ſi totum temperamentum intelligat vir clariſſimus, ei nos vltro concedimus ipſum eſſe formam partium, quas regit, nimirum formam ſubiecti vt miſti; & ab ipſo nõ putamus partium ſubſtantiam deſtrui, ſed perfici: at ſi caloris voce partem præcipuam temperamenti, nimirum quartam ex primis qualitatibus temperamentum conſtituentibus, ſecundum ſe ſignificet, non putamus eam

Formam agere in ſui materiam.

1. Phy. t. 55. 56.

Cauſſa efficiens vt ſit externa.

2. De an. t. 36. 37.

De or. anibum.

eſſe formam partium, & ſpeciatim humoris radicalis appellati: ſed cõtrarium quid ipſi humori, ac proinde tale, quod ſuapte natura illius interitum cupiat, & curet, veluti rei ſibi obſiſtentis ad aſcendendum: & ſane calor hic ignea eſt miſti portio, ſeu igneæ portionis qualitas, quæ ceteris dum præualet, ipſis ignis naturam, & omnino formam nouam, ceu alienæ materiæ imprimere tentat: Nos autem ſuperius, dum ſubſtantiam viuentis a natiuo calore conſumi poſſe poſuimus, de hoc poſtremo egimus, qui pars temperamenti exiſtens ab humore impeditur ne aſcendat ſurſum, quod ahiatq; quiue non eſt forma humoris, nec totius ſubſtantiæ viuentis, ſed ſolum portionis igneæ in miſto: at obiectio eſt de toto temperamento, quod vere forma eſt ſubſtantiæ viuentis, quatenus eſt in genere miſti.

Calor inſitus nõ eſt forma humoris radicalis.

Vt calori haud neganda ſit actio in humorem, quia in viuente functiones ſint animæ, vel totius animati. Cap. XCVI.

AMplius vero (ſubdit vir doctiſſimus) *actiones ſunt ab anima, vel a tota compoſita ſubſtantia; non igitur calori humoris conſumptionem, ſubſtantiaque noſtræ fluorem aſſignare merito poſſis, vt efficienti.* Ad quam obiectionem concedentes primum actiones omnes eſſe animæ, & compoſiti totius, negamus eaſdem non poſſe quoque ad calorem veluti ad effectricem cauſſam referri: namque agentia ſunt trium generũ; agens, quo primo agitur, eſt anima; quo ſecundario; ac velut inſtrumento agitur, eſt calor natiuus: agens abſolutum, ſiue completum, totaleque nuncupatum, & adæquatum, & omnino agens quod, eſt ipſum compoſitum: quæ omnia fuſe nos docuit Ariſtoteles nõ vno in loco: Qua ergo ratione eſſe dicitur aliqua operatio compoſiti, & animæ, quia hæc eſt eius principium quo primo fit: illud vero eſt agens abſolutum quod eam perficit: eadem ratione referre poteris in calorem actiones, quæcunque ab eo proficiſcuntur, vel tanquam ab inſtrumento: ſic ab inſito calore concoqui alimenta, digeri excrementa, & nutricationem obiri monet Ariſtoteles. Deinde vero negamus actiones omnes, quæ in viuentibus eduntur, eſſe animæ, compoſitæque totius ſubſtantiæ functiones, vt efficientis: nam de actionibus vitæ, cuiuſmodi ſunt nutriri, augeri, generare, ſentire, a ſeipſo moueri, & ſi quæ ſint aliæ viuenti, qua viuens eſt, conuenientes: has quidem verum eſt eſſe animæ, atque compoſiti, vt cauſſæ efficientis effectus: at de actionibus vitam non reſpicientibus per ſe primo, ſed conuenientibus viuenti prout eſt in genere miſti, inter quas eſt ſubſtantiæ fluor, & humidi ſubſtãtifici tacita conſumptio, nequaquam id verum eſt, quod ſint actiones animæ, aut viuentis totius, vt efficientis: ſed ſunt actiones caloris interni depaſcentis humidum, & omnino actionis portionis igneæ in miſto reliqua elementa,

destruere

Agentia trium generum, agens quo primo, quo ſecundo agitur & quod agit, ſeu adæquatum.

1. De an. t. 64.

2. De an. t. 34. & 49. 50.

Actiones omnes nõ eſſe an. & totius compoſiti.

deſtruere tentantis, ſiue vt ea omnia conuertat in ſui naturam,ſiue vt ſibi obſtantia ad aſcendendum de medio tollat; hæc enim duo ſemper admolitur ignis,vt ſui actiuitate maxima quaſi animal voraciſſimum cuncta deuorans nitatur obuiam ſibi occurrantia quæcunque in igneum conuertere; ac ſui natura quæ ſibi obſtant ad aſcendendum impedimenta deſtruat.

Et ſi calor humorem abſumere dicatur,non ideo euerti naturæ leges. Cap. XCIII.

T*Vm vero*(ſubdit vir inſignis)*ſi calor, qui eſt animæ inſtrumentum, animal perderet, cuius gubernatio animæ committitur:profecto, vt in adagio eſt,currus bouem traheret, ac miniſter inuito hero herilem domum dirueret, omninoque naturæ leges euerterentur.* Ad quam oppoſitionem primũ dicimus eam niti falſo ſuppoſito, calorem ſcilicet, qui ſubſtantiam viuentis depopulatur, eſſe animæ inſtrumentum: nam calor animæ deſeruiens vt inſtrumentum eſt vniuerſum partis cuiuslibet temperamentum: calor vero ſubſtantiã corporis conſumens eſt portio ignea miſti, ſeu portionis igneæ qualitas,quæ vna eſt e partibus temperamenti:Immo & ſi alias hæc eadem qualitas animæ organum eſt, in hac certe operatione,qua corpus abſumit,ab anima non gubernatur,ſed ſponte ſua humidum conſumere tentat: nihil autem inconueniens eſt eandem numero qualitatem in eodem tempore ſimul & animæ inſeruire ad actiones vitæ obeundas, & ſponte ſua citra opus animæ obire munia miſti. Deinde vero neganda eſt conſequentia, non enim ſi calor deſeruiens animæ corporis ſubſtantiam diſſipet, ideo currus bouem traheret, neque ſeruus domum deſtrueret inuito domino,neque lex vlla naturæ peruerteretur:quum enim corpus viuens ſit miſtum, quumque corporis vt viuentis dominium ſit penes animam, vt miſti penes calorem,qui obtinet vicem formæ in miſto:quum etiam diſſolutio corporis, conſumptioque humidi ſubstantifici ſit paſſio viuentis qua miſtum eſt,non præciſe qua viuens eſt:plane ſi calor humidum conſumpſerit citra intentionem animę, non ſeruus herilem domum deſtruet inuito domino, ſed herus propriam domum euertet non cooperante, vel ad ſummum non conſentiente hoſpite peregrino:eſt enim anima veluti peregrina hoſpes in miſto:quum illius domicilium ſit in viuente corpore qua viuens eſt. Quamuis etiam reuera calor humidum conſumens non deſtruat proprium domicilium, ſed impedimentum ſibi obſtans ad aſcendendum euertere geſtiat ſecundum naturæ leges,quæ ſunt contraria corrumpere,obſtantia de medio tollere,naturam ſibi conſimilem ex aliena materia procreare:quę omnia efficit calor inſitus conſumendo humidum radicale,quo calor impeditur aſcēdere;humidi enim conſumptio a calore eſt eius commutatio in igneam naturam.

Cōſūptio radicalis humoris eſt paſſio viuentis ut miſti.

Anima & veluti hoſpes aduena in miſto.

Calor humorē abſumēs nō deſtruit proprium domiciliū.

Naturæ leges.

Humidi conſūptio a calore & verſio in ignem.

Calor deſtruendo humidum ipſe cum ſemetipſo non pugnat. Cap. XCVIII.

P*Ræterea*(inquit vir acutus) *huius calamitatis effectorem eſſe calidum natiuum exiſtimare non decet,quum ſecus ipſe idem ſecum pugnaret: nã quod noſtrum corpus deſtruit,calorem quoque naturalem exterminat, qui corporis noſtri pars eſt, ac forma.* Cui quidem rationi primo reſpondemus calorem inſitum deſtruendo humidum ſubſtantificum,& diſſipando ſubſtantiam corporis non ſemetipſum corrumpere,ſed perficere, adaugere,ac exoluere ſe inde vbi violenter tenebatur: ſiquidem ignea miſti portio, & calor, qui vna eſt ex qualitatibus in temperamento, dum alias partes elementares ſibi commiſtas deſtruit, corrumpit quidem naturam miſti:eam vero diſſoluendo ſeipſum perficit,quia vertit humidum, & ſubſtantiam corporis in fuligines igneas, quæ ſenſim ſine ſenſu e corpore noſtro diffluunt: Quin idem calor inſitus diſſoluto humido, quo vi detinebatur in corpore, ſurſum libere ſcandit ignis; ad confirmationem vero negatæ conſequentiæ concedentes diſſipata materia corporis noſtri, diſſolui calorem,qui eſt forma, negamus calorem illum, qui ſubſtantiam corporis depaſcitur,eſſe formam eiuſdem corporis: ſane miſti forma eſt vniuerſum temperamẽtum,quod ſubiectam ſibi ſubſtantiam complet, atque tuetur, non diſſipat,immo vero ad eius diſſolutionem, & ipſum proſternitur;at calor, qui ad ignem relatus pars eſt temperamenti, non eſt forma miſti, & proinde ad miſti diſſolutionem non cadit;ſed eſt forma portionis igneæ in miſto, & diſſipat miſtum conuertendo in naturam ſibi ſimilem adiuncta ſibi omnia elementa contraria; talique mutatione, ac miſti diſsolutione liber aſcendit calor, ac potius exoritur, quam intereat. Deinde ſi diſputationi demus calorem ſeque,remque publicam vitalem obſtinato iam animo perditum ire, atque adeo ad miſti deſtructionem diſsolui calorem hunc inſitum, qui humidum abſumit, & ſubſtantiam corporis exterminat(quod reuera tamen haud concedimus) non propterea calor ipſemet ſecum pugnabit; pugnat quidem calor cum humido, ipſumque veluti ſibi obſiſtens impedimentum de medio tollere conatur; ſin autem deſtruendo humidũ miſti ſubſtantiam euertit, eamque diſſoluendo ſibi ſubiectum ſubtrahens interitum machinatur,id euenit per accidens,id quod flammę quoque contingere ſemper experimur; flamma enim non ſecum, ſed vbique pugnat cum materia combuſtibili, quæ ſibi eſt impedimento ad aſcendendum;ea vero conſumpta flamma & ipſa per accidens fatiſcit: quod ergo flammæ contingit ſecundum naturæ decreta,cur abſurdum erit accidere calori noſtro interiori?

Vt calor inſitus igneo proportione non reſpondeat, et ei reſpondens conſumere poſſit humidum. Cap. XCIX.

D*Einceps* (adijcit vir egregius) *ſicuti calor ignis proprius ignem nec abſumit, nec perdit; ſed fouet, & ſeruat; ita rationi conſonum eſt viuentis naturam a ſuo proprio, naturalique calore foueri, atque ſeruari.* Ad quam obiectionem, ſi nomine ignis purum elementum ſumpſeris, concedentes calorem ignis ſubditam ſibi ſubſtãtiam non perdere, ſed fouere, atque perficere; negamus proportionem eſſe inter calorem inſitum viuentis, & calorem ignis: quia calor in igne ſibi adiunctam non habet materiam alienam, a qua impediatur ne ſua munia poſſit obire; quare non opus eſt eum illam deſtruere, ſed tenetur veluti forma ſuam materiam tueri, atque complere: At vero in corpore viuentis, & omnino in miſto portio ignea ſibi coniunctas habet alias partes ceterorum elementorum, a quibus impeditur aſcendere eo, quo naturali propenſione inhiat, quas tenetur euertere, vt ſuum finem cõſequi valeat: Ad probationem admonemus falſo ſtatui calorem inſitum eſſe formam corporis miſti: eſt quidem forma partis igneæ, quam tuetur in miſto, at non aliarum partium, aereæ ſcilicet, aqueæq́, ac terreæ, quas euertit, & cum earum euerſione miſti ſubſtantiam diſſoluit. Sin autem ignis nomine noſtratem hunc ignem, qui miſtus eſt, accipias, plane concedentes analogiam, negamus calorem non deſtruere ſubiectam ſibi materiam: videmus enim flammam depaſcere oleum, ligna, ceram, & omnia quæcunque combuſtibilia, & hoc non alia ratione quam quia pars ignea in huiuſcemodi miſto ceteris elemeſitis præualens ea ipſa deſtruit, quia ſibi contraria, & impedientia aſcenſum ad æthera: quod idem dicimus de calore inſito, qui eſt vna ex partibus temperamenti, non autem vniuerſum temperamentum; a quo & nos vltro fatemur ſubſiantiam corporis tueri, non diſſipari.

Calor inſitus & ignis proportionẽ nõ habẽt.

Calorem innatum radicali humori adeo contrarium eſſe, vt ipſum conſumere valeat. Cap. C.

P Ræterea ſatis vrget vir acutiſſimus inquiens *actionem quamlibet, præſertim deſtructoriam apud Ariſtotelem non niſi a contrario in contrarium prouenire: quum igitur calor humori nulla ſit penitus ratione contrarius: non poſſe humorem vllo pacto a calore diſſolui: Et ſane calori cum humore nullam eſſe oppoſitionem inde patere, tum quia ſimul conſiſtunt natura, certoque fœdere iunguntur, & ſine vlla contentione in aere, in ſanguine, ac miſtis plerìſque alijs calor, & humor: quando ex aduerſo contraria nuſquam ſimul, ac ſpeciatim ſine pugna commorari nequeunt: tum quia calori frigiditas, humori ſiccitas aduerſatur: quando vni vnum, haud plura opponi natura patiatur Ariſtotelis teſtimonio.* Ceterum neque his telis quantumuis acutis confoditur ſententia noſtra. In primis enim cum vniuerſo Medicorum, & Philoſophorum cætu ex Ariſtotele accipimus omnem actionẽ, ac potiſſimum illam, quæ quomodolibet in corruptionis genere collocatur neceſſario eſſe inter contraria; ſed tamen ab ijſdem didicimus oppoſitionem inter agens & patiens haud ſemper eſſe poſitiuam, ac proprijſſimam; verum frequenter agere inter ſe quæ communiori quodam vocabulo contraria dicuntur, non proprie; ſic plane motus attritionis aerem corrumpit in ignem; ſic humiditas aquæ feruentiſſimæ corrumpit calorem, & flammam ardentis pyræ; quum igitur haud minus opponatur humori naturali calor inſitus, quam motus attritionis aeri, & humiditas aquæ feruentis flammarum caliditati: par eſt inter natiuum calorem, & humidum radicale repugnantiam eam reperiri, qua poſſit calor humidum conſumere. Deinde vero euidens eſt natiui caloris cum humore ſibi ſubdito repugnantia, qua ille hunc aſſidue corrumpere debet, nimirum caloris eſt ſurſum aſcẽdere, quod notauit Ariſtoteles non vno in loco decernens calidum cuiuſque animalium natum eſse ad ſuperiora ferri: contra humoris eſt non ſolum deorſum labi, ſed vi etiam ſecum adiunctum ſibi humorem ad centrum rapere: iure itaque veluti contrarium ſibi deſtruere tentabit calor humorem, a quo impeditur ne ſurſum aſcendat, ſed vi deorſum trahitur, & continetur. Quin immo adeo ratum eſt apud omnes calori cum humore illam eſse repugnantiam, qua poſſit humor a calore pati, vt reclamante nemine laudetur Ariſtoteles, qui comparans inter ſe primas qualitates elementares, caliditatem, & frigiditatem ſimpliciter actiuas dixerit, humiditatem vero, ſiccitatemque paſſiuas. Sed quando Ariſtotelem audimus, & experimento non reluctamur, non ne Ariſtoteles comprobans dictum experimentis aliquando ſtatuit res calidas omnino, etiam humidas, vti eſt aqua, vim obtinere ſiccandi? non ne ipſe idem alibi perſpicuis verbis aſſerit naturale calidum primum concoctiuum conſumere materiam, in qua eſt, nempe radicalem humorem? recte itaque negamus calorem naturalem non eſſe contrarium humori natiuo. Ad priorem obiectionem primo dicimus contraria exquiſite non poſſe quidem ſponte ſimul conſiſtere, at vi poſſe in vnum colligari; ſic elementa omnia ſimul in miſto ſunt quantumuis contraria: cur ergo ſi calor humori contrarius ſit, cum eo ſimul a natura colligari non poterit? Deinde contraria excedentia ea ſunt, quæ ſimul conſiſtere nequeunt: at quarum vires ſummæ non ſunt, ſed hebetatæ, illa poſſunt ſimul in eodem perſeuerare: modo calor inſitus ſummas non habet vires, ſed mites. Deinceps inficiamur in ſanguine, alijſque miſtis calorem cum humore ſine pugna cõſiſtere, ſemper enim

1. Phy. t. 43. & alibi paſſim.

1. Cal. t. 10.

Cõtraria inter quæ fit actio, & pugna

Caloris & humoris repugnantia qua ſit.

13. Sect. prob. 6. de ſom. & vig. c. 4.

4. Meteo. c. 1.

24. Sect. probl. 14.

Caloris eſſe humidum conſumere.

De long. & breu. vit. cap. 3 inf.

Cõtraria quæ ſimul conſiſtãt quæ non

Calor quã do humorem abſumat.

in illis calor, vbi polleat viribus, humorem deſtruere ſtudet, quo impeditur, ne ſurſum libere ſcandat, quo propenſus eſt. Demum in aere concedimus calorem non conſumere humiditatem, ſed negamus inde colligi calorem viuentibus inſitum non eſſe itidem contrarium humori ſubſtantifico, & ipſum non depopulari; ratioque negationis duplex aſſignari poteſt ex natura rei; prima quidem quia non ſatis eſt contrarietas ad pugnam, ſed neceſſe eſt contraria viribus pollere; quum igitur in aere calor ſit imbecillimus, atque inſenſilis Ariſtotele autore, & ſenſu iudice; quamuis humori calor ſit abſolute, ſeu communiori quadam repugnantia cõtrarius, ob virium defectum humiditati aeris non eſt infenſus, eamque non depaſcitur: ſed ſi qua ratione calor aeris acuatur, protinus humorem depopulabitur; & aerem in igneam naturam commutabit: ſic plane Galeno animalium natura frigidiorum naturalis calor, temperamentique portio ignea hiemali a frigore adeo vincitur vt propemodum extinguatur, nedum vires ſuas in humorem ſibi ſubditum exerceat: ceterum calor natiuus in viuentibus, præſertimque in hominibus validus eſt, atque humoris vires longe ſuperans, vt belle valeat humidum conſumere, ad caloris in aere exiſtentis differentiam. Altera vero ratio eſt, quia natura aeris magis in humore, quam in calore conſiſtit, etiamſi vtriuſque particeps exiſtat: quod ab Ariſtotele receptum eſt omnibus: quocirca in aere humor non debet viribus calori cedere; at contrarium nullum niſi a præualente perpeti, & deſtrui poteſt: contra vero quum vita longe magis in calore, quam in humore contineatur, vt fuſe alibi oſtendimus; oportuit in viuentibus a natura calorem viribus pollere, ſimul & humori: e quo factum eſt vt hic ab eo iugiter abſumatur, quia contrarium pollens, & viribus ſuperius haud poteſt in contrarij necem non inuigilare.

Cur in aere calor nõ abſumat humorẽ, in viuẽtibus abſumat.

1. phyſic. t. 64.

Contrarie tas nõ ſat eſt ad pugnam.

3. aphor. 25.

Aeris natura in humore magis quam in calore.

2. de gen. t. 23.

Cur in aere calor nõ ſit viribus humore pollẽtior.

2. lib. de vita.

Ad ſecundam oppoſitionem primo dicimus vni vnum aduerſari propriiſſime ſumpto nomine oppoſitionis; at communiori vocabulo vni plura eſſe contraria; ſic vni calori proprie contraria eſt frigiditas, latius opponitur humiditas, denſitas, craſſities, & alia pleraque, in quæ poteſt calor vires ſuas exercere. Deinde vero adnotamus vni ſub vna, & eadem ratione conſiderato, & in vnico genere, vnicum eſſe contrarium; at in pluribus generibus, variaque ratione acceptum diuerſa ſibi poſſe contraria parare; ita ſane vni auaritiæ in codẽ genere qualitatis vt vicio contraria eſt nõ prodigalitas, que itidẽ eſt vitium, ſed liberalitas, quæ virtus eſt: eidem auaritię vt defectui cõtraria eſt prodigalitas vt exceſſus in eodẽ genere vitij. Non abſimili ratione calori vt qualitati actiuæ aduerſatur humiditas vt paſſiua; eidem vt diſgreganti, & rarefacienti ſenſum, contraria eſt frigiditas congregans, & denſans.

Vni uplura poſſint eſſe contraria.

Cap. 57.

Neque obijcias a nobis ſuperius conſtitutum fuiſſe calorem naturalem eſſe per ſe humidum, & humiditate acui, ſiccitate remitti; quum contraria cõtrarijs nõ intẽdãtur, ſed remittãtur, quia ibi nomine caloris naturalis aggregatum, & concretum ex calore, & humido ſubſtantifico intelleximus; non autem calorem abſtrahendo a ſubdito humore, atque omnino vt diſtinctum quid ab humore; quo ſenſu hic de calore loquimur. Deindevero nunc ſtatuentes calorem eſſe humoris deſtructorem, & contrarium, ijs non refragamur, quibus decreuimus calorem ab humore acui; nam humorem illum monuimus eſſe ſanguinem: qui natura ſua calidus eſt, naturalique ſuo calore præexiſtentem in partibus conſimilem roborat, cui humiditate reluctatur. Deinceps calor intenditur humore, quia illum in ſui naturam vertit: ſic viuentis robus augetur alimentis, quæ vt contraria deſtruit; contraria ſane non intenduntur contrarijs immutatis: ſed ſi ea in ſui naturam mutauerint, victoria uires uincentibus addit: ita ſane calor humore intenditur, præter allatas rationes. Calor itaque naturalis humoris uiribus præpollens ipſius ſubſtantiam, ueluti ſibi aduerſantem quoquopacto conſumere poteſt.

Calor ſi humidita te acuitur, hũc tam abſumit

Calorem inſitum corporis ſubſtantiam diſſoluere dicendum ne ſit, quam antea conſtruxerat, ſi humorem ſubſtantificum abſumat. Cap. CI.

IAm vero (ſubdit uir peritiſsimus) *ſi deuaſtarẽ animalis molem ad natiuam caliditatem pertineret, hocque eſſet eius ingenium naturaliter factũ, certe a principio tam admirabilem membrorum fabricam non conſtrueret, ſed in ipſo operis exordio deſiſteret, & ſi quid foret inchoandum, non perficeret, ſed labefactaret: quid? nec fruſtra aggrederetur.* Cui rationi M. Cato ſenior apud M. Tullium apertiſsime negat conſequentiam, *ſed* (inquit) *viuendi finis eſt optimus cum integra mente, certiſque ſenſibus opus ipſa ſuum eadem, quæ coagmentauit, natura diſſoluit: vt nauem, vel ædificium idem deſtruit facillime, qui conſtruxit: ſic hominem eadem optime, quæ conglutinauit, natura diſſoluit; ſic leges idem, qui condere, poteſt etiam auferre.* Deinde vero nos in Peripato ſtatuentes ab inſito calore, qui pars eſt, ſeu qualitas ignea temperamenti, molem corporis deuaſtari, miſtique ſubſtantiam diſſipari; fatemur ab hoc eodem calore conſtructam initio non fuiſſe corporis noſtri fabricam, ſemperque huic fabricæ detrimentum proueniſſe; nam verus autor conſtitutionis, & organizationis viuentium corporum eſt anima, & calor, qui alio nomine dicitur temperamentum: non autem pars temperamenti ſolum ignem referens; Vtitur ſane anima in architectando corpore viuente natiui caloris opera, ſed is calor innatus, qui eſt animæ inſtrumentum ad conſtituenda, & organizanda viuẽtium corpora, non eſt ſola qualitas ignea, quæ pars eſt temperamenti: ſed eſt totum, & integrũ temperamentum, quod ſemper ea fouet, ſeruatque corpora, nunquam uero demolitur, quæ ab initio conſtruxit: at calor natiuus, qui pars eſt

Calor, qui corpus abſumit, idẽ nõ eſt, qui prius ipſũ conſtruxit

Verus autor conſtitutionis viuẽtium

ignea miſti, ſeu temperamenti, ſemper vel ab initio radicalem humorem, corporiſque ſubſtantiam deſtruere conatur, quam vere non conſtruxit.

Vt ab inſito calore corpus non deſtrui ex eo non colligatur, quod vegetiori calore, & hieme viuentia melius habeant. Cap. CII.

DEnique (affert vir eruditus) *ſi pernicies, exitiumque nobis a domeſtico, & non ab alieno impenderet calore: quo robuſtior ille domeſticus calor exiſteret, eo vberiorem ſubſtantiæ noſtræ fluorem concitaret: oblanguerent magis vires, macieque conficeremur: & ſane biberno tempore hoc magis quam æſtiuo perpeteremur: ſed contra per biemem valentiora corpora fiunt, carnibus, & pinguedini acceſſio, additamentumque ſuboritur. Quas ob res a calore externo, ceteriſque cauſſis nos permutantibus ſubſtantiæ noſtræ euerſio proficiſcitur.* Qua quidem in obiectione primum nos adnotamus ſubſtantiam noſtram conſumi non a calore ſolo natiuo, ſed etiam ab extrinſecus occurſantibus quamplurimis, præſertimque a caliditate ambientis: quare obiectio nos nequaquam vrget; ſed eos, qui ab inſito calore ſolo, non item ab externo aſſeuerant corpus noſtrum diſſipari; quocirca facile poſſumus argumentum tollere negato ſuppoſito. Deinde vero admonemus ceteris paribus, & niſi quid impediat, quo robuſtior eſt calor internus, eo magis corporis ſubſtantiam conſumi; at hieme calor intimus viuidior eſt, fateor; æſtate vero corpora magis conſumuntur; dic primum cetera non eſſe paria; nam hieme ſolus calor internus vacat diſsipando corpori; ſed æſtate calori natiuo, etiamſi remiſsiori, adiungitur exterior ambientis calor vrgentiſsimus; ex quorum ſocietate agens enaſcitur longe validius æſtate, quã hieme: dic ſecundo loco cetera non eſſe paria, & adeſſe impedimentum, quo minus hieme tabeſcant corpora quam æſtate, nempe quia hieme temperamenti virtus vigens eſt adeo, vt eius beneficio poſsit plus ſatis adiungi corpori ex alimentis, quam illud fit, quod a valido etiam calore, diſſoluitur: nanque diſſolutioni corporis obſiſtit ambientis frigiditas tum denſando meatus, per quos effluxio fieri debet; tum indurando membra; eaque diſſolutioni contumaciora efficiendo: contra æſtate languet virtus temperamenti diſſolutis ſpiritibus, aperti ſunt meatus, mollis, & laxa corporis ſubſtantia: quibus de cauſsis facile eſt vel ab imbecillo calore corpus multum diſſolui; difficile ab imbecillo temperamento multum refici: ſic ergo ab inſito calore humidum ſubſtantificum diſsipari, corporiſque ſubſtantiam diſſolui tuemur.

Subſtãtia noſtra nõ a ſolo calore natiuo conſumitur.

Cur æſtate corpora magis cõſumãtur, dum calor inſitus imbecillior.

Vt eadem eiuſdem rei poſſit eſſe cauſſa per ſe, ac per accidens. Cap. CIII.

NEque vero illud omnino placet viris doctiſſimis, quod agentes de cauſſis terminãtibus longam abſtinentiam conſtituimus eundem calorem natiuum poſſe tum per ſe, tum quoque per accidens euertere proportionem, & æqualitatem illam, qua niti probauimus cauſſam diuturni ieiunij; quia non videtur fieri poſſe vt idem eiuſdem cauſſa ſit per ſe ſimul, ac per accidens; quum huiuſmodi cauſſæ coincidere nequeant, ſintque incompatibiles ad inuicem. Ceterum neque iſta nos de propoſita ſententia dimouent; quippe idem eiuſdem effectus cauſſa per ſe, ac per accidens ſimul eſſe nequit ſecundum eandem rationem; at quum eiuſdem poſſit eſſe diuerſa ratio agendi, nihil ſane prohibet eandem naturam eiuſdem effectus ſimul eſſe ſecundum variam rationem agendi cauſſam tum per ſe, tũ etiam per accidens: ſic apud Ariſtotelem idem Medicus agẽs in ſeipſũ ſibi ipſi ſanitatis eſt cauſſa per accidens, agens in alium ægrotum ſanitatis eſt cauſſa per ſe; Immo agens in ſeipſum, vt in ægrotantem; ſanitatis cauſſa eſt per ſe; agens in ſeipſum ægrotantem vt in Medicum, ſanitatis cauſſa eſt per accidens: ſic in propoſito calor internus labefactans vires humoris interioris per ſe deſtruit æqualitatem, ac proportionem virium, quæ ſibi cum eo intercedere dicitur; idem vero calor conſumens eiuſdem humoris ſubſtantiam, quia deſtructa ſubſtantia neceſſe eſt per accidens vires illius collabi, vel ex decreto Ariſtotelis, plane per accidens tollere dicitur eandem proportionem, & æqualitatem virium, quam cum eo habet. Præterea quum proportio, & æqualitas virium caloris, & humoris interni proxime nitatur iiſdem viribus, perinde ac ſuperficiei color, & omnino accidens quoduis immediato ſuo ſubiecto; plane calor idem quum poſſit vires humoris & diminuere, & funditus abolere; ſi eas quidem ſolum imminuat, tunc certe proportionem, & æqualitatem virium tollet per ſe primo; quoniam & æqualitas, & proportio conſiſtit in certa virium menſura; ſin autem eas radicitus extirpet; ſane tunc virium æqualitatem, ac proportionem deſtruet per accidens, nimirum illis ſubtrahendo ſubiectum immediatum, vires nempe ipſas, in quarum certa menſura, & gradu continetur proportio, & æqualitas propoſita. Quod autem obijcitur, cauſſas per ſe, ac per accidens nunquam coincidere, ac eſſe incompatibiles, id probationis indiget; quum nuper ex Ariſtotele adnotauerimus in Medico, qui numero idem cauſſa eſt ſanitatis per ſe quidem in alio ægrotante, per accidens vero in ſemetipſo; quin & in ſeipſo vt in ægrotante cauſſa eſt per ſe valetudinis, cuius cauſſa eſt per accidens in ſeipſo, vt in Medico: Adijcere poſſumus ignem eundem comburentem ligna ſimul calore ſuo & per ſe

Lib. 3. ca. 74. 75. 76

Idem vt eiuſdẽ ſit cauſſa per ſe ſimul, & per accidens.

2. phy. t. 3

c. de ſubſt

de-

deſtruere frigiditatem lignorum directe in illā agendo, vt in contrariam qualitatem, & per accidens eandem frigiditatem demoliri corrumpendo ſubſtantiam lignorum, cuius eſt accidens frigiditas: quemadmodum etenim idem agens ſimul dat formam, & omnia conſequentia formam; ita idem corrumpens ſimul deſtruit per ſe primo ſuppoſitum, & per accidens omnia, quæcunque in eo inſunt; quorum multa incolumi ſubiecto idem corrumpens per ſe primo demoliri poteſt: hac plane ratione calor vires humoris labefactare valet, eiuſdem humoris incolumi, ſiue illibata, integraque ſubſtantia; quod eſt vires humoris immediate, directe, ſiue per ſe conſumere, ac eneruare: Poteſt autem & idem calor vires humoris de medio tollere, humoris ſubſtantiā, qua vires innituntur, deſtruendo; quod eſt illas eaſdem per accidens abolere. Nihil ergo prohibet quominus vnum & idem agens ſimul eſſe valeat vnius & eiuſdem effectus cauſſa tum per ſe, tum quoque per accidens; quod inconueniens eſſe reputabatur.

Effectum, cuius cauſſas quis nouit, cur non ſemper is idem ex arbitrio procreare valeat.

Cap. CIV.

OPeri huic noſtro dum coronidem hic iam imponere meditaremur; interpellauit nos vltimo vir acutiſſimus aſſerens ad propoſiti noſtri complementum, noſtræque opinioni fidem comparandam deeſſe methodum inſtituere, qua poſſit homo quilibet ex arte, atque ad libitum abſtinentiæ habitum induere, ac diu impune ſine alimento viuere; ſiquidem quorum cauſſas perſpeximus, exacteque dignouimus, ea noſtra in poteſtate plane ſita eſſe creduntur; nullumque certius eſt veræ diſciplinæ argumentū, quam res ipſas in effectu producere, quarum naturam, & cauſſas cognouiſſe, ac explicuiſſe profitemur: illudque ſatis mirari non poſſe ſe aiunt obijcientes, artem nos longioris abſtinentię non docuiſſe, qui diuturni ieiunij originem, & cauſſas arbitramur dudum expoſuiſſe. Ceterum & ab hoc nodo, altius inſpecta rei natura non vnica ratione poſſumus expediri: illud enim, quo nititur obiectio, falſum eſt fundamentum, cauſſarum nempe dignotionem ad effectuum procreationem ſufficere; in primis etenim qui Ariſtotelis obſeruatione omnia cognoſcere valemus, atque adeo rerum cunctarum cauſſas mente complecti, haud tamen cognitas quaſcunque cauſſas noſtræ voluntati ſubditas habemus vt illas ex arbitrio ad ſuorum effectuum generationem, conſtitutionemque impellere, atque accōmodare poſſimus: nouimus certe cometarum, ventorum, grandinum, niuium, fulminum, & ceterorum in ſublimi exorientium naturas, atque primordia ex Ariſtotele in ſua Meteorologia; ſed quia noſtro iuſſui non obtemperant exhalationes de terra ſurſum latæ, nubes, caloris, ac frigoris in ſuperno aere vires, propterea enumeratas admirabilium meteororum ſpecies ad libitū producere non valemus: verum hoc ſuperioris agentis eſt peculiare munus,

Cauſſarū dignotio nō ſufficit ad effectuum productionem.

3. De an. t. 4. 8. & 37.

Homo ... ... ſcere.

Qui pluit in terras, tonitru qui fulmina torquet.

Deinde vero quamuis in noſtra ſitum eſſet manu (varijs, ac opportunis e Medica facultate præſidijs mutuo acceptis) commemoratas diuturnioris abſtinentiæ cauſſas, nimirum caloris, & humoris interni virium æqualitatem, commenſurationemue, ad opus adducere, haud tamen propterea methodum diu abſtinendi conſtituere, artemque vllam, qua diu quilibet ſine alimento viueret inſtituere poſſemus; namque ad cuiuslibet effectus generationem haudquaquam ſatis eſt rei cauſſas effectrices promptas, & propriæ voluntati obtemperantes habere, ſed oportet inſuper nanciſci, & cognoſcere ſubiectum idoneum, in quo talia efficientia proprios effectus producere valeant; quod nos docuit Ariſtoteles alicubi decernens actiones, actuſue actiuorum omnium neceſſario eſſe in patiente, eoque diſpoſito; quum autem artis operatio ſit circa ſingularia ſuppoſita; profecto in tanta hominum varietate non quilibet aptus erit induendis virium caloris & humoris interni æqualitati, aut proportioni, quæ conſtitutæ nobis ſunt eſſe longioris cauſſæ ieiunij; quemadmodum nec Medico eandem ob rationem omnes ægritudines curare licet, qui omnium morborum rationes curatrices callens multos tamen tractat morbos inſanabiles, quia plerumque ſubiectum non ſortitur idoneum ad vim remediorum ſuſtinendā, cui tolerandæ corpora robuſtiora ſufficerent. Quo factum eſt etiam, vt Medicus in cathedra diſſerens omnes infirmitates ſanet; nulla excepta, qui curans in praxi pleraſque reperit inſanabiles: docens enim ſibi fingit ſubiectum remedijs diſpoſitum, curans plerunque incidit in ægrum præſidiis ineptum: & ſane non alia de cauſſa quāuis Medicus omnes optime nouerit cauſſas curatrices pedagræ, nihilominus tamen

2. De an. 24.

Agens nō agit niſi ī ſubiectū diſpoſitū.

Artis operatio circa ſingularia eſt.

Medicus cur diſſerens, ac docens oēs morbos ſanet, nō itē curans.

Soluere nodoſam neſcit Medicina podagram.

Adijciendum his etiam illud eſt, homini eos plane innoteſcere non poſſe, in quibus produci valeat, productaque conſeruari caloris, & humoris virium æqualitas, & omnino cauſſa effectrix, conſeruatrixque longioris ieiunij antea inuenta: vt hoc etiam nomine ars ieiunandi certa nobis conſtitui non valeat. Deinceps autem ſunt hæc omnia noſtri iuris, cauſſæ nimirum procreatrices, conſeruatrices, ſuſceptriceſque diuturni ieiunij, ſunt eadem nobis aperta, & ad operandum ſumme diſpoſita; haud tamen proinde methodum abſtinendi ex arte plane inſtituere valemus, quando neque cognita ſunt homini, neque arte vlla nobis comparabilia media, quibus velut inſtrumentis debeat, poſſitque vnuſquiſque induere habitum æqualitatis, proportioniſue virium caloris, & humoris interni, vnde veluti a

pro-

proximis,& immediatis cauſſis abſtinentię diuturnioris originem pendere nouimus. Ad extremum quotus quiſque eſt hominum, ſagaci quantumuis mente præditus, qui gradum æqualitatis, commenſurationiſue virium caloris, internique humoris cuique conuenientem agnoſcere poſſit, cognitu tamen illis neceſſariũ, quicunque artem abſtinendi ex ijs cauſſis velint conſtituere? Ieiunium diuturnum non eſt igitur ex eorum effectuum numero, quorum cauſſas quicunque nouerit, is illas ad ſuorum euentuum generationem reuocare, accommodare, atque impellere valeat. Ceterum & illud hic ſilentio præterire non debeo, me in hoc opere theoriam, non praxim abſtinentiæ mihi propoſuiſſe ſcopum; ac proinde conſulto ab inſtitutione artis ieiunandi ſuperſediſſe, quam alio volumine, iam mente conceptam, quin & aliqua ex parte papyro iniectam, Deo bene fauẽte perficere tentabimus: arbitramur etenim ex hactenus explicatis colligi poſſe methodum, qua quiuis hominum pro ſui temperamenti conditione habitum abſtinentię inducat ad multam temporis intercapedinem: ſtudioſi meminerint naturas tantum ieiuniorum a nobis interim dici, nõ culturas; quamquam & colendi maxima in natura portio eſt. Non igitur minus vera eſt, minusque perfecta de diuturnæ abſtinentiæ natura,& cauſſis allata nobis in ſuperioribus theoria, quia ieiunandi artem inſtituere, atque huic volumini ſiue noluerimus, ſiue nequiuerimus attexere; quod vltimo nobis obijciebant viri clariſſimi.

Peroratio totius operis. Caput vltimum.

ITa ergo de his, qui diu viuunt ſine alimento, ſiue de cauſſis conſtituentibus, efficientibus, conſeruantibus, terminantibus, ac diſtinguẽtibus diuturnam abſtinentiam cum generatim, tum ſpeciatim, conſulto Clariſſimorum Virorum iudicio, ex rei natura dictum ſit, dubitationibus cunctis grauioribus de medio ſublatis. Quo quidem in opere nihil vnquam aſſertum eſſe volo, niſi quod Sacroſancti canones approbauerint, paratus ſemper S.R.E. parere; promptusque inſuper firmioribus rationibus aliter ſuadentibus ſubſcribere, a quocunque ſapienti viro afferantur; & promulgatam ſententiam in meliorem commutare, ſi meliorem videro: Sin autem propoſita veritati conſentiant, Deo ſummo gratiæ habeantur maximæ, cuius clemẽtia hoc opus ad exitum perduxi.

Nãq iuuet inſudaſſe tenus, nunc vltima feſſum
Accipiat, finemque meo det meta labori.

Iam etenim orationi finem imponere tempeſtiuum eſt, quam tanquam ex prato multis floribus variegato coronam quum texuerimus, Muſis conſecramus.

Finis Quarti libri, ac totius Operis.

Ego Frater Paulus Rocca Sacræ Theologiæ Doctor, Prouincialis Bohæmiæ, ac in Collegio Patauino Carmeli Regens Theologiæ accurate legi duos poſteriores libros operis Perilluſtris, ac Excellentiſſimi Domini Fortunij Liceti, cui titulus eſt *De his, qui diu viuunt ſine alimento*, nec in illis aliquid compertum habui vel a rectitudine fidei, vel a morum integritate abſonum; quinimmo eos, ac priores ob doctrinæ candorem, ſubtilitatem, ac nouitatem impreſſione digniſſimos exiſtimaui. Datum in Carmelo Patauij ſub die 18. Nouembris Anni 1611.

Idem Frater Paulus Rocca Prouincialis, ac Regens.

Qua ſtante atteſtatione Frater Zaccarias Inquiſitor Paduæ concedit quod imprimantur, manu propria.

Imprimantur Octauius Liuellus pro Sereniſſima Republica Veneta.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE